

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਰਚਨਾ

ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਟੀਕ

ਟੀਕਾਕਾਰ :-

ਗਿ: ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਗੜੀਆ ਰੋਪੜ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਛਾਪਕ :-

ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਂ ਵਾਲੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬੁੰਗਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ

ਪਿੰਡ ਮਹਿਰੋਂ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :-

ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਂ ਵਾਲੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬੁੰਗਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ
ਪਿੰਡ ਮਹਿਰੋਂ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ) ਪੰਜਾਬ।

ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ੧੧੦੦ - ਵਿਸਾਖੀ ੧੯੯੯ ਈ: ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ
੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਭੇਟਾ - ੫੦੦ ਰੁ:

ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ :-

ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪੈੱਸ

ਪਿੰਡ ਮਹਿਰੋਂ

ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2008 ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:—

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰ: ਬਿ: 1755 ਵਿਚ ਜਿਲਦ ਬੰਨੀ ਗਈ ਜਿਸ ਤੇ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਹਨ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ । ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦੁਹੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਜੋਈ ॥ ਦੁਨ ਚੁਨ ਕੰਠ ਕਰੇ ਨਿਤ ਜੋਈ ॥ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਲਿਖੀ ਉਹ ਬੀੜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੈ ਪੰਥ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੱਖਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੱਖਰੀ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਦੂਜਾ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਥੋਂ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਏ । ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਰੀਬ 1930 ਈ: ਤੱਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਇੱਕ ਹੀ ਕਲਮ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਉਹ ਕਲਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਥੋਂ ਵਿਖੇ ਮੁੜ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਿਆਦਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 91 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਕੇ ਜਾਮੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪੀਤਾ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ 78 ਸਾਲ ਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ, 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ, ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ-ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਜਿਤਨਾ ਗਿਆਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ । ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਫ਼ਰ ਹੈ । ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਸੰਤ ਤੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 1606 ਈ: ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੋਮਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾਈ ਵਿਚਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਕਕਾਰ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਖੰਡੇ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਨਿਤਨੇਮ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਮਹਿਮਾ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ- “ਦੇਗ ਤੇਗ ਫ਼ਤਹਿ”, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ”। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਚੜਦੀ ਕਾਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ 14 ਮਈ 2000 ਵਿਚ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ 24-11-2006 ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਮਰਾਹ ਕੁਨ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ।

ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਗਾਈਡ ਲਾਈਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਰਾਗੀਆਂ ਢਾਡੀਆਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਥੋਂ ਆਪ ਹੀ ਤੇਲ ਪਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ, ਸਰਬ ਲੋਹ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, 1932 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ 32 ਬੀੜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰੀਪੋਰਟ 1897 ਈ: ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਨਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੇ ਪਜਵੰਜਾ ਬਹੁਤ ਖਿਡਾਵੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਮ ॥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਖਿਡਾਇਆ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ 1755 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ ਜੋ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਨੇ ਵੀ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਖੁੱਧੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮੋੜ ਆਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਧਾਰਮਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਤਿੰਨੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਛਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤੇ ਮੋਖ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਯੁਗ ਅਨੁਕੂਲ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਬਖਸ਼ਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਨ ਨੂੰ ਸਚਾਈ, ਕਰਤੱਬ ਪਾਲਣ ਤੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਨ ਤੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਖ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਵਿਚ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਜਿਊਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ-

ਉਨਮਤ ਮਾਨ ਹਿਰਿਓ ਮਨ ਮਾਹੀ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਨ ਧਾਰਿਓ ਰੇ ॥

ਸੁਆਦ ਲੁਭਤ ਇੰਦ੍ਰੀ ਰਸ ਪ੍ਰੇਰਿਓ ਮਦ ਰਸ ਲੈਤ ਬਿਕਾਇਓ ਰੇ ॥

(ਅੰਗ 335)

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਰਸ ਤੇ ਮਦ ਰਸ (ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨਸ਼ਿਆਂ) ਦੀ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਣੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਕਾਮ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਿਆਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ, ਵਿਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਕਾਮੁਕ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਨੀਚਤਾਈ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ -

ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸੰਗ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੀਅਹੁ ॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨਾ

ਜਈਅਹੁ ॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਛੁਰੀ ਪੈਨੀ ਕਰ ਜਾਨਹੁ ॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਰੇ ਕਾਲ ਬਿਯਾਪਯੋ ਤਨ ਜਾਨਹੁ ॥ ਗੀਤਿ ਨ ਜਾਨਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਪੈਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥ ਬਿਛੁ ਬਿਸੀਅਰ ਬੇਸਯਾ ਕਹਹੁ ਕਵਣ ਕੇ ਮੀਤ ॥

ਚੰਚਾਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤਰ ਕੋ ਚੀਨ ਸਕਤ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰੁਦ੍ਰਾਦਿ ਸਭ ਸੁਰਪਤਿ ਕੋਊ ਹੋਇ ॥

ਚਰਿਤ੍ਰ 16॥215॥

ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕਾਮੁਕਤਾ, ਅਜੋੜ ਵਿਆਹ, ਵਿਭਚਾਰ, ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਧੀਨ ਐਯਾਸ਼ੀ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਤੇ ਵਿਨਾਸਕਾਰੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕੇ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੱਛੂ, ਸੱਪ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਲੋਭੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਭੌਂਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪਤੀ ਭਗਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਸੂਰਵੀਰਤਾ, ਬਹਾਦੁਰੀ ਤੇ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲਿਫ - ਲੈਲਾ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਇਸ਼ਕੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਂਵਾਲ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ, ਸੱਸੀ ਪੁੱਨੂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ (ਚਰਿਤ੍ਰ-105) ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਗ ਉਠਾਇ ਪਾਨ ਮਦ ਕਰਿਯੋ ॥ ਮਾਨੁਖ ਹੁਤੋ ਜੋਨਿ ਪਸੁ ਪਰਿਯੋ ॥ ਊਚੇ ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਭਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਕੇ ਵਿਭਚਾਰ ਰੂਪੀ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਯੋਗ ਡਾਕਟਰ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਗਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਬਿਮਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਡਾਕਟਰ ਤੇ

ਬਦਚਲਣੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਤਾਂ ਕਸੂਰ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ - ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਐਸੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਬੁਧੀ ਦੀ ਗੰਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਮੁਕ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿਵਾਦ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਪੰਥ ਦੇਖੀ - ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ, ਆਚਰਨਕ ਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਸਾਜਸ-ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਬੰਦੇ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੱਸ ਕੇ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੌਮ ਹੈ। ਚਰਿਤ੍ਰਪ੍ਰਾਪਤਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਕਰਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ ਜੋ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਕਾਵਿ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਚੇਤਨਾ ਹੈ, ਅਲੌਕਿਕ ਹੈ ਤੇ ਯਥਾਰਥ-ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਹਿਤ, ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਵਿ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਛਾ ਹਮਨੇ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੀ ਰਛਾ ਹਮਨੇ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਾਵਿ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਸੱਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਕ ਐਸੀ ਵੱਖਰੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਰੂਪਾ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਲੀਲਾ ਕਾਵਿ, ਰਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਾਨਸ ਆਦਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਾਵਿ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ । ਲੀਲਾ ਕਾਵਿ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੋਵੇ ਸਿਰਜਣਾ ਇਕ ਲੀਲਾ ਹੈ ਖੇਡ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ-ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੋਝੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਹਰੇਕ ਅੰਦਰ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹਨ ਤੇ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਧਕਾਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇਜ ਤੇਜੇ ਵੀ, ਕਲਹ ਕਰਤਾ ਵੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪੇ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਰੱਬ ਕੋਈ ਇਕ ਵਾਸਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੌਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਉਹੋ ਹੈ, ਜਤੀ ਵੀ ਉਹੋ ਹੈ ਤੇ ਕਾਮੀ ਵੀ ਉਹੋ । ਇਕ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਰ ਵੀ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਵੀ ਹੈ ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ-ਪੰਥ ਦੋਖੀ, ਕੌਮ ਦੇ ਗੱਦਾਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ ਤੁਸੀਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਲੋਭ ਵਸ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਧੀਨ ਜਾਣ ਖੁੱਝ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 10 ਮਈ 2008 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਦਿਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਖੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾ ਗੱਦਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਪੰਥਕ ਗੁਰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਉਣ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣਗੇ ਉਹ ਵੀ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਗੱਦਾਰ ਹੀ ਹੋਣਗੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2008 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਵੈਸਾਖੀ ਪੁਰਬ ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪੰਥਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੁਪਹਿਰ 2.00 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ

੧੯ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ॥

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਤੇ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ “ਬ੍ਰਹਮ” ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਭਾਗ ਤੇ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ “ਬ੍ਰਹਮ” ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਭਾਗ ਤੇ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ “ਬ੍ਰਹਮ” ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਭਾਗ ਤੇ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ “ਬ੍ਰਹਮ” ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਭਾਗ ਤੇ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸਮੇਤ ਬਾਦ ਦੀ ਕਟੜ ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਅੰਤਕ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਲਈ ਇਕ ਸਿਰਾ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਲਾ ਅਪਣਾਇਆ। ਦੂਜਾ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਲਾ-ਹਕੂਮਤੀ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਯੁੱਧ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਆਖਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਮੰਤਵ ਜਬਰ-ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਥੋੜਾ ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ-ਇਥੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਾਹਰ-ਜਹੂਰ ਤੁਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਰਬ ਕਲੀਨ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਮਕਾਲੀਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੰਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੈਵੀ-ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੈਵੀ-ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਂਝ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਯਥਾਰਥਕ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਦੈਵੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀਆਂ ਧਰਮਾਰਥੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਕ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਾਨਵ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਏਕਤਾ ਉੱਤੇ ਝਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੁਤਰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਕੀਦੇ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ-ਜੋ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਮਿਥਕ ਰੂਪਾਤਰਤਾ ਰਾਹੀਂ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਕਲਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤੇ ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਅਰਧਨਾ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ, ਗਿਆਨ ਉਦੇ ਅਵਤਾਰ ਗਾਥਾ ਚਰਿਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਤਿਪਾਨ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਦਾ ਚਾਉ ਆਦਿ ਸਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਧੀਨ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ-ਕਿ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਿਤੀ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਦੇ ਰਚਿਆ ਜਾਇ। ਮੰਗਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਵੰਸੀ-ਚੰਦਵੰਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਦੀ ਸਾਖ-ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੈਵੀ ਤੇ ਦੈਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਘੋਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸੱਤਾਂ ਦਾ ਉਬਾਰ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਲ ਜੀ ਦੇ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਸਿਮੁਤੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਤੰਤਰਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕੁਟਲੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਧਨਾ ਦੁਆਰਾ-ਸਾਰੰਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਿਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੧੪੨੮ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਣਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ-ਜਵਰ ਨਾਮਾ ਤੇ ਹਕਾਇਤਾਂ ਸੰਚਿਤ ਹੋਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬ੍ਰਿਜੀ ਵਿਚ ਹਨ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਈ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ-ਬਲਕਿ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨਾ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬ੍ਰਿਜੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਥਾਂ ਹੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਵਾਰਸੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਪੁੰਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਬ੍ਰਿਜੀ ਦੀ-ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਜਗਤ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਤਨਾ ਸੰਕੀਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਸਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੂਘਾ ਅਧਿਐਨ ਹੋ ਕਰਨਾ ਹਾਲੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਕਿਆ-ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੁਝ ਖੋਜ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਭੂਘੇ ਰਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਚ ਸਰਗੁਣ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਧਾਰਾ ਗੌਣ, ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਗੁਣ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਮੂਲ ਅਧਾਰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹੀ ਨਿਕਾਰਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਣ ਸਰਗੁਣ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹਿੰਦੀ ਕਾਵਿ ਲਈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾਵਿ ਨੂੰ ਸਹਾਨ ਭੂਤੀ ਨਾਲ ਸਵਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ।...ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਨ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੈ...ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ ਅਨੇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੰਮੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੱਚ ਮਰੀਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਅਣਖ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਵਸੀਲਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਾਬਾਣੀਆਂ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਸਪੁੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦਵੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਸਬੰਧੀ ਜਿਆਦਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਰੀਆ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਦਿਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਪਿਛੋਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਕੇਵਲ ਰਹੂ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੁੰਤੂ ਉਸ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣ ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥ ਲਾਗਵੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਖੋਜੀ ਡਾਕਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ - ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪੁਸਤਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੁਕ-ਤਤਕਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਵਕਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲਵਾਨ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤ ਵੀ

ਰਚਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੈਕਸਪੀਅਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪਰਭਾਵ ਵੈਸੇ ਦਾ ਵੈਸਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਦ ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਨਿਜੀਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਤਕਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਇਖਲਾਕੀ ਟੀਕਾ ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਕੋਮਲ ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਿਚ। “ਨਿਰਾਕਾਰ” ਦਾ ਅਭਾਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਸ ਛਾਇਆ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਿਆਹੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੁਭਵ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮ ਬੋਧ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਸਰੂਪ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਛਾਇਆ-ਚਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਚੰਡੀ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸਾਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਗੁਜਾਇਸ਼ ਰਖਦਾ ਹੈ? ਸਾਹਿਤ ਇਕ ਕਲਾ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਸਦਾ ਤਾਅਲੁਕ ਸਾਕਾਰ ਨਾਲ ਹੈ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਕੋਈ ਨਿਰਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਗਦੀਆਂ ਕਰਨੀ-ਕੀਰਤ ਤੇ ਕਰਤਵ ਵਾਲੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਨਿਰਾ ਕਾਰਤਾ ਦੀ ਮੀਮਾਸਾ ਨਹੀਂ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁਖ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਰਹਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਭ-ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਸ਼ੱਕੇ ਸੁਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੀਵਨਦਾਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਲ ਰੂਪ ਵੀ ਸਾਂਤ ਰੂਪ ਵੀ ਤੇ ਕਲਹ ਕਰਤਾ ਵੀ, ਅੰਧਕਾਰ ਵੀ ਤੇ ਤੇਜ ਵੀ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ, ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਰੱਬ ਇਕਵਾਰਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਸਮਝਦਿਆਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੰਕਲਪਦੇ ਹਨ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਾਲ ਆਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਆਸ਼ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੱਬੀ ਅਕੀਦੇ-ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਨ ਵੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਤੂੰ-ਪਨ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਰ ਵੀ ਹੈ-ਤੇ ਨਾਰ ਵੀ, ਅਲੇਖ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਅਭੇਖ ਵੀ, ਮਾਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਤਾ ਵੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਨਹੀਂ-ਭਗਉਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ-ਉਥੇ ਅਧਰਮ ਦਾ ਵੀ ਘੁੰਡ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਤਥ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬਕ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਭੈੜਾਂ ਉਤਪਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇਮਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਾਹਸ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰਿਆ। ਜੇ ਇਕ ਗੁਣਵਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਧਾਰਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਕਰਮਣ-ਕੁਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੀ ਪੋਲ ਖੋਲਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਛਣੀ ਤੇ ਕੁਲਛਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਆਪਸੀ ਕਲੇਸ਼, ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਤੇ ਪੜਚੋਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲਵ-ਕੁਛ ਵਰਗੇ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਰੱਜਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਆਉਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਇਹ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ (ਬੀਸ ਗਾਵ ਤਿਨ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਜਿਸ ਮੇਂ ਕਰਤ ਕਿਸਾਨੀ ਭਏ॥ ਪੰ: ੫੫॥) ਭਾਵ ਉਹ ਚਕ੍ਰ ਵਰਤੀ ਰਾਜੇ ਰਘੂ ਕੁਲ ਦੇ ਰਾਮ ਤੇ ਭਰਤ ਜਿਹਾਂ ਦੀ ਅਉਲਾਦ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਵ-ਕੁਛ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਸਭ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿੱਥੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਜ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਕਾਰਨ ਇਕ ਭਿੰਨ ਪਛਾਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜਾਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਦਮ ਟੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ‘ਸਾਂਸ ਕ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣਾ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜੇ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ’ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਭਰਤਰੀ ਵੈਰ ਨਾਲ ਕੈਰਾਂ ਤੇ ਪਾਛੋਵਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀਸ ਜਿਹਾ ਅਥਵਾਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜਿਹਾ ਅਤੇ ਹੱਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਜ਼ਪਾਲ ਜਿਹਾ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਰਾਧਕਾ ਤੇ ਰੁਕਮਣੀ ਅਤੇ ਗੋਪੀਆਂ ਤੇ ਮਾਲਣ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਪਏਗਾ। ਆਪਣੇ ਭੌਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਵਿਸਰਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੀ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉਠਕੇ।

ਵੱਲੋਂ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ 24 ਜਨਵਰੀ 2000।

ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ : ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ : ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੀ ਲੰਬੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੰ: ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ 25 ਅਪਰੈਲ 2000 ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਅੱਜਲਾ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਨੁਰਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਖੁਦ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਭੱਬਲ ਭੂਸਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਮਾਰੂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਚ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਣਛੱਪੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਸ੍ਰ. ਅਨੁਰਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਇਹ ਲੇਖ ੧੯੫੭ ਚ ਸਿੱਖ ਰੀਵੀਓ ਚ ਛਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਬਾਪਤ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਮੰਨਿਆ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹਾੜ ਚ ਹੋਇਆ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸਵਿਕਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਮ ਵਹਿਮ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਇਕ ਮਾਰੂ ਤੇ ਇਕ ਉਸਾਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਦੁਖ ਦੀ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਗਈ ਅਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸੌਰਗ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਕਿਹਾ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੁਆਈ ਅਟਕ ਕੇ ਦੇਣਾ ਪਰ ਐ ਮੇਰਾ ਸੌਰਗ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਏ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਚੱਲ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕੋਈ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਕਰ ਦਿਉ। ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਖੜ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਕੁਵੱਤ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਚਲਦਾ ਕਰ ਦਿਉ। ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬਿਰਧ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਐਥੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਚਲਦਾ ਕਰ ਦਿਉ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਹੋਰ ਮਰੀਜ਼ ਪਿਛੇ ਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚੋਂ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬੁਰਮ ਬਾਣੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਰ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਡਾਕਟਰ ਵਾਂਗੂੰ ਜਲਦ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਕੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ :-ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨੁ ਆਵੈ ਜਾਵੈ ਪਤਿ ਖੋਈ ਆਵਤ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥੯॥ ਅੰਗ ੧੦੩੧ ॥੪:੧॥ ਜਮ ਦਰਿ ਬਾਧੇ ਮਿਲਹਿ ਜਜਾਈ ॥ ਤਿਸੁ ਅਪਰਾਧੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਕਾਈ ॥ ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰੇ ਬਿਲਲਾਵੈ ਜਿਉ ਕੁੰਡੀ ਮੀਨੁ ਪਰਾਤਾ ਹੈ ॥੧੦॥ ਉਹੀ ॥ (ਉਥੇ) ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬੁ ਨ ਬੇਲੀ ਕੋਈ ॥ ਐਥੇ ਓਥੇ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਦੇਵੈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਇਉ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਮਿਲਾਤਾ ਹੈ ॥੧੨॥ ਭੂਲੈ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਏ ॥ ਉਝੜਿ ਜਾਏ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ ॥ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸੀਗ ਸਖਾਤਾ ਹੈ ॥੧੩॥ ਭੰਜਨ ਗਿਆਨੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਮੀਨਾ ॥ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਤਿਨਿ ਦਰਸਨੁ ਭੀਨਾ ॥ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਮਿਲੇ ਬੈਰਾਗੀ ਮਨੁ ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਸਮਾਤਾ ਹੈ ॥੧੬॥ ਅੰਗ ੧੦੩੨॥

ਜਿਨ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੇ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਛੱਡੀਆਂ ਹਨ ਉਸਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ, ਜਿਸਨੇ ਸਮਝ ਬੁਝ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਹੈ :- ਜਿਨਿ ਕਹਿਆ ਤਿਨਿ ਕਹਨੁ ਵਖਾਨਿਆ ॥ ਜਿਨਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨਿ ਸਹਜਿ ਪਛਾਨਿਆ ॥ ਦੇਖਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥੬॥ਅੰਗ ੨੨੧॥ਸ:੧॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਸੰ: ੧੯੮੨ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲਾ

ਪੰ: ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੮ ਜੁਲਾਈ ੨੦੦੦। ਲੇਖਕ ਗਿ. ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਸੰ: ੧੯੮੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਮੇਂ “ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ) ਹੋਇਆ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਠ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਉਹੋ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ “ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਦੇ ਸਫਾ ੩ ਕਾਲਮ ੨ ਜਨਵਰੀ ੧ ਸੰਨ ੧੯੮੨ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਿਆਦਾ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਪਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਛ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਉਹ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ।

ਇਸ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਇਸੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਅੱਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਭੋਟਾ ੨੧੦੦ ਇਕੀ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਦੇਖੋ ਸੱਚਖੰਡ ਪੱਤਰ ਫਰਵਰੀ ੧੯੯੮। ਇਹ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ।

ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ੧ ਫਰਵਰੀ ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਇਸੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਲੱਥੇ ਆਦਿਕ ਹਨ। ਇਹ ਉਲੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਿਜ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਲੱਥੇ ਹਨ ?

ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨੇਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਜਾਣ ਨਾ ਸਕੀਏ ਇਹ ਵਸਤੂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਪਰਖ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਹਾਂ - ਪੁੱਛਰੇਤਾ ਵੀ ਤੇ ਦਸਰੇਤਾ ਵੀ (ਅੰਨੇ ਅੰਨਾ ਖੂਹੀ ਨੌਲੇ) ॥੫॥ ਵਾਰ ੧੫ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੀਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਤਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਦਲੀਲ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ ਜੇ ਇਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜੈਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਤੈਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ - ਜੇ ਕਹੋ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਤੱਕ ਅਰਦਾਸ ਲਿਖੀ ਫੇਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ ? ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ -ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸੀ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ? ਜੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸੁਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆ ਕਰੇ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਮ ਲਾਵੈ ਆਪਨ ਪਾਲੀ ॥ਅੰਗ੬੬॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ-ਸੰਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ।
ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ 11 ਜੁਲਾਈ 2000 ਲੇਖਕ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਜੀ - ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਰਾਣਕ ਵੱਡਾ ਲੇਖ ਪੁਰ ਦਲੀਲ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਭਰਪੂਰ ਖੋਜ ਦੀ ਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਹਨ :-

ਗੋਬਿੰਦ ਸਦਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਐਡਵਾਸਡ ਸਟਡੀਜ਼ ਇਨ ਕੰਪੈਰੇਟਿਵ ਰਿਲੀਜ਼ਨ (ਗਦਾਈ ਪੁਰ, ਮਹਿਰੋਲੀ) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਸੰਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਭਾ; ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਜੱਗੀ ਪਾਸੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦਵਾਤਾ ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ*। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵੀ ਪਰਾਪਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਕਾਲਰ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਭਾਗ ੧-੨-੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਬਿਉਰਾ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੁਕ ਤਤਕਰਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵੱਲ ਕੁਝ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਭੁਵਨ ਬਾਣੀ ਟ੍ਰਸਟ ਲਖਨਊ ਨੇ ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਟੀਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਉਭਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕੁਝ ਥਾਈਂ ਅਰਥਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਗਹਿਣਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ੩੨ ਬੀੜਾਂ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਵਾਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੈਠਕੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲਾ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਠਾਂਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਨ ੧੯੯੭ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਰੈਵਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਹੁਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੧੮੨੮ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਸਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਤਕ ਲਗ ਪਗ ਦੋ ਦਰਜਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਅਥਵਾ ਡੀ ਲਿਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲਈ, ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਕੁ ਹੀ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੋ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸਨੇ ਬਣਾਇਆ (੧੯੦੨) ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਪਣ (੧੯੩੫) ਡਾਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (੧੯੩੭) ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲੜੀ ਭਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਿਵੀਊ (੧੯੫੫) ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਗਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਹੈ।

ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਨਸਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤਕ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਤੂ ਪੰਤੂ ਉਠਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤੇ ਲਵ-ਕੁਸ਼ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਉਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਲਚਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ। ਜੋ ਅਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਫਾਵਾਂ ਹੈ-ਸਿੱਖ ਇਜ਼ਮ ਜਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਆਇਆ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ-ਹਿੰਦੂ ਕਲਚਰ ਦੀ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ? ਕਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਵਡਾਰੂ ਜਾ ਹੋਰ ਸਨ ? ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ

*. ਇਥੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕਾ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਹ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਦ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਉਣ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਸੀਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਏ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਿਰ ਸੰਕੋਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਵੀਚਾਰਦੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਤੇ ਸੰਕੋਚ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨ ਵਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਤੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮੇਧ ਤੇ ਆਤਮਾ ਲਈ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਂ ਨੇ ਨਈਂ ਬੁਧੀ ਤੇ ਨਵਾਂ ਬਾਣਾ ਦੇ ਕੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਇਥੇ ਇਸ ਕਿੱਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਲਈ ਕੇਹੜੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਚੰਡੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਭਰਮ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਹਾਲ ਚਉਬੀਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਨੇ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ: ਭੇਖ, ਨਗਨਤਾ ਤੇ ਪਖੰਡ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਵ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।....ਹਕੀਕਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ-ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਆਸਮਰਥਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਵਿਧੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਬਣਾਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਾਲਸਾਈ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮੁਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੂਪੀ ਵਿਕਸੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਗਸ਼ਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡੇ-ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਥਲਾ ਕੰਮ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਾਫ਼ ਕਰੇਗੀ। ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥ ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥ ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥੨॥ ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧੁ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥ ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥੩॥ ਪੰ:੨੩ ॥ ਮ: ੧ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਥਾ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮੁਰਤ ਪੜ ਸਮਝਕੇ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਦੇਹੁਰੇ ਅਤੇ ਮਸੀਤ ਦਾ ਝਗੜਾ ਮਿਟ ਗਿਆ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਉਡ ਗਈ ਉਸਨੇ ਸਭ ਸ਼ੰਕੇ ਮਿਟਾਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਾਟੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਘੁੰਟੇ ਭਰ ਲਏ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਪੂਰਨ ਭੇਦ ਮਿਟ ਗਏ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤੇਰਾ, ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਦਾ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਇਕ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ, ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਤੀ ਗਈ ਸਭਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਜਾਗਰਤਾ ਦੀ ਪੁਲਾਂਗ ਪੁਟਣ ਸਾਰ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗੀ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸੰਗਲ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਕਦੋਂ ਦੀ ਗੁਆਚੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਗਈ, ਸੂਦਰ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ ਜੁੜ ਗਏ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਸੂਦਰ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਖੜੀ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪਾ ਕੇ ਜੋਗੀਸਰ ਤੇ ਮੁਨੀਸਰ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦੀ ਵੀ ਜਾਨ ਹੈ:—

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਟ ਬਹਿਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਹੀਅਤ ਬਿਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਛ ਅਰ ਪਾਤਾ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਅਹਿਲਾਦਾ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸਖਾਈ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਸੀਲਾ ॥ ਖਾਲਸਾ ਬੰਧ ਸਖਾ ਸਦ ਭੀਲਾ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕੀ ਜਾਨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪਾਨ ॥ (ਗ੍ਰੰਥ-ਸਰਬ ਲੋਹ)

ਐ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕੋ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖਾਲਸਾ ਸਜਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸੁਖਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਦਵਾਏ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਉੱਪਰ ਐਨਾਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਵੇਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜਗਤ ਸਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੰਗਲ ਖੇਲ, ਅਖਾੜਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਸਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਰੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਗਿਆਨਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸਾਂਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਮਿਟਾਕੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪੁ ਤੀ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:—ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਚ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਹੁ ॥ ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਠੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਪਾਵਹੁ ॥੨॥ ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥ ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਮੀਤ ॥੩॥ ਅੰਗ: ੩੮੬ ॥ ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨ ਦੀਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ: ੮੭ ॥

ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਨਿਆ ਧੌਕਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲਾਵਟਾਂ ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਲਈ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ; ਰੋਕਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਧੌਖਾ ਹੈ-ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:—ਜੀਅਹੁ ਮੈਲੇ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲ ਤਿਨੀ ਜਨਮੁ ਜੂਐ ਭਾਰਿਆ ॥ ਇਹ ਕੰਮ ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵੱਜ ਹੋ ਮੌਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ:—ਇਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ ਮਰਣ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥੧੯॥ ਅਨੰਦ ਸਾ: ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ: ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲ ਨ ਕੀਏ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਪਿਆਰੇ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥੧੧॥ ਆਨੰਦ ਸਾ: ॥

ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਜੀਵਨ ਆਪਨਾ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਾਂਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਬੰਸ ਫੇਰ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਾਨੂੰ:—ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣ ਹਾਰਾ ਪੁਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ: ੮੮੬ ॥

ਕਿਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨੂੰ ਨਿੰਦੇ ਬਿਨਾ ਸਤ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਹੈ:—ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਵਜੀ ਇਮਾਮਸਾਫੀ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੋ ਪਹਿਚਾਨਬੋ ॥ ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ ਦੂਸਰੇ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ ॥ ਏਕ ਹੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੋ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ॥੧੦॥ ਲੋੜ ਹੈ:—ਮਨਿ ਸਾਰਾ ਮੁਖਿ ਸਾਰਾ ਹੋਇ ॥ ਅਵਰ ਨ ਪੈਏ ਏਕਸੁ ਬਿਨ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕੁ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ: ੨੭੨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਖਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਦੱਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਧੜਕਣ ਹੈ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੈਸਾ ਕਿ ਫਰਮਾਨ ਹੈ:—ਸ਼ੇਖ ਰਸਨ ਸਾਰਦ ਸੀ ਭੁਧ ॥ ਤਦਪ ਨ ਉਪਮਾ ਬਰਨਤ ਖੁਧ ॥ ਯਾ ਮੈ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਿਆ ਭਾਖੀ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ ॥ ਰੋਮ ਰੋਮ ਜੇ ਰਸਨਾ ਪਾਉ ॥ ਤਦਪ ਖਾਲਸਾ ਜਸ ਤਹਿ ਗਾਉ ॥ ਹੋ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ॥ ਓਤ ਪੋਤਿ ਸਾਗਰ ਬੁਢੇਰੋ ॥ ਪਾ: ੧੦ ॥

ਦੁੱਖ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਾਇਮ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ- ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਹਿਲਦਾ ਤੇ ਝੁਲਦਾ ਫਰਰਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਐਥੇ ਆ ਕੇ ਰੈਣ ਬਸੋਰਾ ਕਰ ਲੈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਬੇ ਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਆ ਜਾਹ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਭੁਖ ਮਿਟਾ ਲੈ ਜੇ ਲਾਚਾਰ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਲਾਵਾਰਸ ਹੋਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਕੋਈ ਬੇ ਇਲਾਜ ਦੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ (ਸਰਬ ਰੋਗ ਦਾ ਦਾਰੂ ਨਾਮ ਹੈ) ਅਤੇ ਅਸਾਧ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਥੇ ਕੋਈ ਦੁਜਾ ਨਹੀਂ ਦਵੈਤ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਸਰਬ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਥੇ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਜੀਵਨ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਥੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਨੂਰ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸਨੀ ਦਿੰਦੀ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਅਉਗੁਣਾ ਨੂੰ ਮਿਟਾਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰਲੇ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਝਾਇਆ ਕਮਲ ਫੁਲ ਵਿਗਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਰੜੇ ਕਵਾੜ ਤੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ-ਪਰਮ ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਆਪੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੰਖਾਂ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪਿਆ ਮੋਤੀਆਂਬਿੰਦ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਜਨ ਅੰਦਰਲੇ ਸਜਾਏ ਨੈਣ ਖੋਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਫਿਰ ਅਨਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ...ਸਤਿ...ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕੋ ਅਲਾਹ, ਇਕੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੂਰਨ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੂਰ ਦਾ ਨੂਰ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਪ੍ਰਾਨ ਮੀਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖੋਤਮ ਪੂਰਾ ॥

ਪੰਖਨਹਾਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਉਰਾ ॥

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤਿ ਸਦ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰਾ ॥

ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਰੂਪ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸੂਰਾ ॥

ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜੀਅ ਜਪਿ ਸਚੁ ਸਚੀ ਵੇਲਾ ॥

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੂਜੇ ॥

ਨਾਸਰੋ ਮਨਸੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਏਸ਼ਦੀ ਮਨਸੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੫॥

ਹੱਕ ਰਾ ਗਬੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਜੁਮਲਾ ਫੇਜ਼ਨੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੬॥

ਹੱਕ ਹੱਕ ਆਗਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਬਾਹਿ ਬਹਿਨਸ਼ਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੭॥

ਬਰ ਦੇ ਆਲਮ ਬਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਖਸਮ ਰਾ ਜਾਂ ਕਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੮॥

ਫਾਇਜ਼ਲ ਅਨਵਾਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਕਾਸ਼ਫੁਲ ਅਸਰਾਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੯॥ (ਤੋਸੀਫੇ ਸਨਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ॥)

ਭਾਵ

੧੦੫ - ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ (ਜਿਸਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ) ਮਦਦ ਹੋਈ - ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਾਏ ਹੋਏ।

੧੦੬ - ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ (ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ)

੧੦੭ - ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਜਾਣੂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ॥

੧੦੮ - ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਯੋਧੇ)

੧੦੯ - ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੇਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ)

ਤਬ ਸਹਜੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸ ਗਾਏ ॥

ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਮਰਦ ਅਗਮਿਜਾ ਵਰੀਆਮ ਇਕੇਲਾ ॥

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੜਾਈ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਛੱਡੋ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ-ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਸੁਖਮਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਵਲੋਂ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਤੇ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮੋਹਾਲੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੈ - ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭੋਟਾਂ ਨੇ ਖੋਲ ਕੇ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਣ ਵੇਲੇ ਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਦੌਰਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਮੰਤਰ ਬਿਨ ਜਪੈ ਅਉਰ ਕੋਈ ਜਾਪ ॥ ਜੋ ਸਾਕਤ ਸਿਖ ਮੂਲ ਨਹਿ ॥

ਬਾਚਤ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਆਪ ਸਤ ਅਕਾਲ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮ ਬੀਜ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ॥

* * * * *

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੂਚੀ

ਸੋਚੋ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ	8
ਕਿਰਨਾ ਊਤ ਰਾਜਾ ਸੀ	੬
ਨਕਲੀਆਂ ਮਰਸੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ	੮
ਚਾਲਾਕ ਇਸ਼ਕੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ	੧੦
ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਪਰ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ	੧੧
ਭਲੇ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਦੱਸਣੀ ਹੈ ਤਾਂ	੧੨
ਗਲੀਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ	੧੩
ਕਿਸੇ ਆਮ ਜੋਗੀ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ	੧੪
ਛੱਡੋ ਛੱਡੋ ਰਾਜ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬਹੁ ਇਸਤਰੀ ਬਾਦ	੧੬
ਸੱਪ ਤੋਂ ਜਹਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ	੧੭
ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਰ ਹੈ	੧੮
ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪੇ ਜੀਉ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣੀ	੨੦
ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ	੨੨
ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ	੨੬
ਪਰ ਧਨ ਨਾਰੀ ਰੁਤ ਨਿੰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਾਦੀ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ	੩੩
ਕਿਤਨੀ ਅਚਰਜ ਕਹਾਣੀ ਹੈ	੩੪
ਸੁਬੁਧਿ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ	੩੮
ਐਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਕਸਬਾ (ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਦਾ)	੪੦
ਮੁਰਖ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਵਾਂ	੫੦
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨ	੫੪
ਕਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ	੫੬
ਪ੍ਰਿਸ਼ੀਪਲ ਸ਼ਿਤਬੀਰ ਸਿੰਘ	੫੮
ਇਸਤਰੀ ਸੁਭ ੩੨ ਸੁਲਖਣਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ	੬੦
ਸਵਾ ਲਖ ਸੇ ਏਕ ਲਭਾਊ	੬੧
ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਪ੍ਰਿਟ	੬੮
ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ	੭੦
ਇਹ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਇਨਸਾਨੀ ਵਿਤਰਤ ਹੈ	੭੪
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਚਨ	੭੬
ਨਿਤ ਨਿਹਵਲ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਬਣਾਵੇ ਦੁਰ ਮਤੀਆ ॥੨:੩॥	੮੦
ਚੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	੮੨
ਘਰ ਦਾ ਭੋਤੀ ਲੰਕਾ ਢਾਹੇ	੮੨
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿ: ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ-ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ	੮੩
ਕਬੀਰ ਜੋਤੇ ਪਾਪ ਕੀਏ ਰਾਖੇ ਤਲੇ ਦੁਰਾਇ	੮੬
ਬੀਬੀ ਨਵਤੇਜ ਕੌਰ ਪੂਹਲੀ	੮੮
ਬਚੋ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੋਂ	੧੦੧
ਕਿਆ ਮਜਾਕ ਹੈ	੧੦੩
ਇਕ ਪਤੀ ਹਰੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੱਕ ਹੈ	੧੦੮
ਬਵੰਜਾ ਬੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	੧੧੯
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ	੧੨੮
ਸਮਝਦਾਰ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ	੧੩੮
ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ- (ਲੰਬਾ ਲੇਖ)	੧੪੦
ਗੁਰਦੇਵ ਸਾਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ	੧੬੨
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ...ਰਾਸਟਰੀ ਮਹਾਨਤਾ	੧੬੪
ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ	੧੭੯
ਗੁਣਵੰਤੀ ਪਤੀਵਰਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਰਤ	੧੮੬
ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਇਸ ਤੇ ਕਿੰਨ੍ਹ ਕਰਦੇ ਹਨ	੧੯੨
...ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ	੧੯੯
.....ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਮਾਲ	੨੦੫
ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ	੨੧੧
ਬਿਨਾ ਵਜਾ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ	੨੨੭
ਇਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ	੨੩੬
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਸਰਵੋੱਖਣ ਭਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦਾ ਲੇਖ	੨੪੯
ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਵਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ	੨੬੪
ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਦਿਨ	੨੬੭
ਕਾਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਰਤਾ	੨੭੬
ਤੱਕੋ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ	੨੭੬
ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ	੨੭੯
ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ	੨੮੪
ਪਖਿਯਾਨ ਚਰਿਤਰ	291
ਸ਼ਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਰੋਲ	295
ਸੁਲੱਖਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ	301
ਅਣਖੀਲਾ ਯੋਧਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	309
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੁੱਢਾ	316
90 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਿਉ ਬਟਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ	317
ਅੰਬਰ ਕਾਲਾ ਕਿਤ ਬਿਧ ਹੋਇਆ	321
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਿਚਯ	329
ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ	339
ਜਫਰ ਨਾਮਹ ॥ ਜੀ ਦੀ ਆਦਿ ਵਿਚਾਰ	344
ਹਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ	346
ਆਦਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅੰਬ ਹਲੂਣੀਏ	359
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਮਾਲ - (ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਤਮ)	426

ਤਤਕਰਾ

ਚਲਿਤਰ	ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਗਤੀ	ਪੰਨਾ	ਚਲਿਤਰ	ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਗਤੀ	ਪੰਨਾ
ਦੋ ਸੌ ਚੌਥਰਵਾਂ	ਇਕ ਅੰਬਰ ਕੇ ਦੇਸ ਨਿਪਾਲਾ	1218	ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਤਰਵਾਂ	ਗੋਰਪਾਲ ਇਕ	1305
ਦੋ ਸੌ ਪੰਜਤਰਵਾਂ	ਬੰਦਰ ਬਸ ਤਹਿ ਬਾਸੀ ਜਹਾਂ	1218	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਾਹਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ	1306
ਦੋ ਸੌ ਛਿਹਤਰਵਾਂ	ਸੰਕਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਜਤ	1220	ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਜਨਾਵਤੀ ਨਗਰ	1306
ਦੋ ਸੌ ਸੱਤਤਰਵਾਂ	ਮਹਰ ਮੁਹਾਦਾ ਬਾਦ	1221	ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਨੇ ਭੂਪ ਇਕ	1307
ਦੋ ਸੌ ਅੱਠਤਰਵਾਂ	ਸਹਰ ਜਹਨਾ ਬਾਦ	1222	ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰਵੰਜਵਾਂ	ਇਸਕ ਤਬਲਾ ਸਹਰ	1308
ਦੋ ਸੌ ਉੱਤਾਸੀਵਾਂ	ਪ੍ਰੇਮਾਵਤੀ ਨਗਰ	1222	ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੁਰਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਨਹੋ ਰਾਜ ਇਕ	1309
ਦੋ ਸੌ ਅੰਜੀਵਾਂ	ਬਿਸਨ ਚੰਦ ਇਕ	1223	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਚਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਨਹੋ ਭੂਪ ਇਕ	1310
ਦੋ ਸੌ ਇਕਾਸੀਵਾਂ	ਬਿਜੈ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਇ	1224	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਪੰਜਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ	1311
ਦੋ ਸੌ ਬਿਆਸੀਵਾਂ	ਅਮਰੀਕਨ ਇੱਕ	1225	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਨ ਨਿਪ ਕਥਾ	1312
ਦੋ ਸੌ ਤਰਿਆਸੀਵਾਂ	ਸਹਰ ਪਲਾਉ	1226	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਵੰਜਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ	1313
ਦੋ ਸੌ ਚੁਰਾਸੀਵਾਂ	ਦੱਛਨ ਸੈਨ ਦੱਛਨੀ	1226	ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਠਾਨਵਾਂ	ਸੁਨ ਭੂਪਤਿ ਇਕ	1314
ਦੋ ਸੌ ਪਚਾਸੀਵਾਂ	ਹੁਤੋ ਏਕ ਰਾਜਾ	1227	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਚਰਿਤ੍ਰ	1315
ਦੋ ਸੌ ਛਿਆਸੀਵਾਂ	ਦਿਸਾ ਬਾਰੂਣੀ ਮੇ ਰਹੈ	1228	ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ	1315
ਦੋ ਸੌ ਸਤਾਸੀਵਾਂ	ਘਾਟਮ ਪੁਰ	1229	ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ	1316
ਦੋ ਸੌ ਅਠਾਸੀਵਾਂ	ਯੂਨਾ ਸਹਰ ਭੂਮ	1230	ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰੇਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਭੂਪਤਿ ਇਕ	1317
ਦੋ ਸੌ ਉੱਠਾਨੇਵਾਂ	ਸੁਨਾ ਸਹਰ	1232	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੌਹਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ	1317
ਦੋ ਸੌ ਨੌਬੇ	ਪੁਰਬ ਦੇਸ ਇਕ	1234	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਹਠਵਾਂ	ਗਨਪਤਿ ਸਿੰਘ	1318
ਦੋ ਸੌ ਇਕਾਨੇਵਾਂ	ਪਾਛਮਾਵਤੀ ਨਗਰ	1236	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਹਠਵਾਂ	ਨਿਪੁਬਰ ਸਿੰਘ	1319
ਦੋ ਸੌ ਬਾਨੇਵਾਂ	ਉੱਤਰ ਸਿੰਘ	1237	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਹਠਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ	1320
ਦੋ ਸੌ ਤਿਰਾਨੇਵਾਂ	ਰਾਜਪੁਰੀ ਨਗਰੀ	1239	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਹਠਵਾਂ	ਅੰਧਾਵਤੀ ਨਗਰ	1322
ਦੋ ਸੌ ਚੁਰਾਨੇਵਾਂ	ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਗਰ	1240	ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਨਤਰਵਾਂ	ਗਝ ਕਨੇਜ	1323
ਦੋ ਸੌ ਪਚਾਨੇਵਾਂ	ਚੰਚਲ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ	1243	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਤਰਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ	1324
ਦੋ ਸੌ ਛਿਆਨੇਵਾਂ	ਬੰਗਸੈਨ ਸੰਗਸੀ ਰਾਜਾ	1244	ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕੱਤਰਵਾਂ	ਬਯਾਘਕੋਤ ਸੁਨਿਯਤ	1325
ਦੋ ਸੌ ਸਤਾਨੇਵਾਂ	ਬਿਜੈਸੁਰ ਖੱਤਰੀ	1245	ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਹੱਤਰਵਾਂ	ਅਛਲ ਸੈਨ ਇਕ ਭੂਪ	1326
ਦੋ ਸੌ ਅਠਾਨੇਵਾਂ	ਸੁਨਿਯਤ ਏਕ	1252	ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਰਹੱਤਰਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ	1327
ਦੋ ਸੌ ਨੌਜ਼ਨੇਵਾਂ	ਚੰਦ ਬੁਝ ਇਕ	1253	ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੁਰਹੱਤਰਵਾਂ	ਸਹਰ ਦੋਲਤਾਬਾਦ	1328
ਤਿੰਨ ਸੌ ਵਾਂ	ਸੀਸ ਸਾਰਕੋਤ ਇਕ ਰਾਜਾ	1255	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਝਤਰਵਾਂ	ਬੀਜਾਪੁਰ	1330
ਤਿੰਨ ਸੌ ਇੱਕਵਾਂ	ਇੱਛਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ	1256	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਹੱਤਰਵਾਂ	ਇਸਕਤਬਲਾ ਸਹਰ	1331
ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੂਸਰਾ	ਸੋਰਨ ਸੈਨ ਏਕ	1257	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤੱਤਰਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ	1332
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੀਸਰਾ	ਅਭਰਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾ	1257	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠੱਤਰਵਾਂ	ਨਵਤਨ ਸੁਨਹੁ ਨਰਿਧ ਕਥਾ	1333
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਥਾ	ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਰਾਜਾ	1259	ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਠਾਸੀਵਾਂ	ਭੂਪ ਤ੍ਰਿਹਾਟਕ ਸੈਨ	1333
ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਵਾਂ	ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸਹਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ	1260	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅੰਸੀਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ	1334
ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੇਵਾਂ	ਬਹੁਤਾਇਚਿ ਕੋ	1261	ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਸੀਵਾਂ	ਏਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੈਨ	1335
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਵਾਂ	ਭੋਰਪਾਲ ਸੁਨਾ ਇਕ ਰਾਜਾ	1261	ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਿਆਸੀਵਾਂ	ਸੁਨਹੁ ਰਾਵ ਇਕ	1336
ਤਿੰਨ ਸੌ ਅੱਠਵਾਂ	ਕੋਚ ਬਿਹਾਰ ਸਹਰ	1262	ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਰਾਸੀਵਾਂ	ਬਿਸਨ ਧੁਜਾ ਇਕ	1337
ਤਿੰਨ ਸੌ ਨੌਵਾਂ	ਕਰਨਾਟਕ ਕੋ ਦੇਸ	1262	ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੁਰਾਸੀਵਾਂ	ਸੁਨਹੁ ਚਰਿਤ ਇਕ	1338
ਤਿੰਨ ਸੌ ਦਸਵਾਂ	ਪੁਨਿ ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਉਚਾਰਾ	1264	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਚਾਸੀਵਾਂ	ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਇਕ	1338
ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਿਆਰਵਾਂ	ਬਿਰਹਸੈਨ ਇੱਕ	1265	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਸੀਵਾਂ	ਚਿੱਤ੍ਰਕੋਤ ਰਾਜਾ	1340
ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਰਵਾਂ	ਜੋਗਸੈਨ ਰਾਜਾ	1266	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਸੀਵਾਂ	ਬੀਰਕੋਤ ਇਕ	1341
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੇਰਵਾਂ	ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ	1267	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਸੀਵਾਂ	ਮਾਹਵਾਰ ਇਕ	1341
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਦਵਾਂ	ਦੱਛਨ ਸੈਨ ਸੁ	1268	ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਠਾਨੇਵਾਂ	ਸਿੰਘ ਨਰਿੰਦ੍ਰ	1342
ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਦਰਵਾਂ	ਸਹਰ ਇਟਾਵਾ ਗੰਗ	1269	ਤਿੰਨ ਸੌ ਨੌਬੇਵਾਂ	ਭੂਪ ਸੁਬਾਹ ਸੈਨ	1352
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਲਵਾਂ	ਸਹਰ ਸੁਨਾਰ ਗਾਂਵ	1270	ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਨੇਵਾਂ	ਬਾਹੁਲੀਕ ਸੁਨਿਯਤ ਰਾਜਾ	1344
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਰਵਾਂ	ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ	1271	ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਠਵਾਂ	ਬਰਬਰੀਨ ਕੋ ਦੇਸ	1345
ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਰਵਾਂ	ਮਰਗਝ ਸੈਨ	1271	ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਰਾਨੇਵਾਂ	ਭੂਪ ਸੁ ਧਰਮਸੈਨ ਇਕ	1346
ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਨੀਵਾਂ	ਉਨੇ ਨਿਪਤਿ	1272	ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਰਾਨੇਵਾਂ	ਅਛਲਾ ਪੁਰ	1346
ਤਿੰਨ ਸੌ ਵੀਹਵਾਂ	ਭੂਮਿ ਭਾਰ ਤੇ	1272	ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਚਾਨੇਵਾਂ	ਦੇਵ ਛਤ੍ਰ ਇਕ	1348
ਤਿੰਨ ਸੌ ਇੱਕੀਵਾਂ	ਸੁਕਾਚਾਰਜ ਦਾਨਵਨ ਕੋ	1275	ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਨੇਵਾਂ	ਸਰਬ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ	1349
ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਈਵਾਂ	ਸੁਨਿ ਪੁਤ੍ਰ ਔਰ	1276	ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਨੇਵਾਂ	ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਇਕ	1351
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੇਈਵਾਂ	ਬੁੱਦਸੈਨ ਰਾਜਾ	1278	ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਨੇਵਾਂ	ਸਗਰ ਦੇਸ	1352
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਢੀਵਾਂ	ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰਨ ਲਾਗਾ	1279	ਤਿੰਨ ਸੌ ਨੌਜ਼ਨੇਵਾਂ	ਪਲਵਲ ਦੇਸ	1352
ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੱਬੀਵਾਂ	ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਲਤਾਨ ਸੈਨ	1280	ਚਾਰ ਸੌ ਵਾਂ	ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਇਕ	1353
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਈਵਾਂ	ਗਹਰਵਾਰ ਰਾਜਾ	1282	ਚਾਰ ਸੌ ਇੱਕਵਾਂ	ਸੂਰਜ ਕਿਰਨ ਇਕ	1354
ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਈਵਾਂ	ਅਚਲਵਤੀ ਨਗਰ	1283	ਚਾਰ ਸੌ ਦੂਸਰਾ	ਪਾਤਸਾਹਿ ਕਾਭੂ ਇਕ	1355
ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਨਤੀਵਾਂ	ਬੰਭਕਰਨ ਇਕ	1284	ਚਾਰ ਸੌ ਤੀਸਰਾ	ਚਿੰਜੀ ਸਾਹਿਬ	1356
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੀਹਵਾਂ	ਬਿਜਿਆਵਤੀ ਨਗਰ	1285	ਚਾਰ ਸੌ ਚੌਥਾ	ਸੁਨ ਨਿਪ ਔਰ	1358
ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕੱਤੀਵਾਂ	ਬਿਰਹਾਵਤੀ ਨਗਰ	1285	ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਜਵਾਂ	ਸੱਤ ਸਿੰਘ ਇਕ	1359
ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੱਤੀਵਾਂ	ਵਲਦੇਸ ਕੋ ਏਕ	1286		ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ	
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੇਤੀਵਾਂ	ਸਹਰ ਭੋਹਰੇ ਏਕ	1287	ਹਕਾਇਯਤ ਪਹਿਲੀ		1389
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਤੀਵਾਂ	ਸੁਨ ਹੋ ਰਾਹ ਕੁਅਰ ਇਕ ਬਾਤਾ	1287	ਹਕਾਇਯਤ ਦੂਸਰੀ		1394
ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀਵਾਂ	ਰਾਜ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜ	1289	ਹਕਾਇਯਤ ਤੀਸਰੀ		1397
ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੱਤੀਵਾਂ	ਸਹਰ ਸਰੋਹੀ ਕੋ ਬਿਖੇ	1290	ਹਕਾਇਯਤ ਚੌਥੀ		1399
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੈਤੀਵਾਂ	ਰਾਜ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ	1291	ਹਕਾਇਯਤ ਪੰਜਵੀਂ		1406
ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠੱਤੀਵਾਂ	ਜਮਲ ਸੈਨ ਰਾਜਾ	1294	ਹਕਾਇਯਤ ਛੇਵੀਂ		1408
ਤਿੰਨ ਸੌ ਉੱਠਤਾਲੀਵਾਂ	ਨਗਰ ਬਿਭਾਸਾਵਤੀ	1295	ਹਕਾਇਯਤ ਸੱਤਵੀਂ		1410
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚਾਲੀਵਾਂ	ਸੁਨੀਅਤ ਇਕ ਨਗਰੀ	1296	ਹਕਾਇਯਤ ਅੱਠਵੀਂ		1412
ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ	ਮਥੁਰਾ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ ਰਹੈ	1297	ਹਕਾਇਯਤ ਨੌਵੀਂ		1414
ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਤਾਲੀਵਾਂ	ਸ਼੍ਰੀਕਾਵਤੀ ਨਗਰ	1298	ਹਕਾਇਯਤ ਦਸਵੀਂ		1416
ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਰਤਾਲੀਵਾਂ	ਉਤਰਾਦਿਸਾ	1299	ਹਕਾਇਯਤ ਗਿਆਰਵੀਂ		1425
ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੁਤਾਲੀਵਾਂ	ਸੋਰਨ ਦੇਸ ਬਸਤ	1300	ਹਕਾਇਯਤ ਬਾਰਹਵੀਂ		1427
ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਤਾਲੀਵਾਂ	ਹਰਿਦੁਾਰ ਇਕ ਸੁਨਾ	1301			
ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਲੀਵਾਂ	ਦੋਲਾ ਕੀ ਗੁਜਰਾਤਿ	1302			
ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ	ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ	1303			
ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ	ਜਹਾਂ ਹਮ ਦਿਸਾ ਉਤਰਾ	1304			

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਇਕ ਅੰਬਸਟਾਂ ਕੇ ਦੇਸ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ^੨ਪਦੁਮਿਨਿ ਦੇ ਜਾ ਕੇ
ਗਿਰੁ ਬਾਲਾ ॥ ^੩ਅੱਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹ ਪ੍ਰਭਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੪ਜਿਹਕੋ ਕੋ ਪਟਤਰ ਤ੍ਰਿਯ
ਦਿਜੈ ॥੧॥ ^੫ਤਾ ਕੇ ਏਕ ਦਾਸ ਘਰ ਮਾਹੀ ॥ ^੬ਜਿਹ ਸਮ ਸਮਾਮ ਬਰਨ
ਕਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥ ^੭ਨਾਮਾਫਿਕ ਸੰਖਾ ਤਿਹ ਰਹੈ ॥ ^੮ਮਾਨੁਖ ਜੋਨਿ ਕਵਨ ਤਿਹ
ਕਹੈ ॥੨॥ ^੯ਚੇਰੀ ਏਕ ਹੁਤੀ ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ ॥ ^{੧੦}ਜਾ ਕੇ ਹੁਤੀ ਨ ਕਛੁ
ਘਟ ਮਹਿ ਮਤਿ ॥ ^{੧੧}ਨਾਮਾਫਿਕ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੧੨}ਕਾਮ ਭੋਗ ਮਨ
ਖੋਲਿ ਮਚਾਯੋ ॥੩॥ ^{੧੩}ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਗਯੋ ਤਹਾਂ ॥ ^{੧੪}ਚੇਰੀ
ਰਮਤ ਦਾਸਿ ਸੰਗ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੫}ਲਟਪਟਾਇ ਦਾਸੀ ਤਬ ਗਈ ॥ ^{੧੬}ਚਟਪਟ
ਜਾਤ ਸਕਲ ਸੁਧਿ ਭਈ ॥੪॥ ^{੧੭}ਜਤਨ ਅਵਰ ਕਛੁ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ ॥
^{੧੮}ਮਾਰਿ ਦਾਸ ਉਲਟੋ ਲਟਕਾਯੋ ॥ ^{੧੯}ਹਰੇ ਹਰੇ ਤਰ ਆਗਿ ਜਰਾਈ ॥
^{੨੦}ਕਾਢਤ ਹੈ ਜਨ ਕਰਿ ਮਿਮਿਯਾਈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਬ ਦਾਸ
ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਅਦਭੁਤ ਹੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਕਿਯੋ ਇਹ ਹਨਿ ਤੈ
ਦਿਯ ਲਟਕਾਈ ॥ ^{੨੪}ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਤਰ ਆਗਿ ਜਰਾਈ ॥੬॥ ਚੇਰੀ ਬਾਚ ॥
^{੨੫}ਮਿਲਯੋ ਬੈਦ ਮੁਹਿ ਏਕ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ ॥ ^{੨੬}ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਈ ਤਿਨ ਮੋਹਿ ਸੁਧਾਰਾ ॥
^{੨੭}ਮੈਂ ਇਹ ਕਰੀ ਚਿਕਤਸਾ ਤਾ ਤੇ ॥ ^{੨੮}ਲੀਜੈ ਸਕਲ ਬਿਥਾ ਸੁਨਿ ਯਾ
ਤੇ ॥੭॥ ^{੨੯}ਖਈ ਰੋਗ ਇਹੋ ਕਹਯੋ ਰਾਜ ਮਹਿ ॥ ^{੩੦}ਤਾ ਤੇ ਮਾਰਿ ਦਾਸ
ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ॥ ^{੩੧}ਕਰਿ ਮਿਮਾਈ ਨ੍ਰਿਪਹਿ ਖਵਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਤਬ ਤਿਹੋ ਦੋਖ
ਦੂਰਿ ਹੈ ਜਾਵੈ ॥੮॥ ^{੩੩}ਤਿਹੋ ਨਿਮਿਤਿ ਯਾ ਕੋ ਮੈ ਘਾਯੋ ॥ ^{੩੪}ਮਿਮਾਈ
ਕੋ ਬਿਵਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ^{੩੫}ਜੋ ਤੁਮ ਭੱਛਨ ਕਰਹੁ ਤ ਕੀਜੈ ॥ ^{੩੬}ਨਾ ਤਰ
ਛਾਡਿ ਆਜੁ ਹੀ ਦੀਜੈ ॥੯॥ ^{੩੭}ਜਬ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥
^{੩੮}ਤਾਂਹਿ ਬੈਦਨੀ ਕਰਿ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ^{੩੯}ਮਨ ਮਹਿ ਕਹਯੋ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਕੀਨੀ ॥
^{੪੦}ਘਰ ਮਹਿ ਨਾਰਿ ਰੋਗਹਾ ਦੀਨੀ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹਿ ਤਾਹਿ
ਬਖਾਨਾ ॥ ^{੪੨}ਤੇਰੇ ਗੁਨ ਹਮ ਆਜੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ^{੪੩}ਪੱਛਿਮਿ ਦਿਸਿ ਹਮ ਸੁਨੀ
ਬਨੈਯਤ ॥ ^{੪੪}ਹਮਰੇ ਦੇਸ ਨ ਦੂਢੀ ਪੈਯਤ ॥੧੧॥ ^{੪੫}ਤੁਹਿ ਜਾਨਤ ਮੁਹਿ
ਕਹਤ ਬਤਾਈ ॥ ^{੪੬}ਮਿਮਾਈ ਇਹ ਦੇਸ ਬਨਾਈ ॥ ^{੪੭}ਕਹਾ ਭਯੋ ਇਕ ਦਾਸ
ਸੰਘਾਰਾ ॥ ^{੪੮}ਹਮਰੇ ਰੋਗ ਬਡੋ ਤੈਂ ਟਾਰਾ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਚੌਹਤਰ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭੮॥੫੩੦੦॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੯}ਬੰਦਰ ਬਸਤਹ ਬਾਸੀ ਜਹਾਂ ॥ ^{੫੦}ਹਬਸੀ ਰਾਇ ਨਰਾਧਿਪ ਤਹਾਂ ॥
^{੫੧}ਹਬਸ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥ ^{੫੨}ਜਨੁ ਪੁਰ ਖੋਜਿ ਚੌਦਹੁ ਆਨੀ ॥੧॥

i. ਅੰਬਸਟ ਦੇਸ (ਮਾਝੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਹੈ)

ii. ਨੌਕਰ

iii. ਹਬਸੀ (ਹਵਸ) ਅਬੈਸੀਨੀਆ: ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ॥ ਹਬਸੀ (ਹਬਸ ਵਾਸੀ) ਅਰਬਾਤ-ਹਬਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ: ਹਬਸੀ
ਬੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾ ਨਾਉਂ ਹੈ

ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਝੱਟ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਕੀ ਮਤਲਬ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖੜੇ ਵਿਚ ਵੇਖਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਧਨਖ ਹੀ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਮਿਰਜੇ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ (ਅੰਬਸਟ) ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨. ਪਦਮਿਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੩. ਬੇਅੰਤ ਉਸ ਤੇ ਜੋਬਨ ਬਿਰਾਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
੪. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੇਹੜੀ ਉਧਾਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ॥੧॥
੫. ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੇਵਕ ਸੀ ।
੬. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
੭. ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੮. ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਟ ਮਾਨੁਖ ਜੂਨ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ॥੨॥
੯. ਇਕ ਦਾਸੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੧੦. ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । (ਮਸਤਾਨੀ ਜਿਹੀ ਸੀ)
੧੧. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਸੀ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੨. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ॥੩॥
੧੩. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਧਰ ਰਾਜਾ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ।
੧੪. ਜਿਥੇ ਉਹ ਗੱਲੀ ਦਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ।
੧੫. ਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ੋ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਦਾਸੀ ਇਕ ਦਮ ਭੜ ਭੜਾ ਕੇ ਉੱਠੀ ।
੧੬. ਇਕ ਦਮ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਬੁਧੀ ਖਾਨਯੋ ਗਈ ॥੪॥
੧੭. ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਨਾਂ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
੧੮. ਉਸ ਦਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੯. ਮੱਠੀ-ਮੱਠੀ ਹੇਠਾਂ ਅੱਗ ਬਾਲ ਦਿੱਤੀ ।
੨੦. ਜਾਣੋਂ ਮਮਿਆਈ ਕੱਢ ਰਹੀ ਹੈ ॥੫॥
੨੧. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਦੇਖਿਆ ।
੨੨. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ।
੨੩. ਕਿ ਇਹ ਤੋਂ ਮਾਰਕੇ ਕਿਉਂ ਲਟਕਾਯਾ ਹੈ ?
੨੪. ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅੱਗ ਕਿਉਂ ਮਚਾਈ ਹੈ ? ॥੬॥
੨੫. ਚੇਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੈਦ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ।
੨੬. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੀ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ ।
੨੭. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਦਵਾਈ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹਾਂ ।
੨੮. ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਵੋ ॥੭॥
੨੯. ਖਈ ਰੋਗ ਰਾਜ ਦੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੩੦. ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ
੩੧. ਮਮਿਆਈ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖੁਆਵਾਂਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ
੩੨. ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ॥੮॥
੩੩. ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ।
੩੪. ਮਮਿਆਈ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਹੈ ।
੩੫. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਖਾ ਲਵੋ ।
੩੬. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ॥੯॥
੩੭. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ।
੩੮. ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੈਦਨੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
੩੯. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਢੰਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ।
੪੦. ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੈਦਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੧੦॥
੪੧. ਤੇ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਹਿਕੇ ਵਡਿਆਇਆ
੪੨. ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਲੁਕੀ ਹੀ ਰਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ।
੪੩. ਪੱਛਮ ਦੇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਦੁਆਈਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਨ ।
੪੪. ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਟੋਲੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲਭਦੀ ॥੧੧॥
੪੫. ਤੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ।
੪੬. ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਮਮਿਆਈ ਬਣਾਈ ਹੈ ।
੪੭. ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜੇ ਇਕ ਦਾਸ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੮. ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੋ ਸੌ ਚੁਹੰਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੭੪॥੪੩੦੧॥ਅਵਸ਼ੁ॥
੪੯. ਚੌਪਈ ॥ ਹਵਸੀ ਬੰਦਰ ਵਾਸੀ ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੫੦. ਹਵਸੀ ਰਾਇ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਥੇ ।
੫੧. ਹਵਸ ਮਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੫੨. ਜਾਣੋਂ ਉਹ ਚੌਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਟੋਲ ਕੇ ਆਂਦੀ ਹੈ ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੨੭੩ ਦੀ ਬਾਕੀਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਇਮ-ਦਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦਾ ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਸ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਸੁਖੀਏ ਕਉ ਪੇਧੈ ਸਭ ਸੁਖੀਆ ਰੋਗੀ ਕੈ ਭਾਣੈ ਸਭ ਰੋਗੀ ॥ ਕਰਣ ਕਰਾਵਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ ਆਪਨ ਹਾਥਿ ਸੰਜੋਗੀ ॥੧॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ਅੰਗ੬੧੦॥ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਇਕ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਸਲਾਹੁਣ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਜਾਂ ਸਤਿਤਰ ਕਿਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਜੋ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਜਾਹਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ) ॥ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰ ਦੀ ਕੀ ਵੁਕਤ ਹੋਈ - ਘਟ ਘਟ ਮੈਂ ਹਰਿ ਜੂ ਬਸੈ ਸਤਿਨ ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਕਾਸਿ ॥ਅੰਗ ੧੪੨੬॥ਮ:੯॥ ਦੇਖੋ ਸਤਿ ਰਸਾਲਾ, ਮਹਾਵਾਰੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦਰਸਨ ਅੰਗ ੧੮ ਤੇ - ਜੋ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਖੰਡ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਇਹੋ ਰਮਜ਼ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੇੜਾਂ ਪਾਰ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ (ਹਰਿ ਜੀ ਸੁਖਮ ਅਗਮ ਹੈ) ਅਤੇ ਖੂਬ ਜ਼ਰੂਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਮਥਾ ਹੈ, ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ -ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਭਦਾ ਹੈ - ਹਰ ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਦੇ ਪਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਦੀ ਸੋਭਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ :ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਾ ਘਟ ਸੋਹਣਾ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ ਰਾਮ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲਾ ਦਇਆਲ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਰਾਮ ॥ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਰੰਗਲਾ ਪੁਭੂ ਇਤਨਾ ਸੁੰਦਰ ਇਤਨਾਂ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਚੁੱਪ ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ । ਦਿਦਾਰ ਦੀ ਇਕੋ ਝਲਕ ਨਾਲ ਕੋਹ ਸੁੰਦਰ ਹੈ । ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਲਈ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਉ ਕਿ ਸ਼ਿਸਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਮਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਓ, ਕੁਦਰਤ ਰਚਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਖਰਚ-ਖਰਚ ਕੇ ਇਕ ਦੋਗਚੇ ਵਿਚ ਭਰ ਲਉ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੋਗੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਤੋਲੇ ਤਾਂ ਮਿਣੇ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਮਾਤਰ ਦਾ ਇਹ ਪਾਸਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ । ਐਡਾ ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਅਗਾਧ ਸੋਮਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮਨਮੋਹਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਜੋ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਨਕਲੀ ਹੈ, ਫੋਕੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਅਗਿਆਨੀ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਣ ਵਾਲਾ ਚਕਮਾ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਹੈ । ਆਉ ਹੁਣ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਇਹ ਨਕਲੀ ਮਿੱਥੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਜਦਕਿ ਪਿਛੇ ਜਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਵੱਡਾ ਡੈਮ ਜਾਂ ਸਰੋਵਰ ਅਥਵਾ ਟੈਂਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੁਹਾਰਾ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਐਨ ਠੀਕ ਹੈ । ਇਕ ਹੋਰ ਅਰੰਭ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਕੰਧ ਵਿਚ ਲੱਗਣੇ ਜਾਂ ਡਰੇਸ ਮੇਜ਼ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਕੀਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਅਕਸ ਖਿਜਿਆ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਝੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਰਾਹਟ ਕਿਵੇਂ ਆ ਪੱਸੀ । ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚੰਨ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਚੜਿਆ ? ਜੋ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਇਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸ਼ਿਸਟੀ ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਵੀ ਜੀਵਨ ਹੈ - ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਣੀ, ਸੁਹੱਪਣ ਦੀ ਝਲਕ ਸੁੰਦਰ ਮਨ ਮੋਹਣੇ ਤੇ ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ (੧੯) ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ 'ਕਿਰਨ' ਜਾਂ ਕਣੀ ਅਥਵਾ ਅਕਸ ਹੈ । ਜਿਸਨੂੰ ਤੱਕ-ਤੱਕ ਕੇ ਇਆਣੇ ਲੱਟੂ ਹੋ ਹੋ ਪੈਂਦੇ ਨੇ । ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਭਰੇ ਖੁਮਾਰੀ ਤੇ ਨਖਰਿਆਂ ਨਾਲ ਝੁਮਦੇ ਝਾਮਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਸਤਾਨੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਆਪ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਤੁਆਜਨ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਾਝੇ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਵਾਂਗ ਨਦੀਆਂ ਉਲੱਪਦੇ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਛਾਣਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਦੌਸਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਖਤਾ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਥਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ (ਅਕਸ) ਮਾਝ ਤਣ ਭੁਲਕੇ (ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਭੋਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਖੁੰਝਕੇ ਰੋਤਾ ਛਾਣ ਰਹੇ ਨੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੋਕੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਡੰਡੀ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਮੰਜਲ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਛੱਡੋ ਇਸ ਮਿਥਿਆ ਝਲਕ ਦਾ ਲੜ ਫੜੇ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨ ਮੋਹਣੇ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਸਾਈਂ ਦੀ ਕੰਨੀ ਜਿਵੇਂ ਫੜੀ ਸੀ ਪਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸੱਚ

੧ਹਾਸਿਮ ਖਾਨ ਪਠਾਨ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥ ੨ਜਾ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਨ ਕਹਾਂ ॥ ੩ਰਾਨੀ
 ਤਾਹਿ ਨਿਰਖਿ ਉਰਝਾਨੀ ॥ ੪ਬਿਰਹ ਬਿਕਲ ਹ ਗਈ ਦਿਵਾਨੀ ॥੨॥ ੫ਰਾਨੀ
 ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਨਾਏ ॥ ੬ਛਲਬਲ ਸੌ ਗ੍ਰਿਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬੁਲਾਏ ॥ ੭ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ
 ਸੰਗ ਕਮਾਨਾ ॥ ੮ਆਸਨ ਚੁੰਬਨ ਕੀਏ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੯ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ
 ਭਜਿ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਹੋ; ਗਰੇ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥ ੧੦ਜਾਨੁ ਨਿਰਧਨੀ ਪਾਇ ਧਨ; ਰਹਯੋ
 ਹੀਯ ਸੌ ਲਾਇ ॥੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧੧ਤਬ ਰਾਜਾ ਤਾਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥ ੧੨ਨਿਰਖਿ
 ਸੇਜ ਪਰ ਤਾਹਿ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ੧੩ਅਸਿ ਗਹਿ ਧਯੋ ਹਾਥ ਗਹਿ ਨਾਰੀ ॥ ੧੪ਇਹ ਬਿਧਿ
 ਸੌ ਹਸਿ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥੫॥ ੧੫ਤੈ ਰਾਜਾ ਇਹ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ੧੬ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ
 ਅਸਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ੧੭ਪ੍ਰਥਮਹਿ, ਬਾਤ ਜਾਨਿਯੈ ਯਾ ਕੀ ॥ ੧੮ਬਹੁਰੌ ਸੁਧਿ ਲੀਜੈ
 ਕਛੁ ਤਾ ਕੀ ॥੬॥ ੧੯ਇਹ ਹੈ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮੱਛਿੰਦਰ ਰਾਜਾ ॥ ੨੦ਆਯੋ, ਨਾਇ ਲਹਨ
 ਤਵ ਕਾਜਾ ॥ ੨੧ਤੱਪਸਯਾ ਬਲ ਆਯੋ ਇਹ ਠੌਰਾ ॥ ੨੨ਹੈ ਸਭ ਤਪਸਿਨ ਕਾ
 ਸਿਰਮੌਰਾ ॥੭॥ ੨੩ਯਾ ਸੰਗ, ਮਿੱਤ੍ਰਾਚਾਰ ਕਰੀਜੈ ॥ ੨੪ਭੁਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ
 ਤਿਹੋਂ ਦੀਜੈ ॥ ੨੫ਭਲੀ ਭਲੀ ਤੁਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਿਖਯੈ ॥ ੨੬ਰਾਜ ਜੋਗ, ਬੈਠੇ ਗ੍ਰਿਹ
 ਪੈਰੈ ॥੮॥ ੨੭ਨਿਪ ਏ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਪਗ ਪਰਾ ॥ ੨੮ਮਿੱਤ੍ਰਾਚਾਰ ਤਵਨ ਸੰਗ ਕਰਾ ॥
 ੨੯ਤਾਹਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰਾ ਨਾਥ, ਪਛਾਨਯੋ ॥ ੩੦ਮੂਰਖ ਭੇਵ ਅਭੇਵ ਨ ਜਾਨਯੋ ॥੯॥ ੩੧ਬਹੁ
 ਬਿਧਿ ਤਨ ਪੂਜਾ ਤਿਹੋਂ ਕਰੈ ॥ ੩੨ਬਾਰੰਬਾਰ ਪਾਇ ਪਸੁ ਪਰੈ ॥ ੩੩ਤਾਹਿ ਸਹੀ
 ਰਿਖਿਰਾਜ ਪਛਾਨਾ ॥ ੩੪ਸੱਤਿ ਬਚਨ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧੦॥ ੩੫ਤਾਹਿ
 ਮਛਿੰਦਰ ਕਰ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੩੬ਤ੍ਰਿਯ ਕਹ ਸੱਪਿ ਤਾਹਿ ਉਠਿ ਆਯੋ ॥ ੩੭ਵਹ ਤਾਸੌ
 ਨਿਤਿ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ੩੮ਮੂਰਖ ਬਾਤ ਨ ਰਾਜਾ ਪਾਵੈ ॥੧੧॥ ੩੯ਇਹ ਛਲ ਸਾਥ
 ਜਾਰ ਭਜਿ ਗਯੋ ॥ ੪੦ਅਤਿ ਬਿਸਮੈ ਰਾਜਾ ਕੋ ਭਯੋ ॥ ੪੧ਤਬ ਰਾਨੀ ਰਾਜਾ ਢਿਗ
 ਆਈ ॥ ੪੨ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਅਸ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ ॥੧੨॥ ੪੩ਜਿਨ ਨਿਪ ਰਾਜ ਆਪਨਾ
 ਤਾਗਾਰਾ ॥ ੪੪ਜੋਗ ਕਰਨ ਕੇ ਰਸ, ਅਨੁਰਾਗਾ ॥ ੪੫ਸੋ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਹਿ ਨ ਰਾਖੈ ॥
 ੪੬ਇਮਿ ਰਾਨੀ ਰਾਜਾ ਤਨ ਭਾਖੈ ॥੧੩॥ ੪੭ਸੱਤਿ ਸੱਤਿ, ਤਬ ਰਾਜ ਬਖਾਨਾ ॥
 ੪੮ਤਾਕੋ ਦਰਸ ਸਫਲ ਕਰਿ ਮਾਨਾ ॥ ੪੯ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ ਕਛੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੫੦ਤ੍ਰਿਯ
 ਸੰਗ ਚੌਗੁਨ ਨੇਹ ਬਢਾਯੋ ॥੧੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨਾ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਪਚਹੱਤਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭॥੫॥੧੩੧੫॥ ਅਛੰਤੁ ॥

* ਸੋਚੋ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਾਰਣ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਜੀਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਦਲ
 ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੌਂਦੂ ਤੇ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ
 ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਰਾਜੇ ਹੋ ਗੁਜਰੇ ਤੇ ਰਾਜ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜੋ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਫਰੋਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜਿਹੇ
 ਸਿਧ ਜੋਗੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਂ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਿਆ ਕੀ ਉਹ ਰਾਜਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜਾਂ ਹੋਵਾਨ ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮਰਦਊ ਜੀਵਨ
 ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੱਜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬਿਸਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰੋਪੜ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
 ਕੰਨਿਆ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੋਢੀ ਪੈੜਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ
 ਗੱਲ ਦੱਸੋ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਦਾ ਬਿਰਧ
 ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ।

• ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੰਨੀ ਫੜੀ ਨਾਲ ਜੋਲ ਦੀ ਕੋਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਲੱਗਣ
 ਲਈ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਸੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਕੇ। ਫੇਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਏਗਾ ਵਿਸਮਾਦਿ ਪੁਰੀ
 ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਆਨੰਦ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਭਵਨ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਰੱਪਣ ਦੀਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਫੁਹਾਰਾਂ ਫਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਦੈਵੀ ਅਨੰਦ ਦੇ ਚਲਸੇ
 ਫੁਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨਾਂ ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ, ਗੈਬੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਧੁਨ ਵੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਰਮਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਦਾ ਨਾਮ
 (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ) ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸਮਾਦ ਨਾਦ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਨੇ - ਧੰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਹੀ
 ਹੋ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ, ਧੰਨ ਸੋਚੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਦੋਂ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ, ਤੇਗਾਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ,
 ਕਟਾਰਾਂ, ਸੰਗੀਨਾਂ ਕੜ-ਕੜ ਕਰਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਗੁੜ-ਗੜ ਕਰਦੇ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਬਣਕੇ ਲਾਟਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਠਾਹ-ਠਾਹ,
 ਨੂਹ-ਨੂਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹੀ (੧੯) ਅਨੰਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਨ ਤੇ ਰੂਪ ਤੇ ਮਸਤੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ ਭੁਧੀ ਛੱਕਦੇ ਤੇ

੧. ਇਕ ਉਥੇ ਹਾਸਮ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਗਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
  ੨. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
  ੩. ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਉਲਝ ਗਈ ।
  ੪. ਉਸਦੇ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ॥੨॥
  ੫. ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੜੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ
  ੬. ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ
  ੭. ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ।
  ੮. ਆਸਨ ਉਮਨ ਆਦਿ ਸਭੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ॥੩॥
  ੯. ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ।
  ੧੦. ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕੋਈ ਨਿਰਧਨ ਧਨ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੪॥
  ੧੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਆ ਗਿਆ ।
  ੧੨. ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਜ ਪਰ ਦੇਖ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
  ੧੩. ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ।
  ੧੪. ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ॥੫॥
  ੧੫. ਐ ਰਾਜਾ! ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ।
  ੧੬. ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਮਝੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
  ੧੭. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਵੋ ।
  ੧੮. ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਕਰੋ ॥੬॥
  ੧੯. ਐ ਰਾਜਾ ਇਹ ਤਾਂ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਹੈ ।
  ੨੦. ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ।
  ੨੧. ਤੁਪੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਥਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ।
  ੨੨. ਜੋ ਸਾਰੇ ਤਪੱਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ ॥੭॥
  ੨੩. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਚਾਰਾ ਕਰ ਲੈ ।
  ੨੪. ਮੁਕਤਿ ਤੇ ਭੁਗਤ ਤੇਨੂੰ ਬਹੁ ਤਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ।
  ੨੫. ਤੈਨੂੰ ਜੋਗ ਦੀ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੇਗਾ ।
  ੨੬. ਰਾਜ ਜੋਗ ਤੇਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੮॥
  ੨੭. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ।
  ੨੮. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਚਾਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
  ੨੯. ਉਸ ਨੂੰ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ।
  ੩੦. ਮੁਰਖ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ॥੯॥
  ੩੧. ਕੋਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ।
  ੩੨. ਉਹ ਪਸੂ (ਹਸਨ ਖਾਂ) ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਪਏ ।
  ੩੩. ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਰਿਖੀ ਰਾਜ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
  ੩੪. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕਹੇ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ॥੧੦॥
  ੩੫. ਉਸਨੂੰ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
  ੩੬. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋਲ ਛੱਡਕੇ ਆਪ ਉਠਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
  ੩੭. ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਸੁਖ ਭੋਗੇ ।
  ੩੮. ਰਾਜਾ ਮੁਰਖ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾਂ ਸਮਝੇ ॥੧੧॥
  ੩੯. ਇਸ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਘਾਰ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਗਿਆ ।
  ੪੦. ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਮਤਾਸਰ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
  ੪੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਣੀ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ।
  ੪੨. ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ॥੧੨॥
  ੪੩. ਐ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜ ਤਾਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੪. ਜੋਗ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ।
  ੪੫. ਉਹ ਤੇਰੀ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
  ੪੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ॥੧੩॥
  ੪੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
  ੪੮. ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਸਫਲ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਏ ।
  ੪੯. ਮੁਰਖ ਨੇ ਠੀਕ ਅਠੀਕ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾਂ ਜਾਣਿਆ ।
  ੫੦. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੪॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਪੰਜਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੭੫॥੫੩੧੫॥ਚਲਦਾ॥

ਛੋਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਾਖਸ਼ਿਸ਼ ਭੁੱਧੀ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਡੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ਕੇ ਅਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨਾਚ ਕਰਕੇ ਝਾੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਉਥੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹੀਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਲਈ ਹਾਵਜ਼ਾ ਮੇਲ ਸਪੇਸ਼ਲ ਰੋਲ ਗੰਡੀ ਭਾਵ ਕੁਲ ਆਲਮ ਤਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਆਲਮ ਭਾਵ ਤਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਲੀ ਦਾਸਤਾਂ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ

- 1.-ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰਾ ਭਾ: ਨੀਅਮ ਕਾਂਧੀ ਏਕੋ ਦਰਸ ਤਿਹਾਰੋ ॥ ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਚਿਤ ਧਿਆਯੋ ॥ ਜਿਸਦਾ ਅਥ ਹੈ - ਚਿਤ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਜਵਲਤ ਕਰਨਾ ।
2. ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਝਲਕਾਰੇ ਤੇ ਕੋਹਨੂਰੀ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਅਚੰਭਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ।
3. ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਉਸਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵੰਗਾਂ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਤੇ ਹੁਕਮੀ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮੁਖਤਾ ਦੀ ਪਾਵਨ ਛਵਿ ।
4. ਗਿਆਨ ਕਾ ਥਾਪਾ ਮਨ ਰਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਇ ॥ਅੰਗ੪੬੬॥੧॥ ਅਭਬੰਗ ਹੋ ਕੇ ਨੰਦਦਾ ਹੈ, ਕੁਕਰਮਾ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝੇਕੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੈ - ਸਕੂਟਰ, ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ, ਕਾਰ ਜਾਂ ਟਰੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੈ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਜੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੀ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਜ ਵੀ ਮੌਤ ਤੇ ਕਲ ਵੀ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੋਇਆ ।
5. ਫਲ ਕਾਰਨ ਫੂਲੀ ਬਨਰਾਇ ॥ ਫਲ ਪਾਕੇ ਤਉ ਫੂਲ ਬਿਲਾਇ ॥ ਗਿਆਨਹਿ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ॥ ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹਿ ਨਾਸੁ ॥੩॥ਅੰਗ੧੧੬੭॥ ਅੰਧਿਆਰੇ ਦੀਪਕ ਅੰਨਿ ਜਲਾਏ ਗੁਰ ਗਿਆਨਿ ਗੁਰੂ ਲਿਵ ਲਾਗੇ ॥ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧਿਆਰਾ ਬਿਨਾਸਿ ਬਿਨਾਸਿਯਿ ਘਰਿ ਵਸਤੁ ਲਗੀ ਮਨ ਜਾਗੇ ॥੩॥ਅੰਗ੧੭੨॥ ਜਦਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਯਾਰ ਲਾਲ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਉਪਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਸਫਲ ਉਦਾਹਰਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗਰ ਹੈ ਇਹ ਸਬਦ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਪਰ ਬੇਰੋਕ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਬੜੇ ਜਜਬਾਤ ਨਾਲ ਪੜਦੀਆਂ ਤੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਾਸਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
- ਉ- ਧਨ ਸੋਗਗਨਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਛਾਨੈ ॥ ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਤਜੈ ਅਭਿਆਨੈ ॥ ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ॥੧॥ ਸੁਨਿ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ ਨੀਸਾਨੀ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ ਤਜਿ ਲਾਜ ਲੋਕਾਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਕਉ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਸੋਈ ਕਮਾਵੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ॥ ਸਾ ਸੋਗਗਣਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ ॥੧॥ ਗਰਬਿ ਗਹੇਲੀ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਵੈ ਜਬ ਰੈਣਿ ਬਿਹਾਵੈ ॥ ਕਰਮਗੀਣਿ ਮਨਮੁਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥੩॥
- ਅ- ਗਿਰੂ ਵਸਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨਾ ਹਉ ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ॥ ਦਸ ਦਾਸੀ ਕਰਿ ਦੀਨੀ ਭਤਾਰਿ ॥ ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਮੈ ਘਰ ਕੀ ਜੋੜੀ ॥ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਪਿਰ ਕਉ ਲੋੜੀ ॥੧॥ ਕਥਨ ਕਹਾ ਗੁਨ ਕੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ ਦਇਆਲ ਮੁਰਾਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਤੁ ਸੀਗਾਰੁ ਭਉ ਅੰਜਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਤਬੋਲੁ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥ ਕੰਗਨ ਬਸਤੁ ਗਹਨੇ ਬਨੇ ਸੁਹਾਵੇ ॥ ਧਨ ਸਤੁ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ਜਾਂ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥੨॥ ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਰਿ ਕੰਤੁ ਗੀਬਾਇਆ ॥ ਵਸਿ ਕਰਿ ਲੀਨਾ ਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਭੁਕਾਇਆ ॥ ਸਭ ਤੇ ਉਚਾ ਮੰਦਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ਸਭ ਕਾਮਣਿ ਤਿਆਗੀ ਪਿਉ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮੇਰਾ ॥੩॥ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੂਰੁ ਜੋਤਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥ ਸੋਜ ਵਿਛਾਈ ਸਰਪ ਅਪਾਰਾ ॥ ਨਵ ਰੰਗ ਲਾਲੁ ਸੋਜ ਰਾਵਣ ਆਇਆ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਿਰ ਧਨ ਮਿਲਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੪॥੪॥ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਉਮਕਿਓ ਹੀਉ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰਭ ਤਾਈ ॥ ਬੰਜਰ ਚਰਿਓ ਦੇਖਉ ਪ੍ਰਿਅ ਜਾਈ ॥ ਸੁਨਤ ਸਦੇਸਰੋ ਪ੍ਰਿਅ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੋਜ ਵਿਛਾਈ ॥ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਆਇਓ ਤਉ ਨਦਰਿ ਨ ਪਾਈ ॥੧॥ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਹੀਅਰੇ ਧੀਰੇ ਨਿਮਨੇ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਜਨ ਹਉ ਤਭੁ ਕੁਰਬਾਨੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਏਕਾ ਸੋਜ ਵਿਛੀ ਧਨ ਕੰਤਾ ॥ ਧਨ ਸੂਤੀ ਪਿਰੁ ਸਦ ਜਾਗੰਤਾ ॥ ਪੀਓ ਮਦਰੇ ਧਨ ਮਤਵੰਤਾ ॥ ਧਨ ਜਾਗੀ ਜੋ ਪਿਰੁ ਬੋਲੰਤਾ ॥੨॥ ਅੰਗ ੭੩੭॥੫॥ ਆਖਰੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਪਤੀ ਤੇ ਭਗਤ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮੇਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਮੇਲ ਲਈ ਤਰਸਦੀ ਹੈ ਹਿਰਦਾ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਡਲਦਾ ਹੈ । ਬੰਜ ਵਿਚ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਪਤੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਕੇ ਦੋਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪਤੀ ਲਈ ਸੋਜ ਵਿਛਾਈ ਕਸ ਲਈ ਤੇ ਭ੍ਰਮ-ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਪਤੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨਿਮਾਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਵਾਂ ਐ ਸਾਜਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਪਤੀ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋਜ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਇਕੋ ਸੋਜ ਦੇ ਪਾਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ । ਪਤੀ ਜਾਗ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਇਸਤਰੀ ਐਉਂ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਬੇ ਸੁਰਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਹੁਣ ਇਸਤਰੀ ਇਸ ਗੂੜੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਗੀ ਜੋ ਪਤੀ ਬੁਲਾਵੇ । ਇਹੋ ਦਿਸਾ ਭਗਤ ਦੀ ਹੈ -

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੰਕ੍ਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਜਤ ॥ ^੨ਜਨੁ ਸੰਕਰ ਕੋ ਲੋਕ
ਬਿਰਾਜਤ ॥ ^੩ਸੰਕਰ ਸੈਨ ਤਹਾ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ^੪ਜਾ ਸਮ ਦੁਤਿਯ ਨ ਬਿਧਨਾ
ਸਾਜਾ ॥੧॥ ^੫ਸੰਕਰ ਦੇ ਤਾ ਕੀ ਬਰ ਨਾਰੀ ॥ ^੬ਜਨੁਕ ਆਪੁ ਜਗਦੀਸ
ਸਵਾਰੀ ॥ ^੭ਰੁਦ੍ਰਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹ ਸੋਹੈ ॥ ^੮ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਅਸੁਰ ਮਨ
ਮੋਹੈ ॥੨॥ ^੯ਤਹਾਂ ਛਬੀਲ ਦਾਸ ਥੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੧੦}ਰੂਪਮਾਨ ਛਬਿ ਮਾਨ ਅਤਿ
ਅੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੧੧}ਤਾਂ ਪਰ ਅਟਕ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਭਈ ॥ ^{੧੨}ਆਠ ਟੂਕ ਵਾ ਪਰ
ਹੈ ਗਈ ॥੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੧੩}ਲਗਨ ਨਿਗੋਡੀ ਲਗਿ ਗਈ; ਛੁਟਤ ਛੁਟਾਈ
ਨਾਹਿ ॥ ^{੧੪}ਮਤ ਭਈ, ਜਨੁ ਮਦ ਪੀਆ; ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥੪॥
ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੫}ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ^{੧੬}ਚਿਤ ਜੁ ਹੁਤੀ ਕਹਿ ਤਾਹਿ
ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੧੭}ਸੋ ਚਲਿ ਸਖੀ ਸਜਨ ਪਹਿ ਗਈ ॥ ^{੧੮}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਤ
ਭਈ ॥੫॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੧੯}ਤਬੈ ਛਬੀਲੋ ਛੈਲ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਆਇਯੋ ॥ ^{੨੦}ਰਮਯੋ
ਤਰੁਨ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਕੁਅਰਿ ਸੁਖ ਪਾਇਯੋ ॥ ^{੨੧}ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਤਰ ਜਾਇ
ਪਿਯਰਵਹਿ ਭੁਜਨ ਭਰਿ ॥ ^{੨੨}ਹੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਆਸਨ ਦੈ ਰਹਯੋ; ਨ ਇਤ ਉਤ
ਜਾਤਿ ਟਰਿ ॥੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੩}ਏਕ ਸੁਘਰ, ਦੂਜੇ ਤਰੁਨਿ; ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਸੁੰਦਰ
ਮੀਤ ॥ ^{੨੪}ਬਸਯੋ ਰਹਤ ਨਿਸਦਿਨ ਸਦਾ; ਪਲ ਪਲ ਚਿਤ ਜਿਮਿ ਚੀਤ ॥੭॥
ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੫}ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਤਿ ਇਮਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ॥ ^{੨੬}ਤਵ ਪਿਤ ਕੈ
ਹੋ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸਾਨਾ ॥ ^{੨੭}ਜੋ ਤੁਹਿ ਭਜਤ, ਨਿਪਤਿ ਮੁਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ^{੨੮}ਪਕਰਿ
ਕਾਲ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਾਵੈ ॥੮॥ ^{੨੯}ਬਿਹਸਿ ਕੁਅਰਿ ਅਸ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਾ ॥
^{੩੦}ਤੈ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਚਰਿਤ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ^{੩੧}ਪੁਰਖ ਭੇਖ ਤੁਹਿ ਸਜੇ ਬੁਲਾਉਂ ॥
^{੩੨}ਤੋ ਮੈਂ ਤੁਮਰੀ ਯਾਰ ਕਹਾਉਂ ॥੯॥ ^{੩੩}ਰੋਮਨਾਸਨੀ ਤਾਹਿ ਲਗਾਈ ॥
^{੩੪}ਸਕਲ ਸਮਸ ਤਿਹ ਦੂਰਿ ਕਰਾਈ ॥ ^{੩੫}ਕਰ ਮਹਿ ਤਾਹਿ ਤੰਬੁਰਾ ਦਿਯਾ ॥
^{੩੬}ਗਾਇਨ ਭੇਸ ਸਜਨ ਕੋ ਕਿਯਾ ॥੧੦॥ ^{੩੭}ਪਿਤਿ ਬੈਠੇ ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥
^{੩੮}ਭਲੇ ਭਲੇ ਗੀਤਾਨ ਗਵਾਯੋ ॥ ^{੩੯}ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਨਾਦ ਗੀਝਿ ਨਿਪ ਰਹਯੋ ॥
^{੪੦}ਭਲੀ ਭਲੀ ਗਾਇਨ ਇਹ ਕਹਯੋ ॥੧੧॥ ^{੪੧}ਸੰਕਰ ਦੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥
^{੪੨}ਸੁਨ ਗਾਇਨ ਤੈਂ ਬਾਤ ਹਮਾਰੀ ॥ ^{੪੩}ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਧਰਿ ਤੁਮ ਨਿਤਿ ਐਯਹੁ ॥
^{੪੪}ਇਹ ਠਾਂ ਗੀਤਿ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਗੋਯਹੁ ॥੧੨॥ ^{੪੫}ਯੋ ਸੁਨਿ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਤਿਨ
ਧਰਾ ॥ ^{੪੬}ਪ੍ਰਾਚੀ ਦਿਸਾ ਚਾਂਦ ਜਨ ਚਰਾ ॥ ^{੪੭}ਸਕਲ ਲੋਗ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਹੋ
ਜਾਨੈ ॥ ^{੪੮}ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨ ਮੂੜ ਪਛਾਨੈ* ॥੧੩॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੪੯}ਮਿਤ੍ਰ ਪੁਰਖ
ਕੋ ਭੇਸ ਧਰੇ ਨਿਤਿ ਆਵਈ ॥ ^{੫੦}ਆਨਿ ਕੁਅਰਿ ਸੋ ਕਾਮ

। ਨਾਗ ਨੂੰ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ - ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਾਗ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

* ਕਿਤਨਾ ਉਤ ਰਾਜਾ ਸੀ ਇਹ ਜੁਆਨ ਪੁਰਖ ਲਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੋਹਨ ਲਵੇ ਕੁਝ ਥੋੜੀ ਗੀਬ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆਂ ਪਹਿਚਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜਿਸਮ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਲਈ ਧੋਖਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਵੇ ਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾਂ ਸਕੇ, ਅਰ ਫੇਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਛਲਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ । ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਐਸੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰੁਦ੍ਰਮਤੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ-ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਪੁਰਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-ਪਰ ਰਾਜਾ ਸੰਕਰ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਐਥੇ ਗੁਰਦੇਵ ਉਸ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੰਕ੍ਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਆਪਣੇ ਚਤ੍ਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਹ ਭੌਂਦੂ ਭੁਲਕੇ ਵੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੋਫੀ ਪੁਰਖ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਅਮਲੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਆਵੇ ਸਗੋਂ ਸੋਫੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਜਾਵੇ-ਉਸ ਸੋਫੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਮੁਨਾਈ ਜਾਵੇ ? ਇਹ ਅਗਲੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਨ ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਣ ਲੈ ਕੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਪਰ ਅਵਗੁਣਆਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਢੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਸਕੇ । ਓ- ਸਭਿ ਅਵਗਣ ਮੈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ॥ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੰਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਈ ॥੧॥ ਨਾ ਮੈ ਰੂਪੁ ਨ ਬੰਕੇ ਨੈਣਾ ॥ ਨਾ ਬੁਲ ਵੰਗੁ ਨ ਮੀਠੇ ਬੈਣਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਹਜਿ ਸੀਗਾਰ ਕਾਮਣਿ ਕਰਿ ਆਵੈ ॥ ਤਾ ਸੋਗਾਇਨ ਜਾ ਕੰਤੋ ਭਾਵੈ ॥੨॥ ਆਖਰ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਪਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੰਗ ਨਿਮਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਅ. - ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਲਾਵਹੁ ਪਾਈ ॥੪॥ ਖਰੀ ਸਿਆਣੀ ਕੰਤ ਨ ਭਾਣੀ ॥ ਮਾਇਆ ਲਾਗੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥੫॥

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸੰਕਾਵਤੀ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ ਜੋ ਐਓ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ।
੨. ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
੩. ਸੰਕਰ ਸੈਨ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੧॥
੫. ਸੰਕੂ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜੋ ਐਓ ਸੀ ।
੬. ਜਿਵੇਂ ਜਗਤ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
੭. ਰੂਪ ਮਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਾ ਸੁਰ ਤੇ ਨਰ ਨਾਗ ਤੇ ਅਸਰ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿੰਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੯. ਉਥੇ ਇਕ ਛਬੀਲ ਦਾਸ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੦. ਜੋ ਬੜਾ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਤੇ ਛਬਿ ਵਾਲਾ ਅਤਿ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ।
੧੧. ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪੈ ਗਈ ।
੧੨. ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਠ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਈ ॥੩॥
੧੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਾਂ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਛੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟਦੀ ।
੧੪. ਉਸ ਤੇ ਐਓ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੬. ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਉਸਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ।
੧੭. ਉਹ ਗੋਲੀ ਚੱਲ ਕੇ ਸੱਜਣ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ।
੧੮. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ॥੫॥
੧੯. ਅਤਿੱਲ ॥ ਤਾਂ ਉਹ ਛੋਲ ਛਬੀਲ ਦਾਸ ਚੱਲ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ॥
੨੦. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਦੋਦੇ ਬੜੇ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ।
੨੧. ਲਪਟ ਲਪਟ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਮਿਤ੍ਰ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੨੨. ਬੜੇ ਸਖਤ ਆਸਣ ਦਿੱਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਕੋਈ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ॥੬॥
੨੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਚਤਰ ਹਨ ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਨ ਹਨ ਤੀਜੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ।
੨੪. ਰਾਤ-ਦਿਨ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਲ-ਪਲ ॥੭॥
੨੫. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਐਓ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੨੬. ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
੨੭. ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਰਾਜਾ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੇ ।
੨੮. ਫੜ ਕੇ ਜਮ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ॥੮॥
੨੯. ਮੁੜਕੇ ਕਮਾਰੀ ਨੇ ਐਓ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਤਾਂ ਕਦੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ।
੩੧. ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਹੋਇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਗੀ ।
੩੨. ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਿਤ੍ਰ (ਸਹੇਲੀ) ਕਹਾਂਵਾਂਗੀ ॥੯॥
੩੩. ਵਾਲ ਸਫਾ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੪. ਸਾਰੇ ਵਾਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
੩੫. ਹੱਥ ਵਿਚ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੰਬੂਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੩੬. ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਉਸ ਸੱਜਣ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
੩੭. ਪਿਤਾ ਦੇ ਬੈਠੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਵਾਜ ਮਾਰ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੩੮. ਉਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਗੀਤ ਗੁਆਏ ।
੩੯. ਉਸਦੀ ਅਵਾਜ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਮਤਾਸਰ ਹੋ ਗਿਆ
੪੦. ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗਇਕਾ ਹੈ ਇਹ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੧੧॥
੪੧. ਸੰਕਰ ਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ -
੪੨. ਐ ਗਾਇਕਾ ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣ
੪੩. ਤੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਆਇਆ ਕਰ ।
੪੪. ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਕਰ ॥੧੨॥
੪੫. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਲਾਹ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੪੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਿਸਾ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਚੜਿਆ ।
੪੭. ਹੁਣ ਉਸ ਮਹਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ।
੪੮. ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਰਖ ਨ ਪਛਾਣੇ ॥੧੩॥
੪੯. ਉਹ ਰਾਣੀ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਐਨ ਪੁਰਸ਼ ਭੇਸ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਆਵੇ ।
੫੦. ਆ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਮਾਵੇ ।

੮ - ਭਟਿਤ ਨਾਨਕੁ ਸਰੂ ਹੋ ਭੀ ਹੋਸੀ ॥ ਜੋ ਭਾਵੇ ਪਿਆਰਾ ਤੋਂ ਰਾਵਸੀ ॥ ਅੰਗ ੭੫੦ ॥ ਮ: ੧ ॥ ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ - ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਭੂਠੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦੋਇ ਰਸ ਪ੍ਰਬਲ ਹਨ ਮਾਲ - ਪੰਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਕਰਉ ਕਰਾ ਅਪਨੀ ਅਧਮਾਈ ॥ ਉਗ੍ਰਭਿ ਕਨਕ ਕਾਮਨੀ ਕੇ ਰਸ ਨਹ ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਗਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਗ ਭੂਠੇ ਕਉ ਸਾਚੁ ਜਾਨਿ ਕੈ ਤਾ ਸਿਉ ਰੁਚ ਉਪਜਾਈ ॥ ਦੀਨ ਬੰਧ ਸਿਮਰਿਓ ਨਹੀਂ ਕਬਹੂ ਹੋਤ ਚੁ ਸੀਗ ਸਾਈ ॥੧॥ ਅੰਗ ੭੫੧ ॥ ਮ: ੨ ॥ ਕੀ ਇਹ ਉਪੋਕਤ ਲੇਖ ਸਮੁੱਧਰ - ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ? ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਇਸੇ ਦਾ ਉਨੇਰੀ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ? ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਕਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ? ਹੋਰ ਦੋਖੋ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਉ - ਪ੍ਰਭ ਇਹੋ ਮਨੋਰਥੁ ਮੇਰਾ ॥ ਕਿਧਾ ਨਿਧਾਨ ਦਇਆਲ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕਾ ਚੇਰਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪ੍ਰਾਤਰਕਾਲ ਲਾਗਉ ਜਨ ਚਰਨੀ ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਦਰਸੁ ਪਾਵਉ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਿ ਕਰਉ ਜਨ ਸੇਵਾ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥ ਅੰਗ ੫੩੩ ॥ ਮ: ੫ ॥

ਅ - ਦਾਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕੀ ਪਾਵਉ ਧੂਰਾ ਮਸਤਕਿ ਲੈ ਲੈ ਲਾਵਉ ॥ ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਤੇ ਰੋਤ ਖੁਨੀਤਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥ ਅੰਗ ੭੧੨-੧੩ ॥ ਮ: ੫ ॥ ਸੋਚੋ ਕੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲੋਕ ਮਚਾਈਆਂ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ? - ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਤੇ ਇਤਰਾਜ ਯੋਗ ਉੱਟਕ ਕਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਜਿਹਾ ਮੁਰਖ ਸੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਤ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਦਾ । ਕਿਹੜਾ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਬੇ ਹੁਕਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ । ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ :-

ਆਪੇ ਸੇਵਾ ਲਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਉਮਾਰਾ ॥ ਆਪੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਸਬਦਿ ਸਮਾਰਾ ॥ ਆਪੇ ਲੇਖਣਿ ਆਪਿ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪੇ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਰਾ ॥੧॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਓਮਾਰਾ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਅਨਦੁ ਹੋਵੈ ਵਡਭਾਗੀ ਲੈ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਲਾਰਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਕਾਨੁ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਬਨਿ ਆਪੇ ਗਉ ਚਰਾਰਾ ॥ ਆਪੇ ਸਾਵਲ ਸੁੰਦਰਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਵੰਸੁ ਵਜਾਰਾ ॥ ਕੁਵਲੀਆ ਪੀਤੁ ਆਪਿ ਮਰਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪਿ ਪਚਾਰਾ ॥੨॥ ਆਪਿ ਅਖਾੜਾ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਚੋਜਾਰਾ ॥ ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਉਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਚੰਡੂਰੁ ਕੰਸੁ ਕੇਸੁ ਮਾਰਾਰਾ ॥ ਆਪੇ ਹੀ ਬਲੁ ਆਪਿ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਬਲੁ ਭੰਨੈ ਮੁਰਖ ਮੁਰਧਾਰਾ ॥੩॥ ਸਭੁ ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਵਸਿ ਆਪੇ ਜੁਗਤਿ ਰਬਾਰਾ ॥ ਗਲਿ ਜੇਵਡੀ ਆਪੇ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜਿਉ ਪ੍ਰਭੁ ਖਿਚੈ ਤਿਉ ਜਾਰਾ ॥ ਜੋ ਗਰਬੈ ਸੋ ਪਚਸੀ ਪਿਆਰੇ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤਿ ਸਮਾਰਾ ॥੪॥

ਜੇਵਡੀ ਆਪੇ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜਿਉ ਪ੍ਰਭੁ ਖਿਚੈ ਤਿਉ ਜਾਰਾ ॥ ਜੋ ਗਰਬੈ ਸੋ ਪਚਸੀ ਪਿਆਰੇ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤਿ ਸਮਾਰਾ ॥੪॥ ਸੋਚੋ - ਅੰਦ੍ਰਗਤਿ ਹੋ ਕੇ ਕਿਥੇ ਹੈ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਜੂਦ, ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਇਥੇ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੀ ਝਲਕ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਇਥੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅਕਸ ? ਕੌਣ ਹੈ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾ ਦਾ ਕਰਤਾ ? ਕਿਸਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਲੋਚਨਾ ? ਜੋ ਉਹ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਇ ਕੌਣ ਭੰਨੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁਰਖ ਅਭਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬੂਝੀਆਂ ਕੌਣ ਕਰੇ ਇਹ ਹੈਰਾਨ ਭੁਨ ਅਸਚਰਜ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕੌਤਕ ਕੌਣ ਦੱਸੇ ਇਹਨਾਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਭਿਭਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਧਾ ਰਾਹ । ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਰੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਭਰਮ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ - ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਇਸ ਗੁਭ ਗੁਭਲੀ ਦੇ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ । ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦੁਖੀਏ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਸੁਖੀਏ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਣ - ਕਾਰਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਤੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਕਹਤਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ।

ਸੁਖੀਏ ਕਉ ਪੇਖੈ ਸਭ ਸੁਖੀਆ ਰੋਗੀ ਕੈ ਭਾਣੈ ਸਭ ਰੋਗੀ ॥ ਕਰਣ ਕਰਾਵਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ ਆਪਨ ਰਾਖਿ ਸੰਜੋਗੀ ॥੧॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾੜਾ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੋਂ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾੜਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਤ ਸੀਗਿ ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਓਤੁ ਜਾਣੈ ਸਗਲੀ ਠਾਂਢੀ ॥ ਰਹਿਮੈ ਰੋਗਿ ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਅਪਿਤ ਓਤੁ ਜਨਮਿ ਮੈ ਬਿਲਲਾਤੀ ॥੨॥ ਗਿਆਨ ਅਜਨੁ ਜਾ ਕੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਪੜਿਆ ਤਾ ਕਉ ਸਰਬ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ॥ ਅਗਿਆਨ ਅਧਿਰੇ ਸੂਝਿ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤਿ ਬਹੁਤਿ ਭਰਮਾਤਾ ॥੩॥ ਅੰਗ ੬੧੦ ॥ ਮ: ੫ ॥

* * * * *

ਕਲੋਲ ਕਮਾਵਈ ॥ ^੧ਕੋਊ ਨ ਤਾਕਹ ਰੋਕਤ ਗਾਇਨ ਜਾਨਿਕੈ ॥ ^੨ਹੋ
ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਹ ਮੂੜ ਨ ਸਕਹਿ ਪਛਾਨਿਕੈ ॥੧੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੩ਇਹ
ਛਲ ਸੌ ਤਾ ਸੌ ਸਦਾ ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਕਰਤ ਬਿਹਾਰ ॥ ^੪ਦਿਨ ਦੇਖਤ ਸਭ
ਕੋ ਛਲੈ ਕੋਊ ਨ ਸਕੈ ਬਿਚਾਰ ॥ਚੌਪਈ॥ ^੫ਸੰਕਰ ਦੇਵ ਨ ਤਾਂਹਿ ਪਛਾਨੈ ॥
^੬ਦੁਹਿਤਾ ਕੀ ਗਾਇਨ ਤਿਹ ਮਾਨੈ ॥ ^੭ਅਤਿ ਸਮਾਨਪ ਤੇ ਕੈਫ ਨ ਖਾਵੈ ॥
^੮ਮਹਾਂ ਮੂੜ ਨਿਤਿ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਵੈ ॥੧੬॥ ^੯ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਚਤੁਰ ਕਹਾਇਸਿ ॥
^{੧੦}ਭੂਲਿ ਭਾਂਗ ਭੌਦੂ ਨ ਚੜ੍ਹਾਇਸਿ ॥ ^{੧੧}ਅਮਲੀ ਭਲੋ ਖਤਾ ਜੁ ਨ ਖਾਵੈ ॥
^{੧੨}ਮੂੰਡ ਮੂੰਡ ਸੋਫਿਨ ਕੋ ਜਾਵੈ ॥੧੭॥ ^{੧੩}ਸੰਕਰ ਸੈਨ ਨਿਪਹਿ ਅਸ ਛਲਾ ॥
^{੧੪}ਕਹ ਕਿਯ ਚਰਿਤ ਸੰਕਰਾ ਕਲਾ ॥ ^{੧੫}ਤਿਹ ਗਾਇਨ ਦੁਹਿਤਾ ਕੀ
ਗਾਨਿਯੋ ॥ ^{੧੬}ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਜਾਨਿਯੋ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਏ ਦੋਇ ਸੌ ਛਿਹਤਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭੬॥੧੩੩੩॥ ਅਫਸੂ ॥

ਅਤਿਲ ॥ ^{੧੭}ਸਹਰ ਮੁਰਾਦਾ ਬਾਦ^੧; ਮੁਗਲ ਕੀ ਚੰਦਲਾ ॥ ^{੧੮}ਹੀਨ ਕਰੀ
ਜਿਹ ਰੂਪ; ਚੰਦਮਾ ਕੀ ਕਲਾ ॥ ^{੧੯}ਰੂਪਮਤੀ ਤਾ ਕੀ ਸਮ ਸੋਈ ਜਾਨਿਯੈ ॥
^{੨੦}ਹੋ ਤਿਹੋ ਸਮਾਨ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਨ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੈ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੧}ਦੂਸਰਿ
ਏਕ ਤਿਸੀ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^{੨੨}ਤਿਹੋ ਸਮ ਹੋਤ ਨ ਤਾਂਹਿ ਪਯਾਰੀ ॥ ^{੨੩}ਤਿਨ
ਇਹੋ ਜਾਨਿ ਰੋਸ ਜਿਯ ਠਾਨੋ ॥ ^{੨੪}ਔਰ ਪੁਰਖ ਸੰਗ ਕਿਯਾ ਯਰਾਨੋ ॥੨॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੫}ਜੈਸੇ ਵਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਹੁਤੀ; ਸਵਤਿਨ ਕੀ ਅਨੁਹਾਰਿ ॥ ^{੨੬}ਤੈਸੇ
ਈ ਤਿਨ ਖੋਜਿ ਨਰ; ਤਿਹੋ ਸੰਗ ਕਿਯਾ ਪਯਾਰ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੭}ਤ੍ਰਿਯ
ਇਕ ਦਿਨ; ਤਿਹੋ ਧਾਮ ਬੁਲਾਇਸਿ ॥ ^{੨੮}ਕਾਮਕੇਲ ਤਿਹੋ ਸੰਗ ਕਮਾਇਸਿ ॥
^{੨੯}ਸਵਤਿਹੋ ਫਾਸਿ ਡਾਰਿ ਗਰ ਮਾਰਯੋ ॥ ^{੩੦}ਜਾਇ ਮੁਗਲ ਤਨ ਐਸ
ਉਚਾਰਯੋ ॥੪॥ ^{੩੧}ਅਤਭੁਤ ਬਾਤ ਨਾਥ ਇਕ ਭਈ ॥ ^{੩੨}ਤੁਮਰੀ ਨਾਰ
ਪੁਰਖੁ ਹੂੰ ਗਈ ॥ ^{੩੩}ਐਸੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਨਹਿ ਹੋਰੀ ॥ ^{੩੪}ਜੋ ਗਤਿ ਭਈ
ਨਾਰਿ ਕੀ ਤੇਰੀ ॥੫॥ ^{੩੫}ਸੁਨਿ ਏ ਬਚਨ ਚਕ੍ਰਿਤ ਜੜ੍ਹ ਭਯੋ ॥ ^{੩੬}ਉਠਿ
ਤਿਹੋ ਆਪੁ ਬਿਲੋਕਨ ਗਯੋ ॥ ^{੩੭}ਤਾ ਕੋ ਲਿੰਗ ਛੋਰਿ ਜੋ ਲਹਾ ॥ ^{੩੮}ਕਹਯੋ
ਭਯੋ ਸੋਈ; ਮੁਹਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਾ ॥੬॥ ^{੩੯}ਅਤਿ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਚਿਤ ਮਹਿ ਭਯੋ ॥
^{੪੦}ਬੂਡਿ ਸੋਕ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਗਯੋ ॥ ^{੪੧}ਏ ਇਲਾਹ; ਤੈਂ ਇਹੋ ਕਸ ਕੀਨਾ ॥
^{੪੨}ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਮਾਨਸ ਕਰ ਦੀਨਾ ॥੭॥ ^{੪੩}ਯਹ ਮੋ ਕੋ ਥੀ ਅਧਿਕ
ਪਯਾਰੀ ॥ ^{੪੪}ਅਬ ਇਹ ਦੈਵ ਪੁਰਖ ਕਰਿ ਡਾਰੀ ॥ ^{੪੫}ਦੂਸਰਿ* ਨਾਰਿ ਇਸੈ

i. ਮੁਰਾਦਾ ਬਾਦ (ਯੂ-ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ)

* ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ-ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਮੁਗਲ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਹੀ ਨਿਕਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਰੂਪ ਦਾ ਆਪਣਾ ਯਾਰ ਪੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਮੁਗਲ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਧੂਕਾ ਪੁਰਖ ਬਣ ਗਈ ਉਸ ਨਾਲ ਵਫਾਦਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਤੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਮੁਗਲ ਦੋਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰੰਝਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ਮੁਗਲ ਜੀ ਦਵੱਲਿਓਂ ਗਏ। ਉਹ ਨਕਲੀਆਂ ਮਰਾਸੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਾਪਰ ਗਈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਇਆ ਸੁਪਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਏ ਅੰਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸੀ ਜਦੋਂ ਖੁੱਲੀ ਮੇਰੀ ਅੱਖ, ਘਰ ਤੇ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਬਾਪੁ ਵਾਲੀ ਵੀ ਗਈ ਨੱਠ।

■ (ਪੰਨਾ ੨੦੭ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਜਦੋਂ ਗਧਾ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਲੋਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਕਲ ਦਾ ਕੋਤਾ ਹੈ-ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਖੋਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਂਦਰ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਅਲੋਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਤੀਲਾ ਤੇ ਚਾਲਾਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਸਕਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਬੋਦਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬੁਧੀ ਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦਾ ਤੋਲਾ ਮਾਸਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਲੋਚਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੜੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਖਿੜਕੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- ਰੋਜ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਨ ।
੧. ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਗਾਇਕਾ) ਸਮਝਦੇ ਹਨ ।
  ੨. ਪਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਂ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ॥੧੪॥
  ੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਏਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਹ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।
  ੪. ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧੌਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ ? ॥੧੫॥
  ੫. ਚੌਪਈ ॥ ਨਾਂ ਰਾਜਾ ਸੰਕਰ ਦੇਵ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਹੈ ।
  ੬. ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗਾਇਕਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ।
  ੭. ਜੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਂ ਪੀਂਦਾ ਹੋਵੇ
  ੮. ਪਰ ਇਥੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਕਿਆ ਹੋਈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੧੬॥
  ੯. ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਂ ਪੀ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਕਲਮੰਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
  ੧੦. ਜੇ ਉਹ ਭੌਂਦੂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ।
  ੧੧. ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਮਲੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧੌਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ ।
  ੧੨. ਸਗੋਂ ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੭॥
  ੧੩. ਸੰਕਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੌਖਾ ਦੇ ਕੇ ਠੱਗਿਆ ।
  ੧੪. ਕੋਈ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਕਰ ਕਲਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ।
  ੧੫. ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗਾਇਕਾ ਉਸਨੂੰ ਗੀਤ ਸਖੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਦੇ ਰਹੇ ।
  ੧੬. ਉਹਨਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ॥੧੮॥੧॥
  - ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਛਿਹਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੭੬॥੫੩੩੩॥ਚਲਦਾ॥
  ੧੭. ਅਭਿਲੋ ॥ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਰਾਦਾ ਬਾਦ ਇਕ ਮੁਗਲ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੧੮. ਜਿਸਨੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
  ੧੯. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ।
  ੨੦. ਉਸ ਜੇਹੀ ਹੋਰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ
  - ਜਾ ਸਕਦੀ । ਭਾਵ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ॥੧॥
  ੨੧. ਚੌਪਈ ॥ ਨੇਹ ਲਗ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ
  ੨੨. ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ।
  ੨੩. ਮੁਗਲ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਮੁਗਲ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੋਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ
  ੨੪. ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਆਪ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਨੇਹੁ ਲਾ ਲਿਆ ॥੨॥
  ੨੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੌਂਕਣ ਦੀ ਸਕਲ ਸੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ
  ੨੬. ਉਸਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ॥੩॥
  ੨੭. ਚੌਪਈ ॥ ਉਸਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਾਹ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ
  ੨੮. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕਲੋਲ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ
  ੨੯. ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂਕਣ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ
  ੩੦. ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ॥੪॥
  ੩੧. ਐ ਪਤੀ ਇਕ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਗਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ
  ੩੨. ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ।
  ੩੩. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਹੈ ਨਾਂ ਵੇਖੀ ਸੀ ।
  ੩੪. ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ ॥੫॥
  ੩੫. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਮੂਰਖ ਮੁਗਲ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ
  ੩੬. ਉਠਕੇ ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗਿਆ
  ੩੭. ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਮੁਗਲ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਤੇ ਚਿੰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਖੇ ।
  ੩੮. ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ॥੬॥
  ੩੯. ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦੁਖ ਮੰਨਿਆ
  ੪੦. ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁੱਬ ਗਿਆ
  ੪੧. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਅੱਲਾ ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
  ੪੨. ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੭॥
  ੪੩. ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ।
  ੪੪. ਹੋ ਮਾਲਿਕ ਹੁਣ ਤੈਂ ਇਹ ਪੁਰਸ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੪੫. ਹੁਣ ਪਹਿਲੀ ਨਾਰ ਇਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ.....

ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹਨ ? ਆਖਰ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਬੁਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਬੈਠਾ ਇਹੋ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ - ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਮਿਥਕ ਕਹਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਸ਼ੰਕ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਪਾਰਖੂ (ਅਲੋਚਕ) ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਲੋਚਕ ਮੁੱਕ ਹੀ ਜਾਂਦੇ । ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਿਹਰ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਜਮਾਈ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ ਹੋਵਣ । ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਸ ਪਾਰਖੂ ਦੀ ਨਸਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ । ਬੁਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਰਖੂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਗਲਤ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਿਰਜਿਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ, ਬੁਰਮਾ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬੁਰਾ । ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਇਜੇਹੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਉਭਰੇ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ । ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੂਣ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਥਾਂ ਚੰਗਿਆਈ ਵੇਖਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲਕੇ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ ਉਹ ਸਿਦਕ ਦੀ ਪਉੜੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਦੇਖੋ - ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਚਾ ਜਨਵਰੀ ੧੯੭੧ ਲੇ: ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ.....ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਤਾਪੁਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਓਹ ਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਿਤਾ ਪੁਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਰਮ-ਪਰਮ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ - ਉਹ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਵੱਸਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਅਤੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ? ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਚਿਤ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ । ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਰੋ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮਾਨੈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ - ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ (ਸਾਖੀਸ਼ਾਤ) ਸਨਮੁਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਜਰ ਨਾਜਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਭਿੰਮੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਜੋ ਮੁਖ ਸਾਥ ਚਰੇ ਕਰ ਬਾਤ । ਪੜ੍ਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਥ ॥ ਸਬਦ ਸੁਨੈ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥ ਗਿਆਨ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਇ ॥ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ੋਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਕਲਪ ਕੇ ਅਥਵਾ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਧਨ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਲਣੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਭੁਤਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ । ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਦੇਹੀ ਨਾਸਵੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਗੋਂ ਮੁਖਵਾਕ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਪਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਆ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਫੇਰਾ ਪਾਉ ਆਦਿ । ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਧਰੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹਨ, (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੧ ਤੇ) ॥

ਦੇ ਡਾਰੂ ॥ ^੧ਭੇਦ ਨ ਦੁਸਰ ਪਾਸ ਉਚਾਰੂ ॥੮॥ ^੨ਨਿਸਚੈ ਬਾਤ ਇਹੇ ਠਹਰਈ ॥
^੩ਪਹਿਲੀ ਨਾਰਿ ਤਿਸੈ ਲੈ ਦਈ ॥ ^੪ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜੜ ਕਛੂ ਨ ਪਾਯੋ ॥
^੫ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੬ਪੁਰਖ ਭਈ ਨਿਜੁ ਨਾਰਿ
ਲਹਿ; ਤਾਂਹਿ ਦਈ ਨਿਜੁ ਨਾਰਿ ॥ ^੭ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ; ਸਕਾ ਨ
ਮੂੜ ਬਿਚਾਰਿ ॥੧੦॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੮ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੁ ਭਈ ਠਹਿਰਾਈ ॥ ^੯ਇਸਤ੍ਰੀ
ਤਾਂਕਹੋ ਦਈ ਬਨਾਈ ॥ ^{੧੦}ਦੁਤਿਯ ਨ ਪੁਰਖਹਿ ਭੇਦ ਜਤਾਯੋ ॥ ^{੧੧}ਇਹ
ਛਲ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ* ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੌ ਸਤਹਤਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭੭॥੫੩੪੮॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੨}ਸਹਰ ਜਹਾਨਾ ਬਾਦਿ ਬਸਤ ਜਹੋ ॥ ^{੧੩}ਸਾਹਿਜਹਾਂ ਜੂ ਰਾਜ
ਕਰਤ ਤਹੋ ॥ ^{੧੪}ਦੁਹਿਤਾ ਰਾਇ ਰੋਸਨਾ ਤਾ ਕੇ ॥ ^{੧੫}ਅੰਗ ਨਾਰਿ ਸਮ ਰੂਪ
ਨ ਵਾ ਕੇ ॥੧॥ ^{੧੬}ਸਾਹਿਜਹਾਂ ਜਬ ਹੀ ਮਰਿ ਗਏ ॥ ^{੧੭}ਅੰਗਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ
ਭਏ ॥ ^{੧੮}ਸੈਫਦੀਨ ਸੰਗ ਯਾ ਕੋ ਪਮਾਰਾ ॥ ^{੧੯}ਪੀਰ ਅਪਨ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ
ਬਿਚਾਰਾ ॥੨॥ ^{੨੦}ਤਾ ਕੇ ਸੰਗ ਰੋਸਨਾ ਰਾਈ ॥ ^{੨੧}ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਨ ਤਨ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜਾਈ ॥ ^{੨੨}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸੰਗ ਕਮਾਯੋ ॥ ^{੨੩}ਤਾਂਹਿ ਪੀਰ
ਅਪਨੋ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥੩॥ ^{੨੪}ਅੰਗਸਾਹ ਭੇਦ ਨਹਿ ਜਾਨੈ ॥ ^{੨੫}ਵਹੈ ਮੁਰੀਦ
ਭਈ ਤਿਹੋ ਮਾਨੈ ॥ ^{੨੬}ਪੀਯ ਸਮੁਝਿ ਤਿਹੋ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ^{੨੭}ਪੀਰ ਭਾਖਿ
ਸਭਹੂੰਨ ਸੁਨਾਵੈ ॥੪॥ ^{੨੮}ਇਕ ਦਿਨ ਪੀਰ ਗਯੋ ਅਪਨੇ ਘਰ ॥ ^{੨੯}ਤਾਂਹਿ
ਬਿਨਾ ਤਿਹੋ ਪਰਤ ਨ ਛਿਨਕਰ ॥ ^{੩੦}ਰੋਗਨਿ ਤਨ ਅਪਨੇ ਠਹਰਾਈ ॥ ^{੩੧}ਵਾ
ਪਹਿ ਬੈਠਿ ਸਾਂਢਨੀ ਆਈ ॥੫॥ ^{੩੨}ਤਾ ਕੇ ਰਹਤ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਭਈ ॥
^{੩੩}ਬਹੁਰੋ ਸਹਰ ਦਿਲੀ ਮਹਿ ਗਈ ॥ ^{੩੪}ਭਈ ਅਰੋਗਨਿ ਭਾਖਿ ਅਨਾਈ ॥
^{੩੫}ਬਾਤ ਭੇਦ ਕੀ ਕਿਨੂੰ ਨ ਪਾਈ ॥੬॥ ^{੩੬}ਭਾਤ ਭਏ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥
^{੩੭}ਰੋਗ ਬਡਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰੀ ਹਮਾਰੀ ॥ ^{੩੮}ਬੈਦਨ ਅਧਿਕ ਇਨਾਮ ਦਿਲਾਯੋ ॥
^{੩੯}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਅੰਗ ਪਾਯੋ^੦ ॥੭॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੌ ਅਠਹਤਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭੮॥੫੩੫੭॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੦}ਪ੍ਰੇਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਜਤ ॥ ^{੪੧}ਪ੍ਰੇਮਸੈਨ ਜਹੋ ਨਿਪਤਿ
ਬਿਰਾਜਤ ॥ ^{੪੨}ਪ੍ਰੇਮ ਮੰਜਰੀ ਤਿਹੋ ਗ੍ਰਿਹ ਦਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਜਾ ਸਮ ਦਿਤਿ ਨ ਅਦਿਤਿ
ਕੁਮਾਰਾ ॥੧॥ ^{੪੪}ਤਹਾ ਸਾਹੁ ਕੋ ਪੂਤ ਸੁਘਰ ਅਤਿ ॥ ^{੪੫}ਜਾ ਸਮ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਨ

i. ਜਹਾਨਾ ਬਾਦ (ਪੀਲੀ ਭੀਤ ਦੇ ਜਿਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਸਬਾ ਹੈ)

* ਇਹ ਐਓ ਨਾਲਾਇਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੂਰਖ ਪੁਣੇ ਦੇ ਪਾਸ ਉਥੇੜ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਚੈਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਕਿ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣੋ ਫੇਰ ਸੋਚੋ ਤੇ ਫੇਰ ਸਮਝੋ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛੋ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਧ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਵੋ, ਭਾਵ ਕੰਧ ਤੇ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ੨ ਘੜੀ ਸੋਚੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਤੇ ਡਰ ਪਵੇ।

੦. ਇਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਪਰੋ ਵੀਰ ਜੀ ਕਰਕੇ ਫੂਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਮੇਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ-ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗ ਜਿਹੇ ਖੁਰਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਰਫ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਠੰਡਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਰਾਜ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜਿ ਠਗ ॥ ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਇਹਨਾਂ ਠਗਾਂ ਦੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਉਪਾਇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਗਿਆਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਚਨ ਹੈ

ਏਨਾ ਠਗਨਿ ਠਗ ਸੇ ਜਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਮੁਠੇ ਜਾਹਿ ॥੫:੧੨੮੮॥੧॥

ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨਿਰ ਕਮਣ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਕੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਕਰਮ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਪਰ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ? ਟਿੱਬਿਉਨ ਇਕ ਜੁਲਾਈ ੧੯੯੪ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੇਸਵਾ ਨੰਦ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਪੁਰੀ-ਦੁਆਰਕਾ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ-ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਰੂਪ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ੩੦ ਜੂਨ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ ॥ ਸਵਾਮੀ ਕੇਸਵ ਨੰਦ ਦੇ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਹੇਠ ਖਬਰ ਛਪੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਦੋਂੜ ਇਕਾਈ ਬਾਪਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਿੰਦਰ ਪਾਲ ਭੰਡੀ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਰਨਲ ਸਕੱਤਰ ਅਖ਼ਤਿਆਲ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ, ਦਵਾਰਕਾ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਮੀ ਕੇਸਵ ਨੰਦ ਵਲੋਂ

ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਸਬਾਬਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਧੂ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਹੇਠ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਤਚਾਰ ਅਤੇ ਅਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਭਿ ਥਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥

ਕਹੂੰ ਕਤ ॥ ੧ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਹਨ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥ ੨ਹੈ ਪਲਕ ਨ ਜੋਰੀ
ਜਾਵੈ ॥੨॥ ੩ਜਬ ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਕੀ ਦੁਤਿ ਲਹੀ ॥ ੪ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਚਿੱਤ
ਮਹਿ ਕਹੀ ॥ ੫ਕੈ ਇਹ ਕੇ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਉਂ ॥ ੬ਨਾ ਤਰ ਹੂੰ ਜੋਗਿਨਿ
ਬਨ ਜਾਉਂ ॥੩॥ ੭ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ੮ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਿ ਤਹਾਂ
ਲੈ ਆਈ ॥ ੯ਬਨਿ ਠਨਿ ਬੈਠਿ ਚੰਚਲਾ ਜਹਾਂ ॥ ੧੦ਲੈ ਆਈ ਸਹਚਰਿ ਤਿਹ
ਤਹਾਂ ॥੪॥ ੧੧ਆਤੁਰ ਕੁਅਰਿ ਤਾਹਿ ਲਪਟਾਈ ॥ ੧੨ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਜਯੋ
ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੧੩ਚਤੁਰ ਪਹਰ ਰਜਨੀ ਰਤਿ ਮਾਨੀ ॥ ੧੪ਕਰਤ ਕਾਮ
ਕੀ ਕੇਲ ਕਹਾਨੀ ॥੫॥ ੧੫ਅਟਕਿ ਗਈ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਸੰਗਾ ॥ ੧੬ਰੰਗਿਤ
ਭਈ ਉਹੀ ਕੇ ਰੰਗਾ ॥ ੧੭ਤਾਕਹ ਐਸ ਪ੍ਰਬੋਧ ਦ੍ਰਿੜਾਯੋ ॥ ੧੮ਆਪੁ ਨ੍ਰਿਪਹਿ
ਚਲਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥੬॥ ੧੯ਜੋ ਮੁਹਿ ਭਯੋ ਸੁਪਨ ਸੁਨੁ ਰਾਈ ॥ ੨੦ਸੋਵਤ
ਰੁਦ੍ਰ ਜਗਾਇ ਪਠਾਈ ॥ ੨੧ਆਠ ਬਰਸਿ ਹਮ ਸੌ ਤੁਮ ਸੋਵੋ ॥ ੨੨ਰੈਨਿ
ਦਿਵਸ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਖੋਵੋ ॥੭॥ ੨੩ਪੱਟੀ ਬਾਂਧਿ ਦ੍ਰਿਗਨ ਦੁਹੂੰ ਸੋਵੋ ॥ ੨੪ਆਠ
ਬਰਸਿ ਲਗਿ ਜਗਾਹਿ ਨ ਜੋਵੋ ॥ ੨੫ਉਪਜੈ ਪੂਤ ਧਾਮ; ਬਿਨ ਸਾਸਾ ॥
੨੬ਸਕਲ ਖਲਨ ਕੋ ਹੂੰ ਹੈ ਨਾਸਾ ॥੮॥ ੨੭ਕਿਲਬਿਖਿ ਏਕ ਨ ਤਵ ਤਨ
ਰਹੈ ॥ ੨੮ਮੁਹਿ ਸਿਵ ਸੁਪਨ ਬਿਖੈ ਇਮਿ ਕਹੈ ॥ ੨੯ਅੱਪਮਾਨ ਧਨ ਭਰੇ
ਭੰਡਾਰਾ ॥ ੩੦ਸਕਲ ਕਾਜ ਸਭ ਹੋਇ ਤਿਹਾਰਾ ॥੯॥ ੩੧ਰਾਜੈ ਸੱਤਿ ਇਹੀ
ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਨੀ ॥ ੩੨ਪੱਟੀ ਬਾਂਧਿ ਦੁਹੂੰ ਦ੍ਰਿਗ ਲੀਨੀ ॥ ੩੩ਆਠ ਬਰਸ ਰਾਨੀ
ਸੰਗ ਸੋਯੋ ॥ ੩੪ਚਿੱਤ ਜੁ ਹੁਤੋ ਸਕਲ ਦੁਖ ਖੋਯੋ ॥੧੦॥ ੩੫ਆਖੈ ਬਾਂਧਿ
ਤਹਾਂ ਨ੍ਰਿਪ ਸੋਵੈ ॥ ੩੬ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਵੈ ॥ ੩੭ਉਤ ਰਾਨੀ ਕਹੋ
ਜੋ ਨਰ ਭਾਵੈ ॥ ੩੮ਤਾਹਿ ਤੁਰਤੁ ਗ੍ਰਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ ॥੧੧॥ ੩੯ਬਹੁ ਬਿਧਿ
ਕਰੈ ਕੇਲ ਸੰਗ ਤਾ ਕੇ ॥ ੪੦ਜੋ ਨਰ ਰੁਚੈ ਚਿੱਤ ਤ੍ਰਿਯ ਵਾ ਕੇ ॥ ੪੧ਬਾਤ
ਕਰਤ ਪਤਿ ਸੋਇਤ ਜਾਵੈ ॥ ੪੨ਉਤੈ ਜਾਰ ਤਰ ਪਰੀ ਠੁਕਾਵੈ ॥੧੨॥ ੪੩ਜੋ
ਤ੍ਰਿਯ ਚਹੈ ਵਹੈ ਤਹੋ ਆਵੈ ॥ ੪੪ਖੈਚਿ ਤਰੁਨਿ ਤਰੁ ਐਚਿ ਬਜਾਵੈ ॥ ੪੫ਬਹੁ
ਨਰ ਜਾ ਸੌ ਭੋਗ ਕਮਾਹੀ ॥ ੪੬ਏਕੋ ਪੂਤ ਹੋਇ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਹੀ ॥੧੩॥ ੪੭ਕਿਤਕ
ਦਿਨਨ ਮਹਿ ਸੁਤ ਇਕ ਜਾਯੋ ॥ ੪੮ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਸਾਚ ਹਿਯੇ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥
੪੯ਆਗੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹੈ ਸੁ ਮਾਨੈ ॥ ੫੦ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜ ਪਛਾਨੈ ॥੧੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਉਨਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੭੯॥੫੩੬੫॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੫੧ਬਿਸਨ ਚੰਦ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਫਿਰੰਗਾ ॥ ੫੨ਜਾ ਕੇ ਦਿਪਤ ਅਧਿਕ
ਛਬਿ ਅੰਗਾ ॥ ੫੩ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਰਾਜ ਮੰਜਰੀ ਰਾਨੀ ॥ ੫੪ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚਤੁਰ

੧. ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਦੂਜੀ ਨਾਰੀ, ਜਾਂ ਇਕ ਸਾਧ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚੌਰ ਅਥਵਾ ਇਕ ਭਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਭੁਰਾ। ਭਲੇ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਦਸਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭਲੇ ਕੰਮ ਅਪਨਾਏ ਜਾਣ। ਭੁਰੇ ਦੀ ਭੁਰਿਆਈ ਦੱਸਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭੁਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡੇ ਜਾਣ। ਇਥੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨਕੇ ਪੈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਚਕਲਾ ਚਲਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬੇਸ਼ਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਸੋਂ ਉਸਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜੇ ਕਹੋ ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੈ-ਕੀ ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਬੀਬੀਆਂ ਭੈਣਾ ਕੰਜਰੀ ਜਾਂ ਵੇਸਵਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਗੁੱਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੀ ਕੰਜਰੀ ਜਾਂ ਵੇਸਵਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਪੁੱਦਾ ਉਸ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਜੇ ਬੇਸ਼ਵਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਰਜਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਹੀ ਪਏਗਾ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ

ੳ) ਚਿਤਵਤ ਪਾਪ ਨ ਆਲੁਕ ਆਵੈ ॥ ਬੇਸੁਆ ਭਜਤ ਕਿਛੁ ਨਹ ਸਰਮਾਵੈ ॥ ਪੰ:੧੧੪੩॥ਮ:੫॥

ਅ) ਬੇਸੁਆ ਕੈ ਘਰਿ ਬੇਟਾ ਜਨਮਿਆ ਪਿਤਾ ਤਾਹਿ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਸਦਈਆ ॥੬॥ਪੰ:੮੩੭॥ਮ:੪॥

ੲ) ਬੇਸੁਆ ਕੇਰੇ ਪੁਤ ਜਿਉ ਪਿਤਾ ਨਾਮੁ ਤਿਸੁ ਜਾਇ ॥ ਪੰ:੧੪੧੫॥ਮ:੩॥

੧. ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ (ਸੋਭਾ) ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ।
੨. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝਮਕੀ ਜਾਂਦੀ ॥੨॥
੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵੇਖਿਆ ।
੪. ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ।
੫. ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂਗੀ ।
੬. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਧਣੀ ਹੋ ਕੇ ਵਣ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੩॥
੭. ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੮. ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ਜਿਥੇ
੯. ਉਹ ਚਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ ।
੧੦. ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ॥੪॥
੧੧. ਬਿਹਬਲ ਹੋਈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਚਿਮਟ ਗਈ ।
੧੨. ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਉਸ ਮਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਸੁਖ ਲਿਆ ।
੧੩. ਚਾਹੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤੀਂ ਰੱਤ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ ।
੧੪. ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ॥੫॥
੧੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਦਿਲ ਉਸ ਤੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ।
੧੬. ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰੰਗੀ ਗਈ ।
੧੭. ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ।
੧੮. ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਜਾ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ॥੬॥
੧੯. ਐ ਰਾਜਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਹੈ ।
੨੦. ਮੈਂ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਸਿਵ ਜੀ ਨੇ ਜਗਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ—
੨੧. ਅਠ ਬਰਸ ਰਾਜਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸੋਇਆ ਕਰੇ ।
੨੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਘਰ ਹੀ ਬਿਤਾਵੇ ॥੭॥
੨੩. ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਕੇ ਸੋਇਆ ਕਰੋ ।
੨੪. ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਵੇਖੋ ।
੨੫. ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸੇ (ਸ਼ਕ ਸੁਥਾਹ) ਤੋਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ।
੨੬. ਸਾਰੇ ਰੋਗ-ਦੁਖ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ॥੮॥
੨੭. ਇਕ ਵੀ ਪਾਪ ਤੇਰੇ ਤਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ।
੨੮. ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ।
੨੯. ਕਿ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਧਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਰ ਜਾਣਗੇ
੩੦. ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੯॥
੩੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰਕੇ ਪੱਕੀ ਤਰਾਂ ਮੰਨ ਲਈ
੩੨. ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਲਈ ।
੩੩. ਅਠ ਸਾਲ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲ ਸੋਣਾ ਹੈ ।
੩੪. ਚਿਤ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ॥੧੦॥
੩੫. ਅੱਖਾਂ ਬੰਨ ਲਵੇ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਰਹੇ ਤੇ ਬੜਾ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਵੇ ।
੩੬. ਪਰ ਕੋਈ ਆਵੇ ਕੋਈ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕੇ
੩੭. ਉਧਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ ।
੩੮. ਉਹ ਝੱਟ ਘਰਾਂ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ਕੋਈ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਰਾਜਾ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ ॥੧੧॥
੩੯. ਜਿਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਕਲੋਲ ਕਰੇ ।
੪੦. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀ ਚਾਹੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ।
੪੧. ਉਧਰ ਪਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
੪੨. (ਇਥੇ ਗੁਰਦੇਵ ਬੜੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁਲਖਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਪਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪ ਯਾਰ ਦੇ ਬੱਲੇ ਪੈ ਕੇ ਕੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ॥੧੨॥
੪੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਾਹੇ ਉਹ ਉਥੇ ਆ ਜਾਵੇ ।
੪੪. ਖਿੱਚ ਕੇ ਜੁਆਨੂੰ ਹੇਠ ਪੈ ਕੇ ਵਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ।
੪੫. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲੱਗੇ ।
੪੬. ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤ੍ਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ॥੧੩॥
੪੭. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ
੪੮. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਠੀਕ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ
੪੯. ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਦਾ ਫਰਮਾ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਰਾਣੀ ਕਰੇ ਉਹੀ ਕਰੇ
੫੦. ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ॥੧੪॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਉਨਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੭੯॥੫੩੬੫॥ਚਲਦਾ॥
੫੧. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਸਨ ਚੰਦ ਇਕ ਰਾਜਾ ਫਿਰੰਗਾਬਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੫੨. ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਸਨ ।
੫੩. ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਰਾਜ ਮੰਜਰੀ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੫੪. ਰਹਾਇਸ਼ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਚਾਹੇ ਪਾਸੇ.....

ਜਿਵੇਂ ਬੇਸਵਾ ਭਜਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਬਿਨਾਂ-ਬੇਸਵਾ ਭਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਪੰਗਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕ ਦਾ ਆਸਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਮੰਜਰੀ ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਜਸ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਹੈ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਲੇਖ ਓਲੇਖ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਪ੍ਰੇਮ ਮੰਜਰੀ) ਵਾਂਗ ਪਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਬੇਸਵਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਮੰਜਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਬਾਪ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜਦ ਕਿ ਇਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ ਕੋਈ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਹਰਮਾ ਦਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹਰੇਕ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਪੁਰ ਜੋਰ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਹੀ ਟੋਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਲਈ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਕ ਪਤੀ ਤੇ ਟੋਕ ਰਖਕੇ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਇਕ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਹੀ ਟੋਕ ਰਖਣੀ ਹੋ-ਬਚਨ ਹੈ ॥ ਕੋਤੀ ਨਾਰਿ ਵਰੁ ਏਕੁ ਸਮਾਲਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲ ॥੫੩੨॥੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਮ ਰੂਪ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਧ ਹੋ ਕੇ ਚੰਗੇ ਬਣੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਧੋਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗਿਆਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਦਾਹਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਰਾਣੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋ :-

ਗਲੀਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹੁ ॥ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆਂ ਬਾਹਰ ਚਿਟਵੀਆਹੁ ॥

ਗੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆਂ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹੁ ॥ ਨਾਲ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆਂ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹੁ ॥

ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੋ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹੁ ॥੨॥੫੪॥੧॥

ਇਹ ਮਾਖਭ ਪਦਾਰਥ ਇਹ ਸੰਸਾਰਕ ਰਸ ਭੋਗ ਇਹ ਬਭਚਾਰਕ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਕਸੁਭਿ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਮੁਰਖ ਇਸ ਕਸੁਭਿ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਨਾਂ ਭੁਲ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਤਾਂ ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਜੇਹੜੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਗ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਉਹ ਜਾਂ ਅਧਿ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਰਖ ਹਨ ।

ਮਨਮੁਖ ਨਾਮ ਵਿਗੁਣਿਆਂ ਰੰਗੁ ਕਸੁਭਾ ਦੇਖਿ ਨ ਭੁਲ ॥ ਇਸ ਕਾ ਰੰਗੁ ਦਿਨ ਬੋਝਿਆ ਛੋਡਾ ਇਸਦਾ ਮੁਲ ॥

ਦੂਜੇ ਲਗੇ ਪਚਿ ਮੁਏ ਮੁਰਖ ਅੰਧ ਗਵਾਰ ॥ ਬਿਸਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟ ਸੇ ਪਇ ਪਚਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥ਉਹੀ॥

ਦਸ ਜਾਨੀ ॥੧॥ ^੧ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥ ^੨ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਰਾਜ ਮਤੀ
ਤ੍ਰਿਯ ਜਹਾਂ ॥ ^੩ਜੋਗੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਜਬੈ ਤਿਹੁ ਆਪੋ ॥ ^੪ਸਦਨ ਚੰਦਲੈ ਬੋਲਿ
ਪਠਾਏ ॥੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੫ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ^੧ਕਿਯਾ; ਹ੍ਰਿਦੈ ਹਰਖ ਉਪਜਾਇ ॥
^੬ਪਕਰਿ ਭੁਜਨ ਆਸਨ ਤਰੇਂ ਜਾਤ ਭਈ ਲਪਟਾਇ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੭ਬਹੁ ਬਿਧਿ
ਭੋਗ ਤਾਂਹਿ ਤਿਨ ਕਿਯਾ ॥ ^੮ਮੋਹਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਰਾਨੀ ਕੋ ਲਿਯਾ ॥ ^੯ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਸੋ
ਅਤਿ ਹਿਤ ਉਪਜਾਏ ॥ ^{੧੦}ਰਾਜਾ ਕਹ ਚਿਤ ਤੈਂ ਬਿਸਰਾਏ ॥੪॥ ^{੧੧}ਤ੍ਰਿਯ ਐਸੀ
ਬਿਧਿ ਚਿਤਹਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੧੨}ਇਹ ਰਾਜਾ ਕਹ ਚਹਿਯਤ ਮਾਰਾ ॥ ^{੧੩}ਲੈ ਇਹ
ਰਾਜ ^੨ਜੋਗਿਯਹਿ ਦੀਜੈ ॥ ^{੧੪}ਕਛੂ ਚਰਿਤੁ ਐਸਿ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥੫॥ ^{੧੫}ਸੋਵਤ
ਸਮੈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਹ ਮਾਰਯੋ ॥ ^{੧੬}ਗਾਡਿ ਤਾਂਹਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥ ^{੧੭}ਰਾਜੈ
ਰਾਜ ਜੋਗਿਯਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ^{੧੮}ਆਪਨ ਭੇਸ ਜੋਗ ਕੋ ਲੀਨਾ ॥੬॥ ^{੧੯}ਜੋਗ ਭੇਸ
ਧਾਰਤ ਨ੍ਰਿਪ ਭਏ ॥ ^{੨੦}ਦੈ ਇਹ ਰਾਜ ਬਨਹਿ ਉਠ ਗਏ ॥ ^{੨੧}ਹਮਹੂੰ ਰਾਜ
ਜੋਗਿਯਹਿ ਦੈਰੈ ॥ ^{੨੨}ਨਾਥ ਗਏ ਜਿਤ ਤਹੀ ਸਿਧੈਰੈ ॥੭॥ ^{੨੩}ਸੱਤਿ ਸੱਤਿ ਸਭ
ਪ੍ਰਜਾ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ^{੨੪}ਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਯੋ ਵਹੈ ਹਮ ਮਾਨਯੋ ॥ ^{੨੫}ਸਭਹਿਨ ਰਾਜ
ਜੋਗਿਯਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ^{੨੬}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਮੂੜ ਨਹਿ ਚੀਨਾ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੭}ਮਾਰਿ
ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਹ ਚੰਚਲੈ; ^੩ਕਿਯੋ ਆਪਨੋ ਕਾਜ ॥ ^{੨੮}ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਡਾਰੀ ਪਗਨ;
ਦੈ ਜੋਗੀ ਕਹ ਰਾਜ ॥੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੯}ਇਹਿ ਬਿਧਿ; ਰਾਜ ਜੋਗਿਯਹਿ
^੪ਦਿਯਾ ॥ ^{੩੦}ਇਹ ਛਲ ਸੌ; ਪਤਿ ਕੋ ਬਧ ਕਿਯਾ ॥ ^{੩੧}ਮੂਰਖ ਅਬ ਲਗ ਭੇਦ
ਨ ਪਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਅਬ ਤਕ ਆਇ ਸੁ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ* ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੋਇ ਸੌ ਅੱਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੦॥੫੩੭੫॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੩}ਬਿਜੈ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਇ ਬਖਨਿਯਤ ॥ ^{੩੪}ਜਾ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਦੇਸ ਸਭ
ਮਨਿਯਤ ॥ ^{੩੫}ਬਿਜੈ ਸੈਨ ਜਿਹ ਨਾਮ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਬਰ ॥ ^{੩੬}ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਰਾਨੀ ਜਿਹ
ਕੇ ਘਰ ॥੧॥ ^{੩੭}ਅਜੈ ਮਤੀ ਦੂਸਰਿ ਤਿਹੁ ਰਾਨੀ ॥ ^{੩੮}ਜਾ ਕੇ ਕਰ ਨ੍ਰਿਪ ਦੇਹਿ
ਬਿਕਾਨੀ ॥ ^{੩੯}ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਕੇ ਸੁਤ ਇਕ ਧਾਮਾ ॥ ^{੪੦}ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸੈਨ ਤਿਹੁ
ਨਾਮਾ ॥੨॥ ^{੪੧}ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਕੋ ਰੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਜਾ ਸੰਗ ਨਹੀ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੋ
ਪਯਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਅਜੈ ਮਤੀ ਕੀ ਸੁੰਦਨ ਕਾਖਾ ॥ ^{੪੪}ਜਿਨ ਰਾਜਾ ਕੋ ਚਿੱਤ ਲੁਭਾਖਾ ॥੩॥
^{੪੫}ਤਾ ਕੇ ਰਹਤ ਰੈਨਿ ਦਿਨ ਪਰਾ ॥ ^{੪੬}ਜੈਸੀ ਭਾਂਤਿ ਗੋਰ ਮਹਿ ਮਰਾ ॥ ^{੪੭}ਦੁਤਿਯ
ਨਾਰਿ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ^{੪੮}ਤਾਂ ਤੇ ਤਰੁਨਿ ਅਧਿਕ ਕੁਰਰਾਵੈ ॥੪॥ ^{੪੯}ਆਗਾਜਾ

1. ਕੀਆ (ਬੋਲੋ) । 2. ਜੋਗੀਅਹਿ (ਬੋਲੋ) । 3. ਕੀਓ (ਬੋਲੋ) । 4. ਦੀਆ ਬੋਲੋ

* ਅੱਜ ਕਲ ਕਿਸੇ ਆਮ ਜੋਗੀ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹਨਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਆਦਿ ਪਾਸ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਟਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਐਸੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ । ਐਸੀਆਂ ਭੂਟੀਆਂ ਅਥਵਾ ਬਿਧੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬੁਰਕੀ ਪਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਗਰ ਹੋ ਭੁਰਦੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਚੰਚਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ । ੨੧ ਮਈ ੧੯੯੩ ਟਿਵਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ-ਸਾਧੂ ਗਿਫਤਾਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨੰਗਲ ੨੦ ਮਈ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ) ਨੰਗਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਗਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਦੱਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ੨੨ ਸਾਲਾ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਦਰਜ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਨੰਗਲ ਟਾਉਨ ਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ੬੦ ਸਾਲਾ ਸਾਧੂ (ਹਰੀ ਓਮ) ਨੇ ਨੰਗਲ ਦੀ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਜਵਾਨ ਬੇਟੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਚੀਜ਼ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਨੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ । ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਵਾਨ ਧੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਸਾਧੂ ਨੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ੨੨ ਸਾਲਾ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਣ ਨੰਗਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ੧੦੭/੧੫੧ ਅਧੀਨ ਗਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਲੋਕ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਸਿ ਕਰਨ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ

- ਦਸਾਂ ਹੀ ਦਿਸਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੧. ਇਕ ਉਥੇ ਸੁਫ਼ਿਤ ਨਾਥ ਨਾਮ ਦਾ ਜੋਗੀ ਸੀ ।
  ੨. ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਜੁਗ ਰਾਜ ਮਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
  ੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜੋਗੀ ਰਾਣੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪਿਆ ।
  ੪. ਉਸ ਚੰਚਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉਸ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੨॥
  ੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ।
  ੬. ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜਕੇ ਆਸਨ ਹੇਠ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਗਈ ॥੩॥
  ੭. ਚੌਪਈ ॥ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ।
  ੮. ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਦਿਲ ਮੋਹ ਲਿਆ ।
  ੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁ ਹਿਤਕਾਰੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
  ੧੦. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਹੀ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
  ੧੧. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
  ੧੨. ਕਿ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।
  ੧੩. ਇਸ ਤੋਂ ਰਾਜ ਲੈਕੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ।
  ੧੪. ਕੋਈ ਢੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ॥੫॥
  ੧੫. ਰਾਤੀਂ ਸੌਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਤੱਕ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੬. ਉਸਨੂੰ ਪਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
  ੧੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਜ ਇਸ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੧੮. ਅਤੇ ਆਪ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੬॥
  ੧੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਜੋਗ ਦਾ ਵੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
  ੨੦. ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਬਣਾ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
  ੨੧. ਮੈਂ ਵੀ ਰਾਜ ਇਸੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ।
  ੨੨. ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਗਿਆ ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੭॥
  ੨੩. ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਨੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਹਿਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
  ੨੪. ਕਿ ਜੋ ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ।
  ੨੫. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲਕੇ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੬. ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਸਲੀਯਤ ਨਾਂ ਸਮਝੀ ॥੮॥
  ੨੭. ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਚਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲਿਆ ।
  ੨੮. ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਉਸਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ॥੯॥
  ੨੯. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੦. ਇਸ ਹੋਥੇ ਨਾਲ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ।
  ੩੧. ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ
  ੩੨. ਜੋਗੀ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥੧੦॥੧॥
  - ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਅੱਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੦॥੫੩੭੫॥ਚਲਦਾ॥
  ੩੩. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਜੈ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
  ੩੪. ਜਿਸ ਦਾ ਤਹਿਦ (ਭੈ) ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।
  ੩੫. ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਜੈ ਸੈਨ ਸੀ ।
  ੩੬. ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੀ ਸੀ ॥੧॥
  ੩੭. ਅਜੇ ਮਤੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
  ੩੮. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
  ੩੯. ਪਹਿਲੀ ਰਾਣੀ ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਦੇ ਘਰ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਸੀ ।
  ੪੦. ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸੈਨ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ॥੨॥
  ੪੧. ਬਿਜੈ ਮਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਸੀ ।
  ੪੨. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
  ੪੩. ਅਜੇ ਮਤੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
  ੪੪. ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਚਿਤ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਸੀ ॥੩॥
  ੪੫. ਰਾਜਾ ਰਾਤ ਦਿਨ ਅਜੇ ਮਤੀ ਦੇ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
  ੪੬. ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦੇ ਸੀ ਲੋਥ ਕਬਰ ਵਿਚ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
  ੪੭. ਦੂਸਰੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
  ੪੮. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੜਦੀ ਤੇ ਕੁੜਦੀ ਭਾਵ (ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ) ।
  ੪੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ....

ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰ । ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਦਰਸੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਭੋਤਕ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਅਣ ਕੁੰਜੀ ਤਾਲਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਭੰਮ ਵਿਖਾਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਲੂਪੜਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ॥ ਅੱਜ ਘੋਟਵੀਂ ਪੰਗ ਬੰਨ ਕੇ ਲੰਮਾ ਚੋਲਾ ਪਾਕੇ ਆਪੂ ਬਣੇ ਗੁਰੂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਤ ਕੁਹਾਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਜਿੰਦ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਕੁੰਜੀ ਸੋਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਦੀ ਟੋਕ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ "ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥ ਪੰ:੮੯੩-੯੪ ਮ:੫॥"

ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਸੁਹੇਲਾ ਬਾਸੰਤ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੰ:੭੬੭॥ਮ:੧॥

ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੋਖਾ ਹੀ ਹਦ ਤੋਂ ਪਰਲੇ ਬਾਜੇ ਬਜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਲਈ ਹਦ ਤੋਂ ਪਰਲੀ ਪੁੰਜੀ ਖਜਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੁਣਕੇ ਸਮਝਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭ ਸਹਜਿ ਪਛਾਤਾ ਜਾ ਮਨ ਸਾਚੇ ਲਾਇਆ ਪੰ:੭੬੬॥ਮ:੧॥ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤ ਜੋੜ ਲੈਣ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਜੋ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਸੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਸੰਤ ਨੂੰ ਸੋਪੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਡਿੱਬੀ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸੰਤ ਕਹਿਕੇ ਕੁੰਜੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਈ ਫਿਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਲਪੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸੁ ਸਾਢੇ ਲੋਕ ਨਾਮ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭੇਖੀ ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਦਿ ਡਿੱਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਫਾੜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਭਰਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ ਤੇ ਸਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝੋ-

ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸੇ ਅੰਨੇ ਬੋਲੇ ਸੇ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਾ ॥ਪੰ:੬੦੧॥

ਹਰਿ ਰਸੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਜਮਹਿ ਵਾਰੇ ਵਾਰ ॥੩॥ਮੰ:੩॥

ਪਾਦ ਰਖੋ-ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ ॥ਪੰ:੮੩੨॥ ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੋ ਬੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰ ਜਾਣੈ ॥ਪੰ:੭੬੭

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜੋਗੀ ਜਿਸਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੜਪ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦਿਤਾ-ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਨ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਵਸ ਹੋਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਚਲਤ ਤਵਨ ਕੀ ਦੇਸਾ ॥ ੧੮੧ ॥ ਰਾਨੀ ਭਈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੇ ਭੇਸਾ ॥ ੧੮੨ ॥ ਯਹਿ ਰਿਸਿ
ਨਾਰਿ ਦੁਤਿਯ ਜਿਯ ਰਾਖੀ ॥ ੧੮੩ ॥ ਬੈਲਿਕ ਬੈਦ ਪ੍ਰਗਟ ਅਸਿ ਭਾਖੀ ॥ ੧੮੪ ॥ ਯਾ
ਰਾਜਾ ਕਹੈ ਜੁ ਤੈ ਖਪਾਵੈ ॥ ੧੮੫ ॥ ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਮੋ ਤੇ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ੧੮੬ ॥ ਤਬ ਚਲਿ
ਬੈਦ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਪਹਿ ਗਏ ॥ ੧੮੭ ॥ ਰੋਗੀ ਬਪੁ ਤਿਹਕੇ ਠਹਰਏ ॥ ੧੮੮ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਕਹੋ
ਤੁ ਕਹੈ ਉਪਾਈ ॥ ੧੮੯ ॥ ਜੋ ਤੋਂ ਕਹਿ ਤਿਹੋ ਬਰੀ ਖਵਾਈ ॥ ੧੯੦ ॥ ਰੋਗੀ ਭਯੋ;
ਅਰੋਗੀ ਤਨ ਸੋ ॥ ੧੯੧ ॥ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਵਤ ਜੜ ਸੋ ॥ ੧੯੨ ॥ ਭਛਤ ਬਰੀ
ਪੇਟ ਤਿਹੋ ਛੂਟਾ ॥ ੧੯੩ ॥ ਸਾਵਨ ਜਾਨ ਪਨਾਰਾ ਛੂਟਾ ॥ ੧੯੪ ॥ ਦੂਸਰਿ ਬਰੀ ਬੰਭ ਕੇ
ਕਾਜੈ ॥ ੧੯੫ ॥ ਜੋਰਾਵਰੀ ਖਵਾਈ ਰਾਜੈ ॥ ੧੯੬ ॥ ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪੇਟ ਛੁਟਿ ਗਏ ॥
੧੯੭ ॥ ਜਾ ਤੇ ਬਹੁ ਬਿਹਬਲ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ॥ ੧੯੮ ॥ ਸੰਨਯ ਭਯੋ ਇਹ ਬੈਦ ਉਚਾਰਾ ॥
੧੯੯ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਕਿਯ ਉਪਚਾਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੦੦ ॥ ਦਸ ਤੋਲੇ ਅਹਿਫੇਨ ਮੰਗਾਈ ॥
੨੦੧ ॥ ਬਹੁ ਬਿਖਿ ਵਾ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਈ ॥ ੨੦੨ ॥ ਪੂਰਾ ਕਿਯਾ ਤਵਨ ਕੇ ਅੰਗਾ ॥
੨੦੩ ॥ ਚਾਮ ਗਏ ਤਾ ਕੋ ਤਿਹੋ ਸੰਗਾ ॥ ੨੦੪ ॥ ਹਾਇ ਹਾਇ ਰਾਜਾ ਜਬ ਕਰੈ ॥
੨੦੫ ॥ ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ ਬੈਦ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਰੈ ॥ ੨੦੬ ॥ ਯਾ ਕਹੁ ਅਧਿਕ ਨ ਬੋਲਨ ਦੇਹੁ ॥
੨੦੭ ॥ ਮੁੰਦਿ ਬਦਨ ਰਾਜਾ ਕੋ ਲੇਹੁ ॥ ੨੦੮ ॥ ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ ਪੂਰੇ ਤਿਹੋ ਤਨ ਮਰੈ ॥
੨੦੯ ॥ ਹਾਇ ਹਾਇ ਤਿਮਿ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਚਰੈ ॥ ੨੧੦ ॥ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਚੀਨੋ ॥
੨੧੧ ॥ ਇਹ ਛਲ ਪ੍ਰਾਨ ਤਵਨ ਕੋ ਲੀਨੋ ॥ ੨੧੨ ॥ ਇਹ ਛਲ ਸਾਥ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਹੈ
ਮਾਰਾ ॥ ੨੧੩ ॥ ਅਪਨੇ ਛੱਡ ਪੁਡੁ ਸਿਰ ਢਾਰਾ ॥ ੨੧੪ ॥ ਸਭ ਸੋਅਨ ਕਹੈ ਦੇਤ ਨਿਕਾਰਯੋ ॥
੨੧੫ ॥ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੨੧੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਇਕਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੧੭॥੧੩੮੮॥ ਅਛੰਤੁ ॥

ਚੋਪਈ ॥ ੨੧੮ ॥ ਅਮੀਕਰਨ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੨੧੯ ॥ ਅਮਰ ਕਲਾ ਜਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ
ਬਾਲਾ ॥ ੨੨੦ ॥ ਗੜ੍ਹ ਸਿਰਾਜ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ ॥ ੨੨੧ ॥ ਸੀਰਾਜੀ ਜਗ ਨਾਮ ਕਹਾਵੈ ॥ ੨੨੨ ॥
੨੨੩ ॥ ਅਸੁਰ ਕਲਾ ਦੂਸਰਿ ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯ ॥ ੨੨੪ ॥ ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਰਹਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜਾ ਮੈ
ਜਿਯ ॥ ੨੨੫ ॥ ਅਮਰ ਕਲਾ ਜਿਯ ਮਾਂਝ ਰਿਸਾਵੈ ॥ ੨੨੬ ॥ ਅਸੁਰ ਕਲਹਿ ਪਿਯ ਰੋਜ
ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੨੨੭ ॥ ੨੨੮ ॥ ਏਕ ਬਨਿਕ ਕੋ ਲਯੋ ਬੁਲਾਈ ॥ ੨੨੯ ॥ ਮਦਨ ਕ੍ਰੀੜ ਤਿਹ ਸਾਥ
ਕਮਾਈ ॥ ੨੩੦ ॥ ਅਨਦ ਕੁਅਰਿ ਤਿਹੋ ਨਰ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੨੩੧ ॥ ਜਾ ਕੋ ਭਜਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ
ਕੀ ਬਾਮਾ ॥ ੨੩੨ ॥ ਅਸੁਰ ਕਲਾ ਕੋ ਨਿਜੁ ਕਰ ਘਾਪੈ ॥ ੨੩੩ ॥ ਮਰੀ ਨਾਰਿ ਤਬ ਪਤਿਹਿ
ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੩੪ ॥ ਤਰ ਤਖਤਾ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਧਰਾ ॥ ੨੩੫ ॥ ਤਾ ਪਰ ਬਡੋ ਅਡੰਬਰ ਕਰਾ ॥ ੨੩੬ ॥

1. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ (ਬੋਲੋ) । 2. ਕੀਆ (ਬੋਲੋ) । 3. ਕੀਆ (ਬੋਲੋ) । 4. ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ ਅੱਧਕ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ।

* ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਤੇ ਰਾਜ ਖਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਦ ਦਾ ਕਹਿਰ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਧਨ ਤੇ ਜਲੋਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿਲ ਜਾਇ ਕਾਬੂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਦ ਦੇ ਪੁਆਏ ਤੇ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਦਿਸਦੇ ਦਰਸਾਇ ਹਨ । ਰਾਜੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੋਹ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਦੁਪਕੇ ਦੂਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਝਾਕ ਤੇ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹਾਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਲਈ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਭੁੰਡ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੇ ਫਤਵੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚੇ ਉਸਨੂੰ ਤਕਣ ਸਾਰ ਮਾਰਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਸੋਕਣ ਦਾ ਸੱਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਡੰਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦੂਜੀ ਸੋਕਣ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੀ । ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਜਾਨ ਨੂੰ ਅਵਸ ਖੜ੍ਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ (ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਸਦਾ ਜਤੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦਸਰਥ ਦੇ ੬੦ ਰਾਣੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਤ੍ਰ ਪਟਰਾਣੀਆ-੧ ਕੋਸਲਿਆ ਤੇ ੨ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਤੇ ਤੀਜੀ ਕੋਕਈ, ਜਿਸਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਕੋਕਈ ਹੀ ਬਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਾਰੇ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-੨,

ਏਕ ਸਮੇਂ ਏਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਬਿਆਹ ਲਈ ਬਹੁਤੀ ਨਾਰੀ ॥
ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਮੈਂ ਜਿਸਨੇ ਦਸਰਥ ਕੀ ਬਾਨ ਬਿਗਾਰੀ ॥

ਦੇਸ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਸੀ ਸਮਝੋ ।

੧. ਉਹ ਰਾਣੀ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੀ ਬਰਾਬਰ ਸੀ ।
੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਸ ਕਰ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਲਈ ।
੩. ਇੱਕ ਵੇਦ ਉਸਨੇ ਬੁਲਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥ (ਵੈਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ)
੪. ਜੋ ਤੂੰ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਂ ।
੫. ਜੋ ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਸੋਈ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਇਗਾ ।
੬. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵੈਦ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੭. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਹਲਕ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ॥੬॥
੮. ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਂ ।
੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸੁਣਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਪੁੜੀ ਖਵਾ ਦਿੱਤੀ
੧੦. ਅੱਗੋਂ ਅਰੋਗ ਸੀ ਪਰ ਪੁੜੀ ਖਾ ਕੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ
੧੧. ਰਾਜਾ ਇਸਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੭॥
੧੨. ਪੁੜੀ ਖਾਣ ਸਾਰ ਦਸਤ ਲੱਗ ਗਏ-ਜਿਵੇਂ
੧੩. ਸੌਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਨਾਲਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੇਟ ਵਗ ਤੁਰਿਆ
੧੪. ਫੇਰ ਉਸ ਵੈਦ (Dr.) ਨੇ ਇਕ ਪੁੜੀ ਦਸਤ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ
੧੫. ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿੱਤੀ ॥੮॥
੧੬. ਉਸ ਨਾਲ ਦਸਤ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ ।
੧੭. ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਆ ।
੧੮. ਵੈਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੰਨਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
੧੯. ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਹੀਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥੯॥
੨੦. ਦਸ ਤੋਲੇ ਅਹਿਵੇਨ* ਮੰਗਵਾ ਲਈ ।
੨੧. ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਹਿਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੨. ਉਸਦਾ ਪੂੜਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੂੜ ਦਿੱਤਾ ।
੨੩. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਚਮੜੀ ਸੜ ਗਈ ॥੧੦॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਰਾਜਾ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰੇ ।
੨੫. ਤਾਂ ਵੈਦ ਉਸਨੂੰ ਐਓਂ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਵੇ।
੨੬. ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਿਓ ।
੨੭. ਰਾਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਬੋਲੇ ਨਾ ॥੧੧॥

੨੮. ਪੂੜਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਲਦਾ ਜਾਵੇ ।
੨੯. ਰਾਜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਕੇ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰੇ ।
੩੦. ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਂ ਜਾਣਿਆ ।
੩੧. ਇਸ ਧੌਂਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਰ ਲਏ ॥੧੨॥
੩੨. ਇਸ ਧੌਂਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ।
੩੩. ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਅਜੇ ਮਤੀ ਨੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੪. ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ
੩੫. ਅਸਲ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਇਕਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੧॥੫੩੮੮॥ਚਲਦਾ॥

੩੬. ਚੌਪਈ ॥ ਅਮੀ ਕਰਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੩੭. ਅਮਰ ਕਲਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੮. ਸਰਾਜ ਗੜ ਦੋਸ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
੩੯. ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਰਾ ਜੀ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੪੦. ਅਸੁਰ ਕਲਾ ਉਸਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੧. ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜੀਅ ਰਾਤ ਦਿਨ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੪੨. ਅਮਰ ਕਲਾ ਜੀਅ ਵਿਚ ਸੜਦੀ (ਦੁਖੀ) ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ।
੪੩. ਅਸਰ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਤੀ ਰੋਜ਼ ਬਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੨॥
੪੪. ਅਮਰ ਕਲਾ ਨੇ ਇਕ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੪੫. ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਦਨ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤਾ-ਉਸ
੪੬. ਹਲਵਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨਦ ਕੁਆਰ ਸੀ ।
੪੭. ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮੇਲ ਕੀਤਾ ॥੩॥
੪੮. ਇਕ ਦਿਨ ਅਮਰ ਕਲਾ ਨੇ ਅਸਰ ਕਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੯. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਰੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸਿਆ ।
੫੦. ਤਖਤ ਦੇ ਹੇਠ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੫੧. ਤਖਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਲਜੁਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਚਰਿਤਰ ਕੀਤਾ ॥੪॥

* ਆਵੇਨ = ਝੰਗ (ਜ਼ਹਿਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ - ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਰੂਡ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਬੀਕਰ ਜਾਂ ਕੱਚ ਦਾ ਬਰਤਨ ਲੈ ਲਵੇਂ । ਉਸ ਉਪਰ ਪਤਲਾ ਮਲਮਲ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇਂ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੱਪ ਝੰਗ ਮਾਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਡੰਗ ਬੀਕਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਮਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸੱਪ ਦੇ ਦੰਦ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੱਪ ਉਲਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਡਾਲਾ ਡੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗ਼ਰਿਹ ਉਸ ਬੀਕਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । (ਉਪਰੰਤ ਗਾਰੂਡ ਸੱਪ ਨੂੰ) ਪਟਾਰੀ ਜਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਜ਼ਹਿਰ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਾਰੂਡ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਚੰਗੇ ਗਾਰੂਡਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦੇ । ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

1. ਸੰਨਾਂ ਰੋਗ—ਵਾਯੂ, ਪਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕਫ- ਤਿੰਨ ਧਾਤੂ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਪਜਿਆ ਰੋਗ ।

2. ਅਹਿਵੇਨ—ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਝੰਗ = ਜ਼ਹਿਰ ।

੧੩੯ (ਪੰਨਾ ੧੩੯ ਦੀ ਬਾਕੀਸ਼ਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਬਿਨਾਂ ਪਾਣ ਚਾੜ੍ਹੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਨਮੋ ਪਾਣ ਪਾਣੇ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਆਬ ਦੇਣਾ, ਆਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੋਹਾ ਲੱਕੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਬ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਹਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸਰੀਏ ਛੋਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਢ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਨ ਸੂਰ ਵੀਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਾਣ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗਾਡਰ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਗਿਆ । ਉਸ ਆਬ ਧਾਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਕੀ-ਕੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਚ ਕੇ ਹੀ ਨੁਸਖਾ ਹੱਥ ਆਵੇਗਾ । ਜਿਸ ਲਈ ਵੇਖੋ ਪਰਚਾ (ਮਰਦ ਅਗਮਿਤਾ) ॥ਅੰਗ੭॥ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ । ਹੁਣ ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਸੀ ਫੇਰ ਉਸ ਮੌਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਕਿਹੜਾ ਰੂਪ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਲਉ ਵੇਖੋ ਦੋਵੇ ਰੂਪ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਜਰਾ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ । ਸੰਨ ੭੧੨ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿੰਨ ਕਾਸਮ ਨੇ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ (ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ) ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿੰਨ ਕਾਸਮ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ੨੫੦ ਭਾ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਉਪਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ । ਸੰਨ ੯੭੭ ਵਿਚ (ਸਬੁਕਤ ਗੀਨ) ਨੇ ਵੱਡਾ ਕਹਿਰੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ । ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜਨਵੀ ਨੇ ਸੰਨ ੧੦੦੧ ਤੋਂ ਹਮਲੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ੧੭ ਵਾਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰਵੇਂ ਹਮਲੇ ਸੰ: ੧੦੨੪ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ । ਵਾਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰਵੇਂ ਹਮਲੇ ਸੰ: ੧੦੨੪ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ । ਵਾਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰਵੇਂ ਹਮਲੇ ਸੰ: ੧੦੨੪ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ । ਵਾਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰਵੇਂ ਹਮਲੇ ਸੰ: ੧੦੨੪ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ।

ਧਨ ਜੋਬਨ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹੇ ਰਖੇ ਰੰਗੁ ਲਾਇ ॥ ਦੂਤਾ ਨੋ ਫਰਮਾਇਆ ਲੈ ਚਲੇ ਪਤਿ ਗਵਾਇ ॥ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਭਾਵੈ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥੪॥ ਅਗੋਂ ਦੇ ਜੋ ਚੇਤੀਐ ਤਾਂ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੯ ਤੇ)

‘ਤਰ ਤਖਤਾ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੁਰਾਯੋ ॥ ‘ਤਾ ਪਰ ਸਵਤਿ ਲੋਥ ਕਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ‘ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ‘ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੋ ਯਾਰ ਨਿਕਾਰਾ ॥੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥
‘ਸਵਤਿ ਸੰਘਾਰੀ ਪਤਿ ਛਲਾ; ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਲਯੋ ਉਬਾਰਿ ॥ ‘ਭੇਦ ਕਿਸੂ ਪਾਯੋ ਨਹੀ;
ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ ਅਮਰ ਕੁਮਾਰਿ’ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਬਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੨॥੫੩੬੩॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ‘ਸਹਰ ਪਲਾਊ ਏਕ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾ ॥ ‘ਜਿਹੋ ਧਨਿ ਭਰੇ ਸਕਲ ਭੰਡਾਰਾ ॥
‘ਕਿਨ੍ਹਮਤੀ ਤਿਹੋ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ‘ਜਾਨੁਕ ਚੰਦ੍ਰ ਲਈ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥੧॥ ‘ਬਿਕ੍ਰਮ
ਸਿੰਘ ਸੁਤ ਇਕ ਤਹੋ ॥ ‘ਜਾ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿਯ ਨ ਮਹਿ ਮਹੋ ॥ ‘ਅਪ੍ਰਮਾਨ
ਤਿਹੋ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ‘ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਨਿਰਖਿ ਮਨ ਲਾਜੈ ॥੨॥ ‘ਕਿਨ੍ਹਮਤੀ
ਵਾ ਸੌ ਤਿਹ ਕਿਯੋ ॥ ‘ਤਾਹਿ ਬੋਲਿ ਗ੍ਰਿਹ ਅਪਨੇ ਲਿਯੋ ॥ ‘ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ
ਸੌ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਿਯਾ ॥ ‘ਚਿਤ ਕੋ ਸੋਕ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਦਿਯਾ ॥੩॥ ‘ਰਾਨੀ ਭੋਗ
ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਰਸਿਕੈ ॥ ‘ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਯੋ ਹਸਿਕੈ ॥ ‘ਤੁਮ ਹਮ ਕਹੋ
ਲੈ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ‘ਪਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਛੁ ਐਸ ਬਨਾਵਹੁ ॥੪॥ ‘ਮਿਤ੍ਰ ਕਹਯੋ
ਮੈਂ ਕਹੋ ਸੁ ਕਰਿਯਹੁ ॥ ‘ਭੇਦ ਪੁਰਖ ਦੂਸਰ ਨ ਉਚਰਿਯਹੁ ॥ ‘ਰੁਦ੍ਰ ਭਵਨ
ਪੂਜਨ ਤੁਮ ਜੈਹੋ ॥ ‘ਤਬਹੀ ਹਿਤੂ ਹਿਤੂ ਕਹ ਪੈਹੋ ॥੫॥ ‘ਪਤਿ ਤਨ ਭਾਖਿ
ਦੋਹਰੇ ਗਈ ॥ ‘ਤਹੋ ਤੇ ਜਾਤ ਮਿਤ੍ਰ ਸੰਗ ਭਈ ॥ ‘ਕਿਨ੍ਹੁ ਪੁਰਖ ਭੇਦ ਨਹਿ
ਜਾਨਾ ॥ ‘ਅਸ ਰਾਜਾ ਤਨ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ॥੬॥ ‘ਰਾਨੀ ਰੁਦ੍ਰ ਭਵਨ ਜਬ
ਗਈ ॥ ‘ਸਿਵ ਜੂ ਬਿਖੈ ਲੀਨ ਸੋ ਭਈ ॥ ‘ਤਿਨ, ਸਾਜੁਜ ਮੁਕਤਿ; ਕਹੋ
ਪਾਯੋ ॥ ‘ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ ਤਾਪ ਮਿਟਾਯੋ ॥੭॥ ‘ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਨਿ ਰੁਦ੍ਰ ਭਗਤਿ
ਅਨੁਰਾਗਾ ॥ ‘ਧਨਿ ਧਨਿ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਬਖਾਨਨ ਲਾਗਾ’ ॥ ‘ਦੁਹਕਰ ਕਰਮ
ਕੀਆ ਜਿਨ ਦਾਰਾ ॥ ‘ਪਲਿ ਪਲਿ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾਂ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰਾ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਤਰਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੩॥੫੪੦੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ‘ਦੱਛਨਿ ਸੈਨ ਦੱਛਨੀ ਰਾਜਾ ॥ ‘ਦੱਛਨਿ ਦੇ ਰਾਨੀ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥ ‘ਜਾ
ਸਮ ਔਰ ਨ ਦੂਜੀ ਰਾਨੀ ॥ ‘ਦੱਛਨ ਵਤੀ ਬਸਤ ਰਜਧਾਨੀ ॥੧॥ ‘ਦੱਛਨੀ ਰਾਇ
ਏਕ ਤਹੋ ਚਾਕਰ ॥ ‘ਰੂਪਮਾਨ ਜਨੁ ਦੁਤਿਯ ਦਿਵਾਕਰ ॥ ‘ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਪ੍ਰਭਾ ਨਹਿ

* ਸਿਆਣਾ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੱਲ ਬੜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਸੁਝਦੀ ਹੈ ॥ ਅਮਰ ਕਲਾ ਨੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਰਿਸ ਖਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਸੋਕਣ ਦਾ ਸੱਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ-ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ॥ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ ॥ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਨ ਕਿ ਧੰਨ ਹਨ ਅਮਰ ਕੁਮਾਰ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥

੦ ਇਹ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਧਾਰਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਗਰਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜੋ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਦੰਨਿਆ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ, ਧਨ ਕੋਲ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਸ ਅਰਥ ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਵੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਰਾਣੀ ਉਧਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਭੌਂਢੂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਸ੍ਰਿਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਣ ਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਗਈ ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਇਹਨਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਠੇ ਉਠਣ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਤਨੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਾ ਲਵੇ-ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਵਿਧਵਾ (ਰੰਡੀ) ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਰਾਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ॥ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ—

ਸੂਹੈ ਵੇਸਿ ਦੋਹਗਣੀ ਪਰ ਪਿਰੁ ਰਾਵਣ ਜਾਏ ॥ ਪਿਰੁ ਛੋਡਿਆ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਮੋਹੀ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ॥

ਮਿਠਾ ਕਰਿਕੇ ਖਾਇਆ ਬਹੁ ਸਾਦਹੁ ਵਧਿਆ ਰੋਗ ॥ ਸੁਪੁ ਭਤਾਰੁ ਹਰਿ ਛੋਡਿਆ ਫਿਰਿ ਲਗਾ ਜਾਇ ਵਿਜੋਗੁ ॥੫੮੫॥੫੪੦੩॥

ਜਿਵੇਂ ਹੋਰਕੇ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਾਤਰ ਬਣਾਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀ ਫਿਰੇ ਪਰ ਹੈ ਉਹ ਰੰਡੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭੋਖੀ ॥

੧. ਤਖਤ ਦੇ ਬੱਲੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨. ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਸੋਕਣ ਦੀ ਲਾਸ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩. ਭੇਤ ਜਾਂ ਨਾਂ ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ।
  ੪. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖਾਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
  ੫. ਸੋਕਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ।
  ੬. ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਮਰ ਕੁਅਰ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਬਿਆਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੨॥੫੩੬੪॥ਅਫ਼ਜ਼ੀ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਪਲਾਊ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੰਡਾਰ ਧਨ ਕਰਕੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ।
੯. ਕਿਨ੍ਹ ਮਤੀ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੦. ਉਹ ਐਓ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੧॥
੧੧. ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ ।
੧੨. ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਦੂਜਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੧੩. ਬੇਅੰਤ ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਉ ਬਿਰਾਜਦਾ ਸੀ ।
੧੪. ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਦੈਤ ਮਨੁਖ ਲੱਜਾਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨॥
੧੫. ਰਾਣੀ ਕਿੰਨ੍ਹ ਮਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾ ਲਿਆ ।
੧੬. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੭. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਕਾਮ ਕੇਲ ਕੀਤਾ ।
੧੮. ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਸੀ ਉਹ ਮਿਲ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩॥
੧੯. ਰਾਣੀ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਭੋਗ ਨਾਲ ਰਸ ਰਹੀ ਕਿ-
੨੦. ਉਸਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ-
੨੧. ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਰੇ ਚਲਾ ਚੱਲ ।
੨੨. ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ ॥੪॥

੨੩. ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਹੀ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰ ।
  ੨੪. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ।
  ੨੫. ਤੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲੀ ਜਾਂਵੀ ।
  ੨੬. ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹਿਤ੍ਰੁ ਹਿਤ੍ਰੁ ਕਰ ਦੇਣਾ ॥੫॥
  ੨੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਹੱਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੨੮. ਉਥੋਂ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਗਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ।
  ੨੯. ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਨਾਂ ਜਾਣਿਆ ।
  ੩੦. ਕਿਸੇ ਗੱਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
  ੩੧. ਕਿ ਰਾਣੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਈ ।
  ੩੨. ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਗਈ ।
  ੩੩. ਉਹ ਸਣ ਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ।
  ੩੪. ਹੁਣ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ॥੭॥
  ੩੫. ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਭਗਤਣੀ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ ।
  ੩੬. ਅਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ।
  ੩੭. ਜਿਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬੜਾ ਕਠਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ।
  ੩੮. ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਾ ਪਲ-ਪਲ ਬਲਿਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੮॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਤਰਿਆਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੩॥੫੪੦੨॥ਚਲਦਾ॥

੩੯. ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਦੱਸ਼ਨ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪੦. ਦੱਸ਼ਨ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪੧. ਜਿਸ ਦੇ ਜੇਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੪੨. ਦੱਛਿਨ ਵਤੀ ਰਣਵਾਸ ਵਿਚ ਬਸਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ॥੧॥
੪੩. ਦੱਛਿਨ ਰਾਇ ਇਕ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ ।
੪੪. ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨ ਲੋ ਕਿ ਦੂਜਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ।
੪੫. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।

ਦੰਡੀਆ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਘਰੇ ਬੋਧਰ ਹੋਕੇ ਇਹਨਾ ਪਰਾਇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰੀਆਂ ਰੰਡੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਤੁਲ ਹਨ ॥ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਉਧਾਰਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੀਆਂ ਦੇਕੇ ਓਨਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ :-
ਸੂਰਬ ਤਾਂ ਸੋਹਗਣੀ ਜਾਂ ਮੰਨ ਲੈਹਿ ਸਚ ਨਾਉ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਣਾ ਮਨਾਇ ਲੈ ਰੂਪ ਚੜੀ ਤਾ ਅਗਲਾ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਬਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਸੋਹਗਣਿ ਕਾ ਕਿਆ ਚਿਹਨੁ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਖਸਮੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਮ:੩॥

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਉ ਸੂਰਵੀ ਸੂਰਾ ਵੇਸ ਕਰੀ ॥ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਨ ਪਾਈਐ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਸ ਰਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨੀ ਸਹੁ ਪਾਇਆ ਜਿਨੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥ਉਹੀ॥

ਭਾਵਾਰਥ-ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਖੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਗਾਰ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣੀ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮਰਜੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਤੁਲ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿੰਗਾਰ ਤਾਂ ਸੂਹਗਣਾ ਵਾਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਛੁੱਟਣ ਵਿਧਵਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ—

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਫਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥੨॥ ਜਪੁਜੀ ਸਾ:

☆ (ਪੰਨਾ ੧੭ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਸਾਰਾ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ ਹੀਗਿ ਤਮਾਏ ਚਾਇ ॥

ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਵਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ॥੫॥ਅੰਗ੪੧੭॥ਮ:੧॥

ਫਿਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ - ਸ੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਇਆ । ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾਂ ਰਾਜ ਸੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਕਤਲ ਤੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੇਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਤੋਗ ਦੀ ਧਾਰ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤਿਆ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜੋ ੧੧ ਸਾਲ ਉਪ੍ਰੰਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ - ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਭੋਜਣਾ ਪੰਜਾਬ ਆ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਰਮਾਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਸੀ । ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੋਨੀਪਤ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਰਹਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੈਥਲ, ਸੰਢੇਰਾ ਤੇ ਸਮਾਣੇ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਹੰਦ ਜਾ ਮਾਰੀ ਸੀ । ੧੨ ਮਈ ੧੭੧੦ ਈ: ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਾਂ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ੧੪ ਮਈ ੧੭੧੦ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਜੋਝੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਬਣਾਈ । ਆਪਣਾ ਸੰਮਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ - ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ।

ਜਿਨ ਕੀ ਜਾਤ ਅੰਤ ਕੁਲ ਮਾਰੀ ॥ ਸਿਰਦਾਰੀ ਨਾ ਭਈ ਕਦਾਹੀ ॥ ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਬਨਾਉ ॥

ਤਬੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਹਾਉ ॥ ਗੁੱਜਰ, ਲੁਹਾਰ, ਅਹੀਰ, ਕਮਜਾਓ ॥ ਕੱਭੇ ਬੁਦਰ, ਨਾ ਕੇ ਪੁਛੇ ਬਾਤ ॥

ਭੀਵਰ, ਨਾਈ, ਅਰੋੜ, ਘੁਮਿਆਰ, ਸੈਣੀ, ਸੁਨਿਆਰੇ, ਚੂਹੜੇ, ਚਮਿਆਰ, ਭੱਟ ਅੰਗ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਹੁਤੇ ਮੰਗਵਾਰ, ਬਹੁਪੁਪੀਏ, ਲੁਬਾਣੇ ਅੰਗ ਘੁਮਿਆਰ । ਇਨ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖਾਂ ਕੇ ਦੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ । ਯਾਦ ਕਰੋ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ ।

ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋਇ ॥ ਖੁਆਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲੈਗੇ ਬਚੇ ਬਰਨ ਜੋ ਹੋਇ ॥

ਇਹ ਸਭ ਜਿੱਤਾਂ ਪੰਥ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਟਿਆਂ ਵਜੋਂ ਹੋਈਆਂ ਜੋਕਰ ੧੬੯੯ ਈ. ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਨਾ ਸਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿੱਤਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਇਹਨਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਗੰਧਿ ਮਰਿਆਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ —

ਖਾਲਸਾ ਮੋਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥

ਖਾਲਸਾ ਮੋਰਾ ਮੁਖ ਹੈ ਅੰਗਾ ॥ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਹਉ ਸਦ ਸਦ ਸੰਗਾ ॥

ਕਹੀ ॥ ਜਾਨੁਕ ਫੂਲਿ ਚੰਬੇਲੀ ਰਹੀ ॥੨॥ ੨ਰੂਪ ਤਵਨ ਕੋ ਦਿਪਤ ਅਪਾਰਾ ॥
 ੩ਤਿਹੋ ਆਗੇ ਕਾਜਾ ਸੂਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨ ਹਮ ਤੇ ਜਾਈ ॥
 ੫ਸਕਲ ਤ੍ਰਿਯਾ ਲਖਿ ਰਹਤ ਬਿਕਾਈ ॥੩॥ ੬ਰਾਨੀ ਦਰਸ ਤਵਨ ਕੋ ਪਾਏ ॥
 ੭ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਧਾਮ ਬੁਲਾਏ ॥ ੮ਕਾਮ ਕੇਲ ਤਾ ਸੋ ਹਸਿ ਮਾਨੀ ॥ ੯ਰਮਤ
 ਰਮਤ ਸਭ ਨਿਸਾ ਬਿਹਾਨੀ ॥੪॥ ੧੦ਜੈਸੇ ਹੁਤੇ ਨਿਪਤਿ ਕੋ ਰੂਪਾ ॥ ੧੧ਤੈਸੇ
 ਹੀ ਤਾ ਕੋ ਹੁਤੇ ਸਰੂਪਾ ॥ ੧੨ਜਾ ਸੋ ਅਟਕ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਭਈ ॥ ੧੩ਨਿਪ
 ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਸਰਿ ਕਰਿ ਗਈ ॥੫॥ ੧੪ਤਾ ਸੋ ਹਿਤ ਰਾਨੀ ਕੋ ਭਯੋ ॥
 ੧੫ਰਾਜਾ ਸਾਥ ਹੇਤੁ ਤਜਿ ਦਯੋ ॥ ੧੬ਮਦਰਾ ਅਧਿਕ ਨਿਪਤਿ ਕਹੋ ਪਯਾਏ ॥
 ੧੭ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਜਾਰ ਬੈਠਾਏ ॥੬॥ ੧੮ਮੱਤ ਭਏ ਨਿਪ; ਸੋਧ ਨ ਪਾਏ ॥
 ੧੯ਬਾਂਧਿ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਾਏ* ॥ ੨੦ਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਜਾ ਨਿਪਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਾ ॥
 ੨੧ਰਾਜਾ ਕਹੋ ਚਾਕਰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥੭॥ ੨੨ਦੁਹੰਮਨ ਕੀ ਏਕੈ ਅਨੁਹਾਰਾ ॥
 ੨੩ਰਾਵ ਰੰਕ ਨਹਿ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੪ਤਾ ਕੋ ਲੋਗ ਨਿਪਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ॥
 ੨੫ਲੱਜਤ ਬਚਨ ਨ ਨਿਪਤਿ ਬਖਾਨੈ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੨੬ਰੰਕ ਰਾਜ ਐਸੇ
 ਕਰਾ; ਦਿਯਾ ਰੰਕ ਕੋ ਰਾਜ ॥ ੨੭ਹੈ ਅਤੀਤ ਪਤਿ ਬਨ ਗਏ; ਤਜਿ ਗਏ
 ਸਕਲ ਸਮਾਜ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਚੌਰਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ

ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੪॥੫੪੧੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ੨੮ਹੁਤੇ ਏਕ ਰਾਜਾ, ਪ੍ਰਜਾ ਸੈਨ ਨਾਮਾ ॥ ੨੯ਪ੍ਰਜਾ
 ਪਾਲਨੀ ਧਾਮ ਤਾਂ ਕੇ ਸੁ ਬਾਮਾ ॥ ੩੦ਪ੍ਰਜਾ ਲੋਗ ਜਾਕੀ ਸਬੈ ਆਨਿ ਮਾਨੈ ॥
 ੩੧ਤਿਸੈ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਮਾਨੈ ॥੧॥ ੩੨ਸੁਧਾ ਸੈਨ ਨਾਮਾ; ਰਹੈ ਭ੍ਰਿਤ
 ਤਾ ਕੇ ॥ ੩੩ਰਹੈ ਗੀਝਿ ਬਾਲਾ ਲਖੈ ਨੈਨ ਵਾ ਕੇ ॥ ੩੪ਨ ਹੁੰਦੇ ਨ ਹੋ;
 ਨਾ ਬਿਧਾਤਾ ਬਨਾਏ ॥ ੩੫ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਗੰਧੂਬੀ ਕੋ ਨ ਜਾਏ ॥੨॥ ਚੰਪਈ ॥
 ੩੬ਬਨਿਕ ਏਕ ਧਨਵਾਨ ਰਹਤ ਤਹੋ ॥ ੩੭ਪ੍ਰਜਾਸੈਨ ਨਿਪ; ਰਾਜ ਕਰਤ
 ਜਹੋ ॥ ੩੮ਸੁਮਤਿ ਮਤੀ ਤਾ ਕੀ ਇਕ ਕੰਨਯਾ ॥ ੩੯ਧਰਨੀ ਤਲ ਕੇ ਭੀਤਰ
 ਧੰਨਯਾ ॥੩॥ ੪੦ਸੁਧਾਸੈਨ ਤਿਨ ਜਬੈ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੪੧ਹਰਿ ਅਰਿ ਸਰ ਤਾ
 ਕੇ ਤਨ ਮਾਰਾ ॥ ੪੨ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਤਾਂਹਿ ਬੁਲਾਏ ॥ ੪੩ਸੋ ਨਰ ਧਾਮ ਨ
 ਵਾਂ ਕੇ ਆਏ ॥੪॥ ੪੪ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਜਿਮਿ ਜਿਮਿ ਵਹ ਕਹੈ ॥ ੪੫ਤਿਮਿ
 ਤਿਮਿ ਹਠਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰ ਗਹੈ ॥ ੪੬ਅਧਿਕ ਦੁਤਕਾ ਤਹਾਂ ਪਠਾਵੈ ॥
 ੪੭ਕਯੋਹੂੰ^੧ ਧਾਮ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥੫॥ ੪੮ਜਯੋ^੨ ਜਯੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨ ਆਵੈ
 ਧਾਮਾ ॥ ੪੯ਤਯੋ^੩ ਤਯੋ ਅਤਿ ਬਾਕੁਲ ਹੈ ਬਾਮਾ ॥ ੫੦ਬਹੁ ਦੂਤਿਨ ਤੇ ਧਾਮ
 ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੫੧ਪਲ ਪਲ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਹੋ ਧਾਮ ਪਠਾਵੈ ॥੬॥

1. ਕਿਉਂਹੂੰ (ਬੋਲੇ) । 2. ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ । 3. ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ (ਬੋਲੇ) ।

* ਇਹ ਹੈ ਕੁਕਰਮਣ ਨਿਲੋਯ ਕ੍ਰਮ ਫਰਮੋਸ਼ ਕਾ ਮੁਕ ਗ੍ਰਿਸਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰਦੇਵ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਰੁਖ ਅਭਰਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਕ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਰਤਵ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਜੋਗੀ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਜੋਗ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲੁੱਟਕੇ ਜੋਗੀ ਦੀ ਅਲਖ ਮੁਕਾ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਤਵ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਭੁੱਖੀ ਦਾ ਇਜਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਕੁਲੈਹਿਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜੱਦੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬੇਹੱਕ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਨਫਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗੈਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ । ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਮ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਸ ਪੌਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਸੋਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾਂ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ । ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦੀ ਪਰਤੀਕ ਹੈ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪੇ ਜੀਉ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣੀ ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਭਾਈ ਪਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭੁਭਿ ਮੁਏ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ ॥ ਪੰ:੨੪੫-੪੬॥੩॥

੧. ਜਾਣੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨॥
੨. ਉਸਦੇ ਉਤੇ ਰੂਪ ਬੇਅੰਤ ਸੋਝਦਾ ਸੀ ।
੩. ਉਸਦੇ ਅਗੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾ ਕਿਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ ।
੪. ਉਸਦੀ ਸੋਝਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੫. ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਵਿਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੩॥
੬. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ।
੭. ਗੋਲੀ ਭੇਜਕੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੮. ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕੀਤਾ ।
੯. ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ॥੪॥
੧੦. ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ।
੧੧. ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸੀ ।
੧੨. ਜਿਸ ਤੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕ ਗਈ ਸੀ ।
੧੩. ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਈ ॥੫॥
੧੪. ਉਸ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਦਾ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ ।
੧੫. ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ।
੧੬. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆ ਦਿੱਤੀ ।
੧੭. ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਆਰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
੧੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੁਟ ਹੋ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ ਉਸੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ
੧੯. ਉਸ ਨੂੰ ਨੂੜ ਕੇ ਨੌਕਰ ਭਾਵ (ਮਿੱਤ੍ਰ) ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੨੦. ਉਸ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਸੀ । ਉਹੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੧. ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ॥੭॥
੨੨. ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨੁਹਾਰ ਸੀ ।
੨੩. ਰਾਜਾ ਤੇ ਨੌਕਰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ ।
੨੪. ਉਸਨੂੰ ਲੋਕ ਰਾਜਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੰਨ ਗਏ ।
੨੫. ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ॥੮॥
੨੬. ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੰਗਾਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੭. ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਹ ਰਾਜਾ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਫਕੀਰ ਹੋ ਕੇ ਬਣਾ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਤੇ

ਸਮਾਜ ਛੱਡ ਗਿਆ ॥੯॥੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਚੌਰਾਸੀਵਾਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੪॥੫੪੧॥ਚਲਦਾ॥

੨੮. ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾ ਸੈਨ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੨੯. ਪ੍ਰਜਾ ਪਾਲਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ।
੩੦. ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਉਸਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਉਸ
੩੧. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਰਾਜਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੩੨. ਸੁਧਾ ਸੈਨ ਇਕ ਨੌਕਰ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੩੩. ਉਸਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਣੀ ਉਸ ਤੇ ਮਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ
੩੪. ਨਾ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ।
੩੫. ਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਰ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਗਾਵਣ ਵਾਲੀ ਨਾ ਰਾਣੀ ਨਾਂ ਗੰਧ੍ਰਬੀ ਨੇ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ॥੨॥
੩੬. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਬੜਾ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰ ਬਾਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ
੩੭. ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਜਾ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
੩੮. ਸੁਮਤਿ ਪਤੀ ਉਸਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੯. ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਤੇ ਧਨਤਾ ਜੋਗ ਸੀ ॥੩॥
੪੦. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁਧਾ ਸੈਨ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੪੧. ਕਾਮ ਵੈਰੀ ਨੇ ਤੀਰ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੨. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੪੩. ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ ॥੪॥
੪੪. ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਨਾਂਹ ਕਰੇ
੪੫. ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਵੱਧ ਜ਼ਿਦ ਕਰੇ
੪੬. ਬਹੁਤ ਦੂਤਣੀਆਂ ਉਥੇ ਭੇਜੀਆਂ
੪੭. ਪਰ ਉਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਘਰ ਆਉਣਾ ਨਾਂ ਮੰਨੇ ॥੫॥
੪੮. ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਘਰ ਆਉਣਾ ਨਾਂ ਮੰਨੇ
੪੯. ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਵੇ
੫੦. ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਘਰ ਲੁਟਾਵੇ-ਪੈਸੇ ਦੇਵੇ
੫੧. ਪਲ-ਪਲ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦੂਤ ਉਸਦੇ ਘਰ ਭੇਜੇ ॥੬॥

ਪੰਨਾ ਨੰ: ੨੭ ਦੀ ਬਾਕੀ

ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਤੇ ਰੂਪ ਰੇਖ ਵੇਖੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ । ਇਧਰ-ਰਾਜਾ ਕਪਟ ਦੀ ਹਾਸੀ ਹਸਦਿਆਂ ਚੰਦ੍ਰ ਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਗੀਤ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਸੰਧਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਯਾ ਕਰਨੀ ਹੈ-ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੋਹਲ ਸਭਾਉ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪੂਜਾ ਸੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰੋਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਲ ਪੂਜਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ...ਪਰ ਇਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋਸਾ ਕਿ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ :-

ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰੇ ਕੀ ਅਉਰੇ ਭਈ ॥

ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਨਗਉਰ ਨਾਨਕ ਵਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ ॥੩੮॥ਪੰ:੧੪੨੮॥ਮ:੬॥

ਕੁੰਤਲ ਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ (ਕੁਲਿੰਦਕ) ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ (ਚੰਪਕਮਾਲਨੀ) ਦਾ ਹੱਥ ਕਿਸੇ ਪੋਗਵਰ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਾਰਸ ਮਿਥ ਕੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਹਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਦਨ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਲਾ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਹ ਡਿਉਟੀ ਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇ ਲਾਈ ਕਿ ਗੁਣੇ ਜਾ ਕੇ ਚੰਦਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਮਦਨ ਚੰਦਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਗਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਰਾਜ ਕਮਾਰ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਦਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਿਆ । ਮਦਨ ਚੰਦਰ ਹਾਂਸ ਤੋਂ ਪੂਜਣ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ (ਪ੍ਰਭਾਸੈਨ) ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ (ਕੁੰਤਲ ਪੁਰ) ਦੇ (ਕੁਲਿੰਦਕ) ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਣਵੀਏ ਨੂੰ ਕਲ ਕੁੰਤਲ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਧੇ ਸਭਾਉ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਭਵਾਨੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਗੇ ਜਲਾਦ ਆਪਣੀ ਡਿਉਟੀ ਤੇ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਖੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੇਖੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਮਦਨ ਨੂੰ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਉਧਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ (ਚੰਪਕਕਲਾ ਮਾਲਨੀ ਨਾਲ) ਚੰਦਰਹਾਂਸ ਦਾ ਵੇਦ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰੇ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭੂਪੀ ਬੜੀ ਕਾਮਿਯਾਬੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਦੀ ਕਤਲ ਹੋਈ ਲਾਸ਼ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਦਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਪਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਇਹ ਸਦਮਾ ਸਹਾਰ ਨਾਂ ਸਕਿਆ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦ੍ਰ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਕੇ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਭੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਆਸਾਰ ਵਿਚ ਭੂਠੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਐਥੋਂ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਹ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋ ਗਿਆ :-

(ੳ)-ਜੀਆ ਜੰਤ੍ਰ ਸਭ ਤਾ ਹੈ ਰਾਬ ॥ ਦੋਨ ਦਇਆਲ ਅਨਾਥ ਕੋ ਨਾਥ ॥ ਜਿਸ ਰਾਖੈ ਤਿਸੁ ਕੋਈ ਨ ਮਾਰੈ ॥

ਸੋ ਮੂਆ ਜਿਸ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੈ ॥ਪੰ:੨੯੨॥ਮ:੫॥

(ਅ)- ਪਰ ਕਾ ਭੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥ ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ

੧ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਹਾਰੀ ॥ ੨ਸੁਧਾ ਸੈਨ ਸੌ ਭਈ ਨ ਯਾਰੀ ॥
 ੩ਤਬ ਅਬਲਾ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪਕਾਯੋ ॥ ੪ਇਕ ਦੂਤੀ ਕਹੈ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ ॥੭॥
 ੫ਚਲੀ ਚਲੀ ਸਹਚਰਿ ਤਹੈ ਗਈ ॥ ੬ਜਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਸੁਧਿ ਮਿਤਵਾ ਕੀ ਭਈ ॥
 ੭ਪਕਰਿ ਭੁਜਾ ਤੇ ਸੋਤ ਜਗਾਯੋ ॥ ੮ਚਲਹੁ ਅਬੈ ਨਿਪ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਬੁਲਾਯੋ ॥੮॥
 ੯ਮੂਰਖ ਕਛੂ ਬਾਤ ਨਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧੦ਸਹਚਰਿ ਤਹਾਂ ਸੰਗ ਕਰਿ ਲਜਾਈ ॥
 ੧੧ਬੈਠੀ ਸੁਤਾ ਸਾਹੁ ਕੀ ਜਹਾਂ ॥ ੧੨ਲੈ ਆਈ ਮਿਤਵਾ ਕਹੈ ਤਹਾਂ ॥੯॥
 ੧੩ਵਹਿ ਮੂਰਖ ਐਸੇ ਜਿਯ ਜਾਨਾ ॥ ੧੪ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਛਲ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥
 ੧੫ਰਾਨੀ ਅਟਕਿ ਸੁ ਮੁਹਿ ਪਰ ਗਈ ॥ ੧੬ਤਾਂ ਤੇ ਹਮੈ ਬੁਲਾਵਤ ਭਈ ॥੧੦॥
 ੧੭ਤਾ ਕੇ ਸਾਥ ਭੋਗ ਮੈ ਕਰਿਹੈ ॥ ੧੮ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਧਰਿ ਹੈ ॥
 ੧੯ਨਿਪ ਨਾਰੀ ਕਹੈ ਅਧਿਕ ਰਿਝੈਹੈ ॥ ੨੦ਜੋ ਮੁਖਿ ਮੰਗਿਹੈ ਸੋਈ ਪੈਹੈ ॥੧੧॥
 ੨੧ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਸੌ ਕੀਨਾ ਸੰਗਾ ॥ ੨੨ਲਖਤ ਭਯੋ ਨਿਪ ਕੀ ਅਰਧੰਗਾ ॥
 ੨੩ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੪ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ ॥੧੨॥
 ੨੫ਦੋਹਰਾ ॥ ੨੫ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਿਪ ਤ੍ਰਿਯਾ; ਜਾਨਤ ਭਯੋ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
 ੨੬ਹਰਖ ਮਾਨ ਤਾ ਕੋ ਭਜਾ; ਭੇਵ ਪਛਾਨਾ ਨਾਹਿ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਪਚਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੫॥੫੪੨੪॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

੨੭ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ੨੭ਦਿਸਾ ਬਾਰੁਣੀ॥ ਮੈ ਰਹੈ ਏਕ ਰਾਜਾ ॥ ੨੮ਸੁ
 ਵਾ ਤੁੱਲਿ ਦੂਜੇ ਬਿਧਾਤੈ ਨ ਸਾਜਾ ॥ ੨੯ਬਿਖਾ ਨਾਮ ਤਾ ਕੀ ਸੁਤਾ
 ਏਕ ਸੋਹੈ ॥ ੩੦ਸੁਰੀ ਆਸੁਰੀ ਨਾਗਿਨੀ ਤੁੱਲਿ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥ ੩੧ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ
 ਨਾਮਾ ਰਹੈ ਤਾਹਿ ਤਾਤਾ ॥ ੩੨ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਮੈ ਬੀਰ ਬਾਕੋ ਬਿਖਾਤਾ ॥
 ੩੩ਤਹਾਂ ਏਕ ਆਯੋ ਬਡੋ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ੩੪ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਬੇਤਾ ਸੁ
 ਬਿਦਯਾਧਿਕਾਰੀ ॥੨॥ ੩੫ਪ੍ਰਭਾਸੈਨ ਆਯੋ ਜਹਾਂ ਬਾਗ ਨੀਕੋ ॥ ੩੬ਪ੍ਰਭਾ
 ਹੇਰਿ ਤਾ ਕੀ ਬਢਯੋ ਨੰਦ ਜੀ ਕੋ ॥ ੩੭ਤਹਾਂ ਬੋਲਿ ਸੂਰਹਿ ਰਬਹਿ ਠਾਢ
 ਕੀਨੋ ॥ ੩੮ਪਿਆਦੇ ਭਯੋ ਪੈਂਡ ਤਾ ਕੋ ਸੁ ਲੀਨੋ ॥੩॥ ੩੯ਜਬੈ ਬਾਗ
 ਨੀਕੋ ਸੁ ਤੋਨੇ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੪੦ਇਹੈ ਆਪਨੇ ਚਿੱਤ ਮਾਹੀ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥
 ੪੧ਕਛੂ ਕਾਲ ਈਹਾਂ ਅਬੈ ਸੈਨ ਕੀਜੈ ॥ ੪੨ਘਰੀ ਦੂਕ ਕੋ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ
 ਪੰਥ ਲੀਜੈ ॥੪॥ ੪੩ਖਰੇ ਬਾਜ ਕੀਨੇ ਘਰੀ ਦੂਕ ਸੋਯੋ ॥ ੪੪ਸਭੈ ਆਪਨੇ
 ਚਿੱਤ ਕੋ ਸੋਕ ਖੋਯੋ ॥ ੪੫ਤਹਾਂ ਰਾਜ ਕੰਨਯਾ ਬਿਖਾ ਨਾਮ ਆਈ ॥
 ੪੬ਬਿਲੋਕਯੋ ਤਿਸੈ; ਸੁੱਧਿ ਤੋਨੈ ਨ ਪਾਈ ॥੫॥ ੪੭ਤਬੈ ਰਾਜ ਕੰਨਯਾ
 ਹਿੰਦੈ ਯੋ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੪੮ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ ਕੋ ਸੋਵਤੇ ਜੋ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥* ੪੯ਤ੍ਰਿਯਾ ਮੈਂ

i. ਏਥੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ-ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਦੂਤੀਆਂ ਭੇਜਦੀ ਹੈ-ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਇਹ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਭੇਜ ਰਹੀ ਹੈ-ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਕੜਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਰਾਣੀ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਹ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਾਸ ਉਸ ਦੀ ਦੂਤਕਾ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਤ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਤੇ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮਤ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਵਸਾਹ ਕਰਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਗੁਆ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਹੀਂ

ii. ਬਨਾਰਸੀ ਵਲ

* ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ-ਇਹ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰ:੬੮੨ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ੍ਰਣ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਸਹਾਯਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੋਚੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਸੰਕੇਤਕ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- ਜਦੋਂ ਜਿਨ ਦੰਦ੍ਰਹਾਸੁ ਏਖਿਆ ਪ੍ਰਿਅਤ ਬਧੀ ਅਪਨਾ ਘਰੂ ਲੁਕੀ ਜਾਰੇ॥੬੯੮॥੨੫:੪੦॥
- ਅਰਬਾਤ-ਪ੍ਰਿਅਤ ਬਧੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੰਦ੍ਰਹਾਸ (ਪ੍ਰਵਾ ਸੈਨ) ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਿਤਾ ਉਸਦੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਜ਼ਰਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦਾ ਕੁਝ
ਨਾਂ ਵਿਗਾੜ ਸ਼ਕਿਆ ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਘਰ-ਘੋਲੀਆਂ ਅੱਗ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਸਾੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਟਰ ਵਡੇਰਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦਾ
ਮਨੋਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਵਗੁਣਾ ਦੀ ਛਾਂਗ-ਵਾਂਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਹੀ ਨੁਸਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਕਰਿਤਾ ਦਾ ਮੇਲ
ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਗਿਨਾਰਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਗਤ ਮਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਨ:੫੦ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਬਨਾਰਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵੁਅਪਰ ਖੁਗ ਦੇ
ਵਿਚ ਕਿਰਲ, ਇਸੇ ਵਿਚ ਮੇਧਾਵੀ, ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਸਦੀ ਗੋਂਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਂਦ ਹਾਂਸ ਮੇਧਾਵੀ ਰਾਜਾ
ਦੁਸਮਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜੁਪ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮਾਤਾ ਪਤੀਬੁਝਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਬਾਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਾਦੀ ਚੁਪਕੇ
ਹੀ ਲੈਕੇ ਬਚਾਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੁੰਤਲ ਪੁਰ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਬਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਿਰਾਸ਼ੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਾਂਦਾ ਦੇਵ ਨੇਤਾ ਨਾਲ
ਕੀਤੀ ਉਪ੍ਰੰਤ ਉਹ ਵੀ ਬਲਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਬਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਿਰਾਸ਼ੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਸੁਤੀ ਹੋ ਗਈ ਦਾਦੀ ਚੁਪਕੇ
ਉਸਦੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੈ ਲਈ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਾਲ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਮ
ਜਿਮਨ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ-ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿਦਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂਟ ਕੇ ਮਗਨਤਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ
ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਉਪਰ ਰਿਅਾਸਤ ਕੁੰਤਲ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਗਤ ਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੇ
ਘਰ ਇਕ ਗੁਣਾ ਭਰਪੂਰ ਚੰਪਕ ਮਾਲਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਕੰਨਯਾ ਹੀ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ (ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਗਾਲਵ), ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਜਾ
ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜੀਰ ਪ੍ਰਿਅਤ ਬਧੀ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਿਅਤ ਬਧੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ, ਇਕ ਮਦਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਅਮਲ ਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਬਿਖਾ, ਮਦਨ ਜਿਥੇ ਲਾਇਕ
ਸੀ ਉਥੇ ਹਰਿ ਭਗਤ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮੀ ਸਤਿਕਾਰ
ਵੀ। ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਿਅਤ ਬਧੀ ਪਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਉਤਸ਼੍ਰ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀ ਸੰਤ
ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰਾ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਨਾਲ ਬਾਲਕ ਦੀ ਆ ਗਿਆ ਭੋਜਨ ਛੋਟੇ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦੋਹੇ ਰਾਮ ਤੇ ਮਹਾਂ ਕੰਗਲਾ
ਆਹ ਬਾਲਕ ਜਿਸਦਾ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਿਊ ਨਹੀਂ ਬੰਦੂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ ਮੁਲਖ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਰ ਹੈ ਮਹਾਂ ਕੰਗਲਾ
ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੇ ਤੇਰਾ ਜੁਆਈ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਬਧੀ ਰਾਜਾ ਗਮ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁਬ ਗਿਆ ਤੇ
ਉਹ ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਕੇ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਬਾਲਕ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਦਾਈ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ
ਅਤੇ ਜੋ ਮੇਧਾਵੀ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ ਵਾਰਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪ੍ਰੰਤ ਪੁਰ ਭੀ ਕੋਰਲ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਅੰਤਰਸੀਲ ਹੀ
ਸੀ। ਜੋ ਭੰਡਾਰ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਵੀ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬਧੀ ਕਰਦਾ ਉਸਦੇ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸੇ ਨੂੰ
ਆਪ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਤੇ ਤੁਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਪਾਪ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ (ਪਾਪ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਜੋ ਪਿਆਰਾ। ਪਾਪ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਾਸਾਰਾ॥ ਪੰ:੬੩੫॥੨:੧)

ਇਸੀ ਕੀ; ਇਹੈ ਨਾਥ ਮੇਰੇ ॥ ^੧ਬਰੋਗੀ ਇਸੈ ਮੈ ਭਈ ਆਜੁ ਚੇਰੇ ॥੬॥
^੨ਨਿਸੰਸੈ ਇਹੈ ਚਿਤ ਮੈ ਬਾਲ ਆਨੀ ॥ ^੩ਇਸੀ ਕੋ ਬਰੋ; ਕੈ ਤਜੋ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥
^੪ਤਹਾਂ ਏਕ ਪੱਤ੍ਰੀ ਸੁ ਡਾਰੀ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^੫ਇਹੈ ਚੰਚਲਾ ਚਿਤ ਮਾਹੀ
ਬਿਚਾਰੀ ॥੭॥ ^੬ਚਹਯੋ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਕੋ ਸੁ ਬਾਚੋ ਉਘਾਰੋ ॥ ^੭ਡਰੋ ਬੇਦ ਕੀ ਸਾਸਨਾ
ਕੋ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ^੮ਪਰੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਕੋ ਜੁ ਕੋਊ ਉਘਾਰੈ ॥ ^੯ਬਿਧਾਤਾ ਉਸੈ ਨਰਕ
ਕੇ ਮਾਂਝ ਡਾਰੈ ॥੮॥ ^{੧੦}ਰਹੀ ਸੰਕਿ ਲੀਨੀ ਤਉ ਹਾਥ ਪਾਤੀ ॥ ^{੧੧}ਲਈ
ਲਾਇਕੈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਜਾਨਿ ਛਾਤੀ ॥ ^{੧੨}ਕਬੈ ਹਾਥ ਮਾਂਹੀ ਛਿਪਾਵੈ ਉਘਾਰੈ ॥
^{੧੩}ਮਨੋ ਨਿਧਨੀ ਦੁਬ ਪਾਯੋ ਨਿਹਾਰੈ ॥੯॥ ^{੧੪}ਤਬੈ ਚੰਚਲਾ ਚਿਤ ਮੈ ਯੋ
ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੧੫}ਤਿਸੈ ਜਾਨਿਕੈ ਨਾਥ ਪਾਤੀ ਉਘਾਰੀ ॥ ^{੧੬}ਜੋਊ ਨਾਥ ਕੀ
ਜਾਨਿ ਪਾਤੀ ਉਘਾਰੈ ॥ ^{੧੭}ਨ ਤਾਕੋ ਬਿਧਾਤਾ ਮਹਾਂ ਮਰਕ ਡਾਰੈ ॥੧੦॥
^{੧੮}ਹੁਤੋ ਏਕ ਰਾਜਾ ਤਹਾਂ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ^{੧੯}ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਹੰਤ ਕਾਰੀ ॥
^{੨੦}ਤਿਨਿਛਿਆ ਇਹੈ ਚਿਤ ਕੇ ਮਾਂਝ ਕੀਨੀ ॥ ^{੨੧}ਸੋਈ ਲਿਖਿਆ ਕੈ ਪੱਤ੍ਰ ਕੇ
ਮੱਧਿ ਦੀਨੀ ॥੧੧॥ ^{੨੨}ਬਿਖਿਆ ਨਾਮ ਜਾਕੀ ਸੁਪੁੱਤ੍ਰੀ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਤਿਸੀ
ਓਰ ਲਿਖਿ ਪੱਤ੍ਰਿ ਕੈ ਮਾਂਝ ਡਾਰਾ ॥ ^{੨੪}ਪ੍ਰਭਾਸੈਨ ਆਯੋ ਜਬੈ ਜਾਨਿ ਲੀਜੋ ॥
^{੨੫}ਬਿਖੈ ਲੈ ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਮੈਂ ਤਾਸੁ ਦੀਜੋ ॥੧੨॥ ^{੨੬}ਰਹੀ ਪਤ੍ਰਿ ਕੋ ਬਾਚਿ
ਕੈ ਚੌਕਿ ਚਿਤੈ ॥ ^{੨੭}ਕਿਯੋ ਮੰਤ੍ਰ ਇਕ; ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਰੱਛ ਹਿਤੈ ॥ ^{੨੮}ਲਿਖੋ
ਆਂਜਿ ਕੈ ਅੰਜਨੈਂ ਹਾਥ ਪਯਾਰੀ ॥ ^{੨੯}ਬਿਖਿਆ ਬਿਖਿ ਕੈ ਦੇਨ ਤਾਕੋ ਸੁ
ਡਾਰੀ ॥੧੩॥ ^{੩੦}ਰਹੀ ਜਾਤ ਬਾਲਾ ਤਬੈ ਰਾਜ ਜਾਗੇ ॥ ^{੩੧}ਵਹੈ ਪੱਤ੍ਰਕਾ
ਹਾਥ ਲੈਕੈਨੁਰਾਗੇ ॥ ^{੩੨}ਪਿਤਾ ਤੋਨ ਕੇ ਹਾਥ ਲੈਕੈ ਸੁ ਦੀਨੀ ॥ ^{੩੩}ਸੁਨਯੋ
ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੈ ਭੂਪ ਚੀਨੀ ॥੧੪॥ ^{੩੪}ਜਬੈ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਛੋਰਿਕੈ ਭੂਪ ਬਾਚੀ ॥
^{੩੫}ਇਹੈ ਬਾਤ ਰਾਜੈ ਲਿਖੀ ਮਿਤ੍ਰ ਸਾਚੀ ॥ ^{੩੬}ਬਿਖਿਆ ਬਾਂਚਿ ਪਤ੍ਰੀ ਉਸੀ
ਕਾਲ ਦੀਜੋ ॥ ^{੩੭}ਘਰੀ ਏਕ ਬੇਲੰਬ ਰਾਜਾ ਨ ਕੀਜੋ ॥੧੫॥ ^{੩੮}ਬਿਖਿਆ
ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਨੀ ॥ ^{੩੯}ਕਹਾ ਚੰਚਲਾ ਚੇਸਟਾ ਚਾਰ ਕੀਨੀ ॥
^{੪੦}ਕਛੂ ਭੇਦ ਤਾ ਕੋ ਸੁ ਰਾਜੈ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ^{੪੧}ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਤਿਸੈ ਬਾਹਿ
ਲਾਯੋ ॥੧੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਛਿਆਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੬॥੫੪੪੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੨}ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਕੁਰਰੇ ਬਿਖੈ; ਏਕ ਮੁਗਲ ਕੀ ਬਾਲ ॥ ^{੪੩}ਭ੍ਰਾਤਾ
ਸਾਥ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨ ਕਿਯੋ; ਸੁ ਸੁਨਹੁ ਨਿਪਾਲ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੪}ਸੌਦਾ ਨਿਮਿਤਿ
ਭ੍ਰਾਤ ਤਿਹੋ ਗਯੋ ॥ ^{੪੫}ਖਾਟਿ ਕਮਾਇ ਅਧਿਕ ਧਨ ਲਯੋ ॥ ^{੪੬}ਨਿਸਿ ਕਹੋ

ਪਾਪ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਸੇ ਨਾਲ ਜੁਟਵਾਂ ਵਿਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਨੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਡਾਲ ਸਮਾਂ ਬਚਾ ਕੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਾਏ ਜੰਗਲ ਲੈ ਗਏ ਬਾਲ ਸਤ ਸੰਗੀ ਸੀ ਉਸਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ :-

ਗਹੋ ਆਜ ਹਾਥ ਨਾਥ ਸਰਣ ਮੈ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਰਾਤ-ਮਾਤ ਭੁੰਧੂ-ਭ੍ਰਾਤ ਸਹਿਰਦ ਸੋਮ-ਕਾਰੀ ॥

ਏਕ ਤੁਮ ਹੀ ਸਰਬਸ ਮਮ ਪੁਣਤ ਦੁਖ ਹਾਰੀ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਇੱਛਾ ਧੀਨ ਇੱਛਤ ਸੁਭਕਾਰੀ ॥

ਮਰਣ ਸਮੇ ਮਿਲੋ ਮੋਹਿ ਸੋਹਨ ਮੋਹਿ ਟਾਰੀ ॥

ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆ ਗਏ, ਜਲੰਦਾ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜ ਪਈ ਕਿ ਇਸ ਭਗਤ ਨਿਦੇਸ਼ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਉਂਗਲੀ ਤਕ ਕੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਟ ਲਈ ਬਾਲ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਟੀ ਹੋਈ ਉਂਗਲੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਧਨ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਲ ਨੂੰ ਪੈਰ ਦੀ ਪੀੜ ਹੋ ।

ਧਾਮ ਭਗਨਿ ਕੋ ਆਖੋ ॥ ^੧ਕੰਠ ਲਾਗਿ ਤਿਨ ਮੋਹ ਜਤਾਏ ॥੨॥ ^੨ਅਪਨੀ
ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਥਾ ਤਿਨ ਭਾਖੀ ॥ ^੩ਜੋ ਜੋ ਬਿਤਈ ਸੋ ਸੋ ਆਖੀ ॥ ^੪ਜੁ ਧਨ ਹੁਤੋ
ਸੰਗ ਖਾਟਿ ਕਮਾਏ ॥ ^੫ਸੋ ਭਗਨੀ ਕਹੈ ਸਕਲ ਦਿਖਾਏ ॥੩॥ ^੬ਮਰਿਯਮ
ਬੇਗਮ ਤਾਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ^੭ਭਾਈ ਕੋ ਮਾਰਾ ਜਿਨ ਬਾਮਾ ॥ ^੮ਸਭ ਹੀ ਦਰਬ ਛੀਨਿ
ਕਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ^੯ਆਪ ਚਰਿਤ ਸੁ ਐਸੇ ਕੀਨਾ ॥੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੧੦}ਭਗਨੀ
ਦਰਬ ਬਿਲੋਕਿਕੈ; ਲੋਭ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੈ ਮਾਹਿ ॥ ^{੧੧}ਨਖ ਸਿਖ ਲੋ ਬੂਡਤ ਭਈ; ਸੁਧਿ ਨ
ਰਹੀ ਜਿਯ ਮਾਹਿ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੨}ਭ੍ਰਾਤਵਾਤ ਭਗਨੀ ਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੧੩}ਫਾਂਸੀ
ਡਾਰਿ ਕੰਠਿ ਮਹਿ ਮਾਰਾ ॥ ^{੧੪}ਲੀਨਾ ਲੂਟਿ ਸਕਲ ਤਿਹ ਧਨ ਕੋ ॥ ^{੧੫}ਕਰਮੋ
ਅਮੋਹ ਆਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ॥੬॥ ^{੧੬}ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਰੋਵੈ ਤਬ ਲਾਗੀ ॥ ^{੧੭}ਜਬ ਸਭ
ਪ੍ਰਜਾ ਗਾਂਵ ਕੀ ਜਾਗੀ ॥ ^{੧੮}ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੰਧੁ ਤਬ ਸਭਨ ਦਿਖਾਏ ॥ ^{੧੯}ਮਰਮੋ
ਆਜੁ ਇਹ ਸਾਂਧ ਚਬਾਏ ॥੭॥ ^{੨੦}ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਤਨ ਤਾਂਹਿ ਗਡਾਏ ॥ ^{੨੧}ਯੋ
ਕਾਜੀ ਤਨ ਆਪੁ ਜਤਾਏ ॥ ^{੨੨}ਸਾਜ ਬਾਜਿ ਇਕ ਯਾ ਕੋ ਘੋਰੇ ॥ ^{੨੩}ਅੰਰ
ਜੁ ਕਛੁ ਯਾ ਕੋ ਧਨੁ ਬੋਰੇ ॥੮॥ ^{੨੪}ਸੋ ਇਹ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਪਠਾਵਨ ਕੀਜੈ ॥ ^{੨੫}ਫਾਰਖਤੀ
ਹਮ ਕੋ ਲਿਖਿ ਦੀਜੈ ॥ ^{੨੬}ਕਬੁਜ ਲਿਖਾ ਕਾਜੀ ਤੋਂ ਲਈ ॥ ^{੨੭}ਕਛੁ ਧਨ ਮ੍ਰਿਤਕ
ਤ੍ਰਿਯਾ ਕਹ ਦਈ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੮}ਇਹ ਛਲ ਅਪਨੋ ਭ੍ਰਾਤ ਹਤਿ; ਲੀਨੀ ਕਬੁਜ
ਲਿਖਾਇ ॥ ^{੨੯}ਨਿਸਾ ਕਰੀ ਤਿਹੋਂ ਨਾਰਿ ਕੀ, ਸਭ ਧਨ ਗਈ ਪਚਾਇ* ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਸਤਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮॥੧੫੪੫੦॥ ਅਛਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੦}ਯੂਨਾ ਸਹਰ ਰੂਮ ਮਹਿ ਜਹਾਂ ॥ ^{੩੧}ਦੇਵਛੱਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਇਕ
ਤਹਾਂ ॥ ^{੩੨}ਛੈਲ ਦੇਇ ਦੁਹਿਤਾ ਤਾ ਕੇ ਇਕ ॥ ^{੩੩}ਪੜੀ ਬਾਕਰਨ ਕੋਕ
ਸਾਸਤ੍ਰਨਿਕ ॥੧॥ ^{੩੪}ਅਜਿਤ ਸੈਨ ਤਿਹੋਂ ਠਾ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੫}ਤੇਜਵਾਨ
ਬਲਵਾਨ ਧਰੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੬}ਰੂਪਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੩੭}ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਜਗਤ
ਉਜਿਯਾਰਾ ॥੨॥ ^{੩੮}ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿਵਾਨ ਅਤੁਲ ਬਲ ॥ ^{੩੯}ਅਰਿ ਅਨੇਕ
ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਦਲਿ ਮਲਿ ॥ ^{੪੦}ਆਵਤ ਤਾਂਹਿ ਬਿਲੋਕਯੋ ਰਾਨੀ ॥ ^{੪੧}ਦੁਹਿਤਾ
ਸੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨੀ ॥੩॥ ^{੪੨}ਜੋ ਇਹੋਂ ਧਾਮ ਨਿਪਤਿ ਕੇ ਹੋਤੋ ॥
^{੪੩}ਤੋਂ ਤੁਮਰੇ ਲਾਇਕ ਬਰ ਕੋ ਬੋ ॥ ^{੪੪}ਅਬ ਮੈ ਅਸ ਕਹੈ ਕਰੋ ਉਪਾਊਂ ॥
^{੪੫}ਐਸੋ ਬਰ ਤੁਹਿ ਆਨਿ ਮਿਲਾਊਂ ॥੪॥ ਅਝਲ ॥ ^{੪੬}ਤਨਿਕ ਕੁਅਰਿ
ਕੇ ਧੁਨਿ ਜਬ ਅਸਿ ਕਾਨਨ ਪਰੀ ॥ ^{੪੭}ਦੇਖਿ ਰਹੀ

*ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਵਰਣ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪਰ ਚਲਤ
ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਤ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਾਲਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਮ ਚੇਸਟਾ ਦਾ ਲੋਭ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਮਾਖਕ ਲਾਭ। ਨਾਂ
ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਾਈ ਹੈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਅੱਜ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸਤ
ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ

ੳ) ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਸੋਹਣੀ ਸੁਤ ਬੰਧੁ ਘਰ ਨਾਰਿ ॥ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਲਬ ਲੋਭਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥
ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ ਹਉ ਮੁਈ ਸਾ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰ ॥੫:੬੧॥੪:੧॥

ਅ) ਧਨ ਜੋਬਨ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਇ ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਖੇ ਰੰਗ ਲਾਇ ॥੫:੮੧॥੪:੧॥

ੲ) ਨਹ ਸੁਣੀਐ ਨਹ ਸੁਖ ਤੇ ਬਕੀਐ ਨਹ ਮੋਹੇ ਉਹ ਭੀਨੀ ॥ ਐਸੀ ਠਗਉਗੀ ਪਾਇ ਭੁਲਾਵੈ ਮਨਿ ਸਭ ਕੈ ਲਾਗੈ ਮੀਨੀ ॥੨॥

ਮਾਇ ਬਾਪ ਪੂਤ ਹਿਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ਉਨਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਲੇਲਿਓ ਦੁਆ ॥ ਕਿਸ ਹੀ ਵਾਧਿ ਘਾਟਿ ਕਿਸ ਹੀ ਪਹਿ ਸਗਲੋਂ ਲਹਿ ਲਹਿ ਮੂਆ ॥੩॥

ੳ) ਜਿਨਿ ਕੀਨੇ ਵਸਿ ਅਪੁਨੇ ਤੈ ਗੁਣ ਭਵਣ ਚਤੁਰ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਜਗ ਇਸਨਾਨ ਤਾਪ ਬਾਨ ਖੰਡੇ ਕਿਆ ਇਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ ॥੧॥

ਇਹਨਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਰਾਜ ਰੁਮਾਰੀ ਨ-ਬਿਖ ਦੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਖਾ ਦੋਣੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰਦਵ ਜੀ ਨ ਕਿਹਾ ਹੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ
ਅੰਦਰਲੀ ਵੇਧਨ ਤੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਇਕ ਉਹੀ ਜੋ ਔਕੜ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਰੱਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ
ਉਸ ਇਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਟੋਕ ਰਖ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਹਾਯ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਇਕੋ ਇਕ
ਕਰਤਾਰ ਜਿਸਦੀ ਸਰਣ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹੈ—

ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।

੧. ਭੈਣ ਨੇ ਭਰਾ ਦੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਜਤਾਇਆ ॥੨॥
੨. ਭਾਈ ਨੇ ਭੈਣ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬਿਰਥਾ ਕਹੀ ।
੩. ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਸੀ ਸਾਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ।
੪. ਜੋ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਆਹ ਖੱਟ ਕਮਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ । ਉਹ.....
੫. ਭੈਣ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
੬. ਮਰਿਆਮ ਬੇਗਮ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੭. ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।
੮. ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ।
੯. ਆਪ ਐਸਤਰਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ॥੪॥
੧੦. ਭੈਣ ਧਨ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਭ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈ ।
੧੧. ਨੌਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੋਸਾਂ ਤੱਕ ਲੋਭ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ । ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਾ ਰਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ॥੫॥
੧੨. ਭਾਈ-ਭੂਈ ਭੈਣ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ।
੧੩. ਗਲੇ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਘੁਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੧੪. ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਧਨ ਸੀ ਸਾਰਾ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ।
੧੫. ਪਾਪਣ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਮੋਹ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ॥੬॥
੧੬. ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ।
੧੭. ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਾਗ ਪਏ ।
੧੮. ਮੁਰਦਾ ਭਾਈ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੯. ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ।
੨੦. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕਬਰ ਪੁੱਟਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਫਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
੨੧. ਜਦੋਂ ਕਾਜੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ
੨੨. ਸਾਜ ਬਾਜ ਸਮੇਤ ਇਕ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਘੋੜਾ ਹੈ ।
੨੩. ਆਹ ਕੁਝ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਧਨ ਹੈ ॥੮॥
੨੪. ਇਹ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਓ ।
੨੫. ਸਾਨੂੰ ਫਾਰਖਤੀ ਭਾਵ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿਓ ।

੨੬. ਕਾਜੀ ਕੋਲੋਂ ਫਾਰਖਤੀ ਰਸੀਦ ਲਿਖਵਾ ਲਈ ।

੨੭. ਤੇ ਕੁਝ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਧਨ ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
੨੮. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤ ਕਾਜੀ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਾ ਲਈ ਕਿ ਮਿਰਤਕ ਦੀ ਜੇ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ।
੨੯. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਧਨ ਸਾਰਾ ਖਪਾ ਗਈ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਸਤਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮॥੫੪੫੦॥ਚਲਦਾ॥
੩੦. ਰੂਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਯੂਨਾ ਗੜ੍ਹ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ।
੩੧. ਉਥੇ ਇਕ ਦੇਵ ਛੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੨. ਛੋਲ ਦੇ ਉਸਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ।
੩੩. ਜਿਹੜੀ ਬਿਆਕਰਣ ਤੇ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧॥
੩੪. ਉਥੇ ਇਕ ਅਜਿਤ ਸੈਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੫. ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਜਵਾਨ ਵੀ ਸੀ ।
੩੬. ਜਿਥੇ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ਉਥੇ ਰੂਪਵਾਨ ਵੀ ਬੜਾ ਸੀ ।
੩੭. ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ॥੨॥
੩੮. ਮੱਥੇ ਤੇ ਤੇਜ ਤੇ ਸੋਭਾਵਾਨ ਅਤੇ ਅਤੱਲ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
੩੯. ਜਿਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਲ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਲਕੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ ।
੪੦. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੪੧. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੩॥
੪੨. ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਹੁੰਦਾ ।
੪੩. ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰੇ ਯੋਗ ਵਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ ।
੪੪. ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂਗੀ ।
੪੫. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਵਾਂਗੀ ॥੪॥
੪੬. ਜਦੋਂ ਜਰਾਕੁ ਇਹ ਗਲ ਉਸ ਰਾਜ ਕਮਾਰੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਈ ।
੪੭. ਤਾਂ ਉਹ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ ।

ਇਕ ਪਛਾਣੂ ਜੀਅ ਕਾ ਇਕੋ ਰਖਣ ਹਾਰੂ ॥ ਇਕਸ ਕਾ ਮਨਿ ਆਸਰਾ ਇਕੋ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰੂ ॥

ਤਿਸੁ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੁਰਤਾਰੂ ॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਗਲ ਉਪਾਵ ਤਿਆਗੂ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਅਰਾਧ ਨਿਤਿ ਇਕਸੁ ਕੀ ਲਿਵ ਲਾਗੂ ॥ ਪੰ:੪੫॥ਮ:੫॥

ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ (ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ) ਸੰਤ ਸੰਗੀ ਸੀ ਇਕ ਤੇ ਟੇਕ ਰਖਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਆ ਵਰਤਿਆ ਬਿਖਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਿਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਗੁਣ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ—ਜਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਮਦਨ ਸਤ੍ਰੁ ਅਰਥਾਤ ਐ ਮਦਨ ਇਸ ਸਤਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ । ਬਿਖਿਆ ਨੇ ਮਦਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤ੍ਰੁ ਨੂੰ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਜੋ ਮਦਨ ਸਤ੍ਰੁ ਦੀ ਥਾਂ ਮਦਨਸਤ੍ਰੁ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਬਿਖ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਖਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐ ਮੇਰੇ ਮਦਨ ਧਰਮੀ ਪੁਤ੍ਰ ਇਹ ਚਿੰਨੀ ਪੜਕੇ ਇਸ ਪਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਿਖਾ ਦੇ ਦੇਣੀ ਇਹ ਪੜਕੇ ਮਦਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਲਈ ਕਿਤਨਾ ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਣੀ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂੰਹਦੀ ਸੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਲਾਇਆ ਉਸਦੇ ਦਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਗਊ ਧੂੜ ਦੇ ਮਹੁਰਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਲ ਤੇ ਬਾਲਕੀ ਦੀ ਵੰਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ । ਇਥੇ ਤਕ ਹੈ ? ਪਤ੍ਰ ਦੀ ਕਲਾ ਜਿਸਨੂੰ ਭਗਉਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਉਸ ਵਿਚ-ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਤੇ ਥਲ ਤੇ ਕੂਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ —

ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਕਹਿ ਥਲ ਤੇ ਕੂਆ ਕੂਪ ਤੇ ਮੇਰੁ ਕਰਾਵੈ ॥ਅੰਗ:੧੨੫੨॥ਕਬੀਰ ਕੀ॥

ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸਿ ਚਵਾਵੈ ਚੰਦੇ ਅਕਾਸਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥੨॥ ਭੇਖਾਰੀ ਤੇ ਰਾਜੂ ਕਰਾਵੈ ਰਾਜਾ ਤੇ ਭੇਖਾਰੀ ॥

ਇਥੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਗਏ ਕਿ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਉਹ ਆਹ ਕੁਝ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਥੇ ਓਨਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਪਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥ ਕਿਥੇ ਚੰਦ੍ਰ ਹਾਂਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਥੇ ਦਾਈ ਕੋਲ ੩ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਾਨ ਬਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਈ ਨਾਂ ਲੈਕੇ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਦਾਈ ਦਾ ਸਾਇਆ ਵੀ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਉਕਾ ਹੀ ਨਿਰ ਆਸਰਾ ਹੋ ਕੇ ਤੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਤਲ ਦੇ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਦਾ ਹੈ—ਜੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜਾਨ ਬਚੀ ਤਾਂ ਵਿਸ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਰਾਜੇ ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭੂਧੀ ਦੀ ਹੀ ਜਵਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾ ਸੈਨ ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਉੱਚੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭੂਧੀ ਜੋ ਵਜੀਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੁਕੀ ਲਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾੜ ਕੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਂ ਰਹੀ ਆਪਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਸੁਣੀ ਸਮਝੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੋਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਸੁਲਘਾਟ ਨਹੀਂ ਭੁਝੀ ਪਰ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਥੱਠੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਇਗੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਗੱਦ ਗੁੱਦੀ ਗਈ । ਨਗਰ ਤੋਂ ਹਟਵਾਂ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਭਵਾਨੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ—ਉਥੇ ਜਲਾਦ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਂਮ ਨੂੰ ਸੰਧਯਾ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਸਭ ਲੋਕ ਘਰ ਭਰ ਜਾਣ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸ਼ਖਸ ਉਥੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਲਈ ਜਾਵੇ— ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੧ ਤੇ ਦੇਖੋ

ਤਿਹੋ ਓਰ; ਮੈਨ ਅਰੁ ਮਦ ਭਰੀ ॥ ^੧ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਂਹਿ; ਨ ਪ੍ਰਗਟ ਜਤਾਇਐ ॥
^੨ਹੋ ਪਲ ਪਲ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਤੀ; ਦਿਵਸ ਗਵਾਇਐ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਰੈਨਿ
 ਭਏ ਸਹਚਰੀ ਬੁਲਾਈ ॥ ^੪ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਥਾ ਤਿਹੋ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ ॥ ^੫ਜੋ ਤਿਹੋ ਦੈ
 ਮਿਲਾਇ ਮੁਹਿ ਪਜਾਰੀ ॥ ^੬ਤੋ ਜਾਨੈ ਤੂੰ ਹਿਤੂ ਹਮਾਰੀ ॥੬॥ ^੭ਕਹਯੋ ਕੁਅਰਿ
 ਸਹਚਰਿ ਸੋ ਜਾਨਾ ॥ ^੮ਭੇਦ ਨ ਦੂਸਰ ਕਾਨ ਬਖਾਨਾ ॥ ^੯ਤਤ ਛਿਨ ਦੌਰ ਤਵਨ
 ਪਹਿ ਗਈ ॥ ^{੧੦}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਤ ਭਈ ॥੭॥ ^{੧੧}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹਿ
 ਪ੍ਰਬੋਧ ਜਤਾਈ ॥ ^{੧੨}ਜਯੋ ਤਯੋ ਤਾਂਹਿ ਤਹਾਂ ਲੈ ਆਈ ॥ ^{੧੩}ਮਾਰਗ ਕੁਅਰਿ
 ਬਿਲੋਕਤ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੪}ਲੈ ਪਹੁਚੀ ਮਿਤਵਾ ਕਹੋ ਤਹਾਂ ॥੮॥ ^{੧੫}ਲਖਿ ਤਿਹੋ ਕੁਅਰਿ
 ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਭਈ ॥ ^{੧੬}ਜਾਨੁਕ ਰਾਂਕ ਨਵੋਨਿਧਿ ਪਈ ॥ ^{੧੭}ਬਿਹਸਿ ਬਿਹਸਿ ਤਿਹੋ
 ਕੰਠ ਲਗਾਐ ॥ ^{੧੮}ਮਨ ਮਾਨਤ ਕੋ ਭੋਗ ਕਮਾਐ ॥੯॥ ^{੧੯}ਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਦਰਿਦ੍ਰ
 ਦਿਯਾ ਕਰਿ ॥ ^{੨੦}ਸੀਸ ਰਹੀ ਧਰ ਸਖੀ ਪਗਨ ਪਰ ॥ ^{੨੧}ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੈ ਮਿਤ੍ਰਿਹਿ
 ਲਹਯੋ ॥ ^{੨੨}ਕਹਾਂ ਕਹੋ ਤੁਹਿ ਜਾਤ ਨ ਕਹਯੋ ॥੧੦॥ ^{੨੩}ਅਬ ਕਛੁ ਐਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਬਨੈਯੈ ॥ ^{੨੪}ਜਾਤੇ ਸਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਕਹੋ ਪੈਯੈ ॥ ^{੨੫}ਸੋਵੈ ਸਦਾ ਸੰਗ ਲੈ ਤਾ ਕੋ ॥
^{੨੬}ਚੀਨਿ ਸਕੈ ਕੋਊ ਨਹਿ ਵਾ ਕੋ ॥੧੧॥ ^{੨੭}ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਸ ਚਿੱਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥
^{੨੮}ਸੋ ਮੈ ਕਹਤ ਹੋ ਸੁਨਹੁ ਪਯਾਰੇ ॥ ^{੨੯}ਤਾਂਹਿ ਛਪਾਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਰਾਖਾ ॥
^{੩੦}ਰਾਨੀ ਸੋ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਭਾਖਾ ॥੧੨॥ ^{੩੧}ਰਾਨੀ ਜੋ ਤੁਮ ਪੁਰਖ ਸਰਾਹਾ ॥ ^{੩੨}ਤਾਕਹੋ
 ਸ੍ਰੀ ਬਿਧ ਨਾਥ ਨ ਚਾਹਾ ॥ ^{੩੩}ਵਾ ਕੋ ਕਾਲਿ; ਕਾਲ ਹੂੈ ਗਯੋ ॥ ^{੩੪}ਯਾ ਸਖਿ
 ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਲਯੋ ॥੧੩॥ ^{੩੫}ਹਮ ਸਭਹਿਨ ਜੋ ਤਾਂਹਿ ਸਰਾਹਾ ॥ ^{੩੬}ਤਾ
 ਤੇ ਤਿਸੁ ਬਿਸੁਨਾਥ ਨ ਚਾਹਾ ॥ ^{੩੭}ਜਨਿਯਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੀ ਲਾਗੀ ॥
^{੩੮}ਤਾ ਤੇ ਤਾਂਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੈ ਬਾਗੀ ॥੧੪॥ ^{੩੯}ਰਾਨੀ ਸੋਕ ਤਵਨ ਕੋ ਕਿਯੋ ॥
^{੪੦}ਤਾ ਦਿਨ ਅੰਨ ਨ ਪਾਨੀ ਪਿਯੋ ॥ ^{੪੧}ਸਾਚ ਮਰਯੋ ਜਾਨਯੋ ਜਿਯ ਤਾ ਕੋ ॥
^{੪੨}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ਯਾ ਕੋ ॥੧੫॥ ^{੪੩}ਜਸ ਤੁਮ ਸੁੰਦਰ ਯਾਹਿ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥
^{੪੪}ਭਯੋ ਨ ਹੈ, ਹੂੈ ਨ; ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੪੫}ਯਾਕੀ ਬਹਿਨਿ ਏਕ ਤਿਹੋ ਘਰ ਮੈ ॥
^{੪੬}ਛਾਡਿ ਅਯੋ ਜਿਹੋ ਭ੍ਰਾਤ ਨਗਰ ਮੈ ॥੧੬॥ ^{੪੭}ਮੁਹਿ ਤੁਮ ਕਹੋ ਤੁ ਤਹ ਮੈ
 ਜਾਊਂ ॥ ^{੪੮}ਵਾ ਕੀ ਖੋਜਿ ਬਹਿਨਿ ਮੈ ਲਾਯਾਊਂ ॥ ^{੪੯}ਸੋ ਅਤਿ ਚਤੁਰਿ ਸਭਨ
 ਗੁਨ ਆਗਾਰਿ ॥ ^{੫੦}ਆਨਿ ਦਿਖਾਊਂ ਤੁਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਗਾਰਿ ॥੧੭॥ ^{੫੧}ਭਲੀ ਭਲੀ
 ਸਭ ਤ੍ਰਿਯਨ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੫੨}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਗਤਿ ਕਿਨੂੰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ^{੫੩}ਖਰਚੀ
 ਅਧਿਕ ਤਵਨ ਕਹੋ ਦਈ ॥ ^{੫੪}ਤਤਛਿਨ ਕਰਿਕੈ ਬਿਦਾ ਪਠਈ ॥੧੮॥

i. ਨੋ ਨਿਧਾ ਪਿਛੇ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ—ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦੀ ਹੈ* ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ii. ਜਿਵੇਂ ਇਹ (ਛੇਲ ਦੇਇ) ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਸਖੀ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਬਨ ਤੇ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜੁਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣੇ ਗੁਰਿਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਇਸ ਲਈ ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਸਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਇਹੋ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਲਭ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਧੋਖਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਹਨਾਂ ਖਤ੍ਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ ।

* ਮਧ ਰੈਣਿ ਦੁਹੇਲੜੀਆ ਜੀਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ॥ ਸਾਧਨ ਦੁਬਲੀਆਂ ਜੀਉ ਪਿਰ ਕੈ ਹਾਵੈ ॥

ਧਨ ਬੀਏ ਦੁਬਲਿ ਕੰਤ ਹਾਵੈ ਕੇਵ ਨੈਣੀ ਦੇਖਏ ॥ ਸੀਗਾਰ ਮਿਠ ਰਸ ਭੋਗ ਭੋਜਨ ਸਭ ਝੂਠ ਕਿਤੇ ਨ ਲੇਖਏ ॥

ਮੈ ਮਤ ਜੋਬਨਿ ਗਰਬਿ ਗਾਲੀ ਦੁਧਾ ਬਣੀ ਨ ਆਵਏ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਈ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਨੀਦ ਨ ਆਵਏ ॥੧॥

ਐਉਂ ਇਕ ਪਿਰ ਦੀ ਢੁੰਡਾਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਰਾਹ ਵਖਾਉਂਦੇ ਹਨ—

ਉਹ ਕਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ।

੧. ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਉਸਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ।
੨. ਇਕ ਇਕ ਪਲ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸਦੀ ਖਾਦ ਵਿਚ ਹੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਨੇ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
੩. ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਇਕ ਗੋਲੀ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੪. ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ—
੫. ਕਿ ਐ ਪਿਆਰੀ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ।
੬. ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ ॥੬॥
੭. ਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲਈ
੮. ਨਾਲ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਦੂਸਰੇ ਕੰਨ ਤਕ ਨਾ ਪੁੱਜੇ ।
੯. ਉਹ ਗੋਲੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌੜ ਕੇ ਅਜਿੱਤ ਸੈਨ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੦. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ ॥੭॥
੧੧. ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ।
੧੨. ਜਿਉ-ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਆਈ ।
੧੩. ਜਿਥੇ ਕੁਮਾਰੀ ਛੈਲ ਦੇਇ ਰਾਹ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ।
੧੪. ਉਸਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ॥੮॥
੧੫. ਕੁਮਾਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਖਿੜ ਕੇ ਪਛੁਲਤ ਹੋ ਗਈ
੧੬. ਜਾਣੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਗਾਲ ਨੇ ਨੌਂ ਨਿੱਧਾ ਪਾ ਲਈਆਂ ਹਨ
੧੭. ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗੱਲੇ ਨਾਲ ਲਾਵੇ
੧੮. ਮਨ ਮਰਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀਆ ਮਨਾਈਆਂ ॥੯॥
੧੯. ਗੋਲੀ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੨੦. ਸਖੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ—
੨੧. ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹਾਂ
੨੨. ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ ਤੇਰਾ ਉਪਕਾਰ ਮੈਥੋਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ॥੧੦॥
੨੩. ਹੁਣ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੰਗ ਕਰੀਏ ।
੨੪. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਦਾ ਕੋਲ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ।
੨੫. ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂ ਸਕਾਂ ।
੨੬. ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੋਈ ਨਾ ਸਕੇ ॥੧੧॥
੨੭. ਫਿਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ।

੨੮. ਸੋ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠੀ ਜਨੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ।
੨੯. ਛੈਲ ਦੇਈ ਨੇ ਅਜਿੱਤ ਸੈਨ ਨੂੰ ਲਕੇ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
੩੦. ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੧੨॥
੩੧. ਐ ਮਾਂ ਤੈਂ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ।
੩੨. ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਨੇ ਨਾਂ ਚਾਹਿਆ ।
੩੩. ਉਸ ਦੀ ਕੋਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ।
੩੪. ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਸਖੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ॥੧੩॥
੩੫. ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ।
੩੬. ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਨਾਂ ਚਾਹਿਆ ।
੩੭. ਜਾਣੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ।
੩੮. ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ॥੧੪॥
੩੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ—
੪੦. ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਾਂ ਅੰਨ ਖਾਧਾ ਨਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ।
੪੧. ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਮਰਿਆ ਜਾਣ ਲਿਆ ।
੪੨. ਉਸਦੇ ਸਚ-ਸੁਠ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਪਾਇਆ ॥੧੫॥
੪੩. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ
੪੪. ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ
੪੫. ਇਕ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ
੪੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਭਾਈ ਪਿਛੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਛਡ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੬॥
੪੭. (ਛੈਲ ਦੇਈ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ) ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾਵਾਂ ਤੇ—
੪੮. ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਲੈ ਆਵਾਂ ।
੪੯. ਉਹ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ।
੫੦. ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੀ ॥੧੭॥
੫੧. ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਠੀਕ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੫੨. ਸਚ-ਸੁਠ ਦੀ ਗਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣੀ
੫੩. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਖਰਚਣ ਲਈ ਉਸ ਸਖੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ
੫੪. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੮॥

ਮੁੱਧ ਨਿਮਾਨਤੀਆ ਜੀਉ ਬਿਨੁ ਧਨੀ ਪਿਆਰੇ ॥ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਵੈਗੀ ਬਿਨੁ ਉਹ ਧਾਰੇ ॥ ਨਾਹ ਬਿਨੁ ਘਰ ਵਾਸ ਨਾਹੀ ਪੁਛਹੁ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਘਰ ਬਸੋਬਾ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥ ਪੜ੍ਹੋ ਅਗੇ-ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰੁ ਨਾਹੀ ਵਸਹਿ ਸਾਚਿ ਸੁਹੇਲੀਆਂ ॥ ਸਭੁ ਮਨਿ ਸਜਨ ਸਤਿਖਿ ਮੇਲਾ ਗੁਰ ਮਤੀ ਸਹੁ ਜਾਣਿਆਂ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਨ ਛੋਡੇ ਸਾਧਨ ਨਾਮਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀਆ ॥੨॥ ਮਿਲ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀਹੋ ਹਮ ਪਿਰੁ ਰਾਵੇਰਾ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਲਿਖੇ ਉਗੀ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਸਨੇਹਾ ॥੫:੮੨॥ਮ:੧॥

ਐ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲਾਭਲੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਤੇ-

ਰਾਵਣਾ ਅਤੇ ਭੋਗ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਕਹਿ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰੋਗੇ ।

ਉ-ਜੈਸੀ ਤਰਾਣਿ ਭਤਾਰ ਉਚਈ ਪਿਰਹਿ ਸਿਵੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਲ ਦੀਜੈ ॥ ਮਨੁ ਲਾਲਹਿ ਦੀਜੈ ਭੋਗ ਕਰੀਜੈ ਹਭਿ ਖੁਸੀਆ ਰੰਗ ਮਾਣੇ ॥

ਪਿਰੁ ਅਪਨਾ ਪਾਇਆ ਰੰਗੁ ਲਾਲੁ ਬਣਾਇਆ ਅਤਿ ਮਿਲਿਓ ਮਿਤ੍ਰ ਚਿਰਾਣੇ ॥

ਗੁਰੁ ਬੀਆ ਸਾਖੀ ਤਾ ਭਿਨਮੁ ਆਖੀ ਪਿਰ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਜੈ ॥੫:੮੫॥ਮ:੫॥

ਅ-ਜੇ ਲਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੋਗ ਕਰਹਿ ਨਵ ਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਨ ਪਾਵਹੀ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥੩॥੫:੮੬॥ਮ:੩॥
ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਉਹੀ ਓਲੇਖਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਗੁਰੇ ਲੋਕੀਂ ਰਾਜ ਭੋਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਭਾਲਦੇ ਨੇ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ? ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਰੰਗ ਕੇ ਲਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰ ਲਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ—

ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਪਿਰ ਰਾਵੇ ਆਪਣਾ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥੫:੭੭॥ਮ:੩॥ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ -

ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਕੰਤ ਰਵੈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਅਵਗਣਵੰਤੀ ਦੂਰੇ ॥ ਜੈਸੀ ਆਸਾ ਤੈਸੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥੫:੭੬॥ਮ:੧॥

ਜਿਹੋ ਜੇਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾਲਕ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ-ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਮਾਰੀ ਕੰਨਿਆ ਸੌਹਰੇ ਘਰ ਦਾ ਸੁਖ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਰਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਝੁ ਭਤਾਰਾ ॥

ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਥਾ ਸਿਰਾਨੀ ॥ ੫:੭੯॥ ਜਾਂ

ਸੁਖ ਤਾ ਸਹੁ ਰਾਵਿਓ ਦੁਖਿ ਭੀ ਸੀਮਾਲਿਓਇ ॥ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸਿਆਣੀਏ ਇਓ ਕੰਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥ ਉਹੀ ॥ ਮ:੨॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ^੧ਬਿਦਾ ਭਈ ਬਹੁ ਦਰਬ ਲੈ, ਗਈ ਕੁਅਰਿ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ^੨ਆਠ ਮਾਸ
ਦੁਰਿ ਤਹੋ ਰਹੀ, ਲਖੀ ਨ ਦੂਸਰ ਬਾਮ ॥੧੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਨਵਮੇ ਮਾਸ ਚੜਤ
ਜਬ ਭਯੋ ॥ ^੪ਤਾਕਹੋ ਭੇਸ ਨਾਰਿ ਕੋ ਕਯੋ ॥ ^੫ਲੈ ਰਾਨੀ ਕਹੋ ਤਾਹਿ ਦਿਖਾਯੋ ॥
^੬ਸਭਹਿਨ ਹੋਰਿ ਹਿਯੋ ਹੁਲਸਾਯੋ ॥੨੦॥ ^੭ਜੋ ਮੈਂ ਕਹੋ ਸੁਨਹੁ ਨਿਪ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਇਹ
ਸੋਪਹੁ ਤੁਮ ਅਪਨਿ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^੯ਰਾਜਾ ਸਾਥ ਨ ਭੇਦ ਬਖਾਨੋ ॥ ^{੧੦}ਮੇਰੇ ਬਚਨ
ਸੋਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੋ ॥੨੧॥ ^{੧੧}ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਰਾਜਾ ਲਹਿ ਲੈਹੈ ॥ ^{੧੨}ਭੂਲਿ ਤਿਹਾਰੇ
ਧਾਮ ਨ ਐਹੈ ॥ ^{੧੩}ਲੈ ਯਾ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ ॥ ^{੧੪}ਮੁਖ ਬਾਏਂ ਰਹਿ ਹੋ
ਤੁਮ ਪਯਾਰੀ ॥੨੨॥ ^{੧੫}ਭਲੀ ਕਹੀ ਤੁਹਿ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੧੬}ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਤਿ
ਕਿਨੂੰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ^{੧੭}ਤਿਹੋ ਕੋ ਭਵਨ ਸੁਤਾ ਕੇ ਰਾਖਾ ॥ ^{੧੮}ਭੇਦ ਨ ਮੂਲ ਨਿਪਤਿ
ਤਨ ਭਾਖਾ ॥੨੩॥ ^{੧੯}ਚਹਤ ਹੁਤੀ ਨਿਪ ਸੁਤਾ ਸੁ ਭਈ ॥ ^{੨੦}ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਸਹਚਰਿ
ਛਲਿ ਗਈ ॥ ^{੨੧}ਤਾਕਹੋ ਪ੍ਰਗਟ ਧਾਮ ਮਹਿ ਰਾਖਾ ॥ ^{੨੨}ਨਿਪਹਿ ਭੇਦ ਕੋਊ ਤ੍ਰਿਯਹਿ
ਨ ਭਾਖਾ ॥੨੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੩}ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਹੋ ਚੰਚਲਾ ਲਹਯੋ ਆਪਨੋ ਯਾਰ ॥
^{੨੪}ਸਭ ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਖ ਬਾਏਂ ਰਹੀ; ਸਕਾ ਨ ਕੋਊ ਬਿਚਾਰ ॥੨੫॥ ^{੨੫}ਸੁਰ ਮੁਨਿ ਨਾਰਾ
ਭੁਜੰਗ ਸਭ; ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕਿਨ ਮਾਹਿ ॥ ^{੨੬}ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਭੇਦ ਪਛਾਨਤ
ਨਾਹਿ ॥੨੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਅਠਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੮॥੫੪੭੬॥ ਅਛੰਜੁ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੭}ਸੁਨਾ ਸਹਰ ਬਗਦਾਦ ਕੇ ਦੱਛਿਨ ਸੈਨ ਨਰੇਸ ॥ ^{੨੮}ਦੱਛਿਨ
ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਤਰੁਨਿ ਰਹਤ ਸੁ ਰਤਿ ਕੇ ਭੇਸ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੯}ਕਮਲ
ਕੇਤੁ ਇਕ ਸਾਹੁ ਬਸਤ ਤਹੋ ॥ ^{੩੦}ਜਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਭਯੋ ਨ ਮਹਿ ਮਹੋ ॥
^{੩੧}ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਧਰਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੨}ਜਾਹਿਰ ਚਹੁ ਓਰ ਮਹਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥੨॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੩੩}ਜਬ ਰਾਨੀ ਤਿਹੋ ਕੁਅਰ ਕੋ; ਰੂਪ ਬਿਲੋਕਾ ਨੈਨ ॥ ^{੩੪}ਰਹੀ
ਮਗਨ ਹੂ ਮੈਨ ਮਦ; ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸੁਧਿ ਐਨ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੫}ਚਤੁਰ ਸਹਚਰੀ
ਕੁਅਰਿ ਹਕਾਰੀ ॥ ^{੩੬}ਆਨਿ ਕੁਅਰਿ ਤਨ ਕੀਅਸ ਜੁਹਾਰੀ ॥ ^{੩੭}ਚਿਤ ਕੋ
ਭੇਦ ਸਕਲ ਤਿਹੋ ਦਿਖੋ ॥ ^{੩੮}ਵਾ ਕੇ ਤੀਰ ਪਠਾਵਨ ਕਿਯੋ ॥੪॥ ^{੩੯}ਬਾਰ
ਨ ਲਗੀ; ਸਖੀ ਤਹੋ ਆਈ ॥ ^{੪੦}ਆਨਿ ਕੁਅਰਿ ਤਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਤਾਈ ॥
^{੪੧}ਤੇ ਪਰ ਅਟਕਤ ਨਿਪ ਤ੍ਰਿਯ ਭਈ ॥ ^{੪੨}ਛੂਟਹੁ ਕਸਬ ਲਗਨ ਲਗਿ
ਗਈ ॥੫॥ ^{੪੩}ਅਬ ਵਹ ਧਾਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਜੈ ॥ ^{੪੪}ਹਜਾਂ ਤੇ ਚਲਿ; ਵਹਿ

i. ਬਗਦਾਦ (ਇਰਾਕ ਅਰਬ ਵਿਚ ਨੌ ਸਿਰਵਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦਜਲਾ ਦਰਿਆਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਅਬਾਦੀ ਹੈ

* ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚੌਕਸ ਕਲਾ ਤੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਛਲ ਫਰੋਬ ਵਖਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਛੇਲ ਦੇਵੇ
ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਉਲੂ ਬਣਾਇਆ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪਰਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚਾਰ
ਕੇ ਰਖਾ। ਅਖੀਰ ਤੋਂ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਨਰ ਸ਼੍ਰੀਣੀ ਦੀ ਹੀ ਪਦੈਸ਼ ਹੈ -ਇਹਨਾਂ ਚਾਲਾਕ
ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ-ਬਾਏਂ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਅਗੂਠਾ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਉਪ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਉਦਾਲਕ ਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸਰਾਪ ਦੁਆ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ।

ਅਰਥਾਤ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਿਆ ਸੁੰਦ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਜੇਵਰ ਪਾ ਕੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਪਤੀ ਦੇ ਗਲ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਬਕ ਗਈਆਂ ਨੇ ਪੁਰ ਪਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ-ਆਹ ਕਥਾ ਕਬੀਰ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ
ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਮਝਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਖਰਚੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਸਖੀ
ਘਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੁਮਾਰ (ਅਜਿੱਤ ਸੈਨ)
ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।
੨. ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਰਹੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ॥੧੯॥
੩. ਚੋਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਨੌਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।
੪. ਤਾਂ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ।
੫. ਲੈ ਜਾਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਖਾ ਦਿੱਤਾ
੬. ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚਾਮ
ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ॥੨੦॥
੭. ਤੇ ਕਿਹਾ ਐ ਰਾਣੀ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਉਹ ਗੱਲ
ਸੁਣ।
੮. ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਛੇਲ ਦੇਇ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਇ।
੯. ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾਂ ਦੱਸ ਦੇਵੀਂ ਕਿਤੇ।
੧੦. ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲੈ ॥੨੧॥
੧੧. ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ।
੧੨. ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।
੧੩. ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ।
੧੪. ਤੂੰ ਤਾਂ ਫੇਰ ਖੋਬੇ ਹੱਥ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ ॥੨੨॥
੧੫. ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹੀ
ਹੈ।
੧੬. ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ।
੧੭. ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ
ਉਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ।
੧੮. ਰਾਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੩॥
੧੯. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ।
੨੦. ਇਸ ਛੇਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਖੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛਲ ਗਈ।
੨੧. ਉਸਨੂੰ ਬੇਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖਿਆ
੨੨. ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਰਾ ਵੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ
ਉਸਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੪॥
੨੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਨੇ ਆਪਣਾ ਯਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।
੨੪. ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ
ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕਿਆ ਨਾਂ ਸੋਚ ਸਕਿਆ ਨਾਂ
ਸ਼ੱਕ ਪਿਆ ॥੨੫॥
੨੫. ਦੋਵੇਂ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ, ਨਾਗ ਤੇ ਸਰਪ ਸਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ
ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਾਰੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ
੨੬. ਦੋਵੇਂ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ
ਸਕੇ ॥੨੬॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਅਠਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੮॥੫੪੭੬॥ਚਲਦਾ॥
੨੭. ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਹਰ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਇਕ
ਦੱਛਿਨ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ।
੨੮. ਦੱਛਿਨ ਦੇ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੜੀ ਚੈਤੰਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ
ਸੀ ॥੧॥
੨੯. ਚੋਪਈ ॥ ਕਮਲ ਕੇਤ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਉਥੇ
ਵੱਸਦਾ ਸੀ।
੩੦. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਪਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।
੩੧. ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਸੂਰਵੀਰ ਗਿਣਤੀਕਾਰ ਸੀ।
੩੨. ਉਹ ਛੱਤ੍ਰੀ ਚਹੁਂ ਕੁਟਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੨॥
੩੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਰਾਣੀ ਨੇ
ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ।
੩੪. ਕਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਸ਼ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ
ਸੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਈ ॥੩॥
੩੫. ਚੋਪਈ ॥ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਚਾਲਾਕ ਗੋਲੀ ਨੂੰ
ਬੁਲਾ ਲਿਆ
੩੬. ਜਿਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ।
੩੭. ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ
ਦਿੱਤੀ।
੩੮. ਅਤੇ ਉਸ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੪॥
੩੯. ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੀ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਗਈ।
੪੦. ਆ ਕੇ ਉਸ ਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ
੪੧. ਕਿ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਰਾਣੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਅਟਕ ਗਈ ਹੈ
੪੨. ਜੋ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲਗਨ ਲਗੀ ਹੋਈ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ
ਸਕਦੀ ॥੫॥
੪੩. ਹੁਣ ਤੂੰ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸਦਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਦੇਹ।
੪੪. ਐਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉ।

ਗ੍ਰਿਹ ਪਗੁ ਦੀਜੈ ॥ ^੧ਉਠਹੁ ਕੁਅਰ ਜੂ; ਬਿਲਮ ਨ ਲੈਯੈ ॥ ^੨ਰਾਜ ਤੁਰਨਿ
ਕੀ ਸੇਜ ਸੁਹੈਯੈ ॥੬॥ ^੩ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧ ਤਾ ਕੋ ਮਨ ਲੀਨਾ ॥ ^੪ਆਨਿ ਮਿਲਾਇ
ਕੁਅਰਿ ਕਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ^੫ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਿਨ ਤਾਹਿ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ^੬ਚਾਰਿ ਪਹਰ
ਨਿਸਿ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥੭॥ ^੭ਕੇਲ ਕਰਤ ਨਿਸਿ ਸਕਲ ਬਿਹਾਨੀ ॥ ^੮ਕਰਤ ਕਾਮ
ਕੀ ਕੋਟਿ ਕਹਾਨੀ ॥ ^੯ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਕਰਿਕੈ ॥ ^{੧੦}ਕਾਮ ਤਪਤ ਸਭ
ਹੀ ਕਹਿ ਹਰਿਕੈ ॥੮॥ ^{੧੧}ਭੋਰ ਭਯੋ ਰਜਨੀ ਜਬ ਗਈ ॥ ^{੧੨}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਚਿਰਈ
ਚੁਹਚਈ ॥ ^{੧੩}ਸ੍ਰਮਿਤ ਭਏ ਦੋਊ ਕੇਲ ਕਮਾਤੇ ॥ ^{੧੪}ਏਕਹਿ ਸੇਜ ਸੋਏ ਰਸ
ਮਾਤੇ ॥੯॥ ^{੧੫}ਸੋਵਤ ਤਮਾਗ ਨੀਦਿ ਜਬ ਜਗੇ ॥ ^{੧੬}ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕੇਲ ਕਰਨ
ਤਬ ਲਗੇ ॥ ^{੧੭}ਆਸਨ ਕਰਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ^{੧੮}ਕੋਕਹੁ ਤੇ ਦਸ ਗੁਨ
ਬਿਸਤਾਰਾ ॥੧੦॥ ^{੧੯}ਕੇਲ ਕਮਾਤ ਅਧਿਕ ਰਸ ਮਾਤੇ ॥ ^{੨੦}ਭੂਲਿ ਗਈ ਘਰ
ਕੀ ਸੁਧਿ ਸਾਤੇ ॥ ^{੨੧}ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਅਸ ਕਿਯਾ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਪ੍ਰਗਟ ਮਿਤ੍ਰ
ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ ॥੧੧॥ ^{੨੩}ਸੁਨਹੁ ਬਾਤ ਪਯਾਰੇ ਤੁਮ ਮੋਰੀ ॥ ^{੨੪}ਦਾਸੀ ਭਈ
ਆਜੁ ਮੈਂ ਤੋਰੀ ॥ ^{੨੫}ਮੇਰੇ ਤੋਟ ਦਰਬ ਕੀ ਨਾਹੀ ॥ ^{੨੬}ਹਮ ਤੁਮ ਆਵਹੁ ਕਹੁ
ਸਿਧਾਹੀ ॥੧੨॥ ^{੨੭}ਐਸੇ ਜਤਨ ਮਿਤ੍ਰ ਕਛੁ ਕਰਿਯੈ ॥ ^{੨੮}ਅਪੁਨੇ ਲੈ ਮੁਹਿ ਸੰਗ
ਸਿਧਰਿਯੈ ॥ ^{੨੯}ਅਤਿਥ ਭੇਸ ਦੋਊ ਧਰਿ ਲੈਹੈ ॥ ^{੩੦}ਇਕ ਠਾਂ ਬੈਠ ਖਜਾਨਾ
ਖੈਹੈ ॥੧੩॥ ^{੩੧}ਜਾਰ ਕਹਯੋ ਅਬਲਾ ਸੋ ਐਸੇ ॥ ^{੩੨}ਤੁਹਿ ਨਿਕਸੈ ਲੈ ਕਰਿ
ਸੰਗ ਕੈਸੇ ॥ ^{੩੩}ਠਾਢੇ ਈਹਾਂ ਅਨਿਕ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ^{੩੪}ਨਭ ਕੇ ਜਾਤ ਪਖੇਰੁ
ਮਾਰੇ ॥੧੪॥ ^{੩੫}ਜੋ ਤੁਹਿ ਮੁਹਿ ਕੰ ਨਿਪਤਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੩੬}ਦੁਹੰਅਨ ਠੌਰ ਮਾਰਿ
ਕਰ ਡਾਰੈ ॥ ^{੩੭}ਤਾ ਤੇ ਤੁਮ ਅਸ ਕਰਹੁ ਉਪਾਵੈ ॥ ^{੩੮}ਮੁਰ ਤੁਰ ਭੇਦ ਨ ਦੂਸਰ
ਪਾਵੈ ॥੧੫॥ ^{੩੯}ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਰਿ ਗਿਰੀ ਤਰਨਿ ਧਰਿ ॥ ^{੪੦}ਜਾਨੁਕ ਗਈ ਸਾਚੁ
ਦੈਕੈ ਮਰਿ ॥ ^{੪੧}ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਹ ਨਾਥ ਉਚਾਈ ॥ ^{੪੨}ਬੈਦ ਲਏ ਸਭ ਨਿਕਟ
ਬੁਲਾਈ ॥੧੬॥ ^{੪੩}ਸਭ ਬੈਦਨ ਸੋ ਨਿਪਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੪੪}ਯਾ ਕੋ ਕਰਹੁ ਕਛੁ
ਉਪਚਾਰਾ ॥ ^{੪੫}ਜਾ ਤੇ ਰਾਨੀ ਮਰੈ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ^{੪੬}ਬਹੁਰਿ ਹਮਾਰੀ ਸੇਜ
ਸੁਹਾਵੈ ॥੧੭॥ ^{੪੭}ਬੋਲਤ ਭੀ ਇਕ ਸਖੀ ਸਿਯਾਨੀ ॥ ^{੪੮}ਜਿਨ ਤਿਯ ਕੀ ਰਤਿ
ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਛਾਨੀ ॥ ^{੪੯}ਏਕ ਨਾਰਿ ਬੈਦਨੀ ਹਮਾਰੇ ॥ ^{੫੦}ਜਿਹ ਆਗੇ ਕਪਾ ਬੈਦ
ਬਿਚਾਰੇ ॥੧੮॥ ^{੫੧}ਜੋ ਰਾਜਾ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੫੨}ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੈ ॥
^{੫੩}ਰਾਨੀ ਬਚੈ; ਬਿਲੰਬ ਨ ਲਾਵੈ ॥ ^{੫੪}ਬਹੁਰਿ ਤਿਹਾਰੀ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੈ ॥੧੯॥
^{੫੫}ਸੋਈ ਬਾਤ ਰਾਜੈ ਜਬ ਮਾਨੀ ॥ ^{੫੬}ਬੋਲ ਪਠਾਈ ਵਹੈ ਸਮਾਨੀ ॥ ^{੫੭}ਜੋ ਤਿਨ
ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਭਾਖਾ ॥ ^{੫੮}ਤਾਹੀ ਕਹਿ ਬੈਦਨਿ ਕਰਿ ਰਾਖਾ ॥੨੦॥

1. ਕਰੀਐ । 2. ਸਿਧਰੀਐ (ਬੋਲ) ।

i. ਇਥੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰਬਰ ੨੬੬ ਤੱਕ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਕੇ ਸੌਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਗ ਜਾਗਦੇ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤੱਤ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ-ਕੰਮ ਤਾਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਨ ਪਰ ਕਬੀਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮਿ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਲੈ । ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਨ ਹੈ —
ਜਾਗਤ ਸੋਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਸੋਈ ਸਾਚੁ ॥ ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਅਧਿਕ ਕਾਮ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ॥੩॥ ਪੰ:੧੧੯੪॥
ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਆਦਿ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਸੀ ਉਹੀ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਬੁੱਝੀ ਤੇ ਚੜ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਥਣ ਵਾਲੀ ਗਊ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਸਵਾਦ ਤੇ ਵਾਂਝਾਂ ॥

੧. ਐ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ
੨. ਚੱਲ ਕੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੋਜ ਤੇ ਸਭਾਇਮਾਨ ਹੋਵੇ ॥੬॥
੩. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ।
੪. ਆਕੇ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੫. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸਟ ਕੀਤਾ ।
੬. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ॥੭॥
੭. ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈ ।
੮. ਕੱਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਮਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਤਰਾਂ-
੯. ਤਰਾਂ ਦੇ ਆਸਨ ਕਰਕੇ
੧੦. ਕਾਮ ਦਾ ਦੁਖ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ॥੮॥
੧੧. ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਚਲੀ ਗਈ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ।
੧੨. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਚੁਹ ਚੁਹਾਟ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ
੧੩. ਦੋਏ ਕੋਲ ਕਰਦੇ ਬੱਕ ਗਏ ।
੧੪. ਇਕੋ ਸੇਜ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੌ ਗਏ ॥੯॥
੧੫. ਜਦੋਂ ਸੌ ਕੇ ਨੀਂਦ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਗੇ ।
੧੬. ਮਿਲਕੇ ਦੋਇ ਫੇਰ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ।
੧੭. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।
੧੮. ਜੋ ਕੱਕ ਤੋਂ ਵੀ ਦਸ ਗੁਣੇ ਸਨ ॥੧੦॥
੧੯. ਜਦੋਂ ਕੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਰਸ ਵਿਚ ਮੱਤ ਹੋ ਗਏ ।
੨੦. ਤਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
੨੧. ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੨੨. ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਝੱਕ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ॥੧੧॥
੨੩. ਐ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਗਲ ਸੁਣ ।
੨੪. ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ।
੨੫. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਧਨ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ।
੨੬. ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਚਲੀਏ ॥੧੨॥
੨੭. ਐ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੰਗ ਕਰੀਏ ।
੨੮. ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਚਲੀਏ ।
੨੯. ਫਕੀਰੀ ਭੋਸ ਦੋਇ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।
੩੦. ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਧਨ ਖਾਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ॥੧੩॥
੩੧. ਯਾਰ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੩੨. ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਾਂ ?
੩੩. ਇਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖੜੇ ਹਨ ।
੩੪. ਇਥੇ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਪੰਛੀ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੪॥
੩੫. ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦੇਖ ਲਵੇ ।
੩੬. ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦੇਵੇ ।
੩੭. ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਉਪਾਇ ਕਰ ।
੩੮. ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਭੇਦ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਾ ਪਾਵੇ ॥੧੫॥
੩੯. ਇਹ ਸੁਣਕੇ, “ਹਾਏ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ।
੪੦. ਜਾਣੋਂ ਸੱਚੀਂ ਹੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ ।
੪੧. ਹਾ ਕਿਆ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਚੁਕੀ ।
੪੨. ਛੋਤੀ ਨਾਲ ਵੈਦ (Dr.) ਨੇੜੇ ਬੁਲਾ ਗਏ ॥੧੬॥
੪੩. ਸਾਰੇ ਵੈਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
੪੪. ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਕਰੋ ।
੪੫. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਣੀ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ।
੪੬. ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸਹਾਉਣੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੧੭॥
੪੭. ਇਕ ਉਥੇ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲੀ ਸੀ ਉਹ ਬੋਲ ਪਈ ਕਿ
੪੮. ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਰੋਗ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਵੈਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆ ਪਛਾਣ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ ।
੪੯. ਇਕ ਸਾਡੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੈਦਣੀ ਹੈ ।
੫੦. ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵੈਦ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਹਨ ? ॥੧੮॥
੫੧. ਐ ਰਾਜਾ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇਂ
੫੨. ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਵੇਂ
੫੩. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ
੫੪. ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜਕੇ ਤੇਰੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸਭਾਇਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧੯॥
੫੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ।
੫੬. ਉਹੀ ਸਿਆਣੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੫੭. ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੫੮. ਉਸੇ ਨੂੰ ਵੈਦਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ॥੨੦॥

ਹੋ ਕੇ ਕਬੂਧੀ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਜਾਂਬੀ ਗੁਆ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਨਰਕ ਦੇ ਛੱਪੜ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪੈਡ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਵਾਟ ਲੀਨੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ—ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਓਨਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਜਿਸ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹੀ ਮਨ ਆਪਣੀ ਉਸੇ ਮਾਂ ਰੂਪੀ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖੁਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਸੁਰਤ ਸੱਚ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਨਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰਦੀ ਹੈ ਹਉਮੈਂ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਜਨਮ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ-ਤਮੇਂ ਗੁਣੀ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਇਛਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਗੀਤੇ ਨਾਂ ਲਾਏ ਇਹ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨਾਂ ਰੂਪੀ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਆਇਆ ਸੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਲਟੇ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।—

ੳ. ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਨਾਰੀ ਰਤੁ ਨਿੰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੧੨੫੫॥ਮ:੧॥

ਅ. ਜਿਨਿ ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਸਾ ਬਿਲਖ ਬਦਨ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥

ਭਈ ਨਿਰਾਸੀ ਕਰਮ ਦੀ ਫਾਸੀ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥੧੫ ਉਹੀ ॥

ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪਿਰ-ਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਉਹ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਫੁਲ ਵਾਂਗ ਕੁਮਲਾ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ ਵਿਚ ਪਈਆਂ, ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਛਤਾਣਾ ਪਿਆ-ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ-

ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਲੋਭਾ ਹਉਮੈ ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ ॥ ਦੁਸਟ ਭਾਉ ਤਜਿ ਨਿੰਦ ਪਰਾਈ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਰ ॥ ਪ:੧੨੫੫-੫੬॥ਮ:੧॥

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਜਨ ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਰਸ਼ ਪੜੇ ਤੇ ਦੇਖੋਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਇ ਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਇਆ ਪ੍ਰਾਈ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦਾ ਲੋਭ ਕੀਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗੇ ਤੇ ਬਿਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਭੁਰਾ ਕੀਤਾ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਸੱਬਰ ਬੰਨੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਣਾ ਕੇ ਧੋਖੇ ਫਰੇਬ ਤੇ ਭੂਨ ਭੁਫਾਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲਏ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਜਿਹੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਕੇ ਕਿਸ ਖੋਭੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ? ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਤਕ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹ ਸੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਂਗਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਾਠਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਉਸ ਰਾਹ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁਰਖ ਰਾਜਿਆਂ-ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਹਨਾਂ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਾਧੋ ਬਣ ਕੇ ਮੁਰਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਰਾਜੇ ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਪੰਜੇ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਬੂਧੀ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਬੇਇਜ਼ਤ ਬੇਸ਼ਰਮ ਤੇ ਬੇਹਿਆਈ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਕੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁਆ ਗਏ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ । ਉਹ ਲੋਕ ਕਿਤਨੇ ਤੀਰਥ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਨ ਸਫਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅਜੀਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ—

ਕਰਾ ਭਯੋ ਜੋ ਦੋਉ ਲੋਚਨ ਮੂੰਦ ਕੇ ਬੈਠਿ ਰਹਿਓ ਬਕ ਪਿਆਨ ਲਗਾਇਓ ॥

ਨਾਤ ਫਿਰਿਓ ਲੀਏ ਸਾਤ ਸਮੁਦ੍ਰਿਨ ਲੋਕ ਗੁਪੇ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਇਓ ॥

ਬਾਸ ਕੀ ਬਿਖਿਆਨ ਸੋ ਬੈਠਕੇ ਐਸੇ ਹੀ ਐਸੇ ਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇਓ ॥

ਸਾਚ ਕਹੋ ਸੁਨ ਲੋਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪੁਝ ਪਾਇਓ ॥੯॥ ਅਮਿਤ ਸਵਖੇ ਪਾ:੧੦ ॥

ਪਰ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਉਲਟਾ ਕੇ ਮੂਧੇ ਮੂਹ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

੧ਸਖੀ ਤਬੈ ਰਾਜਾ ਪਹਿ ਗਈ ॥ ੨ਤਾਹਿ ਤਰੁਨਿ ਕਰਿ ਲਾਜਾਵਤ ਭਈ ॥
 ੩ਜਬ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੪ਰਾਜਾ ਸੋ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ
 ਉਚਾਰੀ ॥੨੧॥ ੫ਰਾਜ ਰੋਗ ਰਾਨੀ ਕਹੈ ਧਰਿਯੋ ॥ ੬ਜਾਤਿ ਸਿਤਾਬੀ ਦੂਰਿ
 ਨ ਕਰਿਯੋ ॥ ੭ਆਠ ਬਰਿਸ ਲਗਿ ਰਹੈ ਜੁ ਕੋਈ* ॥ ੮ਯਾ ਕੋ ਦੂਰਿ
 ਦੂਖ ਤਬ ਹੋਈ ॥੨੨॥ ੯ਸੋਈ ਸੱਤਿ ਨਿਪਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥ ੧੦ਜਿਹੋ
 ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋ ਜਾਰ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੧ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਬੈਦਨੀ ਰਾਖੀ ॥ ੧੨ਜੋ
 ਨਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਿ ਭਾਖੀ ॥੨੩॥ ੧੩ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਾ ਕੇ ਸੋ ਰਹੈ ॥
 ੧੪ਭੋਗ ਕਰੈ ਤਰੁਨੀ ਜਬ ਚਹੈ ॥ ੧੫ਮੂਰਖ ਰਾਵ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬ਆਠ
 ਬਰਿਸ ਲਗਿ ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ ॥੨੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੭ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨ ਚੰਚਲਾ;
 ਨਿਪ ਕਹੈ ਛਲਾ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੧੮ਆਠ ਬਰਿਸਿ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਭਜਯੋ; ਸਕਯੋ ਨ
 ਮੂੜ ਬਿਚਾਰਿ ॥੨੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਨਵਾਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੮੬॥੫੫੦੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੯ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਏਕ ਨਿਪ ਰਹੈ ॥ ੨੦ਪੂਰਬ ਸੈਨ ਨਾਮ ਜਗ
 ਕਹੈ ॥ ੨੧ਪੂਰਬ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ ॥ ੨੨ਜਾ ਸਮ ਲਗਤ ਨ ਦੇਵ
 ਮੁਕਾਰੀ ॥੧॥ ੨੩ਰੂਪ ਸੈਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥ ੨੪ਤਾ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਕਹੂੰ
 ਨ ਕਹਾਂ ॥ ੨੫ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹੋ ਤੇਜ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੨੬ਨਰੀ ਨਾਗਨਿਨ ਕੋ
 ਮਨੁ ਲਾਜੈ ॥੨॥ ੨੭ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਜਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੮ਮਨ ਬਚ
 ਕ੍ਰਮ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੯ਕੈਸੇ ਕੇਲ ਸੁ ਯਾ ਸੰਗ ਕਰੋ ॥ ੩੦ਨਾਤਰ
 ਮਾਰਿ ਕਟਾਰੀ ਮਰੋ ॥੩॥ ੩੧ਮਿਤ੍ਰ ਜਾਨਿ ਇਕ ਹਿਤੁ ਹਕਾਰੀ ॥ ੩੨ਤਾ
 ਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੩ਕੈ ਇਹੋ ਮੁਹਿ ਤੈ ਦੇਹਿ ਮਿਲਾਈ ॥
 ੩੪ਨਾਤਰ ਮੁਹਿ ਨ ਨਿਰਖਿ ਹੈ ਆਈ ॥੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੫ਕੈ ਸਜਨੀ ਮੁਹਿ
 ਮਿਤ੍ਰ ਕਹੈ; ਅਬ ਹੀ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ॥ ੩੬ਨਾਤਰ ਰਾਨੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਬਹੁਰਿ
 ਨਿਰਖਿਯਹੁ ਆਇ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੭ਜਬ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੋ ਰਾਨੀ ॥
 ੩੮ਜਾਨਿ ਗਈ ਤਬ ਸਖੀ ਸਮਾਨੀ ॥ ੩੯ਯਾਕੀ ਲਗਨ ਮਿਤ੍ਰ ਸੋ ਲਾਗੀ ॥
 ੪੦ਤਾਂ ਤੇ ਨੀਦ ਭੂਖ ਸਭ ਭਾਰੀ ॥੬॥ ਅਝਲ ॥ ੪੧ਤਨਿਕ ਨ ਲਗੀ
 ਅਵਾਰ; ਸਜਨ ਕੈ ਘਰ ਗਈ ॥ ੪੨ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਤ; ਤਹੋ
 ਲਾਜਾਵਤ ਭਈ ॥ ੪੩ਜਹੋ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਯ ਬੈਠੀ ਸੇਜ ਡਸਾਇਕੈ ॥ ੪੪ਹੋ
 ਤਹੀ ਤਵਨ ਕਹ ਹਿਤੁ ਨਿਕਾਸਯੋ ਲਾਜਾਇਕੈ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ੪੫ਉਠਿ
 ਕਰਿ ਕੁਅਰਿ ਅਲਿੰਗਨ ਕਿਯੋ ॥ ੪੬ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਚੁੰਬਨ ਤਿਹੋ ਲਿਯੋ ॥੦॥
 ੪੭ਕਾਮਕੇਲ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਕਮਾਯੋ ॥ ੪੮ਭਾਂਗਿ ਅਫੀਮ ਸਰਾਬ ਚੜਾਯੋ ॥੮॥

੦ ਇਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰ ਬੜੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਕਿ ਆਹ ਦੋਖੋ ਸਾਕਤਿ ਮਤੀ ਕਵੀ ਨੇ ਭੰਗ ਤੇ ਸਰਾਬ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਜੋ ਬਿਭਚਾਰੀ ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਭਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲੀ ਇਹ ਇਕ ਉਪਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਲੋਖਕ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਾਪਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ ।

੧. ਕਿਤਨੀ ਅਸਚਰਜ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ । ਦੱਸੋ! ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭੋਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ । ਕੁੱਤਾ ਤੇ ਬਾਂਦਰ ਤੁਸੀਂ ਬੋਸਕ ਭੋਸ ਬਦਲ ਲੋ ਪਰ ਇਹ ਹੋਨ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਪਰ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਵਿਚ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ । ਇਹ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਹੋਇ । ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਾਟ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ।

* ਕੀ ਇਹ ਮੂਰਖਾਨਾ ਅੰਧ ਬਿਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਪਤਾਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । ਜਿਹੜਾ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਗੂ ਲੋਕ ਰਾਜੇ ਮਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਸ ਕਾਲ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਸਰ ਕਰੇਗਾ ?

੧. ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਗਈ ।
  ੨. ਅੰਤ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ।
  ੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਨਬਜ਼ (ਨਾੜ) ਵੇਖੀ ।
  ੪. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੨੧॥
  ੫. ਐ ਰਾਜਾ! ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਬਹੁਤ ਮੋਹਲਕ ਹੈ ।
  ੬. ਇਹ ਰੋਗ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ।
  ੭. ਜੇ ਕੋਈ ਵੈਦ ਅਠ ਬਰਸ ਇਸਦੇ ਕੋਲ ਰਹੇ ।
  ੮. ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੨॥
  ੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ।
  ੧੦. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੇ ਕਹੀ ।
  ੧੧. ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵੈਦਨੀ ਰੱਖ ਲਈ ।
  ੧੨. ਜਿਹੜੀ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੨੩॥
  ੧੩. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਹੇ-ਰਾਣੀ ਜਿਸ
  ੧੪. ਵੇਲੇ ਚਾਹੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ।
  ੧੫. ਉਸ ਮੁਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ।
  ੧੬. ਅੱਠ ਬਰਸ ਤੱਕ ਸਿਰ ਮਨਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ॥੨੪॥
  ੧੭. ਐਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਬਣਾਇਕੇ ।
  ੧੮. ਅੱਠ ਬਰਸ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮੌਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹ ਮੁਰਖ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕਿਆ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਉਨਾਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੮੯॥੫੫੦੧॥ਚਲਦਾ॥

੧੯. ਚੌਪਈ ॥ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੦. ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਸੈਨ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੨੧. ਪੂਰਬ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ।
੨੨. ਜਿਸ ਦੇ ਜੇਹੀ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ਅਪੰਡਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ॥੧॥
੨੩. ਰੂਪ ਸੈਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਇਕ ਉਥੇ ।

ਇਹ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਲ ਦਰਸੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਪਟ-ਪਟ ਕੇ ਜਾਨਣਹਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਹ ਕੁਹਾੜਾ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾਂ ਪਰ ਹੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਬਲ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਈ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਛੂਤ ਅਛਾਤ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੀਆਂ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਠੱਲ ਪਾਇਆ ਉਥੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਈ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗ੍ਰਿਹ ਚਾਲ ਸ਼ਨੀ ਸ਼ੁੱਕ੍ਰ ਤੇ ਵੀਰ ਵਾਰ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਭੈ, ਗ੍ਰਹਚਾਲ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਬੇਲੋੜੀ ਲੁਟ ਤੋਂ ਮਨਾਂ ਕੀਤਾ । ਉਥੇ ਬੀਬਤੀਆਂ, ਗਲੇ ਵਿਚ ਕੋੜਾਂ ਤੇ ਮਟਕੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਢੋਗ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸਤਨਾਜਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਤੌਲ ਕੇ ਦਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਣਾਂ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਕੱਢਣੀ, ਮਝੀਆਂ ਮਸ਼ਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪੂਜਣਾ, ਛਿੱਕੇ ਦਾ ਵੱਜਣਾ, ਰੁੱਤੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਲਣਾ, ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਹ ਕੱਟ ਜਾਣਾ, ਨਿਉਲੇ ਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਕੰਨਿਆ ਦਾ ਸਿਰ ਨੰਗੇ ਮਿਲ ਪੈਣਾ । ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਨਗ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲੈਣਾ ਮਨ ਚਾਹੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਇਆ ਵਹਿਮ ਧੋਖੇ ਬਾਜ ਸਾਧਾਂ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੁਟੇਰੇ ਤੇ ਠੰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੁਖਲਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ॥ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅਰਕ ਦੇਣਾ, ਕਰੂਆਂ ਆਦਿ ਵਰਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਫਸੂਲ ਦਾ ਖਰਚ ਸਹੇੜਨਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਢੋਗ ਆਦਿ ਦਾ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾ ਜਕੜ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹਿਆ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਖੰਭਨ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜੋ ਬੇਵਫਾ ਧੋਖੇ ਬਾਜ ਬੂਟੀਆਂ ਠੰਗਣੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੋਹ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿਚ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਪ੍ਰੇਕਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਧੜਾ ਧੜ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਦ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਕ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਵਹਿਮ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਘਟਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਧਦੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਸੈਂਕੜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਉੱਤੇ ਰੋੜੀ ਪਾਉਣੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੇ ਜੋਧੇ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ (ਤਰਕਸ਼ੀਲ) ਸੋਸਾਇਟੀ ਇਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਜੜ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਬੜੀ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਤੇ ਜੋਜਨ ਵਧ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਉਹ ਕਰਮ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਰਦੀ ਹੈ ਕ੍ਰਮ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨਾਂ ਕ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦਾਤਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕੰਡਾ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋਲਣ ਲਈ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਿਊਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਚਕ੍ਰ ਵਲ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਝੂਠਲਾਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਪਟੀ ਲਿਖੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨੀ ਚੂਹ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ—

ਦੌਰੇ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੀਆ ਆਪਣਿਆ ॥ ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥੨੧॥

ਧਰੈ ਧਾਰਿ ਕਲਾ ਜਿਨਿ ਛੱਡੀ ਹਰਿ ਚੀਜੀ ਜਿਨਿ ਰੰਗ ਕੀਆ ॥ ਤਿਸ ਦਾ ਕੀਆ ਸਭਨੀ ਲੀਆ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੁਕਮੁ ਪਿਆ ॥੨੨॥ਪੰ:੪੩੩॥ਮ:੧॥ ਪਰ ਇਸ ਉਕ੍ਰ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਹ ਪੰਗਤੀ ਕਹਿਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਰਣ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਿੱਦੜ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖੋ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਚੱਕ੍ਰ ਦੇ ਗਿੱਦੜ ਘੇਰ ਲੈਣ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਪਾਸ ਬਹੁੜੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਿੱਦੜ ਉਸਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਤੇ ਬੇਫਿਕਰ ਅਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ—

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਦੁ ਜੰਬੁਕ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥ਪੰ:੮੫੮॥ ਸਧਨਾ ਜੀ ॥

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਗਿਦੜ ਭੁਭ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੀਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮਹਾਂ ਬਚਨ ਹੈ—

ਖੇਤਿ ਸਰੀਰਿ ਜੋ ਬੀਜੀਐ ਸੋ ਅੰਤਿ ਖਲੋਆ ਆਇ ॥ ਪੰ:੧੪੧੭॥ਮ:੩॥

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਚੜ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਾਗਜਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚੋਂ ਲੇਖਾ ਚੁਕਾ ਕੇ ਕਾਗਜ ਫਾੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

੨੪. ਉਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ।
੨੫. ਬੇਅੰਤ ਤੇਜ ਉਸ ਪਰ ਝਲਕ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੬. ਨਰੀ-ਨਾਗਨੀ ਉਸਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਸਭ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੨॥
੨੭. ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੨੮. ਮਨ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਐਉਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ—
੨੯. ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਹਾਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।
੩੦. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ॥੩॥
੩੧. ਮਿੱਤ੍ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਬੁਲਾਈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਦੀ
੩੨. ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਚਿੰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਕਿਹਾ—
੩੩. ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਹ ।
੩੪. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਆ ਕੇ ਵੇਖੋਗੀ ॥੪॥
੩੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸੱਜਨੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਹੁਟੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦੇਹ ।
੩੬. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਰੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਵੇਖੋਗੀ ॥੫॥
੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਜਦੋਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ।
੩੮. ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਆਣੀ ਗੋਲੀ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਗਈ ਕਿ -
੩੯. ਇਸ ਦੀ ਲਗਨ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ।
੪੦. ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਨੀਂਦ ਤੇ ਭੁੱਖ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ॥੬॥
੪੧. ਅਝਿੱਲ ॥ ਜਰਾ ਜਿਨੀ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੀ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੨. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ।
੪੩. ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇਜ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੪੪. ਉਥੇ ਹੀ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰਾ ਲੈ ਆਂਦਾ ॥੭॥
੪੫. ਉਠ ਕੇ ਰਾਣੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੀ ।
੪੬. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੰਮਣ ਦਿੱਤੇ ।
੪੭. ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕਲੋਲ ਕੀਤੇ ।
੪੮. ਭੰਗ ਅਵੀਮ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ੇ ਖਾਧੇ ॥੮॥

੧ਜਬ ਮਦ ਕਰਿ ਮਤਵਾਰਾ ਕਿਯੋ ॥ ੨ਭੁਜ ਤੋਂ ਪਕਰਿ ਸੇਜ ਪਰ ਦਿਯੋ ॥
 ੩ਅਧਿਕ ਮਾਨਿ ਰੁਚਿ ਗਰੇ ਲਗਾਯੋ ॥ ੪ਉਛਰਿ ਉਛਰਿ ਕਰਿ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥੬॥
 ੫ਏਕ ਤਰੁਨ ਦੂਸਰ ਮਦ ਮਾਤੋ ॥ ੬ਤੀਸਰ ਭੋਗ ਤਰੁਨਿ ਕੇ ਰਾਤੋ ॥ ੭ਦੁਹੰਅਨ
 ਮੱਧ; ਹਾਰ ਕੋ ਮਾਨੈ ॥ ੮ਚਾਰਹੁ ਬੇਦ; ਭੇਦ ਇਹ ਜਾਨੈ ॥੧੦॥ ੯ਜਬ ਤ੍ਰਿਯ
 ਤਰੁਨਿ; ਤਰੁਨ ਕਹੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧੦ਛਿਨ ਛਤਿਯਾ ਤੇ ਛੋਰਿ ਨ ਭਾਵੈ ॥ ੧੧ਗਹਿ
 ਗਹਿ ਤਾਂਕਹ ਗਰੇ ਲਗਾਵੈ ॥ ੧੨ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਨਿਸਿ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥੧੧॥
 ੧੩ਭੋਗ ਕਰਤ ਤਰੁਨੀ ਬਸਿ ਭਈ ॥ ੧੪ਪਰ ਕੀਅ ਤੋਂ; ਸੂਕੀਅ ਹੂੰ ਗਈ ॥
 ੧੫ਛਿਨ ਇਕ; ਛੈਲ ਨ ਛੋਰਯੋ ਜਾਵੈ ॥ ੧੬ਛੈਲਿਯਹਿ ਯਾਰ ਛਬੀਲੋ ਭਾਵੈ ॥੧੨॥
 ੧੭ਕੋਕਸਾਰ ਕੇ ਮਤਨ ਉਚਾਰੈ ॥ ੧੮ਅਮਲ ਪਾਨ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜ ਰਤਿ ਧਾਰੈ ॥
 ੧੯ਆਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕਾਨਿ ਨ ਕਰਹੀ ॥ ੨੦ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰਹੀ ॥੧੩॥
 ੨੧ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਵੈ ॥ ੨੨ਏਕ ਖਾਟ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜਾਵੈ ॥ ੨੩ਹਸਿ
 ਹਸਿ ਕਰਿ ਦੋਊ ਜਾਂਘਨ ਲੇਹੀ ॥ ੨੪ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਸੁਖ ਦੇਈ ॥੧੪॥
 ੨੫ਭੋਗ ਕਰਤ ਨਿਸਿ ਸਕਲ ਬਿਤਾਵੈ ॥ ੨੬ਸੋਇ ਰਹੈ ਉਠਿ ਕੇਲ ਕਮਾਵੈ ॥
 ੨੭ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਤ੍ਰਿਯ ਆਸਨ ਕਹੁ ਲੈਕੈ ॥ ੨੮ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਚੁੰਬਨ ਕੈਕੈ ॥੧੫॥
 ੨੯ਭੋਗ ਕਰਤ ਤਰੁਨਿਯਹਿ ਰਿਝਾਯੋ ॥ ੩੦ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਤਿਨ ਕੇਲ ਮਚਾਯੋ ॥
 ੩੧ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋ ਹਸਿ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ੩੨ਕਹੋ ਜੁ ਤੁਮ ਸੋ ਸੁਨਹੁ ਪਯਾਰੋ ॥੧੬॥
 ੩੩ਜਬ ਤਰੁਨੀ ਸੰਗ ਦ੍ਰਿੜ ਰਤਿ ਕਰੀ ॥ ੩੪ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰੀ ॥
 ੩੫ਗੀਝਿ ਤਰੁਨਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੬ਮਿਤ੍ਰ; ਭਈ ਮੈ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰੀ ॥੧੭॥
 ੩੭ਅਬ ਜੋ ਕਹੋ ਨੀਰ ਭਰਿ ਲਜਾਊ ॥ ੩੮ਬਾਰ ਅਨੇਕ ਬਜਾਰ ਬਿਕਾਊ ॥
 ੩੯ਜੋ ਤੁਮ ਕਹੋ ਵਹੈ ਮੈ ਕਰਿਹੋ ॥ ੪੦ਅੰਗ ਕਿਸੂ ਤੇ ਨੈਕੁ ਨ ਡਰਿਹੋ ॥੧੮॥
 ੪੧ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਹਸਿ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੨ਅਬ ਮੈ ਭਯੋ ਗੁਲਾਮ ਤਿਹਾਰਾ ॥
 ੪੩ਤੋ ਸੀ ਤਰੁਨਿ ਭੋਗ ਕਹੁ ਪਾਈ ॥ ੪੪ਪੂਰਨ ਭਈ ਮੋਰਿ ਭਗਤਾਈ ॥੧੯॥
 ੪੫ਅਬ ਇਹੋ ਬਾਤ ਚਿਤ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ॥ ੪੬ਸੋ ਮੈ ਕਹਤ ਯਾਰ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ॥ ੪੭ਅਬ
 ਕਛੁ ਐਸ ਉਪਾਵ ਬਨੈਯੈ ॥ ੪੮ਜਾ ਤੇ ਤੋ ਕਹੁ ਸਦਾ ਹੰਦੈਯੈ ॥੨੦॥ ੪੯ਅਬ
 ਤੁਮ ਐਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਵਉ ॥ ੫੦ਜਾਤੇ ਮੁਹਿ ਸਦਾ ਤੁਮ ਪਾਵਹੁ ॥ ੫੧ਭੇਦ ਦੂਸਰੇ
 ਪੁਰਖ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੫੨ਲਹੈ ਨ ਸ੍ਰਾਨਨ ਭੂਸਨ ਆਵੈ ॥੨੧॥ ੫੩ਰਾਨੀ ਸੁਨੀ ਬਾਤ
 ਐਸੀ ਜਬ ॥ ੫੪ਬਚਨ ਕਹਾ ਹਸਿ ਕਰਿ ਪਿਯ ਸੋ ਤਬ ॥ ੫੫ਰੋਮ ਨਾਸ
 ਤੁਮ ਬਦਨ ਲਗਾਵਹੁ ॥ ੫੬ਸਕਲ ਨਾਰਿ ਕੋ ਭੇਸ ਬਨਾਵਹੁ ॥੨੨॥ ੫੭ਰੋਮਾਂਤਕ

ਪਰ ਜੋ ਕਹੋ ਅਸੀਂ ਆਪ ਅਖਾਉਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਲੇਖ ਪਾੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬੀਮਾ
 ਕੰਪਨੀ ਕਿਤਨੀਆਂ ਅਨੁਕਰਾਮਾਰੀਆਂ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਨਾਮਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਅਸਚਾਈ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨੀਜ ਨਾਲ ਪਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ
 ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭੂਨੀਆਂ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਚੈਕ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ
 ਚਮਤਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਸਾਲੀ ਕਿਰਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ-ਮਾਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਰਹੀ
 ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਤਨੇ ਨਿਲਾਮਕ ਹਾਂ ਕਿ ਫੇਰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਗਲੇ ਸੜੇ ਭੁੜੀ ਵਾਲੀ ਬੇ ਭੁਨਿਆਈ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਮਕੜੀ
 ਜਾਲ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਕੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਿਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚ ਸਮਝੇ, ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪਰਖ ਉਠ ਦੀ
 ਪੂਛ ਦੇ ਨਾਲ ਨਕੇਲ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਟੂਣੇ, ਟਾਮਣੇ, ਸ਼ਗਨ, ਅਪ
 ਸ਼ਗਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰ ਮੁੰਦ ਕੇ ਮੰਨੀ ਜਾਣਾ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸੁਟਕੇ ਸਮਝੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿਤੇ ਹਰਨ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖੀਰ
 ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਿਆ ਕਿਤੇ ਲਾਲੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਚੋਂ ਦੂਧ ਤੇ ਭਾਗੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਚੋਂ ਖੂਨ ਨਿੱਚੜ ਕੇ ਦਰਸਾਉਣਾ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਅੰਬੋਧ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭੁਰੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ
 ਵੱਡਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਵੱਡੇ ਹੀ ਇਸ ਜਕੜ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਨਾਂ ਬਚ ਸਕਣ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ? ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੋਈ ਵਜਨਦਾਰ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਜੇ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਆਖਣਗੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਐਉਂ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਬੇ ਮੱਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨. ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸੋਜ ਉਪਰ ਸੁੱਟ ਲਿਆ ।
੩. ਬੜੀ ਚਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ।
੪. ਬਹੁਤ ਚਾਇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਛਲ ਕੇ ਕੋਲ ਕੀਤਾ ॥੯॥
੫. ਇਕ ਤਾਂ ਜੁਆਨੀ ਦੂਜੇ ਸਰਾਬੀ-ਮਤੇ ਹੋਇ ।
੬. ਤੀਸਰੇ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਚਕੇ ।
੭. ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਰ ਕੌਣ ਮੰਨੇ ।
੮. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਭੇਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ॥੧੦॥
੯. ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੁਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇ ।
੧੦. ਇਕ ਛਿਨ ਭਰ ਵੀ ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ
੧੧. ਫੜ ਫੜਕੇ ਗਲੇ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ।
੧੨. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੧੧॥
੧੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ।
੧੪. ਪਰਾਈ ਤੋਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ।
੧੫. ਇਕ ਛਿਨ ਭਰ ਵੀ ਉਹ ਜੁਆਨ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
੧੬. ਛੈਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛੈਲ ਪੁਰਸ਼ (ਯਾਰ) ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥
੧੭. ਕੋਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਲੇਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
੧੮. ਅਮਲ ਪੀ ਖਾ ਕੇ ਡਟਕੇ ਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ।
੧੯. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।
੨੦. ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ ॥੧੩॥
੨੧. ਪੋਸਤ ਫੀਮ ਭੰਗ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੨੨. ਇਕੋ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ।
੨੩. ਹੱਸ ਹੱਸ ਦੋਇ ਇਕ ਦੂਏ ਦੀ ਲੱਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।
੨੪. ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੪॥
੨੫. ਕੱਲ ਕਰਦੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
੨੬. ਨੀਂਦ ਆਈ ਤੇ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਠਕੇ ਫੋਰ ਇਹੋ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।
੨੭. ਇਸਤ੍ਰੀ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਆਸਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ।
੨੮. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਮਣ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ॥੧੫॥
੨੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ
੩੦. ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾ ਕੋਲ ਕੀਤੇ ।
੩੧. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਮਾਇਆ ।
੩੨. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
੩੩. ਐ ਪਿਆਰੇ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਉਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ॥੧੬॥
੩੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਰੱਤ ਮਾਨੀ ।
੩੫. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ।
੩੬. ਤਾਂ ਮਤਾਸਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
੩੭. ਐ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ॥੧੭॥
੩੮. ਹੁਣ ਜੇ ਕਹੇਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਭਰਕੇ ਲੈ ਆਵਾਂ
੩੯. ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਕ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੪੦. ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੀ ।
੪੧. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਭੈ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗੀ ॥੧੮॥
੪੨. ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੪੩. ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ।
੪੪. ਤੇਰੇ ਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ
੪੫. ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਤਾਂ ਜਾਣੋ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ॥੧੯॥
੪੬. ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ।
੪੭. ਹੋ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਉਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ
੪੮. ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਇ ਕਰੀਏ
੪੯. ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹਡਾਉਂਦੀ ਰਹਾਂ ॥੨੦॥
੫੦. ਹੁਣ ਤੂੰ ਐਸਾ ਢੰਗ ਕਰ ।
੫੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪਾ ਲਵੇਂ ।
੫੨. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ।
੫੩. ਨਾਂ ਚੋਰ ਦੇਖੇ ਨਾਂ ਕੁੱਤਾ ਭੌਂਕੇ ॥੨੧॥
੫੪. ਰਾਣੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ।
੫੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੱਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
੫੬. ਰੋਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਲਾਉ ।
੫੭. ਸਾਰਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲੈ ।
੫੮. ਰੋਮ ਨਾਸਕ.....

ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਬੱਚਾ ਖੋਲਦਾ ਮੇਲਦਾ ਹੋਖੇ ਨਾਲ ਕੋਹ ਸੁੱਟਣਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਹੋਵੇ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਲਜਾ ਧੂਹ ਸੁੱਟਣਾ ਕਿਹੋਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ ? ਰੋਪੜ-ਸੇਖਾਂ ਦਾ ਮਹਲਾ ਇਕ ਬੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰੋਹੜ ਵਾਲਾ ਚੰਗੇ ਭਾਰੇ ਕੱਦ ਦਾ ਦਰਜੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਪਰ ਕਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਉਸਦੇ ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਇਆ । ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੱਸਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਖਾਨ ਚੰਦ ਖੜੀ ਦਾ ਖੋਲਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਤਿੰਨ ਭੁ ਸਾਲ ਦਾ ਦੋਹੜਾ ਚੁਕ ਲਿਆ ਨਹਿਰ ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਆਖਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਤਵਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਹ ਦਰਜੀ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੋਵੇਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ । ਦਰਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਨਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਰ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੈਦ ਭੋਗ ਰਹੀ ਹੈ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੰਮੇਗੀ । ਇਹ ਹੈਨ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੇ ਜਿਸ ਲਈ ਜਿਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਤੇ ਸਲਤਾਨੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੌਣ ਆਵਾਜ਼ ਚੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਜਦਕਿ ਸਾਡੇ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਆਹ ਕੁਝ ਦਸਦਾ ਹੈ ।

ਟਿੱਬਿਉਨ ੧੫.੭.੯੪ ਜੇ ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ—ਏ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸ੍ਰ: ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜਦੋਂ (ਬੰਗਲਾ) ਦੇਸ ਦੀ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰਨ ਲੇਖਕਾ ਤਿਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ) ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਚਰਚਾ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ॥ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਕੁਫਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਕੁਫਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ । ‘ਲੱਜਾ, ਨਾਂ ਦਾ ਨਾਵਲ ਜਿਸ ਕਾਰਨ (ਤਸਲੀਮਾ) ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਲੇਖ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਉਸ ਵੀ ਭੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਬੇ ਓੜਕਾ ਜ਼ੋਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ਬੈਰ ਦੋ-ਦੋ ਪੈਗ ਪੀ ਭੁੱਕਣ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਲੰਬੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ (ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੁਰਾਨ) ਸਰੀਫ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ (ਸ਼ਾਇਰ) ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ-ਅੱਲਾ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਮਹਾਨ ਕਿਰਤ ਕਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਆਇਤ (ਸ਼ਿਅਰ) ਅੱਲਾ ਨੇ ਹੀ ਉਚਰੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕੁਫਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਫਰ-ਕਾਫਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸਿਰ ਤੇ ਸਿਰਫ ਮੌਤ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ । ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਭੁਧੀ ਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਂ ਬੋਲਦੇ ਸਮੇਂ ਚੌਕਸੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-ਵਰਨਾਂ ਓਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਔਕੜ ਵਿਚ ਫਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ (ਸਲਮਾਨ) ਰਸਦੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸੈਤਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ (ਸੈਟੇਨਿਕ ਵਰਸਜ਼) ਲਿਖਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸਹੇੜ ਲਿਆ ॥ ਹੁਣ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ (ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ) ਵੀ ਇਸ ਸਕੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ । ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੇਖ ਇਥੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ - ਇਹ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੁਸਤਕ (ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ) ਤੋਂ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਜਾਂ ਟੋਕਾ ਟਾਕੀ ਨੁਕਤਾ ਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸਵਾਰੇ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਲੇਖਕ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਂਟਾ ਦੀ ਜੇਬਾਂ ਨਾਲ ਉਂਗਲੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਚੌਥਾ ਪੈਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਭੁਧੀਜੀਵੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ (ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ) ਹੈ ਬਹੁਤ ਦਲੇਰ ਇਕ ਅਸਲਾਮੀ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਇ ਉਹ ਮੂਲ ਵਾਦੀ ਮੁਲਾਇਆ ਵਿਰੁੱਧ ਡਟਕੇ ਟੱਕਰ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਜਾ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਉਸਨੇ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਇਸਲਾਮੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿਤੀ ਹੈ-ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ । ਸਮਾਂ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਸ ਬਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਹਨ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਸੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ (ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤਹਿਜੀਬ ਵਲ ਪਿਛਾਹ ਧੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ—

੧ਰਾਨਿਯਹਿ ਮਗਾਯੋ ॥ ੨ਤਾ ਕੇ ਬਦਨ ਸਾਥ ਲੈ ਲਾਯੋ ॥ ੩ਸਬਹੀ ਕੇਸ ਦੂਰਿ
 ਜਬ ਭਏ ॥ ੪ਤਾ ਕਹੱ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਦਏ ॥੨੩॥ ੫ਬੀਨਾ ਦਈ ਕੰਧ ਤਾ
 ਕੇ ਪਰ ॥ ੬ਸੁਨਨ ਨਮਿਤਿ ਰਾਖਯੋ ਤਾ ਕੋ ਘਰ ॥ ੭ਜਬ ਰਾਜਾ ਤਾ ਕੇ ਗਿਰ੍ਹ
 ਆਵੈ ॥ ੮ਤਬ ਤੰਤ੍ਰੀ ਸੋ ਬੈਠਿ ਬਜਾਵੈ ॥੨੪॥ ੯ਰਾਜ ਬੀਨ ਸੁਨਿ; ਤ੍ਰਿਯ ਤਿਹ
 ਮਾਨੈ ॥ ੧੦ਪੁਰਖ ਵਾਹਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥ ੧੧ਤਾ ਕੋ ਹੋਰਿ ਰੂਪ ਲਲਚਾਨਾ ॥
 ੧੨ਘਰ ਬਾਹਰ ਤਜਿ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ ॥੨੫॥ ੧੩ਇਕ ਦੂਤੀ ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਇਸਿ ॥
 ੧੪ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਦੈ ਤਹਾਂ ਪਠਾਇਸਿ ॥ ੧੫ਜਬ ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ੧੬ਬਚਨ
 ਕਹਾ ਤਾ ਸੋ ਮੁਸਕਾਈ ॥੨੬॥ ੧੭ਜਿਨ ਤੋ ਕੋ ਰਾਜਾ ਯਹ ਬਰੈ ॥ ੧੮ਹਮ ਸੋ
 ਨੇਹੁ ਸਕਲ ਤਜਿ ਡਰੈ ॥ ੧੯ਮੈ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੈ ਤੁਹਿ ਸੁਧੈ ॥ ੨੦ਚਿਤ ਕੇ ਸਕਲ
 ਸੋਕ ਕਹ ਖੁਧੈ ॥੨੭॥ ੨੧ਜੋ ਤਾਂ ਪਹਿ ਨਿਪੁ ਸਖੀ ਪਠਾਵੈ ॥ ੨੨ਸੋ ਚਲਿ ਤੀਰ
 ਤਵਨ ਕੇ ਆਵੈ ॥ ੨੩ਰਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋਤ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੨੪ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਿਪੁ ਸੋ ਜਾਇ
 ਉਚਾਰੈ ॥੨੮॥ ੨੫ਰਾਨੀ ਨਿਪਤਿ ਭੇਦ ਲਖ ਗਈ ॥ ੨੬ਤਾ ਤੇ ਵਹਿ ਛੋਰਤ ਨਹਿ
 ਭਈ ॥ ੨੭ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਤਾਹਿ ਲੈ ਸੋਈ ॥ ੨੮ਹਮਰੇ ਦਾਵ ਨ ਲਾਗਤ ਕੋਈ ॥੨੯॥
 ੨੯ਜਬ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਨਿਪਤਿ ਸੁਨਿ ਪਾਵੈ ॥ ੩੦ਤਹੋ ਤਿਹੋ ਆਪੁ ਬਿਲੋਕਨ ਆਵੈ ॥
 ੩੧ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਸੋਤ ਜਾਰ ਕੋ ਹੋਰੈ ॥ ੩੨ਨਿਹਫਲ ਜਾਇ ਤਿਨੈ ਨਹਿ ਛੋਰੈ ॥੩੦॥
 ੩੩ਮਾਥੇ ਧੁਨਯੋ ਨਿਪਤਿ ਯੋ ਕਹਯੋ ॥ ੩੪ਹਮਰੇ ਭੇਦ ਰਾਨਿਯਹਿ ਲਹਯੋ ॥ ੩੫ਤਾ
 ਤੇ ਯਾਹਿ ਸੰਗ ਲੈ ਸੋਈ ॥ ੩੬ਮੇਰੀ ਘਾਤ ਨ ਲਾਗਤ ਕੋਈ ॥੩੧॥ ੩੭ਉਨ
 ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਤਬ ਕਿਯੋ ॥ ੩੮ਭੇਦ ਭਾਖਿ ਸਖਿਯਨ ਸਭ ਦਿਯੋ ॥ ੩੯ਜੋ ਇਹ ਸੋਤ
 ਅਨਤ ਨਿਪੁ ਪਾਵੈ ॥ ੪੦ਪਕਰਿ ਭੋਗਬੇ ਕਾਜ ਮੰਗਾਵੈ ॥੩੨॥ ੪੧ਮੈ ਸੇਵਤ ਤਾ
 ਤੇ ਇਹ ਸੰਗਾ ॥ ੪੨ਅਪਨੇ ਜੋਰ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗਾ ॥ ੪੩ਭਲੀ ਭਲੀ ਇਸਤ੍ਰਿਨ
 ਸਭ ਭਾਖੀ ॥ ੪੪ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਨਾਰਿ ਨਾਹੋ ਤੇ ਰਾਖੀ ॥੩੩॥ ੪੫ਦਿਨ ਦੇਖਤ ਰਾਨੀ
 ਤਿਹ ਸੰਗਾ ॥ ੪੬ਸੇਵਤ ਜੋਰ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗਾ ॥ ੪੭ਮੂਰਖ ਰਾਵ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਵੈ ॥
 ੪੮ਕੋਰੋ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਵੈ ॥੩੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਨੱਬੇ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਨਾਮਾਪਤ ਸਮਤੁ ਸੁਭ ਸਮਤੁ ॥੨੯੦॥੫੫੩੫॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੯ਪਛਿਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ੫੦ਪਸਚਿਮ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਤਹ
 ਕੋ ਹੈ ॥ ੫੧ਪਸਚਿਮ ਦੇ ਰਾਨੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ੫੨ਚਹਤ ਪੰਡਿਤਾ ਸਕਲ ਲੋਭਿ
 ਕਰਿ ॥੧॥ ੫੩ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਰਾਨੀ ਕੋ ਰਹੈ ॥ ੫੪ਜਗ ਤਿਹੋ ਦੁਤਿਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਹੈ ॥
 ੫੫ਤਾ ਪਰ ਗੀਤਿ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਭਾਰੀ ॥ ੫੬ਜਾਨਤ ਉਚ ਨੀਚਿ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥੨॥

੧ ਸੁਭਾਧਿ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਪੂਰਬ ਸੈਨ ਵਾਂਗ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨੇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਹਥੋਂ ਨਾਂ
 ਗਵਾ ਬੈਠੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਧ ਬਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਣੀ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ
 ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਲਾਕੇ ਪੈਦੀ ਤੋਂ ਸੌਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਕੋਈ ਭੇਤ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਅੰਧ ਬਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਜੀਵਨ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

੨ ਪਾਦ ਰਹੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ (ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ) ਤੇ ਉਟਕਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਵਾਇ ਸਜਾਇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ
 ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ-ਅਤੇ ਉਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਸ਼ੁਦਾ ਪੁਸਤਕ-ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਬੱਜਰ ਧਾਮੀ
 ਜਿਗਰਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਲਿਖਦਾ ਜਾਵੇ ਬੋਲਦਾ ਰਹੇ-ਸਭ ਸਹਿਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕੋਈ
 ਨਹੀਂ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤ ਨਹੀਂ, ਦੁੱਪਤੀ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਵੇਂ ਬਣ
 ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਸਾਕਤ (ਨਿਗੁਰੇ) ਸ਼ਰਾਬੀ ਕੁਝਾਬੀ ਮਹਾਂਕਾਲੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ੧ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਜਿਉਂ ਦਾ
 ਤਿਉਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਪੰਥ ਹਿਤਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਲਿਖੇ ਤੇ ਬੋਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

੧. ਰਾਣੀ ਨੇ ਮੰਗਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨. ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਦਨ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਰੋਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ।
੪. ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ॥੨੩॥
੫. ਮੱਥੇ ਪਰ ਬੀਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ । (ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ)
੬. ਬੀਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮਿੱਠੂ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਵੇ ।
੮. ਤਦ ਉਸ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਕੋਲੋਂ ਬੇਨ ਵਜਾ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ ॥੨੪॥
੯. ਰਾਜਾ ਬੀਨ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ।
੧੦. ਉਹ ਮੂਰਖ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣੇ (ਦੇਖੋ)
੧੧. ਰਾਜਾ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਲਲਚਾ ਗਿਆ ।
੧੨. ਘਰ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਸ਼ਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੫॥
੧੩. ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਤੀ ਬੁਲਾਈ ।
੧੪. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇਕੇ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਬੀਨ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੰਤ੍ਰਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
੧੬. ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੂਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੱਸ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥੨੬॥
੧੭. ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰ ਲਵੇ ।
੧੮. ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਮੋਹ ਤੋੜ ਲਵੇਗਾ ।
੧੯. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾਂਗੀ ।
੨੦. ਇਸ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੨੭॥
੨੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਭੇਜੇ ।
੨੨. ਉਹ ਚੱਲਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਵੇ ।
੨੩. ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂਦੀ ਵੇਖੇ ।
੨੪. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ॥੨੮॥
੨੫. ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ! ਰਾਣੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਈ ਹੈ ।
੨੬. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ।
੨੭. ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ।
੨੮. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ॥੨੯॥
੨੯. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਲਵੇ ।

੩੦. ਫੇਰ ਉਹ ਆਪ ਦੇਖਣ ਜਾਵੇ ।
੩੧. ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆ ਉਸਦਾ ਯਾਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ।
੩੨. ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੇੜੇ ॥੩੦॥
੩੩. ਮੱਥਾ ਠਣਕ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
੩੪. ਰਾਣੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਹੈ ।
੩੫. ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ।
੩੬. ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦਾਉ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ॥੩੧॥
੩੭. ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਫੇਰ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ -
੩੮. ਗੋਲੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਕਹਿ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕੇ
੩੯. ਡਰ ਹੈ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਤੱਕ ਲਿਆ
੪੦. ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮੰਗਾ ਲਵੇਗਾ ॥੩੨॥
੪੧. ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੌਂਦੀ ਹਾਂ
੪੨. ਅਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਜੋੜਕੇ ।
੪੩. ਠੀਕ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
੪੪. ਕਿ ਤੇ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ॥੩੩॥
੪੫. ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਸਭ ਦੇਖਦੇ ਰਾਣੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ।
੪੬. ਸੌਂਦੀ ਹੈ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਜੋੜ ਕੇ ।
੪੭. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ।
੪੮. ਬਿਨਾ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਸੁਕਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਲਿਆ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਨੌਬੇਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੦॥੫੫੩੫॥ਚਲਦਾ॥
੪੯. ਚੌਪਈ ॥ ਪੱਛਮਾਵਤੀ ਇਕ ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
੫੦. ਪਸਚਮ ਸੈਨ ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੫੧. ਪਸਚਮ ਦੇ ਰਾਣੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ।
੫੨. ਜੋ ਸਾਰੇ ਲੋਭ ਲਾਲਚਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ ਭਾਵ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ॥੧॥
੫੩. ਰਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਮਾਨ ਸੀ ।
੫੪. ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਚੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੫੫. ਰਾਜੇ ਦੀ ਵੀ ਉਸਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਲਗੀ ਸੀ (ਪਿਆਰ ਸੀ) ।
੫੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਨਾਈ ਝਿਉਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੨॥

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਕੋਈ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਟਕਣ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਵਿਗਿਆਨ ਖੋਜ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਤਨੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੁਆਬ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਦਰ ਕਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਜਦ ਸਾਡੇ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਆਹ ਹਾਲ ਹੈ-ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਹ ਚਰਚਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਧੁਨਿਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਜਾਂ ਸਾਰਥਤਾ ਹੈ ? ਕੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁੱਲਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪਾਠੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ? ਕੀ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀ ਚਰਚ (ਧਰਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਵਾਂ ਪੈਰ ਆ ਗਿਆ ਇਸਦੀ ਚੁਸਕੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਭੁਧੀਜੀਵੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਦੀਵਾਰ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਲੰਡਰ ਉਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਕ ਲਗ ਪਗ ਨੰਗੀ ਔਰਤ ਦੀ ਕੱਛੀ ਨੂੰ ਇਕ ਜਤਨ ਕੁੱਤਾ ਖਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਮੇਰੇ ਪਾਠਕ ਵੀਰੋਂ ਸੋਚੋ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਭੁਧੀਜੀਵੀ ਘਟਿ ਦੋ ਘਟਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਭਵਿੱਖ ਝਾੜਕੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਛੇ ਛੇ ਸਤ-ਸਤ ਪੈਕ ਪੀ ਜਾਣਾ ਜਦੋਂ ਇਕ ਨੰਗੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਕੱਛੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਤਨ ਕੁੱਤਿਆ ਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਆਸਮਾਨ ਕਿਵੇਂ ਧੁੰਧ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਖਾ ਲਈ ਸਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕੌਣ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਝੁਕੇਗਾ । ਜਦ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਸਾਫ ਐਲਾਨ ਹੈ-
ਗੁਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣੇ ਨਾਂ ਕਾਨ ॥ ਭੋਟਾ ਕੀਜੈ ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ਤੇ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ-ਦੇਖੋ ਪੜਕੇ ਇਸੇ ਕਲਮ ਦਾ ਲੇਖ-ਇਤਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ।

੧ ਤਹੈ ਇਕ ਹੁਤੇ ਰਾਇ ਦਿਲਵਾਲੀ ॥ ੨ ਜਾਨਕ ਦੂਸਰਾਂਸੁ ਹੈ ਮਾਲੀ ॥ ੩ ਮੈ
 ਪਹਿ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ੪ ਉਰਝਿ ਰਹੀ ਦੁਤਿ ਹੇਰਤ ਰਾਨੀ ॥੩॥ ੫ ਤਾਸੋ
 ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ ਬਢਾਯੋ ॥ ੬ ਇਕ ਦਿਵਸ ਗਿ੍ਹਰ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥ ੭ ਸੋ ਤਬ ਹੀ
 ਸੁਨਿ ਬਚ ਤਹ ਗਯੋ ॥ ੮ ਭੇਟਤ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਕਹੈ ਭਯੋ ॥੪॥ ੯ ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ
 ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਈ ॥ ੧੦ ਏਕ ਸੇਜ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ॥ ੧੧ ਜਬ ਮਦ ਸੋ ਮਤਵਾਰੇ
 ਭਏ ॥ ੧੨ ਤਬ ਹੀ ਸੋਕ ਬਿਸਰਿ ਸਭ ਗਏ ॥੫॥ ੧੩ ਏਕ ਸੇਜ ਪਰ ਬੈਠਿ ਕਲੋਲਹਿ ॥
 ੧੪ ਰਸ ਕੀ ਕਥਾ ਰਸਕਿ ਮਿਲਿ ਬੋਲਹਿ ॥ ੧੫ ਚੁੰਬਨ ਅਰੁ ਅਲਿੰਗਨ ਕਰਹੀ ॥
 ੧੬ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਗਨ ਭਰਹੀ ॥੬॥ ੧੭ ਰਾਨੀ ਰਮਤ ਅਧਿਕ ਉਰਝਾਈ ॥
 ੧੮ ਭੋਗ ਗਏ ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਈ ॥ ੧੯ ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੦ ਮੈ
 ਯਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ ॥੭॥ ੨੧ ਰਾਜ ਪਾਟ ਮੇਰੇ ਕਿਹੈ ਕਾਜਾ ॥ ੨੨ ਮੋਕਹੈ
 ਨਹੀ ਸੁਹਾਵਤ ਰਾਜਾ ॥ ੨੩ ਮੈ ਸਾਜਨ ਕੇ ਸਾਥ ਸਿਧੈਰੋ ॥ ੨੪ ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਸਿਰ
 ਮਾਂਝ ਸਹੈਰੋ ॥੮॥ ੨੫ ਜਹਾ ਸਿੰਘ ਮਾਰਤ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥ ੨੬ ਸੁਨਾ ਦੇਹਰਾ ਏਕ
 ਤਹਾਂ ਹੀ ॥ ੨੭ ਚੜ੍ਹਿ ਝੰਪਾਨ ਤਿਹ ਠੌਰ ਸਿਧਾਈ ॥ ੨੮ ਮਿਤ੍ਰੁਹਿ ਤਹੀ ਸਹੇਟ
 ਬਤਾਈ ॥੯॥ ੨੯ ਮਹਾਂ ਗਹਿਰ ਬਨ ਮੈਂ ਜਬ ਗਈ ॥ ੩੦ ਲਘ ਇਛਾ ਕਹੈ ਉਤਰਤ
 ਭਈ ॥ ੩੧ ਤਹੈ ਤੇ ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ੩੨ ਛਿਤ ਮੈਂ ਡਾਰਿ ਸ੍ਰੋਨ ਕੋ ਰੰਗਾ ॥੧੦॥
 ੩੩ ਜਬ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਸਜਨ ਕੇ ਗਈ ॥ ੩੪ ਤਬ ਅਸ ਸਖੀ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ ॥
 ੩੫ ਲਏ ਸਿੰਘ ਰਾਨੀ ਕਹੈ ਜਾਈ ॥ ੩੬ ਕੋਊ ਆਨਿ ਲੇਹੁ ਛੁਟਕਾਈ ॥੧੧॥ ੩੭ ਸੂਰਨ
 ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ੩੮ ਤ੍ਰਸਤ ਭਏ ਅਸ ਕਰਨ ਉਚਾਯੋ ॥ ੩੯ ਜਾਇ ਭੇਦ
 ਰਾਜਾ ਤਨ ਦਯੋ ॥ ੪੦ ਲੈਕਰਿ ਸਿੰਘ ਰਾਨਿਯਹਿ ਗਯੋ ॥੧੨॥ ੪੧ ਨਿਪ ਧੁਨਿ
 ਸੀਸ ਬਾਇ ਮੁਖ ਰਹਾ ॥ ੪੨ ਹਨਹਾਰ ਭਯੋ ਹੋਤ ਸੁ ਕਹਾ ॥ ੪੩ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੂ
 ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ੪੪ ਲੈ ਰਾਨੀ ਕਹੈ ਜਾਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਧੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਇਕਯਾਨਵੇ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੬੧॥੫੫੪੮॥ ਅਛੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੫ ਉਤਰ ਸਿੰਘ ਨਿਪਤਿ ਇਕ ਭਾਰੋ ॥ ੪੬ ਉਤਰ* ਦਿਸਿ ਕੋ ਰਹਤ
 ਨ੍ਰਿਪਾਰੋ ॥ ੪੭ ਉਤਰ ਮਤੀ ਧਾਮ ਤਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ੪੮ ਜਾ ਸਮ ਕਾਨ ਸੁਨੀ ਨ
 ਨਿਹਾਰੀ ॥੧॥ ੪੯ ਤਹਾਂ ਲਹੌਰੀ ਰਾਇਕ ਆਯੋ ॥ ੫੦ ਰੂਪਵਾਨ ਸਭ ਗੁਨਨ
 ਸਵਾਯੋ ॥ ੫੧ ਜਦ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਹੇਰਤ ਭਈ ॥ ੫੨ ਤਤਛਿਨ ਸਭ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ
 ਤਜਿ ਦਈ ॥੨॥ ੫੩ ਉਰ ਅੰਚਰਾ; ਅੰਗਿਯਾ ਨ ਸੰਭਾਰੈ ॥ ੫੪ ਕਹਬ ਕਛੂ, ਹੁੰ ਕਛੂ

* ਉਤਰ ਦਿਸਿ (ਉਦੀਸੀ ਦਿਸਾ) ਦੱਖਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ

੧. ਇਹ ਉਹਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਪਾ ਫੋਲ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਜਰਾ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸੋਚ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ
 ਜਿਹੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਕੀ ਸੀ? ਅਜ ਵੀ ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੇਸ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ
 ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਹਾਸੇ ਹੀਣੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਜੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ-ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ
 ਹਿੰਦ ਸੀ, ਉਸ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਜਰਾ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੋ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾਂ ਸਮਝੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਕਹੇ
 ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਫੋਲਕੇ ਕਾਮੁਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ
 ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਲੈ ਲਵੋ, ਇਹ ਬਿਵਸਥਾ ਹਰ ਥਾਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਲ ਰਹੇ ਪੁਕਣ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਬਿਵਸਥਾ
 ਹੋਵੇ ਉਹ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹੀ ਹਰ ਲੇਖਕ ਅੰਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਰਾਹ
 ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚਿਤ੍ਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਿਹੇ ਸੁਰਬੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਤੁ
 ਜਿਤ ਲਏ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੋਝੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ।

ਐਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਕਸਬਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਗੀਰਦਾਰੀ
 ਅਮੀਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਰਿਸ਼ੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ
 ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਸੁੱਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਜਨੀਕ ਵੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ
 ਵਿਚ ਇਕ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਨੇ ਵਾਸਤਾ ਪਾਕੇ ਨੱਠੀ ਆ ਰਹੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅੱਗੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉ

੧. ਉਥੇ ਇਕ ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੨. ਜਾਣੋ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਚੰਦਮਾ ਹੈ ਦਿਨ ਦਾ ਮਾਲੀ ਸੂਰਜ ਹੈ ।
੩. ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਲਿਖਾਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
੪. ਰਾਣੀ ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੱਕ ਦੇ ਉਲਝ ਗਈ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ॥੩॥
੫. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ ।
੬. ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਸੱਦ ਲਿਆ ।
੭. ਜੋ ਸੱਦਾ ਸੁਣਕੇ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੮. ਜਿਸਦਾ ਮਿਲਾਪ ਰਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ॥੪॥
੯. ਵਿਚ ਪੋਸਤ, ਭੰਗ, ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੧੦. ਇਕੋ ਸੇਜ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਪੀਤੀ ।
੧੧. ਜਦੋਂ ਨਸੇ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ।
੧੨. ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ॥੫॥
੧੩. ਇਕ ਸੇਜ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਲੋਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ।
੧੪. ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ।
੧੫. ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ।
੧੬. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਨੇ ॥੬॥
੧੭. ਰਾਣੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰਮ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ।
੧੮. ਜਦੋਂ ਦਿਲਵਾਲੀ ਰਾਇ ਨੇ ਭੋਗੀ ।
੧੯. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ
੨੦. ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ ॥੭॥
੨੧. ਇਹ ਰਾਜ ਤੇ ਪਾਟ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਨੇ ਜਦ ਕਿ ਮੈਨੂੰ
੨੨. ਰਾਜਾ ਭਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ
੨੩. ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਸੱਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੨੪. ਜੋ ਕੁਝ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿਰ ਤੇ ਝੱਲ ਲਵਾਂਗੀ ॥੮॥
੨੫. ਜਿਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ
੨੬. ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਬਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਹੁਰਾ (ਮੰਦੂ ਹੈ)
੨੭. ਡੋਲੇ ਪਰ ਚੜਕੇ ਉਥੇ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰੀ ।
੨੮. ਜਿਥੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਠਾਹਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੯॥
੨੯. ਜਦੋਂ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੦. ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਡੋਲੀ ਰੋਕ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤ੍ਰ ਗਈ ਇਕ

ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਧਰਮ ਬਚਾਕੇ ਮਸਾਂ ਨੱਠ ਕੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜੀ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਡਰਕੇ ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਸੀ ਦਿਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਹੁਕਮੀ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬਿਠਾਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਗਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਲਾਲੇ ਇਥੇ ਮਲਕ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਈ ਹੈ ਦੱਸ ਕਿਥੇ ਲਕੋਈ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਭੈ ਦੱਸ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਹੱਕਾਰੀ ਲੋਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਸੁਣਕੇ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀ ਨਿਕੀ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਭਾਈ ਨੂੰ ਧਮਕਾ ਧਮਕੂ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ । ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਭਾਗ ਕੱਟੇ ਤੇ ਵੱਡਾ ਵਿੱਡ ਹੱਕਾਰ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਤੇ ਬਰਸਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੁਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਬਦ ਚਲਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ-ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਭਗਵਾਨ ਤੋਂ ਡਰੋ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਖੈਰ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ । ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਭਾਗੋ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਫੜਕੇ ਲੈ ਆਏ ਉਸ ਦੀ ਰੋਣ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਲਾਲੇ ਦੇ ਮੁਹਾਂ ਸਬਦ ਨਿਕਲਿਆ । ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਐਸੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ? ਹੁਕਮੀ ਵਿਚਾਰੀ ਗਰੀਬ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠਕੇ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਇਹ ਗਲ ਖਾਦ ਕਰਦੀ ਸੀ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਇਕ ਇਮਾਨਤ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਬਦ ਚਲਨੀ ਨਾਲੋਂ ਮਰਨਾ ਬੇਹਤ ਹੈ । ਹੁਕਮੀ ਇਕ ਕੁਆਰੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ਗਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀਆਂ ੩ ਪਤਨੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ ਨਰੋਟੀ ਨਾਮਕ ਇਕ ਬਦਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੈਣੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਕਰਕੇ ਬਲਾਉਂਦੇ ਜੋ ਉਮਰ ਭਰ ਭਾਗੋ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਰੋਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈਕੇ ਹੁਕਮੀ ਕੋਲ ਆਈ, ਰੋਟੀ ਖੁਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮਲਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਗ ਜੀਵਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਭ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸੋਗੀ ਸੁਖ ਮਾਣੋਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ ਕੁੱਟਣਗੇ ਉਸਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੋਈ-ਧਰਮ ਕਰਮ ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਣੀਆਂ ਲਈ ਹਨ ਤੂੰ ਭੋਲੀ ਕਿਉਂ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੇ ਛੋਟਾ ਮਲਕ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੱਖ ਖਟਿਆ । ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁਖ ਭੋਗੋਗੀ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮਲਕ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਤੈਨੂੰ ਮਹਲ ਵਿਚ ਪੁਰਾ ਦੇਵਾਂ । ਐਥੇ ਤੇਰੀ ਜਿੰਦ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀ ਐਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਲਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਜਾਨ ਤੇ ਖੇਡ ਜਾਵਾਂਗੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੀ ਇਹ ਮਹਿੰਗੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ।

ਤਾਈ ਨੈਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਭੰਗ ਖੁਆ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬੜੀ ਛੋਟੇ ਕੁੱਟਣੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਕੇ ਮਲਕ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਹੱਥਾਈ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਨਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਨਾਂ ਰਬ ਦਾ ਡਰ ਨਿਰੀ ਨਰਕ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਗਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਮਲਕ ਦੇ ਨਿਜੀ ਮਹਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ ੨੨ ਸਾਲਾ ਜਵਾਨ ਅੰਤ ਦਾ ਵੈਲੀ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਸਰਾਬ ਵਿਚ ਬਦਮਸਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਤ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭੋਗਿਆ ਸੀ ਹੁਣ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਦਿਵਾਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਲਾਡਲਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਅੱਦੀ ਅਬਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੇ ਪੰਜੇ ਫਸ ਗਿਆ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੜਦਾ । ਨੈਣੀ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿਕਾ ਲਿਆ ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਮਾਸੂਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੂਹ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਬਖਿਆੜ ਦੇ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਗਈ । ਹੁਕਮੀ ਮਹਲ ਦੇ ਚੜਕੇ ਹੋਣਾ ਗਿਰ ਪਈ ਤੇ ਜਾਨ ਨਾਲ ਖੇਡ ਗਈ ਸਵੇਰੇ ਲਾੜ ਵੇਖੀ ਗਈ ਪਰ ਹੁਕਮੀ ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ

- ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਈ ।
੩੧. ਜਿਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਠਾਹਰ ਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਉਥੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮੰਦੂ ਵਿਚ ਜਾ ਛੁਪੇ ।
੩੨. ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਹੂ ਜੇਹਾ ਰੰਗ ਘੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
੩੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ
੩੪. ਤਾਂ ਉਹ ਗੋਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ।
੩੫. ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੩੬. ਆਓ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਵੇ । (ਇੰਝ ਸ਼ੇਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ) ॥੧੧॥
੩੭. ਜਦੋਂ ਕਹਾਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਲਿਆ
੩੮. ਸਾਰੇ ਡਰ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਂ ਚੁਕਿਆ ।
੩੯. ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।
੪੦. ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੨॥
੪੧. ਰਾਜਾ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੪੨. ਹੋਣਹਾਰ ਭਾਵੀ ਵਰਤ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਿਆ ।
੪੩. ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਿਆ
੪੪. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਯਾਰ ਤੁਰ ਗਿਆ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਇਕਆਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯॥੧੫੪੮॥ਚਲਦਾ॥

੪੫. ਉੱਤਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਇਕ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਸੀ ।
੪੬. ਜੋ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੪੭. ਉਤ੍ਰ ਮਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਨਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖੀ ॥੧॥
੪੯. ਉਥੇ ਇਕ ਲਹੌਰੀ ਰਾਇ ਆ ਗਿਆ ।
੫੦. ਜਿਹੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸੀ ।
੫੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੫੨. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਸਾਰੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ॥੨॥
੫੩. ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦਾ ਕੱਪੜਾ (ਚੁੰਨੀ) ਤੇ ਅੰਗੀਆ ਵੀ ਨਾਂ ਸਾਂਭੇ ।
੫੪. ਕਹੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਤੇ ਕਹਿ ਕੁਛ ਹੋਰ ਦੇਵੇ (ਬਾਉਰੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ) ।

ਉਚਾਰੈ ॥ ^੧ਪਿਯ ਪਿਯ ਰਟਤ ਸਦਾ ਮੁਖ ਰਹੈ ॥ ^੨ਨਿਸ ਦਿਨ ਜਲ ਅਖਿਯਾਂ
ਤੇ ਬਹੈ ॥੩॥ ^੩ਪੂਛਨ ਤਾਹਿ ਰਾਇ ਜਬ ਆਵੈ ॥ ^੪ਮੁਹੰ ਨ ਭਾਖਿ ਉਤਰਹਿ
ਦਯਾਵੈ ॥ ^੫ਝੂਮ ਝੂਮ ਝਟ ਦੈ ਛਿਤ ਝਰੈ ॥ ^੬ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਿਯ ਸਬਦ
ਉਚਰੈ ॥੪॥ ^੭ਅਤਭੁਤ ਹੇਰਿ ਰਾਇ ਹੂੰ ਰਹੈ ॥ ^੮ਸਖਿਯਨ ਸੌ ਐਸੀ ਬਿਧਿ
ਕਹੈ ॥ ^੯ਯਾ ਅਬਲਾ ਕੌ ਕਸ ਹੂੰ ਗਯੋ ॥ ^{੧੦}ਜਾ ਤੇ ਹਾਲ ਐਸ ਇਹ
ਭਯੋ ॥੫॥ ^{੧੧}ਯਾ ਕੌ ਕੌਨ ਜਤਨ ਅਬ ਕਰੈ ॥ ^{੧੨}ਜਾ ਤੇ ਯਹ ਰਾਨੀ
ਨਹਿ ਮਰੈ ॥ ^{੧੩}ਜੋ ਵਹ ਮਾਂਗੈ ਸੋ ਮੈਂ ਦੈਹੰ ॥ ^{੧੪}ਰਾਨੀ ਨਿਮਿਤਿ ਕਰਵਤਹਿ
ਲੈਹੰ ॥੬॥ ^{੧੫}ਸਿਰ ਕਰਿ ਤਿਹ ਆਗੈ ਜਲ ਭਰੋ ॥ ^{੧੬}ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਾ ਕੇ
ਪਗ ਪਰੋ ॥ ^{੧੭}ਜੋ ਰਾਨੀ ਕਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਵੈ ॥ ^{੧੮}ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਰਾਜ ਕਹ
ਪਾਵੈ ॥੭॥ ^{੧੯}ਜੋ ਰਾਨੀ ਕਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਵੈ ॥ ^{੨੦}ਸੋ ਨਰ ਹਮ ਕਹ ਬਹੁਰਿ
ਜਿਯਾਵੈ ॥ ^{੨੧}ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਲੇਈ ॥ ^{੨੨}ਏਕ ਰਾਤ੍ਰ ਹਮ ਕਹ
ਤ੍ਰਿਯ ਦੇਈ ॥੮॥ ^{੨੩}ਏਕ ਦਿਵਸ ਵਹੁ ਰਾਜ ਕਰਾਵੈ ॥ ^{੨੪}ਰਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ
ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ^{੨੫}ਦੂਸਰ ਦਿਨ ਹਮ ਰਾਜ ਕਮਾਵਹਿ ॥ ^{੨੬}ਲੈ ਅਪਨੀ
ਇਸਤ੍ਰਿਯਹਿ ਬਜਾਵਹਿ ॥੯॥ ^{੨੭}ਜਬ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸ ਉਚਰਾ ॥
^{੨੮}ਸਹਚਰਿ ਏਕ ਜੋਰ ਦੋਊ ਕਰਾ ॥ ^{੨੯}ਯੋ ਰਾਜਾ ਸੌ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ^{੩੦}ਸੁ
^{੩੧}ਏਕ ਬੈਦ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥
^{੩੨}ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੈ ॥ ^{੩੩}ਸੋ ਛਿਨ ਮੈ ਯਾ ਕੋ ਦੁਖ ਹਰਿ
ਹੈ ॥ ^{੩੪}ਰੋਗਿਨਿ ਤੇਂ ਸੁ ਅਰੋਗਿਨਿ ਕਰਿਹੈ ॥੧੧॥ ^{੩੫}ਜਬ ਰਾਜੇ ਐਸੇ ਸੁਨਿ
ਪਾਵਾ ॥ ^{੩੬}ਤਤਛਿਨ ਤਾਕਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵਾ ॥ ^{੩੭}ਰਾਨੀ ਕੀ ਨਾਟਿਕਾ
ਦਿਖਾਈ ॥ ^{੩੮}ਬੋਲਾ ਬੈਦ ਦੇਖਿ ਸੁਖਦਾਈ ॥੧੨॥ ^{੩੯}ਦੁਖ ਜੋਨੈ ਇਹ ਤਰੁਨਿ
ਦੁਖਾਈ ॥ ^{੪੦}ਸੋ ਦੁਖ ਤੁਮ ਸੋ ਕਹਯੋ ਨ ਜਾਈ ॥ ^{੪੧}ਜਾਨ ਮਾਫ ਹਮਰੀ
ਜੋ ਕੀਜੈ ॥ ^{੪੨}ਪਾਛੇ ਬਾਤ ਸਕਲ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥੧੩॥ ^{੪੩}ਯਾ ਰਾਨੀ ਕਹ
ਕਾਮ ਸੰਤਾਪੋ ॥ ^{੪੪}ਤੁਮ ਨਹਿ ਇਹ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥ ^{੪੫}ਤਾ ਤੇ ਯਾਹਿ
ਭੋਗ ਭਾਹਿ ਲੀਨਾ ॥ ^{੪੬}ਯਾ ਤੇ ਜਾਤ ਉਪਾਵ ਨ ਕੀਨਾ ॥੧੪॥ ^{੪੭}ਯਹ
ਮਦ ਮੱਤ ਮੈਨ ਤ੍ਰਿਯ ਭਰੀ ॥ ^{੪੮}ਤੁਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਇਹ ਸਾਥ ਨ ਕਰੀ ॥ ^{੪੯}ਅਬ
ਯਹ ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਜਬ ਪਾਵੈ ॥ ^{੫੦}ਯਾ ਕੋ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੂੰ ਜਾਵੈ ॥੧੫॥
^{੫੧}ਇਹੋ ਤੁਮ ਤਬ ਉਪਚਾਰ ਕਰਾਵੈ ॥ ^{੫੨}ਬਚਨ ਹਾਥ ਮੋਰੋ ਪਰ ਦਯਾਵੈ ॥
^{੫੩}ਜਬ ਇਹ ਦੁਖ ਮੈਂ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂ ॥ ^{੫੪}ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ ਜੁਤ
ਪਾਉਂ ॥੧੬॥ ^{੫੫}ਭਲੀ ਭਲੀ ਰਾਜੈ ਤਬ ਭਾਖੀ ॥ ^{੫੬}ਹਮਹੂੰ ਇਹ ਹਿਰਦੈ
ਮਥਿ ਰਾਖੀ ॥ ^{੫੭}ਪ੍ਰਥਮ ਰੋਗ ਤੁਮ ਯਾਹਿ ਮਿਟਾਵੈ ॥ ^{੫੮}ਅਰਧ ਰਾਜ ਰਾਨੀ
ਜੁਤ ਪਾਵੈ ॥੧੭॥ ^{੫੯}ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਬਚਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤੇ ਲਿਯਾ ॥ ^{੬੦}ਪੁਨਿ ਉਪਚਾਰ

੧. ਇਹ ਕੋਈ ਸਮੁਹਕ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਨ ਲਾਗ ਸੋ ਤਨ ਜਾਨ ॥ ਕਿਆ ਜਾਨ ਕੋਈ ਦਰਦ ਬਿਗਾਲ ॥ ਰਾਜੇ ਕਈ-ਕਈ
ਰਾਣੀਆਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਕਈ ਕਈ ਰਖੇਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਘਟਿ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਤੇ
ਤੁਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਰ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਨ ਤੇ ਘਟਾ ਕੇ ਵੇਖੇ
। ਬੁਧ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਹੰਸ ਉਡ
ਦਾ ਆਇਆ ਤੇ ਬੁਧ ਦੇਵ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਾਈ ਨੇ ਹੰਸ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਲਤ ਵਿਚ ਲਗਾ ਤੇ ਫੜ-ਫੜਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ
ਗਿਰ ਪਿਆ। ਬੁਧ ਬੜਾ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਸੀ ਉਸਨੇ ਜਾਕੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਖ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਾਣ
ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਖਦੀ ਚੀਜ ਪਈ ਤਾਂ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਇਤਨੀ
ਹੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਓਂ ਦੂਜੇ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਘਟਾ ਕੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੧. ਬੰਸ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਪਿਪ-ਪਿਪ ਹੀ ਰਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ।
੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਨੇੜਾਂ ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਬਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੩. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇ ।
੪. ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬੋਲਕੇ ਕੋਈ ਉੱਤ੍ਰ ਨਾ ਦੇਵੇ ।
੫. ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਝੱਟ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਡਿੱਗ ਪਵੇ
੬. ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਪਿਪ-ਪਿਪ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ॥੪॥
੭. ਰਾਜਾ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ
੮. ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਹੇ
੯. ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?
੧੦. ਜਿਸਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫॥
੧੧. ਹੁਣ ਇਸਦਾ ਕੀ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?
੧੨. ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਣੀ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ।
੧੩. ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਇਨਾਮ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ।
੧੪. ਰਾਣੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਕਾਂਸੀ ਵਿਚ ਕਰਵਤ (ਆਰਾ) ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ ॥੬॥
੧੫. ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਣੀ ਭਰਾਂਗਾ ।
੧੬. ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮਾਂਗਾ ।
੧੭. ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਣੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾ ਦੇਵੇ ।
੧੮. ਉਹ ਰਾਣੀ ਵੀ ਲੈ ਲਵੇ ਤੇ ਰਾਜ ਵੀ ਸਾਂਭ ਲਵੇ ॥੭॥
੧੯. ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਣੀ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ।
੨੦. ਸਮਝੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੨੧. ਉਸਨੂੰ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਵੀ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਵੀ
੨੨. ਭਾਵ-ਇਕ ਰਾਤ ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ॥੮॥
੨੩. ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਰਾਜ ਕਰਿਆ ਕਰੇ ।
੨੪. ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਸੋਇਆਂ ਕਰੇ ।
੨੫. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ।
੨੬. ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਭੋਗਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ॥੯॥
੨੭. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੨੮. ਤਾਂ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨੇ ਦੋਇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ।
੨੯. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ।
੩੦. ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ ਰਾਜਨ ॥੧੦॥
੩੧. ਇਕ ਵੇਦ (Dr.) ਮੈਂ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲਵੋ ।
੩੨. ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉ ।
੩੩. ਉਹ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ।
੩੪. ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਗ ਤੋਂ ਅਰੋਗ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੧੧॥
੩੫. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ।
੩੬. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਭੁਲਾ ਲਿਆ ।
੩੭. ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਨਬਜ (ਨਾੜੀ) ਦਿਖਾਈ ।
੩੮. ਵੇਦ ਨੇ ਨਾੜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ॥੧੨॥
੩੯. ਜਿਸ ਰੋਗ ਨੇ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੁਖੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।
੪੦. ਉਹ ਦੁਖ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
੪੧. ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਮਾਫੀ ਦਿਓ-ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ।
੪੨. ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈਣੀ ॥੧੩॥
੪੩. ਇਹ ਰਾਣੀ ਕਾਮ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਹੈ ।
੪੪. ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।
੪੫. ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਰੋਗ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
੪੬. ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ॥੧੪॥
੪੭. ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾਮ ਦੇ ਮਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
੪੮. ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।
੪੯. ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
੫੦. ਫੇਰ ਇਸਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੫॥
੫੧. ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦਾ ਇਹ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉ ।
੫੨. ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ।
੫੩. ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ।
੫੪. ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗਾ ॥੧੬॥
੫੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ
੫੬. ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
੫੭. ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਹ ।
੫੮. ਫੇਰ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਲੈ-ਲੈ ॥੧੭॥
੫੯. ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ ।
੬੦. ਫੇਰ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਜਾ ਖੜੀ। ਸਵੇਰੇ ਆਪੇ ਆਏ ਰੋਏ ਕਰਲਾਏ ਲਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ ਜਦੋਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋਂ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਗਿਰ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ਹੈ ੧੦੦ ਸ਼ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਮਲਕਾ ਭਾਗੋਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਭਾਗੋਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਇਥੇ ਭੂਤ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚੁੜੇਲਾ ਹਨ ਇਥੇ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਮਹਿੰਗੀ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਮ ਭੋਲਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਭੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਧੀ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਬਦਾਣਕ ਸੱਟ ਪਈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਹੁਕਮੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ। ਤੇ ਮਲਕ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ, ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਤੇ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜਿਆ :-

ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਸੁਰਾਹੁ ਬਿਨੁ ਲੇਖੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥

ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥੧॥ਪੰ:੫੬੮॥ਸ:੧॥

ਪਾਪੀ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ ਪਾਪ ਬੜਾ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਜਗਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਚਿੜੀ ਦੇ ਮਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਰਾਗ ਰੰਗ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਰੋਸ਼ ਗੁੰਮ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਨਾਚੀ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਮਾਂ ਪਾਗਲ ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਹੁਕਮੀ ਮਰ ਗਈ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਜਗਜੀਵਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਜਾ ਪਾਇਆ-ਪੀਰੂ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨੇ ਨੇ ਵੜਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਨਾਚੀ ਤੇ ਰਖੇਲ ਖਿਸਕ ਗਏ ਤੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਉਲਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਵੇਦ ਭੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਵੇਦ ਨੇ ਮਿਰਗੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਘੋਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪੰਜ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਕੱਮ ਪਰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਛੋਟੇ ਮਲਕ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਆਈ, ਮਲਕ ਭਾਗੋਂ ਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਕਰਾਈ ਪਾਂਡੇ ਡਰਦੇ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਲੱਭ ਕਰਕੇ ਟੱਲ ਖੜਕਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਮਾਂ ਆਈ ਸੀ ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਮਿਰਗੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਮਲਕ ਭਾਗੋਂ ਘਬਰਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਚੇਤ ਰਾਮ ਜੋਤਸ਼ੀ ਭਰਮਨ ਦਾਸ ਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਤੀਆਂ ਕੱਢ, ਤੇ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਖੋ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਲਗਾ ਹੈ ? ਪੰਡਿਤ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੜਾ ਖਤਰਾ ਏ ਭਾਰੀ ਕਸ਼ਟ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਖੱਚੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਤਬਾਹੀ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਦਾਸੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਮਲਕ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੀੜੇ ਪਾੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਬੱਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁਣਵਾ ਹੈ। ਮਲਕ ਫੇਰ ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕੀ ਮਾਮੂਲ ਹੈ ? ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਜੋਤਿਸ਼ ਦੀ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਰਖਾਈਆਂ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਹ ਚਿੰਬੜ ਗਈ ਹੈ। ਮਲਕ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚੱਕਰ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅਹੰਕਾਰੀ ਫਿਤੁਤ ਨਹੀਂ ਗਈ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੰਸ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਭੰਡਾਰੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੋਗ ਆਏ ਕਿਉਂ ? ਪਾਪੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕੁਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਕੂਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ—

ਅਸਤੁ ਅਨਾਜੀ ਕਦੇ ਨ ਬੂਝੈ ॥ ਕਥਨੀ ਕਰੇ ਤੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਲੂਝੈ ॥ ਅੰਧੁ ਅਗਿਆਨੀ ਕਦੇ ਨ ਸੀਝੈ ॥੧॥ਪੰ:੧੬੦॥ਸ:੩॥

ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਨ (ਸਰੀਰ) ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੋ ਬੀਜ ਪਾਵਾਂਗੇ ਉਹੀ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ-ਪਰ ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਮਨੋ ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕਠੋਰ ਦਿਲਦੇ ਲਾਲਚੀ ਤੇ ਹੱਕਾਰੀ ਰਿਸਵਤ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਾਂ ਮੰਨਣ ॥੬॥

ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਕਿਯਾ ॥ ^੧ਭੋਗ ਕਿਯੋ ਤ੍ਰਿਯ ਰੋਗ ਮਿਟਾਯੋ ॥ ^੨ਅਰਧ ਰਾਜ
ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਪਾਯੋ ॥੧੮॥ ^੩ਅਰਧ ਰਾਜ ਇਹ ਛਲ ਤਿਹ ਦਿਯੋ ॥ ^੪ਰਾਨੀ
ਭੋਗ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੰਗ ਕਿਯੋ ॥ ^੫ਮੂਰਖ ਨਾਹ, ਨਾਹਿ ਛਲ ਪਾਯੋ ॥ ^੬ਪ੍ਰਗਟ
ਆਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ ॥੧੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੭ਇਹ ਛਲ ਰਾਨੀ ਨਿਪ ਛਲਾ;
ਰਮੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ^੮ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਾ ਕੋ ਦਿਯਾ; ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ
ਨਾਥ ॥੨੦॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੯ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਿਹ ਦਿਯੋ ॥ ^{੧੦}ਮੂਰਖ
ਪਤਿ ਕਹ ਅਸਿ ਛਲਿ ਲਿਯੋ ॥ ^{੧੧}ਇਕ ਦਿਨ ਰਨਿਯਹਿ ਜਾਰ ਬਜਾਵੈ ॥
^{੧੨}ਅਰਧ ਰਾਜ ਤਿਹੋਂ ਆਪੁ ਕਮਾਵੈ ॥੨੧॥ ^{੧੩}ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੈ ਨਿਪ ਕੇ
ਧਾਮਾ ॥ ^{੧੪}ਇਕ ਦਿਨ ਭਜੈ ਜਾਰ ਕੋ ਬਾਮਾ ॥ ^{੧੫}ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜ
ਕਮਾਵੈ ॥ ^{੧੬}ਜਾਰ ਛੱਤ੍ਰ ਦਿਨ ਦੁਤਿਯ ਦੁਰਾਵੈ ॥੨੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਬਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੨॥੫੫੮੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੭}ਰਾਜਪੁਰੀ ਨਗਰੀ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੮}ਰਾਜਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥
^{੧੯}ਰਾਜ ਦਈ ਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ^{੨੦}ਚੰਦ੍ਰ ਲਈ ਜਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥੧॥
^{੨੧}ਨਿਪ ਸੋ ਅਤਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਹਿਤ ਰਹੈ ॥ ^{੨੨}ਸੋਈ ਕਰਤ ਜੁ ਰਾਨੀ ਕਹੈ ॥
^{੨੩}ਔਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ^{੨੪}ਅਧਿਕ ਨਾਰਿ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸਾਵੈ ॥੨॥
^{੨੫}ਰਾਨੀ ਕੀ ਆਗਾਯਾ ਸਭ ਮਾਨੈ ॥ ^{੨੬}ਰਾਜਾ ਕੋ ਕਰਿ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ^{੨੭}ਮਾਰਯੋ
ਚਹਤ ਨਾਰਿ; ਤਿਹ ਮਾਰੈ ॥ ^{੨੮}ਜਿਹੋਂ ਜਾਨੈ ਤਿਹੋਂ ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਾਰੈ ॥੩॥ ^{੨੯}ਬੇਸੂ
ਏਕ ਠੌਰ ਤਿਹੋਂ ਆਈ ॥ ^{੩੦}ਤਿਹ ਪਰ ਰਹੇ ਨਿਪਤਿ ਉਰਝਾਈ ॥ ^{੩੧}ਚਹਤ
ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਾਸਾਵੈ ॥੪॥ ^{੩੩}ਜਬ
ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ^{੩੪}ਇਹੋ ਚਿੱਤ ਅਪਨੇ ਠਹਰਾਈ ॥ ^{੩੫}ਜੋ ਮੈਂ ਧਾਮ
ਜਾਰ ਕੇ ਜਾਉ ॥ ^{੩੬}ਨਿਪਨ ਕਹੈ ਕਛੂ ਮਾਫ ਕਰਾਉ ॥੫॥ ^{੩੭}ਰੈਨਿ ਸਮੈ ਜਬ
ਤਹੋਂ ਨਿਪ ਆਏ ॥ ^{੩੮}ਇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਨੀ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ^{੩੯}ਮੈਂ ਤੇ ਤਾਹਿ ਸੁੰਦਰਿ
ਤਿਹ ਜਾਨੈ ॥ ^{੪੦}ਜਾ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਾਇ ਤੁਮ ਠਾਨੈ ॥੬॥ ^{੪੧}ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ
ਰੋਖ ਮੋਹਿ ਭਯੋ ॥ ^{੪੨}ਬੇਸੂ ਕੇ ਰਾਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਰਾਯੋ ॥ ^{੪੩}ਇਹ ਅਪਨੀ ਭਗਨਿਯਹਿ
ਨ ਭਜੋ ॥ ^{੪੪}ਮੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਤਰ ਤੁਮ ਤਜੋ ॥੭॥ ^{੪੫}ਜੋ ਤੁਮ ਬੇਸੂ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ
ਜੈਹੋ ॥ ^{੪੬}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮੈਹੋ ॥ ^{੪੭}ਤਬ ਮੈ ਧਾਮ ਜਾਰ ਕੇ ਜੈਹੋ ॥
^{੪੮}ਤੇਰੇ ਫੁਲਿ ਡਾਰਿ ਸਿਰ ਐਹੋ ॥੮॥ ^{੪੯}ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਤ ਮੁਹਿ ਯਹ ਲਿਖਿ

i. ਇਹ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਮੂਰਖ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਜਾ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਪਰ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵਕਾਰ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਲੋਕ ਵਕਾਰ ਵੀ ਬਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਜਹਾਲਤ ਸਹੇੜ ਲਈ ਜੋ ਹਰਦਮ ਹਰ ਰੋਜ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਰੜਕਦੀ ਰਹੇ। ਮਨਮੁਖ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੇ ਉਹ ਉਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਮੰਗ ਬਚਨ ਹੈ—ਮਨਮੁਖਾ ਦੇ ਸਿਰਿ ਜੋਰਾਂ ਅਮਰੁ ਹੈ ਨਿਤ ਦੇਵਰ ਭਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਈ ਸੁਚੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਗੱਦੇ ਤੇ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਾਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਨੇ—ਜੈਸਾ ਕਿ ਬਚਨ ਹੈ:—ਜੋਗ ਦਾ ਆਖਿਆ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵਦੇ ਸੇ ਅਧਿਵਤ ਅਮੋਧ ਖਲਾ ॥ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪੇ ਕੁਸੁਧ ਨਰ ਸੇ ਜੋਰਾਂ ਪੁਛਿ ਚਲਾ ॥੫:੩੦੪॥੪:੪॥ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਈ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜੋ ੩੨ ਗੁਣਾਂ ਸਪੰਨ ਹਨ ਉਹ ਨੇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਲਾਭ ਹੈ—ਜੈਸਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰਬਰ ੨੯੭ ਸਿੱਧ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕਰਤੱਵ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਮਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹੋ।
o ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਰਖਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਵੇਸਵਾ ਦੇ 'ਭਜਣ' ਨਾਲ ਗੁਣਿ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਿਕਾਰੀ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾਂ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਨਾਂ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਹੀ ਪੱਲਾ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—ਚਿਤਵਤ ਪਾਪ ਨ ਅਲਭੁ ਆਵੈ ॥ ਬੇਸੁਆ ਭਜਤ ਕਿਛੁ ਨਹ ਸਰਮਾਵੈ ॥੫:੧੧੪੩॥੪:੫॥

੧. ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
  ੨. ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੮॥
  ੩. ਇਸ ਧੌਖੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
  ੪. ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸੱਧਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ।
  ੫. ਮੁਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਧੌਖਾ ਪਾਖੰਡ ਨਾ ਸਮਝਿਆ।
  ੬. ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲਿਆ ॥੧੯॥
  ੭. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਲਿਆ।
  ੮. ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ॥੨੦॥
  ੯. ਇਸ ਧੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
  ੧੦. ਮੁਰਖ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਗ ਲਿਆ।
  ੧੧. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਯਾਰ ਪਾਸ ਰਹੇ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ
  ੧੨. ਦਿਨ ਉਹ ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰੇ ॥੨੧॥
  ੧੩. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਰਹੇ।
  ੧੪. ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾਰ ਨੂੰ ਭਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ।
  ੧੫. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਮਾਵੇ।
  ੧੬. ਦੂਏ ਦਿਨ ਉਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ (ਤਾਜ) ਯਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਰੋਵੇ ॥੨੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਬਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੬੨॥੧੫੨੧॥ਚਲਦਾ॥
੧੭. ਰਾਜ ਪੂਰੀ ਨਗਰੀ ਹੈ ਜਿਥੇ।
  ੧੮. ਰਾਜ ਸੈਨ ਨਮਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਥੇ।
  ੧੯. ਰਾਜ ਦੇਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ)।
  ੨੦. ਜਾਣੇ ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਚੰਦ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ ਸੀ ॥੧॥
  ੨੧. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਸੀ।
  ੨੨. ਰਾਜਾ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ।
  ੨੩. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।
  ੨੪. ਉਸ ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਸੀ ॥੨॥
  ੨੫. ਜੋ ਰਾਣੀ ਆਗਾਯਾ ਕਰੇ ਉਹ ਸਭ ਮੰਨ ਲਵੇ।
  ੨੬. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸਮਝੇ।
  ੨੭. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ।
  ੨੮. ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਦੇਵੇ ॥੩॥
  ੨੯. ਇਕ ਵਾਰ ਉਥੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਆ ਗਈ।
  ੩੦. ਰਾਜਾ ਉਸ ਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਲੜ ਗਿਆ।
  ੩੧. ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂ।
  ੩੨. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਨਰਾਜਗੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ॥੪॥
  ੩੩. ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ।
  ੩੪. ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।
  ੩੫. ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਯਾਰ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੀ।
  ੩੬. ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਇਹ ਛੋਟ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੀ ॥੫॥
  ੩੭. ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਘਰ ਆਇਆ।
  ੩੮. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।
  ੩੯. ਤੈਂ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸੁੰਦਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।
  ੪੦. ਐ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ ॥੬॥
  ੪੧. ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਹੈ।
  ੪੨. ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਹੈ।
  ੪੩. ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ - ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਉਸੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
  ੪੪. ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਲੈ ॥੭॥
  ੪੫. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਸਵਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਉਗੇ।
  ੪੬. ਤੇ ਕਾਮ ਵਿਹਾਰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।
  ੪੭. ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ।
  ੪੮. ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਕੇ ਆਵਾਂਗੀ ॥੮॥
  ੪੯. ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦੇਹ ਫੇਰ ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਰਹੀਂ।

ਮੁਰਖ ਲੋਗ ਪਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੋਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ-ਜੈਸੀ ਪਰ ਪੁਰਖਾਂ ਰਤ ਨਾਰੀ ॥

ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਟੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੰ:੧੧੬੪-੬੫ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਦਸਦੇ ਹਨ:-

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਤਿਆਗੇ ਅੰਧਾ ॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਸਿਉ ਘਾਲੈ ਧੰਧਾ ॥ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘਲੁ ਦੇਖਿ ਸੁਆ ਬਿਗਸਾਨਾ ॥

ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਮੁਆ ਲਿਪਟਾਨਾ ॥੧॥ ਪਾਪੀ ਕਾ ਘਰੁ ਅਗਨੇ ਮਾਰਿ ॥ ਜਲਤ ਰਹੈ ਮਿਟਵੈ ਕਥ ਨਾਰਿ ॥੧॥

ਜਿਉ ਭੇਸਾ ਕੇ ਪਰੇ ਅਖਾਰਾ ॥ ਕਾਪਰੁ ਪਹਿਰਿ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਨਿਹਾਲੇ ਸਾਸ ॥

ਵਾਕੇ ਗੱਲੇ ਜਮ ਕਾ ਹੈ ਵਾਸ ॥੩॥ ਜਾਕੇ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਓ ਕਰਮਾ ॥ ਸੋ ਭਜਿ ਪਰਿ ਹੈ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਰਨਾ ॥

ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡਾ ਆਪ ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਆਚਰਣ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

ਸਮਰ ਉਸ ਅਗਮੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਿ ਕੇ ਪਟਿ ਦੇ ਜਾਣ ਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਾਰੀ ਜਾਂਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਕਰਮ ਧਰਤੀ ਸਰੀਰ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ ਜੋ ਬੋਵੈ ਸੋ ਖਾਤਿ ॥ ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਿਰਿ ਦਰਵਾਰੇ ਮਨਮੁਖ ਸਦਾ ਭਵਾਤਿ ॥੧੭੮॥੧੫॥

ਹਰਮ ਦਾ ਧੰਧਾ ਹੇਠੋਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੋਂ ਜਿਹਾ ਮਲਕ ਸੀ ਉਹੋਂ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵੀ ਲੱਟੂ ਸੀ, ਯਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕਰ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਤੇ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕੁਜੜੀ ਦੁਧ ਕਿਸੇ ਤੇ ਤੋਲਾ ਘੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬੋਰੀ ਗੁਜ਼, ਸ਼ੱਕਰ ਖੰਡ ਆਦਿ ਦੀ, ਰਾਸ਼ਨ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ੨੦੦ ਖੁਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਨ ਘਰ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਖ ਪਰੇ ਹਰਿ ਸਿਮੀਐ-ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਯਗ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਦਿਤਾ ਪਰ ਬਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸੂਪ ਰੂਪੀ ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਾਂ ਰਹੇ ਜੋ ਭੰਡਾਰੇ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਂ ਆਇਆ ਉਸਨੂੰ ਜਬਰੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਇਗਾ। ਕਈ ਤਾਂ ਸੱਟ ਖਾਕੇ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਐਓ ਪਛੋਤਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੁੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਹਮ ਨੀਚ ਦੇ ਉਤਮ ਭਏ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਣਾਈ। ਪਾਥਰ ਭੁਬਦਾ ਕਾਢ ਲੀਆ ਸਾਚੀ ਵਡਿਆਈ ॥੧੭੮॥੧੫॥੧॥ ਪਰ-ਮਲਕ ਭਾਗੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਖਰਾਂ ਫੁੱਧਦਾ ਹੈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕੋਈ ਚੁੱਲੇ ਅੱਗ ਨਾ ਪਾਵੇ ਸਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਰੋਟੀ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਖਾਣੀ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਨਾਂ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨ ਸਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਗਤ ਵੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਚਾਰਾਂ ਵਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਮਾਰ ਕੇ ਸੱਦਣ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ ਨੇ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਜੇ ਪਰ ਲਾਲੋਂ ਤੁਖਾਣ ਦੇ ਘਰ ਵੇਂ ਬੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਇਕ ਬੁਝਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਹੈ ਬੋਈ ਖੜ੍ਹੀ ਰੋਟੀ ਲਾਲੋਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਦੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮਲਕ-ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਨ ਛਕਦੇ ਹਾਂ ਐਓ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਾਉ ਪਿਆਦਿਓ ਜਾਉ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਆਉ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਆਓ। ਪਿਆਦਿਓ ਗਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਆਦਿਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਐਓ ਆ ਗਏ ਪਰ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜਨ ਦਾ ਅੰਨ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਸੀ। ਮਲਕ ਭਾਗੀ ਦਾ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਸੀ ਇਹ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਕਢਾਹ ਤੇ ਮਾਹਲ ਪੂੜੇ ਹਨ ਇਹ ਖਾਣੇ ਹੀ ਪੈਣਗੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਹੰਕਾਰੀ ਮਈ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਗੋਂ ਦੇ ਮਾਲ ਪੁੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗ ਪਈ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਦੀ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਵਗ ਡੁਰਿਆ—ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਪਾਰਮਿਕ ਸੰਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਵਰਸਾਇਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੇਠਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਲਕ ਭਾਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਗ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਕ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਮਹਿੰਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਭਚਾਰਨ ਗਈ ਗੁਜਰੀ, ਨੈਣਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ॥

ਦਯਾਵਹੁ ॥ ^੧ਜਿਹ ਜਾਨਹੁ ਤਿਹ ਬਹੁਰਿ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥ ^੨ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ
ਹੋਹੁ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^੩ਕਾਮ ਕਲੇਲ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਵੈ ॥੯॥ ^੪ਜਬ ਇਹ ਭਾਂਤਿ
ਸੁਨੈ ਨਿਪ ਬੈਨਾ ॥ ^੫ਜੋਰਿ ਰਹਾ ਨੈਨਨ ਸੋ ਨੈਨਾ ॥ ^੬ਚੁਪ ਹੋ ਰਹਾ ਕਛੂ
ਨਹਿ ਕਹਯੋ ॥ ^੭ਕਵਨ ਭੇਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ ਲਹਯੋ ॥੧੦॥ ^੮ਮੋਰੀ ਲਗਨ
ਉਤੈ ਲਗਿ ਗਈ ॥ ^੯ਤਬ ਰਾਨੀ ਅਸਿ ਬਾਤ ਠਟਈ ॥ ^{੧੦}ਤਾ ਕੋ ^੧ਕਰਿਯੈ
ਕਵਨ ਉਪਾਈ ॥ ^{੧੧}ਮੁਹਿ ਤੇ ਤਜੀ ਨ ਬੇਸਾ ਜਾਈ ॥੧੧॥ ^{੧੨}ਅਬ ਯਹ
ਬਾਤ ^੩ਰਾਨਿਯਹਿ ਗਈ ॥ ^{੧੩}ਮੋਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬੇਸਾ ਸੰਗ ਲਹੀ ॥ ^{੧੪}ਵਾ ਬਿਨੁ
ਮੋ ਸੋ ਰਹਯੋ ਨ ਜਾਈ ॥ ^{੧੫}ਤਾਹਿ ਭਜੇ; ਕਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਈ ॥੧੨॥
^{੧੬}ਜਬ ਨਿਪ ਫਿਰਿ ਰਾਨੀ ਕੇ ਆਯੋ ॥ ^{੧੭}ਤਬ ਰਾਨੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥
^{੧੮}ਤੁਹਿ ਬੇਸਾ ਕੇ ਗਯੋ ਸੁਨਿ ਪੈਹੋ ॥ ^{੧੯}ਤਬ ਮੈਂ ਭੋਗ ਜਾਰ ਸੋ ਕੈਹੋ ॥੧੩॥
^{੨੦}ਅਬ ਤੁਮ ਹੋ ਨਿਧਾਤ ^੨ਪਿਯ ਗਏ ॥ ^{੨੧}ਤਾ ਤੇ ਸੁਤ ਗ੍ਰਿਹ ਹੋਤ ਨ
ਭਏ ॥ ^{੨੨}ਜਬ ਭਜਿ ਹੈ ਜੁ ਲੋਗ ਇਹ ਬਾਮਾ ॥ ^{੨੩}ਹੋ ਪੂਤ ਤਿਹਾਰੇ
ਧਾਮਾ ॥੧੪॥ ^{੨੪}ਤਬ ਰਾਜੈ ਯੋ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੨੫}ਭਲੀ ਬਾਤ ^੩ਰਾਨਿਯਹਿ
ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੨੬}ਤਾ ਕੋ ਭੋਗ ਮਾਫ ਲਿਖਿ ਦਿਯੋ ॥ ^{੨੭}ਆਪ ਗਵਨ ਬੇਸਾ ਕੇ
ਕਿਯੋ ॥੧੫॥ ^{੨੮}ਜਬ ਰਾਜਾ ਬੇਸਾ ਕੇ ਜਾਵੈ ॥ ^{੨੯}ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ ਨਾਰਿ
ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੩੦}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਈ ॥ ^{੩੧}ਹ੍ਰਿਦੈ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਸੰਕ
ਨ ਧਰਈ ॥੧੬॥ ^{੩੨}ਰਾਨੀ ਬੇਸੁਹਿ ਆਪੁ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੩੩}ਇਹੋ ਛਲਿ ਰਾਜਾ
ਤੇ ਲਿਖਿਵਾਯੋ ॥ ^{੩੪}ਜਿਹ ਚਾਹੈ ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ ॥ ^{੩੫}ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ
ਮਾਨਿ ਕਮਾਵੈ ॥੧੭॥ ^{੩੬}ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਨ ਰਾਜੇ ਪਾਯੋ ॥ ^{੩੭}ਇਹੋ ਛਲ ਅਪਨੋ
ਮੁੰਡ ਮੁਡਾਯੋ ॥ ^{੩੮}ਅਬਲਾ ਐਸੋ ਚਰਿਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ^{੩੯}ਪਤਿ ਤੇ ਭੋਗ ਮਾਫ
ਕਰਿ ਲਯੋ ॥੧੮॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਤਰਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯॥੧੫੫੮੯॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੦}ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ ॥ ^{੪੧}ਆਨਦ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਬਹੁ
ਗੁਨਾ ॥ ^{੪੨}ਅਨਦਾਵਤੀ ਸਦਨ ਤਿਹ ਬਾਲਾ ॥ ^{੪੩}ਜਗਤ ਭਯੋ ਤਾ ਤੇ
ਉਜਿਯਾਲਾ ॥੧॥ ^{੪੪}ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਬਿਧਿਨਾ ਤਿਹ ਕੀਨਾ ॥ ^{੪੫}ਜਾ ਸਮ ਰੂਪ ਨ
ਦੂਸਰ ਦੀਨਾ ॥ ^{੪੬}ਆਯੋ ਪੁਰਖ ਏਕ ਤਬ ਬਨੋ ॥ ^{੪੭}ਰਾਨੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰਿ ਥੋ ਘਨੋ ॥੨॥
^{੪੮}ਜਬ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੪੯}ਮਦਨ ਬਾਨ ਤਾ ਕੇ ਤਨ ਮਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਗੀਝਿ
ਰਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ^{੫੧}ਘਰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਕਛੂ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ॥੩॥ ^{੫੨}ਪਠੈ
ਹਿਤੂ ਇਕ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵਾ ॥ ^{੫੩}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਵਾ ॥ ^{੫੪}ਮਨ ਮਾਨਤ ਆਸਨ

1. ਕਰੀਐ । 2. ਪੀਅ । 3. ਰਾਨੀਐ (ਬੋਲ) ।

ਇਤਿਹਾਸ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਨੋਂ ਪੱਲੇ ਨਾਂ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਕਿੱਸਾ ਕਹਾਣੀ ਨਾਵਲ, ਜਾਂ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ
ਦਾ ਸਮੂਹਕ ਗਿਆਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ
ਦੇ ਅੰਗ ਬਿਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀ ਅਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅੱਗੇ ਫੰਗ ਲਾ ਕੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਪੰਚ ਤਸਕਰ ਧਾਵਤ ਰਾਏ ਭੁਕਾ ਮਨਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ ॥੨॥ਪੰ:੧੩੨੯॥ ਸ:੧॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬੜੀ ਅਗਮ ਅਗਾਥ ਕਥਾ ਹੈ—ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਇਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਧੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾਂ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਸਿਰ
ਭੁਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਕੁਝਿ ਕਿਵੇਂ ਖਲੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਹਰਨ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜਿਹੋ ਉਚ
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਸੀਂ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਝ
ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਭੌਤਕ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਓਪਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ
ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

੧. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਫੇਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਰਹੁ ।
੨. ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂ । ਅਰਥਾਤ
੩. ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤੂੰ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ॥੯॥
੪. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ।
੫. ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਤੱਕਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੬. ਸੁਣਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਕੁਝ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ ।
੭. ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚੇ ਕਿ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੦॥
੮. ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਲਗਨ ਉਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਹੁਣ
੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਬਾਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
੧੦. ਹੁਣ ਇਸਦਾ ਕੀ ਓਪਾਇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?
੧੧. ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੧੧॥
੧੨. ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਣੀ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੩. ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
੧੪. ਵੇਸਵਾ ਬਿਨਾਂ ਮੈਥੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
੧੫. ਜੇ ਵੇਸਵਾ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚਦਾ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥
੧੬. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ।
੧੭. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੧੮. ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੁਣ ਲਿਆ ।
੧੯. ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਯਾਰ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਜਾ ਕਰਾਂਗੀ ॥੧੩॥
੨੦. ਤੂੰ ਦੂਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
੨੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ।
੨੨. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰੇਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
੨੩. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥੧੪॥
੨੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਐਉਂ ਸੋਚਿਆ ।
੨੫. ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ
੨੬. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੭. ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੧੫॥

੨੮. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਜਾਵੇ—

੨੯. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
੩੦. ਸਮੂਹਕ ਕਾਮ ਭੋਗ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ।
੩੧. ਹੁਣ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੰਡਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ॥੧੬॥
੩੨. ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੇਸਵਾ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸਹੀਂ ਆਪ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੩੩. ਇਸ ਫਰੋਬ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ।
੩੪. ਹੁਣ ਆਪ ਵੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ
੩੫. ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ॥੧੭॥
੩੬. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ।
੩੭. ਇਸ ਧੋਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲਿਆ ।
੩੮. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਐਸਾ ਛਲ ਕੀਤਾ ।
੩੯. ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਦੂਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਾ ਲਿਆ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਤਰਿਆਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੩॥੧੫੮੯॥ਚਲਦਾ॥

੪੦. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਗਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੪੧. ਉਥੇ ਆਨੰਦ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬੜੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
੪੨. ਅਨਦਾਵਤੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੩. ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧॥
੪੪. ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੪੫. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੂਪ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ।
੪੬. ਤਦ ਉਥੇ ਇਕ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਪੁਰਖ ਆਇਆ ।
੪੭. ਜਿਹੜਾ ਰਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ॥੨॥
੪੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ।
੪੯. ਕਾਮ ਨੇ ਤੀਰ ਉਸਦੇ ਬਦਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੫੦. ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ।
੫੧. ਘਰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸੁੱਧ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥
੫੨. ਆਪਣਾ ਹਿੱਤੁ ਇਕ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੫੩. ਕਾਮ ਵਿਹਾਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਿਆ-ਮਨ
੫੪. ਭਾਉਂਦੇ ਆਸਣ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ।

੧੫ ਪ੍ਰਭਾ ਕੀ ਅਗਮ ਅਗਧਿ ਕਥਾ ॥ ਸੁਨੀਐ ਅਵਰ ਅਵਰ ਬਿਧਿ ਬੁਝੀਐ ਬਕਨ ਕਥਨ ਰਹਤਾ ॥੧੫੮੯੯॥੧੫॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਆਨ ਦੀ ਬੜੀ ਉਚੀ ਕਥਾ ਹੈ ਸੁਣੀ ਦੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਐਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਰਨ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਵੇਂ—

ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਰਾਵਿਆ ਸਾ ਭਲੀ ਸੁਹਾਗਣਿ ॥ ਸੇ ਮੈ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਹਉ ਕਿਆ ਕਰੀ ਦੁਹਾਗਣਿ ॥੩॥

ਨਿਤ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਦਾ ਪਿਰੁ ਗਵੈ ॥ ਮੈ ਕਰਮ ਹੀਣ ਕਥ ਹੀ ਗਲਿ ਲਾਵੈ ॥੪॥੧੫੮੯੯॥੧੫॥ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ-ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸੁਹਾਗਣ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਲਈ ਪਤੀ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਛੁੱਟਣ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ? ਪਰ ਸੁਹਾਗਣ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਵਦੀ (ਕਾਮ ਭੋਗ) ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੀ ਚੰਦਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਵੇ । ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਅਨਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸਲੀਲ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਹਿਣਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬੀਬੀਆ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਪਰ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪ ਪੜਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਲਈ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੋਰ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਰਥ ਖੋਜੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।—ਇਕ ਅਫਸਰ ਗੋਪੁਣ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ (ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਾਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੇ) ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲਿਆ “ਪਹਿਲਾਂ” ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਿਥਮ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਪਹਿਲਾਂ” ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਗੋਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ । ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਨਹਾ ਕੇ ਕਲੰਡਰ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਪੂਛ ਦੇ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਪੜ ਲੈਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ-ਖੁਬ ਸੂਰਤੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੌਏ ਹੋਇ ਨੂੰ ਜਿਵਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ।

ਚਾਨਣ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ੋਂ ਆਵੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈ ਚਮਕੇ । ਜਦ ਸੁੰਦਰਾ ਅਰਸੋਂ ਆਵੇ ਸੋਹਣਿਆ ਤੇ ਪੈ ਚਮਕੇ । (ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ) ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਇਸ ਸੁੰਦਰਾ ਤੇ ਨਾਂ ਭੁਲੋ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁੰਦਰਾ ਰਚੀ ਬਣਾਈ ਹੈ

ਚਦਾ ਹਚਿਤ ਚਿਤ੍ਰ ਹੈ ਭਾਰੀ ॥ ਤਜਿ ਚਿਤ੍ਰੈ ਚੇਤਹੁ ਚਿਤਕਾਰੀ ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਏਹੈ ਅਵਭੇਰਾ ॥ ਤਜਿ ਚਿਤ੍ਰੈ ਚਿਤ੍ਰ ਰਾਖਿ ਚਿਤੋਰਾ ॥੧੨॥੧੫੮੯੯॥੧੫॥

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਚਿਤ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਖੁਫ਼ਾਂ ਪਹਾੜ ਤੇ ਸੁੰਦ ਨਿਜਾਰੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਈ ਅਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਅਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਆਦਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ-ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ :ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ (ਨਾਰੀ ਰਾਇ) ਖੜੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਦਰਸਨ ਭੇਟ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚਰਨ ਚੁੰਮਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਛੀ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕ ਗਈ ਸਿੱਖ ਨੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਰਨ ਦਾਸੀ ਹੀ ਬਣਾ ਲਵੋ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ

ਤਿਹੋਂ ਦਏ ॥ ^੧ਚੰਬਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ ॥੪॥ ^੨ਅਧਿਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਰਾਨੀ ਕਹੋ
ਭਾਯੋ ॥ ^੩ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜਨਾਯੋ ॥ ^੪ਕਹਾ ਉਜਾਰਿ ਜਹਾਂ ਬਡ ਅਹੀ ॥
^੫ਆਸਨ ਲਾਇ ਬੈਠਿਯੋ ਤਹੀ ॥੫॥ ^੬ਸਭ ਹੀ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤਿ ਚੜ੍ਹੈਯਹੁ ॥ ^੭ਦੁਮ
ਤਰ ਬੈਠੇ ਧਯਾਨ ਲਗੈਯਹੁ ॥ ^੮ਰਾਜਾ ਸਹਿਤ ਤਹਾਂ ਹਮ ਐਹੈ ॥ ^੯ਤੁਮੈਂ ਧਾਮ
ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਲੈ ਜੈਹੈ ॥੬॥ ^{੧੦}ਮਾਨਿ ਜਾਰ ਸੋਈ ਬਚ ਲਯੋ ॥ ^{੧੧}ਭੇਖ ਅਤਿਬ
ਕੋ ਧਾਰਤ ਭਯੋ ॥ ^{੧੨}ਆਸਨ ਏਕ ਬਿਛ ਤਰ ਮਾਰਾ ॥ ^{੧੩}ਯੋ ਰਾਜਾ ਸੋ ਨਾਰਿ
ਉਚਾਰਾ ॥੭॥ ^{੧੪}ਸੋਵਤ ਹੁਤੀ ਸੁਪਨ ਮੈਂ ਪਾਯੋ ॥ ^{੧੫}ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥
^{੧੬}ਪਾਵ ਸਾਥ ਤਿਨ ਮੋਹਿ ਜਗਾਯੋ ॥ ^{੧੭}ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥੮॥
^{੧੮}ਤੁਮ ਰਾਜਾ ਜੂ ਸਾਥ ਉਚਰਿਯਹੁ ॥ ^{੧੯}ਏਕ ਬਾਤ ਚਿਤ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਯਹੁ ॥
^{੨੦}ਏਕ ਰਖੀਸੂਰ ਬਨ ਮਹਿ ਸੁਨਾ ॥ ^{੨੧}ਤਾ ਸਮ ਭਯੋ ਨ ਹੈ ਕਹੂੰ ਮੁਨਾ ॥੯॥ ^{੨੨}ਰਾਜਾ
ਸਹਿਤ ਜਾਇ ਤਿਹੋਂ ਲਯੈਯਹੁ ॥ ^{੨੩}ਦੂਦਸ ਬਰਖ ਸੰਗ ਲੈ ਸੁਯਹੁ ॥ ^{੨੪}ਨਿਹੱਸੰਸੈ
ਘਰ ਮੈਂ ਸੁਤ ਹੋਈ ॥ ^{੨੫}ਯਾ ਮੈ ਬਾਤ ਨ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ॥੧੦॥ ^{੨੬}ਮਹਾਂ ਜਤੀ ਤਿਹੋਂ
ਮੁਨਿ ਕੋ ਜਾਨਹੁ ॥ ^{੨੭}ਕਹੂੰ ਨ ਬਿਨਸਾ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨਹੁ ॥ ^{੨੮}ਰੰਭਾਦਿ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਪਚਿਹਾਰੀ ॥ ^{੨੯}ਬ੍ਰਤ ਤੇ ਟਰਾ ਨ ਰਿਖਿ ਬ੍ਰਤਧਾਰੀ ॥੧੧॥ ^{੩੦}ਹਮ ਤੁਮ ਸਾਥ ਤਹਾਂ
ਦੋਊ ਜਾਵੈ ॥ ^{੩੧}ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਮੁਨਹਿ ਪਾਇ ਪਰ ਲਜਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਬਾਰਹ ਬਰਿਸ ਮੋਰਿ
ਸੰਗ ਸੁਾਵਹੁ ॥ ^{੩੩}ਨਿਹੱਸੰਸੈ ਘਰ ਮੈਂ ਸੁਤ ਪਾਵਹੁ ॥੧੨॥ ^{੩੪}ਸੁਨਿ ਬਚ ਨਿਪ
ਉਠਿ ਠਾਢੇ ਭਯੋ ॥ ^{੩੫}ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਤਵਨ ਬਨ ਗਯੋ ॥ ^{੩੬}ਜਹੋਂ ਛੈ ਬਿੱਛ ਗਗਨ
ਤਨ ਰਹੇ ॥ ^{੩੭}ਘੋਰ ਭਖਾਨਕ; ਜਾਤ ਨ ਕਹੇ ॥੧੩॥ ^{੩੮}ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਰਾਵ
ਤਹੋਂ ਗਯੋ ॥ ^{੩੯}ਹੋਰਤ ਤਵਨ ਮੁਨੀਸਹਿ ਭਯੋ ॥ ^{੪੦}ਨਾਰਿ ਸਹਿਤ ਪਾਇਨ ਤਿਹੋਂ
ਪਰਿਯੋ ॥ ^{੪੧}ਚਿਤ ਮੈ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚੁਰਿਯੋ ॥੧੪॥ ^{੪੨}ਜੋ ਸਿਵ ਸੁਪਨ ਸਮੈਂ
ਕਹਿ ਗਯੋ ॥ ^{੪੩}ਸੋ ਹਮ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿਗਨ ਲਹਿ ਲਯੋ ॥ ^{੪੪}ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਕਰਿ ਇਹ
ਗ੍ਰਿਹ ਲੈ ਜਾਊ ॥ ^{੪੫}ਲੈ ਰਾਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁਾਊ ॥੧੫॥ ^{੪੬}ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਨਿਪ ਪਾਇਨ
ਪਰ ਪਰੈ ॥ ^{੪੭}ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਮੁਨਿ ਆਖੈਂ ਨ ਉਘਰੈ ॥ ^{੪੮}ਤਯੋਂ ਰਾਜ ਸੀਸ ਨਿਹੁਰਾਵੈ ॥
^{੪੯}ਤਾਕਹੋਂ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ ਠਹਰਾਵੈ ॥੧੬॥ ^{੫੦}ਜਬ ਨਿਪ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਪਗ ਪਗ ॥
^{੫੧}ਤਬ ਆਖੈ ਮੁਨਿ ਦੁਹੂੰ ਉਘਰਾ ॥ ^{੫੨}ਤਾ ਸੋ ਕਹਾ; ਕਿਹੋਂ ਨਿਮਿਤਿ ਆਯੋ ॥
^{੫੩}ਕਿਹੋਂ ਕਾਰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗ ਲਜਾਯੋ ॥੧੭॥ ^{੫੪}ਹਮ ਹੈਂ ਮੁਨਿ ਕਾਨਨ ਕੇ
ਬਾਸੀ ॥ ^{੫੫}ਏਕ ਨਾਮ ਜਾਨਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ^{੫੬}ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਬਸਤ ਕਿਹੋਂ ਠੌਰਾ ॥

ਕਿਰਤਾਰਥ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇਰ ਲੋਂ ਦੇਖਤ ਰਹਿਵਾਏ ॥ ਜਾਨਯੋ ਸਿਖ ਮਮ ਸੁਤਾ ਕੋ ਗੁਰ ਚਹਿਤ ਪ੍ਰਣਾਏ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾ ਦਾ ਉਕ੍ਤ ਸੀ-

ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ਜੋ ਸਿਖ ਸੁਤਾ ਸੋ ਸੁਤਾ ਹਮਾਰੀ ॥ ਹਮ ਤੋਂ ਰਚਨਾ ਈਸ ਕੀ ਸੁਤ ਰਹੇ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ਸ੍ਰੀ: ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਸੂਰਜ ਭਾ:੧ ਬਿਸਰਾਮ ੨੭॥
ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰ ਹੋਰ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਰਸਨਾਤਮਿਕ ਜਿਉਤੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ-ਸਾਇੰਸਦਾਨ
ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਰਬਾਂ ਤਕਸੀਮਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਆਤਮ ਰਸੀਯੋ ਆਤਮ ਅਨ ਭਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀ ਪ੍ਰਖ ਸਕਦੇ।

ਜੋ ਅਬਤੂ ਕੋ ਤੇਰੇ ਅਲਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਵੋਹ ਸਰ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲੇ ਕਲਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ॥

ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਕੀ ਸੂਰਤ ਪੈ ਹੋਤੇ ਸੈਦਾ, ਵੋਹ ਆਖਰ ਕੋ ਰਜੇ ਗਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ॥

ਜੋ ਹਰ ਗੁਲ ਮੇਂ ਦੇਖਾ ਵਹੀ ਨਜਰ ਆਇਆ, ਉਸੀ ਕੋ ਹੀ ਆਪਣਾ ਵਲਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ॥

ਨ ਤੁਝ ਸੇ ਗਰਬ ਹੈ ਨਾ ਸੂਰਤ ਪੈ ਤੇਰੀ ਮਸੱਵਰ ਕੀ ਹਮ ਤੋਂ ਕਲਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ॥

ਸਾਡੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਕਟੋਰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਮੋਮ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪਿਘਲਿਆ ਹੋਇਆ; ਪੰਜਾ ਜਾਹਰਾ
ਸਬੂਤ ਹੈ।

੧. ਤੇ ਚੁੰਬਨ ਤੇ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ ਅਰੁ ਦਿੱਤੇ ।
੨. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ।
੩. ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ।
੪. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਂ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਬਡਾ ਜੰਗਲ ਹੈ ।
੫. ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਹ ॥੪॥
੬. ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲ ਲੈ ।
੭. ਰੁਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠਕੇ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਾ ਲਵੀਂ ।
੮. ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਮੇਤ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਆਵਾਂਗੇ ।
੯. ਜਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਤੇਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ ॥੬॥
੧੦. ਯਾਰ ਉਸਦਾ ਉਹ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
੧੧. ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ।
੧੨. ਇਕ ਬਿਛ ਦੇ ਹੇਠ ਆਸਣ ਲਾ ਲਿਆ ।
੧੩. ਉਧਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੭॥
੧੪. ਮੈਂ ਸੁਤੀ ਪਈ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ।
੧੫. ਜਾਣੋ ਮਹਾਂ ਸ੍ਰਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
੧੬. ਪੈਰ ਦੀ ਠੋਕਰ ਮਾਰਕੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੭. ਬਹੁਤ ਮੋਹਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੮॥
੧੮. ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਅਉਂ ਕਹਿ ਦੇਹ ।
੧੯. ਕਿ ਇਕ ਗੱਲ ਚਿਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ।
੨੦. ਇਕ ਰਿਖੀ ਬਣ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੨੧. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁਨੀਸਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ॥੯॥
੨੨. ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਉ
੨੩. ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਣਾ
੨੪. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਸ਼ੇ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ
੨੫. ਇਸ ਵਿਚ ਦਵੈਸ਼ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ॥੧੦॥
੨੬. ਉਸ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਜਤੀ ਜਾਣ ਲਵੋ ।
੨੭. ਉਹੋ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਇਹ ਜਾਣ ਲਵੋ ਕਿ
੨੮. ਰੰਬਾਦਿਕ ਅਪੰਡਰਾਂ ਵੀ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਹਾਰ ਗਈਆਂ ।
੨੯. ਉਹ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਪਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਉਹ ਰਿਸ਼ੀ ਇਤਨਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੈ ॥੧੧॥
੩੦. ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋ ਆਪਾਂ ਦੋਇ ਜਣੇ ਚੱਲੀਏ ।
੩੧. ਜਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈਏ ।
੩੨. ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦਿਓ ।
੩੩. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਸ਼ੇ ਤੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੨॥
੩੪. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਉਠ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
੩੫. ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਮੇਤ ਉਸ ਬਣ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ।
੩੬. ਜਿਥੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬਿਰਛ ਅਸਮਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ।
੩੭. ਬੜੇ ਘੱਰ ਭੈ ਦਾਖਕ ਜੋ ਦੱਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੧੩॥
੩੮. ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਗਿਆ ।
੩੯. ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ।
੪੦. ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ।
੪੧. ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ॥੧੪॥
੪੨. ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਰੁਝ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ।
੪੩. ਭਾਵ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਕ ਲਿਆ ਹੈ
੪੪. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵਾਂ
੪੫. ਤੇ ਲਿਜਾਕੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰਾ ਦੇਵਾਂ ॥੧੫॥
੪੬. ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਾਜਾ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪਵੇ
੪੭. ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਮਨੀਵਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਜਾਵੇ ਅੱਖੇ ਝਮਕੇ ਹੀ ਨਾਂ
੪੮. ...ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਸੀਸ ਪੈਰਾਂ ਪਰ ਰਗੜੇ
੪੯. ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਇਹ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੧੬॥
੫੦. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ
੫੧. ਫੇਰ ਮੁਨੀ ਨੇ ਦੋਇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ ਲਈਆਂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-
੫੨. ਇਥੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਇ ਹੋ ?
੫੩. ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ॥੧੭॥
੫੪. ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ
੫੫. ਇਕੋ ਨਾਸ ਨਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ—
੫੬. ਕਿ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਜਾ ਕਿਥੇ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ?

੧੭੫੫ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਰਾਚੇ ਰਸ ਬੋਰਾ ॥੧੮॥ ੧੭੫੬ ਸੰਪਤਿ ਹਮਰੇ ਕਿਹੋ ਕਾਜਾ ॥
 ੧੭੫੭ ਲੈ ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਵਤ ਰਾਜਾ ॥ ੧੭੫੮ ਹਮ ਨਹਿ ਧਾਮ ਕਿਸੂ ਕੇ ਜਾਹੀਂ ॥
 ੧੭੫੯ ਹੀ ਮਹਿ ਹਰਿ ਧਾਮਨ ਲਗਾਹੀਂ ॥੧੯॥ ੧੭੬੦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਨਿਪ ਧਾਮ
 ਪਧਾਰੋ ॥ ੧੭੬੧ ਹਮਰੇ ਬਡੇ ਅਘਨ ਕਹ ਟਾਰੋ ॥ ੧੭੬੨ ਬਾਰਹ ਬਰਿਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ
 ਰਹਿਯੈ ॥ ੧੭੬੩ ਮਗ ਬਨਹੀ ਕੋ ਗਹਿ ॥੨੦॥ ੧੭੬੪ ਨਿਪ ਅਧਿਕ ਨਿਹੋਰਾ
 ਕਿਯੋ ॥ ੧੭੬੫ ਇਹ ਬਿਧਿ ਉਤਰਿ ਰਿਖਿ ਦਿਯੋ ॥ ੧੭੬੬ ਹਮਰੇ ਕਹਾਂ ਧਾਮ
 ਤਵ ਕਾਜਾ ॥ ੧੭੬੭ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਕਰਤ ਪਗ ਰਾਜਾ ॥੨੧॥ ੧੭੬੮ ਹਮ ਕਹੋ ਸਿਵ
 ਤੁਹਿ ਆਪੁ ਬਤਾਯੋ ॥ ੧੭੬੯ ਸੋਵਤ ਇਹਾਂ ਜਗਾਇ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੭੭੦ ਤੇ ਮਾਨਿ
 ਸੰਭੁ ਕੋ ਕਹੋ ॥ ੧੭੭੧ ਬਾਰਹ ਬਰਖ ਹਮਾਰੇ ਰਹੋ ॥੨੨॥ ੧੭੭੨ ਸਿਵ ਕੀ ਸੁਨਤ
 ਭਯੋ ਜਬ ਬਾਨੀ ॥ ੧੭੭੩ ਮੁਨਿ ਸਾਥ ਚਲਨ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥ ੧੭੭੪ ਰਾਜਾ ਕੇ
 ਹੂ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ੧੭੭੫ ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਸਦਨ ਪਗ ਧਾਰਾ ॥੨੩॥ ੧੭੭੬ ਖਾਨ
 ਪਾਨ ਆਗੈ ਨਿਪ ਧਰਾ ॥ ੧੭੭੭ ਤਾਂਹਿ ਨਿਰਖਿ ਰਿਖਿ ਐਸ ਉਚਰਾ ॥ ੧੭੭੮ ਇਹੋ
 ਭੋਜਨ ਹਮਰੇ ਕਿਹੋ ਕਾਜਾ ॥ ੧੭੭੯ ਹੈ ਇਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤਨ ਕੇ ਸਾਜਾ ॥੨੪॥
 ੧੭੮੦ ਹਮ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਤਨ ਨੈਨ ਨ ਲਾਵਹਿ ॥ ੧੭੮੧ ਇਨ ਰਸ ਕਸਨ ਭੂਲ ਨਹਿ
 ਖਾਵਹਿ ॥ ੧੭੮੨ ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾਮ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥ ੧੭੮੩ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਯੋ ਭੇਦ
 ਬਤਾਵੈ ॥੨੫॥ ੧੭੮੪ ਨਿਪ ਤਾਹਿ ਸਹੀ ਮੁਨਿ ਮਾਨਾ ॥ ੧੭੮੫ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ
 ਮੂੜ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧੭੮੬ ਨਿਜੁ ਰਾਨੀ ਤਨ ਤਾਹਿ ਸੁਵਾਯੋ ॥ ੧੭੮੭ ਮੂਰਖ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ
 ਮੁਡਾਯੋ ॥੨੬॥ ੧੭੮੮ ਨਿਜੁ ਕਰ ਮੂਰਖ ਸੇਜ ਬਿਛਾਵੈ ॥ ੧੭੮੯ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੇ
 ਸਾਥ ਸੁਾਵੈ ॥ ੧੭੯੦ ਅਧਿਕ ਜਤੀ ਤਾਕਹੋ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥ ੧੭੯੧ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂਰਖ
 ਜਾਨੈ ॥੨੭॥ ੧੭੯੨ ਜਬ ਪਤਿ ਨਹਿ ਹੇਰਤ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਨੈ ॥ ੧੭੯੩ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾਸੋ
 ਦ੍ਰਿੜ ਠਾਨੈ ॥ ੧੭੯੪ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਅਧਿਕ ਤਿਹੋ ਖੂਰੀ ॥ ੧੭੯੫ ਚਾਰਿ ਪਹਰ
 ਰਤਿ ਕਰੀ ਪਯਾਰੀ ॥੨੮॥ ੧੭੯੬ ਭੋਗ ਕਰਤ ਇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੧੭੯੭ ਉਪਰ
 ਏਕ ਤੁਲਾਈ ਡਾਰੀ ॥ ੧੭੯੮ ਨਿਪ ਬੈਠੋ ਮੂਕਿਯੈ ਲਗਾਵੈ ॥ ੧੭੯੯ ਸੋ ਅੰਤਰ
 ਰਾਨਿਯਹਿ ਬਜਾਵੈ ॥੨੯॥ ੧੮੦੦ ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਤਿਨ ਪਾਵਾ ॥ ੧੮੦੧ ਮੂਰਖ
 ਭੂਪ; ਨ ਭੇਵ ਜਤਾਵਾ ॥ ੧੮੦੨ ਪਾਵਦ ਬੈਠਿ ਮੂਕਿਯਨ ਮਾਰੈ ॥ ੧੮੦੩ ਉਤ ਰਾਨੀ
 ਸੰਗ ਜਾਰ ਬਿਹਾਰੈ ॥੩੦॥ ੧੮੦੪ ਇਹੋ ਛਲ ਸੋ ਰਾਨੀ ਪਤਿ ਛਰਿਯੋ ॥ ੧੮੦੫ ਜਾਰ
 ਗਵਨ ਤ੍ਰਿਯ ਦੇਖਤ ਕਰਿਯੋ ॥ ੧੮੦੬ ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੧੮੦੭ ਸੋ
 ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਯੋ* ॥੩੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਚੌਰਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੮॥੧੬੨੦॥ ਅਫਸੂ ॥

* ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਮੂਰਖ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਭੋਗ ਭੋਗਣ ਨੂੰ ਹੀ ਗਨੀਮਤ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੋਰ ਇੰਨੇ
 ਤੇ ਕਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਲੋਕ ਸ਼੍ਰੀਜੀ ਤੇ ਅੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਆਡ ਲੈ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਤਿਵੇਂ
 ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਚਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਲੰਕ ਹੈ।
 ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਗ੍ਰਹਸਤ ਹੋ ਕੇ ਭੂਨ ਤੇ ਧੋਖੇ ਦੀ ਆਡ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਣਾ ਅਕਲਮੰਦ
 ਤੇ ਇਕ ਜੇਤੂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਤਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ
 ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਵੀ ਹੈ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-
 ਜਤਨ ਕਰੈ ਮਾਨੁਖ ਭਰਕਾਵੈ ਓਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ ॥ ਪਾਪ ਕਰੇ ਕਰਿ ਮੂਕਹਿ ਪਾਵੈ ਭੇਖ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਨੈ ॥੧॥
 ਜਾਨਤ ਦੂਰਿ ਤੁਮਹਿ ਪ੍ਰਭ ਨਹਿ ॥ ਉਤ ਤਾਕੈ ਉਤ ਤੇ ਉਤ ਪੇਖੈ ਆਵੈ ਲੋਭੀ ਫੇਰਿ ॥ ਪੰ: ੬੮੦ ॥ ਮ:੫॥
 ਇਥੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਜਤਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ
 ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਣ ਦਾ ਪੁਰਸਾਰਥ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਧੋਖੇ ਤੋਂ

੧. ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਚੇ ਹੋਏ ਜਗਤ ਵੱਲੋਂ
ਸੌਦਾਈ ਹਾਂ ॥੧੮॥
੨. ਆਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਸਾਡੇ ਕਿਸ
ਕੰਮ ਹੈ ?
੩. ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ।
੪. ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ।
੫. ਇਥੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਣ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਾਂ ॥੧੯॥
੬. ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚੱਲੇ ।
੭. ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ।
੮. ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਸਾਡੇ ਘਰ ਰਹੋ ।
੯. ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਬਣ ਦਾ ਹੀ ਰਾਹ ਲੈ ਲੈਣਾ ॥੨੦॥
੧੦. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਖਾਈ ।
੧੧. ਫੇਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਉਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ।
੧੨. ਤੇਰਾ ਘਰ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹੈ ?
੧੩. ਰਾਜਾ ਮੁੜ ਕੇ ਪੈਰ ਫੜਕੇ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ
ਹੈ ॥੨੧॥
੧੪. ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਤਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਆ ਕੇ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
੧੫. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ।
੧੬. ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ -
੧੭. ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹੋ ॥੨੨॥
੧੮. ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ ।
੧੯. ਫੇਰ ਮੁਨੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ।
੨੦. ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ।
੨੧. ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਪੈਰ ਧਰੇ ॥੨੩॥
੨੨. ਰਾਜੇ ਨੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਧਰੀਆਂ ।
੨੩. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਿਆ ।
੨੪. ਐ ਰਾਜਾ! ਇਹ ਭੋਜਨ ਸਾਡੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਨੇ ?
੨੫. ਇਹ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਗਿ੍ਰਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਜਦੇ ਹਨ ॥੨੪॥
੨੬. ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੱਲ ਅੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।
੨੭. ਇਹਨਾਂ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ।
੨੮. ਬਿਨਾਂ ਹਰਿਨਾਮ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ।
੨੯. ਬੇਦ ਤੇ ਕਤੇਬ ਇਹ ਭੇਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ
ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ॥੨੫॥
੩੦. ਬੱਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ
ਠੀਕ ਮੁਨੀਵਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
੩੧. ਅੰਦਰ ਦੇ ਧੌਖੇ ਦਾ ਭੇਤ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਨਾ ਪਛਾਣਿਆ ।
੩੨. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਸਵਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੩. ਉਹ ਰਾਜਾ ਮੂਰਖ ਇਸ ਧੌਖੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾਂ
ਬੈਠਾ ॥੨੬॥
੩੪. ਉਹ ਰਾਜਾ ਮੂਰਖ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸੇਜ
ਸਵਾਰੇ ।
੩੫. ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਵੇ ।
੩੬. ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਜਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ।
੩੭. ਠੀਕ ਅਠੀਕ ਨੂੰ ਉਹ ਮੂਰਖ ਕੁਝ ਨਾ ਜਾਣੇ ॥੨੭॥
੩੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਵੇਖੇ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੱਕਦਾ
੩੯. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮੂਹਕ ਵਿਹਾਰ ਉਹ ਕਰਦੇ ।
੪੦. ਭੰਗ, ਅਫੀਮ ਬਹੁਤ ਉਸ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੇ ।
੪੧. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਤ ਕਰ ਦੇ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ॥੨੮॥
੪੨. ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ।
੪੩. ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਇਕ ਦੁਲਾਈ ਪਾ ਲਈ ।
੪੪. ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰਦਾ ਹੈ ।
੪੫. ਉਹ ਰਜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੨੯॥
੪੬. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਕਰ ਲਈ ।
੪੭. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ।
੪੮. ਪੈਂਦ ਬੈਠਕੇ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੪੯. ਉਧਰ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਯਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੩੦॥
੫੦. ਇਸ ਫਰੇਬ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਛਲ ਲਿਆ
੫੧. ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਨ
ਕਰਿਆ ।
੫੨. ਪਰ ਉਸ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ
ਰਾਜੇ ਨੇ
੫੩. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ
ਲਿਆ ॥੩੧॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਚੌਰਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ
੨੯੪॥੫੬੨੦॥ਚਲਦਾ॥

ਤਾਂ ਹੀ ਬਚ ਸਕਾਂਗੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ । ਬਸਤ੍ਰ ਤਾਂ ਚੰਦ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਵਾਰ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਆਪ ਮਾਰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਪੰਜਵੀਂ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧੌਖੇ ਦਾ ਖਤ੍ਰਾ ਹੈ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਸੰਤਤਾਈ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਧੌਖਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੀ ਇਹੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ-ਕਿ ਅਜ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਿਵੇਂ ਧੌਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧੌਖਾ ਦੇਹੀ ਠਹੀ ਲਈ ਇਹ ਤਿੰਨ ਹਨ ਸਫਲ ਸਮੰਤ ॥

ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਤੇ ਜੋਤਸੀ ਤੀਜੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ॥

ਭਾਂਗ ਮਾਰ ਇਹ ਪੁਲਸੀਏ ਇਹ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਖੈਰ ॥

ਵਰਦੀ ਦਾ ਰੋਹਬ ਪਾਇਕੇ ਦੇਂਦੇ ਚੰਮ ਉਧੋੜ ॥

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੧੩ ਜੁਲਾਈ ੧੯੯੪ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਲੱਖ ਦਾ ਸੋਨਾ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ੧੨ ਜੁਲਾਈ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਵਾਪਾਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ) ਸਰਾਫ ਦੀ ਸਦਰ ਬਜ਼ਾਰ ਸਥਿਤ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ੪੦੦ ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੇਵਰ ਲੈ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਤੁਰਤ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈਆਂ । ਤੇ ਮਾਲ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਿਆ-ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਲਵੇ ਅਕਲ ਤੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਵਸਾਹਣ ।

ਦਿਸਦੇ ਸਾਰੇ ਚੋਰ ਚੋਰਾਂ ਚੋਂ ਚੋਰ ਨ ਲੱਭੇ । ਸੂਰਤਾ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੁੰਦ੍ਰ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਸਭੇ ।

ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਰੋਸੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਹ ਫੋਲੋ । ਈਸਰ ਘੁੰਡੀ ਖੋਲ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਹ ਟੋਲੋ ।

ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਪਰ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਚਟ ਜਾਂਦੇ । ਬੁਧਵਾਨ ਇਕ ਦਿਨ ਨ ਸਹਿੰਦਾ ਮੂਰਖ ਬਾਰਾਂ ਵਰੇ ਚਟ ਜਾਂਦੇ ॥

ਬਿੱਲੀ ਅੱਗੇ ਮੁਸਾ ਪਿਆ ਕਦੋਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਤੱਕੇ । ਬੰਦਰ ਦੇ ਹੱਥ ਡੰਡਾ ਦਿੱਤਾ ਤਰਬੂਜ ਰੱਖਕੇ ਛਿੱਕੇ ।

ਘਿਰਤ ਅੰਗ ਵਿਚ ਡੋਲ ਡੋਲ ਕੇ ਕਰਨ ਦੇਵਤੇ ਰਾਜੀ । ਘਰ ਆਪਣੇ ਦਾ ਤਾਲਾ ਤੋੜਕੇ ਹੁੰਦੇ ਕਾਫਰ ਰਾਜੀ ।

ਘਰ ਅੰਦਰ ਚੋਰ ਵਾੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸੌਦੇ ਬਾਜੀ

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਚੰਚਲ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਇਕ ਨਰਵਰ ॥ ^੨ਅਵਰ ਨਿਪਤਿ ਤਾ ਕੀ
 ਨਹਿ ਸਰਬਰ ॥ ^੩ਚੰਚਲ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾਰਾ ॥ ^੪ਤਾ ਸਮ ਦੇਵ ਨ ਦੇਵ
 ਕੁਮਾਰਾ ॥੧॥ ^੫ਸੁੰਦਰਿਤਾ ਇਹੋ ਕਹੀ ਨ ਆਵੈ ॥ ^੬ਜਾ ਕੋ ਮਦਨ ਹੋਰਿ
 ਲਲਚਾਵੈ ॥ ^੭ਜੋਬਨ ਜੇਬ ਅਧਿਕ ਤਿਹੋ ਧਰੀ ॥ ^੮ਮੈਨ ਸੁਨਾਰ ਭਰਤ ਜਨੁ
 ਭਰੀ ॥੨॥ ^੯ਤਾ ਕੇ ਏਕ ਧਾਮ ਸੁਤ ਭਯੋ ॥ ^{੧੦}ਬੀਸ ਬਰਿਸ ਕੋ ਹੂੰ ਮਰਿ
 ਗਯੋ ॥ ^{੧੧}ਰਨਿਯਹਿ ਬਾਢਾ ਸੋਕ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੨}ਜਾਂ ਤੇ ਸਭ ਬਿਸਰਾ ਘਰ
 ਬਾਰਾ ॥੩॥ ^{੧੩}ਤਹ ਇਕ ਪੂਤ ਸਾਹ ਕੋ ਆਯੋ ॥ ^{੧੪}ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿ ਕੋ ਜਾਨੁ
 ਜਾਯੋ ॥ ^{੧੫}ਜੈਸੇ ਤਿਹੋ ਸੁਤ ਕੋ ਥੋ ਰੂਪਾ ॥ ^{੧੬}ਤੈਸੇ ਈ ਤਿਹੋ ਲਗਤ ਸਰੂਪਾ ॥੪॥
^{੧੭}ਜਬ ਰਾਨੀ ਸੋ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੮}ਲਾਜ ਸਾਜ ਤਜ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥
^{੧੯}ਯਾ ਸੋ ਕਾਮ ਭੋਗ ਅਬ ਕਰਿਯੈ ॥ ^{੨੦}ਨਾਤਰ ਮਾਰਿ ਛੁਰਕਿਯਾ ਮਰਿਯੈ ॥੫॥
^{੨੧}ਜਬ ਵਹੁ ਕੁਅਰ ਰਾਹ ਤਿਹੋ ਆਵੈ ॥ ^{੨੨}ਚੰਚਲ ਦੇਖਨ ਕੋ ਤਿਹੋ ਜਾਵੈ ॥
^{੨੩}ਇਕ ਦਿਨ ਤਾ ਕੇ ਨਾਥ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੨੪}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਸੋ ਤਿਹੋ ਬਾਤ
 ਉਚਾਰੀ ॥੬॥ ^{੨੫}ਕਿਹੋ ਨਿਮਿਤਿ ਇਹੋ ਠਾਂ ਤੂੰ ਆਈ ॥ ^{੨੬}ਹੋਰਿ ਰਹੀ ਕਿਹੋ
 ਕਹੋ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਈ ॥ ^{੨੭}ਤਬ ਰਾਨੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ^{੨੮}ਸੁਨਹੁ ਨਿਪਤਿ
 ਤੁਮ ਬਚਨ ਹਮਾਰੋ ॥੭॥ ^{੨੯}ਜਸ ਤਵ ਸੁਤ ਸੁਰਲੋਕ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੩੦}ਸੋ ਧਰਿ
 ਰੂਪ ਦੁਤਿਯ ਜਨੁ ਆਯੋ ॥ ^{੩੧}ਤਿਹੁ ਤੁਮ ਮਰਿ ਢਿਗ ਸੇਜ ਸੁਵਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਹਮਰੇ
 ਚਿਤ ਕੋ ਤਾਪ ਮਿਟਾਵੈ ॥੮॥ ^{੩੩}ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ^{੩੪}ਤਾਹਿ
 ਬੁਲਾਇ ਆਪੁ ਲੈ ਆਯੋ ॥ ^{੩੫}ਨਿਪੁ ਪੁਨਿ ਤਿਹੋ ਭਰੁਆਪਨ^੦ ਕਰਿਯੋ ॥ ^{੩੬}ਭਲੋ
 ਬੁਰੋ ਨ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਰਿਯੋ ॥੯॥ ^{੩੭}ਭਰੁਆ ਕੀ ਕਿਰਿਯਾ ਕਹ ਕਰਿਯੋ ॥ ^{੩੮}ਚਾਰਿ
 ਬਿਚਾਰ ਕਛੂ ਨ ਬਿਚਰਿਯੋ ॥ ^{੩੯}ਦੂਤੀ ਪਠਵਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਬਚੀ ॥ ^{੪੦}ਭੂਪਤਿ
 ਕੀ ਦੂਤੀ ਕਰਿ ਰਚੀ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਤਾਹਿ ਸੇਜ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੁਵਾਵੈ ॥ ^{੪੨}ਭਲੋ
 ਭਲੋ ਭੋਜਨ ਤਿਹੋ ਖੁਾਵੈ ॥ ^{੪੩}ਕਹੈ ਸੁ ਸੁਤ ਮੁਰ ਕੀ ਅਨੁਹਾਰਾ ॥ ^{੪੪}ਤਾ ਤੇ
 ਯਾ ਸੰਗ ਹਮਰੋ ਪਯਾਰਾ ॥੧੧॥ ^{੪੫}ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਕੋ ਭੋਜੁ ਖੁਾਰੈ ॥ ^{੪੬}ਰਾਨੀ
 ਝੜਕਿ ਤਾਹਿ ਤ੍ਰਿਯ ਡਾਰੈ ॥ ^{੪੭}ਇਹ ਮੋਰੇ ਸੁਤ ਕੀ ਅਨੁਹਾਰਾ ॥ ^{੪੮}ਭਲੋ ਭਲੋ
 ਚਹਿਯਤ ਤਿਹੋ ਖੁਾਰਾ ॥੧੨॥ ^{੪੯}ਨਿਕਟਿ ਆਪਨੇ ਤਾਹਿ ਸੁਵਾਵੈ ॥ ^{੫੦}ਤਿਹੁ
 ਢਿਗ ਅਪਨੀ ਸੇਜ ਬਿਛਾਵੈ ॥ ^{੫੧}ਜਬ ਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਪਤਿ ਸੁੈ ਜਾਵੈ ॥ ^{੫੨}ਤਬ
 ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥੧੩॥ ^{੫੩}ਕਸਿ ਕਸਿ ਰਮੈ ਜਾਰ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥
^{੫੪}ਦਲਿ ਮਲਿ ਤਾਹਿ ਕਰੈ ਸਰਬੰਗਾ ॥ ^{੫੫}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਭੋਗ ਕਮਾਈ ॥
^{੫੬}ਸੋਇ ਰਹੈ ਤਯੋਂ ਹੀ ਲਪਟਾਈ ॥੧੪॥ ^{੫੭}ਇਕ ਦਿਨ ਗਈ ਜਾਰ ਪਹਿ
 ਰਾਨੀ ॥ ^{੫੮}ਸੋਵਤ ਜਗਾ ਨਿਪਤਿ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ^{੫੯}ਮੁਖ ਚੁੰਬਨ ਤਿਹੋ ਤਾਹਿ

੦ ਭਰੁਆ ਪਨ (ਦਲਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ)

੧. ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਜੁਆਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰੁ ਜਾਂ ਪੁਤ੍ਰੀ ਵੇਖਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਛਾਵਟ ਪੈ ਜਾਇ ਤਾਂ ਬਿਧਨਾ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਰਜਾਮੰਦੀ ਨਾਂ ਸਮਝਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਸੰਜੋਗ ਬਿਧਨਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਜੋਗੀ ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲਾ ਹੋਵੈ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਹੁ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਵੈ ॥ ਰੰਗ ਸਿਉ ਨਿਤ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਜੀਉ ॥੧੦੧੬॥੩॥—
 ਭਾਵੇ ਇਹ ਉਧਾਰਣ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਪਹਿਲਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਉਦਾਹਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਚੰਚਲ ਸੈਨ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਨਰਵਰ ਮਨੁੱਖਾਂ
ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨. ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ।
੩. ਚੰਚਲ ਦੇਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ
੪. ਉਸਦੇ ਜੇਹੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਨਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੀ
ਇਸਤ੍ਰੀ ॥੧॥
੫. ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਵੀ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਸੀ ।
੭. ਜੋਬਨ ਦੀ ਸੋਭਾ ਉਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੮. ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਸੁਨਾਰ ਨੇ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲੀ ਹੈ ॥੨॥
੯. ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ
੧੦. ਵੀਹ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ।
੧੧. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੋਇਆ - ਜਿਸ ਦੇ
੧੨. ਦੁਖ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਹਰ ਭੁੱਲ ਗਈ ॥੩॥
੧੩. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆ ਗਿਆ ।
੧੪. ਉਸਤੇ ਇਤਨਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਜਾਪਾ ਹੈ ।
੧੫. ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਤੇ ਰੂਪ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦਾ ਜੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਰ
ਗਿਆ ਸੀ ਐਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ।
੧੬. ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੀ ॥੪॥
੧੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਹ ਪੁਰਖ ਵੇਖਿਆ ।
੧੮. ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ।
੧੯. ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਹੁਣੇ ਕਰਾਂ ।
੨੦. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਛੁਰੀ ਮਾਰਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੫॥
੨੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ
੨੨. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਦੇਖਣੇ ਵਾਸਤੇ ਆ ਖਲੋਵੇ ।
੨੩. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਈ ।
੨੪. ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ॥੬॥
੨੫. ਇਸ ਥਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਈ ਹੈਂ ?
੨੬. ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੨੭. ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੨੮. ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ॥੭॥
੨੯. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
੩੦. ਐਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਐਥੇ
ਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
੩੧. ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੁਲਾਵੋ ਤੇ ਉਸਦੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੰਜੀ
ਵਛਾਵੋ ।
੩੨. ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੮॥
੩੩. ਓਸ ਮੁਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਠੀਕ ਅਠੀਕ ਗੱਲਾਂ ਨਾਂ ਸਮਝੀ ।
੩੪. ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ।
੩੫. ਰਾਜੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੀ ਤਾਸੂਰ ਕਰਕੇ ।
੩੬. ਕੋਈ ਭਲਾ ਭੁਰਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ॥੯॥
੩੭. ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ।
੩੮. ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਸੋਚੀ ।
੩੯. ਰਾਣੀ ਦੂਤੀ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਾ
ਹੀ ਆਪ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ।
੪੦. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੂਤੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ॥੧੦॥
੪੧. ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਆਪਣੀ ਸੇਜ ਦੇ ਕੋਲ ਸੁਾਵੇ ।
੪੨. ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਭੋਜਨ ਉਸ ਨੂੰ ਖਵਾਵੇ ।
੪੩. ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਹਾ ਹੈ ।
੪੪. ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ॥੧੧॥
੪੫. ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਨੂੰ ਭੋਜਨ ਖਵਾਵੇ ।
੪੬. ਰਾਣੀ ਝੱਟ ਉਸ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਦੇਵੇ ।
੪੭. ਇਹ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਹਾ ਹੈ ।
੪੮. ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਇਸਨੂੰ ਖਵਾਵਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ ॥੧੨॥
੪੯. ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਵੇ ।
੫੦. ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੇਜ ਵਛਾਵੇ ।
੫੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸੌ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ॥੧੩॥
੫੨. ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰੇ ।
੫੩. ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਕੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਰਮਦੀ ।
੫੪. ਦਲ ਮਲ ਕੇ ਅੰਗ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ।
੫੫. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ।
੫੬. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਕੇ ਸੌ ਜਾਂਦੀ ॥੧੪॥
੫੭. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਯਾਰ ਪਾਸ ਗਈ ।
੫੮. ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁੱਤਾ ਜਾਗ ਪਿਆ ।
੫੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਪਰ ਚੁੰਮਨ ਲੈ ਲਿਆ ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਤਿ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝੀ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਫੇਰ ਜੀ ਆਉਂਦਾ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਹੁਣ ਨਿਤ ਹੀ
ਮੱਜ ਮੇਲਾ ਤੇ ਰੰਗ ਚਲੀਆ ਮਾਣਨ ਪਰ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕੋਈ
ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ-

ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਪੁਰਹੁ ਹੀ ਹੂਆ । ਪੰਚ ਧਾਤ ਕਰਿ ਪੁਤਲਾ ਕੀਆ । ਸਾਹੈ ਕੈ ਫੁਰਮਾਇਓ ਜੀ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਆਇ ਪਾਇਆ ॥੧੦੦੭॥ਮ:੫॥
ਜੈਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੰਜੋਗ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨੇ ਨੇ ਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕਿਸਨੇ
ਬਨਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੰਜੋਗ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪੱਕੇ ਅਹਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਜਾਮਨ
ਪਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਕੀਤੇ ਕੋਲ ਕਰਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨਾ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨਾ ਹੈ :-

ਸਤਿਗੁਰ ਤੋ ਜੋ ਮੁਹੁ ਫੇਰੇ ਤੇ ਵੇ ਮੁਖਿ ਭੁਭੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਬਧੇ ਮਾਗੀਅਨਿ ਫਿਰਿ ਵੇਲਾ ਨਾ ਲਹੰਨ ॥ ਪੰ:੨੩੩॥ ਮ:੩॥
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਤੋਂ ਵੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਹੈ- ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੁਆਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਲਈ ਤੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਰਾਮ ਤੇ ਸੀਤਾ ਵਾਂਗ ਜਾਂ ਹੀਰ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਵਾਂਗ, ਲੈਲਾ ਤੇ ਮਜਨੂੰ ਵਾਂਗ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ ਭਾਵ ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਭਰਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੋਲ ਤੋਂ ਗਿਰਕੇ ਨਰਕ
ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਜਕਲ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਦੇਵਰ ਜੇਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਹੈ ਹਰ ਭਰਜਾਈ
ਆਪਣੇ ਜੇਸ ਨੂੰ ਭਾਈਆ ਜੀ ਭਾਈ ਜੀ ਅਥਵਾ ਭਰਾ ਜੀ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਵਾਲੇ
ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ । ਅਤੇ ਮਾਂਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ
ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਹੈ—

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਏ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆਂ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੂਮ ਹਾਏ ॥੯॥ਪੰ:੧੪੨੫॥ਮ:੫॥
ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਖੇਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤੇ ਬਿਵਚਾਰ ਕਮਾਏ
ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੁਖ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਰ ਕਹਿਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬਖੇਰੇ ਨੇ,
ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਖੀਆਂ ਮਿਠੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹੋ ਹਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ
ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਲੰਕਤ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਲੰਕ ਦਾ ਟਿਕਾ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਐਥੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਦੁਆ ਦੁਖ ਬਗੈਰ ਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਮਨੋਂ ਰੱਖ ਨਾਂ ਸੁਖ ਦੀ ਇਛਿਆ ਓਏ ॥
ਜਦੋਂ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨੁਖ ਆਇਆ, ਪਿਛੇ ਕਾਲ ਸੀ ਚੰਦਰਾ ਨਿਛਿਆ ਓਏ ॥
ਤਿਨ ਕਾਲ ਸੰਸਾਰ ਅਨਿਤ ਵਸਤੂ, ਮੁਰਖ ਸੱਚ ਪਛਾਣਕੇ ਵਿਛਿਆ ਓਏ ॥
ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੇ ਅੱਡ ਝੋਲੀ ਪਾਵੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੇਕਰ ਭਿੰਡਿਆ ਓਏ ॥

ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੧੫ ॥ ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਬਚ ਹੈ ਕੋਪ ਉਚਾਰਾ ॥੧੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੈ ਇਹ
ਬੋਲੀ ਪੂਤ ਕਹਿ ਯਾ ਸੰਗ ਅਤਿ ਮੁਰ ਪਯਾਰ ॥ ੩੨ ਤੇ ਮੁਖ ਚੁੰਬਤ ਹੁਤੀ
ਸੁਤ ਕੀ ਜਨੁ ਅਨੁਹਾਰ ॥੧੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧੧ ਨਿਪ ਕੇ ਸਾਚ ਇਹੈ ਜਿਯ ਆਈ ॥
੧੫ ਪੂਤ ਜਾਨਿ ਚੁੰਬਨ ਮੁਖ ਧਾਈ ॥ ੧੬ ਕੋਪ ਜੁ ਬਢਾ ਹੁਤਾ ਤਜਿ ਦੀਨਾ ॥ ੧੭
ਅਭੇਦ ਕਛੂ ਨਹਿ ਚੀਨਾ ॥੧੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹੋ ਛਲ ਬੰਗਸ ਰਾਇ ਕਹੋ;
ਰਾਖਾ ਅਪਨੇ ਧਾਮ ॥ ੧੮ ਦਿਨ ਕਹੋ ਪੂਤ ਉਚਰਾਈ; ਨਿਸਿ ਕਹੋ ਬੋਗੈ
ਬਾਮ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਪੰਚਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੫॥੫੬੩੮॥ ਅਛੰਗੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੦ ਬੰਗਸ ਸੈਨ ਬੰਗਸੀ ਰਾਜਾ ॥ ੧੧ ਸਦਨ ਭਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ
ਸਾਜਾ ॥ ੧੨ ਬੰਗਸ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥ ੧੩ ਜਿਹੋ ਲਖਿ ਨਾਰਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕ
ਰਿਸਾਨੀ ॥੧॥ ੧੪ ਤਹਾਂ ਬਸਤ ਇਕ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੧੫ ਰੂਪਮਾਨ ਗਤਿਮਾਨ
ਉਜਯਾਰੀ ॥ ੧੬ ਤਾਹਿ ਮੰਗਲਾ ਦੇਈ ਨਾਮਾ ॥ ੧੭ ਜਾ ਸਮ ਨਹੀ ਕਾਮ ਕੀ
ਬਾਮਾ ॥੨॥ ੧੮ ਤਹ ਇਕ ਆਇ ਗਯੋ ਬਨਿਜਾਰਾ ॥ ੧੯ ਮੋਤਿਨ ਲਾਏ ਉਸਟ
ਹਜਾਰਾ ॥ ੨੦ ਔਰ ਦਰਬੁ ਕੀ ਤੋਟਿ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨੧ ਲਖੈ ਸੁ ਰਹਤ ਗੋਝਿ
ਕਰਿ ਸੋਈ ॥੩॥ ਅਭਿਲ ॥ ੨੨ ਜਬੈ ਮੰਗਲਾ ਦੇਵਿ ਸੁ ਸਾਹੁ ਨਿਹਾਰਿਯੋ ॥ ੨੩ ਇਹੈ
ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਤੁਰਿ ਬਿਚਾਰਿਯੋ ॥ ੨੪ ਕਰਤ ਭਈ ਮਿਜਮਾਨੀ ਸਦਨ
ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ੨੫ ਹੋ ਭ੍ਰਾਤ ਵਤਨ ਤੋਂ ਆਯੋ ਦਿਯੋ ਉਡਾਇਕੈ ॥੪॥ ੨੬ ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਬਨਾਇਕੈ ॥ ੨੭ ਤਰਹੋਂ ਤਰਹੋਂ ਕੇ ਆਨੇ ਅਮਲ ਛਿਨਾਇਕੈ ॥
੨੮ ਆਨਿ ਤਵਨ ਢਿਗ ਰਾਖੇ ਕੰਚਨ ਥਾਰ ਭਰਿ ॥ ੨੯ ਹੋ ਸਾਤ ਬਾਰ ਮਦਿਯਨ
ਤੋਂ ਮਦਹਿ ਚੁਆਇ ਕਰਿ ॥੫॥ ੩੦ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਯੋ ਤਿਨ ਭੋਜਨ; ਬਿਜਿਯਾ
ਪਾਨ ਕਰਿ ॥ ੩੧ ਬਹੁਰਿ ਪਿਯੋ ਮਦ; ਬਡੇ ਬਡੇ ਪਖਾਲਾਨ ਭਰਿ ॥ ੩੨ ਜਬ
ਰਸ ਮਸ ਭੇ; ਤਰੁਨਿ ਤਬੈ ਐਸੇ ਕੀਯੋ ॥ ੩੩ ਹੋ ਪਕਰਿ ਭੁਜਾ ਤੇ ਸਾਹੁ ਸੇਜ
ਊਪਰਿ ਲੀਯੋ ॥੬॥ ੩੪ ਤਾ ਸੋ ਕਹਾ ਕਿ ਆਉ; ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੈ ॥
੩੫ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਤਾਪ ਮਦਨ ਕੋ ਹਮ ਹਰੈ ॥ ੩੬ ਮੈ ਤਰੁਨੀ ਤੈਂ ਤਰੁਨ
ਕਹਾਂ ਚਕਿ ਚਿਤ ਰਹਯੋ ॥ ੩੭ ਹੋ ਹਮ ਤੁਮ ਰਮਹਿ ਸੁ ਆਜੁ; ਚੰਚਲਾ
ਅਸ ਕਹਯੋ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੮ ਸਾਹੁ ਤਵਨ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੩੯ ਅਧਿਕ
ਮੰਗਲਾ ਭਈ ਖਿਸਾਨੀ ॥ ੪੦ ਅਧਿਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਹੇਤੁ ਬਿਸਾਰਾ ॥ ੪੧ ਅਰਧਾ
ਅਰਧ ਚੀਰ ਤਿਹੋ ਡਾਰਾ ॥੮॥ ੪੨ ਲੂਟਿ ਲਯੋ ਤਾਂ ਕੋ ਸਭਹੀ ਧਨ ॥ ੪੩ ਘੋਰ
ਅਪ੍ਰਾਧ ਕਿਯੋ ਪਾਪੀ ਇਨ ॥ ੪੪ ਯਾ ਕਹੋ ਚੀਰਿ ਮੱਤ ਗਜ ਡਾਰਾ ॥

i. ਬੰਗਸਤਾਨ (ਬੁਰਮ ਅਤੇ ਕੁਹਾਟ ਦਾ ਇਲਾਕਾ)

ii. ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਾਜ਼ ਕੇ ਸਵਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਉ-ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪਸਰਿਆ ਸੰਸਾਰੇ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖ ਪਾਵਣਿਆ ॥੨॥੧੨੯॥੧੩॥

ਅ-ਬਿਕਾਰ ਪਾਥਰ ਗਲਹਿ ਬਾਧੇ ਨਿੰਦ ਪੋਟ ਸਿਰਾਇ ॥ ਮਹਾ ਸਾਗਰੁ ਸਮੁੰਦੁ ਲੰਘਨਾ ਪਾਰਿ ਨ ਪਰਨਾ ਜਾਇ ॥੨॥

ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭ ਮੋਹਿ ਬਿਆਪਿਓ ਨੇਤ੍ਰ ਰਖੇ ਫਿਰਾਇ ॥ ਸੀਸ ਉਠਾਵਨ ਨ ਕਬਹੂ ਮਿਲਈ ਮਹਾ ਦੁਤਰ ਮਾਇ ॥੩॥੧੦੦੧॥੧੪॥੫॥

ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚੇਰੇ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਬਲ ਪੈ ਚੁਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਕਾਰ ਦੇ ਪੱਥਰ ਗਲ ਨਾਲ ਬੰਨ ਲਏ ਹਨ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਪੱਛੋਂ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਅਗਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਪੈ ਸਕਾਂਗੇ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਰ ਜਾ ਸਕਾਂਗੇ । ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਲੋਭ ਮੋਹ ਦੇ ਵਸਿ ਪੈ ਗਏ ਹਨ, ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਹਨ । ਇਸ ਮਹਾਂ ਦੁਸਟਣੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਐਸਾ ਬਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਉਤਾਰ ਚੁਕ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ।

ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ—

੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਧਰਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ॥੧੫॥
੨. ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਰਾਣੀ ਬੋਲੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ ।
੩. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਚੁੰਬਨ ਲਿਆ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ॥੧੬॥
੪. ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਜਚ ਗਈ ।
੫. ਕਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਾਣਕੇ ਇਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਚੁੰਬਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ।
੬. ਜਿਹੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੭. ਠੀਕ ਅਠੀਕ ਕੁਛ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ॥੧੭॥
੮. ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਖਯਾ ।
੯. ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੀ ਰਾਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਪਚਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯॥੧੫੬੩੮॥ਚਲਦਾ॥

੧੦. ਬੰਗਸ ਸੈਨ ਬੰਗਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੧੧. ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ ।
੧੨. ਬੰਗਸ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੧੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧॥
੧੪. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
੧੫. ਰੂਪ ਮਾਨ ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਹੈ ।
੧੬. ਉਸਦਾ ਮੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਨਾਮ ਸੀ ।
੧੭. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾਮ ਦੇਵ ਦੀ ਕਾਮਨੀ (ਰੱਤੀ) ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
੧੮. ਉਥੇ ਇਕ ਬਨਜਾਰਾ ਆ ਗਿਆ ।
੧੯. ਜਿਸ ਨੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਉਠ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸਨ ।
੨੦. ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਧਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੨੧. ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਉਹ ਉਸ ਤੇ ਮਤਾਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ॥੩॥

੨੨. ਅਭਿਲ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੰਗਲ ਦੇਵੀ ਨੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਵੇਖਿਆ ।
੨੩. ਉਸ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ—
੨੪. ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।
੨੫. ਉਸਦਾ ਭਾਈ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਉਥੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
੨੬. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣਾਇਓ-ਐਨ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ।
੨੭. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਲਿਆਂਦੇ ਛਾਣ ਬੀਣ ਕਰਕੇ ।
੨੮. ਲਿਆ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਾਲ ਭਰਕੇ ।
੨੯. ਸ਼ਰਾਬ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਕਢਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ॥੫॥
੩੦. ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਭੋਜਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਖਾਧਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੰਗ ਮਿਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ।
੩੧. ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪਿਆਲੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ
੩੨. ਜਦੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ ਮਸ ਗਏ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ।
੩੩. ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਗਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜਕੇ ਸੋਜ ਦੇ ਸੁਟ ਲਿਆ ॥੬॥
੩੪. ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਆਉ ਹੁਣ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੀਓ-ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ
੩੫. ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੀਓ ।
੩੬. ਮੈਂ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੈਂ ਫੇਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਜੱਕ ਕਾਹਦੀ ?
੩੭. ਆਉ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਕਰੀਓ ॥੭॥
੩੮. ਚੌਪਈ ॥ ਉਸ ਸਾਹੂਕਾਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਗਲ ਨਾਂ ਮੰਨੀ ।
੩੯. ਮੰਗਲਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਜਾਈ ਤੇ ਸਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਈ ।
੪੦. ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ।
੪੧. ਉਸਨੂੰ ਫੜਕੇ ਚੀਰਕੇ ਅੱਧੋ-ਅੱਧੀ ਦੇ ਹਿਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੮॥
੪੨. ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ।
੪੩. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਾਪਣ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ।
੪੪. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁਟਿਆ ।

ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਪਾ ਕੇ ਕੁਝ ਅੱਗਾ ਸਵਾਰਨਾ ਸੀ-ਕੁਝ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਰਾਜ ਮਾਲ ਸੁਖ ਔਖੇ ਇਸ਼ਰਤ ਪਾਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸੁਫ਼ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਐਸਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਂ ਕੀਤਾ । ਸਗੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਭ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਜਿਲੱਤ ਬੇਪਤੀ ਸਦਾ ਲਈ ਖੁਆਰੀ ਖੱਟ ਲਈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਤੇਰੀ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਜਾਂ ਖਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਗਨ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਤੇ ਸ੍ਵਪ ਜੀਵਨ ਵਿਚਕੀ ਅੰਤ੍ਰਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਵਪ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਚ ਸਦਾ ਸੜਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਇਕ ਰਾਜ ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਵੇਂ ਨੇ ਖੰਡ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਇਗਾ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥ ਤਾਕਉ ਧੋਖਾ ਕਰਾ ਬਿਆਪੈ ਜਾਕਉ ਓਟ ਤੁਹਾਰੀ ॥ਰਹਾਉ॥

ਬਿਨ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਬਲਨਾ ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ ॥ ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵੈ ਅਤਿ ਚਲੈਗੋ ਹਾਰੀ ॥ ਪੰ:੭੧੧-੧੨॥ਮ:੫॥

ਸਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਲਮ ਦੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਸਰਬ ਅਨਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਜਾਨਣਹਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਧਰਮੀ ਬੇ ਅਣਪੇ ਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨਿਰਲੋਭ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ੨੯੭ ਵੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਕ ਅਣਖੀਲੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੱਥਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਸਿੱਖੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਨਾਲੋਂ ਲਾਜ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਣਖ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ । ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਵਾ ਲਈ ਮੌਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਤੇ ਅਰਥ ਲਈ ਸੁਰਵੀਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੇ ਫਤਹ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਪਾਨ ਚੱਬਣੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਵੀ ਸਫਲ ਹੈ ਪਰ ਬੇ ਅਣਖਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਪ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਪੋਤੇ ਵੈਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬਲ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਤੇ ਨਿਸੁੰਭ ਜਾ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਹੋਇਆ, ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਆਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਖਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ ਤੇ ਸੱਟ ਪਈ, ਨਿਸੁੰਭ ਨੇ ਕਵਚ ਪਹਿਨ ਕੇ ਨੁਕਰਾ ਘੋੜਾ ਨਚਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸਾਖ ਨੂੰ ਫੁੱਡਣਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਖਾਸ ਧਨੁਖ ਮੰਗਾਇਆ ਸੀ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਾਸਤੇ । ਉਧਰ ਨਿਸੁੰਭ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਵੀ ਘਾਣ ਘੱਤਣ ਲਈ ਪੁਜ ਗਈ । ਨਿਸੁੰਭ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਹਾ ਰਾਣੀ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਨਿਸੁੰਭ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਤੇ ਵੱਜੀ ਅਤੇ ਕਾਠੀ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਘੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀ । ਉਹ ਸੂਰਮਾ ਬਹਾਦਰ ਨਿਸੁੰਭ ਕਾਠੀ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਮੂਧਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਐਉਂ ਡਿਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਸੁੰਭ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਦਾਦ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਮਹਾਂਵਾਕ :-

ਸਾਬਾਸ਼ ਸਲੋਣੇ ਖਾਣ ਕਉ ॥ ਸਦਾ ਸਾਬਾਸ਼ ਤੇਰੇ ਤਾਣ ਕਉ ॥ ਤਾਰੀਫਾਂ ਪਾਨ ਚਬਾਨ ਕਉ ॥

ਸਦ ਰਹਮਤ ਕੈਫਾ ਖਾਨ ਕਉ ॥ ਸਦ ਰਹਮਤ ਤੁਰੇ ਨਚਾਣ ਕਉ ॥

ਨੋਟ—ਉਪ੍ਰਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਵੇਖੋਗੇ-ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰ: ੨੬੭ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਥੇ ਤੱਕ ਸਪਾਮ ਪੱਖ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰ: ੨੬੭ ਸੁੰਦਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਚੰਦ-ਉਪ੍ਰਕਤ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਫਰੋਬੀ ਕਾਮੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਭੰਨ ਵੇਖ ਖੜਾਵਣਾ ਬਾਲ ਦਾ ਤੂੰ, ਫੱਕੜ ਤੋਲਦਾ ਏ ਮੂਹੋਂ ਗੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ।
ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਗੁੱਸਾ, ਦੇਈਏ ਦੁਖ ਜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ।

੧ ਕਿਨਹੂੰ ਪੁਰਖ ਨ ਕਰੀ ਨਿਵਾਰਾ ॥੬॥ ੨ ਵਾਰਸ ਭਈ ਆਪੁ ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯ^੦ ॥
 ੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਈ ਮਾਰਿ ਤਾ ਕੋ ਜਿਯ ॥ ੪ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਾ ॥
 ੫ ਭੋਗਨ ਕਿਯਾ; ਤਿਸੈ ਕੋ ਮਾਰਾ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੬ ਇਹ ਛਲ ਮਾਰਾ ਤਾਹਿ
 ਕੋ; ਜੋ ਨ ਰਮਾ ਤਿਹ ਸੰਗ ॥ ੭ ਸੁ ਕਬਿ ਸਮਾਮ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਤਬ ਹੀ ਕਥਾ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਛਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੬੬॥੫੬੮੬॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚਪਈ ॥ ੧ ਬਿਜੈਸੂਰ ਖੜ੍ਹੀ ਇਕ ਰਹੈ ॥ ੨ ਸਿੱਧਪਾਲ ਤਾਕਹ ਜਗ ਕਹੈ ॥
 ੧੦ ਸਮਸਦੀਨ ਦਿਲੀਸ ਦਿਵਾਨਾ ॥ ੧੧ ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਰਾਵ ਅਰੁ ਰਾਨਾ ॥੧॥
 ੧੨ ਲਛਿਮਨ ਸੈਨ ਧਾਮ ਸੁਤ ਸੁਭ ਮਤਿ ॥ ੧੩ ਬੱਜ੍ਰਸੈਨ ਦੂਸਰੇ ਬਿਕਟ ਮਤਿ ॥
 ੧੪ ਸਕੁਚ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ ॥ ੧੫ ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾ
 ਕੇ ॥੨॥ ੧੬ ਸਮਸਦੀਨ ਦਿਲੀਸ ਜੁਵਾਨਾ ॥ ੧੭ ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਦੇਸ ਜਿਹ
 ਨਾਨਾ ॥ ੧੮ ਏਕ ਦਿਵਸ ਵਹੁ ਗਯੋ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੧੯ ਜਾਂ ਦਿਸ ਹੁਤੀ ਕੇਹਰੀ
 ਬਾਰਾ ॥੩॥ ੨੦ ਤਹੀ ਦਿਲੀਸ ਆਪੁ ਚਲਿ ਗਯੋ ॥ ੨੧ ਜਹਾਂ ਸਿੰਘਨੀ ਚਿਤਵਤ
 ਭਯੋ ॥ ੨੨ ਸਿੱਧਪਾਲ ਲੀਏ ਅਪਨੇ ਸੰਗਾ ॥ ੨੩ ਔਰ ਲੀਏ ਅਨਗਨ
 ਚਤੁਰੰਗਾ ॥੪॥ ੨੪ ਤਾ ਪਰ ਕਰੀ ਝੁਕਾਵਤ ਭਯੋ ॥ ੨੫ ਕੇਹਰਿ ਸਮੈ ਜਨਮ
 ਤਬ ਲਯੋ ॥ ੨੬ ਅਰਧ ਰਹਾ ਤਨ ਮਾਤ ਕਖੂਤਰ ॥ ੨੭ ਅਰਧ ਨਾਕਰ ਗਜ
 ਮਸਤਕ ਪਰ ॥੫॥ ੨੮ ਤਹਿ ਇਕ ਭਾਟ ਕੰਤਕ ਅਸ ਲਹਾ ॥ ੨੯ ਹਜਰਤਿ
 ਸੁਨਤ; ਦੋਹਰਾ ਕਹਾ ॥ ੩੦ ਸੁ ਮੈਂ ਕਹਤ ਹੋ ਸੁਨਹੁ ਪਯਾਰੇ ॥ ੩੧ ਜੋ ਤਿਨ
 ਸਾਹ; ਨ ਚਿਤ ਤੇਂ ਟਾਰੇ ॥੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੨ ਸਿੰਘ ਸਾਪੁ ਰਸ ਪਦੁਮਿਨੀ
 ਇਨਕਾ ਇਹੈ ਸੁਭਾਉ ॥ ੩੩ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਦੁਖ ਗਾੜ੍ਹ ਪਰੈ; ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਆਗੈ
 ਪਾਉ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੪ ਭਾਟ ਜਬੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੫ ਹਜਰਤਿ ਬਚਨ
 ਸ੍ਰਵਨ ਇਹ ਧਾਰਾ ॥ ੩੬ ਜਬ ਅਪਨੇ ਮਹਲਨ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ੩੭ ਸਿਧਪਾਲ
 ਕਹ ਬੋਲ ਪਠਾਯੋ ॥੮॥ ੩੮ ਤਾ ਸੋ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਾਥ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੯ ਤੈ ਹੈ
 ਮੋਰ ਵਜੀਰ ਸਮਾਨਾ ॥ ੪੦ ਅਬ ਕਛੁ ਅਸ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਉਪਾਈ ॥ ੪੧ ਜਾ ਤੇ
 ਮਿਲੈ ਪਦੁਮਿਨੀ ਆਈ ॥੯॥ ੪੨ ਸਿੱਧਪਾਲ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ
 ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੩ ਸੁਨ ਹਜਰਤਿ ਜੂ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ॥ ੪੪ ਸਭ ਅਪਨੀ ਤੁਮ ਸੈਨ
 ਬੁਲਾਵੇ ॥ ੪੫ ਮੋਹਿ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀਪ ਪਠਾਵੇ ॥੧੦॥ ੪੬ ਜੋ ਤੁਮਰੀ ਆਗਯਾ ਕਹ
 ਪਾਉ ॥ ੪੭ ਅਮਿਤ ਸੈਨ ਲੈ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਉ ॥ ੪੮ ਖੜਗ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀਪ
 ਮਚੈਹੋ ॥ ੪੯ ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਕੈ ਪਦੁਮਿਨਿ ਲੈ ਐਹੋ ॥੧੧॥ ੫੦ ਯੋਂ ਕਹਿ ਗਯੋ
 ਧਾਮ ਜਬ ਰਾਜਾ ॥ ੫੧ ਬਾਜਤ ਭਾਂਤ ਅਨੇਕਨ ਬਾਜਾ* ॥ ੫੨ ਬੈਰੀ ਹੁਤੋ

੦ ਇਸ ਮੰਗਲਾ ਦੇਇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਰਤਵ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

੧ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਵਿਚ ਆਮ ਪਦਮਨੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਗੰਗਾ ਨਾਥ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਛੰਦ ਨਾਥ ਨੇ ਵੀ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਪਦਮਨੀਆਂ ਵਿਆਹ ਲਈਆਂ ਸਨ ।

* ਕਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਜਣ ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਦਾ ਨਿਕਾਬ ਬੋਝੇ ਚਿਹ ਲਈ ਉਤਾਰ ਕੇ ਬਗਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣ ਆਪਣੇ ਤਨ ਤੇ ਸੁਰਜ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਸਿਧੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਪੈਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਨਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਢਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਨੇੜ੍ਹ ਮੁੰਦ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਟਿਕ ਹੋ ਕੇ ਪੜ ਲੈਣ । ਕਿ ਵਾਕਈ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਹੀਣ, ਮਹਾਂਕਾਲ ਸਾਕਤ ਮਤੀ ਕਵੀ ਦੀ ਲੇਖਣ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੀ ਹੈ ? ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਕਹਿਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਭਲੇ ਚੰਗੇ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਢ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਕਹਿ ਕੇ

੧. ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਨਾਂ ਰੋਕਿਆ ॥੬॥
੨. ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਧਨ ਦੀ ਵਾਰਸ ਬਣ ਗਈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ
੩. ਸਾਰਾ ਧਨ ਮਾਲ ਮਾਰ ਲਿਆ ਉਸਦਾ ।
੪. ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ।
੫. ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਬਿਭਚਾਰ ਨਾਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਸੁਟਿਆ ॥੧੦॥
੬. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਸੁਟਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਬਿਭਚਾਰ ਮੇਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਿਆ ਸੀ ।
੭. ਇਥੇ ਕਬਿ-ਸਿਆਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਐਥੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੧॥੧
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਪ, ਦੋ ਸੌ ਛਿਆਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੬॥੧੬੪੬॥ਚਲਦਾ॥
੮. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਜੈ ਸੂਰ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੯. ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਿਧ ਪਾਲ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੧੦. ਸ਼ਮਸ਼ ਦੀਨ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਵਾਨ ਸੀ ।
੧੧. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੧੨. ਲਛਮਨ ਸੈਨ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਇੱਕ
੧੩. ਤੇ ਬੱਜਰ ਸੈਨ ਦੂਸਰਾ ਵੀ ਅਕੱਟ ਮੱਤ ਦਾ ਸੀ ।
੧੪. ਸਕੁਚ ਮਤੀ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਉਸਦੇ ।
੧੫. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਨਾਗਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
੧੬. ਸ਼ਮਸ਼ ਦੀਨ ਦਿੱਲੀਪਤ ਦਾ ਜੁਆਨ ਸੀ ।
੧੭. ਜਿਸਦਾ ਭੈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।
੧੮. ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੯. ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ॥੩॥
੨੦. ਉਥੇ ਹੀ ਦਿਲੀ ਪਤਿ ਆਪ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੧. ਜਿਥੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।
੨੨. ਸਿਧਪਾਲ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ।
੨੩. ਹੋਰ ਅਣਗਿਣਤ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸੀ ॥੪॥
੨੪. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ੇਰਨੀ ਤੱਕੀ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਹਾਥੀ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੫. ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਭਾਵ ਸ਼ੇਰਨੀ ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ।
੨੬. ਜੋ ਅੱਧਾ ਅਜੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਸੀ ।
੨੭. ਅੱਧਾ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ੇਰਨੀ ਘਬਰਾਈ ਨਹੀਂ ॥੫॥
੨੮. ਇਕ ਸੂਰਮੇਂ (ਭਟ-ਕਵੀ) ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖਿਆ ।
੨੯. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਕਿਹਾ ।
੩੦. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਦੋਹਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ- ਐ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋਂ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਲਵੋ । ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਚਿਤ ਤੋਂ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ॥੬॥
੩੧. ਦੋਹਰਾ ੧. ਸ਼ੇਰ ੨. ਸਤ ਪੁਰਸ਼ ੩. ਪਦਮਨੀ ।
੩੨. ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਭਾਉ ਹੈ ਕਿ
੩੩. ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦੁਖ ਬੋਹਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ-ਇਹ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੀ ਵਧਦੇ ਹਨ । ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ, ਪੈਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦੇ ॥੭॥
੩੪. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਭੱਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੩੫. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਸੁਣਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
੩੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੩੭. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲਿਆ ॥੮॥
੩੮. ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
੩੯. ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਵਜੀਰ ਹੈਂ ।
੪੦. ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਇ ਕਰ-
੪੧. ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪਦਮਣੀ ਆ ਮਿਲੇ ॥੯॥
੪੨. ਮੁੜਕੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੪੩. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ।
੪੪. ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਭੁਲਾ ਲੈ ।
੪੫. ਤੇ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਭੇਜ ਦੇਹ ॥੧੦॥
੪੬. ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇ-
੪੭. ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਚਲਾ ਜਾਉਂਗਾ ।
੪੮. ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਜਾਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਜੁੱਧ ਮਚਾ ਦਿਆਂਗਾ ।
੪੯. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਪਦਮਨੀ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ॥੧੧॥
੫੦. ਐਉਂ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਘਰ ਗਿਆ ।
੫੧. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ।
੫੨. ਉਥੇ ਇਕ ਸਿੱਧ ਪਾਲ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੀ ।

ਜਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਿਧ ਕਰਕੇ ਅਲੰਗ ਅਲੰਗ ਡੋਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਭਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਇਤਨੀ ਜੁਰਅਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਖੁਲੇ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਰਹਿਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ । ਦਾਹੜੀ ਮੁਛਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਮੁਨੋਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਟਿੱਡ ਨਾਲੋਂ ਸਾਵ ਸੁਭਾਰ ਰੱਖੋ, ਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੇਸ ਦਇਆ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਛਾ । ਜਦ ਨਾਂ ਕੇਸ ਤੇ ਨਾ ਦਾਹੜੀ ਤਾਂ ਕੰਧ ਦੀ ਕਾਹਦੀ ਸਿਕਦਾਰੀ, ਕਛਹਿਰਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੱਛਾਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧੋਤੀ ਦੀ ਨੁਕਰ ਦਾ ਰਾਹ ਹੱਛਾ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੜ ਛੱਡੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਸੀ, ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਾਲ ਜੀਭ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਓ ਮੇਰੇ ਅੰਧ ਵਿਸਵਾਸੀ ਵੀਰੋ ਕੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਉਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤਕ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਐ ਮੁਰਖ ਲੋਕੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ੧੦ ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਂ ਕਰੋ । ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਅਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਣੋ । ਜੋ ਹੁਕਮ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ । ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ-

ਸਭ ਏਕੋ ਏਕੋ ਏਕਨਾ—ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਨਾ ਕਛੂ ਭੀ ਪੋਖਨਾ ॥੩੧॥ ਦੇਖੋ ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ
ਨਾਨਕ ਸੋ ਅੰਗਦ ਕਰ ਦੇਵਨਾ ॥ ਸੋ ਅਮਰਦਾਸ ਹਰਿ ਸੇਵਨਾ ॥੨੭॥ ਸੋ ਰਾਮਦਾਸ ਸੋ ਅਰਜਨ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿ ਪਰਸਨਾ ॥੨੮॥
ਸੋ ਕਰਤਾ ਹਰਿ ਰਾਇ ਦਾਤਾਰ ॥ ਸੋ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅੰਗਮ ਅਪਾਰਨ ॥੨੯॥ ਸੋ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿ ਸਰੂਪਨਾ ॥
ਸੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪਨਾ ॥੩੦॥ ਸਭ ਏਕੋ ਏਕੋ ਏਕਨਾ ॥ ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਨਾ ਕਛੂ ਭੀ ਪੋਖਨਾ ॥੩੧॥
ਦੇਖੋ-ਜੋਤ ਬਿਗਾਮ—

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਸਤ ॥ ਹਮਾ ਸਬਦਿ ਉ ਚੋਰਹੇ ਮਾਨਕ ਅਸਤ ॥੨੮॥

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਹੀਰੇ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਚਮਕ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਮਾਣਕ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ । ਉਹੋ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਨ, ਉਹੋ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਜਵਾਹਰਾਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ : ਦੇਖੋ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੁਲਾਈ ੧੯੬੪ ॥ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੇਹੜਾ ਦਲੇਰ ਕਵੀ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਰੁਧ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾ ਗਿਆ ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ੪੦੫ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੀ ਇਤਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇਸ਼ ਵੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਐਉਂ ਦਸ ਸਕੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਖੀਂ ਡਿਠੇ ਹਾਲ ਦੇਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਕ ਦਿਨ (ਜ਼ੋਦ) ਕੋਲੋਂ ਉਮਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਹੜੀ ਖ਼ੈ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਜ਼ੋਦ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਜਦ ਸਿਰ ਹਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਮਰ ਨੇ ਕਿਹਾ :

ਆਲਿਮ ਦਾ ਭੋਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ।

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਨਭਵੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਅਡੋਲ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਸਪਤ੍ਰ ਕਥਨੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੋਣਹਾਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਜਾਣ ਭੁੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਹਿਬਾਨ ਇਕ ਪੰਗਤੀ ਜਥਾਨੀ ਹੀ ਪਲਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਆਵੀ ਜਾਂ ਤਲਾਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ॥

੧ ਤਹਾਂ ਇਕ ਤਾ ਕੋ ॥ ੨ ਭੇਦ ਕਹਾ ਹਜਰਤਿ ਪੈ ਵਾ ਕੋ ॥੧੨॥ ੩ ਏਕ ਧਾਮ
 ਦੁਹਿਤਾ ਹੈ ਯਾ ਕੇ ॥ ੪ ਪਰੀ ਪਦੁਮਿਨੀ ਤੁਲਿ ਨ ਤਾ ਕੇ ॥ ੫ ਪਠੈ ਮਨੁਛ
 ਤਿਹ ਹੇਰਿ ਮੰਗਾਵਹੁ ॥ ੬ ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਪਦੁਮਿਨੀ ਖੁਜਾਵਹੁ ॥੧੩॥ ੭ ਹਜਰਤਿ
 ਸੁਨਤ ਜਬੈਸੇ ਭਏ ॥ ੮ ਤਤਛਨਿ ਦੂਤੀ ਤਹਾਂ ਪਠਏ ॥ ੯ ਚਤੁਰਿ ਚਿਤੇਰੀ ਰੂਪ
 ਉਜਿਯਾਰੀ ॥ ੧੦ ਬਿਸੁਕਰਮਾ ਕੀ ਜਾਨੁ ਕੁਮਾਰੀ ॥੧੪॥ ੧੧ ਇਕ ਚਤੁਰਾ ਅਰੁ
 ਦੁਤਿਯ ਚਿਤੇਰੀ ॥ ੧੨ ਪ੍ਰਿਤਿਮਾ ਦੁਤਿਯ ਮਦਨ ਜਨੁ ਕੇਰੀ ॥ ੧੩ ਗੋਰ ਬਰਨ
 ਅਰੁ ਖਾਏ ਪਾਨਾ ॥ ੧੪ ਜਾਨਕ ਚੜਾ ਚੰਦ ਅਸਮਾਨਾ ॥੧੫॥ ੧੫ ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ
 ਚਿਤੇਰਨਿ ਗਈ ॥ ੧੬ ਲਿਖਿ ਲਖਾਵਤ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਤਿਹ ਭਈ ॥ ੧੭ ਜਬ ਲੈ ਕਰਿ,
 ਕਰ ਸਾਹ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੧੮ ਜਾਨੁਕ ਤਾਨਿ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰੀ ॥੧੬॥ ੧੯ ਸਭ ਸੁਧਿ
 ਗਈ ਮੱਤ ਹੈ ਝੂਮਾ ॥ ੨੦ ਘਾਇ ਲਗੇ ਘਾਯਲ ਜਨੁ ਘੂਮਾ ॥ ੨੧ ਤਨ ਕੀ ਰਹੀ
 ਨ ਤਨਿਕ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੨੨ ਜਨੁ ਡਸਿ ਗਯੋ ਨਾਗ ਕੋਡਿਯਾਰਾ ॥੧੭॥ ੨੩ ਇਕ
 ਦਿਨ ਕਰੀ ਸਾਹ ਮਿਜਮਾਨੀ ॥ ੨੪ ਸਭ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਧਾਮ ਮਹਿ ਆਨੀ ॥ ੨੫ ਸਿੱਧ
 ਪਾਲ ਕੀ ਸੁਤਾ ਜਬਾਈ ॥ ੨੬ ਸਕਲ ਦੀਪ ਜਯੋ ਸਭਾ ਸੁਹਾਈ ॥੧੮॥ ੨੭ ਛਿਦ੍ਰ
 ਬੀਚ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੮ ਹਜਰਤਿ ਭਯੋ ਤਬੈ ਮਤਵਾਰਾ ॥ ੨੯ ਮਨ ਤਰੁਨੀ
 ਕੇ ਰੂਪ ਬਿਕਾਨਯੋ ॥ ੩੦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋ ਤਨੁ ਰਹਯੋ ਪਛਾਨਯੋ ॥੧੯॥ ੩੧ ਹਜਰਤਿ
 ਸਕਲ ਪਠਾਨ ਬੁਲਾਏ ॥ ੩੨ ਸਿੱਧਪਾਲ ਕੈ ਧਾਮ ਪਠਾਏ ॥ ੩੩ ਕੈ ਅਪਨੀ ਦੁਹਿਤਾ
 ਮੁਹਿ ਦੀਜੈ ॥ ੩੪ ਨਾਤਰ ਮੀਚ ਮੂੰਡ ਪਰ ਲੀਜੈ ॥੨੦॥ ੩੫ ਸਕਲ ਪਠਾਨ ਤਵਨ
 ਕੇ ਗਏ ॥ ੩੬ ਹਜਰਤਿ ਕਹੀ; ਸੁ ਭਾਖਤ ਭਏ ॥ ੩੭ ਸਿੱਧਪਾਲ; ਧੰਨ ਭਾਗ
 ਤਿਹਾਰੇ ॥ ੩੮ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵਹਿਗੇ ਸਾਹ ਸਬਾਰੇ ॥੨੧॥ ੩੯ ਸਿੱਧਪਾਲ ਐਸੇ ਜਬ
 ਸੁਨਾ ॥ ੪੦ ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਹੈ ਮਸਤਕ ਧੁਨਾ ॥ ੪੧ ਦੈਵ ਕਵਨ ਗਤਿ ਕਰੀ
 ਹਮਾਰੀ ॥ ੪੨ ਗ੍ਰਿਹ ਅਸਿ ਉਪਜੀ ਸੁਤਾ ਦੁਖਾਰੀ ॥੨੨॥ ੪੩ ਜੋ ਨਹਿ ਦੇਤ; ਤੁ
 ਬਿਗਰਤ ਕਾਜਾ ॥ ੪੪ ਜਾਤ ਦੇਏ ਛਤ੍ਰਨ ਕੀ ਲਾਜਾ ॥ ੪੫ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਤੁਰਕ
 ਘਰ ਮਾਹੀ ॥ ੪੬ ਅਬਿ ਲਗਿ ਗੀ ਛਤ੍ਰਨੀ ਨਾਹੀ ॥੨੩॥ ੪੭ ਛਤ੍ਰਨ ਕੇ ਅਬ
 ਲਗੇ ਨ ਭਈ ॥ ੪੮ ਦੁਹਿਤਾ ਕਾਢਿ ਤੁਰਕ ਕਹੰ ਦਈ ॥ ੪੯ ਰਾਜਪੂਤਨ ਕੇ
 ਹੋ ਤਿਹ ਆਈ ॥ ੫੦ ਪੁਤ੍ਰੀ ਧਾਮ ਮਲੇਛ ਪਠਾਈ ॥੨੪॥ ੫੧ ਹਾਡਨ ਏਕ;
 ਦੂਸਰਨ ਖੱਤੀ ॥ ੫੨ ਤੁਰਕਨ ਕਹੰ ਇਨ ਦਈ ਨ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ॥ ੫੩ ਜੋ ਛਤ੍ਰੀ ਅਸ
 ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ ॥ ੫੪ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦੇਹ ਜੁਤ ਜਾਵੈ ॥੨੫॥ ੫੫ ਜੋ ਨਰ ਤੁਰਕਹਿ
 ਦੇਤ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੫੬ ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਜਗ ਤਿਹ ਕਰਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ੫੭ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ
 ਤਾਹਿ ਕੋ ਜੈਹੈ ॥ ੫੮ ਛਤ੍ਰੀ ਸੁਤਾ ਤੁਰਕ ਕਹੰ ਦੈਹੈ ॥੨੬॥ ਹਾਡਿਯਨ

i ਹਾਡ-ਹਾਡੀਅਨ (ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਗੋਤ) ਭਾਵ ਬੰਬ ਹੈ ।

੧੨ ਸਗੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ? ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੰਡ ਹੈ ਕਿ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗੇ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਅਫਸੋਸ ਅਸੀਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ-ਉਡਾ ਕੇ ਖਿੱਲੀ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਚਰੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਕਤ ਕਵੀ ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਠੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਲੇਖਕ ਟਸ ਤੇ ਮਸ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਨ ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ:—ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੁਲਾਈ ੧੯੯੪ ਪੰ:੧੪ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ (ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ) ਦੋ ਤੀਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਆਂਗਾ । ਬਸ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਚੇ ਖਾਲਸਾ/ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬਖਸ਼ੀ, ਕੜਾ, ਕੱਛਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕੰਘਾ ਤੇ ਦਾੜਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਨਾਪਾਕ ਤੋਂ ਪਾਕ ਕਰਕੇ, ਪੈਰਬਿਰੀ ਪੁਸਤਕ (ਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਬ ਹਦੀਸ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਹੋਣਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ—

੧. ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਦਾ ਭੋਤ ਦਿੱਤਾ ਹਜਰਤ ਨੂੰ ॥੧੨॥
੨. ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ ।
੩. ਕੋਈ ਪਰੀ ਪਦਮਨੀ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
੪. ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ ।
੫. ਫੇਰ ਪਦਮਨੀਆਂ ਲਭਦਾ ਫਿਰੀ ॥੧੩॥
੬. ਹਜਰਤ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ
੭. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦੂਤਣੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੮. ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਤੇ ਬੜੀ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ।
੯. ਜਾਣੋ ਉਹ ਵਿਸ਼ਕ੍ਰਮਾ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਹੈ (ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ) ॥੧੪॥
੧੦. ਇਕ ਚਾਂਦ੍ਰ ਸੀ ਦੂਜੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰਨ (ਚਿਤ੍ਰ) ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ।
੧੧. ਜਾਣੋ ਦੂਜੀ ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਹੀ ਮੂਰਤ ਸੀ ।
੧੨. ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਾਨ ਖਾ ਲਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ ।
੧੩. ਜਾਣੋ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਚੰਦ ਹੀ ਚੜ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੫॥
੧੪. ਉਹ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿੰਧਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੫. ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈ ।
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚਿਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣੋ ।
੧੭. ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ॥੧੬॥
੧੮. ਸੁਧ ਭੁਲ ਗਿਆ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਖੁਮ ਪਿਆ ।
੧੯. ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਫੱਟ ਲੱਗ ਕੇ ਘੁੰਮਦਾ ਜਾਂ ।
੨੦. ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਗਾ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਰਹੀ ।
੨੧. ਜਾਣੋ ਕੌੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਰਪ ਡੱਸ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੭॥
੨੨. ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਕੀਤੀ ।
੨੩. ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪੁਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੱਦ ਲਈਆਂ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਈਆਂ ।
੨੪. ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਆ ਗਈ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ
੨੫. ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਈ ॥੧੮॥
੨੬. ਇਕ ਮੋਰੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਜਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੨੭. ਹਜਰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਤਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੮. ਮਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਵਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ-
੨੯. ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਜਾਣਿਆ, ਭਾ: ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੩੦. ਹਜਰਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਬੁਲਾ ਲਏ ਅਤੇ ॥੧੯॥
੩੧. ਭੋਪੁਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਘਰ

ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ।

੩੨. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ ।
੩੩. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਮੱਤ ਸਹੇੜ ਲੈ ॥੨੦॥
੩੪. ਸਾਰੇ ਪਠਾਨ ਸਿਧਪਾਲ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ।
੩੫. ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ-
ਸਿਧਪਾਲ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ-ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ -
੩੬. ਕਿ ਸਿਧਪਾਲ! ਤੇਰੇ ਬੱਡੇ ਪੰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ-
੩੭. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇਰਾ ਜਵਾਬੀ ਬਣ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੨੧॥
੩੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ।
੩੯. ਉਸਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਮੰਨਕੇ ਮੱਥਾ ਠੋਕਿਆ
ਤੇ ਕਿਹਾ ।
੪੦. ਹੇ ਮਾਲਕ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
੪੧. ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ
ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੨੨॥
੪੨. ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਕੰਮ
ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ।
੪੩. ਜੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਛਤ੍ਰੀਪਣ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਗਦੀ ਹੈ ।
੪੪. ਮੁਗਲਾਂ, ਪਠਾਣਾਂ, ਤੁਰਕਾਂ, ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ
੪੫. ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ॥੨੩॥
੪੬. ਹੁਣ ਤਕ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ
ਲੱਗੀ ।
੪੭. ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੱਢਕੇ ਕਿਸੇ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ।
੪੮. ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ ।
੪੯. ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੱਢਕੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ
ਦਿੱਤੀ ॥੨੪॥
੫੦. ਨਾ ਸਾਡਾ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਡ ਮਾਸ ਖੂਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ
ਨਾਂ ਉਹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੈ
੫੧. ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ।
੫੨. ਜੇ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
੫੩. ਉਹ ਤਾਂ ਕੁੰਤੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾਵੇਗਾ ॥੨੫॥
੫੪. ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ।
੫੫. ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਵੇਗਾ ।
੫੬. ਉਸਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਨ ਜਾਂਦੇ
ਰਹਿਣਗੇ ।
੫੭. ਜੇ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰੀ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ॥੨੬॥
੫੮. ਸਾਡਾ ਖਾਨਦਾਨ.....

ਨਾਧਾਕ ਪਾਠੁ ਕਰਿ ਹਰਦ੍ਰਿ ਹਦੀਸਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ ॥੨ ਪੰ:੧੦੮੮॥੫॥

ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ-ਮੇਰੀ ਆਦਗਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਘਰ ਮੇਰੇ ਸਵਾਸ ਮੇਰੇ ਮੰਦਰ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਇਹ ਸਭ
ਕੁਝ ਹੈ ਖਾਲਸਾ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਹੈ, ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਨਹੀਂ । ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੇਰੀ
ਅਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੀਂ ਅਮਾਨਤ ਦੇਖੀਂ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਨਾਂ ਕਰੀਂ ਖਬਰਦਾਰ! ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭੀ ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਪਾਸ
ਰੱਖੀਂ । ਇਹਨਾਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਹ ਸਾਗਰੋਂ ਡੁੱਬੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਪੜ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰ ਸਿਖੀ
ਦੀ ਗੱਟੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿਟੀ ਫਾਦਲ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੁਲਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਧਨੀ ਤੇ ਸੂਰਮਾ ਕਵੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਹਿਨ ਸਾਹਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ
ਸਮਝ ਸਕੇ । ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਸਮਾਨਾਂ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਹੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਭੇਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਸਕਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਕ
ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਅਪਰਾਲਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ ਇਕ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਕ ਚੰਦ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਚੰਦਰਵਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦੇ
੪੪ ਨਾਮ ਕਲਪੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪੜ ਕੇ ਵੀ ਆਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ-ਦੇਖੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ-ਚੰਦਵਾਂ ਦੇ ੪੪ ਨਾਮ-੧-ਉਡਮ ੨-ਅਜ ੩-ਅਤ੍ਰਿ
ਨੋਤ੍ਰਜ ੪-ਅਮਿਤਿ ੫-ਅਮਿਤਿ ੬-ਅਮਿਤਿ ਸੂ ੭-ਅੰਧਰੀਸ ੮-ਦੇਵ ਤਿਲਕ ੯-ਦੇਵਾਕ ੧੦-ਇੰਦ੍ਰ ੧੧-ਸ਼ਬ ੧੨-ਸੁਸ਼ ਲਾਭਨ ੧੩-ਸਸ ਭ੍ਰਿਤ
੧੪-ਸਸਿ ੧੫-ਸਮੁਦ੍ਰਵੀ ਨੀਤ ੧੬-ਸਰਵਗ੍ਰੀਸ ੧੭-ਸਾਰਸ ੧੮-ਸੀਤ ਭਾਨ ੧੯-ਸੀਤ ਮਹੀਚ ॥ ੨੦-ਸੀਤ ਰਿਸਮ ੨੧-ਸੁਧਾਕਰ, ੨੨-ਸੁਧਾਂ ਧਰ,
੨੩-ਸੁਧਾ ਨਿਧਿ, ੨੪-ਸੁਧਾਂਸ, ੨੫-ਸੁਧਾਂਗ, ੨੬-ਸੋਮ, ੨੭-ਸਿੰਧ ਜਨਮ ੨੮-ਸ੍ਰੇਤ, ੨੯-ਸ੍ਰੇਤ ਦੁਗਤਿ ੩੦-ਸ੍ਰੇਤ ਬਾਜੀ, ੩੧-ਹਰਿ, ੩੨-ਹਰਿਣਾਕ,
੩੩-ਹਿਮ ਦੁਗਤ, ੩੪-ਹਿਮਾਸੁ, ੩੫-ਕਲਾ ਨਿਧਿ, ੩੬-ਕਲਮਿਤ੍ਰ, ੩੭-ਕਲਾਵਾਨ, ੩੮-ਕਲੇਦ, ੩੯-ਕੁਮੁਦਨੀ, ੪੦-ਕੁਮੁਦ ਬਧਵ, ੪੧-ਕੁਮਦੇਸ਼,
੪੨-ਕੌਮਦੀ ਪਤਿ, ੪੩-ਖਦਾਸੂਤ, ੪੪-ਖਦਮਸ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ—ਦਿਸਾ ਬਾਰਣੀ (ਪੱਛਮ
ਦਿਸਾ), ਦਿਵ (ਸਵਰਗ ਲੋਕ), ਦਿਵਰਾਜ (ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਜਾ), ਦੀਨ ਸ਼ਾਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ), ਦੀਪ (ਟਾਪੂ), ਦੁਪਰ (ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ
ਵਾਲੀ), ਦੁਗਾਨਾ (ਨਿਮਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਹਿਕਾਇਤਾਂ), ਦੁਰਦ (ਹਾਥੀ), ਦੁਰਾਨੀ (ਸੱਦਜਈ ਪਠਾਣ), ਦੀਣ (ਜਿਹੜੀ ਧਰਤ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀ
ਹੋਵੇ), ਦੁਲਹੀ (ਦੁਲਹਨ, ਲਾੜੀ ਜਾਂ ਵਹੁਟੀ), ਦੇਸਤ ਲਟੀ (ਬੋਚੇਨੀ), ਦੇਸੀ (ਸੇਨਤ ਜਾਂ ਇਬਾਰਾ), ਦੇਵਜਾਨ/ਦੇਵਜਨੀ (ਸ਼ੁਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ),
ਬਿਹੰਡਨ (ਨਿਪੁੰਸਕ), ਸਾਰਕ (ਮੂਰਖ) ਸਾਤਰ (ਸਹਿਆ), ਗੁਲਦਾਰ (ਬਾਘ), ਗਿਦੁਆ (ਬਿਜੂ ਜਾਂ ਗੋਹ), ਜੁਰਲ (ਜੋਗਟੀਆਂ), ਜੁਰਗ (ਬਾਜ),
ਜਲੇਸ (ਵਰਣ ਦੇਵਤਾ), ਝਾਕਨ (ਗਿਰਝਾਂ) ਝਾਕਣੀ (ਚੁੜੇਲ - ਆਦਿਕ), ਜਨ ਕੀਸ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਜਟਾਣੀ (ਪਾਰਬਤੀ), ਬਿਵਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਕ੍ਰ,
ਮਹਾਂਦੇਵ, ਸ਼ਿਵ, ਤ੍ਰਿਪੁਰ, ਰੁਦ੍ਰ, ਗੰਗਾਧਰਿ, ਜਟੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਆਦਿ ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰਹੀ ਜੱਸਣ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਇਕ ਵਾਰ ਪੜ ਵੀ ਲਏ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜੁਬਾ

੧ਸੁਤਾ ਤੁਰਕ ਨਹਿ ਦਈ ॥ ੨ਛੱਤ੍ਰਾਨੀ ਤੁਰਕਨੀ ਨ ਭਈ ॥ ੩ਕਛ ਰਜਪੂਤਨ
 ਲਾਜ ਗਵਾਈ ॥ ੪ਰਾਨੀ ਤੇ ਬੇਗਮਾ ਕਹਾਈ ॥੨੭॥ ੫ਅਬ ਮੈਂ ਧਰੋਂ ਇਹੈ
 ਨਿਜੁ ਬੁਧਾ ॥ ੬ਮੰਡੋ ਬੀਰ ਖੇਤ ਮਹਿ ਕੂਧਾ ॥ ੭ਪਹਿਰਿ ਕੌਚ ਕਰਿ ਖੜਗ
 ਸੰਭਾਰੋ ॥ ੮ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਆਜੁ ਪਖਰਿਯਾ ਮਾਰੋ ॥੨੮॥ ੯ਤਬ ਕੰਨਯਾ ਨਿਜੁ
 ਪਿਤਾ ਹਕਾਰਾ ॥ ੧੦ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੧ਤਾਤ ਤਨਿਕ
 ਚਿੰਤਾ ਨਹਿ ਕਰੀਯੈ ॥ ੧੨ਸਨਮੁਖ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੋ ਲਰੀਯੈ ॥੨੯॥ ਅੜਿਲ ॥
 ੧੩ਬੋਲ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹੈ; ਦਿਵਸ ਰਹਿ ਜਾਂਇ ਹੈ ॥ ੧੪ਕਰੇ ਕਰਮ ਛੱਤ੍ਰਨ
 ਕੇ ਚਾਰਣ* ਗਾਇ ਹੈ ॥ ੧੫ਤਾਤ ਨ ਮੋ ਕੋ ਦੀਜੈ; ਆਹਵ ਕੀਜਿਯੈ ॥
 ੧੬ਹੋ ਦਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੁਹੂੰ ਜਗ ਮੈਂ ਜਸ ਲੀਜਿਯੈ ॥੩੦॥ ੧੭ਖੜਗ ਹਾਥ
 ਜਿਨਿ ਤਜਹੁ; ਖੜਗ ਧਾਰਾ ਸਹੋ ॥ ੧੮ਭਾਜਿ ਨ ਚਲਿਯਹੁ ਤਾਤ; ਮੰਡਿ
 ਰਨ ਕੋ ਰਹੋ ॥ ੧੯ਪਠੇ ਪਖਰਿਯਾ ਹਨਿਯਹੁ; ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿ ॥ ੨੦ਹੋ
 ਮਾਰਿ ਅਰਿਨ ਕੋ ਮਰਿਯਹੁ; ਹਮਹਿ ਸੰਘਾਰਿ ਕਰਿ ॥੩੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ੨੧ਸੁਨਹੁ
 ਪਿਤਾ ਇਕ ਕਰਹੁ ਉਪਾਈ ॥ ੨੨ਸਮਸਦੀਨⁱⁱ ਕਹੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ ॥ ੨੩ਜਬ
 ਆਵੈ ਤਬ ਪਕਰਿ ਸੰਘਰਿਯਹੁ ॥ ੨੪ਬਹੁਰੋ ਨਿਕਸਿ ਜੁਧ ਕੋ ਕਰਿਯਹੁⁱⁱⁱ ॥੩੨॥
 ੨੫ਸਿਧਪਾਲ ਤਬ ਐਸ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੬ਭਲੀ ਬਾਤ ਇਨ ਸੁਤਾ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੨੭ਅੰਤਹਪੁਰ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਆਯੋ ॥ ੨੮ਬੋਲਿ ਪਠਾਨਨ ਐਸ ਜਤਾਯੋ ॥੩੩॥
 ੨੯ਏ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਬਡੇ ਬਨਾਏ ॥ ੩੦ਹਮ ਤੁਮ ਸੇ ਇਨ ਕੇ ਪਗ ਲਾਏ ॥
 ੩੧ਜੋ ਇਨ ਕਹਾ ਵਹੈ ਹਮ ਮਾਨਾ ॥ ੩੨ਸਿਰ ਪਰ ਹੁਕਮ ਸਾਹ ਕੋ ਆਨਾ ॥੩੪॥
 ੩੩ਤਬ ਮਿਲਿ ਖਾਨ ਸਾਹ ਕੇ ਗਏ ॥ ੩੪ਅਤਿ ਹੀ ਹਿੰਦੈ ਅਨੰਦਿਤ ਭਏ ॥
 ੩੫ਤੁਰਕਹਿ ਛੱਤ੍ਰਨ ਸੁਤਾ ਨ ਦਈ ॥ ੩੬ਹਸਿ ਹੈ ਇਨੈ ਭਲੀ ਇਹ ਭਈ ॥੩੫॥
 ੩੭ਦੁਹਿਤਾ ਇਹੈ ਤਿਤਹਿ ਸਮੁਝਾਵੈ ॥ ੩੮ਛੱਤ੍ਰੀ ਜਨਮੁ ਫੇਰਿ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥
 ੩੯ਅਬ ਲੋ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨ ਭਈ ॥ ੪੦ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਛੱਤ੍ਰਾਨੀ ਗਈ ॥੩੬॥
 ੪੧ਤਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਨ ਦੀਜੈ ਤਾਤਾ ॥ ੪੨ਮੰਡਹੁ ਜੁਧ ਹੋਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਤਾ ॥ ੪੩ਚਲਿ
 ਹੈ ਕਥਾ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਹੀ ॥ ੪੪ਪ੍ਰਾਤ ਪਠਾਨ ਕਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਨਾਹੀ ॥੩੭॥
 ੪੫ਪਹਿਰਹੁ ਕੌਚ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ॥ ੪੬ਪੀ ਪੀ ਅਮਲ ਹੋਹੁ ਮਤਵਾਰੇ^{iv} ॥
 ੪੭ਪ੍ਰਾਤ ਮਚਤ ਹੈ ਜੁਧ ਅਪਾਰਾ ॥ ੪੮ਹੈ ਹੈ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥੩੮॥
 ੪੯ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੰਗ ਹੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ੫੦ਸਭ ਹੀ ਕਰਹੁ ਕੇਸਰੀ ਜਾਮਾ ॥ ੫੧ਟਾਂਕਿ
 ਆਫੂਐਂ ਤੁਰੈ ਨਚਾਵੈ ॥ ੫੨ਸਾਂਗ ਝਲਕਤੀ ਹਾਥ ਫਿਰਾਵੈ ॥੩੯॥ ੫੩ਪ੍ਰਥਮ
 ਤਮਾਗਿ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ੫੪ਬਾਹੁ ਖੜਗ ਸਕਲ ਤਜਿ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥

* ਚਾਰਣ (ਭੱਟ ਜਾਂ ਗਰੀਖ)

i ਜਨਨੀ ਜਨੋ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੁਰ ॥ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਨਨੀ ਬਾਂਝ ਰਹੇ ਕਾਇ ਗਵਾਵੈ ਨੂੰਹ

ii ਸਮਸਦੀਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹਮਦਰਦ ਤੇ ਰਖਕਾਕਸੀ ਜੋ ਖੜਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਦਿਲੀ ਪਤਿ ਦਾ ਖਾਸ ਦਿਵਾਨ ਸੀ

iii ਇਹ ਹਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸੁਭ ੩੨ ਸੁਲਖਣਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੀਠੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਕਚ ਮਤੀ ਜਿਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਠਾਸ ਭਰੇ ਪਿਆਰ ਭਰਪੂਰ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਧਰਮ ਤੇ ਅਣਖ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਣ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਲਈ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਦੇਰ ਜਠਾਨੀ ਤੋਂ ਲਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਧੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਐਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ-ਦੇਖੋ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ :-

ਬਤੀਹ ਸੁਲਖਣੀ ਸਚੁ ਸੰਤਤਿ ਪੂਤ ॥ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਗਝ ਸਰੂਪ ॥ ਇਛ ਪੂਰੇ ਮਨ ਕੰਤ ਸੁਆਮੀ ॥

ਸਗਲ ਸੰਤੋਖੀ ਦੇਰ ਜੇਠਾਨੀ ॥੩॥ ਸਭ ਪਰਵਾਰੈ ਮਾਹਿ ਸਰੋਸਟ ॥ ਮਤੀ ਦੇਵੇ ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਗਿਰੁ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਗਟੀ ਆਇ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖੇ ਸੁਖਿ ਵਿਹਾਇ ॥੪॥ ਪੰ:੩੭੧॥ਮ:੫॥

੧. ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ।
੨. ਕਦੇ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਤੁਰਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।
੩. ਇਹ ਕੁਝ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਮ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।
੪. ਰਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਬੇਗਮਾ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ॥੨੭॥
੫. ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹੀ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਕਿ-
੬. ਕੁੱਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੀਰ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗਾ ।
੭. ਸੰਜੋਆ ਪਾ ਕੇ ਖੰਡਾ ਸੰਭਾਲਾਂਗਾ ।
੮. ਟੋਲ-ਟੋਲ ਕੇ ਅੱਜ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ ॥੨੮॥
੯. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ।
੧੦. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ।
੧੧. ਐ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ।
੧੨. ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੜੋ ॥੨੯॥
੧੩. ਅਜਿਹਾ ॥ ਕਿ ਐ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਦਿਨ ਤਾਂ ਆਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
੧੪. ਜੇਹੜੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਸੁਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸਦਾ ਰਾਗਾ ਚਾਰੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੧੫. ਐ ਪਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ਯੁੱਧ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰਕੇ ।
੧੬. ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਫੜਕੇ ਦੋਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਸ ਖਟੀਏ ॥੩੦॥
੧੭. ਹੱਥ ਚੋਂ ਖੰਡਾ ਨਾ ਛੱਡੋ ਸਗੋਂ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਓ ।
੧੮. ਐ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਰਣ ਤੋਂ ਭਜਣਾ ਨਹੀਂ ਜੁੱਧ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲੋ ।
੧੯. ਫੜ-ਫੜ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਤੀਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ।
੨੦. ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ॥੩੧॥
੨੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਣ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਕ ਉਪਾਇ ਕਰੋ ।
੨੨. ਸਮਸਦੀਨ ਨੂੰ ਐਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲਵੋ ।
੨੩. ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ !
੨੪. ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਦਿਓ ॥੩੨॥
੨੫. ਸਿੱਧਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ।
੨੬. ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਠੀਕ ਸੋਚੀ ਹੈ ।
੨੭. ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ।
੨੮. ਜਿਹੜੇ ਪਠਾਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਐਓ ਕਿਹਾ ॥੩੩॥
੨੯. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਔਹਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
੩੦. ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਭੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ ।
੩੧. ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ।
੩੨. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਹੈ ।
੩੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਖਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਆ ਗਏ ।
੩੪. ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਜਿੱਤ ਸੀ ।
੩੫. ਕਿਉਂਕੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ।
੩੬. ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ॥੩੪॥
੩੭. ਇਹ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ।
੩੮. ਐ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਘਰ ਜਨਮ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ।
੩੯. ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।
੪੦. ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ॥੩੬॥
੪੧. ਪਿਤਾ ਜੀ! ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਈਂ ।
੪੨. ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਜੁੱਧ ਲੜੋ ।
੪੩. ਇਹ ਕਥਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।
੪੪. ਕਿ ਪਠਾਨਾਂ ਦੇ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਹਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ॥੩੭॥
੪੫. ਤੁਸੀਂ ਕੱਚ ਪਹਿਨ ਲਵੋ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਦਿਓ ।
੪੬. ਅਮਲ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਓ ।
੪੭. ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਜੁੱਧ ਮਚ ਜਾਇਗਾ ।
੪੮. ਜੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੰਧਾ ਯੁੱਧ ਬਕਰਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ॥੩੮॥
੪੯. ਕਿਸੇ ਮਾੜੇ ਧੀੜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਹੀ-
੫੦. ਕੇਸਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਲਵੋ ।
੫੧. ਖੂਬ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨਚਾਓ ।
੫੨. ਸਾਂਗ ਨੂੰ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਖੂਬ ਘੁਮਾਓ ॥੩੯॥
੫੩. ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿਓ ।
੫੪. ਫੇਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਭੈਅ ਸਾਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਓ ।

iv ਧਨੁ ਸੰਧੈ ਮਾਇਆ ਸੰਗੀਐ ਅੰਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ॥ ਪਰ ਤਿਨਕਾ ਖਾਧਾ ਪੈਦਾ ਮਾਇਆ ਸਭੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮਿ ਹਰ ਰਾਤੇ ॥

ਪੰ:੬੪੮ ॥ ਮ:੩॥

ਨੋਟ—ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਧਰਮ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਫ਼ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਸਾਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ

✱ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦੇਵੋ, ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ । ਕੌਣ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਰਚਕੇ ਉਸਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕੇ ? ਦੇਖੋ ਮਰਦ ਅਰਮਿਜ਼ਾ-ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੩ ਪੰ:੧੪੨ ਲੇ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦਲ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਰੂਪ ਹੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਘੜੇ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ: ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਖਰੀ ਸੀ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪਖੰਡਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਤੇ ਉਚਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੁੱਛ ਹਸਤੀ ਦੀ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਰਮਾਤੀ ਗੁਣ ਹੈ ।—

ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੋ ਏਕ ਲੜਾਉ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਿਤ ਕੋਟਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਜਗਤ ਜਰਨੈਲ ਹੋਇ ਹਨ ਇਕ ਇਕ ਅਬਲਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਘਰ ਦੀ ਦਹੇਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੱਕੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ-ਸਾਬਤ ਸਾਬਤ ਦੁੱਬਾ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਜੇ ਹੋਕੜ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਪਿਆਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਅਰਤ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹੀ ਸਦਕਾ ਹੈ-ਦੇਖੋ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ (ਸਿਖ ਧਰਮ) ਲੇ: ਗਿ: ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਬਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਕੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਾਜ ਕੀ ? ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੁੜੀਆਂ ਰਾਜ ਮਧ ਦੇ ਮਤਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਡਰਪੋਕ ਤੇ ਕਾਪਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹਿੰਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ । ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਗੁੰਮ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ । ਸਰੀਰ ਤਾ ਬਹਿਰੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਡਰਪੋਕ ਤੇ ਗੀਦੀ ਬੇਅਣਖੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਨਿਰਬਲਤਾ ਤੇ ਹੀਣਤਾ ਰਸਾਤਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੰਡੀਆਂ ਗਊਆਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਿੰਝਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬਕਰੀਆਂ ਅਬਲਾਂ ਭੇਡਾਂ ਕੰਨੋਂ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਧਰ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਲਈ ਤੁਰੇ ਰਿਹੇ । ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕਣੀ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ ਨਾਉਂ ਸੁਣਕੇ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਸੌ ਜਾਂਦੇ, ਉਚ ਨੀਚ ਦਾ ਪਾੜਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ ਮਰਨਾ ਸੌਖਾ ਸੀ ਪਰ ਭਿਟ ਦਾ ਡਰ ਅਉਖਾ ਸੀ । ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਧੜਾ-ਧੜਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਲਵਾਰ ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਵਲ ਮੂੰਹ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਡਰਾ ਕੇ ਦਬਕਾ ਕੇ ਭੇ ॥

ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ॥ ਰੇਤੀ ਮਾਂਝ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਵੇ ॥੪੦॥ ੧ਹਜਰਤਿ
ਜੋਰਿ ਤਹਾਂ ਦਲ ਆਪੋ ॥ ੨ਸਕਲ ਬਖਾਹ ਕੋ ਸਾਜ ਬਨਾਪੋ ॥ ੩ਸਿੱਧਪਾਲ ਕੇ ਜਬ
ਘਰਿ ਆਏ ॥ ੪ਪੁਨਿ ਕੰਨਯਾ ਅਸ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥੪੧॥ ਅਝਿਲ ॥ ੫ਗ੍ਰਿਹ ਆਵੈ
ਜੋ ਸੱਤ੍ਰ ਨ ਤਾਹਿ ਸੰਘਾਰਿਯੈ ॥ ੬ਧਾਮ ਗਏ ਇਹੁ ਮਾਰਹੁ; ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਿਯੈ ॥ ੭ਲਛਿਮਨ
ਪੁੱਤ੍ਰਹਿ ਭਾਰਿ ਡੋਰਿ; ਦਿਯ ਤਿਯ ਉਚਰਿ ॥ ੮ਹੋ ਸੰਗ ਸਤ ਸੈ ਖਤਿਰੇਟਾ; ਗਯੋ ਤਿਯ
ਭੇਸ ਧਰਿ ॥੪੨॥ ਚੌਪਈ ॥ ੯ਜਬ ਤੇ ਜਾਤ ਧਾਮ ਤੇਂ ਭਏ ॥ ੧੦ਤਬ ਤਾ ਕੇ ਮੰਦਰ
ਮੋ ਅਏ ॥ ੧੧ਲੁਭਦ ਮਾਨ ਹੂੈ ਹਾਥ ਚਲਾਏ ॥ ੧੨ਲਛਿਮਨ ਕਾਢਿ ਕਟਾਰੀ ਘਾਏ ॥੪੩॥
੧੩ਤਾਕਹੋ ਐਸ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰਾ ॥ ੧੪ਬਹੁਰਿ ਨ ਹਜਰਤਿ ਬੈਨ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੫ਤਾਕਹੋ
ਮਾਰਿ ਭੇਸ ਨਰ ਧਾਰੋ ॥ ੧੬ਲੋਗਨ ਮਹਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੋ ॥੪੪॥ ੧੭ਮੋਹਿ ਅਮਲ
ਕੇ ਕਾਜ ਪਠਾਵਾ ॥ ੧੮ਤੁਮ ਤਨ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਆਪੁ ਕਹਾਵਾ ॥ ੧੯ਧਾਮ ਆਵਨੇ ਕੋਈ
ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੦ਜੋ ਆਵੈ ਸੋ ਜਾਨ ਗਵਾਵੈ ॥੪੫॥ ੨੧ਇਹ ਛਲ ਲਾਂਘਿ ਡਵਢਿਯਨ
ਆਪੋ ॥ ੨੨ਚੋਬਦਾਰ ਨਹਿ ਕਿਨੀ ਹਟਾਏ ॥ ੨੩ਜਬ ਹੀ ਕੁਮਕ ਆਪਨੀ ਗਯੋ ॥ ੨੪ਤਬ
ਹੀ ਅਧਿਕ ਕੁਲਾਹਲ ਭਯੋ ॥੪੬॥ ੨੫ਬਾਜੈ ਲਗੇ ਤਹਾਂ ਸਦਿਯਾਨੇ ॥ ੨੬ਬਾਜਤ ਤਿਹੂੰ
ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਾਨੇ ॥ ੨੭ਫੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗ ਨਗਾਰੇ ॥ ੨੮ਮੰਦਲ ਤੂਰ ਉਪੰਗ
ਅਪਾਰੇ ॥੪੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੨੯ਬਜੈ ਦਮਾਮਾ ਜਬ ਲਗੇ; ਸੁਨਿ ਮਾਰੂ ਧੁਨਿ ਕਾਨ ॥ ੩੦ਖਾਨ
ਖਵੀਨਾ ਜਿਤੇ ਹੁਤੇ; ਟੁਟਿ ਪਰੇ ਤਹੋ ਆਨਿ ॥੪੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੧ਐਸੋ ਕਵਨ ਦੁਬਨੀ
ਜਾਏ ॥ ੩੨ਜਿਨੈ ਜੁਝਊਆ ਇਹਾਂ ਬਜਾਏ ॥ ੩੩ਐਸਾ ਭਯੋ ਕਵਨ ਮਤਵਾਲਾ ॥ ੩੪ਜਿਹੋ
ਮੁਰਖਹਿ ਨ ਸੂਝਤ ਕਾਲਾ ॥੪੯॥ ੩੫ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਾਖਿ ਖਾਨ ਸਭ ਧਾਏ ॥ ੩੬ਬਾਧੋ
ਚੁੰਗ ਚੌਪਤਨ ਆਏ ॥ ੩੭ਸਮਸਦੀਨ ਲਛਿਮਨ ਜਹੋ ਘਾਏ ॥ ੩੮ਤਿਹੋ ਠਾ ਸਕਲ
ਸੈਨ ਮਿਲਿ ਆਏ ॥੫੦॥ ੩੯ਲੋਦੀ ਸੂਰ ਨਖਾਜੀ ਚਲੇ ॥ ੪੦ਲੀਨੇ ਸੰਗ ਸੂਰਮਾ ਭਲੇ ॥
੪੧ਦਾਓ ਜਈ ਰੁਹੇਲੇ ਆਏ ॥ ੪੨ਆਫਰੀਦਯਨ ਤੁਰੈ ਨਚਾਏ ॥੫੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੪੩ਬਾਵਨ ਖੇਲ ਪਠਾਨ ਤਹੋ ਸਭੈ ਪਰੇ ਅਰਿਰਾਇ ॥ ੪੪ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਾਨਾ ਬਧੇ ਗਨਨਾ
ਗਨੀ ਨ ਜਾਇ ॥੫੨॥ ਚੌਪਈ ॥ ੪੫ਪਖਿਰ ਯਾਰੇ ਦੁਾਰਨ ਨਹਿ ਮਾਵੈ ॥ ੪੬ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ
ਭਟ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵੈ ॥ ੪੭ਬਾਨਨ ਕੀ ਆਂਧੀ ਤਹੋ ਆਈ ॥ ੪੮ਹਾਥ ਪਸਾਰਾ ਲਖਾ
ਨ ਜਾਈ ॥੫੩॥ ੪੯ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਸੋਰ ਨਗਰ ਮੈਂ ਪਯੋ ॥ ੫੦ਜਨੁ ਰਵਿ ਉਲਟਿ ਪਲਟਿ ਹੂੈ

- i. ਖਾਨਾਂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਹੈ । ii. ਲੋਦੀ ਤੇ ਨਿਆਜੀ (ਨਸੀਰ ਗਿਲਜਈ) ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ
iii. ਦੇਉਜਈ ਰੁਹੇਲੇ ਇਲਾਕਿਆ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । iv. ਬਾਵਨ ਖੇਲ ਜਾਤੀ ਦੇ ਪਠਾਣ ਅਫਰੀਦੀ ਜਾਤੀ ਦੇ
v. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਬਾਣੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ।

ਖਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅੜਦੇ ਉਹ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਹਨੇਰ ਗਰਦੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮੀਰ ਫਕੀਰ ਰਾਜ ਪੂਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਕੋਈ ਅਗੇ
ਨਾਂ ਵਧਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਕੋਂ ਤੇ
ਧਰਮ ਹੇਤ ਇਤੀ ਜਿਨ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਫਾਕ ਪਾ: ੧੦॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਗਿੰਦ ਮਰਦ ਅਗਮਿਭੇ ਨੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਤੇ ਨਿਰਬਲਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੋਲ
ਕੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਲਮ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪਾਇਆ
ਉ-ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੂ ਹਮਾਰਾ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫.੩੮੫॥
ਅ-ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੋ ਆਏ ॥ ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਦਦੇਵ ਪਠਾਇ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾ: ੫. ੪੨॥
ਬ-ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪੂਜਾ ਜਿਨਿ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫. ੩੮੬॥
ਸ-ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਗੋਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ ॥ ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੇ ਰਾਇ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ:੨੪੬੧॥
ਹ-ਸਭ ਤੇ ਜਗ ਜੁਆ ਬੁਰੇ ਕੋਊ ਨ ਖੇਲਹੁ ਰਾਇ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੫.੫॥
ਕ-ਜੋ ਕੋਊ ਪਰ ਨਾਹੀ ਸੋ ਪਾਗੀ ॥ ਪਨਹੀ ਇਹਾ ਨਰਕ ਤਿਹੋ ਆਗੇ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੮੫॥ ੧੧॥
ਪਰਾਜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰ-ਮਾਰਕੇ ਸਹਿਬ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਬਸਾਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜੇ-ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ
ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਸਲਾਹੀ ਚੰਦ ਸੀ-ਉਸ ਬੰਸ ਦੇ ਲੋਕ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਨ-ਧਰਮਾਤਮਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਅੱਲ ਧਰਮ ਪਾਲ ਪੈ
ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਬਿਉਰਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਹਰੀ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ ਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੰਨਾ ੨੨੧ ਤੇ ੨੨ ਤੇ ਅੰਕਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੇ

੧. ਸੁਰਬੀਰ ਬਣ ਜਾਓ, ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਜੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਛਕ ਜਾਓ ।
੨. ਪਰ ਰੋਤੇ ਵਿਚੋਂ ਸੋਨਾ ਕਢਕੇ ਦੱਸ ਦਿਓ ॥੪੦॥
੩. ਉਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਰਾਤ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਲੁ ਜੋੜ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ।
੪. ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ।
੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੬. ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ॥੪੧॥
੭. ਅਝਿੱਲ ॥ ਜਿਹੜਾ ਦੁਸਮਨ ਚਲਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ।
੮. ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ।
੯. ਅਪਣੇ ਭਰਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਡੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ । ਉਸਦੇ ਡੋਲੇ ਦੇ ਨਾਲ (੭੦੦) ।
੧੦. ਸੱਤ ਸੌ ਖੱਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਬਣਾਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੪੨॥
੧੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ਰਤ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਘਰ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ।
੧੨. ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ।
੧੩. ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਕੇ ਉਸ ਡੋਲੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਸੀ
੧੪. ਲਛਮਣ ਨੇ ਕੱਢਕੇ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਥਾਏ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ॥੪੩॥
੧੫. ਉਸਦੇ ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰੀ ।
੧੬. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁੜਕੇ ਬੋਲ ਹੀ ਨਾਂ ਸਕਿਆ ।
੧੭. ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੋਸ ਕਰ ਲਿਆ ।
੧੮. ਤੇ ਆਪ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ॥੪੪॥
੧੯. ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਅਮਲ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ।
੨੦. ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਲ
੨੧. ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਵੇ ।
੨੨. ਜੇ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੫॥
੨੩. ਇਸ ਧੌਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਉਢੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੪. ਕਿਸੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ।
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੬. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਜੋਰਸ਼ੋਰ ਦਾ ਹੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੪੬॥
੨੭. ਉਪਰ ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
੨੮. ਜਿਹੜੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਂਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ।
੨੯. ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਮੁਚੰਗ ਆਦਿ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ।
੩੦. ਛੋਟੇ ਢੋਲ ਤੂਤੀਆਂ ਆਦਿ ਬੇਅੰਤ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੪੭॥
੩੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਲਛਮਣ ਵਲੋਂ ਜੰਗ ਦਾ ਮਾਰੂ ਬਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਦੀ ਧੁਨਿ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ।
੩੨. ਖਾਨ ਤੇ ਮੁਗਲ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸਨ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆ ਪਏ ॥੪੮॥
੩੩. ਚੌਪਈ ॥ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਦੋ ਥਣੀ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੇ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਐਥੇ ਆ ਕੇ- ।
੩੪. ਜੁਧ ਲਈ ਜੁਝਾਰੂ ਵਾਜਾ ਵਜਾਇਆ ਹੈ ।
੩੫. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਪਾਗਲ ਹੈ ?
੩੬. ਜਿਸ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਸ ਤਖਤ ਦੇ ਤਪ ਤੇਜ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ॥੪੯॥
੩੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਖਾਨਾਂ ਨੇ ਧਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੩੮. ਸੂਰਮੇ ਚੌਕ ਕੇ ਚੌਕੰਨੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ।
੩੯. ਪੁੱਜ ਗਏ ਜਿਥੇ ਲਛਮਣ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ।
੪੦. ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਗਈ ॥੫੦॥
੪੧. ਲੋਦੀ ਤੇ ਨਿਆਜੀ ਸੂਰਮੇ ਚੱਲ ਪਏ ।
੪੨. ਹੋਰ ਤਕੜੇ ਸੂਰਮੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ।
੪੩. ਦਾਉਜਈ ਤੇ ਰੁਹੇਲੇ ਆ ਗਏ ।
੪੪. ਅਫਰੀਦਿਖਨਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨਿਚਾਇ ॥੫੧॥
੪੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਵਨ ਖੇਲ ਪਠਾਣ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਅਰੜਾਕੇ ਆ ਪਏ ।
੪੬. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਬਾਣ ਬਧੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੫੨॥
੪੭. ਚੌਪਈ ॥ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਦੁਆਰੇ ਉਪਰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੇ ।
੪੮. ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜੇ ਨਚਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
੪੯. ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਹਨੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ।
੫੦. ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਵੀ ਪਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ ॥੫੩॥
੫੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ।
੫੨. ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬਿਰਾਜੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਬਿਥੇ ਬਾਚ ਬੋਲਤੀ ਚੌਪਈ ਦੀ ਰਚਨਾ -

ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੇ ਰੱਖਾ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਚਿਤ ਕੀ ਇੱਛਾ ਤਵ ਚਰਨਨ ਮਨ ਰਹੈ ਹਮਾਰਾ ॥

ਅਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ॥ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫, ਛੰਦ ੩੭੭ ॥ ਤਕ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ (ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ) ਟਿੱਕਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਖੀ ਡਿਠੀ ਸਾਖ ਭਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥ ਹੋਰ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ ਕਲਗੀ ਧਰ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਰਾਣੀ ਭਬੋਰ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਜਨਕ ਲੇਖ ਹੈ ॥ ਐਥੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਅਥਲਾਵਾਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਹਰੀ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹੀ ਦਲੇਰੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਨਿਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਅਸੂਲ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਜਿਹਾ ਜੇਹਾ ਕਰਕੇ ਲੜਨ ਭਿੜਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਬਣਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਣੇ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਬਹੁਤੇ ਜੁਲਮ ਹੁਸਨ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਖੋਹ-ਖਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗਜੂ ਪੱਕੀ ਲਹਿਰ ਬੜੇ ਜੋਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਕ ਸਿੱਖ ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਜਵਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡ ਝਾੜ ਝੂਟੇ ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਰਾਹ ਚੌਢੇ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੰਘੜ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿੜ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਬਹੁਤਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬੋਝਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਟਕਰਾਉਂਦੇ । ਕਈ ਜਥੇ ਮਾਰੇ ਲੁੱਟੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਭਾਵੇਂ ਮੁੜਕੇ ਸਿੱਖ ਬਦਲੇ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ । ਜੱਥਾ ਖਿਲਰ ਖੁਲਰ ਕੇ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਸ ਜੱਥੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੌਂ ਜਵਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ੧-ਧਰਮ ਕੌਰ ੨-ਦੀਪ ਕੌਰ ਵਧੇਰੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਜੱਥੇ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਕੋਹ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਤੁਕ ਗਈਆਂ ਦੋਨਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਸਨ, ਧਰਮ ਕੌਰ ਹਾਜ਼ਤ ਪਖਾਨਾਂ ਰਾਹ ਤੋਂ ਪਰਾ ਚਲੀ ਗਈ, ਦੀਪ ਕੌਰ ਇਕੱਲੀ ਖੜੋਤੀ ਸੀ । ੧੮-੨੦ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ ਤੇ ਰੰਗ ਸੁੰਦਰ ਚੇਹਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਚਾਰ ਰੰਘੜ ਆ ਗਏ । ਕੀ ਗੱਲ ਏ, ਕੌਣ ਏ ਤੂੰ ? ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਆਖਣਾ ਹੈ:- ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਇਕ ਨੇ ਹੰਗੂਰਾ ਭਰਿਆ ਦੂਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਐਥੇ ਕਿਉਂ ਖੜੋਤੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਖੜੋਤੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ? ਕਹਿ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਮੁੱਠ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ । ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਆਹਾ.....ਹਾ ਤੀਜੇ ਨੇ ਕਹਿੰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਚਾਰੇ ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝੁੱਕ ਗਏ । ਬੀਬੀ ਨੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੂੜੀ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਇਕ ਰੰਘੜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ-ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਗਯੋ ॥ ^੧ਜੈਸੇ ਜਲਧਿ ਬਾਰਿ ਪਰਹਰੈ ॥ ^੨ਉਛਰਿ ਉਛਰਿ ਮਛਰੀ ਜਯੋ
ਮਰੈ ॥੫੪॥ ^੩ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਨਾਵ ਨਦੀ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ^੪ਬਹੀ ਜਾਤ ਕੋਊ
ਨਹਿ ਰਖਵਾਰਾ ॥ ^੫ਤੈਸੀ ਦਸਾ ਨਗਰ ਕੀ ਭਈ ॥ ^੬ਜਨੁ ਬਿਨੁ ਸੱਕੁ ਸਚੀ
ਹੂ ਗਈ ॥੫੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੭ਇਹਿ ਦਿਸਿ ਸਭ ਛੱਤੀ ਚੜੇ ਉਹਿ ਦਿਸਿ ਚੜੇ
ਪਠਾਨ ॥ ^੮ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਚਿਤ ਦੇ ਸਭੈ ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਨਿਦਾਨ ॥੫੬॥
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ^੯ਜਬੈ ਜੋਰਿ ਬਾਨਾ ਅਨੀ ਖਾਨ ਆਏ ॥ ^{੧੦}ਇਤੈ ਛੋਭਿ
ਛੱਤੀ ਸਭੈ ਬੀਰ ਧਾਏ ॥ ^{੧੧}ਚਲੇ ਬਾਨ ਐਸੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਭਾਰੇ ॥ ^{੧੨}ਲਗੈ
ਅੰਗ ਜਾਕੇ ਨ ਜਾਂਹੀ ਨਿਕਾਰੇ ॥੫੭॥ ^{੧੩}ਤਬੈ ਲਛਿਮ ਕੂਮਾਰ ਜੂ ਕੋਪ ਕੈ
ਕੈ ॥ ^{੧੪}ਹਨੇ ਖਾਨ ਬਾਨੀ ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੈ ॥ ^{੧੫}ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ਪਰੇ
ਬੀਰ ਐਸੇ ॥ ^{੧੬}ਬਿਰਾਜੈ ਕਟੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਕੇਤ ਜੈਸੇ ॥੫੮॥ ^{੧੭}ਪੀਏਂ ਜਾਨੁ
ਭੰਗੈ ॥ ਮਲੰਗੈ ਪਰੇ ਹੈਂ ॥ ^{੧੮}ਕਹੂੰ ਕੋਟਿ ਸੌਂਡੀਨ ਸੀਸੈਂ ਝਰੇ ਹੈਂ ॥ ^{੧੯}ਕਹੂੰ
ਉਸਟ ਮਾਰੇ ਸੁ ਲੈ ਭੂਮਿ ਤੋਪੈਂ ॥ ^{੨੦}ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਖਾਂਡੇ ਲਸੈਂ ਨਗਨ ਧੋਪੈਂ ॥੫੯॥
^{੨੧}ਕਹੂੰ ਬਾਨ ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਭੂਮਿ ਐਸੇ ॥ ^{੨੨}ਬੁਝੈ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸਾਨੈ ਕਢੇ ਈਖ ਜੈਸੇ ॥
^{੨੩}ਕਹੂੰ ਲਹ ਲਹੈਂ ਪੇਟ ਮੈਂ ਯੋਂ ਕਟਾਰੀ ॥ ^{੨੪}ਮਨੋ ਮੱਛ ਸੋਹੈਂ ਬਧੇ ਬੀਚ
ਜਾਰੀ ॥੬੦॥ ^{੨੫}ਕਿਤੈ ਪੇਟ ਪਾਟੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਬਾਜੀ ॥ ^{੨੬}ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਫਿਰੈਂ
ਛੂਛ ਤਾਜੀ ॥ ^{੨੭}ਕਹੂੰ ਮੁੰਡ ਮਾਲੀ ਪੁਐ ਮੁੰਡ ਮਾਲਾ ॥ ^{੨੮}ਕਹੂੰ ਭੂਤ ਔ
ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੈ ਬਿਤਾਲਾ ॥੬੧॥ ^{੨੯}ਕਹੂੰ ਦੈਤ ਕਾਢੇ ਫਿਰੈ ਦਾਂਤ ਭਾਰੇ ॥ ^{੩੦}ਬਮੈ
ਸੋਨ ਕੇਤੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥ ^{੩੧}ਕਹੂੰ ਤਾਜਿ ਡਾਰੇ ਜਿਰਹ ਖੋਲ ਐਸੇ ॥ ^{੩੨}ਬਰੀ
ਬਯੋਤ ਡਾਰੇ ਸਮੈਂ ਸੀਤ ਜੈਸੇ ॥੬੨॥ ^{੩੩}ਤਹਾਂ ਬਾਜ ਹਾਥੀ ਨ ਕੀ ਸੋਨ ਧਾਰੈਂ ॥
^{੩੪}ਪਰੇ ਜਯੋਂ ਫੁਹਾਰਾਨ ਹੂੰ ਕੀ ਫੁਹਾਰੈਂ ॥ ^{੩੫}ਪ੍ਰਲੋਕਾਲ ਸੋ ਜਾਨ ਦੂਜੇ ਭਯੋ
ਹੈ ॥ ^{੩੬}ਜਹਾਂ ਕੋਟਿ ਸੂਰਾਨ ਸੂਰਾ ਖਯੋ ਹੈ ॥੬੩॥ ^{੩੭}ਤਹਾਂ ਕੋਟਿ ਸੌਂਡੀਨ ਕੇ
ਮੁੰਡ ਕਾਟੇ ॥ ^{੩੮}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਗਿਰੇ ਕੇਤ ਫਾਟੇ ॥ ^{੩੯}ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਨਾਚੈਂ ਪਠੇ
ਪਖਰਿਯਾਰੇ ॥ ^{੪੦}ਕਹੂੰ ਮਾਰੂ ਬਾਜੈ ਉਠੈਂ ਨਾਦ ਭਾਰੇ ॥੬੪॥ ^{੪੧}ਕਹੂੰ ਸੰਖ ਭੇਰੀ
ਤਹਾਂ ਨਾਦ ਬਾਜੈਂ ॥ ^{੪੨}ਹਸੈਂ ਗਰਜਿ ਠੱਕੈ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਗਾਜੈਂ ॥ ^{੪੩}ਨਗਾਰੇ
ਨਫੀਰੀ ਬਜੈਂ ਝਾਂਝ ਭਾਰੀ ॥ ^{੪੪}ਹਠੇ ਰੋਸ ਕੈ ਕੈ ਤਹਾਂ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥੬੫॥
^{੪੫}ਕਹੂੰ ਭੀਮ ਭੇਰੀ ਬਜੈ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ॥ ^{੪੬}ਨਫੀਰੀ ਕਹੂੰ ਨਾਇ ਨਾਦੈ ਨਗਾਰੂ ॥
^{੪੭}ਕਹੂੰ ਬੇਨੁ ਔ ਬੀਨ ਬਾਜੈ ਸੁਰੰਗਾ ॥ ^{੪੮}ਰੁਚੰਗਾ ਮਿਦੰਗਾ ਉਪੰਗਾ
ਮੁਚੰਗਾ ॥੬੬॥ ^{੪੯}ਝਰੋਖਾ ਤਰੇ ਜੋ ਮਚੀ ਮਾਰਿ ਐਸੀ ॥ ^{੫੦}ਭਈ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾਨ
ਕੀ ਹੈ ਨ ਤੈਸੀ ॥ ^{੫੧}ਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਔ ਰਾਵਨੈ ਜੁਧ ਐਸੇ ॥ ^{੫੨}ਕਿਯੋ ਭੀਮਹਾਂ
ਭਾਰਥੈ ਮੈਂ ਸੁ ਤੈਸੇ ॥੬੭॥ ^{੫੩}ਤਹਾਂ ਬੀਰ ਕੇਤੇ ਖਰੇ ਗਾਲ੍ ਮਾਰੈਂ ॥

i ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਦੇਵ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ੧੪ ਰਤਨ ਕੱਢੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਦਲੇ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਤੇ ਰਜਾਇ ਕਰ ਲਿਆ । ਪਰ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆਈ ਗਈ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਜਦੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੁੱਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਤੂ ਦੈਤ ਨੇ ਖਚਰਾਪਨ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੁਕ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਕੇ ਪੀ ਲਿਆ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਵੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ

ii ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕੇ ਇਹ ਉਧਾਰਨ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ । (ਸੁਤੇ ਜਾਣੁ ਜਟਾਲੇ ਭੰਗਾ ਖਾਇਕੈ) ਸਾਰੀਆਂ ਉਧਾਰਨਾ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਹੀ ਦੁਹਰਾਉ ਹੈ

ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣਾ ਤੇ ੧੪੦ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ

— ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕੋਤੇ ਹੋ ਗਏ, ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਇਕ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵੱਢੀ ਗਈ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਬੋਹੜ ਹੋ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਪਰ ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰਕੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ

੧. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
੨. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਛਲਕੇ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀਆਂ ਆਦਿ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ॥੫੪॥
੩. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਨਦੀ ਦੀ ਧਾਰ ਅੱਗੇ ਬੇੜੀ ਰੁੜੀ ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਨਦੀ ਰੋੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
੪. ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਖਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
੫. ਬਸ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਨਗਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।
੬. ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਚੀ- (ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫੫॥
੭. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਚੜਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਠਾਣ ਚੜ ਪਏ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ-
੮. ਐ ਸੰਤੋ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੫੬॥
੯. ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਜੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਾਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਆ ਗਈ।
੧੦. ਇਧਰੋਂ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਦੌੜੇ।
੧੧. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਤੀਰ ਭਾਰੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਚੱਲੇ।
੧੨. ਜਿਸਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਵੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੫੭॥
੧੩. ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਛਮਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ।
੧੪. ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮੁਖੀ ਖਾਨ ਮਾਰ ਸੁਟੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ।
੧੫. ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੋਧੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ।
੧੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰ ਨੇ ਰਾਹੂ ਕੇਤੂ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ॥੫੮॥
੧੭. ਮੁਰਦੇ ਐਉਂ ਪਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਲੰਗ ਭੰਗ ਪੀਕੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
੧੮. ਕਿਤੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਸਿਰ ਸੁਟੀ ਪਏ ਹਨ।
੧੯. ਕਿਤੇ ਉਨ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਹਨ।
੨੦. ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕਟੇ ਹੋਏ ਨੰਗੇ ਹੀ ਪਏ ਤੜਪਦੇ ਹਨ ॥੫੯॥
੨੧. ਕਿਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ।
੨੨. ਜਿਵੇਂ ਬੀਜ ਵਾਸਤੇ ਕਿਰਸਾਣ ਗੰਨੇ ਕੱਟਦਾ ਹੈ।
੨੩. ਕਿਤੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਕਟਾਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ।
੨੪. ਜਿਵੇਂ ਮੱਛ ਜਾਲੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ॥੬੦॥
੨੫. ਕਿਤੇ ਪਾਣੇ ਹੋਏ ਪੇਟ ਖੇਤ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਪਏ ਹਨ।
੨੬. ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਸਵਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
੨੭. ਕਿਤੇ ਜੋਗਣੀ ਮੁੰਡਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।
੨੮. ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬੈਤਾਲ ਨਚ ਰਹੇ ਹਨ ॥੬੧॥
੨੯. ਕਿਤੇ ਦੈਤ ਦੰਦ ਕੱਢੀ ਵੱਡੇ ਭਾਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
੩੦. ਕਿਤਨੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਪਾਏ ਹਨ ਤੇ ਲਹੂ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।
੩੧. ਕਿਤੇ ਤਾਜ, ਬਖਤਰ ਅਤੇ ਖੋਲ (ਸਿਆਨ) ਆਦਿ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਨੇ।
੩੨. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੬੨॥
੩੩. ਉਥੇ ਹਾਥੀ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਬਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
੩੪. ਜਿਵੇਂ ਫੁਅਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁਆਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
੩੫. ਜਾਣੇ ਦੂਜਾ ਪੁਲਕ ਕਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।
੩੬. ਜਿਸਨੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਮੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੬੩॥
੩੭. ਉਥੇ ਕੋਟਾਂ ਹੀ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਡ ਕਟੇ ਗਏ।
੩੮. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿਤੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਫਟ ਗਏ ਹਨ।
੩੯. ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਘੋੜੇ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾਲੇ।
੪੦. ਕਿਤੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਆਈਆਂ ॥੬੪॥
੪੧. ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਸੰਖ ਤੇ ਭੇਰੀਆਂ ਦੇ ਵਜ਼ਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
੪੨. ਕਿਤੇ ਹੱਸ ਕੇ ਗਰਜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਬਾਹਾਂ ਠੱਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ।
੪੩. ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਤੇ ਝਜ ਦੇ ਵਜ਼ਣ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀ ਅਵਾਜਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
੪੪. ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰੋਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਡਟੇ ਖੜੇ ਹਨ ॥੬੫॥
੪੫. ਕਿਤੇ ਭੀਮ, ਭੇਰੀ ਮਾਰੂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵਜਦੇ ਹਨ
੪੬. ਕਿਤੇ ਨਫੀਰੀ ਤੇ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ।
੪੭. ਕਿਤੇ ਬੋਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬੀਨ ਕਿਤੇ ਸੁਰੰਗਾ ਵਜਦਾ ਹੈ
੪੮. ਕਿਤੇ ਰਚੰਗਾ ਕਿਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗਾ ਕਿਤੇ ਉਪੰਗਾ ਮੁਚੰਗਾ ਵਜਦਾ ਹੈ ॥੬੬॥
੪੯. ਰਣਵਾਸ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਥੱਲੇ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮੱਚੀ।
੫੦. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੇਵ ਤੇ ਦਾਨਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਮੱਚੀ।
੫੧. ਨਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਵਨ ਦਾ ਜੁਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਐਸਾ।
੫੨. ਭਾਂਵੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ॥੬੭॥
੫੩. ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਜੋਧੇ ਖੜੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਗੁਣ ਕਣਾ ਕੇ ਹਟ ਗਿਆ ਚੋਖਾ ਡਰਕੇ ਨਸ ਗਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਅਵਾਜ ਗੁੰਜੀ ਓ ਮਰਦੂਦ ਤੂੰ ਇਸ ਇਕੱਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ (ਜੋ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰ ਪਠਾਣ ਦੀ ਸੀ)। ਓ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਲਾਏ (ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ) ਇਸ ਬਲਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਰਾਂਗਾ ਅੱਗੋਂ ਫੌਜਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕੁੜੀਏ ਤੂੰ ਕੌਣ ਏ? ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਆਂਗਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ਚੰਗਾ ਆ ਵੇਰ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈ ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਬੀਰ ਰਸ਼ੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ।

ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪਾ ਹੱਟਾ ਕੱਟਾ ਫੌਜਦਾਰ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕੁੜੀ ਇਕ ਅਬਲਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਕੁਕੜੀ ਹੀ ਹੈ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਗੇ ਵਧਿਆ ਤੇ ਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਦੀਪ ਇਕ ਦੀਵੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁਸੀਨ ਨੇ ਜੁਆਨ ਮੁਟਿਆਰ ਜਗਦਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਦੀਪਕ ਸੀ ਬੀਰ ਰਸ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਖੜਾ ਲਾਲ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਸੁਰਖ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਹਥ ਵਿਚ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਸੀ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਤੇਜ਼। ਫੌਜਦਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਘੁੰਮਭੰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚੀ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਹੰਡਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਤੇ ਦਾਸੀ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਖਿਆਲੀ ਪਲਾਉ ਪਕਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਵਖਾਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਜੇ ਜਾਨ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥੋਂ ਸੁੱਟ ਦੇਹ। ਤਲਵਾਰ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਟਾਂਗੀ ਲੜਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੀ ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆ ਬੀਬੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ। ਫੌਜਦਾਰ ਨੇ ਵਖੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮਜਾਕ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਗੁਰ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਤੇਗ ਬਲਾਉਣ ਸਿੱਖੀ ਹੋਈ, ਮੌਤ ਕੋਲੋਂ ਨਿਡਰ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫੌਜ ਦਾਰ ਨੇ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਐਧਰ ਉਧਰ ਘੁਮਾਈ ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਬੰਦੀ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਐਨੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਫੌਜਦਾਰ ਤੇ ਸਾਥੀ ਹੋਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਪਰ ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਫੌਜਦਾਰ ਦੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ ਬੈਠੀ ਤੇ ਫੌਜਦਾਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਫੌਜਦਾਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਲ ਗੋਲੀ ਦਾਗ ਦਿੱਤੀ, ਇਕ ਦੋ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਜਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਡਿਗ ਪਏ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਰੋਕਦੀ ਹੋਈ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਇਕ ਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋਰ ਡੇਗ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਬੀਬੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਵਾਰ ਕਰਦੀ ਗਈ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਜਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾ ਕੇ ਨੱਸ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕੌਰ ਵੀ ਆ ਕੇ ਦੀਪ ਕੌਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਗਈ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਜਖਮੀ ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਥੱਲੇ ਲਾਹਿਆ-ਜੋ ਜਖਮੀ ਨਾਲ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਉਸਦੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ ਕੇ ਲਹੂ ਪੂਜ ਕੇ ਦੁਪੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ

੧ ਕਿਤੇ ਬਾਨ ਛੋਡੇ ਕਿਤੇ ਸਸਤੁ ਧਾਰੈਂ ॥ ੨ ਕਿਤੇ ਨਾਰਿ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਸਾਜ ਲੈਕੈ ॥
 ੩ ਚਲੈ ਛੋਰਿ ਬਾਜੀ ਹਠੀ ਭਾਜ ਕੈਕੈ ॥੬੮॥ ੪ ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਖੇਦੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥
 ੫ ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਮੈਂ ਖਿੰਗ ਖੱਤ੍ਰੀ ਲਤਾਰੇ ॥ ੬ ਜਹਾਂ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਹਠੀ ਪੂਤ ਘਾਏ ॥
 ੭ ਤਹੀ ਗੋਲ ਬਾਂਧੇ ਚਲੇ ਸਿਧ ਆਏ ॥੬੯॥ ੮ ਜਬੈ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਪਠਾਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥
 ੯ ਕਿਨੀ ਹਾਥ ਲੈ ਨਾ ਹਥ ਯਾਰੈ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੧੦ ਕਿਤੇ ਭਾਜਿ ਚਾਲੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤ
 ਮਾਰੇ ॥ ੧੧ ਪੁਰਾਨੇ ਪਲਾਸੀ ਮਨੋ ਬਾਇ ਡਾਰੇ ॥੭੦॥ ੧੨ ਹਠੇ ਜੇ ਜੁਝੇ ਸੇ ਸਭੈ
 ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥ ੧੩ ਕਿਤੇ ਖੇਦਿ ਕੈ ਕੋਟ ਕੇ ਮੱਧਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੪ ਕਿਤੇ ਬਾਂਧਿ ਲੈਕੈ
 ਕਿਤੇ ਛੋਰਿ ਦੀਨੇ ॥ ੧੫ ਕਿਤੇ ਜਾਨ ਮਾਰੇ ਕਿਤੇ ਰਾਖਿ ਲੀਨੇ ॥੭੧॥ ੧੬ ਤਿਸੀ
 ਕੋ ਹਨਾ; ਖਗ ਜੋਨੈ ਉਚਾਯੋ ॥ ੧੭ ਸੋਈ ਜੀਵ ਬਾਚਾ; ਜੁਈ ਭਾਜਿ ਆਯੋ ॥
 ੧੮ ਕਹਾਂ ਲੋ ਗਨਾਉਂ ਭਯੋ ਜੁਧ ਭਾਰੀ ॥ ੧੯ ਲਖੇ ਲੋਹ ਮਾਚਾ ਕੁਪੇ ਛੱਤ ਧਾਰੀ ॥੭੨॥
 ੨੦ ਕਿਤੇ ਨਾਦ ਨਾਦੈ ਕਿਤੇ ਨਾਦ ਪੂਰੈ ॥ ੨੧ ਕਿਤੇ ਜੂਨ ਜੂਝੈ ਬਰੈ ਹੋਰਿ ਹੂਰੈ ॥
 ੨੨ ਕਿਤੇ ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਚਲਾਵੈ ॥ ੨੩ ਕਿਤੇ ਆਨਿ ਗਾਜੈ ਕਿਤੇ ਭਾਜਿ
 ਜਾਵੈ ॥੭੩॥ ੨੪ ਜਬੈ ਸਿਧ ਪਾਲੈ ਸਭੈ ਖਾਨ ਮਾਰੇ ॥ ੨੫ ਲਏ ਛੀਨ ਕੈ ਤਾਜ
 ਬਾਜੀ ਨਗਾਰੇ ॥ ੨੬ ਹੁਤੇ ਦੂਰਿ ਬਾਸੀ ਤਿਤੇ ਖਾਨ ਘਾਏ ॥ ੨੭ ਘਿਰਯੋ ਸਿਧ ਪਾਲੈ
 ਕਰੀ ਮੱਤ ਨਯਾਏ ॥੭੪॥ ੨੮ ਜਿਤੇ ਖਾਨ ਭਾਜੇ ਤਿਤੇ ਫੋਰਿ ਦੂਕੇ ॥ ੨੯ ਚਹੂੰ
 ਓਰ ਗਾਜੇ ਹਠੀ ਸਿਧ ਜੂ ਕੇ ॥ ੩੦ ਕਹਾਂ ਜਾਇਗੋ ਛੱਤ੍ਰ ਜਾਨੇ ਨ ਦੈਰੈ ॥
 ੩੧ ਇਹੀ ਛੇਤ੍ਰ ਮੈਂ ਛਿਪ੍ਰ ਤੁਹਿ ਆਜੁ ਛੈਹੈ ॥੭੫॥ ੩੨ ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਐਸੇ ਭਰਯੋ ਕੋਪ
 ਸੂਰੋ ॥ ੩੩ ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸੋਡੀ ਮਹਾ ਲੋਹ ਪੂਰੋ ॥ ੩੪ ਦਯੋ ਸੈਨ ਕੋ ਆਇਸੈ ਆਪੁ
 ਹੀ ਯੋ ॥ ੩੫ ਕਪੀ ਬਾਹਨੀ ਕੋ ਕਹਯੋ ਰਾਮ ਜੀ ਜਯੋ ॥੭੬॥ ੩੬ ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਸੈਨਾ
 ਚਲੀ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ॥ ੩੭ ਸਭੈ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰਾਨ ਕੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕੈ ॥ ੩੮ ਜਿਤੇ ਖਾਨ
 ਆਏ ਤਿਤੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥ ੩੯ ਕਿਤੇ ਖੇਦਿ ਕੈ ਕੋਟਿ ਕੀ ਓਟ ਡਾਰੇ ॥੭੭॥ ੪੦ ਕਿਤੇ
 ਬੀਰ ਬਾਨੈਤ ਬਾਜੀ ਪਲੱਟੈ ॥ ੪੧ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬਾਨੀਨ ਸੋ ਆਨਿ ਜੁੱਟੈ ॥ ੪੨ ਕਿਤੇ
 ਖੰਗ ਲੈ ਖਿੰਗ ਖੱਤ੍ਰੀ ਉਮੰਗੈ ॥ ੪੩ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਜਗੇ ਜੋਰ ਜੰਗੈ ॥੭੮॥
 ੪੪ ਘੁਰੈਂ ਘੋਰ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਮਾਰੂ ਨਗਾਰੇ ॥ ੪੫ ਮਚੇ ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ਮਹਾਂ ਭੂਪ ਭਾਰੇ ॥
 ੪੬ ਖੁਲੇ ਖੰਗ ਖੱਤ੍ਰੀ ਉਠੇ ਭਾਂਤਿ ਐਸੀ ॥ ੪੭ ਮਨੋ ਬਹਨਿ ਜ਼ਾਲਾ ਪੁਲੈ ਕਾਲ
 ਜੈਸੀ ॥੭੯॥ ੪੮ ਕਹੂੰ ਟੀਕ ਕਾਟੇ ਗਿਰੇ ਟੋਪ ਟੂਟੇ ॥ ੪੯ ਕਹੂੰ ਤਾਜ ਧਾਰੀ ਪਰੇ
 ਬਰਮ ਛੂਟੇ ॥ ੫੦ ਕਹੂੰ ਚਰਮ ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਖੇਤ ਐਸੇ ॥ ੫੧ ਕਹੂੰ ਚੌਰ ਸੋਹੈ ਮਨੋ
 ਹੰਸ ਜੈਸੇ ॥੮੦॥ ੫੨ ਕਹੂੰ ਕੇਤ ਕਾਟੇ ਲਸੈ ਭੂਮ ਐਸੇ ॥ ੫੩ ਮਨੋ ਬਾਖ ਤੋਰੇ
 ਮਹਾ ਬਿੱਛ ਜੈਸੇ ॥ ੫੪ ਕਹੂੰ ਅਰਧ ਕਾਟੇ ਤੁਰੰਗੀ ਝਰੇ ਹੈਂ ॥ ੫੫ ਕਹੂੰ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੈ

i ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਜੁਆਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ

ਸ਼ਹਾਰਾ ਦੇ ਕੋ ਬੀਬੀ ਧਰਮ ਕੌਰ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਮੁੜ ਘੋੜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ-ਜਬੋ ਸਮੇਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਪੁਤ੍ਰੀ
 ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਮੇਰੀ ਲਾਡਲੀ ਬੱਚੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਕੇ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ
 ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬਣਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ
 ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਰਨ ਦੀ ਡੋਰੀ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਸਰੀਰ
 ਨੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਥ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਨਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਬਲ ਨਾਲ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਸਤਿਗੁਰਾਂ
 ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਬਣਕੇ ਉਕਰੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਮਾਂ ਆ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ
 ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰ ਲਾਹਕੇ ਸੁਰਮਗਤੀ ਦੇ ਜੰਗਰ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਸਪਿਟ ਅੱਜ ਵੀ ਖਾਸ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੋਂਦ ਕਈ ਨਿਹੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾ
 ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਇਹ ਬਾਪੂ ਬਲ
 ਇਹ ਧਨ ਇਹ ਦੌਲਤ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਬੀਰਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਿਆ ਜਾਏ, ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਅਧਰਮੀ ਜੀਵਨ ॥

੧. ਕਿਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਰਹੇ ਹਨ ।
੨. ਕਿਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭੋਜ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ-
੩. ਘੋੜੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਨ ਬਚਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੬੮॥
੪. ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਭਜਾ ਦਿੱਤੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੫. ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਖੜ੍ਹੀ ਲਤਾੜੇ ਗਏ ।
੬. ਜਿੱਥੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਬਾਕੇ ਜੁਆਨ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
੭. ਉਥੇ ਹੀ ਘੋਰਾ ਘੱਤਕੇ ਚਲ ਕੇ ਸਿੱਧ ਆ ਗਏ ॥੬੯॥
੮. ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧ ਪਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ।
੯. ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਖਾਨਯੋ ਗਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਂ ਸੰਬਾਲਿਆ ਭਾਵ ਦਿਲ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ ।
੧੦. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਤੁਰੇ ਬਾਕੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
੧੧. ਜਾਣੋਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਤੇ ਹਵਾ ਨੇ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ॥੭੦॥
੧੨. ਜਿਹੜੇ ਅੜ ਕੇ ਲੜੇ ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
੧੩. ਕਿਤੇ ਟੋਏ ਪੁਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੪. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ।
੧੫. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ॥੭੧॥
੧੬. ਜਿਸੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
੧੭. ਉਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਬਚਿਆ ਜਿਹੜਾ ਭੱਜ ਗਿਆ ।
੧੮. ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਗਿਣਾ ਜੁਪ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੋਇਆ ।
੧੯. ਜਿਹੜਾ ਲੋਹ ਖੜਕਦਾ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ॥੭੨॥
੨੦. ਕਿਤੇ ਬਜ਼੍ਜੀ ਨੱਚ ਰਹੇ ਕਿਤੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
੨੧. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨਮੁਖ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਕੇ ਹੂਹਾਂ ਵਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
੨੨. ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਚਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
੨੩. ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ ॥੭੩॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧਪਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਖਾਨ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੨੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁਸਮਨ ਦੇ ਤਾਜ ਘੋੜੇ ਤੇ ਨਿਗਾਰੇ ਸਭ ਸਾਂਭ ਲਏ ।
੨੬. ਜਿਹੜੇ ਖਾਨ ਦੂਰ ਵੱਸਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ।
੨੭. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਘਿਰ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਂਗ-ਮੁੜਕੇ ਆਏ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ।
੨੮. ਜਿਹੜੇ ਖਾਨ ਭੱਜੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਫੇਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ॥੭੪॥
੨੯. ਸਿਧ ਪਾਲ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜਣ ਲੱਗੇ ਗੱਜਣ ਲੱਗੇ ਤੇ
੩੦. ਆ ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਓ ਛਤ੍ਰੀਯੋ ਕਿਥੇ ਜਾਉਗੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ।
੩੧. ਇਸੇ ਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ॥੭੫॥
੩੨. ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੰਗਾਰ ਸੁਣੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ।
੩੩. ਸਾਰੇ ਜੋਧਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ।
੩੪. ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਆਗਾਯਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸੂਰਿਆਂ ਨੇ-
੩੫. ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਬਵੇਲੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੭੬॥
੩੬. ਜਦੋਂ ਸੈਨਾ ਨੇ ਬੁਰਾਲਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਚੱਲ ਪਈ ।
੩੭. ਸਾਰੇ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ।
੩੮. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਖਾਨ ਆਏ ਉਤਨੇ ਹੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ।
੩੯. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਫੜ ਕੇ ਕੱਟ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਟੋਇਆਂ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੇ ॥੭੭॥
੪੦. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜੇ ਲੈ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਗਏ ।
੪੧. ਕਿਤੇ ਬਹਾਦੁਰ ਆਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜੁਟੇ ।
੪੨. ਕਿਤੇ ਖੰਡਾ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਅਗੇ ਆਏ ਚਾਉ ਨਾਲ
੪੩. ਜਿਥੇ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਜੰਗ ਦਾ ਬੜਾ ਜੋਰ ਸੀ ॥੭੮॥
੪੪. ਉਧਰ ਘੋਰ ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ ਨਗਾਰੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ।
੪੫. ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਰਾਜੇ ਆ ਕੇ ਮੱਚ ਗਏ ਹਨ ।
੪੬. ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੜਗ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਠੇ ਸਨ ।
੪੭. ਜਿਵੇਂ ਅਗਨ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਪੁੱਲੇ ਕਾਲ ਦੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ॥੭੯॥
੪੮. ਕਿਤੇ ਲੱਕ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਕਿਤੇ ਟੋਪ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
੪੯. ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਲਹੂ ਵਗ ਰਹੇ ਹਨ ।
੫੦. ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ ।
੫੧. ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੰਸ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ॥੮੦॥
੫੨. ਕਿਤੇ ਅੰਗ ਕਟੇ ਹੋਏ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ ।
੫੩. ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੁਖ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
੫੪. ਕਿਤੇ ਅੱਧ ਕੱਟੇ ਘੋੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।
੫੫. ਕਿਤੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ।

੧੧. ਆਲਸ ਦਾ ਮਨ ਹੈ ਆਲਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਕਾਰਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਲੋਖ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਜਵਾਨੀ ਐਸੀ ਸਰੀਰਕ ਡੀਲ ਡੀਲ ਕਿਸ ਕੰਮ ਜੋ ਨਿਰਭੇਤਾ ਤੇ ਅਣਖ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ :-

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਬੀ ਜਾਇ ॥ ਸਭੁ ਰਹਾਮੁ ਜੋਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ ਪੰ:੧੪੨ ॥ ਮ:੧॥

ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ । ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੀ ਹੈ, ਬਖੇਰੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮਰਹੱਟੇ ਤੇ ਜਾਟ ਆਦਿ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸਨ ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵਡਿਆਈ ਕਾਹਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਜਰਵਾਨਿਆ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਸਾਈਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਐਸੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾਂ ਸਰੀਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਣਖ ਰੂਪ ਲਹੂ ਨਹੀਂ ਅਣਖ ਰੂਪ ਲਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਧਰਵਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਲੇਵਾ ਗੁਰਸਿੱਖੇ ਤੁਸਾਂ ਐਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਨਾ ਹੈ-ਜੋ ਆਪ ਸਵੱਈਆ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ -

ਧੰਨ ਜੀਉ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ਦੇਹ ਅਨਿਤ ਨ ਨਿਤ ਰਹੈ ਜਸ ਨਾਵ ਚੜੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ ॥

ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੇ ਤਨ, ਭੁਧ ਸੁ ਦੀਪਕ ਜਿਉ ਉਜਿਆਰੈ ॥ ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਵਨੀ ਮਨੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਭੁਹਾਰੈ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ਾਲਮ ਜ਼ਾਲਮ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਡਟ ਜਾਣ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਝ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਈ । ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੰਗ ਤੋਂ ਅੰਗ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਪਿਟ ਦਾ ਹੀ ਬਲ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕਲਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਸਤਿ ਪੁਰਾ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭੂਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਹੀ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਿਉਂ ਮਿੱਠਾ ਭੁੰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸੇ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਚਿੰਚੜ ਨੇ ਕਦੇ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ ॥੬॥

ਮਤੰਗੈ ਪਰੇ ਹੈਂ ॥੮੧॥ ੧੬ਕਿਤੇ ਡੋਬ ਡੂਬੇ ਗਿਰੇ ਘੂਮ ਘੂਮੈਂ ॥ ੧੭ਗਜੈਂ ਰਾਜ
ਬਾਜੀ ਹਨੇ ਭੂਮਿ ਝੂਮੈਂ ॥ ੧੮ਕਿਤੇ ਉਠਿ ਭਾਜੇ ਦੁਰੇ ਬੂਟ ਮਾਹੀ ॥ ੧੯ਲਗੈਂ ਘਾਵ
ਪੀਠੈਂ ਕਢੈ ਮੂੰਡ ਨਾਹੀ ॥੮੨॥ ੨੦ਕਿਤਯੋ ਕੇਸੁ ਫਾਂਸੇ ਦੁਮੇ ਜਾਤ ਜੋਰੈ ॥ ੨੧ਹਹਾ
ਮੋਹਿ ਛਾਡੋ ਕਹੈ ਸੱਤ੍ਰ ਭੋਰੈਂ ॥ ੨੨ਨਿਕਾਰੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ; ਨ ਪਾਛੈ ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੨੩ਭਜੇ
ਜਾਂਹਿ ਕਾਜੀ; ਨ ਬਾਜੀ ਸੰਭਾਰੈ ॥੮੩॥ ੨੪ਕਿਤੇ ਖਾਨ ਤੋਰੇ ਨ ਘੋਰੇ ਸੰਭਾਰੈ ॥
੨੫ਕਿਤੇ ਛੋਰਿ ਜੋਰੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਭੇਸ ਧਾਰੈ ॥ ੨੬ਕਿਤੇ ਦੈ ਅਕੋਰੈ ਨਿਹੋਰੈ ਤਿਸੀ ਕੌ ॥
੨੭ਲਏ ਹਾਥ ਮੈ ਤੇਗ ਦੇਖੈ ਜਿਸੀ ਕੌ ॥੮੪॥ ੨੮ਕਿਤੇ ਜੀਵ ਲੈ ਕੈ ਸਿਪਾਹੀ
ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੯ਕਿਤੇ ਚੁੰਗ ਬਾਂਧੇ ਚਲੇ ਖੇਤ ਆਏ ॥ ੩੦ਕਿਤਯੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਮੇ ਰਨਹਿ
ਜੂਲ ਮਾਹੀ ॥ ੩੧ਮਰੈ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੂਏ ਭਜੈ ਪੈਗੁ ਨਾਹੀ ॥੮੫॥ ੩੨ਤਹਾਂ ਲੈ ਅਪਛਾਨ
ਕੋਤੇ ਬਰੇ ਹੈ ॥ ੩੩ਜਿਤੇ ਸਾਮੁਹੇ ਜੁੱਧ ਕੈਕੈ ਮਰੇ ਹੈ ॥ ੩੪ਕਿਤੇ ਨਰਕ ਬਾਸੀ
ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਹੂਏ ॥ ੩੫ਜਿਤੇ ਸੂਮ ਸੋਫੀ ਭਜੇ ਜਾਤ ਮੂਏ ॥੮੬॥ ੩੬ਕਿਤੇ ਭੀਰ
ਜੋਧਾ ਮਰੇ ਬਾਜ ਮਾਰੇ ॥ ੩੭ਗਿਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੈ ਕੈ; ਬਿਨਾ ਬਾਨ ਡਾਰੇ ॥ ੩੮ਕਿਤਯੋ
ਅਗਮਨੈ ਆਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਦੀਨੇ ॥ ੩੯ਕਿਤਯੋ ਦੇਵ ਕੇ ਲੋਕ ਕੇ ਪੰਥ ਲੀਨੇ ॥੮੭॥
੪੦ਜਿਤੇ ਸੂਮ ਸੋਫੀ ਭਜੇ ਜਾਤ ਮਾਰੇ ॥ ੪੧ਤਿਤੇ ਭੂਮਿ ਭੋਗੈ ਨਹੀ ਅਗਨਿ
ਜਾਰੇ ॥ ੪੨ਭਈ ਭੀਰ ਗਾਢੀ ਮਚਯੋ ਜੁੱਧ ਭਾਰੀ ॥ ੪੩ਲਖੇ ਭੀਰ ਠਾਢੇ ਕਪੈਂ
ਦੇਹ ਸਾਰੀ ॥੮੮॥ ੪੪ਜਹਾਂ ਸਿੱਧ ਪਾਲੈ ਘਨੇ ਸਤ੍ਰ ਕੂਟੇ ॥ ੪੫ਤਹਾਂ ਦੇਖਿ ਜੋਧਾਨ
ਤੇ ਕੋਟ ਛੂਟੇ ॥ ੪੬ਚਲੇ ਭਾਜਿ ਕੈ ਨਾ ਹਥਯਾਰੈ ਸੰਭਾਰਯੋ ॥ ੪੭ਲਖੈਂ ਸਮਸਦੀਨੈ
ਪਰਯੋ ਭੂਮਿ ਮਾਰਯੋ ॥੮੯॥ ੪੮ਤਹਾਂ ਭਾਟ ਢਾਢੀ ਖਰੇ ਗੀਤ ਗਾਵੈਂ ॥ ੪੯ਸੁਨਾਵੈਂ
ਪ੍ਰਭੈ ਬੈਰ ਬਿੰਦੈ ਤ੍ਰਾਸਾਵੈਂ ॥ ੫੦ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਬਾਜੈਂ ਨਫੀਰੀ ਨਗਾਰੇ ॥ ੫੧ਹਸੈ ਗਰਜਿ
ਠੋਕੈਂ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਭਾਰੇ ॥੯੦॥ ੫੨ਜਬੈ ਖਾਨ ਜੂਝੈ ਸਭੈ ਖੇਤ ਮਾਹੀ ॥ ੫੩ਬਡੇ
ਐਠਿ ਮਾਰੇ; ਬਚਯੋ ਏਕ ਨਾਹੀ ॥ ੫੪ਲਈ ਛੀਨਿ ਦਿੱਲੀ; ਦਿਲੀਸੈ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥
੫੫ਤਬੈ ਆਪਨੇ ਸੀਸ ਪੈਂ ਛੱਤ੍ਰ ਢਾਰਯੋ ॥੯੧॥ ੫੬ਜਬੈ ਸਿੱਧਪਾਲੈ ਘਨੀ ਸੈਨ
ਕੂਟੀ ॥ ੫੭ਬਚੈ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈਕੈ ਚਹੂੰ ਓਰ ਫੂਟੀ ॥ ੫੮ਲਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਿਰੈ ਛੱਤ੍ਰ
ਢਾਰਯੋ ॥ ੫੯ਪਰਯੋ ਪਾ ਸੁ ਬਾਂਚਯੋ; ਅਰਯੋ ਸੋ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥੯੨॥ ੬੦ਲਈ
ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹਿੰਦੈ ਯੋ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੬੧ਕਰਯੋ ਕਾਜ ਨੀਕੋ; ਨ ਸਾਰੈ ਸੰਘਾਰਾ ॥
੬੨ਜਗਯੋ ਰੈਨਿ ਸਾਰੀ ਧਰਯੋ ਧਯਾਨ ਤਾ ਕੋ ॥ ੬੩ਦਿਯੋ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਮਿਲੈ
ਪ੍ਰਾਤ ਵਾ ਕੋ ॥੯੩॥ ੬੪ਕਸਾਈਨ ਕੋ ਦਾਸ ਤਹ ਏਕ ਆਯੋ ॥ ੬੫ਨਦੀ ਡਾਰਬੇ
ਓਝਰੀ ਲੈ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੬੬ਗਹਯੋ ਜਾਇ ਤਾ ਕੋ ਦਈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥ ੬੭ਧਰਯੋ
ਜੈਨ ਆਲਾਵਦੀ ਨਾਮ ਤਾਹੀਂ ॥੯੪॥ ਚੌਪਈ ॥ iii ੬੮ਜਬ ਹੀ ਰਾਜ ਤਵਨ

i ਕਾਜੀ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਜੀ ਡਰਪੋਕ ਗੀਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ii ਇਹੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਪਿਟ ਸੀ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਢਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਜੋ ਗੁਣੀ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਛਾਹਾਂ ਹਟਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ ੪੦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਪਰ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਦੌੜ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਨ ਨਾਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸ਼ਾਹੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਇਕ ਵੀ ਨਰਕ ਵਾਸੀ ਨਾ ਹੋਇਆ

iii ਐ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕੋਂ ਕੀ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਜੇ ਉਸਦਾ ਮੁੱਢਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਜਾਨਾਂ ਹੋਮ ਕੇ ਹੱਥ ਆਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕੌਣ ਛੱਡਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਸਾਈ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਗਿਆ ਇਕ ਕੌਡੀ ਜਿਨਾਂ ਵੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਜਿਸਦੇ ਪਾਸ ਧਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਹਨ ਚਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਿਸ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਦੇ ਹਨ, ਦਿੱਲੀ ਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਗਿਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਜੰਗ ਜੂ ਸੈਨਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਕੱਬਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਕੌਣ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਧੰਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਇਕ ਰੰਗੀ ਜਾਂ ਚਤੁਰੰਗੀ।

ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਪਏ ਹਨ ॥੮੧॥

੧. ਕਿਤੇ ਜਖਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬਕੇ ਕਿਤੇ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ
੨. ਅਰਝਾਂਦੇ ਹਨ ਹਾਥੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਖੁੰਮਦੇ ਹਨ।
੩. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੇ।
੪. ਪਿੱਠਾਂ ਵਿਚ ਘਾਉ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਿਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ ॥੮੨॥
੫. ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇ ਕੇਸ ਫਸ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਸਮਝਦੇ
੬. ਨੇ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਫੜ ਲਏ ਹਨ ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਾਇ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਛੱਡ ਦੇਹ।
੭. ਨਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।
੮. ਮੱਲਵੀ ਭਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ॥੮੩॥
੯. ਕਿਧਰੇ ਖਾਨ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ।
੧੦. ਕਿਤੇ ਜੁਪ ਛਡਕੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੇਸ ਧਰ ਲਿਆ ਹੈ।
੧੧. ਕਿਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨਹੀਂ।
੧੨. ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੇਗ ਪਕੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਉਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ॥੮੪॥
੧੩. ਕਿਤੇ ਜਾਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੌੜ ਗਏ।
੧੪. ਕਿਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਾਹਮਣੇ।
੧੫. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜੰਗ ਦੀ ਜ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਹੋਮ ਦਿੱਤੇ ਭਾਵ ਜੁਪ ਦੀ ਭਠੀ ਵਿਚ ਸੜ ਗਏ।
੧੬. ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਪਰ ਭਜਣ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ॥੮੫॥
੧੭. ਅਪਛਰਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਬਰ ਲਿਆ ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਮਣੇ।
੧੮. ਜੁੱਧ ਕਰ ਕਰਕੇ ਮਰੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਚੱਲੇ।
੧੯. ਗਏ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਏ।
੨੦. ਜੇਹੜੇ ਡਰਾਕਲ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰ ਗਏ ॥੮੬॥
੨੧. ਕਿਤੇ ਭਿੜੇ ਜੋਧੇ ਆਪ ਗਏ ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਗਏ।
੨੨. ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ ਪਰ ਤੀਰ ਹੱਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ।
੨੩. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ।
੨੪. ਜੋ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਹ ਲੈ ਲਿਆ ॥੮੭॥
੨੫. ਜਿਹੜੇ ਡਰਾਕਲ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਉਹ ਨਾਂ ਤਾਂ
੨੬. ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੋਰਾਂ ਜੋਗੇ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਨਰਕ ਦੀ ਅੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਸੜੇ।
੨੭. ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਭਾਰੀ ਜੁੱਧ

ਸੈਨਾ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਖੁਬ ਚਿਸਤਦਾਰ, ਇਕ ਅਣਖ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਿਰਦਾਰ ਘਰਾ ਬ ਘਰ ਕੁਮਕ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋ ਸਿਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਦਗਾਰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਤੇ ਸਚ ਦੇ ਹਾਮੀ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨਾ ਕੀ ਇਹ ਇਕ ਮੁਅਜ਼ਜ਼ਾ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੁਹਰਾਨੀ ਨਹੀਂ?

ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਮਖਸੂਦੁ ਲੇਹੁ ਮਤ ਪਛੋਤਾਵਹੁ ॥ ਅਉਗਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਾਹੁ
ਐਸੇ ਤਤੁ ਪਰਾਵਹੁ ॥੭॥ ਧਰਮੁ ਰੂਮ ਸਤੁ ਬੀਜ ਕਰਿ ਐਸੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਵਹੁ ॥
ਤਾਂ ਵਾਪਾਰੀ ਜਾਣੀਅਹੁ ਲਾਹਾ ਲੈ ਜਾਵਹੁ ॥੮॥ ਪੰ:੪੧੮॥ਮ:੧॥

ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਹੂ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ-ਕੁਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਵਾਂਗ ਰਿੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਪਰ ਦੁਪ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦਾ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰ ਮਰਕੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਛੱਡਣਗੇ ਜਾਂ ਜਮਦੂਤ ਹੀ ਸਿਧੇ ਰਾਹ ਪਉਣਗੇ ਗੁਰੂ ਸੁਮੰਤ ਬਖਸ਼ੇ ਇਹਨਾਂ ਭਦਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਹੋ ਲਾ ਲਵੇ—

ਆਏ ਬੇ ਅਰਮਾਨ ਲੋਕਰ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾਂ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੋ ॥

ਮਟ ਮਿਟਾਂ ਸੋ ਜੁਲਮ ਕੇ ਲੀਏ-ਨਾਂ ਜਰਾਂਗੇ ਧਰਮ ਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕੋ ॥

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾਂ ਚੜ੍ਹ ਤੇ ਤੋਫਾਨੀ ਝੱਖੜ ਚਲਿਆ ਸੀ ਲਾਖਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਨ ਤਸੀਹੇ ਤੇ ਜਬਰ ਕਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾ ਧਰਮ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਨਾਂ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਭਾਗੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੰਧੀ ਨਾਲ ਖੋਪਰ ਤਾਂ ਉਤਰਾ ਲਿਆ ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਧਰਮਾ ਦਾ ਤਜਾਗ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਲਚ ਤੇ ਭੈ ਡਰਾਵੇ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁੱਖਾ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਤਸੀਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਿਰ ਜਾਇ ਤਾਂ ਜਾਏ ਮੇਰਾ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾਂ ਜਾਏ-ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ।

ਠੀਕਰ ਫੌਰ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਓ ਪਿਆਨ ॥

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ॥

ਜਿਸ ਸਿਖਾ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੰਨਾਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ-ਸਿੱਧ ਪਾਲ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸਫਲ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪੈਂਤੜੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਵਖਾਇ।

ਮੱਥ ਗਿਆ।

੨੮. ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਖੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਦਾ ਸੀ ॥੮੮॥
੨੯. ਜਿਥੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰੇ।
੩੦. ਉਥੇ ਦੇਖਕੇ ਜੋਧੇ ਕੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ।
੩੧. ਭਜ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਹਥਿਆਰ ਨਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਜਦੋਂ
੩੨. ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਮਸ ਦੀਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ॥੮੯॥
੩੩. ਉਥੇ ਭਟ ਤੇ ਢਾਡੀ ਖੜੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜੋ
੩੪. ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹਲਾਉਂਦੇ ਸਨ।
੩੫. ਕਿਤੇ ਨਾਦ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ਕਿਤੇ ਨਵੀਰੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਗਾਰੇ
੩੬. ਭਾਰੀ ਰਾਜੇ ਹੱਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਠੱਕਦੇ ਸਨ ਆਕੜ ਵਿਚ ॥੯੦॥
੩੭. ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਖਾਨ ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜੂਝ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ।
੩੮. ਬੜੀ ਆਕੜ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵੀ ਨਾਂ ਬਚਿਆ।
੩੯. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ।
੪੦. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ॥੯੧॥
੪੧. ਜਦੋਂ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਕੱਟ ਵੱਢ ਸੁੱਟੀ।
੪੨. ਜਿਹੜੇ ਬਚੇ ਉਹ ਚਹੁ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁਟੀ ਫੁਟੀ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈ ਕੇ।
੪੩. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲੈਕੇ ਸਿਧ ਪਾਲ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤ੍ਰ ਰੱਖਿਆ।
੪੪. ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਬਚ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੜਿਆ ਸੋ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੯੨॥
੪੫. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।
੪੬. ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ।
੪੭. ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ।
੪੮. ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਉਸਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਵੇਰੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ ॥੯੩॥
੪੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਨੌਕਰ ਆ ਗਿਆ।
੫੦. ਜਿਹੜਾ ਮੁਰਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਗਾਂਦ ਮੰਦ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਗਿਆ ਸੀ।
੫੧. ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
੫੨. ਅਤੇ ਆਲਾਵਤੀ ਜੈਨ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਰਖਾ ਦਿੱਤਾ ॥੯੪॥
੫੩. ਚੰਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ-

ਕਹਿ ਦਯੋ ॥ ^੧ਸੁਤਾ ਸਹਿਤ ਬਨ ਮਾਰਗ ਲਯੋ ॥ ^੨ਬਦ੍ਰਕਾਸਿ ਮਹਿ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ^੩ਦੁਹਿਤਾ ਸਹਿਤ ਅਤਿਥ ਕੇ ਭੇਸਾ ॥੯੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੪ਜਬ ਬਹੁ ਤਹ ਤਪਸਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਜਗ ਮਾਇ ॥ ^੫ਬਰੰਬੁਹ ਤਾਸੋ ਕਹਯੋ ਜੋ ਤੁਹਿ ਸੁਤਾ ਸਹਾਇ ॥੯੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੬ਮੈਯਾ^੧ ਇਹੈ ਦਾਨੈ ਮੁਹਿ ਦੀਜੈ ॥ ^੭ਰੱਛਾ ਆਪੁ ਹਮਾਰੀ ਕੀਜੈ ॥ ^੮ਛੱਤ੍ਰਾਨੀ, ਗ੍ਰਿਹ ਤੁਰਕ ਨ ਜਾਇ ॥ ^੯ਮੁਹਿ ਬਰ ਦੇਹੁ ਇਹੈ ਜਗ ਮਾਇ ॥੯੭॥ ^{੧੦}ਚਰਨਨ ਰਹੈ ਤਿਹਾਰੈ ਚਿੱਤਾ ॥ ^{੧੧}ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਹੋਇ ਅਨਗਨਤ ਬਿੱਤਾ ॥ ^{੧੨}ਸੱਤੁ ਨ ਜੀਤਿ ਹਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਇ ॥ ^{੧੩}ਤੁਮ ਮਹਿ ਰਹੈ ਮੋਰ ਮਨ ਮਾਇ ॥੯੮॥ ^{੧੪}ਜਗ ਮਾਤੈ ਐਸੇ ਬਹੁ ਦਿਯੋ ॥ ^{੧੫}ਤਿਨ ਕਹਿ ਰਾਜ ਅਸਾਮ ਕੋ ਕਿਯੋ ॥ ^{੧੬}ਅਬ ਲਗਿ ਰਾਜ ਤਹਾਂ ਤੇ ਕਰੈ ॥ ^{੧੭}ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਕੀ ਕਾਨਿ ਨ ਧਰੈ ॥੯੯॥ ^{੧੮}ਜਿਨ ਕਹਿ ਰਾਜ ਭਵਾਨੀ ਦਿਯੋ ॥ ^{੧੯}ਤਿਨ ਤੇ ਛੀਨਿ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲਿਯੋ ॥ ^{੨੦}ਅਬ ਲੋ ਕਰਤ ਤਹਾਂ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ^{੨੧}ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਸਭ ਹੀ ਘਰ ਸਾਜਾ ॥੧੦੦॥ ^{੨੨}ਪ੍ਰਥਮ^੧ ਦਿਲਿਸ ਸੌ ਪਿਤਾ ਜੁਝਾਯੋ ॥ ^{੨੩}ਪੁਨਿ ਦੇਬੀ ਤੇਂ ਅਸ ਬਰ ਪਾਯੋ ॥ ^{੨੪}ਅੰਗ ਦੇਸ ਕੇ ਭਏ ਨਿਪਾਰਾ ॥ ^{੨੫}ਇਹ ਛਲ ਅਬਲਾ ਧਰਮ ਉਬਾਰਾ ॥੧੦੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੌ ਸਤਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੭॥੫੭੫੦॥ ਅਛੰਗੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੬}ਸੁਨਿਯਤ ਏਕ ਸਾਹ ਕੀ ਦਾਰਾ ॥ ^{੨੭}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੮}ਝਿਲਮਿਲਿ ਦੇ ਤਿਹ ਨਾਮ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੨੯}ਕੋ ਦੂਸਰ ਪਟਤਰ ਤਿਹ ਦਿਜੈ ॥੧॥ ^{੩੦}ਰੂਪ ਕੇਤ ਰਾਜਾ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥ ^{੩੧}ਰੂਪਵਾਨ ਅਰੁ ਸੂਰਾ ਮਹਾਂ ॥ ^{੩੨}ਬਰਹਰ ਕੰਪੈ ਸੱਤੁ ਜਾ ਕੇ ਡਰ ॥ ^{੩੩}ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਜਨੁ ਦੁਤਿਯ ਨਿਸਾਕਰ ॥੨॥ ^{੩੪}ਏਕ ਸਪੂਤ ਪੂਤ ਤਿਨ ਜਯੋ ॥ ^{੩੫}ਜਾ ਸੌ ਔਰ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਭਯੋ ॥ ^{੩੬}ਝਿਲਮਿਲਿ ਦੇ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਗਈ ॥ ^{੩੭}ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਬਵਰੀ ਸੀ ਭਈ ॥੩॥ ^{੩੮}ਵਾ ਸੌ ਬਾਂਧਾ ਅਧਿਕ ਸਨੇਹਾ ॥ ^{੩੯}ਦੂਏ ਤੇ ਕਰੀ ਏਕ ਜਨੁ ਦੇਹਾ ॥ ^{੪੦}ਔਰ ਉਪਾਉ ਨ ਚਲਯੋ ਚਲਾਯੋ ॥ ^{੪੧}ਤਬ ਅਬਲਾ ਨਰ ਭੇਸ ਬਨਾਯੋ ॥੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੨}ਪਰਿ ਕਰਿ ਭੇਸ ਕਰੋਲ^੦ ਕੋ ਗਈ ਤਵਨ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ^{੪੩}ਸਭ ਕੋ ਨਰ ਜਾਨੈ ਤਿਸੈ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨੈ ਬਾਮ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੪}ਕੁਅਰਹਿ ਰੋਜ ਸਿਕਾਰ ਖਿਲਾਵੈ ॥ ^{੪੫}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਮ੍ਰਿਗਹਿ ਹਨਾਵੈ ॥ ^{੪੬}ਇਕਲੀ ਫਿਰੈ ਸਜਨ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ^{੪੭}ਪਹਿਰੇ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਕਹਿ ਅੰਗਾ ॥੬॥ ^{੪੮}ਇਕ ਦਿਨ ਸਦਨ ਨ ਜਾਤ ਸੁ ਭਈ ॥ ^{੪੯}ਪਿਤ ਤਨ ਕਹੀ ਸੁਤਾ ਮਰਿ ਗਈ* ॥

1. ਮਈਆ (ਬੋਲੋ) ।

੦. ਕਰੋਲ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ)

1. ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਉਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣਕੇ ਜਾ ਪੜਕੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਭ੍ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਤੇ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਤਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੇਕਰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਤਪ ਕਰਦੇ ਇਥੇ ਪੂਜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਲਈ ਦੇਬਿ ਭਗਤੀ ਜਾ ਦੇਬਿ ਪੂਜਾ ਸਬਦ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਤਪ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਕਾਲ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਉਰੇ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ-
ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੈ ॥ ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਆਨੈ ॥੫੮॥੫੮॥

ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲ ਕਾ ਅਰਾਧੀ ॥੫੮-੫੫॥ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਧਾ)

ਤਪ ਤਪੱਸਿਆ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਮਖਾ (ਮਾਤਾ) ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਸੀ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਗਉ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਚੜਕੇ ਆਇ ਸਨ

ਪਾਖੰਤਣ ਬਾਜ ਬਜਾਇਲਾ ॥ ਗੁਰੂਤ ਚੜੇ ਗੋਬਿੰਦ ਆਇਲਾ ॥੫੯੧੬॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਰੋਕ ਹੈ ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਹਰੇਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਅਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਕੀ ਹੈ-ਉਸ ਦੇ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕਰਿੰਦੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।

੧. ਆਪ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ਬਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੈ ਲਿਆ ।
੨. ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁਰੀ ਜਾਂ ਬਦਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ।
੩. ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਧੂ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਲਿਆ ॥੯੫॥
੪. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ।
੫. ਵਰ ਮੰਗ ਐ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ! ਇਹ ਬਚਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੯੬॥
੬. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਮਾਤਾ ਇਹ ਦਾਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ ।
੭. ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਰੱਛਾ ਕਰੋ ਤੇ ।
੮. ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰਾਨੀ ਤੁਰਕ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
੯. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਰ ਦੇਹ ਐ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ।
੧੦. ਮੇਰਾ ਚਿਤ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ ॥੯੭॥
੧੧. ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਧਨ ਦੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਰਹੇ ।
੧੨. ਕੋਈ ਦੁਸਮਨ ਸਾਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਨਾ ਜਾਏ ।
੧੩. ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਨ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ ਐ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ॥੯੮॥
੧੪. ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹੋ ਵਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੧੫. ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ।
੧੬. ਹੁਣ ਤਕ ਰਾਜ ਉਸਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੧੭. ਦਿੱਲੀ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ॥੯੯॥
੧੮. ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਭਵਾਨੀ (ਕੁਦਰਤ) ਨੇ ਦਿੱਤਾ ।
੧੯. ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ।
੨੦. ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜ ।
੨੧. ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ॥੧੦੦॥
੨੨. ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਬਚੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਇਆ ।
੨੩. ਫੇਰ ਦੇਵੀ ਜਗ ਮਾਤਾ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਵਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ।
੨੪. ਆਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਣ ਗਏ ।

੨੫. ਐਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾਇਆ ॥੧੦੧॥੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੇ ਸੌ ਸਤਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੭॥੫੭੫੦॥ਚਲਦਾ॥

੨੬. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ।
੨੭. ਜਿਥੇ ਉਹ ਰੂਪਵਾਨ ਸੀ ਉਥੇ ਗੁਨਵਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ।
੨੮. ਝਿਲਮਿਲ ਦੇਈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੨੯. ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਉਧਾਰਨ ਕਿਸ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ॥੧॥
੩੦. ਰੂਪਕੇਤ ਉਥੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੧. ਜਿਥੇ ਉਹ ਰੂਪਵਾਨ ਸੀ ਉਥੇ ਸੂਰਮਾਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਸੀ ।
੩੨. ਜਿਸ ਦੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਦਾ ਸੀ ।
੩੩. ਜਾਣੇ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੨॥
੩੪. ਇਕ "ਸਪੁੱਤ" ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ ।
੩੫. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ
੩੬. ਝਿਲਮਿਲ ਦੇਵੀ ਰੂਪਕੇਤ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵੇਖ ਗਈ ।
੩੭. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੁਦੈਣ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ॥੩॥
੩੮. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਨੇੜਤਣ ਕਰ ਲਈ ।
੩੯. ਜਾਣੋਂ ਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਦੇਹ ਕਰ ਲਈ ।
੪੦. ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਪਾਇ ਚਲਾਯਾ ਨਾਂ ਚੱਲਿਆ ।
੪੧. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ॥੪॥
੪੨. ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ।
੪੩. ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ॥੫॥
੪੪. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਡਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਰਾਂ ।
੪੫. ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਨ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ।
੪੬. ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ।
੪੭. ਤਨ ਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਹੋਇ ਹਨ ॥੬॥
੪੮. ਇਕ ਦਿਨ ਅਪਣੇ ਘਰ ਨਾ ਗਈ ।
੪੯. ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮਰ ਗਈ ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਹੁਦਦਾਰ ਡਿਊਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਆਪ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਾਵਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਦੋਖੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਜੋ ਕਹੋ ਰਾਮ ਅਜੋਨਿ ਅਜੇ ਅਤਿ ਕਾਹੇ ਕੋ ਕੋਸਲ ਕੁੰਘ ਜਯੋ ਜੂ ॥ ਕਾਨ ਹੂੰ ਕਾਲ ਕਹੈ ਜਿਹਿ ਕੋ ਕਿਹਿ ਕਾਰਣ ਕਾਲ ਤੇ ਦੀਨ ਭਯੋ ਜੂ ॥ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਬਿਬੇਰ ਕਹਾਇ ਸੁ ਕਯੋ ਪਥ ਕੋ ਰਥ ਹਾਂਕ ਧਯੋ ਜੂ ॥ ਤਾਰੀ ਕੋ ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕਹਿ ਕੈ ਜਿਹ ਕੋ ਕਉ ਭੰਦੁ ਨ ਲੇਨ ਲਯੋ ਜੂ ॥੧੩॥ ਕਯੋ ਕਉ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਹੈ ਕਿਹ ਕਾਜ ਤੇ ਬਧੋਕ ਬਾਣ ਲਗਾਯੋ ॥ ਅਉਰ ਕੁਲੀਨ ਉਧਾਰਤ ਜੋ ਕਿਹ ਤੇ ਅਪਨੋ ਕੁਲ ਨਾਥ ਕਰਾਯੋ ॥ ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਕਹਾਇ, ਕਹੋ ਕਿਮ ਦੇਵਕਿ ਕੇ ਜਠੰਤਰ ਆਯੋ ॥ ਤਾਤ ਨ ਮਾਤ ਕਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਕਯੋ ਬਸਦੇਵਹਿ ਬਾਧ ਕਰਾਯੋ ॥

ਸਿਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਤਾ ਵੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਭੀ ਹੈ ਕਰ ਭੀ ਸਭ ਕੁਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ । ਪੁਤਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਨਚਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੇਖਤ ਹੈ ਬੈਠ ਆਪ ਤਮਾਸ਼ਾ ।

ii ਇਹ ਹੈ ਪਰੀ-ਪਦਮਣੀ ਬਤੀਸੁ ਲੱਛਨੀ ਧਰਮ ਅਰੂੜਤ ਨੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗਾਥਾ । ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਫੇਰ ਤਪ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਤਪ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਦੇਸ ਦਾ ਅਟੱਲ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਰਖਿਆ । ਇਹ ਸੁਗੰਧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਤਾਂ (ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲ ਕਾ) ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਵੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ।

* ਇਹ ਹੈ ਨੁਸਖਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ-ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਅੰਗੀ ਸਮਝ ਕੇ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਤਮਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਤੀ, ਪਤਨੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਸੁਣਾਂਗੇ ਫੇਰ ਉਸਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ । ਮਤ ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਗੱਲੀ ਬਾਤੀ ਹੀ ਪਸੀਜ ਜਾਇਗਾ । ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਪਏਗਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ । ਮਾਲ ਕੈ ਮਾਣੋ ਰੂਪ ਕੀ ਸੋਭਾ ਇਤ ਬਿਧੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੫॥ ੨੪ ॥ ਮ:੧॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰੋ ਪੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

ਪਿਰ ਸੋਤੀ ਧਨ ਪ੍ਰਮੁ ਰਚਾਏ ॥ ਗੁਰੂ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਥਾ ਚਿਤੁ ਲਾਏ ॥੫੯੬੩॥ਮ:੧॥

ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਤੱਕੇ ਜੋ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀ ਹੈ-ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਉਸੇ ਵਾਂਗ ਭੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਏ । ਤਿਸ਼ਨਾ ਤ੍ਰੇਹ ਭੁੱਖ ਸੋਸੇ ਭਰਮੁ ਗੁਆਕੇ-ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਧਨਕ ਲੈ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨੂੰ ਮਨੋ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਨਿਸਾਨਾ ਭੁੰਡਿਆ ਜਾਇਗਾ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਝਿਲਮਿਲ ਦੇ ਵਾਂਗ-ਪੇਕੇ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗ-ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਆਪਨੂੰ ਮੋਇ ਸਮਝਕੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪਤੀ ਮੌਲਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਹੋ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਧੰਧ ਬੰਧ ਸਮੇਟ ਕੇ ਆਪਾ ਨਛਾਵਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪਤਨੀ ਹੈ । ਜਿਸਦੀ ਰੀਸ ਜਾਂ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

੧ ਅਪਨੀ ਠਵਰ ਬਕਰਿਯਹਿ ਜਾਰਾ ॥ ੨ ਦੂਸਰ ਪੁਰਖ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ ॥੧॥
 ੩ ਸਾਹ ਲਹਯੋ ਦੁਹਿਤਾ ਮਰਿ ਗਈ ॥ ੪ ਯੋ ਨਹੀ ਲਖਯੋ ਕਰੋਲਨ ਭਈ ॥
 ੫ ਸੰਗ ਨਿਤ ਲੈ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਕੋ ਜਾਵੈ ॥ ੬ ਬਨ ਉਪਬਨ ਭੀਤਰ ਭ੍ਰਮਿ ਆਵੈ ॥੮॥
 ੭ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ੮ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਕਹੋ ਬਹੁ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥
 ੯ ਸੋ ਤਾਕਹੋ ਨਹਿ ਨਾਰਿ ਪਛਾਨੈ ॥ ੧੦ ਭਲੋ ਕਰੋਲ ਤਾਹਿ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ॥੯॥
 ੧੧ ਇਕ ਦਿਨ ਗਏ ਗਹਿਰ ਬਨ ਦੋਊ ॥ ੧੨ ਸਾਥੀ ਦੁਤਿਯ ਨ ਪਹੁਚਾ ਕੋਊ ॥
 ੧੩ ਅਥਯੋ ਦਿਵਸ; ਰਜਨੀ ਹੂ ਆਈ ॥ ੧੪ ਏਕ ਬ੍ਰਿਛ ਤਰ ਬਸੇ ਬਨਾਈ ॥੧੦॥
 ੧੫ ਤਹੋ ਇਕ ਆਯੋ ਸਿੰਘ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੬ ਕਾਢੇ ਦਾਂਤ ਬਡੇ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ੧੭ ਤਾਹਿ
 ਨਿਰਖਿ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥ ੧੮ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਤਿਹੋ ਧੀਰ ਬੰਧਾਯੋ ॥੧੧॥
 ੧੯ ਤਬ ਤਿਹੋ ਤਾਕਿ ਤੁਪਕ ਸੋ ਮਾਰਯੋ ॥ ੨੦ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਦੇਖਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥
 ੨੧ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਅਸ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੨ ਮਾਂਗਹੁ ਜੋ ਜਿਯ ਰੁਚਤ
 ਤਿਹਾਰੇ ॥੧੨॥ ੨੩ ਤਬ ਤਿਨ ਤਾ ਸੋ ਬ੍ਰਿਥਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੪ ਰਾਜ ਕੁਅਰ;
 ਮੈਂ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੨੫ ਤੋ ਸੋ ਮੋਰਿ ਲਗਨਿ ਲਗ ਗਈ ॥ ੨੬ ਤਾ ਤੇ ਭੇਸ
 ਧਰਤ ਇਹ ਭਈ ॥੧੩॥ ੨੭ ਅਬ ਤੁਮ ਹਮਰੇ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰੋ ॥ ੨੮ ਇਸਤ੍ਰੀ
 ਕਰਿ; ਗਿ੍ਹ ਮਹਿ ਮੁਹਿ ਬਾਰੋ ॥ ੨੯ ਜਸਿ ਮੁਰਿ ਲਗਨ ਤੁਮੁਪਰ ਲਾਗੀ ॥
 ੩੦ ਤਸ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਮੋਰ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥੧੪॥ ੩੧ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਕੁਅਰ ਕੇ ਚੀਤਾ ॥
 ੩੨ ਜਨੁ ਕਰਿ ਮਿਲੀ ਰਾਮ ਕਹੋ ਸੀਤਾ ॥ ੩੩ ਭੋਜਨ ਜਾਨੁ ਛੁਧਾਤਰੁ ਪਾਈ ॥
 ੩੪ ਜਨੁ ਨਲ ਮਿਲੀ ਦੱਮਾਵਤਿ ਆਈ ॥੧੫॥ ੩੫ ਉਹੀ ਬ੍ਰਿਛ ਤਰ ਤਾ ਕੋ
 ਭਜਾ ॥ ੩੬ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਆਸਨ ਕਹੋ ਸਜਾ ॥ ੩੭ ਤਾਂਹਿ ਸਿੰਘ ਕੋ ਚਰਮ
 ਨਿਕਾਰੀ ॥ ੩੮ ਭੋਗ ਕਰੇ ਤਾ ਪਰ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥੧੬॥ ੩੯ ਤਾ ਕੋ ਨਾਮ
 ਅਪਛਰਾ ਧਰਾ ॥ ੪੦ ਕਹੀ ਕਿ ਗੀਝ ਮੋਹਿ ਇਹੋ ਬਰਾ ॥ ੪੧ ਇਹ ਛਲ
 ਤਾਹਿ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਲਾਯੋ ॥ ੪੨ ਰੂਪਕੇਤੁ ਪਿਤੁ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥੧੭॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ੪੩ ਇਹੋ ਛਲ ਤਾ ਕੋ ਬਾਹਿਰਕੈ ਲੈ ਆਯੋ ਨਿਜੁ ਧਾਮ ॥ ੪੪ ਲੋਕ
 ਅਪਛਰਾ ਤਿਹੋ ਲਖੈ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨੈ ਬਾਮ ॥੧੮॥ ੪੫ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਬਰਾ ਕਰੋਲ
 ਹੂ ਭਈ ਅਨਾਥ ਸਨਾਥ ॥ ੪੬ ਸਭਹੂੰ ਸਿਰ ਰਾਨੀ ਭਈ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਛਲ
 ਕੋ ਸਾਥ ॥੧੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਅਠਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੮॥੫੭੬੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੭ ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਇਕ ਰਹਤ ਭੁਆਲਾ ॥ ੪੮ ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਭਾ ਜਾ ਕੇ
 ਗ੍ਰਿਹ ਬਾਲਾ ॥ ੪੯ ਤਾ ਸੀ ਦੂਸਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ॥ ੫੦ ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਿਰਖਿ

i ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਚੇਰੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸੋਭ ਨਹੀ ਬਿਨ ਭਰਤਾ ਰੇ ॥੧੨੬੯॥੧੫॥

ii ਜੋ ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਸਾ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਾਈ ਪਿਰ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਿਆਣੀ ॥੫੬੧॥੧੮॥

iii ਬਿਨਉ ਸੁਨਿਓ ਜਬ ਨਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ਬੋਗਿ ਆਇਓ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ॥੧੨੬੮॥੧੫॥

ੳ ਜੋ ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਸਾਈ ਪਿਰ ਕੋ ਮਿਲੈ ਸਿਆਣੀ ॥੫੬੧॥੧੮॥

ਅ ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਰਾਵਿਆ ਸਾ ਭੁਲੀ ਸੁਹਾਗਣਿ ॥ ਸੇ ਮੈ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਹਉ ਕਿਆ ਕਰੀ ਦੁਹਾਗਣਿ ॥੩॥ਉਹੀ ॥

iv ਹਉ ਜਾਇ ਪੁਛਾ ਸੁਹਾਗ ਸੁਹਾਗਣਿ ਤੁਸੀ ਕਿਉ ਪਿਰੁ ਪਾਇਅੜਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥

ਮੈ ਉਪਰਿ ਨਦਰਿ ਕਰੀ ਪਿਰਿ ਸਾਚੇ ਮੈ ਫੋਡਿਅੜਾ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ॥

ਸਭ ਮਨੁ ਤਨੁ ਜੀਉ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਭੈਣੇ ਮਿਲੀਐ ॥

ਆਪਨੜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ ਰਲੀਐ ॥ਉਹੀ॥

v ਹਉ ਸਭਿ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰਿ ਕਾਰਣਿ ਜੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਸਾਚੇ ਭਾਵਾ ॥੧॥

੧. ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਕਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ।
੨. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
੩. ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।
੪. ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।
੫. ਰੋਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਨ ਜਾਵੇ।
੬. ਬੜੇ ਬਣਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਬਣਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਘੁਮ ਆਵੇ ॥੮॥
੭. ਬਹੁਤ ਸਮਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।
੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਰਮਾ ਲਿਆ।
੯. ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਾਂ ਜਾਣੇ।
੧੦. ਚੰਗਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ॥੯॥
੧੧. ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਬੜੇ ਸੰਘਣੇ ਬਣ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ।
੧੨. ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਸਾਥੀ ਕੋਈ ਨਾਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।
੧੩. ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਿਆ ਦਿਨ ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ।
੧੪. ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਰੁੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬਣਾਕੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੦॥
੧੫. ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ।
੧੬. ਜਿਸਨੇ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਦੰਦ ਕਢੇ ਹੋਏ ਸਨ।
੧੭. ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਡਰ ਗਿਆ।
੧੮. ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ॥੧੧॥
੧੯. ਝਿਲਮਿਲ ਦੇ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
੨੦. ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵੇਖ ਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
੨੧. ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਗੱਲ ਕਹੀ।
੨੨. ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਮੰਗ ਲੈ ॥੧੨॥
੨੩. ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ।
੨੪. ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ! ਮੈਂ ਫਲਾਂ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹਾਂ।
੨੫. ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ।
੨੬. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਭੋਸ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ॥੧੩॥
੨੭. ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਿਹਾਰ ਕਰੋ।
੨੮. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖੋ।
੨੯. ਜਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਲਗਨ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੈ।
੩੦. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਰੋ ॥੧੪॥
੩੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।
੩੨. ਜਾਣੋ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਆਕੇ ਸੀਤਾ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ।
੩੩. ਜਾਣੋ ਕਿਸੇ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਮਿਲ ਗਿਆ।
੩੪. ਜਾਣੋ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਰਾਣੀ ਦਮਯੰਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਆਕੇ ॥੧੫॥
੩੫. ਉਸੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ
੩੬. ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਕੇ ਆਸਣ ਸਜਾਏ।
੩੭. ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖਲ ਉਤਾਰ ਲਈ।
੩੮. ਉਸਨੂੰ ਹੇਠ ਵਿਛਾਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਪਰ ਰਾਤ ਗੁਜਾਰੀ ॥੧੬॥
੩੯. ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਅਪੱਛਰਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ।
੪੦. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਮਾਤਾਸਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ਹੈ।
੪੧. ਐਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਇਆ
੪੨. ਪਿਤਾ ਰੂਪਕੇਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾਂ ਲੱਗਾ ॥੧੭॥
੪੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ।
੪੪. ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੱਛਰਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ-ਕਿਸੇ ਨਾ ਜਾਣੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ॥੧੮॥
੪੫. ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ਇਕ ਗਰੀਬਣੀ ਤੋਂ ਰਾਣੀ ਬਣ ਗਈ।
੪੬. ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਟਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਐਸੇ ਢੰਗ ਤੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ॥੧੯॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਅਠਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੮॥੫੭੬੯॥ਚਲਦਾ॥
੪੭. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।
੪੮. ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ।
੪੯. ਜਿਸ ਜੇਹੀ ਦੂਸਰੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।
੫੦. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਲੱਜਾਵਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧॥

ਸੋ ਪਿਰੁ ਪਿਆਰਾ ਮੈਂ ਨਦਰਿ ਨ ਦੇਖੇ ਰਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਧੀਰਜੁ ਪਾਵਾ ॥ਉਗੀ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਝਿਲਮਲ ਦੇਇ ਇਕ ਸਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਸਭ ਤਪਾਗ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਾ ਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵੇਸ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਮੋਹ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਇਹੋ ਢੰਗ ਇਹੋ ਨੁਸਖਾ ਵਰਤਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

vi ਜਿਵੇਂ ਝਿਲਮਲ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਜੰਮ ਪਲ ਕੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਚਿੜੀ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਬਗਲੇ ਤੋਂ ਹੰਸ ਤੇ ਨਰ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਡਰਪੋਕ ਤੋਂ ਨਿਡਰ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਝਿਲਮਲ ਦੇਇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰ ਭਾਵ ਪਟਰਾਣੀ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਸੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਾਰੀ ਤੋਂ ਪਦਮਣੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਬਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਸ਼ਲੀਲ ਲੇਖ ਖੋਜਤ ਕਰਾਂਗੇ? ਨਹੀਂ; ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ। ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਅੱਜ ਅਸ਼ਲੀਲ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਜੋਬਨ ਤੇ ਨਚ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਧੂ ਰੋਗ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੧੪ ਜੁਲਾਈ-ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵਿਕਰੀ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਹੈ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ (ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਤੋਂ-ਡਾਕਟਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹਰਵਿੰਦਰ) ਦਾ ਲੇਖ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ ਅਸ਼ਲੀਲ ਫਿਲਮਾਂ (ਬਿਲਿਊ ਫਿਲਮਾਂ) ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰੀਅਤਾ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਥੋਂ ਦੇ ਭੁਕ ਸਟਾਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਟ-ਪਾਥਾਂ ਤੇ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਬੜਾ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਾਹਿਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਹੀ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਹਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਧੰਦਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਕਸੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਿਰਫਤ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹਨ ਤੇ ਘਾਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਖ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਇਥੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਪਰ ਅੰਸ ਮਾਤਰ-ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਉਤੇਜਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਥਿਤ ਕਲਾਸੀਕਲ ਤੇ ਅਧੁਨਿਕ ਕੰਮ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਮ ਭੜਕਾਉ ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਲਜਾਹੀ ॥੧॥ ^੧ਸਾਹਿਕ ਹੁਤੋ ਅਧਿਕ ਧਨਵਾਨਾ ॥ ^੨ਜਾ ਸੋ ਧਨੀ ਨ ਜਗ
ਮੋ ਆਨਾ ॥ ^੩ਅਛਲ ਦੇਇ ਦੁਹਿਤਾ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ^੪ਰਹਤ ਪੰਡਿਤਾ ਸਭ
ਮਤਿ ਹਰਿ ਕਰਿ ॥੨॥ ^੫ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਕੋ ਹੁਤੋ ਪੁਤ੍ਰ ਇਕ ॥ ^੬ਪੜਾ ਬਯਾਕਰਨ
ਅਰੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਨਿਕ ॥ ^੭ਤਾ ਕੋ ਨਾਮ ਨ ਕਹਬੇ ਆਵੈ ॥ ^੮ਲਿਖਤ ਉਖ
ਲਿਖਨੀ ਹੂੰ ਜਾਵੈ ॥੩॥ ^੯ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਅਰ ਅਖੇਟਕ ਗਯੋ ॥ ^{੧੦}ਸਾਹੁ
ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਿਰਖਤ ਭਯੋ ॥ ^{੧੧}ਵਾ ਕੀ ਲਗੀ ਲਗਨ ਇਹ ਸੰਗਾ ॥ ^{੧੨}ਮਗਨ
ਭਈ ਤਰੁਨੀ ਸਰਬੰਗਾ ॥੪॥ ^{੧੩}ਚਤੁਰਿ ਦੂਤਿ ਇਕ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥
^{੧੪}ਕਹਿਯਹੁ ਐਸ ਕੁਅਰ ਕਹੋ ਜਾਈ ॥ ^{੧੫}ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਵਹੁ ॥
^{੧੬}ਸਾਥ ਹਮਾਰੇ ਭੋਗ ਮਚਾਵਹੁ ॥੫॥ ^{੧੭}ਤਬ ਵਹੁ ਸਖੀ ਕੁਅਰ ਪਹਿ ਆਈ ॥
^{੧੮}ਕਹੀ ਕੁਅਰਿ ਸੋ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੧੯}ਬਿਹਸਿ ਸਜਨ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥
^{੨੦}ਕਹਿਯਹੁ ਜਾਇ ਐਸ ਤੁਮ ਪਯਾਰੀ ॥੬॥ ^{੨੧}ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਸੁ ਛੱਤ੍ਰ
ਨਿਪਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਸੁਨਿਯਤ ਬਸਤ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਪਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਹੈ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ
ਤਿਹੋ ॥ ^{੨੪}ਅਵਰ ਨ ਘੜੀ ਬਿਧਾਤਾ ਸਮ ਜਿਹੋ ॥੭॥ ^{੨੫}ਪ੍ਰਥਮ ਤੂੰ; ਤਿਸੈ
ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ^{੨੬}ਤਾ ਪਾਛੇ ਮੋ ਸੋ ਪਤਿ ਪਾਵੈ ॥ ^{੨੭}ਯੋ ਜੋ ਕੋਟਿ ਉਪਾਵ
ਬਨੈ ਹੈ ॥ ^{੨੮}ਤੋ ਮੋ ਸੋ ਨਹਿ ਭੋਗਨ ਪੈਰੈ ॥੮॥ ^{੨੯}ਯੋਗੀ ਸਖੀ ਜਾਇ ਤਿਹ
ਕਹੀ ॥ ^{੩੦}ਮਨ ਬਚ ਕੁਅਰਿ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੂੰ ਰਹੀ ॥ ^{੩੧}ਚਿਤ ਮੋ ਅਧਿਕ ਚਟਪਟੀ
ਲਾਗੀ ॥ ^{੩੨}ਤਾਂ ਤੇ ਨੀਂਦ ਭੂਖਿ ਸਭ ਭਾਗੀ ॥੯॥ ^{੩੩}ਸਮੁੰਦ ਪਾਰ ਜਾਯੋ
ਨਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ^{੩੪}ਤਉ ਕੁਅਰਿ ਕੋ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ^{੩੫}ਸਾਜ ਤਹਾਂ ਚਲਿਬੇ
ਕੋ ਕਰਾ ॥ ^{੩੬}ਤੀਰਥ ਜਾਤ ਹੋ ਪਿਤਹਿ ਉਚਰਾ ॥੧੦॥ ^{੩੭}ਸਾਜ ਬਾਜ ਸਭ
ਕੀਆ ਤਯਾਰਾ ॥ ^{੩੮}ਤਹ ਹੂੰ ਚਲੀ ਬਾਜ ਅਸਵਾਰਾ ॥ ^{੩੯}ਸੇਤ ਬੰਧ ਰਾਮੇਸੁਰ
ਗਈ ॥ ^{੪੦}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਹਿੰਦੋ ਬਿਚਾਰਤ ਭਈ ॥੧੧॥ ^{੪੧}ਤਹੋ ਤੇ ਹੂੰ ਜਹਾਜ
ਅਸਵਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਗਈ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਮਝਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਜਹੋ ਤਿਹੋ ਸੁਨਾ ਰਾਜ ਕੋ
ਧਾਮਾ ॥ ^{੪੪}ਜਾਤ ਭਈ ਤਹ ਹੀ ਕੋ ਬਾਮਾ ॥੧੨॥ ^{੪੫}ਤਹ ਗੀ; ਪੁਰਖ ਭੇਸ
ਕੋ ਕਰਿਕੈ ॥ ^{੪੬}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੂਖਨ ਧਰਿਕੈ ॥ ^{੪੭}ਜਬ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ
ਤਿਹ ਹੇਰਾ ॥ ^{੪੮}ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਜਾਨਮੋ ਕਹੂੰ ਕੇਰਾ ॥੧੩॥ ^{੪੯}ਨਿਰਖਤ ਕੁਅਰਿ
ਮਦਨ ਬਸਿ ਭਈ ॥ ^{੫੦}ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਿਹਬਲ ਹੂੰ ਗਈ ॥ ^{੫੧}ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹਾ;
ਇਸੀ ਕਹੋ ਬਰਿਹੋ ॥ ^{੫੨}ਨਾ ਤਰ ਘਾਇ ਕਟਾਰੀ ਮਰਿਹੋ ॥੧੪॥ ^{੫੩}ਦੇਖੈ ਲਗੀ
ਸੀਸ ਨਿਹੁਰਾਈ ॥ ^{੫੪}ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਘਾਤ ਇਹੈ ਕਰ ਆਈ ॥ ^{੫੫}ਤੁਰੰਗ
ਧਵਾਇ ਜਾਤ ਤਹੋ ਭਈ ॥ ^{੫੬}ਸਿੰਘਨਿ ਜਾਨੁ ਮ੍ਰਿਗੀ ਗਹਿ ਲਈ ॥੧੫॥
^{੫੭}ਝਟਰਿ ਝਰੋਖਾ ਤੋਂ ਗਹਿ ਲਈ ॥ ^{੫੮}ਬਾਂਧਤ ਸਾਥ ਪ੍ਰਿਸਟ ਕੇ ਭਈ ॥

੧ ਇਹ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਇਨਸਾਨੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ-ਜੋ ਹਰੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਹਮ ਖਿਆਲ ਜੋੜੀ ਜੁੜੇ। ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਉਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ (ਅਛਲ ਦੇਵੀ) ਨੇ ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਨਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੱਕ ਵਸਾਈ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਦਿਲ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਛਲ ਦੇਵੀ ਨੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਰਾਹ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਣ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤ ਅਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਠਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਣੂਠੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਜਾਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਰਮਾਨ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਰੀ-ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਫਰਿਆਦੇ ਤੇਜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਾੜ ਕੱਟਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅਛਲ ਦੇਵੀ) ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਮਨ ਪਸੰਦ ਦਾ ਪਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੁੰਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਹੈ :-

੧. ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਨਵਾਨ ਸੀ ਉਥੇ ।
੨. ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਜਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੩. ਅਛਲ ਦੇਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪. ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਉਚੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ॥੨॥
੫. ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ ਰਾਜੇ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ।
੬. ਜੋ ਬਾਕਰਨ ਆਦਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੭. ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤ ਇਤਨੇ ਸਨ ਜੋ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ।
੮. ਲਿਖਣ ਲੱਗੀ ਕਲਮ ਵੀ ਮੁੜਕੇ ਦੋਹਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੩॥
੯. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗਿਆ ।
੧੦. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ।
੧੧. ਉਸਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ।
੧੨. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਤਨੇ ਮਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
੧੩. ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਵਿਚੋਲਣ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੪. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਹ ।
੧੫. ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਓ ।
੧੬. ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੋਹਲ ਕਰਨਾ ॥੫॥
੧੭. ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਆਈ ।
੧੮. ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਗੱਲ ਆ ਦੱਸੀ ।
੧੯. ਉਤ੍ਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸਜਨ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੨੦. ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਹ ਕਿ ॥੬॥
੨੧. ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਨਾਮ ਦਾ ਬੜਾ ਚਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਹੈ- ਜੋ ਮੈਂ
੨੨. ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
੨੩. ਉਸਦੇ ਘਰ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ ।
੨੪. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ॥੭॥
੨੫. ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ।
੨੬. ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪਤੀ ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਪਾ ਸਕੇਗੀ ।
੨੭. ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਕੋੜ ਜਤਨ ਵੀ ਕਰੇਂ ।
੨੮. ਤਾਂ ਭੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥੮॥
੨੯. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਤਨ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
੩੧. ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਲੱਗ ਗਈ ।
੩੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਭੁੱਖ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ॥੯॥
੩੩. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਯਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।
੩੪. ਪਰ ਉਸਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋਇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।
੩੫. ਹੁਣ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
੩੬. ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ ॥੧੦॥
੩੭. ਘੋੜੇ ਦੇ ਉਪਰ ਕਾਠੀ ਆਦਿ ਸਾਜ ਪਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ।
੩੮. ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ ਪਈ ।
੩੯. ਜਿਥੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਪੁਲ ਲਾਇਆ ਸੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ, ਉਥੇ ਸੋਤ ਬੰਧ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ, ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੦. ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ॥੧੧॥
੪੧. ਉਥੇ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ।
੪੨. ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ।
੪੩. ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ-ਜਿਥੇ
੪੪. ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ॥੧੨॥
੪੫. ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਕੇ ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੬. ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਦਾਨੇ ਜ਼ੇਵਰ ਪਾਕੇ ਸੱਜ-ਧਜ ਦੇ ਨਾਲ ਰਣਵਾਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੭. ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਵਧੂਤ ਮਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੪੮. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਬੜਾ ਸੁੰਦ੍ਰ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੈ (ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ) ॥੧੩॥
੪੯. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਮ ਵੱਸ ਹੋ ਗਈ ।
੫੦. ਤਨ ਮਨ ਕਰਕੇ ਬੇ ਵਸ ਹੋ ਗਈ-ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ।
੫੧. ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਂਗੀ-ਨਹੀਂ ।
੫੨. ਤਾਂ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੧੪॥
੫੩. ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ।
੫੪. ਅਛਲ ਦੇਇ ਨੇ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ ਵੇਖੀ ।
੫੫. ਘੋੜਾ ਦੁੜਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਈ- ਉਸ ਨੂੰ ਐਓ
੫੬. ਬੋਲ ਲਿਆ ਜਾਣੋਂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਮਿਰਗੀ ਪਕੜ ਲਈ ਹੈ ॥੧੫॥
੫੭. ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪਕੜ ਲਈ-ਅਤੇ
੫੮. ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ ਲਈ ।

੧੫ ਬਖਰੁ ਭਾਗੀ ਮੀਧੁ ਬਰਜੈ ਭੀ ਗੁਰ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥੧੩॥

ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸਾਗਰੁ ਹੋਵੈ ਬਹੁ ਖਾਰਾ ਗੁਰ ਸਿਖ ਲੀਘ ਗੁਰ ਪਹਿ ਜਾਈ ॥੧੪॥

ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਲ ਬਿਨੁ ਹੈ ਮਰਤਾ ਤਿਉ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ ॥

ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਸੋਭ ਕਰੇ ਜਲੁ ਬਰਜੈ ਤਿਉ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਬਿਗਸਾਈ ॥੧੬॥ ਪੰ: ੭੫੭-੫੮॥ ਮ: ੪॥

ਅਛਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਰਤੱਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਰ ਵਖਾਇਆ ਹੈ-ਜੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਈ ਉਸਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥ ਸਬਦੁ ਚੀਨਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਆਵਹੁ ॥

ਸਾਚੈ ਨਾਇ ਵਡਾਈ ਪਾਵਹੁ ॥ ਪੰ: ੮੩੨॥ ਮ: ੩॥

੧ਹਾਹਾ ਭਾਖਿ ਲੋਗ ਪਚਿ ਹਾਰੇ ॥ ੨ਰਾਖਿ ਨ ਸਕੇ ਤਾਂਹਿ ਰਖਵਾਰੇ ॥੧੬॥
 ੩ਬਾਂਧਿ ਪ੍ਰਿਸਟਿ ਤਿਹੋਂ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ ॥ ੪ਏਕੈ ਬਾਨ ਮਿਲਾ ਸੋ ਘਾਯੋ ॥
 ੫ਤਾਕਹੁ ਜੀਤਿ ਧਾਮ ਲੈ ਆਈ ॥ ੬ਸਖੀ ਕੁਅਰਿ ਕੇ ਧਾਮ ਪਠਾਈ ॥੧੭॥
 ੭ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਾ ਕਾਜ ਸੁਈ ਮੈਂ ਕਿਯ ॥ ੮ਅਪਨੋ ਬੋਲ ਨਿਬਾਹੁ ਅਬ ਪਿਯ ॥
 ੯ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਹਿ ਮੋ ਕੋ ਲੈ ਜਾਵੈ ॥ ੧੦ਤਾ ਪਾਛੇ ਯਾ ਕਹੁ ਤੁਮ ਪਾਵੈ ॥੧੮॥
 ੧੧ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤਬ ਹੀ ਤਹੋਂ ਆਯੋ ॥ ੧੨ਤਾ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੈ ਬਾਹੁ ਕਰਾਯੋ ॥
 ੧੩ਬਹੁਰੋ ਬਾਹਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਯੋ ॥ ੧੪ਅਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ ਦਿਖਯੋ ॥੧੯॥
 ੧੫ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਪਾਰ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਗਈ ॥ ੧੬ਰਾਜ ਸੁਤਹਿ ਹਰਿ ਲਾਵਤ
 ਭਈ ॥ ੧੭ਬਹੁਰੋ ਮਨ ਭਾਵਤ ਪਤਿ ਕਰਿਯੋ ॥ ੧੮ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਾ ਜਾਤ
 ਬਿਚਰਿਯੋ ॥੨੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਦੋਇ ਸੋ ਨੰਨਾਨਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੨੯੯॥੫੭੮੯॥ ਅਫਗੂੰ ॥

ਚੰਪਈ ॥ ੧੯ਸੀਸ ਸਾਰਕੇਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ੨੦ਜਾਸੋ ਬਿਧਿ ਦੂਸਰੋ ਨ ਸਾਜਾ ॥
 ੨੧ਸੀਸੈ ਸਾਰ ਦੇਇ ਤਿਹੋਂ ਰਾਨੀ ॥ ੨੨ਜਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਹੂੰ ਨ ਬਖਾਨੀ ॥੧॥
 ੨੩ਤਾ ਸੋ ਅਧਿਕ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਾ ॥ ੨੪ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੈ ਤਰੁਨਿ ਮੈ ਚੀਤਾ ॥
 ੨੫ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਰਾਨੀ ਮਰਿ ਗਈ ॥ ੨੬ਰਾਜਾ ਕੀ ਉਦਾਸ ਮਤਿ ਭਈ ॥੨॥
 ੨੭ਅਵਰ ਨਾਰਿ ਕੀ ਓਰ ਨ ਹੋਰੈ ॥ ੨੮ਭੂਲ ਨ ਜਾਤ ਕਿਸੀ ਕੇ ਡੇਰੈ ॥ ੨੯ਨਾਰੀ
 ਔਰ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੩੦ਨਾਥ ਮਿਲੇ ਬਿਨੁ ਮੈਨ ਸੰਤਾਵੈ ॥੩॥ ੩੧ਮਿਲਿ
 ਬੈਠੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਭ ਰਾਨੀ ॥ ੩੨ਆਪੁ ਬਿਖੈਂ ਮਿਲਿ ਕਰਤ ਕਹਾਨੀ ॥ ੩੩ਇਹ
 ਜੜ੍ਹ ਪਤਿ; ਮਤਿ ਕਿਨ ਹਰਿ ਲਈ ॥ ੩੪ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਰਾਨੀ ਮਰਿ ਗਈ ॥੪॥
 ੩੫ਏਤੋ ਸੋਕ ਕਿਯੋ ਜਾ ਕੋ ਇਹੋਂ ॥ ੩੬ਮਤਿ ਹਰਿ ਲਈ ਕਹਾਂ ਯਾਕੀ ਤਿਹੋਂ ॥
 ੩੭ਹੂੰਹੈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨਿਪਨ ਕੇ ਘਨੀ ॥ ੩੮ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਚਹਿਯਤ ਧਨੀ ॥੫॥
 ੩੯ਸਖੀ ਏਕ ਸਾਨੀ ਤਹੋਂ ਅਹੀ ॥ ੪੦ਤਿਹੋਂ ਇਹੋਂ ਭਾਂਤਿ ਬਿਹਸਿ ਕਰਿ ਰਹੀ ॥
 ੪੧ਮੈਂ ਨਿਪ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸੋਕ ਮਿਟੈਹੋਂ ॥ ੪੨ਬਹੁਰਿ ਤਿਹਾਰੇ ਸਾਥ ਮਿਲੈਹੋਂ ॥੬॥
 ੪੩ਜਾਰਿਕ ਪਕਿਰ ਕੋਠਰੀ ਰਾਖਾ ॥ ੪੪ਨਿਪ ਕੇ ਸੁਨਤ ਐਸ ਬਿਧਿ ਭਾਖਾ ॥
 ੪੫ਧ੍ਰਿਗ ਇਹੋਂ ਮੂੜ੍ਹ ਨਿਪ ਕੋ ਜੀਆ ॥ ੪੬ਜਿਹੋਂ ਅਬਿਬੇਕ ਬਿਬੇਕ ਨ ਕੀਆ ॥੭॥
 ੪੭ਜੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਔਰ ਸੋ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ੪੮ਬਾਤਨ ਸਾਥ ਪਤਿਹਿ ਉਰਝਾਵੈ ॥
 ੪੯ਨਿਪ ਜੁ ਕੋਠਰੀ ਛੋਰਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੫੦ਸਾਚ ਝੁਠ ਤਬ ਆਪੁ ਬਿਚਾਰੈ ॥੮॥

1. ਭਾਣੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਕਰ ਸ਼ਹਿਨ ਸੀਲਤਾ ਦੇ ਮਹਾਂ ਰਬੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਹਿਬ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ :-

ਕਰਿ ਆਭਰਣ ਸਵਾਰੀ ਸੇਜਾ ਕਾਮਨਿ ਬਾਣੁ ਬਨਾਇਆ ॥

ਸੰਗ ਨ ਪਾਇਓ ਅਪੁਨੇ ਭਰਤੇ ਪੋਖਿ ਪੋਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੫:੭੧੨॥

ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸੇਜ ਸਵਾਰ ਲਈ ਪਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ
 ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਜ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ
 ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਪਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ (ਸਭ ਅੰਡਰ ਬੁਰ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ :-

ਵਾਰਿ ਵਾਰਉ ਅਨਿਕ ਡਾਰਉ ॥ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਿਅ ਸੁਹਾਗ ਪਲਕ ਰਾਤ ॥੧॥ਗਹਾਉ॥

ਕਨਿਕ ਮੰਦਰ ਪਾਟ ਸੇਜ ਸਖੀ ਮੋਹਿ ਨਾਹਿ ਇਨ ਸਿਉ ਤਾਰ ॥

ਮੁਕਤ ਲਾਲ ਅਨਿਕ ਭੋਗ ਬਿਨ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਹਾਤ ॥ ਰੂਪੋਂ ਭੋਜਨ ਭੂਮਿ ਸੈਨ ਸਖੀ ਪ੍ਰਿਅ ਸੀਗ ਸੁਖਿ ਬਿਹਾਤ ॥

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਮੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਾਮੁਕ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
 ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਕਦੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਦ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ੫੦% ਸਮਰੱਥ
 ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਕਬੂਲਣ ਤੋਂ ਆਸਤਕ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਅਸੀਸ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬੇਰ
 ਮੰਗਣ ਦੀ ਇਛਾ ਨਹੀਂ। “ਤੇਰਾ ਸਾਂਝੀ ਜੀਵੇ ਤੂੰ ਭੁੱਢ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋਵੇ, ਤੇਰਾ ਸੁਹਾਗ ਜੀਵੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੀਵੇ ਤੂੰ ਸੱਤ
 ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ” ਆਦਿ ਅਸੀਸ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਹਮੀਅਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵਧਦਾ ਤੇ ਕਾਅਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
 ਅਤੇ ਨਾਂ (ਪਤੀ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ

੧. ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ, ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ ।
੨. ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਖਮਕ ਬੋਹ ਨ ਸਕਿਆ ॥੧੬॥
੩. ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਬੰਨ ਕੇ ਘੋੜਾ ਦੌੜਾ ਲਿਆ ।
੪. ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
੫. ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ।
੬. ਅਤੇ ਉਹੋ ਵਿਚੋਲਣ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੧੭॥
੭. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਤੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੮. ਐ ਪਤੀ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ !
੯. ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਹ-ਫੇਰ ਉਸ
੧੦. ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਪਦਮਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ॥੧੮॥
੧੧. ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।
੧੨. ਪਹਿਲਾਂ ਅਛਲ ਦੇਇ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਲਿਆ ।
੧੩. ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਪਦਮਣੀ ਲੈ ਗਿਆ ।
੧੪. ਉਸ ਹੱਸਿਆਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਐਸਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ॥੧੯॥
੧੫. ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਥੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੬. ਫੇਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈ ਦਿਨ ਦੀਵੀ ਸਭਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ।
੧੭. ਤਾਂ ਜਾਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਸੰਦ ਦਾ ਪਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ।
੧੮. ਅਕਲ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ॥੨੦॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਨਜ਼ਿਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੨੯੯॥੫੭੮੯॥ਚਲਦਾ॥

੧੯. ਚੌਪਈ ॥ ਸੀਸੀ ਸਾਰਕੇਤ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨੦. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ।
੨੧. ਸੀਸੈ ਸਾਰ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੨੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ॥੧॥
੨੩. ਰਾਜੇ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ ।
੨੪. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਚਿਤ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ

- ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੫. ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਣੀ ਮਰ ਗਈ ।
੨੬. ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨॥
੨੭. ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਰਾਣੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਤੱਕੇ ਹੀ ਨਾਂ ।
੨੮. ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨਾਂ ਜਾਵੇ ।
੨੯. ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈਆਂ ।
੩੦. ਕਿਉਂਕਿ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਬਿਨਾਂ ਕਾਮ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੩੧. ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ ।
੩੨. ਆਪੋ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉਪਾਇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀਆਂ ।
੩੩. ਕਿ ਇਸ ਮੂਰਖ ਪਤੀ ਦੀ ਮਤ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
੩੪. ਕਿਆ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਇਕ ਰਾਣੀ ਮਰ ਗਈ? ॥੪॥
੩੫. ਜਿਸਦਾ ਇਸਨੇ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
੩੬. ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਤਨੀ ਮਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।
੩੭. ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਿਤਨੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ।
੩੮. ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਸਲਾਮਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ॥੫॥
੩੯. ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਇਕ ਸਮਝਦਾਰ ਗੱਲੀ ਆ ਗਈ ।
੪੦. ਉਸ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ
੪੧. ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ੋਕ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ ।
੪੨. ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੀ ॥੬॥
੪੩. ਇਕ ਅਖਾਉਤੀ ਯਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੪. ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਥੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ।
੪੫. ਕਿ ਲਾਹਣਤ ਹੈ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਿਉਣ ਪਰ-
੪੬. ਜਿਸ ਨੇ ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ॥੭॥
੪੭. ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਭੋਗਣ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੪੮. ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਸੀ ।
੪੯. ਜੇ ਰਾਜਾ ਆਹ ਕੋਠੜੀ ਖੋਲ ਕੇ ਵੇਖ-ਤਾਂ ਸੱਚ-
੫੦. ਝੂਠ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ॥੮॥

ਰਾਤਾਂ ਗੁਜਾਰਨੀਆਂ ਇਸਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਕਠਿਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੀਂਦ ਭੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ:-
 ਸੁਣਿ ਨਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ ਏਕਲੜੀ ਬਨ ਮਾਧਿ ॥ ਕਿਉ ਪੀਰੇਗੀ ਨਾਹ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵੈਪ੍ਰਵਾਰੇ ॥
 ਧਨ ਸਾਹ ਬਾਝਹੁ ਰਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਬਿਖਮ ਰੈਣਿ ਘਟੇਗੀਆਂ ॥ ਨਹ ਨੀਂਦ ਆਵੈ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵੈ ਸੁਣਿ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀਆ ॥
 ਬਾਝਹੁ ਪਿਆਰੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਰੇ ਏਕਲੜੀ ਕੁਰਲਾਏ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਈ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ॥੧॥੫੧:੨੪੩॥ਸ:੧॥
 ਸੁਹਾਗੁ ਹਮਾਰੇ ਅਬ ਹੁਣਿ ਸੋਹਿਓ ॥ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਓ ਮੇਰੇ ਸਭ ਦੁਖ ਜੋਹਿਓ ॥
 ਆਗਨ ਮੇਰੇ ਸੋਭਾ ਚੰਦ ॥ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗ ਅਨੰਦ ॥੨॥੫੧:੧੦੮॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਤਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਿਕਾ ਸਾਰੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਫੀਰਕਾ, ਬਗਦਾਦ, ਯੂਰਪ, ਚਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਆਦਿ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਫਿਪਦੀ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੀ । ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਮਲਕਾ-(ਵਿਕਟੋਰੀਆ) ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਹਾ ਸ਼ਕਸੀਅਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਰਮਨ ਤੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਕੁਲ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਉਸੀ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਅਗੇ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਾਂ ਚਲਾ ਸਕੀ-ਜੇ (ਐਲਬਰਟ) ਨਾਮ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸ਼ਸੇਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਕ ਵੇਰੀ (ਮਲਕਾ-ਵਿਕਟੋਰੀਆ) ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ (ਐਲਬਰਟ) ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਐਲਬਰਟ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਾ ਲੇਟਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਮਾਰ ਲਈ । ਮਲਕਾ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਹੋਰਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਲੇਟ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ । ਆਖਰ ਬੇ ਸਬਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ (ਐਲਬਰਟ) ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਪਰ ਓਹਦੇ ਤੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਕਹਿਰ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ । ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕੌਣ ਹੈ ? ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਮਲਕਾ ਕੜਕ ਕੇ ਬੋਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਲਕਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ ਛੋਤੀ ਕੁੰਡੀ ਹਟਾਉ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੋ । ਬੇਸ਼ਕ ਸ਼ਾਹਜਾਦਾ ਐਲਵਰਡ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਮਲਕਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਭੂਹਾ ਤਾਂ ਕੀ ਖੋਲਣਾ ਸੀ ਮੁੜਕੇ ਹੰਗੂਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ । ਅੰਤ ਮਲਕਾ ਹਫ ਹਫ ਕੇ ਮੁੜਕੇ ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਉਪਰ ਜਾ ਲੇਟੀ ਪਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੀ ਸੰਭਲੀ ਤੇ ਠੰਡੀ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਬੜੀ ਕੋਮਲਤਾ ਤੇ ਨਰਮੀ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕੌਣ ਹੈ? ਉੱਤ੍ਰ ਵਿਚ ਮਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦਾਸੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਹਾਂ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ ਦਿਓ ਇਤਨੀ ਨਿਮਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਫੱਟ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ ਗਿਆ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਭਾਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਪਰ (ਐਲਵਰਡ) ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਤੇ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕਿਤਨਾ ਵੀ ਰੁਤਬਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਜਾ ਦੇ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

੧ਨ੍ਹਿਪ ਕੇ ਸ੍ਵਨਨ ਧੁਨਿ ਇਹ ਪਰੀ ॥ ੨ਤੁਰਤੁ ਕੁਠਰਿਯਾ ਜਾਇ ਉਘਰੀ ॥
 ੩ਹੇਰਾ ਜਬ ਵਹੁ ਮਨੁਛ ਬਨਾਈ ॥ ੪ਤਬ ਐਸੇ ਤਿਹੁ ਕਹਾ ਰਿਸਾਈ ॥੬॥
 ੫ਇਤੋ ਸੋਕ ਹਮ ਕੀਯੋ ਨਿਕਾਜਾ ॥ ੬ਇਹ ਨ ਲਹਤ ਥੋ ਐਸ ਨਿਲਾਜਾ ॥
 ੭ਅਬ ਮੈ ਰਨਿਯਨ ਅਵਰ ਬਿਹਾਰੋ ॥ ੮ਰਾਨੀ ਮਰੀ ਨ ਫੇਰਿ ਚਿਤਾਰੋ ॥੧੦॥
 ੯ਔਰ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰਾ ॥ ੧੦ਵਾ ਰਾਨੀ ਕਹੁ ਨ੍ਹਿਪਤਿ ਬਿਸਾਰਾ ॥
 ੧੧ਇਹ ਛਲ ਤ੍ਰਿਯਨ ਨਰਿੰਦ੍ਰਿਹ ਛਰਾ ॥ ੧੨ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤਭੁਤ ਇਹੋ
 ਕਰਾ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੦॥੫੮੦੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੩ਇਛਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ ॥ ੧੪ਇਛਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਹੁ
 ਗੁਨਾ ॥ ੧੫ਇਸਟ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ ॥ ੧੬ਇਸਟ ਦੇਵਕਾ ਰਹਤ
 ਦੁਲਾਰੀ ॥੧॥ ੧੭ਅਜੈ ਸੈਨ ਖਤਰੇਟਾ ਤਹਾਂ ॥ ੧੮ਆਵਤ ਭਯੋ ਧਾਮ ਤ੍ਰਿਯ
 ਜਹਾਂ ॥ ੧੯ਰਾਣੀ ਤਾ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੦ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ ਜਨੁ ਲਗਯੋ
 ਕਟਾਰਾ ॥੨॥ ੨੧ਉੜਦ ਬੇਗ ਨਿਪੁੰਸਕ ਘਨੇ ॥ ੨੨ਪਠੇ ਦਏ ਰਾਨੀ ਤਹੁ
 ਤਨੇ ॥ ੨੩ਹਿ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਏ ਤਹਾਂ ॥ ੨੪ਤਰਨੀ ਪੰਥ ਬਿਲੋਕਤ
 ਜਹਾਂ ॥੩॥ ੨੫ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੌ ਰਾਨੀ ਕਰਿ ॥ ੨੬ਪੌਢੇ ਦੋਊ ਜਾਇ ਪਲਕਾ
 ਪਰ ॥ ੨੭ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਨ੍ਹਿਪਤਿ ਤਹੁ ਗਏ ॥ ੨੮ਸੋਵਤ ਦੁਹੁ ਬਿਲੋਕਤ
 ਭਏ ॥੪॥ ੨੯ਭਰਭਰਾਇ ਤ੍ਰਿਯ ਜਗੀ ਦੁਖਾਤਰ ॥ ੩੦ਡਾਰਿ ਦਯੋ ਦੁਪਟਾ
 ਪਤਿ ਮੁਖ ਪਰ ॥ ੩੧ਜਬ ਲੋ ਕਰਤ ਦੂਰਿ ਨ੍ਹਿਪ ਭਯੋ ॥ ੩੨ਤਬ ਲੋ
 ਜਾਰਿ ਭਾਜਿ ਕਰਿ ਗਯੋ ॥੫॥ ੩੩ਦੁਪਟਾ¹ ਦੂਰਿ ਕਰਾ ਨ੍ਹਿਪ ਜਬੈ ॥ ੩੪ਪਕਰ
 ਲਿਯੋ ਰਾਨੀ ਕਹੁ ਤਬੈ ॥ ੩੫ਕਹਾਂ ਗਯੋ ਵਹੁ ਜੁ ਮੈਂ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੩੬ਬਿਨੁ
 ਨ ਕਹੇ ਭ੍ਰਮ ਮਿਟੈ ਹਮਾਰਾ ॥੬॥ ੩੭ਪ੍ਰਥਮੈ ਜਾਨ ਮਾਫ ਮੁਰ ਕੀਜੈ ॥
 ੩੮ਬਹੁਰੋ ਬਾਤ ਸਾਚ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ੩੯ਬਚਨ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਜੋ ਹਾਥਾ ॥
 ੪੦ਬਹੁਰਿ ਲੇਹੁ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਨਾਥਾ ॥੭॥ ੪੧ਭੈਂਗੇ ਨੇਤ੍ਰ ਤੋਰਿ ਬਿਧਿ ਕਰੇ ॥
 ੪੨ਇਕ ਤੇਂ ਜਾਤ ਦੋਇ ਲਖ ਪਰੇ ॥ ੪੩ਤੁਮ ਕਹੁ ਕਛੁ ਝਾਂਵਰੋ ਆਯੋ ॥
 ੪੪ਮੁਹਿ ਕੋ ਦਿਖਿ ਲਖਿ ਕਰਿ ਦੂ ਪਾਯੋ ॥੮॥ ੪੫ਨ੍ਹਿਪ ਸੁਨਿ ਬਚਨ
 ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੁੈ ਰਹਾ ॥ ੪੬ਤ੍ਰਿਯ ਸੌ ਬਹੁਰਿ ਬਚਨ ਨਹਿ ਕਹਾ ॥ ੪੭ਮੁਖ ਮੂੰਦੇ
 ਘਰ ਕੋ ਫਿਰਿ ਆਯੋ ॥ ੪੮ਕਰਮ ਰੇਖ ਕਹੁ ਦੋਸੁ ਲਗਾਯੋ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੧॥੫੮੦੧॥ ਅਫਸੂ ॥

1. ਅਧਕ ਲਾ ਕੇ 'ਦੁਪਟਾ' ਪੜ੍ਹੋ ।

■ ਦੂਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕੋਲ ਕਿਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ ? ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਕੇ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ ਉਹ ਹੈ ਸੀ ਕਾਮੁਕ ਚੁਚੀ ਤੇ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ । ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨਾ ਵਿਚ ਉਨਹੀਂ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੁਝ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰਾਜ ਧੰਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਧਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਚੰਡਾਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈਆਂ:-ਮਹਾਂ ਬਚਨ ਹੈ :-

(ੳ)-ਪਰਹਰਿ ਕਪੜੁ ਜੇ ਪਿਰ ਮਿਲੈ ਖੁਸੀ ਰਾਵੈ ਪਿਰੁ ਸੰਗਿ ॥੫:੬੪੨॥੪:੪॥

(ਅ)-ਵਾਰਿ ਵਾਰਉ ਅਨਿਕ ਡਾਰਉ ॥ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਿਅ ਸੁਹਾਗ ਪਲਕ ਰਾਤ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਨਿਕ ਮੰਦਰ ਪਾਟ ਸੇਜ ਸਖੀ ਮੋਹਿ ਨਾਹੀ ਇਨ ਸਿਉ ਤਾਤ ॥੧॥ ਮੁਕਤ ਲਾਲ ਅਨਿਕ ਭੋਗ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਰਾਤ ॥

ਰੂਪਿ ਭੋਜਨੁ ਭੂਮਿ ਸੈਨ ਸਖੀ ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗਿ ਸੁਖਿ ਬਿਹਾਰ ॥੨॥੫:੧੩੦੬॥੪:੫॥

੧. ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾ ਪਈ ।
  ੨. ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਜਾ ਕੇ ਖੁਲਾ ਲਈ ।
  ੩. ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਰਖ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
  ੪. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੯॥
  ੫. ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।
  ੬. ਇਹ ਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਤਨੀ ਨਿਲਜ ਹੈ ।
  ੭. ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ।
  ੮. ਜਿਹੜੀ ਰਾਣੀ ਮਰ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ॥੧੦॥
  ੯. ਫੇਰ ਉਹ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ।
  ੧੦. ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੧. ਐਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੨. ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਕਰ ਵਖਾਇਆ ॥੧੧॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੦॥੫੮੦੦॥ਚਲਦਾ॥

੧੩. ਚੌਪਈ ॥ ਇਛੱਯਾ ਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੧੪. ਉਥੇ ਦਾ ਇਛੱਯਾ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣਵਾਨ ਸੀ ।
੧੫. ਇਸ਼ਟ ਮਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੬. ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਕਾ ਉਹਨਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ॥੧॥
੧੭. ਉਥੇ ਅਜੇ ਸੈਨ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੮. ਉਹ ਕਿਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੧੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ।
੨੦. ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਐਉਂ ਗਿਰ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਕਟਾਰੀ ਲੱਗ ਕੇ ਘਾਉ ਖਾਇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੨॥
੨੧. ਉਥੇ ਬੇਗ ਜਿਹੇ ਗੀਜ਼ੇ ਸਨ ਜੋ-
੨੨. ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਈ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ।
੨੩. ਜੋ ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ।
੨੪. ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ ॥੩॥

੨੫. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
  ੨੬. ਤੇ ਦੋਇ ਪਲੰਘ ਪਰ ਪੈ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ।
  ੨੭. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਧਰ ਰਾਜਾ ਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ।
  ੨੮. ਦੋਇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖ ਲਏ ॥੪॥
  ੨੯. ਜਦੋਂ ਬੇਲਬੁਗਲਾ ਹੋਇਆਂ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਉਭੜੀ ਕੇ ਉੱਠੀ ਜਾਗੀ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰੀ-ਪਰ ਉਸਨੇ ਝਟਪਟ-
  ੩੦. ਆਪਣਾ ਦੁਪਟਾ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੧. ਜਦ ਤੱਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੁਪਟਾ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਾਹਿਆ-
  ੩੨. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਯਾਰ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ॥੫॥
  ੩੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਉੱਤਰ ਦੁਪਟਾ ਲਾਹਿਆ ਉਸਨੇ
  ੩੪. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ
  ੩੫. ਦਸ ਉਹ ਆਦਮੀ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ?
  ੩੬. ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ॥੬॥
  ੩੭. ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਬਚਨ ਦੇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ !
  ੩੮. ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ !
  ੩੯. ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇਹੋ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ ।
  ੪੦. ਫੇਰ ਐ ਪਤੀ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲੈਣੀ ॥੭॥
  ੪੧. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਬਚਨ ਦੇ ਤਾ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਤੇ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭੈਂਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।
  ੪੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦੋ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ।
  ੪੩. ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
  ੪੪. ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦੋ ਦਿੱਸ ਪਏ-ਹੋਰ ਐਥੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ॥੮॥
  ੪੫. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੪੬. ਮੁੜਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹੀ ।
  ੪੭. ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ।
  ੪੮. ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੇਤ੍ਰ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ॥੯॥੧
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇੱਕਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੧॥੫੮੦੧॥ਚਲਦਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ (ਚੰਦ) ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦਮਾਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਤੇ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ-ਸਾਰੇ ਲੋਗ ਭੁਖਦੇ ਸ਼ਕਾਰ ਸਨ ਜੋ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਨ ਦੇ ਅਹਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਮ ਦਾ ਅਨੁਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰੋਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਨਾਰਿ ਨ ਸੇਵ ਕਰੇ ਨਿਜ ਨਾਥ ॥ ਲੀਨੇ ਹੀ ਰੋਸੁ ਫਿਰੇ ਜੀਅ ਸਾਥ ॥ ਕਾਮਨਿ ਕਾਮੁ ਨ ਸੰਤਾਵੈ ॥ ਕਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋਊ ਕਾਮੁ ਨ ਆਵੈ ॥੪॥ ਤੋਮਰੁ ਛੰਦ ॥ ਪੂਜੈ ਨ ਕੋਊ ਤ੍ਰੀਆ ਨਾਥ ॥ ਐਨੀ ਫਿਰੇ ਜੀਅ ਸਾਥ ॥ ਦੁਖਵੈ ਤ ਤਿਨ ਕਰੁ ਕਾਮ ॥ ਤਾਤੇ ਨ ਬਿਨਵਤ ਬਾਮ ॥੫॥ ਕਰ ਹੈ ਨ ਪਤਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ਪੂਜੈ ਨ ਗੁਰ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਧਰ ਹੈ ਨ ਹਰਿ ਕੋ ਧਨਾਨ ॥ ਕਰਿ ਹੈ ਨ ਨਿਤ ਇਸਨਾਨ ॥੬॥ ਪੰ:੧੮੭॥ਪਾ:੧੦॥

ਰਾਜੇ-ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਧਨਾਭਾਂ ਦੇ ਘਰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਖੁਲ ਖੇਡ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਤੇ ਅਉਗਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਿਥੇ ੩੨ ਸੁਲਖਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਹਾਯਕ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਧੋ ਗਤੀ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਹਿਸ-ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਰੋਲ ਦਾ ਇੰਜਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਚਲਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੋਕੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਨੀਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਇੰਜਨ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਛੱਡ ਕੇ ਅਵਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੋਕੀਆਂ ਮੁਧਿ ਮੁਧਿ ਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਘਰ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਹਰਦੁਆਰ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਲਈ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇੰਜਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਈਨ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੀ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਰਖ ਤੇ ਸੁਜਾਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਾ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ । ਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਧਨੀ ਲੋਕ ਅੰਨੇ ਬੋਲੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨੋ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਅਨ ਗਹਿਲ ਹੋ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪਬਲਕ ਦਾ ਪੈਸਾ ਜੋ ਪੂਜਾ ਦੀ ਰਖਾਵਾ ਤੇ ਸਹਲੂਤਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਰਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਜੋ ਪਰਜਾ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੈ । ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਰਾਜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕਈ-ਕਈ ਵਜੀਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਹੀ ਯੂਘਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੱਜ ਕੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਜਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਚੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਵਿਰਕੇ ਨੇ, ਚੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹੁਤ ਸਾਰੇ ਢੰਗ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ । ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ, ਬੜੀ ਚੌਕਸ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਜਾਗਦੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ-ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੇਦਾਰ ਜਾਗਤ ਮੁਸੀਅਤ ਹਉ ਰੇ ਭਾਈ ।

ਨਿਗਮ ਹੁਸੀਅਾਰ ਪਹਰੁਆ ਦੇਖਤ ਜਮ ਲੈ ਜਾਈ ॥ਰਹਾਉ॥ ਨੀਬ ਭਇਓ ਆਖ ਆਖ ਭਇਓ ਨੀਬ ਕੇਲਾ ਪਾਕਾ ਝਾਰਿ ॥

ਨਾਲੀਏਰ ਫਲੁ ਸੇਬਰਿ ਪਾਕਾ ਮੁਰਖ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ॥੧॥ ਪੰ:੯੭੨॥ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਹਉਮੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਂ ਸਭ ਚੋਰ-ਚੋਰ ਵਿਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਲ-ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਂ ਹੁੰਦਿਆ ਅੰਨੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ । ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਲੁਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਮਦੂਤ ਇਸ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲੁਟਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚੋਰ ਆਰ ਆਇ ਲੁਟੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੋਣ ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਝ ਨਾਲ ਕੇਲੇ ਤੇ ਸਿੰਬਲਾ ਨੂੰ ਨਾਰੀਪਲ ਵਲ ਲੱਗਾ ਸਮਝਦੇ-

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੋਰਠ ਸੈਨ ਏਕ ਭੂਪਾਲਾ ॥ ^੨ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਛਿਤਾਲਾ ॥
^੩ਸੋਰਠ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥ ^੪ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਾਨੀ ॥
^੫ਛੱਤ੍ਰ ਸੈਨ ਤਹੱ ਸਾਹ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੬ਛੱਤ੍ਰ ਦੇਇ ਇਕ ਸੁਤਾ ਕਹਿਜੈ ॥ ^੭ਭੂਤ
ਭਵਾਨ ਭਵਿੱਖਯ ਮਝਾਰੀ ॥ ^੮ਭਈ ਨ ਹੈ ਹੈ ਨ ਕੁਮਾਰੀ ॥੨॥ ^੯ਜਬ
ਵਹੁ ਤਰੁਨਿ ਚੰਚਲਾ ਭਈ ॥ ^{੧੦}ਲਰਿਕਾਪਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਗਈ ॥
^{੧੧}ਛਤਿਯਾ ਕੁਚਨ ਤਬੈ ਉਠਿ ਆਏ ॥ ^{੧੨}ਮਦਨ ਭਰਤਿਯਾ ਭਰਤ ਭਰਾਏ ॥੩॥
^{੧੩}ਅਭਰਨ ਸੈਨ ਕੁਅਰ ਤਿਨ ਲਹਾ ॥ ^{੧੪}ਤੇਜਵਾਨ ਕਛੁ ਜਾਤ ਨ ਕਹਾ ॥
^{੧੫}ਲਾਗੀ ਲਗਨ ਛੂਟਿ ਨਹਿ ਗਈ ॥ ^{੧੬}ਸੁਕ ਨਲਨੀ ਕੀ ਸੀ ਗਤਿ
ਭਈ ॥੪॥ ^{੧੭}ਤਾ ਸੋ ਲਗੀ ਲਗਨ ਬਹੁ ਭਾਤਾ ॥ ^{੧੮}ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਬਰਨ
ਸੁਨਾਉਂ ਬਾਤਾ ॥ ^{੧੯}ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਤਾਕਹੱ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ ॥ ^{੨੦}ਕਾਮਭੋਗ ਰੁਚਿ
ਮਾਨ ਕਮਾਵੈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਤਾ ਕੇ ਲਏ ਨਾਥ ਕਹੱ ਮਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਤਨ ਮੈਂ ਰਾਂਡ
ਭੇਸ ਕੋ ਧਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਜਬ ਗ੍ਰਿਹ ਅਪਨੇ ਜਾਰ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੨੪}ਸਭ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ
ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੬॥ ^{੨੫}ਸੁਨਿਕੈ ਜਾਰ ਬਚਨ ਅਸ ਡਰਾ ॥ ^{੨੬}ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ
ਬਚ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਉਚਰਾ ॥ ^{੨੭}ਜਿਨ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਆਪੁ ਸੰਘਰਿਯੋ ॥
^{੨੮}ਮੁਹਿ ਕਸ ਚਹਤ ਭਲਾਈ ਕਰਿਯੋ ॥੭॥ ^{੨੯}ਪਤਿ ਮਾਰਯੋ ਜਾਕੇ ਹਿਤ ਗਯੋ ॥
^{੩੦}ਸੋ ਭੀ ਅੰਤ ਨ ਤਾਕੋ ਭਯੋ ॥ ^{੩੧}ਐਸੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਛੁ ਨਹਿ ਕਰਿਯੋ ॥ ^{੩੨}ਇਹ
ਰਾਖੇ ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਘਰਿਯੋ ॥੮॥ ^{੩੩}ਕਰ ਮਹਿ ਕਾਢਿ ਭਗੌਤੀ ਲਈ ॥ ^{੩੪}ਦੁਹੂੰ
ਹਾਥ ਤਾਕੇ ਸਿਰ ਦਈ ॥ ^{੩੫}ਹਾਇ ਹਾਇ ਜਿਮਿ ਭੂਪ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ^{੩੬}ਤਯੋਂ
ਤਯੋਂ ਨਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਮਾਰੈ ॥੯॥ ^{੩੭}ਦੈ ਦਿਨ ਭਏ; ਨ ਪਤਿ ਕੇ ਮਰੈ ॥
^{੩੮}ਐਸੀ ਲਗੇ ਅਬੈ ਏ ਕਰੈ ॥ ^{੩੯}ਧ੍ਰਿਗ ਜਿਯਬੋ ਪਿਯ ਬਿਨੁ ਜਗ ਮਾਹੀ ॥
^{੪੦}ਜਾਰ ਚੋਰ ਜਿਹੋ ਹਾਥ ਚਲਾਹੀ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਮਰਯੋ ਨਿਰਖਿ ਤਿਹੋ ਸਭਨ
ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਭਲਾ ਕਰਾ ਤੈ ਜਾਰ ਸੰਘਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਚਾਦਰ ਕੀ ਲਜਾ ਤੈ
ਰਾਖੀ ॥ ^{੪੪}ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੂੰ ਭਾਖੀ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਣੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਦੋਇ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੨॥੫੮੨੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੫}ਅਭਰਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ॥ ^{੪੬}ਲਜਤ^੨ ਹੋਤ ਜਿਹ
ਨਿਰਖਿ ਦਿਵਾਕਰ ॥ ^{੪੭}ਅਭਰਨ ਦੇਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਨਾਰੀ ॥ ^{੪੮}ਮਥਿ ਅਭਰਨ
ਜਨੁ ਸਕਲ ਨਿਕਾਰੀ ॥੧॥ ^{੪੯}ਰਾਨੀ ਹੁਤੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੇਤੀ ਰਤ ॥ ^{੫੦}ਭੋਗਤ ਹੁਤੀ
ਤਵਨ ਕਹ ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ॥ ^{੫੧}ਇਕ ਦਿਨ ਭੇਦ ਰਾਵ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ^{੫੨}ਤ੍ਰਿਯ
ਕੇ ਧਾਮ ਬਿਲੋਕਨ ਆਯੋ ॥੨॥ ^{੫੩}ਤਹ ਤੇ ਲਯੋ ਪਕਰਿ ਇਕ ਜਾਰਾ ॥ ^{੫੪}ਤੌਨੇ ਠੌਰਿ

1. ਅੱਧਕ ਲਾ ਕੇ "ਲੱਜਾ" ਅਤੇ 2. ਲਜਤ (ਬੋਲੇ- ।

i. ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ (ਛੱਤ੍ਰ ਦੇਵੀ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੁਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਗਤ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ ਬੜਾ ਆਦਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹੈ—

ਨਿਤ ਨਿਹਵਲ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਬਵਾਵੈ ਦੁਰ ਮਤੀਆਂ ॥ ਜਬ ਆਣੈ ਵਲਵੇਚ ਕਰਿ ਭੂਠ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜਗੁ ਦਿਤੀਆ ॥ ਪੰ:੭੨੩॥ਮ:੫॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਧੋਖਾ ਫਰੇਬ ਭੂਠ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭੂਠ ਭੁਵਾਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਚੱਲਦੇ ਕਿਵੇਂ ਹਨ? ਇਹ ਪਾਠਕ ਜਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਲਗ ਪਗ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜਿਹੀਆਂ ਰੂਪਕ ਚੋਗੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਤੱਕੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ? ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸੋਰਠ ਸੈਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੨. ਜੋ ਬੜਾ ਤੇਜਸਵੀ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
 ੩. ਸੋਰਠ ਦੇਇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
 ੪. ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
 ੫. ਇਕ ਉਥੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਤੇ
 ੬. ਛੱਤ੍ਰ ਦੇਇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।
 ੭. ਬੀਤੇ ਬੈਤੀਤ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ
 ੮. ਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਜਿਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ॥੨॥
 ੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ।
 ੧੦. ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
 ੧੧. ਤੇ ਛਾਤੀ ਤੇ ਦੁਪੀਆਂ ਭਾਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ।
 ੧੨. ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਰਤੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥
 ੧੩. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਕ ਅਭਰਨ ਸੈਨ ਕੁਮਾਰ ਵੇਖਿਆ
 ੧੪. ਜਿਸਦਾ ਤੇਜ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀ ਜਾਂਦਾ ।
 ੧੫. ਉਸ ਵੱਲ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ਜੋ ਰੋਕੀ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ।
 ੧੬. ਜਿਵੇਂ ਤੋਤਾ ਨਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਬਸ ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਉਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
 ੧੭. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ।
 ੧੮. ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਕੇ ਦੱਸਾਂ ।
 ੧੯. ਹਰ ਰੋਜ ਉਸਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੋਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
 ੨੦. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰਾਂ ਸੰਜੋਗ ਕਰੇ ਚਾਹਕੇ ॥੫॥
 ੨੧. ਉਸਦੀ ਚਾਹ ਖਾਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨੨. ਤੇ ਰੰਡੀਆਂ ਵਾਲਾ ਤਨ ਤੇ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ।
 ੨੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਉਸਨੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ੨੪. ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ॥੬॥
 ੨੫. ਉਸਦਾ ਯਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਭਰਿਆ ।
 ੨੬. ਤੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ੨੭. ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨੮. ਉਹ ਮੇਰੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨੀ ਕਦੋਂ ਚਾਹੇਗੀ ॥੭॥
 ੨੯. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ
- ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਜਿਸਦੇ ਖਾਤਰ ਪਤੀ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ।
 ੩੦. ਉਹ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ—
 ੩੧. ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?
 ੩੨. ਇਸਨੂੰ ਰੱਖਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ॥੮॥
 ੩੩. ਹੱਥ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚ ਲਈ ।
 ੩੪. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੜੇ ਜੋਰ ਦੀ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ।
 ੩੫. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ।
 ੩੬. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਮੁੜ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਮਾਰੇ ॥੯॥
 ੩੭. ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅਜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ।
 ੩੮. ਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਆਪਣੀ ਬਨਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੩੯. ਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਜਿਉਣਾ ਧਿਰਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ ।
 ੪੦. ਜੇ ਚੋਰ ਆ ਕੇ ਯਾਰ ਕੋਈ ਉਸਦੀ ਇੱਜਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਵੇ ॥੧੦॥
 ੪੧. ਮਰਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ।
 ੪੨. ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚੋਰ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੩. ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜਤ ਬਚਾ ਕੇ ਲੱਜਿਆ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ ।
 ੪੪. ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ ॥੧੧॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੇ ਤੱਕ ਦੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤੀ ॥੩੦੨॥੫੮੨੦॥ਚਲਦਾ॥
੪੫. ਚੌਪਈ ॥ ਅਭਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ—
 ੪੬. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੪੭. ਅਭਰਨ ਦੇਇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
 ੪੮. ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕ ਕੱਢੀ ਹੋਵੇ ॥੧॥
 ੪੯. ਪਰ ਉਹ ਰਾਣੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
 ੫੦. ਹਰ ਰੋਜ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ।
 ੫੧. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
 ੫੨. ਉਹ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆ ਗਿਆ ॥੨॥
 ੫੩. ਮੌਕੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਯਾਰ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ੫੪. ਉਸੇ ਥਾਂ.....
- ਹਾਂ ਜੋ ਮੁਰਖਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਤੇ ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸਗੋਂ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਭੇਖ ਦੀ ਸਮਤੀ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਉਤਮ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-
 ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪੰਡਿਤ ਪੁਰਾਨ ॥ ਜੋਗੀ ਮਾਤੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮਿਤ ॥ ਤਪਸੀ ਮਾਤੇ ਤਪ ਕੈ ਭੇਵ ॥੧॥
 ਸਭ ਮਦ ਮਾਤੇ ਕੋਊ ਨ ਜਾਗ ॥ ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰ ਘਰੁ ਮੁਸਨ ਲਾਗ ॥ ਅੰਤ ਵਿਚ-ਜਗਤ ਸੋਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੇ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ॥
 ਬਾਹਰਲੇ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਬਚਾ ਕਰ ਲਈਏ ਪੰਤੂ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਧੀ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਾਸੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਭਾਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ? ਇਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ । ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸੈਨਤ ਅਵੱਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚੋ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਤੇ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ-ਉਹ ਕੰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚੋਰ ਜੋ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
 ਇਸ ਤਨ ਮਨ ਮਧੇ ਮਦਨ ਚੋਰ ॥ ਜਿਨਿ ਗਿਆਨ ਰਤਨ ਹਿਰਿ ਲੀਨ ਮੋਰ ॥
 ਇਸ ਤਨ ਰੂਪੀ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਹੈ-ਜਿਸਨੇ ਮੈਥੋਂ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਪੋਹ ਲਿਆ ਹੈ-ਮੈਂ ਬੇਵਸ ਹਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਦੁਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੋਲੋਂ ਬਚਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਨਾਥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਹਉ ਕਾਹਿ ॥ ਕੋ ਕੋ ਨ ਵਗੂਤੋ ਮੈ ਕੋ ਆਹਿ ॥ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਕੀ ਵਸਤੂ ਹਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਲਪੇਟ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸੱਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਠੱਡੇ ਚੜਕੇ ਅਉਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ । ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤਰੀਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਤਕਣੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਕਪੜੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਵਖਾਏਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਪੜਾ ਕਿਹੜਾ ਤੇ ਕਿਸ ਰੁਆਲਟੀ ਦਾ ਤੇ ਕਿਸ ਕੀਮਤ ਦਾ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਅਜੇ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਰੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਬਚਾ ਕਿਸ ਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਠੰਗ ਚੋਰ ਤੇ ਡਾਕੂ ਇਹ ਇਕ ਵਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾ ਐਉਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ-
 ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਸੁਤ ਬੰਧਮ ਘਰ ਨਾਰਿ ॥ ਧਨ ਜੋਬਨਿ ਜਗੁ ਠਹਿਰਿਆ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥
 ਮੋਹ ਠਹਿਰਿਲੀ ਹਉ ਮੁਖੀ ਸਾ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰ ॥੧॥੫੮੨੦॥੧॥
1. ਤ੍ਰਿਸਨਾ—ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ-ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਾਂ ਸਾਂਤਿ, ਨਾ ਸੁਖ, ਨਾਂ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ, ਆਖਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰਏ ਦੀ ਸੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-
 ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਚਲਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰਿ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਤ ਨ ਕਰਹੁ ਬਾਤੇਹਿ ਅੰਤਿ ਪਰਤੀ ਹਾਰਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਾਂਤਿ ਸੁਖ ਨ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ ਇਹੋ ਇਸੁ ਬਿਉਹਾਰਿ ॥ ਆਪ ਪਰ ਕਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨੈ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਜਾਰਿ ॥੧੨੨੫॥੫॥
 ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰੂਪ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਖੁਆਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਇਸਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਕਰਤਵ ਵੇਖੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਣੇ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ
2. ਮਾਇਆ—ਜਿਸਦੇ ਰੰਗ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ-ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ

ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ^੧ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਨਿ; ਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਰੀ ॥ ^੨ਚਿਤ ਅਪਨੇ
ਤੇ ਦਈ ਬਿਸਾਰੀ ॥੩॥ ^੩ਬੀਤਤ ਬਰਖ ਅਧਿਕ ਜਬ ਭਏ ॥ ^੪ਰਾਨੀ ਬਹੁ
ਉਪਚਾਰ ਬਨਏ ॥ ^੫ਰਾਜਾ ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥ ^੬ਤਬ ਇਕ ਅੰਰੁਪਚਾਰ
ਬਨਾਯੋ ॥੪॥ ^੭ਰਾਨੀ ਭੇਸ ਸੰਨਿਆਸਿਨਿ ਕੋ ਧਰਿ ॥ ^੮ਜਾਤ ਭਈ ਤਜਿ ਧਾਮ
ਨਿਕਰਿ ਕਰਿ ॥ ^੯ਖੇਲਤ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਖਿਟ ਜਬ ਆਯੋ ॥ ^{੧੦}ਏਕ ਹਰਿਨ ਲਖਿ
ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ ॥੫॥ ^{੧੧}ਜੋਜਨ ਕਿਤਕ ਨਗਰ ਤੇ ਗਯੋ ॥ ^{੧੨}ਪਹੁਚਤ ਜਹੱ
ਨ ਮਨੁਛ ਇਕ ਭਯੋ ॥ ^{੧੩}ਉਤਰਯੋ ਬਿਕਲ ਬਾਗ ਮੈਂ ਜਾਈ ॥ ^{੧੪}ਰਾਨੀ
ਇਕਲ ਪਹੁਚੀ ਆਈ ॥੬॥ ^{੧੫}ਸੰਨਿਆਸਿਨਿ ਕੋ ਭੇਸ ਬਨਾਏ ॥ ^{੧੬}ਸੀਸ ਜਟਨ
ਕੋ ਜੂਟ ਛਕਾਏ ॥ ^{੧੭}ਜੋ ਨਰੁ ਤਾ ਕੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੧੮}ਉਰਝਿ ਰਹੈ ਨਹਿ
ਸੰਕ ਬਿਚਾਰੈ ॥੭॥ ^{੧੯}ਉਤਰਤ ਬਾਗ ਤਿਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਭਈ ॥ ^{੨੦}ਉਹਿ ਰਾਜਾ
ਤਨ ਭੇਟਨ ਹੂਈ ॥ ^{੨੧}ਨਿਰਖਤ ਰੂਪ ਉਰਝਿ ਨ੍ਰਿਪ ਰਹਯੋ ॥ ^{੨੨}ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ
ਕੋ ਇਹੋ ਕਹਯੋ ॥੮॥ ^{੨੩}ਕਵਨ ਰੂਪ ਰਾਨੀ ਤੁਮ ਹੋ ਜੂ ॥ ^{੨੪}ਕਿਯੋ ਅਪਛਰਾ
ਸਾਚ ਕਹੋ ਜੂ ॥ ^{੨੫}ਕੈ ਤੁਮ ਹੋ ਰਤਿ ਪਤ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^{੨੬}ਕੈ ਨਿਸਿ ਪਤਿ
ਕੀ ਅਹੁ ਕੁਮਾਰੀ ॥੯॥ ^{੨੭}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਚਰਚਾ ਕਰੀ ॥ ^{੨੮}ਬੇਦ
ਬਖਾਕਰਨ ਕੋਕ ਉਚਰੀ ॥ ^{੨੯}ਜਹੋਂ ਤਹੋਂ ਚਿਤ ਤਾ ਕੋ ਹਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ^{੩੦}ਬਿਨਾ
ਘਾਇ ਘਾਯਲ ਪਤਿ ਕੀਨਾ ॥੧੦॥ ^{੩੧}ਮਗਨ ਭਯੋ ਚਿਤ ਭੀਤਰ ਭੂਪਾ ॥
^{੩੨}ਨਿਰਖਿ ਨਾਰਿ ਕੋ ਰੂਪ ਅਨੂਪਾ ॥ ^{੩੩}ਏਕ ਬਾਰ ਕਹੋ ਜੋ ਇਹ ਪਾਉਂ ॥
^{੩੪}ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਲਗੇ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥੧੧॥ ^{੩੫}ਨ੍ਰਿਪਹੁ ਨਾਰਿ ਕਹ ਅਧਿਕ
ਰਿਝਾਯੋ ॥ ^{੩੬}ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਸੇਤੀ ਉਰਝਾਯੋ ॥ ^{੩੭}ਭਜੋ ਯਾਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ
ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੩੮}ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋ ਬਚਨ ਉਚਾਰਯੋ ॥੧੨॥ ^{੩੯}ਹਮ ਤੁਮ
ਆਉ ਰਮੈਂ ਮਿਲਿ ਦੋਊ ॥ ^{੪੦}ਅੰਰ ਨ ਲਖਤ ਹਮੈ ਹਮਾਂ ਕੋਊ ॥ ^{੪੧}ਕਹੋਂ
ਤੁਰਨਾਪਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਵਤ ॥ ^{੪੨}ਰਾਨੀ ਹੂੰ ਕਯੋਂ ਨ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵਤ ॥੧੩॥
^{੪੩}ਅਸ ਤਨ ਸੁੰਦਰਿ ਪੂਰਿ ਨ ਲਾਵਹੁ ॥ ^{੪੪}ਜੋਬਨ ਬਾਲ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਵਹੁ ॥
^{੪੫}ਬਿਰਧਾਪਨੋ ਆਇ ਜਬ ਜੈਹੈ ॥ ^{੪੬}ਇਹ ਜੁਾਨੀ ਕਹੋਂ ਤਬ ਪਛਤੈਹੈ ॥੧੪॥
^{੪੭}ਇਹੋਂ ਜੋਬਨ ਕੋ ਕਹਾ ਗੁਮਾਨਾ ॥ ^{੪੮}ਜੋ ਕਾਹੂ ਪਰ ਥਿਰ ਨ ਰਹਾਨਾ ॥
^{੪੯}ਆਉ ਕਰੈ ਦੋਊ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੫੦}ਕਹਾ ਕਰਤ ਯਾ ਕੋ ਭਰਵਾਸਾ ॥੧੫॥
ਅੜਿਲ ॥ ^{੫੧}ਧਨ ਜੋਬਨ ਕੋ ਕਹਾ ਗੁਮਾਨ ਨ ਕੀਜਿਯੈ ॥ ^{੫੨}ਸੁਖ ਹਮ ਕੋ
ਦੈ ਤਰੁਨਿ; ਆਪਿ ਸੁਖੁ ਲੀਜਿਯੈ ॥ ^{੫੩}ਬਿਰਧਾਪਨੁ ਐਹੈ; ਤਰਨਾਪਨ ਜਾਇ
ਹੈ ॥ ^{੫੪}ਹੋ ਤਬ ਇਹ ਸਮੈਂ ਸੰਭਾਰਿ; ਅਧਿਕ ਪਛਤਾਇ ਹੈ ॥੧੬॥ ਚੌਪਈ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੀ ਮੇਰੀ ਜੋ ਕਰੈ ॥ ^{੫੬}ਤਿਹੋਂ ਪਾਛੇ ਮੁਹਿ ਸਾਬ ਬਿਹਰੈ ॥

੧੦ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:- ਨਾ ਮਨੁ ਮਰੈ ਨਾ ਮਾਇਆ ਮਰੈ ॥ ਪੰ:੧੩੪੨ ॥ ਮ:੧॥ ਮਾਇਆ ਸੰਚਿ ਰਾਜੇ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥

ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਚਲੈ ਪਿਆਰੀ ॥ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਹੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥ ਉਹੀ ॥

ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੁਝ ਰੰਗ ਤੇ ਕਰਤਵ ਵੀ ਪਾਖਯਾਨਿਆ ਵਿਚ ਦੇਖੋ । ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰਤਵ ਪਾਠਕ ਚਿਰਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝ ਸਕੇਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਲਈ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਰਾ ਆਪ ਨੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਲੋਭ ਤੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨੱਗੇ ਕੋ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਮੇਰ ਦੀ ਨੱਗੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ।

ਚੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ:-

1. ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪਾੜ-ਲਾ ਕੇ ਚੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਸੰਨ ਮਾਰਕੇ ਜਿੰਦਗੇ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਾਣ ਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਉਸ ਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ।

੧. ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ।
੨. ਪਰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
੩. ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਗੁਜਰ ਗਿਆ ।
੪. ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਢੰਗ ਕੀਤੇ ।
੫. ਪਰ ਰਾਜਾ ਮੁੜਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ ।
੬. ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਬਣਾਇਆ ॥੪॥
੭. ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸਣ ਦਾ ਵੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੮. ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਾਗ ਸੀ ਉਸ ਸਥਾਨ ਪਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੯. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ । ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਬਾਗ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੦. ਇਕ ਹਰਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਘੋੜਾ ਦੌੜਾਇਆ ॥੫॥
੧੧. ਕਈ ਜੋਸ਼ਨ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੨. ਜਿਸ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
੧੩. ਥਕੇਵੇਂ ਤੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਚੂਰ ਹੋਇਆ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੪. ਰਾਣੀ ਸਾਧਣੀ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਈ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ॥੬॥
੧੫. ਸੰਨਿਆਸਨ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੧੬. ਸਿਰ ਤੇ ਜਟਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੧੭. ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ।
੧੮. ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ॥੭॥
੧੯. ਬਾਗ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ।
੨੦. ਜੋ ਅੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਈ ।
੨੧. ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਹਿਚਾਣ ਤਾਂ
੨੨. ਨਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕੋਈ ਨਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਗਣੀ ॥੮॥
੨੩. ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਤੂੰ
੨੪. ਕੀ ਕੋਈ ਅਪੰਡਰਾਂ ਹੈਂ ਸੱਚ ਦੱਸ ਕਹਿ ਕੇ
੨੫. ਕੀ ਤੂੰ ਰਤੀ ਦੇ ਪਤੀ ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ?
੨੬. ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ?
੨੭. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ।

੨੮. ਬੇਦ ਬਿਯਾਕ੍ਰਣ ਕੋਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ।
੨੯. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ।
੩੦. ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਚਿਤ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
੩੧. ਰਾਜਾ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
੩੨. ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ - ਦਿਲ ਵਿਚ
੩੩. ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਵੇ ।
੩੪. ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਕਈ ਜਨਮ ਤਕ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ॥੧੧॥
੩੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ।
੩੬. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ
੩੭. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਹਾਰਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ?
੩੮. ਤਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੧੨॥
੩੯. ਆਉ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰੀਯੋ ।
੪੦. ਐਥੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ।
੪੧. ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਜਵਾਨੀ ਕਿਉਂ ਬੇਅਰਥ ਗੁਆਣਾ ਹੈ ।
੪੨. ਰਾਣੀ ਬਣਕੇ ਕਿਉਂ ਮੇਰੀ ਸੇਜ ਪਰ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ॥੧੩॥
੪੩. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਉੱਪਰ ਸੁਆਹ ਨਾ ਮਲ ।
੪੪. ਜੋਬਨ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਨਾ ਗਵਾ ।
੪੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ।
੪੬. ਫੇਰ ਇਸ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਪਛਤਾਵੇਂਗੀ ॥੧੪॥
੪੭. ਇਸ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਕੀ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ?
੪੮. ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ।
੪੯. ਆਉ ਦੋਇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰੀਯੋ ।
੫੦. ਇਸ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਕਿਥੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ ॥੧੫॥
੫੧. ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਦਾ ਕਿਆ ਗੁਮਾਨ ਹੈ-ਇਹ ਨਾ ਕਰ ।
੫੨. ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਹ ਤੇ ਐ ਜੁਆਨ ਆਪ ਵੀ ਸੁਖ ਲੈ ।
੫੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ਜਵਾਨੀ ਚਲੀ ਗਈ ।
੫੪. ਫੇਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵੇਂਗੀ ॥੧੬॥
੫੫. ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਸੰਨਿਆਸਨ ਨੇ ਗੱਲ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ- ਕਿ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਮੰਨ ਲਵੇਂ ।
੫੬. ਉਹ ਫੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ

੨. ਰਾਹ ਮਾਰ ਕਰਨੀ-ਆਉਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੋਂ ਬੋਹ ਖਿੱਚ ਕਰਨੀ ਇਹ ਚੋਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ।

੩. ਸੁਤੇ-ਪਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਫੌਲ ਲੈਣੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਠੱਗ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਸਤੂ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਹੈ
੪. ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਧਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾਂ ਦੇਣਾ ਵੀ ਚੋਰੀ ਹੈ
੫. ਵਾਪਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੰਨ ਮਾਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਾੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਪਰ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ।
੬. ਕਿਸੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਾਕੇ ਪੈਸੇ ਨਾਂ ਦੇਣਾ ਵੀ ਧਾੜਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ
੭. ਕਿਸੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵੱਢ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣਾ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਰਾਹ ਮਾਰੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ ।
੮. ਕਿਸੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣਾ ਪੈਸਾ ਲੈ ਕੇ ਬੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਂ ਕਰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੌੜੇ ਪਰ ਹੈ ਚੋਰੀ ਹੀ ।
੯. ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਤੱਕ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਆਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜਤ ਲੁੱਟਣਾ ਵੀ ਇਕ ਧਾੜੇ ਤੇ ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ ।
੧੦. ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਉਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸਮਾਜਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ-ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪਰ ਡਾਕਾ ਮਾਰਨਾ ਵੀ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
੧੧. ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਪਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਭੋਗ-ਭੋਗਣੇ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੈ-ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ:-
ਰਿਣੇ ਜਿਨ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਮੈਲੇ ਚਿਤ ਕਠੌਰ ਜੀਉ ॥ ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਉਪਜੈ ਦੂਜੇ ਵਿਆਪੇ ਚੋਰ ਜੀਉ ॥ ਪੰ:੭੫੧॥ਮ:੧॥
੧੨. ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕੱਲ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਦਸਵੰਧ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਰਨਹਾਰ ਦੇ ਚੋਰ ਹਨ-ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਐਸਾ ਹੈ:-ਜਿਹੜਾ—
ਨਾਮੁ ਦੁਰਾਇ ਚਲੈ ਸੋ ਚੋਰੁ ॥੩॥ ਪੰ:੧੧੮॥ਮ:੧॥ ਦੇਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਸਾਚੇ ॥ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰਿ ਪਹੁੰਦੇ ਕਾਚੇ ॥
ਮੂਲ ਨ ਬੂਝਿ ਸਾਚਿ ਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿ ਭਲਾਈ ਹੈ ॥੩॥ ਪੰ:੧੦੨॥ਮ:੧॥
- ਗੱਲਕ ਰਖੇ ਨਹਿ ਜੋ ਫਲ ਕਾ ਕਰੇ ਵਾਪਾਰ ॥ ਕਹੈ ਗੁਰੂ ਸੁਣ ਮੀਤ ਜੀ ਭੋਗੇ ਕਸਟ ਹਜਾਰ ॥
ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਤਿਆਗੀ ਵਸਤੁ ਗੁਹਣ ਜੋ ਕਰੇ ॥ ਬਿਨ ਤਿਆ ਅਪਣੀ ਸੇਜ ਜੋ ਧਰੇ ॥
ਦਾਨ ਖੋਗ ਨ ਦੇਵੇ ਦਾਨ ॥ ਸੋ ਨਹਿ ਪਾਵੈ ਦਰਗਾਹ ਮਾਨ ॥ (ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ॥੧੦॥)
- ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ-ਇਹਨਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੂਹਕ ਭਰਪੂਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ

੧ਬਚਨ ਦੀਜਿਐ ਮੇਰੇ ਹਾਥਾ ॥ ੨ਤੋ ਮੈ ਮਾਨੋ ਬਚ ਤੋ ਨਾਥਾ ॥੧੭॥ ਅੜਿਲ ॥
 ੩ਪ੍ਰਿਥਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਦੋਖ ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਜਿਐ ॥ ੪ਤਿਹੋ ਪਾਛੇ ਮੋਰਾ ਮਨ ਨਿਪ
 ਬਰ ਲੀਜਿਐ ॥ ੫ਦੋਖ ਛਿਮਾਪਨ ਕੀਨ ਬਚਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਤਬੈ ॥ ੬ਹੋ ਸੁਨੇ
 ਸੰਨਾਸਿਨਿ ਬੈਨ ਸ੍ਰਵਨ ਭੀਤਰ ਜਬੈ ॥੧੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ੭ਏਕ ਦਿਵਸ ਤ੍ਰਿਯਾ
 ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵੈ ॥ ੮ਦੁਤਿਯ ਦਿਵਸ ਤਾਂ ਕੇ ਘਰ ਜਾਵੈ ॥ ੯ਰਾਨੀ ਭੇਸ
 ਸੰਨਾਸਿਨਿ ਧਰੈ ॥ ੧੦ਕਾਮ ਭੋਗ ਰਾਜਾ ਤਨ ਕਰੈ ॥੧੯॥ ੧੧ਤਿਹੋ ਨਿਪ
 ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ॥ ੧੨ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜ ਪਛਾਨੈ ॥ ੧੩ਇਸਤ੍ਰੀ
 ਚਰਿਤ ਨਹੀ ਲਖਿ ਪਾਵੈ ॥ ੧੪ਨਿਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ ॥੨੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤੀਨ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੩॥੫੮੪੦॥ ਅਠ੍ਹੰਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੫ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਸੂਰੋ ॥ ੧੬ਤੇਗ ਦੋਗ ਦੁਹੰਅਨਿ ਕਰਿ
 ਪੂਰੋ ॥ ੧੭ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿਵਾਨ ਅਤੁਲ ਬਲ ॥ ੧੮ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਜਿਨ
 ਦਲਿ ਮਲਿ ॥੧॥ ੧੯ਬਿਧਿਅਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ ॥ ੨੦ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ
 ਸਮ ਨਹਿ ਜਾ ਕੇ ॥ ੨੧ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹ ਤੇਜ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੨੨ਰਵਿ ਸਸਿ ਰੋਜ
 ਬਿਲੋਕਨ ਆਵੈ ॥੨॥ ੨੩ਤਾ ਕੋ ਲਗਯੋ ਏਕ ਸੰਗ ਨੇਹਾ ॥ ੨੪ਜਯੋ ਸਾਵਨ
 ਕੋ ਬਰਿਸਤ ਮੇਹਾ ॥ ੨੫ਚਤੁਰ ਕੁਅਰ ਤਿਹੋ ਨਾਮ ਭਨਿਜੈ ॥ ੨੬ਕਵਨ ਪੁਰਖ
 ਪਟਤਰ ਤਿਹੋ ਦਿਜੈ ॥੩॥ ੨੭ਬਿਧਿਯਾ ਦੇਈ ਇਕ ਦਿਨ ਰਸਿਕੈ ॥ ੨੮ਬੋਲਿ
 ਲਿਯਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਹੋ ਕਸਿਕੈ ॥ ੨੯ਕਾਮਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਮਾਯੋ ॥ ੩੦ਤਰੁਨੀ
 ਤਰੁਨ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥੪॥ ੩੧ਬਿਧੀਸੈਨ ਸੌ ਕਿਨਹਿ ਜਤਾਈ ॥ ੩੨ਤੋਰਿ
 ਸੁਤਾ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਰ ਬੁਲਾਈ ॥ ੩੩ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ੩੪ਤੋ
 ਤੇ ਨਿਪ ਨਹਿ ਨੈਕੁ ਡਰਤ ਹੈ ॥੫॥ ੩੫ਤਬ ਨਿਪ ਸਾਥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਲੈ
 ਕੈ ॥ ੩੬ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਹ ਅਧਿਕ ਰਿਸੈ ਕੈ ॥ ੩੭ਬਿਧਿਯਾ ਮਤੀ ਜਬੈ ਸੁਨਿ
 ਪਾਈ ॥ ੩੮ਮੀਤ ਸਹਿਤ ਜਿਯ ਮੈਂ ਡਰ ਪਾਈ ॥੬॥ ੩੯ਖੋਦਿ ਛਾਤ ਦੈ
 ਛੇਦ ਸਵਾਰੇ ॥ ੪੦ਜਿਹੋ ਆਵਤ ਵੈ ਰਾਹ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੪੧ਤਿਹੋ ਮਗ ਹੂੰ ਬਿਸਟਾ
 ਦੁਹੰ ਕਰਾ ॥ ੪੨ਦੂਤ ਸਹਿਤ ਨਿਪ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰਾ ॥੭॥ ੪੩ਅੰਧ ਗਏ ਹੂੰ
 ਸੂਝ ਨਿ ਆਯੋ ॥ ੪੪ਤਿਸੀ ਪੈਂਡ ਗਿਹ ਜਾਰ ਪਠਾਯੋ ॥ ੪੫ਰਾਜਾ ਭੇਦ
 ਅਭੇਦ ਨ ਲਹਾ ॥ ੪੬ਦੁਹਿਤਾ ਕਾਮ ਕੈ ਗਈ ਕਹਾ ॥੮॥ ੪੭ਬਿਸਟਾ ਰਹੀ
 ਦੁਹੰ ਕੇ ਲਗਿਕੈ ॥ ੪੮ਸੁਘਰ ਗਯੋ ਤਿਹੋ ਕੇ ਸਿਰ ਹਗਿ ਕੈ ॥

੧. ਕਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਨਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੂਠ ਹੈ ਕਪਟ ਹੈ ਛਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬੂਠ ਦਾ ਇਕ ਅਮਲ ਹੈ ਜੋ ਦਾਤੇ ਨੇ ਇਸ
 ਜੀਵ ਦੇ ਪਲਿ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਏ ਜੋ ਬੜਾ ਸਵਾਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਵਾਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਭੁੱਲ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਬੂਠੀ ਆਤਮਾ ਬੂਠ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਐਓ ਰੱਜਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਉਂ ਗੰਦਗੀ ਖਾ
 ਕੇ ਰੱਜਦਾ ਹੈ । ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :- ਅਮਲੁ ਗਲੇਲਾ ਕੂੜ ਦਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਣ ਹਾਰਿ ॥ ਮਤੀ ਮਰਣ ਵਿਸਾਰਿਆ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰ ॥
 ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਫੀਆ ਰਾਖਣ ਕਉ ਦਰਵਾਰੁ ॥੧॥ਪੰ:੧੫॥ਮ:੧॥

ਸੱਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸੋਫੀ (ਬੇ-ਅਮਲੀ) ਬੂਠ ਦੇ ਅਮਲ ਦਾ ਗੋਲਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੁਣ੍ਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੈ ਕਾਯਮ
 ਰਖਦੇ ਹਨ । ਵਿਣਾਸਕਾਰੀ ਬੂਠ ਤੋਂ ਓਹ ਬਚਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-ਕੇ ਭਾਈ ਇਸ
 ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੇ ਬਚੋ :- ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆਨ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਹਾ ਬੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ ॥

ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲ ਹੈ ਜਹਾ ਖਿਆ ਤਹ ਆਪਿ ॥੧੫੫॥ਪੰ:੧੩੭੨॥

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੂਠ ਬੋਲਣ ਤੇ ਸਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋਕੇ
 ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੂੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋ ਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨੇ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ
 ਅਸਲੀ ਲਾਈਨ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਕੂੜ ਕੁਸ਼ਤ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ

੧. ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਲਿਖਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇਹ ।
  ੨. ਫੇਰ ਮੈਂ ਆ ਰਾਜਾ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੀ ॥੭੬॥
  ੩. ਅਭਿਲ ॥ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਹ ।
  ੪. ਫੇਰ ਐ ਰਾਜਨ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੈ ਲਵੇ ।
  ੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਤਦੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੬. ਜਦੋਂ ਸੰਨਿਆਸਣ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ॥੧੮॥
  ੭. ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਸਾਧਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਣਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ।
  ੮. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਾਧਣੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ।
  ੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਭੇਸ ਉਹੀ ਸੰਨਿਆਸਨ ਦਾ ਰਖਯਾ ।
  ੧੦. ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ॥੧੯॥
  ੧੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮਝਿਆ ।
  ੧੨. ਪਰ ਉਹ ਮੂਰਖ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।
  ੧੩. ਵਜੀਰ-ਚਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨ - ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਨਾਂ ਕਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ।
  ੧੪. ਜਿਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਸਿਰ ਮਨਾਂਉਂਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿੰਨਵੀਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੩॥੫੮੪੦॥ਚਲਦਾ॥
੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਬੜਾ ਸੂਰਮਾ ਸੀ ।
  ੧੬. ਦੇਗ ਤੇ ਤੇਗ ਦੋਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸੀ ।
  ੧੭. ਤੇਜਸਵੀ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਅਤੋਲ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
  ੧੮. ਜਿਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵੈਰੀ ਜੁੱਧ ਵਿੱਚ ਦਲ ਮਲ ਜੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਸਨ ॥੧॥
  ੧੯. ਬਿਧਮਤੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਇਕ ਉਸਦੇ ਜਿਸਦੇ ਤੁੱਲ ।
  ੨੦. ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਾਗਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
  ੨੧. ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਸਦੀ ਸੇਜ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੀ ।
  ੨੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੋਜ਼ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੨॥
  ੨੩. ਉਸਦਾ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ । ਜੋ ਐਸਾ
  ੨੪. ਅਤੁੱਟ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
  ੨੫. ਚਤੁਰ ਕੁਅਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
  ੨੬. ਕਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ? ॥੩॥
  ੨੭. ਉਸ ਬਿਧੀ ਦੇਈ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਓਕਸਾਹ ਕੇ-
  ੨੮. ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਖੈਚ ਨਾਲ ਭੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੨੯. ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
  ੩੦. ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਜਵਾਨ ਹੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ॥੪॥
  ੩੧. ਰਾਜੇ ਬਿਧੀ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੨. ਕਿ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਘਰ ਖਾਰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
  ੩੩. ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
  ੩੪. ਐ ਰਾਜਨ ! ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ ॥੫॥
  ੩੫. ਤਦ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ।
  ੩੬. ਉਥੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ
  ੩੭. ਬਿਧੀ ਮਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾ ਦੱਸਿਆ ।
  ੩੮. ਬਿਧੀ ਮਤੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਿਆ । ਮਿੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇ, ਡਰੇ ॥੬॥
  ੩੯. ਝਟਪਟ ਛੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮਘੋਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪੦. ਜਿਸ ਰਾਹ ਵਿਚੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਆਉਣਾ ਸੀ ।
  ੪੧. ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਾਹ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਛੱਤ ਉੱਤਰੇ ਵਿਸਟਾ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ (ਲੈਟਰੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ) ।
  ੪੨. ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਜਾ ਪਿਆ ॥੭॥
  ੪੩. ਅੰਨੇ ਹੋ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਾ ਆਈ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ।
  ੪੪. ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਖਾਰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ-ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੫. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।
  ੪੬. ਜਦੋਂ ਗੱਲੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ ॥੮॥
  ੪੭. ਦੋਹਾਂ ਦੇ (ਗੰਦਗੀ) ਵਿਸਟਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ।
  ੪੮. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਗੰਦ ਪਾ ਕੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ।

ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਭੀ ਸੁਝ-ਬੁਝ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਟਿਵਿਉਨ ਮਾਰਚ ੧੯੬੪ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਆਈ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਗਦੀ ਰਹੀ-ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਐਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ-ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੧੦ ਮਾਰਚ (ਪੂ ਐਨ ਆਈ) ਇਕ ਸ਼ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਭੇਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰਲੇ ਕਟੜਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ੫੦੦੦ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੂਲ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਖਰੀਦਿਆ । ਉਸਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖ੍ਰੀਦਣ ਮਗਰੋਂ ਸਬੰਧਤ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਰਨਲ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਗੰਨਮੈਨ ਦੇ ਹੱਥ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗੀ । ਦੁਕਾਨ ਦਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ਸੂਰਤ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਭੁੱਲਰ ਜਦੋਂ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਮੜ੍ਹਤੀ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਦੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਨਾਂ ਪਿਆ ।

13. ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਪਤ ਚੋਰ ਹਨ ਜੋ ਨਾਂ ਸੰਨ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੱਪਦੀ ਹੈ ਨਾਂ ਇਹ ਆਪ ਦੋਸੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ਉਹ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਵਾਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਰਾਜੈਕਟ ਕੰਮ ਕੋਈ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਕਰਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂ ਧਕੇਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਜਪਾਉ ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਛੱਡ ਵਿਚੋਂ ਦੇਕੇ ਅਨਾਉਸ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰ ਦੇਣੀ । ਇਹ ਇਕ ਗੁੱਝੀ ਚੋਰੀ ਇਕ ਸੌ ਇਕ (101) ਰ: ਲੈ ਕੇ ਦਾਨ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਦੀ ਪਰਚੀ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੱਟ ਦੇਣੀ ਨੂੰ ਕੋਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਚੀਆਂ ਦੁਹਰੀਆਂ ਛਪਾ ਲੈਣੀਆਂ ਕੋਈ ਅਉਖੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚੰਦ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਮਾਘਾ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਰਾਗੀ ਵਾਢੀ ਮੁਲਾਜਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ੨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵੇਤਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਵਾਦ ਲਗਦੀ ਜੋ । ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਪੜਦੇ, ਸੁਣਦੇ, ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ਕਿਤਨੇ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਤੜਪਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੀ ਦੱਸੀ ਲਾਈਨ ਸਿੱਧੀ ਪਟੜੀ (ਤੋਹ) ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ ਪੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਧਨ, ਕੋਟੀਆਂ, ਮੁਹੱਬੇ ਜਾਇਦਾਦ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੇ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਅਸੀਂ ਆਪ ਉਸ ਤੇ ਇਬਰਤ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ । ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਕੁਝ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਚੋਰ ਹਨ ਤੂੰ ਆਪ ਕਿਉਂ ਇਸ ਠਗ ਬੂਟੀ ਖਾ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸੌ ਰਿਹਾ ਹੈ-(ਉਨ ਜਾਗ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰ ਨਹੀਂ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲਖਮੀ ਦੀਸੈ ਇਨ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨ ਸੰਗ ਲੀਆ ॥ ਬਿਧੇ ਠਗਉਚੀ ਖਾਇ ਭੁਲਾਨਾ ਮਾਇਆ ਮੰਦਰੁ ਤਿਆਗਿ ਰਾਇਆ ॥੧॥ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਵਿਗੁਣਾ ਗਰਬ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਕਿਰਤਿ ਪਾਇਆ ॥ ਪੁਰਬ ਕਮਾਣੇ ਛੋਡਹਿ ਨਾਹੀ ਜਮਦੂਤਿ ਗ੍ਰਾਸਿਓ ਮਹਾ ਭਇਆ ॥੨॥ ਬੋਲੈ ਭੂਨ ਕਮਾਣੈ ਅਵਰਾ ਤ੍ਰਿਸਨ ਨ ਭੂਝੈ ਬਹੁਤ ਹਇਆ ॥ ਅਸਾਧ ਰੋਗੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਤ ਦੂਖਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ ਮਹਾ ਖਇਆ ॥੩॥ ਪੰ:੯੦੦॥੫॥ ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਮ ਗੁੰਡ ਤੇ ਤਪੱਸਵੀ ਦੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਜਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਗਦੇ । ਪੰਜ ਦਸ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖਾਉਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੰਜ ਦਸ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਸ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੱਜੇ ਵਿਰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗਿਣੋ-ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਲੇਖ ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੰਡਨ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਵੀ

੧ਘਰੀਕ ਲਗੀ ਧੋਵਤੇ ਬਦਨਨ ॥ ੨ਬਹੁਰਿ ਗਏ ਦੁਹਿਤਾ ਕੈ ਸਦਨਨ ॥੬॥
 ੩ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਜੋ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਹਰਾ ॥ ੪ਜਾਰਵਾਰ ਕਛੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਪਰਾ ॥
 ੫ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਉਲਟਿ ਤਿਸੀ ਕੋ ਮਰਿਐ ॥ ੬ਬਿਸਟਾ ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਂਹਿ ਸਿਰ
 ਪਰਿਐ ॥੧੦॥ ੭ਇਹੋ ਛਲ ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯਹਿ ਉਬਾਰਐ ॥ ੮ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ
 ਬਿਸਟਾ ਕੋ ਡਾਰਐ ॥ ੯ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਭੂਪਤਿ ਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧੦ਭੇਦਦਾਇ ਕਹਿ
 ਪਕਰਿ ਪਛਾਰਾ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੪॥੫੮੫੧॥ ਅਛਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੧ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸਹਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ੧੨ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਪਾਲ ਰਾਜਾ
 ਥੋ ਤਹਾਂ ॥ ੧੩ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਤਾਕੀ ਬਰ ਨਾਰੀ ॥ ੧੪ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ
 ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥੧॥ ੧੫ਫੂਲਮਤੀ ਦੂਸਰਿ ਤਿਹੋਂ ਸਵਤਿਨਿ ॥ ੧੬ਜਨੁ ਤਿਹੋਂ
 ਹੁਤਾ ਆਖਿ ਮੈਂ ਸੌ ਕਨਿ ॥ ੧੭ਤਾਸੀ ਤਾਹਿ ਸਿਪਰਧਾ ਰਹੈ ॥ ੧੮ਚਿਤ
 ਭੀਤਰ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹਿ ਕਹੈ ॥੨॥ ੧੯ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਮਤੀ ਏਕ ਦਿਜ ਉਪਰ ॥
 ੨੦ਅਟਕੀ ਰਹੈ ਅਧਿਕ ਹੀ ਚਿਤ ਕਰਿ ॥ ੨੧ਚੈਨਿ ਦਿਵਸ ਗ੍ਰਿਹ ਤਾਹਿ
 ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੨੨ਕਾਮਕੇਲ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਮਚਾਵੈ ॥੩॥ ੨੩ਏਕ ਨਾਰਿ ਤਿਨ
 ਬੋਲਿ ਪਠਾਈ ॥ ੨੪ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਦੈ ਐਸਿ ਸਿਖਾਈ ॥ ੨੫ਜਬਹੀ ਜਾਇ
 ਪ੍ਰਜਾ ਸਭ ਸੋਈ ॥ ੨੬ਉਚ ਸਬਦ ਉਠਿਯਹੁ ਤਬ ਰੋਈ ॥੪॥ ੨੭ਯੋਂ ਕਹਿ
 ਜਾਇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਨ ਸੋਈ ॥ ੨੮ਆਧੀ ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ ਹੋਈ ॥ ੨੯ਅਧਿਕ
 ਦੁਖਿਤ ਹੁੈ ਨਾਰਿ ਪੁਕਾਰੀ ॥ ੩੦ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਪਰੀ ਕਾਨ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ ॥੫॥
 ੩੧ਰਾਨੀ ਲਈ ਸੰਗ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ॥ ੩੨ਹਾਥ ਬਿਖੈ ਅਪਨੇ ਅਸਿ ਕੋ ਧਰਿ ॥
 ੩੩ਦੋਊ ਚਲਿ ਤੀਰ ਤਵਨ ਕੇ ਗਏ ॥ ੩੪ਇਹੋਂ ਬਿਧਿ ਸੌ ਪੂਛਤ ਤਿਹੋਂ
 ਭਏ ॥੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੫ਕੋ ਹੈ ਰੀ, ਤੂੰ ਰੋਤ ਕਜੋਂ, ਕਹਾਂ ਲਗਯੋ ਦੁਖ
 ਤੋਹਿ ॥ ੩੬ਮਾਰਤ ਹੋਂ ਨਹਿ ਠੌਰ ਤੁਹਿ ਸਾਚ ਬਤਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੩੭ਮੁਹਿ ਅਰਬਲਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਜਾਨਹੁ ॥ ੩੮ਭੂਪਤਿ ਭੋਰ ਕਾਲ
 ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੩੯ਤਾਤੇ ਮੈ ਰੋਵਤ ਦੁਖਿਯਾਰੀ ॥ ੪੦ਸਭੈ ਬਿਛੁਰਿ ਹੈ
 ਨਿਸੁਪਤਿ ਪਜਾਰੀ ॥੮॥ ੪੧ਕਿਹੋਂ ਬਿਧਿ ਬਚੈਂ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ੪੨ਪ੍ਰਾਤ
 ਕੀਜਿਯੈ ਸੋਈ ਬਿਧਾਨਾ ॥ ੪੩ਤਿਹੋਂ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਯੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਇਕ ਕਰੈ ॥
 ੪੪ਤਬ ਮਰਥੇ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਉਬਰੈ ॥੯॥ ੪੫ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਦਿਜਬਰ ਕਹੋਂ
 ਦੇਹੂ ॥ ੪੬ਡੋਰੀ ਨਿਜੁ ਕਾਂਧੇ ਕਰਿ ਲੇਹੂ ॥ ੪੭ਦਰਬ ਸਹਿਤ ਤਿਹੋਂ ਗ੍ਰਿਹ
 ਪਹੁਚਾਵੈ ॥ ੪੮ਤਬ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਕਟ ਕਾਲ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥੧੦॥ ੪੯ਫੂਲਿ ਦੇਇ
 ਜੁ ਦੁਤਿਯ ਤ੍ਰਿਯ ਘਰ ਮੈਂ ॥ ੫੦ਤਿਹੋਂ ਦੇਵੈ ਚੰਡਾਰਹਿ ਕਰ ਮੈਂ ॥ ੫੧ਤ੍ਰਿਪੁਰਮਤੀ

੧. ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਵਿਧੀ ਸੈਨ ਦੇਗ ਤੋਗ ਦਾ ਧਨੀ ਪੂਰਨ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਸੀ, ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਬੁਧੀਵਾਨ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਜਲੀਲ ਤੇ ਬੁਧੁ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ? ਭਾਵੇਂ ਚੋਰ ਯਾਰ ਜੂਦੇ ਬਾਜ ਸੱਚੇ ਦੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਐਓਂ ਪੀੜੀਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਤੇਲੀ ਤਿਲਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋਲੂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਪੀੜ ਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਦੂਤੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੇ ਨਿੰਦਕ ਹੱਥਘੜੀ ਵਿਚ ਬੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਜਰੂਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋਕ ਭੁੱਧੂ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-
 ਚੋਰ ਜਾਰ ਜੁਆਰ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀਐ ॥ ਨਿੰਦਕ ਲਾਇਤਬਾਰ ਮਿਲੇ ਹੜ ਵਾਣੀਐ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚ ਸਮਾਇ ਸੁ ਦਰਗਹ ਜਾਣੀਐ ॥੨੧॥੫੧:੧੨੮੮॥ਸ:੨॥

੧. ਮੂੰਹ ਧੋਇਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਘੜੀ ਕੁ ਲੱਗ ਗਈ ।
੨. ਧੋਕੇ ਸਵੱਛ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ॥੬॥
੩. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
੪. ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਯਾਰ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ।
੫. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਲਟ ਕੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੬. ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਝੂਠਾ ਦੂਸ਼ਨ ਲਾਇਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੇ
੭. ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਟਾ ਪਿਆ ਸੀ ॥੧੦॥
੮. ਐਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਬਚਾ ਲਿਆ ।
੯. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਵਿਸਟਾ ਰਹਿ ਪਾ ਕੇ ।
੧੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ।
੧੧. ਸਗੋਂ ਭੇਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਥੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੪॥੫੮੫੧॥ਚਲਦਾ॥

੧੧. ਚੌਪਈ ॥ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸਹਿਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥
੧੨. ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਪਾਲ ਰਾਜਾ ਬੋ ਤਹਾਂ । (ਉਥੇ) ।
੧੩. ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਤਾਕੀ ਬਰ ਨਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੪. ਜਾਣੇ ਸੁਨਾਰ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਕੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ॥੧॥
੧੫. ਫੂਲ ਮਤੀ ਦੂਸਰੀ ਉਸ ਦੀ ਸੌਂਕਣ ਸੀ ।
੧੬. ਸੌਂਕਣ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਸੌਂਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸੌਂ ਕਣ (ਸੌਂ ਕਿਣਕੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
੧੭. ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੌਂਕਣ ਨਾਲ ਅਣ ਬਣ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
੧੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਦੀ ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ॥੨॥
੧੯. ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਪਰ ਅਟਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਿਤ ਨਾਲ ।
੨੦. ਅੰਦਰਲੇ ਹਿਰਦੇ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਲਈ -
੨੧. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
੨੨. ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀ ॥੩॥
੨੩. ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੨੪. ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ-
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੌਂ ਗਏ ।
੨੬. ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਰੋਣ

- ਲੱਗ ਪਈ ॥੪॥
੨੭. ਉਪਰ ਰਾਣੀ ਆਪ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ ।
੨੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਧਿਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ ।
੨੯. ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ।
੩੦. ਉਸਦੀ ਰੋਣ ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਈ ॥੫॥
੩੧. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ।
੩੨. ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ਦੌੜੇ
੩੩. ਜਦੋਂ ਚੱਲਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਾਸ ਆ ਗਏ ।
੩੪. ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ॥੬॥
੩੫. ਅਰੇ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਂਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੁਖ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ?
੩੬. ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਐਥੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ ॥੭॥
੩੭. ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਰੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਰਬਲਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ (ਉਮਰ)
੩੮. ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕਾਲ ਸਮਝ ਲਵੇ ।
੩੯. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋ ਰਹੀ ਹਾਂ ।
੪੦. ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਸਭ ਵਿਛੜ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਰਥਾਤ (ਰਾਜਾ ਮਰ ਜਾਏਗਾ) ॥੮॥
੪੧. ਰਾਣੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੱਸ ਤਾਂ ਕਿ ਸਵੇਰੇ
੪੨. ਉਹ ਉਪਾਏ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ-ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਲਟ ਕੇ
੪੩. ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ
੪੪. ਤਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੯॥
੪੫. ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ।
੪੬. ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਡੋਲੀ ਆਪ ਕੰਧੇ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ ।
੪੭. ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ ।
੪੮. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ॥੧੦॥
੪੯. ਜੇਹੜੀ ਫੂਲ ਦੇਣ ਉਸਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ । ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ -
੫੦. ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦੇਵੇ ।
੫੧. ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ ਨੂੰ.....

■ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਹਾਂਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—੧੬.੮.੧੯੯੪। ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ (ਹਰਖੋ ਵਾਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸੈਕਟਰ ੪੩ ਏ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਜਿਲਾ ਫਤਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ ਜੋ ਐਫੀ ਹਨ— ਸਤਿਕਾਰਪੱਗ—ਗਿਆਨੀ ਬੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥— ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਵਾਰਾ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਨ ਦੀ ਡਿਉਟੀ ਸੌਂਪੀ ਸੀ ਸੋ ਉਹ ਅੱਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਤੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਲਿਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਿਆ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਮੇਰਾ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਨਬੰਧ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੋ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੰਨਨ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਖੰਡਨ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਉਚਰਤ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

1. ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਏ ਜਾਂ ਲਿਖੀਏ ਤਾਂ ਪੜਨ ਲਿਖਨ ਸੁਣਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਮਨ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਇਸ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਬਣੇ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
2. ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਣਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਧਾ ਘਟਾ ਨਾਂ ਹੋ ਸਕੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਜਾਵੇ।
3. ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ, (ਜਪ ਸਾਹਿਬ, ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ) ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਪ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਵੈਯੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੋ ਆਖਰੀ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਚਰਤ ਤੇ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਅਮਿਤ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਵਰਨਾਮਾ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ-ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਵਿਦਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਏਹ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ?

੧ਕਹਿ ਗ੍ਰਿਹ ਨ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੨ਤਾ ਕੋ ਫੇਰਿ ਨ ਬਦਨ ਦਿਖਾਵੈ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥
 ੩ਪ੍ਰਾਤ ਆਏ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਵਹੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਿਪ ਕੀਨ ॥ ੪ਇਕ ਰਾਨੀ ਦਿਜਬਰ
 ਦਈ; ਦੁਤਿਯ ਚੰਡਾਰਹਿ ਦੀਨ ॥੧੨॥ ੫ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਮੂਢ ਨ
 ੬ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੬ਦਈ ਦੋਊ ਤ੍ਰਿਯ ਪੁੰਨਯ ਕਰਿ ਜਿਯ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ
 ਨਿਵਾਰਿ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪਾਂਚ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੫॥੫੮੬੪॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੭ਬਹੁੜਾਇਚਿ ਕੋ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹੋ ॥ ੮ਧੁਪਾਲ ਨਿਪ ਬਸਤ
 ਹੋਤ ਤਹੋ ॥ ੯ਦੁੰਦਭ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥ ੧੦ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ
 ਨ ਸੱਕਾਨੀ ॥੧॥ ੧੧ਤਹਿਕ ਸੁਲਛਨ ਰਾਇ ਬਖਨਿਯਤ ॥ ੧੨ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਤਿਹੋ
 ਪੂਤ ਪ੍ਰਮਨਿਯਤ ॥ ੧੩ਤਾ ਕੇ ਤਨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਘਨੀ ॥ ੧੪ਮੋਰ ਬਦਨ ਤੇ
 ਜਾਤ ਨ ਭਨੀ ॥੨॥ ੧੫ਤਾ ਸੌ ਬਧੀ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਾ ॥ ੧੬ਜੈਸੀ ਭਾਂਤਿ
 ਰਾਮ ਸੋ ਸੀਤਾ ॥ ੧੭ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਿਹੋ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵੈ ॥ ੧੮ਸੰਕ ਤਯਾਗ
 ਤ੍ਰਿਯ ਭੋਗ ਮਚਾਵੈ ॥੩॥ ੧੯ਇਕ ਦਿਨ ਖਬਰਿ ਨਿਪਤਿ ਕਹੋ ਭਈ ॥ ੨੦ਭੇਦੀ
 ਕਿਨਹਿ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਹਿ ਦਈ ॥ ੨੧ਅਧਿਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਗਯੋ ਨਿਪਤਿ ਤਹੋ ॥
 ੨੨ਭੋਗਤ ਹੁਤੀ ਜਾਰ ਕਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਜਹੋ ॥੪॥ ੨੩ਰਾਨੀ ਭੇਦ ਪਾਇ ਅਸ ਕਿਯਾ ॥
 ੨੪ਬਾਂਧਿ ਅੰਧ ਸਿਹਜਾ ਤਰ ਲਿਯਾ ॥ ੨੫ਰਾਵ ਸਹਿਤ ਉਪਰਹਿ ਬਹਿਠੀ ॥
 ੨੬ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਹੋਇ ਇਕਠੀ ॥੫॥ ੨੭ਰਤਿ ਮਾਨੀ ਨਿਪ ਸਾਥ ਬਨਾਈ ॥
 ੨੮ਮੂਰਖ ਕੰਤ ਬਾਤ ਨਹਿ ਪਾਈ ॥ ੨੯ਗੋਇ ਰਹਾ ਅਬਲਾ ਕਹੋ ਭਜਿਕੈ ॥
 ੩੦ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਸਜਿਕੈ ॥੬॥ ੩੧ਭੋਗ ਕਮਾਤ ਅਧਿਕ ਥਕਿ
 ਗਯੋ ॥ ੩੨ਸੋਵਤ ਸੇਜ ਤਿਸੀ ਪਰ ਭਯੋ ॥ ੩੩ਜੋ ਨਿਚੋਸਟ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯ
 ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੩੪ਜਾਰਿ ਕਾਢਿ ਕਰਿ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ ॥੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੫ਜਾਗਿ
 ਖੋਜਿ ਨਿਪ ਘਰ ਥਕਾ ਜਾਰ ਨ ਲਹਯੋ ਨਿਕਾਰਿ ॥ ੩੬ਭੇਦ ਦਿਯੋ ਜਿਹੋ;
 ਜਾਨ ਤਿਹੋ ਝੂਠੋ, ਹਨਯੋ ਗਵਾਰ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਛਾਹ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੬॥੫੮੭੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੭ਭੈਰੋਪਾਲ ਸੁਨਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ੩੮ਰਾਜ ਪਾਟ ਤਾਹੀ ਕਹੋ ਛਾਜਾ ॥
 ੩੯ਚਪਲਾਵਤੀ ਸੁਨੀ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਬਰ ॥ ੪੦ਹੁਤੀ ਪੰਡਿਤਾ ਸਕਲ ਹੁਨਰ ਕਰਿ ॥੧॥
 ੪੧ਅੰਦੁਪਾਲ ਇਕ ਨਿਪਤਿ ਪਰੋਸਾ ॥ ੪੨ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੋ ਜਾਹਿ ਭਰੋਸਾ ॥
 ੪੩ਸੁਘਨਾਵਤੀ ਸੁਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੀ ॥ ੪੪ਰੋਸਨ ਭਯੋ ਜੋਤਿ ਸਸਿ ਵਾ ਕੀ ॥੨॥

। ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਪਵੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਮਤੀ ਨੇ ਸੌਂਕਣ
 ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਝ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਜਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਜ ਪਾਟ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ
 ਰਾਣੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਬਣ ਕੇ ਜਾ ਵੱਸੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਦੇਨਾਂ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠਾ ਭਾਵ ਉਸਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ
 ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ-ਕੀ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੇ ਚੋਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਾਝ ਲਾਇਆ? ਨਹੀਂ; ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ
 ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

* ਇਹ ਹਨ ਚੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜੋ ਝੂਠ ਫਰੋਬ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣ
 ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਚੋਰ ਬੇਪੜਕ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭੈ ਨਾਂ
 ਰਬਦਾ ਡਰ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੁੰਦਵ ਦੇਈ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੋਦਵਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਡਰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਇਹੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਨਮੁਖ
 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ-ਉਹ ਉਪਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇ ਮਨ ਮੁਖ ਜੋ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਣਹਿ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਹਿ ॥

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਨਿਰਤਉ ਸਬ ਪਾਈਐ ਜਮੁ ਕਾਢ ਲਏਗਾ ਸਾਰਾ ਹੇ ॥੬॥ ਪੰ:੧੦੫੪॥੩॥

ਘਰ ਨਾ ਬੁਲਾਵੇ ।

੧. ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਨਾਂ ਵਖਾਵੇ ॥੧੧॥
  ੨. ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਕੰਮ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੨॥
  ੩. ਇੱਕ ਰਾਣੀ (ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਮਤੀ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ (ਰਾਣੀ ਫੂਲ ਮਤੀ) ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਏਹ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ॥੧੩॥
  ੪. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਇਸ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ । ਉਸ ਮੁਰਖ ਨੇ
  ੫. ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ-
  ੬. ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁੰਨ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੫॥੫੮੬੪॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਬਹੁਤਾਇਚ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
੮. ਉਥੇ ਧੁੰਧ ਪਾਲ ਰਾਜਾ ਵੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੯. ਦੁੰਦਬ ਦੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੧੦. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ॥੧॥
੧੧. ਉਥੇ ਇਕ ਸੁਲੱਫਨ ਰਾਇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੧੨. ਜੋ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੧੩. ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਪਰ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸੀ ।
੧੪. ਜੋ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੨॥
੧੫. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਦੀ ਪਰੀਤ ਪੈ ਗਈ ਜੋ ਇਤਨੀ
੧੬. ਸੀ ਜਿਤਨੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਸੀਤਾ ਦੀ ਸੀ ।
੧੭. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
੧੮. ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ॥੩॥
੧੯. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਧੁੰਧਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਬਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।
੨੦. ਕਿਸੇ ਭੇਤੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।
੨੧. ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਫ਼ੌਰ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੨. ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾਰ ਨਾਲ ਭੋਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ॥੪॥
੨੩. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ

ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ।

੨੪. ਉਸ ਨੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਦੇ ਬੱਲੇ ਪੁੱਠਾ ਕਰਕੇ ਬੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ
  ੨੫. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਲੰਘ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਈ ।
  ੨੬. ਬੜੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ॥੫॥
  ੨੭. ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
  ੨੮. ਪਰ ਮੁਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਬਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।
  ੨੯. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਐਨ ਮਤਾਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੩੦. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਆਸਨ ਕਰਕੇ ॥੬॥
  ੩੧. ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਥਕਾਵਟ ਹੋ ਗਈ ।
  ੩੨. ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੇ ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ।
  ੩੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੇ ਸੁਰਤ ਹੋਇਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਵੇਖਾ
  ੩੪. ਯਾਰ ਨੂੰ ਹਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
  ੩੫. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਐਧਰ ਉਧਰ ਵੇਖਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਯਾਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਦਿੱਸਿਆ ।
  ੩੬. ਜਿਸ ਗਵਾਰ ਨੇ ਭੇਤ ਦਿੱਤਾ ਬੂਠਾ ਕਰਾਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੮॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੇਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੬॥੫੮੭੨॥ਚਲਦਾ॥

੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਭੈਰੋਂ ਪਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੩੮. ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੀ ।
੩੯. ਚਪਲਾ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ।
੪੦. ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੀ ॥੧॥
੪੧. ਅੱਢ ਪਾਲ ਇਕ ਗੁਆਂਡੀ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪੨. ਜੋ ਦੇਗ-ਤੇਗ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ।
੪੩. ਸੁਘਨਾ ਵਤੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੪. ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੨॥

4. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਮੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅਰਪਨ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ:—ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਿਅੰਤਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨਭਵ ਜਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ । ਸੋ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ, ਕਿ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਆਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ । ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੧੧ ਗਿਆਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—ਇਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਤੂਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥ ਸਾਥਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥ ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੇ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਇਹਨਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਠਬੁ ਭਾਵ (ਪ੍ਰਵਾਰ) ਨੂੰ ਵੀ ਤਜਾਗਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ—ਪਰ ਤਜਾਗ ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਖਚਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਫਿਰ ੩੬ ਛੰਤਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ—

ਇਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਇਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਭੁਝਿਆ ਜਾ ਵੇਖਾ ਹਰਿ ਇਕੁ ਹੈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ॥

ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਮੁਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ ਠੀਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਭ ਨਾਸਵੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ ਵੱਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਰੀ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੋਨੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਿਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਬਣਨਗੇ । ਆਉ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ—ਕਿ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ-ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ—੧-ਅੰਡਿਜ ੨-ਜੋਰਜ ੩-ਸੋਤਜ ੪-ਉਤਭੁਜ-ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਨਰ ਮਾਦਾ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਹੈ । ਇਥੇ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ—ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਲੰਬਾ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਪਰ ਇਕੋ ਜਿਹਣ ਹੈ—ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਜੈਸਾ ਕਿ ਸ਼ਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—

ਮਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਪਿਤਾ ਬਿੰਦੁ ਧਾਰਾ ॥ ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਕਰਿ ਆਪਾਰਾ ॥

ਜੋਤਿ ਦਾਤਿ ਜੋਤੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂ ਕਰਤਾ ਸਭ ਠਾਈ ਹੈ ॥ ਪੰ:੧੦੨੨ ॥ ਮ:੧॥

ਜੋਤਿ ਵੀ ਉਸਦੀ ਹੈ ਦਾਤ ਵੀ ਉਸਦੀ ਹੈ—ਤੇ ਵਿਖਾਪਕ ਵੀ ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਭ ਥਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਦੀ ਰਕਤ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਿੰਧ ਧਾਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਤੇ ਪ੍ਰਬੂਤਰਤੀ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਜੋ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ, ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਪੜਦੀਆਂ—

੧ ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਕਸਾ ਨਿਪਤਿ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੨ ਲਏ ਸ੍ਰਾਨ ਸੀਚਾਨ ਹਜਾਰਾ ॥
 ੩ ਚੀਤਾ ਔਰ ਜਾਰਿਯਨ ਲੀਨੇ ॥ ੪ ਸਮਾਹ ਗੋਸ ਨਹਿ ਜਾਂਹਿ ਸੁ ਚੀਨੇ ॥੩॥
 ੫ ਲਗਾਰ ਝਗਰ ਜੁਰਾਰਾ ਅਰੁ ਬਾਜਾ ॥ ੬ ਬਹਰੀ ਕੁਹੀ ਸਿਚਾਨ ਸਮਾਜਾ ॥
 ੭ ਬਾਸੇ ਔਰ ਬਸੀਨੇ ਘਨੀ ॥ ੮ ਚਿਪਕ ਧੂਤਿਯੈ ਜਾਂਹਿ ਨ ਗਨੀ ॥੪॥ ੯ ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਖੇਲ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੧੦ ਅਧਿਕ ਮਿਗਨ ਕਹੈ ਖੇਦਿ ਪਛਾਰਾ ॥
 ੧੧ ਤਬ ਲਗਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬਰਾਹਿਕ ਆਯੋ ॥ ੧੨ ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਤਿਹ ਤੁਰੰਗ
 ਧਵਾਯੋ ॥੫॥ ੧੩ ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਾਹੀ ਕੇ ਦੇਸਾ ॥ ੧੪ ਗਾਂਕਿ ਤੁਰੰਗ ਪਵਨ ਕੇ
 ਭੇਸਾ ॥ ੧੫ ਸੁਘਨਾਵਤੀ ਲਖਾ ਜਬ ਤਾ ਕੋ ॥ ੧੬ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਤੁਹੀ ਤੇ
 ਵਾ ਕੋ ॥੬॥ ੧੭ ਧੌਲਰ ਤਰ ਕਮੰਦ ਲਰਕਾਈ ॥ ੧੮ ਲਯੋ ਤਿਸੈ ਤਿਹ ਪੈਡ
 ਚੜਾਈ ॥ ੧੯ ਕਾਮ ਭੋਗ ਅਤਿ ਰੁਚ ਕਰਿ ਮਾਨਾ ॥ ੨੦ ਭੇਦ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁਖ
 ਨ ਜਾਨਾ ॥੭॥ ੨੧ ਤਬ ਤਿਹ ਪਿਤ ਯੋ ਹਿੰਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨੨ ਨਿਜੁ ਰਾਨੀ
 ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੩ ਹਮ ਤੁਮ ਆਉ ਸੁਤਾ ਕੇ ਜਾਹੀ ॥ ੨੪ ਦੁਹਿਤਾ ਹੋਇ
 ਖੁਸੀ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥੮॥ ੨੫ ਤਬ ਵੈ ਦੋਉ ਸੁਤਾ ਕੇ ਗਏ ॥ ੨੬ ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
 ਦੂਰ ਪਰ ਭਏ ॥ ੨੭ ਸੁਘਨ ਮਤੀ ਤਿਹ ਲਖਿ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੮ ਅਧਿਕ
 ਅਸਰਫੀ ਕਾਢਿ ਮੰਗਾਯੋ ॥੯॥ ੨੯ ਔਰ ਅਧਿਕ ਤਿਨ ਅਤਿਬ ਬੁਲਾਏ ॥
 ੩੦ ਏਕ ਏਕ ਦੈ ਮੁਹਰ ਪਠਾਏ ॥ ੩੧ ਤਿਨਕੇ ਮਾਂਹਿ ਨਿਪਤਿ ਕਰਿ ਮੰਗਨਾ ॥
 ੩੨ ਦੈ ਸਤ ਮੁਹਰ ਨਿਕਾਰਯੋ ਅੰਗਨਾ ॥੧੦॥ ੩੩ ਮੁਰ ਪਰਵਾਰ ਲਖਯੋ ਇਨ
 ਰਾਜਾ ॥ ੩੪ ਏਤੋ ਦਯੋ ਦਰਬ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ ॥ ੩੫ ਤਾ ਤੇ ਦੁਗੁਨ ਤਵਨ ਕਹੈ
 ਦਯੋ ॥ ੩੬ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਜਾਨਤ ਭਯੋ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੭ ਰਾਜ ਸੁਤਾ
 ਪਿਯ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ; ਇਹ ਛਲ ਅਤਿਬ ਬਨਾਇ ॥ ੩੮ ਦੈ ਅਸਰਫੀ ਨਿਕਾਰਿਯੋ;
 ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਾ ਰਾਇ ॥੧੨॥ ੩੯ ਮਨ ਮਾਨਤ ਕੋ ਭੋਗ ਕਰਿ ਪਿਤ ਅਰੁ
 ਮਾਤ ਦਿਖਾਇ ॥ ੪੦ ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਕਾਢਾ ਤਿਸੈ; ਕਿਨੂੰ ਨ ਗਹਯੋ
 ਬਨਾਇ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਾਤ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦॥੫੮੮੫॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੧ ਕੋਚ ਬਿਹਾਰ ਸਹਰ ਜਹੈ ਬਸੈ ॥ ੪੨ ਅਮਰਾਪਤੀ ਪੁਰੀ ਕਹੈ ਹਸੈ ॥
 ੪੩ ਬ੍ਰਿਧਕੇਤ ਤਿਹ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ੪੪ ਕੋ ਰਾਜਾ ਪਟਤਰ ਤਿਹ ਦਿਜੈ ॥੧॥ ੪੫ ਸ੍ਰੀ
 ਫੁਟ ਬੇਸਰਿ ਦੇ ਤਹੈ ਦਾਰਾ ॥ ੪੬ ਜਿਹੋ ਸਮ ਦੇਵ, ਨ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ੪੭ ਤਾ ਕੋ
 ਜਾਤ ਨ ਰੂਪ ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੮ ਦਿਵਸ ਭਯੋ ਤਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰਾ ॥੨॥ ੪੯ ਹਾਜੀ ਰਾਇ
 ਤਹਾਂ ਖਤਿਰੇਟਾ ॥ ੫੦ ਇਸਕ ਮੁਸਕ ਕੇ ਸਾਥ ਲਪੇਟਾ ॥ ੫੧ ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ

i ਕਮੰਦ ਇਕ ਰੋਸਮ ਦੇ ਰੋਸੇ ਦੀਪੀ ਪੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਖ ਨਾਲ ਉਪਰ ਚੜ ਉਤਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ:-

* ਸਾਹ ਗੋਸ ਇਸਨੂੰ ਸਮਾਹ ਗੋਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਇਸਦੀ ਸਕਲ ਬਿੱਲੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀਕ ਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੂਛ ਦੇ ਚਾਰ ਇੰਚ ਲੰਬੀ ਰੰਗ ਭੂਰਾ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ ਕੇ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ-ਸਹੇ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਬ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਹਰਨ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਲਦਰ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ।

੦ ਇਹ ਹੈ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਡਾਕਾ ਨਾਲੋਂ ਹੁਸਨ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਧਨ ਵੀ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਵੀ ਰਹੀ। ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬੇਵਫਾਈ ਤੋਂ ਐਓ ਜਾਣੂ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

੧ ਕਹਉ ਕਹਾ ਅਪਨੀ ਅਧਮਾਈ ॥ ਉਰਝਿਓ ਕਨਕ ਕਾਮਨੀ ਕੇ ਰਸ ਨਹਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਭ ਗਾਈ ॥ ਪੰ:੭੧੮ ॥੪॥੬॥

ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਬੜੇ ਚਾਉ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੁਗਧ ਹੋ ਕੇ ਪੜਦੀਆਂ ਤੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜੋ ਲਿੰਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਪਰ ਚੋਲਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮਿਲ ਗਿਆ-ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਇਸੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਖਵਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਬਸਤੂ ਹੈ ਬਸਤੂ ਵਿਚ ਅੰਤਰਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ-ਨੌ ਇੰਦਰੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਸਾਵੀ ਹਨ ਲਿੰਗ ਉਪ ਲਿੰਗ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਸ਼-ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੋਇ ਅਧੂਰੇ ਤੇ ਨਿਕਾਰੇ ਹਨ, ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਜਨਕ ਹਨ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਰਿਸ਼ ਲਈ ਦੁਧੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵਾਧੂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ

- ਚੀਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ “ਜਰਿਯਾਨ” ਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ।
੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ।
  ੨. ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਤੇ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਜ ਲੈ ਲਏ ।
  ੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ
  ੪. ਕਾਲੇ-ਖਰਗੋਸ਼ ਸਹੇ ਆਦਿ ਵੇਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੩॥
  ੫. (ਸਹ) ਜੋ ਮਾਰੇ ਉਹ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ।
  ੬. ਲੰਗੂਰ-ਤੁਰਗ ਜੁਰਗ ਅਰ ਬਾਜ ਆਦਿਕ ।
  ੭. ਕਿਤੇ ਬਹਿਰੀ ਆਦਿ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜ
  ੮. ਬਾਸੇ ਤੇ ਬਸੀਨਾਂ ਪਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ।
  ੯. ਚਿਪਕੀ ਧੁਤਿਯੋ ਜੋ ਮਾਰੇ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੪॥
  ੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ।
  ੧੦. ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ-ਦੌੜਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਮਿਰਗ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ।
  ੧੨. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਘੋੜਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
  ੧੩. ਉਹ ਗਵਾਂਢੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਰਾਜਾ
  ੧੪. ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਦੌੜਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ।
  ੧੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁਘਰਾ ਵਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
  ੧੬. ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਦ ਲਿਆ ॥੬॥
  ੧੭. ਧੌਲਰ ਦੇ ਉਤੋਂ ਕਮੰਦ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੮. ਉਸਨੂੰ ਕਮੰਦ ਦੇ ਰਾਹੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ।
  ੧੯. ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ।
  ੨੦. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ॥੭॥
  ੨੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ।
  ੨੨. ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਓ -
  ੨੩. ਆਪਾਂ ਦੋਵੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਚੱਲੀਏ ।
  ੨੪. ਸਾਡੇ ਗਿਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਮਨ ਵਿਚ ॥੮॥
  ੨੫. ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੋਇ ਜਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਰੁਮ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ।
  ੨੬. ਤੇ ਉਸਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।
  ੨੭. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਘਨ ਮਤੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮੰਨਿਆ ।
  ੨੮. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਈਆਂ ॥੯॥
  ੨੯. ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਗਤੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
  ੩੦. ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰੀ

ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਉਪਲਿੰਗ ਦੋਨੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਦੋ ਸਿਪੀਆਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਮੋਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਕੱਲੀ ਸਿੱਪੀ ਮੋਤੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਮੁਖਤਾ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਸਗੋਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚਾਲ-ਚਲਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਦਾ ਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ ? ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਲੜਾਈ ਖਗੜੇ ਤੂਫਾਨ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਬਣਨ ਦਾ ਖਤ੍ਰਾ ਹੈ (ਜਰ-ਜੋਰੂ-ਜਮੀਨ, ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਰਣ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹਨ-ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਰਾਮਾਇਣ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕ੍ਰੀਚਕ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸੇ ਲਈ ਸਮਾਜ ਸਾਂਭੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਠੀਕ ਤੇ ਗਲਤ ਦੋਵੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿਖਾਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਤ੍ਰਿਹਿਤਾ ਚਰਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਥਾ ਦਾ ਨਾਅਕ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਿਖਾਏ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ । ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਭੱਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਿਖਾਏ ਮੁਸਾਵੀ ਹੈ । ਧਰਮਰਾਜ ਸੱਚ ਦਾ ਨਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਾਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਜਾਣਗੇ ।

੫—ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ—ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਅੱਖਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਕਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੰਬਨ, ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਆਸਨ ਇਤਿ ਆਦਿ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ-ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਜਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੜਕੀ ਤੇ ਮਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਪੁਰਸ਼ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚੱਲ ਪੈਣ ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਉਹ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਨਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਕੰਵਲ ਉਲਟਾ ਹੈ । ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਕਰਤੋਂ ਨੂੰ ਭੁਲਕੇ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ-(ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ) ਕੁਝੋਂ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ । ਭੌਰਾ, ਹਾਥੀ, ਮੱਛੀ, ਪਤੰਗਾ, ਹਰਨ, ਇਹ ਪੰਜੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜੇ ਲੋਕ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ । ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਵਾਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਨਾਂ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਚਿਤਵਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਕੁਝ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਇੱਝਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਜਿਸ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ । ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ

- ਜਾਂਦੀ ।
੩੧. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੰਗਤਾ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੩੨. ਅਤੇ ਸੱਤ (ਜਾਂ ਸੌ ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਮੋਹਰਾਂ ਬੈਲੀ ਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ॥੧੦॥
  ੩੩. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ! ਇਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ।
  ੩੪. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ।
  ੩੫. ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਗਣਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੩੬. ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ॥੧੧॥
  ੩੭. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਮੰਗਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ।
  ੩੮. ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਭੇਤ ਰਾਜਾ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ॥੧੨॥
  ੩੯. ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਲੱਲ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ—
  ੪੦. ਅੱਸ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪਕੜਿਆ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੭॥੫੮੮੫॥ਚਲਦਾ॥

੪੧. ਜਿਥੇ ਕੋਚ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ—
੪੨. ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਵਾਂਗ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੪੩. ਥਿੱਪ ਕੇਤ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੪੪. ਕਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੇ ॥੧॥
੪੫. ਸ੍ਰੀ ਛੁੱਟ ਬੇਸਰ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੬. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਨਾਂ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ਸੀ ।
੪੭. ਜਿਸਦੇ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
੪੮. ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ ਹੈ ॥੨॥
੪੯. ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਉਥੇ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੫੦. ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਨਾਲ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੫੧. ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕੁਝ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।

ਉਚਾਰੀ ॥ ^੧ਫੂਲਿ ਰਹੀ ਜਾਨੁਕ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥੩॥ ^੨ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੇਸਰਿ ਦੇ
ਤਿਹ ਲਹਾ ॥ ^੩ਇਹ ਬਿਧਿ ਚਿਤ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਕਹਾ ॥ ^੪ਕੈ ਅਬ ਮਰੈ
ਕਟਾਰੀ ਹਨਿਕੈ ॥ ^੫ਕੈ ਇਹ ਭਜੈ ਆਜੁ ਬਨਿ ਠਨਿਕੈ ॥੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥
^੬ਮਸਿ ਭੀਜਤ ਤਿਹ ਬਦਨ ਪਰ; ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ ॥ ^੭ਕਨਕ ਅਵਟਿ
ਸਾਂਚੇ ਢਰਯੋ ਲੂਟੀ ਪ੍ਰਭਾ ਅਨੰਗ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੮ਸੁਘਰਿ ਸਹਚਰੀ
ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ^੯ਛਲ ਸੌ ਤਾਂਹਿ ਤਹਾਂ ਲੈ ਆਈ ॥ ^{੧੦}ਜਬ ਤਿਹ
ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ ਰਾਨੀ ॥ ^{੧੧}ਹਾਜੀ ਰਾਇ ਬਾਤ ਨਹਿ ਮਾਨੀ ॥੬॥ ^{੧੨}ਅਬਲਾ
ਕੋਟਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਾਰੀ ॥ ^{੧੩}ਕਯੋਹੂੰ ਨ ਭਜੀ ਤਾਂਹਿ ਨਿਪ ਨਾਰੀ ॥
^{੧੪}ਹਾਇ ਹਾਇ ਗਿਰਿ ਭੂਮਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਮੁਰ ਕਰੇਜ ਡਾਇਨੀ ਨਿਹਾਰਾ ॥੭॥
^{੧੬}ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਬਸਤ੍ਰ ਹੁਤੇ ਪਹਿਰਾਏ ॥ ^{੧੭}ਡਾਇਨ ਸੁਨਤ ਲੋਗ ਉਠਿ
ਧਾਏ ॥ ^{੧੮}ਜਬ ਗਹਿ ਤਾਂਹਿ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਮਾਰਾ ॥ ^{੧੯}ਤਬ ਤਿਨ ਮਾਨਾ
ਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਉਚਾਰਾ ॥੮॥ ^{੨੦}ਤਬ ਲਗਿ ਤਹਾਂ ਨਿਪਤਿ ਹੂੰ ਆਯੋ ॥ ^{੨੧}ਸੁਨਿ
ਕਰੇਜ ਤ੍ਰਿਯ ਹਰਯੋ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ^{੨੨}ਇਹ ਡਾਇਨਿ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਸੰਘਾਰੋ ॥
^{੨੩}ਕੈ ਅਬ ਹੀ ਰਾਨੀਯਹਿ ਜਿਯਾਰੋ ॥੯॥ ^{੨੪}ਤਬ ਤਿਨ ਦੂਰਿ ਠਾਢ ਨਿਪ
ਕੀਏ ॥ ^{੨੫}ਰਾਨੀ ਕੇ ਚੁੰਬਨ ਤਿਨ ਲੀਏ ॥ ^{੨੬}ਰਾਜਾ ਲਖੈ ਕਰੇਜੋ ਡਾਰੈ ॥
^{੨੭}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨਹਿ ਮੂੜ ਬਿਚਾਰੈ ॥੧੦॥ ^{੨੮}ਸਭ ਤਬ ਹੀ ਲੋਗਾਨ ਹਟਾਯੋ ॥
^{੨੯}ਅਧਿਕ ਨਾਰਿ ਸੌ ਭੋਗ ਮਚਾਯੋ ॥ ^{੩੦}ਰਾਖੈ ਜੁ ਮੁਰਿ ਕਹੀ ਪਿਯ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥
^{੩੧}ਤੁਮ ਸੌ ਰਮੈ ਸਦਾ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥੧੧॥ ^{੩੨}ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਤਾਸੈ ਤ੍ਰਿਯ
ਕਰਿਕੈ ॥ ^{੩੩}ਧਾਇ ਭੇਸ ਦੈ ਦਯੋ ਨਿਕਰਿਕੈ ॥ ^{੩੪}ਭਾਖਤ ਜਾਇ ਪਤਿਹਿ
ਅਸ ਭਈ ॥ ^{੩੫}ਦੇਇ ਕਰਿਜਵਾ ਡਾਇਨਿ ਗਈ ॥੧੨॥ ^{੩੬}ਦਿਤ ਮੁਹਿ
ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਿਜਵਾ ਭਈ ॥ ^{੩੭}ਪੁਨਿ ਵਹ ਅੰਤ੍ਰ ਧਮਾਨ ਹੂੰ ਗਈ ॥ ^{੩੮}ਨਿਪਬਰ
ਕੈ ਕਾ ਜਨਿਯੈ ਕਿਹ ਦੇਸ ਸਿਧਾਈ ॥੧੩॥
^{੪੦}ਸੱਤਿ ਸੱਤਿ ਤਬ ਨਿਪਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੪੧}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਮੂਰਖ ਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥
^{੪੨}ਨਿਰਖਤ ਥੋ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਰ ਬਜਾਈ ॥ ^{੪੩}ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਯੋ ਆਖਿ
ਚੁਕਾਈ ॥੧੪॥ ^{੪੪}ਪ੍ਰਥਮ ਮਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥ ^{੪੫}ਕਹਯੋ ਨ ਕਿਯ
ਤ੍ਰਿਯ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ^{੪੬}ਬਹੁਰਿ ਭਜਾ ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਖਾਯਾ ॥ ^{੪੭}ਠਾਢ
ਨਿਪਤਿ ਜੜ ਮੁੰਡ ਮੁਡਾਯਾ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਆਠ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੮॥੫੯੦੦॥ ਅਫਸੂ ॥

੧ ਘਰ ਦਾ ਭੱਤੀ ਲੋਕਾ ਢਾਹ-ਬਭੀਸਨ ਜੋ ਰਾਵਨ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ ਉਹ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਾਰ ਭਤ ਦਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ
ਲੋਕਾ ਬਰਥਾਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋਲੋਂ ਕੋਹਿਤੀ ਗਲ ਛੁਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਪੁਰਸ਼
ਨੂੰ ਧੂਹੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗੁਆ ਬੈਠਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਜੀਵਨ ਭਰ
ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕਰਾ ਬੈਠਿਦਾ ਹੈ-ਧਨ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ।
ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਅਗਰ ਕਪੂਰਿ ॥ ਮਾਇਆ ਮਗਨੁ ਪਰਮ ਪਦੁ ਦੂਰਿ ॥ ਨਾਮਿ ਬਿਸਾਰਿਅੋ ਸਭੁ ਕੂੜੈ ਕੂਰਿ ॥

ਨੌਜੇ ਵਾਜੇ ਤਖਤਿ ਸਲਾਮੁ ॥ ਅਧਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਆਪੈ ਕਾਮੁ ॥ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਚੇ ਭਗਤਿ ਨ ਨਾਮੁ ॥੩॥ਅੰਗ:੨੨੬॥ਮ:੧॥

੨ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਇ ਘਰਾਂ ਵਲ ਤਾਂਘਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਧੰਧੇ-ਗਲੇ ਦੀ ਫਾਹੀ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ ਹਰੀ
ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਕਰਕੇ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ। ਅੱਖੇ ਗੁਰਦੇਵ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣਾ
ਸਰੀਰ ਪਰਾਇਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਕਿਸੇ ਪਰਾਏ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ
ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾਂ ਸਾਂਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ—

ਉਧੈ ਕਵਲੁ ਸਗਲੁ ਸੰਸਾਰੈ ॥ ਦੁਰਮਤਿ ਅਗਨਿ ਜਗਤ ਪਰਜਾਰੈ ॥ ਸੋ ਉਬਰੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥੨॥

ਵਿੰਗ ਪਤੰਗੁ ਭੁੰਗੁ ਅਭੁ ਮੀਨਾ ॥ ਨਿਗੁ ਮਰੈ ਸਹਿ ਅਪਿਨਾ ਕੀਨਾ ॥ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰਾਚਿ ਤਤੁ ਨਹੀ ਬੀਨਾ ॥੩॥੬

੧. ਜਾਣੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਫੁਲ ਰਹੀ ਹੈ ॥੩॥
੨. ਸ੍ਰੀ ਫੁਟ ਬੋਸਰ ਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੇਖਿਆ ਤੇ-
੩. ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੪. ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ
੫. ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਨਾਲ ਐਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਅਭੇਦ ਹੋਵਾਂਗੀ ॥੪॥
੬. ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ
੭. ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ । ਜਾਣੋ—
੮. ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਕੇ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲੁੱਟ ਲਈ ਹੈ ॥੫॥
੯. ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲੀ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੦. ਜਿਹੜੀ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੇਸ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ।
੧੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾਮਾਂ ।
੧੨. ਉਸ ਹਾਜ਼ੀ ਰਾਇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ॥੬॥
੧੩. ਰਾਣੀ ਬੇਬੇਰੇ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਹਾਰ ਗਈ
੧੪. ਉਸਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਸੁਮੇਲ ਨਾ ਕੀਤਾ
੧੫. ਤਦ ਰਾਣੀ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਹਿ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਪਈ
੧੬. ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਹ ਜੋ ਡਾਇਣ ਆਈ ਹੈ ਇਸਨੇ ਮੇਰਾ ਕਲੇਜਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ ॥੭॥
੧੭. ਉਸਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹਿਨਾਇ ਹੋਇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਡਾਇਣ ਦਾ ਨਾਉਂ
੧੮. ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵੀ ਆ ਗਏ ।
੧੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਡਾਇਣ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੁੱਟ ਚਾੜੀ
੨੦. ਫੇਰ ਉਹ ਰਾਣੀ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਗਿਆ ॥੮॥
੨੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ।
੨੨. ਰਾਣੀ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੨੩. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸ! ਇਸ ਡਾਇਣ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿਆਂ ?
੨੪. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁਣੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ॥੯॥
੨੫. ਤਦ ਉਸਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੬. ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਚੁਮਨੇ ਲੈ ਕੇ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਜਿਤਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੭. ਰਾਜਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਲੇਜਾ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ
੨੮. ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚੁਮਨ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
੨੯. ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਸਮਝੇ ਮੂਰਖ ॥੧੦॥
੩੦. ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਾਸੇ ਹਟਾ ਕੇ ਦੂਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ।
੩੧. ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਕਲੇਜ ਕੀਤੇ ।
੩੨. ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਨ ਬਚਾ ਦੇਹ । ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਦਾ ਮਿਲਦਾ ਰਹਾਂਗਾ ॥੧੧॥
੩੩. ਸਮੂਹਕ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ।
੩੪. ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੫. ਡਾਇਣ ਮੇਰਾ ਕਲੇਜਾ ਦੇ ਗਈ ॥੧੨॥
੩੬. ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਲੇਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੩੭. ਫੇਰ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ।
੩੮. ਐ ਰਾਜਨ! ਮੁੜਕੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਿਗਾ ਨਹੀਂ ਪਈ ।
੩੯. ਕਿਆ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ॥੧੩॥
੪੦. ਠੀਕ-ਠੀਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੪੧. ਛਲ ਕਪਟਮੂਰਖ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ।
੪੨. ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਗਈ ।
੪੩. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੧੪॥
੪੪. ਸਿਆਣਾ ਵਜੀਰ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੱਦ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ
੪੫. ਤਾਂ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ-ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ।
੪੬. ਫੇਰ ਆਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੪੭. ਕੋਲ ਖੜੇ ਨੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਲਿਆ ॥੧੫॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੮॥੫੯੦੦॥ਚਲਦਾ॥

ਕਾਮ ਚਿਤ੍ਰੇ ਕਾਮਣਿ ਚਿਤਕਾਰੀ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਨਾਸੈ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੀ ॥ ਪਤਿ ਮਤਿ ਪੋਵਹਿ ਨਾਮੁ ਵਸਾਰੀ ॥੪॥
ਪਰ ਘਰਿ ਚੀਤ੍ਰ ਮਨਮੁਖਿ ਡੋਲਾਇ ॥ ਗਲਿ ਜੇਵਰੀ ਧੰਧੈ ਲਪਟਾਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਛੂਟਸਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੫॥
ਜਿਉ ਤਨੁ ਬਿਧਵਾ ਪਰ ਕਉ ਦੇਈ ॥ ਕਾਮਿ ਦਾਮਿ ਚਿਤ੍ਰ ਪਰ ਸੇਈ ॥ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਕਬਹੂੰ ਹੋਈ ॥੬॥ ਪੰ: ੨੨੫-੨੬ ॥੪:੧॥
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਾ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ, ਕਿਤਾਨਾ ਭ੍ਰਮ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲਾਈਨ ਦਾ ਪਾਥੀ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਇਹ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਵੀ ਹੋਣ। ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਕੰਮ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਅਜੇ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਕੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏਗਾ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਾਏ ਤੇ ਇਬਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏਗਾ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਬੰਨੀ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕ ਪਏਗਾ। ਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਬਿਵਰਤਨ ਖੁੰਡਾਂ-ਘੋਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲਈ ਆਵੇ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਝੋਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਦੋਨੋਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ ॥ ੮੪੨ ਅੰਗ ਤੇ ਛੱਦ ਲਿਖਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।—ਕਿ: (ਸੁਪਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦੇ ਹਮਾਰੇ) ਇਹ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਕੇ ਸੁੱਧ ਸੋਨਾ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ।

੬—ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਯੋਗ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ-ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ:-
ਮੈਂ ਮਾਰਚ ੯੪ ਵਿਚ-ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੋ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ੮੦ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ ੪੦ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਹੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ, ਚੌਥੀਸ ਅਵਤਾਰ, ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਏ। ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਖਿਮਾ ਕਰਨੀ।

—ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ੰਕਾ ਵੀ ਘੁਣਤਰੀ ਬਣਕੇ ਚਿੰਬੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ-ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ (ਕਬਯੋ ਵਾਰ) ਦਾ ਭਾਵ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ- ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ। ੧- ਇਹ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਹਮਰੀ ਕਹੋ ਹਾਥ ਦੇ ਗਛਿਆ ਦੀ ਚੌਪਈ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਬਯੋ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ? ਜੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਲਈ? ਇਹ ਪੰਜ ਨਿੰਤਨੇਮੀ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ-ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਗੰਢੇਰੇ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ-ਪੰਚਮ ਗੁਰਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਦੋ ਭਾਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ (ਦਸ ਦਸੇ ਸਾਹਿਬ) ਬੀੜ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ-ਰਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਾਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ-ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਾਡੀ ਅਪਰਵਾਨਗੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥ ਬਸ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਕਰਨਾਟਕ* ਕੋ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹੌ ॥ ^੨ਸ੍ਰੀ ਕਰਨਾਟਕ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ
ਤਹੌ ॥ ^੩ਕਰਨਾਟਕ ਦੇਈ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ^੪ਜਾ ਤੇ ਲਿਯ ਰਵਿ ਸਸਿ
ਉਜਿਯਾਰੀ ॥੧॥ ^੫ਤਹੌ ਇਕ ਸਾਹ ਬਸਤ ਥੋ ਨੀਕੋ ॥ ^੬ਜਾਂਹਿ ਨਿਰਖਿ ਸੁਖ ਉਪਜਤ
ਜੀ ਕੋ ॥ ^੭ਤਾ ਕੇ ਸੁਤਾ ਹੁਤੀ ਇਕ ਧਾਮਾ ॥ ^੮ਬਕਿਤ ਰਹਤ ਨਿਰਖਤ ਜਿਹ
ਬਾਮਾ ॥੨॥ ^੯ਸੁਤਾ ਅਪੂਰਬ ਦੇ ਤਿਹੌ ਨਾਮਾ ॥ ^{੧੦}ਜਿਹੌ ਸੀ ਕਹੂੰ ਕੋਊ ਨਹਿ
ਬਾਮਾ ॥ ^{੧੧}ਏਕ ਸਾਹ ਕੇ ਸੁਤ ਕਹੌ ਬਾਹੀ ॥ ^{੧੨}ਬੀਰਜ ਕੇਤ ਨਾਮ ਤਿਹੌ
ਆਹੀ ॥੩॥ ^{੧੩}ਜਬ ਵਹੁ ਬਾਹਿ ਤਾਹਿ ਲੈ ਗਯੋ ॥ ^{੧੪}ਨਿਜੁ ਸਦਨਨ ਲੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਭਯੋ ॥ ^{੧੫}ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੬}ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਨਹਿ ਰਾਜ
ਕੁਮਾਰਾ ॥੪॥ ^{੧੭}ਨਿਰਖ ਤਾਹਿ ਲਗਨ ਤਿਹੌ ਲਗੀ ॥ ^{੧੮}ਨੀਂਦ ਭੂਖਿ ਤਬਹੀ ਤੇ
ਭਗੀ ॥ ^{੧੯}ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੨੦}ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ ਮਾਨ ਕਮਾਵੈ ॥੫॥
^{੨੧}ਸੰਗ ਤਾ ਕੇ ਬਹੁ ਬਧਾ ਸਨੇਹਾ ॥ ^{੨੨}ਰਾਂਝਨ ਔਰ ਹੀਰ ਕੋ ਜੇਹਾ ॥ ^{੨੩}ਬੀਰਜਕੇਤ
ਕਹੌ ਯਾਦਿ ਨ ਲਯਾਵੈ ॥ ^{੨੪}ਧਰਮ ਭ੍ਰਾਤ ਕਹਿ ਤਾਂਹਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥੬॥ ^{੨੫}ਭੇਦ
ਸਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ^{੨੬}ਧਰਮ ਭ੍ਰਾਤ ਤਿਹੌ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪਹਿਚਾਨੈ ॥ ^{੨੭}ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਨ ਮੂਰਖ ਲਹਗੀ ॥ ^{੨੮}ਭ੍ਰਾਤਾ ਜਾਨ ਕਛੂ ਨਹਿ ਕਹਗੀ ॥੭॥ ^{੨੯}ਇਕ
ਦਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਤਿਹੌ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੩੦}ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕੋ ਦੈਕੈ ਬਿਖੁ ਮਾਰਾ ॥ ^{੩੧}ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਰੋਦਨ ਕਰੈ ॥ ^{੩੨}ਲੋਗ ਲਖਤ ਸਿਰ ਕੇਸ ਉਪਰੈ ॥੮॥ ^{੩੩}ਅਬ ਮੈਂ
ਧਾਮ ਕਵਨ ਕੇ ਰਹੋ ॥ ^{੩੪}ਮੈਂ ਪਿਯ ਸਬਦ ਕਵਨ ਸੋ ਕਹੋ ॥ ^{੩੫}ਨਯਾਇ ਨਹੀ
ਹਰਿ ਕੇ ਘਰਿ ਭੀਤਰਿ ॥ ^{੩੬}ਇਹ ਗਤਿ ਕਰੀ ਮੋਰਿ ਅਵਨੀ ਤਰ ॥੯॥ ^{੩੭}ਗ੍ਰਿਹ
ਕੋ ਦਰਬ ਸੰਗ ਕਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ^{੩੮}ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਸੰਗ ਪਯਾਨਾ ਕੀਨਾ ॥ ^{੩੯}ਧਰਮ
ਭਾਇ ਜਾ ਕੋ ਕਰਿ ਭਾਖਾ ॥ ^{੪੦}ਇਹ ਛਲ ਨਾਥ ਧਰਮ ਕਰਿ ਰਾਖਾ ॥੧੦॥
^{੪੧}ਲੋਗ ਸਭੈ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਆਪੁ ਬਿਖੈ ਮਿਲਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥
^{੪੩}ਕਹਾ ਕਰੈ ਇਹ ਨਾਰਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੪੪}ਜਾ ਕੀ ਦੈਵੀਸੀ ਗਤਿ ਧਾਰੀ ॥੧੧॥
^{੪੫}ਤਾ ਤੇ ਲੈ ਸਭ ਹੀ ਧਨ ਧਾਮਾ ॥ ^{੪੬}ਅਪੁਨੇ ਗਈ ਭਾਇ ਕੇ ਬਾਮਾ ॥ ^{੪੭}ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਨ ਸਕਤ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥ ^{੪੮}ਗਈ ਜਾਰ ਕੇ; ਨਾਥ ਸੰਘਰਿਕੈ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਨੌ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੦੬॥੫੯੧੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੯}ਪੁਨਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਸੁਨਹੁ ਨਿਪਤਿ ਜੂ ਬਚਨ
ਹਮਾਰਾ ॥ ^{੫੧}ਗਾਰਵ ਦੇਸ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^{੫੨}ਗੌਰਸੈਨ ਰਾਜਾ ਥੋ ਤਹਾਂ ॥੧॥

੧. ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵੈਦਕ ਬਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਚਰਿਤ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਸ਼ਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਭੁਭੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਪੈ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਅਉਗੁਣਿਆਰੇ ਨੂੰ ਗੁਣਵਾਨ ਕਹਿਕੇ ਉਸਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਰਕ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ਉਪਮਾ ਉਹੀ ਕਰਨੀ ਕਰਾਉਣੀ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਹੈ। ਭੂਨੀ ਉਪਮਾ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਰਾਉਣੀ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—

ਮਿਥਿਆ ਉਪਮਾ ਬਕਿ ਕਰਿ ਤਿਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੈ ॥ ਹੋ ਘੋਰ ਨਰਕ ਕੇ ਬੀਰ ਅੰਤ ਦੋਊ ਪਰੈ ॥੫੧:੧੨੦੩॥ਪਾਤਸਾਹੀ੧੦॥

* ਕਰਨਾਟਕ (ਮਸੂਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ)

੮. ਲਊ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋਇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ? ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ੩੦੦ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕਬਥੇ ਬਾਚ ਤੇ ਪਾ ੧੦ ਮੁਖ ਵਾਕ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋਇ ਇਸਨੂੰ ਅਪਰਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

੯—ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ—ਇਕ ਓਹ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜਕੇ ਗਿਆਨੀ ਜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਦਾਉਣ ਲਈ, ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਕਾਢ ਹਨ, ਜੋ ਕਲਿਪੁਰੀ ਨੀਪਮ ਧਰਮੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿੱਦੜ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਾਹੀਂਦਾ ਹੈ।

੧. ਚੋਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
੨. ਸ੍ਰੀ ਕਰਨਾਟਕ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ।
੩. ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਨੇ ਚਾਨਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ॥੧॥
੫. ਉਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ।
੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਤੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ।
੭. ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੨॥
੯. ਉਸ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਅਪੂਰਬ ਦੇਈ ਨਾਮ ਸੀ ।
੧੦. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੧੧. ਜੋ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ ।
੧੨. ਬੀਰਜ ਕੇਤ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ॥੩॥
੧੩. ਜਦੋਂ ਬੀਰਜ ਕੇਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੇ ਲੈ ਗਿਆ ।
੧੪. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ।
੧੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੧੬. ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੪॥
੧੭. ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਦੇਇ ਦੀ ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ।
੧੮. ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਭੁੱਖ ਹਟ ਗਈ ।
੧੯. ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
੨੦. ਮਨ ਦੀ ਰੁਚਿ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ॥੫॥
੨੧. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ।
੨੨. ਜਿਵੇਂ ਰਾਂਝੇ ਤੇ ਹੀਰ ਦਾ ਸੀ ।
੨੩. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਬੀਰਜ ਕੇਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ।
੨੪. ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ॥੬॥
੨੫. ਸ਼ਹੁਰਿਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਲੱਗੇ-ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ -
੨੬. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ।
੨੭. ਉਹ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਅੰਦਰ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਨਣ ।
੨੮. ਭਾਈ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਂ ਕਹਿਣ ॥੭॥
੨੯. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ।
੩੦. ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ
੩੧. ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਕੇ ਫੇਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਵੇ ਤੇ ਵੇਣ ਪਾਵੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ।
੩੨. ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਪੁਟ-ਪੁਟ ਸੁਟੇ ਤੇ ਕਹੇ ॥੮॥
੩੩. ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਘਰ ਰਹਾਂ ?
੩੪. ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਤੀ ਕਹਿਕੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂ ?
੩੫. ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
੩੬. ਮੇਰੀ ਗਰੀਬਣੀ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੯॥
੩੭. ਫਿਰ ਘਰ ਦਾ ਧਨ ਸਾਰਾ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ।
੩੮. ਧਰਮ ਭਾਈ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ।
੩੯. ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਭਾਈ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਸੀ
੪੦. ਉਸੇ ਨੂੰ ਪਤੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ ॥੧੦॥
੪੧. ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੪੨. ਜਦੋਂ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹਿਕੇ ਕੋਈ ਗਲ ਬਾਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ।
੪੩. ਕਿਆ ਕਰੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ?
੪੪. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੧੧॥
੪੫. ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ।
੪੬. ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਦੇ ਕੋਲ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ।
੪੭. ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਕੇ ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।
੪੮. ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਨੌਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੦੯॥੫੯੧੨॥ਚਲਦਾ॥

੪੯. ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵਜੀਰ ਨੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ—
੫੦. ਐ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ । ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਚਲਿਤਰ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹਾਂ ।
੫੧. ਜਿਥੇ ਗਾਰਵ ਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
੫੨. ਗੌਰ ਸੈਨ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥

ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਨ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਵਿਦਵਾਨ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਤੇ ਨਕਾ-ਟੋਕੀ, ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ, ਅਪਣੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਘੋਟਦਾ । ਸਗੋਂ ਉਹ ਬਾਗ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਬ ਜਾਂ ਫਲ ਆਪ ਖਾਂਦਾ ਹੈ-ਹੋਰਨਾ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੁਟਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਠੀਕ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ-ਮੰਦਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਲਿਕ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਦਾ ਹੈ-ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਚਾਕਰੀ ਹੋਈ ? ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—

ਏਹ ਕਿਨੇਹੀ ਆਸਕੀ ਦੂਜੇ ਲਗੀ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਆਸਕੁ ਕਾਂਵੀਐ ਸਦ ਹੀ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥
ਚੰਗੇ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੇ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥ ਆਸਕੁ ਇਹੁ ਨ ਆਖੀਐ ਜਿ ਲੇਖੈ ਵਰਤੈ ਸੋਇ ॥੧॥

ਮਹਲਾ ੨॥ ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬੁ ਦੋਵੈ ਕਰੇ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਸਾ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਦੋਵੈ ਕੂੜੀਆ ਥਾਇ ਨਾ ਕਾਈ ਪਾਇ ॥ ਪੰ: ੪੭੪ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ:—ਕਿ ਕਿਤਾਬੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨਾਂ ਬਣੇ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੁਲੋਕ ਸਵਾਰੇ ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੰਡਲਾ ਮਾਰੇ ਤੇ ਸ਼ੱਕੇ ਰਹਿਤ ਲੋਖਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉ, ਸ਼ੱਕਾ ਕਰਨਾ ਸੋਖਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਕੇ ਦੀ ਨਰਿਵਤੀ ਕਰਨਾ ਅਉਖਾ ਹੈ-ਜੋ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਦ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਭੁਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਖਿਆ ਕਰਨਾ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਆਪ ਦਾ ਹਿਤ-ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ. ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮਾਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਟੇਟ ।

੧ਸ੍ਰੀ ਰਸ ਤਿਲਕ ਦੇਇ ਤਿਹ ਦਾਰਾ ॥ ੨ਚੰਦ੍ਰ ਲਿਯੋ ਜਾ ਤੇ ਉਜਿਯਾਰਾ ॥
 ੩ਸਾਮੁਦ੍ਰਕ ਲੱਛਨ ਤਾ ਮੈ ਸਬ ॥ ੪ਛਬਿ ਉਚਾਰ ਤਿਹ ਸਕੈ ਕਵਨ ਕਬਿ ॥੨॥
 ੫ਤਹ ਇਕ ਹੁਤੋ ਸਾਹ ਕੋ ਪੂਤਾ ॥ ੬ਭੂਤਲ ਕੋ ਜਾਨੁਕ ਪੁਰਹੂਤਾ ॥ ੭ਅਧਿਕ
 ਤਰੁਨ ਕੋ ਤੇਜ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੮ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਕੋ ਮਨ ਲਾਜੈ ॥੩॥ ੯ਜਬ
 ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਪ੍ਰਭਾ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੧੦ਤਬ ਤੇ ਭਈ ਅਧਿਕ ਮਤਵਾਰੀ ॥ ੧੧ਨਿਰਖਿ
 ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਨੈਨ ਬਿਕਾਨੀ ॥ ੧੨ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਹੂੈ ਗਈ ਦਿਵਾਨੀ ॥੪॥ ੧੩ਤਬ
 ਤਿਹ ਬੋਲਿ ਲਿਯੋ ਅਪਨੈ ਘਰ ॥ ੧੪ਕਾਮ ਕੋਲ ਕੀਨਾ ਅਤਿ ਰੁਚਿ ਕਰਿ ॥
 ੧੫ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਿਹ ਗਰੇ ਲਗਾਯੋ ॥ ੧੬ਅਬਲਾ ਅਧਿਕ ਹਿੰਦੈ ਸੁਖੁ
 ਪਾਯੋ ॥੫॥ ੧੭ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਨਿਪਤਿ ਤਹ ਗਯੋ ॥ ੧੮ਤਤਛਿਨ ਡਾਰਿ
 ਮਹਲ ਤੇ ਦਯੋ ॥ ੧੯ਮਰਿ ਗਯੋ ਨਿਪਤਿ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਰਾ ॥ ੨੦ਜੋਜਨ
 ਅਰਧ ਉਰਧ ਤੋਂ ਪਰਾ ॥੬॥ ੨੧ਆਪ ਰੋਤ ਤਿਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੨ਦੇਵ
 ਪਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਪਤਿ ਪਛਾਰਾ ॥ ੨੩ਮੋਰੇ ਸਾਥ ਕਿਯੋ ਥੋ ਸੰਗਾ ॥ ੨੪ਤਾ
 ਤੇ ਭਯੋ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰਬੰਗਾ ॥੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੨੫ਇਹ ਛਲ ਜਾਰ ਨਿਕਾਰਯੋ;
 ਨਿਜੁ ਨਾਇਕਹਿ ਸੰਘਾਰਿ ॥ ੨੬ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਮੂਰਖ ਕਿਨੂੰ ਸਕਾ ਨ ਨੈਕ
 ਬਿਚਾਰਿ ॥੮॥ ੨੭ਨਿਜੁ ਨਾਇਕ ਕੋ ਮਹਲ ਤੋਂ; ਤਿਹ ਹਿਤ ਦਯੋ ਗਿਰਾਇ ॥
 ੨੮ਯਾਰ ਬਚਾਯੋ ਆਪਨੋ ਨੈਕੁ ਨ ਰਹੀ ਲਜਾਇ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਦਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੦॥੫੯੧੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੯ਬਿਰਹਸੈਨ ਇਕ ਨਿਪਤਿ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੩੦ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਦੇਸ
 ਜਿਹ ਨਾਨਾ ॥ ੩੧ਬਿਰਹ ਮੰਜਰੀ ਤਾ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ੩੨ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚਤ੍ਰ
 ਦਸ ਜਾਨੀ ॥੧॥ ੩੩ਤਾਕੇ ਧਾਮ ਏਕ ਸੁਤ ਭਯੋ ॥ ੩੪ਜਾਨਕ ਰਵਿ ਦੁਤਿਯੋ
 ਪ੍ਰਗਟਯੋ ॥ ੩੫ਸੁੰਦਰਿਤਾ ਤਿਹ ਕਹੀ ਨ ਆਵੈ ॥ ੩੬ਨਿਰਖਤ ਪਲਕ ਨ ਜੋਰੀ
 ਜਾਵੈ ॥੨॥ ੩੭ਤਹ ਇਕ ਤਰਨਿ ਸਾਹ ਕੀ ਜਾਈ ॥ ੩੮ਜਾ ਕੀ ਛਬਿ ਨਹਿ
 ਜਾਤ ਬਤਾਈ ॥ ੩੯ਕੈ ਸਸਿ ਤੇ ਰੋਹਨਿ ਇਹ ਜਈ ॥ ੪੦ਆਗੇ ਹੂੈ ਨ
 ਪਾਛੇ ਭਈ ॥੩॥ ੪੧ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਜਬ ਤਵਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੪੨ਮਦਨਬਾਨ
 ਤਨ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਯੋ ॥ ੪੩ਲਗੀ ਅਟਕਿ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਛੁਟ ਗਈ ॥ ੪੪ਤਬਹਿ
 ਤਰੁਨਿ ਮਤਵਾਰੀ ਭਈ ॥੪॥ ੪੫ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਦਰਬੁ ਲੁਟਾਈ ॥
 ੪੬ਅਨਿਕ ਸਖਿਨ ਕਹੋ ਰਹੀ ਪਠਾਈ ॥ ੪੭ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਕਯੋਂ ਹੂੰ ਨਹਿ ਆਏ ॥
 ੪੮ਤਾ ਸੌ ਕਰੇ ਨ ਮਨ ਕੇ ਭਾਏ ॥੫॥ ੪੯ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਤਨ ਕੁਅਰ

੧ ਇਹ ਹੈ ਕੁਕਰਮਣ ਤੋਂ ਪਾਪਣ ਨਿਰਲਜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਜਿਸ ਆਪਣੀ ਕਾਮ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜ
 ਸੁਖ ਭੋਗੇ ਉਸਨੂੰ ਮਹੱਲ ਦੇ ਉਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਅੱਗ
 ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਸੇਦਾਂ ਨੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਤੋਂ ਲੋਕ ਬੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਮਸੇਦਾਂ
 ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਸੀ।

(ੳ) -ਕਬੀਰ ਜੋਤੋ ਪਾਪ ਕੀਏ ਰਖੇ ਤਰੇ ਦੁਰਾਇ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਨਿਦਾਨ ਸਭ ਜਬ ਪੁਛੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥੧੦੮॥੫:੧੩੭੦॥

(ਅ) -ਤੂੰ ਵਲ ਵਾਂਝ ਲੂਕਿ ਕਰਹਿ ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥ ਲੇਖਾ ਧਰਮ ਭਇਆ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ਰਾਮ ॥

ਕਿਰਤ ਕਮਾਣੇ ਦੁਖ ਸਹੁ ਪਰਾਣੀ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਕ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਸੀਗਿ ਰਾਤਾ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਝਹੁ ਆਨ ਕਾਜ ਸਿਆਣੀ ॥ ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਭਰਮਿ ਮੋਹਿ ਲਭਾਣੀ ॥ਉਹੀ॥

ਗੁਰ ਦੇਵ ਚੌਕਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਲੁਕ ਕੇ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਐਥੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਾਦ ਰੱਖ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾ
 ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਐਥੇ ਪੀੜੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਹਲੂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਹੀਰੇ ਜਿਹੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ
 ਖੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦਲਾਲ ਜਾ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਖਸੀ ਨਹੀ
 ਕਰਵਾਣੀ। ਜਿਹੜਾ ਇਨਸਾਨ ਅੜਿੱਕ ਘਟਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਿਵਾਰਜ ॥੮

੧. ਸ੍ਰੀ ਰਸ ਤਿਲਕ ਦੇਈ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੨. ਜੋ ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਨਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ।
੩. ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪੂਰੇ ਸਨ ।
੪. ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਛਬਿ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕੇ ॥੨॥
੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂ ਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੬. ਜਾਣੋ ਉਹ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇੰਦਰ ਹੈ ।
੭. ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਨਾਗਨ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਲਜਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵੇਖਾ ।
੧੦. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ।
੧੧. ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਪਰ ਵਿਕ ਗਈ ।
੧੨. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
੧੩. ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੪. ਕੋਲ ਦੀ ਖੇਡ ਬੜੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਖੇਡੀ ।
੧੫. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ।
੧੬. ਅਤੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤਾ ॥੫॥
੧੭. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ ।
੧੮. ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
੧੯. ਰਾਜਾ ਗਿਰ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।
੨੦. ਜੇਹੜੇ ਲੋਕ ਐਧਰ ਉਧਰ ਤੇ ਪਰਾਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆ ਪਤਾ, ਕੀ ਹੋਇਆ ? ॥੬॥
੨੧. ਆਪ ਰੋਦੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿ-
੨੨. ਹੋਣੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਫੜਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
੨੩. ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ।
੨੪. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਈ ਸੀ ॥੭॥
੨੫. ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਧੌਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਯਾਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ-

੨੬. ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਇਸ ਕਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀਪਤ ਨਾਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਜਰਾ ਜਿਨਾਂ ਵੀ ॥੮॥

੨੭. ਯਾਰ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਗੋਰ ਦਿੱਤਾ ।

੨੮. ਯਾਰ ਆਪਣਾ ਬਚਾ ਲਿਆ ਪਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਜਰਾ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਦਸਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੦॥੫੯੨੧॥ਚਲਦਾ॥

੨੯. ਬਿਰਤ ਸੈਨ ਇਕ ਬੜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੦. ਜਿਸ ਦਾ ਭੈ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।
੩੧. ਬਿਰਹ ਮੰਜਰੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੨. ਜਿਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਮੰਨਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧॥
੩੩. ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ।
੩੪. ਜਾਣੋ ਦੂਸਰਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ।
੩੫. ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੩੬. ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵੇਖਣੋਂ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
੩੭. ਉਥੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੮. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਛਬਿ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ।
੩੯. ਜਾਣੋ ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ ਦੇ ਨੁਤਵੇ ਤੋਂ ਰੋਹਣੀ ਨੇ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
੪੦. ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਿਛੇ ਹੋਈ ਹੈ-ਨਾਂ ਅਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ॥੩॥
੪੧. ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੪੨. ਤਾਂ ਕਾਮ ਨੇ ਤੀਰ ਉਸ ਦੇ ਬਦਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੩. ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਐਸੀ ਸੁਰਤੀ ਅਟਕੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਹਥੋਂ ਛੁਟ ਗਈ ।
੪੪. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਸਤਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
੪੫. ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨ ਲੁਟਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈ ।
੪੬. ਕਈ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜ ਚੁਕੀ
੪੭. ਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਨਾਂ ਆਇਆ ।
੪੮. ਉਸਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜੀ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਾਂ ਕਰੇ ॥੫॥
੪੯. ਕੁਮਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕਈ ਯਤਨ ਕਰ ਕਰ.....

ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਅੰਤ ਜਮਦੂਤ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਬਿਭਚਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਹੇ ਦੇ ਤਪਦੇ ਥੰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੰਢੀਆਂ ਪੁਆ ਕੇ ਸਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਗਲੇ ਲਗ ਕੇ ਚਿਮਟਦਾ ਸੀ ਤੁਣ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਤਪਦੇ ਥੰਮਾਂ ਨਾਲ ਚਿਮਟ ਕੇ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਣੇ । ਦੇਖੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-
ਬੀਚ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇ ਅਭਿਤਘਣੁ ਵਿਛੜ ਪਿਆ ॥ ਆਏ ਖਰੇ ਕਠਿਨ ਜਮ ਕੰਕਰਿ ਪਕੜਿ ਲਇਆ ॥
ਪਕੜੇ ਚਲਾਇਆ ਅਪਣਾ ਕਮਾਇਆ ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਰਾਤਿਆ ॥ ਗੁਨ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨ ਜਪਿਆ ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲਿ ਲਾਤਿਆ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਿ ਅਰੰਕਾਰ ਮੂਨਾ ਧੋਇ ਗਿਆਨ ਪਛਤਾਪਿਆ ॥ ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਸੰਜੋਗਿ ਭੂਲਾ ਹਰਿ ਜਾਪੁ ਰਸਨ ਨ ਜਾਪਿਆ ॥੩॥੫੪੬॥ਮ:੫॥
ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ ਇਹ ਜੀਵ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭੁਧੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ (ਗੁਆਚ) ਗਈ ਹੈ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਛੋਤਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੇਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਬੀਤ ਗਈ ਸਾਰੀ-ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਆਪ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚੋਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਉਸ ਨੂੰ ਓਨਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਦਾਹਾਰਣਾ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹਨਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ।

■ (੧੦੩ ਪੰਨਾ ਦੀ ਬਾਕੀ)—ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਖਰਚ ਕੇ ਨੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਫੇਰ ਵੀ ਉਸਦੇ ਸੋਹਰੇ ਦਾਜ ਤੋਂ ਨਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਬਲਾ ਜਾਂ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਬਣ ਕੇ ਤੇ ਮਾਪਿਆ ਲਈ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਗਰੀਬ ਮਾਪੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਜੀ ਨਹੀਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ । ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਾਹੇ ਹਨ । ਵੈਲੀ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪੁੰਜੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੁਰੀ ਤਰਾਂ ਰੋਲਿਆ ਹੈ-ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਿਮ ਹੇਠ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜੂਨ ਭੁਰੀ ॥ ੪-੧੨-੯੪ ਦੇ ਟਿੱਬਿਉਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੰਤਾ-ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਦੀ ਹੈ-ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੀਵੀ-ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਬਰ ਹੋਇਆ (ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੀ) ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਉਜਾੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ । ਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣੀ ਵਿਚਾਰੀ ਅਨਪੜ ਬੇਵਸ ਬੀਵੀ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਦੀ, ਅੰਤ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਨਿਕੇ-ਨਿਕੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਲਕਦੀ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਬੇਹਾਲ ਹੋਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਭੋਲੇ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਕੁਝ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈ । ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਨੋਟ ਉਹ ਡੱਬੀ ਵਿਚ ਰਖ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁਬਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਗਰਜਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਪਈ ।-ਕੁਤੀਏ-ਹਰਾਮਜਾਦੀਏ ਕਿਥੋਂ ਲਏ ਨੀ ਇਹ ਪੈਸੇ ਜੀ...ਜੀ... ਉਹ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮ ਗਈ । ਜੀ...ਜੀ...ਦੀ ਬਚੀ ਤੂੰ ਜਰੂਰ ਇਹ ਪੈਸੇ ਮੇਰੀ ਹੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕਢੇ ਹੋਣੇ ਨੇ ਲਿਆ ਉਚੇ ਕਰ ।-ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਿਸਮ ਬੇਚ ਕੇ ਕਮਾਇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰਦਾ ਜਿਸਮ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣੀ-ਅਰਧ ਅੰਗੀ ਹਰ ਪੁੱਖ ਮਰਦ ਦੀ ਹਰਿ ਵਸਤੂ ਦੀ ਅਧ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਬੱਚਾ ਜਦੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਧੋਹ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਲੁਟਾਣ ਵਾਲਾ ਡਾਕੂ ■ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੯੬ ਤੇ)

ਬਹੁ ਹਾਰੀ ॥ ^੧ਕੈਸੇ ਹੂੰ ਭਜੀ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹਿ ਪਯਾਰੀ ॥ ^੨ਘਾਮਲ ਫਿਰੈ ਕੁਅਰਿ
ਮਤਵਾਰੀ ॥ ^੩ਜਾਨੁਕ ਮਿਰੀ ਬਿਸਿਖ ਤਨ ਮਾਰੀ ॥੬॥ ^੪ਰੋਵਤ ਕੁਅਰਿ
ਕਬਹੂੰ ਉਠਿ ਗਾਵੈ ॥ ^੫ਨਾਚਤ ਕਬਹੂੰ ਬਚਨ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ^੬ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਲਾਇ
ਦੇਇ ਮੁਹਿ ਕੋਈ ॥ ^੭ਜੋ ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਦਯੋ ਤਿਹੁ ਸੋਈ ॥੭॥ ^੮ਏਕ ਸਖੀ
ਇਹੁ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ^੯ਸੁਨਹੁ ਮਿਤ੍ਰਨੀ ਬਚਨ ਹਮਾਰੋ ॥ ^{੧੦}ਜੋ ਤੁਹਿ ਕੋ
ਤਵ ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਲਾਉਂ ॥ ^{੧੧}ਤਉ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਤੇ ਬਰ ਪਾਉਂ ॥੮॥ ^{੧੨}ਸਾਹ
ਸੁਤਾ ਜਬ ਯੋ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ ॥ ^{੧੩}ਜਨਕ ਬਹੁਰਿ ਬਪੁ ਮੈਂ ਜਿਯ ਆਵਾ ॥
^{੧੪}ਨਿਧਨੀ ਅਧਿਕ ਮਨਹੁ ਧਨ ਪਾਯੋ ॥ ^{੧੫}ਜਨੁ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੇ
ਆਯੋ ॥੯॥ ^{੧੬}ਜਾਸੋ ਲਗਨ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਹੁਤੀ ॥ ^{੧੭}ਤਾਸੋ ਭੇਸ ਧਾਰਿ ਕੈ
ਸੁਤੀ ॥ ^{੧੮}ਰਾਜ ਗ੍ਰਿਹਨ ਮੈਂ ਕਿਯਾ ਪਿਆਨਾ ॥ ^{੧੯}ਭਾਖਤ ਭਈ ਬਚਨ
ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥੧੦॥ ^{੨੦}ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਜੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤਿਹਾਰੇ ਭਈ ॥ ^{੨੧}ਮੈਂ ਤਿਨ
ਤੁਮਰੇ ਧਾਮ ਪਠਈ ॥ ^{੨੨}ਤੁਮ ਤਿਹੁ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਿੱਤ ਚੁਰਾਯੋ ॥ ^{੨੩}ਅਬ
ਚਲਿ ਕੁਅਰ ਕਰੋ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥੧੧॥ ^{੨੪}ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥
^{੨੫}ਚਲਯੋ; ਨ ਪਨਹੀਂ ਪਾਇ ਚੜਾਈ ॥ ^{੨੬}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ ਕਛੁ ਨ
ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੨੭}ਆਯੋ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਕੇ ਦੁਾਰਾ ॥੧੨॥ ^{੨੮}ਦਿਯਾ ਬੁਝਾਇ ਦਯੋ
ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਯ ॥ ^{੨੯}ਆਵਤ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰੇ ਘਰ ਪਿਯ ॥ ^{੩੦}ਚਿਤ ਅਟਕਾ ਜਾਸੋ
ਸੋ ਜਾਨੀ ॥ ^{੩੧}ਕਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਾਸੋ ਕਸਿ ਠਾਂਨੀ ॥੧੩॥ ^{੩੨}ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਿ
ਧਾਮ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ^{੩੩}ਮੂਰਖ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੩੪}ਦੀਯਾ ਬੁਝਾਇ
ਤ੍ਰਿਯ ਰੋਜ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੩੫}ਕਾਮ ਕੇਲ ਕਰਿ ਕੁਵਤਿ ਕਮਾਵੈ ॥੧੪॥ ^{੩੬}ਦੇਨ
ਕਹਾ ਸੁ ਦੂਤਿਯਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ^{੩੭}ਕਾਮ ਭੋਗ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਤਨ ਕੀਨਾ ॥ ^{੩੮}ਤਿਨ
ਜੜ੍ਹ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ^{੩੯}ਇਹੁ ਛਲ ਅਪਨੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਗਯਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੧॥੫੯੩੬॥ ਅਛਹੂੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੦}ਜੋਗ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਤਿ ਬਲ ॥ ^{੪੧}ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ
ਜਿਨ ਦਲਮਲਿ ॥ ^{੪੨}ਸ੍ਰੀ ਸੰਨਾਸ ਮਤੀ ਦਾਰਾ ਘਰ ॥ ^{੪੩}ਅਧਿਕ ਚਤੁਰਿ ਤ੍ਰਿਯ
ਹੁਤੀ ਗੁਨਨ ਕਰਿ ॥੧॥ ^{੪੪}ਕੋਤਿਕ ਦਿਨਨ ਜਨਤ ਸੁਤ ਭਈ ॥ ^{੪੫}ਸਿੱਖਾ
ਰਾਮ ਬਿਰਾਗੀ* ਦਈ ॥ ^{੪੬}ਬਢਤ ਬਢਤ ਸੋ ਭਯੋ ਤਰੁਨ ਜਬ ॥ ^{੪੭}ਅਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ
ਹੋਤ ਭਯੋ ਤਬ ॥੨॥ ^{੪੮}ਤਹੁ ਇਕ ਹੁਤੀ ਜਾਟ ਕੀ ਦਾਰਾ ॥ ^{੪੯}ਅਟਕਿ ਰਹੀ ਲਖਿ
ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਸਦਨ ਤਵਨ ਕੇ ਜਾਵੈ ॥ ^{੫੧}ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਤਾਹਿ ਚਿੱਤ

* ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਬਿਰਾਗੀ ਪੈ ਗਿਆ

। ਪਾਠਕ ਜਨ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਕੀ ਇਹ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਕੀ ਇਹ ਭੂਠ ਫਰੋਬ ਨਹੀਂ ? ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਲਗਨ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਈ । ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਖ ਧੋਖੇ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਖੋਹ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਏਗਾ ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬੰਸ ਲਈ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੰਸ ਵਿਚ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਤਾਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਖਲੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਖਲੋਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌਲ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਵੀ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸੀ । ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰੋਪੜ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਸਦਾ ਫਾਰਮ ਵੀ ਸੀ ੩੫-੩੬ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਕਾਲੀ ਭਵਰ ਦਾਹੜੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਹੀ ਜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਆਪਣਾ ਦੇਸ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਆ ਗਈ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਖਲੋਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਓਪਰੀ ਨੌ ਜੁਆਨ ਬੱਚੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸੀ ਦੂਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਆਪ ਬੈਠਣਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸੁਖ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਤਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸਨੇ ਫੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ । ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਿਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ ਪਈ । ਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ, ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੇ ਦਿਨ ਬੜੀ

ਕੇ ਹਾਰ ਗਈ ।

੧. ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਵੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨ ਕੀਤਾ ।
੨. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਘਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਮਸਤਾਨੀ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀ ਸੀ ।
੩. ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਿਰਗੀ ਦਾ ਤਨ ਤੀਰ ਨੇ ਵਿੰਨਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੬॥
੪. ਕਦੇ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਕਦੇ ਉਠ ਕੇ ਗੱਟ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ।
੫. ਕਦੇ ਨੱਚਦੀ ਇਹ ਕਹਿ ਉੱਠੇ ।
੬. ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ।
੭. ਜੋ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮੰਗੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ ॥੭॥
੮. ਇਕ ਸਖੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੯. ਸੁਣ ਭੈਣ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ।
੧੦. ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਆ ਕੇ ਤੇਰਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂ ।
੧੧. ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਇਨਾਮ ਦੇਵੇਂਗੀ ॥੮॥
੧੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ।
੧੩. ਜਾਣੋ ਮੁੜਕੇ ਉਸ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ ।
੧੪. ਧਨ ਤੋਂ ਹੀਣੀ ਨੇ ਜਾਣੋ ਧਨ ਪਾ ਲਿਆ ।
੧੫. ਜਾਂ ਐਉਂ ਕਹ ਲਵੇ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ॥੯॥
੧੬. ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਲਗਨ ਸੀ ।
੧੭. ਉਹ ਸਖੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲੀ ਦਾ ਭੋਸ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਈ ।
੧੮. ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੯. ਜਾਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ॥੧੦॥
੨੦. ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਤੇਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
੨੧. ਮੈਨੂੰ ਉਸਨੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ।
੨੨. ਤੇ ਉਸਦਾ ਚਿਤ-ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੨੩. ਹੁਣ ਚੱਲਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰੋ ॥੧੧॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ।
੨੫. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਪੈਰ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀ ਵੀ ਨਾ ਪਾਈ ।
੨੬. ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਧੌਖੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ।
੨੭. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੨॥

੨੮. ਸਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ।

੨੯. ਹੁਣ ਉਹ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਹਨੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ।

੩੦. ਜਿਸ ਤੇ ਉਸਦਾ ਚਿਤ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਨੇ ਉਹੀ ਸਮਝੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ?

੩੧. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਲਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਤੀ ॥੧੩॥

੩੨. ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ।

੩੩. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕੁਛ ਨਾ ਵਿਚਾਰੀ ਕਿ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ?

੩੪. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ਤੇ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਦੇਵੇ ।

੩੫. ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਹਰ ਤਰਾਂ ਕਮਾਵੇ ॥੧੪॥

੩੬. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਜੋ ਦੂਤੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸੋ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।

੩੭. ਜਿਹੜਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਉਸ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਉਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰ ਲਿਆ ।

੩੮. ਜਿਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਅਭੇਤ ਨਾ ਪਾ ਕੇ ।

੩੯. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਲਿਆ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਿਆਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧॥੧੫੯੩੬॥ਚਲਦਾ॥

੪੦. ਜੋਗ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ।

੪੧. ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਦਲ ਮਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਸਨ ।

੪੨. ਸ੍ਰੀ ਸੰਨਿਆਸ ਮਤੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।

੪੩. ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਚਤਰ ਸੀ ॥੧॥

੪੪. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ।

੪੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।

੪੬. ਜਦੋਂ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਉਹ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ।

੪੭. ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਨਿਖਰ ਪਿਆ ॥੨॥

੪੮. ਉਥੇ ਇਕ ਜੱਟ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।

੪੯. ਉਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਪਰ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ ।

੫੦. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚੱਲ ਮਾਰਦੀ ।

੫੧. ਪਰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਸਾਧਾਰਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਹਮੀਅਤ ਨਾ ਦੇਵੇ ।

ਸੋਹਲ ਲੜਕੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕੁਮਲਾ ਗਈ । ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸ਼ੋ ਰੂਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਫੇ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਲ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਉਪਰ ਪੱਖਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਚਲਾ ਗਿਆ ਲੜਕੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪੱਖੇ ਹੇਠ ਪੈ ਕੇ ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ, ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੱਸ ਦੀ ਸੀਟ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੀਟ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਸ਼ਕਸ਼ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪਾਪੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰ ਪਰ ਮੁਠੇ ॥ ਅਜਰਾਈਲ ਫੜੇ ਫੜਿ ਰੁਠੇ ॥ ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੇ

ਲੇਖਾ ਮੰਗੇ ਬਾਣੀਆ ॥੨॥ ਸੰਗਿ ਨ ਕੋਈ ਤਈਆ ਬੇਬਾ ॥ ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਛੋਡਿ ਵੇਸਾ ॥

ਕਰਮ ਕਰੀਮ ਨ ਜਾਤੋ ਕਰਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਿਉ ਘਾਣੀਆ ॥੩॥ ਖੁਸਿ ਖੁਸਿ ਲੈਦਾ ਵਸਤੁ ਪਰਾਈ ॥

ਵੇਖੇ ਸੁਣੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਖੁਦਾਈ ॥ ਦੁਨੀਆ ਲਬਿ ਪਇਆ ਖਾਤ ਅੰਦਰਿ ਅਗਲੀ ਗਲ ਨਾ ਜਾਣੀਆ ॥੪॥ ਪੰ:੧੦੨੦॥ ਮ:੫॥

(ਪੰਨਾ ੯੭ ਦੀ ਬਾਕੀ)—ਧਾੜਵੀ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਚੋਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਲੁੱਟ ਲਈ ਹੈ-ਉਹ ਲੋਕ ਕਿੱਥੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣਗੇ ?

ਬੀਬੀ ਨਵਤੇਜ ਕੌਰ ਪੁਹਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ—ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਰਿਸ਼ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਇਕਲੀ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵੀ ਗੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਮਰਦ ਦਾ ਹੀ ਹੈ-ਜਾਂ ਮਰਦ ਨੇ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਸੂਰ ਮਰਦ ਦਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਖੁਦ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ । ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਜੇ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਫਸਾਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਾਏ, ਉਹ ਸੱਜਾਂ ਬਣਕੇ, ਨਟਾਨ ਬਣਕੇ, ਭਰਜਾਈ ਜਾਂ ਦਰਾਣੀ, ਜਠਾਣੀ ਅਥਵਾ ਸੋਕਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ । ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦਾਜ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛੋਟੇ ਦਿਲ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਹੈ, ਉਹ ਈਰਖਾਲੂ ਹੈ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਸਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਉਸਦਾ ਵਡੇਪਣ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਸੁਲਘਦੀ ਚੰਗਿਆਸ਼ੀ ਹੈ, ਮਰਦ ਨੂੰ ਇਕ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਨਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ । ਉਸਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਇਕ ਸੋਤੀ ਆਦਮੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜ਼ੁਲਮ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਢਹਿ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ੧. ਟਿਊਓਨ ੧੮ ਅਗਸਤ ੧੯੬੪ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੰਗਰਾਲੀ ਅੰਰਤ ਦਰ ਅੰਰਤ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਦਾ ਹੈ—

ਮਾਂ, ਪੀ, ਪਤਨੀ ਜਨਨੀ ਜੰਗ ਦੀ ਹੋਰ ਸਦਾ ਕਹਿਰ ਜਰਦੀ ਆਈ ਜਾਨ ਉਤੇ ॥

ਕਦੀ ਸੱਸ ਤੇ ਨਣਦ ਦਹੇਜ ਪਿੱਛੇ ਪਾਇਆ ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਰਕਾਨ ਉਤੇ ॥

ਸਦਾ ਨੂੰਹਾ ਹੀ ਸੜਦੀਆਂ ਨੇ ਧੀ ਸੜੀ ਨਾਂ ਕਦੀ ਮਕਾਨ ਉਤੇ ॥

ਜੇਕਰ ਅੰਰਤ ਨਾਂ ਅੰਰਤ ਦੀ ਹੋਏ ਵੈਰਨ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਵੈਰੀ ਜਹਾਨ ਉਤੇ ॥

ਨਹਿ ਲਯਾਵੈ ॥ ॥੩॥ ੧ਤਾ ਤੇ ਤਰੁਨਿ ਦੁਖਿਤ ਅਤਿ ਭਈ ॥ ੨ਚਿਤ
ਮੈਂ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰੇ ਕਈ ॥ ੩ਤਬ ਤਿਨ ਇਹੈ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪ਨਿਜੁ
ਤਨ ਭੇਸ ਜੋਗ ਕੋ ਧਾਰਾ ॥੪॥ ੫ਜੋਗ ਭੇਸ ਧਰਿ ਤਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਗਈ ॥
੬ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਵਤ ਬਹੁ ਭਈ ॥ ੭ਤਾ ਕੋ ਲਯੋ ਚੋਰਿ ਕਰਿ ਚਿਤਾ ॥
੮ਔਰ ਹਰਾ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸਭ ਬਿਤਾ ॥੫॥ ੯ਇਕ ਦਿਨ ਯੋ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਉਚਾਰੇ ॥
੧੦ਜਾਨਤ ਜੋਗੀ ਸਵਹਿ ਉਠਾਰੇ ॥ ੧੧ਇਕ ਦਿਨ ਇਕਲ ਜੁ ਮੋ ਸੋ ਚਲੈ ॥
੧੨ਕੌਤਕ ਲਖਹੁ ਸਕਲ ਤੁਮ ਭਲੈ ॥੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੩ਅਬ ਲਗਿ ਜਗਤ
ਮਸਾਨ ਕੋ ਨਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ਨੈਨ ॥ ੧੪ਅਬ ਜਗਿਯਾ ਕੇ ਹੇਤ ਤੇ ਦਿਖਿ
ਹੈਂ ਭਾਖੇ ਬੈਨ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧੫ਜਬ ਨਿਸੁ ਭਈ ਅਰਧ ਅੰਧਾਰੀ ॥ ੧੬ਤਬ
ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੧੭ਇਕਲੋ ਜੋਗੀ ਸਾਥ ਸਿਧੈ ਹੈਂ ॥ ੧੮ਉਠਤ
ਮਸਾਨ ਨਿਰਖਿ ਘਰ ਐਹੈਂ ॥੮॥ ੧੯ਚਲਤ ਭਯੋ ਜੋਗੀ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ੨੦ਤ੍ਰਿਯ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਲਖਯੋ ਨ ਢੰਗਾ ॥ ੨੧ਹੈ ਏਕਲੋ ਗਯੋ ਤਿਹੋ ਸਾਥਾ ॥ ੨੨ਸਸਤ੍ਰ
ਅਸਤ੍ਰੁ ਗਹਿ ਲਯੋ ਨ ਹਾਥਾ ॥੯॥ ੨੩ਜਬ ਦੋਊ ਗਏ ਗਹਬਰ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
੨੪ਜਹੋ ਕੋਊ ਮਨੁਛ ਤੀਸਰੋ ਨਾਹੀ ॥ ੨੫ਤਬ ਅਬਲਾ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥
੨੬ਸੁਨਹੁ ਕੁਅਰਿ ਜੂ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ॥੧੦॥ ਤ੍ਰਿਯ ਬਾਚ ॥ ੨੭ਕੈ ਜੜ੍ਹ ਪ੍ਰਾਨਨ
ਕੀ ਆਸਾ ਤਜੁ ॥ ੨੮ਕੈ ਰੁਚਿ ਮਾਨਿ ਆਉ ਮੁਹਿ ਕੋ ਭਜੁ ॥ ੨੯ਕੈ ਤੁਹਿ
ਕਾਟਿ ਕਰੈ ਸਤ ਖੰਡਾ ॥ ੩੦ਦੈ ਕੈ ਮੋਰਿ ਭਗ ਬਿਖੈ ਲੰਡਾ ॥੧੧॥ ੩੧ਰਾਜ
ਕੁਅਰਿ ਅਤ ਹੀ ਤਬ ਡਰਾ ॥ ੩੨ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਸੰਗ ਕਰਾ ॥
੩੩ਇਹੋ ਛਲ ਸੋ ਵਾ ਕੋ ਛਲਿ ਗਈ ॥ ੩੪ਰਾਇ ਬਿਰਾਗਿਯਹਿ ਭੋਗਤ
ਭਈ ॥੧੨॥ ੩੫ਅੰਤ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੋ ਕਿਨੂੰ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੩੬ਬਿਧਨਾ ਸਿਰਜਿ ਬਹੁਰਿ
ਪਛਤਾਯੋ ॥ ੩੭ਜਿਨ ਇਹ ਕਿਯੋ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰੋ ॥ ੩੮ਵਹੈ ਪਛਾਨਿ ਭੇਦ
ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਰੋ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੨॥੫੯੮੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੯ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੪੦ਜਾਕੇ ਸਦਨ ਆਠ ਸੈ ਬਾਲਾ ॥
੪੧ਬਿਸਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਇਕ ਨਾਰੀ ॥ ੪੨ਜਾਤ ਨ ਜਿਹੋ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਉਚਾਰੀ ॥੧॥
੪੩ਨਾਇਨੇਕ ਤਿਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੪੪ਰੂਪਮਾਨ ਗੁਨ ਮਾਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੪੫ਤਾਕਰ
ਪਕਰਿ ਸਦਨ ਲੈ ਆਯੋ ॥ ੪੬ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਮਾਯੋ ॥੨॥ ੪੭ਤਾ ਕੋ
ਲੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰੋ ॥ ੪੮ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਬਿਹਰੋ ॥ ੪੯ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ

1. ਅੱਧਕ ( ) ਲਾ ਲੋ "ਚੱਲੋ" (ਬੋਲੋ) ।

2. ਪੋਲਾ ਬੋਲ ।

1. ਕੀ ਇਹ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ?

ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ ੧੧ ਅਗਸਤ ਪੀ.ਟੀ ਆਈ-੧੮ ਅਗਸਤ ੧੯੯੮ ਟ੍ਰਿਵਿਉਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲੀ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਜਰਾਇਮ ਸਾਥਾ ਨੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਬਿਭਚਾਰੀ ਕੁੱਤਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀਲਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਬਰੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਿਛੋਂ ੧੬-੧੭ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਮ ਸਬੰਧ ਸਨ । ਉਹ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਦਾ ਭੋਧਧਾਰੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਗ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡਸਨਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ।
ਸਵਾਲ ਹੈ—ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਹੇਠ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ (ਦੰਡ) ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਖੋਤੇ ਤੇ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਛਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ-ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੇ ਬੇਇਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਅਤੇ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਤੇ ਮੌਤ ਦੰਡ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ—ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ । ਕਈ ਚਰਿਤ੍ਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵੱਸ

੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ।
੨. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਕਈ ਢੰਗ ਸੋਚੇ ।
੩. ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਇਕ ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰੀ ।
੪. ਆਪਣੇ ਤਨ ਤੇ ਜੋਗ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪॥
੫. ਜੋਗ ਦਾ ਭੋਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੬. ਤਾਂ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ।
੭. ਇਸ ਤਰਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਚਿਤ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ।
੮. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ॥੫॥
੯. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ।
੧੦. ਮੈਂ ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਹਾਂ, ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿਵਾ ਵੀ ਜਗਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
੧੧. ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ-ਫੇਰ ਮੇਰੇ ।
੧੨. ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਕੌਤਕ ਵੇਖੋ ॥੬॥
੧੩. ਚੋਹਰਾ ॥ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਘਾਟ (ਮਸਾਣ) ਨੂੰ ਤੈਂ ਅੱਖੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ।
੧੪. ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਜੋਗੀ ਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ॥੭॥
੧੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਅੱਧੀ ਗਈ ।
੧੬. ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੧੭. ਚਲੋ ਅਜ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਜੋਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ।
੧੮. ਮਸਾਣ ਦੇ ਜਾਦੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਗਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਉਠਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥੮॥
੧੯. ਉਠਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਜੋਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ।
੨੦. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਢੰਗ ਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ।
੨੧. ਇਕਲਾ ਹੀ ਉਠਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ।
੨੨. ਕੋਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਾਂ ਅਸਤ੍ਰ ਹਥ ਵਿਚ ਨਾਂ ਲਿਆ ॥੯॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਦੋਹੇ ਚਲੇ ਗਏ ਘੋਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ।
੨੪. ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤੀਸਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੨੫. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੨੬. ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲੈ ॥੧੦॥
੨੭. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਮੁਰਖ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇਹ ।
੨੮. ਜਾਂ ਫੇਰ ਐਨ ਰੁਚਤ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ।
੨੯. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਟਕੇ ਸਤ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ
੩੦. ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਭਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਦਰੀ ਪਾ ਦੇਹ ॥੧੧॥
੩੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਭੈ-ਭੀਤ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ।
੩੨. ਪੁੰਤੂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੋ ਕਰ ਲਿਆ ।
੩੩. ਐਸੇ ਧੌਧੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ ।
੩੪. ਰਾਇ ਬਰਾਗੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਗਈ ॥੧੨॥
੩੫. ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ।
੩੬. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਕੇ ਪੁੰਤੂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕੱਢ-ਬਧਾਤਾ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾ ਤਾਂ ਬੈਠਿਆ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।
੩੭. ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ।
੩੮. ਉਹ ਭੀ ਇਸਦਾ ਭੇਤ ਪਾਉਂਦਾ ਬੱਕ ਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ॥੧੩॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਹਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੨॥੫੯੪੯॥ਚਲਦਾ॥

੩੯. ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੪੦. ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਅਠ ਸੌ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ
੪੧. ਇਕ ਬਿਸੂ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਵੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਸੀ ।
੪੨. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੧॥
੪੩. ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਨਾਇਣ ਵੇਖੀ ਉਸ ਨੂੰ -
੪੪. ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੁਣਾ ਵਾਲੀ ਸਮਝਿਆ ।
੪੫. ਉਸਨੂੰ ਫੜਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ।
੪੬. ਕਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ॥੨॥
੪੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੪੮. ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
੪੯. ਪਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ.....

ਹੋ ਗਈ । ਜਿਸ ਨੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਈ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਰੇ ਭੀ ਗਏ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ । ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਬਾਜੀ ਕਿਉਂ ?

* ਭਾਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰਧਾਂਗਨੀ ਅਥਲਾ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ-ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਦ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਸੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੁਦ ਤੱਗ (ਜਨੇਊ) ਪੈਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੰਦਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਹੀਮਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸੀਤੋ ਜਾਣ ਵਿਚ ਰੋਕ ਤੇ ਸੁੰਨਤ ਤੇ ਛੋਟ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜਨੀ ਸਮੂਹਕ ਪੂਰਨ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹਨ । ਅੱਜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਾਰਦਿਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕੈਦ ਨਹੀਂ, ਬਚਪਨ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਵਾਨੀ ਸੱਸ ਸਹੁਰਾ ਪਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕਬੂਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪਿਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰਹੂ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਦਹੇਜ਼ ਜਿਹੀਆਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ-ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੰਮਦਿਆਂ ਹੀ ਅਫੀਮ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪਿਆ ਕੇ ਅਥਵਾ ਗਲਾ ਘੁਟਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਅਜਿਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰੂ ਟੀਕਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਵਾਰ ਬੇਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੰਬੀ ਆਪ੍ਰ ਵਧੀ ਕਰਕੇ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਦਹੇਜ਼ ਦੇ ਭੈ ਦਾ ਜਾ ਲਾਲਚ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ-ਸਟੋਪ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਮਾਰ । ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਕੇਸਰ ਜਾਂ ਹਲਦੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ-ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਦ ਕੇ ਅਜ ਕਲ ਪਹਿਲੀ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚਕੇ ਠਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪੰਜ ਸਤ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚਕੇ ਠੰਕਾ ਠੰਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਜੇ ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਫੇਰ ਦਸ ਬੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾਕੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਟਿਕਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਦਹੇਜ਼ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਹੋਵੇ, ਆਗੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਗੂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਪ ਛਿਟ ਗਏ ਇਹਨਾਂ ਵਧੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹੀ ਚਾਲਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ । ਜਦ ਕਿ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਟਿੱਕਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਇਕ ਛੱਕਰੂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਉਂ ਸਵਾਏ ਹਵਸ ਤੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਹੈ ?

ਦਾਜ਼ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾਜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚੋਗੀ ਛਿਪੇ ਨੇ ਕੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੇ । ਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੁਖੀ ਦੇ ਦੁਖੀ ਹਾਲੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੇ । ਨੂੰਹਾਂ ਸਾੜਨਾ ਅਜੇ ਨਾਂ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਤੀਲੀਆਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ।

ਵਡੇ ਘਰੀਏ ਲਾਹਣਤਾਂ ਭੈੜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਕਾਸਤੇ ਗਲੇ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੇ ।

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਬਚੇ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੋਂ

ਜਬ ਲਗ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਭਾਲ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਦਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥੫੯੬੧॥੫੯੧॥
ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਜਿ ਥੀਐ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸੁ ॥ ਸਾਈ ਬਾਬਹੁ ਆਪਣੇ ਵੇਦਨ ਕਹੀਐ ਕਿਸ ॥੧੦॥

ਕੁਟੇਵ ਨਹਿ ਜਾਈ ॥ ^੧ਅਵਰਨ ਸਾਥ ਰਮੈਂ ਲਪਟਾਈ ॥੩॥ ^੨ਇਕ ਦਿਨ
ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਜਬ ਭਈ ॥ ^੩ਜਾਰ ਧਾਮ ਨਾਇਨਿ ਵਹ ਗਈ ॥ ^੪ਚੌਕੀਦਾਰਨ
ਗਹਿ ਤਾ ਕੋ ਲਿਯ ॥ ^੫ਨਾਕ ਕਾਟਿ ਕਰ ਬਹੁਰਿ ਛਾਡਿ ਦਿਯ ॥੪॥ ^੬ਨਾਇਨਿ
ਕਟੀ ਨਾਕ ਲੈ ਕੈ ਕਰ ॥ ^੭ਫਿਰਿ ਆਈ ਨਿਪੁ ਕੇ ਭੀਤਰ ਘਰ ॥ ^੮ਤਬ
ਨਿਪੁ ਰੋਮ ਮੁੰਡਬੇ ਕਾਜਾ ॥ ^੯ਮਾਂਗਯੋ ਤੁਰਤੁ ਉਸਤਰਾ ਰਾਜਾ ॥੫॥ ^{੧੦}ਤਬ
ਤਿਨ ਵਹੈ ਉਸਤਰਾ ਦਿਯੋ ॥ ^{੧੧}ਜਾ ਪਰ ਬਾਢਿ ਨ ਕਬਹੂੰ ਕਿਯੋ ॥ ^{੧੨}ਨਿਰਖਿ
ਨਿਪੁਤਿ ਤਿਹ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ^{੧੩}ਗਹਿ ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਓਰ ਚਲਾਯੋ ॥੬॥
^{੧੪}ਤਬ ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਹਿ ਉਠੀ ॥ ^{੧੫}ਕਾਟਿ ਨਾਕ ਰਾਜਾ ਜੂ ਸੁਟੀ ॥
^{੧੬}ਤਬ ਰਾਜਾ ਹੋਰਨ ਤਿਹ ਧਾਯੋ ॥ ^{੧੭}ਸ੍ਰੋਨ ਪੁਲਤ ਲਖਿ ਮੁਖ ਬਿਸਮਾਯੋ ॥੭॥
^{੧੮}ਹਾਹਾ ਪਦ ਤਬ ਨਿਪੁਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੧੯}ਮੈਂ ਨਹਿ ਐਸੋ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ ॥
^{੨੦}ਨਿਰਖਹੁ ਤਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਚਤੁਰਈ ॥ ^{੨੧}ਰਾਜਾ ਮੁੰਡ ਬੁਰਾਈ ਦਈ ॥੮॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੨}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੋ ਤਿਨ ਨਿਪੁਤਿ ਕਿਯਾ ਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰ ॥
^{੨੩}ਤਾਹਿ ਬੁਰਾਈ ਸਿਰ ਦਈ ਨਾਕ ਕਟਾਈ ਨਾਰਿ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤੇਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੩॥੫੯੮੬॥ ਅਛੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੪}ਦੱਛਿਨ ਸੈਨ ਸੁ ਦੱਛਿਨ ਨਿਪੁ ਇਕ ॥ ^{੨੫}ਸਾਸਤਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਜਾਨਤ
ਥੋ ਨਿਕ ॥ ^{੨੬}ਸਦਨ ਸੁਦੱਛਿਨ ਦੇ ਤਿਹ ਦਾਰਾ ॥ ^{੨੭}ਜਨੁ ਸਸਿ ਚੜ੍ਹਯੋ ਗਗਨ
ਮੰਝਾਰਾ ॥੧॥ ^{੨੮}ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਰਾਨੀ ਕੀ ਥੀ ਛਬਿ ॥ ^{੨੯}ਨਿਰਖਿ ਪ੍ਰਭਾ ਜਿਹ ਰਹਤ
ਭਾਨ ਦਬਿ ॥ ^{੩੦}ਰਾਜਾ ਅਧਿਕ ਆਸਤਕ ਤਾ ਪਰ ॥ ^{੩੧}ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਅਲਿ
ਪੰਖੁਰੀ ਕਮਲ ਕਰਿ ॥੨॥ ^{੩੨}ਤਹਾਂ ਸਾਹ ਕੀ ਹੁਤੀ ਦੁਲਾਰੀ ॥
^{੩੩}ਤਿਨ ਰਾਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੩੪}ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਕੁਮਾਰ ਦੇਇ ਤਿਹੋ ਨਾਮਾ ॥
^{੩੫}ਜਿਹੋ ਸੀ ਭਈ ਨ ਮਹਿ ਮਹਿ ਬਾਮਾ ॥੩॥ ^{੩੬}ਚਿਤ ਮਹਿ ਸਾਹ ਸੁਤਾ
ਯੋ ਕਹਯੋ ॥ ^{੩੭}ਜਬ ਤਿਹੋ ਹੋਰਿ ਅਟਕਿ ਮਨ ਰਹਯੋ ॥ ^{੩੮}ਕੌਨ ਜਤਨ
ਜਾ ਤੇ ਨਿਪੁ ਪਾਉਂ ॥ ^{੩੯}ਚਿਤ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਪਹਿਲੀ ਬਿਸਰਾਉਂ ॥੪॥ ^{੪੦}ਬਸਤ੍ਰਤਿ
ਉਤਿਮ ਸਕਲ ਉਤਾਰੇ ॥ ^{੪੧}ਮੇਖਲਾਦਿ ਤਨ ਮੋ ਪਟ ਧਾਰੇ ॥ ^{੪੨}ਤਾਕੇ ਧੂਮ
ਦਾਰ ਪਰ ਡਾਰਯੋ ॥ ^{੪੩}ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥੫॥ ^{੪੪}ਕੇਤਿਕ
ਦਿਵਸ ਬੀਤ ਜਬ ਗਏ ॥ ^{੪੫}ਲਖਨ ਨਗਰ ਨਿਕਸਤ ਨਿਪੁ ਭਏ ॥ ^{੪੬}ਭਾਖਾ
ਸੁਨਨ ਸਭਨ ਕੀ ਕਾਜਾ ॥ ^{੪੭}ਅਤਿਥ ਭੇਸ ਧਰਿ ਨਿਕਸਯੋ ਰਾਜਾ ॥੬॥
^{੪੮}ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਸ ਅਤਿਥ ਕੋ ਧਰਿਕੈ ॥ ^{੪੯}ਬਚਨ ਉਚਾਰਯੋ ਨਿਪਹਿ ਨਿਹਰਿਕੈ ॥

i. ਇਹ ਇਕ ਇਨਸਾਨੀ ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਨ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ੮੦੦ ਅਠ ਸੌ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਬਦਕਾਰ ਚਲਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸ
ਨੈਣ ਬਿਨਾਂ ਕੀ ਭੁਕਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ? ਤੇ ਕੀ ਜਸ ਖਟਿਆ ਇਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ੪੦੧ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ-ਮਹਾਂ ਬਚਨ ਹੈ
ਜੋ ਲਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੋਗ ਕਰਹਿ ਨਵ ਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਨ ਪਾਵਹੀ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥੩॥੫੯੮੬॥੩॥
ਪਰ ਜੋ ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਏਹੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ
ਕਵੀ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੋਂ ਭੋਗ ਸ਼ਬਦ ਅਸ਼ਲੀਲ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਚੁੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੈਣ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਵੀ ਆਪਣੀ ਫਿਤਰਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ । ਤਾਂਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਪਿਆ ਸੀ
ਕੁੱਤਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲੀਐ ਚੌਕੀ ਚਟਣ ਜਾਇ ਅਨੇਰੈ ॥ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਣ ਗਰਭ ਵਸੇਰੈ ॥੧੯॥੧੫॥
ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਗੜ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਨੇਰੀਆਂ
ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਖੋਹ ਛਾਣਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੱਕ ਕਟਵਾ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਹਿਰਾ
ਦਿੱਤਾ ।

ਪਰ ਉਸਦੀ ਫਿਤਰਤ (ਆਦਤ) ਨਾ ਗਈ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ
ਖੇਤ ਚਰਨ ਦੀ ॥੩॥

੧. ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਇਣ ।
  ੨. ਆਪਣੇ ਇਕ ਯਾਰ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੩. ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
  ੪. ਨਕ ਵੱਢ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
  ੫. ਨਾਇਣ ਨੇ ਨੱਕ ਉਪਰ ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ
ਖੂਨ ਵਗਦਾ ਨਾ ਦਿਸੇ-ਤੇ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਨੱਕ-
  ੬. ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ-
  ੭. ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਈ ।
  ੮. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਾਲ ਸਾਫ (ਹਜ਼ਾਮਤ) ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ
ਕੋਲੋਂ -
  ੯. ਉਸਤਰਾ ਮੰਗਿਆ ॥੫॥
  ੧੦. ਤਾਂ ਨਾਇਣ ਨੇ ਉਹ ਉਸਤਰਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੧. ਜਿਹੜਾ ਵਾਲ ਵੱਢਣ ਦੇ ਕਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ।
  ੧੨. ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫ਼ੌਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ-
  ੧੩. ਉਹ ਫੜ ਕੇ ਨਾਇਣ ਵਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
  ੧੪. ਨਾਇਣ ਨੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੫. ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨੱਕ ਵੱਢ ਸੁੱਟੀ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ -
  ੧੬. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ ।
  ੧੭. ਨੱਕ ਤੋਂ ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਖੂਨ ਵਗਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ
ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ॥੭॥
  ੧੮. ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਹਾ ਹਾ ਇਹ ਕਿਆ ਹੋ ਗਿਆ ?
ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ-
  ੧੯. ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਨੱਕ ਕਿਵੇਂ
ਕਟਿਆ ਗਿਆ । ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ—
  ੨੦. ਐ ਰਾਜਨ! ਦੇਖ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚਲਾਕੀ
  ੨੧. ਨੱਕ ਕਟਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕਿਤੋਂ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਨਾਮ ਰਾਜੇ
ਦੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਆਪ ਭਲੀ ਬਣ ਗਈ ॥੮॥
  ੨੨. ਉਸਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ
ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ।
  ੨੩. ਬੁਰਾਈ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਨੱਕ ਕਟਾਈ ਉਸ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ॥੯॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੇਰਵੀਂ ਕਥਾ

ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੩॥੫੯੫੮॥ਚਲਦਾ॥

੨੪. ਚੌਪਈ ॥ ਦੱਛਿ ਸੈਨ ਇਕ ਦੱਛਨ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ
੨੫. ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਦਾ
ਭਾਵ (ਨੀਤੀਵਾਨ) ਸੀ
੨੬. ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਦੱਛਿਨ ਦੇ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ
੨੭. ਹੁਸਨ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚੜਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧॥
੨੮. ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇਇ ਛਬਿ ਕਹਣ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ
੨੯. ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ
ਸੀ ।
੩੦. ਰਾਜਾ ਉਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਤੇ ਮੋਹਤ ਸੀ ਜਿਸ
੩੧. ਤਰਾ ਕੰਵਲ ਫੁਲ ਤੇ ਭਵਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੱਖਿਰੂ ॥੨॥
੩੨. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੩੩. ਜਿਸਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜੱਹੁ ਜਲਾਲ ਵੇਖਿਆ ।
੩੪. ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਕਮਾਰ ਦੇਈ ਨਾਮ ਸੀ ।
੩੫. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ॥੩॥
੩੬. ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-
ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ।
੩੭. ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ।
੩੮. ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂ ।
੩੯. ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾ
ਦੇਵਾਂ ॥੪॥
੪੦. ਚੰਗੇ ਬਸਤਰ ਤਨ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ।
੪੧. ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਫਕੀਰੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਲਏ ।
੪੨. ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧੂਣਾ ਲਾ ਲਿਆ ।
੪੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਨਾ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਿਆ ॥੫॥
੪੪. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਤ ਗਏ ।
੪੫. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਨਗਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬਾਹਰ
ਨਿਕਲਿਆ ।
੪੬. ਆਮ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ॥੬॥
੪੭. ਭੇਸ ਬਦਲਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ।
੪੮. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ ।
੪੯. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ
ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ।

ਕਿਆ ਮਜਾਕ ਹੋ

ਇਸ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸੋਚਾਈ ਕੀ ਸਹਿਰੀ ਕੀ ਗਊ । ਗਿਆਰਾਂ ਬ੍ਰਾਡੀ ਅਨਬਾਜੇ ਹੀ ਚਲਕੇ ਜਾਊ ।
ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆ ਦੇਸ ਬੰਧੀ ਹੋਣ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਸੌ ਵਿਚ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸ ।
ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਫਰੇਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਰਾਂ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸੀਸੇ ਫਿਟ । ਕਾਵਾਂ ਰੋਲੀ ਪਵੇ ਬਹਿਤਰੀ ਲਗੇ ਓਹੀਓ ਚੂਨੇ ਵਿਚ ਓਟ ।
ਭਾਵੇਂ ਦੋਨੇ ਧਿਰਾ ਮਿਲਕੇ ਕਰ ਲੈਣੇ ਗਿਣ-ਮਿਣ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸ ।
ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਕਿੱਕੇ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਜ ਪੋਸੀ ਵੀ ਇਕੇ ਵਾਰ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗਈ ਸੱਪ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
ਹਿਸਾਬ ਕਰਕੇ ਦਸੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਿਸ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸ ।
ਠੋਕਾਂ ਕੀਤਾ ਤਿਲਕ ਵੀ ਲਾਇਆ ਨਕਦੀ ਸੋਨਾ ਸੁਟਾਂ ਸਮੇਤ । ਫੇਰ ਆਈ ਠੂਕੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖਰਚਾਂ ਹਜ਼ਾਰੀ ਵੇਸ ।
ਅਜੇ ਵੀ ਸਧਰ ਨਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸ਼ਗਨ ਦੀ ਮਿਟੀ ਨ ਚਿਸ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ .... ।
ਪੰਜ ਸੱਤ ਕਾਰਾਂ ਦਸ ਵੀਹ ਭੱਬੇ ਨਕਦੀ ਫਰੂਟ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਤਾਣਾ । ਕਿਤਨੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਕੰਬਲ ਰਹਿ ਨ ਜਾਇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਣਾ ।
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਦੀ ਆਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਚਿਸ ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ .... ।
ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਦੇ ਥਾਨੇ ਉਤੇ ਭੂਹੰਦੇ ਪੰਛੀ ਚਾਨਣ ਵਿਚ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਐਉਂ ਪੀੜਦਾ ਜਿਉ ਪੀੜੇ ਵੇਲਣਾ ਇਖ ।
ਅਨੀ ਤਾਂਈ ਬੋਲਾ ਖਿਚੇ ਵੇਦਨ ਦੁਖੀਆ ਦਸੇ ਕਿਸ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ .... ।
ਕਲਮ ਤ੍ਰਾਸੇ ਐਨਕ ਸਭੇ ਵੇਖਕੇ ਕੇ ਦਸੇ ਵਹੀ ਦੇ ਵਿੱਚ । ਸ਼ਗਨਾ ਸ਼ਗਨੀ ਟਿੱਕਾ-ਟਿੱਕੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਜਿੱਦ ।
ਤ੍ਰਿਪਾ ਤੇਲ ਸਿੰਘ ਗਵਨ ਸਪੁਰਸ ਬਚਨ ਕਦਲੀ ਫਲੇ ਇਕ ਵਾਰ । ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੱਥੇ ਦਾ ਲੱਖਾ ਨ ਚੜਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਬੜੇ ਪਤਰੇ ਉਲਟੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਚ । ਦੇਖ ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸ ।

ਇਹ ਨਿਰੀ ਭੁਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾ ਕੇ ਰਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਪਰ ਭੁਖੇ ਕਦੇ ਰਜਦੇ ਨੇ ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ਜਪਜੀ ਸਾਮ:੧॥

ਇਸ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਦੋਸਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ।

ਹਰੇਕ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਾਨ ਹੋਵੇ ਓਹ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਦਹੇਜ਼ ਹੋਵੇ-ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਲਈ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ
ਵੀ ਖਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ

ਸੁਖ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖ ਆਗੇ ਹੋਇ ॥ ਸਗਲ ਵਿਕਾਰੀ ਹਾਰੁ ਪਹੋਇ ॥੫:੨੨੨॥੧॥

੫ ਜੁਲਾਈ ੧੯੯੪ ਟਿਵਿਉਨ ਵਿਚ (ਨਵਤੇਜ ਕੌਰ ਪੂਰਲੀ) ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਸਮਾਜ
ਭਾਵੇਂ ਦਹੇਜ਼ ਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜਨਾ ਰੋਜ਼ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਈ ਵਸੀਲੇ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਸੋਚੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਕੌਸਰ
ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਂਗ ਬੜੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ । ਧੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੌਣ
ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਦੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਰੋਂ ਤੋਰਾਂਗੇ ਕਈ ਮਾਧੇ ਧੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੯੭ ਤੋਂ)

^੧ਕਹ ਭਯੋ ਰਾਜਾ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਕੋ ॥ ^੨ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਜਾਨਤ ਨਹਿ ਗਤਿ ਕੋ ॥੧॥
^੩ਦੁਰਾਚਾਰ ਰਾਨੀ ਜੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ^੪ਤਾ ਕੇ ਧਾਮ ਨਿਤਮ ਨਿਪ ਜਾਵੈ ॥
^੫ਜੜ ਇਹ ਲਖਤ ਮੋਰਿ ਹਿਤਕਾਰਨਿ ॥ ^੬ਸੋ ਨਿਤ ਸੋਤ ਸੰਗ ਲੈ
ਯਾਰਨਿ ॥੮॥ ^੭ਨਿਪ ਯਹ ਧੁਨਿ ਸ੍ਵਨਨ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ^੮ਪੂਛਤ ਭਯੋ ਤਿਸੀ
ਕਹ ਜਾਈ ॥ ^੯ਅਥਿਤ ਨਿਪਤਿ ਹਜਾਂ ਕੋ ਕਮਾ ਕਰੈ ॥ ^{੧੦}ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਹੁ
ਸੋ ਬਿਧਿ ਪਰਹਰੈ ॥੯॥ ^{੧੧}ਇਹ ਨਿਪ ਜੋਗ ਨ ਐਸੀ ਨਾਰੀ ॥ ^{੧੨}ਚਹਿਯਤ
ਹਨੀ ਕਿ ਤੁਰਤੁ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ^{੧੩}ਭਲੋ ਨ ਗਵਨ ਕਰੋ ਤਾ ਕੇ ਛਿਨ ॥
^{੧੪}ਦੁਰਾਚਾਰ ਤ੍ਰਿਯ ਕਰਤ ਜੁ ਨਿਸ ਦਿਨ ॥੧੦॥ ^{੧੫}ਇਨ ਕੇ ਜੋਗ ਏਕ
ਤ੍ਰਿਯ ਅਹੀ ॥ ^{੧੬}ਏਕ ਸਾਹ ਕੇ ਜਾਈ ਕਹੀ ॥ ^{੧੭}ਜਯੋ ਇਹ ਨਿਪ ਪੁਰਖਨ
ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ^{੧੮}ਤਯੋ ਵਹੁ ਨਾਰਿ ਤ੍ਰਿਯਨ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥੧੧॥ ^{੧੯}ਜੋ ਵਾ ਕੋ
ਰਾਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਲਜਾਵੈ ॥ ^{੨੦}ਰਾਜ ਪਾਟ ਤਬ ਸਕਲ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ^{੨੧}ਤਾਹਿ ਲਖੇ
ਤ੍ਰਿਯ ਸਭ ਦੁਰਿ ਜਾਹੀ ॥ ^{੨੨}ਜਿਮਿ ਉਡਗਨ ਰਵਿ ਕੀ ਪਰਛਾਹੀ ॥੧੨॥
^{੨੩}ਜਬ ਰਾਜੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ^{੨੪}ਇਹੈ ਮਤੋ ਜਿਯ ਮਾਂਝ ਪਕਾਯੋ ॥
^{੨੫}ਦੁਰਾਚਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਹਰੈ ॥ ^{੨੬}ਨਿਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਲੈ ਕਰੈ ॥੧੩॥
^{੨੭}ਪ੍ਰਾਤੈ ਕਾਲ ਧਾਮ ਜਬ ਆਯੋ ॥ ^{੨੮}ਨੇਗੀ ਮਹ ਤਨ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥
^{੨੯}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧਿ ਲਈ ॥ ^{੩੦}ਰਾਨੀ ਡਾਰਿ ਹ੍ਰਿਦੈ ਤੇ ਦਈ ॥੧੪॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੩੧}ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਹ ਚੰਚਲਾ ਤਾ ਕੋ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਇ ॥ ^{੩੨}ਨਿਜੁ
ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਤੁਰਾਇ ਹਿਤ ਆਪਨ ਭਜਯੋ ਬਨਾਇ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਦਹ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੪॥੫੯੭੩॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੩}ਸਹਰ ਇਟਾਵਾ ਗੰਗ ਤੀਰ ਜਹ ॥ ^{੩੪}ਪਾਲ ਸੁਪਛਿਮ ਹੁਤੋ
ਨਿਪਤਿ ਤਹ ॥ ^{੩੫}ਨਾਰਿ ਸੁ ਪਛਿਮਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ^{੩੬}ਸੁਰੀ ਨਾਗਨੀ
ਨਰੀ ਨ ਸਰ ਬਰ ॥੧॥ ^{੩੭}ਬਾਢੀ ਏਕ ਰਾਨਿਯਹਿ ਹੇਰਾ ॥ ^{੩੮}ਮਦਨ ਦੇਹ
ਤਬ ਹੀ ਤਿਹ ਘੇਰਾ ॥ ^{੩੯}ਅਧਿਕ ਨੇਹ ਤਿਹ ਸਾਥ ਬਢਾਯੋ ॥ ^{੪੦}ਰਾਜਾ ਕੋ
ਚਿਤ ਤੇ ਬਿਸਰਾਯੋ ॥੨॥ ^{੪੧}ਐਸੀ ਰਸਿਗੀ ਤਾ ਸੋ ਨਾਰੀ ॥ ^{੪੨}ਜਾਂ ਤੇ
ਪਤਿ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ^{੪੩}ਗੋਰੂ ਗੋਰਿ ਪਾਨ ਕਰਿ ਲਿਯੋ ॥ ^{੪੪}ਮੁਖ
ਤੇ ਡਾਰਿ ਲਖਤ ਨਿਪ ਦਿਯੋ ॥੩॥ ^{੪੫}ਜਾਨਾ ਸ੍ਰੋਨ ਬਦਨ ਤੇ ਬਮਾ ॥ ^{੪੬}ਨਿਪ
ਮਨ ਮੈ ਇਹ ਸੂਲ ਨ ਛਮਾ ॥ ^{੪੭}ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਹੂੈ ਬੈਦ ਬੁਲਾਏ ॥ ^{੪੮}ਚਿਹਨ
ਰੋਗ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਸੁਨਾਏ ॥੪॥ ^{੪੯}ਤਬ ਤਿਨ ਪੀ ਗੋਰੂ ਪੁਨਿ ਡਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਸ੍ਰੋਨ
ਬਮਾ ਸਭਹੁਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੫੧}ਤਬ ਪਤਿ ਸੋ ਇਮ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰੋ ॥ ^{੫੨}ਅਬ ਰਾਨੀ

੧. ਇਹੀ ਕਰਤਵ ਸ੍ਰੀ ਕੁਮਾਰ ਦਵੀ ਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਪੈਠ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਦਫ਼ਨ ਸੈਨ-ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਤੇ ਜਿਸਦੇ
ਘਰ ਦਫ਼ਨ ਦੇਈ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਤਕ ਤਿਆਰ ਸੀ
ਇਸ ਸ਼ਾਹ ਸੁੱਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਰਜ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਕੇ ਕੂੜੇ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦਿਤਾ, ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਸੁਖ ਸਨੇਹ ਤੇ
ਸ਼ਾਹੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਡਾਕਾ ਨਹੀਂ ? ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਧਾੜਾ ਨਹੀਂ ? ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਖ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ-ਪਰ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਤਿਗੁਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੁਣੇ ਹੀ ੧੫-੯-੯੪ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪਤ੍ਰਕਾ ਇਕ ਉਚ ਕੋਟੀ
ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੩ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ੧੦੦੦/- ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਪੁਰਸਤਕਾਰ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਗਿਆਨੀ
ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਗਿ: ਸੈਲਾਨੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ ਗਿ: ਹਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਹਲ ਪੁਰ ਤੋਂ ਪੁਜੀ ਪਤ੍ਰਕਾ ਹੈ ॥ ਆਪ ਲਿਖਦੇ
ਨੇ—

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸੰਦਿਗੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਝੇ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡਕੇ ਸੇਈ ॥ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਘੋਗ ਗਿਆਨੀ ਜੀਓ, ਨਮਸਕਾਰ ॥

੧. ਦੇਖੋ ਕਿਆ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੂਰਖ ਮੱਤ ਨੂੰ
੨. ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ॥੭॥
੩. ਜੇਹੜੀ ਰਾਣੀ ਦੁਰਾਚਾਰ (ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੀਣ) ਹੈ ।
੪. ਰੋਜ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
੫. ਇਹ ਮੂਰਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੀ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਹਿਤੁ ਹੈ ।
੬. ਪਰ ਓਹ ਨਿੱਤ ਜਾ ਕੇ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ॥੮॥
੭. ਰਾਜੇ ਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੰਨੀ ਜਾ ਪਈ ਤਾਂ-
੮. ਉਸੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ ਜਾ ਕੇ
੯. ਐ ਫਕੀਰ! ਰਾਜਾ ਇਸਦਾ ਕੀ ਉਪਾਇ ਕਰੇ ?
੧੦. ਜਿਹੜਾ ਉਪਾਇ ਤੂੰ ਕਰੇਂ ਉਸੇ ਤਰਾ ਉਹ ਇਸ ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੯॥
੧੧. ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
੧੨. ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।
੧੩. ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ।
੧੪. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੁਰਾਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ॥੧੦॥
੧੫. ਰਾਜੇ ਜੋਗ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ । ਐਥੇ -
੧੬. ਜੋ ਇਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
੧੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਰਾਜਾ ਹੈ ।
੧੮. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ॥੧੧॥
੧੯. ਜੇ ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਵੇ
੨੦. ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਪਾਟ ਸਭ ਸੋਭਾ ਜਨਕ ਹੋ ਜਾਵੇ
੨੧. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
੨੨. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਰੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਲਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਲਿਆ ।
੨੪. ਤਾਂ ਇਹੋ ਗਲ ਉਸਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਧਾਰ ਲਈ ।
੨੫. ਉਸ ਦੁਰਾਚਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ।
੨੬. ਸ਼ਾਹ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਲਵੋ ॥੧੩॥

੨੭. ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੁੜਕੇ ਘਰ ਆਇਆ ।
੨੮. ਲਾਗੀ ਪਾਸ ਕਹਿਕੇ ਭੋਜ ਦਿੱਤਾ ।
੨੯. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ।
੩੦. ਰਾਣੀ ਦਿਲ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੪॥
੩੧. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਖੰਡ ਦਿਖਾ ਕੇ ।
੩੨. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰ ਤੁੜਾਕੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਐਨ ਸਵਾਰ ਕੇ ॥੧੫॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਹਦਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੪॥੫੬੭੩॥ਚਲਦਾ॥
੩੩. ਅਣਾਵਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ ।
੩੪. ਸੁਪੰਛਿਮ ਪਾਲ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੫. ਸਪੰਛਿਮ ਦੇਇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੬. ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਨਾਗਨੀ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਥਵਾ ਨਰੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧॥
੩੭. ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਤਰਖਾਣ ਵੇਖਿਆ ।
੩੮. ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ।
੩੯. ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਉਸ ਨਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ।
੪੦. ਰਾਜਾ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ॥੨॥
੪੧. ਐਓਂ ਰਚ-ਮਿਚ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ।
੪੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੩. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਗੋਰੂ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀ ਲਿਆ ।
੪੪. ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਸਮੇਂ ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
੪੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਖੂਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਉਲਟੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
੪੬. ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਦੁਖ ਜਰ ਨਾ ਸਕਿਆ ।
੪੭. ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਵੈਦ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੪੮. ਦਿਲ ਦੀ ਨਾੜ ਦਾ ਫਟ ਜਾਣਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੪॥
੪੯. ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਗੋਰੂ ਪੀ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ।
੫੦. ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਉਛਾਲੀਆਂ ਸਭਨੇ ਜਾਣੀਆਂ ।
੫੧. ਫੇਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -
੫੨. ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ

■ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਬਖਸਿਆ ਹੈ ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਅਦੁਤੀ ਸੇਵਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਕੇ ਥਾਂ ਮਲ ਲੈਂਦਾ, ਤੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸਾਂ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪਾਠਕ ਵਾਂਗ ਸੁਣਨਾ ਲੋਚਦਾ ਸਾਂ । ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਲਗਾਓ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸਲ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ । ਅਸਲ ਤੇ ਗੱਪਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੱਚ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਖੇੜਿਆ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਿਰਜਣ ਨਾਲ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮੋਹਨਤ ਨਾਲ ਓਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਜਿਹੜਾ ਜੇ ਇਹ ਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਸੀ । ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਆਪ ਜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਘਾਟ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਂਗ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ (ਕਮਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ) ਸਾਡੀ ਸੁਝ-ਬੁਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਅੰਬ ਚੂਪਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਠਲੀਆਂ ਗਿਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਪਨ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਲਈ ਹੈ ਉਸਦਾ ਲਾਭ ਕੌਮ ਜ਼ਰੂਰ ਉਠਾਇਗੀ । ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਪੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਤੇ ਖੰਡਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ-ਜਾਂ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ।

ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਹਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ੧੫.੧.੧੫

ਗਿਆਨੀ ਹਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਸੈਲਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਾਹਲ ਪੁਰ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੭.੧੨.੧੯੯੪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਜੀ ਹੈ-ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਹ ਭੁਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਪ੍ਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਕਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ ਗਿਆਨੀ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀਉਂ, ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪੂ ਭਰ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਲਗੀ ਢਾਹ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਤੇ ਚੌਕੰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਲਪ ਨਿਰੰਤਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸ ਤਕ ਚਲਦੀ ਰਹੇ । ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਭੋਟਾ ਕੀਤੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਣਮੁਲੀ ਕ੍ਰਿਤ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ, ਖੰਡਨ ਦਾ ਖੰਡਨ (੧) ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਈ-ਬਾਣੀ (ਅ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਵਾਦ ਦੇ ਖੰਡਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਅਤਿ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲੀ ਬੋਲੀਏ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸਫਲ ਹਕੀਮ ਵਾਂਗ ਇਜ਼ਹਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਮੁੜਕੇ ਨਾਂ ਜਾਗੇ ।—ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਰਦ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਤੇ ਗੁਣ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਭੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਵਾਤਸਾਯਨ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦੀਸ਼ਵਰ ਜੀ ਆਦਿ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰੀ ਖੋਜ ਦੀ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸੋਚ ਵੀ ਲੈ-ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਪਿੰਗਲ ਟੀਕਾਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ—

ਪਿੰਗਲ ਬਾਬ ਨਾਂ ਕਵੀਬਰੀ ਗੀਤਾ ਬਿਨ ਨਾਂ ਗਿਆਨ ॥ ਕੋਕ ਪੜੇ ਬਿਨ ਭੋਗ ਕਰੇ ਸੋ ਨਰ ਪਸੁ ਸਮਾਨ ॥

ਬਾਕੀ (ਅਨਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਅਗਿਆਨੀਆਂ) ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਸਲੀਲਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਫੇਰ ਇਸ ਫਰੇਬਾਂ ਤੇ ਮਕਰਾਂ ਭਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿੱਤ (ਵਿਖਾ ਚਰਿਤ੍ਰ) ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਮੁਕ, ਹੋਰਾ ਫੋਰੀਆਂ ਭਰਪੂਰ (ਘਟਨਾਵਾਂ) ॥

੧ਕਹੈ ਮਰੀ ਬਿਚਾਰੈ ॥੫॥ ੨ਰਾਨੀ ਕਹਤ ਨਿਪਤਿ ਸੋ ਕਰਿਯਹੁ ॥ ੩ਮੇਰੇ
 ਬਹੁਰਿ ਨ ਬਦਨ ਨਿਹਰਿਯਹੁ ॥ ੪ਔਰ ਸਖੀ ਕਾਹੂ ਨ ਦਿਖੈਯੋ ॥ ੫ਰਾਨੀ
 ਜਾਇ ਜਾਰ ਘਰਿ ਐਯੋ ॥੬॥ ੬ਸਾਚ ਬਚਨ ਜੜ੍ਹ ਸੁਨਤਿ ਉਚਰਿਕੈ ॥
 ੭ਦਮ ਕਹੈ ਰੋਕਿ ਗਈ ਜਨੁ ਮਰਿਕੈ ॥ ੮ਆਂਸੁ ਪੁਲਿਤ ਅਖਿਆਂ ਪਤਿ ਭਈ ॥
 ੯ਤਬ ਹੀਂ ਜਾਰ ਸਾਥ ਉਠਿ ਗਈ ॥੧੦॥ ੧੦ਆਂਖਿ ਪੂੰਛਿ ਨਿਪ ਹੋਰੈ ਕਹਾ ॥
 ੧੧ਉਹਾਂ ਨ ਅੰਗ ਤਵਨ ਕੋ ਰਹਾ ॥ ੧੨ਤਬ ਸਖਿਯਨ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਯੋ ॥
 ੧੩ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਪਸੁ ਨਿਪ ਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥੧੪॥ ੧੪ਰਾਨੀ ਗਈ ਸਦੇਹ ਸੂਰਗ
 ਕਹੈ ॥ ੧੫ਛੋਰਿ ਗਈ ਹਮ ਕੋ ਕਤ ਮਹਿ ਮਹੈ ॥ ੧੬ਮੂਰਖ ਸਾਚੁ ਇਹੈ
 ਲਹਿ ਲਈ ॥ ੧੭ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਸੁਰਪੁਰ ਤ੍ਰਿਯ ਗਈ ॥੧੮॥ ੧੮ਜੇ ਜੇ ਪੁੰਨ-ਮਵਾਨ
 ਹੈਂ ਲੋਗਾ ॥ ੧੯ਤੇ ਤੇ ਹੈਂ ਇਹ ਗਤਿ ਕੇ ਜੋਗਾ ॥ ੨੦ਜਿਨ ਇਕ ਚਿਤ
 ਹੈ ਕੈ ਹਰਿ ਧਿਆਯੋ ॥ ੨੧ਤਾ ਕੇ ਕਾਲ ਨਿਕਟ ਨਹਿ ਆਯੋ ॥੧੦॥ ੨੨ਇਕ
 ਚਿਤ ਜੋ ਧਿਆਵਤ ਹਰਿ ਭਏ ॥ ੨੩ਦੇਹ ਸਹਤ ਸੁਰਪੁਰ ਤੇ ਗਏ ॥ ੨੪ਭੇਦ
 ਅਭੇਦ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੫ਮੂਰਖ ਸੱਤਿ ਇਹੈ ਠਹਰਾਈ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪੰਦ੍ਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧॥੫੯੮॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੬ਸਹਰ ਸੁਨਾਰ ਗਾਂਵ ਸੁਨਿਯਤ ਜਹੈ ॥ ੨੭ਰਾਇ ਬੰਗਾਲੀ ਸੈਨ
 ਬਸਤ ਤਹੈ ॥ ੨੮ਸ੍ਰੀ ਬੰਗਾਲਮਤੀ ਤਿਹੈ ਰਾਨੀ ॥ ੨੯ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚੌਤ੍ਰਦਸ
 ਜਾਨੀ ॥੧॥ ੩੦ਬੰਗਦੇਇ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ ॥ ੩੧ਔਰ ਸੁੰਦਰੀ ਸਮ ਨਹਿ
 ਜਾ ਕੇ ॥ ੩੨ਤਿਨ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰੈ ਜਬਹੀ ॥ ੩੩ਕਾਮਦੇਵ ਕੇ ਬਸਿ ਭੀ
 ਤਬਹੀ ॥੨॥ ੩੪ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਹਿ ਭੂ ਪਰ ਪਰੀ ॥ ੩੫ਜਨੁ ਗਜ ਬੇਲਿ ਬਾਵ
 ਕੀ ਹਰੀ ॥ ੩੬ਸੁਛਬਿ ਰਾਇ ਸੁਧਿ ਪਾਇ ਬੁਲਾਇਸਿ ॥ ੩੭ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ
 ਮਾਨ ਮਚਾਇਸਿ ॥੩॥ ੩੮ਬਧਿਗੀ ਕੁਅਰਿ ਸਜਨ ਕੇ ਨੇਹਾ ॥ ੩੯ਜਿਮਿ ਲਾਗਤ
 ਸਾਵਨ ਕੋ ਮੇਹਾ ॥ ੪੦ਸੂਰ ਸੂਰ ਕਹਿ ਗਿਰੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ॥ ੪੧ਤਾਤ ਮਾਤ
 ਆਈ ਸਖਿ ਸਭ ਘਰ ॥੪॥ ੪੨ਮਾਤ ਮਰੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਹੈ ਜਨਿਯਹੁ ॥ ੪੩ਤਾ
 ਤਨ ਜੀ ਹੈ ਕੁਅਰਿ ਪ੍ਰਮਨਿਯਹੁ ॥ ੪੪ਜੋ ਮੈ ਕਹਤ ਤੁਮੈ ਸੋ ਕਰਿਯਹੁ ॥ ੪੫ਛੋਰਿ
 ਕਫਨ ਮੁਖ ਨਹਿਨ ਨਿਹਰਿਯਹੁ ॥੫॥ ੪੬ਤੁਮ ਕੋ ਤਾਤ ਮਾਤ ਦੁਖ ਹੈ ਹੈ ॥
 ੪੭ਤੁਮਰੀ ਸੁਤਾ ਅਧੋਗਤ ਜੈ ਹੈ ॥ ੪੮ਹਮਰੇ ਕਛੂ ਨ ਸੋਕਹਿ ਧਰਿਯਹੁ ॥ ੪੯ਛਮਾ
 ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਕਰਿਯਹੁ ॥੬॥ ੫੦ਰਵਿ ਸਸਿ ਕੋ ਮੈਂ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਰਾ ॥ ੫੧ਅਬ
 ਹੋਰੈ ਕਸ ਅੰਗ ਨ ਹਮਾਰਾ ॥ ੫੨ਸਾਸ ਘੂਟਿ ਜਨੁ ਕਰਿ ਮਰਿ ਗਈ ॥ ੫੩ਸਖਿਯਨ

i. ਕਿਥੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਇਕ ਤ੍ਰਿਪਾਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਛਲ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਈ। ਮੱਛੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਨੇ ਪਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਮੱਛੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਲ ਜਾਇ ਸਬ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੱਖੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਤਕਦੀ ਗੰਦੇ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਉਠਕੇ ਦੁੱਧ ਉਪਰ ਜਾ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਮੀ ਦੀ ਭਿੰਟ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਛੂਤ ਸਵੱਛ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੱਖੀ ਭਾਂਵੇ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਗੰਦੇ ਥਾਂ ਤੇ ਉਠਕੇ ਉਸ ਪਰ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਲੈਣ ਤੇ ਉਤਰ ਖਲੋਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਤ ਕੁਜਾਤ ਦਾ ਉਸ ਤੇ ਭੈ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਮੱਖੀ-ਮੱਛੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਨੈ ਜਾਤ ਕੁਜਾਤ ॥ ਚੋਰ ਠਗ ਤੇ ਭੂਟ ਦੀ ਕੌਣ ਸੁਣਾਵੇ ਬਾਤ ॥

ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਭਜਨੀਕ ਤੇ ਆਤਮ ਸਰੋਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਈ ਦੇਵੀ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ- ਦਸੋ ਉਸ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਕੀ ਹੋਈ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਮਲਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਦੱਸੋ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਧਨ ਮਾਲ ਦੀ ਕੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਨੇਤ੍ਰ ਗੀਣ ਲੱਛੁਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੱਛੂ ਖਾਣ ਤੋਂ। ਸੁਦਛਨ ਦੇਇ-ਰਾਣੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹਾਲ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦਾ ਹੈ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਨ ਬਚਨ ਹੈ—ਮਨਮੁਖ ਦੁਖ ਦਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖ ਬੀਜੈ ਦੁਖ ਖਾਇ ॥ ਦੁਖਿ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਰਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥੫੯੮॥੫੯੯॥੩॥

੧. ਤੂੰ ਮਰੀ ਸਮਝ ਲੈ ॥੫॥
੨. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਹੋਰ ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵੀਂ ।
੩. ਮੇਰਾ ਮੁੜਕੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇਂਗਾ ।
੪. ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਖੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਸਕੇਗੇ ।
੫. ਮੈਨੂੰ ਸਾਝ ਕੇ ਘਰ ਆ ਜਾਣਾ ॥੬॥
੬. ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ-
੭. ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਣੇ ਮਰ ਹੀ ਗਈ ਹੈ ।
੮. ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੁੰਦਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ
੯. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਯਾਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਈ ॥੭॥
੧੦. ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਿਥੇ ਗਈ ?
੧੧. ਉਥੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਾ ਰਿਹਾ ।
੧੨. ਸਖੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੱਚ ਬੂਠ ਦੀ -
੧੩. ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ॥੮॥
੧੪. ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਣੀ ਤਾਂ ਸਟੇ ਦੇਹ ਸੂਰਗ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੫. ਸਾਨੂੰ ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਛੱਡ ਗਈ
੧੬. ਮੁਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਸਮਝ ਲਈ
੧੭. ਕੇ ਸਣ ਦੇਹ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਲੀ ਗਈ ॥੯॥
੧੮. ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।
੧੯. ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।
੨੦. ਜਿਸਨੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
੨੧. ਉਸਦੇ ਮੌਤ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ॥੧੦॥
੨੨. ਜਿਹੜਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਜਪਦਾ ਹੈ ।
੨੩. ਉਹ ਦੇਹ ਸਮੇਤ ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
੨੪. ਵਿਚੋਂ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਲੱਭੀ ।
੨੫. ਮੁਰਖ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣ ਗਏ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਦਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੫॥੫੯੮੪॥ਚਲਦਾ॥
੨੬. ਸੁਨਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਗਾਉਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੨੭. ਰਾਇ ਬੰਗਾਲੀ ਸੈਨ ਉਥੇ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ।
੨੮. ਸ੍ਰੀ ਬੰਗਾਲ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੨੯. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨਾਂ (ਲੋਕਾਂ) ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੩੦. ਬੰਗਾ ਦੇਇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੧. ਜਿਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੩੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖਿਆ ।
੩੩. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਈ ॥੨॥
੩੪. ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸੂਲ (ਦਰਦ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗਿਰ ਪਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ।
੩੫. ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਰੁੱਖ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਵੇਲ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਬਾਸ ਦੇ ਉਤਾਂ ।
੩੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਭਿਭਿ ਰਾਇ ਸੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੩੭. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ॥੩॥
੩੮. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਵਿੰਨੀ ਗਈ ।
੩੯. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸਾਵਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਝੜੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
੪੦. ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਸੂਲ-ਸੂਲ ਕਹੱਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਗਿਰ ਗਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਹੈ ।
੪੧. ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਖੀਆਂ ਸਾਰੇ ਘਰ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ॥੪॥
੪੨. ਮਾਤਾ ਅਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ?
੪੩. ਕਿ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੱਸ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚੇ ?
੪੪. ਬੰਗਾ ਦੇਇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਮੈ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹੋ ਕਰੋ ।
੪੫. ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੱਢਣ ਪਾ ਦਿਉ ਮੁੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਦੇਖਣਾ ॥੫॥
੪੬. ਐ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ ।
੪੭. ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।
੪੮. ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।
੪੯. ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਛਮਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ॥੬॥
੫੦. ਮੈ ਹੁਣ ਤਕ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈ ਆਪਣਾ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ।
੫੧. ਹੁਣ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖੇ ।
੫੨. ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਜਾਣੇ ਮਰ ਗਈ ਹੈ ।
੫੩. ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ (ਢੱਕ ਦਿੱਤੀ) ॥੭॥

ਨਿਤ ਘਟਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ (ਮਨੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ) ਚੰਗ ਨਾਲ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਢੁਕਵੇਂ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਕ ਗੁਜਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਚੰਗੀ ਦੀ ਵਾਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਿਆਨਕ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਘੁਪ ਦੇ ਦਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬ ਕਮਾਲ ਨੇ ਦੂਰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਅਦਨੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਆਈ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਜਾਬਰਾਂ, ਦੇ ਤਾਜਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਰਿਣੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਰਚਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਚੰਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮੁਖੀ (ਪੰਜਾਬੀ) ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ) ਦੇ ਪਿਛ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਕਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਤੱਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦ-ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁਲੇਖਿਆਂ, ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਕਿਆਸਾਂ ਤੇ ਅਟਕਲ ਪਛੋਂਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਵਰਨਾਮਾ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ (ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ) ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਕਿੰਤੂ ਪੁੰਤੂ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਸੰਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ-ਆਲਮਾਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅੱਗੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਦਸਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਪਾਧੀ ਬਣਾਇਆ ਉਥੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੋੜਿਆ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ-ਮਿਥਿਹਾਸ ਦਾ ਫੰਬੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੱਚ ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ?

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ ਧੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਉ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾਵਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ-ਕੁਝ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕਣ ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਅਲੋਚਕ (ਪੜਚੋਲਕ) ਜਾਂ ਖੋਜੀ ਬਣਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਪਜੇ ਫੁਤੂਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਪਾਰ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਫਿਤਨੇ, ਖਮਾਲਾਂ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਸੋਹਰਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਨ ਵਸਾਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਬਿਕਸ਼ਨ ਜੀ ਬੋਨੀ ਪੁਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ-ਉਹ ਕਲਮ ਟੁੱਟ ਜਾਇ ਜੋ ਭੰਡਣ ਲਈ ਹੀ ਉਠਦੀ ਹੈ । (ਕਥਨਾਵਲੀ ਸੰਪਾਦਕ ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬੀ) ਨੂੰ ਭੁਲਕੇ ਹਿੰਗ ਲਗੇ ਨਾਂ ਫਟਕਤੀ ਰੰਗ ਵੀ ਚੰਖਾ ਆਏ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਕਿੰਤੂ ਕਰਕੇ ਕੱਢੂ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਬਦਨਾਮ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਿਆ ਨਾਮ ਨਾਂ ਹੋਗਾ- ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਕੇਵਲ ਕਲਮੀ ਤੇ ਚੁੰਜ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਘਿਰਦੇ ਸਗੋਂ ਬੋਲੇ-ਬੋਲੇ ਦੀ ਹਵਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਚ ਹੋਣਦੀ ਆਤਮਕ ਗਿਲਾਨੀ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਗਲਤ ਤੇ ਇਕ ਸਹੀ ਪਰ ਸਹੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਪਰ ਸਹੀ ਨੂੰ ਝੂਠਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।—ਦਸਾ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਿਧੇ ਸਾਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਬੁਰਦ ਨਾਲ ਬਾ-ਦਲੀਲ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਪੂਰਨ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜੇਹੀ ਬੇਲੋੜੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ਸਦਾ ਲਈ ਪੈ ਜਾਵੇ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਹ ਅਰੰਗਤਾ ਤੇ ਆਦਰ ਸਾਹਿਤ (੨.੧੨.੧੯੯੫) ਲੰਮੇਰੀ ਆਪੁ ਬਖਸ਼ਣ । ਨੋਟ-ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਾਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਹਿਤੁ-ਹਰੇਕਵਲ ਸਿੰਘ-ਸੈਲਾਨੀ (ਨੇਸ਼ਨਲ-ਟੀਚਰਜ, ਅਵਾਰਡ) ਮਾਹਿਲ ਪੁਰ (ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ)

ਲਪਿਟਿ ਬਸਤ੍ਰ ਮਹਿ ਲਈ ॥੭॥ ^੧ਬਕਰੀ ਬਾਂਧ ਸਿਰੀ ਮਧਿ ਦੀਨੀ ॥ ^੨ਛੋਰ
ਬਸਤ੍ਰ ਪਿਤ੍ਰ ਮਾਤ ਨ ਚੀਨੀ ॥ ^੩ਦੁਹੂੰ ਸੁਤਾ ਕੋ ਬਚਨ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ^੪ਸਲ
ਕੇ ਮਾਂਝ ਬਕਰਿਯਹਿ ਜਾਰਾ ॥੮॥ ^੫ਗਈ ਜਾਰ ਸੰਗ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^੬ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਕਿਨੀ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^੭ਦੁਹਿਤਾ ਮਰੀ ਜਾਰਿ ਜਨੁ ਦੀਨੀ ॥ ^੮ਤ੍ਰਿਯ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਚੀਨੀ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸੋਲਹ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੬॥੫੯੯੩॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ ਔਰੈ ॥ ^੨ਰਾਜਾ ਦੇਸ ਬੰਗਲਾ ਗੌਰੈ ॥
^{੧੧}ਸਮਨ ਪ੍ਰਭਾ ਤਾ ਕੀ ਪਟਰਾਨੀ ॥ ^{੧੨}ਜਿਹੋ ਸਮ ਸੁਨੀ ਨ ਕਿਨੀ ਬਖਾਨੀ ॥੧॥
^{੧੩}ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭਾ ਇਕ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^{੧੪}ਬਹੁਰਿ ਬਿਧਾਤਾ ਤਸਿ ਨ ਸਵਾਰੀ ॥
^{੧੫}ਤਾ ਕੀ ਆਭਾ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ ॥ ^{੧੬}ਜਨੁ ਕਰਿ ਫੂਲਿ ਅਬਾਸੀ ਰਹੀ ॥੨॥
^{੧੭}ਭੂਮਿ ਗਿਰੀ ਤਾ ਕੀ ਸੁੰਦਤਾਈ ॥ ^{੧੮}ਤਾਂਤੇ ਅਬਾਸੀ ਲਈ ਲਲਾਈ ॥
^{੧੯}ਗਾਲੁਨ ਤੇ ਜੋ ਰਸ ਚੁਇ ਪਰਾ ॥ ^{੨੦}ਭਯੋ ਗੁਲਾਬ ਤਿਸੀ ਤੇ ਹਰਾ ॥੩॥
^{੨੧}ਜੋਬਨ ਜਬ ਆਯੋ ਅੰਗ ਤਾਂਕੇ ॥ ^{੨੨}ਸਾਹ ਏਕ ਆਯੋ ਤਬ ਵਾਂਕੇ ॥
^{੨੩}ਏਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰਿ ਤਿਹ ਸੰਗਾ ॥ ^{੨੪}ਜਨ ਮਨਸਾ ਦੈ ਜਏ ਅਨੰਗਾ ॥੪॥
^{੨੫}ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਨਾਮ ਤਿਹੋ ਨਰ ਕੋ ॥ ^{੨੬}ਕੰਕਨ ਜਾਨ ਕਾਮ ਕੇ ਕਰ ਕੋ ॥
^{੨੭}ਭੂਖਨ ਕੋ ਭੂਖਨ ਤਿਹ ਮਾਨੋ ॥ ^{੨੮}ਦੂਖਨ ਕੋ ਦੂਖਨ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥੫॥ ^{੨੯}ਪੁਰਖ
ਪ੍ਰਭਾ ਤਾਕੋ ਜਬ ਲਹਾ ॥ ^{੩੦}ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਐਸੇ ਕਰ ਕਹਾ ॥ ^{੩੧}ਐਸਿ
ਕਰੋ ਮੈ ਕਵਨ ਉਪਾਈ ॥ ^{੩੨}ਮੋਰਿ ਇਹੀ ਸੰਗ ਹੋਇ ਸਗਾਈ ॥੬॥
^{੩੩}ਪ੍ਰਾਤਹਿਕਾਲ ਸੁਯੰਬਰ ਕਿਯਾ ॥ ^{੩੪}ਕੁੰਕਮ ਡਾਰਿ ਤਿਸੀ ਪਰ ਦਿਯਾ ॥
^{੩੫}ਅਰੁ ਪੁਪਨ ਕੋ ਡਾਰਿਸਿ ਹਾਰਾ ॥ ^{੩੬}ਹੋਰਿ ਰਹੇ ਮੁਖ ਭੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥੭॥
^{੩੭}ਤਿਹੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ ਸਭਹੂੰ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ^{੩੮}ਸਾਹ ਪੁਤ੍ਰ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥
^{੩੯}ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬਿਚਰਾ ॥ ^{੪੦}ਇਹੋ ਛਲ ਕੁਅਰਿ ਸਭਨ ਕਹੋ
ਛਰਾ^੦ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਤ੍ਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੭॥੬੦੦੧॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੧}ਮਰਗਜ ਸੈਨ ਹੁਤੋ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ॥ ^{੪੨}ਮਰਗਜ ਦੇਇ ਨਾਰਿ ਜਾਕੇ
ਘਰ ॥ ^{੪੩}ਰੂਪਵਾਨ ਧਨਵਾਨ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ^{੪੪}ਭਿਛਕ ਕਲਪਤਰੁ; ਦੂਜਨਨ ਕਾਲਾ ॥੧॥
^{੪੫}ਮੂੰਗੀ ਪਤਨਾ^੧ ਦੇਸ ਤਵਨ ਕੋ ॥ ^{੪੬}ਜੀਤਿ ਕਵਨ ਰਿਪ ਸਕਤ ਜਵਨ ਕੋ ॥
^{੪੭}ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤਿਹੋ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੪੮}ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਅਸੁਰ ਮਨ ਲਾਜੈ ॥੨॥

i. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਧੋਬੇ ਫਰੇਬ ਠਗੀਆਂ ਜਾਂ ਚੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਇਹਨਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਸੂਪ ਬਣਕੇ ਡੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਨਜਰ ਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਈ ਤੇ ਨਕਾਬ (ਭੁਰਕੇ) ਵਿਚ ਲਕੋ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਬਣਿਆ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ—ਜਨਾਨਾ, ਖਜਾਨਾ, ਰਧਾਨਾ ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਦੇ ਦੇ ਮੁਹਬਾਜ ਨੇ।

ਹੁਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਦੇ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਹੈ ਰੱਬ ਬੈਰ ਕਰੇ।

ii. ਮੂੰਗੀ ਪਟਨ (ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਵਿਜਾਪੁਰ ਪਤਮ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ)

੦. ਵੈਸੇ ਇਸ ਚੰਗੇ ਵਿਚ ਛਲ ਕਪਟ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਕ ਪਤੀ ਧਾਪਮ ਕਰਨਾ ਹਰੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਸੁਪੰਬਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਥੋਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ—ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਪਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਪਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪੇਕੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਨਾਲ ਵਰਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਤੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਲਈ (ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਰਜਾਮੰਦੀ ਦੇ।

੧. ਮਰੀ ਬੱਕਰੀ ਬੰਨ ਕੇ ਸਿਰੀ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਢੱਕ ਦਿੱਤੀ ।
  ੨. ਕੱਢਣ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਨਿਕਲ ਗਈ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਾ ਵੇਖੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਚਨ ।
  ੩. ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੱਪੜਾ ਚੁਕ ਕੇ ਮੁਖ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ।
  ੪. ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬੱਕਰੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ ॥੮॥
  ੫. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਆਪ ਯਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ।
  ੬. ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਪਾਇਆ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ-
੭. ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀ ।
  ੮. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਿਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸਮਝੀ ॥੯॥੧
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੋਹਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੬॥੫੯੯੩॥ਚਲਦਾ॥
੯. ਚੋਪਈ ॥ ਫੇਰ ਸੁਬੁਧ ਵਜੀਰ ਨੇ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹੀ ।
  ੧੦. ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੌਰ ਯੋਗ ਸੀ ਭਾਵ ਗੌਰ ਨਾਮ ਦਾ ॥
  ੧੧. ਸਮਨ ਪ੍ਰਭਾ ਉਸਦੀ ਪਟਰਾਨੀ ਸੀ ।
  ੧੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਨਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੱਸੀ ਹੈ ॥੧॥
  ੧੩. ਪੁਹਪ ਪ੍ਰਭਾ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੧੪. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ।
  ੧੫. ਉਸਦੀ ਦਿਖ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
  ੧੬. ਜਾਣੇ ਫੁਲਵਾੜੀ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥੨॥
  ੧੭. ਜਿਵੇਂ ਫੁਲ ਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਗਈ ।
  ੧੮. ਉਸ ਦੀ ਲਾਲੀ ਇਸ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ-
  ੧੯. ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਰਸ ਚੋਂ ਕੇ ਗਿਰਿਆ ।
  ੨੦. ਉਸ ਦੀ ਹਰਿਆਈ ਚੋਂ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹੈ ॥੩॥
  ੨੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਜੋਬਨ ਆ ਗਿਆ
  ੨੨. ਤਦ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।
  ੨੩. ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ।
  ੨੪. ਜਾਣੇ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੇਵੇਂ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੪॥
  ੨੫. ਗਾਂਧੀ ਰਾਇ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ
  ੨੬. ਜਾਣੇ ਕਿ ਕਾਮ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੜਾ ਹੈ (ਕੰਗਨ) ।

੨੭. ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀ ਜੇਵਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜੇਵਰ ਸਮਝੋ ।
੨੮. ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਦਿਲਾਂ ਲਈ ਇਕ ਰੋਗ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਲਵੋ ॥੫॥
੨੯. ਪੁਹਪ ਦੇਇ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਵੇਖੀ ।
੩੦. ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ-
੩੧. ਐਸਾ ਹੁਣ ਮੈ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ-
੩੨. ਮੇਰੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੬॥
੩੩. ਮਾਪਿਆ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਅੰਬਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾ ਰਾਜੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ਤੇ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲ ਗਿਆ
੩੪. ਕੇਸਰ ਕੁੰਗੂ ਜੈ ਮਾਲਾ ਲੋਕੇ ਆ ਗਈ
੩੫. ਉਸੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਕੁੰਗੂ ਡੋਲ ਕੇ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਜੈ ਮਾਲਾ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
੩੬. ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਰਾਜੇ ਮੂੰਹ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ॥੭॥
੩੭. ਸਭ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸਮਝਿਆ ।
੩੮. ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ।
੩੯. ਮਾਤਾ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾਂ ਪਾਇਆ ।
੪੦. ਐਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੭॥੬੦੦੧॥ਚਲਦਾ॥

੪੧. ਮਰਗਜ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੪੨. ਮਰਗਜ ਦੇਇ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੩. ਉਹ ਰਾਜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਧਨਵਾਨ ਬਹੁਤ ਸੀ ।
੪੪. ਮੰਗਤਿਆਂ ਲਈ ਕਲਪ ਬਿਛ ਸਮਾਨ ਸੀ ਤੇ ਬੁਰੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਲ ਰੂਪ ਸੀ ।
੪੫. ਮੁੰਗੀ ਪਟਨ ਉਸ ਦਾ ਦੇਸ ਸੀ ।
੪੬. ਉਹ ਕੇਹੜਾ ਦੁਸਮਨ ਹੈ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਜਿਤ ਸਕੇ?
੪੭. ਬੇਅੰਤ ਉਸ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜ ਰਹੀ ਸੀ ।
੪੮. ਜਿਹੜੀ ਸੁਰ ਨਰ ਤੇ ਨਾਗ ਅਰਥਾਤ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਦਾ ਸੀ

ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਲਈ ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ੳ-ਮੈ ਕਾਮਣਿ ਮੇਰਾ ਕੰਤੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਜੇਹਾ ਕਰਾਏ ਤੇਹਾ ਕਈ ਸੀਗਾਰੁ ॥੧॥

ਜਾਂ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕਰੇ ਭੋਗੁ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋਗੁ ॥੫:੧੧੨੮॥ਮ:੩॥

ਅ-ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਏਕੇ ਜਾਣੈ ॥ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਛੋਡੈ ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ॥ਉਹੀ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਦੁਹਾਗਣ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਕੇ—ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ, ਆਗਿਆਕਾਰ-ਗੁਣਵੰਤੀ ਤੇ ਗੁਣ ਲੈ ਕੇ ਅਸਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਨਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਤ ਪਰਾਣੀ ਬੇਮੁਖ ਹੈ

ੳ-ਦੋਹਰਾਣੀ ਮਹਲ ਨ ਪਾਇਨੀ ਨ ਜਾਣਨਿ ਪਿਰ ਕਾ ਸੁਆਉ ॥ ਫਿਕਾ ਬੋਲਹਿ ਨਾ ਨਿਵਹਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਸੁਆਉ ॥੧॥

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਵਸ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਤੀ ਦਾ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਨਾਕੀਐ ਗਿਆਨ ਮਤੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥੫:੪੨੬॥ਮ:੩॥

ਅ-ਸੋਹਾਗਣੀ ਆਪਿ ਸਵਾਰੀਓਨੁ ਲਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਚਲਦੀਆ ਨਾਮੇ ਸੀਗਾਰੁ ॥੨॥

ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ ਪਿਰੁ ਆਪਣਾ ਸਚੀ ਸੇਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ਪਿਰ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਸੋਹੀਆ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥੩॥

ਗਿਆਨ ਅਪਾਰੁ ਸੀਗਾਰੁ ਹੈ ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਨਾਰਿ ॥ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ਸੁੰਦਰੀ ਪਿਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰਿ ॥੪॥

ਜਿਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬੰਗਾ ਦੇਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ

ੲ-ਸੋਹਾਗਣੀ ਸੀਗਾਰੁ ਬਣਾਇਆ ਗੁਣ ਜਾ ਗਲਿ ਹਾਰ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰਮਲੁ ਤਨ ਲਾਵਣਾ ਅੰਤਰਿ ਰਤਨੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥੬॥

ਅਰਥਾਤ ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਣੀ (ਪਿਰਮਲੁ) ਪਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗ ਲਾਵਣਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਹਾਗਣੀ ਲਈ ਇਕ ਰਤਨ ਰੂਪੀ ਉਚੀ ਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਹੈ-ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਭਗਤੀ ਸੁਹਾਗਣਾ ਵਾਂਗ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਹੈ—

ਭਗਤ ਰਤੇ ਸੇ ਉਤਮਾ ਜਤਿ ਪਤਿ ਸਬਦੇ ਹੋਇ ॥ ਬਿਨ ਨਾਵੇ ਸਭ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਕੀੜਾ ਹੋਇ ॥੭॥ਉਹੀ॥

ਸ-ਇਕਿ ਪਿਰੁ ਹਦੁਰਿ ਨ ਜਾਣਨੀ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥ ਕਿਉ ਪਾਇਨਿ ਭੋਹਾਗਣੀ ਦੁਖੀ ਰੇਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥੫:੪੨੮॥ਮ:੩॥

ਹ-ਦੋਹਰਾਣੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈਆਂ ਰੂੜ ਬੋਲਿ ਬਿਖੁ ਖਾਹਿ ॥ ਪਿਰ ਨ ਜਾਣਨਿ ਆਪਣਾ ਸੁੰਢੈ ਸੇਜ ਦੁਖ ਪਾਹਿ ॥ਉਹੀ॥

ਕ-ਸੋ ਪਿਰੁ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਹੈ ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਜੋ ਸੁਖ ਲੋੜਹਿ ਕਾਮਣੀ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇ ॥੮॥ਉਹੀ॥

ਖ-ਮਨਮੁਖਿ ਸਦਾ ਦੁਹਾਗਣੀ ਢਰਿ ਖੜੀਆ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਰ ਕਾ ਸੁਆਉ ਨ ਆਇਓ ਜੋ ਧੁਰ ਲਿਖਿਆ ਸੋ ਕਮਾਹਿ ॥੨॥੨੨੮॥ਉਹੀ॥

ਗ-ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਹੈ ਭਗਤਿ ਸੀਗਾਰਿ ॥ ਅਨਦਿਨ ਰਾਵਹਿ ਪਿਰੁ ਆਪਣਾ ਸਚੁ ਰਖਹਿ ਉਰਧਾਰਿ ॥੪॥ਉਹੀ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਰੁ ਰਾਵਿਆ ਆਪਣਾ ਤਿਨਾ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥ ਸਦਾ ਪਿਰ ਕੈ ਸੀਗਿ ਰਹਹਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥੫॥

ਤਨ ਮਨੁ ਸੀਤਲ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਪਿਰ ਕੈ ਭਾਇ ਪਿਆਰਿ ॥ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰਿ ॥੫:੪੨੮॥ਮ:੩॥

੧੬੬ ਏਕ ਪੁਰਖ ਰਾਨੀ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬੭ ਤੇਜਮਾਨ ਗੁਨ ਮਾਨ ਸਵਾਯੋ ॥ ੧੬੮ ਪੁਰਖ
ਰਾਜ ਜਨੁ ਮਧਿ ਪੁਰਖਨ ਕੇ ॥ ੧੬੯ ਚੋਰਿ ਲੇਤਿ ਜਨੁ ਚਿਤ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ॥੩॥
ਸੋਰਠਾ ॥ ੧੭੦ ਰਾਨੀ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ; ਤਵਨ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ॥ ੧੭੧ ਅਤਿ
ਰੁਚਿ ਅਧਿਕ ਬਢਾਇ ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨਤ ਭਈ ॥੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧੭੨ ਤਬ
ਲਗਿ ਨਾਥ ਧਾਮ ਤਿਹੋ ਆਯੋ ॥ ੧੭੩ ਮਨਹਾਂ ਤਰ ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਰ ਛਪਾਯੋ ॥
੧੭੪ ਬਹੁ ਬੁਗਚਾ ਆਗੇ ਦੈ ਡਾਰੇ ॥ ੧੭੫ ਤਾ ਕੇ ਜਾਤ ਨ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰੇ ॥੫॥
੧੭੬ ਬਹੁ ਚਿਰ ਤਹੋ ਬੈਠਾ ਨਿਪ ਰਹਾ ॥ ੧੭੭ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਲਹਾ ॥
੧੭੮ ਜਬ ਹੀ ਉਠਿ ਅਪਨੇ ਘਰ ਆਯੋ ॥ ੧੭੯ ਤਬ ਹੀ ਤ੍ਰਿਯ ਘਰ ਮੀਤ
ਪਠਾਯੋ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਅਠਾਰਹ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੮॥੬੦੦੭॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੭੯ ਸੁਨੋ ਨਿਪਤਿ ਮੈਂ ਭਾਖਤ ਕਥਾ ॥ ੧੮੦ ਜਹ ਮਿਲਿ ਦੇਵ ਸਮੁੱਦ
ਕਹੋ ਮਥਾ ॥ ੧੮੧ ਤਹਾ ਸੁ ਬ੍ਰਤ ਨਾਮਾ ਮੁਨਿ ਰਹੈ ॥ ੧੮੨ ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਤੀ ਜਾਕਹੋ
ਜਗ ਕਹੈ ॥੧॥ ੧੮੩ ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਨਿ ਰਾਜ ਮਤੀ* ਤਿਹ ਰਹੈ ॥ ੧੮੪ ਰੂਪ ਅਧਿਕ
ਜਾ ਕੋ ਸਭ ਕਹੈ ॥ ੧੮੫ ਅਸਿ ਸੁੰਦਰਿ ਨਹਿ ਔਰੋ ਤਰੀ ॥ ੧੮੬ ਹੋ ਹੋ ਹੈ ਨ
ਬਿਧਾਤਾ ਕਰੀ ॥੨॥ ੧੮੭ ਸਾਗਰ ਮਥਨ ਦੇਵ ਜਬ ਲਾਗੇ ॥ ੧੮੮ ਮਥਯੋ ਨ ਜਾਇ
ਸਗਲ ਦੁਖ ਪਾਰੇ ॥ ੧੮੯ ਤਬ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੯੦ ਸੁਨੋ
ਦੇਵਤਿਯੋ ਬਚਨ ਹਮਾਰੇ ॥੩॥ ੧੯੧ ਜੋ ਬਿਧਿ ਧਰੈ ਸੀਸ ਪਰ ਝਾਰੀ ॥ ੧੯੨ ਪਾਨਿ
ਭਰੈ ਜਲ ਰਾਸਿ ਮੰਝਾਰੀ ॥ ੧੯੩ ਮੇਰੇ ਧੂਰਿ ਪਗਨ ਕੀ ਧੋਵੈ ॥ ੧੯੪ ਤਬ ਯਹ
ਸੁਫਲ ਮਨੋਰਥ ਹੋਵੈ ॥੪॥ ੧੯੫ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਰਾ ॥ ੧੯੬ ਝਾਰੀ
ਰਾਖਿ ਸੀਸ ਜਲ ਭਰਾ ॥ ੧੯੭ ਦੇਖਹੁ ਇਹੋ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਚਰਿਤਾ ॥ ੧੯੮ ਇਹੋ
ਬਿਧਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਯੋ ਕਰਤਾ ॥੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਉਨੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੧੯॥੬੦੧੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੯੯ ਭੂਮਿ ਭਾਰ ਤੇ ਅਤਿ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੦੦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੈ ਦੁਖਿ ਰੋਇ ਸੁਨਾਯੋ ॥
੨੦੧ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰੀ ਬਿਸਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥ ੨੦੨ ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਗ ਦੇਵਾ ॥੧॥
੨੦੩ ਮੁਰ ਦਾਨਵ ਕੋ ਕੰਸਵਤਾਰਾ ॥ ੨੦੪ ਕਰਤ ਪੁਰਬਲੋ ਦੋਹ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੨੦੫ ਵਾ
ਕੋ ਕਰਤ ਹਨਨ ਕੇ ਦਾਵੈ ॥ ੨੦੬ ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਆਸੁਰਨ ਤਹਾਂ ਪਠਾਵੈ ॥੨॥
੨੦੭ ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਤਨਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ੨੦੮ ਪੁਨਿ ਸਕਟਾਸੁਰ ਦੇਹ ਉਧਾਰੀ ॥ ੨੦੯ ਬਹੁਰਿ

* ਸ੍ਵਭਤ ਮੁਨੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਮਤੀ

੧ ਵਜੀਰ ਸੁਬਧਿ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦਾ ਨਰ ਤਾਂ ਕੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਠੱਗ ਲਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪੁਜਾ ਲਏ ਸਨ ਅਰਥਾਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇਵ ਤੇ ਦੇਵਤ ਸਭ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿਧ ਸੁਟਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗੇ ਸਭ ਦੇ ਅਕੜੇਵੇਂ ਢਿਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹੋਸ਼ ਮਿਧਿ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

੦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੋਹੇ ਪੁਰਬਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦੇ।

ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਤਕੋ-ਸੁਹਾਗਣ ਤੇ ਦੁਹਾਗਣ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਖਾ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਦੇਵ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਸਖੇ ਦੇ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਪਤੀ ਦਾ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਪਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁੜ ਕੁਸਤ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ-ਉਹ ਭ੍ਰਮ ਭੁਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਬਿਖ (ਜਹਿਰ ਜਨਾ ਗੰਦਗੀ) ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮੁਖ ਗੁਰ ਵੀ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੁਲ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੀ ਸੋਜ ਨੂੰ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੁੰਨੀ (ਖਾਲੀ) ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀਵਰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ-ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਤੀ ਇਕ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸੇ ਨਾਲ ਚਿਤ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਐ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੇ ਤੂੰ ਸੁਖ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਵੀ।

੧. ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੨. ਜੋ ਤੇਜਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਵਾਇਆ ਸੀ ।
੩. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
੪. ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੫. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੬. ਬਹੁਤ ਰੁਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਤ ਹੋਈ ॥੪॥
੭. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੮. ਪੁਛਤੀ ਦੇ ਹੇਠ ਉਸਨੇ ਯਾਰ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ-ਉਪਰ ਪੁਛਤੀ
੯. ਸੀ ਮੁਹਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਿਸਤ੍ਰੇ ਤੇ ਟਰੰਕ ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗਾ ਵੀ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ-ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ-
੧੦. ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ॥੫॥
੧੧. ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ।
੧੨. ਉਸਦੀ ਭਲਾਈ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।

੧੩. ਜਦ ਰਾਜਾ ਉਠਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
  ੧੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਿੱਤਰ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੮॥੬੦੦੭॥ਚਲਦਾ॥

੧੫. ਸੁਘੜ ਵਜੀਰ ਚਤ੍ਰਿ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਨੋ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਇਕ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।
੧੬. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੇਵ ਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਿਆ ।
੧੭. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ੁਭ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮੁਨੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ
੧੮. ਬਹੁਤ ਸੰਜਮੀ ਉਸਨੂੰ ਜਗ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੧੯. ਸਭ ਮੁਨੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੁਨਿਰਾਜ ਮਤੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
੨੦. ਜਿਸ ਤੇ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਜਗ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੧. ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਈ ।
੨੨. ਨਾ ਹੈ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਵਿਧਾਤਾ ਹੋਰ ਬਣਾਈ ॥੨॥
੨੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਲੱਗੇ ।
੨੪. ਤਾਂ ਉਹ ਰਿੜਕਿਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ।

ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਹ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਵਸਾ ਲੈ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਨਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੋ ਕੇ ਧੱਕੇ ਖਾਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਦਰ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤੀ ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਧੁਰੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਦੀਆਂ ਹਨ । ਗੁਰਮੁਖ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਤੇ ਉਸਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਵਸ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਣ ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸੁਖ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮੈਂਸ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਸੀਤਾ ਨੇ ਰਾਮ ਦਾ ਤੇ ਦਮਪਤੀ ਨਾਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਪਿਛਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਮਨ ਠੰਡੇ ਠਾਰ ਤੇ ਮੁਖ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਜ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਅਭਿਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਗਤਾ ਤੇ ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਉਗਣਾਂ ਭਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਨਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਕ ਅਉਗਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲਵਾਂ । ਪਤੀ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਬੇਵਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਸੌ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਵੇਰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹਾਂ । ਜੇ ਮੈਂ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮਕ ਤਿਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੀ ਸੋਜ ਤੇ ਚਲੀ ਵੀ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ—

ਏਕ ਨ ਭਰੀਆ ਗੁਣ ਕਰ ਧੋਵਾ ॥ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥੧॥

ਇਉ ਕਿਉ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵਾ ॥ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੋਜੇ ਆਵਾ ॥ ਅਗੈ ਸਹੁ ਭਾਵਾ ਕਿ ਨਾ ਭਾਵਾ ॥੨॥

ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਬਹਿਬਲਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ਹੀ ਮਾਈ ॥ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਬਿਨੁ ਰਹਨੁ ਨਾ ਜਾਈ ॥੫:੩੫੬-੫੭॥੧॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਚਾਖਿਆ ਮੇਰੀ ਤਿਸ ਨ ਭੁਝਾਨੀ ॥ ਗਇਆ ਸੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨ ਪਛਤਾਨੀ ॥੩॥

ਅਜੇ ਸੁ ਜਾਗਉ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ॥ ਭਈ ਲੋ ਉਦਾਸੀ ਰਹਉ ਨਿਰਾਸੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਹਉਮੈ ਖੋਇ ਕਰੇ ਸੀਗਾਰੁ ॥ ਤਉ ਕਾਮਣਿ ਸੋਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰ ॥੪॥ਉਹੀ॥

ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ-ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਵਾਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ੦ ਸਿਰਫ਼ ਹੈ ।

ਆਪੋ ਰਸੀਆਂ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੋ ਰਾਵਣ ਹਾਰ ॥ ਆਪੋ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੋ ਸੋਜ ਭਤਾਰੁ ॥

ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥੫:੨੩॥੧॥

ਮੇਰੇ ਵਿਰਧੀ ਵੀਰੇ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਦਸਣ ? ਉਹ ਆਪੋ ਹੀ ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਤੋਂ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਰਵਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਚੋਲਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਤੇ ਸੋਜ ਅਤੇ ਭਤਾਰ (ਪਤੀ) ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ-ਉਹ ਰੰਗੀਲਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ-ਫੇਰ ਉਹਲਾ ਕਿਸ ਤੋਂ ?

ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਤੇਤੀ ਜੇਤਾ ਰੂਪ ਕਾਇਆ ਤੇਰੀ ॥ ਤੁ ਆਪੋ ਰਸਨਾ ਆਪੋ ਬਸਨਾ ਅਵਰ ਨ ਦੁਜਾ ਕਰੋ ਮਾਈ ॥੧॥

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ ॥ ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ ਆਪੋ ਮਾਰੇ ਆਪੋ ਛੋਡੇ ਆਪੋ ਲੇਵੈ ਦੋਇ ॥

ਆਪੋ ਵੇਖੋ ਆਪੋ ਵਿਗਸੇ ਆਪੋ ਨਦਰ ਕਰੋਇ ॥੫:੩੫੦॥੧॥

ਅ-ਕਿਸੁ ਤੂੰ ਪੁਰਖੁ ਜੋਹੁ ਕਉਣ ਕਹੀਐ ਸਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥੨॥ਉਹੀ॥ ਸੋਚੋ ਦਸੋ, ਇਸਤਰੀ ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੌਣ ਹੈ ॥

੨੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਹਾ ।
  ੨੬. ਕਿ ਐ ਦੇਵਤਿਓ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ॥੩॥
  ੨੭. ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਰ ਗਾਗਰ ਧਰੇ ।
  ੨੮. ਤੇ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਵੇ ।
  ੨੯. ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਧੋਵੇ ।
  ੩੦. ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪॥
  ੩੧. ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ।
  ੩੨. ਝੱਟ-ਝੱਟ ਗਾਗਰ (ਘੜਾ) ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਰੱਖ ਲਿਆ
  ੩੩. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨ ! ਵੇਖ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ
  ੩੪. ਜਗਤ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੫॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੧੯॥੬੦੧੨॥ਚਲਦਾ॥

੩੫. ਚੌਪਈ ॥ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਮੰਨਿਆ ।
੩੬. ਤਦ ਉਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਰੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ
੩੭. ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ।
੩੮. ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜਗਤ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ॥੧॥
੩੯. ਕੰਸ ਜੋ ਮੁਰ ਦੈਤ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ ।
੪੦. ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੪੧. ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਉਪਾਇ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ-ਦਾਵ ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ।
੪੨. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦੈਤ ਉਥੇ ਭੇਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ॥੨॥
੪੩. ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਤਨਾ ਰਾਖਸੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।
੪੪. ਫੇਰ ਸਕਟਾਸੁਰ ਦੈਤ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਉਪਾਰ ਕੀਤਾ । ਜਦੋਂ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ
੪੫. ਫੇਰ

੧ਬਕਾਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ੨ਬਿਖਭਾਸੁਰ ਕੇ ਬਿਖਨ ਉਪਾਰਯੋ ॥੩॥
 ੩ਆਘਾਸੁਰ ਕੋ ਅਘ ਨਿਵਰਤ ਕਰਿ ॥ ੪ਪੁਨਿ ਕੇਸੀ ਮਾਰਯੋ ਚਰਨਨ ਧਰਿ ॥
 ੫ਬਹੁਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੈ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੬ਧਰਿ ਕਰਿ ਪਰ ਗਿਰ; ਇੰਦ੍ਰ
 ਹਰਾਯੋ ॥੪॥ ੭ਨੰਦਹਿ ਛੀਨ ਬਰਨ ਤੇ ਲਯਾਯੋ ॥ ੮ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ ਸੁਤਹਿ
 ਮਿਲਾਯੋ ॥ ੯ਦਾਵਾਨਲ ਤੇ ਗੋਪ ਉਬਾਰੇ ॥ ੧੦ਗੋਪਨ ਸੋ ਬਿਜ ਕਰੇ
 ਅਖਾਰੇ ॥੫॥ ੧੧ਕੁਬਲਯਾ ਗਜ ਕੋ ਦਾਂਤ ਲਯੋ ਹਰਿ ॥ ੧੨ਚਾਂਡੂਰਹਿ
 ਮੁਸਟਕਹਿ ਪ੍ਰਹਰਿ ਕਰਿ ॥ ੧੩ਪਕਰਿ ਕੇਸ ਤੇ ਕੰਸ ਪਛਾਰਾ ॥ ੧੪ਉਗ੍ਰਸੈਨ
 ਸਿਰ ਛੱਡਹਿ ਢਾਰਾ ॥੬॥ ੧੫ਜਰਾ ਸਿੰਧੁ ਕੀ ਚਮੁੰ ਸੰਘਾਰੀ ॥ ੧੬ਸੰਖ ਲਯੋ
 ਸੰਖਾਸੁਰ ਮਾਰੀ ॥ ੧੭ਨਗਰ ਦੂਰਿਕਾ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ੧੮ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਜੀਤਿ
 ਨਰੇਸਾ ॥੭॥ ੧੯ਦੰਤ ਬੱਕ੍ਰ ਨਰਕਾਸੁਰ ਘਾਯੋ ॥ ੨੦ਸੋਰਹ ਸਹੱਸ ਬਧੂ ਬਰਿ
 ਲਯਾਯੋ ॥ ੨੧ਪਾਰਜਾਤ ਸੁਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਯਾਯਾ ॥ ੨੨ਬਿੰਦਾਬਨ ਮਹਿ ਖੇਲ
 ਦਿਖਾਯਾ ॥੮॥ ੨੩ਪੰਡੂਨ ਕੀ ਜਿਨ ਕਰੀ ਜਿਤਾਰੀ ॥ ੨੪ਦ੍ਰੋਪਦ ਸੁਤਾ ਕੀ
 ਲਾਜ ਉਬਾਰੀ ॥ ੨੫ਸਭ ਕੌਰਵ ਕੇ ਦਲਹਿ ਖਪਾਈ ॥ ੨੬ਸੰਤਹਿ ਆਂਚ ਨ
 ਲਾਗਨ ਪਾਈ ॥੯॥ ੨੭ਸਭੈ ਸੁ ਚੁਨਤਾ ਜੋ ਕਰਿ ਜੈਯੈ ॥ ੨੮ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ
 ਅਧਿਕ ਡਰੈਯੈ ॥ ੨੯ਤਾ ਤੇ ਥੋਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੦ਚੂਕ ਹੋਇ ਕਬਿ ਲੇਹੁ
 ਸੁਧਾਰੀ ॥੧੦॥ ੩੧ਅਬ ਮੈਂ ਕਹਤ ਕਥਾ ਰੁਕਮਨੀ ॥ ੩੨ਜਿਹੋ ਛਲ ਬਰਯੋ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋ ਧਨੀ ॥ ੩੩ਲਿਖਿ ਪਤਿਯਾ ਦਿਜ ਹਾਥ ਪਠਾਈ ॥ ੩੪ਕਹਿਯਹੁ
 ਮਹਾਰਾਜ ਤਨ ਜਾਈ ॥੧੧॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ੩੫ਬਯਾਹ ਬਦਯੋ ਸਿਸਪਾਲ ਭਏ; ਸੁਈ
 ਜੋਰਿ ਬਰਾਤ ਬਿਯਾਹਨ ਆਏ ॥ ੩੬ਹੋ ਅਟਕੀ ਮਧਸੂਦਨ ਸੋ; ਜਿਨ ਕੀ ਛਬਿ
 ਹਾਟਕ ਹੋਰਿ ਹਿਰਾਏ ॥ ੩੭ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਜਿਮਿ ਪਯਾਸ ਘਟੈ ਨ; ਬਿਨਾ ਘਨ
 ਸੇ ਘਨ ਸਯਾਮ ਸੁਹਾਏ ॥ ੩੮ਹਾਰਿ ਗਿਰੀ, ਨ ਹਿਰਯੋ ਹਿਯ ਕੋ ਦੁਖ; ਹੋਰਿ
 ਰਹੀ, ਨ ਹਰਾ ਹਰਿ ਆਏ ॥੧੨॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੯ਪਤਿਯਾ ਬਾਚਿ ਚੜ੍ਹੇ ਹਰਿ
 ਰਥੈ ॥ ੪੦ਮਾਨਹੁ ਲੂਟ ਲਯੋ ਮਨ ਮਥੈ ॥ ੪੧ਉਤ ਸਿਸੁਪਾਲ ਜੋਰਿ ਦਲ ਆਯੋ ॥
 ੪੨ਕੁੰਦਨ ਪੁਰੀ ਨਗਰ ਨਿਯਰਾਯੋ ॥੧੩॥ ੪੩ਭੇਦ ਕਹਾ ਰੁਕਮਿਨੀ ਬਿਪ੍ਰ ਸਯੋ ॥
 ੪੪ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਸੇਤੀ ਕਹਿਯਹੁ ਯੋ ॥ ੪੫ਜਬ ਮੈਂ ਗੌਰਿ ਪੂਜਬੇ ਐਹੋ ॥ ੪੬ਤਬ
 ਤਵ ਦਰਸ ਚੰਦ੍ਰ ਸੋ ਪੈਹੋ ॥੧੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੪੭ਤਬ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਭੁਜਾ ਭਰਿ;
 ਲਿਜਿਯਹੁ ਰਥਹਿ ਚੜ੍ਹਾਇ ॥ ੪੮ਨਿਜੁ ਨਾਰੀ ਲੈ ਕੀਜਿਯਹੁ; ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ
 ਘਾਇ ॥੧੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ੪੯ਰੁਕਮ ਬਯਾਹ ਕੀ ਸੌਜ ਬਨਾਈ ॥ ੫੦ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਪਕਵਾਨ ਮਿਠਾਈ ॥ ੫੧ਫੂਲਯੋ ਫਿਰਤ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਗਨ

- * ਕੁੰਦਨ ਪੁਰੀ (ਇਹ ਨਗਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਤੇ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ)
- ਨੋਟ—ਬਲਰਾਮ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ-ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲ ਭੱਦਰ ਭਾਵ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਰਾਮ) ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਜਿਸਦੀ ਬੰਸਰੀ ਵੱਜ ਪਵੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜ ਕੇ ਨੀਚਾ ਵਖਾਉਂਦਾ ਹੈ-ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਤੇ ਭਰਾਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਅਮ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
- i. ਇਕ ਵੇਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗਊਆਂ ਵੱਡੇ ਤੇ ਗਊਆਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਸਭ ਫੜਕੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਤਮ ਬਲ ਨਾਲ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਊਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਗੁਆਲਵਾਰ ਹੋਰ ਰਚਕੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਾ ਹੋਈ। ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਚਰਵਾਹੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਫੀ ਦੇ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਰੇ ਗਾਇਬ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ।
- ii. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇੰਦ੍ਰ ਧਰਤੀ ਪਰ ਆ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਾਂ ਹੱਥ ਪੁਰ ਪਹਾੜ ਰੱਖ ਕੇ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਬਚਾ ਲਏ ਸਨ।
- iii. ਵਰਨ ਦੇਵਤੇ ਕੋਲੋਂ ਦੇਵ ਲੋਕ ਤੋਂ ਕਲਪ ਬਿੰਦੁ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ।

੧. ਬਕਾਸਰ ਦੈਤ ਜੋ (ਬਗਲੇ) ਵਰਗਾ ਸੀ ਉਹ ਗਿਆ।
ਬਕਾਸਰ ਦੈਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
  ੨. ਬਿਖਭਾਸਰ ਦੈਤ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿਆ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਰੁਖ ਵਾਂਗ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੩॥
  ੩. ਅਘਾ ਸੁਰ ਦੈਤ ਦਾ ਬਲ ਤੋੜਕੇ ਪੁਟਕੇ ਦੇ ਪਾਪ ਸਾੜਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ।
  ੪. ਫੇਰ ਕੇਸੀ ਦੈਤ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਤਾੜ ਦਿੱਤਾ ਪਟਕਾਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
  ੫. ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੂੰ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ
  ੬. ਹੱਥ ਪਰ ਪਹਾੜ ਧਰ ਕੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥
  ੭. ਬਰਨ ਕੋਲੋਂ ਕਲਪ ਬਿਰਛ ਖੋਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ।
  ੮. ਸੰਦੀਪਨ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਿਲਾਇਆ-ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ।
  ੯. ਅਗਨ ਤੋਂ ਗੁਆਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ।
  ੧੦. ਗੋਪਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬ੍ਰਿਜ ਵਿਚ ਅਖਾੜੇ ਕੀਤੇ ॥੫॥
  ੧੧. ਕੁਬਲੀਆਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।
  ੧੨. ਚੰਡੂਰ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮੁੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ।
  ੧੩. ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਮਹੱਲ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਕੰਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ
  ੧੪. ਉਗਰ ਸੈਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਪਾਇਆ ॥੬॥
  ੧੫. ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਦੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਕਾਈ।
  ੧੬. ਸੰਖਾ ਸੁਰ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ।
  ੧੭. ਦੁਆਰਕਾ ਵਸਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।
  ੧੮. ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ॥੭॥
  ੧੯. ਦੰਤ ਬਕਰਤੇ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ।
  ੨੦. ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ।
  ੨੧. ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਲਿਆਂਦਾ।
  ੨੨. ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਬਨ ਵਿਚ ਖੇਲ ਕੀਤੇ ॥੮॥
  ੨੩. ਜਿਸਨੇ ਫੇਰ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿਤਾਇਆ।
  ੨੪. ਰਾਜੇ ਦ੍ਰੋਪਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਬਚਾਈ।
  ੨੫. ਕੋਰੋਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਆਪਣੇ-
  ੨੬. ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੇਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
  ੨੭. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਤਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ -
  ੨੮. ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁਤ ਵਡੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।
  ੨੯. ਇਸ ਲਈ ਥੋੜੀ ਹੀ ਕਥਾ ਕਹੀ ਹੈ।
  ੩੦. ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਧਾਰ ਲੈਣੀ ॥੧੦॥
  ੩੧. ਹੁਣ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਰੁਕਮਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
  ੩੨. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਹਾ ਪਤੀ ਚਤੁਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਿਆ।
  ੩੩. ਉਸਨੇ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ-
  ੩੪. ਕਿਹਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਹ ॥੧੧॥
  ੩੫. ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਸਸਪਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਨੀਯਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।
  ੩੬. ਪਰ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿੰਨੀ ਗਈ ਹਾਂ ਸਿਸਪਾਲ ਦੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨੂੰ ਹਰਾਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟਾ ਦੇਵੇ-ਵੇਖ ਕੇ
  ੩੭. ਜਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੁੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਹਿਰੇ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਹਾਉਂਦਾ।
  ੩੮. ਮੈਂ ਹਾਰ ਕੇ ਗਿਰ ਪਈ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਹੀ ਪਰ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ॥੧੨॥
  ੩੯. ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਪੜਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਰਥ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।
  ੪੦. ਜਾਣੇ ਉਸਦਾ ਮਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੁਟ ਲਿਆ ਹੈ।
  ੪੧. ਉਧਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਬ੍ਰਾਤ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ।
  ੪੨. ਚੰਦਨ ਪੁਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੩॥
  ੪੩. ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ।
  ੪੪. ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ।
  ੪੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਾਂਗੀ
  ੪੬. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ੍ਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਣਾ ॥੧੪॥
  ੪੭. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਥ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਣਾ।
  ੪੮. ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ॥੧੫॥
  ੪੯. ਉਧਰ ਰੁਕਮਣੀ ਦੇ ਭਾਈ ਰੁਕਮੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਈ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ।
  ੫੦. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਤੇ ਪਕਵਾਨ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਾਏ।
  ੫੧. ਤੇ ਫੁੱਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਮੇਲ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ
- iv. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਸੰਦੀਪਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- v. ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਅਗਨ ਫੈਲ ਗਈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੜਾ ਸਾਰਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਭਖ ਲਿਆ ਸੀ।
- vi. ਗੁਵਾਲ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅਖਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਆਪ ਰਾਜ ਦੇ ਮਦ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੋ ਕੇ ਨਿਖੜਿਆ ਨਹੀਂ-ਉਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ।
- vii. ਕੰਸ ਨੇ ਹਾਥੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ-ਜਿਸਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਨੇ ਦੰਦ ਉਖਾੜ ਕੇ ਇਕ ਸੁੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਦੂਜਾ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਮਾਰਕੇ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- viii. ਫੇਰ ਕੰਸ ਨੇ ਚੰਡੂਰ ਨਾਮ ਦੇ ਦੈਤ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੁੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- ix. ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਨੂੰ ਜੇਲ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾਇਆ ਸੀ।
- x. ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਖਪਾਈ ਸੀ
- xi. ਸੰਖਾ ਸੁਰ ਦੈਤ ਆਇਆ ਉਹ ਵੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਤੇ ਦੁਆਰਕਾ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਿੱਤ ਕੇ। ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਭਾਈ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਆਪ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਤਨੀਆਂ ਮਾਰਾਂ ਮਾਰਕੇ ਵੀ ਆਪ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੱਥਾਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ-ਇਹ ਹੈ ਸਮਾਜ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਉਦਾਹਰਣ। ਦੰਤ ਬਕਰ ਤੇ ਨਰਕਾ ਸੁਰ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ੧੬੦੦੦ ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਾਦ ਕਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਅਹਿਸਾਨ ਮੰਦੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਬਜਿਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ੧੬੦੦੦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਆਹੁਣੀ ਪਈ ਸੀ।
- xiii. ਪਾਰ ਜਾਤ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਆ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸਿਫਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਖਲੋ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋ ਚਿਤਵੇਂ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਪਤਨੀ "ਸੰਦੀ" ਨੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਧਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਾਣੀ (ਸਤਪਭਾਮਾ) ਨੇ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਅੰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਹ ਪਾਰਜਾਤ ਦਾ ਭੁੱਖ (ਸਤਪਭਾਮਾ) ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੁੱਲੋਂ ਗਮਨ ਕਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
- xiv. ਇਹ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਗਾਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਜੋ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂ ਲਿਖਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ
- xv. ਰੁਕਮਣੀ-ਵਿਦਰਵ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭੀਸਮਕ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਤੇ ਰੁਕਮ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਜੋ ਰਾਜਾ (ਦਮਘੋਸ) ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਸਿਸਪਾਲ) ਨਾਲ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਗਈ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੋਹਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਧਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪਟਰਾਣੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦਮਨ ਆਦਿ ਦਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੋਏ ਸਨ ਪਾਰ ਜਾਤ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਆ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸਿਫਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ॥ ^੧ਮੂੰਡ ਮੂੰਡੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਮਨ ਮੈਂ ॥੧੬॥ ^੨ਗੌਰਿ ਪੂਜਨੇ ਬਹਿਨਿ
ਪਠਾਈ ॥ ^੩ਤਹ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ^੪ਦੁਸਟ ਲੋਗ; ਮੁਖ
ਬਾਇ ਰਹਤ ਭੇ ॥ ^੫ਹਾਇ ਹਾਇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਹਤ ਭੇ ॥੧੭॥ ਭੁਜੰਗ
ਛੰਦ ॥ ^੬ਚਲਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਾ ਕੋ ਰਥੈ ਡਾਰਿ ਲੈਕੈ ॥ ^੭ਤਬੈ ਬੀਰ ਧਾਏ
ਸਭੈ ਕੋਪ ਹੁਕੈ ॥ ^੮ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਬੀਰ ਜੇਤੇ ॥ ^੯ਹਥੈ ਲੈ
ਪਟੈਲੈ ਚਲੇ ਡਾਰਿ ਤੇਤੇ ॥੧੮॥ ^{੧੦}ਕਿਤੇ ਪਾਖਰੈ ਡਾਰਿਕੈ ਬਾਜਿਯੋ ਪੈ ॥
^{੧੧}ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਜਾਮੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਜਿਯੋ ਪੈ ॥ ^{੧੨}ਮਘੇਲੇ ਧੱਧੇਲੇ ਬੁੰਦੇਲੇ ਚੰਦੇਲੇ ॥
^{੧੩}ਕਛੂ ਹੋਰ ਠੌਰੇ ਬਘੇਲੇ ਖੰਡੇਲੇ ॥੧੯॥ ^{੧੪}ਤਬੈ ਰੁਕਮ ਰੁਕਮੀ ਸਭੈ ਭਾਇ
ਲੈਕੈ ॥ ^{੧੫}ਚਲਯੋ ਸੈਨ ਬਾਂਕੀ ਹਠੀ ਗੋਲ ਕੈਕੈ ॥ ^{੧੬}ਤਹਾਂ ਬਾਨ ਤੀਖੇ
ਛੁਟੇ ਓਰ ਚਾਰੂ ॥ ^{੧੭}ਮੰਡੇ ਆਨਿ ਜੋਧਾ ਬਜਯੋ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ॥੨੦॥ ^{੧੮}ਕਹੀ
ਭੀਮ ਭੇਰੀ ਬਜੈ ਸੰਖ ਭਾਰੇ ॥ ^{੧੯}ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਨਾਫੀਰਿਯੈ ਅੰ ਨਗਾਰੇ ॥
^{੨੦}ਪਰੀ ਮਾਰਿ ਬਾਨਾਨ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਐਸੀ ॥ ^{੨੧}ਉਠੀ ਅਗਨਿ ਜੂਲਾ ਪੁਲੈ
ਕਾਲ ਜੈਸੀ ॥੨੧॥ ^{੨੨}ਚਲੈ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਸੌ ਖਹੈ ਬਾਨ ਬਾਨੇ ॥ ^{੨੩}ਉਠੈ
ਅਗਨਿ ਜੂਲਾ ਲਸੈ ਜਯੋਂ ਟਨਾਨੇ ॥ ^{੨੪}ਕਹੂੰ ਚਰਮ ਬਰਮੈਂ ਪਰੇ ਮਰਮ
ਭੇਦੇ ॥ ^{੨੫}ਕਹੂੰ ਮਾਸ ਕੇ ਗੀਧ ਲੈਗੇ ਲਬੇਦੇ ॥੨੨॥ ^{੨੬}ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ
ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਹੈਂ ॥ ^{੨੭}ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲੀ ਕਾਟਿ ਰਤਨੈਂ ਝਰੇ ਹੈਂ ॥
^{੨੮}ਰਹੀ ਹਾਥ ਹੀ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਕਟਾਰੇ ॥ ^{੨੯}ਗਿਰੇ ਜੂਝਿ ਕੈਕੈ ਪਰੇ ਭੂਮ
ਮਾਰੇ ॥੨੩॥ ^{੩੦}ਤਬੈ ਕੋਪ ਕੈਕੈ ਚੰਦੇਲੇⁱ ਸਿਧਾਏ ॥ ^{੩੧}ਬਧੇ ਚੰਗ ਚੰਗੀ ਚਲੇ
ਖੇਤ ਆਏ ॥ ^{੩੨}ਚਹੂੰ ਓਰ ਘੇਰਯੋ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੋ ਯੋ ॥ ^{੩੩}ਗੜ੍ਹੇ ਦਾਰ
ਮਾਨੋ ਕਰੀ ਮੱਤ ਕੀ ਜਯੋਂ ॥੨੪॥ ^{੩੪}ਤਬੈ ਕੋਪ ਕੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਾਰੇ ਚੰਦੇਲੇ ॥
^{੩੫}ਮਘੇਲੇ ਧੱਧੇਲੇ ਬਘੇਲੇ ਬੁੰਦੇਲੇⁱⁱ ॥ ^{੩੬}ਚੰਦੇਰੀਸ ਹੂੰ ਕੋ ਤਬੈ ਬਾਨ ਮਾਰਾ ॥
^{੩੭}ਗਿਰਯੋ ਭੂਮਿ ਪੈ; ਨ ਹਥਯਾਰੈ ਸੰਭਾਰਾ ॥੨੫॥ ਚੰਪਈ ॥ ^{੩੮}ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਕਹਿ
ਪੁਨਿ ਸਰ ਮਾਰਾ ॥ ^{੩੯}ਭਾਗਿ ਚਲਯੋ; ਨ ਹਥਯਾਰ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ^{੪੦}ਭਿਰੇ ਸੁ
ਮਰੇ; ਬਚੇ ਤੇ ਹਾਰੇ ॥ ^{੪੧}ਚੰਦੇਰਿਯਹਿ ਚੰਦੇਲ ਸਿਧਾਰੇ ॥੨੬॥ ^{੪੨}ਤਬ ਰੁਕਮੀ
ਪਹੁਚਤ ਭਯੋ ਜਾਈ ॥ ^{੪੩}ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੌ ਕਰੀ ਲਰਾਈ ॥ ^{੪੪}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ
ਤਨ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੪੫}ਹਾਰਯੋ ਵਹੈ; ਕ੍ਰਿਸਨ ਨਹਿ ਹਾਰੇ ॥੨੭॥ ^{੪੬}ਚਿਤ
ਮੈ ਅਧਿਕ ਠਾਨਿ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ^{੪੭}ਮਾਂਡਤ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੌ ਜੁੱਧਾ ॥ ^{੪੮}ਏਕ
ਬਾਨ ਤਬ ਸਯਾਮ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ^{੪੯}ਗਿਰਯੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਜਾਨੁ ਸੰਘਾਰਾ ॥੨੮॥
^{੫੦}ਸਰ ਸੌ ਮੂੰਡਿ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਹ ਸੀਸਾ ॥ ^{੫੧}ਬਾਂਧਿ ਲਯੋ ਰਥ ਸੌ ਜਦੁਈਸਾ ॥
^{੫੨}ਭ੍ਰਾਤ ਜਾਨਿ ਰੁਕਮਿਨੀ ਛਡਾਯੋ ॥ ^{੫੩}ਲਜਤ ਧਾਮ ਸਿਸਪਾਲ ਸਿਧਾਯੋ ॥੨੯॥

i. ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਘੇਲ ਖੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ ਜੋ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ।

ii. ਚੰਦੇਰੀ: ਸੀਪੀ ਦੇ ਲਲਿਤ ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਬਸਤੀ ਹੈ-ਤੇ ਸ਼ਿਸਪਾਲ ਚੰਦੇਰੀ ਦੀ ਹੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਮਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ (ਸ਼ਿਸਪਾਲ) ਦਾ ਪਿਤਾ ਚੰਦੇਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ-ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ।

iii. ਚੰਦੇਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਘੇਲੇ ਧੱਧੇਲੇ ਬਘੇਲੇ ਬੁੰਦੇਲੇ ਸ਼ਿਸਪਾਲ ਦੇ ਸਹਾਯਕ ਸਨ।

iv. ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਛਾਹ ਹੇਠ ਖਲੋ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋ ਚਿਤਵ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਪਤਨੀ "ਸਚੀ" ਨੇ ਚਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਧਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਰਾਣੀ (ਸਤਯਭਾਮਾ) ਨੇ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਅੰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਉਹ ਪਾਰਜਾਤ ਦਾ ਰੁੱਖ (ਸਤਯਭਾਮਾ) ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ ਕਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

xii. ਨਰਕਾ ਗੁਰ: ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਬਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅੰਸ ਲੈਕੇ ਬੈਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ

੧. ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਜਾਣ ਭਾਵ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧੬॥
੨. ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਦ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੩. ਉਥੋਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਚੁਕ ਲਈ ।
੪. ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਮੂੰਹ ਅੱਡ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ।
੫. ਹਾ-ਹਾ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ॥੧੭॥
੬. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਰੱਖ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ।
੭. ਤਾਂ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਦੇ ਤੇ ਰੁਕਮੀ ਦੇ ਜੋਧੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਦੌੜੇ ।
੮. ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਆਦਿ ਜਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ।
੯. ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਫੜਕੇ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰ ਪਏ ॥੧੮॥
੧੦. ਕਿਤਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਪਰ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਚੱਲ ਪਏ
੧੧. ਕਿਤੇ ਚੰਗੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ।
੧੨. ਮਘੇਲੇ ਧੌਲੇ ਬੁੰਦਲੇ ਚੰਦੇਲੇ -
੧੩. ਕੁਛ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਘੇਲ ਖੰਡੀਏ ਉਸ ਥਾਂ ਆ ਡਟੇ ॥੧੯॥
੧੪. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰੁਕਮਣੀ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ।
੧੫. ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗੱਲ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ
੧੬. ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੜੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਪਏ ।
੧੭. ਜੋਧੇ ਆਕੇ ਜੁਟ ਪਏ ਤੇ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੱਜ ਪਿਆ ॥੨੦॥
੧੮. ਬੜੀ ਉਚ ਭਿਜਨ ਕੇ ਭਰੀ ਤੇ ਸੰਖ ਉਚੀ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ
੧੯. ਕਿਤੇ ਨਗੀਰੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਐਸੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ।
੨੧. ਕਿ ਅਗਨ ਭੜਕ ਉਠੀ ਜਾਣੇ ਪੁੱਲੇ ਕਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੨੧॥
੨੨. ਬੜੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੀਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੀਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੨੩. ਤੀਰ ਨਾਲ ਤੀਰ ਵੱਜ ਕੇ ਅਗਨ ਐਓਂ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਟਿਟਾਣੇ ਉਡੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ-ਕਿਤੇ ਸੱਜੂਆਂ ਤੇ ਢਾਲਾਂ
੨੪. ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨੇ ਪਏ ਨੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਰੁਲੇ ਪਏ ਨੇ
੨੫. ਕਿਤੇ ਮਾਸ ਤੜਕ ਕੇ ਗਿਰਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ॥੨੨॥
੨੬. ਕਿਤੇ ਉਗਲੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਕੱਟੇ ਪਏ ਨੇ ।
੨੭. ਕਿਤੇ ਉਗਲੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਚੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਛਾਪਾਂ (ਮੁੰਦੀਆਂ) ਡਿਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ।
੨੮. ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹਥ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਆਪ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ।
੨੯. ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੨੩॥
੩੦. ਉਧਰੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਿਸਪਾਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।
੩੧. ਚੰਗੀ ਚੁੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ ।
੩੨. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ।
੩੩. ਜਾਣੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੜੇ ਮਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ॥੨੪॥
੩੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦੇਲੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ।
੩੫. ਕੀ ਮੁਘੇਲੇ ਕੀ ਧੌਲੇ ਕੀ ਬਘੇਲੇ ਤੇ ਚੰਦੇਲੇ ਜੋ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
੩੬. ਚੰਦੇਰੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਿਸਪਾਲ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।
੩੭. ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਗਿਆ ਮੁੜਕੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਂ ਚੁਕਿਆ ॥੨੫॥
੩੮. ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਰਾਸਿੰਧ ਦੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ।
੩੯. ਉਹ ਦੌੜ ਗਿਆ ਮੁੜਕੇ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ
੪੦. ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਭਿੜੇ ਉਹ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜੋ ਬਚਿਆ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ-ਤੇ ਕਈ ਚੰਦੇਰੀਏ ਚੰਦੇਲੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੪੧. ਸ਼ਿਸ਼ਪਾਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਚੰਦੇਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਚੰਦੇਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੬॥
੪੨. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਰੁਕਮਣੀ ਦਾ ਭਾਈ ਰੁਕਮੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ।
੪੩. ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲੜਾਈ ਲੜੀ
੪੪. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰ ਸੁੱਟੇ
੪੫. ਪਰ ਅੰਤ ਰੁਕਮੀ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ-ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ॥੨੭॥
੪੬. ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ।
੪੭. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ।
੪੮. ਇਕ ਤੀਰ ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਛੱਡਿਆ ।
੪੯. ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਪਿਆ ਜਾਣੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੨੮॥
੫੦. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ।
੫੧. ਜਦ ਵੰਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖ ਨਾਲ ਬੰਨ ਲਿਆ ।
੫੨. ਭਾਈ ਜਾਣਕੇ ਰੁਕਮੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਜਾਨੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ।
੫੩. ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸ਼ਿਸ਼ਪਾਲ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ॥੨੯॥

੧੭ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦਾਨਵ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ (ਭੂਮਾਸੁਰ ਅਤੇ ਭੋਮਾਸਰ) ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੜਾ ਅੰਤਿਆਚਾਰੀ ੧-ਸੀ (ਵਿਸਥਾਰ ਪੰ:੧੧੦੦ ਤੋਂ ਦੇਖੋ)

ਹੁਣ ਐਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਬਰੇਖੇ ਚੋ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦੇਣਾ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਡਾਕਟਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹੈ-ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੀਤੀ ।—ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ਚੌਪਈ-ਪ੍ਰਣਵੇਂ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਮਹੂਰਤ ਹੈ । ਪਰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਕਹਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਅਭਗੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦੇਣੀ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਾਮਿਪਾਥ ਹੋਣਾ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਨੇਕੀ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਬੜੀ ਅਊਖੀ ਹੈ । ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਪੈਰੋਬਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਣਾਈ ਹੈ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਗੀਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਥਵਾ ਪਾਵਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ :-

ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਪਾ ਬਖਸ਼ ਦਰਿ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ॥ ਰੇਤੁ ਅਰੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਢਾਈ ॥

ਭਾਗੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥ ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸਰ ਖੀੜ ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ ॥੨੪॥੧॥

ਇਹ ਉੱਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਐਵੇਂ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:- ਸਨਕ ਸਨਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਭਗਤਿ ਰਤੇ ਬਨਿ ਆਈ ॥ਪੰ:੧੨੩੨॥ਮ:੧॥ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਨਕ, ਸਨੇਦਨ, ਸਨਾਤਨ, ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ । ਇਹ ਚਾਰੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਦੁਆਰਪਾਲ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ੍ਰਿ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰਾਅਦਿ ਦੇਵਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਰਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਸੁਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਉੱਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੀ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਉਦਾਚਰਣ ਸ਼ਿਖਰ ਦੀ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਇਹ ਉੱਚੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ ਐ ਪੁਰਸ਼ਾ ਤੂੰ ਸੋਚ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕੀ ਹਸਤੀ ਹੈ । ਐ ਪੁਰਸ਼ਾ ਤੂੰ ਸੋਚ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਲੱਭਦੇ ਵਿਰਦੇ ਹਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵ ਭਾਵ ਤਿਨੇ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿਕ ਜਿਸਦਾ ਪਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰੌੜ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਹੈ-ਉਹ ਤੇਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗੋਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਇਗੀ । ॥੧॥

੧ ਕਿਨੂੰ ਚੰਦੇਲਨ ਕੇ ਸਿਰ ਫੂਟੇ ॥ ੨ ਕਈ ਕ ਗਏ ਮੁੰਡ ਘਰ ਟੁਟੇ ॥ ੩ ਸਕਲ
ਚੰਦੇਲੇ ਲਾਜ ਲਜਾਏ ॥ ੪ ਨਾਰਿ ਗਵਾਇ; ਚੰਦੇਰੀ ਆਏ ॥੩੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੫ ਗਏ ਚੰਦੇਲ ਚੰਦੇਰਿਯਹਿ; ਕਰ ਤੇ ਨਾਰਿ ਗਵਾਇ ॥ ੬ ਇਹੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਨ
ਰੁਕਮਨੀ; ਬਰਤ ਭਈ ਜਦੁਰਾਇ ॥੩੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਬੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨॥੬੦੪੩॥ ਅਫਸੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧ ਸੁਕ੍ਰਾਚਾਰਜ ਦਾਨਵਨ ਕੋ ਗੁਰ ॥ ੨ ਸੁਕ੍ਰਾਵਤੀ ਬਸਤ ਜਾ ਕੋ
ਪੁਰ ॥ ੩ ਮਾਰਿ ਦੇਵ ਜਾ ਕੋ ਰਨ ਜਾਵੈ ॥ ੪ ਪੜ੍ਹਿ ਸੰਜੀਵਨਿ ਤਾਹਿ
ਜਿਯਾਵੈ ॥੧॥ ੫ ਦੇਵਜਾਨਿ ਇਕ ਸੁਤਾ ਤਵਨ ਕੀ ॥ ੬ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਛਬਿ
ਹੁਤੀ ਜਵਨ ਕੀ ॥ ੭ ਕਚਨਾਮਾ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦਿਜਬਰ ॥ ੮ ਆਵਤ ਭਯੋ
ਸੁਕ੍ਰ ਕੇ ਤਬ ਘਰ ॥੨॥ ੯ ਦੇਵਜਾਨਿ ਸੰਗ ਕਿਯਾ ਅਧਿਕ ਹਿਤ ॥ ੧੦ ਹਰਿ
ਲੀਨੋ ਜਯੋ ਤਯੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਿਤ ॥ ੧੧ ਮੰਤ੍ਰਹਿ ਲੇਨ ਸੰਜੀਵਨ ਕਾਜਾ ॥
੧੨ ਇਹ ਛਲ ਪਠਯੋ ਦੇਵਤਨ ਰਾਜਾ ॥੩॥ ੧੩ ਦੈਤ ਭੇਦ ਪਾਵਤ ਜਬ ਭਏ ॥
੧੪ ਤਾ ਕੋ ਡਾਰਿ ਨਦੀ ਹਨਿ ਗਏ ॥ ੧੫ ਬਿਲਮ ਲਗੀ ਵਹ ਧਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥
੧੬ ਦੇਵਜਾਨਿ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥੪॥ ੧੭ ਭਾਖਿ ਪਿਤਾ ਤਨ ਬਹੁਰਿ
ਜਿਯਾਯੋ ॥ ੧੮ ਦੈਤਨ ਦੇਖ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੯ ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਮਾਰਿ ਤਾਂਹਿ
ਉਠਿ ਜਾਵੈ ॥ ੨੦ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਤਾ ਕੋ ਸੁਕ੍ਰ ਜਿਯਾਵੈ ॥੫॥ ੨੧ ਤਬ ਤਿਹੋ ਮਾਰਿ
ਮੱਦਖ ਮਹਿ ਡਾਰਯੋ ॥ ੨੨ ਬਚਤ ਭੁੰਜਿ ਨਿਜੁ ਗੁਰਹਿ ਖਵਾਰਯੋ ॥ ੨੩ ਦੇਵਜਾਨਿ
ਜਬ ਤਾਹਿ ਨ ਲਹਾ ॥ ੨੪ ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਹੂ ਪਿਤੁ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ ॥੬॥ ੨੫ ਅਬ
ਲੋ ਕਚ ਜੁ ਧਾਮ ਨਹਿ ਆਯੋ ॥ ੨੬ ਜਨਿਯਤ ਕਿਨਹੂੰ ਅਸੁਰ ਚਬਾਯੋ ॥
੨੭ ਤਾ ਤੇ ਪਿਤੁ ਤਿਹੋ ਬਹੁਰਿ ਜਿਯਾਵੈ ॥ ੨੮ ਹਮਰੇ ਮਨ ਕੋ ਸੋਕ ਮਿਟਾਵੈ ॥੭॥
੨੯ ਤਬ ਹੀ ਸੁਕ੍ਰ ਧਮਾਨ ਮਹਿ ਗਏ ॥ ੩੦ ਤਿਹੋ ਨਿਜੁ ਪੇਟ ਬਿਲੋਕਤ ਭਏ ॥
੩੧ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਜੀਵਨ ਕੋ ਤਿਹੋ ਦੈ ਕਰਿ ॥ ੩੨ ਕਾਢਤ ਭਯੋ ਉਦਰ ਅਪਨੋ ਫਰਿ ॥੮॥
੩੩ ਕਾਢਤ ਤਾਹਿ ਸੁਕ੍ਰ ਮਹਿ ਗਯੋ ॥ ੩੪ ਬਹੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਕਚਹਿ ਜਿਯਾਯੋ ॥
੩੫ ਸ੍ਰਾਪ ਦਯੋ ਮਦਰਾ ਕੋ ਤਿਹੋ ਤਹੋ ॥ ੩੬ ਤਾ ਤੇ ਪਿਯਤ ਨ ਯਾਕਹੋ ਕੋਊ
ਕਹੋ ॥੯॥ ੩੭ ਦੇਵਜਾਨ ਪੁਨਿ ਐਸ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੮ ਯੋ ਕਚ ਤਨ ਤਜਿ ਲਾਜ
ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੯ ਕਾਮ ਭੋਗ ਮੋਸੋ ਤੈ ਕਰੁ ਰੇ ॥ ੪੦ ਹਮਰੇ ਮਦਨ ਤਾਪ ਕਹੋ ਹਰੁ
ਰੇ ॥੧੦॥ ੪੧ ਤਿਨ ਰਤਿ ਕਰੀ ਨ ਤਾ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ੪੨ ਬਯਾਪਿ ਰਹਯੋ ਤਿਹੋ
ਜਦਪਿ ਅਨੰਗਾ ॥ ੪੩ ਦੇਵਜਾਨਿ ਤਬ ਅਧਿ ਰਿਸਾਈ ॥

੧. ਸੁਕ੍ਰਾ ਚਾਰਜ-ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ-ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਸਕੀਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ ਭਾਂਵੇ ਉਹ ਇਕ ਬੜੀ ਅਥਾਰਟੀ ਰਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ
ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਭੰਬੀਰੀ ਵਾਂਗ ਘੁਮਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।

੨. ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ—

ਉ-ਸਾਧਿਕ ਸਿਧਿ ਜਿਸੈ ਕੋਊ ਫਿਰਦੇ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਇੰਦ੍ਰ ਧਿਆਇਨਿ ਹਿਰਦੇ ॥

ਕੋਟਿ ਤੋਤੀਸਾ ਯੋਜਰਬ ਧਿਆਵਹਿ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹਿਰਦੈ ਗਾਵਣਿਆ ॥੫॥੧੩੦॥੫॥

ਅ-ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਸੰਨਤ ਕੁਮਾਰ ਤਿਨ ਕਉ ਮਹਲੁ ਦੁਲਭਾਵਉ ॥੨॥੫੧॥੫॥

ਅਰਥਾਤ ਇਹਨਾਂ ਉਚੀਆਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ

੬-ਕੋਟਿ ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਸੰਕਰ ਜਟਾ ਧਾਰ ॥ ਚਾਹਹਿ ਤੁਝਹਿ ਦਿਆਰ ਮਨਿ ਤਨਿ ਰੁਚ ਅਪਾਰ ॥

ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਧਿਆਵਹਿ ਜਖ ਕਿੰਨਰ ਗੁਣ ਭਨੀ ॥ ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਅਨੇਕ ਦੇਵਾ ਜਪਤ ਸੁਆਮੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ॥ ੫੧੫੫੫॥੫॥

ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਇਹ ਉੱਚ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਸਨ ਤੇ ਬਿਸਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਜਟਾ ਧਾਰੀ ਸਿਵ ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ-ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਚਾਹਵਾਨ ਚਹੇਤੇ ਹਨ,
ਮਨ, ਤਨ, ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਸੁਰ (ਦੇਵਤੇ) ਸਿਧ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧ ਲੋਕ ਗਣ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਗੰਧਰਬ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ-ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਸਭਾ ॥

੧. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਚੰਦੇਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ।
੨. ਕਈ ਸਿਰ ਭਨਾ ਕੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੩. ਸਾਰੇ ਚੰਦੇਲੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ।
੪. ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਗਵਾ ਕੇ ਚੰਦੇਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੩੦॥
੫. ਚੰਦੇਲੀ ਮੁੜਕੇ ਚੰਦੇਲੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹੱਥੋਂ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਗੁਆ ਗਏ ।
੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ॥੩੧॥੧

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਵੀਹਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੦॥੬੦੮੩॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਜ ਦੈਂਤਾ (ਦਾਨਵਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ)
੮. ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਵਤੀ ਪੁਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸਦੀ ਪੁਰੀ ਸੀ ।
੯. ਜਦੋਂ ਦੇਵਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ।
੧੦. ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵਾ ਲੈਂਦੀ ॥੧॥
੧੧. ਦੇਵ ਜਾਨ ਇਕ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੨. ਬੇਅੰਤ ਸੁੰਦਰਾ ਦੀ ਦਿਖ ਸੀ ਉਸਦੀ ।
੧੩. ਇਕ (ਕਚਮਾਨ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਤ ਸੀ ।
੧੪. ਉਹ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ॥੨॥
੧੫. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੇ ਉਸਨੇ ਚੰਗਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ।
੧੬. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਕਚਮਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ।
੧੭. ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਖਾਤ੍ਰ-ਇਸੇ ਲਈ -
੧੮. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ॥੩॥
੧੯. ਜਦੋਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭੇਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ।
੨੦. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਕਚਮਾਨ ਨੂੰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ।
੨੧. ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ ।

੨੨. ਤਾਂ ਦੇਵਜਾਨ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ॥੪॥
੨੩. ਉਸਨੂੰ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾਕੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਿਆ-ਉਸਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ।
੨੪. ਦੈਂਤ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ-ਦੈਂਤ ਹਰ ਰੋਜ ਉਸਨੂੰ -
੨੫. ਮਾਰਕੇ ਸੁਟ ਜਾਣ ਪਰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ -
੨੬. ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਵੇ ਫੇਰ ॥੫॥
੨੭. ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੮. ਜਿਹੜੀ ਹੱਡੀ ਆਦਿ ਬਚੀ ਉਹ ਰਿੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿੱਤੀ ।
੨੯. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਦਿਖਿਆ-ਤਾਂ ਉਸਨੇ
੩੦. ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੬॥
੩੧. ਹੁਣ ਤਕ ਕਚ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।
੩੨. ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੈਂਤ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ।
੩੩. ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਹ ।
੩੪. ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਭਾਰ (ਦੁਖ) ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਹ ॥੭॥
੩੫. ਤਾਂ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
੩੬. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ ।
੩੭. ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ
੩੮. ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਉਸਦੇ ॥੮॥
੩੯. ਕੱਢਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ।
੪੦. ਕਚ ਨੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
੪੧. ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ।
੪੨. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਲੋਕ ਹਟ ਗਏ ॥੯॥
੪੩. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ।
੪੪. ਲਾਜ ਸ਼ਰਮ ਲਾਹ ਕੇ ਕੱਚ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ।
੪੫. ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰ ।
੪੬. ਮੇਰੇ ਤਨ ਦੇ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਹ ॥੧੦॥
੪੭. ਪਰ ਕਚ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੱਤ ਨਾ ਮਾਨੀ ।
੪੮. ਜਦ ਕੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੂੰ ਕਾਮ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
੪੯. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ।

ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਤੇਰੇ ਇਹ ਗੁਣ ਗਉਂਦੇ ਹਨ । ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਅਨੇਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋ ਮਾਲਕ ਤੈਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੇਰੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤਿ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਭੁਭ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਜਾਕੈ ਪਰਗਾਸ ॥ ਕੋਟਿ ਮਹਾਦੇਵ ਅਰ ਕਬਿਲਾਸ ॥ ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾਕੈ ਮਹਦਨ ਕਰੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਟਿ ਬੇਦ ਉਚਰੈ ॥
ਸਾਰੇ ਦੇਵ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹਨ-ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਹੈ

ਜਉ ਜਾਚਉ ਤਉ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ॥ ਆਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮ ॥੧॥ਪੰ:੧੧੬੨॥ਕਬੀਰ ਜੀ॥

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪਦੇ ਰਹੀਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੰਤ ਭਗਤਿ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕਰੀਏ, ਆਪਣੇ ਪੱਖੀ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਜ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਨਿੰਦੁਕ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਮਲੁ ਧੋਵੇ ਉਹ ਮਲ ਭਖੁ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪੇ ਨਾਂ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਪਾਰੀ ॥੬॥ਪੰ:੫੦੭॥ਮ:੪॥

ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕਹਿਣਾਂ ਤਾਂ ਸੋਖਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਭੇੜਾ ਕੀਤਾ, ਕੀ ਸੰਤ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਹੀ ਭੁਰਾ ਕਰਮ ਹੈ ? ਜੇ ਇਹ ਭੁਰਾ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜਿਹੇ ਏਕ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ? ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰ੍ਹਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਸਾਧਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਚੋਰ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚ ਹਸਤੀਆਂ ਪਾਸ ਰੁਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਬਾਰਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਵੇਖ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਵਿਆਕਲ ਹੋ ਕੇ-ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਕਲਮਲਿ ਹੋਈ ਮੋਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਸਚੇ ਸੁਣਿਆ ਕੰਨੁ ਦੇ ਧੀਰਕ ਦੇਵੈ ਸਹਿਜਿ ਸਭਾਇ ॥

ਇੰਦ੍ਰੈ ਨੋ ਭੁਰਮਾਇਆ ਵਣਾ ਛਹਬਰ ਲਾਇ ॥ ਅਨੁ ਧਨੁ ਉਪਜੈ ਬਹੁ ਘਣਾ ਕੀਮਤਿ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥੧੨੮੧॥ਮ:੩॥

ਇਹੋ ਬੋਲੀ ਦਮੋਸੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਪਾਪ ਗਿਸਤ ਹੋ ਗਈ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਪੈਰਾਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੰਤ ਭਗਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਤਦ ਧਰਤੀ ਨੇ ਜਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਾਸ ਗਿਆ ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਵੈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਜਾਇਆ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਖਾਪੇ ਤੇ ਸੰਤ ਉਥਾਰੇ । ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੰਕਲਨ ਕਰਨ ਉਸਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਕਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਕਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਜਾਂ ਕੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸੱਚਾਈ ਪਸੰਦ ਲੇਖਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਾਰਣਾ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ-

ਪਾਂਚ ਬਰਖ ਕੋ ਅਨਾਥ ਧੂ ਬਾਰਿਕੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਮਰ ਅਟਾਰੇ ॥੧੯੯੬॥ਮ:੫॥

ਕੀ ਧੂ ਨੂੰ ਵਿਸਨੂੰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ? ❀ ❀

ਮੋਹਿ ਨ ਭਜਯੋ ਯਾਹਿ ਦੁਖਦਾਈ ॥੧੧॥ ੧੧ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਤ ਤਿਹੋ
 ਭਈ ॥ ੧੨ ਕਥਾ ਚੌਪਈ ਸੁ ਮੈਂ ਬਨਈ ॥ ੧੩ ਪਾਪੀ ਫੁਰੈ ਮੰਤ੍ਰ ਤਵ ਨਾਹੀ ॥
 ੧੪ ਤੇ ਤੇ ਸੁਰ ਨ ਜਿਵਾਏ ਜਾਂਹੀ ॥੧੨॥ ੧੫ ਪ੍ਰਥਮ ਜਿਯਾਯੋ ਤਾਂਹਿ ਕਸਟ ਕਰਿ ॥
 ੧੬ ਰਮਯੋ ਨ, ਸੋ ਸ੍ਰਾਪਯੋ; ਤਬ ਰਿਸਿ ਭਰਿ ॥ ੧੭ ਪਿਤਾ ਭਏ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥
 ੧੮ ਦੇਵਰਾਜ ਇਹੋ ਕਚਹਿ ਪਠਾਯੋ ॥੧੩॥ ੧੯ ਤਾਤ, ਬਾਤ ਕਹੋ ਮੈਂ; ਸੋ ਕਰੋ ॥
 ੨੦ ਮੰਤ੍ਰ ਸਜੀਵਨ ਇਹੋ ਨਨੁਸਰੋ ॥ ੨੧ ਜਬ ਇਹੋ ਸੀਖਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹੋ ਜੈਹੈ ॥
 ੨੨ ਦੇਵਰਾਜ ਫਿਰਿ ਹਾਥ ਨ ਐਹੈ ॥੧੪॥ ੨੩ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਫੁਰੈ; ਸ੍ਰਾਪ ਇਹੋ ਦੀਜੈ ॥
 ੨੪ ਮੋਰੋ ਬਚਨ ਮਾਨਿ ਪਿਤੁ ਲੀਜੈ ॥ ੨੫ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੁ ਸੁੱਕੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥
 ੨੬ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਫਲ ਕੋ ਸ੍ਰਾਪੁ ਦਿਵਾਯੋ ॥੧੫॥ ੨੭ ਤਾਂਹਿ ਮਰੇ ਬਹੁ ਬਾਰ ਜਿਯਾਯੋ ॥
 ੨੮ ਤਬ ਸ੍ਰਾਪਯੋ; ਜਬ ਭੋਗ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੯ ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਤਿ ਕਿਨੂੰ ਨ
 ਪਾਈ ॥ ੩੦ ਜਿਨਿ ਬਿਧਨੈ ਇਹੋ ਨਾਰਿ ਬਨਾਈ ॥੧੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਇਕੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੧॥੬੦੫੬॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੨ ਸੁਨੁ ਪ੍ਰਭੁ ਔਰ ਬਖਾਨੋ ਕਥਾ ॥ ੩੩ ਐਹੈ ਚਿਤ ਹਮਾਰੇ ਜਥਾ ॥
 ੩੪ ਛਜਕਰਨਨ ਕੋ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹੋ ॥ ੩੫ ਸੁ ਛਬਿ ਕੇਤ ਇਕ ਹੁਤੋ ਨਿਪਤਿ
 ਤਹੋ ॥੧॥ ੩੬ ਅਚਰਜ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਇਕ ਨਾਰੀ ॥ ੩੭ ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ
 ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥ ੩੮ ਸ੍ਰੀ ਮਕਰਾਛਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹ ॥ ੩੯ ਛੀਨਿ ਕਰੀ ਸਸਿ
 ਅੰਸ ਸਕਲ ਜਿਹੋ ॥੨॥ ੪੦ ਜਬ ਬਰ ਜੋਗ ਭਈ ਵਹੁ ਦਾਰਾ ॥ ੪੧ ਸਾਹ ਪੂਤ
 ਤਨ ਕਿਯਾ ਪਮਾਰਾ ॥ ੪੨ ਕਾਮਕੇਲ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਮਾਵੈ ॥ ੪੩ ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ
 ਤਨ ਤਾਂਹਿ ਰਿਝਾਵੈ ॥੩॥ ੪੪ ਨਿਪੁ ਤਨ ਭੇਦ ਕਿਸੂ ਨਰ ਭਾਖਾ ॥ ੪੫ ਤਬ
 ਤੇ ਤਾਂਹਿ ਧਾਮ ਅਸਿ ਰਾਖਾ ॥ ੪੬ ਜਹਾਂ ਨ ਪੰਛੀ ਕਰੈ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ੪੭ ਜਾਇ
 ਨ ਜਹਾਂ ਪਵਨ ਕੋ ਵੇਸਾ ॥੪॥ ੪੮ ਕੁਅਰਿ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਨੁ ਬਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥
 ੪੯ ਬੀਰ* ਗਾਂਕਿ ਇਕ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੫੦ ਤਾ ਸੌ ਕਹਾ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਜਾਈ ॥
 ੫੧ ਲਾਹੁ ਸਜਨ ਕੀ ਖਾਟਿ ਉਚਾਈ ॥੫॥ ੫੨ ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਤਹੋ ਬੀਰ
 ਸਿਧਯੋ ॥ ੫੩ ਖਾਟ ਉਚਾਇ ਲਾਵਤ ਭਯੋ ॥ ੫੪ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਿ ਕੁਅਰਿ
 ਕੁਅਰ ਸੰਗ ॥ ੫੫ ਪਹੁਚਾਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਤਾਂਹਿ ਤਿਸੀ ਢੰਗ ॥੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੫੬ ਏਕ
 ਦਿਵਸ ਤਾ ਕੋ ਪਿਤਾ, ਗਯੋ ਸੁਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ॥ ੫੭ ਸੇਜ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦਲਮਲੀ
 ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਢਾ ਸੰਦੇਹ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ੫੮ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਘਰ ਕੋ ਫਿਰਿ ਆਯੋ ॥
 ੫੯ ਸਹਰ ਢੰਢੇਰਾ ਐਸ ਦਿਲਾਯੋ ॥ ੬੦ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਹਪ ਖਰੀਦਨ ਆਵੈ ॥
 ੬੧ ਮੁਹਿ ਨਿਰਖੇ ਬਿਨੁ ਲੇਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥੮॥

i ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੇਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ
 ਭੁੱਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੁਕਰ ਪ੍ਰਹਤ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਵਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੁਲ ਦੇਵਤਾਂ
 ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਬਲੀ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਪਰ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ
 ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਅਕਲ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ
 ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਕੇ ਪਛਤਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

* ਬੀਰ-ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਰਹੀ ਹੈ-ਜੋਗੀ ਵੈਰਾਗੀ ਮਾਂਤ੍ਰੀ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਬੜੇ ਮਾਹਰ ਸੀ
 । ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਵੀਰ ਵਸੀ ਕਰਤਾ ਇਕ ਤੋੜੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੁੱਠ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ
 ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਵੈਰਾਗੀ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੇ ਵੀਰ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖੇ
 ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਵੈਰਾਗੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਲੰਘ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ।

੧. ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਭੋਗਿਆ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ॥੧੧॥
 ੨. ਇਸ ਤਰਾਂ ਸੁਪ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ- ਜਿਸ ਦੀ-
 ੩. ਕਥਾ ਚੌਪਈ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਣਾਈ-ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
 ੪. ਐ ਪਾਪੀ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਫੁਰੇ ਹੀ ਨਾ-
 ੫. ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੇਵਤੇ ਜਿਵਾਏ ਹੀ ਨਾਂ ਜਾਣ ॥੧੨॥
 ੬. ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ -
 ੭. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਾਂ ਰਮਿਆ ਤਾਂ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
 ਨਰਾਜ ਹੋ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -
 ੮. ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਵ ਰਾਜ (ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ)-
 ੯. ਇਹ ਕਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੧੩॥
 ੧੦. ਐ ਪਿਤਾ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ।
 ੧੧. ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਫੁਰੇ
 ੧੨. ਜੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ੧੩. ਫੇਰ ਇੰਦਰ ਤੇਰੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ॥੧੪॥
 ੧੪. ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਂ ਫੁਰਨੇ ਦਾ ਸਰਾਪ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ।
 ੧੫. ਐ ਪਿਤਾ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈ ।
 ੧੬. ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਤ ਦਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ
 ੧੭. ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੧੫॥
 ੧੮. ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਾ! ਦੇਖ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਰੇ ਨੂੰ
 ਉਸੇ ਖੁਵਕੀ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ।
 ੧੯. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕਹਿਆ ਨਾਂ ਮੰਨਿਆ ਤਦ ਸਰਾਪ
 ਦੇ ਦਿੱਤਾ
 ੨੦. ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ
 ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ । ਉਹ ਵੀ-
 ੨੧. ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇ ਜਿਸ ਬਿਧਨਾਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ
 ਹੈ ॥੧੬॥੧੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕੀਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੧॥੬੦੫੯॥ਚਲਦਾ॥

੨੨. ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।
 ੨੩. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੈ ।

੨੪. ਜਿਥੇ ਛਜ ਕਰਨ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
 ੨੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸੁਛਿਥਿ ਕੇਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥
 ੨੬. ਅਚਰਜ ਦੇ ਉਸਦੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜੋ ਇਉਂ ਸੀ।
 ੨੭. ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਕੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
 ੨੮. ਸ੍ਰੀ ਮਕਰਾਛ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜੋ ਐਉਂ ਸੀ
 ੨੯. ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਖਿੱਚਕੇ ਬਣਾਈ
 ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੨॥
 ੩੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰ ਜੋਗ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ -
 ੩੧. ਉਸਨੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ
 ੩੨. ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੇ ।
 ੩੩. ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇ ॥੩॥
 ੩੪. ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੫. ਤਦ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਥਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ।
 ੩੬. ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਵੀ ਨਾਂ ਜਾ ਸਕੇ ॥੪॥
 ੩੭. ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ।
 ੩੮. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਂ ਆਉਣ ਕਾਰਨ
 ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ-ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬੀਰ ਮੰਤ੍ਰਾਂ -
 ੩੯. ਰਾਹੀਂ ਸਿਧ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ
 ੪੦. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਥੇ ਨੂੰ ਜਾਹ
 ੪੧. ਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਮੇਤ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ॥੫॥
 ੪੨. ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ੪੩. ਤੇ ਮੰਜੀ ਸਮੇਤ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ।
 ੪੪. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ।
 ੪੫. ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
 ੪੬. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ
 ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ੪੭. ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਿਸਤ੍ਰਾ ਗੜਬੜ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ
 ਚਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ॥੭॥
 ੪੮. ਇਸੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਇਆ ।
 ੪੯. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਸਨੇ ਮੁਨਾਦੀ
 ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ।
 ੫੦. ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਫੁਲ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਆਵੇ ।
 ੫੧. ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਖਰੀਦ ਨਾ ਸਕੇ ॥੮॥

ਭੋਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬੀਰ ਗੁਰਦੇਵ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਜੋਰ ਨਾ ਚਲਾ ਸਕੇ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ ਜਿਸ
 ਲਈ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਾ (ਮਾਧੋ ਦਾਸ) ਵੈਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਪਰ ਕਿਹਾ
 ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ ਜੋ ਜੀ ਚਾਹੇ ਮੈਥੋਂ ਕੰਮ ਲਵੇ । ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣ ਕੇਦਾਰ ਖੰਡ ਅਨੁਸਾਰ
 ੫੨ ਬਵੰਜਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

੧-ਅਸਰਾਤ ੨-ਅਸ੍ਰ ਕਰਣ ੩-ਅਸ੍ਰ ਵਾਹਨ ੪-ਅਮਿਤਾਸਮ ੫-ਅਲਾਟਕ ੬-ਅੰਤਕਰ ੭-ਇਜਪ ੮-ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਵਿਨੋਦੀ ੯-
 ਸੁਰਮੰਤ੍ਰ ੧੦-ਹਨੂਮਾਨ ੧੧-ਕਾਕੁਮ ੧੨-ਕਾਮੱਖਯ ੧੩-ਕਾਰਮਣ ੧੪-ਕਾਲਸਮ ੧੫-ਕਾਲਨਾਮ ੧੬-ਕਾਲੀਯ ੧੭-
 ਕੁਵਲਾਸੂ ੧੮-ਕੋਸਰੀ ੧੯-ਚੰਡੀਕਾ ੨੦-ਚੰਡੀਸ ੨੧-ਚੰਦਰਾਜ ੨੨-ਜਨਾਲੂਦ ੨੩-ਤੁੰਡਿਕ ੨੪-ਤੁੰਡੀ ੨੫-ਤੁਰਟਿ ੨੬-
 ਦੁੰਡਿਕ ੨੭-ਨਾਸਰਿ ੨੮-ਨਾਰ ਸਿੰਘ ੨੯-ਨਾਰਦ ੩੦-ਨਿਸਚਰ ੩੧-ਨਿਸਲਗ ੩੨-ਨਿਰਮੁੰਡ ੩੩-ਨਿਗਲੰਬ ੩੪-
 ਨੰਦੀ ੩੫-ਨੰਦੀਸ਼ੂਰ ੩੬-ਪੁਸਪਦੰਤ ੩੭-ਪੁਨਾਮ ੩੮-ਪ੍ਰੇਤਾਲ ੩੯-ਭੈਰਵ ੪੦-ਭ੍ਰਿੰਗੀ ੪੧-ਮਸਤ ਕਰਣ ੪੨-
 ਮਣਿਮਾਨ ੪੩-ਯਾਮਿਨ ੪੪-ਰਿਟੀ ੪੫-ਵਜ੍ਰ ੪੬-ਵਿਸੋਧਰੀ ੪੭-ਵਿਕਟ ੪੮-ਵਿਜਪ ੪੯-ਵਿਨੋਦੀ ੫੦-ਵੀਰ ਭਯ
 ੫੧-ਵੀਰ ਵੇਤਾਲ ੫੨-ਵ੍ਰਿਹਦਭਾਨ ॥

✧ ਬਾਲਮੀਕ ਸੁਪਰਾਰੋ ਤਰਿਓ ਬਧਿਕ ਤਰੇ ਬਿਚਾਰੇ ॥ਉਹੀ॥ ਬਧਕ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੋਰ ਸਖਸੀਅਤ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ?
 ਕੀਨੀ ਰਖਿਆ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਲਾਦੇ ਹਰਨਾਥਸ ਨਖਹਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ਉਹੀ॥ ਕੀ ਹਰਨਾਥਸ ਨੂੰ ਨੌਂਗ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਰਸਿੰਘ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਰੂਪ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਫੇਰ ਅਵਤਾਰ ਚੰਦਰੇ ਕਿਉਂ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀ ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਹਰਨਾਥਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਕੇ ਕੀ ਚੰਦ੍ਰ ਕੰਮ
 ਕੀਤਾ ਸੀ ਫੇਰ ਉਹ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਵਰਤਦੇ
 ਤੇ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੁਸਟਾਂ ਦਾ ਖੋ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਧਾਰਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ (ਪੈਂਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਜੀ ਜੁਗੋਂ ਜੁਗ ਭਗਤਾਂ ਦੀ)
 ਜਿਸ ਦਸਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬਿਉਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥
 ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫਤਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ-

੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਇੱਕੀਸਮੋਂ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨ ॥ਚੌਪਈ॥ ਅਬੋ ਬਰੋਣ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ॥ ਜੈਸ ਭਾਂਤ ਬਪ ਧਰਯੋ ਮੁਹਾਰੂ ॥

ਪਰਮ ਪਾਪ ਤੇ ਭੂਮ ਭਰਾਨੀ ॥ ਭਗਮਗਾਤ ਬਿਧ ਤੀਰ ਸਿਧਾਨੀ ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗਯੋ ਛੀਰ ਨਿਧ ਜਹਾਂ ॥

ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਸਥਿਤ ਥੇ ਤਹਾਂ ॥ ਕਹਯੋ ਬਿਸਨ ਕਹ ਨਿਕਟ ਭੁਲਾਈ ॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਧਰੋ ਤੁਮ ਜਾਈ

॥ਦੋਹਰਾ॥ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਸੰਤਨ ਹੇਤ ਸਹਾਇ ॥ ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੇ ਬਿਪੈ ਜਨਮ ਧਰਯੋ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥੩॥

ਚੌਪਈ॥ ਜੇ ਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਏ ॥ ਦਸਮ ਬੀਚ ਸਭ ਭਾਖ ਸੁਨਾਇ ॥

ਗਿਆਰਾ ਸਹਸ ਬਨਾਏ ਛੰਦਾ ॥ ਕਹੇ ਦਸਮ ਪੁਰ ਬੈਠ ਅਨੰਦਾ ॥੪॥

ਐ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਜਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੁਲਘਦੇ ॥✧

^੧ਪੁਹਪਨ ਸਮੈਂ ਬਿਕਨ ਜਬ ਭਯੋ ॥ ^੨ਤਬ ਤਹੋਂ ਨਿਪਤਿ ਬਿਲੋਕਨ ਅਯੋ ॥
^੩ਜੋਗੀ ਏਕ ਤਹਾਂ ਤਬ ਆਯੋ ॥ ^੪ਪੁਹਪ ਪਾਂਚ ਮਨ ਮੋਲ ਚੁਕਾਯੋ ॥੯॥
^੫ਆਇ ਸੁ ਫੂਲ ਮੋਲ ਲੈ ਗਯੋ ॥ ^੬ਪਾਛੋ ਗਹਤ ਨਿਪਤਿ ਤਿਹੋਂ ਭਯੋ ॥
^੭ਜਾਤ ਜਾਤ ਦੋਊ ਗਏ ਗਹਿਰ ਬਨ ॥ ^੮ਜਹੋਂ ਲਖਿ ਜਾਤ ਤੀਸਰੋ ਮਨੁਛ
ਨ ॥੧੦॥ ^੯ਤਬ ਜੋਗੀ ਸਰ ਜਟਾ ਉਘਾਰੀ ॥ ^{੧੦}ਤਿਨ ਭੀਤਰ ਤੋਂ ਨਾਰਿ
ਨਿਕਾਰੀ ॥ ^{੧੧}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਾ ਸੌ ਰਤਿ ਕਰਿਕੈ ॥ ^{੧੨}ਸੋਯੋ ਤਾਪ ਮਦਨ
ਕੋ ਹਰਿਕੈ ॥੧੧॥ ^{੧੩}ਜਬ ਹੀ ਸੋਇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਗਯੋ ॥ ^{੧੪}ਜੂਟ ਜਟਨ ਤਿਹੋਂ
ਨਾਰਿ ਛੁਰਯੋ ॥ ^{੧੫}ਤਹੋਂ ਤੇ ਪੁਰਖ ਏਕ ਤਿਹੋਂ ਕਾਢਾ ॥ ^{੧੬}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ
ਸੌ ਕਰਿ ਗਾਢਾ ॥੧੨॥ ^{੧੭}ਨਿਪ ਠਾਢੇ ਇਹੋਂ ਚਰਿਤ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੮}ਜੋਰਿ
ਹਾਥ ਜੋਗਿਯਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੧੯}ਮੇਂ ਗ੍ਰਿਹ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਐਯੋ ॥ ^{੨੦}ਜਥਾ
ਸਕਤਿ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਜੈਯੋ ॥੧੩॥ ^{੨੧}ਪ੍ਰਾਤ ਗਯੋ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਿਹੋਂ ਘਰ ॥
^{੨੨}ਭਗਵਾ ਭੇਸ ਸਕਲ ਤਨ ਮੈਂ ਧਰਿ ॥ ^{੨੩}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਨਾਈ ॥
^{੨੪}ਮਹਾਂ ਧਰਮ ਸੋ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ ॥੧੪॥ ^{੨੫}ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਹੋਂ ਨਿਪ ਆਗੇ
ਧਰਿ ॥ ^{੨੬}ਦੁਹਿਤਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਆਯੋ ਘਰ ॥ ^{੨੭}ਤੀਨ ਥਾਲ ਭੋਜਨ ਕੇ ਭਰਿਕੈ ॥
^{੨੮}ਆਗੇ ਰਾਖੇ ਬਚਨ ਉਚਰਿ ਕੈ ॥੧੫॥ ^{੨੯}ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਕਹੇ
ਸੰਨਿਆਸੀ ॥ ^{੩੦}ਕਹਾ ਕਰਤ ਹੈ ਮੁਹਿ ਤਨ ਹਾਸੀ ॥ ^{੩੧}ਏਕ ਮਨੁਛ ਹੋਂ; ਇਤਨੋ
ਭੋਜਨ ॥ ^{੩੨}ਖਾਯੋ ਜਾਇ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਮੋ ਤਨ ॥੧੬॥ ^{੩੩}ਏਕ ਥਾਰ ਭੋਜਨ
ਤੁਮ ਕਰੋ ॥ ^{੩੪}ਦੁਤਿਯ ਜਟਨ ਮੋ ਤਿਹੋਂ ਅਨੁਸਰੋ ॥ ^{੩੫}ਜਿਹੋਂ ਤਿਹੋਂ ਭਾਂਤਿ
ਜਟਾ ਛੁਰਵਾਇ ॥ ^{੩੬}ਤਹੋਂ ਤੇ ਨਾਰਿ ਨਿਕਾਸੀ ਰਾਇ ॥੧੭॥ ^{੩੭}ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਥਾਰ
ਆਗੇ ਤਿਹੋਂ ਰਾਖਾ ॥ ^{੩੮}ਬਿਹਸਿ ਬਚਨ ਤਾ ਸੌ ਨਿਪ ਭਾਖਾ ॥ ^{੩੯}ਕੇਸ ਫਾਂਸ
ਤੇ ਪੁਰਖ ਨਿਕਾਰਹੁ ॥ ^{੪੦}ਯਹ ਭੋਜਨ ਤੁਮ ਤਾਕਹੋਂ ਖੂਰਹੁ ॥੧੮॥ ^{੪੧}ਜਿਹੋਂ
ਤਿਹੋਂ ਬਿਧਿ; ਤਾ ਕੋ ਸੁ ਨਿਕਾਰਯੋ ॥ ^{੪੨}ਬਹੁਰਿ ਸੁਤਾ ਸੌ ਬਚਨ ਉਚਾਰਯੋ ॥
^{੪੩}ਤੀਨ ਥਾਰ ਆਗੇ ਤਿਹੋਂ ਰਾਖੇ ॥ ^{੪੪}ਤੀਨੋਂ ਭਖਹੁ; ਯਾਹਿ ਬਿਧਿ ਭਾਖੇ ॥੧੯॥*
^{੪੫}ਦੁਹਕਰ ਕਰਮ ਲਖਯੋ ਪਿਤ ਕੋ ਜਬ ॥ ^{੪੬}ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਭਈ ਚਿਤ ਮਾਂਝ ਕੁਅਰਿ
ਤਬ ॥ ^{੪੭}ਜਾਰ ਸਹਿਤ ਵਹੋਂ ਬੀਰ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੪੮}ਆਪਨ ਸਹਿਤ ਭੋਜਵਹ
ਖਾਯੋ ॥੨੦॥ ^{੪੯}ਤ੍ਰਾਸ ਚਿਤ ਮੈਂ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਇਨ ਰਾਜੈ ਸਭ ਚਰਿਤ
ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੫੧}ਕਵਨ ਉਪਾਇ ਆਜੁ ਹਜਾਂ ਕਰਿਯੈ ॥ ^{੫੨}ਕਛੁਕ ਖੇਲਿ ਕਰਿ
ਚਰਿਤ ਨਿਕਰਿਯੈ ॥੨੧॥ ^{੫੩}ਬੀਰ ਹਾਂਕਿ ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੫੪}ਪਿਤ ਜੁਤ
ਅੰਧ ਤਿਨੈ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ^{੫੫}ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਥ ਨਿਕਰਿ ਕਰਿ ॥ ^{੫੬}ਭੇਦ
ਸਕਾ ਨਹਿ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਰਿ ਕਰਿ ॥੨੨॥ ^{੫੭}ਅੰਧ ਭਏ ਤੇ

* ਇਹੋਂ ਜਿਹੇ ਕੋਤਕ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਪਾਸ ਜਾਂ ਕਈ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪਾਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਫਰੋਲਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਆਪਣਾ ਭੁੱਗਾ ਚੌੜ ਚਪੱਟੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ-੧੮ ਅਗਸਤ ੧੯੯੪ ਟ੍ਰਿਵੇਨਿ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ- ਕਿ ਹਨੂਮਾਨ ਵੀਰ ਨੂੰ ਰਬੌਦੇ ਚਾੜੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਘਾਟ-ਹੈਦਰਾਬਾਦ ੧੭ ਅਗਸਤ ਵਾਰੰਗਲ ਜਿਲੇ ਦੇ ਸਿੰਧ ਪੁਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿ ਕਾਰਜਨ ਸਵਾਮੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਹੁਤੇ ਵਿਚ (ਰਾਜੇ ਸ਼ਵਰ ਚਾੜੀ ਨਾਂ ਦੇ ਜਿਸ ਹਨੂਮਾਨ ਭਗਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਛੇ ਜੀਆ ਦੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਅਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਰਾਜੇਸ਼ਵਰ ਚਾੜੀ ਵਲੋਂ ਗੰਢੂਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਵਾਨ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਲਈ ੪੧ ਰੋਜ਼ਾ ਸ਼ਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਬੈਠਕੇ ਸ਼ਿਲਾ ਕਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਸ਼ਿਲੇ ਦਾ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਹਨੂਮਾਨ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਿਲੇ ਦੇ ੪੧ ਵੇਂ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰੇ ੧੨ ਵਜੇ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੩ ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਉਹ ਪੂਰੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੀਮ ਵਿਚ ਭੁਝਿਆ ਰਿਹਾ, ਅਖੀਰ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਉਸ ਉਪਰ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਦੱਤ ਭਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਠਕੇ

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਵਿਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ।
੨. ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੩. ਤਦ ਉਥੇ ਇਕ ਜੋਗੀ ਆਇਆ ।
੪. ਉਸ ਜੋਗੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੰਜ ਮਣ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
੫. ਅਤੇ ਫੁਲ ਆ ਕੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ।
੬. ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਫੁਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਲੈ ਲਏ ।
੭. ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸੰਘਣੇ ਬਣ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ।
੮. ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤੀਸਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ ॥੧੦॥
੯. ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਜੋਗੀ ਨੇ ਜਟਾ ਖੋਲੀਆਂ ।
੧੦. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੱਢ ਲਈ ।
੧੧. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ।
੧੨. ਕਾਮ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਸੌਂ ਗਿਆ ॥੧੧॥
੧੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੌਂ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ-
੧੪. ਜਿਵੇਂ ਜਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੱਢੀ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ-
੧੫. ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਕੱਢ ਲਿਆ-
੧੬. ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ॥੧੨॥
੧੭. ਰਾਜਾ ਖੜਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ।
੧੮. ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਕਰਮਾਤੀ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਅਗੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ-
੧੯. ਕਲ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਵੇ ।
੨੦. ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਖਾਣਾ ਖਾ ਜਾਣਾ ॥੧੩॥
੨੧. ਸਵੇਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਸਦੇ ਘਰ ।
੨੨. ਤਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭਗਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪੈਰਨ ਕੇ ਉਸਨੇ-
੨੩. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨ ਤੇ ਦਿਖ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ।
੨੪. ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਹਾਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧੪॥
੨੫. ਰਾਜਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਕਰਕੇ ।
੨੬. ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੨੭. ਤਿਨ ਥਾਲ ਭੋਜਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ ਕੇ ।
੨੮. ਉਸ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ॥੧੫॥
੨੯. ਅੱਗੋਂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੩੦. ਕਿਆ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਸੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ।
੩੧. ਮੈਂ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਂ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਇਤਨੇ ਥਾਲ ਕਿਉਂ ?
੩੨. ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੧੬॥
੩੩. ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਥਾਲ ਦਾ ਭੋਜਨ ਤੂੰ ਖਾਹ ।
੩੪. ਦੂਸਰਾਂ ਜਟਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿਓ ਇਹ ਕਹਿਕੇ-ਜਿਉਂ
੩੫. ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ ਖੁਲਾਈਆਂ ।
੩੬. ਦੂਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾ ਲਈ ਰਾਜੇ ਨੇ ॥੧੭॥
੩੭. ਤੀਜਾ ਥਾਲ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
੩੮. ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੩੯. ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ।
੪੦. ਇਹ ਭੋਜਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਣ ਲਈ ਦੇਵੋ ॥੧੮॥
੪੧. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ।
੪੨. ਫੇਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਕਿ
੪੩. ਤਿੰਨੇ ਥਾਲ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ
੪੪. ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਜਟੇ ਖਾਓ ॥੧੯॥
੪੫. ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਖੋਟਾ ਕਰਮ ਵੇਖਿਆ-ਤਾਂ ਉਸ
੪੬. ਮਾਦਰ (ਚਮਤਕਾਰ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਨੇ ਵੀ ਚਮਤਕਾਰ-
੪੭. ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਰ ਸਮੇਤ ਬੀਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੪੮. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਥਾਲ ਭੋਜਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਤਿੰਨ ਜਟੇ ਹੋ ਗਏ. ੧. ਆਪ ੨. ਬੀਰ ੩. ਆਪ ਅਪਣੇ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਏ ॥੨੦॥
੪੯. ਚਿਤ ਵਿਚ ਭੈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ-ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ
੫੦. ਇਹ ਸਾਰਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੋਚਿਆ-
੫੧. ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਉਪਾਇ ਅੱਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ
੫੨. ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਕਰੀਏ ॥੨੧॥
੫੩. ਬੀਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੫੪. ਪਿਤਾ ਉਸ ਬੀਰ ਨੇ ਅੰਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੫੫. ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ ਰਾਜਾ ਅੰਨਾ-
੫੬. ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ॥੨੨॥
੫੭. ਰਾਜਾ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜਦ.....

■ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਮਾਸੂਮ ਬਚੀਆਂ ਦਾ ਝਟਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ੨੮ ਸਾਲਾ ਪਤਨੀ ਹਾਈਮ ਵਥੀ ਅਤੇ ੬੧ ਸਾਲਾ ਪਿਤਾ ਵੈਕਟਾ ਚਾਰੀ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜਾਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਉਥੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਚ ਗਈ. ਅੱਜ ਕਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚਿਲੇ ਤੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਦੌਰਾ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਹੈ-ਕਾਮਖਾਸ਼ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੋਕੀ ਸੋਹਰਤ ਜਰੂਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਰਾਹ ਤੁਰਨਾਂ ਹੀ ਖਤ੍ਰਨਾਕ ਹੈ-ਪਰ ਹਵਾਸ ਭਰੀ ਬਲਾ ਹੈ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਉਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

☆ ਏਰਨੇ ਗੋਰੇ ਦੀ ਧੂਣੀ ਨਾਲ ਠੰਡੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿਥੇ ਸੰਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੀ ਪਥਰੀ ਰੜਕਦੀ ਹੈ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰਦੇਵ ਦਸਵੇਂ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੀਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਏਕੰ ਕਾਠ ਨੂੰ ਗੁਰ ਫਤਹ ਹੈ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਇੱਕੀਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਰ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਭਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੋਲਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ਗਈ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਉਸ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਲੈ ਕੇ ਜਿਥੇ ਦੁੱਖ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਰਾਜਮਾਨ ਹੈ-ਉਹ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ । ਕਿ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾ ਕੇ । ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤਾ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਆ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ । ਜੋ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੌਤਕ ਵਿਖਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮੈਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਏ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਛੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੁਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ ਲਈ-ਅਵਤਾਰ ਹਸਤੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹੋਏ ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੰਕੇਤ ਹੈ:-

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਰਸ ਵਿਰਲੀ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਆਇਆ ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਏ ॥੩॥੧੧੨੬॥੧:੧
(੨) ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪੱਖੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪੀ ਹਨ ਜੋ ਦਮ ਦਮ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਕਲਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਪੜ ਲਈ ਜਾਵੇ ਹਰਿ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :-ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਤਿਨ ਨਿੰਦਹਿ ਨਿਗੁਰੇ ਪਾਸੁ ਸਮਾਨਾ ॥ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉੱਚ ਪਦਵੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਸੀ ਜੋ ਲੱਗੀ ਡਿਉਟੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕਾਲ ਵਸ ਹੋ ਗਏ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ, ਪ੍ਰਮ ਦੇਵ, ਪ੍ਰਮ ਸਿਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਮੰਨਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਿਸਕਾਮ ਹੈ ਚੰਗਿਆਈ ਬੁਰਿਆਈ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਉ-ਕਾਲ ਆਪਨੋ ਨਾਮੁ ਛਪਾਈ ॥ ਅਵਰਨ ਕੈ ਸਿਰਿ ਦੈ ਬੁਰਿਆਈ ॥ ਆਪਨ ਰਹਿਤ ਨਿਰਾਲਮ ਜਗ ਤੇ ॥

ਜਾਨ ਲਏ ਜਾਨਾ ਮੈ ਤਬਏ ॥੫॥ ਅਵਤਾਰ ਲੀਲਾ ਪਾ:੧੦॥

ਅ-ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾਤੇ ਭਖੇ ਤੇਜ ਬਖਿਮਾਤਾ ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਸਿਗਰੀ ਘਰ ਸੁਸਿਟਿ ਉਪਾਈ ॥੨੬॥

ੲ- ਭਿਨ ਭਿਨ ਸਭਹੁ ਉਪਜਾਏ ॥ ਭਿਨ ਭਿਨ ਕਰਿ ਤਿਨੋ ਖਪਾਏ ॥ ਆਪ ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੋਸ ਨ ਲੀਨਾ ॥ ਅਉਰਨ ਸਿਰਿ ਬੁਰਿਆਈ ਦੀਨਾ ॥੩੮॥ਉਹੀ

ਸ- ਕਥੇ ਕਹੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਿਧ ਹੈ ਕਿਰ ਕਾਜ ਤੇ ਬੱਖਰ ਬਾਣ ਲਗਾਏ ॥ ੧

ਲੋਗ ਸਭੈ ਜਬ ॥ ^੧ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ਨਿਪ ਤਬ ॥ ^੨ਆਛਿ
ਬੈਦ ਕੋਊ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ ॥ ^੩ਜੋ ਆਖਿਨ ਕੋ ਕਰੈ ਉਪਾਇ ॥੨੩॥ ^੪ਦੁਹਿਤਾ
ਬੈਦ ਭੇਸ ਤਹੋ ਧਰਿਕੈ ॥ ^੫ਰੋਗ ਨਿਪਤਿ ਅਖਿਯਨ ਕੋ ਹਰਿਕੈ ॥ ^੬ਮਾਂਗਿ
ਲਯੋ ਪਿਤ ਤੇ ਸੋਈ ਪਤਿ ॥ ^੭ਖਚਿਤ ਹੁਤੀ ਜਾ ਕੇ ਭੀਤਰ ਮਤਿ ॥੨੪॥
^੮ਇਹੋ ਛਲ ਬਰਯੋ ਬਾਲ ਪਤਿ ਤੋਨੈ ॥ ^੯ਮਨ ਮਹਿ ਚੁਭਯੋ ਚਤੁਰਿ ਕੇ
ਜੋਨੈ ॥ ^{੧੦}ਇਨ ਇਸਤ੍ਰਿਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੧}ਸਜਿ ਪਛੁਤਾਨਯੋ ਇਨ
ਕਰਤਾਰਾ ॥੨੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਈਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੨॥੬੦੮੪॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੨}ਭੱਦ੍ਰਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਤਿ ਬਲ ॥ ^{੧੩}ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ
ਜਿਨ ਦਲਮਲਿ ॥ ^{੧੪}ਸਹਰ ਭੇਹਰਾ ਮੰ ਅਸਥਾਨਾ ॥ ^{੧੫}ਜਿਨ ਕੋ ਭਰਤ
ਦੰਡ ਨਿਪ ਨਾਨਾ ॥੧॥ ^{੧੬}ਕੁਮਦਨਿ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ ॥ ^{੧੭}ਆਪੁ
ਜਨੁਕ ਜਗਦੀਸ ਸਵਾਰੀ ॥ ^{੧੮}ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੧੯}ਫੂਲ
ਰਹੀ ਜਨੁ ਕਰਿ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥੨॥ ^{੨੦}ਪ੍ਰਮੁਦ ਸੈਨ ਸੁਤ ਗ੍ਰਿਹ ਅਵਤਰਿਯੋ ॥
^{੨੧}ਮਦਨ ਰੂਪ ਦੂਸਰ ਜਨੁ ਧਰਿਯੋ ॥ ^{੨੨}ਜਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥
^{੨੩}ਅਟਿਕ ਰਹਤ ਲਖਿ ਰੰਕ ਰੁ ਰਾਨੀ ॥੩॥ ^{੨੪}ਜਬ ਵਹ ਤਰੁਨ ਕੁਅਰ
ਅਤਿ ਭਯੋ ॥ ^{੨੫}ਠੌਰਹਿ ਠੌਰ ਅਵਰ ਹੂੈ ਗਯੋ ॥ ^{੨੬}ਬਾਲਪਨੇ ਕਿ ਤਗੀਰੀ
ਆਈ ॥ ^{੨੭}ਅੰਗ ਅੰਗ ਫਿਰੀ ਅਨੰਗ ਦੁਹਾਈ ॥੪॥ ^{੨੮}ਤਹੋ ਇਕ ਸੁਤਾ
ਸਾਹ ਕੀ ਅਹੀ ॥ ^{੨੯}ਕੁਅਰ ਬਿਲੋਕ ਬਕਿਤ ਹੂੈ ਰਹੀ ॥ ^{੩੦}ਹੋਸ ਮਿਲਨ
ਕੀ ਹਿੰਦੈ ਬਢਾਈ^੧ ॥ ^{੩੧}ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥੫॥ ^{੩੨}ਸਖੀ ਕੁਅਰ
ਤਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਨਾਈ ॥ ^{੩੩}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਤਵ ਹੇਰਿ ਲੁਭਾਈ^੨ ॥ ^{੩੪}ਕਰਹੁ
ਸਜਨ ਤਿਹੋ ਧਾਮ ਪਖਾਨਾ ॥ ^{੩੫}ਭੋਗ ਕਰੋ ਵਾ ਸੌ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥੬॥ ^{੩੬}ਦੂ
ਹੈਂਗੇ ਇਹ ਨਗਰ ਖੁਦਾਈ ॥ ^{੩੭}ਤਿਨ ਹਿੰਦੂਅਨ ਮੰ ਰਾਰਿ ਬਢਾਈ ॥ ^{੩੮}ਜੈ
ਤੂੰ ਦੁਹੂੰ ਜਿਯਨ ਤੇਂ ਮਾਰੈਂ ॥ ^{੩੯}ਬਹੁਰਿ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰੈਂ ॥੭॥ ^{੪੦}ਸੁਨਿ
ਬਚ ਭੇਸ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਿਯ ਧਰਾ ॥ ^{੪੧}ਬਾਨਾ ਵਹੈ ਆਪਨੋ ਕਰਾ ॥ ^{੪੨}ਗਹਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤਹੋ ਕਿਯੋ ਪਯਾਨਾ ॥ ^{੪੩}ਜਹਾਂ ਨਿਮਾਜੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦੁਗਾਨਾ ॥੮॥
^{੪੪}ਜਬ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨਿਮਾਜ ਤਿਨੋ ਸਬ ॥ ^{੪੫}ਸਿਜਦਾ ਬਿਖੈ ਸੁ ਗਏ ਤੁਰਕ
ਜਬ ॥ ^{੪੬}ਤਬ ਤਿਹੋ ਘਾਤ ਭਲੀ ਕਰਿ ਪਾਈ ॥ ^{੪੭}ਕਾਟਿ ਮੂੰਡ ਦੁਹੂੰਅਨ
ਕੇ ਆਈ ॥੯॥ ^{੪੮}ਇਹ ਬਿਧਿ ਦੋਊ ਖੁਦਾਈ ਮਾਰੇ ॥ ^{੪੯}ਰਮੀ ਆਨਿ ਕਰਿ
ਸਾਥ ਪਯਾਰੇ ॥ ^{੫੦}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੀ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੫੧}ਕਿਨਹੀ ਦੁਸਟ; ਕਹਯੋ

1. ਪਾਠਾਂਤਰ-ਲੁਭਾਈ । 2. ਪਾਠਾਂਤਰ-ਭੁਲਾਈ ।

। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਰ ਡਾਕੂ ਕਤਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਚੋਰ ਤੇ ਡਾਕੂਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਰਣ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁਝਕੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਜਣ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਤੀ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਉਹ ਕੀਤਾ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰੀਆਂ ਮੀਰ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਨਮਾਨਿਆ ?

☆ ਅਉਰ ਕੁਲੀਨ ਉਧਾਰਤ ਜੋ ਕਿਹ ਤੇ ਅਪਨੇ ਕੁਲ ਨਾਸੁ ਕਰਾਯੋ ॥ ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਕਹਾਇ, ਕਹੋ ਕਿਮ ਦੇਵ ਕਿ ਕੇ ਜਨੰਤਰ ਆਯੋ ॥ ਤਾਤ ਨ ਮਾਤ ਕਹੈ ਜਿਹ ਕੋ ਤਿਹ ਕਯੋ ਬਸਦੇਵਹਿ ਬਾਪੁ ਕਹਾਯੋ ॥੧੪॥੩੩੩੬੧॥੧੦॥

ਪਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿਸੇ ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ ਨਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਆਕੇ ਚੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨਿਰਮੂਲ ਵਡਿਆਈ ਜਾਂ ਸਿਫਤਾਂ ਨਾਂ ਕਰੋ, ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਬਚਨ ਹੈ- ☆

ਅੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ।

੧. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ-
  ੨. ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਿਹਾ ਵੈਦ ਬੁਲਾਕੇ ਲਿਆਵੇ ।
  ੩. ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰੇ ॥੨੩॥
  ੪. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਵੈਦ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਈ ।
  ੫. ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੬. ਇਸਦੇ ਇਵਜਾਨੇ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਉਹ ਹੀ ਪਤੀ ਲੈਣਾ ਮੰਗ ਲਿਆ ।
  ੭. ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਖੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੨੪॥
  ੮. ਇਸ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਉਸ ਬਾਲਕੀ ਨੇ ਓਹੀ ਪਤੀ-
  ੯. ਵਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
  ੧੦. ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ! ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਹਨ ।
  ੧੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਵੀ ਪਛਤਾਇਆ ਹੈ ॥੨੫॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਈਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੨॥੬੦੮੪॥ਚਲਦਾ॥

੧੨. ਚੌਪਈ ॥ ਭਦ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਸੀ
੧੩. ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਧ ਦਲ ਮਲ ਕੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ ।
੧੪. ਭੋਹਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਵਾਸ ਸੀ ।
੧੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਹਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੧੬. ਕੁਮਦਿਨ ਦੇਇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੭. ਜਾਣੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੈ ।
੧੮. ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੧੯. ਐਓ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਫੁਲਵਾੜੀ ਖਿੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੨॥
੨੦. ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੈਨ ਪੁਤ੍ਰ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ ।
੨੧. ਜਾਣੋ ਕਾਮ ਦੇਵ ਨੇ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
੨੨. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੨੩. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੀ ਗਰੀਬ ਤੇ ਕੀ ਅਮੀਰ ਸਭ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੩॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੫. ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਿਸਮ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੬. ਬਾਲ ਪੁਟੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ।

☆ ਦੁਨੀਆਂ ਨ ਸਾਲਾਹ ਜੋ ਮਰ ਵੇਵਈ ॥ ਲੋਕਾ ਨਾ ਸਾਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਖਾਥੁ ਬੀਈ ॥੧॥ਪ੍ਰ:੭੫੫॥੪:੩॥

ਅ-ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਦੋਸਤੀ ਨਾਲਿ ਸੋਤਾ ਵੈਰੁ ਕਰੀਨਿ ॥ ਆਪ ਭੁਭੇ ਕਟਥ ਸਿਉ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਭੋਖੀਨਿ ॥੫॥

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੀਨਿ ॥ ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੀਨਿ ॥ਉਹੀ॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਉਧਾਰਣ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਕਿਸੇ ਪਰਥਾਏ ਹੀ ਬਲਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਪਕ ਲਾਭ ਦੀ ਤਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ-ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਨਕੋ-ਨਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਹੀ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ।

- (੩) ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਦੁਸਮਨ ਨੇਤ੍ਰ ਨੂਟ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਦੀ ਸਪ੍ਰਿਟ ਭਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਦਵੈਤ ਵਾਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਗੋਂ ਪੁੰਟਕੇ ਪਰਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਉਂਟ ਦਾ ਬੇੜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੇਖਕ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ । ਕਿ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅੰਡਰੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਵੇਕਲਤਾ ਤੇ ਨਿਰਾਲਮਤਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਸ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਚੌਕਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਥ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤਕੇ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦੇ ਭੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਤੇ ਖਤਨਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਅੰਗ ਪ੍ਰ: ੨ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਜਾਂ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਜਪ' ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਇਉਂ ਅੰਕੁਰ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ੴ ਸਤਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰ ਭਉ ਨਿਰ ਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਲਿਖਕੋ-ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਦੇ ਸੰਜਾਪੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭੁਲੇ ਸਾਹ ਦੇ ਭੇਰੇ ਹੀ ਰਿਹਿਆ ਹੋਵੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਭੁਲੇ ਸਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਭੁਲੀਆ ਉਥੇ ਵੱਸੀਏ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਵਸਦੇ ਅੰਨੇ । ਨਾਂ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖੇ ਨਾਂ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਮੰਨੇ) ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਨੇ ਹੋਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋ, ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀਐ ਨਾਂ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰੀਐ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰੀਐ । ਦੇਖੋ ਬਾਣੀ ਬਿਉਰੇ ਨੂੰ ਪੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ-ਲੇਖਕ (ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ) ਛਾਪਕ-ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ ਵਰਿਸਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ । ਜੋ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੰਮਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ-ਕਦੋਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਕਿਥੇ ਹੋਈ ।

੧-ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ -

ਉ-ਸਤ੍ਰੁਹ ਸੈ ਚਵਤਾਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁੰਦਿ ਬੁੱਧਵਾਰ ॥ ਨਗਰ ਪਾਵਟਾਂ ਮੋ ਤੁਮੇ ਰਚਿਐ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰ ॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ॥੯੮੩॥

ਅ-ਸਤ੍ਰੁਹ ਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮਹਿ ਸਾਵਨੁ ਸੁਦਿ ਥਿਤੀ ਦੀਪ (ਚਾਨਣ ਪਖ) ਨਗਰ ਪਾਵਟਾ ਸੁਭ ਕਰਨ ਜਮਨਾ ਵਹੈ ਸਮੀਪ ॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ੨੪੯੦ ॥

੨-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਰਚਨਾ -

ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰੁਹ ਸਹਸ ਭਟਿਜੈ । ਅਰਧ ਬਰਸ ਭੁਨ ਤੀਨ ਕਹਿਜੈ ਭਾਵੁ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਰਵਿ ਵਾਰਾ ॥ ☆

੨੭. ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਂਟ ਲੱਗੀ ॥੪॥

੨੮. ਉਸੇ ਹੀ ਭੋਹਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ

੨੯. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਬਕ ਰਹੀ ਸੀ ।

੩੦. ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਬਧ ਗਈ ।

੩੧. ਇਕ ਸੇਵਕਾ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥

੩੨. ਸਖੀ ਨੇ ਜਾਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ।

੩੩. ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।

੩੪. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਜਨ ਉਸ ਘਰ ਵੱਲ ਚੱਲੇ !

੩੫. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰੇ ॥੬॥

੩੬. ਅੱਗੋਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ੨ ਬੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ।

੩੭. ਓਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।

੩੮. ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀ ਤੋ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ।

੩੯. ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥੭॥

੪੦. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਭੇਸ ਕਰ ਲਿਆ ।

੪੧. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਬਾਣਾ ਕਰ ਲਿਆ ।

੪੨. ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੈਕੇ ਉਥੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ ।

੪੩. ਜਿਥੇ ਬੜੇ ਦੇ ਉਪਰ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੀ ॥੮॥

੪੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹੀ ।

੪੫. ਦੋਵੇਂ ਤੁਰਕ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਿਜਦਾ (ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਆ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਏ ।

੪੬. ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮਾ ਪਾਇਆ ।

੪੭. ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਗ਼ਦਨ ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਟ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ॥੯॥

੪੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਇ ਪੁਦਾਈ (ਤੁਰਕ) ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।

੪੯. ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲੀ ।

੫੦. ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਰਾ ਕਰਦੀ ਨਾ ਵੇਖੀ ।

੫੧. ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਹੋਇ ਪਏ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ॥੧੦॥

ਇਨ ਮਾਰਾ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਾਰਿ ਖੁਦਾਇਨ ਦੁਹੂੰ ਕਹੂੰ; ਬਰਮੋ ਆਨ
ਕਰਿ ਮਿਤ੍ਰ ॥ ੨ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਨ ਪਾਵਹੀ; ਅਬਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਤੇਈਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੩॥੬੦੯੫॥ ਅਫਸ੍ਰੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰਨ ਲਾਗਾ ॥ ੨ਜਾ ਕੇ ਰਸ ਰਾਜਾ ਅਨੁਰਾਗਾ ॥
੩ਸੂਰਤਿ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਇਕ ਸੂਰਤਿ ॥ ੪ਜਾਨੁਕ ਦੁਤਿਯ ਮੈਨ ਕੀ
ਸੂਰਤਿ ॥੧॥ ੫ਅਛਰਾ ਦੇਇ ਸਦਨ ਤਿਹੂੰ ਨਾਰੀ ॥ ੬ਕਨਕ ਅਵਟਿ¹ ਸਾਂਚੇ
ਜਨ ਢਾਰੀ ॥ ੭ਅਪਸਰ ਮਤੀ ਸੁਤਾ ਤਿਹੂੰ ਸੋਹੈ ॥ ੮ਸੂਰ ਨਰ ਨਾਗ ਅਸੁਰ
ਮਨ ਮੋਹੈ ॥੨॥ ੯ਸੂਰਿਦ ਸੈਨ ਇਕ ਸਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਹੂੰ ॥ ੧੦ਜਿਹੂੰ ਸਮ ਦੂਸਰ
ਭਯੋ ਨ ਮਹਿ ਮਹੂੰ ॥ ੧੧ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਿਹੂੰ ਉਪਰ ਅਟਕੀ ॥ ੧੨ਬਿਸਰਿ
ਗਈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥੩॥ ੧੩ਚਤੁਰਿ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥
੧੪ਨਾਰਿ ਭੇਸ ਕਰਿ ਤਿਹੂੰ ਲੈ ਆਈ ॥ ੧੫ਜਬ ਵਹੁ ਤਰੁਨ ਤਰੁਨਿਯਹਿ
ਪਾਯੋ ॥ ੧੬ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭਜਿ ਗਰੇ ਲਗਾਯੋ ॥੪॥ ੧੭ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਆਸਨ
ਲੈ ਕੈ ॥ ੧੮ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਚੁੰਬਨ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੯ਤਿਹੂੰ ਤਿਹੂੰ ਬਿਧਿ
ਤਾ ਕੋ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥ ੨੦ਗ੍ਰਿਹ ਜੈਬੋ ਤਿਨਹੂੰ ਸੁ ਭੁਲਾਯੋ ॥੫॥ ੨੧ਸਖੀ ਭੇਸ
ਕਹੂੰ ਧਾਰੇ ਰਹੈ ॥ ੨੨ਸੁਈ ਕਰੈ ਅਬਲਾ ਜੋ ਕਹੈ ॥ ੨੩ਰੋਜ ਭਜੈ ਆਸਨ
ਤਿਹੂੰ ਲੈ ਕੈ ॥ ੨੪ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਾਕਹੂੰ ਸੁਖ ਦੈਕੈ ॥੬॥ ੨੫ਪਿਤ ਤਿਹੂੰ
ਨਿਰਖੈ; ਭੇਦ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੨੬ਦੁਹਿਤਾ ਕੀ ਤਿਹੂੰ ਸਖੀ ਪ੍ਰਮਾਨੈ ॥ ੨੭ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ ਕੋਈ ਨ ਲਹਹੀ ॥ ੨੮ਵਾ ਕੀ ਤਾਂਹਿ ਖਵਾਸਿਨਿ ਕਹਹੀ ॥੭॥
੨੯ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਹਿਤਾ ਪਿਤਾ ਨਿਹਾਰਤ ॥ ੩੦ਭਈ ਖੇਲ ਕੇ ਬੀਚ ਮਹਾਂ
ਰਤ ॥ ੩੧ਤਵਨ ਪੁਰਖ ਕਹੂੰ ਪੁਰਖ ਉਚਰਿਕੈ ॥ ੩੨ਭਰਤਾ ਕਰਾ ਸੁਯੰਬਰ
ਕਰਿਕੈ ॥੮॥ ੩੩ਬੈਠੀ ਬਹੁਰਿ ਸੋਕ ਮਨ ਧਰਿਕੈ ॥ ੩੪ਸੁਨਤ ਮਾਤ ਪਿਤ
ਬਚਨ ਉਚਰਿਕੈ ॥ ੩੫ਕਹੂੰ ਇਹੂੰ ਕਰੀ ਲਖਹੁ ਹਮਰੀ ਗਤਿ ॥ ੩੬ਮੁਹਿ ਇਨ
ਦੀਨ ਸਹਚਰੀ ਕਰਿ ਪਤਿ ॥੯॥ ੩੭ਅਬ ਮੁਹਿ ਭਈ ਇਹੈ ਸਹਚਰਿ ਪਤਿ ॥
੩੮ਖੇਲਤ ਦਈ ਲਰਿਕਵਨ ਸੁਭ ਮਤਿ ॥ ੩੯ਅਬ ਜੋ ਹੈ ਮੋਰੈ ਸਤ ਮਾਂਹੀ ॥
੪੦ਤੋ ਇਹੂੰ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਹੂੰ ਜਾਹੀ ॥੧੦॥ ੪੧ਤ੍ਰਿਯ ਤੇ ਇਹੈ ਪੁਰਖ ਹੂੰ
ਜਾਹੀ ॥ ੪੨ਜੋ ਕਛੁ ਸਤ ਮੋਰੈ ਮਹਿ ਆਹੀ ॥ ੪੩ਯਹ ਅਬ ਜੂਨਿ ਪੁਰਖ
ਕੀ ਪਾਵੈ ॥ ੪੪ਮਦਨ ਭੋਗ ਮੁਰਿ ਸੰਗ ਕਮਾਵੈ ॥੧੧॥ ੪੫ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਭਯੋ
ਰਾਜਾ ਇਨ ਬਚਨਨ ॥ ੪੬ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਬਿਚਾਰ ਕਿਯੋ ਮਨ ॥ ੪੭ਦੁਹਿਤਾ
ਕਹਾਂ ਕਹਤ ਬੈਨਨ ਕਹੂੰ ॥ ੪੮ਅਚਰਜ ਸੋ ਆਵਤ ਹੈ ਜਿਯ ਮਹੂੰ ॥੧੨॥

1. ਅਵਟਿ (ਬੋਲੇ) ।

☆ ਤੀਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥ [ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ] ॥ ਚਿਰਿਤ੍ਰ ੮੦੫ ॥

੩- ਰਾਮਾ ਵਤਾਰ-ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ ॥ ਹਾੜ ਵਦੀ ਪ੍ਰਿਦਮ ਸੁਖ ਦਾਵਨ ॥ ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ ॥
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਪੁਰਨ ਕੀਯੋ ਰਘਵਰ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ਰਾਮਾ ਵਤਾਰ ॥੮੯੧॥

ਹੁਣ ਤਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆਸਾ ਸਧਾਂਤ ਅਤੇ ਹੁਕਮ-

1-ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੋ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ-ਦੇਖੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੦੫ ॥੩੮੫॥

2-ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਏ ॥ ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰਦੇਵ ਪਠਾਏ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ .੫. ੮੨॥

3-ਮੇਂ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ ॥ ਦੇਖਨਿ ਆਖੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ॥੬.੩੩॥

4-ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸੀ ਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਨਿ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੦੫.੩੮੬॥

5-ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਖੰਡੋ ਖੜਕ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰ ਤੀਰ ॥ ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੋਹਈ ਯਹੈ ਹਮਾਰੇ ਪੀਰ ॥ ਸਨਮਾ.੩॥ ☆

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੋਹਾ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਆ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ-ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ
ਰਾਜਾ !
੨. ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵ ਜਾਂ ਦੈਤ ਅਥਵਾ
ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ॥੧੧॥੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੇਈਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੩॥੬੦੯੫॥ਚਲਦਾ॥

੩. ਸੁਬਧਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ।
੪. ਜਿਸਦੇ ਰਸ ਵੱਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ
੫. ਸੂਰਤ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਨਿਰੀ ਸੂਰਤ ਹੀ ਸੀ ।
੬. ਜਾਣੋ ਦੂਜੀ ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ॥੧॥
੭. ਅਛਰਾ ਦੇਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੮. ਜਾਣੋ ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਕੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੈ ।
੯. ਅਪਸੁਰ ਮਤੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ।
੧੦. ਦੇਵਤੇ ਮਨੁਖ ਤੇ ਨਾਗ ਅਤੇ ਆਸੁਰ ਸਭ ਦਾ ਮਨ
ਮੋਹਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੧੧. ਸੁਰਿਦ ਸੈਨ ਇਕ ਸਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ ਉਥੇ ।
੧੨. ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀ
ਹੋਇਆ ।
੧੩. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਉਸ ਤੇ ਟਿਕ ਗਈ ।
੧੪. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੋਝੀ ਭੁੱਲ ਗਈ
॥੩॥
੧੫. ਸਿਆਣੀ ਜਿਹੀ ਦਾਸੀ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੬. ਜੋ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਲ
ਲੈ ਆਈ ।
੧੭. ਜਦੋਂ ਉਸ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ
ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ-
੧੮. ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲੇ ਲਾਇਆ ਤੇ ਵਿਹਾਰ
ਕੀਤਾ ॥੪॥
੧੯. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਲੈ ਕੇ ।
੨੦. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁੰਮਨ ਕਰਕੇ ।
੨੧. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ -

੨੨. ਮੋਹ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ
ਗਿਆ ॥੫॥
੨੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿਬਾਸਧਾਰੀ ਰਹੇ-ਜੋ ਕੁਝ-
੨੪. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਉਹੀ ਉਹ ਕਰਦਾ ।
੨੫. ਹਰ ਰੋਜ ਆਸਣ ਲੈ ਕੇ ਕੇਲ ਕਰੇ ।
੨੬. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ ਕੇ ॥੬॥
੨੭. ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾਂ
ਸਮਝਿਆ-ਉਹ ਇਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ-
੨੮. ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੇਲੀ ਹੈ ।
੨੯. ਮੂਰਖ ਅਸਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣੇ ।
੩੦. ਅਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ॥੭॥
੩੧. ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ-
੩੨. ਖੇਲ ਵਿਚ ਰਚ ਮੰਚ ਗਈ ।
੩੩. ਉਸ ਅਖਾਉਤੀ ਸਖੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ ।
੩੪. ਸੁਅੰਬਰ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ॥੮॥
੩੫. ਫੋਰ ਮਨ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਜਿਹੀ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ।
੩੬. ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ।
੩੭. ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ।
੩੮. ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਸੇਵਕਣ ਪਤੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੯॥
੩੯. ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਇਹ ਸੇਵਕਣ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ।
੪੦. ਜਿਹੜੀ ਖੇਲਦਿਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
੪੧. ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸੱਤ ਧੂਮ ਹੈ ।
੪੨. ਤਾਂ ਇਹੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਇਗੀ ॥੧੦॥
੪੩. ਇਹੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਇਗੀ ।
੪੪. ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਤ ਧੂਮ ਹੈ ।
੪੫. ਤਾਂ ਇਹੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੂਨ ਪਾ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ
ਇਹੋ-
੪੬. ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰੇਗੀ ॥੧੧॥
੪੭. ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
੪੮. ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ।
੪੯. ਇਹ ਸਾਡੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ?
੫੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਅਸਚਰਜ
ਜਿਹਾ ਸੰਕਲਪ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥

੬-ਪੰਥ ਚਲੇ ਤਬ ਜਗਤ ਮੇਂ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ.੬.੩੦॥

੭-ਆਇ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਏਤ੍ਰ ਪਛਾਨਾ ॥ ਦੁਤੀਆ ਭਾਵ ਨ ਮਨ ਮਹਿ ਆਨਾ ॥ ਚੌਥੀਸ ਵਤਾਰ.੨੧॥

੮-ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸਹੀ ਕੇ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਨਿ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫.੩੮੬॥

੯-ਜੇ ਹਮਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ ॥ ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ ॥

ਮੇਕੇ ਦਾਸੁ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੇ, ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੱਚ ਪਛਾਨੇ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ॥੧੩॥੩੨॥

੧੦-ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਜਨ ਰਾਖਸੀ ਦੁਸਮਨ ਕਵਨ ਬਿਚਾਰ ॥੧੩॥੨੪॥

ਫੈ ਨ ਸਕੇ ਤਿਹ ਛਾਹਿ ਕੇ ਨਿਹਫਲ ਜਾਇ ਗਵਾਰ ॥

੧੧-ਜਾਂਤੇ ਛੁਟਿ ਗਿਪੇ ਕ੍ਰਮ ਉਰਕਾ ਤਿਹ ਆਗੈ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਤੁਰਕਾ ੧੦॥ ਚੌਥੀਸਵਾ.੧੬॥

੧੨-ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੋਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ ॥ ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੇ ਚਾਇ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ ੨੪੯੧॥

੧੩-ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ ਤੁਮਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੋ ਕਛੁ ਮੋਪਹਿ ਹੋਇ ॥ ਰਹੋਂ ਚੰਡਿਕਾ ਕੀ ਕਥਾ ਬਾਣੀ ਸੁਭ ਸਭ ਹੋਇ ॥ ਉਕਤ-੨॥

੧੪-ਅਨੰਤ ਜੰਗਮ ਕਰਮਣੇ ਨ ਏਕ ਨਾਮ ਕੇ ਸਮੇਂ ॥ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ੯੦॥

੧੫-ਮੇਂ ਗੁਰ ਮੈ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਇਨਹੀ ਕੇ ॥ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪ੍ਰਤਿ ੩॥

੧੬-ਤਹ ਕੇ ਸਿੰਘ ਘਨੇ ਚੁਲਿ ਮਾਰੇ ॥ ਰੋਝ ਗੋਛ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ .੮. ੩॥

੧੭-ਕਥਾ ਬਚਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਾਉਂ ੨. ੧੬॥

੧੮-ਕਥਾ ਬ੍ਰਿਧ ਤੇ ਬਾਤ ਬੋਰੀ ਬਖਾਨੇ ॥ ਮਹਾਂ ਮੋਹਨੀਵ ੪॥

੧੯-ਭੂਲ ਹੋਇ ਜੱਤ ਤਿਹ ਸੁ ਕਥਿ ਪੜੀਖਹੁ ਸਭੇ ਸੁਧਾਰ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਤਾਰ ੯੮੪॥

੨੦-ਭੂਲ ਪਰੀ ਲਹੁ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ਰਾਮਾ ਵ ੮੬੦॥

੨੧-ਸਭ ਤੇ ਜਗ ਜੂਆ ਬੁਰੇ ਕੋਊ ਨ ਖੇਲਹੁ ਰਾਇ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੭.੩੧॥

੨੨-ਲੋਗ ਉਠਾਇ ਪਾਨ ਸਦ ਕਰਹੋ ॥ ਮਨੁਖ ਹੁਤੇ ਜੋਨਿ ਪਸੁ ਪਰਯੋ ੧੦੫.੫॥

੨੩-ਜੇ ਕੋਊ ਪਰ ਨਾਗੀ ਸੋ ਪਾਗੇ ॥ ਪਨਹੀ ਇਹਾਂ ਨਰਕ ਤਹ ਆਗੇ ੧੮੫.੧੧॥

੨੪-ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਦੇਖੋ ਇਸਟ ਦੇਵ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥

ਤੇ-ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਅ-ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਏ-ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੱਥਤਾ ॥ ਸ-ਤੇਰਾ ਜੋਰ ॥ ਕ-ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਸੋ ਕਹੋ ॥ ਖ-ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਸੰਗ ਕਹਤਾ

ਹੋ ॥ ਗ-ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਕਹਤਾ ਹੋ ॥ ਘ-ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਗੁੰਗਾ ਕਹਤਾ ॥ ਙ-ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਮੈਂ ਗੁੰਗਾ ਕਹਤਾ ਹੋ ॥ ਚ- ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਸਰਣ ॥

੨੫-ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕੋ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੇ ਦੁਆਰ ॥ ਬਾਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥ ਰਾਮਾਵ ੮੬੪॥ ਮੈਂ ਅਵਤਾਰ

ਵਾਦ ਦੇ ਮੁਦਈ ਵੀਰ ਅਗੇ ਸਨਿਮਰ ਬਿਨੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦੱਸੇ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ ਉੱਤ ਪੱਟੰਗੁਣ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਨਿੱਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਨਿਰੋਕ ਕਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ? ਜਿਸ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਤਾਰ ਖਾਸੇ ਦਸਖਤ ਕਾ ॥ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥

ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰਛਾ ਹਮਨੇ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੇ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੇ ॥ ੧੦॥

ਜਬ ਤਿਹ ਬਸਤੁ ਛੋਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਲਹਾ ॥ ਨਿਕਸਮੈ ਵਹੈ; ਜੁ ਦੁਹਿਤਾ ਕਹਾ ॥
 ਅਧਿਕ ਸਤੀ ਤਾਕਹਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਨਹਿ ਮੂੜ ਪਛਾਨਾ* ॥੧੩॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਚੌਥੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੪॥੬੧੦੮॥ ਅਫਜੂ ॥
 ॥੧੬॥੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ; ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਪਚੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੫॥੬੧੨੭॥ ਅਫਜੂ ॥
 ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ਜਾ ਸਮ ਦੁਤਿਯ ਨ ਬਿਧਨਾ ਸਾਜਾ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇਇ ਤਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥੧॥ ਏਤਾ
 ਕੇ ਭਵਨ ਭਈ ਇਕ ਬਾਲਾ ॥ ਜਾਨੁਕ ਸਿਖਰ ਅਗਨਿ ਕੀ ਜੂਲਾ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਸੁਲਤਾਨ ਕੁਅਰਿ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥ ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥੨॥ ਜੋਬਨੰਗ
 ਤਾ ਕੇ ਜਬ ਭਯੋ ॥ ਬਾਲਪਨ ਤਬ ਹੀ ਸਭ ਰਾਯੋ ॥ ਅੰਗ ਅੰਗ ਦਯੋ ਅਨੰਗ
 ਦਮਾਮਾ ॥ ਜਾਹਿਰ ਭਈ ਜਗਤ ਮਹਿ ਬਾਮਾ ॥੩॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭਾ ਕੁਅਰ
 ਤਹ ਆਵੈ ॥ ਦੂਰੇ ਭੀਰ ਬਾਰ ਨਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ਇਕ ਤਰੁਨ ਤਰੁਨੀ ਕੋ ਭਾਯੋ ॥
 ਜਾਨੁਕ ਮਦਨ ਰੂਪ ਧਰਿ ਆਯੋ ॥੪॥ ਸੋਈ ਕੁਅਰਿ ਤਰੁਨੀ ਕੋ ਭਾਯੋ ॥ ਪਠੈ
 ਸਹਚਰੀ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੀ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਵਾ ਸੋ ॥ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਾਤ
 ਸੁਯੰਬਰ ਤਾ ਸੋ ॥੫॥ ਜਬ ਹੀ ਬਾਹ ਤਵਨ ਸੋ ਕਿਯੋ ॥ ਬਹੁਤਿਕ ਬਰਿਸ
 ਨ ਜਾਨੇ ਦਿਯੋ ॥ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੈ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿਨ ਤਨ ॥ ਹਰਖ ਬਢਾਇ ਬਢਾਇ
 ਅਧਿਕ ਮਨ ॥੬॥ ਭੋਗ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਤਾ ਸੰਗ ਕਯੋ ॥ ਤਾ ਕੋ ਬਲ ਸਭ
 ਹੀ ਹਰਿ ਲਯੋ ॥ ਜਬੈ ਨ੍ਰਿਪਾਤ ਕੁਅਰ ਵਹ ਭਯਾ ॥ ਤਬ ਹੀ ਡਾਰਿ ਹਿਦੈ
 ਤੇ ਦਯੋ ॥੭॥ ਔਰਨ ਸਾਥ ਕਰੈ ਤਬ ਪ੍ਰੀਤਾ ॥ ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਕਰੈ ਕਾਮ ਹੀ
 ਰੀਤਾ ॥ ਪਤਿਹਿ ਤੋਰਿ ਖੋਜਾ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ਆਪੁ ਅਵਰ ਸੋ ਕੇਲ ਮਚਾਰਾ ॥੮॥
 ਬਿਰਹ ਰਾਇ ਤਾ ਕੋ ਥੋ ਯਾਰਾ ॥ ਜਾ ਸੋ ਬਯੋ ਕੁਅਰ ਕੋ ਪਯਾਰਾ ॥ ਤਾ
 ਪਰ ਰਹੀ ਹੋਇ ਸੋ ਲਟਕਨ ॥ ਤਿਹ ਹਿਤ ਮਰਤ ਪਾਸ ਅਰੁ ਭੂਖਨ ॥੯॥ ਇਕ
 ਦਿਨ ਭਾਂਗ ਮਿਤ੍ਰ ਤਿਹ ਲਈ ॥ ਪੋਸਤ ਸਹਿਤ ਅਫੀਮ ਚੜਈ ॥ ਬਹੁ ਰਤਿ
 ਕਰੀ; ਨ ਬੀਰਜ ਗਿਰਾਈ ॥ ਆਠ ਪਹਰਿ ਲਗਿ ਕੁਅਰਿ ਬਜਾਈ ॥੧੦॥ ਸਭ
 ਨਿਸਿ ਨਾਰਿ ਭੋਗ ਜਬ ਪਾਯੋ ॥ ਬਹੁ ਆਸਨ ਕਰਿ ਹਰਖ ਬਢਾਯੋ ॥ ਤਾ ਪਰ
 ਤਰੁਨਿ ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਟਕੀ ॥ ਭੂਲਿ ਗਈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥੧੧॥ ਦੂ
 ਘਟਿਕਾ ਜੋ ਭੋਗ ਕਰਤ ਨਰ ॥ ਤਾ ਪਰ ਗੀਤ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ॥ ਚਾਰਿ
 ਪਹਰ ਜੋ ਕੇਲ ਕਮਾਵੈ ॥ ਸੋ ਕਯੋ ਨ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਿੱਤ ਚੁਰਾਵੈ ॥੧੨॥

* ਤੱਕੋ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਧੋਖਾ ਤੇ ਠੱਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾਇਆ? ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਕਿਤਨੇ ਮੁਰਖ ਸਨ ਜੋ ਇਹ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਫਰੋਬ ਹੈ ਸਗੋਂ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਕਰਾਮਾਤ ਵਾਲੀ ਭਗਤਣੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ।

i. ਇਸ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ-ਪਰ ਬਿਬੇਕ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਤੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਰਾ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਕਾਮਨਿ ਚਾਹੈ ਸੁੰਦਰਿ ਭੋਗੁ ॥ ਪੰ:੧੧੮੭ ॥ ਭਾਂਢੇ ਇਹਨਾਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਭੋਗ ਸੋਗ ਤੇ ਰੋਗ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਨੇ।
 o ਜਿਹੜਾ ਕੰਵਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਉਹ ਭੋਗ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਕੇ ਨਿਪੁੰਸਕ-ਨਾਮਰਦ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਧੱਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਅੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ।

☆ ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਗਛਿਆ ਹਮਨੇ ॥ ਦੋ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਸ਼ਟ ॥ ਅਗੋਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਦਸਖਤ ॥ ਤੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ ॥ ਅਗੋਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਆਦਿ ਵਿਚ-੧੬ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ-ਲਿਖਣ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ?
 ਅਬ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਮਤੇ ॥ ਤੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ-ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਅਗੋਂ ਫੇਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ-ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੋ ਸੋ ਹਿਤੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ ਇਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਿਸਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਗ੍ਰੰਥ ਇਹ ਤੁਮ ਮੁਖਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥੧॥ ਇਹ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਕਿਸ ਅੱਗੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਦੇਖੋ ਪੰ:੩੬ ਤੋਂ ੪੭ ਤੱਕ ॥ ਅਗੋਂ ਪੰ:੪੬ ਤੋਂ ੫੨ ਤੱਕ ॥

੧. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਲੁਹਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
 ੨. ਤਾਂ ਉਹੀ ਕੁਝ ਦਿਸਿਆ ਜੋ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ।
 ੩. ਬਹੁਤ ਧਰਮ ਵੰਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ।
 ੪. ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਪਛਾਣਿਆ ॥੧੩॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ,
 ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਵੀਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੪॥੬੧੦੮॥ਚਲਦਾ॥

ਚੌਪਈ ॥੧੯॥੧॥ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੱਚੀਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੫॥੬੧੨੭॥ਚਲਦਾ॥
 ੫. ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੬. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ।
 ੭. ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇਇ ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
 ੮. ਜੋ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ॥੧॥
 ੯. ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹੋਈ ।
 ੧੦. ਜਾਣੇ ਜਲ ਰਹੀ ਅਗਨ ਦੀ ਲਾਟ ਹੈ ।
 ੧੧. ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਕੁਮਾਰ ਇਤਨੀ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ।
 ੧੨. ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਦੇ ਸੋਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੈ ॥੨॥
 ੧੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਦਾ ਜੋਬਨ ਉਸ ਤੇ ਆਇਆ ।
 ੧੪. ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਸਾਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ੧੫. ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮ ਦਾ ਢੋਲ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ ।
 ੧੬. ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ॥੩॥
 ੧੭. ਸੁਨਿ ਸੁਨ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਉਸਨੂੰ
 ਵਿਆਹ ਲਈ ਕਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਆ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ਾਂ
 ਪਉਣ ਲੱਗੇ ।
 ੧੮. ਜੋ ਇਕ ਅਉਂਦਾ ਹੈ ਦੂਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀੜ
 ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੱਗ ਗਈ ।
 ੧੯. ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕਰੇ ਇਕ ਜੁਆਨ ਉਸ
 ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਐਉਂ ਸੀ-
 ੨੦. ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪ ਧਰਕੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪॥
 ੨੧. ਉਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ ।
 ੨੨. ਸੇਵਕਣ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-੭੩ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ । ਅੰਗੇ ਗ੍ਰੰਥ
 ਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਪੰ: ੭੩ ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-

ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਭ ਸਧ ਉਥਾਰੇ ॥ ਦੁਖੁ ਦੇਵੈ ਦੋਖੀ ਸਭ ਮਾਰੇ ॥ ਅਦਭੁਤਿ ਗਤਿ ਭਗਤਨ ਦਿਖਰਾਈ ॥
 ਸਭ ਸੰਕਟ ਤੇ ਲਏ ਬਚਾਈ ॥ ਸਭ ਸੰਕਟ ਤੇ ਸੱਤ ਬਚਾਇ ॥ ਸਭ ਕੰਟਕ ਕੰਟਕ ਜਿਮ ਘਾਏ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨ ਮੁਰਿ ਕਰੀ ਸਹਾਇ ॥
 ਆਪ ਹਾਥ ਦੇ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥੨॥ ਅਥ ਜੋ ਜੋ ਮੈ ਲਏ ਤਮਾਸਾ ॥ ਜੋ ਸੋ ਕਰੋ ਤਮੈ ਅਰਦਾਸਾ ॥ ਜਿਸਦਾ ਸਪੱਸਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਅੰਖੀ ਛਿਨਿ ਤਮਾਸੇ
 ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਗਲੀ ਪੰਗਤੀ ਨਿਮਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਅਫਲਤਾ ਦਸਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਕਣਕ ਦਿਖੇ ਹੈ ॥ ਜੋ ਤਵ ਦਾਸ ਉਚਾਰਤ ਜੈਰੇ ॥੩॥ ਜਿਹ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੈ ਲਏ ਤਮਾਸਾ ॥ ਚਾਹਤ ਤਿਨ ਕੋ ਕੀਐ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ਜੋ ਜੋ ਜਨਮ
 ਪੁਰਬਲਹੇ ॥ ਕਹਿਰੋ ਸੁ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਾਕਰਮ ਤੇਰੇ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ ॥ ਦੇਖਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤ ਹਮਾਰਾ ॥ ਮਨੁਆ ਗੁਰ ਮੁਰਿ ਮਨਸਾ
 ਮਾਈ ॥ ਜਿਨਿ ਮੇਰੇ ਸੁਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪੜਾਈ ॥੪॥ ਭਾਵਾਰਥ-ਜੋ ਜੋ ਕੰਟਕ ਮੈਂ ਪਹਿਨੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੱਕੇ ਹਨ,
 ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਉਹ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਜੋ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਭਵਾਨ ਤਿਨੇ ਕਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ
 ਹੈ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ । ਕਾਲਕਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਵੀ (ਭਗਉਤੀ) ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ-ਉਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ । ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਮੂਰਖਤਾ ਦੇ ਵੱਸ ਇਸਨੂੰ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ
 ਨਾਲ ਜਾ ਜੋੜਦੇ ਨੇ । ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਲੈਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸੁਧਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਧਰੀ ਹੋਈ ਮਤਿ ਹੀ ਮੇਰੀ
 ਮਾਤਾ ਬਣ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ । ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਵੀਰ ਮਨਸਾ ਮਾਈ ਨੂੰ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜਾ ਜੋੜਦੇ ਹਨ-
 ਜਬ ਮਨਸਾ ਮਨ ਮਖਾ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ਗੁਰ ਮਨੁਆ ਕਰ ਕਹਐ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ਜੋ ਜੋ ਚਰਿਤ ਪੁਰਾਤਨ ਲਹੇ ॥ ਤੇ ਤੇ ਅਥ ਚਹੀਅਤ ਹੈ ਕਹੇ ॥੬॥
 ਸਰਬ ਕਾਲ ਕਰੁਣਾ ਤਬ ਭਰੇ ॥ ਸੇਵਕ ਜਾਨਿ ਦਯਾ ਰਸ ਵਰੇ ॥ ਜੋ ਜੋ ਜਨਮ ਪੁਰਬਲੇ ਭਯੋ ॥ ਸੋ ਸੋ ਸਭ ਸਿਮਰਣ ਕਰ ਦਯੋ ॥੭॥
 ਭਾਵ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾਲ ਦੇ ਸਵਾਮੀ-ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਜਾਣਕੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰਣਾ ਰਸ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਬੂਝਾ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚੋਂ
 ਕਰਣਾ ਰਸ ਭਰਿਆ ਜਾਪੇ । ਮੈਨੂੰ ਇਤਨੀ ਬੁਧ ਕਿਥੇ ਸੀ । ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਖਾਦ ਬਖਸੀ ਹੈ । ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਰਬਕਾਲ ਦਿਆਲੂ
 ਹੋ (ਲੋਹ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਆਪ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਚੌਛਿਆ ਹੈ । ਜਦ ਮੈਂ
 ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਣ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਕਥਾ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਰਾਜਾ
 ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ । ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ
 ਸਤਜੁਗ ਨੂੰ ਵੇਖਾ । ਪਹਿਲਾ ਦੇਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਪਹਿਲੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ॥ ਨਖ ਸਿਖ ਤੇ ਕ੍ਰਮ ਭਾਖ ਸੁਨਾਏ ॥ ਛੋਰ ਕਥਾ ਤਬ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਈ ॥ ਅਥ ਚਾਹਤ ਫਿਰ ਕਰੋ ਬਡਾਈ ॥੧੧॥
 ਭਾਵ-ਹੁਣ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ- ੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-ਫੇਰ ਅੱਗੋਂ-
 ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ-ਜੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ।-
 ਆਦਿ ਅਪਾਰ ਅਲੇਖ ਅਨੰਤ ਅਕਾਲ ਅਭੇਖ ਅਲੱਖ ਅਨਾਸਾ ॥ ਕੈ ਸਿਵ ਸਕਤ ਦਏ ਸੁਤਿਚਾਰ ਰਜੋ ਤਮ ਸੱਤ ਤਿਹੂ ਪੁਰ ਵਾਸਾ ॥੧੨॥

ਸਿਵ ਸਕਤ ਦਾ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੋਧ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਛਪੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਪਾਰਬਤੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਵਕਸ਼ੇਪ
 ਪਾਠਕ ਦੇਵੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਾਰਬਤੀ ਨਹੀਂ ਦੋਖੋਂ ਜਪੁਜੀ
 ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਉੜੀ ॥੩੦॥ ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਰੈਨਿ ਸਕਲ ਤਿਨ ਤਰੁਨਿ ਬਜਾਈ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਹੰਢਾਈ ॥ ੧੨੮੧ ॥ ਆਸਨ
ਕਰੇ ਤਰੁਨਿ ਬਹੁ ਬਾਰਾ ॥ ੧੨੮੨ ॥ ਚੁੰਬਨਾਇ ਨਖ ਘਾਤ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੨੮੩ ॥ ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਚਤੁਰਾਸਨ ਕਰਿ ॥ ੧੨੮੪ ॥ ਭਜਮੋ ਤਾਹਿ ਤਰ ਦਾਬਿ ਭੁਜਨ ਭਰਿ ॥ ੧੨੮੫ ॥ ਚੁੰਬਨ
ਆਸਨ ਕਰਤ ਬਿਚਛਨ ॥ ੧੨੮੬ ॥ ਕੋਕ ਕਲਾ ਕੋਬਿਦ ਸਭ ਲੱਛਨ ॥ ੧੨੮੭ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਪੋਸਤ ਸਰਾਬ ਅਫੀਮ ਬਹੁ ਘੋਟਿ ਚੜਾਵਤ ਭੰਗ ॥ ੧੨੮੮ ॥ ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਭਾਮਹਿ
ਭਜਾ ਤਉ ਨ ਮੁਚਾ ਅਨੰਗ ॥ ੧੨੮੯ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ੧੨੯੦ ॥ ਭੋਗ ਕਰਤ ਸਭ ਰੈਨਿ
ਬਿਤਾਵਤ ॥ ੧੨੯੧ ॥ ਦਲਿਮਲਿ ਸੇਜ ਮਲਿਨ ਹੂ ਜਾਵਤ ॥ ੧੨੯੨ ॥ ਹੋਤ ਦਿਵਾਕਰ ਕੀ
ਅਰੁਨਾਈ ॥ ੧੨੯੩ ॥ ਛੈਲ ਸੇਜ ਮਿਲਿ ਬਹੁਰਿ ਬਿਛਾਈ ॥ ੧੨੯੪ ॥ ਪੌਢਿ ਪ੍ਰਜੰਕ ਅੰਕ
ਭਰਿ ਸੋਊ ॥ ੧੨੯੫ ॥ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਪਿਯਤ ਮਿਲਿ ਦੋਊ ॥ ੧੨੯੬ ॥ ਬਹੁਰਿ ਕਾਮ ਕੀ ਕੇਲ
ਮਚਾਵੈ ॥ ੧੨੯੭ ॥ ਕੋਕ ਸਾਰ ਮਤ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੧੨੯੮ ॥ ਕੈਫਨ ਸਾਥ ਰਸਮਸੇ
ਹੂ ਕਰਿ ॥ ੧੨੯੯ ॥ ਪੌਢਿ ਪ੍ਰਜੰਕ ਰਹਤ ਦੋਊ ਸੈ ਕਰਿ ॥ ੧੩੦੦ ॥ ਬਹੁਰਿ ਜਗੈ ਰਸ ਗੀਤ
ਮਚਾਵੈ ॥ ੧੩੦੧ ॥ ਕਬਿਤ ਉਚਾਰਹਿ ਧੁਰਪਦ ਗਾਵੈ ॥ ੧੩੦੨ ॥ ਤਬ ਲਗਿ ਬਿਰਹਨਟਾ
ਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ॥ ੧੩੦੩ ॥ ਨਿਕਸਮੋ ਆਇ ਤਹਾਂ; ਮੂਰਖ ਮਤਿ ॥ ੧੩੦੪ ॥ ਤਬ ਤਿਯ ਚਤੁਰ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥ ੧੩੦੫ ॥ ਹਨਮੋ ਤਾਹਿ ਫਾਂਸੀ ਗਰ ਡਰਿਕੈ ॥ ੧੩੦੬ ॥ ਏਕ ਕੋਠਰੀ
ਮਿਤ੍ਰ ਛਪਾਏ ॥ ੧੩੦੭ ॥ ਪਤਿਹਿ ਮਾਰਿ ਸੁਰ ਉਚ ਉਘਾਏ ॥ ੧੩੦੮ ॥ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਸਬਦ
ਸੁਨਿ ਧਾਏ ॥ ੧੩੦੯ ॥ ਦੁਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਦਰਿ ਚਲਿ ਆਏ ॥ ੧੩੧੦ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਮੋ
ਤਾ ਕੋ ਭਰਤਾਰਾ ॥ ੧੩੧੧ ॥ ਰਾਵ ਰੰਕ ਸਭਹੁਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੩੧੨ ॥ ਪੂਛਤ ਭਯੋ ਤਿਸੀ
ਕਹਿ ਰਾਜਨ ॥ ੧੩੧੩ ॥ ਕਹਾ ਭਈ ਯਾ ਕੀ ਗਤਿ ਕਾਮਨਿ ॥ ੧੩੧੪ ॥ ਸੁਨਹੁ ਪਿਤਾ
ਮੈ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨੋ ॥ ੧੩੧੫ ॥ ਰੋਗ ਯਾਹਿ ਜੋ ਤੁਮੈ ਬਖਾਨੋ ॥ ੧੩੧੬ ॥ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਯਾਕਹਿ
ਕਛੂ ਭਯੋ ॥ ੧੩੧੭ ॥ ਜੀਵਤ ਹੁਤੋ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੂ ਗਯੋ ॥ ੧੩੧੮ ॥ ਅਰੁ ਜੋ ਅਬ
ਮੈ ਮੈ ਕਛੂ ਸਤ ਹੈ ॥ ੧੩੧੯ ॥ ਅਰੁ ਜੋ ਸਤਮ ਬੇਦ ਕੋ ਮਤ ਹੈ ॥ ੧੩੨੦ ॥ ਅਬ ਮੈ
ਰਦੁ ਤਪਸਯਾ ਕਰਿਹੋ ॥ ੧੩੨੧ ॥ ਯਾਹਿ ਜਿਯਾਉਂ ਕੈ ਜਰਿ ਮਰਿਹੋ ॥ ੧੩੨੨ ॥ ਤੁਮਹੂੰ
ਬੈਠਿ ਯਾਹਿ ਅੰਗਨਾ ਅਬ ॥ ੧੩੨੩ ॥ ਪ੍ਰਜਾ ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਸਿਵ ਕੀ ਸਬ ॥ ੧੩੨੪ ॥ ਮੈ ਯਾ
ਕੋ ਇਹ ਘਰ ਲੈ ਜੈਹੋ ॥ ੧੩੨੫ ॥ ਪੁਜਿ ਸਦਾ ਸਿਵ ਬਹੁਰਿ ਜਿਵੈਹੋ ॥ ੧੩੨੬ ॥ ਮਾਤ
ਪਿਤਾ ਅੰਗਨਾ ਬੈਠਾਏ ॥ ੧੩੨੭ ॥ ਨਬੀ ਮਹਤਾ ਸਗਲ ਬੁਲਾਏ ॥ ੧੩੨੮ ॥ ਲੈ ਸੰਗ ਗਈ
ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹਿ ਤਿਹੁ ਘਰ ॥ ੧੩੨੯ ॥ ਰਾਖਮੋ ਬੋ ਜਹਾਂ ਜਾਰ ਛਪਾ ਕਰਿ ॥ ੧੩੩੦ ॥ ਤਿਹੁ
ਘਰ ਜਾਇ ਪਾਟ ਦਿੜ੍ਹ ਦੈ ਕਰਿ ॥ ੧੩੩੧ ॥ ਰਮੀ ਜਾਰ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਹਸਿ ਕਰਿ ॥ ੧੩੩੨ ॥
ਨਿਪ ਜੁਤ ਬੈਠ ਲੋਗ ਦੁਰਾ ਪਰਿ ॥ ੧੩੩੩ ॥ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਸਕਤ ਬਿਚਰਿ ਕਰਿ ॥ ੧੩੩੪ ॥

੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਤ ਦਰਜਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਮਤ ਤੋਂ ਅਵਸਲ ਹੋ ਕੇ ਭੁਠ ਫਰਬ ਤੋਂ ਕਾਮ ਦੇ ਵਾਸ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ ਅਫੀਮ ਭਰੇ
ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਬਦ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਉਲ ਜਲੁਲ ਬਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਦੇਵ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਈ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਵਿਚ ਪਾ
ਕੇ ਅਸਾ ਅਮਲ ਦਾ ਗੋਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਭੁਝਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਮੌਤ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਵਿਸਿਆਂ
ਦੇ ਅਲਪ ਲੁਖ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਕਰਤਾਰ ਕੋਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਇਲਤਾਂ
ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ-

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲੰਘ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥ ਸੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੇ ਕਰੇ ਗੰਗ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੇ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੫੮੧॥੫੮੧॥

ਪਰ ਇਹ ਮਤਿ ਤੇ ਇਹ ਪਤਿ ਅਥਵਾ ਇਹ ਧਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ ਜੈਸਾ ਕਿ-ਤਿਨ
ਮਤਿ ਤਿਨ ਪਤਿ ਤਿਨ ਧਨ ਪਲੇ ਜਿਨ ਹਿਰਦੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਬਾਂਝੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪ
ਸਕਦੇ ਨੇ ਨਾਂ ਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਆਹ ਦਿਸ਼ਾ ਹੈ-ਅਮਲ ਗਲੇਲਾ ਕੁਝ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਦੇਵਣ ਹਾਹਿ ॥ ਮਤੀ ਮੁਖੁ ਵਿਸਾਰਿਆ
ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥ ਸਚ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਫੀਆਂ ਰਾਖਣ ਕੇ ਦਰਵਾਰ ॥੫੮੧॥੫੮੧॥ ਇਥੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੋ
ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਤੇਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਸੋਫੀ ਪੁਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬੋ ਪ੍ਰਹੇਜਗਾਰ
ਹੋ ਕੇ ਬੇਹੁਦਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬਿਤਚਾਰ ਤੇ ਬਿਖਨਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਏ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾਏ
ਨੇ ਉਹ ਦਸਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ (ਸੁਲਤਾਨ ਕੁਮਾਰੀ) ਦਾ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਭੁਠ ਕਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ
ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬੇਖਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ? ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਚੜਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਤ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ? ਜਿਸ ਲਈ ਅਗੇ
ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਫਲਵੰਚ ਲੁਕਿ ਕਹਿਹਿ ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥ ਲੇਖਾ ਧਰਮ ਭਇਆ ਤਿਲ ਪੀਛੇ ਘਾਟੀ ਰਾਮ ॥

ਕਿਰਤ ਕਮਾਣੈ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਰਾਣੀ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਭੁਮਾਇਆ ॥ ਮਹਾ ਸੋਹਣੀ ਸੰਗ ਗਤਾ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੫੮੨॥੫੮੨॥

ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅੰਧ ਬਿਸਵਾਸੀ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਉਕਾ ਨਹੀ ਜਾਣਦੇ।

੧. ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ।
੨. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਡਾਇਆ ।
੩. ਆਸਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹਾਰ ਗਏ ।
੪. ਚੁਬਨ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੇਅੰਤ ਸਨ ॥੧੩॥
੫. ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਆਸਨ ਕਰਕੇ ।
੬. ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਿਆ ਬਾਹਾਂ ਹੇਠ ਦਬਾ ਕੇ ।
੭. ਚੁੰਬਨ ਆਸਨ ਕਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ।
੮. ਕੋਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਢੰਗ (ਕਿਸਮ) ਦੇ ॥੧੪॥
੯. ਪੋਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਅਫੀਮ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੋਟ ਕੇ ਭੰਗ ਪੀਂਦੇ
੧੦. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਰਹੇ ਪਰ ਕਾਮ ਦਾ ਵੇਗ ਨਾਂ ਘਟਿਆ ॥੧੫॥
੧੧. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਤਾ ਦੇਵੇ ।
੧੨. ਦਲ ਮਲ ਕੇ ਬਿਸਤਰ ਵੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
੧੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਆ ।
੧੪. ਉਸ ਛੋਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਵਛਾਈ ਕੀਤੀ ॥੧੬॥
੧੫. ਮੁੜਕੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਗਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ ਸੌ ਗਏ ।
੧੬. ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਕੇ ਪੀਂਦੇ ।
੧੭. ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ।
੧੮. ਕੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ॥੧੬॥
੧੯. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ।
੨੦. ਪਲੰਘ ਪਰ ਸੌ ਰਹਿੰਦੇ ਦੋਇ ਪੈ ਕੇ ।
੨੧. ਜਦੋਂ ਮੁੜਕੇ ਜਾਗਣ ਤਾਂ ਉਸੇ ਰਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਣ ।
੨੨. ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਵਿਤ ਗਉਂਦੇ ਕਦੇ ਉਟ ਪਟਾਂਗ ਪਏ ਗਾਉਂਦੇ ॥੧੮॥
੨੩. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਬਿਰਹ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਪੁਰਾਣਾ ਪਤੀ ।
੨੪. ਮੁਰਖ ਮਤਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੫. ਉਸ ਚਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਢੰਗ ਸੋਚਿਆ ।
੨੬. ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹਾ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੯॥
੨੭. ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਲਕੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੮. ਆਪ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬੜੀ ਉਚੀ ਭੁਕ ਮਾਰੀ ।
੨੯. ਰਾਜਾ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਆ ਗਏ ।
੩੦. ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਚੱਲ ਕੇ ॥੨੦॥
੩੧. ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਉਸਦਾ ਭਰਤਾ ।
੩੨. ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਭਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੩੩. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ।
੩੪. ਕਿ ਐ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ-ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਤਰ ਚਿਤਾ ਕਿ ॥੨੧॥
੩੫. ਐ ਪਿਤਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ?
੩੬. ਜਾਂ ਕੀ ਰੋਗ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ।
੩੭. ਐਵੇਂ ਜਰਾਕ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਭਲਾ ਚੰਗਾ ।
੩੮. ਜਿਉਂਦਾ ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ॥੨੨॥
੩੯. ਪਰ ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਧਰਮ ਦੀ ਸਤਿਆ ਹੈ ।
੪੦. ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਬੇਦ ਦੀ ਸਿਖਾ ਦੀ ਸਤਿਆ ਹੈ ।
੪੧. ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਾਂਗੀ ।
੪੨. ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਕੇ ਸਭ ਮਰਾਂਗੀ ॥੨੩॥
੪੩. ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਐਸ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੪੪. ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਮੁੜਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਾਂਗੀ ॥੨੪॥
੪੫. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਵਿਗੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੬. ਹੋਰ ਲਾਗੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
੪੭. ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ
੪੮. ਜਿਸ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਯਾਰ ਲਕੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੨੫॥
੪੯. ਉਸ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਉਪਰ ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਕੇ
੫੦. ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਈ ।
੫੧. ਰਾਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸਨ
੫੨. ਉਹ ਕੋਈ ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਜਾਂ ਅਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੨੬॥

✽ ਇਉਸ ਨਿਸਾ ਸਸਿ ਸੂਰ ਕੈ ਦੀਪ ਸੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ ਪੰਚ ਤਤ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ਬੈਰ ਬਵਾਇ ਲਗਾਇ ਸੁਰਾ ਸੁਰ ਆਪਹਿ ਦੇਖਤ ਬੈਠ ਤਮਾਸਾ ॥ ਅਰਥਾਤ ਹੋ ਸਭ ਦੇ ਆਦਿ ਹੋ ਲੇਖਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਅੰਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਨਾਂ ਲਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ ਤੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਦੀਪ ਬਣਾਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪੰਜਾ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ । ਦੋਵੇਂ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰ ਵਧਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਆਪ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਸ ਹੈ ਇਸ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਨੀ ਨਗਰੀ ਬੇਦਾਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਰੇਤਾ ਦੀ ਇਸਟ ਦੇਵ ਕੌਣ ਸੀ ਤੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਕਿਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ? ਜੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋ ਚੱਲ ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵੈਪਾ ॥

ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧ ਬਿਚਾਰੈ ॥

ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੇ ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜ੍ਹੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ ॥ ਪੰ:੫੭੦॥ ਅੰਕ ੨੪੬੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਸੂਰਵੀਰ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਣਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ । ਚੋਰ ਜਾਰ ਠੰਗ ਬੂਠ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਸੱਚ ਦਾ ਅਜ਼ਹਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂਕਿ ਪੜਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬੇਦਾਰ ਹੋਵੇ ।

ਰਾਮਾ ਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

ਦੋਹਰਾ-ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਪੂਰਨ ਕੀਯੋ ਰਘੁਵਰ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ਪੰ:੨੫੪

ਸਾਧ ਅਸਾਧ ਜਾਨੇ ਨਹੀਂ ਬਾਦ ਸੁਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਕਲ ਪੂਰਣ ਕੀਯੋ ਭਗਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥੮੬੨॥

ਨੋਟ-ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਤਨੇ ਛੰਦ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਸਵੈਪੇ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਦੋਹਰੇ ਜਾਂ ਚੌਪੀਆਂ ਮੈਂ ਬੁਣਿਆ ਦੀ ਗਿਣਤਰ ਦਾ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਗੁਣ ਤੇ ਅਵਗੁਣ ਹਾਸਲ ਕਰੋ । ਕੁਮ ਭੇਦ ਬਿਸਮਾਦ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੇਆ-ਪਾਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਤਬ ਤੇ ਕੱਊ ਆਖ ਤਰੇ ਨਹੀਂ ਆਨਹੋ ॥ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਅਨੇਕ ਕਹੈ ਮਤ ਏਕ ਨ ਮਾਨਹੋ ॥—

ਸਿੰਮਿਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਬੈ ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਿਹੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰਿ ਮੈ ਨ ਕਹੋ ਸਬ ਤੋਰਿ ਬਖਾਨਹੋ ॥੮੬੩॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਯੋ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥ ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥੮੬੪॥ ਪੰ:੨੫੪॥

ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਕਿਸ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ

ਕੀ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਅਸਪਾਨ ਕਿਹੜੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ? ਕੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਰਣਾ ਗੁਨਾਂਹ ਹੈ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਕਿਸੇ ਬਦਰੂਹ

ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ? ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੇਤ

ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—

ਜਿਹਵਾ ਹੀਂਗਿ ਨਹੀਂ ਹਰਿ ਰਾਤੀ ਜਬ ਬੋਲੈ ਤਬ ਫੀਕੇ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪਸਿ ਪਸੁ ਭਏ ਕਦੇ ਹੋਰਿ ਨੀਕੇ ॥੨॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸੁ ਵਿਰਲੀ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਏ ॥੩॥ ਪੰ:੧੧੨੬॥ ਮ:੧॥

ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਕੌਤਕ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਚਰਜ ਲੀਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫਰਮਾਣ ਹੈ-

ਆਪੇ ਦੈਤ ਲਾਇ ਦਿਤੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪੇ ਰਾਖਾ ਸੋਈ ॥ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਸਰਣਾਈ ਤਿਨ ਮਨ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧੧੩੩॥ਮ:੩॥

ਇਸ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ-ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਥੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਭੈ

ਦੀ ਵੱਟੀ-ਵੱਟਕੇ ਇਸ ਤਨ ਰੂਪੀ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ । ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਤ (ਸਚ) ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋ ਜਗਾ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਹੈ ਇਸ

ਤਨ ਰੂਪੀ ਦੀਵੇ ਦੇ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ । ਇਹ ਤਨ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਐਉਂ ਹੀ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ✽

੧੩ ਤੇ ਸਭ ਹੀ ਜਿਯ ਮੈ ਅਸ ਜਾਨੈ ॥ ੩੪ ਸੁਤਾ ਸਿਵਹਿ ਪੂਜਤ ਅਨੁਮਾਨੈ ॥
 ੩੫ ਯਾ ਕੀ ਆਸੁ ਸੱਤਤਾ ਲਹਿ ਹੈ ॥ ੩੬ ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਬਤਿਯਾ ਤਬ ਕਹਿ ਹੈ ॥੨੭॥
 ੩੭ ਜੋ ਯਹ ਕੁਅਰਿ ਰੁਦ੍ਰ ਸੋ ਰਤ ਹੈ ॥ ੩੮ ਜੋ ਯਹ ਤਿਹ ਚਰਨਨ ਮੈ ਮਤ
 ਹੈ ॥ ੩੯ ਪਤਿ ਜੀਵਤ ਬਾਰ ਨ ਲਗਿ ਹੈ ॥ ੪੦ ਸਿਵ ਸਿਵ ਭਾਖਿ ਮ੍ਰਿਤਕ
 ਪੁਨਿ ਜਗਿ ਹੈ ॥੨੮॥ ੪੧ ਇਤ ਏ ਦੁਾਰ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਤ ॥ ੪੨ ਉਤ ਤ੍ਰਿਯ
 ਸੰਗ ਭੀ ਜਾਰ ਮਹਾ ਰਤ ॥ ੪੩ ਜੋ ਜੋ ਲਪਟਿ ਚੋਟ ਚਟਕਾਵੈ ॥ ੪੪ ਤੇ
 ਜਾਨੇ ਵਹ ਗਾਲ੍ ਬਜਾਵੈ ॥੨੯॥ ੪੫ ਤਹਾਂ ਖੋਦਿ ਭੂ ਤਾ ਕੋ ਗਾਡਾ ॥ ੪੬ ਬਾਹਰ
 ਹਾਡ ਗੋਡ ਨਹਿ ਛਾਡਾ ॥ ੪੭ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਜਾਰ ਕਹ ਧਰਿਕੈ ॥ ੪੮ ਲੈ ਆਈ
 ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਰਿਕੈ ॥੩੦॥ ੪੯ ਜਬ ਮੈ ਧਮਾਨ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋ ਧਰਿਯੋ ॥ ੫੦ ਤਬ
 ਸਿਵ ਅਸ ਮੁਰ ਸਾਥ ਉਚਰਿਯੋ ॥ ੫੧ ਬਰੰਬੁਹ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮਨ ਭਾਵਤ ॥ ੫੨ ਜੋ
 ਇਹ ਸਮੈ ਹਿਦੈ ਮਹਿ ਆਵਤ ॥੩੧॥ ੫੩ ਤਬ ਮੈ ਕਹਯੋ ਜਿਯਾਇ ਦੇਹੁ
 ਪਤਿ ॥ ੫੪ ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਚਰਨਨ ਮਹਿ ਮੁਰ ਮਤਿ ॥ ੫੫ ਤਬ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨਯੋ
 ਸਿਵ ਬਚ ॥ ੫੬ ਜੋ ਤੁਮ ਸਮਝਿ ਲੇਹੁ ਭੂਪਤਿ ਸਚ ॥੩੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੫੭ ਤਾਂ
 ਤੇ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕਰੋ; ਵਾ ਤੇ ਬੈਸ ਕਿਸੋਰ ॥ ੫੮ ਨਾਥ ਜੀਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸੰਭੁ ਕੀ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕੀ ਕੋਰ ॥੩੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ੫੯ ਸਭਹਿਨ ਬਚਨ ਸਤਿ ਕਰਿ
 ਜਾਨਾ ॥ ੬੦ ਸਿਵ ਕੋ ਸੱਤ ਬਚਨ ਅਨਮਾਨਾ ॥ ੬੧ ਤਬ ਤੋ ਤਜਿ ਸੁੰਦਰਿ
 ਜਿਯ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ੬੨ ਨਿਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾ ਸੋ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾ ॥੩੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਛੱਬੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੬॥੬੧੬੧॥ ਅਫਸੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੬੩ ਗਹਰਵਾਰ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਤਿ ਬਲ ॥ ੬੪ ਕਬੈ ਨ ਚਲਾ; ਪਰੀ
 ਹਲਾਚਲ ॥ ੬੫ ਗੂੜ੍ਹ ਮਤੀ ਨਾਰੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ੬੬ ਕਹੀ ਨ ਪਰਤ ਪ੍ਰਭਾ
 ਤਾ ਕੀ ਬਰ ॥੧॥ ੬੭ ਤਹੋ ਇਕ ਹੁਤੋ ਸਾਹ ਬਡਭਾਰੀ ॥ ੬੮ ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ
 ਨੁਰਾਗੀ ॥ ੬੯ ਸੁਕਚਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ੭੦ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਜਨੁ ਕਲਾ
 ਕਿਰਣਿਧਰ ॥੨॥ ੭੧ ਏਕ ਤਹਾਂ ਬੈਪਾਰੀ ਆਯੋ ॥ ੭੨ ਅਮਿਤ ਦਰਬ ਨਹਿ ਜਾਤ
 ਗਨਾਯੋ ॥ ੭੩ ਜਵੰਤ੍ਰਿ ਜਾਇਫਰ ਉਸਟੈ ਭਰੇ ॥ ੭੪ ਲੋਗ ਲਾਖਚੀ ਕਵਨ
 ਉਚਰੇ ॥੩॥ ੭੫ ਉਤਰਤ ਧਾਮ ਤਵਨ ਕੇ ਭਯੋ ॥ ੭੬ ਮਿਲਬੇ ਕਾਜ ਸਾਹ ਸੰਗ
 ਗਯੋ ॥ ੭੭ ਦੁਹਿਤਾ ਘਾਤ ਤਵਨ ਕੀ ਪਾਈ ॥ ੭੮ ਸਕਲ ਦਰਬੁ ਤਿਹ ਲਿਯੋ
 ਚੁਰਾਈ ॥੪॥ ੭੯ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਕਲ ਨਿਕਾਰਿ ॥ ੮੦ ਦਈ ਬਹੁਰਿ ਤਹੋ
 ਆਗਿ ਪ੍ਰਜਾਰ ॥ ੮੧ ਰੋਵਤ ਸੁਤਾ; ਪਿਤਾ ਪਹਿ ਆਈ ॥ ੮੨ ਜਰਯੋ ਧਾਮ ਕਹਿ
 ਤਾਂਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥੫॥ ੮੩ ਸੁਨ ਤ੍ਰਿਯ ਬਚਨ ਸਾਹ ਦੂ ਧਾਏ ॥ ੮੪ ਘਰ ਕੋ ਮਾਲ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਚਾਨਣਾ ਕਰੋ ਮਾਲਿ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਥੇ ਕੋਟੜ ਪੰਥੀ
 ਹੋਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ ਨਹੀਂ।
 ਪੰਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ ॥ ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ ॥ ਸਚੁ ਭੂਭਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ ॥੨॥
 ਇਹੁ ਤੇਲ ਦੀਵਾ ਇਉਂ ਜਲੈ ॥ ਕਰਿ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤਉ ਮਿਲੈ ॥੫:੨੫॥੧॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਆਹ ਕਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਦੇ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇ ਸਰਪ ਦੇ ਡੱਸਣ ਦਾ ਭੈ ਹੁੰਦਾ।
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਧੁਸੂਦਨ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਗੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰੇ ॥ ਦਇਆਲ ਦਮੋਦਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਨ ਭਾਰੀ ਜੀਉ ॥੨॥
 ਨਿਰਾਗਰੀ ਕੇਸਵ ਨਿਰਵੈਰਾ ॥ ਕੋਟ ਜਨਾ ਜਾਕੇ ਪੂਜਹਿ ਪੈਰਾ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ ਜਾਕੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਇਕਾਤੀ ਜੀਉ ॥੫:੬੮॥੫॥
 ਆਉ-ਇਸ ਤੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਯੋ-ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਮਧੂ ਨਾਮ ਦੇ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਜਿਸ
 ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੂੰ (ਮਧ ਸੂਧਨ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਉਸ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਮੁਰ-ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ
 ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੂੰ (ਮੁਰਾਰੇ-ਮੁਰਾਰੀ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੂੰ ਹਰਿ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਹੈ ॥੫॥

੧. ਓਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।
੨. ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ।
੩. ਇਸ ਦਾ ਅੱਜ ਸਤ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ
੪. ਫੇਰ ਹੀ ਕੋਈ ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਕਹਾਂਗੇ ॥੨੭॥
੫. ਜੇ ਇਹ ਕੁਮਾਰੀ ਸਿਵ ਜੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੈ।
੬. ਜੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।
੭. ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਸ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਗਿਆਂ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੀ।
੮. ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਿਵ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾ ਜੀ ਪਵੇਗਾ ॥੨੮॥
੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਨ।
੧੦. ਉਧਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਘਰ ਮਹਾਂ ਰਤ ਸੀ।
੧੧. ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਚੋਟ ਕਰਦੇ।
੧੨. ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ ਰਹੀ ਹੈ ॥੨੯॥
੧੩. ਉਥੇ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟੋਆ ਪੁੱਟਕੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ।
੧੪. ਬਾਹਰ ਉਸਦਾ ਹਥ ਗੋਭਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ
੧੫. ਉਸ ਦੇ ਕੱਢ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਯਾਰ ਦੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ-ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ-
੧੬. ਨਾਲ ਲੈ ਆਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ॥੩੦॥
੧੭. ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ-
੧੮. ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ -
੧੯. ਐ ਪੁੱਤ੍ਰੀ! ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਵਰ ਮੰਗ ਉਹ ਮਿਲੇਗਾ।
੨੦. ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥
੨੧. ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਹ।
੨੨. ਜੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੈ।
੨੩. ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਿਹਾ।
੨੪. ਜਿਸ ਨੂੰ ਐ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲੈ ॥੩੨॥
੨੫. ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਓ-ਅੰਗੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ।
੨੬. ਪਤੀ ਮੇਰਾ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ॥੩੩॥
੨੭. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ਭਾਵ ਜਾਣ ਲਈ।
੨੮. ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬਚਨ ਅਨੁਮਾਨ ਲਏ।
੨੯. ਇਸ ਬਾਅਦ ਉਸ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸਭ ਭਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ- ਜੋ ਪਰ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਹਟ ਗਿਆ।
੩੦. ਹੁਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸਾਕ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀਅ ਭਰਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ॥੩੪॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੱਬੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੬॥੬੧੬੧॥ਚਲਦਾ॥
੩੧. ਗਹਰਵਾਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ।
੩੨. ਕਦੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਿੱਲਿਆ।
੩੩. ਗੂੜ ਮਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ।
੩੪. ਕਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ ॥੧॥
੩੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬੜਾ ਭਾਗਵਿਸ਼ਾਲੀ ਸੀ।
੩੬. ਜੋ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਸੀ।
੩੭. ਸੁਕਚ ਮਤੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ-ਜਾਣੇ-
੩੮. ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ॥੨॥
੩੯. ਇਕ ਉਥੇ ਵਪਾਰੀ ਆ ਗਿਆ।
੪੧. ਜਿਸ ਪਾਸ ਧਨ ਬਹੁਤ ਸੀ ਜੋ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
੪੧. ਜਵਤ੍ਰੀ, ਜਾਇਫਲ ਆਦਿ ਦੇ ਉਠ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।
੪੨. ਲੋਗ ਲਾਇਚੀ ਆਦਿ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੱਸੀਏ ॥੩॥
੪੩. ਉਹ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉੱਤਰ ਪਿਆ।
੪੪. ਮਿਲਨੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।
੪੫. ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਹ ਵੇਲਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ।
੪੬. ਸਾਰਾ ਧਨ ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪॥
੪੭. ਘਰ ਦਾ ਆੜ ਕਬਾੜ ਸਾਰਾ ਕੱਢ ਕੇ।
੪੮. ਉਸ ਸਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ।
੪੯. ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ।
੫੦. ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਲਾਂ ਕੋਠਾ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫॥
੫੧. ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦੋਵੇ ਦੌੜੇ।
੫੨. ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲ।

☆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੂਜੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਕੇਸਵ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਇਹ ਅਨੇਕਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ ਉਹ ਨਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ? ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁੱਧ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧ ਹੋਈ ਭੁੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਂ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਮ ਕੁਝ ਆਦੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਭਾਵ (ਖਾ ਕੇ) ਤਾਂ ਆਤਮਿਕ ਜਪਤ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਖੀ ਸਵੱਛ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਵੱਛ ਭੁੱਖੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੁਧ ਭੁੱਖੀ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਤੀਰ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖੁਬਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ-

ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਸਿਧਿ ਹੋਈ ਸਿਧੀ ਤੇ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰ ਲਾਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਕ੍ਰਮ ਕਾਟਿਆ ਜਾਈ ॥

ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਪੁਨੇ ਜਨ ਕਉ ਦੇਹਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਹੁ ਸਦਾ ਰਹਹੁ ਸਰਣਾਈ ॥ਪੰ:੬੦੭॥ਮ:੪॥

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰਾ ਹੈ? ਦੇਵ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਦੈਤ ਆਕੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਖੁੱਲ ਕੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਉਹ ਓਨਰੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਰਤੀਤ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਦ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਦ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ-ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜਿਵੇਂ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਗਿਆਰਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਹੋਈ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਉਸੇ ਜੋਤ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ-ਜੋ ਇਸ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਤ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :-

ਸਤਿ ਸਤਿ ਹਰਿ ਸਤਿ ਸੁਆਮੀ ਸਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਹੁ ॥ ਸਤਿ ਤੇ ਜਨ ਜਿਨ ਪਰਤੀਤਿ ਉਪਜੀ ਨਾਨਕ ਨਹ ਭਰਮੇਹੁ ॥ਪੰ:੧੨੨੬॥ਮ:੫॥

ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਦੇ ਹੇਜ਼-ਨੇਤ੍ਰ ਮੁੰਦ ਕੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਕੀ ਹੈ? ਪੰਨਾ ੫ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ-ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਉਸਨੂੰ ਰੜਕਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤਾਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਨ ਪੜਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ (ਦਾਲਦੁ ਭੰਜ ਸੁਦਾਮੇ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤੀ ਭਾਇ ਤਰੇ) ਪੰ:੯੯੫॥ਮ:੪॥ ਸੁਦਾਮੇ ਦੇ ਦਲਿੰਦਰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?

ਧਨਿ ਧਨਿ ਮੇਘਾ ਰੋਮਾਵਲੀ ॥ ਧੰਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਓਵੈ ਕਾਬਲੀ ॥੧॥ ਧਨਿ ਧਨਿ ਤੂ ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ ॥ ☆

ਨਿਕਾਸਨ ਆਏ ॥ ^੧ਆਗੇ ਆਇ ਨਿਹਾਰੈਂ ਕਹਾਂ ॥ ^੨ਨਿਰਖਾ ਢੇਰ ਭਸਮ
ਕਾ ਤਹਾਂ ॥੬॥ ^੩ਬਹੁਰਿ ਸੁਤਾ ਇਮਿ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ^੪ਯਹੈ ਪਿਤਾ ਦੁਖ
ਹਿਦੈ ਹਮਾਰੇ ॥ ^੫ਆਪਨਿ ਗਏ ਕਾ ਸੋਕ ਨ ਆਵਾ ॥ ^੬ਯਾ ਕੋ ਲਗਤ
ਹਮੈਂ ਪਛਤਾਵਾ ॥੭॥ ^੭ਪੁਨਿ ਸੁਤ ਕੋ ਅਸ ਸਾਹ ਉਚਾਰੇ ॥ ^੮ਸੋਈ ਭਯੋ
ਜੁ ਲਿਖਯੋ ਹਮਾਰੇ ॥ ^੯ਤੁਮ ਯਾ ਕੋ ਕਛੁ ਸੋਕ ਕਰਹੁ ਜਿਨ ॥ ^{੧੦}ਦੈਹੋ ਦਰਬੁ
ਜਰਯੋ ਜਿਤਨੋ ਇਨ ॥੮॥ ^{੧੧}ਭੇਵ ਅਭੇਵ ਕਛੁ ਨਾ ਜੜੁ ਪਾਯੋ ॥ ^{੧੨}ਮੂੰਡ
ਮੂੰਡਾਇ ਬਹੁਰਿ ਘਰ ਆਯੋ ॥ ^{੧੩}ਕਰਮ ਰੇਖ ਅਪਨੀ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ^{੧੪}ਤ੍ਰਿਯ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀ ਗੀਤਿ ਨ ਜਾਨੀ ॥੯॥ ^{੧੫}ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਇਹ ਛਲ ਧਨ ਹਰਾ ॥
^{੧੬}ਭੇਦ ਨ ਤਾ ਕੇ ਪਿਤੈਂ ਬਿਚਰਾ ॥ ^{੧੭}ਸਮਾਨਾ ਹੁਤੋ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥
^{੧੮}ਬਿਨੁ ਲਾਗੇ ਜਲ; ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਾਯੋ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਸਤਾਈਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨॥੬੧੭੧॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੯}ਅਚਲਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^{੨੦}ਅਚਲ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਤਹੋਂ
ਕੋ ਹੈ ॥ ^{੨੧}ਅਚਲ ਦੇਇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥ ^{੨੨}ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚਤ੍ਰਦਸ
ਜਾਨੀ ॥੧॥ ^{੨੩}ਅਚਲਮਤੀ ਦੁਸਰ ਤਿਹੋਂ ਦਾਰਾ ॥ ^{੨੪}ਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰਿ ਹੁਤੀ
ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੫}ਤਾ ਸੌ ਨਿਪ ਕੋ ਨੇਹ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੬}ਜਾਨਤ ਉਚ ਨੀਚ ਤਿਹੋਂ
ਪਯਾਰਾ ॥੨॥ ^{੨੭}ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਅਸ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੨੮}ਏਕ ਨਾਰਿ ਕੇ
ਸਾਥ ਸਿਖਾਰਯੋ ॥ ^{੨੯}ਤਾ ਕੋ ਭਰਯੋ ਦਰਬ ਸੌ ਧਾਮਾ ॥ ^{੩੦}ਜਾਨਤ ਅਵਰ
ਨ ਦੂਜੀ ਬਾਮਾ ॥੩॥ ^{੩੧}ਜਬ ਸਭ ਅਰਧ ਰਾਤ੍ਰਿ ਸੈ ਜਾਂਹਿ ॥ ^{੩੨}ਜਾਗਤ ਰਹੈ
ਏਕ ਜਨ ਨਾਹਿ ॥ ^{੩੩}ਦੀਪ ਜਰਯੋ ਪੌਲਰ ਜਬ ਲਹਿਯਹੁ ॥ ^{੩੪}ਤਬ ਤੁਮ ਅਸ
ਰਾਜਾ ਸੌ ਕਹਿਯਹੁ ॥੪॥ ^{੩੫}ਮਾਯਾ ਗਡੀ ਮੋਹਿ ਨਿਪ ਜਾਨੋ ॥ ^{੩੬}ਏਕ ਬਾਤ
ਮੈ ਤੁਮੈਂ ਬਖਾਨੋ ॥ ^{੩੭}ਅਛਲਾ ਦੇ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਬਲਿ ਦੈ ਕੈ ॥ ^{੩੮}ਗਿਹੁ ਲੈ ਜਾਂਹਿ
ਕਾਢਿ ਮੁਹਿ ਲੈਕੈ ॥੫॥ ^{੩੯}ਅਛਲਾ ਦੇ ਜਬਹੀ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ ॥ ^{੪੦}ਉਲਟਿ ਭੇਦ
ਤਿਹੋਂ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਸਿਖਾਯੋ ॥ ^{੪੧}ਏਕ ਬਾਤ ਮਾਂਗੇ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ॥ ^{੪੨}ਨਿਪ ਪਹਿ ਨਾਮ
ਤਿਸੀ ਕਾ ਲੇਹੁ ॥੬॥ ^{੪੩}ਪ੍ਰਥਮੈ ਅਧਿਕ ਦਰਬੁ ਤਿਹੋਂ ਦਿਯਾ ॥ ^{੪੪}ਦੁਗਨੋ ਦਰਬ
ਦੇਨ ਤਿਹੋਂ ਕਿਯਾ ॥ ^{੪੫}ਤਿਨ ਸਹੇਟ ਉਤ ਦੀਪ ਜਗਾਯੋ ॥ ^{੪੬}ਇਤਿ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਇਮਿ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੭॥ ^{੪੭}ਹੈ ਨਿਪ ਮੁਹਿ ਮਾਯਾ ਤੁਮ ਜਾਨੋ ॥ ^{੪੮}ਬਿਕਟ
ਕੇਤ ਕੀ ਗਡੀ ਪਛਾਨੋ ॥ ^{੪੯}ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੋਂ ਬਲਿ ਦੈ ਕੈ ॥ ^{੫੦}ਯਾਤੇ
ਭਖਹੁ ਕਾਢਿ ਧਨ ਲੈ ਕੈ ॥੮॥ ^{੫੧}ਰਾਨੀ ਸਾਥ ਜਹਾਂ ਨਿਪ ਸੋਯੋ ॥ ^{੫੨}ਅਰਧਿਕ

। ਚੋਰ ਯਾਰ, ਚਕਾਰ - ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਤਨੀ ਤੇਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਡੇ-ਬਡੇ ਭੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਤੇ ਅਕਲ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਵੀ ਤੌੜਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਹੀਂ
ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ, ਬਡੇ-ਬਡੇ ਅਕਲ ਦੇ ਕੋਟਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕੋ ਇਕ ਸੱਚੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਵੱਸ
ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਤੋਂ ਗੱਲਾਂ ਬਕੀਆਂ ਦਾਨੀਆਂ
ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਾਂ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਦੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ੳ. ਚੋਰਾ ਜਾਰਾ ਰੰਡੀਆ ਕੁਟਣੀਆ ਦੀ ਬਾਣੁ ॥ ਵੇ ਦੀਨਾ ਕੀ ਦੋਸਤੀ ਵੇ ਦੀਨਾ ਕਾ ਖਾਣੁ ॥

ਸਿਫਤੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਸਦਾ ਵਸੈ ਸੈਤਾਨੁ ॥ ਅੰਗ ੭੯੦॥ ਮ: ੧॥

ਅ. ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਭ ਕੂੜ ਹੈ ਕੂੜੇ ਹੋਇ ਗਇਆ ॥ ਹਉਮੈ ਝਗੜਾ ਪਾਇਓਨ ਝਗੜੈ ਜਗੁ ਮੁਆ ॥ ਉਹੀ ॥

ੲ. ਲਾਲਚ ਭੂਟ ਬਿਕਾਰ ਮੋਹ ਬਿਆਪਤ ਮੂੜੇ ਅੰਧ ॥ ਲਾਗਿ ਪਰੇ ਦੁਰਗੰਧ ਸਿਉ ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਬੰਧ ॥ ਅੰਗ ੨੫੨॥ਮ:੫॥

ਸ. ਬਾਧੇ ਜਮ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਮੀਠੀ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ॥ ਕ੍ਰਮ ਕੇ ਮੋਹੇ ਨ ਬੁਝਹਿ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਦ ਹੀ ਸੰਗ ॥ ਉਹੀ ॥

☆ ਜਿਹ ਗੁਰਿ ਰਮਈਆ ਕਮਲਾ ਪਤੀ ॥੨॥ ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਬਨ ਖੰਡ ਬਿੰਦੁ ਬਨਾ ॥ ਜਹ ਖੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣਾ ॥੩॥

ਬੇਨ ਬਜਾਵੈ ਗੋਧਨ ਚਰੈ ॥ ਨਾਮੋ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ਆਨਦ ਕਰੈ ॥੪॥ ਪੰ:੬੮੮॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ॥

ਇਹ ਕੋਟ ਸੀ ਭੇਡੂਆਂ ਦੀ ਉਂਨ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ? ਕੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੀ ਜੋ ਕੰਬਲੀ ਓੜਦਾ ਸੀ ਧਨਤਾਯੋਗ ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ
ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਹੋਈ ? ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਲਛਮੀ ਦਾ ਪਤੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਿੰਦੁਬਨ ਦਾ ਬਣ ਧਨਤਾਯੋਗ ਕਿਵੇਂ
ਹੋਇਆ ? ਨਾਰਾਇਣ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਖੇਲਣ ਕਰਕੇ। ਬੇਨ ਵਜਾ ਕੇ ਗਉਆਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਟ ਸੀ ? ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਸੁਆਮੀ
ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣਾ ਬਹੁਤ ਨੇ ਇਥੇ ਥਾਂ ਥੋੜੀ ਹੈ ਪਰ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ,
ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਦਿਓ - ਵੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਛੱਡ ਦਿਉ ਫੋਕੇ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ
ਹੋ ਕੇ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰੇ ਜੋ ਜੀ ਆਵੇ ਲਿਖੋ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ ॥ ☆

ਕੱਢ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆ ਗਏ ।

੧. ਅੱਗੋਂ ਆ ਕੇ ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ ?
੨. ਕਿ ਸੁਆਹ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ॥੬॥
੩. ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੪. ਕਿ ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
੫. ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਸੜੇ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ।
੬. ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਭਾਈ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ ॥੭॥
੭. ਫੇਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ
੮. ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ
- ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਗਿਆ ।
੯. ਤੂੰ ਇਸਦੀ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਨਾਂ ਕਰ ।
੧੦. ਜਿਤਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਇਸ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ
- ਦੇ ਦਿਆਗੇ ॥੮॥
੧੧. ਕਿਸੇ ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾਂ ਜਾਣੀ ।
੧੨. ਸ਼ਾਹ ਵਿਚਾਰਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੧੩. ਉਸ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਜਾਣੀ ।
੧੪. ਇਸ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ॥੯॥
੧੫. ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਧਨ ਗੁਆ ਲਿਆ ।
੧੬. ਨਾਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਿਆ ।
੧੭. ਵੇਸੇ ਸਮਝਦਾਰ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾਂ
- ਪਾ ਸਕਿਆ ।
੧੮. ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਲਾਇ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲਿਆ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
- ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਈਵੀਂ ਕਥਾ
- ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੭॥੬੧੭੧॥ਚਲਦਾ॥

੧੯. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਅਚਲਵਤੀ ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
੨੦. ਅਚਲ ਸੈਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨੧. ਅਚਲ ਦੇਵੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੨੨. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੨੩. ਅਚਲ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੨੪. ਜੋ ਅਚਲ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ।
੨੫. ਰਾਜੇ ਦਾ ਅਚਲ ਵਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਸਨੇਹ ਸੀ ।

☆ ਅੱਗੋਂ ਸਫਾ ੬ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਅਨ ਗੁਰ ਉਚਰਤ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਗਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ -
ਉ—ਜੋ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਰੂਮਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤਲੈ ॥ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਹੇ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੇਵਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਵਾ ਅਥਵਾ
ਚੰਡੀਕਾ ਦੇਵੀ ਤੂੰ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਜਲਾਂ ਬਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ । ਅੱਗੋਂ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ
ਉਨ੍ਹਾਂ ੨੦ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਕਵੀ ਨੇ ੨੦ ਤੋਂ ੨੨੦ ਨੀਂ ਤੁਕ - ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਪਾ ਛੱਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ
ਸਿਧਾਂਤ ਅਥਵਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਪਾ ਛੱਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਅਥਵਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ
ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ । ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਉਟਕਣ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਉਸਨੇ ੨੦੧ ਤੋਂ ੨੨੦ ਨੰਬਰ
ਤੱਕ ਹੀ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਨੂੰ ਮਸ਼ਰੂਕ ਕਰਿ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬੜੀ ਭੜੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
ਕਹਿੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਟੰਗ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਤੋੜ ਦੇਵੇ । ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ।
ਤਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੋਟ ਭੇਦ ਹਿੱਕ ਠੱਕ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਕੋਟ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅਗੰਮੀ
ਕਾਰਨਾਮੇ ਦੱਸ ਸਕਾਂ । ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਤਰੰਗ ਤੇ ਆਸਰੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ੨੦੦ ਅੰਕ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ੨੦੧ ਤੋਂ
ਚੱਲਕੇ ੨੩੧ ਤੱਕ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ । ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ
ਪ੍ਰਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਥੇ ਮੈਂ ਅਵਤਾਰ
ਵਾਦ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕੁਝ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ੨੦੦ ਅੰਕ ਤੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਾਈ ਦੱਸੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸਣ
ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਆਦਿ ਅੰਤ ਨ ਮਧ ਜਾਕੋ ਭੂਤ ਭਭਾਵਨ ॥ ਸਤਿ, ਦੁਆਪੁਰ, ਤ੍ਰਿਤੀਅ ਕਲਜੁਗ ਚੌਤ੍ਰ ਕਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਬਕੇ ਮਹਾ ਮੁਨਿ ਗਾਇ ਗੰਧੂਬ ਅਪਾਰ ॥ ਹਾਰਿ ਹਾਰਿ ਬਕੇ ਸਭੇ ਨਹੀਂ ਪਈਐ ਤਿਹ ਪਾਰ ॥੧੯॥੧੯੯॥
ਨਾਰਦ ਆਦਿਕ ਬੇਦ ਬਿਆਸਕ ਮੋਨਿ ਮਹਾਨ ਅਨੰਤ ॥ ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਬਕੇ ਸਭੇ ਕਰ ਕੋਟਿ ਕਸਟ ਦੁਰੰਤ ॥
ਗਾਇ ਗਾਇ ਬਕੇ ਗੰਧੂਬ ਨਾਚ ਅਪੰਡਰ ਅਪਾਰ ॥ ਸੋਧਿ ਸੋਧਿ ਬਕੇ ਮਹਾ ਸੁਰ ਪਾਇਓ ਨਹਿ ਪਾਰ ॥੨੦॥੨੦੦॥

ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ, ਉਪਮਾ ਬਢਾਈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ । ਹੁਣ ਅੱਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੇਚਲ
ਕਰੋ ॥ ਤ੍ਰੁਪਸਾਇ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੇਕਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀਮੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੰਗਦੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰੁਪਸਾਇ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਅਸੰਕ ਹੈ । “ਮਹਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਬਾਇ ॥” ਅੰਗ ੭੫੫॥ ਜੋ ਇਸ
ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ ?

ਏਕ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਉਚਰਿਓ ਮਿਤਿ ਸਿਉ ਬੈਨ ਸਬ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਦੀਸ ਕੋ ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਤੈਨ ॥੧॥੨੦੧॥

ਇਥੇ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਲਈ
ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਅੱਗੋਂ (ਜਗਦੀਸ) ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ । -

ਕੋ ਆਤਮਾ ਸੁਰੂਪ ਹੈ ਕਹਾ ਸਿਸਟਿ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕਉਨ ਧਰਮ ਕੋ ਕਰਮ ਹੈ ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਸਥਾਰ ॥੨॥੨੦੨॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ੬੧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮਹਾਂ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾ ॥੧॥੧੧॥

ਅੰਕ ਤੇ ਦੇਖੋ ਜੋ ਐਓ ਹੈ—ਤ੍ਰੁਪਸਾਇ ॥ ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥

ਦੁਰਜਨ ਦਲ ਦੰਡਣ ਅਸੁਰ ਬਿਰੰਡਣ ਦੁਸਟ ਨਿਕੰਦਣ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥ ..... ॥ ☆

੨੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਛੋਟਾ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਸਭ ਜਾਣਦਾ
ਸੀ ॥੨॥

੨੭. ਇਸ ਲਈ ਅਚਲ ਦੇਵੀ ਨੇ ਇਕ ਵੰਗ ਸੋਚਿਆ ।

੨੮. ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਿਖਾਇਆ ।

੨੯. ਕਿ ਅਚਲ ਮਤੀ ਪਾਸ ਧੰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰੇ
ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ।

੩੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ॥੩॥

੩੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੌ ਜਾਣ ।

੩੨. ਇਕ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਗਦਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ।

੩੩. ਪੌਲਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਜਦ ਦੇਖੇ ।

੩੪. ਤਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ॥੪॥

੩੫. ਐ ਰਾਜਨ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦਬਿਆ ਧਨ
ਸਮਝੋ ।

੩੬. ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ।

੩੭. ਅਛਲਾ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ।

੩੮. ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੀਂ ॥੫॥

੩੯. ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅਛਲਾ ਦੇਇ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸੀ ।

੪੦. ਉਸਨੇ ਉਲਟਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾ
ਦਿੱਤਾ ।

੪੧. ਇਕ ਗੱਲ ਮੰਗਵੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕਰ ।

੪੨. ਫੇਰ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਮੇਰੀ ਬਜਾਇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ
ਲੈਣਾ ॥੬॥

੪੩. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਨ ਪਹਿਲਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ।

੪੪. ਉਸ ਤੋਂ ਦੁਗਣਾ ਧਨ ਦੇਣਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।

੪੫. ਉਧਰ ਪੌਲਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾ ਜਗ ਪਿਆ ।

੪੬. ਇਸ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਐਉਂ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥

੪੭. ਐ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲਛਮੀ ਸਮਝ । ਜੋ ਮੈਂ-

੪੮. ਬਿਕਟ ਕੇਤ ਰਾਜੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਹਾਂ

੪੯. ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਣੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ।

੫੦. ਫੇਰ ਧਨ ਕੱਢ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਛੱਕੋ ॥੮॥

੫੧. ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਸੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

੫੨. ਅੱਧੀ ਰਾਤ.....

ਰਾਤ੍ਰਿ ਬਚਨ ਤਹੁ ਹੋਏ ॥ ੧੫੮ ॥ ਮੁਹਿ ਮਾਖਾ ਕੋ ਘਰ ਹੀ ਰਾਖਹੁ ॥ ੧੫੯ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ
 ਦੇ ਅਪਨੀ ਬਲਿ ਭਾਖਹੁ ॥ ੧੬੦ ॥ ਜਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹ ਚਰਿਤ ਬਨਾਏ ॥ ੧੬੧ ॥ ਤਾਹੀ
 ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੬੨ ॥ ਰਾਜਾ ਲੋਭ ਦਰਬ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥ ੧੬੩ ॥ ਤਿਸੀ ਨਾਰਿ ਕਹੁ
 ਬਲਿ ਦੇ ਡਾਰੇ ॥ ੧੬੪ ॥ ਜਿਨਹੁ ਨਾਰਿ ਕੋ ਮਤੋ ਸਿਖਾਏ ॥ ੧੬੫ ॥
 ਪਲਟਿ ਕਾਮ ਤਾਹੀ ਕੇ ਆਏ ॥ ੧੬੬ ॥ ਉਨ ਤ੍ਰਿਯ ਦਰਬ ਤਾਹਿ ਬਹੁ ਦਯਾਇ ॥ ੧੬੭ ॥
 ਨਾਰਿ ਤਿਸੀ ਕੋ ਹਨਯੋ ਬਜਾਇ ॥ ੧੬੮ ॥ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਜੋ ਕੋਈ ਬਨਾਵੈ ॥ ੧੬੯ ॥
 ਉਲਟਿ ਕਾਮ ਤਾਹੀ ਕੇ ਆਵੈ ॥ ੧੭੦ ॥ ਜੈਸਾ ਕਿਯੋ ਤੈਸ ਫਲ ਪਾਏ ॥ ੧੭੧ ॥
 ਹਨਤ ਥੀ; ਆਪੁ ਹਨਾਏ ॥ ੧੭੨ ॥ ੧੭੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਅਠਾਈਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੮॥੬੧੧੩॥ ਅਫਸੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੫੮ ॥ ਕਰਨ ਇਕ ਬੰਭੂ ਦੇਸ ਨ੍ਰਿਪ ॥ ੧੫੯ ॥ ਸਿਖਾ ਸਾਧੁ ਕੋ; ਦੁਸਟਨ
 ਕੋ ਰਿਪੁ ॥ ੧੬੦ ॥ ਤਾ ਕੇ ਸੁਨ ਏਕ ਬੋ ਆਛਾ ॥ ੧੬੧ ॥ ਸੁੰਦਰ ਘਨੇ ਸਿੰਘ ਸੋ ਕਾਛਾ ॥ ੧੬੨ ॥
 ਇਕ ਦਿਨ ਧਾਮ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੇ ਆਏ ॥ ੧੬੩ ॥ ਪਾਹਨ ਹੋਨਿ ਤਿਹੁ ਤਾਹਿ ਹਟਾਏ ॥ ੧੬੪ ॥
 ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਹੁਤੀ ਸੁਨ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਾ ॥ ੧੬੫ ॥ ਪਾਹਨ ਲੋਗੇ ਭਯੋ ਦੁਖ ਚੀਤਾ ॥ ੧੬੬ ॥
 ਪਾਹਨ ਲੋਗੇ ਸੁਨ ਮਰਿ ਗਏ ॥ ੧੬੭ ॥ ਰਾਨੀ ਦੇਸ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕਹੁ ਦਯੋ ॥ ੧੬੮ ॥
 ਮਰਯੋ ਸੁਨ ਭਯੋ ਕਹਾ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੬੯ ॥ ਐਸੇ ਹਮਰੇ ਪਰੇ ਹਜਾਰਾ ॥ ੧੭੦ ॥ ਅਬ
 ਤੈ ਯਾ ਕੋ ਪੀਰ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧੭੧ ॥ ਤਾ ਕੋ ਭਾਂਤਿ ਪੂਜਿ ਹੈ ਨਾਨਾ ॥ ੧੭੨ ॥ ਕਹਯੋ
 ਸਹੀ ਤਬ ਯਾਹਿ ਪੁਜਾਊ ॥ ੧੭੩ ॥ ਭਲੇ ਭਲੇ ਤੇ ਨੀਰ ਭਰਾਊ ॥ ੧੭੪ ॥ ਕੁਤਬ ਸਾਹ
 ਰਾਖਾ ਤਿਹੁ ਨਾਮਾ ॥ ੧੭੫ ॥ ਤਹੀ ਖੋਦਿ ਭੂਮ ਗਾਡਯੋ ਬਾਮਾ ॥ ੧੭੬ ॥ ਤਾ ਕੀ ਗੋਰ
 ਬਨਾਈ ਐਸੀ ॥ ੧੭੭ ॥ ਕਿਸੀ ਪੀਰ ਕੀ ਹੋਇ ਨ ਜੈਸੀ ॥ ੧੭੮ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪੁ
 ਤਹਾ ਤ੍ਰਿਯ ਗਈ ॥ ੧੭੯ ॥ ਸਿਰਨੀ ਕਛੂ ਚੜਾਵਤ ਭਈ ॥ ੧੮੦ ॥ ਮੰਨਤਿ ਮੋਰਿ ਕਹੀ
 ਬਰ ਆਈ ॥ ੧੮੧ ॥ ਸੁਪਨਾ ਦਿਯੋ ਪੀਰ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੧੮੨ ॥ ਮੋਹਿ ਸੋਵਤੋ ਪੀਰ
 ਜਗਾਏ ॥ ੧੮੩ ॥ ਆਪੁ ਆਪੁਨੀ ਕਬਰ ਬਤਾਏ ॥ ੧੮੪ ॥ ਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹੁ ਠੋਰ ਪਛਾਨੀ ॥ ੧੮੫ ॥
 ਜਬ ਹਮਰੀ ਮਨਸਾ ਬਰ ਆਨੀ ॥ ੧੮੬ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜਬ ਪੁਰ ਮੈਂ ਸੁਨਿ
 ਪਾਏ ॥ ੧੮੭ ॥ ਜਮਾਰਤਿ ਸਕਲ ਲੋਗ ਮਿਲਿ ਆਏ ॥ ੧੮੮ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ
 ਸੀਰਨੀ ਚੜਾਵੈ ॥ ੧੮੯ ॥ ਚੁੰਬਿ ਕਬਰ ਕੂਕਰ ਕੀ ਜਾਵੈ ॥ ੧੯੦ ॥ ਕਾਜੀ ਸੇਖ ਸੈਯਦ
 ਤਹ ਆਵੈ ॥ ੧੯੧ ॥ ਪੜ੍ਹਿ ਫਾਤਹਾ ਸੀਰਨੀ ਬਟਾਵੈ ॥ ੧੯੨ ॥ ਧੂਰਿ ਸਮਸ ਝਾਰੂਅਨ
 ਉਡਾਂਹੀ ॥ ੧੯੩ ॥ ਚੁੰਮਿ ਕਬਰ ਕੂਕਰ ਕੀ ਜਾਹੀ ॥ ੧੯੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੯੫ ॥ ਇਹ ਛਲ
 ਅਪਨੇ ਸੁਨ ਕੋ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਏ ਬਾਮ ॥ ੧੯੬ ॥ ਅਬ ਲਗਿ ਕਹ ਜਮਾਰਤਿ ਕਰੈ ਸਾਹੁ

i. ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥ ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਸੀਤ ॥੨॥ਅੰਗ੩੮੬॥੫॥

ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵੋ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਰ ਭਲਾ ਹੋ ਭਲਾ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਚੀਤ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੁਰੇ ਦਾ ਸਭ ਬੁਰਾ ਕਰਦੇ, ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਕਈ ਸਿਆਣੇ। ਬੁਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ ॥ ਬੁਰੇ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਬਚੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵੋ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬੁਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਚਲ ਦੇਵੀ ਆਪਣੀ ਸੌਂਕਣ ਅਚਲ ਮਤੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਤਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਮਾਰੀ ਗਈ।

ਟੋਆ ਖਨੇ ਜੋ ਔਰ ਕੋ ਤਿਸ ਕੋ ਰੂਪ ਤਿਆਰ, ਭਲਾ ਭਲਾ ਕਾ ਹੋਤ ਹੈ ਕਬ ਗਏ ਬੇਦ ਵਿਚਾਰ ॥

ii. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੇਵ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਨੇ, ਨੰਦੀ ਇਕ ਕੁਝੀ ਸੀ ਉਸਨੇ ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਪਾਲ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਦੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਨੰਦੀ ਜਿਧਰ ਜਾਂਦੀ ਬਿੱਲੀ ਨਾਲ ਹੀ ਭੁਗੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਨੰਦੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ, ਜੇ ਨੰਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਨੰਦੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਉਸਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਨੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਨੰਦੀ ਦੀ ਮਾਤਾ

ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ -

੧. ਮੈਂ ਮਾਘਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੋ ।
  ੨. ਅਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਂਭ ਲਵੋ ॥੯॥
  ੩. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਨ ! ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ।
  ੪. ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ।
  ੫. ਰਾਜਾ ਨੇ ਧਨ ਦੇ ਲੋਭ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ।
  ੬. ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ॥੧੦॥
  ੭. ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਿਖਾਈ ਸੀ-ਉਹ
  ੮. ਉਲਟਕੇ ਉਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਗਿਆ ।
  ੯. ਦੂਜੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ।
  ੧੦. ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅੰਨ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ॥੧੧॥
  ੧੧. ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਗੁਰੂ ਜੀ
  ੧੨. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਲਟ ਕੇ ਤਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
  ੧੩. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ-ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਫਲ ਪਾ ਲਿਆ ।
  ੧੪. ਅਚਲ ਦੇਇ ਨੇ-ਅਚਲ ਮਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਗਈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਈਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੮॥ ੬੧੧੩॥ਚਲਦਾ॥

੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਬੰਡ ਦੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਡ ਕਰਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੧੬. ਸਾਧਾਂ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਲਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ ।
੧੭. ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਕੁੱਤਾ ਸੀ ।
੧੮. ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹੇ ਕੱਦ ਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੧੯. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
੨੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰਾਂ ਹਟਾਇਆ ।
੨੧. ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਉਸ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ ।
੨੨. ਵੱਟਾ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ॥੨॥
੨੩. ਪੱਥਰ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਕੁੱਤਾ ਮਰ ਗਿਆ ।
੨੪. ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਲਾਇਆ ਪਰ ਕਰ ਕੀ ਸਕਦੀ ਸੀ ?
੨੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ

ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ?

੨੬. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁੱਤੇ ਸਾਡੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਏ ਵਿਰਦੇ ਹਨ ॥੩॥
੨੭. ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ? ਜਿਸਨੂੰ
੨੮. ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਪਈ ਪੂਜਦੀ ਹੈ ।
੨੯. ਮੁੜਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਜਾਉਂਗੀ ।
੩੦. ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਇਸਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਨਗੇ ॥੪॥
੩੧. ਉਥੇ ਹੀ ਟੋਆ ਪੁਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ
੩੨. ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਤਬ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
੩੩. ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਾਈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ-
੩੪. ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ॥੫॥
੩੫. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਆਪ ਕਬਰ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੬. ਤੇ ਕੁਝ ਸੀਰਨੀ ਚੜਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੩੭. ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪੀਰ ਦੀ ਕੁਝ ਮੰਨਤ ਮੰਨੀ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
੩੮. ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ।
੩੯. ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਨੂੰ ਪੀਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
੪੦. ਤੇ ਆਪ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ।
੪੧. ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
੪੨. ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਚਿਤਵੀ ਹੋਈ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ।
੪੩. ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ॥੭॥
੪੪. ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ।
੪੫. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਰਨੀਆਂ ਚੜਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ।
੪੬. ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੮॥
੪੭. ਮੌਲਵੀ, ਸੇਖ ਸਮਦ ਉਥੇ ਅਉਣ ਲੱਗੇ ।
੪੮. ਨਿਵਾਜ ਪੜਕੇ ਸੀਰਨੀ ਵੰਡਣ ਲੱਗ ਪਏ ।
੪੯. ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਚੌਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੫੦. ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਚੁੰਮ-ਚੁੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੯॥
੫੧. ਇਸ ਧੌਂਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ।
੫੨. ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕੁਤਬ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ.....

ਨੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਟੋਕਰੇ ਬੱਲੇ ਤਾੜ ਦਿਉ । ਐਸਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ ਬਿੱਲੀ ਦਿਨ ਪਾ ਕੇ ਮਰ ਖੁੱਕ ਗਈ ਨੰਦੀ ਦੀ ਭੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨੰਦੀ ਬਜਿਦ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਬਿੱਲੀ ਲਿਆ ਕੇ ਟੋਕਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੇਰ ਹੋਣਗੇ । ਘਰ ਦੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ? ਤਾਂ ਨੰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਫੇਰੇ ਹੋਣ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਟੋਕਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇਸ਼ਗਨੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫੇਰੇ ਕਿਉਂ ਦੇਵਾਂ, ਬਿੱਲੀ ਟੋਕਰੇ ਹੇਠ ਦੱਬੋਗੇ ਤਾਂ ਸ਼ਗਨ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਹਾਲਤ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਾ ਗਪੜਾਂ, ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਸੀਰਲਾ ਦੇ ਥਾਨ ਜਿਥੇ ਦੋ ਦਿੱਤੇ ਧਰਕੇ ਹੀ ਮੱਥੇ ਟੋਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਕੁੱਕੜ ਦੇ ਖੱਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਣੀ ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਲਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਬੱਸ ਝਾਂਝੀ-ਮਾਂਝੀ ਵਿਚ ਉੱਝ ਮਿਲੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਮੱਤ ਦਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕੋ ਹੋਸ਼ ਕਰੋ ਗੁੜੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬੇਦਾਰ ਹੋਵੋ । ਜਾਗੋ ਚੌਕੀਦਾਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਪ ਨੇ ਭੰਗ ਮਾਰਨੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣਾ ਫੇਰ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਕੁਤਬਦੀਨ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਪੂਜਦੇ ਵਿਰਦੇ ਹੋ ? ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਤੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਰਾਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਹੈ :-

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮਤੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿਨ ਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥ਪਾ: ਸ: ੧੦॥

✽ ਜੈ ਜੈ ਹੋਮੀ ਮਹਿਪਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਰੰਮ ਕਪਰਦਨ ਛੱਤਰ ਛਿਤੇ ॥੧॥੨੧੧॥

ਬੇਕ ਇਹਨਾਂ ਛੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ੨੩੦ ਅੰਕ ਤਕ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਦ ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ । ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਕਬੂਧੀ ਵਾਲੇ ਦਲ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਸੁਰ ਦੇਵਤ ਕੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਲਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂ ਬਚਨ ਹੈ (ਪੈਸ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਭਗਤਾ ਦੀ) ਚਛਰਾਸੁਰ ਦੇਵਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਤਿਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਬਕੀ ਗੁੜ ਗਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਬਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕੋਈ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪ੍ਰਚੰਡ (ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ) ਹੈ ਖੰਡਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਥੋੜਾ ਮੱਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ । ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਜੈ ਹੋਵੇਗੀ ਐ ਮਹਿਪਾਸੁਰ ਦੇਵ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਛੱਡ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ॥੧॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਿਮੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਰਚਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਜਿਮੇਵਾਰ ਨਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਅਵਤਾਰ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ 'ਜਿਮੇਵਾਰ, ਨਹਿਰਾਏ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰਬਾਇ ਬਾਪ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਬੜਾ ਚੰਜੀ ਹੈ । ਉਹ ਆਪੇ ਸੁਰਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਕੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓ ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੇ ਮੇਰਾ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਚੰਜੀ ਹੈ । ਐਉਂ ਨਾ ਕਹੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਧੋ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੱਭਿਆ ਸੀ ✽

ਕੁਤਬ ¹ਦੀ ਨਾਮ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਉਨਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੨੯॥੬੧੯੩॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਬਿਜਿਯਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^੨ਬਿਭ੍ਰਮ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ
ਤਹ ਕੋ ਹੈ ॥ ^੩ਬਾਘ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾਰਾ ॥ ^੪ਚੰਦ੍ਰ ਲਯੋ ਤਾ
ਤੇ ਉਜਿਯਾਰਾ ॥੧॥ ^੫ਤਿਹ ਠਾਂ ਹੁਤੀ ਏਕ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥ ^੬ਨਿਪ ਕੇ ਬਾਰ
ਭਰਤ ਥੀ ਦੁਾਰੀ ॥ ^੭ਤਿਨ ਕੰਚਨ ਕੇ ਭੂਖਨ ਲਹਿਕੈ ॥ ^੮ਡਾਰਿ ਦੇ
ਘਟ ਮੋ ਕਰ ਗਹਿਕੈ ॥੨॥ ^੯ਉਪਰ ਜਲ ਤਾ ਕੇ ਤਰ ਭੂਖਨ ॥ ^{੧੦}ਕਿਨੂੰ
ਨ ਨਰ ਸਮਝਯੋ ਤਿਹ ਦੂਖਨ ॥ ^{੧੧}ਬਹੁ ਪੁਰਖਨ ਤਾ ਕੋ ਜਲ ਪਿਯਾ
॥ ^{੧੨}ਕਿਨਹੂ ਜਾਨਿ ਭੇਦ ਨਹਿ ਲਿਯਾ ॥੩॥ ^{੧੩}ਰਾਨੀ ਹੂੰ ਤਿਹ ਘਟਹਿ
ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੪}ਦਿਸਟਿ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਤਰ ਸੁ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਕਾਹੂ ਬਾਤ
ਲਖੀ ਨਹਿ ਗਈ ॥ ^{੧੬}ਭੂਖਨ ਜਾਤ ਨਾਰਿ ਹਰਿ ਭਈ ॥੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੦॥੬੧੯੭॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੭}ਬਿਰਹਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਦਛਿਨ ॥ ^{੧੮}ਬਿਰਹ ਸੈਨ ਤਹ
ਨਿਪਤਿ ਬਿਚਛਨ ॥ ^{੧੯}ਬਿਰਹਾ ਦੇਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਬਾਲਾ ॥ ^{੨੦}ਜਨੁ ਕਰਿ
ਸਿਖਰ ਅਗਨਿ ਕੀ ਜੂਲਾ ॥੧॥ ^{੨੧}ਇਸਕਾ ਦੇ ਤਿਹ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥
^{੨੨}ਚੰਦ ਸੂਰ ਜਿਹ ਸਮ ਛਬਿ ਦਿਜੈ ॥ ^{੨੩}ਅਵਰ ਨਾਰਿ ਤਿਹ ਸਮ ਨਹਿ
ਕੋਈ ॥ ^{੨੪}ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸੋਈ ॥੨॥ ^{੨੫}ਸੁੰਦਰਤਾ ਤਾ
ਕੇ ਤਨ ਐਸੀ ॥ ^{੨੬}ਸਚੀ ਪਾਰਬਤੀ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸੀ ॥ ^{੨੭}ਮਾਲਮ ਸਕਲ
ਜਗਤ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥ ^{੨੮}ਜੱਛ ਗਾਂਧ੍ਰਬੀ ਭੀਤਰ ਪਜਾਰੀ ॥੩॥ ^{੨੯}ਕੰਚਨ
ਸੈਨ ਦੈਤ ਤਹ ਭਾਰੋ ॥ ^{੩੦}ਬੀਰਜ ਮਾਨ ਦੁਤਿਮਾਨ ਕਰਾਰੋ ॥ ^{੩੧}ਨਿਹੰਕੰਟਕ
ਅਸੁਰਾਨ ਕਰਯੋ ਜਿਨ ॥ ^{੩੨}ਸਮੁਹਿ ਭਯੋ ਸੋ ਬਲੀ ਹਨਯੋ ਤਿਨ ॥੪॥
^{੩੩}ਤਿਹ ਪੁਰ ਅਰਧਿ ਰਾਤਿ ਵਹ ਆਵੈ ॥ ^{੩੪}ਏਕ ਪੁਰਖ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਭਖਿ
ਜਾਵੈ ॥ ^{੩੫}ਸਭਹਿਨ ਸੋਚ ਬਢਯੋ ਜਿਯ ਮੈ ਅਤਿ ॥ ^{੩੬}ਬੈਠਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤ
ਭੇ ਸੁਭ ਮਤਿ ॥੫॥ ^{੩੭}ਇਹ ਰਾਛਸ ਅਤਿ ਹੀ ਬਲਵਾਨਾ ॥ ^{੩੮}ਮਾਨੁਖ
ਭਖਤ ਰੈਨਿ ਦਿਨ ਨਾਨਾ ॥ ^{੩੯}ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤ ਕਾਹੂ ਨਹਿ ਜਨ ਕੋ ॥
^{੪੦}ਨਿਰਭੈ ਫਿਰਤ ਹੋਤ ਕਰਿ ਮਨ ਕੋ ॥੬॥ ^{੪੧}ਬੇਸੂ ਹੁਤੀ ਏਕ ਪੁਰ
ਤਵਨੈ ॥ ^{੪੨}ਦਾਨਵ ਖਾਤ ਮਨੁਖ ਭੂਅ ਜਵਨੈ ॥ ^{੪੩}ਸੋ ਅਬਲਾ ਰਾਜਾ
ਪਹਿ ਆਈ ॥ ^{੪੪}ਨਿਰਖ ਰਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਲੁਭਾਈ ॥੭॥ ^{੪੫}ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਹਯੋ ਨਿਪਤਿ

1. ਬਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ “ਦੀ” (ਬੋਲੇ) ।

। ਇਹ ਬਿਉਰੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇਕ ਚੋਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਉਰੀ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਲ ਦਾਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਅੱਜਕਲ ਤਾਂ ਘਰ-ਘਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਲਕੇ, ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਬਿਉਰੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

✽ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੌਜੀ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਆਪੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨ੍ਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਉਸਦੇ ਜਹਿਏ ਆਪੇ ਜਾ ਕੇ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਕੇ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਸੀ । ਪੜ੍ਹੋ ਜਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ—

ਚੌਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੌਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਹਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਰਾ ਚੌਜੀ ਜੀਉ ॥

ਹਰਿ ਆਪੇ ਕਾਨ੍ਹ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਪੋਜੀ ਜੀਉ ॥ ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਭਿ ਘਟ ਭੋਗਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਭੋਗੀ ਜੀਉ ॥ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਲੀਲ ਕਰਕੇ ਦੁਰਕਾਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਕੋਲ ਅਸਲੀਲਤਾ ਤਾਂ ਢੁਕਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਦੇਖੋ ਪੰ: ੨੩- ਹੋ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਤਾਂ ਰਸ ਰੂਪ ਹੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸੋਜ ਹੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤੀ ਹੈਂ ॥ ਪੜ੍ਹੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ - ✽

੧. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਚੰਦੇਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ।
੨. ਕਈ ਸਿਰ ਭਨਾ ਕੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੩. ਸਾਰੇ ਚੰਦੇਲੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ।
੪. ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਗਵਾ ਕੇ ਚੰਦੇਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੩੦॥
੫. ਚੰਦੇਲੀ ਮੁੜਕੇ ਚੰਦੇਲੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹੱਥੋਂ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਗੁਆ ਗਏ ।
੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਰੁਕਮਣੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ॥੩੧॥੧

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਵੀਹਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੨੦॥੬੦੪੩॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਕ੍ਰਚਾਰਜ ਦੈਤਾ (ਦਾਨਵਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ)
੮. ਸੁਕ੍ਰਾਵਤੀ ਪੁਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸਦੀ ਪੁਰੀ ਸੀ ।
੯. ਜਦੋਂ ਦੇਵਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ।
੧੦. ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵਾ ਲੈਂਦੀ ॥੧॥
੧੧. ਦੇਵ ਜਾਨ ਇਕ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੨. ਬੇਅੰਤ ਸੁੰਦਰਾ ਦੀ ਦਿਖ ਸੀ ਉਸਦੀ ।
੧੩. ਇਕ (ਕਚਮਾਨ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮਤ ਸੀ ।
੧੪. ਉਹ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ॥੨॥
੧੫. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੇ ਉਸਨੇ ਚੰਗਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ।
੧੬. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਕਚਮਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ।
੧੭. ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਖਾਤ੍ਰ-ਇਸੇ ਲਈ -
੧੮. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ॥੩॥
੧੯. ਜਦੋਂ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭੇਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ।
੨੦. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਕਚਮਾਨ ਨੂੰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ।
੨੧. ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ ।

੨੨. ਤਾਂ ਦੇਵਜਾਨ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ॥੪॥
੨੩. ਉਸਨੂੰ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾਕੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਿਆ-ਉਸਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ।
੨੪. ਦੈਤ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ-ਦੈਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸਨੂੰ -
੨੫. ਮਾਰਕੇ ਸੁਟ ਜਾਣ ਪਰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ -
੨੬. ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਵੇ ਫੇਰ ॥੫॥
੨੭. ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੮. ਜਿਹੜੀ ਹੱਡੀ ਆਦਿ ਬਚੀ ਉਹ ਰਿੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿੱਤੀ ।
੨੯. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਦਿਖਿਆ-ਤਾਂ ਉਸਨੇ
੩੦. ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੬॥
੩੧. ਹੁਣ ਤਕ ਕਚ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।
੩੨. ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੈਤ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ।
੩੩. ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਹ ।
੩੪. ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਭਾਰ (ਦੁਖ) ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਹ ॥੭॥
੩੫. ਤਾਂ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
੩੬. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ ।
੩੭. ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ
੩੮. ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਉਸਦੇ ॥੮॥
੩੯. ਕੱਢਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ।
੪੦. ਕਚ ਨੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
੪੧. ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ।
੪੨. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਲੋਕ ਹਟ ਗਏ ॥੯॥
੪੩. ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ।
੪੪. ਲਾਜ ਸ਼ਰਮ ਲਾਹ ਕੇ ਕੱਚ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ।
੪੫. ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰ ।
੪੬. ਮੇਰੇ ਤਨ ਦੇ ਕਾਮ ਭੋਗ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਹ ॥੧੦॥
੪੭. ਪਰ ਕਚ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੱਤ ਨਾ ਮਾਨੀ ।
੪੮. ਜਦ ਕੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਨੂੰ ਕਾਮ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
੪੯. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੇਵ ਜਾਨ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ।

ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਤੇਰੇ ਇਹ ਗੁਣ ਗਉਂਦੇ ਹਨ । ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਅਨੇਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋ ਮਾਲਕ ਤੈਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੇਰੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤਿ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਜਾਕੈ ਪਰਗਾਸ ॥ ਕੋਟਿ ਮਹਾਦੇਵ ਅਰ ਕਬਿਲਾਸ ॥ ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾਕੈ ਮਰਦਨ ਕਰੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਟਿ ਬੇਦ ਉਚਰੈ ॥
ਸਾਰੇ ਦੇਵ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹਨ-ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਹੈ

ਜਉ ਜਾਚਉ ਤਉ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ॥ ਆਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮ ॥੧॥੧੬੨॥ਕਬੀਰ ਜੀ॥

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪਦੇ ਰਹੀਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੰਤ ਭਗਤਿ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕਰੀਏ, ਆਪਣੇ ਪੱਖੀ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਜ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਨਿੰਦੁਕ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਮਲੁ ਧੋਵੇ ਉਹ ਮਲੁ ਭਖੁ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪੇ ਨਾਂ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਪਾਰੀ ॥੬॥੫੦੭॥੧੮:੪॥

ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਮੁੱਧ ਤੋਂ ਕਹਿਣਾਂ ਤਾਂ ਸੋਖਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਭੇੜਾ ਕੀਤਾ, ਕੀ ਸੰਤ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਦੁਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਹੀ ਭਰਾ ਕਰਮ ਹੈ ? ਜੇ ਇਹ ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜਿਹੇ ਏਕ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ? ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਸਾਧਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਚੋਰ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚ ਹਸਤੀਆਂ ਪਾਸ ਰੁਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਬਾਰਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਵੇਖ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਵਿਆਕਲ ਹੋ ਕੇ-ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਕਲਮਲਿ ਹੋਈ ਮੇਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਸਚੈ ਸੁਣਿਆ ਕੰਨੁ ਦੇ ਧੀਰਕ ਦੇਵੈ ਸਹਿਜਿ ਸਭਾਇ ॥

ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਵੁਠਾ ਛਹਰ ਲਾਇ ॥ ਅਨੁ ਧਨੁ ਉਪਜੈ ਬਹੁ ਘਣਾ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥੫੨੮੧॥੧੮:੩॥

ਇਹੋ ਬੋਲੀ ਦਮੋਸੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਪਾਪ ਗ੍ਰਿਸਤ ਹੋ ਗਈ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੰਤ ਭਗਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਤਦ ਧਰਤੀ ਨੇ ਜਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਾਸ ਗਿਆ ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਵ ਵਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਰੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਜਾਇਆ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਖਾਧੇ ਤੇ ਸੰਤ ਉਬਾਰੇ । ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੰਕਲਨ ਕਰਨ ਉਸਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਕਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣਾ ਪੁਰਸ਼ਤਮ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਕਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਜਾਂ ਰੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸੱਚਾਈ ਪਸੰਦ ਲੇਖਕ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ-

ਪਾਂਚ ਬਰਖ ਕੋ ਅਨਾਥ ਧੂ ਬਾਰਿਕੁ ਹਰਿ ਸਿਰਤ ਅਮਰ ਅਟਾਰੇ ॥੫੯੬੬॥੧੮:੫॥

ਕੀ ਧੂ ਨੂੰ ਵਿਸਨੂੰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ? ॥੬॥ ☆

ਤਨ ਬੈਨਾ ॥ ੧੦ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਰਾਖਹੁ ਨਿਜੁ ਐਨਾ ॥ ੨੩ ਤੋ ਹੋ ਮਾਰਿ ਅਸੁਰ
ਕਹੋ ਆਵੈ ॥ ੨੪ ਯਾ ਪੁਰ ਕੋ ਸਭ ਸੋਕ ਮਿਟਾਵੈ ॥੮॥ ੨੫ ਤਬ ਮੈਂ ਬਰੋ ਤੋਹਿ
ਕੋ ਧਾਮਾ ॥ ੨੬ ਜਬ ਤੈਂ ਹਨੈ ਅਸੁਰ ਕਹੋ ਬਾਮਾ ॥ ੨੭ ਦੇਸ ਸਬੈ ਅਰੁ ਲੋਗ
ਬਸੈਂ ਸੁਖ ॥ ੨੮ ਮਿਟੈ ਪੁਜਾ ਕੇ ਚਿਤ ਕੋ ਸਭ ਦੁਖ ॥੯॥ ੨੯ ਬਲੀ ਆਠ ਸੈ
ਮਹਿਖ ਮੰਗਾਏ ॥ ੩੦ ਭਛ ਭੋਜ ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਏ ॥ ੩੧ ਮਦਰਾ ਅਧਿਕ ਤਗਾਂ
ਲੈ ਧਰਾ ॥ ੩੨ ਸਾਤ ਬਾਰ ਜੁ ਚੁਆਇ ਨਿਕਰਾ ॥੧੦॥ ੩੩ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਸਭ
ਅੰਨ ਬਨਾਏ ॥ ੩੪ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਿਖੁ ਸਾਥ ਮਿਲਾਏ ॥ ੩੫ ਗਰਧਭਾਨ ਬਹੁ
ਦਈ ਅਫੀਮੈਂ ॥ ੩੬ ਬਾਂਧੇ ਆਨਿ ਅਸੁਰ ਕੀ ਸੀਮੈਂ ॥੧੧॥ ੩੭ ਆਧੀ ਰਾਤਿ
ਦੈਤ ਤਹੋ ਆਏ ॥ ੩੮ ਗਰਧਭਾਨ ਮਹਿ ਖਾਨ ਚਬਾਏ ॥ ੩੯ ਭਛ ਭੋਜ ਬਹੁਤੇ
ਤਬ ਖਾਏ ॥ ੪੦ ਭਰਿ ਭਰਿ ਪਜਾਲੇ ਮਦਹਿ ਚੜਾਏ ॥੧੨॥ ੪੧ ਮਦ ਕੇ ਪੀਏਂ;
ਬਿਸੁਧ ਹੂ ਰਹਾ ॥ ੪੨ ਆਨਿ ਅਫੀਮ ਗਰੋ ਤਿਹੋ ਗਹਾ ॥ ੪੩ ਸੋਇ ਰਹਾ,
ਸੁਧਿ ਕਛੁ ਨ ਪਾਈ ॥ ੪੪ ਨਾਰਿ ਪਛਾਨਿ ਘਾਤ ਕਹੋ ਧਾਈ ॥੧੩॥ ੪੫ ਆਠ
ਹਜਾਰ ਮਨ ਸਿੱਕਾ ਲਏ ॥ ੪੬ ਤਾ ਪਰ ਅਵਟਿ ਢਾਰਿ ਕਰ ਦਏ ॥ ੪੭ ਭਸਮੀ
ਭੂਤ ਦੈਤ ਵਹੁ ਕਿਯੋ ॥ ੪੮ ਬਿਰਹਵਤੀ ਪੁਰ ਕੋ ਸੁਖ ਦਿਯੋ ॥੧੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੨੯ ਇਹ ਛਲ ਅਬਲਾ ਅਸੁਰ ਹਨਿ; ਨਿਪਹਿ ਬਰਜੋ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੨੯ ਸਕਲ
ਪੁਜਾ ਸੁਖ ਸੋ ਬਸੀ; ਹਿੰਦੈ ਹਰਖ ਉਪਜਾਇ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਇਕੱਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੧॥੬੨੧੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੦ ਵਲੰਦੇਜ ਕੋ ਏਕ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੩੧ ਵਲੰਦੇਜ ਦੇਈ ਘਰ ਬਾਲਾ ॥
੩੨ ਤਾ ਪਰ ਕੁਪਯੋ ਫਿਰੰਗ ਰਾਇ ਮਨ ॥ ੩੩ ਸੈਨ ਚੜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗ ਅਨ
ਗਨ ॥੧॥ ੩੪ ਨਾਮੁ ਫਿਰੰਗੀ ਰਾਇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਤਿਹੋ ॥ ੩੫ ਅੰਗਰੇਜਨ ਪਰ ਚੜਤ
ਕਰੀ ਜਿਹੋ ॥ ੩੬ ਅਨ ਗਨ ਲਏ ਚਮ੍ਰੁ ਚਤੁਰੰਗਾ ॥ ੩੭ ਜਨੁ ਕਰਿ ਉਮਭਿ
ਚਲਯੋ ਜਲ ਗੰਗਾ ॥੨॥ ੩੮ ਵਲੰਦੇਜ ਦੇਈ ਕੇ ਨਾਥਹਿ ॥ ੩੯ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ
ਡਰ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥਹਿ ॥ ੪੦ ਰਾਨੀ ਭੇਦ ਨ ਕਾਹੂ ਦਯੋ ॥ ੪੧ ਤ੍ਰਾਸ ਤ੍ਰਸਤ
ਰਾਜਾ ਮਰਿ ਗਯੋ ॥੩॥ ੪੨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਥ ਤਿਹੋ ਸਮੈਂ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੪੩ ਔਰ ਸੰਗ
ਬਹੁ ਸੈਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪੪ ਇਹੈ ਘਾਤ ਜਿਯ ਮਾਂਹਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੪੫ ਕਾਸਟ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ
ਲੱਛ ਸਵਾਰੀ ॥੪॥ ੪੬ ਲੱਛ ਹੀ ਹਾਥ ਬੰਦੂਕ ਸਵਾਰੀ ॥ ੪੭ ਦਾਰੂ ਗੋਲਿਨ
ਭਰੀ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੪੮ ਡਿਵਦਾ ਚੁਨਤ ਭਈ ਤੁਪਖਾਨਾ ॥ ੪੯ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਨ
ਅਰੁ ਬਾਨਾ ॥੫॥ ੫੦ ਜਬ ਅਰਿ ਸੈਨ ਨਿਕਟ ਤਿਹੋ ਆਈ ॥ ੫੧ ਸਭਹਿਨ
ਗਈ ਪਲੀਤਾ ਲਾਈ ॥ ੫੨ ਬੀਸ ਹਜਾਰ ਤੁਪਕ ਇਕ ਬਾਰਾ ॥ ੫੩ ਛੁਟਗੀ

1. ਅਧਿਕ ਲਾ ਕੋ ਅਵਟਿ (ਬੋਲ) ।

1. ਇਹ ਇਕ ਸਮਝਦਾਰ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਹੋ ਸੀ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਨਾ (ਬਿਹਾ ਸੋਨ) ਰਾਜਾ ਤੇ ਨਾ ਉਸਦੀ ਪਰਜਾ ਕਰ
ਸਕੀ ਉਹ ਉਸਨੇ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਦੈਤ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਨਿਰਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਨਹਿਧ
ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦੇਸ ਦਾ ਭਲਾ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚੁਨਾਹ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਤੋਂ ਗਣੀ
ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਾਲਮ ਪਾਪੀ ਨਸ਼ਈ ਖਾਉ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਅਖੀਰ ਇਸ ਦੈਤ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ
ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਦ-ਕੁਦ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਭੀ ਇਸ ਦੈਤ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬੇ-ਖਬਰ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੀ
ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਮਨੁੱਖ ਜਿਵੇਂ ਬਗਲਾ ਜਾਂ ਬਘਿਆੜ ਬੰਕਰੇ ਪਰ ਝਪਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਛੁਆਂ ਵਾਂਗ ਕੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ
ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-
ੳ. ਕੁਦਮ ਕਰੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਿਸੈ ਨਾਹੀ ਕਾਲੁ ॥ ਉਤੇ ਸਾਥਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈ ਵਾਧਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲਿ ॥ ਮੁਕਤੇ ਸੇਈ ਭਾਲੀਅਹਿ ਜਿ ਸਚਾ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ॥੨॥ਅੰਗ੩੩:੫॥
ਅ. ਕੁਦਮ ਕਰੇ ਗਾਭਰ ਜਿਉ ਛੇਲ ॥ ਅਚਿਤੁ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਚੜ੍ਹ ਪੇਲ ॥੧॥ਅੰਗ੮੯:੧॥
ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਜੀਭ ਦਾ ਚਸਕਾ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਅਖੀਰ (ਕੰਚਨ ਸੈਨ) ਦੈਤ ਵਾਂਗ ਆਪ ਭੀ ਅਚਿਤ ਹੀ ਕਾਲ ਦਾ ਚਬੀਟਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

੧. ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖ ਲਵੇਂ ।
੨. ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੈਂਤ ਨੂੰ (ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਪਰ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ।
੩. ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੰਤਾਪ ਮਿਟਾ ਦੇਵਾਂਗੀ ॥੮॥
੪. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵਰ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ।
੫. ਹੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਦੋਂ ਤੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੬. ਦੇਸ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵੱਸਣ ਲੱਗਣਗੇ ।
੭. ਪਰਜਾ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ ॥੯॥
੮. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬੜੇ ਮੋਟੇ ਤਾਜੇ ਅੱਠ ਸੌ ਝੋਟੇ ਮੰਗਾ ਲਏ ।
੯. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਮਾਸ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਤੇ ਪਕਵਾਨ ਪਕਾ ਲਏ ।
੧੦. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਰਾਬ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ।
੧੧. ਜੋਹੜੀ ਸਤ ਵਾਰ ਕਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧੦॥
੧੨. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਏ ।
੧੩. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੪. ਰਿੱਧਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਅਫੀਮ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੫. ਦੈਂਤ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀਮਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ॥੧੧॥
੧੬. ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੈਂਤ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।
੧੭. ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ।
੧੮. ਮਾਸ ਰਿੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਖਾਧਾ ।
੧੯. ਫੇਰ ਪਿਆਲੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੀਤੇ ॥੧੨॥
੨੦. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੧. ਅਫੀਮ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗਲ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
੨੨. ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਂ ਰਹੀ ।
੨੩. ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਚੱਲ ਪਈ ॥੧੩॥
੨੪. ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਮਣ ਸਿੱਕਾ ਲੈ ਲਿਆ ।
੨੫. ਉਹ ਸਿੱਕਾ ਗੁਮ ਕਰਕੇ ਵਾਲ ਕੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਉਸ ਉਤੇ ਪਾ ਕੇ ਉਥੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤਕ ਕਦੇ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ ।
੨੬. ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਵਾਹ ਦਾ ਭੂਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੭. ਬਿਰਹ ਵਤੀ ਨਗਰ ਦੈਂਤ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੧੪॥
੨੮. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਦੈਂਤ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ਸੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ।

੨੯. ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਰਜਾ ਸੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਵੱਸਣ ਲੱਗੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ॥੧੫॥੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕੱਤਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੧॥੬੨੧॥ਚਲਦਾ॥

੩੦. ਚੌਪਈ ॥ ਵਲਦੇਜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੧. ਬਲਦੇਜ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੨. ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ।
੩੩. ਅਣਗਿਣਤ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਉਸਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੧॥
੩੪. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਫਰੰਗੀ ਰਾਇ ਸੀ ।
੩੫. ਜਿਸਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਸੀ ।
੩੬. ਅਣਗਿਣਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਫੌਜ ਲੈ ਲਈ ।
੩੭. ਉਹ ਐਉਂ ਚੱਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਭਰ ਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ॥੨॥
੩੮. ਇਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸੁਣਕੇ ਵਲਦੇਜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ।
੩੯. ਭੈ ਭੀਤ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ।
੪੦. ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਭੇਤ ਬਾਹਰ ਨਾਂ ਨਿਕਲਨ ਦਿੱਤਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਛਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੧. ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਰਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ॥੩॥
੪੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਵੇਖਿਆ ।
੪੩. ਸੈਨਾ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੪੪. ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ।
੪੫. ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ਪੁਤਲਾ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ॥੪॥
੪੬. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ।
੪੭. ਜੋ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ।
੪੮. ਡਿਉਚੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤੋਪ ਖਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।
੪੯. ਹੋਰ ਸੈਨਾ ਪਾਸ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਕਮਾਣ ਤੇ ਬਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ॥੫॥
੫੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇੜੇ ਆਈ ।
੫੧. ਕਾਠ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲੀਤਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੫੨. ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਪ ਇਕੋ ਵਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ-ਦੁਸ਼ਮਨ-੫੩. ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ॥੬॥

✽ ਇਹ ਸੰਸਾਰਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਜੇ ਗਲਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸਦੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਮਾਨਿਕ ਦੇ ਪੁਰਾਹ ਵੀ ਹਨ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਡਿਉਟੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਸੁਰਜ ਚੰਦ ਜਾਂ ਮੰਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਇਕ ਮਿੱਟ ਅੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਹੋ ਜਾਇ ਜਿਸ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਅਪਮਾਨ ਮਾਨ ਹਾਨੀ ਕਰਕੇ ਕੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗੇ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਨ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਆਪਸ ਕਉ ਬਹੁ ਭਲਾ ਕਰਿ ਜਾਣਹਿ ਮਨਮੁਖਿ ਮਤਿ ਨ ਕਾਈ ॥ ਸਾਧੂ ਜਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪੇ ਜਾਸਨਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਈ ॥

ਅ. ਨਿੰਦਾ ਦੁਸ਼ਟੀ ਤੇ ਕਿਨਿ ਫਲ ਪਾਇਆ ਹਰਨਾਪਸ ਨਖਹਿ ਬਿਦਾਏ ॥੫:੬੦੧॥ਮ:੩॥

ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇ ਪੰਨਾ ੯ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਕਸਵੱਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹੈ - ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਕਰਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰਲੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਅੰਗ ਪ੍ਰਚੀਆ ਸੰਵਾਦਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਖਾਉਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ ? ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਮੂਲ ਹੀ ਹੈ ? ਅੰਗ ਪੰਨਾ ੯-੧੦ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ, ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੋਥੀ ਸੀ ਜਾਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਮ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਹੈ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਰਮੂਲ ਸੀ । ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੋ-ਫੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੂਰਬ ਤੇ ਉਤਰਾ ਅਧਿਆਇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ ਭਾਗ ਹੋਵੇ ਪੂਰਬ ਤੇ ਉਤਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੀ ਬਹੁ । ਉਤਰਾ ਅਧਿਆਇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸਦਾ (ਪੂਰਬ) ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਹੈ, ਤੇ ਪੂਰਬ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਦੂਜਾ ਉਤਰਾ ਅਧਿਆਇ ਵੀ ਜਰੂਰ ਹੈ । ਇਸਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕਿਤਨੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੋਥੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ (ਪੋਥੀ) ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿ ਦੋ ਨਾਮ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗ ਜਿਥੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਦੇ ਵੱਸਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਪੋਥੀ ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਕਾ ਬਾਨ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ॥ਅੰਗ੧੨੨੬॥ਮ:੫॥ ਪੋਥੀ ਕਹਿਣਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਉਚਰੀ ਹੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਤਰ ਮਹਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ । ਜੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੂਜਨ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਰਚਤਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ - ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਚਰਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ- ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ ? ਸੱਚ ਕੀ ਉਤਰ ਦਿਉ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੁਦਬਰ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਅਨੰਵਾਹ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣਿਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਕਾਫਰ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਲੋਕ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬੁਧੀ ਜੀਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਅੰਗ ਪਿੰਡਾ ਨਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਪੈਦੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਿਆਂ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਉਹ ਨਿਰੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਮੂਰਤਾਂ ਹਨ । ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਾਂ ਕੁਝ ਸੱਚ ✽ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੭ ਅਤੇ ੧੯ ਤੇ)

ਕਛੂ ਨ ਰਹੀ ਸੰਭਾਰਾ ॥੬॥ ^੧ਜਿਮ ਮਖੀਰ ਕੀ ਉਡਤ ਸੁ ਮਾਖੀ ॥ ^੨ਤਿਮਿ
ਹੀ ਚਲੀ ਬੰਦੂਕੈ ਬਾਖੀ ॥ ^੩ਜਾ ਕੇ ਲਗੇ ਅੰਗ ਮੈ ਬਾਨਾ ॥ ^੪ਤਤਛਿਨ
ਤਿਨ ਭਟ ਤਜੇ ਪਰਾਨਾ ॥੭॥ ^੫ਤਰਫਰਾਹਿ ਗੋਰਿਨ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥ ^੬ਪਛੁ ਸੁਤ
ਓਰਨ ਜਨੁਕ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ^੭ਰਬੀ ਸਨਾਗਪਤੀ ਅਰੁ ਬਾਜਾ ॥ ^੮ਜਮ ਪੁਰ ਗਏ
ਸਹਿਤ ਨਿਜੁ ਰਾਜਾ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੯ਇਹੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਨ ਚੰਚਲਾ ਕੂਟੋ ਕਟਕ
ਹਜਾਰ ॥ ^{੧੦}ਅਰਿ ਮਾਰੇ ਰਾਜਾ ਸਹਿਤ ਗਏ ਗਿ੍ਹਨ ਕੋ ਹਾਰਿ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਬਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੨॥੬੨੨੧॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚਪਈ ॥ ^{੧੧}ਸਹਰ ਭੇਹਰੇ ਏਕ ਨਿਪਤਿ ਬਰ ॥ ^{੧੨}ਕਾਮਸੈਨ ਤਿਹ ਨਾਮ
ਕਹਤ ਨਰ ॥ ^{੧੩}ਕਾਮਾਵਤੀ ਤਵਨ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^{੧੪}ਰੂਪਵਾਨ ਦੁਤਿਵਾਨ
ਉਜਿਯਾਰੀ ॥੧॥ ^{੧੫}ਤਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰਹੈ ਗ੍ਰਿਹ ਬਾਜਿਨ ॥ ^{੧੬}ਜਯੋ ^{੧੭}ਕਰਤ
ਤਾਜੀ ਅਰੁ ਤਾਜਿਨ ॥ ^{੧੮}ਤਹੋ ਭਵ ਏਕ ਬਛੇਰਾ ਲਯੋ ॥ ^{੧੯}ਭੂਤ ਭਵਿਖਮ
ਨ ਵੈਸੋ ਭਯੋ ॥੨॥ ^{੨੦}ਤਹੋ ਇਕ ਹੋਤ ਸਾਹ ਬਡਭਾਰੀ ॥ ^{੨੧}ਰੂਪ ਕੁਅਰ
ਨਾਮਾ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ^{੨੨}ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਲਾ ਤਿਹੋ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੨੩}ਕੋ ਦੂਸਰ,
ਪਟ ਤਰ ਤਿਹੋ ਦਿਜੈ ॥੩॥ ^{੨੪}ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਏਕ ਚੌਧਰੀ ਸੁਤ ਪਰ ॥
^{੨੫}ਅਟਕਿ ਗਈ ਤਰੁਨੀ ਅਤਿ ਰੁਚਿ ਕਰਿ ॥ ^{੨੬}ਮਿਜਮਾਨੀ ਛਲ ਤਾਹਿ
ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੨੭}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭੋਜਨਹਿ ਭੁਜਾਯੋ ॥੪॥ ^{੨੮}ਕੀਨਾ ਕੈਫ ਰਸਮਸੋ
ਜਬ ਹੀ ॥ ^{੨੯}ਤਰੁਨੀ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਉਚਰੀ ਤਬਹੀ ॥ ^{੩੦}ਅਬ ਤੈਂ ਗਵਨ
ਆਇ ਮੇਰੋ ਕਰਿ ॥ ^{੩੧}ਕਾਮ ਤਪਤ ਅਬਹੀ ਹਮਰੋ ਹਰਿ ॥੫॥ ^{੩੨}ਤਬ
ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਿਨਿ ਪੁਰਖ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੩੩}ਯੋ ਨ ਭਜੈ ਤੁਹਿ ਸੁਨਹੁ ਪਯਾਰੀ ॥
^{੩੪}ਜੋ ਰਾਜਾ ਕੇ ਉਪਜਯੋ ਬਾਜੀ ॥ ^{੩੫}ਸੋ ਦੈ ਪ੍ਰਥਮ ਆਨਿ ਮੁਹਿ
ਤਾਜੀ ॥੬॥ ^{੩੬}ਤਬ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਬਿਚਾਰ ਅਸਿ ਕਿਯੋ ॥ ^{੩੭}ਕਿਹ ਬਿਧਿ
ਜਾਇ ਤੁਰੰਗਮ ਲਿਯੋ ॥ ^{੩੮}ਐਸੋ ਕਰਿਯੈ ਕਵਨੁਪਚਾਰਾ ॥ ^{੩੯}ਜਾ ਤੇ ਪਰੈ
ਹਾਥ ਮੋ ਪਯਾਰਾ ॥੭॥ ^{੪੦}ਅਰਧ ਰਾਤ੍ਰਿ ਬੀਤਤ ਭੀ ਜਬੈ ॥ ^{੪੧}ਸੂਨ
ਭੇਖ ਧਾਰਾ ਤ੍ਰਿਯ ਤਬੈ ॥ ^{੪੨}ਕਰ ਮਹਿ ਗਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਇਕ ਲਈ ॥
^{੪੩}ਬਾਜੀ ਹੁਤੋ ਜਹਾਂ; ਤਹੋ ਗਈ ॥੮॥ ^{੪੪}ਸਾਤ ਕੋਟ ਤਹੋ ਕੂਦਿ ਪਹੁੰਚੀ ॥
^{੪੫}ਦਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਾਨ ਕੀ ਸੂਚੀ ॥ ^{੪੬}ਜਿਹੋ ਜਾਗਤ ਪਹਰੂਅਹਿ
ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੪੭}ਤਾ ਕੋ ਮੂੰਡ ਕਾਟਿ ਕਰਿ ਡਾਰੈ ॥੯॥ ਅਝਲ ॥ ^{੪੮}ਏਕ
ਪਹਰੂਅਹਿ ਮਾਰਿ; ਦੁਤਿਯ ਕਹੋ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ^{੪੯}ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਮਾਰਿ; ਚਤੁਰਥ ਕੋ
ਸੀਸ ਉਤਾਰਿਯੋ ॥ ^{੫੦}ਪੰਚਮ ਖਸਟਮ ਮਾਰਿ; ਸਪਤਵੋ ਹਤਿ ਕਿਯੋ ॥ ^{੫੧}ਹੋ

^{੫੧}੧. ਉਚਾਰਨ-ਜਇਓ ।

੧. ਇਹ ਹੈ ਸੂਰ ਵੀਰ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਸਿਆਣੀ ਤੇ ਚਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਸਾਲ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਤੇ ਡਰਾਕਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਖਸ਼ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਲਦਾਰ ਦਿਲ ਦਾ ਭਲਵਾਨ ਹੋਵੇ । ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਰਾਈ ਕੌਮ ਤੇ ਪਰਾਏ ਮੁਲਖ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭੂਕ ਭਰਕੇ ਇਕ ਕੂਲੇ ਜਿਹੇ ਬਲੈਡਰ ਨੂੰ ਗੋਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਪਰ ਦਬਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ । ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ - ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਇਕ ਕੁੱਕੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ । ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਨਾਦੋੜ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ । ਬੀਰਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਵਸਿ ਕਰ ਲਏ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਰਾਂ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਮੰਜਾ ਉਲਟਾ ਕੇ ਉੱਜੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਉਂਦਾ, (ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਕਹਿਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ) ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ ਰੱਖਕੇ ਪਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਕਮਾਣ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀ, ਆਪ ਪਲੰਘ ਤੇ ਚੌਕੜਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ । ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੇ ਸ਼ੌਂਕੀਆ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਰੋਜ, ਖਰਗੋਸ਼, ਹਿਰਨ ਆਦਿ ਅਤੇ

੧. ਜਿਵੇਂ ਮਖੀਰ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਆ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਦਮ ਉੱਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
੨. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕ-ਦਮ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ।
੩. ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਬਾਣ ਲੱਗੇ ।
੪. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜੁਆਨ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ॥੭॥
੫. ਗੱਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਤੜਫਨ ਲੱਗੇ ।
੬. ਜਾਣੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ “ਓਰਨ” ਗੜਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਸੁਟੇ ਹਨ ।
੭. ਰਬੀ ਤੇ-ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘੋੜੇ-
੮. ਸਭ ਜਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ॥੮॥
੯. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਚੜ੍ਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਮਾਰ ਕੇ ਕੁੱਟ ਸੁੱਟੀ ।
੧੦. ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਮੇਤ ਜਿਹੜੇ ਬਚੇ ਓਹ ਘਰ ਨੂੰ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੯॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੱਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੨॥੬੨੨੧॥ਚਲਦਾ॥
੧੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ਹਿਰ ਭੋਹਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੧੨. ਉਸਨੂੰ ਲੋਕ ਕਾਮ ਸੈਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੧੩. ਕਾਮਾਵਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੪. ਜੋ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਸੋਭਾਵਾਨ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ॥੧॥
੧੫. ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੋੜੇ ਰੱਖੇ ਸੀ ।
੧੬. ਜਿਥੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਤੇ ਘੋੜੀਆਂ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ।
੧੭. ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਇਕ ਬਛੇਰਾ ਹੋਇਆ ।
੧੮. ਨਾ ਗਏ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਵਛੇਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨॥
੧੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
੨੦. ਰੂਪ ਕੰਵਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੨੧. (ਪ੍ਰੀਤ ਕਲਾ) ਉਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੨੨. ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਕਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।
- ਭਾਵ ਉਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੩॥
੨੩. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇਕ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਰ-
੨੪. ਨਿਗਾਹ ਟਿਕ ਗਈ ਬਹੁਤ ਮਨ ਦੀ ਚੁਚੀ ਨਾਲ ।
੨੫. ਪ੍ਰਾਉਹਣਚਾਰੀ ਦੇ ਲਈ ਰੋਟੀ ਵਰਜਕੇ ਲਿਆਉਣ ।
- ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ
੨੬. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਕਾ ਲਏ ॥੪॥
੨੭. ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਮਕੀਨ ਬਣਾ ਲਏ ਜਦ-
੨੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ-
੨੯. ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਹਮ ਬਿਸਤਰ ਹੋ ਜਾਹ
੩੦. ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਕਾਮ ਦੀ ਤਪਸ ਦੂਰ ਕਰ ਹਟਾ ਦੇਹ ॥੫॥
੩੧. ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ-
੩੨. ਐ ਪਿਆਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ।
੩੩. ਜੇ ਤੈਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਘੋੜਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
੩੪. ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਲਿਆਣ ਕੇ ਦੇਹ ਘੋੜਾ ॥੬॥
੩੫. ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸ਼ਰਤ ਬੜੀ ਕਰੜੀ ਹੈ ।
੩੬. ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਘੋੜਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ।
੩੭. ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਕੇ
੩੮. ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਵੇ-ਸੋਚ ਸੋਚ ॥੭॥
੩੯. ਕੇ ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਗਈ ।
੪੦. ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਭੋਜ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੪੧. ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਕੜ ਲਈ ।
੪੨. ਜਿਥੇ ਘੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਈ ॥੮॥
੪੩. ਸਤ ਕੋਟ ਸਨ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਸਤਾਂ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੪. ਜੋ ਆਪਣੇ ਨੀਯਮ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਨਿਪੁੰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਮਾਨ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ।
੪੫. ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਜਾਗਦਾ ਵੇਖੇ ।
੪੬. ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ ॥੯॥
੪੭. ਅਭਿੱਲ ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਜਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੮. ਅੱਗੇ ਤੀਸਰਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ।
੪੯. ਪੰਜਵਾਂ, ਛੇਵਾਂ, ਅੱਗੇ ਸਤਵਾਂ ਮਾਰ ਸੁਟਿਆ ।
੫੦. ਅਠਵਾਂ.....

● ਬੱਕਰੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ । ਨਾਲ ਲੇਲੇ (ਬੱਕਰੇ) ਵੀ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨਿੱਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਨਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਚਸਕਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਕੌਤਕ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕ ਦਿਉ । ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ । ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੇ ਜੋ ਬੀਰ ਸਾਧ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸਨ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਪਲੰਘ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜੇ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਲ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਸਾਡੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ । ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ? “ਜੀ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ”, ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਬੰਜੋੜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੇਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਇਸੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ? ਹੁਣ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰੇਗੇ ਸੋ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਤੀਰ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ । ਉਹ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਇਕ ਵੇਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਸਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸ਼ਪਿਟ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ (ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਮਈ ੧੯੭੩ ਲੇ:) (ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ) ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਤਰਕਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਤੀਰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਸੀ । ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਈ, ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਨੀਪਤ ਵੱਲ ਵਧਿਆ । ਉਥੋਂ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਡਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ । ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਪਿਛੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਣ ਤੇ ਜਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਭਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇ ਸਾੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹੋ ਹਾਲ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਚੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਕਤਲਗਾਹ ਸੀ । ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਕੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾ ਲਈ ਭਾਰੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਹਾਦ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਮਜਬ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਆਣ ਜੁੜੇ ਸਨ । ਉਸ ਨੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਹਾਥੀ ਭੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ।— ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਹਮਲੇ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਤੋਪਾਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾਂ ਹਾਥੀ । ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭੀ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸਨ । ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦਾ ਜ਼ਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਸਿੰਘ । ੨. ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ । ੩. ਲੁੱਟ ਦੇ ਯਾਰ ਜੋ ਕੇਵਲ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਲਈ ਹੀ ਆ ਜੁੜੇ ਸਨ । ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ । ਭਾਰੀ ਤੋਪਖਾਨਾ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕਦਮੀ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਣ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਰਨੈਲ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਭੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਬੰਦੀ ਵਿਖਾਲ ਦੇਵੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ । ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਫਤਹ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਪਰ ਟੁੱਟ ਪਏ । ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਈ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ

ਅਸਟਮ ਪੁਰਖ ਸੰਘਾਰਿ; ਛੋਰਿ ਬਾਜੀ ਲਿਯੋ ॥੧੦॥ ^੧ਪਰੀ ਨਗਰ ਮੈਂ
 ਰੋਰਿ; ਜਬੈ ਤ੍ਰਿਯ ਹੈ ਹਰਯੋ ॥ ^੨ਪਠੈ ਪਖਰਿਯਾ ਕਛਿ ਕਛਿ ਕਹੈ ਕਹਾਂ
 ਪਰਯੋ ॥ ^੩ਬਾਟ ਘਾਟ ਸਭ ਰੋਕਿ ਗਹੋ ਇਹੋ ਚੋਰਿ ਕੋ ॥ ^੪ਹੋ ਧਰਿ ਲੀਜੈ
 ਇਹੋ; ਹੋਨ ਨ ਦੀਜੈ ਭੋਰ ਕੋ ॥੧੧॥ ^੫ਜਿਤ ਜਿਤ ਧਾਵਹਿ ਲੋਗ; ਹਰਯੋ
 ਹੈ ਕਹੈ ਕਿਸ ॥ ^੬ਕਢੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਦਿਖਿਯਤ; ਧਾਵਤ ਦਸੈ ਦਿਸਿ ॥ ^੭ਅਸ
 ਕਾਰਜ ਜਿਹੋ ਕਿਯ; ਨ ਜਾਨ ਤਿਹੋ ਦੀਜਿਯੈ ॥ ^੮ਹੋ ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਜੀਤਿ
 ਤੁਰੰਗ ਨਿਪਤਿ ਕੋ ਲੀਜਿਯੈ ॥੧੨॥ ^੯ਬਹੁਤ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਕਟ ਤਰੁਨਿ ਕੇ
 ਜਾਇਕੈ ॥ ^{੧੦}ਫਿਰਿ ਮਾਰੇ ਤਿਨ ਵਹੈ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਇਕੈ ॥ ^{੧੧}ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਜਾਹਿ ਚਲਾਕੀ ਬਾਹੀ ਤੇਗ ਤਨ ॥ ^{੧੨}ਹੋ ਤਿਨ ਕੀ ਹੋਸ ਨ ਰਾਖੀ ਰਾਖੇ
 ਏਕ ਬ੍ਰਨ ॥੧੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੩}ਕੁਦ ਕਿਯਾ ਜਾ ਕੇ ਪਰ ਵਾਰਾ ॥ ^{੧੪}ਇਕ
 ਤੇਂ ਤਾਹਿ ਦੋਇ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਹਨੇ ਪਖਰਿਯਾ ਮਨ ਤੈ ॥ ^{੧੬}ਦੂ
 ਦੂਗੇ ਹੂ ਇਕ ਇਕ ਤਨ ਤੈਂ ॥੧੪॥ ^{੧੭}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬੀਰ ਪਖਰਿਯਾ ਮਾਰੇ ॥
^{੧੮}ਇਕ ਇਕ ਤੇਂ ਕਰਿ ਦੂ ਦੂ ਡਾਰੇ ॥ ^{੧੯}ਘੋਰਾ ਸੋਹਿਤ ਘਾਇ ਜੋ ਘਏ ॥
^{੨੦}ਦੂ ਤੇ ਚਾਰਿ ਟੂਕ ਤੇ ਭਏ ॥੧੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੧}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਬੀਰ ਬਿਦਾਰ
 ਬਹੁ ਨਦੀ ਤੁਰੰਗ ਤਰਾਇ ॥ ^{੨੨}ਜਹਾਂ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਹੁਤੋ ਤਹੀ ਨਿਕਾਸਯੋ
 ਆਇ ॥੧੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੩}ਜਬ ਤਿਹੋ ਆਨਿ ਤੁਰੰਗਮ ਦੀਯੋ ॥ ^{੨੪}ਕਾਮ
 ਭੋਗ ਤਾਸੈ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਯੋ ॥ ^{੨੫}ਜੋ ਪਾਛੇ ਤਿਨ ਫੌਜ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੨੬}ਇਹੋ
 ਬਿਧਿ ਸੋ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਉਚਾਰੀ ॥੧੭॥ ਅਝਲ ॥ ^{੨੭}ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹਮ
 ਕਰਯੋ ਤੁਰੰਗ ਨਿਪ ਕੋ ਹਰਯੋ ॥ ^{੨੮}ਆਪੁ ਆਪੁਨੇ ਪਗਨ ਕੁਹਾਰਾ ਕੋ
 ਮਰਯੋ ॥ ^{੨੯}ਅਬ ਏ ਤੁਰੰਗ ਸਮੇਤ ਪਕਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ਹੈਂ ॥ ^{੩੦}ਹੋ ਫਾਂਸੀ
 ਦੈਹੈਂ ਦੁਹੂ ਕਿ ਸੂਰੀ ਦਯਾਇ ਹੈਂ ॥੧੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੧}ਤ੍ਰਿਯ ਭਾਖਯੋ ਪਿਯ
 ਸੋਕ ਨ ਕਰੋ ॥ ^{੩੨}ਬਾਜ ਸਹਿਤ ਦੋਊ ਬਚੇ ਬਿਚਰੋ ॥ ^{੩੩}ਐਸੇ ਚਰਿਤ
 ਅਬੈ ਮੈਂ ਕਰਿਹੋਂ ॥ ^{੩੪}ਦੁਸਟਨ ਡਾਰਿ ਸਿਰ ਛਾਰ ਉਬਰਿਹੋਂ ॥੧੯॥ ^{੩੫}ਤਹਾਂ
 ਪੁਰਖ ਕੋ ਭੇਸ ਬਨਾਇ ॥ ^{੩੬}ਦਲ ਕਹੋਂ ਮਿਲੀ ਅਗਮਨੇ ਜਾਇ ॥ ^{੩੭}ਕਹੀ
 ਹਮਾਰੋ ਸਤਰ ਉਬਾਰੋ ॥ ^{੩੮}ਔਰ ਗਾਂਵ ਤੇਂ ਸਕਲ ਨਿਹਾਰੋ ॥੨੦॥ ^{੩੯}ਮਿਲਿ
 ਦਲ ਧਾਮ ਅਗਮਨੇ ਜਾਇ ॥ ^{੪੦}ਬਾਜ ਪਾਇ ਝਾਂਝਰ ਪਹਿਰਾਇ ॥ ^{੪੧}ਸਕਲ
 ਗਾਂਵ ਤਿਨ ਕਹੋਂ ਦਿਖਰਾਈ ॥ ^{੪੨}ਫਿਰਿ ਤਿਹੋਂ ਠੌਰਿ ਤਿਨੈ ਲੈ ਆਈ ॥੨੧॥
^{੪੩}ਪਰਦਾ ਲੇਤ ਤਾਨਿ ਆਗੇ ਤਿਨ ॥ ^{੪੪}ਦੇਖਹੁ ਜਾਇ ਜਨਾਨਾ ਕਹਿ
 ਜਿਨ ॥ ^{੪੫}ਆਗੇ ਕਰਿ ਸਭਹਿਨ ਕੇ ਬਾਜਾ ॥ ^{੪੬}ਇਹੋ ਛਲ ਬਾਮ ਨਿਕਾਰਯੋ
 ॥੨੨॥ ^{੪੭}ਸੋ ਆਂਗਨ ਲੈ ਤਿਨੈ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ^{੪੮}ਆਗੇ ਬਹੁਰਿ

੧. ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਚਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ - ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਦਲੇਰੀ ਅਨਾ ਪਹਿਰਾ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਰਦਾਰਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘੋੜ ਸਥਾਨ ਪੁੱਜਣਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਏ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਿਥੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਲੁਕੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਤਨੀ ਬੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ। ਜੋ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇਕ ਕੈਲਾਸ ਪ੍ਰਬਤ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ ਤਾਂ (ਪ੍ਰਤਿ ਕਲਾ) ਦਾ ਵੀ ਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇਕ ਇੰਚ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਕ ਜਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਹੋ ਸਪ੍ਰਿਟ ਸੀ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਨਾਦੇੜ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਠੁਮਣਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹੋ ਸਪ੍ਰਿਟ ਸੀ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਧੂਹ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਹੋ ਖਿੰਚ ਸੀ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਲਈ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਦੋੜ ਕੇ ਭੱਜ ਕੇ ਲੁਕ ਕੇ ਜਾਨ ਨਾ ਬਚਾਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ—
 ਉਹ ਕੌਨਸਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਿੰਮਤ ਕਰੋ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਹਿੰਮਤੇ ਮਰਦ ਮਦਦੇ ਖੁਦਾ।

ਅਨਵਾਂ ਪੁਰਖ ਮਾਰ ਕੇ ਘੋੜਾ ਜਾ ਖੋਲਿਆ ॥੧੦॥

੧. ਨਗਰ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਦੇ ਖੁਲਣ ਤੇ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ।
੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਕੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਏ ।
੩. ਰਸਤੇ ਤੇ ਘਾਟ ਸਾਰੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਚੋਰ ਨੂੰ ਪਕੜੋ ।
੪. ਛੇਤੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਉ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ॥੧੧॥
੫. ਜਿਧਰ ਕਿਧਰ ਲੋਕ ਤੁਰ ਪਏ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਘੋੜਾ ਚੋਰੀ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
੬. ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ਕੰਢਕੇ ਨੰਗੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਦਸਾਂ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੭. ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਾ ਨਾਂ ਪਾਵੇ
੮. ਜਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਘੋੜਾ ਖੋ ਲਵੇ ॥੧੨॥
੯. ਪਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ।
੧੦. ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਗਏ ਉਹ ਵੀ ਉਸਨੇ ਘੋੜਾ ਦੁੜਾਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੧. ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਤੇਜੀ ਨਾਲ-
੧੨. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ਇਕ ਪਛੂ ਰਾਖੇ ਬਿਨਾਂ ॥੧੩॥
੧੩. ਚੋਪਈ ॥ ਕੁਦ ਕੇ ਜਿਸ ਪਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ।
੧੪. ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
੧੫. ਟੋਲ ਕੇ ਮਾਰੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਮਨ ਕਰਕੇ ।
੧੬. ਇਕ ਇਕ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਦੋ ਦੋ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ॥੧੪॥
੧੭. ਬਹੁਤ ਵੰਗ ਨਾਲ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ।
੧੮. ਇਕ-ਇਕ ਤੇ ਦੋ-ਦੋ ਕਰ ਸੁੱਟੇ ।
੧੯. ਜਿਹੜੇ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ ।
੨੦. ਉਹ ਤਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੧੫॥
੨੧. ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰਕੇ ਘੋੜਾ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਾ ਲਿਆ ।
੨੨. ਜਿਥੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਘੋੜਾ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ॥੧੬॥
੨੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਘੋੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੪. ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਆ ਕੀਤਾ ।
੨੫. ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਫੌਜ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

੨੬. ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੧੬॥

੨੭. ਅਸੀਂ ਇਹ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜੇ ਦਾ ਘੋੜਾ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ ।
੨੮. ਇਹ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
੨੯. ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ।
੩੦. ਦੇਖੋ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੮॥
੩੧. ਪਰ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ।
੩੨. ਘੋੜੇ ਸਹਿਤ ਦੋਇ ਬਚੇ ਹੀ ਸਮਝੋ ।
੩੩. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੰਗ ਹੁਣੇ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ।
੩੪. ਦੁਸਟਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੁਆਹ ਪਾ ਕੇ ਬਚ ਜਾਂਵਾਗੀ ॥੧੯॥
੩੫. ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੩੬. ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਦਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਅਗੱਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਪਈ ।
੩੭. ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਚ ਨਾ ਜਾਏ ।
੩੮. ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੋ । ਐਉਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਈ ॥੨੦॥
੩੯. ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਦਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ।
੪੦. ਘੋੜੇ ਦੇ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਤੇ ਘੋੜਾ ਬੇ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ।
੪੧. ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੨. ਫੇਰ ਉਸ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ॥੨੧॥
੪੩. ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਫਿਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੪. ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ ਜਨਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਕਰਕੇ ।
੪੫. ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਸਭ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ ।
੪੬. ਇਸ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ॥੨੨॥
੪੭. ਸਭ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ।
੪੮. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਨਾਤ ਤਾਣ ਦੇਵੇ ।

ਨਦੀ ਵਹਿ ਤੁਰੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਤੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਨਵਾਬ ਖਵਾਜਾ ਅਲੀ ਭੀ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੋਏ । ਹੱਥੋਂ ਹੱਥ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਸਹਾਮਤ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ 'ਓ' ਨਾਪਾਕ ਕੁੱਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਜਾ । ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਟੁੱਟ ਪਿਆ, ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾਲ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵਿੱਥੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਝਪਟਿਆ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤੀ ਪਰ ਆਣ ਡਿੱਗਿਆ । ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਲ ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਏ, ਜਿਸ ਪਰ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਉੱਠ ਭੱਜੇ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇ ਗਲ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਿਆ ੨੪ ਮਈ ੧੭੧੦ ਈ: ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੇਤੂ ਦੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਵਿਚ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੇ ਤਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਮੰਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਤਰ ਪਿਉ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਹਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਲ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਿਉ ਦੀ ਖੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾਲ ਖੜ ਸਕਿਆ । ਸਭ ਕੁਝ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ । ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਟਿਆ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਕੇ, ਨਰਕ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁਚਾਇਆ, ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਵਜਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਦ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਪਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਆਣ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ । ਫੇਰ ੧੭੬੬ ਈ: ਵਿਚ ਜ: ਬੁੱਢ ਦਲ ਸ੍ਰ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਨੇ ਇਸਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜਕਾਈ । ਪਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਹੀ (ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਅਰੰਭ) ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਫਤਹ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ (ਆਲੀ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਇਬ ਬਣਾਇਆ ਭਾਈ (ਫਤਹ ਸਿੰਘ) ਸਮਾਣਾ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ (ਰਾਮ ਸਿੰਘ) ਬਾਨੇਸਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਸਾਰ ਹੀ (ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ) ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ, ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਫਤਹ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ । ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਪਰਗਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ੩੬੦੦੦੦੦ ਰੁਪਏ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਜਾਇਆ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆਖ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਆ ਘੁਸੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਟੀਟੂ, ਭੂਪ, ਜੈਕੂ, ਬੰਬੂ ਬੰਬੀ, ਪੰਪੂ, ਰਿੰਕੂ, ਪਿੰਡੂ, ਲੱਕੀ ਭਾਵ ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੱਦਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੁਣੇ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਤੇ ਰਾਇ ਕੋਟ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਮੁੜ ਆਇਆ । ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬੜੀ ਭੌੜੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ । ਉਸਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇਥੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ । ਇਉਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹਿਲੇ ਸਰਹੰਦ ਹੀ ਬਣਿਆ ਸੀ । ਹੁਣ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇਕ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਵੈਰਾਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, 11

ਕਨਾਤ ਤਨਾਵੈ ॥ ^੧ਆਗੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਜ ਨਿਕਾਰੈ ॥ ^੨ਨੇਵਰ ਕੇ ਬਾਜਤ
ਝਨਕਾਰੈ ॥੨੩॥ ^੩ਬਹੁ ਬਹੁ ਤਿਨਕੀ ਵਹੁ ਜਾਨੈ ॥ ^੪ਬਾਜੀ ਕਹੁ ਮੂਰਖ
ਨ ਪਛਾਨੈ ॥ ^੫ਨੇਵਰ ਕੈ ਬਾਜਤ ਝਨਕਾਰਾ ॥ ^੬ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਜਾਤ
ਬਿਚਾਰਾ ॥੨੪॥ ^੭ਦੁਹਿਤਾ ਬਹੁ ਤਿਨੈ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ॥ ^੮ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪੁਨਿ ਨੇਵਰ
ਕੀ ਕਾਨੈ ॥ ^੯ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੂ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੧੦}ਇਹੋ ਛਲ ਛਲੈ ਪੁਰਖ
ਸਭ ਨਾਰੀ ॥੨੫॥ ^{੧੧}ਜਵਨ ਰੁਚਾ ਜਯੋਂ ਤਯੋਂ ਤਿਹ ਭਜਾ ॥ ^{੧੨}ਜਿਯ ਜੁ
ਨ ਭਾਯੋ ਤਿਹੋ ਕੋ ਤਜਾ ॥ ^{੧੩}ਇਨ ਇਸਤ੍ਰੀਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੪}ਜਿਨੈ
ਨ ਬਿਧਨਾ ਸਕਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥੨੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਤੇਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੩॥੬੨੪੭॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੫}ਸੁਨਹੋ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਇਕ ਬਾਤਾ ॥ ^{੧੬}ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜੋ ਕਿਯ
ਬਿਖਯਾਤਾ ॥ ^{੧੭}ਪਸਚਿਮ ਦਿਸਾ ਹੁਤੀ ਇਕ ਨਗਰੀ ॥ ^{੧੮}ਹੰਸ ਮਾਲਨੀ ਨਾਮ
ਉਜਗਰੀ ॥੧॥ ^{੧੯}ਹੰਸ ਸੈਨ ਜਿਹੋ ਰਾਜ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੨੦}ਹੰਸ ਪ੍ਰਭਾ ਜਾਕੀ ਤ੍ਰਿਯ
ਰਾਜੈ ॥ ^{੨੧}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨੁ ਜਿਯਾਰੀ ॥ ^{੨੨}ਜਾਹਿਰ ਲੋਕ ਚੌਦਹੁ ਪਯਾਰੀ ॥੨॥
^{੨੩}ਤਹੋ ਇਕੋ ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਦੁਤਿਮਾਨਾ ॥ ^{੨੪}ਬਹੁਰਿ ਜਿਯਤ ਜਿਹੋ ਨਿਰਖਿ ਸਸਾਨਾ ॥
^{੨੫}ਜੋਬਨ ਭਯੋ ਅਧਿਕ ਤਿਹੋ ਜਬਹੀ ॥ ^{੨੬}ਬਹੁਤਨ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰਤ ਤਬਹੀ ॥੩॥
^{੨੭}ਇਕ ਦਿਨ ਭੇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਾਰਿ ॥ ^{੨੮}ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਸਾਥ ਕਰੀ ਬਹੁ ਰਾਰਿ ॥
^{੨੯}ਲਾਤ ਮੁਸਟ ਕੇ ਕਰਤ ਪੁਹਾਰ ॥ ^{੩੦}ਸੋ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਨ ਸਕੈ ਬਿਚਾਰਿ ॥੪॥
^{੩੧}ਤਾ ਸੋ ਲਰਿ ਕਾਜੀ ਪਹਿ ਗਈ ॥ ^{੩੨}ਲੈ ਇਲਾਮ ਪਯਾਦਨ ਸੰਗ ਅਈ ॥
^{੩੩}ਐਚ ਪਤਿਹਿ ਲੈ ਤਹਾ ਸਿਧਾਈ ॥ ^{੩੪}ਕੋਤਵਾਰ ਕਾਜੀ ਜਿਹੋ ਠਾਈ ॥੫॥
^{੩੫}ਪਯਾਦਨ ਸਾਥ ਦੁਾਰ ਪਤਿ ਥਿਰ ਕਰਿ ॥ ^{੩੬}ਦਿਨ ਕਹੋ ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਪਨੇ
ਘਰ ॥ ^{੩੭}ਤਾ ਸੰਗ ਕਰਿ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀ ਰਾਥਾ ॥ ^{੩੮}ਲੈ ਆਈ ਸਾਹਿਦ ਕਰਿ
ਸਾਥਾ ॥੬॥ ਅਤਿਲ ॥ ^{੩੯}ਜਾਰ ਪਯਾਦਨ ਪਤਿ ਜੁਤਿ ਦੁਾਰੇ ਠਾਢਿ ਕਰਿ ॥
^{੪੦}ਦੁਤਿਯ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਗਈ ਦਿਵਸ ਕਹ ਨਾਰਿ ਘਰ ॥ ^{੪੧}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥਿ
ਕੀਯਾ ਰੁਚਿਮਾਨਿ ਕਰਿ ॥ ^{੪੨}ਹੋ ਸਾਹਿਦ ਕੈ ਲਯਾਈ ਅਪਨੇ ਤਿਹੋ ਸਾਥ
ਧਰਿ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੩}ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਉਚਰਿ ਕਰਿ ॥ ^{੪੪}ਇਹ ਬਿਧਿ
ਗਈ ਬਹੁਤਨ ਕੇ ਘਰ ॥ ^{੪੫}ਸੰਗ ਸਾਹਿਦ ਸਭ ਹੀ ਕਰਿ ਲੀਨੇ ॥ ^{੪੬}ਸਕਲ
ਰੁਜੁ ਕਾਜੀ ਕੇ ਕੀਨੇ ॥੮॥ ^{੪੭}ਤਿਹੋ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਤੇ ਮਾਨੈ ॥ ^{੪੮}ਏਕ ਏਕ
ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ^{੪੯}ਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਤ ਸੋ ਪੁਰਖ ਬਖਾਨਤ ॥

੧੨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਭੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਉਕਰਿਆ। ਫਾਰਸੀ ਲਿੱਪੀ ਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ - ਸਿੱਕਾ ਜ਼ਰਬਰ ਹਰ ਦੋ ਆਲਮ ਤੋਗ ਨਾਨਕ ਵਾਹਦ ਅਸਤ ॥ ਫਤਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਹੋ ਬਾਹਾਂ ਫਜ਼ਲ ਸੱਚਾ ਬਾਹੋ ਅਸਤ ॥ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ - ਜ਼ਰਬਾ ਆਮਾਂ ਅਲਦਹਿਰ ਸਮੱਵਰਤ ਅਲ ਤਮਤ ਮੁਬਾਰਕ ਬਖਤ ॥

ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਮੋਹਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ -

ਦੇਗੋ ਤੇਗੋ ਫਤਹ ਵਨੁਸਰਤ ਬੇਵਰੰਗ ॥ ਯਾਫਤ ਅਜ਼ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥

ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ - ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੇ ਸੁਆਮੀਨ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਕਰਮ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਇਕ ਸੁਯੋਜੇ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਖੁਥਾੜ ਭੰਨ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ੩੦ ਮਾਰਚ ੧੬੯੯ ਈ: ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ - ੨੪ ਮਈ ੧੭੧੦ ਈ: ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਜੇਤੂ ਹੋਇਆ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ ੧੧ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਤੁੱਲ ਸੀ ਗਿਣਤੀ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਾਪੜਾ ਇਕੋ ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਵਰੋ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਤਾਅਦਾਦ ਹਿੰਦੂ - ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਤਾਅਦਾਦ ੭੦੦ ਸਾਲ ਦੀ ਜੰਮੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੰਘਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੋਸੀਅਤ ਵਿਚ ਪੰਥ ਖਾਲਸ ਕੌਮ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਲਤਨਤ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਭਰੀ ਸਿਪ੍ਰਿਟ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਅਮਲ ੧ ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਇਤਫਾਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਦ ਕਿ ਕੌਮ ਦੀ ਉਮਰ ਵਧਕੇ ੧੧ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ੪੦੦ ਵਰੋ ਨੂੰ ਝੁਕ ਗਈ ਹੈ ਆਬਾਦੀ ਡੇਢ ਅਰਬ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ - ਸਾਡੇ ਮੁਖੀ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਰੋਜ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਇਕ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਦੇ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਕਦੇ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਝਾੜਦੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਲੜ ਕੇ ਫਤੇਹ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੋਈ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਵੀ ਤਰਸਦੇ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੌਲਸੀ ਨੇ ਕੌਮ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਾਧਾ ਸ਼੍ਰਾਮੀ, ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਕੋਈ ਕਾਂਗਰਸੀ।

੧. ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੱਢ ਲਵੇ ।
੨. ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵੱਜਕੇ ਝਨਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੨੩॥
੩. ਉਹ ਸਭ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਆਂ ਹੀ ਜਾਨਣਾ ਸੀ ।
੪. ਪਰ ਘੋੜਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਾਂ ਪਛਾਣੇ ਉਸਨੂੰ ।
੫. ਘੋੜੇ ਦੀ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੀ ਛਣਕਾਟ ਵੱਜਦੀ ਸੀ ।
੬. ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਭੇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਸਕਿਆ ॥੨੪॥
੭. ਕੁਝੀਆਂ ਤੇ ਵਹੁਟੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣ ।
੮. ਤੇ ਫੌਜੀ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੀ ਛਨਕਾਰ ਸੁਣਕੇ ਘੋੜਾ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-
੯. ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਂ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਿਆ ।
੧੦. ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਛਲ ਲਏ ਕੀ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ? ॥੨੫॥
੧੧. ਇਥੇ ਹੁਣ ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਭੇਦ ਹਨ ਜੋ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ।
੧੨. ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ।
੧੩. ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਹਨ ।
੧੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਤਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ॥੨੬॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੩॥੬੨੪॥ਚਲਦਾ॥
੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਣ ਰਾਜਨ ! ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗੱਲ
੧੬. ਜਿਸ ਨੇ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ।
੧੭. ਪਸਚਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੧੮. ਉਥੇ (ਹੰਸ ਮਾਲਨੀ) ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਜਾਗਰ ਸੀ ॥੧॥
੧੯. ਹੰਸ ਸੈਨ ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੦. ਹੰਸ ਪ੍ਰਭਾ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
੨੧. ਉਹ ਰੁਪਵਾਨ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਵੀ ।
੨੨. ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਹਰ ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ॥੨॥
੨੩. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਸੀ ।
੨੪. ਸਬੰਧੀ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ ।
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਉਪਰ ਹੁਸਨ ਬਹੁਤ ਆ ਗਿਆ ।
੨੬. ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਿਹਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ॥੩॥
੨੭. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਭੇਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਧਾਰ ਕੇ-
੨੮. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਝਗੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
੨੯. ਲੱਤਾਂ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰਨ ਤਕ ਦੀ ਨੋਬਤ ਹੋ ਗਈ ।
੩੦. ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੪॥
੩੧. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਮੌਲਵੀ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੨. ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੈ ਆਈ ।
੩੩. ਪਤੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੪. ਜਿਥੇ ਕੋਤਵਾਲ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੫॥
੩੫. ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ।
੩੬. ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੭. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਰਕੇ-
੩੮. ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਆਹ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈ ॥੬॥
੩੯. ਯਾਰ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਿਥੇ ਪਤੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਖੜਾ ਸੀ ਉਥੇ ਖੜਾ ਕਰਕੇ-
੪੦. ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੧. ਉਥੇ ਵੀ ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ।
੪੨. ਦੂਜਾ ਗੁਆਹ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ॥੭॥
੪੩. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਕਹਿਕੇ ਦੱਸਾਂ
੪੪. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਉਹ ।
੪੫. ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਆਹ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ।
੪੬. ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੌਲਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੮॥
੪੭. ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ।
੪੮. ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ।
੪੯. ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੇ ਉਹ ਬਿਆਨ ਉਹ ਲੋਕ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ।

ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਾਉ ਮਾਰਦੇ ਨੇ । ਪਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਿਜ਼ਕ ਕੇ ਉਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਹਾਰ ਗਲੇ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ । ਕੁਰਸੀ ਦੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਦੌੜਦੇ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ (ਜਦੋਂ ਤਿਆਗ ਦਈ ਤਬ ਉਹ ਸਰਨੀ ਆ ਪਈ) ਸਾਨੂੰ ਬੀਤੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਉੱਗਰ ਪਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ (ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਪ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਟਲ ਗਿਆ ਸੀ । ਤਤ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਬੰਦਈ ਖਾਲਸਾ 2 ਪੰਕੇ ਧੜੇ ਬਣ ਗਏ ਸਨ । ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ (ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ) ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਘਟਦੀ ਗਈ, ਅੰਤ ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਖੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਹੜਾ ਛੇ ਸੱਤ ਸੌ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਉਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਫੂਲ ਪਕੜ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੁੱਟ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਆਪ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ । ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲਿਖਾਰੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਜਤੀ-ਸਤੀ ਰਹਿਣਾ ਪਰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 2 ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਏ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਤੰਤਰ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਇਥੇ ਤੂਲ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਕਿ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਬੰਦਈ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਛੇ ਸੱਤ ਸੌ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸੀ, ਬੰਦਈ ਖਾਲਸਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਮੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ ਦਰਸਨ ਫਤਹ ਛੱਡਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਹ ਅਪਨਾਉ ਪਰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਬੰਦਈਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾ ਆਈ -

ਸਿੰਘ ਕਹੈ ਹਮ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ॥ ਇਹਾਂ ਬਨੇ ਨਹੀਂ ਤੁਮਰੀ ਕਾਰ ॥੫॥ ਦੌਹਰਾ - ਫਤੇ ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਛਡ ਰਲੋ ਪਾਹੁਲ ਪੀਓ ਸਰਬੰਗ ॥ ਬਰਨ ਸੰਗ ਮਿਲ ਬਠ ਛਕੋ ਕਹਾਵੈ ਪੰਥ ਭੁਜੰਗ ॥੬॥ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰ: ॥

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਪਸੀ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ ਹੈ । ਝਗੜਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗਸ਼ੀਏ - ਪੰਥ ਵਿਚ ਤੇ ਆਮ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹਸਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਕਰਨੀ ਦੇ ਪੰਕੇ ਸਿੱਖ ਸਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵੀ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣਾ ਪਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਸੋਧ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪਰਚੀਆਂ 1. ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ । 2. ਬੰਦਈ ਖਾਲਸਾ । 3. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿੰਨ ਪਰਚੀਆਂ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਡੁਬ ਗਈਆਂ ਫੇਰ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ ਉਧਰ ਆ ਗਈ । ਜੋ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋ ਕੇ ਝਗੜਾ ਮੁਕ ਗਿਆ । ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਤਾਂ ਮੁਖੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ? ਇਸ ਫੁੱਟ ਬਦਲੇ ਕਵੀ ਸਵਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਲੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਨੇ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਤਰਦੇ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਹੋਣਹਾਰ ਬੜੀ ਪਰਬਲ ਹੈ - ਆਪ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ :-

ਆਪੁ ਆਪੁ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਜਾਨਤ ॥੬॥ ਸਭ ਸਾਹਿਦ ਜਬ ਨਜਰਿ ਗੁਜਰੇ ॥
 ਏਕ ਬਚਨ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਯਾ ਉਚਰੇ ॥ ਤਬ ਕਾਜੀ ਸਾਚੀ ਇਹ ਕੀਨੇ ॥
 ਦਰਬ ਬਣਾਇ ਅਰਧ ਤਿਹ ਦੀਨੇ ॥੧੦॥ ਕਿਨੂੰ ਨ ਤਾ ਕੋ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ ॥
 ਕਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਹ ਨਾਰਿ ਦਿਖਾਰਾ ॥ ਔਰਨ ਕੀ ਕੋਊ ਕਹਾ ਬਖਾਨੈ ॥
 ਆਪੁ ਆਪ ਮਹਿ ਤੇਊ ਨ ਜਾਨੈ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾਂ ਲਖਾ ਤ੍ਰਿਯ
 ਕਰਮ ਕਰਿ ਕੈਸੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਸਭ ਆਪੁ ਮਹਿ ਸਕਾ
 ਨ ਕੋਊ ਪਾਇ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਚੌਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੪॥੬੨੫੬॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਜਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਦਛਿਨ ॥ ਤ੍ਰਿਯ ਤਿਹ ਰਾਜਮਤੀ ਸੁਭ
 ਲਛਨ ॥ ਅਮਿਤ ਦਰਬ ਤਨ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਆਵਤ ਵਾਰ
 ਨ ਪਾਰਾ ॥੧॥ ਪਿੰਗਲ ਦੇ ਤਹ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਨਹਿ
 ਦੁਤਿਯ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ਨਿਰਖਿ ਨਿਪਤਿ ਤ੍ਰਿਯ ਭਈ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ਤਬ ਤੇ
 ਰੁਚਤ ਖਾਨ ਨਹਿ ਪਾਨੀ ॥੨॥ ਤਾ ਕੀ ਲਗਨਿ ਨਿਪਤਿ ਤਨ ਲਾਗੀ ॥
 ਛੂਟੈ ਕਹਾ; ਅਨੋਖੀ ਜਾਗੀ ॥ ਸਖੀ ਚੀਨਿ ਇਕ ਹਿਤੁ ਸਯਾਨੀ ॥
 ਪਠੈ ਦਈ ਨਿਪ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥੩॥ ਜਿਮਿ ਤਿਮਿ ਬਦਾ ਮਿਲਨ ਤਿਹ
 ਸੰਗਾ ॥ ਤਿਹ ਤਨ ਬਾਪਯੋ ਅਧਿਕ ਅਨੰਗਾ ॥ ਤਿਹ ਭੇਟਨ ਕੋ
 ਚਿਤ ਲਲਚਾਵੈ ॥ ਘਾਤ ਨ ਨਿਕਸਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯ ਪਾਵੈ ॥੪॥ ਕਹਯੋ
 ਸਾਹੁ ਇਕ ਭੂਪ ਬੁਲਾਵਤ ॥ ਸਭ ਅੰਨਨ ਕੋ ਨਿਰਖ ਲਿਖਾਵਤ ॥ ਬਚਨ
 ਸੁਨਤ ਤਹ ਸਾਹੁ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਨਹਿ ਮੂੜ ਬਿਚਾਰਾ ॥੫॥
 ਨਿਕਸਤ ਭਈ ਘਾਤ ਤ੍ਰਿਯ ਪਾਇ ॥ ਭੋਗ ਕੀਆ ਰਾਜਾ ਸੌ ਜਾਇ ॥
 ਰਹਯੋ ਮੂੜ ਪਰ ਦੁਾਰ ਬਹਿਨੇ ॥ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਛੁ ਲਹਯੋ ਨ ਭਿੰਨੇ ॥੬॥
 ਤ੍ਰਿਯ ਕਰਿ ਕੇਲ ਭੂਪ ਸੌ ਆਈ ॥ ਲਯੋ ਸਾਹੁ ਘਰ ਬਹੁਰਿ ਬੁਲਾਈ ॥
 ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਾਤ ਹਮ ਤੁਮ ਦੋਊ ਜੈਹੈ ॥ ਰਾਜਾ ਕਹਿ ਤਵ ਹੈ ਕਰਿ ਐਹੈ ॥੭॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹ ਛਲ ਮੂਰਖ ਤਿਹ ਛਲਾ ਸਕਯੋ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕਹਾ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਨ ਤ੍ਰਿਯ ਕਿਯਾ ਨਿਪ ਸੰਗ ਰਮੀ ਸੁਧਾਰਿ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਪੈਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੫॥੬੨੬੭॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

1. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਦਕੇ ਤੇ ਕਲੰਕਤ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ੳ. ਗੁਣ ਛੋਡਿ ਅਉਗਣ ਕਮਾਵਦੇ ਦਰਗਹ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰੁ ॥ ਜੁਐ ਜਨਮੁ ਤਿਨੀ ਹਾਰਿਆ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਿ ॥ ਅੰਗ ੧੨੮੪॥ਮ:੩
 ਅ. ਦੁਰਮਤਿ ਭੂਠੀ ਬੁਰੀ ਬੁਰਿਆਹਿ ॥ ਅਉਗਣਿਆਰੀ ਅਉਗਣਿਆਹਿ ॥ ਕਚੀ ਮਤਿ ਫੀਕਾ ਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਦੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਈ ਹੇ ॥੫॥
 ਅਉਗਣਿਆਰੀ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ॥ ਮਨ ਕੀ ਜੂਠੀ ਜੂਠੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ਪਿਰ ਕਾ ਸਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੂਰਖਿ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬੂਝ ਨ ਪਾਈ ਹੇ ॥੬॥
 ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਟੀ ਖੋਟੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰੇ ਪਿਰ ਖਸਮ ਨ ਭਾਵੈ ॥ ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਦਾ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਈ ਹੇ ॥੭॥ ਅੰਗ ੧੦੮੭॥ਮ:੩॥
 ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤਵ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਹਾਲਤ ਅਥਵਾ ਕਰਕੂਤ, ਦੁਰਮਤਿ ਭੂਠੀ, ਬੁਰੀ ਅਉਗਣਿਆਰੀ, ਕੱਚੀ ਮਤ, ਜੁਧਾਨ ਦੀ ਫਿੱਕੀ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਕੰਗਾਲ, ਕੰਤ ਪਤੀ ਤੇ ਅਨ ਬਿਸਵਾਸ ਮੂਰਖ, ਮਨ ਦੀ ਜੂਠੀ, ਨਿਗੂਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੱਛਣ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਢੰਗ ਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਨਕਲ ਕਹਿ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ :-

ਸੋਮਵਾਰ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਗੰਢ ਤੋਰੀ, ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਦੇ ਆਣਕੇ ਖੁਲਾਈ ਏ ॥
 ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਤੇਨੂੰ ਯਾਦ ਰਹਿਣਾ, ਅਕਲ ਸ਼ਕਲ ਸਭ ਚੋਤਿਓਂ ਭੁਲਾਈ ਏ ॥
 ਸੁਣਨਾ ਬੋਲਣਾ ਵੇਖਣਾ ਬੰਦ ਹੋਣਾ, ਸਰੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਫੁੱਲਣੀ ਏ ॥
 ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਵਿਚ ਕੰਢੇ, ਜਾ ਕੇ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਤੁੱਲਣੀ ਏ ॥

0. ਇਹ ਹੈ ਘਰ ਦੀ ਭੇਤਣ ਤੇ ਖੁੱਕਲ ਦੇ ਚੋਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਤੇ ਠੱਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਨਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ੴ ਕੈਸੇ ਕੈਸੇ ਬਲੀ ਭੂਪ ਭੂ ਪਰ ਵਿਖਾਤ ਭਏ, ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਉਤਰੇ ਹੋ ਮਨ ਕੇ ਪਹਾਰ ਸੇ ॥

ਦੇਵ ਸੇ ਨਾ ਹਾਰੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਸੇ ਨਾ ਹਾਰੇ, ਫੇਰ ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਨ ਹਾਰੇ ਏਕ ਹਾਰੇ ਹੋਨ ਹਾਰ ਸੇ ॥

ਭਾਵ - ਹੋਣਹਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਹਾਰ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਇਹੋ ਪਰਮੁਖ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਜੁਗ ਤੋਂ ਕਲਜੁਗ ਤੱਕ ਚੋਣਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਬਹਾਦਰ ਲੜਾਕੇ ੴ

੧. ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ॥੬॥
 ੨. ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਗੁਆਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭੁਗਤ ਗਏ।
 ੩. ਸਭਨੇ ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜੋ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸੀ।
 ੪. ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਚੀ ਹੋਣ ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।
 ੫. ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਅਧਾ ਧਨ ਵੰਡਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
 ੬. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।
 ੭. ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ।
 ੮. ਹੋਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰੇ।
 ੯. ਆਪੋ ਵਿਚ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਨਾਂ ਜਾਣ ਸਕੇ ॥੧੧॥
 ੧੦. ਦੋਹਰਾ ॥ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਖਾ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕੀ ਕੀ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ?
 ੧੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਉਹ ਲੋਕ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ ॥੧੨॥੧
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੪॥੬੨੫੯॥ਚਲਦਾ॥
੧੨. ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਜ ਸੈਨ ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ।
 ੧੩. ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ (ਰਾਜਮਤੀ) ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਦੀ ਸੀ।
 ੧੪. ਘਰ ਵਿਚ ਧਨ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।
 ੧੫. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਰ-ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਰੁ ਹਨ ॥੧॥
 ੧੬. ਉਥੇ ਇਕ ਪਿੰਗਲ ਦੇਵੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ।
 ੧੭. ਜਿਸਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 ੧੮. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸੁਦੈਣ ਹੋ ਗਈ।
 ੧੯. ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਈ ॥੨॥
 ੨੦. ਉਸਦੀ ਤਵੱਜੋਂ ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਲੱਗ ਗਈ।
 ੨੧. ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਂ ਹਟਣ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਜਾਗ ਪਈ।
 ੨੨. ਇਕ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਸਮਝਦਾਰ ਸਹੇਲੀ ਜਾਂ ਗੋਲੀ-
 ੨੩. ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ (ਉਸਦੀ ਰਹਾਯਸ) ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥
੨੪. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਨਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆ ਸੀ।
 ੨੫. ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਾਮ ਵਿਆਪ ਗਿਆ ਹੈ।
 ੨੬. ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਨ ਲਈ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
 ੨੭. ਪਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ॥੪॥
 ੨੮. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਸਖੀ ਗੱਲ ਕਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਾਹਣੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।
 ੨੯. ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਨ ਦਾਣੇ ਦੇ ਭਾਉ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ੩੦. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ।
 ੩੧. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਨਾਂ ਸੋਚਿਆ ॥੫॥
 ੩੨. ਸ਼ਾਹਣੀ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਸਮਝਕੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਤੁਰੀ।
 ੩੩. ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਈ।
 ੩੪. ਮੂਰਖ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।
 ੩੫. ਨਾਂ ਕੁਝ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਿਹਾ ਨਾਂ ਕੁਝ ਵੇਖਿਆ ॥੬॥
 ੩੬. ਸ਼ਾਹਣੀ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਕੇ ਘਰ ਆ ਗਈ।
 ੩੭. ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।
 ੩੮. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚੱਲਾਂਗੇ।
 ੩੯. ਜੋ ਕੁਝ ਰਾਜਾ ਕਹੇਗਾ ਉਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ॥੭॥
 ੪੦. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਠੱਗ ਲਿਆ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ - ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ।
 ੪੧. ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਐ ਰਾਜਾ ਦੇਖ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਖੋਲਿਆ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਜਾ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ਐਨ ਸੁਖ ਨਾਲ ॥੮॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੫॥੬੨੬੭॥ਚਲਦਾ॥

ਕਿਸ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇਵ ਦੈਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਭੱਜ ਕੇ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ ਸਨ ਅੰਤ ਹੋਣੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭੰਡ ਲਿਆ। ਉਹੀ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਥ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰਾ-ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਜੇਈ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹੋ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਬੰਦੇਈ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚੀ ਦਵਾਰਾ ਫੈਲਾ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਐਨ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰੀ ਦੇਸੀ ਬਦੇਸੀ ਦੂਜੀ ਕੌਮ ਤੇ ਫਤਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਅਜਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇਈ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੌਸ ਭੱਜਕੇ ਤਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਢੁਕਤ ਹੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਬੇ ਓੜਕੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਕੇ ਹਾਰਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਨੁਸਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਕੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰ ਜਿਹਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬਲ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸਰਾਮ ਨੂੰ ਰੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਜਿਹੀ ਬਲਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਿੰਦ ਖਾਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਈ ਪਾਠਕੋ! ਖਬਰਦਾਰ ਹੋਵੋ ਭੁਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜਿਹੇ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਤੇ ਲਛਮਣ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੰਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਦਸ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੰਕਾ ਜਿਹੀ ਸਵਰਨ ਪੁਰੀ ਲੰਕਾ ਗਵਾਉਣੀ ਪਈ ਸੀ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ। ਜੂਏ ਜਿਹੀ ਭੋੜੀ ਕਰਤੂਤ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਦੋਂ ਪਾਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਣ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਛੋਂ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ ਨਾਯਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਹੇ ਸਵਾਮੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜੂਏ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਾਰ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ। ਜਨੇਮੇਜੇ ਜਿਹੇ ਨੀਤੀਵਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਨੇ ਅਗਾਊ ਚੈਲੰਜ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੮ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚ, ਇਕ ਕੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੜੇ ਸ਼ੇਖ ਮੁਸੇ ਜਿਹੇ ਮੁਸਾਯਕ ਅਤੇ ਪੀਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਦੰਡ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚਕੇ ਅੰਤ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਖੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬੇਦਾਰ ਹੋ ਜਾਹ ਦੇਖੀ ਕਿਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੁਖ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇਂ। ਬੜੇ ਬੜੇ ਰਾਜੇ ਗੋਪੀਚੰਦ ਭਰਬਰੀ ਜਿਹੇ ਕੰਨ ਪੜਾਕੇ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣੀ ਕਿਤਨੀ ਅਉਖੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਿਛਾ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਕੰਜੂਸ ਲੋਕ ਧੰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਤਾਂ ਲੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਪਰ ਧੰਨ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਬੜੇ ਅੱਖੇ ਤੋਂ ਅੱਖੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਇਸ ਲਈ ਪਛੋਤਾਏ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪਤੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਕਿਧਰੇ ਅਣਦੇਸੇ ਥਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗ ੯੫੩ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਖਾਲਸਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਹੜੀ ਟੁਕ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ। ਜਿਸਦਾ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਕੇ ਉਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਭੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਕੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ : ਬਚਨ ਹੈ —

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਹਿ ਜਾਇ ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥

ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਲੇਖਕ ਪੰਨਾ ੧੦ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਾਣੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ

ਦੇਹਰਾ ॥ ^੧ਸਹਰ ਸਰੋਹੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬਿਕ੍ਰਤ ਕਰਨ ਇਕ ਰਾਇ ॥ ^੨ਬੀਰ ਬਡੇ
ਬਾਂਕੇ ਰਬੀ ਰਾਖਤ ਸਭ ਕੋ ਭਾਇ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਅਬਲਾ ਦੇ ਰਾਨੀ ਤਾ
ਕੇ ਘਰ ॥ ^੪ਅਧਿਕ ਪੰਡਿਤਾ ਸਕਲ ਹੁਨਰ ਕਰਿ ॥ ^੫ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਹ
ਜਾਯੋ ॥ ^੬ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਸੁਹਾਯੋ ॥੨॥ ^੭ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥
^੮ਰੂਪ ਅਨੰਗ ਧਰਮੋ ਹੈ ਜਾਨੀ ॥ ^੯ਕਹੁ ਲਗਿ ਪ੍ਰਭਾ ਕਰੈ ਕਵਨੈ ਕਬਿ ॥
^{੧੦}ਨਿਰਖਿ ਸੂਰ ਸਸਿ ਰਹਤ ਇੰਦ੍ਰ ਦਬਿ ॥੩॥ ^{੧੧}ਛੈਲ ਛਬੀਲੋ ਕੁਅਰ ਅਪਾਰਾ ॥
^{੧੨}ਆਪੁ ਘੜਾ ਜਾਨੁਕ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ^{੧੩}ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਚੇ ਜਨ ਢਾਰਯੋ ॥
^{੧੪}ਗੀਝਿ ਰਹਿਤ ਜਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਾਰਯੋ ॥੪॥ ^{੧੫}ਨੈਨ ਫਬਤ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ ਕਜਰਾਰੇ ॥
^{੧੬}ਕੇਸ ਜਾਲ ਜਨੁ ਫਾਂਸ ਸਵਾਰੇ ॥ ^{੧੭}ਜਾ ਕੇ ਪਰੈ ਗਰੇ; ਸੋਈ ਜਾਨੈ ॥ ^{੧੮}ਬਿਨੁ
ਬੂਝੈ ਕੋਈ ਕਹਾ ਪਛਾਨੈ ॥੫॥ ^{੧੯}ਜੋਤਿਕ ਦੇਤ ਪ੍ਰਭਾ ਸਭਹੀ ਕਬਿ ॥ ^{੨੦}ਤੇਤਿਕ
ਹੁਤੀ ਤਵਨ ਭੀਤਰਿ ਛਬਿ ॥ ^{੨੧}ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਚਿਤਵਤ ਜੋ ਤਾਂਹਿ ॥ ^{੨੨}ਕਛੁ
ਨ ਸੰਭਾਰ ਰਹਤ ਤਬ ਵਾਹਿ ॥੬॥ ^{੨੩}ਚੰਚਰੀਟ ਦੁਤਿ ਦੇਖਿ ਬਿਕਾਨੇ ॥ ^{੨੪}ਭਵਰ
ਆਜੁ ਲਗਿ ਫਿਰਤਿ ਦਿਵਾਨੇ ॥ ^{੨੫}ਮਹਾਦੇਵ; ਤੇ ਨੈਕ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ^{੨੬}ਅਬ ਲਗਿ
ਬਨ ਮੈਂ ਬਸਤ ਉਘਾਰੇ ॥੭॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੨੭}ਚਤੁਰਾਨਨ ਮੁਖ ਚਤੁਰ ਲਖਿ ਯਾਹੀ
ਤੇ ਕਰੈ ॥ ^{੨੮}ਸਿਖਿ ਬਾਹਨ ਖਟ ਬਦਨ ਸੁ ਯਾਹੀ ਤੇ ਧਰੈ ॥ ^{੨੯}ਪੰਚਾਨਨ ਯਾਤੇ
ਸਿਵ ਭਏ ਬਚਾਰਿ ਕਰਿ ॥ ^{੩੦}ਹੋ ਸਹਸਾਨਨਹੁ ਨ ਸਕਾ ਪ੍ਰਭਾ ਕੋ ਸਿੰਧੁ ਤਰਿ ॥੮॥
ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੧}ਜੇ ਅਬਲਾ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਤ ॥ ^{੩੨}ਲਾਜ ਸਾਜ ਧਨ ਧਾਮ
ਬਿਸਾਰਤ ॥ ^{੩੩}ਮਨ ਮੈ ਰਹਤ ਮਗਨ ਹੂ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੪}ਜਾਨੁ ਬਿਸਿਖ ਤਨ ਮ੍ਰਿਗੀ
ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥੯॥ ^{੩੫}ਸਾਹਜੈਨ ਅਲਾਵਦੀਨ ਜਹੁ ॥ ^{੩੬}ਆਯੋ ਕੁਅਰ ਰਹਨ ਚਾਕਰ
ਤਹ ॥ ^{੩੭}ਫੂਲਮਤੀ ਹਜਰਤਿ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੮}ਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਇਕ ਭਈ
ਕੁਮਾਰੀ ॥੧੦॥ ^{੩੯}ਸ੍ਰੀ ਦਿਮਾਗ ਰੋਸਨ ਵਹ ਬਾਰੀ ॥ ^{੪੦}ਜਨੁ ਰਤਿ ਪਤਿ ਤੇ
ਭਈ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^{੪੧}ਜਨੁਕ ਚੀਰਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਬਨਾਈ ॥ ^{੪੨}ਤਾਹੀ ਤੇ ਤਾ ਮੈ
ਅਤਿਤਾਈ ॥੧੧॥ ^{੪੩}ਬੀਰਮ ਦੇ ਮੁਜਰਾ ਕਹੁ ਆਯੋ ॥ ^{੪੪}ਅਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਹ੍ਰਿਦੈ
ਚੁਰਾਯੋ ॥ ^{੪੫}ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਅਬਲਾ ਕਰਿ ਹਾਰੀ ॥ ^{੪੬}ਕੈਸਿਹੁ ਮਿਲਾ ਨ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥੧੨॥ ^{੪੭}ਕਾਮਾਤੁਰ ਭੀ ਅਧਿਕ ਬਿਗਮ ਜਬ ॥ ^{੪੮}ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਤਜਿ
ਲਾਜ ਕਹੀ ਤਬ ॥ ^{੪੯}ਕੈ ਬਾਬੁਲ ਗ੍ਰਿਹ ਗੋਰਿ ਖੁਦਾਓ ॥ ^{੫੦}ਕੈ ਬੀਰਮ ਦੇ
ਮੁਹਿ ਬਰ ਦਯਾਓ ॥੧੩॥ ^{੫੧}ਭਲੀ ਭਲੀ ਤਬ ਸਾਹ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੫੨}ਮੁਸਲਮਾਨ
ਬੀਰਮ ਕਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ^{੫੩}ਬਹੁਰਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਕਰੋ ਨਿਕਾਹਾ ॥ ^{੫੪}ਜਿਹ

1. ਆਹ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਾਗਰ ਜੀ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਵਾਲਾ। ਪਰ ਹੀਰੋ ਮੋਤੀ ਬਿਖਰੇ ਪਏ ਹਨ ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਰਖ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਧਿਆਂ ਦੇ ਤੁਲ ਹੀ ਹੋਵਾਂਗੇ - ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਰਗਿ ਮੋਤੀ ਬੀਖਰੇ ਅੰਧਾ ਨਿਕਸਿਓ ਆਇ ॥ ਜੋਤਿ ਬਿਨਾ ਜਗਦੀਸ ਕੀ ਜਗਤੁ ਉਲੰਘੇ ਜਾਇ ॥੧੧੪॥ਅੰਗ ੧੩੭॥

ਅਤੇ ਇਸਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਉਪ ਬਾਣੀ (ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ) ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਿਆਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜੇ ਪਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਸ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੇਣੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬੀ ਪੰ: ੧੧ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਪਲਬਧ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਰਹੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਿਖਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਣਤਰ ਸਭ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲਾ ਉਪਲਬਧ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਇਕਾਈ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। - ਜਿਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕਾਈ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਾੜੀ ਬਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਾਂ ਸੂਫੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਸ਼ਬੋਧਤ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰਾ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਹਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਤਨੀ ਘਟੀਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲਿਆ ਗਿਆ? ਜੇ ਇਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੋ ਕਿ ੧੬੯੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ੩ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਪੁ, ਤੇ ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੋਂ ਆ ਗਈਆਂ? ਸ਼ਰਮ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੇ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਥੇ ਜੇ ਥੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਰਥਾਤ ਉਚਰਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਇਤਨੇ ਘਟੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੰ: ੯੪ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ (ਰਜਿ:) ਦੇ ਪੰਨਾ ੮ ਤੇ - ਸੰਨ ੧੯੦੨ ਈ: ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਰੋਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਕ੍ਰਤ ਕਰਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨. ਜੋ ਬੜਾ ਬਾਂਕਾ ਸੂਰਮਾ ਬਲਬੀਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਰਥੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ-ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੩. ਚੌਪਈ ॥ ਅਬਲਾ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪. ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੀ ।
੫. ਉਸਨੇ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ।
੬. ਜੋ ਬੜਾ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਨ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਇਆ ॥੨॥
੭. ਉਸਦੀ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਨਿਖਰਿਆ ਤੇ ਕਾਮ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਾਣੂ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੯. ਕੋਈ ਕਵੀ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਆਨ ਕਰੇ ।
੧੦. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵੀ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਜੀਭ ਦੱਬ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਭਾਵ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੩॥
੧੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ।
੧੨. ਜਾਣੋਂ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਆਪ ਘੜਿਆ ਹੈ ।
੧੩. ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ ਢਾਲ ਕੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਹੈ ।
੧੪. ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਰਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੪॥
੧੫. ਮਿਰਗ ਜਿਹੇ ਕਾਲੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਸੋਭਦੇ ਸਨ ।
੧੬. ਕੇਸ ਐਉਂ ਸਨ ਜਾਣੋਂ ਫਾਂਸੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ।
੧੭. ਪਰ ਜਿਸਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ-ਗਲੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਦੁਖ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ।
੧੮. ਬਿਨਾਂ ਸਮਝੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ ? ॥੫॥
੧੯. ਜੇਕਰ ਕਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਛਬਿ ਲਿਖੇ ।
੨੦. ਹੋ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ! ਉਸ ਸਾਰੀ ਛਬਿ 'ਚ ਤੂੰ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈਂ ।
੨੧. ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ।
੨੨. ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ ॥੬॥
੨੩. ਮਿਸੇਲੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਛਬਿ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਕ ਗਏ ।
੨੪. ਭਉਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸੁਦਾਈ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ।
੨੫. ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਦੇਵ ਨੇ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੇਖਿਆ ।
੨੬. ਹੁਣ ਤਕ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਉਜੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਨੰਗੇ

ਪਿਡਿ ॥੭॥

੨੭. ਅਭਿਲ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਇਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੇ ਨੇਂ ।
੨੮. ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਾਰਤਕ ਨੇ ਵੀ ਮੁਖ ਇਸੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਹਨ ।
੨੯. ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ ਪੰਜ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ।
੩੦. ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਸਿੰਧ ਸਾਰਾਗਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ ਸਾਗਰ ਤਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ॥੮॥
੩੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲੈਂਦੀ ।
੩੨. ਲਾਜ ਸ਼ਮ ਦੇ ਅੰਗ ਧੰਨ ਤੇ ਘਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਹ
੩੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ।
੩੪. ਜਾਣੋਂ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਗੀ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ॥੯॥
੩੫. ਜੈਨ ਸ਼ਾਹ ਆਲਾਵਲ ਦੀਨ ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੩੬. ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਿਆ ।
੩੭. ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਹਜ਼ਰਤ) ਦੀ ਫੂਲਮਤੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੩੮. ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ॥੧੦॥
੩੯. ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਦਿਆਗ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ।
੪੦. ਜੋ ਅਜੇ ਜਾਣੇ ਅਭੇਦਤਾ ਤੋਂ ਕੁਆਰੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ-
੪੧. ਹੁਸਨ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਚੀਰਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ।
੪੨. ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮੁਜਰਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆ ਗਈ ॥੧੧॥
੪੩. ਤੇ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਵੀ ਮੁਜਰਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੪੪. ਸਾਹ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਾ ਉਸਨੇ ਦਿਲ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ।
੪੫. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਬੱਕ ਗਈ ।
੪੬. ਤੇ ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾ ਉਸਦੀ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ ਭਾਵ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕੀ ॥੧੨॥
੪੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਮਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਈ ਬੇਗਮ ।
੪੮. ਲਾਜ ਸ਼ਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ-
੪੯. ਕਿ ਐ ਪਿਤਾ! ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਬਰ ਪੁਟਾ ਲਉ
੫੦. ਜਾਂ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਮੈਨੂੰ ਵਰ ਦੇ ਦਿਓ ।
੫੧. ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ-
੫੨. ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਦੀਨ ਵਿਚ ਲੈ ਆ ।
੫੩. ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਲਵੀਂ ।
੫੪. ਜਿਸ -

— (ਸੰਗ੍ਰਹ) ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦਪੁਰੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸਨ ਬਣਾਇਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ । ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਲੀ ਸੰਬੰਧੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਾਮ ਸ਼ਿਆਮ ਕਾਲ ਆਦਿ ਕਵੀ ਛਾਪ ਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

2. ਸੰਨ ੧੯੩੫ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੁੜੇ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਨੇ ਵੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਪਣ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾਈ ਸੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ।
3. ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸੰ: ੧੯੩੭ ਈ: ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਡਾ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਲਖਨਊ) ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰ ਖੋਜ ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਲੜੀ ਵਾਰ ਲੇਖ ਛਪਵਾਏ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
4. (Granth) ਮਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲੜੀਵਾਰ ਨਿਬੰਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਮ ਸ਼ਿਆਮ ਆਦਿ ਕਵੀ ਛਾਪਾਂ ਨੂੰ (ਗੋਬਿੰਦ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਵਾਚੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸੰਨ ੧੯੪੫ ਈ: ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸ੍ਰ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ (ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਇਤਿਹਾਸ) ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ।
5. ਬਾਹਿਰੀ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਕਾਲਿਜ, ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ (ਡਾ: ਸੀ. ਐਚ.) ਲੋਹਲੀਨ (C. H. Loelin) ਨੂੰ ਸੰਨ ੧੯੪੮ ਈ: ਵਿਚ ਹਾਰਟ ਫੋਰਡ ਸੋਮਰੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਗਰੰਥ (The Holy Granth of the 10th Sovereign) ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖਣ ਉੱਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ।
6. ਸੰਨ - ੧੯੪੮ ਵਿਚ ਡਾ: ਧਰਮ ਪਾਲ ਆਸ਼ਟਾ ਨੇ (ਦੀ ਪੋਇਟ੍ਰੀ ਆਫ ਦੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।
7. ਸੰਨ ੧੯੬੧ ਈ: ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ (ਡਾ. ਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸਹਿਗਲ) ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨੀ) ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਂ ਦੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖਣ ਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਬਾਨੀ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
8. ਸੰਨ ੧੯੬੨ ਈ: ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੌਰਾਣਕ ਅਧਿਐਨ - ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਆਮ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਉਚਰਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਅੱਠ ਦਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ - ਉਹ ਤਾਂ ਉਕੇ ਹੀ ਇਸ ਮਜ਼ਹੂਨ ਤੋਂ ਅਭਿੰਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਮੁੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਅੱਗੋਂ ਗਿ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਣੈ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਕਾ ਹੀ ਬੇਹੁਦਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਲਮ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਿਰਣੈ ਦਾ ਨਿਰਣਾ) ਲਿਖ ਚੁਕੀ ਹੈ - ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੰਘ ਬੂਟੇਰਜ ਜਾਂ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ।

ਸੌ ਤੁਮਰੀ ਲਗੀ ਨਿਗਾਹ ॥੧੪॥ ^੧ਬੀਰਮ ਤੀਰ; ਵਜੀਰ ਪਠਾਯੋ ॥ ^੨ਸਾਹ
ਕਹਯੋ ਤਿਨ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ^੩ਹਮਰੇ ਦੀਨ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਮ ਆਵਹੁ ॥ ^੪ਬਹੁਰਿ
ਦਿਲਿਸ ਕੀ ਸੁਤਾ ਬਯਾਵਹੁ ॥੧੫॥ ^੫ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਕਹਾ ਨਹਿ ਮਾਨਾ ॥
^੬ਕਰਯੋ ਆਪਨੇ ਦੇਸ ਪਯਾਨਾ ॥ ^੭ਪ੍ਰਾਤੇ ਖਬਰਿ ਦਿਲਿਸ ਜਬ ਪਾਈ ॥
^੮ਅਮਿਤਿ ਸੈਨ ਅਰਿ ਗਹਨ ਪਠਾਈ ॥੧੬॥ ^੯ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਖਬਰਿ ਜਬ
ਪਾਈ ॥ ^{੧੦}ਪਲਟ ਕਰੀ ਤਿਨ ਸਾਥ ਲਰਾਈ ॥ ^{੧੧}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭਾਰੀ ਭਟ
ਘਾਏ ॥ ^{੧੨}ਤਹਾਂ ਨ ਟਿਕੇ ਤਵਨ ਕੇ ਪਾਏ ॥੧੭॥ ^{੧੩}ਕਾਂਧਲ ਵਤ ਰਾਜਾ
ਥੋ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੪}ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਜਾਤ ਭਯੋ ਤਹਾਂ ॥ ^{੧੫}ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਆਗੇ ਜਹੋ
ਰਾਨੀ ॥ ^{੧੬}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਸਯਾਨੀ ॥੧੮॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੧੭}ਕਾਂਧਲ ਦੇ
ਰਾਨੀ; ਤਿਹੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਿਕੈ ॥ ^{੧੮}ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ ਕੇ ਭੀਤਰ; ਹਿਯੇ
ਬਿਚਾਰਿਕੈ ॥ ^{੧੯}ਐਸੋ ਇਕ ਪਲ ਕੁਅਰ ਜੁ ਭੇਟਨ ਪਾਇਯੈ ॥ ^{੨੦}ਹੋ ਜਨਮ
ਪਚਾਸਿਕ ਲੋ ਸਖੀ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਇਯੈ ॥੧੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੧}ਜਾਇ ਸਖੀ
ਬੀਰਮ ਦੇ ਪਾਸਾ ॥ ^{੨੨}ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਾਥ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਾ ॥ ^{੨੩}ਕੈ ਤੁਮ ਕਾਂਧਲ
ਦੇ ਕੋ ਭਜੋ ॥ ^{੨੪}ਕੈ ਇਹ ਦੇਸ ਹਮਾਰੋ ਤਜੋ ॥੨੦॥ ^{੨੫}ਪਾਛੇ ਲਗੀ ਫੌਜ
ਤਿਨ ਮਾਨੀ ॥ ^{੨੬}ਦੁਤਿਯ ਰਹਨ ਕੀ ਠੌਰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ^{੨੭}ਤਾ ਕੋ ਦੇਸ ਤਰੁਨ
ਨਹਿ ਤਜੋ ॥ ^{੨੮}ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਰਾਨੀ ਕਹੋ ਭਜੋ ॥੨੧॥ ^{੨੯}ਰਾਨੀ ਰਮੀ ਮਿਤ੍ਰ
ਕੇ ਭੋਗਾ ॥ ^{੩੦}ਚਿਤ ਕੇ ਦਏ ਤਾਹਿਗਿ ਸਭ ਸੋਗਾ ॥ ^{੩੧}ਤਬ ਲਗਿ ਲਿਖੇ
ਸਾਹ ਕੋ ਆਯੋ ॥ ^{੩੨}ਬਾਂਚਿ ਮੰਤ੍ਰਿਯਨ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੨੨॥ ^{੩੩}ਲਿਖਿ ਸੁ
ਲਿਖਾ ਮਹਿ ਯਹੈ ਪਠਾਈ ॥ ^{੩੪}ਅੰਗ ਬਾਤ ਦੂਜੀ ਨ ਜਨਾਈ ॥ ^{੩੫}ਕੈ ਬੀਰਮ
ਕਹੋ ਬਾਂਧਿ ਪਠਾਵਹੁ ॥ ^{੩੬}ਕੈ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਜੁਧ ਮਚਾਵਹੁ ॥੨੩॥ ^{੩੭}ਰਾਣੀ
ਬਾਂਧਿ ਨ ਬੀਰਮ ਦਯੋ ॥ ^{੩੮}ਪਹਿਰ ਕੋਚ ਦੁੰਦਭੀ ਬਜਯੋ ॥ ^{੩੯}ਨਿਰਭੈ ਚਲੀ
ਜੁਧ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥ ^{੪੦}ਹੈ ਗੈ ਰਥ ਸਾਜਤ ਸਰ ਸਾਜਾ ॥੨੪॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ
ਛੰਦ ॥ ^{੪੧}ਬਜਯੋ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮੰਡੇ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ^{੪੨}ਬਹੈ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰ ਕਾਤੀ
ਕਟਾਰੀ ॥ ^{੪੩}ਕਹੂੰ ਕੇਤ ਫਾਟੇ ਗਿਰੇ ਛੱਤ੍ਰ ਟੂਟੇ ॥ ^{੪੪}ਕਹੂੰ ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਫਿਰੈ
ਬਾਜ ਛੂਟੇ ॥੨੫॥ ^{੪੫}ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਜੂਝੇ ਪਰੇ ਹੈਂ ਮਤੰਗੈ ॥ ^{੪੬}ਕਹੂੰ ਨਾਗ ਮਾਰੇ ਬਿਰਾਜੈ
ਉਤੰਗੈ ॥ ^{੪੭}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਡਾਰੇ ਪਰੇ ਬਰਮ ਫਾਟੇ ॥ ^{੪੮}ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਖਾਂਡੇ ਲਸੈ
ਚਰਮ ਕਾਟੇ ॥੨੬॥ ^{੪੯}ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਕਹਾ ਲੋ ਗਨਾਉ ॥ ^{੫੦}ਕਹੂੰ ਜੋ ਸਭੈ;
ਏਕ ਗੰਥੈ ਬਨਾਉ ॥ ^{੫੧}ਜਥਾ ਸਕਤਿ ਕੈ ਅਲਪ ਤਾਂ ਤੇ ਉਚਾਰੋ ॥ ^{੫੨}ਸੁਨੋ
ਕਾਨ ਦੈਕੈ ਸਭੈ ਹੀ ਪਿਆਰੋ ॥੨੭॥ ^{੫੩}ਇਤੈ ਖਾਨ ਦੂਕੇ; ਉਤੈ ਰਾਜ ਨੀਕੇ ॥
^{੫੪}ਹਠੀ ਰੋਸ ਬਾਢੇ ਸੁ ਗਾਢੇ ਅਨੀ ਕੇ ॥

- i. ਇਹ ਇਕ ਰੋਚਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਰਮ ਯੁੱਧ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹੈ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਕੇ ਜਵਾਈ ਗੁਦਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਇਕ 'ਹੂਰ' ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਖ ਆਪ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈ (ਧਰਮ ਛੱਡ ਧਨ ਕੋਈ ਖਾਇ) ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ। ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਭਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਖਾਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ। ਜੇ ਇਕ ਛਤਰਾਣੀ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣੀ ਪਈ ਤਾਂ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੀਨ ਕਬੂਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਪਰ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- ii. ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਰਾਣੀ ਵਿਧਵਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਰਦ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਪਰ ਵਿਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਿਭਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਕ ਮਰਿਆਦਾ ਸ਼ੀਲ ਯਤਨ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਮਰਦਊ ਪਨ ਕਿਤਨੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਸਲਤਨਤ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਡਾਹ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ - ਕਾਲ ਦੇਇ ਰਾਣੀ ਤੇ ਬੀਮ ਦੇਇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ ॥ ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥੧॥ ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥ ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥ਅੰਗ ੧੧੦੫॥

ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਲਗ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਨੀਕ ਹੈ ॥੧੪॥

੧. ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਕੋਲ ਵਜੀਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੨. ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਵਜੀਰ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।
੩. ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਦੀਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਹ ।
੪. ਫੇਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਵਿਆਹ ਲੈ ॥੧੫॥
੫. ਧਰਮੀ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ।
੬. ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ।
੭. ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਦਿਲੀ ਪਤਿ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ।
੮. ਤਾਂ ਅਣ ਗਿਣਤ ਸੈਨਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੬॥
੯. ਜਦੋਂ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ।
੧੦. ਉਸਨੇ ਉਲਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ।
੧੧. ਤਰਾਂ-ਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ।
੧੨. ਪਰ ਐਨੀ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕੇ ॥੧੭॥
੧੩. ਜਿਥੇ ਕਾਂਧਲ ਵਤ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੧੪. ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੫. ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਅਗੇ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੧੬. ਜਿਥੇ ਉਹ ਰੂਪਵਾਨ ਸੀ ਉਥੇ ਗੁਣਵਾਨ ਤੇ ਅਕਲ ਦੀ ਵੀ ਬੜੀ ਸਮਝਦਾਰ ਸੀ ॥੧੮॥
੧੭. ਅਖ਼ਿਲ ॥ ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਦਾ ਜਦੋਂ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ।
੧੮. ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੧੯. ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ-
੨੦. ਲੱਗੀ ਕਿ ੪੦ ਜਨਮ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ॥੧੯॥
੨੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸਖੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਦੇ ਪਾਸ-
੨੨. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ।
੨੩. ਜਾਂ ਤੂੰ ਕਾਂਬਲ ਦੇਵ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਹ ।
੨੪. ਜਾਂ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਓ ॥੨੦॥
੨੫. ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਫੌਜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ।
੨੬. ਦੂਜੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਟਿਕਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ।
੨੭. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ

ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।

੨੮. ਕਾਂਧਲ ਦੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥
੨੯. ਰਾਣੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ।
੩੦. ਚਿਤ ਵਿਚ ਜੋ ਪਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
੩੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਪਤਿ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੱਤ੍ਰ ਆ ਗਿਆ -
੩੨. ਵਜੀਰਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੩. ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਓਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੩੪. ਕਿ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
੩੫. ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਓ
੩੬. ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰੋ ॥੨੩॥
੩੭. ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ।
੩੮. ਜਿੰਨੇ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਜੰਗੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੯. ਬੇਡਰ ਹੋਕੇ ਜੁਧ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤੁਰ ਪਈ ।
੪੦. ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ-ਰਥ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ॥੨੪॥
੪੧. ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੱਜ ਗਿਆ ਛੱਤ੍ਰਪਾਗੀ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ।
੪੨. ਤੀਰ-ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ।
੪੩. ਕਿਸੇ ਦੇ ਝੰਡੇ ਪਾਟ ਗਏ ਕਿਸੇ ਦੇ ਛੱਤਰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
੪੪. ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੨੫॥
੪੫. ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰੇ ਪਏ ਨੇ ਕਿਤੇ ਹਾਥੀ ।
੪੬. ਕਿਤੇ ਨਾਗਨੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਲਟੇ ਪਏ ਹਨ ।
੪੭. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਜਖਮ ਲੱਗੇ ਤਨ ਪਾਟੇ ਪਏ ਹਨ ।
੪੮. ਕਿਤੇ ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਪਏ ਲਸ਼ਕਦੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਖੂਬੇ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ॥੨੬॥
੪੯. ਜਿਹੜੇ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਗਿਣਾਂ ।
੫੦. ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣ ਜਾਵੇ ।
੫੧. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬੋਝੇ ਦੱਸੇ ਹਨ ।
੫੨. ਐ ਪਿਆਰਿਓ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਨ ਕਰ ਕੈ ਸੁਣ ਲਵੋ ॥੨੭॥
੫੩. ਇਧਰ ਤਾਂ ਖਾਨ ਪੁੱਜ ਗਏ ਉਧਰ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ।
੫੪. ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਵਧਿਆ ਬੇਅੰਤ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ।

ਕੀ ਵਜਨ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ) ਲੇ: ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਕੋ ਕਿ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਨਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ 20- ਭੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ - 1. ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਜੋਗੇ ਵਾਲੇ । 2. ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਦਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਲਧਾਈਕੇ ਵਾਲਾ । 3. ਸੰਤ ਕੁੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਧ ਭਾਈ । 4. ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਪੋਲੇ ਕੇ ਵਾਲਾ । 5. ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਡੀਕੋਘੋਲੀਆਂ । 6. ਜ: ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਕੋਟ ਈਸੇ ਖਾਂ । 7. ਭਾਈ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ । 8. ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰ ਭਵਨ ਸੰਗਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਮੋਗਾ । 9. ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਨੇਰ । 10. ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਟਪੁਰਾ ਲੰਮੇ । 11. ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ । 12. ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ । 13. ਛਾਤਰ ਸੂਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ ਮਹਿਰੇ । 14. ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਬੁਹਮ ਕੇ ਜੀਰਾ । 15. ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁ: ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ । 16. ਡਾ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਨ) ਮਹਿਰੇ । 17. ਭਾਈ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੁ: ਰਾਜਧਾਨੀ ਭੁੰਗਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਮਾਹਰੇ । 18. ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂ ਵਾਲਾ । 19. ਭਾਈ ਖੁਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਮੈਡੀਕੋਲ (ਮੋਗਾ) । 20. ਭਾਈ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਸੇਆਣਾ ਜ਼ੀਰਾ - ਇਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਹੈ ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਾਪਕੇ ਵੱਡਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਹੈ -

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਉ ਮਰਦ ਅਗੰਮਜਾ ਵਰਿਆਮ ਅਕੋਲਾ ॥ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੋਲਾ ॥

(ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਜਗਤ ਗੁਰ ਬਾਬਾ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸ਼ਤਾਬਦ - ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਰਚਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਰ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਖਾਲਸਾ) ਸਜਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਬੀਰ ਰਸ ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਣੀਆਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ (ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । 1. ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ 2. ਸੁਧਾ ਸਵੈਯੇ 3. ਸ੍ਰੀ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ॥ ਸਾਹਿਬੋ ਕਮਾਲ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਰਚਨਾ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ੨੪ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਲੀਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਚਰਿਤਰ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ਵੀਂ, ੩੩ ਸਵੈਯੇ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਮ ਮਾਲਾ, ਚਾਰ ਸੌ ਪਾਂਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੋਚਕ ਪਖਿਆਨ ਚਰਿਤਰ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਫਤਹਿ ਦੀ ਚਿੱਠੀ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਆਦਿ ਅਸਚਰਜ ਰਚਨਾ ਆਪਣੀ ਮਸਾਲ ਆਪ ਹੀ ਹੈ । ਗਿਆਨੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਮੰਬਾ ਹੈ - ਉਥੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖੋਂ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਹੈ । ਧਰਮ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖੋਂ ਹਮਾਲੀਆ ਦੀ ਟੀਸੀ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਪੱਖੋਂ ਸਭ ਦਾ ਸਿਰਮੋਰ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਮਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਅਨੁਭਵਤਾ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਲੇਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਮ ਟਾਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾਤ੍ਰ ॥

੧ਲਰੇ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਸੁ ਏਕੈ ਨ ਭਾਜਯੋ ॥ ੨ਘਰੀ ਚਾਰਿ ਲੋ ਸਾਰ ਸੋ ਸਾਰ
 ਬਾਜਯੋ ॥੨੮॥ ੩ਤਹਾ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਘਨੇ ਨਾਦ ਬਾਜੇ ॥ ੪ਮ੍ਰਿਦੰਗੈ ਮੁਚੰਗੈ ਉਪੰਗੈ
 ਬਿਰਾਜੇ ॥ ੫ਕਹੂੰ ਨਾਇ ਨਾਫੀਰਿਯੈਂ ਅੰ ਨਗਾਰੇ ॥ ੬ਕਹੂੰ ਝਾਂਝ ਬੀਨਾ ਬਜੈਂ
 ਘੰਟ ਭਾਰੇ ॥੨੯॥ ੭ਕਹੂੰ ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੂੰ ਗਿਰੇ ਹੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ॥ ੮ਮਰੇ ਸ਼ਾਮ
 ਕੇ ਕਾਜਹੂੰ ਕੋ ਨਿਬਾਹੀ ॥ ੯ਤਹਾਂ ਕੰਚ ਧਾਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥ ੧੦ਮਿਲੇ
 ਮੇਲ ਮਾਨੇ ਮਦਾਰੈ ਮਦਾਰੀ ॥੩੦॥ ੧੧ਕਿਤੇ ਭੂਮਿ ਲੋਟੈਂ ਸੁ ਹਾਥੈਂ ਉਚਾਏ ॥
 ੧੨ਡਰੈਂ ਸੇਖ ਜੈਸੇ ਸਮਾਈ ਸਮਾਏ ॥ ੧੩ਜੁਝੇ ਜ਼ਾਨ ਜੋਧਾ ਜਗੇ ਜੋਰ ਜੰਗੈ ॥
 ੧੪ਮਨੇ ਪਾਨ ਕੈ ਭੰਗ ਸੋਏ ਮਲੰਗੈ ॥੩੧॥ ੧੫ਬਹੈਂ ਆਨ ਐਸੇ ਬਚੈ ਬੀਰ
 ਕੌਨੈ ॥ ੧੬ਲਰਯੋ ਆਨਿ ਜੋ ਪੈ ਗਯੋ ਜੂਝਿ ਤੌਨੈ ॥ ੧੭ਤਹਾਂ ਜੋਜਨ ਪਾਂਚ
 ਭਯੋ ਬੀਰ ਖੇਤੰ ॥ ੧੮ਬਿਦਾਰੇ ਪਰੇ ਬੀਰ ਬਿੰਦੇ ਬਿਚੇਤੰ ॥੩੨॥ ੧੯ਕਹੂੰ ਬੀਰ
 ਬੈਤਾਲ ਬੀਨਾ ਬਜਾਵੈਂ ॥ ੨੦ਕਹੂੰ ਜੋਗਿਨੀਯੈਂ ਖਰੀ ਗੀਤ ਗਾਵੈਂ ॥ ੨੧ਕਹੂੰ ਲੈ
 ਬਰੰਗਨਿ ਬਰੈਵੈ ਤਿਸੀ ਕੋ ॥ ੨੨ਲਹੈਂ ਸਾਮੁਹੇ ਜੁੱਧ ਜੁਝੇ ਜਿਸੀ ਕੋ ॥੩੩॥
 ਚੌਪਈ ॥ ੨੩ਜਬਹੀ ਸੈਨ ਜੂਝਿ ਸਭ ਗਈ ॥ ੨੪ਤਬ ਤ੍ਰਿਯ ਸੁਤਹਿ ਪਠਾਵਤ
 ਭਈ ॥ ੨੫ਸੋਊ ਜੂਝਿ ਜਬ ਸੂਰਗ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ੨੬ਦੂਤਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਹੋਂ ਅੰਰ
 ਪਠਾਯੋ ॥੩੪॥ ੨੭ਸੋਊ ਗਿਰਯੋ ਜੂਝਿ ਰਨ ਜਬ ਹੀ ॥ ੨੮ਤੀਜੇ ਸੁਤਹਿ ਪਠਾਯੋ
 ਤਬ ਹੀ ॥ ੨੯ਸੋਊ ਜੂਝਿ ਜਬ ਗਯੋ ਦਿਵਾਲੈ ॥ ੩੦ਚੌਥੇ ਪੂਤ ਪਠਾਯੋ
 ਬਾਲੈ ॥੩੫॥ ੩੧ਚਾਰੋ ਗਿਰੇ ਜੂਝਿ ਸੁਤ ਜਬ ਹੀ ॥ ੩੨ਅਬਲਾ ਚਲੀ ਜੁੱਧ
 ਕੋ ਤਬਹੀ ॥ ੩੩ਸੂਰ ਬਚੇ ਤੇ ਸਕਲ ਬੁਲਾਇਸਿ ॥ ੩੪ਲਰਨ ਚਲੀ ਦੁੰਦਭੀ
 ਬਜਾਇਸਿ ॥੩੬॥ ੩੫ਐਸਾ ਕਰਾ ਬਾਲ ਤਹੋਂ ਜੁੱਧਾ ॥ ੩੬ਰਹੀ ਨ ਭਟ ਕਾਹੂ
 ਮਹਿ ਸੁੱਧਾ ॥ ੩੭ਮਾਰੇ ਪਰੇ ਬੀਰ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ੩੮ਗੋ ਮੁਖ ਝਾਂਝਰ ਬਜਤ
 ਨਗਾਰਾ ॥੩੭॥ ੩੯ਜਾ ਪਰ ਸਿਮਟਿ ਸਰੋਹੀ ਮਾਰਤਿ ॥ ੪੦ਤਾ ਕੋ ਕਾਟਿ ਭੂਮ
 ਸਿਰ ਡਾਰਤਿ ॥ ੪੧ਜਾ ਕੇ ਹਨੈਂ ਤਰੁਨਿ ਤਨ ਬਾਨਾ ॥ ੪੨ਕਰੈ ਸੁਭਟ ਮ੍ਰਿਤ
 ਲੋਕ ਪਯਾਨਾ ॥੩੮॥ ੪੩ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਜ਼ਾਨ ਪਖਰਿਯਾ ਮਾਰੇ ॥ ੪੪ਇਕ ਇਕ
 ਤੇ ਦੂਏ ਦੂਏ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੪੫ਉਠੀ ਧੂਰਿ ਲਾਗੀ ਅਸਮਾਨਾ ॥ ੪੬ਅਸਿ ਚਮਕੈ
 ਬਿਜੁਰੀ ਪਰਮਾਨਾ ॥੩੯॥ ੪੭ਕਾਟ ਸੁਭਟ ਸਰੋਹਿਨ ਪਰੇ ॥ ੪੮ਜਨੁ ਮਾਰੁਤ
 ਬਰ ਬਿਰਛ ਉਪਰੇ ॥ ੪੯ਗਜ ਜੁਝੇ ਮਾਰੇ ਬਾਜੀ ਰਨ ॥ ੫੦ਜਨੁ ਕ੍ਰੀੜਾ ਸਿਵਕੋ
 ਯਹ ਹੈ ਬਨ ॥੪੦॥ ੫੧ਰਨ ਐਸੇ ਅਬਲਾ ਤਿਨ ਕੀਯਾ ॥ ੫੨ਪਾਛੇ ਭਯੋ
 ਨ ਆਗੇ ਹੂਆ ॥ ੫੩ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੂੰ ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ ਪਰ ॥ ੫੪ਰਨ ਜੁਝੀ ਭਵਸਿੰਧੁ
 ਗਈ ਤਰਿ ॥੪੧॥ ੫੫ਖੰਡ ਖੰਡ ਬਾਜੀ ਪਰ ਭਈ ॥ ੫੬ਤਉ ਨ ਛੋਰਿ ਅਯੋਧਨ
 ਗਈ ॥ ੫੭ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਗਏ ਭਖਿ ਤਾਮਾ ॥ ੫੮ਬਾਗਿ ਮੋਰਿ ਤਉ ਭਜੀ

1. ਪਾਠਾਂਤਰ - ਗਏ । 2. ਅੱਧਕ ਲਾ ਕੇ "ਭੱਜੀ" (ਬੋਲੇ) ।

- i. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਸਹਿਮਕੇ ਛੁਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
- ii. ਜਾਣੋ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਮਲੰਗ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ - ਦੇਖੋ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । (ਸੁਤੇ ਜਾਣ ਜਟਾਲੇ ਭੰਗਾ ਖਾਇ ਕੇ) ਪਉੜੀ ੧੭ ਦੇਖੋ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵੀ ਇਸੇ ਢੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਜਿਸ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਚਰਣ ਇਕੋ ਇਕ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਹੀ ਹੈ ।
- iii. ਕੈਸਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਇਕ ਅਜਨਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰੇ ਪੱਤਰ ਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
- iv. ਇਕ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।
- v. ਇਹ ਹੈ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਸਿਖਰ - ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੂਰਵੀਰ ਜੋਧੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਕੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ ਤਰ ਕੇ । ਜੋ ਸੂਰਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ਮਰਣਾ ॥ ਜੋ ਭਾਗੈ ਤਿਸੁ ਜੂਨੀ ਫਿਰਣਾ ॥ ਜੋ ਵਰਤਾਇ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨੈ ਬੂਝਿ ਹੁਕਮੈ ਦੁਰਮਤਿ ਜਾਲੀਐ ॥੫:੧੦੧੯॥੫॥ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਹੋ ਗਏ ਦੇ ਆਸੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਦੱਸੇ ।

੧. ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ।
੨. ਚਾਰ ਘੜੀ ਤੱਕ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕਿਆ ॥੨੮॥
੩. ਉਥੇ ਸੰਖ-ਭੇਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਵਾਜੇ-ਵੱਜੇ ।
੪. ਧੌਂਸੋਂ ਢੋਲਕੀ-ਢੋਲ ਅਦਿ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੫. ਕਿਤੇ ਨਫੀਰੀ ਦੀ ਅਵਾਜ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।
੬. ਕਿਤੇ ਝਾਂਜ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬੀਨ ਤੇ ਭੇਰੀ ਘੰਟੇ ਵਜਦੇ ਨੇਂ ॥੨੯॥
੭. ਕਿਤੇ ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
੮. ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਂਦੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ।
੯. ਉਥੇ ਸਜ਼ਿਆਂ ਪਹਿਨਕੇ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ।
੧੦. ਜਾਣੇ ਮਦਾਰੀ ਤੇ ਜਮ੍ਹੂਰੇ ਦਾ ਮੇਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ॥੩੦॥
੧੧. ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ।
੧੨. ਕਈ ਡਰਕੇ ਐਉਂ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਖ ਧਰਮੀ ਕਾਜ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ।
੧੩. ਬੜੇ-ਬੜੇ ਜੁਆਨ ਤੇ ਜੋਧੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ਜੰਗ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜੋਧੇ ਜੁਆਨ ਮਰੇ ਤੇ ਜੰਗ ਜੋਬਨ ਤੇ ਸੀ ।
੧੪. ਮੁਰਦੇ ਐਉਂ ਲੇਟੇ ਪਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮਲੰਗ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੩੧॥
੧੫. ਜਿਥੇ ਐਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹੋਣ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਕਿਹੜਾ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
੧੬. ਜਿਹੜੀ ਆ ਕੇ ਲੜਿਆ ਉਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।
੧੭. ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੂਰਮਾ ਖੇਤ ਵਿਚ ।
੧੮. ਉਹ ਐਉਂ ਪਏ ਸਨ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ॥੩੨॥
੧੯. ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬੇਤਾਲ ਬੇਨ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
੨੦. ਕਿਤੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਗੀਤ ਗਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
੨੧. ਕਿਤੇ ਅਪੰਛਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ।
੨੨. ਉਸਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਮਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩੩॥
੨੩. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਮਰ ਗਈ ।
੨੪. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਮਰ ਕੇ ਸੁਰਗ ਸੁਧਾਰ ਗਿਆ ।
੨੬. ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੩੪॥
੨੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰਾ ਵੀ ਮਰ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ ।
੨੮. ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੀਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।

੨੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਮਰਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੩੦. ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚੌਥਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੩੫॥
੩੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਕੇ ਗਿਰ ਪਏ ।
੩੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੱਲ ਪਈ ।
੩੩. ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਬਚ ਗਏ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
੩੪. ਲੜਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਈ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ॥੩੬॥
੩੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉਥੇ ਐਸਾ ਜੁੱਧ ਕਰਿਆ ।
੩੬. ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਾ ਰਹੀ ।
੩੭. ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਡਰੋਟੇ ਰੂਪ ਹੋਏ ਪਏ ਸੀ ।
੩੮. ਗੋਮੁਖ ਤੇ ਝਾਂਜ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੭॥
੩੯. ਜਿਸਦੇ ਉਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਦੀ ।
੪੦. ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੀ ।
੪੧. ਜਿਸਦੇ ਉਹ ਮੁਟਿਆਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ।
੪੨. ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦੇਂਦੀ ॥੩੮॥
੪੩. ਟੋਲ-ਟੋਲ ਕੇ ਜੁਆਨ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੪੪. ਇਕ-ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਦੋ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ।
੪੫. ਧੂੜ ਉਠਕੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਗੀ ।
੪੬. ਐਉਂ ਚਮਕਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ॥੩੯॥
੪੭. ਸੂਰਮੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਪਏ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ- ੪੮. ਹੜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦਰੱਖਤ ਉਖੜੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇਂ ।
੪੯. ਮਰੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਐਉਂ ਪਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਆਪ ਵਿਚ- ਮਸਤ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
੫੦. ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਬਣ ਵਿਚ ਆਲੇ ਦਵਾਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ ਜੰਗਲ ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ॥੪੦॥
੫੧. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਜੁੱਧ ਕਰਿਆ
੫੨. ਨਾਂ ਪਿਛੇ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ।
੫੩. ਅੰਤ ਬੇਟੀ-ਬੇਟੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਈ । ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਈ ।
੫੪. ਰਣ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਗਈ ॥੪੧॥
੫੫. ਬੇਟੀ-ਬੇਟੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ।
੫੬. ਫੇਰ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ।
੫੭. ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਉਸਦਾ ਮਾਸ ਤਾਂ ਖਾ ਗਏ ਪਰ- ੫੮. ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਮੋੜ ਕੇ ਭੱਜੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ॥੪੨॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਦਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ) ਖਿੱਤ ਗਿਆਨੀ (ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕ੍ਰਿਤ (ਗਿਆਨੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ) ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਨੋਟ—ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਹਰ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਤਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਸਮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕੇ । ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਉੱਦਮ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬੁੰਗਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਮਹਿਰੋਂ (ਮੋਗਾ) ਨੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਛਪ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੈ । ਜੋ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਕੱਟੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਕਿਹੜਾ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਕੀ ਅਸੀਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ ਗਲਤ ਤੇ ਨਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇਣੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਗਿ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ਕ ਦੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਇਕ ਭੂਤ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇ ਰਾਮ ਸ਼ਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸ 2 ਕਵੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਭੂਤ ਪਿਛੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਰਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਤੇ ਅੰਤਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਭੂਤ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅੱਧੇ ਅੱਧ ਵੰਡ ਕੇ ਲਿਖਣ । ਹਾਂ ਇਕ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਛਾਪਾਂ ਵੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਥਾਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਈਸ਼ਰ ਹਰੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦੋ ਨਾਮ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਸ੍ਰ: ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜੋ ਇਕ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਮਾਦ ਗ੍ਰਿਸਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰਾਜ਼ੂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਤੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਹਾਂ । ਜੇ ਕੋਈ ਇਕ ਸਖੜ ਕਰੇ ਸਹੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਟੰਗਾਂ ਹਨ ਦੂਜਾ ਕਰੇ ਨਹੀਂ 2 ਹਨ ਤੀਜਾ ਕਰੇ ਨਾ ਭਾਈ ਇਕੋ ਹੈ - ਜਦਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਹੀ ਟੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਚਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਸਹੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਹਨ । ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਫਲਾਣਾ ਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਲਾਣਾ ਤਿੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਲਤ ਪਰਾਪੇਗੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਬੂਲਦੇ ਹਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਕਬੂਲੀਏ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਸੋਚੀਏ ? ਪੰਨਾ ੧੪ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਅਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਪਰਾਂ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਯਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ੧੪੨੮ ਪੰਨੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਹਾਯਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਦੇਖੋ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ।

ਇਹ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਸਾਡੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਖ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਾਂਗੇ ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵਿਛੜੋਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ

ਨ ਬਾਮਾ ॥੪੨॥ ੧੫ਥਮ ਚਾਰ ਉ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੁਝਾਏ ॥ ੨ਬਹੁਰਿ ਆਪੁ ਬੈਰੀ ਬਹੁ
ਘਾਏ ॥ ੩ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਲ ਕੋ ਜਬੈ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥ ੪ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਬੀਰਮ ਦੇ
ਮਾਰਯੋ ॥੪੩॥ ੫ਤਾ ਕੋ ਮਾਰਿ; ਕਾਟਿ ਸਿਰ ਲਿਯੋ ॥ ੬ਲੈ ਹਾਜਰ ਹਜਰਤਿ
ਕੇ ਕਿਯੋ ॥ ੭ਤਬ ਪਿਤ ਪਠੈ ਸੁਤਾ ਪਹਿ ਦੀਨਾ ॥ ੮ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਹੂ
ਦੁਹਿਤਾ ਚੀਨਾ ॥੪੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੯ਜਬ ਬੇਗਮ ਤਿਹ ਸੂਰ ਕੋ ਦੇਖਾ ਸੀਸ
ਉਘਾਰਿ ॥ ੧੦ਪਲਟਿ ਪਰਾ ਤਬ ਮੁੰਡ ਨਿਪ; ਤਉ ਨ ਕਬੂਲੀ ਨਾਰਿ ॥੪੫॥
ਚੌਪਈ ॥ ੧੧ਬੇਗਮ ਸੋਕ ਮਾਨ ਤਬ ਹੂ ਕੈ ॥ ੧੨ਜਮਧਰ ਹਨਾ ਉਦਰ ਕਰ
ਲੈਕੈ ॥ ੧੩ਪ੍ਰਾਨ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਲੀਨੇ ਦੀਨਾ ॥ ੧੪ਧ੍ਰਿਗ ਮੋ ਕੋ ਜਿਨ ਅਸ ਕ੍ਰਮ
ਕੀਨਾ ॥੪੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੫ਬੀਰਮ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨਿਮਿਤਿ; ਬੇਗਮ ਤਜੇ ਪਰਾਨ ॥
੧੬ਸੁ ਕਬਿ ਸਾਮਯਾ ਯਾ ਕਥਾ ਕੋ ਤਬਹੀ ਭਯੋ ਨਿਦਾਨ ॥੪੭॥ ੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਛਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੬॥੬੩੬੪॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੭ਰਾਜ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨਿਪਤਿ ਬਰ ॥ ੧੮ਰਾਜ ਦੇਇ ਰਾਨੀ
ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ੧੯ਰੰਗਝੜ ਦੇ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹ ਸੋਹੈ ॥ ੨੦ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਰਾ
ਅਸੁਰ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥੧॥ ੨੧ਬਢਤ ਬਢਤ ਅਬਲਾ ਜਬ ਬਢੀ ॥ ੨੨ਮਦਨ ਸੁਨਾਰ
ਆਪੁ ਜਨੁ ਗਵੀ ॥ ੨੩ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਚਰਚਾ ਭਈ ਜੋਈ ॥ ੨੪ਪ੍ਰਚੁਰ ਭਈ
ਜਗ ਭੀਤਰਿ ਸੋਈ ॥੨॥ ੨੫ਮਾਤੈਂ ਕਹੀਂ ਸੁਤਾ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ੨੬ਚੰਚਲਤਾ
ਜਿਨ ਕਰੁ ਸੁੰਦਰਾ ॥ ੨੭ਕਹਾ ਬਿਸੇਸ ਧੁਜਹਿ ਤੂੰ ਬਰਿ ਹੈਂ ॥ ੨੮ਤਾ ਕੋ ਜੀਤਿ
ਦਾਸ ਲੈ ਕਰਿ ਹੈਂ ॥੩॥ ੨੯ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਤਾ ਕਹ ਲਗਿ ਗਈ ॥ ੩੦ਰਾਖੀ
ਗੂੜ੍ਹ ਨ ਭਾਖਤ ਭਈ ॥ ੩੧ਜਬ ਅਬਲਾ ਨਿਸਿ ਕੋ ਘਰ ਆਈ ॥ ੩੨ਚਲੀ
ਤਹਾਂ ਨਰ ਭੇਸ ਬਨਾਈ ॥੪॥ ੩੩ਚਲਤ ਚਲਤ ਬਹੁ ਚਿਰ ਤਹ ਗਈ ॥ ੩੪ਜਹਾਂ
ਬਿਲਾਸਵਤੀ ਨਗਰਈ ॥ ੩੫ਤਵਨ ਨਗਰ ਚਲਿ ਜੂਪ ਮਚਾਯੋ ॥ ੩੬ਉਚ
ਨੀਚ ਸਭ ਹੀਨ ਹਰਾਯੋ ॥੫॥ ੩੭ਬਡੇ ਬਡੇ ਜੂਪੀ ਜਬ ਹਾਰੇ ॥ ੩੮ਮਿਲਿ
ਰਾਜਾ ਕੇ ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੩੯ਇਕ ੧ਹਜਾਂ ਐਸ ਜੁਆਰੀ ਆਯੋ ॥ ੪੦ਕਿਸੂ
ਪਾਸ ਨਹਿ ਜਾਤ ਹਰਾਯੋ ॥੬॥ ੪੧ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਸੁਨੇ ਬਚਨ ਜਬ ਰਾਜਾ ॥
੪੨ਆਪਨ ਸਜਯੋ ਜੂਪ ਕੋ ਸਾਜਾ ॥ ੪੩ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ ੧ਹਜਾਂ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ ॥
੪੪ਜਿਨ ਜੂਪੀ ਸਭ ਲਏ ਹਰਾਇ ॥੭॥ ੪੫ਭ੍ਰਿਤ ਸੁਨਿ ਬਚਨ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ॥
੪੬ਜੂਪਿਨ ਕੁਅਰਿ ਹਰਾਵਤ ਜਹਾਂ ॥ ੪੭ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ; ਤੁਹਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਯੋ ॥
੪੮ਚਾਹਤ ਤੁਮ ਸੌ ਜੂਪ ਮਚਾਯੋ ॥੮॥ ੪੯ਨਿਪ ਕੇ ਤੀਰ ਤਰੁਨਿ ਤਬ ਗਈ ॥
੫੦ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੂਪ ਮਚਾਵਤ ਭਈ ॥ ੫੧ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਤਿਨ ਭੂਪ ਹਰਾਯੋ ॥

1. ਹਿਆਂ (ਬੋਲ) ।

i. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਬੋਲੀ-ਬੋਲੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ ਪਿਛੋਂ ਬੀਰਮ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
ਪਰ ਜਿੰਦੇ ਜੀ ਬੀਰਮ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਸਾਖੀ ਹਮੀਰ ਕਸੌਤੀ ਸੂਰਵੀਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਣ ਆਏ ਦੇ
ਵਾਸਤੇ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੇਖੇ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ।
ਸਿੰਘ ਗਵਨ ਸੌ ਪੁਰਬ ਬਚਨ ਕਦਲੀ ਫਿਰੇ ਇਕ ਵਾਰ । ਤ੍ਰਿਆ ਤੇਲ ਹਮੀਰ ਹਨ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ॥
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਰਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਲੇਖੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਮੋੜੀ ਅਤੇ ਬੀਰਮ ਦੇ ਧਰਮੀ ਨੇ ਹਕੀਕਤ ਰਾਇ
ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਸਿਰ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ, ਦਿਲੀਪਤਿ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਬੇਗਮ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਦਿਲ ਦੀ ਕਿਆਸ ਗਈ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬੀਰਮ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਆਪ ਨੂੰ
ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਆਪਾ ਬੇਗਮ ਦੇਵ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਇਕ ਧਰਮ ਪੱਖ ਤੇ ਸੁਰਮਤਾਈ
ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੀ ਅਦੁਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਾਗਦੀ ਮਸਾਲ ਵਾਂਗ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

੧. ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੜਾ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ੨. ਫੇਰ ਆਪ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ ।
 ੩. ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਬੀਰਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੪੩॥
 ੫. ਬੀਰਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਲਿਆ ।
 ੬. ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹਿਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੭. ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹ ਸਿਰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
 ੮. ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੪੪॥
 ੯. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਬੇਰਾਮ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ।
 ੧੦. ਮੁੜਕੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਉਲਟ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਂ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਭਾਵ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਧਰਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ (੪੫)
 ੧੧. ਬੇਰਾਮ ਨੇ ਸ਼ੋਕਾਤੁ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ।
 ੧੨. ਕਟਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ।
 ੧੩. ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ -
 ੧੪. ਕਿ ਪਿਰਕਾਰ ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੪੬॥
 ੧੫. ਬੀਰਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਮਿਤ ਬੇਰਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ।
 ੧੬. ਕਵੀ ਸਮਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੪੭॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛੱਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੬॥੬੩੬੪॥ਚਲਦਾ॥

੧੭. ਚੌਪਈ ॥ ਰਾਜ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
 ੧੮. ਰਾਜ ਦੇਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਸੀ ।
 ੧੯. ਰੰਗਝੜ ਦੇਵੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ।
 ੨੦. ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ ਅਸੁਰ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਸੀ ॥੧॥
 ੨੧. ਵਧਦੀ-ਵਧਦੀ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਦੋਂ ਵਧ ਗਈ ।
 ੨੨. ਜਾਣੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪ ਕਾਮਦੇਵ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
 ੨੩. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ।

੨੪. ਉਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੨॥
 ੨੫. ਮਾਤਾ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ।
 ੨੬. ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਹਨ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਿੱਤ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਰਹੁ ।
 ੨੭. ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਤੇਨੂੰ ਵਰ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ।
 ੨੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਕਰ ਲੈਂਗੀ ॥੩॥
 ੨੯. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਈ ।
 ੩੦. ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ।
 ੩੧. ਜਦ ਉਸ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਘਰ ਰਾਤ ਆ ਗਈ ।
 ੩੨. ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਭੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ॥੪॥
 ੩੩. ਤੁਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਵਿਚ ਉਥੇ ਗਈ ।
 ੩੪. ਜਿਥੇ ਬਿਲਾਸਵਤੀ ਨਗਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
 ੩੫. ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੂਏ ਦੀ ਖੇਡ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ੩੬. ਛੋਟਾ ਬੜਾ ਸਭ ਹੀ ਆ ਬੈਠਾ ॥੫॥
 ੩੭. ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੁਆਹਰੀ ਹਾਰ ਗਏ ਉਹ-
 ੩੮. ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ।
 ੩੯. ਕਿ ਐਥੇ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੁਆਹਰੀ ਆਇਆ ਹੈ ।
 ੪੦. ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ॥੬॥
 ੪੧. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ।
 ੪੨. ਉਸਨੇ ਆਪ ਜੁਆ ਖੇਡਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ।
 ੪੩. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਐਥੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆਉ ।
 ੪੪. ਜਿਸ ਜੁਆਹਰੀ ਨੇ ਸਭ ਹਰਾ ਦਿੱਤੇ ॥੭॥
 ੪੫. ਪਿਆਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਉਥੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ।
 ੪੬. ਜਿਥੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੁਆਹਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੀ ਸੀ ।
 ੪੭. ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ੪੮. ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁਆ ਖੇਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੮॥
 ੪੯. ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਤਦ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੫੦. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਆ ਖੇਡਣ ਲੱਗੀ ।
 ੫੧. ਸਾਰਾ ਧਨ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ।

☆ ਓ. ਮਰਣ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ ॥ ਮਰਣ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ॥੨॥
 ਮਰਣ ਮੁਣਸਾ ਸੁਰਿਆ ਰਹੁ ਹੈ ਜੋ ਹੋਇ ਮਰਿਨ ਪਰਵਾਣੈ ॥ ਸੂਰੇ ਸੋਈ ਆਗੈ ਆਖੀਅਹਿ ਦਰਗਹ ਪਾਵਹਿ ਸਾਚੀ ਮਾਣੈ ॥ਅੰਗ ੫੭੯ ੮੦॥੧॥

ii. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲ ਵਿਚ ਬੀਰਮ ਰਾਏ ਦਾ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੁਮਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੇਰਾਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਉਛਲਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਾ ਪਿਆ । ਪਰ ਮਰਕੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤਰੀ ਕਬੂਲ ਨਾਂ ਕਰੀ । ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਾਣੀ ਹੋ ।

■ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਲਿਆਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਆਏ ਜਿਸ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਹੀਂ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਥ ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ - ਦੇਖੋ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ — ਜੋ ਅਬ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇਰਾ ॥ ਕਹਿਲਾਵਤ ਮਧ ਪੰਥ ਵਡੇਰਾ ॥ ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੋ ਜਿਹੜਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ । ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਗੁਰ ਕੇ ਸਮ ਬੀੜ ਨਹਿ ਤਾਂਕੀ ॥ ਭਈ ਬਾਣੀਆਂ ਰਹੀ ਇਕਾਂਕੀ ॥ ਅਰਥਾਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੀ ਬੀੜ ਨਹੀਂ, ਬਾਣੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹਨ । ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਆਪ ਦੀ ਉਚਰਤ ਨਹੀਂ - ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੇਅੰਤ ਰੂਪੇਂ ਭਰਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਟਿਕਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਰਚ ਦਿੰਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਜੈਸਾ ਕਿ - ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਬਾਰੇ

ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਚਵਤਾਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਬੁੱਧਵਾਰ ॥ ਨਗਰ ਪਾਵਦਾ ਮੈ ਤੁਮੈ ਰਚਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰ ॥੯੮॥

ਸਤ੍ਰ ਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮਹਿ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਬਿਤਿ ਦੀਪ (ਚਾਨਣੀ) ॥ ਨਗਰ ਪਾਵਦਾ ਸੁਭ ਕਰਨ ਜਮਨਾ ਵਰੈ ਸਮੀਪ ॥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ॥੨੪੯॥

ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਜਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ

ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਭਣਿਜੈ ॥ ਅਰਧ ਸਹਸ ਫੁਨਿ ਤੀਨ ਕਹਿਜੈ ॥ ਭਾਵੁਦ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਰਵਿ ਵਾਰਾ ॥ ਤੀਰ ਸਤ੍ਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ਚਿਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫॥
 ਅਰਥਾਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤਿਥੀ ੩ ਨੂੰ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸੁਧਾਰੀ ਕੀਤੀ - ਰਾਮਾਵਤਾਰ -

ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ ॥ ਹਾੜ ਵਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਖ ਦਾਵਨ ॥

ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਪੂਰਨ ਕੀਯੋ ਰਘੁਬਰ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥

ਅਰਥਾਤ - ਸੰਬਤ ੧੭੫੫ ਹਾੜ ਵਦੀ ੧ ਤਿਥੀ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਪਹਾੜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਉਸ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਗਦੇ ਤੁੰਗਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਰਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ - ਐਉਂ ਕਈ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ - ਤਿਵੇਂ ਸਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਾ ਕੇ ਇਕ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੰਦੇੜ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਕੋਲ ਹੋ ਸੀ - ਪਿੱਛੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆਂ ਸੰਪਾਦਤ ਫੇਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਅਨਿਕੇ ਨੌਰ ਪੋਥੀਆਂ ਮਾਹੁ ॥ ਬਾਣੀ ਰਹੀ ਦਸਮ ਗੁਰ ਵਾਹਿ ॥ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜਿਹੜੀ ਆਪਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇਂ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗਨਾਯੋ ॥੬॥ ੨ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ ਦਰਬ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ
ਹਾਰਾ ॥ ੩ਸੁਤ ਉਪਰ ਪਾਸਾ ਤਬ ਢਾਰਾ ॥ ੪ਵਹੈ ਹਰਾਯੋ ਦੇਸ ਲਗਾਯੋ ॥
੫ਜੀਤਾ ਕੁਅਰਿ ਭਜਯੋ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੬ਜੀਤਿ ਸਕਲ ਧਨ
ਤਵਨ ਕੋ; ਦੀਨਾ ਦੇਸ ਨਿਕਾਰ ॥ ੭ਕੁਅਰ ਜੀਤਿ ਕਰਿ ਪਤਿ ਕਰਾ; ਬਸੀ
ਧਾਮ ਹੈ ਨਾਰਿ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੮ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਕੋ ਸਕਤ ਨ
ਕੋਈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੯ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਸਿਵ, ਖਟ ਬਦਨ; ਜਿਨ ਸਿਰਜੀ
ਕਰਤਾਰ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੋ ਸੈਂਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੭॥੬੩੨੬॥ ਅਫਸੁ ॥

ਚੱਪਈ ॥ ੧੦ਜਮਲ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਲਵਾਨਾ ॥ ੧੧ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਾਨਤ ਜਿਹ
ਆਨਾ ॥ ੧੨ਜਮਲਾ ਟੋਡੀ ਕੋ ਨਰਪਾਲਾ ॥ ੧੩ਸੂਰਬੀਰ ਅਰੁ ਬੁਧਿ
ਬਿਸਾਲਾ ॥੧॥ ੧੪ਸੋਰਠ ਦੇ ਰਾਨੀ ਤਿਹੋ ਸੁਨਿਯਤ ॥ ੧੫ਦਾਨ ਸੀਲ ਜਾਕੋ
ਜਗ ਗੁਨਿਯਤ ॥ ੧੬ਪਰਜ ਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੀ ॥ ੧੭ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ
ਸਮ ਨਹਿ ਜਾਕੀ ॥੨॥ ੧੮ਬਿਸਹਰ ਕੋ ਇਕ ਹੁਤੋ ਨ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੧੯ਆਯੋ ਗੜ੍ਹ
ਜਮਲਾ ਕਿਹੋ ਕਾਲਾ ॥ ੨੦ਛਾਛ ਕਾਮਨੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹਿਤ ॥ ੨੧ਮਨ ਕ੍ਰਮ
ਬਚਨ ਇਹੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਤ ॥੩॥ ੨੨ਠਾਢਿ ਪਰਜ ਦੇ ਨੀਕ ਨਿਵਾਸਨ ॥
੨੩ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਨਿਰਖਾ ਦੁਖ ਨਾਸਨ ॥ ੨੪ਇਹੈ ਚਿਤ ਮੈ ਕੀਅਸਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥
੨੫ਬਰੋ ਯਾਹਿ ਕਰਿ ਕਵਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥੪॥ ੨੬ਸਖੀ ਭੋਜਿ ਤਿਹ ਧਾਮ ਬੁਲਾਯੋ ॥
੨੭ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੋ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥ ੨੮ਇਹੋ ਉਪਦੇਸ ਤਵਨ ਕਹੋ ਦਯੋ ॥
੨੯ਗੌਰਿ ਪੁਜਾਇ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਗਯੋ ॥੫॥ ੩੦ਬਿਦਾ ਕੀਯਾ ਤਿਹੋ ਐਸ
ਸਿਖਾਇ ॥ ੩੧ਆਪੁ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਸੋ ਕਹੀ ਜਤਾਇ ॥ ੩੨ਮਨੀਕਰਨ ਤੀਰਥ ਮੈਂ
ਜੈਹੋ ॥ ੩੩ਨ੍ਰਾਇ ਧੋਇ ਜਮਲਾ ਫਿਰਿ ਐਹੋ ॥੬॥ ੩੪ਜਾਤ ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ
ਕਹੋ ਭਈ ॥ ੩੫ਸਹਰ ਬੇਸਹਰ ॥੬॥ ਮੋਂ ਚਲਿ ਗਈ ॥ ੩੬ਹੋਤ ਤਵਨ ਸੋ ਭੇਦ
ਜਤਾਯੋ ॥ ੩੭ਮਨ ਮਾਨਤ ਕੇ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥ ੩੮ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਿਕੈ ਘਰ
ਰਾਖੀ ॥ ੩੯ਰੱਛ ਪਾਲਕਨ ਸੋ ਅਸ ਭਾਖੀ ॥ ੪੦ਬੋਗਿ ਨਗਰ ਤੇ ਇਨੈ
ਨਿਕਾਰਹੁ ॥ ੪੧ਹਾਥ ਉਠਾਵੈ ਤਿਹ ਹਨਿ ਡਾਰਹੁ ॥੮॥ ੪੨ਸੋ ਤਰੁਨੀ ਤਿਹੋ
ਰਸ ਰਸਿ ਗਈ ॥ ੪੩ਕਾਢਿ ਸਮਿੱਗ੍ਰੀ ਸਿਗਰੀ ਦਈ ॥ ੪੪ਇਹੋ ਛਲ ਸਾਥ
ਲਹਾ ਮਨ ਭਾਵਨ ॥ ੪੫ਸਕਾ ਚੀਨ ਕੋਊ ਪੁਰਖ ਉਪਾਵ ਨ ॥੯॥ ੪੬ਕਾਢਿ
ਦਏ ਸਭ ਹੀ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ੪੭ਲੋਹ ਕਰਾ ਜਿਨ ਤੇ ਹਨਿ ਡਾਰੇ ॥ ੪੮ਜਮਲੇਸੂਰ
ਨ੍ਰਿਪ ਸੋ ਯੋ ਭਾਖੀ ॥ ੪੯ਤੁਮਰੀ ਛੀਨਿ ਸੁਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਖੀ ॥੧੦॥ ੫੦ਬੇਸਹਰਾ

i. ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਕੋਮਲਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵੀ ਪੁਰਜ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਆਪਣੀ ਠੀਕ ਲਾਈਨ ਤੇ ਚਲਦੀ ਜਾਏ। ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਉਖੜਕੇ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੁਆ ਖੇਡ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ? ਬਣਬਾਸ।

ii. ਮਨੀਕਰਨ (ਇਹ ਕਾਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰਿ ਲਿੰਗ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ।)

iii. ਸਹਰ -ਬੇਸਹਰ-ਪਹਾੜ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਰਾਮਪੁਰ) ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੪੦ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੰਥ ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਐਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ - ਬਲਕਿ

ਇਕ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਖਸ਼ਾਤ ॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਿਨੈ ਕਰੀ ਇਮ ਭਾਂਤ ॥ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਤੁਮਰੀ ਬਾਨੀ ॥ ਚਾਹੀਏ ਇਕ ਠਾਂ ਬੀੜ ਬਨਾਨੀ ॥ ਅਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਇਹ ਭੀ ਬਨ ਹੈ ਮਾਨੈ ਪੰਥ ॥ ਇਹ ਸੁਣ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ ॥ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਬਡ ਭਏ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ਤਿਨਕੀ ਨਹਿ ਬਰਾਬਰੀ ਚਹੀਏ ॥ ਨਾ ਹਮ ਕਰੈ ਨਾ ਤੁਮ ਫਿਰ ਕਹੀਏ ॥ ਇਤਿ ਆਦਿਕ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਨ ॥ ੪੦

੧. ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਧਨ ਹਾਰ ਗਿਆ ਉਹ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ॥੯॥
  ੨. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਧਨ ਹਾਰ ਗਿਆ ।
  ੩. ਤਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪. ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੀ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
  ੫. ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਕੁਮਾਰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਉਸ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ॥੧੦॥
  ੬. ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ।
  ੭. ਰਾਜਾ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਕੇ ਵੱਸ ਗਈ ॥੧੧॥
  ੮. ਇਹਨਾਂ ਚੰਚਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ।
  ੯. ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਜਾਂ ਕਾਰਤਿਕਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੈਂਤੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੭॥੬੩੨੬॥ਚਲਦਾ॥
੧੦. ਚੌਪਈ ॥ ਜਮਲ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ।
  ੧੧. ਜਿਸਦਾ ਤਿੰਨੇ ਲੋਕ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।
  ੧੨. ਜਮਲਾ ਟੋਡੀ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
  ੧੩. ਸੂਰਮਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸੀ ॥੧॥
  ੧੪. ਸੋਰਠ ਦੇਈ ਰਾਣੀ ਉਸਦੀ ਸੁਣੀਦੀ ਸੀ ।
  ੧੫. ਸੁਭ ਕਰਮਾਵਾਲੀ ਉਸਨੂੰ ਜਗ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
  ੧੬. ਪਰਜ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੧੭. ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
  ੧੮. ਬਿਸਹਰ-ਦੇਸ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
  ੧੯. ਉਸ ਗੜ੍ਹ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆ ਗਿਆ
  ੨੦. ਛਾਛ ਕਾਮਨੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ-
  ੨੧. ਉਹ ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਬਿਹਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੩॥
  ੨੨. ਐਨ ਠੀਕ ਪਰਜ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
  ੨੩. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।
  ੨੪. ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰੀ ਕਿ-
  ੨੫. ਜੇ ਹੋਵੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰ ਲਵਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ॥੪॥
  ੨੬. ਇਕ ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੨੭. ਉਸ ਨਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਈ ।
  ੨੮. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੯. ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਹ ॥੫॥
  ੩੦. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੧. ਆਪ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ।
  ੩੨. ਮਨੀਕਰਨ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਥੇ-
  ੩੩. ਨਾ ਧੋ ਕੇ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੬॥
  ੩੪. ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ ।
  ੩੫. ਸ਼ਹਿਰ ਬੇਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੩੬. ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
  ੩੭. ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ-
  ੩੮. ਮਨ ਭਉਂਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਖੋਲ ਕੀਤੇ ॥੭॥
  ੩੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
  ੪੦. ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਅਕ ਆਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਐਉਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ-
  ੪੧. ਕਿ ਝਟ ਪਟ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ ।
  ੪੨. ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿਓ ।
  ੪੩. ਉਹ ਮੁਟਿਆਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਰਸ ਗਈ ॥੮॥
  ੪੪. ਜਿਹੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਸਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਪਤੀ ਲੈ ਲਿਆ ।
  ੪੫. ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਏ ਨਾ ਸੋਚ ਸਕਿਆ ॥੯॥
  ੪੬. ਜੋ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ ਰਖਵਾਰ ਸਭੇ ਭਜਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪੭. ਜੋ ਅੜਦਾ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੮. ਜਮਲੇਸੁਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜੇ-
  ੪੯. ਨੇ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਾਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਲਈ
  ੫੦. ਬੇਸਹਿਰਾ.....

ਮੋਨ ਭਏ ਤਬ ਸਭ ਸਿੰਘ ਐਨ ॥ ਪੰਥ ਪ੍ਰ: ਨਿਵਾਸ ੩੬॥ਅੰਕ ੧੯॥

ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਇਸਦੇ 2 ਪੰਨੇ ਘੱਟ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਪ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਗ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗ - ਸੂਹੀ - ਸੋਰਠਿ - ਕਲਿਆਨ - ਕਾਵੀ - ਕਿਦਾਰਾ - ਗੋਂਡੀ - ਤਿਲੰਗ - ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ - ਧਨਾਸਰੀ - ਪਰਸ - ਬਸੰਤ - ਭੈਰੋਂ - ਮਾਰੂ - ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਮਾਤ - ਮੋਹਣੀ - ਰਸਾਵਲ - ਰਾਮਕਲੀ - ਰੁਆਮਲ - ਰੁਆਲ - ਪਉੜੀਆਂ - ਮਾਲ ਕੌਸ - ਕਬਿੱਤ - ਦੋਹਰੇ - ਜਪ ਦੇ ਥਾਂ ਜਾਪ - ਬਬਦ ਹਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਬਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹਨ । ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕਵੀ ਦੀਆਂ ਕਲਪਣਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਛਰਾ, ਪੰਛਰਾ, ਮਛਰਾ ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਰੱਜੀ ਮਾਈ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਕੁਝ ਪਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਪੰ: ੧੪ ਤੇ ਏ ਕੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੇਵੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਮਾਦ ਹਨ ਜੋ ਭਗੋਤੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜਾ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਵੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ । ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਪਰਸੰਗਕ ਨਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਬਦ ਲਿੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਸਬਦ ਪੋਲਿੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਵਾਚਕ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । - ਪੰ ੧੫ ਤੇ ੧੬ ਤੱਕ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਈ ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੇਦ ਬਿਦਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਪਰਿਓਂ ਦਿਆਲ ॥ ਪੰਡਿਤ ਪੁਰਾਨ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਭਾਖਾ ਰਚੀ ਬਿਸਾਲ ॥੧॥
ਚੌਪਈ ॥ ਆਗਿਆ ਕੀਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ॥ ਬਿਦਿਆਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਲੇਹੁ ਭਾਲ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਬਿਦਿਆ ਗਿਆਤਾ ਹੋਈ ॥
ਵਹੀ ਪੁਰਾਨ ਸੰਗ ਲਿਆਵੈ ਸੋਈ ॥੨॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਸਿਖ ਚਲਾਏ ॥ ਪੰਡਿਤ ਪੁਰਾਨ ਸੰਗਤ ਲਿਆਏ ॥ ਬਾਨਾਰਸ ਆਦਿ ਜੋ ਬਿਦਿਆ ਠੌਰ ॥
ਪੰਡਿਤ ਸਭ ਬਿਦਿਆਸਿਰ ਮੌਰ ॥੩॥ ਸਤਗੁਰ ਕੇ ਆਏ ਇਕਤ੍ਰ ਸਭ ਭਏ ॥ ਬਹੁ ਆਦਰ ਸਤਗੁਰੂ ਜੋ ਦਏ ॥
ਮਿਰਜਾਦਾ ਬਾਂਧ ਖਰਚ ਨੋ ਦਇਆ ॥ ਖੇਦ ਬਿਭੇਦ ਕਾਹੂ ਨਹੀਂ ਭਇਆ ॥੪॥ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾਰੀ ਨਿੱਕਟ ਬੁਲਾਏ ॥
ਤਾਕੇ ਸਭ ਬਿਧ ਦੀ ਬੁਝਾਇ ॥ ਕਰ ਭਾਖਾ ਲਿਖੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਈ ॥ ਪੁਨ ਸੋਕੇ ਦੇਹੁ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਨਨੂਆ ਬੇਰਾਗੀ ਸਿਆਮ ਕਥ, ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਟ ਜੋ ਅੰਧ ॥ ਭਈ ਨਿਹਚਲ ਫਕੀਰ, ਗੁਰ ਬਡੇ ਗੁਨਮ ਗੁਨ ਤਹਾ ॥੬॥
ਅਵਰ ਕੋਤਕ ਤਿਨ ਨਾਮ ਨ ਜਾਨੇ ॥ ਲਿਖੇ ਸਗਲ ਪੁਨ ਕਰੇ ਬਖਾਨੇ ॥ ਚਾਰ ਬੇਦ ਦਸ ਅਸ਼ਟ ਪੁਰਾਨਾ ॥
ਛੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਆਨਾ ॥੭॥ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਭਾਖਾ ਕੀਨਾ ॥ ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਰ ਚਲਿਤ੍ਰ ਨਵੀਨਾ ॥
ਭਖਾ ਬਨਾਈ ਪ੍ਰਭ ਸਰਵਨ ਕਰਾਈ ॥ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਗੁਰ ਮਨ ਭਾਈ ॥੮॥ ਸਭ ਸਹੰਸ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ॥
ਬਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰ ਚੜੀ ॥ ਬਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਭਏ ਤਿਆਰ ॥ ਕਛ ਸੋਭ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥੯॥

ਪਰ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਯੋ ॥ ^੧ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਨ੍ਰਿਪ ਮੂੰਡ ਦੁਰਾਯੋ ॥ ^੨ਇਹੋ ਛਲ
ਬਰਾ ਕੁਅਰਿ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ॥ ^੩ਬਾਇ ਰਹਾ ਮੁਖ ਸਕਲ ਸਮਾਜਾ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਅਠੱਤੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੮॥੬੩੩੭॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ^੪ਨਗਰ ਬਿਭਾਸਾਵਤੀ ਮੈ ਕਰਨ ਬਿਭਾਸ ਨਰੈਸ ॥ ^੫ਜਾ ਕੇ ਤੇਜ
ਰੁ ਤ੍ਰਾਸ ਕੌ ਜਾਨਤ ਸਗਰੋ ਦੇਸ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੬ਮਤੀ ਬਿਭਾਸ ਤਵਨ
ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ^੭ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚੌਤ੍ਰ ਦਸ ਜਾਨੀ ॥ ^੮ਸਾਤ ਸਵਤਿ ਤਾ ਕੀ
ਛਬਿ ਮਾਨ ॥ ^੯ਜਾਨੁਕ ਸਾਤ ਰੂਪ ਕੀ ਖਾਨ ॥੨॥ ^{੧੦}ਆਯੋ ਤਹਾਂ ਏਕ
ਬੈਰਾਗੀ ॥ ^{੧੧}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਤਿਆਗੀ ॥ ^{੧੨}ਸਮਾਮ ਦਾਸ ਤਾ ਕੋ ਭਨਿ
ਨਾਮਾ ॥ ^{੧੩}ਨਿਸ ਦਿਨ ਨਿਰਖਿ ਰਹਤ ਤਿਹੋ ਬਾਮਾ ॥੩॥ ^{੧੪}ਮਤੀ ਬਿਭਾਸ
ਤਵਨ ਰਸ ਰਾਚੀ ॥ ^{੧੫}ਕਾਮ ਭੋਗ ਮਿਤਵਾ ਕੇ ਮਾਚੀ ॥ ^{੧੬}ਗਵਨ ਕਰੋ
ਤਾ ਸੌ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ^{੧੭}ਸਵਤਿਨ ਸੋਕ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਆਵੈ ॥੪॥ ^{੧੮}ਅਹਿਧੁਜ
ਦੇ ਝਖਕੇਤ ਮਤੀ ਭਨਿ ॥ ^{੧੯}ਪੁਹਪ ਮੰਜਰੀ ਫੂਲਮਤੀ ਗਨਿ ॥ ^{੨੦}ਨਾਗਰਿ
ਦੇ ਨਾਗਨਿ ਦੇ ਰਾਨੀ ॥ ^{੨੧}ਨ੍ਰਿਤ ਮਤੀ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਜਾਨੀ ॥੫॥ ^{੨੨}ਤਿਨ
ਦਿਨ ਏਕ ਕਰੀ ਮਿਜਮਾਨੀ ॥ ^{੨੩}ਨਿਵਤਿ ਪਠੀ ਸਭ ਹੀ ਘਰ ਰਾਨੀ ॥
^{੨੪}ਬਿਖੁ ਕੌ ਭੋਜਨ ਸਭਨ ਖਵਾਇ ॥ ^{੨੫}ਸਕਲ ਦਈ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਪਠਾਇ ॥੬॥
^{੨੬}ਬਿਖੁ ਕਹੋ ਖਾਇ ਮਰੀਂ ਸਵਤੈਂ ਸਬ ॥ ^{੨੭}ਰੋਵਤ ਭਈ ਬਿਭਾਸ ਮਤੀ ਤਬ ॥
^{੨੮}ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੀਨਾ ਮੈਂ ਭਾਰੋ ॥ ^{੨੯}ਧੋਖੇ ਲਵਨ ਇਨੈ ਬਿਖੁ ਖੂਰੋ ॥੭॥
^{੩੦}ਅਬ ਮੈਂ ਗਰੋਂ ਹਿਮਾਂਚਲ ਜਾਇ ॥ ^{੩੧}ਕੈ ਪਾਵਕ ਮਹਿ ਬਰੋ ਬਨਾਇ ॥
^{੩੨}ਸਹਚਰਿ ਸਹੱਸ ਹਟਕਿ ਤਿਹੋ ਰਹੀ ॥ ^{੩੩}ਮਾਨਤ ਭਈ ਨ ਤਿਨ ਕੀ
ਕਹੀ ॥੮॥ ^{੩੪}ਵਹੈ ਸੰਗ ਬੈਰਾਗੀ ਲੀਨਾ ॥ ^{੩੫}ਜਾ ਸੌ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਹੋ ਕੀਨਾ ॥
^{੩੬}ਲੋਗ ਲਖੈਂ ਤ੍ਰਿਯ ਗਰਬੇ ਗਈ ॥ ^{੩੭}ਕਿਨਹੂੰ ਬਾਤ ਜਾਨਿ ਨਹਿ ਲਈ ॥੯॥
^{੩੮}ਮੂਰਖ ਰਾਇ; ਬਾਇ ਮੁਖ ਰਹਾ ॥ ^{੩੯}ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਛੁ ਤਾਹਿ ਨ ਕਹਾ ॥
^{੪੦}ਨਾਰਿ ਜਾਰਿ ਕੇ ਸਾਬ ਸਿਧਾਈ ॥ ^{੪੧}ਬਾਤ ਭੇਦ ਕੀ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਾਈ ॥੧੦॥
^{੪੨}ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਚਰਿਤ ਨ ਬਿਧਨਾ ਜਾਨੈ ॥ ^{੪੩}ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਭੀ ਕਛੁ ਨ ਪਛਾਨੈ ॥
^{੪੪}ਇਨਕੀ ਬਾਤ ਏਕ ਹੀ ਪਾਈ ॥ ^{੪੫}ਜਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ ਬਨਾਈ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਉਨਤਾਲੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੩੯॥੬੩੪੮॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

i. ਇਹ ਹਨ ਤਿਆਗੀ ਤੇ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ। ਜਿਸ ਲਈ ਅੱਜ ਕਲ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਜੀਅਹੁ ਮੇਲੇ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲ ਜੀਅਹੁ ਤ ਮੇਲੇ ਤਿਨੀ ਜਨਮੁ ਜੁਆੈ ਹਾਰਿਆ) ਨ ਦੌਲਤ ਤੇ ਰੂਪ ਇਹ ਇਕ ਪਰਬਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਕੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਜਨਮ ਮਨੁਖਾ ਦੇਹ ਨੂੰ ਰੋਗ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਕਰਕੇ ਮਰਣ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਜੂਏ ਵਿਚ ਹਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਕ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ੬ ਖੂਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਅਪਕਰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਇਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗ ਲਗਾ ਮਰਣ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸਬੁ ਤਜਿਆ ਕੂੜੇ ਲਾਗੇ ਤਿਨੀ ਜਨਮ ਜੂਏ ਹਾਰਿਆ ॥੧੯॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਰਾਜਾ ਜੁਆ ਖੇਡ ਕੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਜੂਏ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਪਛੋਤਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿਓ ਬਖਾਨਾ ॥ ਮੈ ਭਾਖਾ ਰਚੀ ਪੜੇ ਸੁਗਮ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ਪੜ੍ਹਤੇ ਸਹੰਸ ਕ੍ਰਿਤ ਮਨ ਉਕਲਾਈ ॥

ਭਾਖਾ ਪੜ੍ਹਤੇ ਚਿਲ ਲਗਾਈ ॥੧੦॥ ਭਾਖਾ ਰਚੀ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਸਭ ਮਨ ਭਏ ਅਨੰਦ ॥ ਦੁਰਗਮ ਸੁਗਮ ਭਏ ਸਕਲ ਪੜ੍ਹ ਸਿਖ ਨ ਹੋਇ ਭੰਗ ॥੧੧॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥ ਲੀਏ ਬਿਪ੍ਰਸਰਾ ਭੁਲਾਈ ॥ ਦਈ ਦਛਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬੜਾਈ ॥ ਸਭ ਲੇਤ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥ ਦੀਏ ਬਸਨ ਭੂਖਨ ਧੰਨਾ ॥੧੨॥

ਧਨ ਲੇਤ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥ ਕਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨੁ ਧੰਨ ॥੧੩॥ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੱਤਰ ੪੧੧-੧੨੫॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ - ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ (ਰ:) ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਅਹਿ ਲਏ ਗਏ ਹਨ -

ਰਾਜਾ ਭਾਰੀ ਸੀ ਉਸ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ ।

੧. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਬੜਾ ਰਾਜਾ ਵਰ ਲਿਆ ।
  ੩. ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠੱਤਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੮॥੬੩੩੭॥ਚਲਦਾ॥

੪. ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਭਾਸਾਵਤੀ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਭਾਸਾ ਨਾਮ
ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੫. ਜਿਸ ਦੇ ਤੇਜ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੬. ਚੌਧਰੀ ॥ ਬਿਵਾਸ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੭. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਾ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ।
੮. ਸਤ ਸੌਕਣਾ ਉਸਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੀਆਂ ਸਨ ਉਂਜ ।
੯. ਤਾਂ ਜਾਣੋ ਸਤੋ ਰੂਪ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਸਨ ॥੨॥
੧੦. ਉਥੇ ਇਕ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਆ ਗਿਆ ।
੧੧. ਜੋ ਬੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣੀ ਅਤੇ ਤਿਆਗੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ।
੧੨. ਸਿੰਘਾਮ ਦਾਸ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਮਝ ਲਵੇ ।
੧੩. ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ
ਸਨ ॥੩॥
੧੪. ਬਿਭਾਸ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਚ ਮਿਚ ਗਈ ।
੧੫. ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਮਿਚ ਗਈ ।
੧੬. ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ ।
੧੭. ਪਰ ਸੌਕਣਾ ਦਾ ਭਰ ਮਨ ਵਿਚ ਔਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ
ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪਕੜਾ ਹੀ ਨਾਂ ਦੇਣ ॥੪॥
੧੮. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ੧- ਅਹਯੁਜ ੨- ਝਖ ਕੇਤ ਮਤੀ ।
੧੯. ੩- ਪੂਰਧ ਮੰਜਰੀ ੪-ਫੁਲ ਮਤੀ ਗਿਣ ਲਵੇ ।
੨੦. ੫- ਨਾਗਰਿ ਦੇਈ ੬ ਦੇਈ ਨਾਗਨਿ ਦੇ ਰਾਣੀ ।
੨੧. ੭- ਨ੍ਰਿਤ ਮਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ॥੫॥
੨੨. ਬਿਭਾਸ ਮਤੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸੌਕਣਾਂ ਨੂੰ

ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਕੇ ਰੋਟੀ ਕੀਤੀ ।

੨੩. ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਨਿਉਂਦਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੪. ਜ਼ਹਿਰ ਪਾਕੇ ਸਭਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਵਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੫. ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਜਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ॥੬॥
  ੨੬. ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੌਕਣਾ ਮਰ
ਗਈਆਂ ।
  ੨੭. ਬਿਭਾਸਮਤੀ ਆਪ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ।
  ੨੮. ਹਾਇ ਮੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਪਾਪਣ ਹੋ ਗਈ
ਹਾਂ ।
  ੨੯. ਲੂਣ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਵਾ ਬੈਠੀ ॥੭॥
  ੩੦. ਹੁਣ ਮੈ ਹਿਮਾਚਲ ਜਾ ਕੇ ਬਰਫ ਵਿਚ ਗੱਲ ਮਰਕੇ
ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸਚਿਤ ਕਰਾਂਗੀ ।
  ੩੧. ਜਾਂ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
  ੩੨. ਸੈਂਕੜੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਭ ਰੋਕ ਰਹੇ ।
  ੩੩. ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ॥੮॥
  ੩੪. ਉਹ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ।
  ੩੫. ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ ।
  ੩੬. ਲੋਕ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਿਮਾਚਲ ਪਹਾੜ
ਦੀ ਬੁਫ ਵਿਚ ਗਲ੍ਹ ਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ।
  ੩੭. ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਈ ॥੯॥
  ੩੮. ਮੁਰਖ ਰਾਜਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰਹ ਗਿਆ ।
  ੩੯. ਉਸਨੂੰ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਂ ਕਿਹਾ ।
  ੪੦. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ।
  ੪੧. ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ॥੧੦॥
  ੪੨. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਤਾਂ ਬਿਧਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੀ ।
  ੪੩. ਮਹਾ ਰੁਦ੍ਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ।
  ੪੪. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ।
  ੪੫. ਜਿਸ ਜਗਦੀਸ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ॥੧੧॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੩੯॥੬੩੪੮॥ਚਲਦਾ॥

1. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਨਾਰਸ (ਕਾਸ਼ੀ) ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁਖ ਵਿਦਿਆ ਧਾਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਵਾਇਆ ।

2. ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲਗਾਏ ॥
3. ਨਨੂਆ ਬਿਰਾਗੀ, ਸਿਆਮ ਕਵੀ, ਬ੍ਰਹਮ. ਭਾਟ, ਨਿਸਚਲ ਫਕੀਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ।
4. ਇਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਚੌਥੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ੪੦੪ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ।
5. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਕੇ (ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ) ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ।
6. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਆਪ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਬੁਧੀਮਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਮਨ ਉਕਤਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ -
7. ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਭੂਖਣ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ । ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਕਿ ਚੌਥੀ ਅਵਤਾਰ ਚਰਿਤਰ ਪਾਖਿਆਨੇ ਅਤੇ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ । ਜਿਵੇਂ ਬਚਨਿਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ । ਨਾਮਕ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਵੀਆਂ, ਭੱਟਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਕੀਤਾ । ਕਦਾ ਚਿਤ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਕਲਾਂਤਰ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ । ਅਸਲ ਵਿਚ (ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਉਲੇਖ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਹੈ । ਆਉ ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਲੇਖ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ-
1. ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਆਦਿ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਤ੍ਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹੋਏ - ਸੇਵਕ ਜਾਂ ਸਵਾਮੀ -
2. ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾਏ - ਸਵਾਲ - ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਤਵਾਜ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ?
3. ਅਨੇਕ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੌਥੀ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ੪੦੪ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ । ਸਵਾਲ - ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਪਗਲੇ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਗੁਨਾਹ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਅਕਲੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ?
4. ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ (ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ । - ਸਵਾਲ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਿਆਇ ਸਤਿਨਾਮ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹ ਦਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ - ਜਦ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਛੱਡ ਕੇ ਭੁੱਖ ਹੀ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿਉਂ
5. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਧੋਖੇ ਦਾ ਪੋਲ ਅਸੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ - ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਲਗ-ਪਗ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿੱਸਾ ਛੱਡਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ੩੯ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ੩੯ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਰਾ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਹੀ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਚੰਡੀ ਦੀ ਜੁੱਧ ਭੂਮੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਲੀਲਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾਖਯਾਨ । ਕੁਝ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਪੇਜ ਜਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹੋ ਲਿਖਾਰੀ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ) ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੁਨਿਯਤ ਇਕ ਨਗਰੀ ਉਜਿਯਾਰੀ ॥ ^੨ਬਿਸੁਕਰਮਾ ਨਿਸੁ ਹਾਥ
 ਸਵਾਰੀ ॥ ^੩ਨਾਮ ਅਲੂਰਾ ਤਾ ਕੋ ਸੋਹੈ ॥ ^੪ਤੀਨੋ ਲੋਕ ਰਚਿਤ ਤਿਹੋ ਮੋਹੈ ॥੧॥
^੫ਭੂਪ ਭੱਦ੍ਰ ਤਿਹੋ ਗੜ੍ਹ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ^੬ਰਾਜਪਾਟ ਤਾਹੀ ਕਹੈ ਛਾਜਾ ॥ ^੭ਰਤਨ
 ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਨਿਪ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ^੮ਅਧਿਕ ਕੁਰੂਪ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਾਨੀ ॥੨॥
^੯ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਰਾਜਾ ਜਾਵੈ ॥ ^{੧੦}ਨਿਰਖਿ ਨਾਰਿ ਕੋ ਰੂਪ ਡਰਾਵੈ ॥
^{੧੧}ਅਵਰ ਰਾਨਿਯਨ ਕੇ ਘਰ ਰਹੈ ॥ ^{੧੨}ਤਾ ਸੋ ਬੈਨ ਨ ਬੋਲਾ ਚਹੈ ॥੩॥
^{੧੩}ਯਹ ਦੁਖ ਅਧਿਕ ਨਾਰਿ ਕੇ ਮਨੈ ॥ ^{੧੪}ਚਾਹਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਪਤਿ ਸੋ ਬਨੈ ॥
^{੧੫}ਏਕ ਜਤਨ ਤਬ ਕਿਯਾ ਪਿਆਰੀ ॥ ^{੧੬}ਸੁਨਹੁ ਕਹਤ ਹੋ ਕਥਾ ਬਿਚਾਰੀ ॥੪॥
^{੧੭}ਪੂਜਾ ਕਰਤ ਲਖਯੋ ਜਬ ਰਾਜਾ ॥ ^{੧੮}ਤਬ ਤਨ ਸਜਾ ਸਕਲ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਜਾ ॥
^{੧੯}ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਕੋ ਭੇਸ ਬਨਾਇ ॥ ^{੨੦}ਅਪਨੈ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤਿ ਚੜ੍ਹਾਇ ॥੫॥
^{੨੧}ਕਰਤ ਹੁਤੋ ਰਾਜਾ ਜਪੁ ਜਹਾਂ ॥ ^{੨੨}ਸਿਵ ਬਨਿ ਆਨਿ ਠਾਢਿ ਭੀ ਤਹਾਂ ॥
^{੨੩}ਜਬ ਰਾਜੈ ਤਿਹੋ ਰੂਪ ਨਿਹਰਾ ॥ ^{੨੪}ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਈਸ ਜਾਨਿ ਪਗ ਪਰਾ ॥੬॥
^{੨੫}ਸੁਫਲ ਭਯੋ ਅਬ ਜਨਮ ਹਮਾਰਾ ॥ ^{੨੬}ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੋ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ ॥
^{੨੭}ਕਹਯੋ ਕਰੀ ਮੈਂ ਬਡੀ ਕਮਾਈ ॥ ^{੨੮}ਜਾ ਤੇ ਦੀਨੀ ਰੁੱਦ੍ਰ ਦਿਖਾਈ ॥੭॥
^{੨੯}ਬਰੰ ਬੁਹ ਤਿਹੋ ਕਹਾ ਨਾਰਿ ਤਬ ॥ ^{੩੦}ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਰੁੱਦ੍ਰ ਲਖਯੋ ਜਾਨਾ ਜਬ ॥
^{੩੧}ਤੈਂ ਮੁਰਿ ਕਰੀ ਸੇਵ ਭਾਖਾ ਅਤਿ ॥ ^{੩੨}ਤਬ ਤੁਹਿ ਦਰਸੁ ਦਿਯੋ ਮੈਂ ਸੁਭ
 ਮਤਿ ॥੮॥ ^{੩੩}ਸੁਨਿ ਬਚ ਨਾਰਿ ਰਾਇ ਹਰਖਾਨਾ ॥ ^{੩੪}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ
 ਕਛੂ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ^{੩੫}ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਚਰਨ ਰਹਾ ਲਪਟਾਈ ॥ ^{੩੬}ਨਾਰਿ; ਚਰਿਤ
 ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥੯॥ ^{੩੭}ਤਬ ਐਸਾ ਤ੍ਰਿਯ ਕਿਯਾ ਉਚਾਰਾ ॥ ^{੩੮}ਸੁਨਹੁ
 ਬਾਤ ਤੁਮ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ^{੩੯}ਰਤਨਮਤੀ ਤੁਮਰੀ ਜੋ ਰਾਨੀ ॥ ^{੪੦}ਯਹ ਮੁਰਿ
 ਅਤਿ ਸੇਵਕੀ ਪ੍ਰਮਾਨੀ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਜੋ ਯਾ ਸੋ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਪਯਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਹੈ
 ਹੈ ਤੁਮਰੋ ਤਬੈ ਉਧਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਸੱਤੁ ਨਾਸ ਹੋਇਗੋ ਤਿਹਾਰੋ ॥ ^{੪੪}ਤਬ ਜਾਨ
 ਤੂੰ ਭਗਤ ਹਮਾਰੋ ॥੧੧॥ ^{੪੫}ਯੋ ਕਹਿ ਲੋਕੰਜਨ ਦ੍ਰਿਗ ਡਾਰੀ ॥ ^{੪੬}ਭਈ
 ਲੋਪ; ਨਹਿ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੪੭}ਮੂੜ੍ਹ ਰਾਵ ਤਿਹੋ ਰੁਦ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ^{੪੮}ਭੇਦ
 ॥੧੨॥ ^{੪੯}ਤਬ ਤੇ ਤਾ ਸੋ ਕੀਆ ਪਯਾਰਾ ॥
^{੫੦}ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਸੁੰਦਰੀ ਨਾਰਾ ॥ ^{੫੧}ਇਹ ਛਲ ਛਲਾ ਚੰਚਲਾ ਰਾਜਾ ॥
^{੫੨}ਆਲੂਰੋ ਗੜ੍ਹ ਕੋ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਚਾਲੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੦॥੬੩੬੧॥ ਅਫਸੂ ॥

1. ਇਹ ਭੀ ਧੋਖੇਬਾਜੀ ਚੋਰੀ, ਠੱਗੀ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਰਾਜਾ ਕਿਤਨਾ ਬੇਵਕੂਫ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਿਸ਼ੀ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਿਆ, ਕੀ ਇਹ ਅੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ?

2. ਸੁਨਿ ਯਹਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ ॥ ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰ ਆਪ ਉਚਾਰੀ ॥
 ਮੈਂ ਕੋ ਦੀਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿਕੇ ॥ ਤੂੰ ਲਿਖ ਸਿਖਨ ਹੋਤ ਸੁਧਰਿ ਕੈ ॥੩੫॥ਰਿਤੁ ੫॥ ਅੰਕ ॥੭॥

3. ਸੋ ਹਮ ਪੰਥ ਹੋਤ ਕਰਿਵਾਵੈ ॥ ਪਠਹਿ ਆ ਸਭ ਹੂੰ ਸੁਣਾਵੈ ॥
 ਹੁਤੇ ਬਵੰਜਾ ਕਵਿ ਗੁਰ ਪਾਸ ॥ ਸਭ ਹੀ ਬਾਨੀ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੪੭॥ਰਿਤੁ ੩॥ ਅੰਸੂ ੫੧॥

3. ਸਤਿਗੁਰ ਸਭੀ ਇਕਤੁ ਕਰਵਾਵੈ ॥ ਪੜੇ ਦੀਰਘ ਪਰ ਲਿਖਵਾਵੈ ॥
 ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ॥ ਰਾਖਨ ਕੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਗਰ ॥ ਰਿਤੁ ੩॥ ਅੰਸੂ ੫੧॥

ਮੈਂ ਹੋਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਉਟ-ਪਟਾਂਗ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਕੀ ਸੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ - ਭਗਉਤੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਾਸਤਕ ਰਾਗੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਮ ਸਰਧਕ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਵ ਹੜ ਹੀ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪਾਵਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸੀਨੇ ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਨਗਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ-
੨. ਵਿਸ਼ਕਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ।
੩. ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਅਲੂਰਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ - ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ
੪. ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੫. ਭੂਪ ਭਦ੍ਰ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੬. ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਉਸੇ ਤੇ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ।
੭. ਤਰਨ ਮਤੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੮. ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਰੂਪ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੯. ਰਾਜਾ-ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ ।
੧੦. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਉਸਨੂੰ ਡਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ।
੧੧. ਹੋਰ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੧੨. ਤਰਨ ਮਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ॥੩॥
੧੩. ਇਹ ਦੁੱਖ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ।
੧੪. ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ-ਪ੍ਰੀਤ ਨੇੜਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
੧੫. ਉਸ ਪਿਆਰੀ ਨੇ ਫੇਰ ਇਕ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ।
੧੬. ਸ੍ਰੋਤੇ ਜਨੇ ਸੁਣੋ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ॥੪॥
੧੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਵੇਖਿਆ ।
੧੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਭੇਖ ਤਨ ਤੇ ਸਜਾ ਲਿਆ ਜੋ -
੧੯. ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ-ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਭੋਸ ਸੀ ।
੨੦. ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸੁਆਹ ਲਾ ਲਈ ॥੫॥
੨੧. ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਜਪੁ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
੨੨. ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਬਣ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਖੜੀ ਹੋਈ ।
੨੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ।
੨੪. ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਜਾਣ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ॥੬॥
੨੫. ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
੨੬. ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ-
੨੭. ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ।
੨੮. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੭॥
੨੯. ਬਰ-ਬੂਹ ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਵਰ ਮੰਗ ਇਹ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ।
੩੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਜਾਣਿਆ ਤਾਂ -
੩੧. ਅੱਗੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਂ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
੩੨. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਤੇਰੀ ਚੰਗੀ ਮੱਤ ਜਾਣ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੮॥
੩੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ।
੩੪. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਸਲ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੩੫. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜ ਗਿਆ ।
੩੬. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ ॥੯॥
੩੭. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਐਸਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ -
੩੮. ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ !
੩੯. ਰਤਨ ਮਨੀ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ।
੪੦. ਉਹ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਸੇਵਕ ਹੈ ॥੧੦॥
੪੧. ਜੋ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇਂ ।
੪੨. ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਭਾਵ (ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਇਗਾ)
੪੩. ਤੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ।
੪੪. ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਜਾਣਿਆ ਜਾਏਗਾ ॥੧੧॥
੪੫. ਇਹ ਕਹਕੇ ਇਕ ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਸਲਾਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੇੜਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ (ਜੋ ਸੁਰਮਾ ਗੁਪਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) ।
੪੬. ਆਪ ਉਥੋਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਈ ਮੁੜਕੇ ਨਾ ਦਿਸੀ ।
੪੭. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ॥੧੨॥
੪੮. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੪੯. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ।
੫੦. ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ।
੫੧. ਇਸ ਧੌਖੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛਲ ਲਿਆ ।
੫੨. ਜਿਹੜਾ ਅਲੂਰੇ ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਜ ਸੀ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚਾਲੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੦॥੬੩੬੧॥ਚਲਦਾ॥

ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛੋੜੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਮਾਨਤਾ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਇਸ ਅਹਿਮੀਯਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਇਕ ਜੱਜ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਟ ਤੋਂ ਉਰੇ ਕੋਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਹਾਈ ਕੋਟ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ? ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋਏ । ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਬਹੁ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਧਾਰ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ (ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ) ਦੀਆਂ । ਆਪੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੈਲੀਊ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਚੈਲੰਜ ਕਰੇ । ਇਹਨਾਂ ਤੱਤਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਾਣੀ ਬੋਟੀ ਭਗਤ ਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ, ਸੈਣ ਨਾਈ ਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਤਾਂ ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਭਗਉਤੀ ਵੀ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਗਵੰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਜੋ ਲਿੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕਲਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁਦਰਤ ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੋਲਿੰਗ ਮਾਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਵੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਦ-ਭੂਤ ਕੌਤਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਵੈਲੀਊ ਰਹ ਗਈ, ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ : ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ ਇਕ ਮੂਰਤਿ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਦਸੋ ਮੂਰਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਰਤੋ ਦੀ ਕਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਕਰੀਮ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀਆ) ਅੰਗ ੯੬੪॥੫॥

ਯਾਦ ਰਹੇ - ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ - ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਆਪ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਜਿਸ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪਰ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਐਥੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਤਾੜੀ ਵਜਾਕੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਸੀਮਾਂ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ । ਪਰ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸ: ੧੯੫੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੩੧ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸੋਧਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਵੀ ਅੱਜ ਇਕ-ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕਮਰ ਕਸੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪਾਵਰ ਸੁਧਾ ਕਮੇਟੀ ਅੱਖ ਤਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੀ ਕੋਈ ਕੁਝ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ । ਗਿ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ, ਗਿ: ਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰੇ ਦੇ ਲੋਧਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਪੜ੍ਹੋ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਅਤੇ ਖੰਡਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਅਥਵਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਦੋਬਾਰਾ ਲਿਖਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਜਨ ਵਧਦਾ ਹੈ । ਕੁਝ ਤਖ਼ਤ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਬਬਦਾਰਬ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਅਰਥ ਕਰਤਾ ਹੈ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹੈ - ਡਾਕਟਰ ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਜਿਸ ਦੀ 1973 ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ।

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਮਥੁਰਾ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ ਰਹੈ ॥ ^੨ਜਗ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਗੁਲਾਬੈ ਕਹੈ ॥
^੩ਰਾਮਦਾਸ ਨਾਮਾ ਤਹੋ ਆਯੋ ॥ ^੪ਨਿਰਖਿ ਨਾਰਿ ਤਿਹੋ ਮਦਨ ਸੰਤਾਯੋ ॥੧॥
^੫ਬਹੁਤ ਬਰਿਸ ਤਾ ਸੋ ਵਹੁ ਰਹਾ ॥ ^੬ਪੁਨਿ ਐਸੇ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਕਹਾ ॥
^੭ਆਉ ਹੋਹਿ ਹਮਰੀ ਤੈ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਕਸਿ ਦੈਰੈ ਤੁਹਿ ਇਹ ਮੁਰਿਦਾਰੀ ॥੨॥
^੯ਭਲੀ ਭਲੀ ਅਬਲਾ ਤਿਨ ਭਾਖੀ ॥ ^{੧੦}ਚਿਤ ਮਹਿ ਰਾਖਿ; ਨ ਕਾਹੂ ਆਖੀ ॥
^{੧੧}ਜਬ ਮਥੁਰਾ ਆਯੋ ਤਿਹੋ ਧਾਮਾਂ ॥ ^{੧੨}ਤਬ ਅਸਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਯੋ ਬਾਮਾ ॥੩॥
^{੧੩}ਹਰੀਚੰਦ ਰਾਜਾ ਜਗ ਭਯੋ ॥ ^{੧੪}ਅੰਤਕਾਲ ਸੋ ਭੀ ਮਹਿ ਗਯੋ ॥ ^{੧੫}ਮਾਨਧਾਤ
ਪ੍ਰਭ ਭੂਪ ਬਢਾਯੋ ॥ ^{੧੬}ਅੰਤ ਕਾਲ ਸੋਊ ਕਾਲ ਖਪਾਯੋ ॥੪॥ ^{੧੭}ਜੋ ਨਰ
ਨਾਰਿ ਭਯੋ; ਸੋ ਮਰਾ ॥ ^{੧੮}ਯਾ ਜਗ ਮਹਿ ਕੋਊ ਨ ਉਬਰਾ ॥ ^{੧੯}ਇਹ
ਜਗ ਥਿਰ ਏਕੈ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ^{੨੦}ਅੰਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇਹ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥੫॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੧}ਯਾ ਜਗ ਮਹਿ ਸੋਈ ਜਿਯਤ; ਪੁੰਨਯ ਦਾਨ ਜਿਨ ਕੀਨ ॥
^{੨੨}ਸਿਖਯਨ ਕੀ ਸੇਵਾ; ਕਰੀ ਜੋ ਮਾਂਗੈ ਸੋ ਦੀਨ ॥੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੩}ਯਹ
ਉਪਦੇਸ ਸੁਨਤ ਜੜ ਢਰਿਯੋ ॥ ^{੨੪}ਬਹੁਰਿ ਨਾਰਿ ਸੋ ਬਚਨ ਉਚਰਿਯੋ ॥
^{੨੫}ਜੋ ਉਪਜੈ ਜਿਯ ਭਲੀ ਤਿਹਾਰੈ ॥ ^{੨੬}ਵਹੈ ਕਾਮ ਮੈਂ ਕਰੈ ਸਵਾਰੈ ॥੭॥
ਤ੍ਰਿਯਬਾਚ ॥ ^{੨੭}ਫਟਾ ਬਸਤ੍ਰ ਜਾ ਕਾ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ^{੨੮}ਬਸਤ੍ਰ ਨਵੀਨ ਤੁਰਤ
ਤਿਹੋ ਦੀਜੈ ॥ ^{੨੯}ਜਾ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਨ ਦਾਰਾ ॥ ^{੩੦}ਤਾਕਹ ਦੀਜੈ
ਅਪਨੀ ਨਾਰਾ ॥੮॥ ^{੩੧}ਰਾਮਦਾਸ ਤਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ^{੩੨}ਧਨ ਬਿਹੀਨ;
ਬਿਨੁ ਨਾਰਿ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੩੩}ਧਨ ਹੂੰ ਦੀਯਾ; ਨਾਰਿ ਹੂੰ ਦੀਨੀ ॥ ^{੩੪}ਭਲੀ
ਬੁਰੀ ਜੜ ਕਛੂ ਨ ਚੀਨੀ ॥੯॥ ^{੩੫}ਇਹ ਛਲ ਗਈ ਜਾਰ ਕੇ ਨਾਰਾ ॥
^{੩੬}ਬਸਤ੍ਰ ਦਰਬ ਲੈ ਸਾਥ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੩੭}ਇਹ ਆਪਨ ਅਤਿ ਸਾਧ ਪਛਾਨਾ ॥
^{੩੮}ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਕਾ ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਾ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਇਕਤਾਲੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੧॥੬੩੬੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੯}ਸੁਕ੍ਰਿਤਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਨਾ ॥ ^{੪੦}ਸੁਕ੍ਰਿਤਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਹੁ ਗੁਨਾ ॥
^{੪੧}ਸੁਭ ਲੱਛਨਿ ਦੇ ਨਾਰਿ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੪੨}ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਕੀ ਲਖਿ ਦੁਤਿ ਲਾਜੈ ॥੧॥
^{੪੩}ਸ੍ਰੀ ਅਪਛਰਾ ਦੇਇ ਸੋ ਬਾਲਾ ॥ ^{੪੪}ਮਾਨਹੁ ਸਕਲ ਰਾਗ ਕੀ ਮਾਲਾ ॥ ^{੪੫}ਕਹੀ
ਨ ਜਾਤ ਤਵਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ॥ ^{੪੬}ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਜਸ ਰਵਿ ਲਖਿ ਲੋਭਾ ॥੨॥
^{੪੭}ਤਹੋ ਇਕ ਆਇ ਗਯੋ ਸੌਦਾਗਰ ॥ ^{੪੮}ਪੂਤ ਸਾਥ ਤਿਹੋ ਜਾਨੁ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ॥
^{੪੯}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਿਹੋ ਉਫਰ ਅਟਕੀ ॥ ^{੫੦}ਚਟਪਟ ਲਾਜ ਲੋਕ ਕੀ ਸਟਕੀ ॥੩॥ ^{੫੧}ਚਤੁਰਿ

1. ਗੁਰਦੇਵ ਸਾਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚੋਰਾ ਜਾਰਾਂ, ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਹ ਦੋੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾੜਨਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਅਣਬਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਰਦਿਕ ਸਪੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਭਾਟਕਿਆਂ ਰਲਕੇ ਹੋਰ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਉਗਰਾਹੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਖੂਬ ਢੋਲ ਢਮਕੇ ਸਪੀਕਰ ਕਾਰਾਂ ਜੀਪਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਿ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾਣ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਬ੍ਰਾਦਰੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਕੇ ਗੋਲਕਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਿਆਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਰੋਜਗਾਰ ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਨਾ ਵਿਸਦੇ ਵੇਖੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਠੰਢੇ ਪੈ ਗਏ। ੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੪ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਅੱਜ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਜੀਪ ਤੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਆ ਗਈ ਮੈਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਬਿਨ ਪਰਚੀ ਕੱਟੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ ਪਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੈਤਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ - ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਓਰੀਐਂਟਲ ਸਕਾਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸਾਲ ੧੯੬੬-੬੭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰਸੀ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ੧੯੬੯ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਛਪਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦਾ ਖਰੜਾਂ ਨਿਮਨ ਦਰਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਈ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ - ੧ ਡਾਕਟਰ ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ (ਕਨਵੀਨਰ) 2. ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ 3. ਪ੍ਰ. ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ੪. ਡਾ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਸਮੂਹਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦੇਖੇ ਨਿਰਨੇ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਪੰ: ੭੬-੭੭

ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

੪-੧੨-੭੩

ਹੁਣ ਸੋਚੋ ਇਹਨਾਂ ਅਲੱਚਕਾਂ ਦੀ ਕੀ ਅਥਰੀ ਹੈ? ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਕਮੇਟੀ, 16

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਮਥਰਾ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ ਭਾਵ (ਅਨੰਦਪੁਰ) ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।
 ੨. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੁਲਾਬੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
 ੩. ਇਕ ਰਾਮ ਦਾਸ ਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ।
 ੪. ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਮ ਨੇ ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧॥
 ੫. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਰਸ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ।
 ੬. ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਗੁਲਾਬੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ -
 ੭. ਆ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਹ।
 ੮. ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ? ॥੨॥
 ੯. ਠੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੋਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 ੧੦. ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੀ।
 ੧੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਮਥਰਾ ਘਰ ਆਇਆ।
 ੧੨. ਤਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਹੀ ॥੩॥
 ੧੩. ਕਿ ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਜਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।
 ੧੪. ਅੰਤ ਕਾਲ ਅਖੀਰ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ।
 ੧੫. ਮਾਨਧਾਤੂ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
 ੧੬. ਅੰਤ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹ ਭੀ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
 ੧੭. ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੋ ਮਰ ਗਿਆ।
 ੧੮. ਇਸ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।
 ੧੯. ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਇਕੋ ਕਰਤਾਰ ਹੈ।
 ੨੦. ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੌਤ ਦਾ ਖਾਜਾ ਹੈ ॥੫॥
 ੨੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
 ੨੨. ਜਿਸਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਮੰਗੇ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
 ੨੩. ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਮੂਰਖ ਮਥਰਾ ਵਲ ਗਿਆ।
 ੨੪. ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ।
 ੨੫. ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਆਈ ਹੈ।
 ੨੬. ਉਹ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹੁ ਉਹੀ ਕੰਮ ਮੈਂ ਠੀਕ ਸੰਵਾਰਕੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ॥੭॥
 ੨੭. ਇਸਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਫਟੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ।
 ੨੮. ਨਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।
 ੨੯. ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।
 ੩੦. ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦਿਓ ॥੮॥
 ੩੧. ਰਾਮ ਦਾਸ ਨੂੰ ਤਦ ਮਥਰੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ।
 ੩੨. ਤੇ ਉਹ ਧਨ ਤੋਂ ਵੀ ਖਾਲੀ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ -
 ੩੩. ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।
 ੩੪. ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕਿਛ ਵੀ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ॥੯॥
 ੩੫. ਇਸ ਧੋਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਖਾਰ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ।
 ੩੬. ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਲੈ ਕੇ।
 ੩੭. ਮਥਰਾ ਆਪਣੂੰ ਬੜਾ ਸਾਧ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
 ੩੮. ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾਂ ਜਾਣਿਆ ॥੧੦॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੧॥੬੩੭੧॥ਚਲਦਾ॥
 ੩੯. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।
 ੪੦. ਸੁਕ੍ਰਿਤਸੈਨ ਰਾਜਾ ਉਥੋਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਸੀ।
 ੪੧. ਸੁਭ ਲੱਛਣਿ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਨਾਰ ਵੱਸਦੀ ਸੀ।
 ੪੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਵੀ ਮੱਠੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
 ੪੩. ਸ੍ਰੀ ਅਪੰਡਰਾ ਦੇਵਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ।
 ੪੪. ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 ੪੫. ਉਸਦੀ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।
 ੪੬. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਵੀ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨॥
 ੪੭. ਉਥੇ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ -
 ੪੮. ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਾਣੋ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹੈ।
 ੪੯. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਉਸ ਤੇ ਅਟਕ ਗਈ।
 ੫੦. ਝੱਟ ਹੀ ਲੋਕ ਲਾਜ ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਗਈ ॥੩॥
 ੫੧. ਸਿਆਣੀ ਜਾਣਕੇ ਉਸਨੇ ਇਕ....

ਪੰਡਿਤ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬੂਟੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਲੋਚਕ।

ਗਿਆਨੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਸਕਾਲਰ ਸਨ ਉਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੰ. ੯ ਦੇ ਨੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਾ ਬਿਰੋੜ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਜਾ ਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਅਨੂਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਇਹ ਚਰਿਤਰ ਪੇਸ਼ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਬਾਇਦ ਇਸ ਚੌਪਈ ਬੇਨਤੀ ਜੈਸੀ ਅਮੁਲ ਦਾਤ ਪੰਥ ਪਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ੪੦੫ ਕ੍ਰਿਕਾ ਚਰਿਤਰ ਪੰਥਿਆਣ ਜੈਸੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਇਕ ਲਿਖਤ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ। ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਹੋਗੀ ਸੀ ਪਰ ਇਕੋ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਕਲਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਬੀਤੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਲਾਇ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਤੇ ਅਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਸਫਾ ੯੨ ਪਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰੂਪਤਾ ਦੇ ਮੋਟੇ ਹਰਫਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਈ ਜਨਮ ਧਾਰਦੇ ਹਾਲ ਦਸੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਕੇਵਲ ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਬੀਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕੇ (ਹੋਮਕੁੰਟ) ਪੁਬਤ ਉਤੇ ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਬਾਇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ੧੪ਵੇਂ ਧਿਆਇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਸਤਜੁਗ ਦਾ ਦਸਿਆ ਸੀ।

ਜਿਹ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਜਨਮਨ ਸੁਧ ਆਈ ॥ ਤਿਮ ਤਿਮ ਕਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਈ ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਤਿਜੁਗ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਲਹਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਦੇਬਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਕਹਾ ॥੧॥

ਨਾਰਾ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕੀ-ਕੀ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ? ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਵੀਨ ਰਚਨਾ (ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ) ਰਾਮ ਕਥਾ (ਰਾਮਾਇਣ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਤਾਰ ਆਦਿਕ ਸੰਚੀਆਂ ਭਬਲ ਕਾਪੀਆਂ ਜੋ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ (ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਰਖੀਆਂ ਸਨ) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਲਭਦੇ ਸਮੇਤ ੧੭੭੦ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਛੋਂ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਇਹੋ ਵਧੇਰੇ ਪਾਰਖੂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਇਕੋ ਜਿਲਪ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ) ਸੇਠੀ ਦੇ ਘਰ (ਹਨੂਮਾਨ ਰੋਡ) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮੌਜੂਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਪੰਡਿਤ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰ ਤੱਥ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ੧੭੫੫ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ੧੭੫੬ ਵਿਸਾਖ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਉਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡ ਕੇ ਗਹਿਯੋ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥ ਬਾਹਿ ਗਰੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥

ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ :- ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਤੇ ਤੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਤਲਵਾਰ - ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਭਗਉਤੀ ਹੈ। ਜਸਰੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਦੇਖੋ (ਸੱਚਖੰਡ ਪੱਤ੍ਰ) ਜਨਵਰੀ ੧੯੮੫ ਅੰਗ ੪੬॥ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ :- ਅਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਨਿ ਤਹੁ ਸਖੀ ਪਠਾਈ ॥ ^੧ਜਮੋਂ ਤਮੋਂ ਤਹਾਂ ਤਾਹਿ ਲੈ ਆਈ ॥ ^੨ਰਾਜ
ਸੁਤਾ ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨੀ ॥ ^੩ਕੇਲ ਕਰਤ ਸਭ ਰਾਤਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥੪॥ ^੪ਬਾਢਾ
ਬਿਰਹ ਦੁਹਨ ਕੋ ਐਸਾ ॥ ^੫ਹਮ ਤੋਂ ਭਾਖਿ ਨ ਜਾਈ ਕੈਸਾ ॥ ^੬ਏਕ ਛੋਰਿ
ਇਕ ਅਨਤ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ^੭ਪਲਕ ਓਟ ਜੁਗ ਕੋਟਿ ਬਿਹਾਵੈ ॥੫॥ ^੮ਕਾਮਭੋਗ
ਕਰਿ ਬਦਾ ਸੰਕੇਤਾ ॥ ^੯ਲਾਗਯੋ ਸਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੋ ਹੇਤਾ ॥ ^{੧੦}ਮੁਹਿ ਅਪਨੇ
ਲੈ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ ॥ ^{੧੧}ਤਬ ਜਾਨੋ ਤੈ ਯਾਰ ਹਮਾਰੋ ॥੬॥ ^{੧੨}ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ
ਕਰਿ ਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੧੩}ਕੀਯਾ ਜਤਨ ਜੋ ਹਿਤੂ ਸਿਖਾਯੋ ॥ ^{੧੪}ਬਸਤ੍ਰ ਬਹੁਤ
ਬਹੁ ਮੋਲ ਪਠਾਏ ॥ ^{੧੫}ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਪਤਿ ਕਹੋ ਸਕਲ ਦਿਖਾਏ ॥੭॥ ^{੧੬}ਪੁਨਿ
ਰਨਿਵਾਸਹਿ ਪਠੈ ਬਨਾਏ ॥ ^{੧੭}ਰਾਜ ਸੁਤਹਿ ਅਸ ਗਯੋ ਜਤਾਏ ॥ ^{੧੮}ਜੋ
ਪਸੰਦ ਇਨ ਮੈ ਤੇ ਕੀਜੈ ॥ ^{੧੯}ਸੋ ਦੈ ਬਸਤ੍ਰ ਮੂਲ ਮੁਰਿ ਲੀਜੈ ॥੮॥ ਅੜਿਲ ॥
^{੨੦}ਰਾਨੀ ਮਾਲੁ ਦਿਖਾਇ ਬਹੁਰਿ ਲੈ ਕੁਅਰ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ^{੨੧}ਲਪਟਿ ਤਰੁਨਿ
ਤਿਹੋ ਮਾਂਹਿ ਆਪਨੋ ਅੰਗ ਦੁਰਾਯੋ ॥ ^{੨੨}ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਭੂਪ
ਬਿਚਾਰਿਯੋ ॥ ^{੨੩}ਹੋ ਇਹ ਛਲ ਤਿਹੋ ਲੈ ਸਾਥ ਹਰੀਫ ਸਿਧਾਰਿਯੋ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥
^{੨੪}ਭਾਂਗ ਨ ਭੋਦੂ ਪਿਯਤ ਥੋ ਰਹਤ ਭਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ^{੨੫}ਦੁਹਿਤਾ ਹਰੀ ਹਰੀਫ
ਯੋ ਸਕਾ ਨ ਜੜ ਛਲ ਚੀਨ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੋ ਬਜਾਲੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੨॥੬੩੭੬॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੬}ਉਤਰ ਦਿਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਇਕ ਨਗਰੀ ॥ ^{੨੭}ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜਾਵਤੀ
ਉਜਗਰੀ ॥ ^{੨੮}ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਸੈਨ ਤਹ ਰਾਜਾ ॥ ^{੨੯}ਜਾਕਹੋ ਨਿਰਖਿ
ਇੰਦ੍ਰ ਅਤਿ ਲਾਜਾ ॥੧॥ ^{੩੦}ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਰਾਨੀ ॥ ^{੩੧}ਸੁੰਦਰਿ
ਭਵਨ ਚਤੁਦਸ ਜਾਨੀ ॥ ^{੩੨}ਸ੍ਰੀ ਬਰੰਗਨਾ ਦੇ ਤਿਹੋ ਬਾਲਾ ॥ ^{੩੩}ਜਨੁ
ਨਿਰਧੂਮ ਅੰਗਨਿ ਕੀਜਾਲਾ ॥੨॥ ^{੩੪}ਚਤੁਰਿ ਸਖੀ ਜਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥
^{੩੫}ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਮਿਲਿ ਐਸ ਉਚਾਰੈ ॥ ^{੩੬}ਜੈਸੀ ਇਹ ਹੈ; ਦੁਤਿਯ ਨ
ਜਈ ॥ ^{੩੭}ਆਗੇ ਹੋਇ ਨ ਪਾਛੇ ਭਈ ॥੩॥ ^{੩੮}ਜਬ ਬਰੰਗਨਾ ਦੇਇ
ਤਰੁਨਿ ਭੀ ॥ ^{੩੯}ਲਰਿਕਾਪਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਸਰਿ ਗੀ ॥ ^{੪੦}ਰਾਜ ਕੁਅਰ
ਤਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ^{੪੧}ਤਾ ਪਰ ਤਰੁਨਿ ਪਾਨ ਕਹੋ ਵਾਰਯੋ ॥੪॥
^{੪੨}ਤਾ ਸੋ ਕਾਮ ਭੋਗ ਨਿਤ ਮਾਨੈ ॥ ^{੪੩}ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਦੇਹੋ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ॥
^{੪੪}ਤਬ ਚਤੁਰਾ ਇਹ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੪੫}ਕਹੋ ਨਿਪਤਿ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ
ਉਚਾਰਯੋ ॥੫॥ ^{੪੬}ਮੋ ਕੋ ਸ੍ਰਾਪ ਸਦਾ ਸਿਵ ਦੀਨਾ ॥ ^{੪੭}ਤਾਂ ਤੇ ਜਨਮ
ਤਿਹਾਰੇ ਲੀਨਾ ॥ ^{੪੮}ਸ੍ਰਾਪ ਅਵਧਿ ਪੂਰਨ ਹੂੈ ਹੈ ਜਬ ॥ ^{੪੯}ਪੁਨਿ ਜੈ ਹੋ ਹਰਿ

i. ਦਸੇ ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬੁਧੂ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰਾ ਹੈ। ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਲੋਹ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਖੁਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਜਾਗਦੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਸਾਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭੰਗ ਪੀਤੇ ਭੋਦੂ ਬਣ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬੜਾ ਚੌਕਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇ ਜਾਣ ਦੇ ਇੱਛਕ ਸੱਜਣਾਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਸੁਪਰਡੋਟ ਗੁ: ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਦੇੜ ੪੩੧੬੦੧ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਦੇ ਨਾਮ ਭੇਜ ਦੇਣ। ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਅੱਜ ਵੀ ਸੱਚਖੰਡ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਾਨਤਾ

ਜਗਤੀ ਫਰਵਰੀ ੧੯੮੩ ਵਿਚੋਂ ਵਲੋਂ ਡਾ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲ-ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਕਵੀ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਅਦਵੈਤ ਵਾਦ ਦੀ ਅੰਤਮ ਚਰਮ - ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਤਰ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ (ਸੰਕਰ) ਦਾ ਅਦਵੈਤਵਾਦ “ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮੀ” ਆਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ “ਮੈਂ, ਉਹੀ ਦੀ ਥਾਂ ਏਕ ਤੂਹੀ” “ਤੂੰਹੀ ਤੂਹੀ” ਆਖਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਮੀ ਤੂਹੀ। ਜਮਾ ਤੂਹੀ ॥ ਮਕੀ ਤੂਹੀ ॥ ਮਕਾ ਤੂਹੀ ॥ ਅਭੂ ਤੂਹੀ ॥ ਅਭੈ ਤੂਹੀ ॥ ਅਭੂ ਤੂਹੀ ॥ ਅਭੈ ਤੂਹੀ ॥ ਵੈਸੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਨਾਮੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਰਹੱਸਬਾਦੀ ਰਮਜਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੂਤਰ ਬੰਧ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੂਪਮ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ, ਚੰਦ-ਸੂਰਜ ਆਦਿਕ, ਸਿਆਰਿਆ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਦੇਵਤਿਆਂ-ਦੇਵਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ, ਕੌਮਾਂ, ਨਸਲਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੋਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।

੧. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਓਹ ਗੋਲੀ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ।
੨. ਰਾਜ ਕਮਾਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ।
੩. ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤੀ ॥੪॥
੪. ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਵਧ ਗਿਆ ।
੫. ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਸਾ ਸੀ ?
੬. ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਜਾਵੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ।
੭. ਇਕ ਪਲ ਕੋਟ ਜੁਗ ਸਮਾਨ ਭਾਸਦੀ ਸੀ ॥੫॥
੮. ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ
੯. ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਨੇਹੁ ਜੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੧੦. ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ।
੧੧. ਸਮਝਾਂਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਹੈਂ ॥੬॥
੧੨. ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੩. ਤੇ ਉਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ।
੧੪. ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤਾਂ ਦੇ ਬਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ।
੧੫. ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ॥੭॥
੧੬. ਫੇਰ ਰਣਵਾਸ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਣੀਆਂ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲੈਣ
੧੭. ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤ-ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਗਿਆ
੧੮. ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਾਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਸੰਦ ਕਰੇ
੧੯. ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਕੇ ਲੈ ਲੈਣਾ ।
੨੦. ਰਾਣੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਵੇਖਿਆ ਫੇਰ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ।
੨੧. ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਕੋਲੋਂ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਸੇ-ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਲਪੇਟ ਲਿਆ । ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲਕੇ ਲਏ ।
੨੨. ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ ਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਾਸ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਰਾਜਾ ਪਛਾਣ ਗੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ।
੨੩. ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ॥੮॥
੨੪. ਰਾਜਾ ਭੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ, ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਬੜਾ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਸੀ ।
੨੫. ਪਰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ,

ਉਸਨੂੰ ਮੂਰਖ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਉਹ ਕੋਲ ਦੀ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਈ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੨॥੬੩੮੧॥ਚਲਦਾ॥

੨੬. ਚੱਪਈ ॥ ਉਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਨਗਰ ਪੁਸ਼ਿੱਧ ਸੀ ।
੨੭. ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਵਤੀ ਉਸ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੨੮. ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸੈਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੨੯. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵੀ ਲਜਪਾਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧॥
੩੦. ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੩੧. ਜਿਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਚੰਦਾਂ ਭਵਨਾ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।
੩੨. ਸ੍ਰੀ ਬਰੰਗਨਾ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੩. ਜਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਅੰਗ ਦੀ ਲਾਟ ਹੈ ॥੨॥
੩੪. ਗੋਲੀਆਂ ਜਾਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਜਦੋਂ ਰਲਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀਆਂ ।
੩੫. ਮਿੱਠੀ ਜਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤਦ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ।
੩੬. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਸੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਜੰਮੀ ਦੂਸਰੀ-ਨਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ।
੩੭. ਅੰਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਹੈ ॥੩॥
੩੮. ਜਦੋਂ ਬ੍ਰੰਗਨਾ ਦੇਵੀ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਈ ।
੩੯. ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
੪੦. ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕੁਮਾਰ ਵੇਖਿਆ ।
੪੧. ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਰਦੀ ॥੪॥
੪੨. ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੀ ।
੪੩. ਇਕ ਤਨ ਦੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ।
੪੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੰਗ ਸੋਚਿਆ ।
੪੫. ਜੋ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
੪੬. ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ (ਸ਼ਿਵ ਜੀ) ਨੇ ਇਹ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
੪੭. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ।
੪੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ।
੪੯. ਤਦ ਮੈਂ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੬॥

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਜੋ ਸੰ: ੪੭ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਕਈ ਵਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕੈਨਵਸ ਉੱਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਉੱਤਰੀ ਹਿਮਾਲਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਤੀਕ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ ਕੀਚ ਮਕਰਾਨ (ਅੱਜ ਕੱਲ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਸਾਮ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਮਤ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੱਬਤ, ਚੀਨ, ਨੇਪਾਲ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਈਰਾਨ ਆਦਿਕ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਫਿਰੰਗ ਸਥਾਨ, ਇਟਲੀ (ਰੂਮ) ਅਫਰੀਕਾ (ਹਬਸ ਦੇਸ) ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਹੈ । ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ (ਮਰਹੱਟਿਆਂ) ਮਘਲਿਆਂ, ਰੂਹੇਲਿਆਂ, ਬੁੰਦੇਲਿਆਂ, ਤਿਲੰਗੀਆਂ, ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ, ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਲਕੀ ਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਵਾਲ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਵਾਂਗ ਇਕੋ-ਇਕ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਜੋਂ ਅਕਾਲ-ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਅੰਕ ਨੰ: ੨੫੪ ਤੋਂ ੨੬੬ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਤੁਰੰਤ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ੨ ਕਥਿੱਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪਿੜ ਖੜੋਤਿਆਂ ਵਿਖਾ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕਿਆ ਅਜੀਬ ਕਾਵ ਅਲੰਕਾਰ ਭਰਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹਾਰ ਗੁੰਦਿਆਂ ਹੈ :-

ਪੂਰਬੀ ਨ ਪਾਰ ਪਾਵੈ, ਹਿੰਗੁਲਾ ਹਮਾਲੇ ਧਿਆਵੈ ॥ ਗੋਰ ਗਰਦੇਜੀ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈ ॥

ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਸਾਧੈ ਪਉਨ ਸਾਧਨਾ ਕਿਤਕ ਬਾਧੈ ॥ ਆਰਬ ਕੇ ਆਰਬੀ ਅਰਾਧੈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈ ॥

ਫਰਾ ਕੇ ਫਿਰੰਗੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕੁਰੇਸੀ ਜਾਨੈ ॥ ਪਛਮ ਕੇ ਪਛਮੀ ਪਛਾਨੈ ਨਿਜ ਕਾਮ ਹੈ ॥

ਮਰਹਟਾ ਮਘੇਲੇ ਤੇਰੀ ਮਨ ਸੋ ਤਪਸਿਆ ਕਰੈ ਇੜਵੈ ਤਲੰਗੀ ਪਰਚਾਨੈ ਧਰਮ ਧਾਮ ਹੈ ॥੨੫੪॥

ਬੰਗ ਕੇ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਰੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗਾ ਵਾਲੀ ਦਿਲੀ ਕੇ ਦਿਲਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮੈਂ ਚਲਤ ਹੈ ॥

ਰੋਹ ਕੇ ਰੂਹੇਲੇ ਮਾਘ ਦੇਸ ਕੇ ਮਘੇਲੇ ਬੀਰ ਬੰਗਸੀ ਬੁੰਦੇਲੇ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਕੇ ਮਲਤ ਹੈ ॥

ਗੋਖਾ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਚੀਨ ਮਚੀਨਾ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਆਵੈ ਤਿਬਤੀ ਧਿਆਇ ਦੋਖ ਦੇਹ ਕੋ ਦਲਤ ਹੈ ॥

ਜਿਨੈ ਤੋਹਿ ਧਿਆਇਓ ਤਿਨੈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਇਓ ਸਰਬ ਧਨ ਧਾਮ ਫਲ ਫੂਲ ਸੋ ਫਲਤ ਹੈ ॥੨੫੫॥ਅੰਗ ੩੬॥

ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਰਬ ਭੋਖਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਲ ਵਲ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਉੱਨਤ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਦਿਗਵਤਾਂ (ਇੜਵੇ) ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨਤੀ ਹੀ ਮਹਾਨ ਹੈ । ਜਿਤਨੀ ਸਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਰਬ ਭੋਖਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਅਕਾਲ-ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਗੁਆਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਵੈ ।

ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉੱਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਈ ਸਵੈਯੇ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਬਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਆਦਿ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਸੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਵਿ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਨਿਵੇਕਲੀ ਛਬ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਠੋਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਗੁਰੂ ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆਂ

ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਤਬ ॥੬॥ ੧੬੬ ਦਿਨ ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥ ੧੬੭ ਲਿਖਿ ਪੱਤ੍ਰਾ
ਪਰ ਅਪਨੇ ਅੰਗਾ ॥ ੧੬੮ ਸ੍ਰਾਪ ਅਵਧਿ ਪੂਰਨ ਅਬ ਭਈ ॥ ੧੬੯ ਸੁਰਪੁਰ ਸੁਤਾ ਤਿਹਾਰੀ
ਗਈ ॥੭॥ ੧੭੦ ਅਬ ਜੋ ਧਾਮ ਹਮਾਰੇ ਮਾਲਾ ॥ ੧੭੧ ਸੋ ਦੀਜੈ ਦਿਜ ਕੋ ਤਤਕਾਲਾ ॥
੧੭੨ ਯਾਰ ਅਪਨ ਬ੍ਰਹਮਨ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੧੭੩ ਸਕਲ ਦਰਬ ਇਹ ਛਲ ਤਿਹੋ ਦਯਾਯੋ ॥੮॥
੧੭੪ ਇਹੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੀ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਸਾਥਾ ॥ ੧੭੫ ਦੈ ਧਨ ਕਿਯਾ ਅਨਾਥ ਸਨਾਥਾ ॥ ੧੭੬ ਮਾਤ
ਪਿਤਾ ਸਭ ਅਸ ਲਖਿ ਲਈ ॥ ੧੭੭ ਸ੍ਰਾਪ ਮੁਚਿਤ ਭਯੋ ਸੁਰਪੁਰ ਗਈ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੋ ਤੇਤਾਲੀਸ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੩॥੬੩੮੮॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੭੮ ਸੋਰਠ ਦੇਸⁱⁱ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ੧੭੯ ਦਿਜਬਰ ਸੈਨ ਨਰਾਧਿਪ ਤਹਾਂ ॥
੧੮੦ ਮਤੀ ਸੁਮੇਰⁱⁱⁱ ਤਵਨ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ੧੮੧ ਦੁਤਿਯ ਨ ਜਗ ਮੈਂ ਐਸਿ ਕੁਮਾਰੀ ॥੧॥
੧੮੨ ਸੋਰਠ ਦੇਈ ਸੁਤਾ ਇਕ ਤਾ ਕੇ ॥ ੧੮੩ ਅੰਰ ਅਬਲਾ ਸਮ ਤੁੱਲਿ ਨ ਵਾ ਕੇ ॥
੧੮੪ ਦੁਤਿਯ ਪਰਜ ਦੇ ਭਈ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ੧੮੫ ਜਿਹੋ ਸੀ ਦੁਤਿਯ ਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਾਰੀ ॥੨॥
੧੮੬ ਦੋਊ ਸੁਤਾ ਤਰੁਨੀ ਜਬ ਭਈ ॥ ੧੮੭ ਜਨ ਕਰਿ ਕਿਰਨਿ ਸੂਰ ਸਸਿ ਵਈ ॥
੧੮੮ ਐਸੀ ਪ੍ਰਭਾ ਹੋਤ ਭੀ ਤਿਨ ਕੀ ॥ ੧੮੯ ਬਾਛਾ ਕਰਤ ਬਿਧਾਤਾ ਜਿਨ ਕੀ ॥੩॥
੧੯੦ ਓਜ ਸੈਨ ਇਕ ਅਨਤ ਨਿਪਤਿ ਬਰ ॥ ੧੯੧ ਜਨੁ ਕਰਿ ਮੈਨ ਪ੍ਰਗਟਿਯੋ ਬਪੁ
ਧਰਿ ॥ ੧੯੨ ਸੋ ਨਿਪ ਖੇਲਨ ਚੜ੍ਹਾ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੧੯੩ ਰੋਝ ਰੀਛ ਮਾਰੇ ਝੰਖਾਰਾ ॥੪॥
੧੯੪ ਨਿਕਸਯੋ ਤਹਾਂ ਏਕ ਝੰਖਾਰਾ ॥ ੧੯੫ ਦਾਦਸ ਜਾ ਕੇ ਸੀਗਿ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੯੬ ਨਿਪ
ਤਿਹੋ ਨਿਰਖਿ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਵਾ ॥ ੧੯੭ ਪਾਛੇ ਚਲਾ ਕੋਸ ਬਹੁ ਆਵਾ ॥੫॥ ੧੯੮ ਬਹੁਤ
ਕੋਸ ਤਿਹੋ ਮ੍ਰਿਗਹਿ ਖਦੇਰਾ ॥ ੧੯੯ ਚਾਕਰ ਏਕ ਨ ਪਹੁਚਾ ਨੇਰਾ ॥ ੨੦੦ ਆਪੋ ਦੇਸ
ਸੋਰਠੀ ਕੇ ਮਹਿ ॥ ੨੦੧ ਨਿਪ ਕੀ ਸੁਤਾ ਅਨੁਤ ਹੁਤੀ ਜਹਿ ॥੬॥ ੨੦੨ ਆਨਿ ਤਹੀ
ਝੰਖਾਰ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੨੦੩ ਅਬਲਾ ਦੁਹੁ ਨਿਹਾਰਤਿ ਮਾਰਾ ॥ ੨੦੪ ਐਸਾ ਬਾਨ ਤਵਨ
ਕਹੋ ਲਾਰਾ ॥ ੨੦੫ ਠੌਰ ਰਹਾ; ਪਰਾ ਦੂਕ ਨ ਭਾਰਾ ॥੭॥ ੨੦੬ ਰਾਜ ਕੁਆਰੀ ਦੁਹੁ
ਨਿਹਾਰੋ ॥ ੨੦੭ ਦੁਹੁ ਹਿਦੈ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੦੮ ਬਿਨੁ ਪੂਛੇ ਪਿਤੁ; ਇਹੋ ਹਮ
ਬਰਿਹੈ ॥ ੨੦੯ ਨਾਤਰ ਮਾਰਿ ਕਟਾਰੀ ਮਰਿਹੈ ॥੮॥ ੨੧੦ ਤਬ ਲਗੁ ਭੂਪ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ
ਭਯੋ ॥ ੨੧੧ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਸਹਿਤ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਗਯੋ ॥ ੨੧੨ ਸੋ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਸੁਤਨ ਕਹੋ
ਦੀਯੋ ॥ ੨੧੩ ਤਿਨ ਤੇ ਸੀਤ ਬਾਰਿ ਲੈ ਪੀਯੋ ॥੯॥ ੨੧੪ ਬਾਂਧਾ ਬਾਜ ਏਕ ਦੁਮ ਕੇ
ਤਰ ॥ ੨੧੫ ਸੋਵਤ ਭਯੋ ਹੈ ਭੂਪ ਸ੍ਰਮਾਤਰ ॥ ੨੧੬ ਰਾਜ ਕੁਆਰਨ ਘਾਤ ਪਛਾਨਾ ॥
੨੧੭ ਸਖਿਯਨ ਸੋ ਅਸ ਕਿਯਾ ਬਖਾਨਾ ॥੧੦॥ ੨੧੮ ਮਦਰਾ ਬਹੁ ਦੁਹੁ ਕੁਅਰਿ ਮੰਗਾਯੋ ॥

i. ਇਹ ਹਨ ਘਰ ਦਾ ਤੋ ਬਗਲ ਦੇ ਧੀ-ਪੁਤਰ ਚਰ, ਜੋ ਅੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਠਹਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਮਾਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੋਚ ਸਮਝ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਾਨੂੰ
ਜਾਣ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਨੀਵ੍ਹ ਤੋਂ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਕਿਉਂ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ
ਜਾਗਤੁ ਬਿਗਸੈ ਮੂਠੇ ਅੰਧਾ ॥ ਗਲਿ ਫਾਹੀ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਧੰਧਾ ॥ ਆਸਾ ਆਵੈ ਮਨਸਾ ਜਾਇ ॥

ਉਰਤੀ ਰਾਣੀ ਕਿਛੁ ਨ ਬਸਾਇ ॥੧॥ ਜਾਗਸਿ ਜੀਵਣ ਜਾਗਣਹਾਰਾ ॥ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੰਡਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ਅੰਗ੧੩੩੦॥੧॥

ii. ਸੋਰਠ ਦੇਸ (ਕਾਠੀਆ ਵਾੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

iii. ਸਮੇਰ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ।

੧੬੬ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਧਰਮ ਹੋਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਤੁ ਨ ਦੀਆ ॥

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ
ਦਾ ਜਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਬੇਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਆਖਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ
ਵਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਛੇਵੇਂ
ਅਧਿਆਇ ਤੋਂ ਤੇਰਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਤੀਕ ਹਰ ਇਕ ਤਕ ਛੁੱਪੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਨਿਦੇਹ ਯੁੱਧ, ਹੁਸੈਨੀ ਯੁੱਧ, ਆਦਿਕ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਨਿਜੀ ਵਰਣਨ ਹੈ। ੧੬੬

੧. ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨. ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
੩. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰਾਪ ਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
੪. ਤੁਹਾਡੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇਵ ਪੂਰੀ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ॥੭॥
੫. ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਧਨ ਮਾਲ ਹੈ ।
੬. ਉਹ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ।
੭. ਤੇ ਆਪਣਾ ਯਾਰ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੮. ਸਾਰਾ ਧਨ ਇਸ ਧੌਖੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ॥੮॥
੯. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੦. ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਕੰਗਾਲ ਤੋਂ ਬਖਤਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੧੧. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿ
੧੨. ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਤੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੩॥੬੩੯੦॥ਚਲਦਾ॥

੧੩. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਸੋਰਠ ਦੇਸ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
੧੪. ਉਥੇ ਦਿਜਬਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੧੫. ਸਮੇਰ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੬. ਹੋਰ ਜਗ ਵਿਚ ਦੂਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧॥
੧੭. ਸੋਰਠ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੮. ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੧੯. ਦੂਜੀ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਪਰਜ ਦੇਵੀ ਸੀ ।
੨੦. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ॥੨॥
੨੧. ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀਆਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ।
੨੨. ਜਾਣੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ।
੨੩. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਭਾ ਹੋ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ -
੨੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਤਾ ਵੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੨੫. ਇਕ ਓਜ ਸੈਨ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਭਾ -

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ :-
ਪਾਗੀ ਕਾਜ ਧਰਾ ਹਮ ਜਨਮੈ ॥ ਸਮਝ ਲਿਤੁ ਸਾਧੂ ਸਭ ਮਨਮੈ ॥ ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ ॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੰਤ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਉਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਭਾਵ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦਾ ਪਰਸਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਖੇੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਰਹੇ । ਜਵਰਨਾਮਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ :-

ਬੁੱਕਾਰ ਅਸ਼ ਹਮਾ ਹੀਲਤੋ ਦਰ - ਗੁਜ਼ਸਤ ॥ ਹਾਲਾਤ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਬਸਮੀਰ ਦਸਤ ॥

ਗੁਪਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਜਵਰਨਾਮਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਰੰਪਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਦੋਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰੋਦਰ, ਬੀਰਤਸ ਆਦਿਕ ਕਈ ਰਸਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਨੂਪਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਕੀ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਅਤੇ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿਕ, ਪੈਰਾਣਕ ਕਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਾਵਿ - ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕੇਵਲ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਪ, ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨਿਆਇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਕਥਾਵਾਂ, ਸਭ ਜੁੱਗਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾਂ-ਵਰਗ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਵਰਗ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹਨ । ਪੈਰਾਣਕ ਕਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇਕੀ ਅਤੇ ਬਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਸਦਾ ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਵਿਦਿਆ ਪਰ ਨਾਮੀ ਅਲੰਪ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲੀਆਂ ਰਮਾਇਣ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੁਗਤ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਘਰ ਚੁੱਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਉਚੇਰੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਰਚੀਆ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ - ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ (ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ) ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ (ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ) ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਵਰਤਮਾਨ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੈਤ ਆਖਿਆਂ ਹੈ :-

ਸਾਧ ਕਰਮ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੈ ॥ ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ ॥ ਕੁੜਿਤ ਕਰਮ ਜੋ ਜਗ ਮੈ ਕਰਹੀ ॥
ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਿਨ ਕੋ ਸਭ ਧਰਹੀ ॥ ਬਚਿ: ਨਾ: ਅਧਿ: ੨ ॥

ਤਾਂ ਕਿ ਸੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਾ ਕੁਹਾਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਧੇ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰੇ ਵਧੇ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਨ ? ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮ-ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਾਸ ਸਮਝੋ । ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ (ਉਕਤ ਬਿਲਾਸ) ਅਤੇ ਵਾਰ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਦੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਹੈ । ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ (ਭਾਗਵਤ) ਪੁਰਾਣ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੇਕੀ ਦੀ ਬਦੀ ਉਤੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੭੧ ਤੇ) ॥

੨੬. ਐਓ ਸੀ ਜਾਣੋਂ ਕਾਮਦੇਵ ਜਨਮ ਧਾਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
੨੭. ਉਹ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਚੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ-
੨੮. ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ-ਰੋੜ ਰਿਛ ਆਦਿ ਕਿਲਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੪॥
੨੯. ਉਥੇ ਇਕ ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ।
੩੦. ਜਿਸਦੇ ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਨ ।
੩੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਘੋੜਾ ਦੜਾਇਆ ।
੩੨. ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੌਰ ਆ ਗਿਆ ॥੫॥
੩੩. ਬਹੁਤ ਕੌਰ ਤਕ ਉਹ ਮਿਰਗ ਦਿਸਦਾ ਰਿਹਾ ।
੩੪. ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਕੋਈ ਨਾਲ ਨਾਂ ਪੁੱਜ ਸਕਿਆ ।
੩੫. ਜੋ ਸੋਰਠਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ -
੩੬. ਸੋਰਠ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਿਜਬਰ ਸੈਨ ਦੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀਆਂ ਨ੍ਹਾ-ਰਹੀਆਂ ਸਨ-ਜਾਂ ਨ੍ਹਾਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੬॥
੩੭. ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ ਉਥੇ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ।
੩੮. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ।
੩੯. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤੀਰ ਉਸ ਦੇ ਲਗਿਆ ਕੇ ਉਹ ।
੪੦. ਉਸੇ ਥਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਦੋ ਪੈਰ ਵੀ ਨਾਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ ॥੭॥
੪੧. ਇਹ ਸੀਨ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ।
੪੨. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ।
੪੩. ਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਰਨਾ ਹੈ ।
੪੪. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ ॥੮॥
੪੫. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤ੍ਰੇਹ ਲੱਗ ਗਈ ।
੪੬. ਮਿਰਗ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਆ ਗਿਆ ।
੪੭. ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮ੍ਰਿਗ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ।
੪੮. ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਪੀਤਾ ॥੯॥
੪੯. ਘੋੜਾ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ।
੫੦. ਰਾਜਾ ਬੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਆਪ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂਵੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ।
੫੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਵੇਖਿਆ ।
੫੨. ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ॥੧੦॥
੫੩. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੋਹਾਂ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗਾ ਲਈ ।

^੧ਸਾਤ ਬਾਰ ਜੋ ਹੁਤੇ ਚੁਆਯੋ ॥ ^੨ਆਪਨ ਸਹਿਤ ਸਖਿਯਨ ਕੋ ਪਯਾਇ ॥
^੩ਅਧਿਕ ਮੱਤ ਕਰਿ ਦਈ ਸੁਵਾਇ ॥੧੧॥ ^੪ਜਬ ਜਾਨਾ ਤੇ ਭਈ ਦਿਵਾਨੀ ॥
^੫ਸੋਏ ਸਕਲ ਪਹਰੂਆ ਜਾਨੀ ॥ ^੬ਦੁਹੂੰ ਸਨਾਹੀ ਲਈ ਮੰਗਾਇ ॥ ^੭ਪਹਿਰਿ
ਨਦੀ ਮੈਂ ਧਸੀ ਬਨਾਇ ॥੧੨॥ ^੮ਤਰਤ ਤਰਤ ਆਈ ਤੇ ਤਹਾਂ ॥ ^੯ਸੋਵਤ
ਹੁਤੇ ਨਰਾਧਿਪ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੦}ਪਕਰਿ ਪਾਵ ਤਿਹੋਂ ਦਿਯਾ ਜਗਾਇ ॥ ^{੧੧}ਅਜਾ
ਚਰਮ ਪਰ ਲਿਯਾ ਚੜਾਇ ॥੧੩॥ ^{੧੨}ਭੂਪਤਿ ਲਿਯਾ ਚੜਾਇ ਸਨਾਈ ॥
^{੧੩}ਸਰਿਤਾ ਬੀਚ ਪਰੀ ਪੁਨਿ ਜਾਈ ॥ ^{੧੪}ਤਰਤ ਤਰਤ ਅਪਨੋ ਤਜਿ ਦੇਸਾ ॥
^{੧੫}ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਤਿਹੋਂ ਦੇਸ ਨਰੇਸਾ ॥੧੪॥ ^{੧੬}ਜਬ ਕਛੁ ਸੁਧਿ ਸਖਿਯਨ
ਤਿਨ ਪਾਈ ॥ ^{੧੭}ਨਿਸੰਦੇਹ ਯੋ ਹੀ ਠਹਰਾਈ ॥ ^{੧੮}ਮਦ ਸੋ ਭਈ ਜਾਨੁ
ਮਤਵਾਰੀ ॥ ^{੧੯}ਭੂਬਿ ਮੁਈ ਦੋਊ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ॥੧੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੦}ਵੈ ਦੋਊ
ਨਿਪੁ ਸੰਗ ਗਈ; ਅਧਿਕ ਹਿਯੇ ਹਰਖਾਤ ॥ ^{੨੧}ਅਜਾ ਚਰਮ ਪਰ ਭੂਪ ਬਰ
ਦੁਹੂੰਅਨ ਚਲਾ ਬਜਾਤ ॥੧੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੋ ਚੌਆਲੀਸ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੪॥੬੪੦੪॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੨}ਹਰਿਦੁਾਰ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨਿਪਾਲਾ ॥ ^{੨੩}ਤੇਜਵਾਨ ਦੁਤਿਮਾਨ
ਛਿਤਾਲਾ ॥ ^{੨੪}ਸ੍ਰੀ ਰਸ ਰੰਗਮਤੀ ਤਿਹ ਜਾਈ ॥ ^{੨੫}ਜਿਹੋਂ ਸਮ ਦੂਸਰਿ
ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥੧॥ ^{੨੬}ਜਬ ਵਹੁ ਤਰੁਨਿ ਤਰੁਨ ਅਤਿ ਭਈ ॥ ^{੨੭}ਭੂਪ
ਸੈਨ ਨਿਪੁ ਕਹਿ ਪਿਤ ਦਈ ॥ ^{੨੮}ਸਿਰੀਨਗਰ^੦ ਭੀਤਰ ਜਬ ਆਈ ॥
^{੨੯}ਲਖਿ ਚੰਡਾਲਿਕ ਅਧਿਕ ਲੁਭਾਈ ॥੨॥ ^{੩੦}ਪਨੈ ਸਹਚਰੀ ਲਿਯਾ
ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੩੧}ਨਿਪੁ ਸੋ ਭੋਗ ਕਥਾ ਬਿਸਰਾਈ ॥ ^{੩੨}ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਿਹੋਂ
ਲੇਤ ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੩੩}ਰਤਿ ਅਤਿ ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤ ਬਨਾਈ ॥੩॥ ^{੩੪}ਰਸਤ
ਰਸਤ ਐਸੀ ਰਸਿ ਗਈ ॥ ^{੩੫}ਜਨੁ ਕਰ ਨਾਰਿ ਤਵਨ ਕੀ ਭਈ ॥ ^{੩੬}ਸਭ
ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਹਿ ਤਾਂਹਿ ਸਿਖਾਯੋ ॥ ^{੩੭}ਸੋਵਤਿ ਸਮੈਂ ਭੂਪ ਕਹੋਂ ਘਾਯੋ ॥੪॥
^{੩੮}ਪ੍ਰਾਤ ਜਰਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਿਧਾਈ ॥ ^{੩੯}ਆਗੇ ਰਾਖਿ ਲਏ ਨਿਜੁ ਰਾਈ ॥
^{੪੦}ਜਬੈ ਚਿਤਾ ਪਰ ਬੈਠੀ ਜਾਇ ॥ ^{੪੧}ਚਹੂੰ ਓਰ ਦਿਯ ਆਗਿ ਲਗਾਇ ॥੫॥
^{੪੨}ਚਾਰੋ ਦਿਸਾ ਅਗਨਿ ਜਬ ਲਾਗੀ ॥ ^{੪੩}ਤਬਹੀ ਉਤਰਿ ਚਿਤਾ ਤੇ ਭਾਗੀ ॥
^{੪੪}ਲੋਗਨ ਚਰਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ॥ ^{੪੫}ਦੀਨੀ ਤਿਸੀ ਚੰਡਾਰਹਿ
ਰਾਨੀ ॥੬॥ ^{੪੬}ਯੋਂ ਛਲਿ ਛੈਲ ਚਿਕਨਿਸਨ ਗਈ ॥ ^{੪੭}ਕਿਨੂੰ ਨ ਬਾਤ
ਤਾਂਹਿ ਲਖਿ ਲਈ ॥ ^{੪੮}ਨਾਰਿ ਅਧਿਕ ਮਨ ਹਰਖ ਬਢਾਯੋ ॥ ^{੪੯}ਚਾਹਤ
ਹੁਤੀ ਸੋਈ ਪਤਿ ਪਾਯੋ ॥੭॥ ^{੫੦}ਤਬ ਤੇ ਆਜੁ ਲਗੇ ਉਹ ਦੇਸਾ ॥

੦. ਸਿਰੀ ਨਗ (ਟਿਹਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਹੈ)

- i. ਹਰ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਫਲ ਤੇ ਜਵਾਂ ਮਰਦ ਪਤੀ ਦੀ ਚਾਹ ਰਖਦੀ ਹੈ - ਖਾਸ ਕਰ ਰਾਹ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਅਜਾਦ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਜਿਥੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਵਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਏ ਕਰ ਗੁਜਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਏ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਨ ਮਾਲ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਬੰਧੂ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਐਸਾ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜਿਹਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਦੀ ਕਸ਼ਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਢਾਹ ਸੁੱਟੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਘਰ ਬਾਹਰ ਪੈਸਾ-ਪੈਲਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦੂਕਾਰ ਪਾਸ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।
- ii. ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤਰ ਬਧਾਨ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਘਰੋਂ ਸਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜਨ ਦਿੰਦੇ। ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਕੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਸਿਵੇ ਦੀ ਮੰਚਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ। ਜੋ ਬਚ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੁੜਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਜਿਸ ਲਈ ਨੀਚ ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਤੋਂ ਆਜਾਦ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀ ਵੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਸੁੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

੧. ਜਿਹੜੀ ੭ ਵਾਰ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
  ੨. ਕੁਝ ਆਪ ਪੀਤੀ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩. ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਸ਼ੇਵਰੀ ਕਰਕੇ ਸੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੧੧॥
  ੪. ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਭ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ।
  ੫. ਅਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਵੇਖੇ ।
  ੬. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮਛਕਾਂ ਮੰਗਾ ਲਈਆਂ ।
  ੭. ਮਛਕਾਂ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਰ ਪਈਆਂ ॥੧੨॥
  ੮. ਤਰਦੀਆਂ ਤਰਦੀਆਂ ਉਥੇ ਆ ਗਈਆਂ ।
  ੯. ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ।
  ੧੦. ਪੈਰ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾ ਲਿਆ ।
  ੧੧. ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਖੱਲ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਲਿਆ ॥੧੩॥
  ੧੨. ਰਾਜਾ ਸਹਿਨਾਈ ਪਰ ਚੜਾ ਲਿਆ ।
  ੧੩. ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੀਆਂ ।
  ੧੪. ਤਰਦੀਆਂ-ਤਰਦੀਆਂ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ।
  ੧੫. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾ ਪੁੱਜੀਆਂ ॥੧੪॥
  ੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆਈ ।
  ੧੭. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਕਿ-
  ੧੮. ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਦਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ।
  ੧੯. ਅਤੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ॥੧੫॥
  ੨੦. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈਆਂ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ -
  ੨੧. ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਖੱਲ ਦੀ ਬਣੀ ਮਸ਼ਕ (ਸਹਿਨਾਈ) ਉਪਰ ਰਾਜਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖੜਕਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚਤੁਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੪॥੬੪੦੬॥ਚਲਦਾ॥

੨੨. ਚੌਪਈ ॥ ਹਰਿਦਵਾਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੨੩. ਬੜਾ ਤੇਜਸਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਛੱਤਰੀ ਸੀ ।
੨੪. ਸ੍ਰੀ ਰਸ ਰੰਗ ਮਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੨੫. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ॥੧॥

੨੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ
੨੭. ਪਿਤਾ ਨੇ ਭੂਪ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ ।
੨੮. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ।
੨੯. ਇਕ ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਬਹੁਤ ਲੁਭਾਇਆ ਹੋ ਗਈ ॥੨॥
੩੦. ਲੋਂਡੀ ਭੇਜ ਕੇ ਚੰਡਾਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੩੧. ਨਿਪ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਦੀ ਗਲ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੩੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ ।
੩੩. ਹਰ ਰੋਜ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੀ ॥੩॥
੩੪. ਅਖੀਰ ਉਸ ਨਾਲ ਰਚਦੀ ਰਚਦੀ ਐਸੀ ਰਚ ਮਿਚ ਗਈ ।
੩੫. ਜਾਣੋਂ ਉਸੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਗਈ ।
੩੬. ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੭. ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਹ । ਇੰਝ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
੩੮. ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸਭਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਈ ।
੩੯. ਰਾਜੇ ਦੀ ਅਰਥੀ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਆਪ ਚੱਲ ਪਈ ।
੪੦. ਜਦੋਂ ਚਿਤਾ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ।
੪੧. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ॥੫॥
੪੨. ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ।
੪੩. ਤਦੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਚਿਤਾ ਤੋਂ ਹੋਠਾ ਉਤ੍ਰ ਆਈ ।
੪੪. ਲੋਕਾਂ ਹੋ ਉਸਦੇ ਇਸ ਪਖੰਡ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੪੫. ਰਾਣੀ ਉਸੇ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੬॥
੪੬. ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਹ ਛੋਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਕਮਾਂ ਦੇ ਗਈ ।
੪੭. ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਂ ਬੁੱਝੀ ।
੪੮. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ।
੪੯. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਪਤੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ॥੭॥
੫੦. ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ.....

ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਪਰ ਘਰ ਜਾਣ ਦੇ ਚਸਕੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਪਰ ਘਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਕਾਰੀ ਹੈ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਮਾਰੂ ਰੋਗ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਵੱਸ ਪਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਕਰਮ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ : ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ਅਨਿਕ ਪਰਕਾਰੀ ਪਰ ਗਿਰ ਬਿਕਾਰੀ ॥ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝੀ ਹੈ ॥੨॥

ਅਨਿਕ ਬੰਧਨ ਮਾਇਆ ਭਰਮਤੁ ਭਰਮਾਇਆ ਗੁਣ ਨਹਿ ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ ॥ ਮਨ ਬਿਧੀ ਹੀ ਮਹਿ ਲੁਝੀ ਹੈ ॥੩॥ਅੰਗ ੨੧੩॥ਮ:੫॥
ਅੱਜ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਉ ਕੁਤਿਆਂ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਕਮੀਨੇ ਤੇ ਜਾਲਮ, ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੰਮਲਤਾ ਨਾਲ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਗੁਆਕੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਗਈਆਂ ਨੇ । ਜੋ ਭੂਠ ਬੋਲਦੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਦੀਆਂ ਹਨ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮਰਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀ ਸੋਆ ਆਉਣੀਆਂ ਹਨ । ਪੁਰਸ਼ ਜਾਲਮ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ (ਕਸਾਈ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਤਰੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸ਼ੀਲ ਤੇ ਸੰਜਮ ਭੰਨ ਕੇ ਨਾ ਖਾਣੇ ਵਾਲਾ ਖਾਜਾ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਪਤ ਵੀ ਉਠਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ । ਪੜ੍ਹੇ ਨੀਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ?

ਕਲਿ ਹੋਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥ ਕੁਝ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਭਉਕਣਾ ਚੁਕਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜਿਨ ਜੀਵੀਦਿਆ ਪਤਿ ਨਹੀਂ ਮੁਇਆ ਮੰਦੀ ਸੋਇ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥

ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਸਈਆਦ ॥ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ ॥

ਸਰਮੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਪਤਿ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਉਰੁ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ ॥੨॥ਅੰਗ ੧੨੪੩॥ਮ:

ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਕਲਿਜੁਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਹੀਨ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਕਰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਭਵਿੱਖਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਸੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਜੰਗ ਜੂ ਸਪਿਟ ਭਰਕੇ ਛੱਡੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਤ ਇਹੋ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੂਦਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ - ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਪਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-

ਏਕ ਏਕ ਮਤ ਐਸਉ ਚਹੈ ॥ ਜਾਤੇ ਸਕਲ ਸੂਦ੍ਰ ਹੋਇ ਜੈ ਹੈ ॥ ਸੂਦ੍ਰ ਧਾਮ ਬਸਿ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ॥ ਬਈਸ ਨਾਰ ਹੋਇ ਹੈ ਛਤ੍ਰਨੀ ॥

ਬਸਿ ਹੈ ਛਤ੍ਰ ਧਾਮ ਬੈਸਨੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮਨ ਗ੍ਰਿਹ ਇਸਤਰੀ ਸੂਦ੍ਰਾਨੀ ॥੧੬॥ਅੰਗ ੫੭੨॥

ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਧਰਮ ਕਰਮ ਬਿਸਾਰਕੈ ॥ ਨਹੀਂ ਦੂਖ ਦੇਖਤ ਛੱਡ ਹੈ ਲੈ ਪ੍ਰਤ੍ਨਿਕੁ ਸੰਘਾਰ ਕੈ ॥੨੪॥ਪ: ਉਹੀ ॥

ਭਾਵ—੧. ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਇਹੋ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਦਰ ਹੋ ਜਾਣ ।

੨. ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਬਸੇਗੀ ਤੇ ਬਾਇਸ ਇਸਤਰੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਛਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਬੈਸਨੀ ਬਸੇਗੀ ।

੩. ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀਆਂ ਸੂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਸੂਦ੍ਰੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਤ ਹੋਣਗੀਆਂ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਭਰਕੇ ਆਪਣੇ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਖਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਮਰਕੇ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਰ ਵੀ ਇਕ ਸੋਮਨ ਪੁਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ।

ਧਰਮ ਭਰਮ ਉਡਿਯੋ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਾਪ ਪਗ ਪਗ ਹੋਹਿਗੇ । ਅਬਕੇਕ ਅਉਰ ਬਬੇਕ ਕੋਨ ਬਬੇਕ ਬੈਠ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ॥

ਪੁਨ ਭੂਠ ਬੋਲ ਕਮਾਹਿਗੇ ਸਿਰ ਸਾਚ ਬੋਲ ਉਤਾਰ ਹੈ ॥੨੫॥:੫੭੩॥

੫. ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਪੰਨ ਵੇਖਕੇ ਛੱਡਣਗੇ ਨਹੀਂ - ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਬੰਧੀ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇ । ਬੁਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਵੀ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੀ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ । ਭੂਠ ਬੋਲਕੇ ਭੂਠ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨਗੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਮਾਰਤ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਨਰੇਸਾ ॥ ਕਾਠ ਤਰੇ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ ਜਰਾਵਤ ॥
 ਭਾਖਿ ਸਕਤਿ ਨਹਿ ਬਾਤ ਲਜਾਵਤ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਿਹ ਰਾਨੀ ਕੇ
 ਪੁਤ੍ਰ ਤਬ ਰਾਜ ਕਰਾ ਤਿਹ ਠਾਂਵ ॥ ਆਜੁ ਲਗੇ ਚੰਡਾਲਿਯੇ ਭਾਖਤ
 ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਵ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਪੈਂਤਾਲੀਸ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੫॥੬੪੧੩॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਦੌਲਾ ਕੀ ਗੁਜਰਾਤਿ ਬਸਤ ਜਹੁ ॥ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਇਕ
 ਹੁਤਾ ਨਿਪਤਿ ਤਹੁ ॥ ਅੰਗਨਾ ਦੇ ਰਾਨੀ ਤਿਹ ਰਾਜੈ ॥ ਨਿਰਖਿ
 ਦਿਵੰਗਨਨ ਕੋ ਮਨ ਲਾਜੈ ॥੧॥ ੧੦ ਰਾਜਾ ਅਧਿਕ ਪੀਰ ਕਹੁ ਮਾਨੈ ॥
 ੧੧ ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਜੜ੍ਹ ਬਾਤ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੧੨ ਤਹਾ ਸੁਬਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥
 ੧੩ ਰੂਪਵਾਨ ਧਨਵਾਨ ਧਰਤੀ ॥੨॥ ੧੪ ਸੁੰਦਰ ਅਧਿਕ ਹੁਤੋ ਖਤਿਰੇਟਾ ॥
 ੧੫ ਜਨੁਕ ਰੂਪ ਸੌ ਸਕਲ ਲਪੈਟਾ ॥ ੧੬ ਜਬ ਤੇ ਨਿਰਖਿ ਨਾਰਿ ਤਿਹੁ ਗਈ ॥
 ੧੭ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਛਾਡਿ ਦਿਵਾਨੀ ਭਈ ॥੩॥ ੧੮ ਤਾ ਸੰਗ ਨੇਹੁ ਸਜਾ ਰੁਚਿ
 ਮਾਨ ॥ ੧੯ ਜਾਨਿ ਬੁਝਿ ਹੁੈ ਗਈ ਅਜਾਨ ॥ ੨੦ ਦਈ ਸਹਚਰੀ ਤਹਿਕ
 ਪਠਾਇ ॥ ੨੧ ਜਯੋ ਤਯੋ ਤਿਹੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਲਿਯਾ ਮੰਗਾਇ ॥੪॥ ੨੨ ਪੋਸਤ
 ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਈ ॥ ੨੩ ਪਾਨਿ ਡਾਰਿ ਕਰਿ ਭਾਂਗ ਘੁਟਾਈ ॥ ੨੪ ਪਾਨ
 ਕਿਯਾ ਦੁਹੁ ਬੈਠਿ ਪ੍ਰਜੰਕਹਿ ॥ ੨੫ ਰਤਿ ਮਾਨੀ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦਿਤ੍ਰ
 ਅੰਕਹਿ ॥੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੨੬ ਜਬੈ ਟਨਾਨੇ ਕੈਫ ਕੇ ਆਏ ਅਖਿਯਨ ਮਾਹਿ ॥
 ੨੭ ਕਰਹਿ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਜੰਕ ਚੜ੍ਹਿ ਹਸਿ ਹਸਿ ਨਾਰਿ ਅੰ ਨਾਹਿ ॥੬॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੨੮ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਆਸਨ ਲੈ ਕੈ ॥ ੨੯ ਅਬਲਾ ਕਹੁ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਰਿਝੈ
 ਕੈ ॥ ੩੦ ਆਪਨ ਪਰ ਘਾਯਲ ਕਰਿ ਮਾਰੀ ॥ ੩੧ ਮਦਨ ਮੋਹਨੀ ਰਾਜ
 ਦੁਲਾਰੀ ॥੭॥ ੩੨ ਅਧਿਕ ਬਢਾਇ ਨਾਰਿ ਸੌ ਹੇਤਾ ॥ ੩੩ ਇਹਿ ਬਿਧਿ ਬਾਂਧਤ
 ਭਏ ਸੰਕੇਤਾ ॥ ੩੪ ਪੁੰਝੀ ਕਾਲ੍ ਪੀਰ ਕੀ ਐਯਹੁ ॥ ੩੫ ਡਾਰਿ ਭਾਂਗ ਹਲਵਾ
 ਮਹਿ ਜੈਯਹੁ ॥੮॥ ੩੬ ਸੋਫੀ ਜਬੈ ਚੂਰਮਾ ਖੈਰੈ ॥ ੩੭ ਜੀਯਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਭੈ
 ਹੁੈ ਜੈਰੈ ॥ ੩੮ ਤਹੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਤੁਮ ਹੁੰ ਐਯਹੁ ॥ ੩੯ ਮੁਹਿ ਲੈ ਸੰਗ
 ਦਰਬ ਜੁਤ ਜੈਯਹੁ ॥੯॥ ੪੦ ਜਬ ਹੀ ਦਿਨ ਪੁੰਝੀ ਕੋ ਆਯੋ ॥ ੪੧ ਭਾਂਗ
 ਡਾਰਿ ਚੂਰਮਾ ਪਕਾਯੋ ॥ ੪੨ ਸਕਲ ਮੁਰੀਦਨ ਗਈ ਖੁਆਇ ॥ ੪੩ ਰਾਖੇ ਮੂੜ;
 ਮੱਤ ਕਰਿ ਸੁਆਇ ॥੧੦॥ ੪੪ ਸੋਫੀ ਭਏ ਜਬੈ ਮਤਵਾਰੈ ॥ ੪੫ ਪ੍ਰਿਥਮ ਦਰਬ
 ਹਰਿ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੈ ॥ ੪੬ ਦੁਹੁੰ ਅਨ ਲਿਯਾ ਦੇਸ ਕੋ ਪੰਥਾ ॥ ੪੭ ਇਹੁ ਬਿਧਿ
 ਦੈ ਸਾਜਨ ਕਹੁ ਸੰਥਾ ॥੧੧॥ ੪੮ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰਾਤ ਸੋਫੀ ਸਭ ਜਾਗੇ ॥ ੪੯ ਪਗਰੀ
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਨ ਲਾਗੇ ॥ ੫੦ ਸਰਵਰ ਕਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਿਯ ਭਾਰਾ ॥੧੧॥ ਸਭਹਿਨ

- i. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਸਿਵੇ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਨ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਸਾੜ ਵੀ ਨਾ ਸਕੇ।
 ਜੋ ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਸਕੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ
 ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹ ਲਗਿਆ ਕਲੰਕ ਉਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਚੰਡਾਲੀਕਾ
 ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀਆਂ ੨੧ ਕੁਲਾਂ ਤਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੱਦਿ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਮੰਦਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ
 ਉਸਦੀ ਜਿਉਂਦੇ ਇਜ਼ਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਕੱਜਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਭਲਵਾਨ
 ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ
 ਕਿ ਕੀ ਸੀ ਜੋ ਸੀ ਤਾਂ ਬਸ ਕੱਜਰ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਰ ਗਿਆ, ਮੁਕ ਗਿਆ ਪਰ ਨਾਮ ਕੱਜਰ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਇਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਚੰਗੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸੁਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁਰੇ ਨੂੰ
 ਕਪੁੱਤਰ ਕਹਿਕੇ ਸਦੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕੁਕਰਮਣ ਨੂੰ ਨਾਲ ਕੱਕਾ ਲਾ ਕੇ (ਕੁਰੰਨ) ਨਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- o. ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਬੁਰਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚ
 ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਰ ਇਹ ਪਰਕਰਣ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਗੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਹੀ ਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ
 ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
- ii. ਇਸ ਕਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸੁ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਗੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਣਦੀ ਹੋਈ ਸਭ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਭੁਧ ਲੈ ਕੇ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਕੇ ਕੁਕਰਮ
 ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ - ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਗ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਵਾਂਗ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਭੁਲਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਸ ਭੋਗ
 ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕੜੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ। ਖਸਮ ਵਿਸਾਰ ਕੀਦੇ ਰਸ ਭੋਗ
 ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਇ ਰੰਗ ॥ ਮਨ ਅੰਧਿ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥੨੫੬॥੧॥

੧. ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
  ੨. ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਸਤੇ ਲੱਕੜਾ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
  ੩. ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ (ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲ ਉਧਲ ਗਈ ਸੀ) ॥੮॥
  ੪. ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੇ ਉਥੇ ਦਾ ਮੁੜਕੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਲ
  ੫. ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਬਦ ਨਹੀਂ ਗਿਆ-ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੰਡਾਲਯੋ ਭਾਵ ਚੰਡਾਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੯॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੫॥੬੪੧॥ਚਲਦਾ॥

੬. ਚੌਪਈ ॥ ਦੁੱਲੇ ਦੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਜਰਾਤ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ।
੭. ਉਥੇ ਇਕ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੮. ਅੰਗਨਾ ਦੇਇ ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸਦੀ ਸੀ ।
੯. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੇਵ ਰਾਣੀਆਂ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧॥
੧੦. ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਾ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਪੀਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ।
੧੧. ਠੀਕ ਅਠੀਕ ਉਹ ਮੁਰਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ।
੧੨. ਉਥੇ ਇਕ ਸਬਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੩. ਸੁੰਦਰਰੂਪ ਤੇ ਧਨ ਕਰਕੇ ਤਕੜਾ ਸੀ ॥੨॥
੧੪. ਉਸ ਖੜੋਟੇ ਦੇ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰਾ ਬਹੁਤ ਸੀ ।
੧੫. ਜਾਣੋਂ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਣੀ ਵੇਖ ਗਈ ।
੧੭. ਸੁਧ ਬੁਧ ਗਵਾ ਕੇ ਸੁਦੇਣਾ ਹੋ ਗਈ ॥੩॥
੧੮. ਉਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾ ਲਿਆ ।
੧੯. ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੀ ਹੋਈ ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਗਈ ।
੨੦. ਉਥੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੨੧. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੪॥
੨੨. ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੨੩. ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਭੰਗ ਘੋਟ ਲਈ ।

੨੪. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮੰਜੇ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਪੀ ਲਿਆ ।
੨੫. ਨਸੇ ਨਾਲ ਚੂਰ ਹੋ ਕੇ ਅੜ-ਅੜ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁੰਡਾ ਕੀਤਾ ॥੫॥
੨੬. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਨਸੇ ਦਾ ਸਰੂਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਟਿਟਾਣੇ ਚਮਕਣ ਲੱਗੇ ।
੨੭. ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਫੁਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਜੋ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ॥੬॥
੨੮. ਚੌਪਈ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਲੈ ਕੇ ।
੨੯. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ।
੩੦. ਅਪਣੇ ਉਪਰ ਨਿਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੩੧. ਉਹ ਕਾਮ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ॥੭॥
੩੨. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਾ ਲਿਆ ।
੩੩. ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ।
੩੪. ਕਿ ਕੱਲ ਨੂੰ ਪੀਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਆ ਜਾਣਾ ।
੩੫. ਪੀਰ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੜਾਹੀ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾ ਦੇਣੀ ਉਹ ਲੈ ਜਾਣਾ ॥੮॥
੩੬. ਪੀਰ ਦੇ ਮੰਜੇਰ ਜਦੋਂ ਭੰਗ ਵਾਲਾ ਚੂਰਮਾ ਖਾਣਗੇ ।
੩੭. ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਮੁਰਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ।
੩੮. ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ ।
੩੯. ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਮੇਤ ਧਨ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ॥੯॥
੪੦. ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੀਰ ਦੀ ਮੰਨਤ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ।
੪੧. ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾ ਕੇ ਚੂਰਮਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਕਾ ਲਿਆ ।
੪੨. ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਖੁਆ ਦਿੱਤਾ ।
੪੩. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰਕੇ ਨਸੇ ਨਾਲ ਸਵਾ ਦਿੱਤੇ ॥੧੦॥
੪੪. ਸੋਫੀ ਥੇ ਪਰ ਹੁਣ ਅਮਲ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
੪੫. ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਨ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਫੇਰ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਲਾਹ ਲਏ, ਦੋਇ ਜਣੇ ਕਿਸੇ -
੪੬. ਹੋਰ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ।
੪੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇ ਕੇ ॥੧੧॥
੪੮. ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਨਸ਼ਾ ਉਤਰ ਗਿਆ-ਤੇ ਉਠੇ ।
੪੯. ਕੋਈ ਪਗੜੀ ਟੋਲਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਬਸਤ੍ਰ - ਜਦ ਨਾ -
੫੦. ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸੁਵਰ ਪੀਰ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਮੰਨ ਲਈ ।
੫੧. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।

■ (ਪੰਨਾ ੧੬੭ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਜਿਤ ਦਾ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਆਖਰੀ ੪੦੫ ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖੋਗੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨੇ ਬੀਰ ਰਸ ਉਪਜਾਉਣ ਵਿਚ ਅਬਝ੍ਰੰਸ ਦੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਚਾਂਦ-ਬਰਦਾਈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ (ਭੂਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਉਸ ਵੀ ਚਾਂਦ ਬਰਦਾਈ ਦੀਆਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਇਕ ਦੁਨੀਆਵੀ ਰਾਜਾ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ) ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ "ਸੰਜੋਗਤਾ" ਕਦੇ ਕਿਸੀ ਸੁੰਦਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਭੂਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ, ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਲਗ-ਭਗ ਸਾਰੇ ਨਾਇਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮੁਲਕ-ਗ਼ੀਰੀ ਦੀ ਹਵਾਸ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨੇ ਜਗਤ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਸ ਅਵਤਾਰ (ਮੱਛ, ਕੱਛ, ਵਰਾਹ, ਨਰ ਸਿੰਘ, ਵਾਮਨ, ਪਰਸ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੱਧ ਅਤੇ ਕਲਕੀ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਰ, ਨਾਰਾਇਣ, ਮਹਾਂ-ਮੋਹਨੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਰੁਦ੍ਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਰ ਹੰਤ ਦੇਵ, ਮਨੁਰਾਜਾ, ਧਨੰਤਰ, ਵੈਦ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰ, ਬਾਲਮੀਕ, ਦਿੱਤਾ ਤ੍ਰੇਖ, ਮਹਿੰਦੀ ਮੀਰ ਆਦਿਕ ਕਿਤਨੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪੌਰਾਣਿਕ, ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੀਕ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵੀ ਹੈ । ਮਹਿੰਦੀ ਮੀਰ ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੈ (ਵੇਖੋ: ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਔਫ ਰਿਲੀਜਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ੧੯੫੩ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰ: ੩੩੬-੩੩੮) ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ । ਨਿਰ ਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ (ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਕਲੰਕੀ ਪੁਰਾਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ) ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਵੀ ਨੇ ਕਥਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਖੁਲ ਲਈ ਹੈ । ਕਲਕੀ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਯੁਧ ਹੈ ਕਿਤੇ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਵੀ ਨੇ ਨਿਰਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬੱਧ (ਕਤਲ) ਇਸਲਾਮੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ) ਮੀਰ ਮਹਿੰਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਕਲੰਕੀ, ਅਵਤਾਰ ਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਮੀਰ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰਨ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਸਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਕੇ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਵੀ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ-ਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਦਾਰ-ਉਲ-ਸਲਾਮ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਖ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮਨੋਰਥ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਅਤੇ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਦੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਸ, ਵਧਾਨ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰ ਤੇ ਬਿੰਬ - ਬਧਾਨ ਵਿਚ ਸਰਬੋਤਮ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਉਤੇ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਗਵਤ - ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ । ਵੈਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ, ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ, ਆਦਿਕ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਅਵਤਾਰਾਂ

ਕੌ ਅਸ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਰਾ ॥੧੨॥ ^੧ਸਭ ਜੜ੍ਹ ਰਹੇ ਤਹਾ ਮੁਖ ਬਾਈ ॥
^੨ਲੱਜਾ ਮਾਨ ਮੂੰਡ ਨਿਹੁਰਾਈ ॥ ^੩ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਪਛਾਨਾ ॥ ^੪ਸਰਵਰ
 ਕਿਯਾ ਸੁ ਸਿਰ ਪਰ ਮਾਨਾ ॥੧੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੫ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੋ
 ਸਕਤ ਨ ਕੋਊ ਪਾਇ ॥ ^੬ਸਭਨ ਲਖੋ ਕੈਸੇ ਛਲਾ ਅਸ ਕਰਿ ਗਈ
 ਉਪਾਇ ॥੧੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਛਾਲੀਸ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੬॥੬੪੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਹੈ ਕਬਿੱਤ ॥ ^੨ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਅਬਲਾ ਕਿਯਾ
 ਚਰਿਤ ॥ ^੩ਸਭਹਿਨ ਕੋ ਦਿਨ ਹੀ ਮਹਿ ਛਲਾ ॥ ^੪ਨਿਰਖਹੁ ਯਾ ਸੁੰਦਰਿ
 ਕੀ ਕਲਾ ॥੧॥ ^੫ਇਸਕਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^੬ਇਸਕ ਸੈਨ ਰਾਜਾ
 ਤਹੋ ਕੋ ਹੈ ॥ ^੭ਸ੍ਰੀ ਗਜਗਾਹ ਮਤੀ ਤਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਜਾ ਸਮ ਕਹੂੰ ਨ
 ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ॥੨॥ ^੯ਇਕ ਰਨ ਦੂਲਹ ਸੈਨ ਨਿਪਤਿ ਤਿਹ ॥ ^{੧੦}ਜਾ ਸਮ
 ਉਪਜਾ ਦੁਤਿਯ ਨ ਮਹਿ ਮਹਿ ॥ ^{੧੧}ਮਹਾ ਸੂਰ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਘਨੋ ॥ ^{੧੨}ਜਨੁ
 ਅਵਤਾਰ ਮਦਨ ਕੋ ਬਨੋ ॥੩॥ ^{੧੩}ਸੋ ਨਿਪ ਇਕ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਾ ਸਿਕਾਰਾ ॥
^{੧੪}ਮਾਰਤ ਗੀਛ ਰੋਝ ਝੰਖਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਇਸਕਾਵਤੀ ਨਗਰ ਤਰ ਨਿਕਸਾ ॥
^{੧੬}ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਲੋਕਿ ਨਗਰ ਕੀ ਬਿਗਸਾ ॥੪॥ ^{੧੭}ਅਸ ਸੁੰਦਰਿ ਜਿਹੋ ਨਿਪ ਕੀ
 ਨਗਰੀ ॥ ^{੧੮}ਕਸ ਰੂਹੈ ਹੈ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਉਜਗਰੀ ॥ ^{੧੯}ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਬਿਧਿ
 ਤਿਹੋ ਰੂਪਿ ਨਿਹਰਿਯੈ ॥ ^{੨੦}ਨਾਤਰ ਅਤਿਥ ਇਹੀ ਰੂਹੈ ਮਰਿਯੈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਬਸਤ੍ਰ
 ਉਤਾਰਿ ਮੇਖਲਾ ਡਾਰੀ ॥ ^{੨੨}ਭੂਖਨ ਛੋਰਿ ਬਿਭੂਤਿ ਸਵਾਰੀ ॥ ^{੨੩}ਸਭ ਤਨ
 ਭੇਖ ਅਤਿਥ ਕਾ ਧਾਰਾ ॥ ^{੨੪}ਆਸਨ ਆਨ ਦੁਾਰ ਤਿਹੋ ਮਾਰਾ ॥੬॥ ^{੨੫}ਕਿਤਕ
 ਬਰਿਸ ਤਹਾਂ ਬੀਤਾਏ ॥ ^{੨੬}ਰਾਜ ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਦਰਸ ਨ ਪਾਏ ॥ ^{੨੭}ਕਿਤਕ
 ਦਿਨਨ ਪ੍ਰਤਿਬੰਬੁ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੨੮}ਚਤੁਰ ਭੇਸ ਸਭ ਗਯੋ ਬਿਚਾਰਾ ॥੭॥
^{੨੯}ਤਰੁਨੀ ਖਰੀ ਸਦਨ ਆਨੰਦ ਭਰਿ ॥ ^{੩੦}ਜਲ ਪ੍ਰਤਿਬੰਬ ਪਰਾ ਤਿਹੋ ਸੁੰਦਰਿ ॥
^{੩੧}ਤਹੀ ਸੁਘਰ ਤਿਹ ਠਾਢ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੩੨}ਜਾਨਿ ਗਯੋ ਸਭ ਭੇਦ ਸੁਧਾਰਾ ॥੮॥
^{੩੩}ਤ੍ਰਿਯਹੁ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਤਿਬੰਬੁ ਲਖਾ ਜਬ ॥ ^{੩੪}ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਹਾ ਚਿੱਤ ਭੀਤਰ
 ਤਬ ॥ ^{੩੫}ਇਹੁ ਜਨਿਯਤ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ^{੩੬}ਪਾਰਬਤੀਸ ਅਰਿ ਕੋ
 ਅਵਤਾਰਾ ॥੯॥ ^{੩੭}ਰਾਨੀ ਬੋਲਿ ਸੁਰੰਗਿਯਾ ਲੀਨਾ ॥ ^{੩੮}ਅਤਿ ਹੀ ਦਰਬ
 ਗੁਪਤ ਤਿਹੋ ਦੀਨਾ ॥ ^{੩੯}ਨਿਜੁ ਗ੍ਰਿਹੁ ਭੀਤਰਿ ਸੁਰੰਗਿ ਦਿਵਾਈ ॥ ^{੪੦}ਕਾਢੀ
 ਤਹੀ; ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਈ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੧}ਸਖੀ ਤਿਸੀ ਮਾਰਗ ਪਠੀ;
 ਤਹੀ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਇ ॥ ^{੪੨}ਗਹਿ ਜਾਘਨ ਤੇ ਲੈ ਗਈ; ਚਲਾ ਨ

i. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਭੰਗ ਅਤੇ ਸਰਾਬ ਆਦਿ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਤੇ ਅੰਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮੌਰ ਭੁਨਿ ਬਾਂਧੀ ਸਠ ਕਟੌਰ ਕੁਚੀਲ ਕੁ ਗਿਆਨੀ ॥ ਧਾਵਤ ਕ੍ਰਮਤ ਰਹਨੁ ਨਹੀ ਪਾਵਤ ਪਾਰਬਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥ ਜੋਬਨ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਾਰਾ ਬਿਚਰਤ ਬਿਕਲ ਬਡੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਅਪਵਾਦ ਨਹਿ ਨਿੰਦਾ ਯਹ ਮੀਠੀ ਜੀਅ ਮਾਹਿ ਹਿਤਾਨੀ ॥ ਬਲਬੰਚ ਛਪਿ ਕਰਤ ਉਪਾਵਾ ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਅਗਿ ੧੩੮੭॥੧੫॥

ii - ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ, ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਸ਼ਿਵ ਪੁਰਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ, ਆਦਿਕ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਲਈ ਕਥਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਂਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ-ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਕਵੀ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਨਵਾਂ ਤੇ ਅਨੋਖਾ ਪੁਰਾਣ ਹੈ ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਯਾ - ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੪੦੫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ੧੪੨੮ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਜਿਲਦ ਦੇ ੫੭੯ ਪੰਨਿਆਂ (੮੦੬ ਤੋਂ ੧੩੮੮) ਨੂੰ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਇਸ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦੇ ਕਾਵ ਬੰਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੭੭੫੫ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਚੌਬੀਸਵਤਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡਾ ਆਕਾਰ ਹੈ ਇਸ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਲਮਬੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਰਚਨ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਨਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਖਾਉਣਾ ਹੈ, ॥

ਨੂੰ ਹੀ ਐਸਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ॥੧੨॥
 ੧. ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹ ਲਟਕਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ।
 ੨. ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ।
 ੩. ਅਸਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ।
 ੪. ਸਰਵਰ ਪੀਰ ਦਾ ਭਾਣਾ ਸਿਰ ਪਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ॥੧੩॥
 ੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਤ ਅਭੇਤ
 ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ।
 ੬. ਦੇਖੋ ਸਾਰਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਠੱਗ ਲਿਆ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ
 ਢੰਗ ਵਰਤ ਗਈ ॥੧੪॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਲਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੬॥੬੪੨੯॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੋਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ! ਸੁਣ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕਥਿਤ ਕਹਿੰਦਾ
 ਹਾਂ ।
 ੮. ਜਿਸ ਤ੍ਰਾਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ।
 ੯. ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਛਲ ਗਈ ।
 ੧੦. ਦੇਖੋ ਇਹ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਕਰਮਾਤ ॥੧॥
 ੧੧. ਇਕ ਇਸ਼ਕਾਵਤੀ ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ।
 ੧੨. ਇਸਕ ਸੈਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ।
 ੧੩. ਸ੍ਰੀ ਗਜ ਗਾਹ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
 ੧੪. ਜਿਸਦੇ ਜਿਹੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ॥੨॥
 ੧੫. ਇਕ ਰਣ ਦੂਲਹ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਥੇ ।
 ੧੬. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ।
 ੧੭. ਮਹਾਂ ਸੂਰਮਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ -
 ੧੮. ਜਾਣੋ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ॥੩॥
 ੧੯. ਉਹ ਰਾਜਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਚੱਲਿਆ ।
 ੨੦. ਜੋ ਰਿਛਾਂ ਅਤੇ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ।
 ੨੧. ਉਹ ਇਸ਼ਕਾਵਤੀ ਨਗਰੀ ਵੱਲ ਜਾ ਕੇ -
 ੨੨. ਨਗਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ॥੪॥
 ੨੩. ਜਿਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਰਾਜ ਦੀ ਨਗਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੋਹਣੀ
 ਹੈ ।
 ੨੪. ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੋਹਣੀ
 ਹੋਵੇਗੀ ?

ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ
 ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੇ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ (ਚਿਤ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰੀ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਜੋ ਬਿਰਧ
 ਰਾਜਾ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੁਆਨ ਪਤਨੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜੁਆਨ ਧਰਮ ਪੁੱਤਰ ਉਤੇ ਸੋਹਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ
 ਉਕਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਵਾਂਗ ਲੂਣਾ ਰੂਪੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਦਾ ਆਖਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ । ਰਾਣੀ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਛਲ ਕਪਟ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ
 ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਰਾਜ-ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਭੜਕਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਲਵਾਨ ਵਾਂਗ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ
 ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਾਰੇ ਵਾਰ ੪੦੪ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਕੇ, ਧਰਮੀ-ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ
 ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਅੰਤ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬੰਧੇ ਨਾਮੀ ਵਾਕਯ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਫ਼ ਲੈਲਾ ਦੀ
 ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਕਥਾ ਵਾਂਗ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਨਗਰੀਭਾਵ ਕਰਨ
 ਤੇ ਇਹੋ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਅੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸ
 ਅਤੇ ਤਾਮਸ ਰੰਗ ਵਧੇਰੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਤਵਿਕ ਰੰਗ ਬੜੇ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਕਵੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਧੰਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ
 ਅਰਜਨ ਦੇ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਰੋਪਤੀ ਆਪ ਯੁੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ ੧੩੭ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਪ੍ਰੰਗ (ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਨੰ: ੧੦੨) ਦਾ ਸਰੋਤ ਰਾਮਾਇਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਾ ਅਨਿਰੁੱਧ (ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: ੪੦੫ ਦੂਲਹ ਦੇਵੀ, ੧੪੨) ਦਾ ਸਰੋਤ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ । ਪੰਜਾਬੀ
 ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਪ੍ਰੀਤ ਕਥਾਵਾਂ ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂ, ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਮਿਰਜਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਆਦਿਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ
 ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਸੀਮਤ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਾਤ ਲੋਕ, ਅਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
 ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਿੰਗਾਰ ਕਾਵਿ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰਸ, ਰੋਂਦਰ ਰਸ, ਬੀਭਤਸ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਰਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼
 ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤ੍ਰੀਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਧੁਨਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਨ । ਆਦਿ ਮਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਿਖਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਮਨੋ ਵਿਗਿਆਨਕ ਛੋਹਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਪਾਤਰ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ
 ਚਿਤ੍ਰ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨੰਗੇ ਤੇ ਰਜ਼ੀਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਨੂੰ
 ਅਸ਼ਲੀਲ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਲੀਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵਖਾਣੇ ਗਏ ਨੰਗੇ ਉਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਈ -
 ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨੰਗੇਸ਼ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਪੰ: ੧੨੯ ਸਤਿਗੁਰ
 ਤਿਸਰਾ ਨਾਉਂ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ । ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ
 ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ) ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਸਮੇਸ਼
 ਸੰਘ ਅਸ਼ੋਕ - ਆਦਿ ਹਨ, ਕੁਝ ਭੁ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕੁਝ ਬਾਣੀ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੇ
 ਬਾਕੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ (ਅਖੰਧਕ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ) ਵੀ ਇਕ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਮੰਨਦੇ
 ਹਨ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ- ਉਹ ਵੀ : ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ
 ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਦਮ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਪਦਮ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਹ
 ਬੀੜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਮਸਤਨਿੰਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ (ਮਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ) ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ) ਜੀ ॥

੨੫. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖੀਏ ।
 ੨੬. ਬੱਸ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਧ ਫਕਰਿ ਹੋ ਕੇ ਐਥੇ ਹੀ ਮਰ
 ਜਾਈਏ ॥੫॥
 ੨੭. ਬਸਤੁ ਰਾਜਸੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਕਢਨੀ ਪਹਿਨ ਲਈ; ਫਕੀਰੀ
 ਲਿਬਾਸ ਕੀਤਾ ।
 ੨੮. ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਕੇ ਤਨ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲ ਲਈ ।
 ੨੯. ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਤੇ ਭੋਖ ਫੱਕਰਾਂ ਵਾਲਾ
 ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ -
 ੩੦. ਦਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਸਣ ਲਾ ਲਿਆ ॥੬॥
 ੩੧. ਕਈ ਬਰਸ ਉਥੇ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ੩੨. ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਇ ।
 ੩੩. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਵੇਖਿਆ ।
 ੩੪. ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਮਝ ਗਿਆ ॥੭॥
 ੩੫. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸੁਖ ਭਵਨ
 ਪਰ ਖੜੀ ਸੀ ।
 ੩੬. ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਛਾਵਾ ਪੈ ਗਿਆ ।
 ੩੭. ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ
 ਉਥੇ -
 ੩੮. ਹੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ॥੮॥
 ੩੯. ਜਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ
 ਵੇਖ ਲਿਆ ।
 ੪੦. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ
 ੪੧. ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ।
 ੪੨. ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਪਤਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ॥੯॥
 ੪੩. ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
 ੪੪. ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੫. ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਰੰਗ ਕੱਢ ਲਈ ।
 ੪੬. ਜੋ ਜੋਗੀ ਦੇ ਧੂਣੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕਈ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਵੇਖੀ ॥੧੦॥
 ੪੭. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਗੋਲੀ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ
 ਜੋ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ।
 ੪੮. ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਰਾਣੀ
 ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਗਈ ਰਾਜੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਾ
 ਚੱਲਿਆ ॥੧੧॥

ਭੂਪ ਉਪਾਇ ॥੧੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧ਗਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਲੈ ਗਈ ਸਖੀ ਤਹੋ ॥
 ੨ਰਾਨੀ ਹੁਤੀ ਬਿਲੋਕਿਤ ਮਗ ਜਹੋ ॥ ੩ਦਿਯਾ ਮਿਲਾਇ ਮਿਤ੍ਰ ਤਾ ਕੋ ਇਨ ॥
 ੪ਮਨ ਮਾਨਤ ਰਤਿ ਕਰੀ ਦੁਹੁ ਤਿਨ ॥੧੨॥ ੫ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਚੁੰਬਨ ਦੁਹੁ
 ਲੀਨੇ ॥ ੬ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ ਆਸਨ ਤ੍ਰਿਯ ਦੀਨੇ ॥ ੭ਅਸ ਲੁਭਯਾ ਰਾਜਾ
 ਕੋ ਚਿਤਾ ॥ ੮ਜਸ ਗੁਨਿ ਜਨ; ਸੁਨਿ ਸ੍ਵਨ ਕਬਿਤਾ ॥੧੩॥ ੯ਰਾਨੀ ਕਹਤ
 ਬਚਨ ਸੁਨੁ ਮੀਤਾ ॥ ੧੦ਤੋਸੋ ਬਧਾ ਹਮਾਰਾ ਚੀਤਾ ॥ ੧੧ਜਬ ਤੇ ਤਵ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ
 ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੨ਤਬਤੇ ਮਨ ਹਠ ਪਰਯੋ ਹਮਾਰਾ ॥੧੪॥ ੧੩ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈ
 ਤੁਮੀ ਸੰਗ ਜਾਉ ॥ ੧੪ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਕਾਨਿ ਨ ਲਯਾਉ ॥ ੧੫ਅਬ ਕਿਛੁ
 ਅਸ ਪਿਯ ਚਰਿਤ ਬਨੈਯੈ ॥ ੧੬ਲਾਜੋ ਰਹੈ ਤੋਹਿ ਪਤਿ ਪੈਯੈ ॥੧੫॥ ੧੭ਛੋਰਿ
 ਕਥਾ ਤਿਹੋ ਭੂਪ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੮ਨਿਜੁ ਨ੍ਰਿਪ ਤਾ ਕੀ ਕਥਾ ਜਤਾਈ ॥ ੧੯ਮੈਹੋ
 ਰਾਸਟ੍ਰ ਦੇਸ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ੨੦ਤਵ ਹਿਤ ਭੇਸ ਅਤਿਥ ਕੋ ਸਾਜਾ ॥੧੬॥
 ੨੧ਨੇਤ੍ਰ ਲਗੇ ਤੁਮ ਸੋ ਹਮਰੇ ਤਬ ॥ ੨੨ਤਵ ਮੁਰਿ ਜਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ ਲਖੇ ਜਲ
 ਮਹਿ ਜਬ ॥ ੨੩ਤਵ ਮੁਰਿ ਜਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੪ਗਯੋ ਮਾਰਿ ਤੁਹਿ
 ਮਦਨ ਕਟਾਰਾ ॥੧੭॥ ੨੫ਮੁਹਿ ਲਖਿ ਧੀਰਜ ਨ ਤੁਮਰਾ ਰਹਾ ॥ ੨੬ਸੁਰੰਗ
 ਬੇਦਿ ਸਖਿਯਨ ਅਸ ਕਹਾ ॥ ੨੭ਸੋ ਗਹਿ ਮੁਹਿ ਗੀ ਤੀਰ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੨੮ਚਹਤ
 ਜੁ ਬੋ; ਸੋ ਭਈ ਪਯਾਰੀ ॥੧੮॥ ੨੯ਦੁਹੁ ਬੈਠ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੦ਮੈਂ
 ਰਾਜਾ ਲਖਿ ਗਯੋ ਰਖਵਾਰਾ ॥ ੩੧ਪਿਯ ਪਠਾਇ ਗ੍ਰਿਹ ਐਸ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੩੨ਲੋਨ ਲੇਤ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਰ ਤਿਹਾਰੀ ॥੧੯॥ ੩੩ਸੁਨਤ ਸ੍ਵਨ ਸਭ ਜਨ ਮਿਲਿ
 ਆਏ ॥ ੩੪ਆਨਿ ਤਵਨ ਕਹੋ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ੩੫ਕਿਹ ਨਿਮਿਤ ਛਾਡਤ
 ਹੈਂ ਦੇਹੀ ॥ ੩੬ਸੁਨਿ ਰਾਜਾ ਕੀ ਨਾਰਿ ਸਨੇਹੀ ॥੨੦॥ ੩੭ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ
 ਦਿਜ ਮਾਰਯੋ ਮੁਹਿ ॥ ੩੮ਲੋਨ ਲੇਉਗੀ ਸਾਚ ਕਹੂੰ ਤੁਹਿ ॥ ੩੯ਜੋ ਧਨ ਹਮਰੇ
 ਧਾਮ ਨਿਹਾਰਹੁ ॥ ੪੦ਸੋ ਸਭ ਗਾਡਿ ਗੋਰਿ ਮਹਿ ਡਾਰਹੁ ॥੨੧॥ ੪੧ਹੋਰਿ
 ਰਹੇ ਸਭ; ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੪੨ਪਰੀ ਭੋਰਾ ਭੀਤਰ ਰਾਨੀ ॥ ੪੩ਆਸ ਪਾਸ
 ਲੈ ਲੋਨ ਬਿਥਾਰੋ ॥ ੪੪ਜੋ ਧਨ ਹੁਤੋ ਗਾਡਿ ਸਭ ਡਾਰੋ ॥੨੨॥ ੪੫ਸੁਰੰਗ
 ਸੁਰੰਗਿ ਰਾਨੀ ਤਹੋ ਆਈ ॥ ੪੬ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ ਮੀਤ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੪੭ਤਾ ਕੋ
 ਸੰਗ ਲੈ ਤਹੀ ਸਿਧਾਰੀ ॥ ੪੮ਮੂੜ ਲੋਗ ਕਛੁ ਗਤਿ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥੨੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੋ ਸੰਤਾਲੀਸ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੭॥੬੪੮੯॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੯ਜਹੋ ਹਮ ਦਿਸਾ ਉਤਰਾ ਸੁਨੀ ॥ ੫੦ਰਾਜਾ ਤਹਿਕ ਬਸਤ ਥੋ ਗੁਨੀ ॥

੫੧ਕਲਗੀ ਰਾਇ ਜਾਂਹਿ ਜੋਗ ਭਾਖਤ ॥ ੫੨ਨਾਨਾ ਦੇਸ ਕਾਨਿ ਤਿਹੋ ਰਾਖਤ ॥੧॥

1. ਟੋਆ ਪੁੱਟਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਜਿੰਦਾ ਜਾਂ ਬੈਠੀ ਉਪਰੋ ਲੂਣ ਪਾ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦੇਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਵਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਰੇਤੇ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਰੇਤੇ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਕੀ ਵਿਸ਼ਾਹ ਹੈ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ ਖੁਸ਼ੀਆ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਰੁੜਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਭੁਲਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਲ-ਛਲ ਤੇ ਬੂਠ ਫਰੋਬ ਵਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪਿਆ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤ੍ਮਾ ਲਈ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਜੁਨੀਆਂ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭੁਗਮਾਣ ਹੈ:-

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥ ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਬਲੁਆ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ॥

ਅਨਦ ਕੇਲ ਮਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਸੈ ॥ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥ ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੈ ਮੂਕੇ ਚੀਤਿ ॥

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥ ਬੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ ॥ਅੰਗ ੨੬੭॥ਮ:੫॥

ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨ ਇਹ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਚੰਦ ਠੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਸਪੱਲੀਏ ਦਾ ਕੀ ਵਸਾਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦੇਵੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇਹ ਵਿਚ ਸਪੱਲੀਏ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਪਟਾਰੀ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖਿਸਕ ਜਾਏ ?

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਪਕੜ ਕੇ ਗੋਲੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਗਈ ਜਿਥੇ-
੨. ਰਾਣੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਗੋਲੀ ਨੇ-
੩. ਉਸਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪. ਮਨ ਦੀ ਚਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ॥੧੨॥
੫. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਚੁੰਬਨ ਲਏ ।
੬. ਕਿਤਨੇ ਆਸਣ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ।
੭. ਰਾਜੇ ਦਾ ਚਿਤ ਐਸਾ ਖਿਚਿਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-
੮. ਗੁਣਵਾਨ ਕਬਿਤ ਸੁਣਾ ਕੇ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੧੩॥
੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ-
੧੦. ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
੧੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੇਖਿਆ-
੧੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤੇਰੇ ਤੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ॥੧੪॥
੧੩. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ ।
੧੪. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਖਾਂਗੀ ।
੧੫. ਐ ਪਤੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਵੰਗ ਕਰਾਂਗੀ-ਜਿਸ ਨਾਲ-
੧੬. ਬਦਨਾਮੀ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤੀ ਵੀ ਬਣਾ ਲਵਾਂ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ॥੧੫॥
੧੭. ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ-
੧੮. ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ।
੧੯. ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ।
੨੦. ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਫਕੀਰੀ ਵੇਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੧੬॥
੨੧. ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ।
੨੨. ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ।
੨੩. ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾ ਵੇਖਿਆ ।
੨੪. ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕਾਮ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ॥੧੭॥
੨੫. ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਤੇ ਤੇਰਾ ਧੀਰਜ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ।
੨੬. ਸੁਰੰਗ ਪਟਵਾਕੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੨੭. ਜੋ ਪਕੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਈ ।
੨੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹੀ ਪਿਆਰੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ॥੧੮॥
੨੯. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ।
੩੦. ਇਕ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਉਸਨੂੰ ।
੩੧. ਬੁਲਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ-
੩੨. ਐ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੀ ਰਾਣੀ ਲੋਨ ਲੈਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ॥੧੯॥
੩੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਸਨ ਸਨੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਏ । ਸਾਧ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੩੪. ਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ-
੩੫. ਕਿਸ ਲਈ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਲੱਗੀ ਹੈ? ਐ
੩੬. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ॥੨੦॥
੩੭. ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।
੩੮. ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਲਈ ਮੈਂ ਅਵੱਸ਼ ਲੋਨ ਲਵਾਂਗੀ ਇਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ।
੩੯. ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋ ਧਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਸੇ ।
੪੦. ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ॥੨੧॥
੪੧. ਰੋਕ ਰਹੇ । ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ।
੪੨. ਰਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸੇ ਖਬਰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ।
੪੩. ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਲੂਣ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੪. ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ॥੨੨॥
੪੫. ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਰਾਹ ਰਾਣੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ।
੪੬. ਜਿਥੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ।
੪੭. ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸਭ ਨੂੰ -
੪੮. ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਗਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ॥੨੩॥੧
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿੱਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੰਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੭॥੬੪੫॥ਚਲਦਾ॥
੪੯. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਉਤ੍ਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ
੫੦. ਉਥੇ ਇਕ ਗੁਣਵਾਨ ਰਾਜਾ ਵੱਸਦਾ ਸੀ
੫੧. ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਕਲਗੀ ਰਾਇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੫੨. ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ ਉਸਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਹਾਲਾ (ਮਾਮਲਾ) ਭਰਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਘਾਲ ਸਦਕਾ (ਭਾਈ ਸੀਹਾਂ ਸਿੰਘ) ਆਦਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੇ ਸਾਧੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ (ਪਦਮ ਜੀ ਦੇ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਏਸੇ ਬੀੜ ਦਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ (ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ) ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨਿਖੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬੀੜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤਰਤੀਬ, ਅਨੁਸਾਰ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਚਰਿਤਰ ਪਾਖਿਆਨ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ (ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ । ਅੰਤ ਤੇ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਾਲੀ ਸੱਦ ਹੈ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਪੰ: ੧੮ ਤੇ ੨੪ ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਘੱਟ ਸੀ, ਪਰ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਮ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ .... ੧੩੮੯ ਸਵੇ ਵਾਲੀ ਟਾਇਪ ਦੀ ਬੀੜ ਜੋ ਮੁਢੀਦ ਆਮ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ) ਐਗਲੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੈਸ ਅਨਾਰ ਕਲੀ (ਲਾਹੌਰ) ਦੀ ਛਪੀ ੧੨੮੬ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬੀੜ ਤੇ ਇਉਂ ਹੈ - ਤਤਕਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਕਾ ਲਿਖਖਤੋ । ਆਪ ਪੰ: ੧੩੧ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਵਿਕਾਸ ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇਕ ਜਬਰਦਸਤ ਉਚਾਰਨ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ (ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ) ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ “ਕੇਂਦਰੀ ਤੱਤ” ਨਿਰਾ ਕਾਰ (ਬ੍ਰਹਮ) ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਅੰਤਮ ੪੦੪ ਵਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਕਾਲ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ‘ਸਾਕਾਰ’ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਉਤਰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਹੈ । ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਹੈ ਤੇ ਯਤਾਰਥ ਤੇ ਦਰਾਤਲ ਉਪਰ ਉਸਰਿਆ ਹੈ । ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਥਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਅਨਿਆਈ, ਅਧਰਮੀ ਤੇ ਮਲੇਛ ਦਵੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੱਖੀ ਜੋਧ ਵਿਚ ਜੂਝਿਆ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੇਵੀ ਪੁਜਾ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਅਥਵਾ ਰਮਣਾ, ਰਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਚੁੰਮਣ ਸਬਦ ਤੇ ਕਟਾਕਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਕ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ - ਗਿੱਦੜ ਦਾਖ ਨਾ ਅਪੜੇ ਆਖੇ ਬੂ ਕੌੜੀ - ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚੁੰਮਣ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਕਲਾਵੇ ਭਰਨ ਦੀਆਂ ਨਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਹੜਾ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ । ਅਰਥ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਘਾਟ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਸੱਚ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰਤੰਡ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਮਹਾਨ ਸੁਧਾਰੂ ਨੁਸਖੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ । ਬੀਤੇ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਿਉਂਦੀ ਤਿਉਂ ਲਿਖੀ ਪੜੀ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੧੩ ਜੁਲਾਈ ਸਿਟੀ ਪੋਲੀਸ ਨੇ ਅਜ (ਜਿਸਮਫਰੋਸੀ) ਦਾ ਧੰਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਹ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਅੰਡੇ ਤੇ ਇਹ ਧੰਧਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਕਮਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਅਵਤਾਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗੁਆਂਡੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ੨੫ ਮਈ ੧੯੯੪ ਜੀਏ ੨੪ ਮਈ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ (ਗਟਾਲੀ) ਵਿਚ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾਲ ਇਸੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਵਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਥੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਜਿਸਮ ਫਰੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਥਾਨ ਦਿਉਗੇ । ਇਹਨਾਂ ਲੋਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕ ਲਾਉਗੇ ? ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿਉਂ ? ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ ?

੧ਮੀਤ ਮਤੀ ਤਿਹ ਨਾਰਿ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੨ਜਾਹਿ ਬਿਲੋਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਲਾਜੈ ॥ ੩ਤਾ
 ਕੀ ਏਕ ਲੱਛਮਨਿ ਦਾਸੀ ॥ ੪ਦੁਰਬਲ ਦੇਹ ਘੜੀ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥੨॥ ੫ਤਾ
 ਸੌ ਨਾਰਿ ਹੇਤੁ ਅਤਿ ਮਾਨੈ ॥ ੬ਮੂੜ੍ਹ ਨ ਰਾਨੀ ਕ੍ਰਿਆ ਪਛਾਨੈ ॥ ੭ਗੁਪਤ
 ਲੇਤ ਦਾਸੀ ਸੁ ਛਿਮਾਹੀ ॥ ੮ਬੁਰੀ ਬੁਰੀ ਤਿਹ ਦੇਤ ਉਗਾਹੀ ॥੩॥ ੯ਤਿਹ
 ਰਾਨੀ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ॥ ੧੦ਮੂਰਖ ਤਾਹਿ ਜਸੂਸ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੧੧ਪਰੈ
 ਬਾਤ ਤਾਕਹ ਜੇ ਸ੍ਵਨਨ ॥ ੧੨ਲਿਖਿ ਪਠਵੈ ਤਤਛਿਨ ਰਾਜਾ ਤਨ ॥੪॥
 ੧੩ਹੁਤੇ ਦੋਇ ਦਾਸੀ ਕੇ ਭਾਈ ॥ ੧੪ਬਿਰਧਦੰਤ ਕਛੁ ਕਹਾ ਨ ਜਾਈ ॥
 ੧੫ਸਮਾਮ ਬਰਨ ਇਕ; ਦੁਤਿਯ ਕੁਰੂਪਾ ॥ ੧੬ਆਖੈ ਜਾਨੁ ਸੁਰਨ ਕੇ ਕੂਪਾ ॥੫॥
 ੧੭ਬਗਲਗੰਧਿ ਤਿਨ ਤੇ ਅਤਿ ਆਵੈ ॥ ੧੮ਬੈਠਨ ਨਿਕਟ ਨ ਕੋਈ ਪਾਵੈ ॥
 ੧੯ਚੇਰੀ ਭ੍ਰਾਤ ਜਾਨਿ ਹਿਤ ਮਾਨੈ ॥ ੨੦ਮੂੜ੍ਹ ਨਾਰਿ ਕਛੁ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਜਾਨੈ ॥੬॥
 ੨੧ਤਹ ਇਕ ਹੁਤੀ ਜਾਟਿ ਕੀ ਨਾਰਿ ॥ ੨੨ਮੈਨ ਕਹਤ ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ॥
 ੨੩ਜੋ ਤਿਹ ਨਾਮ ਚੇਰਿ ਸੁਨਿ ਪਾਵੈ ॥ ੨੪ਤਹ ਤੇ ਤਾਹਿ ਟੂਕਰਾ ਜਾਵੈ ॥੭॥
 ੨੫ਤਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੬ਦਾਸੀ ਮੂੜ੍ਹ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਧਾਰੀ ॥
 ੨੭ਭਾਇ ਖਰਚੁ ਕਛੁ ਮਾਂਗਤ ਤੇਰੇ ॥ ੨੮ਗੁਹਜ ਪਠੈਯੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ॥੮॥
 ੨੯ਤਬ ਚੇਰੀ ਐਸੇ ਤਿਨ ਕਿਯੋ ॥ ੩੦ਭਾਰਿ ਦਰਬ ਭੋਜਨ ਮਹਿ ਦਿਯੋ ॥
 ੩੧ਭਾਇ ਨਿਮਿਤਿ ਖਰਚੀ ਪਠ ਦਈ ॥ ੩੨ਸੋ ਲੈ ਨਾਰਿ ਦਰਬੁ ਘਰ ਗਈ ॥੯॥
 ੩੩ਆਧੋ ਧਨ ਤਿਹ ਭ੍ਰਾਤਨ ਦੀਨਾ ॥ ੩੪ਆਧੋ ਕਾਢਿ ਆਪਿ ਤ੍ਰਿਯ ਲੀਨਾ ॥
 ੩੫ਮੂਰਖ ਚੇਰੀ ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੩੬ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਨ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ^੦ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਅਠਤਾਲੀਸ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੮॥੬੪੫੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੭ਗੌਰਿਪਾਲ ਇਕ ਸੁਨਾ ਨਰੇਸਾ ॥ ੩੮ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਸਕਲ ਤਿਹ
 ਦੇਸਾ ॥ ੩੯ਗੌਰਾ ਦੇਈ ਨਾਰਿ ਤਿਹ ਸੋਹੈ ॥ ੪੦ਗੌਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਤਿਹ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥
 ੪੧ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨੀਚ ਸੇਤੀ ਰਤਿ ॥ ੪੨ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਜਾਨਤ ਨ ਮੂੜ੍ਹ ਮਤਿ ॥
 ੪੩ਇਕ ਦਿਨ ਭੇਦ ਭੂਪ ਲਖਿ ਲਯੋ ॥ ੪੪ਤ੍ਰਾਸਿਤ ਜਾਰੁ ਤੁਰਤੁ ਭਜਿ ਗਯੋ ॥੨॥
 ੪੫ਗੌਰਾ ਦੇ ਇਕ ਚਰਿਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ੪੬ਲਿਖਾ ਏਕ ਲਿਖਿ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ ॥
 ੪੭ਇਕ ਰਾਜਾ ਕੀ ਜਾਨ ਸੁਰੀਤਾ ॥ ੪੮ਸੋ ਤਾਂ ਕੌ ਠਹਰਾਯੋ ਮੀਤਾ ॥੩॥ ੪੯ਤਿਸੁ
 ਮੁਖ ਤੇ ਲਿਖਿ ਲਿਖਾ ਪਠਾਈ ॥ ੫੦ਜਹਾਂ ਹੁਤੇ ਅਪਨੇ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੫੧ਕੋ ਦਿਨ
 ਰਮਤ ਈਹਾਂ ਤੇ ਰਹਨਾ ॥ ੫੨ਦੈ ਕਰਿ ਪਠਿਵਹੁ ਹਮਰਾ ਲਹਨਾ ॥੪॥ ੫੩ਸੋ ਪੱਤ੍ਰੀ
 ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਕਰ ਆਈ ॥ ੫੪ਜਾਨੀ ਮੋਰਿ ਸੁਰੀਤਿ ਪਠਾਈ ॥ ੫੫ਜੜ੍ਹ ਨਿਜੁ ਤ੍ਰਿਯ
 ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੫੬ਨੇਹ ਤਾਗਰ ਤਿਹ ਸਾਥ ਗਵਾਯੋ ॥੫॥

੦. ਏਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧੂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੜ੍ਹੇਈ ਮਾਤਾ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਧੂ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ
 ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਣੀ ਹੈਂ ਕਿ ਗੱਲੀ ?

ਸੁਰੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ

ਧੂ ਹੱਸਦਾ ਘਰ ਆਇਆ ਕਰਿ ਪਿਆਰੁ ਪਿਉ ਭੁਛਿ ਲੀਤਾ ॥

ਬਾਹਰੁ ਪਕੜਿ ਉਠਾਇਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਰੋਸੁ ਮੜ੍ਹੇਈ ਕੀਤਾ ॥

ਭਭਹੁਲਿਕਾ ਮਾਂ ਪੁੱਛੇ ਤੂੰ ਸਵਾਣੀ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁਰੀਤਾ ॥੧॥੧੦॥

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਦਿੱਸਣਗੇ ।

੦. ਇਹ ਜੀਵ ਮੋਹ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਠੱਗੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਜਿਹੇ
 ਕਸਬ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਤੋਂ ਆਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧੀ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਆਪ ਵੀ ਠਹਿਰਾ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਮੋਹ ਪੈ ਗਏ ਨੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਮਾਈ ਮੈ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਲਖਉ ਗੁਸਾਈ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹ ਅਗਿਆਨਿ ਤਿਮਿਰਿ ਮੈ ਮਨੁ ਰਹਿਓ ਉਰਝਾਈ ॥੧॥ਅੰਗ ੬੩੨॥ਸ:੯॥

੧. ਮੀਤ ਮਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੱਸਦੀ ਸੀ ।
੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ ਸੀ ।
੩. ਉਸਦੀ ਇਕ ਲਛਮਿਨੀ ਦੇਈ ਦਾਸੀ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦੇਹ (ਸਰੀਰ ਘੜਿਆ ਸੀ) ॥੨॥
੫. ਉਸਦੇ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ।
੬. ਮੁਰਖ ਰਾਣੀ ਉਸਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਂ ਸਮਝੀ ।
੭. ਉਹ ਦਾਸੀ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਅੰਦਰ ਗਤਿ ਵੇਤਨ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ।
੮. ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ॥੩॥
੯. ਪਰ ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ।
੧੦. ਮੁਰਖ ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੀ ।
੧੧. ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ।
੧੨. ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ॥੪॥
੧੩. ਦੋ ਉਸ ਦਾਸੀ ਦੇ ਭਾਈ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।
੧੪. ਜੋ ਬੜੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
੧੫. ਇਕ ਦੂਤ ਦਾ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਦ ਸ਼ਕਲ ।
੧੬. ਅੱਖਾਂ ਇਉਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਾਂ ਦਾ ਖੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੫॥
੧੭. ਬਦ ਬੂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ।
੧੮. ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ।
੧੯. ਪਰ ਉਹ ਗੋਲੀ ਭਾਈ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਕਰਦੀ ਸੀ ।
੨੦. ਰਾਣੀ ਉਸਦੀ ਕਰਤੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੀ ॥੬॥
੨੧. ਉਥੇ ਇਕ ਜੱਟ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੨੨. ਜਿਸਦਾ ਲੋਕ ਮੈਨ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੨੩. ਜਦੋਂ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀ ।
੨੪. ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਰੋਟੀ ਲੈ ਜਾਵੇ ॥੭॥
੨੫. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਜੋ-
੨੬. ਮੁਰਖ ਗੋਲੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ।
੨੭. ਆ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਖਰਚ ਲਈ ਮੈਂ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ ।
੨੮. ਲਕੋ ਕੇ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦੇਹ ॥੮॥
੨੯. ਤਦ ਉਸ ਦਾਸੀ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ।
੩੦. ਰੋਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਰਫੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ।
੩੧. ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚੀ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ।
੩੨. ਉਹ ਧਨ ਵਾਲੀ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਜੱਟੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ॥੯॥
੩੩. ਕੱਢ ਕੇ ਅੱਧਾ ਧਨ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੩੪. ਅੱਧਾ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
੩੫. ਉਸ ਮੁਰਖ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।
੩੬. ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਤਾਲਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੮॥੬੪੬੧॥ਚਲਦਾ॥
੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਗੌਰਪਾਲ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੩੮. ਜਿਸਦੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਣ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਭਾਵ ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੯. ਗੌਰ ਦੇਈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੪੦. ਜਿਸਦਾ ਨਗਰ ਗੌਰਵਤੀ ਸੀ ।
੪੧. ਜਿਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੀਚ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਸੀ ।
੪੨. ਉਹ ਮਤਿ ਦੀ ਮੁਰਖ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਂ ਸੋਚਦੀ ।
੪੩. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਭੇਤ ਦੇਖ ਲਿਆ ।
੪੪. ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਉਹ ਨੀਚ ਯਾਰ ਝੱਟ ਦੌੜ ਗਿਆ ॥੨॥
੪੫. ਗੌਰ ਦੇਵੀ ਨੇ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰ ਲਿਆ ।
੪੬. ਇਕ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੪੭. ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਕ ਮੁਲ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ (ਜਿਸਨੂੰ ਖਾਹਸ਼ਾ) ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਰੀਤਾ ।
੪੮. ਉਸ ਪੱਤ੍ਰ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ ਸੁਰੀਤਾ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੀ ॥੩॥
੪੯. ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੫੦. ਜਿਥੇ ਉਸਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੀ ।
੫੧. ਕੁਛ ਦਿਨ ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਚਰੇ ਰਹਿਣਾ ।
੫੨. ਮੇਰਾ ਲੇਖਾ ਚੁਕਤ ਕਰ ਦੇਹੁ ॥੪॥
੫੩. ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੱਤ੍ਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ -
੫੪. ਇਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੁਰੀਤਾ ਦੀ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ।
੫੫. ਉਸ ਮੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੫੬. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਨੇਹ ਤੋੜ ਗਵਾਇਆ ॥੫॥

■ (ਪੰਨਾ ੧੯੧ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰ ਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰੁੱਖ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਮੌੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਂ ਬਣਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਜਾਂ ਮਾਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਨਿਸਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਖੁਦ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਤਤ ਕਾਲੀਨ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਚਰਿਤਰ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਚਿਤਰ ਉਲੀਕ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਸੁਕਰਮਾ ਦੀ ਖੁੱਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ੳ. ਘੋਲੀ ਗੋਰੂ ਰੰਗੁ ਚੜਾਇਆ ਬਸਤ੍ਰ ਭੇਖ ਭੇਖਾਰੀ ॥ ਕਾਪੜ ਫਾਰਿ ਬਨਾਈ ਖਿੰਬਾ ਝੋਲੀ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਰੀ ਜਗੁ ਪਰਬੋਧੈ ਮਨਿ ਅਧਿ ਪਤਿ ਹਾਰੀ ॥ਅੰਗ ੧੦੧੩॥ਮ:੧॥

ਅ. ਮੁੰਝ ਮੁਭਾਇ ਜਟਾ ਸਿਖ ਬਾਧੀ ਮੋਨਿ ਰਹੈ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥ ਮਨੂਆ ਡੋਲੈ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਵੈ ਬਿਨੁ ਰਤ ਆਤਮ ਗਿਆਨਾ ॥ ਉਹੀ ॥

ੲ. ਹਾਥ ਕਮੰਡਲੁ ਕਾਪੜੀਆ ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪਿਆ ਚਿਤ੍ਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ ॥੬॥ਉਹੀ....

ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਖੇਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸਲੀਲ ਵਾਰਤਾ ਰੋੜਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਉਦਾਹਰਣ -

ਮੈਂ ਕਾਮਣਿ ਮੇਰਾ ਕੰਤੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਜੇਹਾ ਕਰਾਏ ਤੇਰਾ ਕਰੀ ਸੀਗਾਰੁ ॥੧॥

ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕਰੇ ਭੋਗੁ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋਗੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਕਿਆ ਕੋਈ ॥ ਜਾਂ ਆਪੇ ਵਰਤੈ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥੨॥ਅੰਗ ੧੧੨੮॥ਮ:੩॥

ਕੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਤੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ?

* * * * *

੧ਸੁਘਰ ਹੁਤੈ ਤੋ ਭੇਵ ਪਛਾਨਤ ॥ ੨ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਘਾਤ ਸੱਤਿ ਕਰਿ ਜਾਨਤ ॥
੩ਮੂੜ ਰਾਵ ਕਛੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ੪ਇਹ ਬਿਧਿ ਮੂੰਡ ਮੂੰਡਿਗੀ
ਰਾਨੀ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਉਨਚਾਸ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੪੯॥੬੪੬੫॥ ਅਛਰ੍ਹੇ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੫ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ॥ ੬ਤੁਮਰੇ ਜਿਯ ਕਾ ਭਰਮ
ਬਿਨਾਸੈ ॥ ੭ਉਗੁਦੱਤ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤ ਰਾਜਾ ॥ ੮ਉਗ੍ਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਜਿਹ
ਛਾਜਾ ॥੧॥ ੯ਉਗ੍ਰਦੇਇ ਤਿਹ ਧਾਮ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੧੦ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਸਿਵ ਤਿਹੁ
ਸਵਾਰੀ ॥ ੧੧ਅਵਰਿ ਨ ਅਸਿ ਕੋਈ ਨਾਰਿ ਬਨਾਈ ॥ ੧੨ਜੈਸੀ ਯਹ ਰਾਜਾ
ਕੀ ਜਾਈ ॥੨॥ ੧੩ਅਜਬ ਰਾਇ ਇਕ ਤਹੁ ਖਤਿਰੇਟਾ ॥ ੧੪ਇਸਕ ਮੁਸਕ
ਕੇ ਸਾਥ ਲਪੇਟਾ ॥ ੧੫ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਜਬ ਤਿਹੁ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ
ਪਕਰਿ ਮੰਗਾਯੋ ॥੩॥ ੧੭ਕਾਮਭੋਗ ਮਾਨਾ ਤਿਹ ਸੰਗਾ ॥ ੧੮ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ
ਤਾ ਕੇ ਤਰ ਅੰਗਾ ॥ ੧੯ਛਿਨ ਇਕ ਛੈਲ ਨ ਛੋਰਾ ਭਾਵੈ ॥ ੨੦ਮਾਤ ਪਿਤਾ
ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਾਵੈ ॥੪॥ ੨੧ਇਕ ਦਿਨ ਕਰੀ ਸਭਨ ਮਿਜਮਾਨੀ ॥
੨੨ਸੰਬਲਖਾਰ ਡਾਰਿ ਕਰਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ੨੩ਰਾਜਾ ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਬੁਲਾਏ ॥
੨੪ਦੇ ਦੋਊ ਬਿਖਿ ਸੂਰਗ ਪਠਾਏ ॥੫॥ ੨੫ਆਪੁ ਸਭਨ ਪ੍ਰਤਿ ਐਸ ਉਚਾਰਾ ॥
੨੬ਬਰ ਦੀਨਾ ਮੁਹਿ ਕਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਾ ॥ ੨੭ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਨਰਾਧਿਪ ਘਾਏ ॥
੨੮ਮੁਰ ਨਰ ਕੇ ਸਭ ਅੰਗ ਬਨਾਏ ॥੬॥ ੨੯ਅਧਿਕ ਮਖਾ ਮੋਂ ਪਰ ਸਿਵ
ਕੀਨੀ ॥ ੩੦ਰਾਜ ਸਮੱਗੀ ਸਭ ਮੁਹਿ ਦੀਨੀ ॥ ੩੧ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਾਹੂ
ਪਾਯੋ ॥ ੩੨ਸੀਸ ਸੁਤਾ ਕੇ ਛੱਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯੋ ॥੭॥ ੩੩ਕਿਤਕ ਦਿਵਸ ਇਹੁ
ਭਾਂਤਿ ਬਿਤਾਈ ॥ ੩੪ਰੋਮ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਾਈ ॥ ੩੫ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ
ਸਗਲ ਦੈ ਵਾ ਕੋ ॥ ੩੬ਬਰ ਆਨਯੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਿ ਤਾ ਕੋ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੩੭ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਨਿ ਪੁਰਖ ਬਨ; ਬਰਯੋ ਮਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸੋਇ ॥ ੩੮ਰਾਜ ਕਰਾ
ਇਹ ਛਲ ਭਏ; ਭੇਦ ਨ ਪਾਵਤ ਕੋਇ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਪਚਾਸ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੦॥੬੪੭੪॥ ਅਛਰ੍ਹੇ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੯ਸੁਜਨਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਪੂਰਬ ॥ ੪੦ਸਭ ਸਹਰਨ ਤੇ ਹੁਤੋ ਅਪੂਰਬ ॥
੪੧ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਤਹਾਂ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ੪੨ਜਿਹੋ ਸਮ ਬਿਧਨੈ ਔਰ ਨ ਸਜਾ ॥੧॥
੪੩ਸ੍ਰੀ ਨਵਜੋਬਨ ਦੇ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ੪੪ਘੜੀ ਨ ਜਿਹੋ ਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੁਮਾਰੀ ॥
੪੫ਜੇ ਅਬਲਾ ਤਿਹੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੪੬ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੈ ॥੨॥

i. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜਾ ਕਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਸੀ ਪਰ ਸੀ ਮੁਰਖ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਮੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਸਮਝੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸੁਰੀਤਾ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭੂਠੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜੋ ਛਲ ਨਾਲ ਛਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਮਦਾਰੀ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੜੇ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਨ ਵਜਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਚਾਦਰ ਉਤੇ ਕੁਛ ਪੈਸੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਏਂ ਮਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਬੀਨ ਨਾਲ ਵਟਾਕੇ ਲੈ ਲਈ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੀਨ ਵਜਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਪੈਸਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਬੀਨ ਬਦਲੇ ਗਾਂ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਪਾਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਾਨ ਗਵਾ ਲਈ।

ii. ਇਹ ਹੈ ਉਹਨਾ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੱਠ ਝੋਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਕੇ ਵੀ ਡੀਸੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਾ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਘਰਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਖੂਹਾ ਵੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੰਬਤ ਔਲਾਦ ਉਹਨਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਤੱਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਝਗੜਨ ਦੀ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

੧. ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾ ਭੇਤ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ।
  ੨. ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਗਿਆ ।
  ੩. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਕਰਤੂਤ ਨਾਂ ਸਮਝੀ ।
  ੪. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਗਿਆ, ਆਪ ਬੜਾ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ (ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ) ॥੬॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨਿਜਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੪੯॥੬੪੬੭॥ਚਲਦਾ॥

੫. ਚੌਪਈ ॥ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ।
੬. ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ।
੭. ਉਂਗ੍ਰ ਦੱਤ ਨਾਮੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੮. ਉਂਗ੍ਰ ਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ॥੧॥
੯. ਉਸਦੇ ਘਰ-ਉਂਗ੍ਰ ਦੇਇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜੋ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ-
੧੦. ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ।
੧੧. ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ।
੧੨. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ॥੨॥
੧੩. ਉਥੇ ਇਕ ਅਜਬ ਰਾਏ ਨਾਮੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੧੪. ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੧੫. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੧੬. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਫੜ ਕੇ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ॥੩॥
੧੭. ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ।
੧੮. ਉਸਦੇ ਹੇਠ ਪੈ ਕੇ ਤੇ ਲਪਟਾ ਕੇ -
੧੯. ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ
੨੦. ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਭੈ ਖਾਂਦੀ ਸੀ ॥੪॥
੨੧. ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੨. ਉਸ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਸਿੰਬਲ ਖਾਰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੩. ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਰਥਾਤ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੋਹਾਂ

- ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੨੪. ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਖੁਆ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
  ੨੫. ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਲਏ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ-
  ੨੬. ਮੈਨੂੰ ਤਿਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੨੭. ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ -
  ੨੮. ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ॥੬॥
  ੨੯. ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
  ੩੦. ਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਕਾਜ ਸਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੩੧. ਗਲਤ ਠੀਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ।
  ੩੨. ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੱਤਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
  ੩੩. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਗਏ ।
  ੩੪. ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਰੋਮ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੩੫. ਤੇ ਉਸਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੩੬. ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਿਆਂਦਾ ॥੮॥
  ੩੭. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਆਪ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਉਹੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਵਰ ਲਿਆ ।
  ੩੮. ਐਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੯॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਦੋ ਸੌ ਪੰਜਾਹਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੦॥੬੪੬੭॥ਚਲਦਾ॥

੩੯. ਚੌਪਈ ॥ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਜਨਾ ਵਤੀ ਨਗਰ ਸੀ ।
੪੦. ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਸੀ ।
੪੧. ਸੁਜਨਾ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪੨. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੧॥
੪੩. ਸ੍ਰੀ ਨਵਜੋਬਨ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੪੪. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਘੜੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ।
੪੫. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ।
੪੬. ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਬਚਨ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ॥੨॥

ਜਿਸੁ ਧਨ ਕਾ ਤੁਮ ਗਰਬੁ ਕਰਤ ਹਉ ਸੋ ਧਨੁ ਕਿਸਹਿ ਨ ਆਪ ॥ ਖਿਨ ਮਹਿ ਛੋਡਿ ਜਾਇ ਬਿਖਿਆ ਰਸੁ ਤਉ ਲਾਗੈ ਪਛੁਤਾਪ ॥੧॥ਅੰਗ੧੨੦੦॥ਸ:੪॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਾਹੜਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇਰੀ ਇਹੋ ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਉਪਮਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀਆ ਅਪਨੇ ਵਾਲਦ ਕੋ ਤੁਨ ਅਸੀਰ ॥ ਸਾਦਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਕਿਆ ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ ॥੬੧॥
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਇਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਬਾਪ ਕੀ ॥ ਬੜੀ ਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਖਾਹੀ ਪਾਪ ਕੀ ॥੬੨॥
ਲਹੂ ਪਾਪ ਕਾ ਹੱਥੀਆਂ ਭਾਈ ਕੀ ॥ ਇਨਹੀਂ ਸੇ ਤਿਰੀ ਐਸ਼ ਮਜ਼ਲ ਬਨੀ ॥੬੩॥
ਤੇਰਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਘਰ ਹੈ ਬੈਤਾਨ ਕਾ ॥ ਯੇਹ ਆਈਨਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਈਮਾਨ ਕਾ ॥੬੪॥ਜ਼ਵਰਨਾਮਾ॥
ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਰ ਹਰ ਸੁਣੇ ਬੇਦ ਭੁੰਦ ਨ ਜਾਣੇ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ॥ ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਰ ਹਰ ਕਰੈ ਤਪ ਵਣਖੰਡ ਭੁਲਾ ਫਿਰੇ ਬਿਬਾਣੀ ॥
ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਰ ਹਰ ਕਰੈ ਪੂਜ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਸੇਵ ਕਮਾਣੀ ॥ ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਰ ਹਰ ਨਾਵਣਾ ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ ਧੁਮਿਟ ਜਾਣੀ ॥
ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਰ ਹਰ ਵਰਤ ਕਰ ਮਰ ਮਰ ਜਮੈ ਭਰਮ ਭੁਲਾਣੀ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾਰ ਸਾਰ ਨਾ ਜਾਣੀ ॥੧੩॥੩੭॥ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ॥

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ—

੧. ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਪੈਰੀ ਪੈਣਾ ਕਰੋ ।
੨. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੌੜਾ ਨਾ ਬੋਲੋ - ਹੌਲੀ ਬੋਲੋ - ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਬੈਠੋ ਜੇ ਉਹ ਖੜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਨਾਂ ਬੈਠੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਾ ਦਿਉ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ । ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਔਖਾ ਮੰਨਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵਰਤ ਨਾਲ ਨਾ ਵੇਖੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਚੱਲੋ । ਸਗੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੋ । ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਵਾਲਤੂ ਜਾਣਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਆਪ ਖਲੋਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦਿਉ । ਰਾਹ ਵਾਟੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਕਰੋ - ਕਦੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਤੋਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਬੋਲੋ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਜੀ ਬਾਹਰ ਵੇਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਡਿਊੜੀ ਵਿਚ ਇਕੱਲ ਪੁਟੇ 'ਚ ਨਾ ਰੱਖੋ । ਜਿਥੇ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਨੇੜ੍ਹ ਹੀਣ ਜਾਂ ਹਰਕਤ ਹੀਣ ਅੰਗ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਤੇ ਲੋੜ ਹਾਜ਼ਰ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨੀ । ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੁਰਮ ਹੈ । ਭਾਈ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ :-
ਪਿਆਰ ਮੂਰਤ ਮਧਰਤਾ ਅਵਤਾਰ ਜਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ । ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਜੋ ਆਪਣਾ ਵਾਰਦੀ ॥
ਮਾਤਾ ਅਜਿਹੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ॥ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਧਿਕਾਰ ਹੈ ॥
੩. ਟੋਕਾ ਟਾਕੀ - ਕਈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁੱਭੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਸਾਡੀ ਅਜਾਦੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਟੋਕਾ ਟਾਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ - ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਿੜਕਣਾਂ ਜਾਂ ਭੁਰਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮਾਸਟਰ ਦਿਲੋਂ ਰਾਮ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਰੰਗਾ ਸਮਝਦਾਰ ਤੇ ਸਿਰ ਕੱਢ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ । ਉਹ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੁਤ ਪਰਸਤੀ ਅਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉਪ੍ਰੰਤ

੧੯੬ ਧਾਮ ਹੈ ਐਸ ਨ ਨਾਰੀ ॥ ੧੯੭ ਜੈਸੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੀ ॥
 ੧੯੮ ਅਸ ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਸਾਹ ਸੁਪੁਤਾ ॥ ੧੯੯ ਜਿਹੋ ਲਖਿ ਪ੍ਰਭਾ ਲਜਤ ਪੁਰਹੂਤਾ ॥੨॥
 ੨੦੦ ਯਹ ਧੁਨਿ ਪਰੀ ਤਰੁਨਿ ਕੋ ਕਾਨਨ ॥ ੨੦੧ ਤਬ ਤੇ ਲਗੀ ਚਟਪਟੀ ਭਾਮਨਿ ॥
 ੨੦੨ ਜਤਨ ਕਵਨ ਸੋ ਆਜੁ ਸੁ ਧਾਰੂ ॥ ੨੦੩ ਉਹਿ ਸੁੰਦਰ ਕਹੋ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੂ ॥੪॥
 ੨੦੪ ਨਗਰ ਢੰਢੋਰਾ ਨਾਰਿ ਫਿਰਾਏ ॥ ੨੦੫ ਸਭਹਿਨ ਕਹਿ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਏ ॥
 ੨੦੬ ਉਚ ਨੀਚ ਕੋਈ ਰਹੈ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੦੭ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਭੋਜਨ ਸਭ ਖਾਵੈ ॥੫॥
 ੨੦੮ ਰਾਜਹਿ ਬਾਤ ਕਛੂ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ॥ ੨੦੯ ਨਿਵਤਾ ਦਿਯੋ ਲਖਯੋ ਤ੍ਰਿਯ ਮਾਨੀ ॥
 ੨੧੦ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਏ ॥ ੨੧੧ ਉਚ ਨੀਚ ਸਭ ਨਿਵਤਿ ਬੁਲਾਏ ॥੬॥
 ੨੧੨ ਭੋਜਨ ਖਾਨ ਜਨਾਵਹਿ ਬਿਗਸਹਿ ॥ ੨੧੩ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤਰੇ ਹੈ
 ਨਿਕਸਹਿ ॥ ੨੧੪ ਐਂਠੀ ਰਾਇ ਜਬਾਏ ਤਹਾਂ ॥ ੨੧੫ ਬੈਠਿ ਝਰੋਖੇ ਰਾਨੀ ਜਹਾਂ ॥੭॥
 ੨੧੬ ਰਾਨੀ ਨਿਰਖਿ ਚੀਨ ਤਿਹੋ ਗਈ ॥ ੨੧੭ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹਿ ਸਰਾਹਤ ਭਈ ॥
 ੨੧੮ ਪੌਨਿ ਪੌਨਿ ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁਰਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੧੯ ਜਿਨ ਕਰਤੈ ਇਹੋ ਕੁਅਰ
 ਸਵਾਰਾ ॥੮॥ ੨੨੦ ਲੀਨਾ ਸਖੀ ਪਠਾਇ ਤਿਸੈ ਘਰਿ ॥ ੨੨੧ ਕਾਮਭੋਗ ਕਿਯ ਲਪਟਿ
 ਲਪਟਿ ਕਰਿ ॥ ੨੨੨ ਏਕ ਤਰੁਨ ਅਰੁ ਭਾਂਗ ਚੜਾਈ ॥ ੨੨੩ ਚਾਰ ਪਹਰਿ ਨਿਸਿ
 ਨਾਰਿ ਬਜਾਈ ॥੯॥ ੨੨੪ ਐਂਠੀ ਸੋ ਬਧਿ ਗਯੋ ਸਨੇਹਾ ॥ ੨੨੫ ਜੋ ਮੁਹਿ ਕਹੇ
 ਨ ਆਵਤ ਨੇਹਾ ॥ ੨੨੬ ਭੇਦ ਸਿਖੈ ਤਿਹੋ ਧਾਮ ਪਠਾਏ ॥ ੨੨੭ ਆਧੀ ਰੈਨਿ
 ਨਰੇਸਹਿ ਘਾਏ ॥੧੦॥ ੨੨੮ ਪ੍ਰਾਤ ਚਲੀ ਜਰਬੇ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥ ੨੨੯ ਦਰਬੁ ਲੁਟਾਵਤ
 ਨਾਰਿ ਨਿਲਾਜਾ ॥ ੨੩੦ ਦਿਸਟ ਬੰਧੁ ਸਭ ਕੀ ਅਸਿ ਕਰੀ ॥ ੨੩੧ ਸਭਹੁ ਲਖਾ
 ਅਬਲਾ ਜਰਿ ਮਰੀ ॥੧੧॥ ੨੩੨ ਨਿਕਸਿ ਜਾਰਿ ਸੰਗ ਆਪੁ ਸਿਧਾਰੀ ॥ ੨੩੩ ਭੇਦ
 ਨ ਲਖੈ ਪੁਰਖ ਅਰੁ ਨਾਰੀ ॥ ੨੩੪ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬੰਦ ਕਰਤੀ ਅਸ ਭਈ ॥ ੨੩੫ ਮੂੰਡ
 ਮੂੰਡਿ ਸਭਹਿਨ ਕੋ ਗਈ ॥੧੨॥੧

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਇਕਪਾਵਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੧॥੬੪੮੬॥ ਅਫਜ਼ੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੫੨ ਸੁਨੋ ਭੂਪ ਇਕ ਕਹੋ ਕਹਾਨੀ ॥ ੩੫੩ ਕਿਨਹੂ ਸੁਨੀ ਨ ਆਗੇ ਜਾਨੀ ॥
 ੩੫੪ ਭੂਪ ਸੁ ਬਸਤ੍ਰ ਸੈਨ ਇਕ ਸੋਧੈ ॥ ੩੫੫ ਤਾ ਕੇ ਸਮ ਨ ਨਰਾਧਿਪ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥
 ੩੫੬ ਧਾਮ ਸੁ ਬਸਤ੍ਰ ਮਤੀ ਤਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ੩੫੭ ਬਸਤ੍ਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਉਜਯਾਰੀ ॥ ੩੫੮ ਅਵਲ
 ਚੰਦ ਤਿਹੋ ਠਾਂ ਇਕ ਰਾਵਤ ॥ ੩੫੯ ਰਾਨੀ ਸੁਨਾ ਏਕ ਦਿਨ ਗਾਵਤ ॥੨॥ ੩੬੦ ਬਧਿ
 ਗਯੋ ਤਾ ਸੌ ਐਸ ਸੁਨੇਹਾ ॥ ੩੬੧ ਜਸ ਸਾਵਨ ਕੋ ਬਰਸਤ ਮੇਹਾ ॥ ੩੬੨ ਏਕ ਜਤਨ
 ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਬਨਾਏ ॥ ੩੬੩ ਪਠੈ ਸਖੀ ਤਿਹੋ ਬੋਲਿ ਪਠਾਏ ॥੩॥ ੩੬੪ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੌ

੧. ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ :-

ਕੰਤਾ ਨਾਲਿ ਮਹੇਲੀਆ ਸੇਤੀ ਅੰਗਿ ਜਲਾਹਿ ॥ ਜੋ ਜਾਣਹਿ ਪਿਰੁ ਆਪਣਾ ਤਾ ਤਨਿ ਦੁਖ ਸਹਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਕੰਤ ਨ ਜਾਣਨੀ ਸੇ ਕਿਉ ਅੰਗਿ ਜਲਾਹਿ ॥ ਭਾਵੈ ਜੀਵਉ ਕੈ ਮਰਉ ਦੂਰਹੁ ਹੀ ਭਜਿ ਜਾਹਿ ॥੩॥੪੪॥੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਭ ਮਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਉਹ ਅੰਗ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕਿਸ ਲਈ ਸੜਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਪਤੀ ਜੀਵੇ ਜਾਂ ਮਰੇ ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਰਾ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਸਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੋਟੋ ਉਤਾਰ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਘੱਟ ਕੇ ਇਉਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ। (ਸ੍ਰੀ ਨਵ ਜੋਬਨ ਦੋਇ) ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਸਟਰ ਦਿਲੇ ਰਾਮ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਝਾ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੈ ਚੱਲ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੂੰ ਕਹੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਆਂਗਾ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਉੱਕੀ ਹੀ ਨਾ ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਉ ਲੋਕਿਨ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਕੇ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਵੀ ਨੌ ਜੁਆਨ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸੀ ਅਸੀਂ ਲੋਲੜੀ ਕੱਢਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਇਹ ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਧੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਵੀ ਦੁਰਦਿਸ਼ਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਸੱਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੱਚ ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ -

੧. ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੨. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੇਖੀ ਹੈ।
੩. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਸੀ।
੪. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੫. ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਜੁਆਨ ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਪੈ ਗਈ।
੬. ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਝਣ-ਝਣੀ ਲੱਗ ਗਈ ਭਾਵ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵਾਂ।
੭. ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਜਤਨ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਨਾਲ-
੮. ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਾਂ ॥੪॥
੯. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ।
੧੦. ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।
੧੧. ਕਿ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹੇ।
੧੨. ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਭੋਜਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਐਥੇ ਖਾਣ ॥੫॥
੧੩. ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ।
੧੪. ਉਸਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਜੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸਨੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ।
੧੫. ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਪਕਾ ਲਏ।
੧੬. ਉਚੀਆਂ ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ॥੬॥
੧੭. ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਅਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
੧੮. ਰਾਣੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਤੇ ਖਲੋ ਗਈ ਕਿ ਸਭ ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਦੇ ਸਨ।
੧੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਐਠੀਂ ਰਾਇ ਉਥੇ ਆਇਆ।
੨੦. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਹੱਲ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ॥੭॥
੨੧. ਰਾਣੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ -
੨੨. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ।
੨੩. ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਿਹਾ।
੨੪. ਕਿ ਉਹ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਨਹਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਘੜਿਆ ਹੈ ॥੮॥
੨੫. ਗੱਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।
੨੬. ਉਸ ਨਾਲ ਲਪਟਾ ਕੇ ਹਮ ਬਿਸਤ੍ਰ ਹੋਈ।
੨੭. ਇਕ ਦੋਵੇਂ ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭੰ: ਪ੍ਰੀ ਲਈ।
੨੮. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਉਸੀ ਐਠੀ ਰਾਇ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਖੜਕਾਇਆ ॥੯॥
੨੯. ਹੁਣ ਐਠੀ ਰਾਇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ।
੩੦. ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
੩੧. ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਭੋਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।
੩੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਰਾਜਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
੩੩. ਸਵੇਰੇ ਉਸਦੀ ਅਰਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸੜਨ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ।
੩੪. ਉਹ ਨਿਰਲੱਜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ ਲਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ
੩੫. ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ
੩੬. ਸਾਰੇ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਣੀ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ਹੈ ॥੧੧॥
੩੭. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਜਦ ਉਹ ਨਿਕਲ ਕੇ ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ।
੩੮. ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੋਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ।
੩੯. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾ ਬੰਦ ਕੀਤੀ।
੪੦. ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਗਈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਵਿੰਸਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੧॥੬੪੮॥ਚਲਦਾ॥
੪੧. ਚੌਪਈ ॥ ਵਜੀਰ-ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ! ਸੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
੪੨. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੋਟ ਵਿਚ ਆਈ।
੪੩. ਇਕ ਰਾਜਾ-ਸੂਬਸਤ੍ਰ ਸੈਨ ਸੋਭਿਦਾ ਸੀ।
੪੪. ਉਸਦੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧॥
੪੫. ਉਸਦੇ ਘਰ ਸੂਬਸਤ੍ਰ ਮਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ।
੪੬. ਬਸਤ੍ਰਾ ਵਤੀ ਨਗਰੀ ਇਕ ਬੜੀ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ।
੪੭. ਅਵਲ ਚੰਦ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਗਵੱਯਾ ਸੀ।
੪੮. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਸੁਣ ਲਿਆ ॥੨॥
੪੯. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਦਾ ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧ ਗਿਆ।
੫੦. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਝੜੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਟਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।
੫੧. ਇਕ ਵੰਗ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ।
੫੨. ਗੱਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੩॥
੫੩. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ-

ਜੇ ਮਾਸਟਰ ਦਿਲੋ ਰਾਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾਉਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਆਪ ਬੀਤੀ ਉਦਾਹਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ - ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਭਰਾ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਮੋਨਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਾਘੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਰਾਲੀ ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ ਗਏ ਸੀ। ਪਰ ਮਾਘੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਮਾਘੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਾ ਨੀਅਤ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਕੇ ਹੀ ਮਨ ਮਤੀਏ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਯੁਸਾਰ ਬੇਦੀ ਵਿਆਹ ਵੇਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਬਹਿਨੋਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਨੰਦ ਵਿਧੀ ਕਰਨੀ ਹੈ - ਤਾਂ ਉਤਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਅਨੰਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੰਦਾ ਭੋਜਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡੇਰੇ ਆ ਕੇ ਰਾਤ ਦੇ ੯ ਵਜੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਖੇ ਭਰਾ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਨਾਲ ਇਹ ਕਲਪਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ ਬੜੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵੇਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਆਨੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਲਈ (ਭਬਾਤ) ਵਾਲੇ ਸਾਥੋਂ ਮੋਹਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਬਸ ਸਾਡੀ ਹੋਣੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਲਗ ਪਗ ਇਹ ਕਲਪਣਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਮੈਂ ਰਜਾਈ ਵਿਚ ਕੋਲ ਹੀ ਸਿਰ ਮੁੱਥ ਲਪੇਟੀ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਪਰ ਉਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਵੇਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ - ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਗੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸੀ ਹੋਰ ਸਭ ਭੁਝ ਪਿਛੋਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਸ੍ਰ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ - ਅਨੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੈਟ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਾਤ ਦੇ ੧੧ ਵਜੇ ਚੁਕੇ ਸਨ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕੀਮਤ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਬੜੇ ਭਾਈ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਹੁਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਜਾਂ ਤਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬੋਝ ਨਾ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਦਰਜਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਕਾਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸਦਕਾ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਵੀ

ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਨਾ ॥ ^੧ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪਿਯ ਕੋ ਰਸ ਲੀਨਾ ॥ ^੨ਰਾਜ ਪਾਟ ਸਭਹੀ
ਸੁ ਬਿਸਾਰਯੋ ॥ ^੩ਤਾ ਕੇ ਹਾਥ ਬੇਚਿ ਜੀਯ ਡਾਰਯੋ ॥੪॥ ^੪ਸਭ ਅਤੀਤ
ਗ੍ਰਿਹਿ ਨਿਵਤਿ ਪਠਾਏ ॥ ^੫ਬਸਤੁ ਭਗੋਹੈ ਤਿਹ ਪਹਿਰਾਏ ॥ ^੬ਆਪਹੁ ਬਸਤੁ
ਭਗੋਹੈ ਧਰਿਕੈ ॥ ^੭ਜਾਤੁ ਭਈ ਤਿਹੁ ਸਾਥ ਨਿਕਰਿਕੈ ॥੫॥ ^੮ਚੋਬਦਾਰ ਕਿਨਹੂੰ
^੯ਸਭਹਿਨ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਠਹਰਾਈ ॥ ^{੧੦}ਜਬ ਵਹੁ ਜਾਤ ਕੋਸ
ਬਹੁ ਭਈ ॥ ^{੧੧}ਤਬ ਰਾਜੈ ਪਾਛੈ ਸੁਧ ਲਈ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਬਾਵਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੨॥੬੪੯੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੨}ਇਸਕ ਤੰਬੋਲ ਸਹਰ ਜਹੁ ਸੋਹੈ ॥ ^{੧੩}ਇਸਕ ਤੰਬੋਲ ਨਰਿਸ ਤਹੁ
ਕੋ ਹੈ ॥ ^{੧੪}ਇਸਕ ਪੇਚ ਦੇ ਤਾ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ^{੧੫}ਸੁੰਦਰਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮਹਿ
ਜਾਨੀ ॥੧॥ ^{੧੬}ਕਾਜੀ ਬਸਤੁ ਏਕ ਤਹੁ ਭਾਰੋ ॥ ^{੧੭}ਆਰਫ ਦੀਨ ਨਾਮ
ਉਜਿਆਰੋ ॥ ^{੧੮}ਸੁਤਾ ਜੇਬਤੁਲ ਨਿਸਾ ਤਵਨ ਕੀ ॥ ^{੧੯}ਸਸਿ ਕੀ ਸੀ ਦੁਤਿ
ਲਗਤ ਜਵਨ ਕੀ ॥੨॥ ^{੨੦}ਤਹੁ ਗੁਲਜਾਰ ਰਾਇਕ ਇਕ ਨਾਮਾ ॥ ^{੨੧}ਬਕਿਤ
ਰਹਤ ਨਿਰਖਤ ਜਿਹੁ ਬਾਮਾ ॥ ^{੨੨}ਸੋ ਕਾਜੀ ਕੀ ਸੁਤਾ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਮਦਨ
ਬਾਨ ਤਨ ਤਾਂਹਿ ਪਰਹਾਰਾ ॥੩॥ ^{੨੪}ਹਿਤੁ ਜਾਨਿ ਇਕ ਸਖੀ ਬੁਲਾਈ ॥
^{੨੫}ਤਾਕਹੁ ਕਹਾ ਭੇਦ ਸਮੁਝਾਈ ॥ ^{੨੬}ਜੋ ਤਾਕਹੁ ਤੈ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ^{੨੭}ਮੁਖ
ਮਾਂਗੈ ਸੋਈ ਬਹੁ ਪਾਵੈ ॥੪॥ ^{੨੮}ਸਖੀ ਗਈ ਤਬਹੀ ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ^{੨੯}ਆਨਿ
ਮਿਲਾਇ ਦਯੋ ਤਿਨ ਸੁਭ ਮਤਿ ॥ ^{੩੦}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਦੁਹੁ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੩੧}ਤਜਿ
ਕਰਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥੫॥ ^{੩੨}ਅਸ ਗੀ ਅਟਕਿ ਤਵਨ ਪਰ ਤਰੁਨੀ ॥
^{੩੩}ਜੋਰਿ ਨ ਸਕਤ ਪਲਕ ਸੋ ਬਰਨੀ ॥ ^{੩੪}ਰੋਨਿ ਦਿਵਸ ਤਿਹੁ ਪ੍ਰਭਾ ਨਿਹਾਰੈ ॥
^{੩੫}ਪੰਨਾ ਜਨਮ ਕਰਿ ਅਪਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥੬॥ ^{੩੬}ਪੰਨਿ ਪੰਨਿ ਤਵਨ ਦਿਵਸ
ਬਡਭਾਰੀ ॥ ^{੩੭}ਜਿਹੁ ਦਿਨ ਲਗਨ ਤੁਮਾਰੀ ਲਾਗੀ ॥ ^{੩੮}ਅਬ ਕਛੁ ਐਸ
ਉਪਾਵ ਬਨੈਯੈ ॥ ^{੩੯}ਜਿਹ ਛਲ ਪਿਯ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧੈਯੈ ॥੭॥ ^{੪੦}ਬੋਲਿ ਭੇਦ
ਸਭ ਪਿਯਹਿ ਸਿਖਾਯੋ ॥ ^{੪੧}ਰੋਮਨਾਸ ਤਿਹੁ ਬਦਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ^{੪੨}ਸਭ ਹੀ ਕੇਸ
ਦੁਰ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ^{੪੩}ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਨਹਿ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੈ ॥੮॥ ^{੪੪}ਸਭ ਤ੍ਰਿਯ
ਭੋਸ ਧਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਬ ॥ ^{੪੫}ਠਾਢਾ ਭਯੋ ਅਦਾਲਤਿ ਮੈ ਤਬ ॥ ^{੪੬}ਕਹਿ ਮੁਰਿ
ਚਿਤ ਕਾਜੀ ਸੁਤ ਲੀਨਾ ॥ ^{੪੭}ਮੈ ਚਾਹਤ ਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ਕੀਨਾ ॥੯॥ ^{੪੮}ਕਾਜੀ
ਕਾਢਿ ਕਿਤਾਬ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੪੯}ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਇਹੈ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੫੦}ਜੋ ਆਵੈ
ਆਪਨ ਹੂੰ ਰਾਜੀ ॥ ^{੫੧}ਤਾਕਹੁ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤ ਕਛੁ ਕਾਜੀ^੦ ॥੧੦॥

੧. ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਗੁੱਤ ਪਿਛੇ ਮੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਰ ਕੋ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਭੁਰਾ ਨਾ
ਸੋਚਕੇ ਰਾਜ ਘਰਾਣਾ ਤਿਆਗਕੇ ਕੀ ਇਕ ਫਕੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ। ਉਹ ਵੀ ਫੌਕਾ ਭੋਖ ਬਣਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧੋਖਾ ਦੇ
ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕੇਗੀ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :

ਭੋਖ ਦਿਖਾਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕਉ ਵਸ ਕੀਨ ॥ ਅੰਤਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਉ ਬਾਸ ਨਰਕ ਮੋ ਲੀਨ ॥

ਪਰ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਬੋਠੀਆਂ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕਾਮੁਕ ਸੁਖ ਦੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਤੋੜਕੇ ਪਾਪ ਦੀ
ਨਦੀ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜਜ਼ਬਾਤ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਪਾਪ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਦੀਆਂ ?
ਲਖ ਚੋਰੀਆਂ ਲਖ ਜਾਰੀਆਂ ਲਖ ਕੁੜੀਆਂ ਲਖ ਗਾਲ ॥ ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਸੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥ਅੰਗ ੪੭੧॥ਮ:੧॥

੦. ਜਿਹੜਾ ਮੌਲਵੀ ਹਰ ਰੋਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਫਤਵੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਸਕਿਸਤਾ ਹੋ ਕੇ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ
ਆਹ ਉਦਾਹਰਨ ਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ :-ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਰਾਜੀ, ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ ਕਾਜੀ

● ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ :- ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ
ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥ ਭਾਵ ਇਹ ਤਿਨ ਅਵਸਥਾ ਸਭ ਤੇ ਭੁਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਫਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹਰਿ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ
ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਿਰਥੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ (ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨ)੩੫ ਅੰਗ ੧੪੨੮॥ਮ:੯॥

ਅੱਜ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਸੂਰ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ? ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਔਲਾਦ
ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਸ਼ੈਸ਼ ਸਿਖਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਔਲਾਦ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਟੀ ਵਿਚ ਬਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ
ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਾਵਨ ਬਚਨ :-

ਦਿਸਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਬੰਧਨਿ ਬਾਧੈ ਹਉ ਤਿਸ ਕੈ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ ਭੁਲਾ ਫਿਰੈ ਅਜਾਈ ॥ਅੰਗ ੧੩੨੯॥ਮ:੧॥
ਪਰ ਜੋਚੋ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਲਈ ਕੀ ਉਪਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ

ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ ਪਰ ਹੋ ਗਈ ।

੧. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਖ ਮਾਣਿਆ ।
  ੨. ਰਾਜ ਦਾ ਪਟਿਬਰ ਸਭ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩. ਰਾਵਲ ਚੰਦ ਗਵੀਏ ਜੋਗੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
  ੪. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
  ੫. ਆਪ ਵੀ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾ ਲਏ ।
  ੬. ਰਾਵਲ ਚੰਦ ਗਵੀਏ ਨੂੰ ਵੀ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੭. ਆਪ ਵੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ॥੫॥
  ੮. ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨਾਂ ਕੋਈ ਸਾਧਣੀ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ।
  ੯. ਸਾਰੇ ਇਹੀ ਸਮਝੇ ਕਿ ਇਸ ਜੋਗੀ ਦੀ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ।
  ੧੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੋਹ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ।
  ੧੧. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ॥੬॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਵਿਜਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੨॥੬੫੯੪॥ਚਲਦਾ॥

੧੨. ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ਼ਕ ਤੰਬੋਲ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਥੇ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ।
੧੩. ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇਸ਼ਕ ਤੰਬੋਲ ਸੀ ।
੧੪. ਇਸ਼ਕ ਪੇਚ ਦੇ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੧੫. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ॥੧॥
੧੬. ਉਥੇ ਇਕ ਤਕੜਾ ਕਾਜੀ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ।
੧੭. ਜਿਸਦਾ ਆਰਫ਼ਦੀਨ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਸੀ ।
੧੮. ਉਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ (ਜੇਬ ਤੁਲ ਨਿਸ਼ਾ) ਸੀ ।
੧੯. ਜਿਸ ਦੀ ਦਿਖ ਚੰਦਮਾ ਜਿਹੀ ਸੀ ॥੨॥
੨੦. ਉਥੇ ਇਕ ਗੁਜਾਰ ਰਾਇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ ।
੨੧. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
੨੨. ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੨੩. ਕਾਮ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
੨੪. ਇਕ ਇਤਬਾਰੀ ਸਖੀ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੨੫. ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।

ਕਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਚਾਰ ਕੋਡੀਆਂ ਅਸਾਂ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣੀ - ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕਿਥੋਂ ਲਗੇਗੀ, ਉਹ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ? ਅਸਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਦਰ ਕਿਥੋਂ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬੜੀ ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ - ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ : ਓ. ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥ ਆਪਾ ਮਧੇ ਅਪੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ॥੧॥

ਅ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ ॥੨॥ਅੰਗ੧੩੨੯॥੧॥

ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸਦਕਾ (ਉਗ੍ਰਦੇਇ) ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਰਾਜ ਪਾਟ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪਾਲਨਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਾਤਲ ਬਣ ਗਈ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਖਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਬੜੀ ਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਿੱਛੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਤੱਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਡਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਅਲੀ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਤੇ ਗੁੰਬਲਦਾਰ ਮਹੌਲ ਬਣਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਈ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ । ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੁਰਾਚਾਰਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਜਿਸ ਪਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਪੁਰਬ ਭੋਗਣ ਤੇ ਹਲਫ਼ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਪਤੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਸੌਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ? ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਬੁਰਾ ਹਸਰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਮ ਹੈ ।

ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਬੂ - ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੇਠ ਟਿੱਬਿਉਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ੨੭ ਜੂਨ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ) ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ (ਬਾੜਾ) ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਮੈਂਬਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ (ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਤਲ ੧ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਮਿੰਨੀ ਬਾਵਾ (੨੯) ਸਾਲ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਆਦਮਪੁਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਸ੍ਰੀ ਇਕਬਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ੧੯੮੬ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ ਪਟਿਆਲਾ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ ਪਟਿਆਲਾ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ । ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ । ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਮਾਨਤ ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਜੇਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ । ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਸਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੁਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਦਸਤੂਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ੩੫ ਸਾਲ ਜੋ ੧ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ੪ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ (ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ) ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ (ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ) ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਰੋਪੀ) ਨੂੰ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ॥

੨੬. ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਂ ।
੨੭. ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਇਨਾਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪॥
੨੮. ਸਖੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨੯. ਉਸ ਸਮਝਦਾਰ ਸਖੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ।
੩੧. ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਦਾ ਭੈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
੩੨. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਅਟਕ ਗਈ ਹਾਂ ।
੩੩. ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੩੪. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ।
੩੫. ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪੰਨ ਜਨਮ ਸਮੇਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਤੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ॥੬॥
੩੬. ਉਹ ਦਿਨ ਪੰਨ ਸੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
੩੭. ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ।
੩੮. ਹੁਣ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਇ ਵੰਗ ਸੋਚੀਏ ਜਾਂ ਕਰੀਏ
੩੯. ਜਿਸ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਜਾਵਾਂ ॥੭॥
੪੦. ਉਸ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ
੪੧. ਵਾਲ ਸਫਾ ਉਸੇ ਤਨ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੨. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰੋਮ ਲਾਹ ਸੁਟੇ ।
੪੩. ਇਹ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਾਂ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼-ਪਛਾਣਿਆਂ ਨਾਂ ਜਾਵੇ ॥੮॥
੪੪. ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੪੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਅਰਥਾਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜੀ ਹੋਈ-ਜਿਥੇ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ (ਆਰਫ਼ਦੀਨ) ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ।
੪੬. ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਿਲ (ਆਰਫ਼ਦੀਨ) ਕਾਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ-
੪੭. ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਤੀ ਬਣਾ ਲਵਾਂ ॥੯॥
੪੮. ਕਾਜੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਖੀ ।
੪੯. ਉਸਨੇ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ।
੫੦. ਕੁੜੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹੇ ।
੫੧. ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਜੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਨੋਟ:-ਇਥੋਂ ਹੀ ਕਹਾਵਤ ਤੁਰੀ ਹੋ-“ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਰਾਜੀ ਤੇ ਕੀ ਕਰੇ ਕਾਜੀ” ॥੧੦॥

ਯਹ ਹਮਰੇ ਸੁਤ ਕੀ ਭੀ ਦਾਰਾ ॥ ੧੦੫ ॥ ਯਾ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਪੁਤਿਪਾਰਾ ॥ ੧੦੬ ॥
 ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ ਕਛੂ ਨ ਚੀਨੀ ॥ ੧੦੭ ॥ ਨਿਰਖਿਤ ਸਾਹ ਮੁਹਰ ਕਰਿ ਦੀਨੀ ॥ ੧੦੮ ॥
 ਮੁਹਰ ਕਰਾਇ ਧਾਮ ਵਹਿ ਗਏ ॥ ੧੦੯ ॥ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਧਰਿ ਆਵਤ ਭਯੋ ॥ ੧੧੦ ॥
 ਦਿਨ ਦੁਤਿਯ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਗੀ ॥ ੧੧੧ ॥ ਪਾਤਸਾਹ ਬੈਠੇ ਬਡਭਾਰੀ ॥ ੧੧੨ ॥
 ਕੋਟਵਾਰ ਥੋ ਜਹਾਂ ॥ ੧੧੩ ॥ ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਧਰਿ ਆਯੋ ਤਹਾਂ ॥ ੧੧੪ ॥ ਸੰਗ ਸੁਤਾ ਕਾਜੀ
 ਕੀ ਆਨੀ ॥ ੧੧੫ ॥ ਸਾਹ ਸੁਨਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੧੬ ॥ ਨਿਰਖਹੁ ਕਾਜਿ
 ਸੁਤਾ ਮੁਹਿ ਬਰਾ ॥ ੧੧੭ ॥ ਆਪਹਿ ਗੀਤ ਮਦਨ ਪਤਿ ਕਰਾ ॥ ੧੧੮ ॥ ਵਹੈ ਮੁਹਰ
 ਹਜਰਤਿਹਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੧੯ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਆਪੁ ਕਰਾਈ ॥ ੧੨੦ ॥ ਨਿਰਖਤ
 ਮੁਹਰ ਸਭਾ ਸਭ ਹਸੀ ॥ ੧੨੧ ॥ ਕਾਜਿ ਸੁਤਾ ਮਿਤਵਾ ਗ੍ਰਿਹ ਬਸੀ ॥ ੧੨੨ ॥ ਕਾਜੀ
 ਹੋ ਚੁਪ ਹੋ ਕਰਿ ਰਹਾ ॥ ੧੨੩ ॥ ਨਾਇ ਕਿਯਾ ਤੈਸਾ ਫਲ ਲਹਾ ॥ ੧੨੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
 ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਕਾਜੀ ਛਲਾ ਬਸੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ੧੨੫ ॥ ਲਖਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਤੁਰਾਨ
 ਕੇ ਹੈ ਨ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਾਮ ॥ ੧੨੬ ॥ ੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੋ ਤ੍ਰਿਪਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੩॥੬੫੦੮॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਹੁ ਰਾਜ ਇਕ ਕਥਾ ਉਚਾਰੋ ॥ ੨੪ ॥ ਜਿਯ ਤੁਮਰੇ ਕੋ ਭਰਮ
 ਨਿਵਾਰੋ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਸਨਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਦੱਛਿਨ ॥ ੨੬ ॥ ਬਿਸਨ ਚੰਦ ਤਹ ਭੂਪ
 ਬਿਚੱਛਨ ॥ ੨੭ ॥ ਉਗ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤਹ ਸਾਹੁ ਭਨਿਜੈ ॥ ੨੮ ॥ ਕਵਨ ਭੂਪ ਪਟਤਰ
 ਤਿਹ ਦਿਜੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਰਨ ਭੂਮਕ ਦੇ ਤਿਹ ਬਾਲਾ ॥ ੩੦ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਲਖੋ ਜਾਤੇ
 ਉਜਿਆਲਾ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁੰਭ ਕਰਨ ਕਹਿ ਹੁਤੀ ਬਿਵਾਹੀ ॥ ੩੨ ॥ ਦਿਨ ਏਕ ਨਿਰਖ
 ਨਿਪ ਚਾਹੀ ॥ ੩੩ ॥ ਜਤਨ ਬਕਯੋ ਕਰਿ; ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥ ੩੪ ॥ ਕੋਪ ਬਢਾ ਅਤਿ
 ਹੀ ਨਰ ਰਾਈ ॥ ੩੫ ॥ ਦੇਖਹੁ ਇਹੁ ਅਬਲਾ ਕਾ ਹੀਯਾ ॥ ੩੬ ॥ ਜਿਹੋ ਕਾਰਨ
 ਹਮ ਅਸ ਛਲ ਕੀਆ ॥ ੩੭ ॥ ਰੰਕ ਛੋਰਿ ਕਰਿ ਰਾਵ ਨ ਭਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਬਹੁ ਭਿੱਤਨ
 ਕਹਿ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਚਾਕਰ ਤਹਿ ਗਏ ॥ ੪੦ ॥ ਘੋਰ ਲੇਤ
 ਤਾ ਕੋ ਘਰ ਭਏ ॥ ੪੧ ॥ ਤਾ ਕੇ ਪਤਿ ਕਹਿ ਹਨਾ ਰਿਸਾਈ ॥ ੪੨ ॥ ਭਾਜਿ ਗਈ
 ਤ੍ਰਿਯ ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥ ੪੩ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਥ ਜਬ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਇਹੈ
 ਚੰਚਲਾ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ੪੫ ॥ ਕਵਨ ਜਤਨ ਰਾਜਾ ਕਹਿ ਮਰਿਯੋ ॥ ੪੬ ॥ ਅਪਨੇ
 ਪਤਿ ਕੋ ਬੈਰ ਉਤਰਿਯੋ ॥ ੪੭ ॥ ਲਿਖ ਪਤਿਯਾ ਪਠਈ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥ ੪੮ ॥ ਬੈਠੇ
 ਹੁਤੇ ਨਰਾਧਿਪ ਜਹਾਂ ॥ ੪੯ ॥ ਮੋਹ ਰਾਨੀ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ॥ ੫੦ ॥ ਮੁਹਿ ਭੂਪ
 ਆਜੁ ਹੀ ਬਰਹੁ ॥ ੫੧ ॥ ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਨਿਪ ਬੋਲਿ ਪਠਾਈ ॥ ੫੨ ॥ ਪਰ ਕੀ

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਾੜਦਾ ਤੇ ਕੁਟ ਮਾਰ ਤੱਕ ਨੱਬਤ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਗੌੜੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਤੋੜਨੀ ਬੜੀ ਅਉਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਾਜੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੁੱਤਰ (ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ) ਹੋਪੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਅੱਗੋਂ ਰੋੜਾ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ੨੫-੨੬ ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, (ਖੰਡਾ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ) ਲੈ ਕੇ - ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਏ ਜਿਥੇ (ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ) ਨੇ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ੨੯ ਸਾਲ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਦੁਹਿਦਸ਼ਾ ਬੀਤਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਵਜਾਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ --- ਲਿਖਣ ਦਾ ਚਾਉ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਟ ਮਾਰ ਵੀ ਖਾਧੀ ਇਕੋ ਇਕ ਜੁਆਨ ਪੁੱਤਰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਲਫ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰੇ ਲਏ ਸਨ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਯਾਰ ਦਾ ਸੁੱਖ ਲੈਣ ਲਈ। ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਦੱਸਣ ਦੀ ਰਿਕਪਾ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਸਟੋਰੀ ਨੂੰ ਕੀ ਉਹ ਅਸਲੀਲ ਕਹਿਣਗੇ ਜੇ ਅਸਲੀਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਛਪੀ? ਜੇ ਇਹ ਅਸਲੀਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਲਿਖਤ ਅਸਲੀਲ ਕਿਉਂ? ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੧੯ ਮਾਰਚ ੧੯੯੪ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਅਸਲੀਲਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਹੈ - ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਚੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪੇਂਸ, ਕਿਤੇ ਕੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਈ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਚੁੰਮਣ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਲੇਖਕ - ਪੰ: ੨੧ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਦੇ ਚੇਤਨ ਵਰਗ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ

੧. ਆਰਫਦੀਨ ਕਾਜੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣ ਗਈ ।
੨. ਅਸੀਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਵਰਿਤ ਕਰਾਂਗੇ
੩. ਉਸ ਮੁਰਖ ਕਾਜੀ ਨੇ ਅੰਦੁਲਾ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੪. ਸੁੰਦਰ ਕੁੜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੧॥
੫. ਗੁਜਾਰ ਰਾਇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁਹਰ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੬. ਤੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਰਸ ਦਾ ਵੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ
੭. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਚਹਿਰੀ ਲੱਗੀ ।
੮. ਰਾਜਾ ਭਾਗ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ॥੧੨॥
੯. ਜਿਥੇ ਕਾਜੀ ਤੇ ਕੋਤਵਾਲ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ।
੧੦. ਗੁਜਾਰ ਰਾਇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੧੧. ਤੇ ਕਾਜੀ (ਆਰਫਦੀਨ) ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈ ।
੧੨. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ॥੧੩॥
੧੩. ਕਿ ਆਹ ਵੇਖੋ ਇਸ ਕਾਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
੧੪. ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।
੧੫. ਉਹ ਕਲ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਤੇ ਲੱਗੀ ਮੋਹਰ ਉਸਨੂੰ ਵਖਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਤੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।
੧੬. ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਨੈ ਤੇ ਕਾਜੀ ਕਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੧੪॥
੧੭. ਉਹ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਹੱਸ ਪਈ ।
੧੮. ਹੁਣ ਕੱਲ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਕਾਜੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਉਹ ਕਾਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾ ਵੱਸੀ ।
੧੯. ਕਾਜੀ ਵਿਚਾਰਾ ਚੁੱਪ ਦਾ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੨੦. ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਉਸਨੇ ਕਲ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹੇ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੫॥
੨੧. ਐਸੇ ਹੋਏ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਜੀ ਠੱਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਵੱਸੀ ।
੨੨. ਇਹਨਾਂ ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਹੀ ॥੧੬॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰਵਿੰਜਵੀਂ ਕਥਾ
- ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੩॥੬੫੦੮॥ਚਲਦਾ॥
੨੩. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।
੨੪. ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।
੨੫. ਦੱਖਨ ਦੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਸਨਾਵਤੀ ਨਗਰ ਹੈ ।
੨੬. ਉਥੇ ਬਿਸਨ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ॥੧॥
੨੭. ਉਥੇ ਇਕ ਉਗ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ।
੨੮. ਕਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।
੨੯. ਰਨ ਭੁਮਕ ਦੇਇ ਉਸਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ।
੩੦. ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਚੰਦਵਾਂ ਨੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਸੀ ॥੨॥
੩੧. ਉਹ ਸੁੰਭ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੩੨. ਰਨ ਭੁਮਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀ ।
੩੩. ਜਤਨ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆਈ ।
੩੪. ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ॥੩॥
੩੫. ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ।
੩੬. ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਤਨੇ ਢੰਗ ਵਰਤੇ ਹਨ ।
੩੭. ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਤੀ ਛੱਡ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ।
੩੮. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
੩੯. ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨੌਕਰ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ
੪੦. ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
੪੧. ਹੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੨. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਤੇ ਵਲ ਭੱਜ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆਈ ॥੫॥
੪੩. ਜਦੋਂ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਵੇਖਿਆ ।
੪੪. ਉਸ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਢੰਗ ਸੋਚਿਆ ਕਿ -
੪੫. ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।
੪੬. ਤਾਂਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ॥੬॥
੪੭. ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੪੮. ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ ਚਿੱਠੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ-
੪੯. ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਲਵੇਂ ।
੫੦. ਐ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਵਰ ਲੈ ॥੭॥
੫੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਸੁਣ ਕੇ ਜਦੋਂ ਝੁਲਾ ਲਈ ।
੫੨. ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ.....
- ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਿਆਨ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਿਹੜੇ ਵੀਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਪਲਭਧ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਚਰਿਤਰ ਪਖਿਆਨ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਐਸੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਣੀ ਵਾਜਬ ਹੈ ? - ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਕਿ ਕੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਹੈ ? ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਨਾ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਪੂਰਵਕ ਚਿਤਰਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ - ਚੰਦ ਉਦਾਹਰਣਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਜੋਗ ਭਰਮ ਤੋੜ ਕੇ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਤੇ ਧਰਕੇ ਸੁਰਤ ਦੀ ਡੋਰੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜਿੰਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਰਤੀ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਤੇ ਜੋਗ ਹੈ । ਪੜ੍ਹੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ :-
- ੳ. ਪਿਰ ਸੇਤੀ ਧਨ ਪ੍ਰੇਮ ਰਚਾਏ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਥਾ ਚਿਤ੍ਰ ਲਾਏ ॥ ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਧਨ ਖਰੀ ਸੁਹੇਲੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੀ ਜੀਉ ॥੨॥
- ਸਹਸਾ ਤੋੜੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ॥ ਸਹਜੇ ਸਿਫਤੀ ਧਣਖੁ ਚੜਾਏ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਸੁੰਦਰਿ ਜੋਗਾਧਾਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥ ਅੰਗ ੯੯੩॥ਮ:੧॥
- ਅ. ਭੁਆਰ ਕੀਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਬੁ ਭਤਾਰਾ ॥੩॥ਅੰਗ੭੯੨॥ਕਬੀਰ ਜੀ॥
- ੲ. ਧਨੁ ਸੋਗਾਨਿ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰੁ ਪਛਾਨੈ ॥ ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਤਜੈ ਅਭਿਮਾਨੈ ॥ ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ॥੧॥
- ਸੁਨਿ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ ਨੀਸਾਨੀ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ ਤਜਿ ਲਾਜ ਲੋਕਾਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
- ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਕਉ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਸੋਈ ਕਮਾਵੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ॥ ਸਾ ਸੋਗਾਨਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ ॥੨॥ਅੰਗ ੭੩੭॥ਮ:੫॥
- ਸ. ਨਵਰੰਗ ਲਾਲੁ ਸੇਜ ਰਾਵਣ ਆਇਆ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਿਰ ਧਨ ਮਿਲਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥੪॥ ਉਹੀ ॥
- ਹ. ਮੈ ਕਾਮਣਿ ਮੋਹਾ ਕੰਤੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਜੇਹਾ ਕਰਾਏ ਤੇਰਾ ਕਰੀ ਸੀਗਾਰੁ ॥੧॥ ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕਰੇ ਭੋਗੁ ॥
- ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋਗੁ ॥੧॥ਅੰਗ੧੧੨੮॥ਮ:੩॥
- ਕ. ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭੋਗ ਕਰਹਿ ਨਵਖੰਡ ਰਾਜ ਕਮਾਹਿ ॥ਅੰਗ ੨੬॥ ਮ:੩॥
- ਖ. ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਜਿਉ ਦੁਗਗਣਿ ਤਨਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥ ਸੋਜੇ ਕੰਤੁ ਨ ਆਵਈ ਨਿਤਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥ਅੰਗ ੩੧॥ ਮ:੩॥
- ਗ. ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ ਦਹ ਦਿਸ ਸਾਰੀ ॥ ਮਾਣੈ ਰੰਗ ਭੋਗ ਬਹੁ ਨਾਰੀ ॥ਅੰਗ ੧੭੬॥ਮ:੫॥
- ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਇਤਨੇ ਹੀ ਬਖੇਰੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੁਭਾਵਕ ਬਖੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਰਾਮਾਇਣ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ, ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿਕ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਗਿਣ ਕੇ ਦੱਸੇ

ਤਿਯ; ਰਾਨੀ ਠਹਰਾਈ ॥ ^੧ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਆਨੋ ॥ ^੨ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਜੜ੍ਹ ਕਛੁ ਨ ਪਛਾਨੋ ॥੮॥ ^੩ਸੰਗ ਅਪਨੇ ਤਾ ਕੋ ਲੈ ਸੋਯੋ ॥
^੪ਚਿਤ ਕੋ ਭਰਮੁ ਸਕਲ ਹੀ ਖੋਯੋ ॥ ^੫ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੂੰ ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ ॥ ^੬ਕਾਢਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਰਿ ਤਿਨ ਘਾਯੋ ॥੯॥ ^੭ਨਿਪ ਕਹੁ ਮਾਰਿ ਵੈਸ ਹੀ ਡਾਰੀ ॥
^੮ਤਾ ਪਰ ਤਯੋਂ ਹੀ ਬਸਤ੍ਰ ਸਵਾਰੀ ॥ ^੯ਆਪੁ ਜਾਇ ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਤਨ ਜਲੀ ॥
^{੧੦}ਨਿਰਖਹੁ ਚਤੁਰਿ ਨਾਰਿ ਕੀ ਭਲੀ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੧੧}ਬੈਰ ਲਿਯਾ ਨਿਜੁ
ਨਾਹਿ ਕੋ ਨਿਪ ਕਹੁ ਦਿਯਾ ਸੰਘਾਰਿ ॥ ^{੧੨}ਬਹੁਰਿ ਜਰੀ ਨਿਜੁ ਨਾਥ ਸੋ
ਲੋਗਨ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਰਿ* ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਚੌਵਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੪॥੬੫੧੯॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੩}ਸੁਨਹੁ ਭੂਪ ਇਕ ਕਥਾ ਨਵੀਨੀ ॥ ^{੧੪}ਕਿਨਹੂੰ ਲਖੀ ਨ
ਆਗੇ ਚੀਨੀ ॥ ^{੧੫}ਰਾਧਾ ਨਗਰ ਪੂਰਬ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ॥ ^{੧੬}ਰੁਕਮ ਸੈਨ ਰਾਜਾ
ਇਕ ਤਹਾਂ ॥੧॥ ^{੧੭}ਸ੍ਰੀ ਦਲਗਾਹ ਮਤੀ ਤਿਯ ਤਾ ਕੀ ॥ ^{੧੮}ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ
ਤੁਲਿ ਨ ਵਾ ਕੀ ॥ ^{੧੯}ਸੁਤਾ ਸਿੰਧੁਲਾ ਦੇਇ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੨੦}ਪਰੀ ਪਦਮਨੀ
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਕਹਿਜੈ ॥੨॥ ^{੨੧}ਤਹਿਕ ਭਵਾਨੀ ਭਵਨ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੨੨}ਕੋ ਦੂਸਰ
ਪਟਤਰ ਤਿਹਿ ਦੀਜੈ ॥ ^{੨੩}ਦੇਸ ਦੇਸ ਏਸੂਰ ਤਹ ਆਵਤ ॥ ^{੨੪}ਆਨਿ
ਗਵਰਿ ਕਹੁ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਤ ॥੩॥ ^{੨੫}ਭੁਜਬਲ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਨਿਪ ਆਯੋ ॥
^{੨੬}ਭੋਜਰਾਜ ਤੇ ਜਨੁਕ ਸਵਾਯੋ ॥ ^{੨੭}ਨਿਰਖਿ ਸਿੰਧੁਲਾ ਦੇ ਦੁਤਿ ਤਾ ਕੀ ॥
^{੨੮}ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਚੋਰੀ ਭੀ ਵਾ ਕੀ ॥੪॥ ^{੨੯}ਆਗੇ ਹੁਤੀ ਅੰਰ ਸੋ ਪਰਨੀ ॥
^{੩੦}ਅਬ ਇਹ ਸਾਥ ਜਾਤ ਨਹਿ ਬਰਨੀ ॥ ^{੩੧}ਚਿਤ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ
ਬਿਚਾਰਤ ॥ ^{੩੨}ਸਹਚਰਿ ਪਠੀ ਤਹਾ ਹੂੰ ਆਰਤਿ ॥੫॥ ^{੩੩}ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਤੈਂ
ਪਰ ਮੈਂ ਅਟਕੀ ॥ ^{੩੪}ਭੂਲਿ ਗਈ ਸਭ ਹੀ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥ ^{੩੫}ਜੋ
ਮੁਹਿ ਅਬ ਤੁਮ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ^{੩੬}ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਡਾਰਿ ਜਨੁ ਮ੍ਰਿਤਕ
ਜਿਯਾਵੈ ॥੬॥ ^{੩੭}ਸੁਨਿ ਸਖੀ ਬਚਨ ਕੁਅਰ ਕੇ ਆਤੁਰ ॥ ^{੩੮}ਜਾਤ ਭਈ
ਰਾਜਾ ਤਹਿ ਸਾਤਿਰ ॥ ^{੩੯}ਜੁ ਕਛੁ ਕਹਯੋ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ^{੪੦}ਸੁਨਿ
ਬਚ ਭੂਪ ਅਧਿਕ ਲਲਚਾਯੋ ॥੭॥ ^{੪੧}ਚਿਤ ਕਰੀ ਕਿਹੁ ਬਿਧਿ ਤਹੁ ਜੈਯੈ ॥
^{੪੨}ਕਿਹੁ ਛਲ ਸੋ ਤਾ ਕੋ ਹਰਿ ਲਯੈਯੈ ॥ ^{੪੩}ਸੁਨਿ ਬਚ ਭੂਖਿ ਭੂਪ ਕੀ
ਭਗੀ ॥ ^{੪੪}ਤਬ ਤੇ ਅਧਿਕ ਚਟਪਟੀ ਲਗੀ ॥੮॥ ^{੪੫}ਭੂਪ ਸਖੀ ਤਬ
ਤਹੀ ਪਠਾਈ ॥ ^{੪੬}ਇਸਥਿਤ ਹੁਤੀ ਜਹਾਂ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ^{੪੭}ਕਹਾ ਚਰਿਤ
ਕਛੁ ਤੁਮਹਿ ਬਨਾਵਹੁ ॥ ^{੪੮}ਜਿਹੁ ਛਲ ਸਦਨ ਹਮਾਰੇ ਆਵਹੁ ॥੯॥ ^{੪੯}ਏਕ
ਢੋਲ ਤਿਯ ਕੋਰ ਮੰਗਾਵਾ ॥ ^{੫੦}ਬੈਠਿ ਚਰਮ ਸੀ ਬੀਚ
ਮੜਾਵਾ ॥ ^{੫੧}ਇਸਥਿਤ ਆਪੁ ਤਵਨੁ ਮਹਿ ਭਈ ॥ ^{੫੨}ਇਹ ਛਲ

i. ਗਵਰ (ਗੋਰੀ ਦੇਵੀ)

*. ਗੁਣਵੰਤੀ ਪਤੀਵਰਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ (ਭੁਮਕ ਦੇਇ) ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਜਹਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ
ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰ ਵਿਖਾਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮੂਹਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਸ਼ਤਰੀ
ਪਤੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਣਵੰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰਵਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਗੁਣਾਗਰੀ। ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਰਣ
ਉਹ ਵਖਾਇ ਹਨ ਜੋ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਸਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ (ਭੁਮਕ ਦੇਵੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ
ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗਰੀਬ ਪਤੀ ਤੇ ਪੂਰਮ ਇਮਾਨ ਰਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਜਾਂ ਰਾਣੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ
ਪਤੀ ਦੇ ਕਾਤਲ (ਰੁਕਮ ਸੈਨ) ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਫੱਟਾ-ਬੁਕੱਤ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ
ਵਲੋਂ ਉਸ ਤੇ ਕਹਿਰ ਢਹਿਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਤੇ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ
ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਵੇਖਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਰਾਹ ਚੁਣ ਲੈਣ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਓਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉ. ਗੁਣ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਗਵਾਇਆ ॥

ਵਰੁ ਘਰੁ ਦਰੁ ਦਸਰਨੁ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਪਿਰ ਕਾ ਸਹਜੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੭੬੩॥੧॥

ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਮੰਨ ਲਈ ।
 ੧. ਜਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ।
 ੨. ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਾ ਵੇਖੀ ॥੮॥
 ੩. ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ।
 ੪. ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ।
 ੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ।
 ੬. ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
 ੭. ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਸਵਾਰ ਕੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੮. ਤੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਸਵਾਰ ਕੇ ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੯. ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ।
 ੧੦. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਉਸ ਗੁਣਵੰਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਤੇ ਖੁਗਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ॥੧੦॥
 ੧੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਸ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਰ ਤੇ ਵੱਟਾ ਲੈ ਲਿਆ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ।
 ੧੨. ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ।
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਚਰਿਤਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੪॥੬੫੨॥ਚਲਦਾ॥

੧੩. ਚੋਪਈ ॥ ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਕਥਾ-
 ੧੪. ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵੇਖੀ ਨਾ ਅੱਗੇ ਹੋਵੇਗੀ ।
 ੧੫. ਜਿਥੇ ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਾਧਾ ਨਗਰ ਹੈ ।
 ੧੬. ਉਥੇ ਇਕ ਰੁਕਮ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ॥੧॥
 ੧੭. ਸ੍ਰੀ ਦਲਗਾਹ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
 ੧੮. ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਸ ਜੇਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
 ੧੯. ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ (ਸਿੰਧਲਾ ਦੇਇ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
 ੨੦. ਪਰੀ-ਪਦਮਨੀ ਵੀ ਉਸੋਂ ਹੇਠ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੨॥
 ੨੧. ਉਥੇ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ।
 ੨੨. ਉਸ ਮੰਦਰ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਮੰਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ?

੨੩. ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ।
 ੨੪. ਆ ਕੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਸਨ ॥੩॥
 ੨੫. ਭੁਜਬਲ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ ।
 ੨੬. ਜਾਣੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਭੋਜ ਤੋਂ ਵੀ ਸਵਾਇਆ ਸੀ ।
 ੨੭. ਸੰਦਲਾ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਛਬੀ ਤੱਕ ਕੇ ।
 ੨੮. ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਕਾ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
 ੨੯. ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
 ੩੦. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।
 ੩੧. ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚਾਰਦੀ ।
 ੩੨. ਅਖੀਰ ਇਕ ਸੇਵਕਾ ਬੇਵਸ ਹੋ ਕੇ ਭੋਜ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥
 ੩੩. ਸਾਫ਼ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਜਾਕੇ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੇ ਤੇ ਟਿਕ ਗਈ ਹੈ ।
 ੩੪. ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੋਝੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ ।
 ੩੫. ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇਂ ।
 ੩੬. ਸਮਝੋ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੬॥
 ੩੭. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਖੀ ਨੇ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਦੁਖਪਤ ਚਿੱਤ ਦੇ ਬੈਠ ਸੁਣ ਕੇ ।
 ੩੮. ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੩੯. ਜੋ ਕੁਝ ਕੁਮਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੦. ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ॥੭॥
 ੪੧. ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ।
 ੪੨. ਕਿਸ ਧੌਪੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਆਈਏ ।
 ੪੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵੀ ਮਿਟ ਗਈ ।
 ੪੪. ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਤੜਫਣਾ ਲੱਗ ਗਈ ॥੮॥
 ੪੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਭੋਜ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ।
 ੪੬. ਚਾਹਵਾਨ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
 ੪੭. ਕੀ ਢੰਗ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਬਣਾਵਾਂ ?
 ੪੮. ਜਿਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਸਕੇ ॥੯॥
 ੪੯. ਉਸਨੇ ਇਕ ਢੋਲ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ।
 ੫੦. ਉਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਮੜ ਦਿੱਤਾ ।
 ੫੧. ਆਪ ਉਸ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ।
 ੫੨. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ.....

✽ ਚਿਤਰ - ਅ - ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਕੰਤੁ ਰਵੈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਅਵਗਣਵੰਤੀ ਦੂਰੇ ॥ ਜੈਸੀ ਆਸਾ ਤੈਸੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥ ਉਹੀ ॥
 ਏ. ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਜਿ ਸਬੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਜਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥
 ਇਸੁ ਬਿਖੁ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਹਰਿ ਜੀਉ ਮੇਰੇ ਭਾਇਆ ॥੧੧॥
 ਸ. ਬਿਨ ਕਰਮਾ ਹੋਰ ਫਿਰੈ ਘਨੇਰੀ ॥ ਮਹਿ ਮਹਿ ਜੰਮੈ ਚੁਕੈ ਨ ਵੇਰੀ ॥
 ਬਿਖੁ ਕਾ ਰਾਤਾ ਬਿਖੁ ਕਮਾਵੈ ਸੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਪਾਇਆ ॥੧੩॥ਉਹੀ॥
 ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਾਠਕ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਾਗ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਜਾਣਾ । ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਖੁਦ ਆਪ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਉਧਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਸਬਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਸਿਨੇਮੇ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਕਾਮ ਨੂੰ ਭੜਕਾਵਾ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਟਾਵੂ ਮਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਸਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਕੇ ਬੜਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮਰਜ਼ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਟੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜੋ ਝਾੜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਲੇ ਲੱਗੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਨੇ ਅਤੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਨੂੰ ਡਿਕਾਲੀ ।
 ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ । ਵਿਦਵਤ ਸਮਾਜ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੰਡੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਆਏ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਿਨਿਮਰ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਰਨਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ, ਇਕ ਦਮ ਨਿਰਮੂਲ ਅਤੇ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਜਨਕ ਹੈ । ਉਂਜ਼ ਵੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਕਰਣ ਕਰਨਾ ਤਰਕ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ । ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਕਠਿਨਾਈ ਵੀ ਬੜੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ - ਕਿ ਖੁਦ ਉਸ ਧਰਮ ਸੱਤਾ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਿਟਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸੰਪੂਰਨ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੇ । ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਗ੍ਰਿਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਹਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਉਹ ਹਰ ਨਵੇਂ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਸੰਭਿਤ ਬਿੰਬਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਯੋਤ ਕਰਕੇ ਅਪੇਖਕ ਸਤਰ ਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਇਹ ਸਮਾਯੋਜਨ ਏਨੀ ਜਲਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਧਿਆਤਮਕ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸ਼ਬਦ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਮਨ ਦੀ ਅਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਖੰਡ-ਖੰਡ ਕਰਕੇ ਸਮਝ ਸਕਣ

ਧਾਮ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇ ਗਈ ॥੧੦॥ ^੧ਇਹੋ ਛਲ ਢੋਲ ਬਜਾਵਤ ਚਲੀ ॥ ^੨ਮਾਤ
ਪਿਤਾ ਸਭ ਨਿਰਖਤ ਅਲੀ ॥ ^੩ਭੇਵ ਅਭੇਵ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਏ ॥ ^੪ਸਭ
ਹੀ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਏ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੫ਇਹੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਨ ਚੰਚਲਾ
ਗਈ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ^੬ਢੋਲ ਢਮਾਕੇ ਦੇ ਗਈ ਕਿਨਹੂੰ ਲਖਾ ਨ
ਬਾਮ* ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੋ ਪਚਪਨ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੫॥੬੫੩੧॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ ਅਪੂਰਬ ॥ ^੨ਜੋ ਛਲ ਕਿਯਾ ਸੁਤਾ
ਨਿਪੁ ਪੂਰਬ ॥ ^੩ਭੁਜੰਗ ਧੁਜਾ ਇਕ ਭੂਪ ਕਹਾਵਤ ॥ ^੪ਅਮਿਤ ਦਰਬ ਬਿੱਪਨ
ਪਹਿ ਦਖਾਵਤ ॥੧॥ ^੫ਅਜਿਤਾਵਤੀ ਨਗਰ ਤਿਹ ਰਾਜਤ ॥ ^੬ਅਮਰਾਵਤੀ
ਨਿਰਖਿ ਜਿਹ ਲਾਜਤ ॥ ^੭ਬਿਮਲ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਰਾਨੀ ॥ ^੮ਸੁਤਾ
ਬਿਲਾਸ ਦੇਇ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥੨॥ ^੯ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤਿਨ ਪੜ੍ਹੇ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੦}ਜਿਹੋ
ਸਮ ਪੜ੍ਹੇ ਨ ਦੂਸਰਿ ਨਾਰਾ ॥ ^{੧੧}ਗੰਗ ਸਮੁਦ੍ਰਹਿ ਜਹਾਂ ਮਿਲਾਨੀ ॥ ^{੧੨}ਤਹੀ
ਹੁਤੀ ਤਿਨ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥੩॥ ^{੧੩}ਨਿਰਖਿ ਪ੍ਰਭਾ ਤਿਹੋ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ ॥
^{੧੪}ਰਜਧਾਨੀ ਐਸੀ ਤਿਹੋ ਅਹੀ ॥ ^{੧੫}ਉਚ ਧੌਲਹਰ ਤਹਾਂ ਸੁਧਾਰੇ ॥ ^{੧੬}ਜਿਨ
ਪਰ ਬੈਠਿ ਪਕਰਿਯਤ ਤਾਰੇ ॥੪॥ ^{੧੭}ਮੱਜਨ ਹੇਤ ਤਹਾਂ ਨਿਪੁ ਆਵਤ ॥
^{੧੮}ਨ੍ਰਾਇ ਪੂਰਬਲੇ ਪਾਪ ਗਵਾਵਤ ॥ ^{੧੯}ਤਹ ਇਕ ਨਾਨ ਨਰਾਧਿਪ ਚਲੇ ॥
^{੨੦}ਜੋਬਨਵਾਨ ਸਿਪਾਹੀ ਭਲੇ ॥੫॥ ^{੨੧}ਸੋ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਮਨ
ਕ੍ਰਮ ਬਚ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਕੈ ਮੈਂ ਅਬ ਯਾਹੀ ਕਹੋ ਬਰਿਹੋ ॥
^{੨੪}ਨਾਤਰ ਬੂਡਿ ਗੰਗ ਮਹਿ ਮਰਿਹੋ ॥੬॥ ^{੨੫}ਏਕ ਸਖੀ ਲਖਿ ਹਿਤੂ ਸਿਯਾਨੀ ॥
^{੨੬}ਤਾ ਸੋ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੨੭}ਜੋ ਤਾਕੋ ਤੈਂ ਮੁਝੈ ਮਿਲਾਵੈਂ ॥
^{੨੮}ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਜੇਤੋ ਧਨ ਪਾਵੈਂ ॥੭॥ ^{੨੯}ਤਬ ਸਖਿ ਗਈ ਤਵਨ ਕੇ ਗ੍ਰਹਾ ॥
^{੩੦}ਪਰਿ ਪਾਇਨ ਅਸਿ ਦਿਯੋ ਸੰਦੇਹਾ ॥ ^{੩੧}ਰਾਜਸੁਤਾ ਤੁਮਰੇ ਪਰ ਅਟਕੀ ॥
^{੩੨}ਭੂਲਿ ਗਈ ਤਾਕਹਿ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥੮॥ ^{੩੩}ਸੁਨਿ ਨਿਪੁ ਬਚਨ ਭਯੋ
ਬਿਸਮੈ ਮਨ ॥ ^{੩੪}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨੇ ਬੈਨਨ ॥ ^{੩੫}ਅਸ ਕਛੁ ਕਰਿਜੈ
ਬਚਨ ਸਯਾਨੀ ॥ ^{੩੬}ਸ੍ਰੀ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਹੂੰ ਮੁਰ ਰਾਨੀ ॥੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੭}ਤੁਮ
ਨਿਪੁ ਭੇਸ ਨਾਰਿ ਕੋ ਧਾਰਹੁ ॥ ^{੩੮}ਭੂਖਨ ਬਸਤ੍ਰ ਅੰਗ ਸੁਧਾਰਹੁ ॥ ^{੩੯}ਭੁਜੰਗ
ਧੁਜਾ ਕਹੋ ਦੇ ਦਿਖਰਾਈ ॥ ^{੪੦}ਫੁਨਿ ਅੰਗਨਾ ਮਹਿ ਜਾਹੁ ਛਪਾਈ ॥੧੦॥
^{੪੧}ਭੂਪਤਿ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਧਾਰੇ ॥ ^{੪੨}ਅੰਗ ਅੰਗ ਗਹਨਾ ਗੁਹਿ ਡਾਰੇ ॥
^{੪੩}ਭੁਜੰਗ ਧੁਜਾ ਕਹੋ ਦਈ ਦਿਖਾਈ ॥ ^{੪੪}ਨਿਜੁ ਅੰਗਨਾ ਮਹਿ ਗਯੋ ਲੁਕਾਈ ॥੧੧॥

* ਜਦੋਂ ਪਾਠੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਤਮਾ
ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੇਵਸ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਦਿਸੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ।

੧੦ ਦੇ ਤੱਥ ਦਾ ਹੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ । ਇਕ ਹੀ ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਤ: ਚਿਤ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ
ਸੱਚਦਾਨੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ, ਵਿਸ਼ਵ ਜਨੀਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਮਰਥ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ।
ਇਹ ਸਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਤਾਂ ਦਾਰਸਨਿਕ ਸਤਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹਾ
ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਾਨਸਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਅਥਵਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜਿਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੁੱਝਾਂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕਿਰਤਮ ਦੀ ਰਚਨਾ
ਕਿਰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਰ ਲਈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ
ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਨਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪਨਤ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕਤ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ - (ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ
ਤੇਰੀ ਜਿਹਥਾ) ਸਤਿਨਾਮ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ॥ਅੰਗ ੧੦੮੩॥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਏਸੇ ਸੱਚ ਨੂੰ "ਮਹਾਂਕਾਲ" ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ॥

ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।

1. ਢੋਲਚੀ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
  2. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ।
  3. ਭੇਤ ਅਭੇਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾਂ ਲੱਗਿਆ ।
  4. ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਗਏ ॥੧੧॥
  5. ਚੋਰਾ ॥ ਇਹ ਢੰਗ ਕਰਕੇ ਉਹ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
  6. ਢੋਲ ਦਾ ਢਮਾਕਾ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ । ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਮਾਰੀ ਹੈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਚਵਿੰਜਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੫॥੬੫੩੨॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ! ਇਕ ਕਥਾ ਬਹੁਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਉਹ ਸਰਵਣ ਕਰ ।
੮. ਜਿਹੜਾ ਛਲ ਇਕ ਪੂਰਬ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ।
੯. ਭੁਜੰਗ ਧੁਜਾ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ।
੧੦. ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੧੧. ਤੇ ਅਜਿਤਾਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੧੨. ਜਿਸ ਦੀ ਛਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ਸੀ ।
੧੩. ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ (ਬਿਮਲਦੇਈ) ਕਰਕੇ ਪਹਿਚਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੧੪. ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ।
੧੫. ਜਿਸਨੇ ਮੰਤ੍ਰ-ਜੰਤ੍ਰ ਬੇਅੰਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ।
੧੬. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੧੭. ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ।
੧੮. ਉਥੇ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥੩॥
੧੯. ਉਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੨੦. ਉਹ ਇਤਨੀ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ।
੨੧. ਬੜੇ ਉਚੇ ਮਹਿਲ ਉਥੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ।
੨੨. ਜਾਣੋ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹਿ ਕੇ ਤਾਰੇ ਫੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੪॥
੨੩. ਇਸ਼ਨਾਨ ਭਾਵ ਤੀਰਥ ਖਾਤ੍ਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਰਾਜੇ

ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ।

੨੪. ਕਿ ਇਥੇ ਨਾ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
੨੫. ਉਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੬. ਜੋ ਬੜਾ ਜੋਬਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਛੇਲ ਸੀ ॥੫॥
੨੭. ਉਸ ਨੂੰ (ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ) ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੨੮. ਮਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੨੯. ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ ।
੩੦. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੬॥
੩੧. ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਵੇਖ ਕੇ ।
੩੨. ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ।
੩੩. ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ।
੩੪. ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਧਨ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ॥੭॥
੩੫. ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲੀ ਉਸਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੬. ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ।
੩੭. ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ . . . ਗਈ ਹੈ ।
੩੮. ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ ॥੮॥
੩੯. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ।
੪੦. ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਉਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ।
੪੧. ਐ ਸਿਆਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੱਲ ਕਰੀਦੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ -
੪੨. ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਏ ॥੯॥
੪੩. ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਭੋਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਧਾਰ ਲੈ ।
੪੪. ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਜੇਵਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਲਵੇ ।
੪੫. ਤੇ ਰਾਜੇ ਭੁਜੰਗ ਧੁਜਾ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਖਾ ਦੇਹ ।
੪੬. ਫੇਰ ਬੋਹਿਥੇ ਵਿਚ ਹੀ ਛਪ ਜਾਣਾ ॥੧੦॥
੪੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਹਿਨ ਲਏ ।
੪੮. ਤੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਲਏ ।
੪੯. ਤੇ ਰਾਜੇ ਭੁਜੰਗ ਧੁਜਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਹੋਇਆ ।
੫੦. ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਛੁਪ ਗਿਆ ॥੧੧॥

ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । (ਜੋਤੋ ਬਦਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਭ ਧਾਰੋ, ਆਪ ਆਪਨੀ ਭੁਝਿ ਉਚਾਰੋ)... ਆਪ ਆਪਨੀ ਭੁਧ ਹੋ ਜੋਤੀ ॥ ਬਰਨਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭੁਧਿ ਤੇਤੀ ॥ ਅੰਗ ਦਸਮ ੧੩੭੭॥

ਸ਼ਕਤੀ—ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭੁਧੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨਕੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀ ਭਵਾਨੀ, ਭਗਉਤੀ ਆਦਿ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਅਲੰਚਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਦ ਦੇਵੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ । ਥਾਵਾਂ:—“ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਪਰ ਜਗ ਮਾਤਾ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਾ ਪੂਰਨ ਸੁਭ ਰਾਤਾ” ਪੰਤੂ ਸ਼ਬਦਪ੍ਰਣਾਮ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । (ਸਿੰਘ ਬਬਦ ਭਾਖੇ ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਹਨ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ ॥ ਸਭੈ ਨਾਮ ਜਗ ਮਾਤਾ ਕੇ ਲੀਜਹੁ ਸੁਕਬਿ ਸੁਧਾਰ) ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਗ ਮਾਤਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਨਮੋ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਣੇ ਨਮੋ ਅਸਤ੍ਰ ਮਾਣੇ ॥ ਨਮੋ ਪਰਮ ਗਿਆਤਾ ॥ ਨਮੋ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ਜਗ ਮਾਤਾ ਹੀ ਹੈ । ਇਹੋ ਹਾਲ ਸ਼ਬਦ (ਭਗਉਤੀ) ਦਾ ਹੈ । ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਲਈ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :- ਦੁਹਾਂ ਕੰਧਾਰਾਂ ਮੁਹਿ ਜੁਝੇ ਨਾਲ ਧੰਉਸਾ ਭਾਰੀ ॥ ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗ ਸਾਹ ਵਰ ਜਾਗਨ ਭਾਰੀ ॥ ਅਤੇ ਸੱਟ ਪਈ ਜਮ ਧਾਣੀ ਦਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ॥ ਧੁਹਿ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ਦੁਰਗਾ ਮਿਆਨ ਤੇ... ਆਦਿ ॥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਚੰਡੀ... ਭਵਾਨੀ... ਭਗਉਤੀ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਿਰਪੇਖ ਉਸ ਦੀ ਸਮਗ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੇਖ ਉਸ ਦੀ ਸਮਗ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੇਖ ਸੱਤਾ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਂ ਸਮਝ ਸਕਣ ਦੀ ਅਸਮਰਥਾ ਦਾ ਪਹਿਚਾਪਕ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਨਿਰਪੇਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਥੂਲ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਯੋਗਿਕ ਸਰੀਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਇਕ ਮਿਕ ਸੂਖਮ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਭਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਸਥੂਲ ਰੂਪ—ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੰਤੂ ਸੂਖਮ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਕਰੇ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਪੁਰਾਣਕਾਰੀ ਨੇ ਧਰਮ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ । ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਇਸ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਜਿਥੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡਿਕਾ ਰੂਪੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਹੀਨ ਸ਼ਿਵ ਸਿਰਫ ਇਕ “ਸ਼ਵ” (ਬੇਜਾਨ ਵਸਤੂ) ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਥੂਲ ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ । ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਉਪਾਇ ਮਾਤਰ ਹੈ - ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੈਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਚੰਡੀ ਦਾ ਇਹ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਚੰਡਿਕਾ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਯਥਾਸੰਭਵ ਕਵੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਛੋਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਨੁਵਾਦ ਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਅਭਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਵੱਸ਼ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਸੇ ਸਥੂਲ ਚੰਡੀ

^੧ਨਿਰਖਿ ਭੂਪ ਤਿਹੋਂ ਰਹਾ ਲੁਭਾਇ ॥ ^੨ਵਹੈ ਸਖੀ ਤਹ ਦਈ ਪਠਾਇ ॥
^੩ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਨਿਰਖਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਹੁ ॥ ^੪ਬਹੁਰਿ ਬਜਾਹ ਕੋ ਬਯੋਤ
 ਬਨਾਵਹੁ ॥੧੨॥ ^੫ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਸਹਚਰਿ ਤਹੋਂ ਗਈ ॥ ^੬ਟਾਰਿ ਘਰੀ ਦੇ
 ਆਵਤ ਭਈ ॥ ^੭ਤਿਹੋਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹੈ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ^੮ਸੁਨਹੁ ਸੁਵਨ ਦੇ
 ਭੂਪ ਹਮਾਰੇ ॥੧੩॥ ^੯ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਤਾ ਅਪਨੀ ਤਿਹੋਂ ਦੀਜੈ ॥ ^{੧੦}ਬਹੁਰੋਂ ਬਹਿਨਿ
 ਤਵਨ ਕੀ ਲੀਜੈ ॥ ^{੧੧}ਸੁਨਤ ਬੈਨ ਨਿਪ ਫੇਰ ਨ ਕੀਨੋ ॥ ^{੧੨}ਦੁਹਿਤਹਿ
 ਕਾਢਿ ਤਵਨ ਕਹ ਦੀਨੋ ॥੧੪॥ ^{੧੩}ਸੁਤਾ ਪ੍ਰਥਮ ਦੇ ਬਜਾਹ ਰਚਾਏ ॥ ^{੧੪}ਨਿਪ
 ਕੋ ਬਜਾਹ ਨਾਰਿ ਕਰ ਲਾਯਾਏ ॥ ^{੧੫}ਤਬ ਤਿਨ ਬਧਿ ਤਿਹ ਜੜ੍ਹ ਕੋ ਕਿਯੋ ॥
^{੧੬}ਦੁਹਿਤਾ ਸਹਿਤ ਰਾਜ ਹਰਿ ਲਿਯੋ ॥੧੫॥ ^{੧੭}ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਤਾ ਰਾਜਾ ਕੀ ਹਰੀ ॥
^{੧੮}ਬਹੁਰਿ ਨਾਸ ਤਿਹ ਤਨ ਕੀ ਕਰੀ ॥ ^{੧੯}ਬਹੁਰੋਂ ਛੀਨਿ ਰਾਜ ਤਿਨ ਲੀਨਾ ॥
^{੨੦}ਬਰਿ ਬਿਲਾਸ ਦੇਈ ਕਹਕੀਨਾ ॥੧੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਛਪਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੬॥੬੫੪੭॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੧}ਸੁਨੁ ਨਿਪ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ਔਰੈ ॥ ^{੨੨}ਜੋ ਭਈ ਏਕ
 ਰਾਜ ਕੀ ਠੌਰੈ ॥ ^{੨੩}ਸਹਰ ਸੁਨਾਰ ਗਾਂਵ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^{੨੪}ਸਬਲ ਸਿੰਘ
 ਰਾਜਾ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥੧॥ ^{੨੫}ਦਲ ਬੰਭਨ ਦੇਈ ਤਿਹ ਨਾਰਿ ॥ ^{੨੬}ਜੰਤ੍ਰ
 ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੋਂ ਪੜੇ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ^{੨੭}ਜੋਗੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤਹੋਂ ਆਯੋ ॥
^{੨੮}ਜਿਹੋਂ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਬਿਧ ਨ ਬਨਾਯੋ ॥੨॥ ^{੨੯}ਰਾਨੀ ਨਿਰਖਿ ਰੀਝਿ
 ਤਿਹੋਂ ਰਹੀ ॥ ^{੩੦}ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਕਹੀ ॥ ^{੩੧}ਜਿਹੋਂ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਜੁਗਿਯਾ ਕਹੋਂ ਪੈਯੈ ॥ ^{੩੨}ਉਸੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋ ਆਜੁ ਬਨੈਯੈ ॥੩॥ ^{੩੩}ਬਿਸਟਿ
 ਬਿਨਾ ਬਦਰਾ ਗਰਜਾਏ ॥ ^{੩੪}ਮੰਤ੍ਰ ਸਕਤਿ ਅੰਗਰਾ ਬਰਖਾਏ ॥ ^{੩੫}ਸੁੰਨ
 ਅਸਥਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਪਰ ਪਰੈ ॥ ^{੩੬}ਨਿਰਖਿ ਲੋਗ ਸਭਹੀ ਜਿਯ ਡਰੈ ॥੪॥
^{੩੭}ਭੂਪ ਮੰਤ੍ਰਿਯਨ ਬੋਲਿ ਪਠਾਏ ॥ ^{੩੮}ਬੋਲਿ ਬਿਪ੍ਰ ਪੁਸਤਕਨ ਦਿਖਾਏ ॥ ^{੩੯}ਇਨ
 ਬਿਘਨਨ ਕੋ ਕਹੋਂ ਉਪਚਾਰਾ ॥ ^{੪੦}ਤੁਮ ਸਭ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਾ ॥੫॥
^{੪੧}ਤਬ ਲਗਿ ਬੀਰ ਹਾਂਕਿ ਤਿਨ ਰਾਨੀ ॥ ^{੪੨}ਇਹੋਂ ਬਿਧਿ ਸੋ ਕਹੋਂਵਾਈ ਬਾਨੀ ॥
^{੪੩}ਏਕ ਕਾਜ ਉਬਰੈ ਜੋ ਕਰੈ ॥ ^{੪੪}ਨਾਤਰ ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਨਿਪ ਮਰੈ ॥੬॥
^{੪੫}ਸਭਹਿਨ ਲਖੀ ਗਗਨ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥ ^{੪੬}ਬੀਰ ਬਾਕਸ਼ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨੀ ॥
^{੪੭}ਬਹੁਰਿ ਬੀਰ ਤਿਨ ਐਸ ਉਚਾਰੋ ॥ ^{੪੮}ਸੁ ਮੈਂ ਕਹਤ ਹੋਂ ਸੁਨਹੁ ਪਯਾਰੋ ॥੭॥
^{੪੯}ਜੋ ਰਾਜਾ ਅਪਨੀ ਲੈ ਨਾਰੀ ॥ ^{੫੦}ਜੁਗਯਹਿ ਦੇ ਧਨ ਸਹਿਤ ਸੁਧਾਰੀ ॥
^{੫੧}ਤਬ ਇਹ ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਨਹਿ ਮਰੈ ॥ ^{੫੨}ਅਬਿਚਲ ਰਾਜ ਪ੍ਰਿਥੀ

1. ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੁੱਤਰੀ ਵਾਰਸ ਬਣ ਗਈ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਕੈਂਡਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਠੱਗੀ
 ਧੋਖਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ - ਜੋ ਰਾਜੇ ਭੁਜੰਗ ਧੁਜ ਨੇ ਕਾਮ ਵਸ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਕੇ ਮੁਰਖ ਮਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਬੜਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜ ਭਵਨ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਲਾਲਚ ਦੇ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭੁੱਕਲ ਦੀ ਚੋਰ ਆਪਣੀ
 ਪੁੱਤਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਸਮੇਤ ਭੇਟ ਕਰ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਧੋਖਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਲੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ
 ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਕਲ ਦੇ ਕੋਟ ਲੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਹਨਾਂ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ :

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ ਸੋਹਣੀ ਸੁਤ ਬੰਧ ਘਰ ਨਾਰਿ ॥ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥

ਮੋਹ ਨਗਉਲੀ ਹਉ ਮੁਈ ਸਾ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰਿ ॥੧॥ ਅੰਗ ੬੧॥ਮ:੧॥

ਇਹਨਾਂ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਅੜਿਕੇ ਜੀਵ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ? ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ। ਇਹ ਦਸਮ
 ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਠੱਗੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸੰਜੁਗਤ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ—

ਲੋਭ ਮੋਹ ਸਿਉ ਗਈ ਵਿਖੋਟਿ ॥ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਮੋਹਿ ਕੀਨੀ ਛੋਟਿ ॥ ਇਹ ਠਗਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਘਰ ਗਾਲੇ ॥

ਹਮ ਗੁਰਿ ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਕਿਰਪਾਲੇ ॥੩॥ ਕਾਮ ਕੋਧ ਸਿਉ ਠਾਟੁ ਨ ਬਨਿਆ ॥ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਮੋਹਿ ਕਾਨੀ ਸੁਨਿਆ ॥

ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਮਹਾ ਚੰਡਾਲ ॥ ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਅਪੁਨੈ ਗੁਰਿ ਗੋਪਾਲ ॥੪॥ ਦਸ ਨਾਰੀ ਮੈ ਕਰੀ ਦੁਹਗਨਿ ॥

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਏਹ ਰਸਹਿ ਬਿਖਾਗਨਿ ॥ ਇਨ ਸਨਬੰਧੀ ਰਸਾਤਲਿ ਜਾਇ ॥ ਹਮ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥੫॥ਅੰਗ ੧੩੪੭॥ਮ:੫॥

੧. ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੨. ਉਹੀ ਸਖੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ -
  ੩. ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆ ।
  ੪. ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ॥੧੨॥
  ੫. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੋਲੀ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਗਈ ।
  ੬. ਦੋ ਘੜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆ ਗਈ ।
  ੭. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਕੇ ਕਹੀ ।
  ੮. ਕਿ ਕੰਨ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ !
  ੯. ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਹੈ-ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇਹ ।
  ੧੦. ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਲੈ ।
  ੧੧. ਭੁਜੰਗ ਧੁਜ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਰ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ।
  ੧੨. ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ॥੧੩॥
  ੧੩. ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ ।
  ੧੪. ਫੇਰ ਆਪ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਗਿਆ-ਤੇ ਉਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਭੁਜੰਗ ਧੁਜ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
  ੧੫. ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਭੁਜੰਗ ।
  ੧੬. ਧੁਜ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ।
  ੧੭. ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਭਾਵ ਰਾਜ ਬੋਹ ਲਿਆ ॥੧੪॥
  ੧੮. ਪਹਿਲਾਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਲੈ ਲਈ ।
  ੧੯. ਫੇਰ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੦. ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ।
  ੨੧. ਤੇ ਬਿਲਾਸ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਿਆ ॥੧੬॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਪਿੰਜਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੬॥੬੫੪੮॥ਚਲਦਾ॥
੨੨. ਚੌਪਈ ॥ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਸੁਣ !
  - ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।
  ੨੩. ਜੋ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਸੀ ।
  ੨੪. ਜਿਥੇ ਇਕ ਸੁਨਾਰ ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ।
  ੨੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸਬਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥
  ੨੬. ਦਲ ਬੰਭਨ ਦੇਈ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੨੭. ਜੋ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮਾਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਜਦੁਗਰੀ ਬੜੀ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
  ੨੮. ਉਥੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ, ਜੋਗੀ ਆ ਗਿਆ ।
  ੨੯. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੨॥
  ੩੦. ਰਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ।
  ੩੧. ਤੇ ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਹਾ ।
  ੩੨. ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋਗੀ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ।
  ੩੩. ਉਹੀ ਢੰਗ ਅੱਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ॥੩॥
  ੩੪. ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬਾਰਸ਼ ਬੱਦਲ ਗਰਜਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੩੫. ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਅੰਗਿਆਰ ਬਰਸਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੩੬. ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰਨ ।
  ੩੭. ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰਨ ਲੱਗੇ ॥੪॥
  ੩੮. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੩੯. ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੰਤ੍ਰੀ ਫੌਲ ਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਸ-
  ੪੦. ਕੌਤਕ ਦਾ ਕੀ ਉਪਾਇ ਹੈ ?
  ੪੧. ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ॥੫॥
  ੪੨. ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਸੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬੀਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੩. ਜੋ ਆਪ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਐਉਂ ਕਹਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੪. ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਚਣਾ ਹੈ ।
  ੪੫. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਮਰ ਜਾਇਗਾ ॥੬॥
  ੪੬. ਹੁਣ ਇਹ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ।
  ੪੭. ਬੀਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਪਛਾਣੀ ।
  ੪੮. ਫੇਰ ਉਸ ਬੀਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਹਾ ।
  ੪੯. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂ ਪਿਆਰਿਯੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਲਵੋ ॥੭॥
  ੫੦. ਜੇ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲੈ ਕੇ ।
  ੫੧. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇ-ਦੇਵੇ ।
  ੫੨. ਫੇਰ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮੇਤ ਬਚ ਜਾਇਗਾ ।
  ੫੩. ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ....

“ਦੇਵੀ” ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ । ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਰਚਨਾ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਧੀ ਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਵੀ ਅਵੱਸ਼ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ - ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਵੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚੰਡੀਕਾ ਦੇ ਯੁੱਧਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਭਰਨਾ ਸੀ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ ਮਿਲੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਲਿਆ । ਇਹ ਅਸਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖੌਂਦਾ ‘ਤੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮਾਨ ਭਵਨਾ ਨਾਲ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸੀਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪ ਲਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਿ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ - ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰ ਉਕਤ ਬਿਲਾਸ ਆਦਿ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜਕਾਰੀ ਕੰਮ ਨਾ ਹੈ ਕੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸੀ ।

ਸੁਭਾਵਕ— ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪਾਖਿਆਨ ਚਰਿਤਰ (ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ) ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕਾਮ ਉਦੀਪਤ, ਅਸ਼ਲੀਲ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ “ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ” ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਸੰਦੇਹ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਮ (ਸੈਕਸ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਦਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤਪੱਸਵੀ ਲੱਖਾਂ ਮੁਨੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋ ਗੁਜਰੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਇਕਾ, ਦੁਕਾ “ਅਕਾਮ” ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ । ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਥਾਕਥਤ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਮ-ਵਿਰਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਜੋੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਜਨਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਲਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨਫਰਤ ਆਤਮ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ, ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਮਨ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵੱਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਲਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਕ ਕੇ ਜੀਵਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਮ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆਂ ਹੈ । ਕਾਮ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹ ਉਨੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਘਾਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਕਾਮੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ । ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਥਾਕਥਤ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਪੂਰਣ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਲਝਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਆਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਥਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਹ ਇਕ ਕਾਰਣ ਹੈ ਫਿਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਕੇ ਘੱਟ ਅੰਨ ਜਲ ਖਾ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ, ਜੰਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰਾਂ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖਤ ਹਾਲਤ ਹਨ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤਾਂ ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੭੭ ਤੇ) —

ਪਰ ਕਰੈ ॥੮॥ ^੧ਪ੍ਰਜਾ ਲੋਕ ਸੁਨਿ ਬਚ ਅਕੁਲਾਏ ॥ ^੨ਜਿਓਂ ਤਯੋਂ ਤਹਾਂ ਨਿਪਹਿ
ਲੈ ਆਏ ॥ ^੩ਜੁਗਿਯਹਿ ਦੇਇ ਦਰਬੁ ਜੁਤ ਨਾਰੀ ॥ ^੪ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੀ ਗਤਿ
ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੫ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਰਾਜਾ ਛਲਾ ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਰਿ ॥
^੬ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਸਕਾ ਨ ਕੋਈ ਬਿਚਾਰਿ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਸਤਾਵਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫॥੬੫੫॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥ ^੨ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਵਤ ਤੁਮਰੇ
ਸੰਗਾ ॥ ^੩ਅਚਲਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਰਾਜਤ ॥ ^੪ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਤਹੁ ਭੂਪ
ਬਿਰਾਜਤ ॥੧॥ ^੫ਅੰਜਨ ਦੇਇ ਤਵਨ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ^੬ਖੰਜਨ ਦੇ ਦੁਹਿਤਾ
ਤਿਹ ਜਾਨੀ ॥ ^੭ਅਧਿਕ ਦੁਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^੮ਨਿਰਖਿ ਨਰੀ
ਨਾਗਿਨਿ ਮਨ ਲਾਜੈ ॥੨॥ ^੯ਤਹਾਂ ਏਕ ਆਯੋ ਸੰਦਾਰਗ ॥ ^{੧੦}ਰੂਪਵੰਤ
ਜਨੁ ਦੁਤਿਯ ਨਿਸਾਕਰ ॥ ^{੧੧}ਜੋ ਅਬਲਾ ਤਿਹੁ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੧੨}ਰਾਜ
ਪਾਟ ਤਜਿ ਸਾਥ ਸਿਧਾਰੈ ॥੩॥ ^{੧੩}ਸੋ ਆਯੋ ਨਿਪੁ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਘਰ ਤਰ ॥
^{੧੪}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਨਿਰਖਾ ਤਿਹੁ ਦਿਗ ਭਰਿ ॥ ^{੧੫}ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਤਿਹੁ ਉਪਰ
ਭੂਲੀ ॥ ^{੧੬}ਜਨੁ ਮਦ ਪੀ ਮਤਵਾਰੀ ਝੂਲੀ ॥੪॥ ^{੧੭}ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚੰਡ ਨਾਮ
ਤਿਹੁ ਨਰ ਕੋ ॥ ^{੧੮}ਜਨੁ ਕਰਿ ਮੁਕਟ ਕਾਮ ਕੇ ਸਿਰ ਕੋ ॥
^{੧੯}ਸਖੀ ਏਕ ਤਹੁ ਕੁਅਰਿ ਪਠਾਈ ॥ ^{੨੦}ਕਹਿਯਹੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸਜਨ ਸੌ ਜਾਈ ॥੫॥
^{੨੧}ਸਖੀ ਤੁਰਤੁ ਤਿਨ ਤਹੁ ਪਹੁਚਾਏ ॥ ^{੨੨}ਜਸ ਨਾਵਕ ਕੋ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ॥
^{੨੩}ਸਕਲ ਕੁਅਰਿ ਤਿਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੨੪}ਮਨ ਬਚ ਗੀਤ ਰਹਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥੬॥
^{੨੫}ਨਦੀ ਬਹਤ ਨਿਪੁ ਗਿਹੁ ਤਰ ਜਹਾਂ ॥ ^{੨੬}ਠਾਢ ਹੁਜਿਯਹੁ ਨਿਸਿ ਕਹੁ ਤਹਾਂ ॥
^{੨੭}ਭਾਰਿ ਦੇਗ ਮੈਂ ਕੁਅਰਿ ਬਹੈਰੈ ॥ ^{੨੮}ਛਿਦੁ ਮੁੰਦਿ ਤਾ ਕੋ ਸਭ ਲੈ ਹੈ ॥੭॥
^{੨੯}ਉਪਰ ਬਾਧਿ ਤੁੰਬਕਾ ਦੈ ਹੈ ॥ ^{੩੦}ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੁਹਿ ਤਾਹਿ ਮਿਲੈਰੈ ॥ ^{੩੧}ਜਬ
ਤੁਬਰੀ ਲਖਿਯਹੁ ਢਿਗ ਆਈ ॥ ^{੩੨}ਕਾਢਿ ਭੋਗ ਦੀਜਹੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥੮॥ ^{੩੩}ਇਹੁ
ਬਿਧਿ ਬਿਦਿ ਤਾ ਸੌ ਸੰਕੇਤਾ ॥ ^{੩੪}ਦੁਤੀ ਗੀ ਨਿਪੁ ਤ੍ਰਿਯਜ ਨਿਕੇਤਾ ॥ ^{੩੫}ਭਾਰਿ
ਦੇਗ ਮੈਂ ਕੁਅਰਿ ਬਹਾਈ ॥ ^{੩੬}ਬਾਧਿ ਤੁੰਬਰੀ ਤਹੁ ਪਹੁਚਾਈ ॥੯॥ ^{੩੭}ਜਬ ਬਹਤੀ
ਤੁਬਰੀ ਤਹੁ ਆਈ ॥ ^{੩੮}ਆਵਤ ਕੁਅਰਿ ਲਖਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ^{੩੯}ਐਚਿ ਤਹਾਂ
ਤੇ ਦੇਗ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ^{੪੦}ਲੈ ਪਲਕਾ ਉਪਰ ਬੈਠਾਰੀ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ
ਮੰਗਾਈ ॥ ^{੪੨}ਦੁਹੁ ਖਾਟ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜਾਈ ॥ ^{੪੩}ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਤਾ ਸੌ ਕਰਿ
ਭੋਗਾ ॥ ^{੪੪}ਭੇਦ ਨ ਲਖਾ ਦੂਸਰੇ ਲੋਗਾ ॥੧੧॥ ^{੪੫}ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੌ ਰੋਜ
ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੪੬}ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਪਠਾਵੈ ॥ ^{੪੭}ਭੂਪ ਸਹਿਤ

੧. ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭੁਮ ਜਾਲ ਹੈ - ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਲੰਘਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਲੋਗ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ-ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਉਪਚਾਰ ਭੇਦ ਭਰਮ ਉਪਾਚਾਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੪ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਇਲਮ ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਅਤੇ ਰੋਗ ਨਿਦਾਨ - ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ (ਸ਼ਰਜੀਤ ਤਲਵਾਰ) ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਆਸਾਮ (ਕਾਮ ਭੂਪ) ਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰਾਂ, ਟੂਣੇ ਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਨਿਹਾਇਤ ਨਿਪੁੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਸਾਮ ਦੇ ਟੂਣੇਹਾਰ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪਾਣੀ ਮੰਤਰ ਕੇ ਪਿਆਉਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਉਹ (ਕਰਤੀ-ਪੁੰਥੀ) ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਕਰ (ਹੱਥ) ਤੋਂ ਅਤੇ ਪੁੰਥੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਗੁਟਕਾਨੁਮਾ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਖਿਆਂ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰਣ ਲਈ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਦੌਰੇ ਪੈਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਆਸਾਮ ਦੇ ਲੋਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ (ਯੱਖ) ਦੀ ਪਕੜ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਟੂਣੇਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਸਾਮੀ ਲੋਕ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿਚ (ਭੰਗੀਆਂ) ਨਾਮੀ ਰੂਹ ਦਾ ਵਾਸਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਰੂਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਜਨਕੁਲਵਾਰੀ ਵਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਛੱਪੜ ਜਾਂ ਛੱਪੜੀ ਵਿਚ ਜਾਖਨੀ ਦੀ ਰੂਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਲ ਕੁਨੁਵਾਰੀ (ਜਲਪਰੀ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਖਨੀ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਰੂਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਮੱਛੀਆਂ ਖਾਣੀ ਰੂਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ (ਬੱਕ) ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਸਾਮੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਚਿਕੜ ਵਿਚ ਗਿੱਧੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਨਉਗੋਸੇ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੀਯੋਗ ਵਿਖੇ ਬੈਜ ਨਾਂ ਦੇ ਟੂਣੇਹਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਟੂਲ ਚੰਬੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਤਲ ਭੁੰਨ ਕੇ ਤਰੀ ਵਿਚ ਖਾਣ ਲਈ ਪਾਣੀਆਂ ਮੁਰਦਾ ਮੱਛੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾਮ ਭੂਪ ਗਏ ਤਾਂ ਟੂਣੇ ਹਾਰਨੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੇਡੁ ਬਣਾ ਕੇ

ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ॥੮॥

੧. ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਗਏ ।
  ੨. ਜਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਥੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ।
  ੩. ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਧਨ ਸਮੇਤ ਰਾਣੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।
  ੪. ਅੰਦਰਲੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ॥੯॥
  ੫. ਦੋਹਰਾ ॥ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਨੱਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ।
  ੬. ਉਸ ਦੇ ਅੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭੇਤ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਸੋਚ ਸਕਿਆ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਵਿੰਸਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੭॥੬੫੫੮॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣ ਲੈ ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ -
੮. ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ।
੯. ਇਕ ਅਚਲਾ ਵਤੀ ਨਗਰ ਬਿਰਾਜਦਾ ਸੀ ।
੧੦. ਉਥੇ ਦਾ (ਸੂਰ ਸਿੰਘ) ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੧੧. ਅੰਜਨ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੧੨. ਖੰਜਨ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।
੧੩. ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਜੋਬਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ।
੧੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਲੱਜਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੧੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸੰਦਾਗਰ ਆ ਗਿਆ ।
੧੬. ਜਾਣੇ ਉਹ ਰੂਪ ਦਾ ਦੂਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਹੈ ।
੧੭. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ।
੧੮. ਰਾਜ-ਪਾਟ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ॥੩॥
੧੯. ਉਹ ਸੁਦਾਗਰ ਰਾਜੇ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਣੀ ਮੀਨਨਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਰੋਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ।
੨੦. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਨੇਤ੍ਰ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
੨੧. ਉਹ ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੇ ਝੁੱਲ ਗਈ ।
੨੨. ਜਾਣੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਕੋਈ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਝੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੪॥
੨੩. ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸਿੰਘ ਸੀ ।
੨੪. ਜਾਣੇ ਉਹ ਕਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਮੁਕਟ ਹੈ ।
੨੫. ਉਸ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰੀ ਖੰਜਨਾ ਨੇ ਇਕ ਸਖੀ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੨੬. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ

ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸੀ ॥੫॥

੨੭. ਸਖੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੮. ਜਿਵੇਂ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਲਾ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ।
੨੯. ਸਾਰੀ ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਜੋ -
੩੦. ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੬॥
੩੧. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਲੀ ਨੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਜੋ ਨਦੀ ਚਲਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।
੩੨. ਤੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਵੀਂ ।
੩੩. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਵਹਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ।
੩੪. ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ॥੭॥
੩੫. ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਤੁੰਬਾ ਬੰਨ ਦਿਆਂਗੇ ।
੩੬. ਐਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੀ ।
੩੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਤੁੰਬੀ ਦਿਸੇ ਕਿ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ ਹੈ ।
੩੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਖੰਜਨਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਭੇਗ ਸੁਖ ਦੇਣਾ ॥੮॥
੩੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸੁਦਾਗ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਮਿਥ ਲਿਆ ਇਹ ।
੪੦. ਪ੍ਰਗਾਮ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਦੂਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ ਇਸ ਪ੍ਰਗਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ।
੪੧. ਦੇਗ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤੀ ।
੪੨. ਦੇਗ ਦੇ ਉਪਰ ਤੁੰਬੀ ਬੰਨਕੇ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੯॥
੪੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁੰਬੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਜ ਗਈ (ਜਿਥੇ ਵਪਾਰੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ) ।
੪੪. ਉਸਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਆਉਂਦੇ ਤੁੰਬੀ ।
੪੫. ਨੂੰ ਪਕੜਕੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੇਗ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲ ਲਈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ।
੪੬. ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਪੱਟਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾਲ ਲਈ ॥੧੦॥
੪੭. ਪੋਸਤ, ਭੰਗ ਤੇ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੪੮. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਛਕ ਲਈ ।
੪੯. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ।
੫੦. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੱਤਾ ॥੧੧॥
੫੧. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
੫੨. ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜ ਦੇਵੇ ।
੫੩. ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ.....

ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਵੀ ਵਰਣਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕਤ (ਅਭਿਨਾਵਗੁਪਤ) ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਸੰਕਰਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਰੋਗ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ । ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੁਰਜੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾਮੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਮਾਹਿਰ ਹਨ । ਬਰਜੀ ਅਹਿਮ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਅਣਜਾਣ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਅਲਮਗੀਰ ਨਾਮਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰ: ੧੩੩੭ ਈ: ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ੧੦,੦੦੦੦੦ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ (ਆਸਾਮ) ਤੇ ਧਾਵਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਟੂਣੇਹਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਇਹ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਕਮ ਰਤਨ, ਤੰਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਹਤ, ਵੇਦਪਾਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਦੇ ਲਾ ਮਿਸਾਲ ਟੋਟਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮਰਦ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੰਦ-ਲੰਬਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੂਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਬਦਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਧੂਣੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਹੇ ਮੁੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਿਰਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਵ ਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਖਬਰ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰੂਹਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆ ਦਬੋਚਦੀਆਂ ਹਨ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਖਿੱਲੀ ਸੁਣਨੀ ਵੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਲੂ ਦੇ ਖੰਭ ਮਾਸ ਕਾਮ ਇੱਛਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਬਦ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਸਾਮੀ ਲੋਕ ਮੰਛੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਛੱਤ ਉਪਰ ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੀਸੂ ਦਾ ਰੁੱਖ ਵੀ ਬਦਰੂਹਾਂ ਭਜਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਿਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵਿਚ ਬਦ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ ਬੀਹਲੰਗਾਣੀ ਨੂੰ ਭੂਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾੜਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਲੰਗੇ ਦਾ ਦਾਹ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਲਾਕੇ ਧੂਣੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਾਨਾਂ ਉਤੇ ਮੰਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਟੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਾਇਗਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭੂਤ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਧੂਣੀ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਅਤੇ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਵੇਖਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭੂਤ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੰਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰਗੀ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ ਦੀ ਧੂਣੀ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਨਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਐਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:—

ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਬਿਆਪਿ ਆਦਿਕ ਅਨਾਦਿ ਕੋ ਮਨਾਈਐ ॥ ਅਗੰਜਿ ਅਭੰਜਿ ਅਰੰਜਿ ਅਗੰਜਿ ਰੰਜਿ ਕਉ ਪਿਆਈਐ ॥

ਅਲੇਖ ਅਭੇਖ ਅਦ੍ਰੇਖ ਅਰੇਖ ਅਸੇਖ ਕੋ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਨ ਭੂਲ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਭਰਮ ਭੇਖ ਠਾਂਨੀਐ ॥੧॥੧੦੮॥ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ:੧੦॥

ਆਪ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਧਰੋ ਜੋ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਜੰਤ੍ਰ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਤੰਤ੍ਰ ਹੈ - ਆਪ ਉਸ ਅੰਗੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਨ :

ਨਮੋ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ ਨਮੋ ਜੰਤ੍ਰੁ ॥ ਨਮੋ ਇਸਟ ਇਸਟੇ ॥ ਨਮੋ ਤੰਤ੍ਰੁ ਤੰਤ੍ਰੁ ॥੫੭॥

ਸਦਾ ਸਚਦਾ ਨੰਦ ਸਰਬੋ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥ ਅਨੁਪੋ ਅਰੁਪੋ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ ॥੫੮॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ॥

ਕੋਈ ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ^੧ਨਿਤਿਪ੍ਰਤਿ ਅਪਨੇ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਵੈ^੨ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨਿ ਸੌ ਅਠਾਵਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੮॥੬੫੬੯॥ ਅਫਸ੍ਰੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਸੁਨੁ ਭੂਪਤਿ ਇਕ ਕਥਾ ਨਵੀਨੀ ॥ ^੩ਕਿਨਹੂੰ ਲਖੀ ਨ ਆਗੇ
ਚੀਨੀ ॥ ^੪ਸੁੰਦਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^੫ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਤਹ ਕੋ
ਹੈ ॥੧॥ ^੬ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^੭ਆਪੁ ਜਨੁਕ ਜਗਦੀਸ ਸਵਾਰੀ ॥
^੮ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ^੯ਐਸੀ ਹੁਤੀ ਰਾਇ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥੨॥
^{੧੦}ਤਹਿਕ ਸਾਹ ਕੋ ਪੂਤੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੧}ਕਨਕ ਅਵਟਿ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰਾ ॥
^{੧੨}ਨਿਰਖਿ ਨਾਕ ਜਿਹੋ ਸੁਆ ਰਿਸਾਨੋ ॥ ^{੧੩}ਕੰਜ ਜਾਨਿ ਦਿਗ ਭਵਰ
ਭੁਲਾਨੋ ॥੩॥ ^{੧੪}ਕਟਿ ਕੇਹਰਿ ਲਖਿ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਵਤ ॥ ^{੧੫}ਤਾ ਤੇ ਫਿਰਤ
ਮ੍ਰਿਗਨ ਕਹੰ ਘਾਵਤ ॥ ^{੧੬}ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ ਕੋਕਿਲ ਕੁਰਬਈ ॥ ^{੧੭}ਕ੍ਰੋਧ ਜਰਤ
ਕਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥ ^{੧੮}ਨੈਨ ਨਿਰਖਿ ਕਰਿ ਜਲਜ ਲਜਾਨਾ ॥ ^{੧੯}ਤਾਂ ਤੇ
ਜਲ ਮਹਿ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨਾ ॥ ^{੨੦}ਅਲਕ ਹੋਰਿ ਨਾਗਿਨਿ ਰਿਸਿ ਭਰੀ ॥
^{੨੧}ਚਿਤ ਮਹਿ ਲਜਤ ਪਤਾਰਹਿ ਬਰੀ ॥੫॥ ^{੨੨}ਸੋ ਆਖੋ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪਾਸਾ ॥
^{੨੩}ਸੌਦਾ ਕੀ ਜਿਯ ਮੈਂ ਧਰਿ ਆਸਾ ॥ ^{੨੪}ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਨਿਰਖਤ ਤਿਹੋ ਭਈ ॥
^{੨੫}ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਤਜਿ; ਬੋਰੀ ਹੋ ਗਈ ॥੬॥ ^{੨੬}ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਵਾ ॥
^{੨੭}ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਿਯ ਜਸ ਮਨ ਭਾਵਾ ॥ ^{੨੮}ਤਹੋ ਇਕ ਹੁਤੀ ਨਿਪਤਿ ਕੀ
ਚੇਰੀ ॥ ^{੨੯}ਹੋਰਿ ਗਈ ਜਸ ਹੋਰਿ ਅਹੋਰੀ ॥੭॥ ^{੩੦}ਪਾਵ ਦਾਬਿ ਨਿਪ ਜਾਇ
ਜਗਾਯੋ ॥ ^{੩੧}ਧਾਮ ਤੋਰ ਤਸਕਰਿ ਇਕ ਆਖੋ ॥ ^{੩੨}ਰਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਕਰਤ
ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੩੩}ਚਲਿ ਦੇਖਹੁ ਤਿਹੋ ਭੂਪ ਤਮਾਸਾ ॥੮॥ ^{੩੪}ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਨਿਪ
ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ^{੩੫}ਖੜਗ ਹਾਥ ਲੈ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੩੬}ਜਬ ਅਬਲਾ
ਪਤਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ^{੩੭}ਅਧਿਕ ਧੁੰਮ ਤਹ ਦਿਯਾ ਜਗਾਈ ॥੯॥ ^{੩੮}ਸਭ
ਕੇ ਨੈਨ ਧੂਮੁ ਸੌ ਭਰੇ ॥ ^{੩੯}ਅੰਸੁਆ ਟੂਟਿ ਬਦਨ ਪਰ ਪਰੇ ॥ ^{੪੦}ਜਬ ਰਾਨੀ
ਇਹ ਘਾਤ ਪਛਾਨੀ ॥ ^{੪੧}ਮਿੱਤ੍ਰ ਲੰਘਾਇ ਹਿਯੇ ਹਰਖਾਨੀ ॥੧੦॥ ^{੪੨}ਆਗੇ
ਸੌ ਕਰਿ ਕਾਢਾ ਜਾਰਾ ॥ ^{੪੩}ਧੂਮੁ ਭਰੇ ਦਿਗ ਨਿਪ ਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੪੪}ਪੌਛ ਨੇਤ੍ਰ
ਜਬ ਹੀ ਗਯੋ ਤਹਾਂ ॥ ^{੪੫}ਕਉ ਨ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਾ ਊਹਾਂ ॥੧੧॥ ^{੪੬}ਉਲਟਿ
ਤਿਸੀ ਚੇਰੀ ਕਹੋ ਘਾਯੋ ॥ ^{੪੭}ਇਹ ਰਾਨੀ ਕਹੋ ਦੋਸ ਲਗਾਯੋ ॥ ^{੪੮}ਮੂਰਖ
ਭੂਪ; ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੪੯}ਆਗੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਯ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਿਕਾਰਾ^੧ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਉਨਸਠਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੫੯॥੬੫੮੧॥ ਅਫਸ੍ਰੰ ॥

i. ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸਿਖਿਆ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਭੂਪ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹਤ ਹੋਣ ਲਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿਥੇ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤੀਜੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਮਨ ਮਰਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿਸਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਜੀਵ ਗ੍ਰਹੀ ਇਸਤਰੀ (ਮੰਜਦ ਦੇਇ ਵਾਂਗ) ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੁਖਦਾਈ ਪਤੀ ਅਗੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ੳ. ਇਕ ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਜੀਉ ਸੁਣਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਜੀਉ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਤੁਮਾਰੇ ॥
ਚਲਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਖਿ ਮੋਹੀ ਉਦਾਸ ਧਨ ਕਿਉ ਧੀਰਏ ॥ ਗੁਣਵੰਤ ਨਾਹ ਦਇਆਲੁ ਬਾਲਾ ਸਰਬ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰਏ ॥
ਅ. ਅਰਪਿਆ ਤ ਸੀਸੁ ਸੁਧਾਨਿ ਗੁਰ ਪਹਿ ਸੀਗਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਸਗਲਾ ਦੂਖੁ ਮਿਟਿਆ ਮਨਹੁ ਚਿੰਦਿਆ ਪਾਇਆ ॥ ਦਿਨੁ
ਰੈਣਿ ਰਲੀਆ ਕਰੈ ਕਾਮਣਿ ਮਿਟੇ ਸਗਲ ਅੰਦੇਸਾ ॥ ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਲੋੜਤੋ ਹਮ ਜੈਸਾ ॥੩॥ ਅੰਗ ੨੪੭॥ ਮ: ਪ॥
ii. ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੀਤ ਤੋਂ ਧੋਖੇ ਬਾਜ਼ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਅਗੁਣੇ ਤੇ ਨਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਸਮਝਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਬੁਧ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਧੂਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਟੋਲਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਘਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਗੱਲੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਥੋ ਕਸੂਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਸੂਰ ਵਾਰ ਥੋ ਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਚੋਰ ਤੇ ਚੋਰ ਸਾਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਇਕ ਬੜਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ - ਸਚ ਵਖਰ ਧਨ ਰਾਸਿ ਲੈ ਪਈਐ ਗੁਰੂ ਪਰਗਾਸਿ। ਜਿਉ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲਿ ਪਾਈਐ ਤਿਉ ਤਰਿਸਨਾ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਿ ॥ ਪੰ: ੨੨॥ ਮ: ੧॥ ਇਹ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਸੱਚ ਖੂਨ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ।

੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਮੁਨਾਂਦੇ ਗਏ ।
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਵਿੰਜਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੮॥੬੫੭॥ਚਲਦਾ॥

੨. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਬਧਿ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ
ਤੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸੁਣ !
੩. ਨਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਗੇ ਵੇਖੀ-ਨਾਂ ਕੋਈ ਅੱਗੇ
ਨੂੰ ਵੇਖੇਗਾ (ਜਾਂ ਸੁਣੇਗਾ) ।
੪. ਇਕ ਸੁੰਦਰਤੀ ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
੫. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ॥੧॥
੬. ਸੁੰਦਰ ਦੇਵੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੭. ਜਾਣੋਂ ਉਹ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਈ
ਹੈ ।
੮. ਉਸਦੀ ਦਿੱਖ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੯. ਐਸੀ ਸੀ ਉਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ॥੨॥
੧੦. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ।
੧੧. ਜਾਣੋਂ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
੧੨. ਜਿਸਦਾ ਨੱਕ ਵੇਖ ਕੇ ਤੋਤਾ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
੧੩. ਭੌਰਾ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ॥੩॥
੧੪. ਸ਼ੇਰ ਉਸਦਾ ਲੱਕ ਵੇਖਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
੧੫. ਜਿਸ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ।
੧੬. ਉਸਦਾ ਬੋਲ ਸੁਣਕੇ ਕੋਇਲ ਨੇ ਕੁਰਲਾਟ ਕੀਤਾ ਦੁਖੀ
ਹੋ ਕੇ ।
੧੭. ਤੇ ਇਸੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਕਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ॥੪॥
੧੮. ਨੇਤ੍ਰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੱਛ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
੧੯. ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜਲ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ ।
੨੦. ਸੁੰਦਰ ਘੁੰਘਰਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਪਟੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ
ਆ ਗਈ ।
੨੧. ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਪਤਾਲ (ਧਰਤੀ) ਦੇ ਵਿਚ ਧੱਸ
ਗਈ ॥੫॥
੨੨. ਸੋ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ।
੨੩. ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਕੇ ।

੨੪. ਰਾਣੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇਵੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੨੫. ਸੁੱਧ ਝੁੱਧ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ॥੬॥
੨੬. ਇਕ ਗੱਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੨੭. ਮਨਦੀ ਚਾਹ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਈ ।
੨੮. ਉਥੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਕਣ ਸੀ ।
੨੯. ਉਹ ਐਉਂ ਵੇਖ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਆਪਣਾ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੭॥
੩੦. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਬਵੇਂ ਪੈਰ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿਤਾ
ਤੇ ਜਾ ।
੩੧. ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਇਕ ਚੋਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ -
੩੨. ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੩੩. ਐ ਰਾਜਾ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ ਲੈ ॥੮॥
੩੪. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੩੫. ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ।
੩੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ
੩੭. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਘੋਰ ਹੁੰਮਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
੩੮. ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਧੁੰਧੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ।
੩੯. ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਸੂ ਝੜ-ਝੜ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਗਿਰਨ ਲੱਗੇ ।
੪੦. ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਵੇਖਿਆ ।
੪੧. ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਹੋ ਗਈ ॥੧੦॥
੪੨. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਯਾਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ।
੪੩. ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਧੁੰਧੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ
ਦੇਖ ਹੀ ਨਾਂ ਸਕਿਆ ।
੪੪. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾਂ ਨੇਤ੍ਰ ਪੁੰਝ ਕੇ ਉਥੇ ਗਿਆ ।
੪੫. ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ॥੧੧॥
੪੬. ਉਲਟ ਕੇ ਉਸੇ ਲੌਡੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੭. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਤੁਹਮਤ ਲਾਈ ਹੈ ।
੪੮. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾ ਸਮਝੀ ।
੪੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ
ਦਿੱਤਾ ॥੧੨॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨਾਹਠਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੫੯॥੬੫੮॥ਚਲਦਾ॥

ਵੈਸੇ ਸੰਸਾਰਕ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕ੍ਰਮ ਭੂਤ ਤੇ ਉਥੇ ਤੰਤ੍ਰ ਤੇ ਜੰਤ੍ਰ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਭੌਤਕ ਕੰਮ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਦੇ
ਹਨ । ਤੰਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਪੁਰਨ, ਬਿਜਲੀ, ਵੈਰਲੈਸ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ
ਅੱਜ ਕਲ ਅਨੇਕਾਂ ਚਮਤਕਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਛੇਵੇਂ ਮੀਲ ਤੇ ਰੋਪੜ
ਮੋਰੰਡਾ ਤੇ ਰੋਡ ਦੇ ਨੇ (ਬੁਰਾ ਮਾਜਰਾ) ਨਗਰ ਦੇ-ਉਥੇ ਦਿਲੋਂ ਰਾਮ ਪਾਂਧਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿਕਮਤ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਉਸਨੇ (ਦੱਖਣੀ) ਜੋ ਇਕ ਭੂਤਨੀ
ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਲਈ । ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਹਿਕਮਤ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਬਹਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ । ਇਕ ਉਸ ਵਿਚ
ਸਿਫਤ ਸੀ ਕਿ ਸਫਾਈ ਮਜੂਰ-ਜਲਾਹਾ (ਰਵਦਾਸੀਆ) ਫਕੀਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਫੀਸ ਜਾਂ ਪੁਜ਼ੀ ਦਾ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ, ਕੱਚਾ ਮਕਾਨ
ਉਸ ਉਪਰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚਟਾਈ ਤੇ ਆਪ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਗਾਹਕ । ਬਾਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਕਿਹਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਮੁਨਾਹੇ ਦੇ ਉਪਰ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਜਿਸਨੂੰ (ਕਰੂਰਾ) ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਸਭਦੇ
ਮੋਹਰੇ ਬੋਤਲ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ । ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਮਰੀਜ ਨੂੰ ਕੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ । ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੇਖਦਾ
ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਬਜ਼ (ਨਾੜੀ) ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ “ਹਾਂ” ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਉਸ
ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਮਰਜ ਹੈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਕਾਮ
ਹੈ ਅਥਵਾ ਖੰਘ ਜਾਂ ਦਰਦ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਪੁਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਕ
ਰੁਪਿਆ ਜਾਂ ਦੋ ਰੁਪੇ ਦੇ ਦੇਵੇ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗਦਾ । ਉਦੋਂ ਚਾਹ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਏ ਗਾਹਕ
ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਰੋਟੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਖੁਦ ਪਕਾਉਂਦੀ ਸੀ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਕੋਈ
ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਰੁਪੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ । ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਫਾ ਮਹੀਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਇਕ ਰੁੰਝੇ ਦਾ ਫੰਬਾ ਕੰਨ ਵਿਚ
ਰਖਕੇ ਦੱਖਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਧਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਹੱਥ ਤੇ ਛਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਟ ਕੰਡਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਝਾੜਾ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੱਥ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਮਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਤਨਾ ਜੀ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਰੋਕ
ਲਏ ਪਰ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਿਚਿਆ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਸਰਪ ਤੇ ਅਨੂਹੇ ਦਾ ਝਾੜਾ (ਟੂਣਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ - ਗੁਰਬਾਣੀ
ਤੋਂ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੋਏ ਅਨੂਹਿਆਂ ਨਾਗੀਂ ਲਗੀਂ ਜਾਇ ॥ ਆਪਣਾ ਹਥੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇ ਭੂਚਾ ਆਪੇ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ ੧੪੮ ॥ ਮ: ੨॥

ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਨੂਹੇ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਰਪ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਅਨੂਹੇ ਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

* * * * *

ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ॥ ਜਿਹ ਛਲ ਨਾਰਿ ਨਿਕਾਰਾ
ਮਿਤ੍ਰ ॥ ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਅਪੂਰਬ ਨਗਰੀ ॥ ਤਿਹੂੰ ਭਵਨ ਕੇ ਬੀਚ ਉਜਗਰੀ ॥੧॥
ਸਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਾਜਾ ਤਹਿ ਕੋ ਹੈ ॥ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਿਵਰਤ ਸੋਹੈ ॥ ਭਾਵਨ
ਦੇ ਤਿਹਿ ਨਾਰਿ ਭਣਿਜੈ ॥ ਮਨ ਮੋਹਨਿ ਦੇ ਸੁਤਾ ਕਹਿਜੈ ॥੨॥ ਸਾਹ ਮਦਾਰ
ਪੀਰ ਤਹਿ ਜਾਹਿਰ ॥ ਸੇਵਤ ਜਾਹਿ ਭੂਪ ਨਰ ਨਾਹਰ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਨਿਪ
ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ਦੁਹਿਤਾ ਸਹਿਤ ਲਏ ਸੰਗ ਦਾਰਾ ॥੩॥ ਅੜਿਲ ॥ ਏਕ
ਪੁਰਖ ਨਿਪ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਹਿ ਭਾਇਐ ॥ ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਤਾਕਹ ਤਹੀ
ਬੁਲਾਇਐ ॥ ਤਹੀ ਕਾਮ ਕੇ ਕੇਲ ਤਰੁਨਿ ਤਾ ਸੋ ਕਿਐ ॥ ਹੋ ਹਸਿ ਹਸਿ
ਕਰਿ ਆਸਨ ਤਾ ਕੋ ਕਸਿ ਕਸਿ ਲਿਐ ॥੪॥ ਪੀਰ ਚੂਰਮਾ ਹੇਤ ਜੁ ਭੂਪ
ਬਨਾਇਐ ॥ ਅਧਿਕ ਭਾਂਗ ਕੋ ਤਾ ਮਹਿ ਤਰੁਨਿ ਮਿਲਾਇਐ ॥ ਸਭ ਸੋਫੀ
ਤਿਹਿ ਖਾਇ ਦਿਵਾਨੇ ਹੂੰ ਪਰੇ ॥ ਹੋ ਜਾਨੁ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਿਨਾ ਸਿਗਰੇ ਆਪੇ ਮਰੇ ॥੫॥
ਚੌਪਈ ॥ ਸੋਫੀ ਭਏ ਸਭੈ ਮਤਵਾਰੇ ॥ ਜਨੁ ਕਰ ਪਰੇ ਬੀਰ ਰਨ ਮਾਰੇ ॥
ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਇਤ ਘਾਤ ਪਛਾਨਾ ॥ ਉਠ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੰਗ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨਾ ॥੬॥
ਸੋਫੀ ਕਿਨੂੰ ਨ ਆਖਿ ਉਘਾਰੀ ॥ ਲਾਤ ਜਾਨੁ ਸੈਤਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ਭੇਦ
ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਐ ॥ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਲੈ ਮੀਤ ਸਿਧਾਐ ॥੭॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਾਠ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੦॥੬੫੮੮॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥ ਜਸ ਕਿਯ ਸੁਤਾ ਪਿਤਾ ਕੇ
ਸੰਗਾ ॥ ਪ੍ਰਬਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਤਿ ਬਲ ॥ ਅਰਿ ਕਾਂਪਤ ਜਾ ਕੇ ਡਰ
ਜਲ ਬਲ ॥੧॥ ਸ੍ਰੀ ਝਕਝਮਕ ਦੇ ਤਿਹਿ ਬਾਰਿ ॥ ਘੜੀ ਆਪੁ ਜਨੁ ਬ੍ਰਹਮ
ਸੁਨਾਰ ॥ ਤਹਿ ਥੋ ਸੁਘਰ ਸੈਨ ਖਤਿਰੇਟਾ ॥ ਇਸਕ ਮੁਸਕ ਕੇ ਸਾਥ ਲਪੇਟਾ ॥੨॥
ਜਗੰਨਾਥ ਕਹਿ ਭੂਪ ਸਿਧਾਐ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੰਗ ਲੈ ਆਐ ॥ ਜਗੰਨਾਥ
ਕੋ ਨਿਰਖ ਦਿਵਾਲਾ ॥ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ਭੂਪ ਉਤਾਲਾ ॥੩॥ ਹਮਰੇ ਪਾਪ ਪੁਰਾਤਨ
ਗਐ ॥ ਸਫਲ ਜਨਮ ਹਮਰੇ ਅਬ ਭਐ ॥ ਜਗੰਨਾਥ ਕੋ ਪਾਐ ਦਰਸਨ ॥
ਔਰ ਕਰਾ ਹਾਥਨ ਪਗ ਪਰਸਨ ॥੪॥ ਤਬ ਲਗ ਭੂਪ ਸੁਤਾ ਤਹਿ ਆਈ ॥
ਪਿਤਾ ਸੁਨਤ ਅਸ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ਸੁਨਿ ਮੈਂ ਸੈਨ ਆਜੁ ਹਿਯਾਂ ਕਰਿਹੋ ॥
ਜਿਹੋ ਏ ਕਹੈ ਤਿਸੀ ਕਹਿ ਬਰਿਹੋ ॥੫॥ ਪ੍ਰਾਤ ਉਠੀ ਤਹਿ ਤੇ ਸੋਈ ਜਬ ॥
ਬਚਨ ਕਹਾ ਪਿਤ ਸੰਗ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਬ ॥ ਸੁਘਰਸੈਨ ਖਤ੍ਰੀ ਜੋ ਆਹੀ ॥

i. ਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ (ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਅਪੂਰਬ ਨਗਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ)।

ii. ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਪਤੀ ਤੇ ਕਾਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜੋ ਆਪਣੀ ਇਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵੇਲਣ ਜੋ ਵੇਲਣੇ ਪੈ ਜਾਣ ਵੇਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਂ ਪੁੰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਨਾ ਪਾਪ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾ ਅੰਗਤ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾਂ ਕੋਈ ਖਾਨਦਾਨੀ ਦੀ ਕਾਣ ਨਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਣ। ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਤੇ ਪਰਾਣ। ਆਖਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਅਉਂਦਾ ਹੈ :-

ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਧਨੁ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ਸੋ ਧਨੁ ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਕਾਂਢੀਐ ਜਿਤੁ ਜਿਹਿ ਚੋਟਾਂ ਖਾਇ ॥

ਜਿਨ ਕੋ ਪਲੈ ਧਨੁ ਵਸੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਉ ਫਕੀਰ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਹਿਰਦੈ ਤੂ ਵਸਹਿ ਤੇ ਨਰ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥

ਦੁਖੀ ਦੁਨੀ ਸਰੋਜੀਐ ਜਾਇ ਤ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਸੇ ਨ ਲਭੀ ਭੁਖ ॥

ਰੂਪੀ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ ਜਾਂ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਭੁਖ ॥ ਜੇਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਤੇਤੇ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ॥੨॥ ਮ: ੧ ॥

ਅੰਧੀ ਕੀਮੀ ਅੰਧੁ ਮਨੁ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਤਨੁ ਅੰਧੁ ॥ ਚਿਕੜਿ ਲਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾਂ ਤੁਟੈ ਪਥਰ ਬੰਧੁ ॥

ਬੰਧੁ ਤੁਟਾ ਬੇੜੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਤੁਲਹਾ ਨਾ ਹਾਥ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਕੇਤੇ ਭੁਬੇ ਸਾਥ ॥੩॥ ਮ: ੧ ॥ ਅੰਗ ੧੨੮੭॥

ਰੂਪ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਸਾਥੀ ਭੁਖ ਗਏ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਦਾ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਦਕ ਰੂਪੀ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬੰਨ ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਕੜ ਦੇ ਬੰਨ ਰੂਪੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਲਾਹ।

੧. ਚੋਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੁਣ-
੨. ਜਿਸ ਧੋਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ।
੩. ਪੁਰਬ ਦੇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਪੁਰਬ ਨਾਮ ਦਾ ਨਗਰ ਸੀ ।
੪. ਜੋ ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਸੀ ॥੧॥
੫. ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੀ ।
੬. ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ ।
੭. ਭਾਵਨ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।
੮. ਮਨ ਮੋਹਨ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੯. ਸਾਹ ਮਦਾਰ ਪੀਰ ਉਥੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ।
੧੦. ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਪੂਜਦੇ ਸਨ ।
੧੧. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੧੨. ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ ॥੩॥
੧੩. ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਚ ਗਿਆ ।
੧੪. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੫. ਉਥੇ ਹੀ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਈ ।
੧੬. ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਣ ਡਟਕੇ ਦਿੱਤੇ ॥੪॥
੧੭. ਜਿਹੜਾ ਚੂਰਮਾ ਪੀਰ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ।
੧੮. ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਭੰਗ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੯. ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਫੀ ਸੀ ਉਹ ਖਾ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ।
੨੦. ਜਾਨੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮਾਰੇ- ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ॥੫॥
੨੧. ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਫੀ ਸਨ ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਮਲੀ ਤੇ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਏ ।
੨੨. ਇਸ ਤਰਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
੨੩. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਤਾੜਿਆ ।
੨੪. ਉਠਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ॥੬॥
੨੫. ਉਹਨਾਂ ਸੋਫੀ ਅਮਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅੱਖ ਖੋਲ ਕੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ -
੨੬. ਜਾਣੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਤਾਨ ਨੇ ਲੱਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।
੨੭. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ।

੨੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ ॥੭॥੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਠਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੦॥੬੫੮੯॥ਚਲਦਾ॥

੨੯. ਚੋਪਈ ॥ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ! ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣ ਲੈ ।
੩੦. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ।
੩੧. ਪ੍ਰਬਲ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩੨. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਰ ਕੇ ਕੰਬਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੩੩. ਸ੍ਰੀ ਝਕ ਝਮਕ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜੋ ਐਉਂ -
੩੪. ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨਿਆਰੀ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ।
੩੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸੁਘੜ ਸੈਨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੬. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਨਾਲ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੨॥
੩੭. ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੩੮. ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ।
੩੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦ੍ਰ ਵੇਖਿਆ ।
੪੦. ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ॥੩॥
੪੧. ਕਿ ਹੁਣੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਪ ਉਤ੍ਰ ਗਏ ।
੪੨. ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
੪੩. ਤੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ-
੪੪. ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪੈਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥੪॥
੪੫. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਈ ।
੪੬. ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੪੭. ਕਿ ਹੁਣੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰਾਂਗੀ ।
੪੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਗਨਨਾਥ ਕਹੇਗਾ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ॥੫॥
੪੯. ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਠੀ ।
੫੦. ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ-
੫੧. ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੁਘੜ ਸੈਨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੈ.....

■ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ ਹੜ ਦੇ ਨਾਮਰੂਪੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਹੜਕੇ, ਰੁੜਕੇ ਡੁਬ ਗਈ ਹੈ । ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਮਿਸਾਲ ਬਣਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਦੇਖੋ ਪਰਚਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੫-ਅੰਗ ੩੫- ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਸ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਮੁਰੀਦ (ਸੇਵਕਾਂ ਪਠਾਣ) ਅਜੀਬ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :- (ਸਿੰਘ) ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਡੋਲੇ ਗਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਹਜ਼ੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਰ ਡੋਲੇ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਕਰੋ । ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਰਜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਮੀਨੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦਾ । ਅਸਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਉਚਾ ਪੰਥ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਚਾਲ-ਚੱਲਣ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਇਸਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਮੰਨਣਗੇ । ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ?

ਉੱਤਰ— ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ - ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਖਾਲਸਾ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਦੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਖੂਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਇਕ ਅੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਦੂਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ । ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਮਨ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀ ਜਾਂ ਔਰਤ ਉਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਖਤ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦੋਸ਼ਿਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲੇਗਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਮੀਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸੜੇਗਾ । ਇਹ ਡੋਲੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਘੇਰ ਲਿਆਏ ਹੋ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵੀ ਲਾਵੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾਉ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਘੇਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉ । ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣ । ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰੀਦਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਡੋਲੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਰੂਪ ਨੇ ਬੇਗਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ :- ਬੇਟਾ-ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ । ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਸ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਇਮਾਨਤ ਹੋ । ਮੇਰੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਹੋ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖਤ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਦੱਸੋ, ਉਸਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਦਿੱਸ਼ਤ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹਨ । ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਬੇਗਮ ਨੇ ਡੋਲੇ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚੁਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਬੇਟਾ, ਇਹ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਕਰੋ ਪਰਦਾ ਚੁਕਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬੜਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ । ਪਰ ਅਵਸੇਸ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਹੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਬੇ ਖਬਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਜੁਗਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਜੁਰਮ ਕਰਕੇ ਜੇਹਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

੧ਜਗੰਨਾਥ ਦੀਨੀ ਮੈਂ ਤਾਹੀ ॥੬॥ ੨ਰਾਜੈ ਬਚਨ ਸੁਨਾ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਜਬ ॥
 ੩ਐਸ ਕਹਾ ਦੁਹਿਤਾ ਕੇ ਸੰਗ ਤਬ ॥ ੪ਜਗੰਨਾਥ ਜਾਕਹੋ ਤੂੰ ਦੀਨੀ ॥
 ੫ਹਮ ਸੌ ਜਾਤ ਨ ਤਾ ਸੌ ਲੀਨੀ ॥੭॥ ੬ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਛੁ ਜੜ੍ਹ ਪਾਯੋ ॥
 ੭ਇਹ ਛਲ ਅਪਨਾ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਯੋ ॥ ੮ਜਗੰਨਾਥ ਕੋ ਬਚਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ੯ਰਾਜ
 ਸੁਤਾ ਲੈ ਮੀਤ ਸਿਧਾਨਾ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਇਕਸਥਿ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੧॥੬੫੬॥ ਅਛਰ੍ਹੇ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੦ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ ਪੁਰਾਤਨ ॥ ੧੧ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਪੰਡਿਤ
 ਕਹਤ ਮਹਾਂ ਮੁਨਿ ॥ ੧੨ਏਕ ਮਹੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾਨਾ ॥ ੧੩ਡੰਡ ਦੇਤ ਜਾਕੋ
 ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਨਾ ॥੧॥ ੧੪ਨਗਰ ਮਹੇਸ਼ਾਵਤਿ ਤਹੋ ਰਾਜਤ ॥ ੧੫ਅਮਰਾਵਤਿ ਜਹੋ
 ਦੁਤਿਯ ਬਿਰਾਜਤ ॥ ੧੬ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਉਪਮਾ ਕਹੀ ॥ ੧੭ਅਲਕਾ ਨਿਰਖਿ
 ਥਕਿਤ ਤਿਹੋ ਰਹੀ ॥੨॥ ੧੮ਗਜ ਗਾਮਿਨਿ ਦੇ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ੧੯ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ
 ਪਟਤਰ ਮੁਖ ਦਿਜੈ ॥ ੨੦ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ ਨ ਪ੍ਰਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ੨੧ਥਕਿਤ ਰਹਤ
 ਰਾਜਾ ਅਰੁ ਰਾਨੀ ॥੩॥ ੨੨ਤਾ ਕੀ ਲਗਨ ਏਕ ਸੌ ਲਾਗੀ ॥ ੨੩ਨੀਂਦ
 ਭੂਖਿ ਜਾ ਤੇ ਸਭ ਭਾਗੀ ॥ ੨੪ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਤਵਨ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੨੫ਥਕਿਤ
 ਰਹਤ ਜਾ ਕੋ ਲਖਿ ਬਾਮਾ ॥੪॥ ੨੬ਔਰ ਘਾਤ ਜਬ ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥
 ੨੭ਏਕ ਨਾਵ ਤਬ ਨਿਕਟ ਮੰਗਾਈ ॥ ੨੮ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਤਿਹੋ ਰਾਖਾ ਨਾਮਾ ॥
 ੨੯ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਪੁਰਖ ਅਰੁ ਬਾਮਾ ॥੫॥ ੩੦ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਬੈਠਿ ਤਿਹੋ ਉਪਰ ॥
 ੩੧ਨਿਕਸਾ ਆਇ ਭੂਪ ਮਹਲਨ ਤਰ ॥ ੩੨ਲੈਨੀ ਹੋਇ ਨਾਵ ਤੋ ਲੀਜੈ ॥
 ੩੩ਨਾ ਤਰੁ ਮੋਹਿ ਉਤਰ ਕਛੁ ਦੀਜੈ ॥੬॥ ੩੪ਮੈਂ ਲੈ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਕੋ ਜਾਉਂ ॥
 ੩੫ਬੇਚੋ ਜਾਇ ਔਰ ਹੀ ਗਾਉਂ ॥ ੩੬ਲੈਨੀ ਹੋਇ ਨਾਵ ਤਬ ਲੀਜੈ ॥ ੩੭ਨਾ
 ਤਰ ਹਮੈਂ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਦੀਜੈ ॥੭॥ ੩੮ਮੂਰਖ ਭੂਪ ਬਾਤ ਨਹਿ ਪਾਈ ॥ ੩੯ਬੀਤਾ
 ਦਿਨ; ਰਜਨੀ ਹੂੰ ਆਈ ॥ ੪੦ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਬ ਦੇਗ ਮੰਗਾਇ ॥ ੪੧ਬੈਠੀ
 ਬੀਚ ਤਵਨ ਕੇ ਜਾਇ ॥੮॥ ੪੨ਛਿੰਦ੍ਰ ਮੂੰਦਿ ਨੌਕਾ ਤਰ ਬਾਂਧੀ ॥ ੪੩ਛੋਰੀ
 ਤਬੈ ਬਹੀ ਜਬ ਆਂਧੀ ॥ ੪੪ਜਪ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਾਤ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯੋ ॥ ੪੫ਤਬ
 ਤਿਨ ਤਹੋ ਇਕ ਮਨੁਖ ਪਠਾਯੋ ॥੯॥ ੪੬ਜੋ ਤੁਮ ਨਾਵ ਨ ਮੋਲ ਚੁਕਾਵਤ ॥
 ੪੭ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਲੈ ਬਨਿਕ ਸਿਧਾਵਤ ॥ ੪੮ਜਾਨਿ ਦੇਹੁ ਜੋ ਮੋਲ ਨ ਬਨੀ ॥
 ੪੯ਮੇਰੇ ਘਰ ਨਵਕਾ ਹੈਂ ਘਨੀ ॥੧੦॥ ੫੦ਹਰੀ ਕੁਅਰਿ; ਰਾਜਾ ਕੋ ਕਹਿਕੈ ॥
 ੫੧ਮੂਰਖ ਸਕਾ ਭੇਦ ਨਹਿ ਲਹਿਕੈ ॥ ੫੨ਪ੍ਰਾਤ ਸੁਤਾ ਕੀ ਜਬ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥

1. ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਸਖਤ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ - ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਲ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਵਸੋਂ ਕੰਬਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਲਿਆ? ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਇਕ ਸਿੱਖਿਆ ਜਨਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਜਾ (ਪ੍ਰਬਲ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਵਾਲੀ ਮੇਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਉਹ ਬੱਕਰੀ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਜਿਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਚਨ ਅੱਗੇ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ :-

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥੨॥

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰੇ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਮੱਲ ਲਈ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋਤੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਰਣੀ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਲ ॥੨॥

੧. ਮੈਨੂੰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
 ੨. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ।
 ੩. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ-
 ੪. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
 ੫. ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੭॥
 ੬. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਸੱਚ ਭੂਠ ਰੁਝ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
 ੭. ਇਸ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਲਿਆ ।
 ੮. ਜਗਨ ਨਾਥ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
 ੯. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਤੁਰ ਗਿਆ ॥੮॥੧॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਠਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੧॥੬੫੯॥੮੮੮੮॥

੧੦. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕਥਾ-
 ੧੧. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
 ੧੨. ਇਕ ਮਹੇਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੧੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਰਾਜੇ ਹਾਲਾ ਭਰਦੇ ਸਨ ॥੧॥
 ੧੪. ਜੋ ਮਹੇਸ਼ਰਾ ਵਤੀ ਨਗਰ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ।
 ੧੫. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਜਿਹੀ ਸੀ ।
 ੧੬. ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜਾਣੇ
 ਦੂਜੀ ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਹੈ ।
 ੧੭. ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨॥
 ੧੮. ਗਜ ਗਾਮਿਨ ਦੇਵੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
 ੧੯. ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੁਖ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੀ ।
 ੨੦. ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਦੀ ਛਬਿ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
 ੨੧. ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਰਾਣੀ ਸਭ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ
 ਹਨ ॥੩॥
 ੨੨. ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ।
 ੨੩. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਭੁੱਖ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੨੪. ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਦਾ ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਨਾਮ ਸੀ ।
 ੨੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੪॥
 ੨੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ

ਨਾਂ ਲੱਭਿਆ ।
 ੨੭. ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਟ-
 ਮਿਟ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬੇੜੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ।
 ੨੮. ਤੇ ਉਸ ਬੇੜੀ ਦਾ “ਰਾਜ ਕੁਅਰ” ਨਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨੯. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੫॥
 ੩੦. ਗਾਜੀ ਰਾਏ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ।
 ੩੧. ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ।
 ੩੨. ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਬੇੜੀ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਲੈ ਲੀਜੋ ।
 ੩੩. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਹੋ ॥੬॥
 ੩੪. ਮੈਂ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ ।
 ੩੫. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਰਾਉਂ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ।
 ੩੬. ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਬੇੜੀ ਤਾਂ ਲੈ ਲਵੋ ।
 ੩੭. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿਓ ॥੭॥
 ੩੮. ਪਰ ਉਸ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ ।
 ੩੯. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ।
 ੪੦. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦੇਗ ਮੰਗਵਾ ਲਈ-
 ੪੧. ਤੇ ਆਪ ਉਸ ਦੇਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੀ ॥੮॥
 ੪੨. ਉਸ ਦਾ ਮੂਹ ਬੰਨਕੇ ਬੇੜੀ ਦੇ ਹੇਠ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀ ।
 ੪੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇੜੀ ਛੱਡ
 ਦਿੱਤੀ ।
 ੪੪. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਈ ।
 ੪੫. ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਭੋਜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ॥੯॥
 ੪੬. ਕਿ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜ ਕੁਅਰ (ਬੇੜੀ) ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ
 ਜੇ ਉਹ ਮੁੱਲ ਨਾ ਚੁਕਾਵੇ ਭਾਵ (ਬਹੁਤਾ ਮੁੱਲ ਮੰਗੇ)
 ੪੭. ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਕੁਅਰ (ਬੇੜੀ) ਨੂੰ ਆਪ ਲੈ ਕੇ
 ਚਲਾ ਜਾਵੇ - (ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ)
 ੪੮. ਜੇ ਮੁਲ ਨਾਂ ਬਣਿਆਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਣ ਦੇਹ ।
 ੪੯. ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੇੜੀਆਂ ਬਥੇਰੀਆਂ ਹਨ ॥੧੦॥
 ੫੦. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਚੁਰਾ ਲਈ ।
 ੫੧. ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਬੇੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ
 ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਇਹ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ।
 ੫੨. ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ.....

ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦ ਕੇ ਅੱਜ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਪਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ :-

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਪਸਾਰਿਆ ਸੰਸਾਰੇ ਆਏ ਜਾਇ ਦੁਖ ਪਾਵਣਿਆ ॥੨॥ ਅੰਗ ੧੨੯॥ ਮ: ੩॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਝਕ ਭੂਕਮ ਦੇ ਨੇ ਪਤੀ ਦਾ ਲੜ ਫੜਿਆ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਲੜ ਫੜਨ ਲਈ ਆਪਾ
 ਪਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-

ਪੋਈਅੜੈ ਧਨ ਕੰਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਵੇਖੈ ਨਾਲੇ ॥ ਪਿਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਰਹੈ ਗੰਗ ਰਾਤੀ ਸਬਦਿ ਸਿੰਗਾਰੁ ਬਣਾਵਣਿਆ ॥੫॥ ਉਹੀ ॥
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰੇ ਅੰਗਿ ਮਰਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ :-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥ ਤਾ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੈ ॥ ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਕਸੁ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ ॥੨॥
 ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਰੁ ਤਜੇ ਵਿਕਾਰ ॥੩॥

ਇਸ ਭੋਤਕ ਤਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸਟ ਦੇਵਤੇ
 ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਉਸ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ—ਅੰਉਂ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸਟ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਦ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਥਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੂਠ ਸੱਚ ਦੀ ਪੁਣ-
 ਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਸਟ ਦੇਵ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਕੀਤੀ ਆਗਿਆ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਲਟ ਸਕਦਾ। ਪੁਤਰੀ ਦੇ ਭੂਠੇ-ਮੁਠੇ ਬਚਨ
 ਨੂੰ ਆਪੇ ਇਸਟ ਦੇਵ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਫਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁਤਰੀ ਨੂੰ ਸੁਘੜ ਸੈਨ ਖਤਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
 ਇਹ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਭਰਿਆ ਇਕ ਛੰਨਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਉਪਾਵ ਛੋਡਿ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੀ ਓਟ ॥ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਹੋਵੈ ਤੇਰੀ ਛੋਟਿ ॥੩॥ ਸਦਾ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਨੋ ਜਾਣੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੁ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਬਚਨਿ ਮਿਟਾਵਹੁ ਆਪੁ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਜਪਿ ਜਾਪੁ ॥੪॥ਅੰਗ ੧੨੭॥ਮ:੫॥
 ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਸਟ ਦੇਵ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਇਹੋ ਭੇਤ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ
 ਕਵੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਕਦੇ ਸਾਕਤ ਮੰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਕਹਿ ਕਹਿਕੇ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਕਲ
 ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲ ਗਏ ਹਾਂ, ਪੁੱਛੋ ਇਸ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ (ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ)
 ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਕਦੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਦਸਮ
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੇ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਂ ਅਨੂਹੇਂ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਪਰ ਸੱਪਾਂ
 ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
 ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਆਦਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਵ ਅਧਿਆਇ ਤੇ ਉਕਤਾ ਅਧਿਆਇ ਭਾਵ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਗ। ਜੇ ਦੂਜਾ
 ਭਾਗ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਕਹਿਣਾ ਪਏਗਾ ਜੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਹੈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਆਦਿ ਅਥਵਾ ਪੂਰਵ ਕਹਿਣਾ ਵਿਅਰਥ ਜਾਂ ਨਿਰਮਲ ਹੀ ਹੈ।
 ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦੀ ਸਮੀਖਣਾ—ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਸਾਚਾ ॥ ਬਿਨੁ ਭੂਝੇ ਝਗਰਤ ਜਗ ਕਾਚਾ ॥੪॥ ਗੁਰੁ ਸਮਝਾਵੈ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ
 ਵਿਰਲਾ ਭੂਝੈ ਕੋਈ ॥੫॥ ਅਰਥਾਤ ਜਿਥੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ-ਉਥੇ ਸੱਚਾ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
 ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਤਕ ਤਨ ਦੇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਚੌਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਪਹਿਨ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੌਲੇ ਨੇ
 ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕੰਮ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਪਹਿਨਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਵਤਾਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ
 ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹਿਆ ਜੋ ਨਾ ਹੋਆ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਹਰ ਬਲਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਵਿਅਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਭ
 ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਨਾਂ ਭੁੱਝਕੇ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬੈਠਿ ਰਹਾ ਮੂੰਡੀ ਨਿਹੁਰਾਈ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਸਿਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੨॥੬੬੦੭॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧ ਸੁਨੁ ਭੂਪਤਿ ਇਕ ਕਥਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ॥ ੨ ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਕਿਯ ਇਕ
ਨਾਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ॥ ੩ ਗੁੱਲੋ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰਾਨੀ ਆਹੀ ॥ ੪ ਜੇਠ ਮੱਲ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਹੋ
ਬਾਹੀ ॥੧॥ ੫ ਤਾ ਕੋ ਅੰਗ ਪੁਰਖ ਇਕ ਭਾਯੋ ॥ ੬ ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਹੇਤੂ
ਭੁਲਾਯੋ ॥ ੭ ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਤਿਹ ਧਾਮ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ੮ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ
ਕਮਾਵੈ ॥੨॥ ੯ ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਧਿ ਤਾ ਕੇ ਪਤਿ ਪਾਈ ॥ ੧੦ ਬਹੁਬਿਧਿ ਤਾ
ਸੰਗ ਕਰੀ ਲਰਾਈ ॥ ੧੧ ਅਨਿਕ ਕਰੀ ਜੂਤਿਨ ਕੀ ਮਾਰਾ ॥ ੧੨ ਤਬ ਤਿਨ
ਇਹ ਬਿਧਿ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥੩॥ ੧੩ ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕੋ ਤਿਆਗੀ ॥
੧੪ ਸਾਥ ਫਕੀਰਨ ਕੇ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੧੫ ਵਾਹਿ ਅਤਿਥ ਕਰਿ ਕੈ ਸੰਗ ਲੀਨਾ ॥
੧੬ ਅਰੈ ਦੇਸ ਪਖਾਨਾ ਕੀਨਾ ॥੪॥ ੧੭ ਜਿਹੋ ਜਿਹੋ ਦੇਸ ਆਪੁ ਪਗੁ ਧਾਰੈ ॥
੧੮ ਤਹੀ ਤਹੀ ਵਹੁ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੈ ॥ ੧੯ ਅੰਗ ਪੁਰਖੁ ਤਿਹ ਅਤਿਥ ਪਛਾਨੈ ॥
੨੦ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨ ਕੋਈ ਜਾਨੈ ॥੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤ੍ਰਿਸਿਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੩॥੬੬੧੨॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੧ ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ ਨਵੀਨ ॥ ੨੨ ਜਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਯ ਨਾਰਿ
ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨੩ ਸਿੰਘ ਮਹੇਸੁ ਸੁਨਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ੨੪ ਜਿਹੋ ਸਮ ਅੰਗ ਨ ਬਿਧਨਾ
ਸਾਜਾ ॥੧॥ ੨੫ ਨਗਰ ਮਹੇਸਾਵਤਿ ਤਿਹੋ ਰਾਜਤ ॥ ੨੬ ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਜਾ ਕੋ ਲਖਿ
ਲਾਜਤ ॥ ੨੭ ਬਿਮਲ ਮਤੀ ਰਾਨੀ ਤਿਹੋ ਐਨ ॥ ੨੮ ਜਾ ਸਮ ਸੁਨੀ ਨ ਨਿਰਖੀ
ਨੈਨ ॥੨॥ ੨੯ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇਇ ਤਿਹ ਬੇਟੀ ॥ ੩੦ ਜਾ ਸਮ ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਨਹਿ
ਭੇਟੀ ॥ ੩੧ ਅਧਿਕ ਤਵਨ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੩੨ ਜਿਹੋ ਦੁਤਿ ਨਿਰਖਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਲਾਜੈ ॥੩॥ ੩੩ ਜਬ ਜੋਬਨ ਤਾ ਕੇ ਤਨ ਭਯੋ ॥ ੩੪ ਅੰਗ ਅੰਗ ਮਦਨ ਦਮਾਯੋ
ਦਯੋ ॥ ੩੫ ਭੂਪ ਬਾਹ ਕੋ ਬਿਵਤ ਬਨਾਇ ॥ ੩੬ ਸਕਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤਨ ਲਿਯਾ
ਬੁਲਾਇ ॥੪॥ ੩੭ ਸਿੰਘ ਸੁਰੇਸ ਭੂਪ ਤਬ ਚੀਨਾ ॥ ੩੮ ਜਿਹ ਸਸਿ ਜਾਤ ਨ ਪਟਤਰ
ਦੀਨਾ ॥ ੩੯ ਕਰੀ ਤਵਨ ਕੇ ਸਾਥ ਸਗਾਈ ॥ ੪੦ ਦੈ ਸਮਾਨ ਬਰਾਤ ਬੁਲਾਈ ॥੫॥
੪੧ ਜੋਰਿ ਸੈਨ ਆਯੋ ਰਾਜਾ ਤਹੋ ॥ ੪੨ ਰਚਾ ਬਾਹ ਕੋ ਬਿਵਤਾਰੋ ਜਹ ॥ ੪੩ ਤਹੀ
ਬਰਾਤ ਆਇ ਕਰਿ ਨਿਕਸੀ ॥ ੪੪ ਰਾਨੀ ਕੰਜ ਕਲੀ ਜਿਮਿ ਬਿਗਾਸੀ ॥੬॥

i. ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਠੱਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਾਜਾ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਠੱਗਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਲਈ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਸਿਰ ਬਣਦਾ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੂਏ ਦਾ ਹਾਰਿਆ ਠੱਗੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਇਨਸਾਨ
ਹੋਰ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਅਬ ਪਛਤਾਏ ਕਿਆ ਹੋਤ - ਜਬ ਚਿਤ੍ਰੀਆਂ ਭੁਗ ਗਈ ਖੇਤ - ਸਿਰ
ਮੁਨਾ ਕੋ ਤੇ ਸਿਰ ਨਹਾ ਕੇ ਟੁਟੇ ਰਹੇ ਖੁਹੇ ਵਾਲ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕੇਸ ਮੁੜਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ।

ii. ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਂ ਪੈਕੇ ਨਾ ਸਹੁਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਦਾ
ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅੰਤ ਭੂਰ ਕੇ ਮਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਦਾ ਐਨ ਭੂਪ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਦਸਦੀ ਹੈ :-

ੳ. ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਹੋ ਸਖੀ ਕੰਤੈ ਚਿਤਿ ਕਰੇਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਭੂਰਿ ਮਰਹਿ ਦੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ੍ਹ ਅਵਰੀ ਲਾਗਾ ਨੇਹੁ ॥੧॥ ਮ: ੨ ॥

ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਹੋ ਸਖੀ ਜਲਹਰੁ ਬਰਸਨਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਵਣੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ੍ਹ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥੨॥ ਅੰਗ ੧੨੮੦॥ਮ:੨॥

ਅ. ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਮਨ ਅਧਿ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ ਵੇਦ ਨ ਭੋਲੈ ਦਾਰੁ ਲਾਇ ॥੨॥ ਅੰਗ ੧੨੫੬॥ਮ: ੧॥

ੳ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਬੁਝਾਰਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ - ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ॥ ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਤਏ ਬੇਤਾਲੇ ॥੬॥

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਅਵਤੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ॥ ਕਿਸੁ ਕਹੁ ਦੇਖਿ ਕਰਉ ਅਨ ਪੂਜਾ ॥੭॥

ਸੰਤ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ ॥ ਆਤਮੁ ਚੀਨੈ ਸੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥੮॥

ਸਾਖੁ ਰਿਦੈ ਸਚੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਵਾਸ ॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹਮ ਤਾ ਕੇ ਦਾਸ ॥੯॥੮॥ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਬ੍ਰਹਮੇ ਗਰਭੁ ਕੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ॥ ਬੇਦ ਕੀ ਬਿਪਤਿ ਪੜੀ ਪਛਤਾਨਿਆ ॥ ੧ ॥

੧. ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੁਰ ਗਈ
॥੧੧॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਹਸਠਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੨॥੬੬੦੮॥ਚਲਦਾ॥
੨. ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਇਕ ਕਥਾ ਅਦਭੁਤ ।
੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਖੇਡਿਆ ।
੪. ਗੁੱਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਖੜ੍ਹਾਨੀ ਸੀ ।
੫. ਜੋ ਜੇਠ ਮੱਲ ਛਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧॥
੬. ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
੭. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤੋੜ ਲਿਆ ।
੮. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ।
੯. ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ॥੨॥
੧੦. ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ (ਜੇਠ ਮੱਲ) ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੧੧. ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ।
੧੨. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਾਈ ।
੧੩. ਇਹ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗੁੱਲੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰ
ਕੀਤੀ ॥੩॥
੧੪. ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਹੀ ਦਿੱਤਾ
੧੫. ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ।
੧੬. ਉਸ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ।
੧੭. ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਈ ॥੪॥
੧੮. ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰੇ ।
੧੯. ਉਥੇ-ਉਥੇ ਹੀ ਉਸਦਾ ਉਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ।
੨੦. ਹੋਰ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਜੋੜਾ ਸਮਝਦੇ ।
੨੧. ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ ॥੫॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰੋਹਠਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੩॥੬੬੧੩॥ਚਲਦਾ॥
੨੨. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਸੁਣ ਇਕ ਨਵੀਂ
ਹੀ ਕਥਾ ।
੨੩. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਚਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਚਲਿਤਰ ਕੀਤਾ ।
੨੪. ਇੱਕ ਮਹੇਸਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ।
੨੫. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਿਧਾਤੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੧॥
੨੬. ਉਹ ਮਹੇਸਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੨੭. ਜਿਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਮਰਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ਸੀ
੨੮. ਬਿਮਲ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੨੯. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਨਾ ਕਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਨਾ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ
ਵੇਖੀ ॥੨॥
੩੦. ਪੰਜਾਬ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੩੧. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਨਾਂ ਇੰਦਰ ਨਾਂ ਚੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ।
੩੨. ਬਹੁਤ ਉਸ ਤੇ ਜੋਬਨ ਦਾ ਪਰਭਾਉ ਬਿਰਾਜਦਾ ਸੀ ।
੩੩. ਜਿਸ ਦੀ ਦਿਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸ਼ਰਮਾਦਾ ਸੀ ॥੩॥
੩੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੁਆਨੀ ਉਸ ਤੇ ਆਈ ।
੩੫. ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚ ਕਾਮ ਨੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੬. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ।
੩੭. ਸਾਰੇ ਪਰੋਹਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ॥੪॥
੩੮. ਸੁਰੇਸਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ।
੩੯. ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਤਾ ਅਗੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ।
੪੦. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਗਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੪੧. ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਕੇ ਬਰਾਤ ਬੁਲਾ ਲਈ ॥੫॥
੪੨. ਸੈਨਾ ਭਾਵ ਬਰਾਤ ਸਜਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।
੪੩. ਜਿਥੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੪੪. ਉਥੇ ਹੀ ਬਰਾਤ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ।
੪੫. ਰਾਣੀ ਫੁੱਲ ਦੀ ਕਲੀ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਗਈ ॥੬॥

ਜਹ ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰੇ ਤਰੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥੧॥

ਅਰਥਾਤ- ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬੇਦ ਲਿਖਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੋਂ ਵੇਦ-ਦੇਵਤ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪਛੋਤਾਇਆ । ਜਦ ਉਸਨੇ ਸਤਿ
ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ । ਪਰ ਇਹ ਕੱਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਦੇਖੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ
ਵਿਚ ਪਾ: ੧੦॥ਅੰਗ ੧੭੨॥

ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥ ਜਗਨ ਕਰੇ ਬਹੁ ਭਾਰ ਅਵਾਰੀ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਛੇ ਜਾਇ ਪਇਆਰੀ ॥੨॥ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ? ਜੱਗ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਵਰ ਗਿਆ ਸੀ ? ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ
ਪੂਛੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਤਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਤੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਿਸ ਲਈ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਿਆ
ਸੀ । ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਪਰੀਚੇ ਦੇਖੋ ਅੰਗ ੧੬੭ ॥ ਪਾ: ੧੦॥ ਬਵਨ ਅਵਤਾਰ ॥

ਦੁਰਮਤਿ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਰਾਇਣ ਗਰਬ ਪੁਰਾਹੀ ॥ ਪੁਰਲਾਦ ਉਧਾਰੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥੪॥

ਹੁਣ ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਿ ਦੁਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਹਰਣਾਖਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਸਕ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਪੁਰਲਾਦ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਿਵੇਂ
ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਇਹ ਵੇਖੋ (ਨਰ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਅੰਗ ੧੬੮॥ਪਾ:੧੦॥

ਭੁਲੇ ਰਾਵਣੁ ਮੁਗਧੁ ਅਚੇਤਿ ॥ ਲੂਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੇਤ ॥ ਗਰਬਿ ਗਇਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤ ॥੫॥

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਜਨ ਦੇਸਣ ਕਿ ਉਹਨਾ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਵਣ ਨੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ
ਗਿਆ ਸੀ ? ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੮੮ ਤੇ ॥ ਪਾ੧੦॥

ਸਹਸ ਬਾਹੁ ਮਧ ਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸੁ (ਮਹਿਖਾ ਸੁਰ) ॥ ਹਰਣਾਖਸੁ ਲੈ ਨਖਰੁ ਬਿਧਾਸਾ ॥ ਏਤ ਸੰਘਾਰੇ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਅਭਿਆਸਾ ॥੬॥

ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਪਾਠਕ ਜਨ ਕੀ ਸਮਝੋ - ਸਹਸ ਬਾਹੁ ਕੌਣ ਸੀ, ਮਧ ਕੀਟ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਮਹਿਖਾ ਸੁਰ ਕੰਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਦੇ
ਉਲਟ ਦੇਖੋ ਪੰ: ੨੨੮-੨੫ ਮ:੧॥ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁੱਛੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਦਸਮ ਅੰਗ ੨੫੪ ਤੇ ॥੭॥
ਜਰਾ ਸੰਧਿ ਕੌਣ ਸੀ ਕਾਲ ਜਮਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਰਕਤ ਬੀਜ ਤੇ ਕਾਲ ਨੇਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ॥--- ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ਦੂਜੇ
ਭਾਇ ਏਤ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਭਗਤਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥੮॥ ਸਤ ਕਰਤਾਰ ਨੇ, ਏਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ? ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦੇ ਭਗਤਾਂ
ਦਾ ਨਿਸਤਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਦਸੇਗਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ।

ਬੁਝਾ ਦੁਰਜੇਧਨੁ ਪਤਿ ਬੋਧੀ ॥ ਰਾਖੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥ ਜਨ ਕਉ ਦੂਖਿ ਪਏ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥੯॥

ਜਨਮੇਜੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਿਆ ॥ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭੁਲੈ ਬਹੁਰਿ ਪਛਤਾਨਿਆ ॥੧੦॥

ਅਰਥਾਤ ਜਨਮੇਜੈ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ? ਇਸ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਂਦਾ
ਰਿਹਾ — ਕੰਸ ਕੇਸੁ ਚਾਂਡੂ ਨ ਕੋਈ ॥- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਕੰਸ ਤੇ ਕੋਸੀ, ਚਾਂਡੂ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰ
ਦਿੱਤਾ ਦੇਖੋ ਪੰ: ੨੨੮-੨੫ ਮ:੧॥ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁੱਛੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਦਸਮ ਅੰਗ ੨੫੪ ਤੇ ॥੭॥ ਹੁਣ
ਦੱਸੋ - ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਵੀਂ, ਤਥਾ ਜੋ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ਨਹੀਂ । ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਉਲੇਖ
ਹੈ ਕਿ (ਸੂਰਜ ਏਕੇ ਤੁੰਤ ਅਨੇਕ) ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਤੁੰਤਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਪੈਰਾਂਬਰ ਅਵਤਾਰ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ
ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਤਾ, ਇਕ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ, ਸੱਤ ਚਿਤ ਸਤ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਹੈ । ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਤੇ ਜਾਣਨ ਦੀ
ਲੋੜ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਿਜੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ (ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ) ਦਾ
ਹਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਭ ਹੂੰ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥ ਏਕ ਰੂਪੁ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਕਿਵੇਂ ਭੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਕਿਹੜੀ ਲਿਖਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਬੇਹੁਦ ਮਨੋ
ਕਲਪਤ ਲੇਖ ਭਾਸਦੇ ਹਨ - ਜਦਕਿ ਅੰਗ ੩੯ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਬਾਕੀ ਹਿੰਸਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਬੜੀ ਤੋਂ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀ
ਨਾਂ ਕੌਣ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਦਸਦੇ ਹਨ । (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੦੪ ਤੇ ਦੇਖੋ) ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ^੧ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁਤੀ ਤਿਹੋਂ ਬਰ ਹੋਤ ਕੁਰੂਪ ॥ ^੨ਬਿਮਨ ਭਈ ਅਬਲਾ ਨਿਰਖਿ ਜਨੁ ਜਿਯ ਹਾਰਾ ਜੂਪਾ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਏਕ ਸਾਹ ਕੋ ਪੂਤ ਹੁਤੇ ਸੰਗ ॥ ^੪ਸੁੰਦਰ ਹੁਤੇ ਸਕਲ ਜਾ ਕੇ ਅੰਗ ॥ ^੫ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਲਖਿ ਤਾਹਿ ਲੁਭਾਈ ॥ ^੬ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ ਜਨੁ ਨਾਗ ਚਬਾਈ ॥੮॥ ^੭ਸੁਤਾ ਗਿਰੀ ਮੱਇਯਾ ਤਹੋਂ ਆਈ ॥ ^੮ਸੀਚਿ ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਚਿਰੈ ਜਗਾਈ ॥ ^੯ਜਬ ਤਾ ਕੋ ਬਹੁਰੋਂ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥ ^{੧੦}ਉਲਟਿ ਗਿਰੀ ਜਨ ਲਗੀ ਹਵਾਈ ॥੯॥ ^{੧੧}ਪਹਿਰਕ ਬਿਤੇ ਬਹੁਰਿ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥ ^{੧੨}ਰੋਇ ਮਾਤ ਸੋ ਬਾਤ ਜਨਾਈ ॥ ^{੧੩}ਅਗਨਿ ਜਾਰਿ ਮੁਹਿ ਅਬੈ ਜਰਾਵੈ ॥ ^{੧੪}ਇਹੁ ਕੁਰੂਪ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਦਯਾਵੈ ॥੧੦॥ ^{੧੫}ਮਾਤਹਿ ਹੁਤੀ ਸੁਤਾ ਅਤਿ ਪਯਾਰੀ ॥ ^{੧੬}ਚਿੰਤਾ ਕਰੀ ਚਿੰਤ ਮਹਿ ਭਾਰੀ ॥ ^{੧੭}ਜਿਨਿ ਇਹ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਮਰਿ ਜਾਇ ॥ ^{੧੮}ਕਹਾ ਕਰੈ ਤਾ ਕੀ ਤਬ ਮਾਇ ॥੧੧॥ ^{੧੯}ਜਬ ਨਿਪੁ ਸੁਤਾ ਕਛੂ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ^{੨੦}ਰੋਇ ਮਾਤ ਸੋ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੨੧}ਧ੍ਰਿਗ ਮੁਹਿ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਕਪੋਂ ਭਈ ॥ ^{੨੨}ਕਿਸੀ ਸਾਹ ਕੇ ਧਾਮ ਨ ਗਈ ॥੧੨॥ ^{੨੩}ਮੇਰੋ ਭਾਗ ਲੋਪ ਹੂੈ ਗਯੋ ॥ ^{੨੪}ਤਾਂ ਤੇ ਜਨਮ ਭੂਪ ਲੇ ਲਯੋ ॥ ^{੨੫}ਅਬ ਐਸੇ ਕੁਰੂਪ ਕੇ ਜੈਹੋ ॥ ^{੨੬}ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਸਭ ਰੋਤ ਬਿਤੈਹੋ ॥੧੩॥ ^{੨੭}ਧ੍ਰਿਗ ਮੁਹਿ ਨਾਰਿ ਜੋਨਿ ਕਸ ਧਰੀ ॥ ^{੨੮}ਕਪੋਂ ਭੂਪਤਿ ਕੇ ਧਾਮੋਤਰੀ ॥ ^{੨੯}ਮਾਂਗੀ ਦੈਤ ਨ ਮਿੱਤੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ^{੩੦}ਅਬਹੀ ਕਰੋ ਦੇਹਿ ਕੋਂ ਘਾਤਾ ॥੧੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੩੧}ਮੁਖ ਮਾਂਗੋ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਛੂ ਹੋਇ ॥ ^{੩੨}ਤੋਂ ਦੁਖਿਯਾ ਇਹੁ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਿਯਤ ਨ ਉਬਰੈ ਕੋਇ ॥੧੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੩}ਅਬ ਮੈਂ ਮਾਰਿ ਕਟਾਰੀ ਮਰਿ ਹੋ ॥ ^{੩੪}ਨਾ ਤਰ ਬਸਤੁ ਭਗੋਹੇ ਧਰਿਹੋ ॥ ^{੩੫}ਬਰੋਂ ਤ ਪੂਤ ਸਾਹ ਕੋ ਬਰੋ ॥ ^{੩੬}ਨਾ ਤਰ ਆਜੁ ਖਾਇ ਬਿਖੁ ਮਰੋ ॥੧੬॥ ^{੩੭}ਰਾਨੀ ਕੋ ਦੁਹਿਤਾ ਥੀ ਪਯਾਰੀ ॥ ^{੩੮}ਸੁਈ ਕਰੀ ਜੋ ਤਾਹਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੩੯}ਚੇਰੀ ਕਾਢਿ ਤਵਨ ਕਹੋਂ ਦੀਨੀ ॥ ^{੪੦}ਭੂਪ ਸੁਤਾ ਕਰਿ ਤਿਨ ਜੜ ਚੀਨੀ ॥੧੭॥ ^{੪੧}ਸਾਹ ਪੂਤ ਕਹੋਂ ਦਈ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^{੪੨}ਦੁਤਿਯ ਪੁਰਖ ਨਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੪੩}ਲੈ ਚੇਰੀ ਵਹੁ ਭੂਪ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੪੪}ਜਾਨਯੋ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਬਰਿ ਲਯਾਯੋ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਸਠਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੪॥੬੬੩੦॥ ਅਠ੍ਹੰਗੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੫}ਗਨਪਤਿ ਸਿੰਘ ਏਕ ਰਾਜਾ ਬਰ ॥ ^{੪੬}ਗਨਪਾ ਵਤੀ ਹੁਤੇ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ॥ ^{੪੭}ਸ੍ਰੀ ਮਹਤਾਬ ਪ੍ਰਭਾ ਤਿਹੋਂ ਰਾਨੀ ॥ ^{੪੮}ਜਾਹਿ ਨਿਰਖਿ ਕਰਿ ਨਾਰਿ ਲਜਾਨੀ ॥੧॥ ^{੪੯}ਮੁਕਮ ਸਿੰਘ ਏਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਤਹੋਂ ॥ ^{੫੦}ਜਿਹ ਸਮ ਉਪਜਾ ਦੁਤਿਯ ਨ ਮਹਿ ਮਹੋਂ ॥

1. ਇਹ ਇਕ ਇਨਸਾਨੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗਤਿ ਹੈ ਕਿ ਜੋੜਾ ਜੋੜਨ ਵੇਲੇ ਉਮਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਭੂਪ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੋੜੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ। ਜੇ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇਕ ਪਹੀਆ ਮਜਬੂਤ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇਗੀ ਅਧਵਾਣੇ ਹੀ ਖੜੀ ਦਿਸੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਹੁੱਕਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਜ ਪੀਰੀਆਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਭੂਪ ਉਮਰ ਤੇ ਇਲਮ ਮੁਸਾਵੀ ਹੋਣਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਯੁਵਕ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਧੀਨ (ਪੰਜਾਬ ਦੇਵੀ) ਰਾਜ ਭੂਮਾਰੀ ਨੇ ਧਨ ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹਾਣ ਤੇ ਭੂਪ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਰੱਖਕੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਮੱਲਮ ਲਾਣ ਲਈ ਕਿਤਨੀ ਚੁਸਤੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜੋ ਸ਼ਲਾਘਾਜੋਗ ਹੈ ਇਕ ਗਰੀਬ ਗੱਲੀ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਧੋਖੇ ਤੇ ਠੱਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਹਾਰ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਗੱਲੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਨ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਖੋ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮਾਦ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਦ ਲਈ ਜੇ ਕਿਸੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਸੁਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੂਨ ਫਰੇਬ ਸੱਚ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਸਮਦ ਭੁਖਾਰੀ ਸ਼ਾਹ ਇਕ ਸਾਂਦੀ ਲੋਕ - ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਪਠਾਣ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਭਾਵ ਦੱਸੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜੀਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ (ਮੁਮਤਾਜ) ਤਖਤੋਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਖੜੀ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਮਤਾਜ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਭੁਖ ਉਸਦਾ ਢਿੱਡ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਜਿਸਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸੀਨਰੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਸ਼ਨਿਚਰ ਦੇ ਦਿਨ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਉਸਦੇ ਭੱਠੇ ਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਖਾਨ ਆ ਕੇ ਅਦਬ ॥

* ਭੱਠੇ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹੋਸੀਅਤ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਭੱਠੇ ਤੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਭੱਠੇ ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹੋ - ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੱਠੇ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਕੇ ਠੰਡਾ ਸੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਲਈ ਵਰ ਆਇਆ ਉਹ ਬਦਸੂਰਤ ਸੀ ।
੨. ਉਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਜੂਏ ਵਿਚ ਧਨ ਹਾਰ ਕੇ ਜੁਆਰੀਆ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੭॥
੩. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ।
੪. ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਅੰਗ ਵੀ ਭਰਵੇਂ ਸਨ ।
੫. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਈ ।
੬. ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਐਓਂ ਡਿਗ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਡਸ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੮॥
੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ।
੮. ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਾਣੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ
੯. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਆਈ ।
੧੦. ਫੇਰ ਉਲਟ ਕੇ ਗਿਰ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਝੋਲਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥੯॥
੧੧. ਇਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤੇ ਬਾਅਦ ਸੋਝੀ ਆਈ ਤੇ-
੧੨. ਰੋਕੇ ਮਾਤਾ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਐ ਮਾਤਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ
੧੩. ਜਲਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੁਣੇ ਸਾੜ ਦਿਓ ।
੧੪. ਪਰ ਇਸ ਬਦਸੂਰਤ ਦੇ ਘਰ ਨਾਂ ਭੇਜੋ ॥੧੦॥
੧੫. ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ।
੧੬. ਉਸਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਕੀਤੀ ।
੧੭. ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮਰ ਜਾਇ ।
੧੮. ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ? ॥੧੧॥
੧੯. ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਰਤ ਆਈ ।
੨੦. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
੨੧. ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ।
੨੨. ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੇ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਜੰਮ ਪਈ ॥੧੨॥
੨੩. ਮੇਰਾ ਭਾਗ ਹੀ ਖੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ।
੨੪. ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ।
੨੫. ਕੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਦਸੂਰਤ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ?
੨੬. ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਲੰਘਿਆ ਕਰੂ ॥੧੩॥
੨੭. ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜੂਨ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਲਈ ?
੨੮. ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਜੰਮ ਪਈ ?

ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ । ਭਿੰਨੇ ਕੱਪੜੇ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਖਾਣਾ ਪਾ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਖਾਨ ਅਜੀਜ ਤੋਂ ਮੁਮਤਾਜ ਬੇਟੀ ਤੇ ਬੇਗਮ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤਿੰਨ ਜੀਆ ਬੜੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ । ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਘੋੜਾ ਘੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪਹਿਚਾਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ । ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਜਿਸਦੇ ਸੂਹੀਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਖਬਰ ਜਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੇ ਅਜੀਜਖਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਸ ਨੇ ਤਤ ਫਟ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਜਾ ਬਿਸਤਰਾ ਤੇ ਲੈਪ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰੇ (ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮੁਮਤਾਜ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਘੇਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਖਾਸਾ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਬੁਰਾ ਖੜਕਾਇਆ । ਅਜੀਜ ਖਾਨ ਨੇ ਬੁਰਾ ਬੋਲਿਆ । ਆਉ ਭਗਤ ਕੀਤੀ । ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿ੍ਹਤਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਖਾਨ ਅਜੀਜ - ਬੇਸ਼ਕ - ਬੇਸ਼ਕ ਆਪ ਹੁਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਛੁਪਿਆ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਸੋ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਚਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਲੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾ ਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਅੰਦਰ ਹਰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਖਤ ਪਹਿਰਾ ਲਗ ਗਿਆ । ਗੁੱਠ-ਗੁੱਠ ਫਰੋਲ ਮਾਰੀ । ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਮਿਲਿਆ ਕੁਝ ਨਾ । ਸੂਬੇਦਾਰ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੱਕੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਜਨਾਨਾ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿਹੁ । ਲੈਪ ਲੈ ਕੇ ਜਨਾਨਾ ਕਮਰਿਆਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ । ਉਸ ਕਮਰੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੇਵ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਸੂਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਕਮਰਾ ਖੋਲ ਕੇ ਵਿਖਾਉ ।

ਖਾਨ ਅਜੀਜ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲਾਂਗਾ । ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਮੁਮਤਾਜ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦਾਮਾਦ (ਜਵਾਈ) ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤੇ ਆਵਾਜ ਦਿੱਤੀ ਅੰਦਰੋਂ ਅਵਾਜ ਆਈ ਕੌਣ ਹੈ ? ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ ਦਿਤੀ ਬੇਟਾ ਮੁਮਤਾਜ, ਹਾਂ ਅੱਥਾ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਖੈਰ ਤੇ ਹੈ, ਮੁਮਤਾਜ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ । ਖਾਨ- ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਸੌ ਗਿਆ ਏ ? ਹਾਂ ਅੱਥਾ ਜਾਨ ਉਹ ਸੌ ਗਏ ਨੇ । ਕੀ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੈ ? ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰੋ । ਜਿਸ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ੩ ਵਜ ਚੁਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਵਲੋਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦੌੜਨ ਦੀ ਆਵਾਜ ਆਈ ਤੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਕੰਨੀ ਪਏ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਅੱਸੇ ਵੇਲੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ।

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਸੋਚਣ ਕਿ ਇਹ ਭੂਠ ਤੇ ਧੌਖਾ ਕੀ ਪਾਪ ਹੈ ? ਨਹੀਂ; ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਇਕ ਕਟਾਰ ਆਪਣੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਬੜੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਸੀ: ੧੬੪੭ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਕਰਾ ਗਏ ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਅਪਮਾਨੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਯਾਤਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।

ਗੁਰਦੇਵ ਨਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹੇ, ਮੁਮਤਾਜ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਬੀਓ ਵਾਂਗ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਖੀਵੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਨ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਆਪ ਜਿਹਾ ਦਲੇਰ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਇਨਸਾਨ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਕਿਸੇ ਓਪਰੇ ਇਨਸਾਨ ਉਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਜੁਆਨ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਕੱਲੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ । ਸੋ ਲੇਖ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬਿਮਲ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਤਾਣਾ ਤਣਿਆ ਸੀ ।

੨੯. ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੰਗੀ ਹੋਈ ਮੌਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ।
੩੦. ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੧੪॥
੩੧. ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ।
੩੨. ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਹੀ ਨਾ ਬਚੇ ॥੧੫॥
੩੩. ਬੱਸ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੩੪. ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਭਗਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਲਵਾਂਗੀ ।
੩੫. ਜੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਵਾਂਗੀ ।
੩੬. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੧੬॥
੩੭. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਉਹੀ ।
੩੮. ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ।
੩੯. ਕਰੂਪਤ ਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬਰਾਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ ।
੪੦. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਉਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ॥੧੭॥
੪੧. ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।
੪੨. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ
੪੩. ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ।
੪੪. ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥੧੮॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰੇਹਣਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੩॥੬੬੩੧॥ਚਲਦਾ॥

੪੫. ਗਨਪਤਿ ਸਿੰਘ ਇਕ ਚੰਗਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪੬. ਗਨਪਾਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ।
੪੭. ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਤਾਬ ਪ੍ਰਭਾ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੪੯. ਜਿਥੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
੫੦. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

੧ ਰਾਨੀ ਜਬ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ੨ ਕਾਮ ਭੋਗ ਗ੍ਰਿਹ ਬੋਲਿ ਕਮਾਯੋ ॥੨॥
 ੩ ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਗਯੋ ਰਾਜਾ ਤਹ ॥ ੪ ਜਾਰ ਹੁਤੋ ਭੋਗਤ ਤਾ ਕੋ ਜਹ ॥
 ੫ ਨਿਰਖ ਨਾਥ; ਤਿਯ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੬ ਹਾਰ ਤੋਰਿ ਅੰਗਨਾ ਮਹਿ
 ਡਾਰਾ ॥੩॥ ੭ ਬਿਹਸਿ ਬਚਨ ਨਿਪ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ ॥ ੮ ਖੋਜਿ ਹਾਰ ਤੁਮ ਦੇਹੁ
 ਹਮਾਰਾ ॥ ੯ ਆਨ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹਾਥ ਲਗੈ ਹੈ ॥ ੧੦ ਤੋ ਹਮਰੇ ਪਹਿਰਨ ਤੇ
 ੧੧ ਖੋਜਤ ਭਯੋ ਜੜ੍ਹ ਹਾਰ ਅਯਾਨੋ ॥ ੧੨ ਨੇਤ੍ਰ ਨੀਚ ਕਰਿ ਭੇਦ
 ਨ ਜਾਨੋ ॥ ੧੩ ਨਾਰਿ ਆਗੈ ਹੂ ਮੀਤ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੧੪ ਸਿਰ ਨੀਚੋ ਪਸੁ ਤਿਹੋ
 ਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥੪॥ ੧੫ ਪਹਰਿਕ ਲਗੈ ਖੋਜਿ ਜੜ੍ਹ ਹਾਰੋ ॥ ੧੬ ਲੈ ਰਾਨੀ ਕਹੋ
 ਦਯੋ ਸੁਧਾਰੋ ॥ ੧੭ ਅਤਿ ਪਤਿ ਬ੍ਰਤਾ ਤਾਹਿ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੧੮ ਦੁਤਿਯ ਪੁਰਖ
 ਜਿਨ ਕਰ ਨ ਛੁਆਯੋ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪੈਸਹਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੫॥੬੬੩੬॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧ ਨਿਪਬਰ ਸਿੰਘ ਏਕ ਰਾਜਾਨਾ ॥ ੨ ਮਾਨਤ ਆਨਿ ਦੇਸ ਜਿਹੋ
 ਨਾਨਾ ॥ ੩ ਸ੍ਰੀ ਕਿਲਕੰਚਿਤ ਦੇ ਤਿਹੋ ਰਾਨੀ ॥ ੪ ਜਾਂਹਿ ਨਿਰਖਿ ਪੁਰ
 ਨਾਰਿ ਰਿਸਾਨੀ ॥੧॥ ੫ ਨਿਪਬਰ ਵਤੀ ਨਗਰ ਤਿਹੋ ਰਾਜਤ ॥ ੬ ਦੁਤਿਯ
 ਪ੍ਰਿਥੀ ਜਨੁ ਸੁਰਗ ਬਿਰਾਜਤ ॥ ੭ ਨਗਰ ਪ੍ਰਭਾ ਨਹਿ ਜਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥
 ੮ ਥਕਿਤ ਰਹਤ ਰਾਜਾ ਅਰੁ ਰਾਨੀ ॥੨॥ ੯ ਸ੍ਰੀ ਚਿਤ ਚੌਪ ਮਤੀ ਤਿਹੋ
 ਕੰਨਯਾ ॥ ੧੦ ਜਿਹੋ ਸਮ ਨਾਰਿ ਨ ਉਪਜੀ ਅੰਨਯਾ ॥ ੧੧ ਤਾ ਕੀ ਜਾਤ
 ਨ ਉਪਮਾ ਕਰੀ ॥ ੧੨ ਰੂਪ ਰਾਸ ਜੋਬਨ ਤਨ ਭਰੀ ॥੩॥ ੧੩ ਰਾਕ ਕੁਅਰ
 ਇਕ ਹੁਤੋ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੪ ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਕਸਾ ਨਿਮਿਤ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੧੫ ਮ੍ਰਿਗ
 ਹਿਤ ਧਯੋ ਨ ਪਹੁਚਾ ਕੋਈ ॥ ੧੬ ਆਵਤ ਭਯੋ ਨਗਰ ਤਿਹੋ ਸੋਈ ॥੪॥
 ੧੭ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਿਹੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੋ ॥ ੧੮ ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚ ਅਸ ਕਰਾ ਬਿਚਾਰੋ ॥
 ੧੯ ਐਸੋ ਛੈਲ ਏਕ ਦਿਨ ਪੈਯੈ ॥ ੨੦ ਜਨਮ ਜਨਮ ਪਲ ਪਲ ਬਲਿ ਜੈਯੈ ॥੫॥
 ੨੧ ਅਟਿਕ ਸਿੰਘ ਲਖਿ ਤੇਜ ਸਵਾਯਾ ॥ ੨੨ ਥਕਿਤ ਰਹੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਜਾਯਾ ॥
 ੨੩ ਪਠੈ ਸੈਹਚਰੀ ਲਿਖੇ ਮੰਗਾਇ ॥ ੨੪ ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ ਮਾਨੁਪਜਾਇ ॥੬॥
 ੨੫ ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਨਿਸੁ ਕਿਯਾ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ੨੬ ਤਜਿ ਕਰਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ
 ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ੨੭ ਪੋਸਤ ਭਾਂਗਿ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਵਹਿ ॥ ੨੮ ਏਕ ਸੇਜ ਦੋਊ ਬੈਠਿ
 ਚੜ੍ਹਾਵਹਿ ॥੭॥ ੨੯ ਕੈਫਹਿ ਹੋਤ ਰਸਮਸੇ ਜਬਹੀ ॥ ੩੦ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਤ ਦੋਊ
 ਮਿਲਿ ਤਬਹੀ ॥ ੩੧ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਆਸਨ ਲੈਕੈ ॥ ੩੨ ਚੁੰਬਨ ਅੰਰ
 ਅਲਿੰਗਨ ਕੈਕੈ ॥੮॥ ੩੩ ਸੁਮਿਤ ਭਏ ਅਰੁ ਭੇ ਮਤਵਾਰੇ ॥ ੩੪ ਸੋਇ ਰਹੇ ਨਹਿ
 ਨੈਨ ਉਘਾਰੇ ॥ ੩੫ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪਿਤਾ ਤਾ ਕੋ ਤਹੋ ਆਯੋ ॥ ੩੬ ਜਾਇ ਸਹਚਰੀ ਤਿਨੈ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਅਵਗੁਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਵੰਤੀਆਂ ਸਿਧ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ।
 ਉਥੇ (ਗਨਪਤ ਸਿੰਘ) ਰਾਜੇ ਵਾਂਗ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਚ ਕੇ ਸਤ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ । ਸਿਆਣਪ ਇਸ ਵਿਚ
 ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸੱਚ-ਸੁੱਚ ਤੇ “ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਸਦਾ ਜਤੀ” ਹੋ ਕੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ । ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਭੂਨ ਬੋਲਕੇ ਸੱਚਾ
 ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਤ ਜਾਣੋ ਉਹ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਦੇ ਛਾਬੇ ਤੋਂ ਅਨਿਰਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ (ਕੁਝ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ
 ਓੜਕ ਸੱਚ ਰਹੀ) ਹੀ ਸਹੀ ਉਤਰੇਗਾ । ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਭਗਤ ਕਹਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਸ
 ਗਨ ਪਤੀ ਰਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ :- ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਕੁ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਾ ॥ ਨਾਦੀ ਬੋਦੀ ਪੜ੍ਹਿ ਪੁਰਾਣਾ ॥
 ਪਾਖੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਨਿ ਕਪਟੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਤਿਨ ਕੈ ਰਮਈਆ ਨੇੜਿ ਨਾਹਿ ॥੨॥ ਪੰ:੧੧੬੯॥ਮ:੩॥

੧੧ (ਪੰਨਾ ੨੦੧ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਜੇਸਾ ਕਿ ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਅੰਗ ੪੪ ਤੇ ਉਲੇਖ ਹੈ :-

ਜਿਨੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕਰੀ ਕੋਟ ਜੁੰਗਿਯ ॥ ਰਸੰ ਆਨ ਰਸੰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਭੁਗਿਯ ॥ ਵਰੈ ਅੰਤ ਕੋ ਪਾਵ ਨਾਂਗੇ ਪਧਾਰੇ ॥

ਗਿਰੇ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਹਨੀ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥੬੬॥ ਜਿਨੈ ਪੰਡੀਓਂ ਦੰਡ ਧਾਰੰ ਅਪਾਰੰ ॥ ਕਰੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰ ਚਰੇ ਦੁਆਰੰ ॥

ਜਿਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਜੀਤ ਕੇ ਛੋਡ ਭਾਰੇ ॥ ਵਰੇ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਗਿਰੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥੬੭॥ ਰਸਾਵਕ ਛੋੜ ॥

ਜਿਤੇ ਰਾਮ ਹੂਏ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਮੂਏ ॥ ਜਿਤੇ ਕਿਸਨ ਹੂੈ ਹੈ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜੈਰੈ ॥੭੦॥ ਜਿਤੇ ਦੇਵ ਹੋਸੀ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜਾਸੀ ॥ਪੰ: ੪੩-੪੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਉਹਨਾਂ ਨਿਰ ਛੇ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਹੁੰਦੇ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਸਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਭਾਗੁ
 ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਪਾਠਕ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਮਿਟਾਕੇ ਅਕਾਲ ਸਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਤੇ ॥

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ-
 ੨. ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਈ ॥੨॥
 ੩. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ ।
 ੪. ਜਿਥੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਯਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮ ਬਿਸਤਰ ਸੀ ।
 ੫. ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਕ ਢੰਗ ਸੋਚ ਲਿਆ ।
 ੬. ਗਲੇ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਹਾਰ ਤੜਕੇ ਕੇ ਵਿਰਕੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
 ੭. ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਐਓਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
 ੮. ਆਹ ਮੇਰਾ ਹਾਰ ਟੋਲ ਕੇ ਲਿਆ ਦੇਹ ਉਸਦੇ ਮੋਤੀ ਚੁਣਕੇ -
 ੯. ਜੇ ਮੇਰੇ ਹਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
 ੧੦. ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪੱਥ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ॥੪॥
 ੧੧. ਉਹ ਮੂਰਖ ਮਣਕੇ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ।
 ੧੨. ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਾਹ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਕੇ ਕੋਈ ਮਣਕਾ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਨਾਂ ਆ ਜਾਵੇ-ਜੋ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ ।
 ੧੩. ਤੇ ਆਪ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਈ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ।
 ੧੪. ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪਸ਼ੂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਾਂ ॥੫॥
 ੧੫. ਇਕ ਪਹਿਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮੂਰਖ ਲੱਭਦਾ ਥੱਕ ਗਿਆ ।
 ੧੬. ਰਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਦੇ ਮਣਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ।
 ੧੭. ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤੀਵਰਤਾ ਜਾਣ ਲਿਆ ।
 ੧੮. ਜਿਸਨੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ।
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਠਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੫॥੬੬੩੭॥ਚਲਦਾ॥

੧੯. ਚੌਪਈ ॥ ਨ੍ਰਿਪਬਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੨੦. ਜਿਸ ਦੀ ਮੰਨਤ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।
 ੨੧. ਸ੍ਰੀ ਕਿਲ ਕਿੰਚਤ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
 ੨੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧॥
 ੨੩. ਨ੍ਰਿਪਬਰ ਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
 ੨੪. ਜਾਣੋਂ ਦੂਸਰਾ ਸਵਰਗ ਪਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਬਣਾਇਆ

ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਧਾਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਬਲ ਹਸਤੀ ਅਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸੰਯੁਕਤ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕੇ ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਮੇਰ ਕਰੋ ਤ੍ਰਿਣ ਤੇ ਮੁਹਿ ਜਾਹਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਤੋਸੋ ॥ ਭੁਲਛਿਮੋ ਹਮਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਆਪ ਨ ਭੂਲਨ ਹਾਰ ਕਹੂੰ ਕੋਊ ਮੋ ਸੋ ॥
 ਸੇਵ ਕਰੀ ਤੁਮਰੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਗਿਰੁ ਦੇਖੀਅਤ ਦੁਖ ਭਰੇ ਸੋ ॥ ਯਾ ਕਲ ਮੈ ਸਭ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ॥੯੨॥ ਅੰਗ ੪੫ ॥
 ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਜਣ ਕਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਦ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਤੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਥਵਾ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਜਾ, ਲੋਹੇ ਤੇ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਰਸ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ । ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਹਵਾਰੀ ਪਰਚਾ ਅਗਸਤ ੧੯੯੫ ਨੰ: ੮ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੩ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਪੰ ੨੭ ਤੱਕ ਲੇਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਵੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ ਲੇਖ ਹੈ - ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੇਸ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਸੰਭਲੋ ਬਚੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ...ਨਿੰਦਿਆ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਅਰ ਛਿਦਰ ਢੂੰਢਣ ਆਦਿ ਰਾਖਸੀ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋਵੋ ।

ੳ. ਆਪ ਨ ਦੇਹਿ ਚੁਲ੍ਹ ਭਰ ਪਾਨੀ ॥ ਤਿਹ ਨਿਦੇ ਜਹਿ ਰੰਗੀਆ ਆਨੀ ॥

ਅ. ਨਿੰਦਿਆ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀਂ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨ ॥ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨਰਕੇ ਘੋਰ ਪਚੰਨਿ ॥

ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਮਾਲ — ਕੀ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਹਾਂ ? ਸੋਚੋ - ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਇੰਸੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਭਖੰਕਰ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਜਨਕ ਹੈਡ ਰੋਜ ਆਦਿ ਐਟਮਬੰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੇਮਭੁੰਡ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਘਾਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਹੈ । ਇਕ ਐਸੀ ਅਦਭੁਤ ਤੇ ਪਰਚੰਡ ਜੋਤਿ ਮੰਡਲ ਦਾ ਬਹੁ ਟਿਕਾਣਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਪੱਲਾ ਪਕੜ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ, ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰਪੂਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ---

ਜਿਨ ਜਿਨ ਤਨਕ ਸਿੱਧ ਕੋ ਪਾਯੋ ॥ ਤਿਨ ਤਿਨ ਅਪਨਾ ਰਾਹ ਚਲਾਯੋ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ਮਮ ਉਚਾਰ ਤੇ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ ॥੧੬॥ਅੰਗ ੫੬॥

ਜੇ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ ॥ ਤੇ ਸਭ ਨਰਕਿ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ ॥ ਮੋ ਕੋ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ ॥

ਯਾ ਮੈ ਭੇਦੁ ਨ ਰੱਚ ਪਛਾਨੋ ॥੩੨॥ ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ ॥ ਦੇਖਨਿ ਆਪੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ॥੩੩॥

ਐਡੀਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉ ਮੈਂ ਭਵਾਨੀ - ਮਹਾ ਭਵਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸੋ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ

੧ੳ - ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ - ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥ ਜਲ ਬਲ ਮਹੀਅਲ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਬਗਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਲੋਕ ਚਤਰ ਦਸ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥

ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ੧੪ ਭਵਨਾਂ ਲੱਖਾਂ ਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ, ਤਾਰਿਆਂ, ਸਤਾਰਿਆਂ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਪਾਲਕ ਤੇ ਸੰਘਾਰਕ ਹੈ । ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਲੀਲਾ ਹੋ ਰਹੀ ਤੁਸੀਂ - ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਤੁਰ ਰਹੇ, —

ਹੈ । ਭਾਵ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ।

੨੫. ਨਗਰ ਹੈ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਿਛ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।

੨੬. ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਵਿਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੨॥

੨੭. ਸ੍ਰੀ ਚਿੱਤ ਚੌਪ ਮਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।

੨੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

੨੯. ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।

੩੦. ਰੂਪ, ਰਸ, ਜੋਬਨ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੩॥

੩੧. ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।

੩੨. ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ।

੩੩. ਹਿਰਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ।

੩੪. ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ॥੪॥

੩੫. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ।

੩੬. ਮਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ।

੩੭. ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਸਾ ਛਬੀਲ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ।

੩੮. ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ-ਜਨਮ ਪਲ-ਪਲ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਈਏ ॥੫॥

੩੯. ਅਟਿਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਵੇਖ ਕੇ ।

੪੦. ਥੱਕ ਗਈ ਉਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ।

੪੧. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।

੪੨. ਦਿਲ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ॥੬॥

੪੩. ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲ ਬਿਲਾਸ ਕੀਤੇ ।

੪੪. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਡਰ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ।

੪੫. ਪੋਸਤ, ਭੰਗ, ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।

੪੬. ਇਕੋ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਛਕ ਲਏ ਜਦੋਂ ॥੭॥

੪੭. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਤੁੰਗ ਆ ਕੇ ਚੜ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ -

੪੮. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-

੪੯. ਤਰਾਂ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਆਸਣ ਲੈ ਕੇ ।

੫੦. ਚੁੰਮਨ ਦੇ ਲਿੰਗਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ॥੮॥

੫੧. ਥੱਕ ਗਏ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ।

੫੨. ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਗਏ ਮੁੜਕੇ ਅੱਖ ਨਾ ਖੋਲੀ ।

੫੩. ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।

੫੪. ਤੇ ਗੋਲੀ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਜਗਾਇਆ ॥੯॥

ਜਗਾਯੋ ॥੬॥ ^੧ਵਹੈ ਸਖੀ ਤਹ ਬਹੁਰਿ ਪਠਾਈ ॥ ^੨ਯੋ ਕਹਿਯਹੁ ਰਾਜਾ
ਸੋ ਜਾਈ ॥ ^੩ਚੌਕਾ ਪਰਾ ਭੋਜ ਦਿਜ ਕਾਰਨ ॥ ^੪ਬਿਨੁ ਨਾਏ ਨ੍ਰਿਪ ਤਹ
ਨ ਸਿਧਾਰਨ ॥੧੦॥ ^੫ਬਸਤ੍ਰ ਤਾਰਿ ਕਰ ਇਹੀ ਅਨਾਵਹੁ ॥ ^੬ਬਹੁਰ ਸੁਤਾ
ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ^੭ਭੂਪ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ ॥ ^੮ਚਰਬੰਚਾ ਮਹਿ
ਨਾਨ ਸਿਧਾਰੇ ॥੧੧॥ ^੯ਜਬ ਡੁਬਿਆ ਕਹੋ ਭੂਪਤਿ ਲੀਨਾ ॥ ^{੧੦}ਤਬਹੀ ਕਾਢਿ
ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਹੋ ਦੀਨਾ ॥ ^{੧੧}ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰਿ ਫਿਰਿ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੧੨}ਭੇਦ ਅਭੇਦ
ਨ ਕਛੁ ਜੜ੍ਹ ਪਾਯੋ ॥੧੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੧੩}ਸਯਾਨੋ ਭੂਪ ਕਹਾਤ ਥੋ ਭਾਂਗ
ਨ ਭੁਲ ਚਬਾਇ ॥ ^{੧੪}ਇਹ ਛਲ, ਛਲਿ ਅਮਲੀ; ਗਯੋ ਪਨ੍ਹੀ ਮੂੰਡ
ਲਗਾਇ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਛਾਸਿਨਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੬॥੬੬੬੬॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੫}ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥ ^{੧੬}ਜਸ ਛਲ ਕੀਨਾ ਨਾਰਿ
ਸੁਰੰਗਾ ॥ ^{੧੭}ਛਿਤਪਤਿ ਸਿੰਘ ਏਕ ਭੂਪਤ ਬਰ ॥ ^{੧੮}ਅਬਲਾ ਦੇ ਰਾਨੀ
ਜਾ ਕੇ ਘਰ ॥੧॥ ^{੧੯}ਨਾਭਮਤੀ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹੋ ਸੋਹੈ ॥ ^{੨੦}ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਗ
ਅਸੁਰ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥ ^{੨੧}ਪਦੁਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਤਿਹੋ ਰਾਜਤੁ ॥ ^{੨੨}ਇੰਦ੍ਰਾਵਤੀ
ਨਿਰਖਿ ਤਿਹੋ ਲਾਜਤੁ ॥੨॥ ^{੨੩}ਬੀਰ ਕਰਨ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰੈ ॥ ^{੨੪}ਭੱਦ੍ਰਾਵਤੀ
ਬਸਤੁ ਥੋ ਠੋਰੈ ॥ ^{੨੫}ਐਠੀ ਸਿੰਘ ਪੂਤ ਤਿਹੋ ਜਾਯੋ ॥ ^{੨੬}ਨਿਰਖਿ ਮੇਦਨ
ਜਿਹੋ ਰੂਪ ਬਿਕਾਯੋ ॥੩॥ ^{੨੭}ਨਿਪ ਸੁਤ ਖੇਲਨ ਚੜ੍ਹਾ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ^{੨੮}ਆਵਤ
ਭਯੋ ਤਿਹੋ ਨਗਰ ਮਝਾਰਾ ॥ ^{੨੯}ਨਾਵਤ ਹੁਤੀ ਜਹਾਂ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਰਿ ॥ ^{੩੦}ਥਕਤਿ
ਰਹਾ ਤਿਹੋ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਿ ॥੪॥ ^{੩੧}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਿਹੋ ਉਪਰ ਅਟਕੀ ॥
^{੩੨}ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਉਤ ਤਿਹੋ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥ ^{੩੩}ਰੀਝ ਰਹੇ ਦੋਨੋ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥
^{੩੪}ਕਛੁ ਰਹੀ ਦੁਹਾਨਿ ਸੁਧਿ ਨਾਹੀ ॥੫॥ ^{੩੫}ਤਰੁਨਿ ਗਿਰਾ ਜਬ ਚਤੁਰਿ
ਨਿਹਰਾ ॥ ^{੩੬}ਤਾ ਕੀ ਹਾਥ ਨਾਭਿ ਪਰ ਧਰਾ ॥ ^{੩੭}ਅਰੁ ਪਦ ਪੰਕਜ ਹਾਥ
ਲਗਾਈ ॥ ^{੩੮}ਮੁਖ ਨ ਕਹਾ ਕਛੁ; ਧਾਮ ਸਿਧਾਈ ॥੬॥ ^{੩੯}ਦੂਕ ਘਰੀ ਤਿਨ
ਪਰੇ ਬਿਤਾਈ ॥ ^{੪੦}ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਕਹੋ ਪੁਨਿ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥ ^{੪੧}ਹਾਹਾ ਸਬਦ
ਰਟਤ ਘਰ ਗਯੋ ॥ ^{੪੨}ਖਾਨ ਪਾਨ ਤਬ ਤੇਂ ਤਜਿ ਦਯੋ ॥੭॥ ^{੪੩}ਬਿਰਹੀ
ਭਏ ਦੋਊ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ^{੪੪}ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਅਰੁ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^{੪੫}ਹਾਵ
ਪਰਸ ਪਰ ਦੁਹਾਨ ਭਯੋ ॥ ^{੪੬}ਸੋ ਮੈਂ ਕਬਿਤਨ ਮਾਂਝ ਕਹਯੋ ॥੮॥ ਸਵੈਯਾ ॥
^{੪੭}ਉਨ ਕੁੰਕਮ ਟੀਕੋ ਦਯੋ ਨ ਉਤੈ; ਇਤ ਤੇ ਹੂੰ ਨ ਸੇਂਦੁਰ ਮਾਂਗ ਸਵਾਰੀ ॥
^{੪੮}ਤਮਾਗਿ ਦਯੋ ਸਭ ਕੋ ਡਰਵਾ; ਸਭ ਹੂੰ ਕੀ ਇਤੈ ਤਿਹ ਲਾਜ ਬਿਸਾਰੀ ॥
^{੪੯}ਹਾਰ ਤਜੇ ਤਿਨ ਹੋਰਬ ਤੇਂ; ਸਜਨੀ ਲਖਿ ਕੋਟਿ ਹਰਾ

i. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਬ ਪੁਰਸ਼ ਭੰਗ ਨਾ ਪੀ ਕੇ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਦਾਰ ਕਾਮਿਯਾਬ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਮਜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਏ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਾ ਭੰਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਮਲ ਛੱਡ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪਰਭੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਤੇ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਧਨਤਾ ਯੋਗ ਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਰਿਨ ਵਿਰਤ ਹੈ ਪਰ ਕਾਮਿਯਾਬ ਉਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਤੇ ਭਜਨ ਭਗਵਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਵੇਗਾ --

ਹੋਮ ਜਗ ਸਭਿ ਤੀਰਥਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੰਡਿਤ ਥਕੇ ਪੁਰਾਣ ॥ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਨ ਮਿਟਈ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਮਲੁ ਉਤਰੀ ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥੩੭॥ਅੰਗ੧੪੧੭॥੩॥

ਉਹ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਬਾ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮਹਾਂ ਅਸਚਰਜ ! ਮਹਾਂ ਬਿਸਮੇ ! ਮਹਾਂ ਅਦਭੁਤ ਸੂਰਪ ਹੈ। ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ, (ਵੇਖਣ ਆਇਓ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ) ਏਥੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸੇ ਵਿਸਮਾਦ ਤੇ ਸਰਬ ਪਾਲਕ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬਿਠਾਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਥੋਂ ਸੋਚੋ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਕਹੋਗੇ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼, ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਮਨੋਗੇ ਤਾਂ ਉਤਮ ਤੇ ਸਰੋਸਤ ਸ਼ਬਦੀ ਆਪ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦੋਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਭਵਾਨੀ ਦੁਰਗਾ ਆਦਿ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਪਏਗਾ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੇ (ਵਾਟਰ ਲੂ) ਨਾਮੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜਦ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਉਘੇ ਜਰਨੈਲ (ਨੇਪੋਲੀਅਨ) ਬੋਨਾ ਪਾਰਡ ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਰਾ ਯੂਰਪ ਥਕ-ਥਰ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ :- ਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਨੇਪੋਲੀਅਨ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨੀ ਤਦ ਨੇਪੋਲੀਅਨ ਕੋਲ ੧ ਲੱਖ ੨੦ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਫੌਜ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਹਉਏ ਜਰਮਨ ਦੇ ਡਿਕਟੇਟਰ (ਹਿਟਲਰ) ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਹਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਤਮਘਾਤ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਪਾਸ ੨੦ ਲੱਖ ਜੰਗੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਧਧ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਜੰਗੀ।

੧. ਉਹੀ ਗੱਲੀ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।
  ੨. ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਐਓਂ ਕਹਿ ਦੇਹ-
  ੩. ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਚੌਕਾ (ਲੇਪਨ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ-
  ੪. ਨ੍ਹਾਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜਾ ਇਥੇ ਨਾ ਆਵੇ ॥੧੦॥
  ੫. ਪਹਿਲਾ ਬਸਤ੍ਰ ਲਾਹ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਨਾਉਣ।
  ੬. ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ।
  ੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ।
  ੮. ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਨਾਉਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੧੧॥
  ੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ।
  ੧੦. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।
  ੧੧. ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਗਿਆ।
  ੧੨. ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ॥੧੨॥
  ੧੩. ਰਾਜਾ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਕਲਮੰਦ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ।
  ੧੪. ਪਰ ਇਸ ਧੌਬੇ ਨਾਲ ਅਮਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਧੌਬਾ ਦੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਸਠਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੬॥੬੬੫੦॥ ਅਠਵਜ਼੍ਜੀ॥

੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਬੁਧਿ ਵਜੀਰ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ! ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣ ਲੈ-
੧੬. ਜਿਹੜਾ ਛਲ ਇਕ ਸੁਭ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।
੧੭. ਛਿਤਪਤਿ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ।
੧੮. ਅਬਲਾ ਦੇਵੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ॥੧॥
੧੯. ਨਾਭਮਤੀ-ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੋਭਦੀ ਸੀ।
੨੦. ਜਿਹੜੀ ਸੁਰ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਸੀ।
੨੧. ਇਕ ਪਦਮਾਂ ਵਤੀ ਨਗਰ ਉਥੇ ਵਸਦਾ ਸੀ।
੨੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਭਾਵ ਸੁਤਗਾਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੨੩. ਇਕ ਹੋਰ ਬੀਰ ਕਰਨ ਰਾਜਾ ਸੀ।
੨੪. ਜੋ ਭੱਦ੍ਰਾਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕਮਾਲ ਪੰਜ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ - ਨਾ ਸਾਜੇ ਨਾ ਬਾਜੇ ਨਾ ਬਸਤਰ ਨਾ ਸ਼ਸਤਰ ਪੇਟੇ ਭੁਭੇ ਭਿੰਜੇ ਬਸਤਰ ਠੰਡ ਦੇ ਫੰਡੇ ਹੋਏ ਦਸ ਲੱਖ ਹਥਿਆਰ ਸੰਯੁਕਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਚਮਕੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਕੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਕੀ ਉਹ ਕਰਮ ਦੇ ਸੂਰੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਆਦਰ ਸਨਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਮ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋਖੋ ਪਰਚਾ (ਮਰਦ ਅਹੰਮਕਾ) ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੩ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ (ਰਜਿ:) ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਿੱਲੀ ਪੰ: ੩੨ ਜੋ ਬੇਹਵਾ ਮੁਤਾਬਕ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਉਦੇ ਰਾਇ, ਅਣੀ ਰਾਇ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ, ਅਲੂ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ, ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ, ਸੁਖਦੇਵ, ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ, ਸੁਖੀਆ, ਸੁਦਾਮਾ, ਸੈਨਾਪਤੀ, ਸ਼ਿਆਮ, ਹੀਰ, ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ, ਹੰਸ ਰਾਜ, ਕੱਲੂ, ਕੁਵਰੇਸ਼, ਮਾਨ ਚੰਦ ਗੁਟੀਆ, ਗੁਰਦਾਸ, ਗੋਪਾਲ, ਚੰਦਨ, ਚੰਦਾ, ਜਮਾਲ, ਟਹਿਕਨ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਨੂ, ਨਿਸਚਲ ਦਾਸ, ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ, ਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਪਿੰਡੀ ਦਾਸ, ਬਲਭ, ਬਲੂ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਬੁਲੰਦ, ਬ੍ਰਿਖ, ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ, ਮਥਰਾ, ਮਦਨ ਸਿੰਘ, ਮਦਨ ਗਿਰਿ, ਮੱਲੂ, ਮਾਨ ਦਾਸ, ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਮੰਗਲ, ਰਾਮ, ਰਾਵਲ, ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਲਖਾ। ਕੀ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਰਾਂ ਇਸ ਗੁਰਦਾਸ ਕਵੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਆਂਗੇ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਆਂਗੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੋਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਿਦਕ ਤੇ ਬੇਸਿਦਕੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਸਿਦਕ ਬੁਏ ਖੈਰ, ਮਗਜ਼ ਖੈਰ ਸੁਦਹਿ-ਅਰਥਾਤ-ਇਕ ਵੇਰ ਇਕ ਸਰਵਰੀਖੇ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਰੱਖੀ - ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਭੇਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮਰੀਦ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਦੇਹ ਉਹ ਬੰਦਾ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਿਦਕ ਇਕ ਐਸੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਹਉਮੈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ:- (ਬੇ-ਸਿਦਕੇ ਬੁਏ ਗੰਦ ਆਮਦ, ਮੰਦ ਆਮਦ)। ਅਰਥਾਤ- ਬੇ ਸਿਦਕੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਦੁਰਗੰਧ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੇ ਸਿਦਕੇ ਅਲੋਚਕਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਿਵ ਹੀ ਬਚਾਏ- ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ। ੩ ਮਾਰਚ ੧੯੯੪ ਵਿਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਸਮੇਲ ਕੌਰ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾ ਅਲੋਚਕ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਲੋਚਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅਲੋਚਕਾਂ ਜਿਹਾ ਅਲੋਚਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦਾ (ਫੋਰ ਮੈਨ) ਉਸਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਵਰਕਛਾਪ ਚਾਲੂ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜੁਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੋਲ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਇੰਟ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਉਸ ਅਲੋਚਕ ਦੀ ਦਿਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਬੇ ਨੁਕਸ ਨਾਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਹਾਥੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਲੋਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਹੇਠ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਘੁੰਮਦੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਉਠ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਲੋਚਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਭਾਕੀ ਪੰਨਾ ੬ ਤੇ) ॥

੨੫. ਐਨੀ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ (ਜੰਮਿਆ)।
੨੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਉਸ ਤੇ ਵਿਕ ਗਿਆ ॥੩॥
੨੭. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਲਈ ਗਿਆ।
੨੮. ਉਹ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।
੨੯. ਜਿਥੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨ੍ਹਾ ਰਹੀ ਸੀ।
੩੦. ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਥੱਕ ਗਿਆ ਉਥੇ ਹੀ ਠਹਿਰ ਗਿਆ ॥੪॥
੩੧. ਉਧਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਰੀਝ ਗਈ।
੩੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਘਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਭੁੱਲ ਗਈ।
੩੩. ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਦੋ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹੋ ਗਏ ਮਨ ਵਿਚ-
੩੪. ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਰਤ ਨਾਂ ਰਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ॥੫॥
੩੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਡਿਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।
੩੬. ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨਾਭੀ (ਧੁਨੀ) ਪਰ ਹਥ ਰੱਖਿਆ।
੩੭. ਧੁਨੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਫੁੱਲ ਜਿਹੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।
੩੮. ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਗਈ ॥੬॥
੩੯. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਪਏ ਨੇ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।
੪੦. ਫੇਰ ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੋਝੀ ਆਈ।
੪੧. ਹਾਅ-ਹਾਅ ਸਬਦ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।
੪੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
੪੩. ਦੋਇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਵਿਜੋਗੀ ਹੋ ਗਏ।
੪੪. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ।
੪੫. ਪ੍ਰਸਪਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ 'ਹਾਵਾ, ਹੋਰਵਾ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਿਆ।
੪੬. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਹਾਵੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮੈਂ ਕਬਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਅੱਗੋਂ ਦੇਖ ਲਵੋ ॥੮॥
੪੭. ਨਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੇਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੰਧੂਰ ਦਾ ਮਾਂਗ ਪਾਇਆ।
੪੮. ਸਭ ਦਾ ਡਰ (ਭੈ) ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਉਧਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਧਰ ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਲਾਜ ਹਿਆ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ।
੪੯. ਉਸਦੇ ਹੋਰਵੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਕਰਕੇ ਉਧਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਸਜਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਟਿ ਵਾਰੀ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੀ ਥੱਕ ਗਈ।

ਕਰਿ ਹਾਰੀ ॥ ^੧ਪਾਨ ਤਜੇ ਤੁਮ ਤਾ ਹਿਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਨ ਤਜੇ ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ
ਪਾਗੀ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੨ਉਤੈ ਕੁਅਰਿ ਕਹੁ ਕਛੂ ਨ ਭਾਵੈ ॥ ^੩ਹਰਾ ਸਬਦ
ਦਿਨ ਕਹਤ ਬਿਤਾਵੈ ॥ ^੪ਅੰਨ ਨ ਖਾਤ; ਪਿਯਤ ਨਹਿ ਪਾਨੀ ॥ ^੫ਮਿਤ੍ਰ
ਹੁਤੇ ਤਿਹ; ਤਿਨ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥੧੦॥ ^੬ਕੁਅਰ ਬਿਥਾ ਜਿਯ ਕੀ ਤਿਹੁ ਦਈ ॥
^੭ਇਕ ਤ੍ਰਿਯ ਮੋਹਿ ਦਰਸ ਦੇ ਗਈ ॥ ^੮ਨਾਭਿ ਪਾਵ ਪਰ ਹਾਥ ਲਗਾਇ ॥
^੯ਫਿਰਿ ਨ ਲਖਾ ਕਹੁ ਗਈ ਸੁ ਕਾਇ ॥੧੧॥ ^{੧੦}ਤਾਂ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਤਾਹਿ
ਪਛਾਨੀ ॥ ^{੧੧}ਕਹਾ ਕੁਅਰ ਇਨ ਮੁਝੈ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੧੨}ਪੂਛਿ ਪੂਛਿ ਸਭ ਹੀ ਤਿਹ
ਜਾਵੈ ॥ ^{੧੩}ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਕੋਈ ਪਾਵੈ ॥੧੨॥ ^{੧੪}ਤਾ ਕੋ ਮਿਤ੍ਰ ਹੁਤੇ ਖਤਰੇਟਾ ॥
^{੧੫}ਇਸਕ ਮੁਸਕ ਕੇ ਸਾਥ ਲਪੇਟਾ ॥ ^{੧੬}ਕੁਅਰ ਤਵਨ ਪਹਿ ਬਿਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥
^{੧੭}ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਸਭਹੀ ਤਿਨ ਪਾਈ ॥੧੩॥ ^{੧੮}ਨਾਭਮਤੀ ਤਿਹੁ ਨਾਮ ਪਛਾਨਾ ॥
^{੧੯}ਜਿਹ ਨਾਭੀ ਕਹੁ ਹਾਥ ਛੁਆਨਾ ॥ ^{੨੦}ਪਦਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਠਹਰਾਏ ॥ ^{੨੧}ਤਾ
ਤੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਕਰ ਲਾਏ ॥੧੪॥ ^{੨੨}ਦੋਊ ਚਲੇ ਤਹ ਤੇ ਉਠਿ ਸੋਊ ॥
^{੨੩}ਤੀਸਰ ਤਹਾਂ ਨ ਪਹੁਚਾ ਕੋਊ ॥ ^{੨੪}ਪਦਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਥਾ ਜਹਾਂ ॥ ^{੨੫}ਨਾਭਮਤੀ
ਸੁੰਦਰਿ ਥੀ ਤਹਾਂ ॥੧੫॥ ^{੨੬}ਪੂਛਤ ਚਲੇ ਤਿਸੀ ਪੁਰ ਆਏ ॥ ^{੨੭}ਪਦਮਾਵਤੀ
ਨਗਰ ਨਿਯਰਾਏ ॥ ^{੨੮}ਮਾਲਿਨਿ ਹਾਰ ਗੁਹਤ ਥੀ ਜਹਾਂ ॥ ^{੨੯}ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ
ਕੁਅਰ ਜੁਤ ਤਹਾਂ ॥੧੬॥ ^{੩੦}ਏਕ ਮੁਹਰ ਮਾਲਿਨਿ ਕਹ ਦਿਏ ॥ ^{੩੧}ਹਾਰ ਗੁਹਨ
ਹਿਤ ਨਿਪ ਸੁਤ ਲਿਏ ॥ ^{੩੨}ਲਿਖਿ ਪਤੀ ਤਾ ਮਹਿ ਗੁਹਿ ਡਾਰੀ ॥ ^{੩੩}ਜਿਸ
ਹਾਥਨ ਲੈ ਪੜੈ ਪਾਗੀ ॥੧੭॥ ^{੩੪}ਤੈਂ ਜਿਹੁ ਹਾਥ ਨਾਭਿ ਕਹ ਲਾਏ ॥ ^{੩੫}ਅੰਰ
ਦੁਹੂੰ ਪਦ ਹਾਥ ਛੁਹਾਏ ॥ ^{੩੬}ਤੇ ਜਨ ਆਜੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਏ ॥ ^{੩੭}ਤੁਮ
ਸੋ ਚਾਹਤ ਨੈਨ ਮਿਲਾਏ ॥੧੮॥ ^{੩੮}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਪਤਿਯਾ ਜਬ ਚੀਨੀ ॥ ^{੩੯}ਛੋਰਿ
ਲਈ ਕਰ ਕਿਸੂ ਨ ਦੀਨੀ ॥ ^{੪੦}ਬਹੁ ਧਨ ਦੇ ਮਾਲਿਨੀ ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੪੧}ਲਿਖਿ
ਪਤੀ ਫਿਰਿ ਤਿਨੈ ਪਠਾਈ ॥੧੯॥ ^{੪੨}ਸਿਵ ਕੋ ਦਿਪਤ ਦੇਹਰੇ ਜਹਾਂ ॥ ^{੪੩}ਮੈਂ
ਐਹੈ ਆਧੀ ਨਿਸ ਤਹਾਂ ॥ ^{੪੪}ਕੁਅਰਿ ਤਹਾਂ ਤੁਮਹੂੰ ਚਲਿ ਐਯਹੁ ॥
^{੪੫}ਮਨ ਭਾਵਤ ਕੋ ਭੋਗ ਕਮੇਯਹੁ ॥੨੦॥ ^{੪੬}ਕੁਅਰ ਨਿਸਾ ਆਧੀ ਤਹ ਜਾਈ ॥
^{੪੭}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਆਗੇ ਤਹ ਆਈ ॥ ^{੪੮}ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀ ਜੇਤਿਕ ਪਾਸਾ ॥
^{੪੯}ਪੂਰਨਿ ਭਈ ਦੁਹੂੰ ਕੀ ਆਸਾ ॥੨੧॥ ^{੫੦}ਮਾਲਿਨਿ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਹਿ ਬਾਮਾ ॥
^{੫੧}ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਕਹ ਲਾਈ ਧਾਮਾ ॥ ^{੫੨}ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਦੋਊ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾ ॥
^{੫੩}ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥੨੨॥ ^{੫੪}ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਤਾ ਕੋ ਪਤਿ
ਆਏ ॥ ^{੫੫}ਅਤਿ ਕੁਰੂਪ ਨਹਿ ਜਾਤ ਬਤਾਏ ॥ ^{੫੬}ਸੂਕਰ ਕੇ ਸੇ ਦਾਂਤਿ ਬਿਰਾਜੈ ॥
^{੫੭}ਨਿਰਖਤ ਕਰੀ ਰਦਨ ਦੂਏ ਭਾਜੈ ॥੨੩॥ ^{੫੮}ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਸ ਸੁਧਾਰੇ ॥

i. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ (ਨਾਭਮਤੀ) ਨੇ ਇਹ ਇਤਨਾ ਭੁਝ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ—ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਉਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ ਦੇ ਗਲ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਟੱਲੀ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੱਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਲਾ ਨਰੜ ਦਿੱਤਾ। ਜੋੜੇ ਬੋਝੇ ਨਰੜ ਬਥੇਰੇ ਵਾਲੀ ਪਿਰਣਾਤਮਿਕ ਗਊ ਸਵੇਂ ਨਾਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਦਾ ਉਗ ਪੈਣਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਇਕ ਜੋਤਿ ਦੇਇ ਮੂਰਤੀ) ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਬੇ ਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹਮਰਾਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਏ। ਮਿੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਅਭੇਦ ਬੁਝਾਰਤ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸ ਸਕੇ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਔਖੇ ਵੇਲੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਾ ਸਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਇਤਨਾ ਹੋ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਿੱਤਰ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਤੜਪ ਨਾ ਹੋਵੇ?

ਸਗਲੀ ਰੈਣਿ ਸੋਈ ਅਧਿਆਰੀ ਗੁਰ ਕਿੰਚਤ ਕਿਰਪਾ ਜਾਗੇ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਸੁੰਦਰ ਸੁਆਮੀ ਸੋਹਿ ਤੁਮ ਸਹਿ ਅਵਰੁ ਨ ਲਾਗੇ ॥੨੪॥ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ॥

ਮੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਕਹਹੁ ਮਿਲੈ ਕਿਤੁ ਗਲੀ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਬਤਾਵਹੁ ਮਾਰਗੁ ਹਮ ਪੀਛੈ ਲਾਗਿ ਚਲੀ ॥੧॥ ਅੰਗ ੫੨੭॥

ਬਿਨਾਂ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਜ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਸਗੋਂ ਅਡੰਬਰ ਦਿਸਦੀ ਹੈ -

ਮਰੀ ਸੋਜੜੀਐ ਆਡੰਬਰੁ ਬਣਿਆ ॥ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਭਣਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਵਤ ਸੁਣਿਆ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖਰ ਗਾਮੀ ਚਾਵ ਮੰਗਲ ਰਸ ਭਰੇ ॥ ਅੰਗ ਸੋਗਿ ਲਾਗੇ ਦੂਖ ਭਾਗੇ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨ ਤਨ ਸਭਿ ਹਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛ ਪਾਈ ਪ੍ਰਭ ਪਿਆਈ ਸੰਜੋਗੁ ਸਾਗਾ ਸੁਭ ਗਣਿਆ ॥ ਬਿਨਵੀਤਿ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਧਰ ਸਗਲ ਆਨੰਦ ਰਸੁ ਬਣਿਆ ॥੪੫॥੧॥੫॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਐਨ ਨਾਭ ਮਤੀ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਭੇਖੀ ਕਰੂਪ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਿਧੀ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ।

- ਕਹਿ ਕੇ ਹਾਰ ਗਈ ।
੧. ਚੌਪਈ ॥ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪਿਆਰੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣ-ਪਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪਿਆਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੧੬॥
  ੨. ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ।
  ੩. ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਬੀਤ ਜਾਵੇ ।
  ੪. ਨਾਂ ਅੰਨ ਖਾਵੇ ਨਾ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ ।
  ੫. ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੁਝਾਰਤ ਸਮਝ ਲਈ ॥੧੭॥
  ੬. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਸ ਮਿਤਰ ਪਾਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ।
  ੭. ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਗਈ ।
  ੮. ਅਤੇ ਨਾਭੀ ਅਤੇ ਪੈਰ ਤੇ ਹੱਥ ਲਗਾ ਕੇ
  ੯. ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕ ਗਈ ॥੧੮॥
  ੧੦. ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਬੁਝਾਰਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਜਾਣੀ - ਜਿਹੜਾ
  ੧੧. ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ?
  ੧੨. ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
  ੧੩. ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੇ ॥੧੯॥
  ੧੪. ਉਸਦਾ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਮਿਤਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ
  ੧੫. ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਨਾਲ ਮੰਜ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
  ੧੬. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ।
  ੧੭. ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ॥੨੦॥
  ੧੮. ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਭਵਤੀ ਨਾਮ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
  ੧੯. ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਭੀ (ਪੁੰਨੀ) ਦੇ ਉਪਰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਹੈ ।
  ੨੦. ਪਦਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਜਾਣ ਲਿਆ ।
  ੨੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਹੈ ॥੨੧॥
  ੨੨. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ।
  ੨੩. ਤੀਸਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਰਲਿਆ ।
  ੨੪. ਜਿਥੇ ਪਦਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਸੀ
  ੨੫. ਨਾਭਵਤੀ ਸੁੰਦਰੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ ॥੨੫॥
  ੨੬. ਪੁੱਛਦੇ-ਪੁੱਛਦੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ
  ੨੭. ਅਤੇ ਪਦਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ।
  ੨੮. ਜਿਥੇ ਮਾਲਣ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਗੁੰਦਦੀ ਸੀ ।
  ੨੯. ਉਥੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੀ ॥੨੬॥
  ੩੦. ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਮੋਹਰ ਮਾਲਣ ਲਾਲਚ ਲਈ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ
  ੩੧. ਹਾਰ ਗੁੰਦਣ ਲਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਮਾਲਣੀ ਕੋਲੋਂ ।
  ੩੨. ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਪਿਆਰੀ ਪੜ ਲਵੇ ॥੨੭॥
  ੩੪. ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੈਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁੰਨੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਸੀ ।
  ੩੫. ਅਰ ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਛੁਹਾਇਆ ਸੀ ।
  ੩੬. ਉਹ ਹੁਣ ਚੱਲ ਕੇ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇ ।
  ੩੭. ਹੁਣ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨੇੜ ਮੇਲਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਹੁਣ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਵੇ ? ॥੨੮॥
  ੩੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਵੇਖੀ
  ੩੯. ਉਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ।
  ੪੦. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧੰਨ ਦੇ ਕੇ ਮਾਲਣ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
  ੪੧. ਤੇ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੨੯॥
  ੪੨. ਤੇ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ (ਮੰਦਰ) ਦਿਸਦਾ ਹੈ ।
  ੪੩. ਮੈਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਉਥੇ ਆਵਾਂਗੀ ।
  ੪੪. ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੂੰ ਉਥੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆ ਜਾਣਾ ।
  ੪੫. ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾ ਲੈਣੀਆਂ ॥੩੦॥
  ੪੬. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਜਿਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ।
  ੪੭. ਰਾਜ ਪੁੱਤਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ ।
  ੪੮. ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਤ੍ਰੇਹ ਸੀ
  ੪੯. ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ॥੩੧॥
  ੫੦. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੇਸ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਮਾਲਣ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੫੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਈ ।
  ੫੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
  ੫੩. ਰਾਜੇ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੫੪. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ।
  ੫੫. ਉਹ ਇਤਨਾ ਕਰੂਪ ਸੀ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
  ੫੬. ਸੂਰ ਜਿਹੇ ਉਸਦੇ ਦੰਦ ਸਨ ।
  ੫੭. ਉਸਦੇ ਦੰਦ ਤੇ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਥੀ ਵੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ॥੩੨॥
  ੫੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੇਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਪਾਠਕ ਜਨ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭੌਤਕ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਤ ਬੀਤੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਭੌਤਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਕਰਨੇ ਸਿੱਖੇ ਤਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਾਉਗੇ । ਮਹਾਂ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਾਮਣਿ ਕਰੈ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਅੰਗ ੭੨੪॥

ਸੁਣਿ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲਝੀਰੋ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹ ਰਾਮ ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਰਾਵਹ ਰਾਮ ॥

ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਰਾਵਹ ਤਿਸੈ ਭਾਵਹ ਇਕ ਨਿਮਖ ਪਲਕ ਨ ਤਿਆਗੀਐ ॥

ਗਹਿ ਕੀਨ ਲਾਈਐ ਨਹ ਲਜਾਈਐ ਚਰਨ ਰਜ ਮਨੁ ਪਾਗੀਐ ॥ ਅੰਗ ੮੪੬॥੧੪:੪॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਖੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਈਏ, ਮਨ ਤਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਨਿ ਤੇ ਤਨਿ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਈਏ । ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲਈਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਸੀਜ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਇਕ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਈਏ । ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗੱਲੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈਏ ਲੱਜਿਆ ਜਾਂ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੂਝੀ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈਏ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਪਤੀ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਖ ਆਤਮਾ - ਪ੍ਰੇਮ ਆਤਮਿਕ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਸੁਹਾਗ ਪਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੈ—

ਪ੍ਰਿਅ ਰੀਤਿ ਜਾਗੇ ਨਹ ਛਿਦ੍ਰ ਲਾਗੇ ਕਿਪਾਲੁ ਸਦ ਬਖਸਿਦ੍ਰ ਜੀਉ ॥

ਬਿਨਵੀਤ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਪਾਇਆ ਸਦਾ ਮਨਿ ਭਾਵੰਦੁ ਜੀਉ ॥੪॥ਅੰਗ ੯੨੮॥੧੪:੫॥

ਅ—ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੂਰੁ ਜੋਤਿ ਉਜਿਆਰਾ ॥ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਸਰਧ ਅਪਾਰਾ ॥

ਨਵ ਰੰਗ ਲਾਲੁ ਸੇਜ ਰਾਵਣ ਆਇਆ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਿਰ ਧਨ ਮਿਲਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੪॥ਅੰਗ ੯੩੭॥੧੪:੫॥

ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਤੇ ਰਵਣਾ ਜਾਂ ਸੇਜ ਸੁਖ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦਾ ਰੋੜਾ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨ ਮਨ ਦਾ ਪੀਕ ਭਰਿਆ ਫੋੜਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਛੁਰੀ ਲੈ ਕੇ ਪੀਕ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਘੋੜਾ ਹੈ । ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਪੰਛੀ ਨਹ ਮਦੀਨ ਸੰਸਾਰ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਪੂਰ ਜੋੜਾ ਹੈ । ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ।

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਬਸਿਓ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਜਹਾਂ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਓ ਹੈ ਠਾਕੁਰ ਤਹਾਂ ਨਗਰ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਹਾਂ ਬੀਸਰੈ ਠਾਕੁਰ ਪਿਆਰੈ ਤਹਾਂ ਦੂਖ ਸਭ ਆਪਦ ॥ ਜਹ ਗੁਨ ਗਾਇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਤਹਾਂ ਸਦਾ ਸੁਖ ਸੰਪਦ ॥੧॥ਅੰਗ ੧੨੦੪॥੧੪:੫॥

ਸੰਤ ਜੋਤੀ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਦਰਸ਼ਨ) ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੪ ਅੰਗ ੨੭ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਣੇ ਅਤੇ ਭਰਾਵੇਂ ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਹਾਨੀ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਿੰਨੀ) ਰੰਛਣ ਵਾਲੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੧੧ ਤੇ) ।

^੧ਆਵਤ ਭਯੋ ਤਿਹੋ ਨਿਕਟ ਸਵਾਰੇ ॥ ^੨ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਪਤਿ ਨਿਰਖਿ ਲੁਭਾਯੋ ॥
^੩ਭੋਗ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ ॥੨੪॥ ^੪ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤਬ ਛੁਰੀ ਸੰਭਾਰੀ ॥
^੫ਨਾਕ ਕਾਟਿ ਨਿਪ ਸੁਤ ਕੀ ਭਾਰੀ ॥ ^੬ਨਾਕ ਕਟੇ ਜੜ ਅਧਿਕ ਖਿਸਾਯੋ ॥
^੭ਸਦਨ ਛਾਡਿ ਕਾਨਨਹਿ ਸਿਧਾਯੋ ॥੨੫॥ ^੮ਨਾਕ ਕਟਾਇ ਜਬੈ ਜੜ ਗਯੋ ॥
^੯ਇਨ ਪੰਥ ਸਿਵ ਦੇਵਲ ਕੋ ਲਯੋ ॥ ^{੧੦}ਨਿਪ ਸੁਤ ਮਿਰਿਕਾ ਹਿਤੁ ਹਨਿ
ਲਾਯੋ ॥ ^{੧੧}ਦੁਹੰਅਨ ਬੈਠਿ ਤਿਹੀ ਠਾਂ ਖਾਯੋ ॥੨੬॥ ^{੧੨}ਤਹੀ ਬੈਠਿ ਦੁਹੰ
ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੧੩}ਤਿਯਹਿ ਨ ਰਹੀ ਭੋਗ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ^{੧੪}ਲੈ ਤਾ ਕਹ
ਸੰਗ ਦੇਸ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੧੫}ਇਕ ਸਹਚਰਿ ਕਹਿ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ ॥੨੭॥ ^{੧੬}ਡਿਵਦੀ
ਸਾਤ ਸਖੀ ਤਿਨ ਨਾਖੀ ॥ ^{੧੭}ਇਮਿ ਬਤੀਆਂ ਭੂਪਤਿ ਸੰਗ ਭਾਖੀ ॥ ^{੧੮}ਪਤਿ
ਤਿਯ ਗਏ ਦੋਊ ਨਿਸਿ ਕਹਿ ਤਹਿ ॥ ^{੧੯}ਆਗੇ ਹੁਤੇ ਸਦਾ ਸਿਵਜੂ ਜਹਿ ॥੨੮॥
^{੨੦}ਦੁਹੰ ਜਾਇ ਤਹਿ ਕੀਏ ਪੁਯੋਗਾ ॥ ^{੨੧}ਤੀਸਰ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨਤ ਲੋਗਾ ॥
^{੨੨}ਉਲਟਿ ਪਰਾ ਸਿਵਜੂ ਰਿਸਿ ਭਰਿਯੋ ॥ ^{੨੩}ਭਸਮੀ ਭੂਤ ਦੁਹੰ ਕਹਿ
ਕਰਿਯੋ ॥੨੯॥ ^{੨੪}ਵਹੈ ਭਸਮ ਲੈ ਤਿਨੈ ਦਿਖਾਈ ॥ ^{੨੫}ਮਿਗ ਭਛਨ ਹਿਤ
ਤਿਨੈ ਜਗਾਈ ॥ ^{੨੬}ਭਸਮ ਲਏ ਸਭ ਹੀ ਜਿਯ ਜਾਨਾ ॥ ^{੨੭}ਲੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਘਰ
ਨਾਰਿ ਸਿਧਾਨਾ ॥੩੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਤਸਥਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੭॥੬੬੭੯॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੮}ਅੰਧਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^{੨੯}ਸੈਨ ਬਿਦਾਦ ਭੂਪ ਤਹਿ ਕੋ ਹੈ ॥
^{੩੦}ਮੂਰਖਿ ਮਤਿ ਤਾ ਕੀ ਬਰ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੧}ਜਿਹੋ ਸੀ ਮੂਰਖ ਨ ਕਹੈ ਨਿਹਾਰੀ ॥੧॥
^{੩੨}ਪ੍ਰਜਾ ਲੋਗ ਅਤਿਹੀ ਅਕੁਲਾਏ ॥ ^{੩੩}ਦੇਸ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਏ ॥ ^{੩੪}ਅੰਰ
ਭੂਪ ਪਹਿ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ^{੩੫}ਨਾਇ ਕਰਤ ਤੈਂ ਨਹੀ ਹਮਾਰਾ ॥੨॥ ^{੩੬}ਤਾਂ
ਤੋ ਤੁਮ ਕਛੁ ਕਰਹੁ ਉਪਾਇ ॥ ^{੩੭}ਜਾ ਤੇ ਦੇਸ ਬਸੈ ਫਿਰਿ ਆਇ ॥ ^{੩੮}ਚਾਰਿ
ਨਾਰਿ ਤਬ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ^{੩੯}ਹਮ ਐਹੈਂ ਜੜ ਨਿਪਹਿ ਸੰਘਾਰਿ ॥੩॥ ^{੪੦}ਦੁਹੰ
ਤਿਯ ਭੇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਧਾਰੀ ॥ ^{੪੧}ਪੈਠਿ ਗਈ ਤਿਹੋ ਨਗਰ ਮੰਝਾਰੀ ॥ ^{੪੨}ਦੁਹੰ ਤਿਯ
ਭੇਸ ਜੋਗਮ ਕੋ ਧਾਰੋ ॥ ^{੪੩}ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਤਿਹੋ ਨਗਰ ਮਝਾਰੋ ॥੪॥ ^{੪੪}ਇਕੋ ਤਿਯ
ਚੋਰੀ ਕਰੀ ਬਨਾਇ ॥ ^{੪੫}ਪਕਰਿ ਲਈ ਦੁਸਰਿ ਤਿਯ ਜਾਇ ॥ ^{੪੬}ਦੁਹੰ ਤਿਯ ਜੋਗ
ਭੇਸ ਕੋ ਧਰਿਕੈ ॥ ^{੪੭}ਗਈ ਭੂਪ ਕੇ ਚਰਿਤ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥੫॥ ^{੪੮}ਭੂਪ ਕਹਾ ਸੁਰੀ
ਇਹੋ ਦੀਜੈ ॥ ^{੪੯}ਤੀਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹਮਾਰੇ ਲੀਜੈ ॥ ^{੫੦}ਹਨਨ ਨਾਤ ਲੈ ਤਾਹਿ ਸਿਧਾਰੋ ॥
^{੫੧}ਦੁਹੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਅਤਿਥ ਪਧਾਰੇ ॥੬॥ ^{੫੨}ਜੋਗਿਨਿ ਨਾਰਿ ਕਹਾ

- i. ਸੁੰਦਰ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਉਚੇਟਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿਯੋਗਤਾ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਭੋਗ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ - ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਉਚੇਟਨਾ ਸੀ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ ਹੈ।
- ii. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨਾਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਮ ਵਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮ, ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਕੁਰਾਲੀ ਰੋਡ ਤੇ ਛੇ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਰੋਡ ਮਾਜਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਇਹ ੧੯੧੬-੧੭ ਈ: ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੜਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਭਾਈ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬੋਧ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰ ਏਕ ਮਤਾਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪਾਠੀ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਗੋਸਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਰਮਦਾਸੀਆ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਉਸ ਭਾਈ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਗੋਸਲਾ ਰੋਡ ਮਾਜਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਦਾ ਪਾਠ ਉਹ ਰੋਡ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਛੁਤ-ਛਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਭਰਮ ਤੋੜਕੇ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਰਮਦਾਸੀਏ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਰੱਜੀ ਉਸ ਪਾਸ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰੱਜੀ ਉਸ ਪਾਸ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਦੋਏ ਅਡੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਆਖਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਭੇਦ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁੜਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੱਦ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਾਮ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਤੇ ਨਾਂ ਧਰਮ ਕੁ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਿੱਸਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋ ਗੁਜਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪੈਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਰਜ ਦੀ ਮੁਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ - ਪੋਈਅੜੈ ਪਿਰੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥ ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਹੁਦੈਰਿ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ਕਾਮਣਿ ਪਿਰੁ ਰਾਖਿਆ ਕੰਨਿ ਲਾਇ ਸਬਦੇ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵਣਿਆ ॥੭॥ ਅੰਗ ੧੨੭॥੩॥ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਇਸ ਲੋਕ ਪੈਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾਕੇ ਬੇ ਬਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪੇ ਕਿਤਨਾਂ ਹੀ ਦਾਸ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ :- ਪੋਈਅੜੈ ਪਿਰੁ ਚੇਤੇ ਨਾਹੀ ॥ ਫੂਜੈ ਮੁਠੀ ਰੋਵੈ ਧਾਰੀ ॥ ਖਰੀ ਕੁਆਲਿਓ ਕੁਰੂਪਿ ਕੁਲੰਖਣੀ ਸੁਪਨੈ ਪਿਰੁ ਨਹੀ ਪਾਵਣਿਆ ॥ ਉਹੀ ॥

ਅਸ ਕੀਜੈ ॥ ^੧ਦੂ ਮਹਿ ਇਕ ਜੋਗੀ ਕਹੈ ਦੀਜੈ ॥ ^੨ਐਹੈਂ ਇਹਾਂ ਅਰਸ
ਕੀ ਬਾਤਾ ॥ ^੩ਜਾਨਤ ਕੋਈ ਨ ਤਾ ਕੀ ਘਾਤਾ ॥੭॥ ^੪ਦੁਤਿਯ ਨਾਰ ਇਮਿ
ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ^੫ਯਾਹਿ ਨ ਸੂਰੀ ਦੇਹੁ ਕਹਾ ਰੇ ॥ ^੬ਸੂਰੀ ਏਕ ਅਤਿਬ
ਕੋ ਦੀਜੈ ॥ ^੭ਵਾਕਰ ਦੂਰ ਇਹਾਂ ਤੇ ਕੀਜੈ ॥੮॥ ^੮ਚਲੀ ਖਬਰਿ ਆਵੈ ਇਹੁ
ਕਹਾਂ ॥ ^੯ਬੈਠਿ ਬਿਦਾਦ ਨਰਾਧਿਪ ਜਰਾਂ ॥ ^{੧੦}ਅੰਧ ਨਗਰ ਕੇ ਤੀਰ ਲੋਗ
ਸਭ ॥ ^{੧੧}ਅੱਛਰ ਕਛੁ ਨ ਪੜ੍ਹੇ ਤਿਨ ਗਰਦਭ ॥੯॥ ^{੧੨}ਔਰ ਕਛੁ ਜਾਨੈ
ਨਹਿ ਬਾਤਾ ॥ ^{੧੩}ਮਹਾਂ ਪਸੂ ਮੂਰਖ ਬਿਖਯਾਤਾ ॥ ^{੧੪}ਇਹੁ ਧੁਨਿ ਪਰੀ ਕਾਨ
ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਜਬ ॥ ^{੧੫}ਨਿਰਖਨ ਚਲਾ ਅਤਿਬਹਿ ਦੈ ਤਬ ॥੧੦॥ ^{੧੬}ਦਰਸ
ਕਿਯਾ ਤਿਨ ਕੋ ਜਬ ਜਾਈ ॥ ^{੧੭}ਬਚਨ ਕਿਯਾ ਭੂਪਤਿ ਮੁਸਕਾਈ ॥ ^{੧੮}ਤੁਮ
ਸੂਰੀ ਕਾਰਨ ਕਿਹੁ ਲੇਹੁ ॥ ^{੧੯}ਸੋ ਮੁਹਿ ਭੇਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ॥੧੧॥ ^{੨੦}ਜੋ
ਹਮ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਿਯਾ ਪਾਤਾ ॥ ^{੨੧}ਯਾ ਪਰ ਚੜਤ ਹੋਹਿ ਸਭ ਘਾਤਾ ॥
^{੨੨}ਯਾ ਪਰ ਬਾਤ ਸੂਰਗ ਕੀ ਐਹੈ ॥ ^{੨੩}ਆਵਾ ਗਵਨ ਤੁਰਤ ਮਿਟਿ
ਜੈਹੈ ॥੧੨॥ ^{੨੪}ਜਬ ਰਾਜੈ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ^{੨੫}ਚਿਤ ਚੜ੍ਹੇ ਕੀ ਬਿਵਤ
ਬਨਾਈ ॥ ^{੨੬}ਅਵਰ ਲੋਗ ਸਭ ਦਏ ਹਟਾਇ ॥ ^{੨੭}ਆਪੁ ਚੜ੍ਹਾ ਸੂਰੀ ਪਰ
ਜਾਇ ॥੧੩॥ ^{੨੮}ਭੂਪ ਚੜਤ ਜੋਗੀ ਭਜਿ ਗਏ ॥ ^{੨੯}ਕਹੁ ਦੁਰੇ ਜਨਿਯਤ
ਨਹਿ ਭਏ ॥ ^{੩੦}ਧਰਿ ਇਸਤਿਨ ਕੇ ਰੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੩੧}ਮਿਲਗੇ ਤਾਹੀ ਨਗਰ
ਮੰਝਾਰਾ ॥੧੪॥ ^{੩੨}ਇਹੁ ਛਲ ਅਨਯਾਈ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰਿ ॥ ^{੩੩}ਦੇਸ ਬਸਾਯੋ
ਬਹੁਰਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ^{੩੪}ਅੰਧ ਨਗਰ ਕਛੁ ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥ ^{੩੫}ਇਹੁ ਛਲ
ਹਨਾ ਹਮਾਰਾ ਰਾਈ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਅਠਸਥ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੮॥੬੬੬੬॥ ਅਛਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੬}ਗੜ੍ਹ ਕਨੌਜ ਕੋ ਜਹਾਂ ਕਹਿਜੈ ॥ ^{੩੭}ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਤਹੋ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥
^{੩੮}ਸ੍ਰੀ ਚਖਚਾਰ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੯}ਜਿਹੋ ਸਮ ਤੁੱਲ ਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਾਰੀ ॥੧॥
^{੪੦}ਤਾ ਕੋ ਨੇਹੋ ਏਕ ਸੌ ਲਾਗੋ ॥ ^{੪੧}ਜਾ ਤੇ ਲਾਜ ਛਾਡ ਤਨ ਭਾਗੋ ॥ ^{੪੨}ਅਘਟ
ਸਿੰਘ ਤਿਹੋ ਨਾਮ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੪੩}ਕੋ ਦੂਜਾ ਪਟਤਰ ਤਿਹੋ ਦਿਜੈ ॥੨॥ ^{੪੪}ਨਿਤਿ
ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਹੋ ਤਿਯ ਬੋਲਿ ਪਠਾਵਤ ॥ ^{੪੫}ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਮਾਵਤ ॥
^{੪੬}ਤਬ ਲੋ ਤਹਾਂ ਨਰਾਧਿਪ ਆਯੋ ॥ ^{੪੭}ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਨਾਯੋ ॥੩॥
^{੪੮}ਤੁਮਰੇ ਕੇਸ ਭੂਪ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ^{੪੯}ਸਹੇ ਨ ਮੋ ਤੇ ਜਾਤ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ^{੫੦}ਪ੍ਰਥਮਹਿ
ਰੋਮ ਮੂੰਡਿ ਤੁਮ ਆਵਹੁ ॥ ^{੫੧}ਬਹੁਰਿ ਹਮਾਰੀ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵਹੁ ॥੪॥ ^{੫੨}ਜਬ ਨ੍ਰਿਪ
ਗਯੋ ਰੋਮ ਮੂੰਡਨਿ ਹਿਤ ॥ ^{੫੩}ਰਾਨੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨਯ ਭਈ ਚਿਤ ॥

i. ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਰੂਪ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਨੇਕੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪੈਣ ਤਾਂ ਕੰਡੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚੁਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਨੀ ਬੜੀ ਉਕਤੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੈਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਖੋਤਾ ਹੈ - ਖੋਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਨੇਂ ਬੋਲੇ ਗਰਦਾਨਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਬੋਲੇ ਅੰਧੁਲੇ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਅਗਨੀ ਕਾ ਵਾਸੁ ॥ ਬਾਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਬੁਝਨੀ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਓਨਾ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਿ ਸੁਧਿ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਨ ਕਰਹਿ ਵਿਸਾਸੁ ॥ਅੰਗ ੧੪੧੫॥ਮ:੩॥

ii. ਕਨੌਜ ਗੜ੍ਹ : (ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੂਖਾਬਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੧੯੪ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਜੈ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ 'ਕਨੌਜ' ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

■ (ਸਗੀ) ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ। ਹੁਣ ਤਕੋਂ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੀ ਚੋਰ ਦਾ ਹਮੀ ਚੋਰ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੁਖਬੰਦ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾੜਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਅਕਾਲੀ) ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ੯੬ ਵੇਂ ਫ਼ੌਜੀ ਸ੍ਰੋ: ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ ਭੁੱਢਾ ਦਲ ਚਲਦਾ ਵਹੀਰ-ਪੰਜਵਾਂ ਤਖਤ। ਸਤ ਸਭਿਆਂ ਤੇ ਬਾ ਦਲੀਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਉੱਤੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਹਮਲਾ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰੋਣ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਲੂਹਿਆ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਪਾਠਕ ਸੱਜਣ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਮੂਹਕ ਪੜ੍ਹ ਲੇਣ। ਗਿਆਨੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰੂ ਨਗਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਸੇ ਦਰਪਣ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਹੇਠ 7 ਸਫੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਇਉਂ ਹਨ : ■

੧. ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਭਾਵ ਸਾਨੂੰ (ਫਾਂਸੀ) ਦੇ ਦਿਓ।
੨. ਇਹ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਸੂਰਗ ਲੋਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।
੩. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ॥੭॥
੪. ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ
੫. ਇਸਨੂੰ ਸੂਲੀ ਨਾ ਦਿਓ।
੬. ਸੂਲੀ ਇਕ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।
੭. ਚੋਰ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਭੇਜ ਦਿਓ ॥੮॥
੮. ਇਹ ਖਬਰ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚੀ।
੯. ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਦੀ ਦਾਦ ਨਾ ਸੁਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਬੈਠਾ ਸੀ।
੧੦. ਅੰਧ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ।
੧੧. ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਧਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਐਉਂ ਜਾਣੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮੂਰਖ ਬੋਝੇ ਸਨ ॥੯॥
੧੨. ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।
੧੩. ਨਿਰੇ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਗ਼ੁਰੂ ਨਿਰੇ ਜਾਹਲ।
੧੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਈ।
੧੫. ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੧੦॥
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਿਆ
੧੭. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ।
੧੮. ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸੂਲੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।
੧੯. ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ ॥੧੧॥
੨੦. ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਤਨੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ।
੨੧. ਉਹ ਇਸ ਸੂਲੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।
੨੨. ਇਸ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੂਰਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਏਗੀ।
੨੩. ਆਵਾ ਗਵਨ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ॥੧੨॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ
੨੫. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪ ਸੂਲੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚੀ।
੨੬. ਹੋਰ ਲੋਕ ਸਭ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ
੨੭. ਤੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸੂਲੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ॥੧੩॥

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਕਲਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦਸ ਨੇ ਸੰ: ੧੯੫੪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਿਵਿਊ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਮਾਲ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਨੁਸਖਾ ਛਾਪਿਆ ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਹੈ - 1. ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ੧੭੩੮ ਈ: ਲਿਖਵਾਇਆ ਖਰੜਾ "ਸਿੱਖ ਰੇਫਰੈਂਸ" ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੰ: ੭੩੯੮ (੨) ਸੈਂਟਰ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖਰੜਾ ਨੰ: ੭੩੯੮ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਆਰਕਾਈਵਜ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨੰ: ਐਮ (੮੮) ਸਾਖੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੋਈ ਸੋ ਭਗਤ ਮਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਜੁੱਧ ਮਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਉਂ ਕਰ ਸਮਝੀਐ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਜੈਸੇ ਅਰਜਨ ਜੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਸਤਰ ਛੱਡ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਵਰਨ ਆਸ਼ੂ ਦਾ ਜੁੱਧ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਸੀ ਤੈਸੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਹਿੰਸਾ ਧਰਮ ਜਾਣਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹੈਸਨ ਅਤੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਪਕੜ ਲਿਤੇ ਹੈਸਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਹੋਵਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਨੂੰ ਰਘਵੰਸ ਜਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਵਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਮਈ ਬਾਣੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੁਸਾਂ ਭੂਠਾ ਜਾਣਨੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਨ ਦਾ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੁੱਧ ਜਿੱਤੋਗੇ ਤੇ ਰਾਜ ਭੋਗੋਗੇ ਜੋ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਿਰਤ ਹੋਵੋਗੇ ਤਾਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੁਖ ਭੋਗੋਗੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੋਗੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੋਗੇ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਜੁੱਧ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭਗਤ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੁੱਧ ਮਈ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਲਿਖੇ। ਰਚਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ — ਏਤ੍ਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈ ਬਾਣੀ ਜੋਈ ॥ ਭੁੰਨ ਚੁੰਨ ਕੰਨ ਕਰੇ ਨਿਤ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਸੁਨਹੁ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹਮ ਨੇ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰਾ ॥ ਪੁਨ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਜੋ ਕਹੀ ॥ ਬੇਦ ਸਮਾਨ ਪਾਠ ਜੇ ਅਹੀ ॥ ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਬਨਵਾਯੋ ॥ ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਜਹ ਕਥਾ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ਪੁਨ ਦੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ॥ ਅੰਡਕੇ ਸਭ ਕਥਿ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ਗਮਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੋਧ ਹਮ ਕਰਾ ॥ ਜਸ ਪਾਠ ਕਰ ਹਰਿ ਪਦ ਲਹਾ ॥ ਪੁਨ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਨੀ ॥ ਬਰਨਨ ਕਰਾ ਸਮਝੀ ਸਬ ਗਿਆਨੀ ॥ ਦਤਾਤ੍ਰੇਯਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਏ ॥ ਪੁਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਥਪਾਨ ਬਣਾਏ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਖਾਨਾ ॥ ਪੜ੍ਹੇ ਮੁੜ੍ਹ ਸੋ ਹੋਇ ਸਖਾਨਾ ॥ ਸਬਦ ਰਜਾਰੇ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ਸਬ ਨ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ ਚਾਰ ਸੈ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ॥ ਜਹਾਂ ਹੁਵਤਨਿ ਕੇ ਛਲ ਦਿਖਰਾਏ ॥ ਛੰਦ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੈ ਹਮ ਜੇਤੇ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਹਿ ਬਰਨੇ ਹਮ ਤੇਤੇ ॥ ਫੁਨ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਰਹਿਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਹੋਇ ਹੈ ਅਗਿਆਨੀ ॥ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਤੇ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਗੁਜਾਰੀ ਗਿ. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਆਦਿ ਨਕਲਚੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਲੇ: ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਅੰਗੇ ਸ੍ਰ: ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਦਰ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਤੇ ਕੋਈਆਂ ਚਾਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਪਾਠਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਆਪ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਛਪੀਆਂ ਵੀਚਾਰਾਂ ਤੇ ਹੀ) ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਨਾਉਣੀ ਹੈ - ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਡਾ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾੜੀ ਦੇਸ ਮੋਤ ਕੁਝ ਮੁਫਤ ਬੁਧੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ (ਮੀਟਿੰਗਾਂ) ਦਾ ਇਲਾਜ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਕਰਤੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੀਟਿਆਂ ॥

੨੮. ਰਾਜਾ ਸੂਲੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋਗੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ।
੨੯. ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।
੩੦. ਇਹਨਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹਨ।
੩੧. ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਗਏ ਸਨ ॥੧੪॥
੩੨. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ।
੩੩. ਦੇਸ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਕੇ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ।
੩੪. ਅੰਧ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ
੩੫. ਇਸ ਧੌਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਹਠਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੮॥੬੬੯੫॥ਚਲਦਾ॥

੩੬. ਚੋਪਈ ॥ ਕਨੌਜ ਗੜ ਰਿਆਸਤ ਜਿਥੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
੩੭. ਉਥੇ ਦਾ ਅਭੇ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
੩੮. ਸ੍ਰੀ ਚਖ ਚਾਰ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਾਰੀ ਸੀ।
੩੯. ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ॥੧॥
੪੦. ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ
੪੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਿਆ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੋਇ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ।
੪੨. ਉਸ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਘਟ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
੪੩. ਉਸ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ ॥੨॥
੪੪. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ।
੪੫. ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਰਮਦੀ।
੪੬. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ।
੪੭. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ॥੩॥
੪੮. ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ! ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਵਾਲ਼ ਭਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ।
੪੯. ਜੋ ਮੇਰੇ ਚੁਭਦੇ ਹਨ ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਸਹਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।
੫੦. ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਾਲ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਵਾ ਲੈ।
੫੧. ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਸੋਜ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਣਾ ॥੪॥
੫੨. ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਹਜ਼ਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ
੫੩. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ

ਛਿਦ੍ਰ ਤਾਕਿ ਨਿਜੁ ਮੀਤ ਲੁਕਾਯੋ ॥ ਮੂਰਖ ਭੂਪ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਧੇ ਤੀਨ ਸੌ ਉਨਹੱਤਰਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੯॥੬੬੯੯॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅੰਰ ਕਹਾਨੀ ॥ ^੪ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਿਯਾ ਰਾਵ
ਸੰਗ ਰਾਨੀ ॥ ^੫ਗਨਪਤਿ ਸਿੰਘ ਏਕ ਰਾਜਾ ਬਰ ॥ ^੬ਸੱਤੁ ਕੰਪਤ ਜਾ ਕੇ
ਡਰ ਘਰ ਘਰ ॥੧॥ ^੭ਚੰਚਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਜਿਹੁ ਸਮ ਦੁਤਿਯ ਨ
ਕਹੂੰ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^੯ਅਵਰ ਰਾਨਿਯਨ ਕੇ ਘਰ ਆਵੈ ॥ ^{੧੦}ਤਾਕੋ ਕਬਹੀ ਮੁਖ
ਨ ਦਖਾਵੈ ॥੨॥ ^{੧੧}ਰਾਨੀ ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਜਰੀ ॥ ^{੧੨}ਪਤਿ ਬਧ ਕੀ ਇਛਾ
ਜਿਯ ਧਰੀ ॥ ^{੧੩}ਅੰਰ ਨਾਰਿ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਭੇਸਾ ॥ ^{੧੪}ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕੇ ਗੁਹ
ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥੩॥ ^{੧੫}ਅਪਨੀ ਨਾਰਿ ਨ ਨ੍ਰਿਪ ਤਿਹ ਜਾਨਾ ॥ ^{੧੬}ਅਧਿ
ਕਰੂਪ ਲਖਿ ਤਾਹਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥ ^{੧੭}ਭਈ ਰੈਨਿ ਤਬ ਲਈ ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੧੮}ਭੋਗ
ਕੀਯਾ ਤਾ ਸੌ ਲਪਟਾਇ ॥੪॥ ^{੧੯}ਯੋ ਬਤਿਯਾ ਤਿਹੁ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੨੦}ਹੈ
ਛਿਨਾਰਿ ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਰਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ^{੨੧}ਏਕ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਾਮ ਬੁਲਾਵਤ ॥ ^{੨੨}ਮੁਹਿ
ਨਿਰਖਤ ਤਾ ਸੌ ਲਪਟਾਵਤ ॥੫॥ ^{੨੩}ਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਸੌ ਤਿਨ ਕਹੀ ਬਨਾਇ ॥
^{੨੪}ਅਤਿ ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕਹੁ ਰਿਸਿ ਉਪਜਾਇ ॥ ^{੨੫}ਲਖਿਨ ਚਲਾ ਭੂਪਤ ਤਿਹ
ਧਾਈ ॥ ^{੨੬}ਧਾਮ ਆਪਨਾਗਮ ਤ੍ਰਿਯ ਆਈ ॥੬॥ ^{੨੭}ਨਿਜੁ ਤਨ ਭੇਸ ਪੁਰਖ
ਕੋ ਧਾਰੀ ॥ ^{੨੮}ਗਈ ਸਵਤਿ ਕੇ ਧਾਮ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ^{੨੯}ਆਗੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੁਤੀ ਸੰਗ
ਜਾ ਕੇ ॥ ^{੩੦}ਬੈਠੀ ਜਾਇ ਸੇਜ ਚੜ੍ਹ ਤਾ ਕੇ ॥੭॥ ^{੩੧}ਤਬ ਲਗਿ ਤਹਾਂ ਨਰਾਧਿਪ
ਆਯੋ ॥ ^{੩੨}ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਲਖਿ ਨਾਰਿ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ^{੩੩}ਜੋ ਬਾਤੈ ਮੁਹਿ ਯਾਰ ਉਚਾਰੀ ॥
^{੩੪}ਸੋ ਅਖਿਯਨ ਹਮ ਆਜੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥੮॥ ^{੩੫}ਕਾਢਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹਨਨ ਤਿਹ
ਧਯੋ ॥ ^{੩੬}ਰਾਨੀ ਹਾਥ ਨਾਥ ਗਹਿ ਲਯੋ ॥ ^{੩੭}ਤਵ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਸ ਤਹਾਂ ਨਰ
ਧਾਰਾ ॥ ^{੩੮}ਤੈਂ ਜੜ੍ਹ ਯਾ ਕਹੁ ਜਾਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥੯॥ ^{੩੯}ਜਬ ਤਿਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਜੁ
ਨਾਰਿ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੪੦}ਉਤਰਾ ਕੋਪ ਹਿਯੈ ਥੋ ਧਾਰਯੋ ॥ ^{੪੧}ਤਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹੁ
ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੪੨}ਸੁਨੁ ਮੂਰਖ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਤ ਹਮਾਰੀ ॥੧੦॥ ^{੪੩}ਬਸਤ ਏਕ
ਦਿਜਬਰ ਇਹ ਗਾਵੈ ॥ ^{੪੪}ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ੍ਹ ਓੜਾ ਤਿਹੁ ਨਾਵੈ ॥ ^{੪੫}ਬ੍ਰਹਮ ਡੰਡ
ਤਿਹੁ ਪੁਛਿ ਕਰਾਵਹੁ ॥ ^{੪੬}ਤਬ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਹਮੈ ਦਿਖਾਵਹੁ ॥੧੧॥ ^{੪੭}ਜਬ ਰਾਜਾ
ਤਿਹੁ ਓਰ ਸਿਧਾਯੋ ॥ ^{੪੮}ਤਬ ਦਿਜ ਕੋ ਤ੍ਰਿਯ ਭੇਖ ਬਨਾਯੋ ॥ ^{੪੯}ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ੍ਹ
ਧਰਿ ਅਪਨਾ ਨਾਮ ॥ ^{੫੦}ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੇ ਧਾਮ ॥੧੨॥ ^{੫੧}ਤਿਹੁ
ਨ੍ਰਿਪ ਨਾਮ ਪੂਛ ਹਰਖਾਨਾ ॥ ^{੫੨}ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ੍ਹ ਤਿਹੁ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ^{੫੩}ਜਿਹ ਹਿਤ
ਜਾਤ ਕਹੋ ਪਰਦੇਸਾ ॥ ^{੫੪}ਭਲੀ ਭਈ ਆਯੋ ਵਹੁ ਦੇਸਾ ॥੧੩॥ ^{੫੫}ਜਬ ਪੂਛਾ
ਰਾਜੈ ਤਿਹੁ ਜਾਈ ॥ ^{੫੬}ਤ੍ਰਿਯ ਦਿਜਹੈ ਇਹ ਬਾਤ ਬਤਾਈ ॥

i ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ੍ਹ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੋਂ ਮਨਸਾ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਪੁਛਿ ॥

ii ਬ੍ਰਹਮ ਡੰਡ ਮਨਸਾ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਡੰਡ - ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਜੋਂ ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਭਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਗੰਗਾ ਨਾਮ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵੇਦਾਂਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਘਰ ਰਾਣੀਆਂ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਨੀਯਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਛੁਪ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕਾ ਤਾੜਨ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਧਰਮਾਤਮਾ ਵੀਰ ਤੇ ਸ਼ੌਕ ਕਰਕੇ ਮਨਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਦੰਡਧਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਦੰਡ ਭਰਕੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸਦਾ ਹੱਲ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨਸਾ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ੁੱਕਾ ਪਿੱਪਲ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੇ ਆਪ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਅਗਨ ਜਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨਸਾ ਦਾ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਪਰ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਉਪਾਇ ਦੱਸੇ ਪਰ ਭਾਈ ਨੇ ਉਹ ਨਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾ ਕੇ ਪਿੱਪਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੜਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਲਿਆ - ਜਿਸ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਾਣੀਆਂ ॥੧॥

੧. ਝਰੋਖੇ ਵਿਚੀ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਲਗਿਆ ॥੫॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੬੯॥੬੭੦॥ਚਲਦਾ॥

੩. ਚੰਪਈ ॥ ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ -
 ੪. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ।
 ੫. ਗਨਪਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੬. ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਕੰਬਦੇ ਸਨ ॥੧॥
 ੭. ਚੰਚਲ ਦੇਇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਭਾਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
 ੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀ ਐਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
 ੯. ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ।
 ੧੦. ਚੰਚਲ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ॥੨॥
 ੧੧. ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰਾਣੀ ਸੜ ਗਈ ।
 ੧੨. ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਈ ।
 ੧੩. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
 ੧੪. ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ॥੩॥
 ੧੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਂ ਪਹਿਚਾਣੀ ।
 ੧੬. ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ੧੭. ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
 ੧੮. ਉਸ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਪੂਰਵਕ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ॥੪॥
 ੧੯. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ
 ੨੦. ਤੇਰੀ ਫਲਾਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੜੀ ਚਰਿਤ੍ਰਗੀਤ ਹੈ ।
 ੨੧. ਉਹ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ।
 ੨੨. ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੫॥
 ੨੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਣਾਕੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ।
 ੨੪. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨੫. ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਚਲ ਪਿਆ ।
 ੨੬. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ॥੬॥
 ੨੭. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਨ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਲਏ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ

੨੮. ਤੇ ਸੌਂਕਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੨੯. ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਗੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
 ੩੦. ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਮੰਜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ॥੭॥
 ੩੧. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ।
 ੩੨. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਭੋਸ ਵਿਚ ਰਾਣੀ ਦੇ ਸੌਂਕਣ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ
 ੩੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਕੇ ਰਾਣੀ ਪਾਸ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ੩੪. ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸੀ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਈ ਅਜ ॥੮॥
 ੩੫. ਤਲਵਾਰ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਚਲਿਆ
 ੩੬. ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ
 ੩੭. ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੋਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ
 ੩੮. ਐ ਮੁਰਖ ਤੋਂ ਇਸਨੂੰ ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ।
 ੩੯. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮਝ ਲਈ
 ੪੦. ਜਿਹੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਦਿਲ ਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਉਤਰ ਗਿਆ ।
 ੪੧. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ -
 ੪੨. ਕਿ ਐ ਮੁਰਖ ਰਾਜਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ॥੧੦॥
 ੪੩. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
 ੪੪. ਚੁੜ ਚੰਦ੍ਰ ਓੜਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ।
 ੪੫. ਬ੍ਰਹਮ ਭੰਡ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਾਉ
 ੪੬. ਫੇਰ ਤੂੰ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ॥੧੧॥
 ੪੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਚੁੜ ਚੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੱਲ ਗਿਆ
 ੪੮. ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ
 ੪੯. ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਚੁੜ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
 ੫੦. ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਈ ॥੧੨॥
 ੫੧. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁੱਛ ਕੇ ਪੁਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ
 ੫੨. ਤੇ ਚੁੜ ਚੰਦ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ।
 ੫੩. ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤੇ ਦੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਹ ਘਰੇ ਮਿਲ ਗਿਆ ।
 ੫੪. ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਐਥੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ॥੧੩॥
 ੫੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ -
 ੫੬. ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ

✱ ਵਿਵਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਮਾਤਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਭੀਸਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਨਦਾਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਪਰ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੱਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨੰਗੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੰਧਾਰੀ ਨੇ ਹਿਆ ਦੇ ਚੱਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਦਨ ਤੇ ਪਾਂਝੂ ਮਲ ਲਿਆ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਂਝੂ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ । ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਤੇ ਲਾਗ ਬਾਜੀ ਜਾਂ ਸੁਬਾਹ ਗਿ੍ਰਸਤ ਹੋ ਕੇ ਭੂਟਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ । ਪਰ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਮ ਨਾਂ ਖਿਆਲ ਭਾਵ ਵਿਰੋਧੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦੰਡ ਸੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮ ਖਿਆਲ ਅਪਰਾਧੀ ਵੀ ਮਹਾਨ ਪਾਵਨ ਰਿਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਤੇ ਬਰੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਾਂ - ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੋਵੇਂ ਚੌਕੰਨੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਿ ਭਾਈ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਕਰਮ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੋ ਬੀਜਾਂਗੇ ਸੋ ਖਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :

ੳ- ਕਰਮ ਧਰਤੀ ਸਹੀਰੁ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚਿ ਜੇਹਾ ਕੋ ਬੀਜੇ ਤੇਹਾ ਕੋਈ ਖਾਏ ॥ਅੰਗ ੩੦੮॥੪॥

ਅ- ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰ ਸਿਖਹੁ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਢਾਏ ॥ ਉਹੀ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਧੰਬ ਲਾਉਣ ਮਨਸਾ ਦਾ ਪਾਪ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ।

✱ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਪਰ ਇਥੇ ਉਹ ਵਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਮੈਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਤਾਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ-ਜੇਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ੳ- ਕਾਉ ਸਿਆਣਪ ਜਾਣਦਾ ਵਿਸਟਾ ਖਾਇ ਨ ਭਾਖ ਸੁਭਾਖਾ ॥੧੨॥੩੨॥

ਅ. ਮੁਖ ਅਖੀ ਨਰੁ ਕੰਨ ਜਿਉ ਦਿੰਦੀਆ ਵਿਚ ਗਾਂਡਿ ਸਦਾਏ ॥ ਮੀਟਾ ਘਰਹੁ ਨਿਕਾਲੀਐ ਤਰਕਸੁ ਦਰਵਾਜੇ ਟੰਗਵਾਏ ॥

ਮੁਰਖ ਅੰਦਰਿ ਮਾਣਸ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਗਰਬੁ ਕਰੈ ਆਲਾਏ ॥ ਮਜਲਸ ਬੈਠਾ ਆਪੁ ਲਖਾਏ ॥੧੩॥੩੨॥ ਅਰਥ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਲਵੇ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ - ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਭੱਠਾ ਬੈਠਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁੱਸਰੀ ਵਾਂਗ ਸੌਂ ਗਏ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਪੁੱਠੀਆਂ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਲਪਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮੀਟਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਦੀ ਜਾਇਗੀ । ਕੁਝ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ । ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਹੇਲੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਜਲ ਭੰਵਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁਬ ਮਰਨਗੇ । ਪੰਨਾ ੩ ਤੇ ਸੰਤ ਝਰੋਖੇ ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਦੇ ਹੇਠ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਕਾਲਰਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਤਨ ਸੀਲ ਹੋਣ । ਵਾਂਗੂ ਅਲੋਚਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦਾ ਸੇਵਕ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ
 ਸੰਤ ਸਕਾਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਸ਼ਰਮ-ਪਟਿਆਲਾ

ਮਿਤੀ ੨੦-੧੨-੮੦

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੈਦ (ਕਿਰਸਾਣ) ਤੁੜਕੀ ਮਾਸ (ਗੁਬਿਆਰ ਪੁਰ ਹ. ੧੨-੧੯੭੮-ਦਰਪਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ੯ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖੀ ਵਿਚ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਾਕਤ ਕਵੀ, ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ, ਪੁਰਾਣਾ ਦਾ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਦੀ ਕੜੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਤਰ ਵਿਚ ਪੰ: ੩ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਕਿ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਦੇ ਕੀਤੇ

੧ਜੋ ਨਿਦੋਖ ਕਹ ਦੋਖ ਲਗਾਵੈ ॥ ੨ਜਮਪੁਰ ਅਧਿਕ ਜਾਤਨਾ ਪਾਵੈ ॥੧੪॥
 ੩ਤਹ ਤਿਹ ਬਾਂਧਿ ਥੰਭ ਕੈ ਸੰਗ ॥ ੪ਤਪਤ ਤੇਲ ਡਾਰਤ ਤਿਹ ਅੰਗ ॥
 ੫ਛੁਰਿਯਨ ਸਾਥ ਮਾਸੁ ਕਟਿ ਡਾਰੈ ॥ ੬ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਕੇ ਬੀਚ ਪਛਾਰੈ ॥੧੫॥
 ੭ਗਾਵਾ ਗੋਬਰ ਲੇਹੁ ਮਗਾਇ ॥ ੮ਤਾ ਕੀ ਚਿਤਾ ਬਨਾਵਹੁ ਰਾਇ ॥ ੯ਤਾ
 ਮੈਂ ਬੈਠਿ ਜਰੈ ਜੇ ਕੋਊ ॥ ੧੦ਜਮ ਪੁਰ ਬਿਖੈ ਨ ਟੰਗਿਯੈ ਸੋਊ ॥੧੬॥
 ੧੧ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੨ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਦਿਜ ਨਾਰਿ ਨਿਪ; ਗੋਬਰ ਲਿਯਾ ਮਗਾਇ ॥
 ੧੩ਬੈਠਿ ਆਪੁ ਤਾਂ ਮਹਿ ਜਰਾ ਸਕਾ ਨ ਤ੍ਰਿਯ ਛਲ ਪਾਇ ॥੧੭॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸੱਤਰਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੦॥੬੭੧੬॥ ਅਛਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੩ਬਖਾਘ੍ਰਕੇਤ ਸੁਨਿਯਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ੧੪ਜਿਹ ਸਮ ਦੁਤਿਯ
 ਨ ਬਿਧਨਾ ਸਾਜਾ ॥ ੧੫ਬਖਾਘ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰ ਤਿਹ ਸੋਹੈ ॥ ੧੬ਇੰਦਾਵਤੀ
 ਨਗਰ ਕੋ ਸੋਹੈ ॥੧॥ ੧੭ਸ੍ਰੀ ਅਬਦਾਲ ਮਤੀ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾ ਕੀ ॥ ੧੮ਨਰੀ
 ਨਾਗਨੀ ਤੁਲਿ ਨ ਵਾ ਕੀ ॥ ੧੯ਤਹ ਇਕ ਹੁਤੋ ਸਾਹੁ ਸੁਤ ਆਛੋ ॥ ੨੦ਜਨੁ
 ਅਲਿ ਪਨਚ ਕਾਛ ਤਨ ਕਾਛੋ ॥੨॥ ਅਤਿਲ ॥ ੨੧ਸ੍ਰੀ ਜਸ ਤਿਲਕ ਸਿੰਘ
 ਤਿਹ ਨਾਮ ਪਛਾਨਿਯੈ ॥ ੨੨ਰੂਪਵਾਨ ਧਨਵਾਨ ਚਤੁਰ ਪਹਿਚਾਨਿਯੈ ॥ ੨੩ਜੋ
 ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾ ਕੋ ਛਿਨ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਈ ॥ ੨੪ਹੋ ਲੋਕ ਲਾਜ ਕੁਲਿ ਕਾਨਿ ਸਭੈ
 ਤਜਿ ਡਾਰਈ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ੨੫ਏਕ ਸਖੀ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਈ ॥ ੨੬ਬੈਠਿ
 ਸਖਿਨ ਮਹਿ ਬਾਤ ਚਲਾਈ ॥ ੨੭ਜਸ ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਇਹ ਪੁਰ ਮਾਹੀ ॥
 ੨੮ਤੈਸੇ ਚੰਦ ਸੂਰ ਭੀ ਨਾਹੀ ॥੪॥ ੨੯ਸੁਨਿ ਬਤਿਯਾ ਰਾਨੀ ਜਿਯ ਰਾਖੀ ॥
 ੩੦ਅੰਰ ਨਾਰਿ ਸੌ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਭਾਖੀ ॥ ੩੧ਜੋ ਸਹਚਰਿ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਆਈ ॥
 ੩੨ਰੈਨਿ ਭਈ ਤਬ ਵਹੈ ਬੁਲਾਈ ॥੫॥ ੩੩ਅਧਿਕ ਦਰਬੁ ਤਾ ਕੋ ਦੈ ਰਾਨੀ ॥
 ੩੪ਪੁਛੀ ਤਾਹਿ ਦੀਨ ਹੂੈ ਬਾਨੀ ॥ ੩੫ਸੁ ਕਹੁ ਕਹਾਂ ਮੁਹਿ ਜੁ ਤੈਂ ਨਿਹਾਰਾ ॥
 ੩੬ਕਿਯਾ ਚਹਤ ਤਿਹ ਦਰਸ ਅਪਾਰਾ ॥੬॥ ੩੭ਤਬ ਚੇਰੀ ਇਮਿ ਬਚਨ
 ਉਚਾਰੋ ॥ ੩੮ਸੁਨੁ ਰਾਨੀ ਜੂ ਕਹਾ ਹਮਾਰੋ ॥ ੩੯ਸ੍ਰੀ ਜਸ ਤਿਲਕ ਰਾਇ ਤਿਹ
 ਜਾਨੋ ॥ ੪੦ਸਾਹ ਪੂਤ ਤਾਕਹ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥੭॥ ੪੧ਜੁ ਤੁਮ ਕਹੋ ਤਿਹ ਤੁਮੈਂ
 ਮਿਲਾਊ ॥ ੪੨ਮਦਨ ਤਾਪ ਸਭ ਤੋਰ ਮਿਟਾਊ ॥ ੪੩ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਰਾਨੀ
 ਪਗ ਪਰੀ ॥ ੪੪ਪੁਨਿ ਤਾ ਸੌ ਬਿਨਤੀ ਇਮਿ ਕਰੀ ॥੮॥ ੪੫ਜੋ ਤਾ ਕੋ
 ਤੇ ਮੁਝੈ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ੪੬ਜੋ ਧਨ ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ੪੭ਤਹ ਸਖੀ ਗਈ
 ਬਾਰ ਨਹਿ ਲਾਗੀ ॥ ੪੮ਆਨਿ ਦਿਯੋ ਤਾ ਕੋ ਬਡਭਾਗੀ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥
 ੪੯ਰਾਨੀ ਤਾ ਕੋ ਪਾਇ; ਤਿਹਿ ਦਾਰਿਦ ਦਿਯਾ ਮਿਟਾਇ ॥ ੫੦ਨਿਪ ਕੀ ਆਖ

i. ਅਲਭਵਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸੁਰੱਖੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਪਿੰਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਪਿੰਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ii. ਤਨ ਕਾਛੋ ਭਾਵ ਤਨ ਘੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਣਾ।

iii. ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੰਨਵਾਦ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ (ਸ੍ਰੀ ਅਵਦਾਲਮਤੀ) ਇਕ ਗੋਲੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਤਰਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਕੀ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ੳ. ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥ ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥ਅੰਗ ੫੫੮॥੪॥੧॥

ਅ. ਨਾ ਮਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥ ਜੋ ਸਹ ਕੀਨ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸੇ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥

ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥ ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੇ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥ਉਗੀ॥

ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਹੀ ਉਲਟ ਸਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਭੇਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਇਕ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਿਤੇ ਹਨ।—

ਆਖੈਪਾਨੈ ਸਚਾਧਿ ਉਪਾਖਪਾਨੈ ਗਾਥਾ ਭ: ਕਲਪ ਸੁਧਿ ਭਿ: ॥ ਪੁਰਾਣ ਸਹਿਤਾ ਚੜ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣਾਰਥ ਵਿਸ਼ਾਰਦਾ ॥

ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਅਧਿਆਇ ੩ ਅੰਸੂ ੬-ਮੰਤ੍ਰ ੧੫॥ ਅਰਥਾਤ ਪੁਰਾਤਨ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਅਖਿਆਨ (ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ) ਤੱਥਾਂ ਉਪਾਖਪਾਨ (ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ) ਗਾਥਾ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾਹਿ ਆਦਿ ਤਥਾ ਦੇਸ ਉਪਦੇਸ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਗੀਤ) ਅਤੇ ਕਲਪ ਸੁੱਧੀ (ਕਲਪ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰੋਧ, ਯਗ ਵਿਧੀ ਨਿਰੂਪਣ (ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਪ ਹੈ) ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਸਵਟੀ ਤੇ ਜੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਿਆਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਚਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੰਡਨ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਰਥ ਭੇਦ ਦੀ ਬੇ ਸਮਝੀ ਹੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

੧. ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਕਰਕੇ ਨਿਦੋਸੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
  ੨. ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੧੪॥
  ੩. ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨਕੇ।
  ੪. ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰ ਤੇਲ ਤਲ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
  ੫. ਅਤੇ ਛੁਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਸ ਬੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
  ੬. ਅਤੇ ਫੇਰ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੫॥
  ੭. ਜੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੋਹਾ ਮੰਗਾ ਲਵੇ।
  ੮. ਐ ਰਾਜਾ! ਫੇਰ ਉਸ ਗੱਲੇ ਗੋਹੇ ਦੀ ਚਿਤਾ ਬਣਾ ਲਵੇ।
  ੯. ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਚਿਤਾ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ
  ੧੦. ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ॥੧੬॥
  ੧੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੋਹਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ।
  ੧੨. ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਸੜ ਗਿਆ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਫਰੇਬ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੧੭॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੦॥੬੭੧॥ਚਲਦਾ॥

੧੩. ਬਿਆਘਰ ਕੇਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ।
੧੪. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।
੧੫. ਬਣਾਘੁਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਭਦਾ ਸੀ।
੧੬. ਜੋ ਨਗਰ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਹਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੧੭. ਸ੍ਰੀ ਅਬਦਾਲ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ।
੧੮. ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।
੧੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੀ।
੨੦. ਉਹ ਇਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭਵਰੇ ਨੂੰ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕਰਕੇ ਘੁਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੨॥
੨੧. ਸ੍ਰੀ ਜਸ ਤਿਲਕ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਛਾਣ ਲਵੇ।
੨੨. ਜਿਸਨੂੰ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਧਨਵਾਨ ਚੁਸਤ-ਚਤੁਰ ਸਮਝ ਲਵੇ।
੨੩. ਜੇ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਉਸਦਾ ਇਕ ਛਿਨ ਭਰ ਵੀ ਰੂਪ

ਵੇਖ ਲੈਂਦੀ।

੨੪. ਉਹ ਲੋਕ ਲਾਜ ਤੇ ਕੁਲ ਦਾ ਭੇ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ॥੩॥
੨੫. ਉਹ ਇਕ ਰਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਹੋਰ
੨੬. ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
੨੭. ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੈ।
੨੮. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੪॥
੨੯. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਈ।
੩੦. ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਖਾਸ ਜਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤੀ।
੩੧. ਜਿਹੜੀ ਗੱਲੀ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਈ ਸੀ।
੩੨. ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹੋ ਬੁਲਾ ਲਈ ॥੫॥
੩੩. ਰਾਣੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਕੇ।
੩੪. ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ?
੩੫. ਦੱਸ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਜੋ ਤੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸ -
੩੬. ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ॥੬॥
੩੭. ਤਦ ਉਸ ਗੱਲੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ।
੩੮. ਕਿ ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਸੁਣ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਈ।
੩੯. ਸ੍ਰੀ ਜਸ ਤਿਲਕ ਰਾਇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਾਣ ਲੈ।
੪੦. ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈ।
੪੧. ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।
੪੨. ਕਾਮ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਮਿਟਾ ਦੇਉ।
੪੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ।
੪੪. ਫਿਰ ਉਸ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਤੀ ਕੀਤੀ ॥੮॥
੪੫. ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਂ।
੪੬. ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਤੂੰ ਮੰਗੇਂਗੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।
੪੭. ਉਹ ਗੱਲੀ ਚਲੀ ਗਈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੀ।
੪੮. ਉਹ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
੪੯. ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਾਣੀ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਲਿੰਦਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।
੫੦. ਰਾਜੇ ਦੀ ਅੱਖ .....

ਬੜਾ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ (ਬਥਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਪੁੱਤਰ ਕਰੋਨਿ) ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਤੀ ਸਾਹਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਨਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭੇਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀਨ, ਨਿਰਮਲੇ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਨਾਮਧਾਰੀ, ਪਾਵਨ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੋਭ ਗੁੰਬੀ (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ) ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਜੇ ਇਕ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਚਾਰ ਮੁਨਾਵਲ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਣੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਣਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤੇ ਬੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਡਾ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਜੀ ਸਹਿਗਲ. ਆ. ਡਾ. ਠ. ਫ. ਯ. ਪ੍ਰਸਿੱਧਪਾਲ ਸੂਰਵਤੀ ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਲਖਨਊ ਨੇ ਜੋ ਬੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਸ੍ਰ: ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਹਿਸਟਰੀ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਭਾਵ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ (ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੈ) ਦੇ ਬੀਸਿਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਕੋਲ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿੱਠੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਨਿਸਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਕੱਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਆਲੋਚਕ ਦੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲ ਸਕਦੀ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟਰੀ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਡਾ. ਧਰਮ ਪਾਲ ਅਸ਼ਟਾ, ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਆਦਿ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਰਚਨਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪੰ: ੪ ਬੋਝਾ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਵਾ ਦੇ ਅਰਥ (ਸ਼ਿਵ ਪਤਨੀ ਪਾਰਬਤੀ) ਕੀਤਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਵਿਚ (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਅਰਥ ਦੱਸੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਿਵਾ ॥ - ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਦੇਖੋ ਨਾਲੰਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਗਰ ਕੋਸ਼ (ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਵਲ ਜੀ) ਵਿਚ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚਾਰ ਅਰਥ ਪੁਲਿੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਉਕਤ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਪੰ: ੩੪੫॥ ਪੰ: ੬ ਤੇ ਵੇਦ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਬੇਕਹੀਨ ਬੁਧੀ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਪੁਰਾਤਨ ਰੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ (ਭੁਲੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਏ ॥ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ) ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਆ ਚਰਿਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਲੱਜਿਆ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਿਭਚਾਰਕ ਟੋਟਕੇ ਦੱਸਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਨਫਰਤ ਵੈਲਾਉਣੀ ਇਕ ਪ੍ਰਿਣਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮੱਤ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਉੱਟਕਣ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਿਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਵਾਲੇ ਇਸਤਰੀ ਚਰਿਤਰ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਭਿਅਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। —ਜੋ ਚਰਿਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੂਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਕਲਪਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚਰਿਤਰ ਅਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚਰਿਤਰ ਪਖਿਆਨ ਹੈ, ਅਧਿਆਨ ਅਤੇ ਪਖਿਆਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪਿਛੇ ਪੁਰਾਣ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੌਰਾਣਕ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੈ। ਅਗੇ ਪੰ: ੪ ਤੋਂ ਵੇਦ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਕ ਵਾਰਤਾ ਪਰਮਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਗਣਤ ਨ ਗਣੀ ਗੁਰਮ ਪਛਾਣਾ ਬੋਲਾਂ ਭਾਇ ਸਭਾਇ) ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਹਿਕੇ ਭੰਡਿਆ ਜਾਵੇ? ॥

ਬਚਾਇ; ਉਹਿ ਲਿਯੇ ਗਰੇ ਸੌ ਲਾਇ ॥੧੦॥ ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਦੋਊ ਧਨੀ ਅੰ
ਜੋਬਨਵੰਤ ॥ ^੨ਕਰਤ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਬਿਗਸੰਤ ॥ ^੩ਇਕ ਕਾਮੀ ਅਰੁ ਕੈਫ
॥ ^੪ਰੈਨਿ ਸਕਲ ਰਤਿ ਕਰਤ ਬਿਤਾਈ ॥੧੧॥ ^੫ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਆਸਨ
ਵੈ ਲੇਹੀ ॥ ^੬ਆਪੁ ਬੀਚਿ ਸੁਖ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦੇਹੀ ॥ ^੭ਚੁੰਬਨ ਕਰਤ ਨਖਨ
ਕੇ ਘਾਤਾ ॥ ^੮ਰੈਨਿ ਬਿਤੀ ਆਯੋ ਹੂ ਪ੍ਰਾਤਾ ॥੧੨॥ ^੯ਰਾਨੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਤ
ਪਤਿ ਪਾਸ ॥ ^{੧੦}ਲਗੀ ਰਹੀ ਤਾ ਕੀ ਜਿਯ ਆਸ ॥ ^{੧੧}ਅਥਵਤ ਦਿਨਨ
ਹੋਤ ਅੰਧਾਰੋ ॥ ^{੧੨}ਬਹੁਰਿ ਭਜੈ ਮੁਹਿ ਆਨਿ ਪਯਾਰੋ ॥੧੩॥ ^{੧੩}ਜੋ ਰਹਿਓ
ਰਾਜਾ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ^{੧੪}ਮੋਹਿ ਰਾਖਿ ਹੈ ਬਿਰਧ ਨਿਰਾਸ ॥ ^{੧੫}ਸੰਗ ਕਹਾਂ ਯਾ
ਕੇ ਸੁ ਲੈਹੋ ॥ ^{੧੬}ਮਿਤ੍ਰ ਭੋਗ ਭੋਗਨ ਤੇ ਜੈਹੋ ॥੧੪॥ ^{੧੭}ਕਿਹ ਛਲ ਸੇਜ
ਸਜਨ ਕੀ ਜਾਉ ॥ ^{੧੮}ਨਖ ਘਾਤਨ ਕਿਹ ਭਾਂਤਿ ਛਪਾਉ ॥ ^{੧੯}ਬਿਰਧ ਭੂਪ
ਤਨ ਸੋਤ ਨ ਜੈਯੈ ॥ ^{੨੦}ਐਸੋ ਕਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖੈਯੈ ॥੧੫॥ ^{੨੧}ਜਾਇ ਕਹੀ
ਨਿਪੁ ਸੰਗ ਅਸ ਗਾਥਾ ॥ ^{੨੨}ਬਾਤ ਸੁਨਹੁ ਹਮਰੀ ਤੁਮ ਨਾਥਾ ॥ ^{੨੩}ਹਿਯੈ ਬਿਲਾਰਿ
ਮੋਰ ਨਖ ਲਾਏ ॥ ^{੨੪}ਕਾਢਿ ਭੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਏ ॥੧੬॥ ਅੜਿਲ ॥ ^{੨੫}ਸੁਨੁ
ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਆਜੁ ਨ ਤੁਮ ਸੰਗ ਸੋਇ ਹੋ ॥ ^{੨੬}ਨਿਜੁ ਪਲਕਾ ਪਰ ਪਰੀ ਸਕਲ
ਨਿਸੁ ਖੋਇ ਹੋ ॥ ^{੨੭}ਇਹਾਂ ਬਿਲਾਰਿ ਮੋਹਿ ਨਖ ਘਾਤ ਲਗਾਤ ਹੈ ॥ ^{੨੮}ਹੋ
ਤੁਹਿ ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਤੇ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਤ ਹੈ ॥੧੭॥*ਚੌਪਈ॥ ^{੨੯}ਇਹ ਛਲ ਤਜਿ
ਸੂਬੇ ਨਿਪੁ ਪਾਸਾ ॥ ^{੩੦}ਕਿਯਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੌ ਕਾਮ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੩੧}ਘਾਤ ਨਖਨ
ਕੀ ਨਾਹ ਦਿਖਾਈ ॥ ^{੩੨}ਬਿਰਧ ਮੂੜੁ ਨਿਪੁ; ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਇਕਹਤਰ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੧॥੬੭੩੪॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੩}ਅਛਲ ਸੈਨ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੩੪}ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਪਟਤਰ ਤਿਹੋ ਦਿੱਜੈ ॥
^{੩੫}ਕੰਚਨ ਦੇ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੬}ਆਪੁ ਹਾਥ ਲੈ ਈਸ ਸਵਾਰੀ ॥੧॥
^{੩੭}ਕੰਚਨ ਪੁਰ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ ॥ ^{੩੮}ਸੂਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਕਹਾਵੈ ॥ ^{੩੯}ਅਰਿ
ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਬਹੁ ਭਾਤਾ ॥ ^{੪੦}ਤੇਜ ਤ੍ਰਸਤ ਜਾ ਕੇ ਪੁਰ ਸਾਤਾ ॥੨॥ ^{੪੧}ਤਹਾਂ
ਪਰਭਾਕਰ ਸੈਨਿਕ ਸਾਹ ॥ ^{੪੨}ਨਿਰਖ ਲਜਤ ਜਾ ਕੇ ਮੁਖ ਮਾਹ ॥ ^{੪੩}ਜਬ
ਰਾਨੀ ਤਾ ਕਹੋ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ^{੪੪}ਇਹੈ ਚਿੱਤ ਭੀਤਰ ਠਹਰਾਯੋ ॥੩॥ ^{੪੫}ਯਾ
ਕਹੋ ਜਤਨ ਕਵਨ ਕਰਿ ਪਇਯੈ ॥ ^{੪੬}ਕਵਨ ਸਹਚਰੀ ਪਠੈ ਮੰਗਇਯੈ ॥
^{੪੭}ਯਾਹਿ ਭਜੈ ਬਿਨੁ ਧਾਮ ਨ ਜੈਹੋ ॥ ^{੪੮}ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਭਾਂਤਿ ਯਾਹਿ ਬਸਿ ਕੈਹੋ ॥੪॥
^{੪੯}ਕਨਕ ਪਿੰਜਰੀ ਪਰੀ ਹੁਤੀ ਤਹੋ ॥ ^{੫੦}ਮਰਮ ਕੇਤ ਰਾਨੀ ਕੇ ਬਸਿ ਮਹਿ ॥

* ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ॥ਚੌਪਈ॥ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਿਆ ਪੰਤੂ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਹਥਲੇ ਸਟੀਕ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

- i. ਧਨ - ਜੋਬਨ ਜੁਆਨੀ ਇਹ ਤਿਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਥ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਐਸ਼, ਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਵਾ ਵਰੇਲੇ ਹੀ ਸੁਝਦੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਬੇ ਕੀਮਤੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਤੇ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਹ ਮੂਰਖ ਇਹਨਾਂ ਅਮੁੱਲੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਤਬਾਹ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ?
- ii. ਬੁਢੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖਾਣ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਬਹੁਤੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਕੰਮ ਦਾ ਕੁਝ ਵਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਤੂ ਭਗਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ - ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਥਲਦੇ ਮਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਟੋਭੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਜੋ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਸੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਪੁਨ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਇਸ ਪੈਂਡੇ ਦਾ ਪਤਾ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ :-

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਈਐ ਭੁਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋ ਨ ਦਿਖਾਵਈ ਅੰਧੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਬੋਇਆ ਠਗਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ ॥੧॥ ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥ ੬੭੩੪ ॥

- ਬਚਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ॥੧੦॥
੧. ਚੌਪਈ ॥ ਦੋਇ ਧਨੀ ਤੇ ਜੁਆਨ ਜੋਬਨਵੰਤ ਸਨ ।
  ੨. ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਕੇ ਬੜੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ।
  ੩. ਇਕ ਤਾਂ ਕਾਮੀ ਦੂਜੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ।
  ੪. ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੧॥
  ੫. ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਆਸਣ ਲੈਂਦੇ ।
  ੬. ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਕਰਦੇ ।
  ੭. ਬੁੱਝਨ ਕਰਕੇ ਨੌਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝਰੀਟਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ।
  ੮. ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ॥੧੨॥
  ੯. ਰਾਣੀ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਗਈ ।
  ੧੦. ਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਆਸ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ।
  ੧੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਛਿਪ ਕੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ
  ੧੨. ਤਾਂ ਇਹੀ ਉਡੀਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥੧੩॥
  ੧੩. ਜੋ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੀ ।
  ੧੪. ਤਾਂ ਇਹ ਬੁੱਝਾ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੀ ਰਖੇਗਾ ।
  ੧੫. ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੋ ।
  ੧੬. ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਲਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹਾਂਗੀ ॥੧੪॥
  ੧੭. ਕਿਸੇ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਜਣ ਦੀ ਸੋਜ ਉਪਰ ਜਾਵਾਂ ।
  ੧੮. ਇਹਨਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝਰੀਟਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਪਾਵਾਂ ।
  ੧੯. ਭੁੱਢੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਸੋਯਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ
  ੨੦. ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਏ ॥੧੫॥
  ੨੧. ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਜਾ ਕਹੀ ।
  ੨੨. ਐ ਨਾਥ ਮੇਰੀ ਇਕ ਸੁਣ ਲੈ ।
  ੨੩. ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਰਾਤ ਬਿੱਲੇ ਨੇ ਨਹੁੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੨੪. ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤੇ ॥੧੬॥
  ੨੫. ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੋਵਾਂਗੀ ।
  ੨੬. ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਲੰਘ ਪਰ ਪੈ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਆ ਦਿਆਂਗੀ ।
  ੨੭. ਐਥੇ ਬਿੱਲਾ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਹੁੰ ਮਾਰਕੇ ਝਰੀਟਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

੨੮. ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ ॥੧੭॥
੨੯. ਐਸ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਾਮ ਕੇਲ ਜਾ ਕਰੇ ।
੩੧. ਨੌਹਾਂ ਦੇ ਘਾਉ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤੇ ।
੩੨. ਭੁੱਢੇ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ ॥੧੮॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੧॥੬੭੩੫॥ਚਲਦਾ॥

੩੩. ਚੌਪਈ ॥ ਅਛਲ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ।
੩੪. ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।
੩੫. ਕੰਚਨ ਦੇਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ
੩੬. ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਸਵਾਰੀ ਸੀ ॥੧॥
੩੭. ਕੰਚਨ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
੩੮. ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੂਰਵੀਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ।
੩੯. ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਜਿੱਤੇ ਸਨ ।
੪੦. ਜਿਸ ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਸਭੇ ਲੋਕ ਕੰਬਦੇ ਸਨ ॥੨॥
੪੧. ਉਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਸੈਨਿਕ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਸੀ ।
੪੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਚੰਦ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ ਸੀ ।
੪੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ
੪੪. ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਈ ॥੩॥
੪੫. ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।
੪੬. ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਮੰਗਾਈਏ ।
੪੭. ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੪੮. ਜਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਾਂਗੀ ॥੪॥
੪੯. ਕਨਕ ਪਿੰਜਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਉਥੇ ਪਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।
੫੦. ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬੀਰ ।

✠ ੭੨ ਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਪਿਰ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਭੁਲੀ ਫਿਰੇ ਦਿਸਤੀਰੀ ਭੁਲੀ ਗਿਰੁ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥

ਭੁਲੀ ਭੁੱਗਰਿ ਬਲਿ ਚੜ੍ਹੇ ਭਰਮੈ ਮਨੁ ਡੋਲਾਇ ॥ ਪੁਰੁ ਵਿਛੁੰਨੀ ਕਿਉ ਮਿਲੈ ਗਰਬਿ ਮੁਠੀ ਬਿਲਾਇ ॥੨॥ ਅੰਗ ੬੦॥੧॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਛੱਡਕੇ ਭੁਲ ਕੇ ਭਟਕਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹਟੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਧੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਜੀਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਮਹਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਖੋ ਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਨੌਹਾਂ, ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਅਡੇ ਲੱਗ ਕੇ ਠੱਗਿਆ ਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁਲਕੇ ਇਕ ਛੁੱਟਕ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਗੱਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੀ । ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਚੁਕੇ ਹੋ ਜੋ ਭੁੱਲੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸਮੇਤ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭੁੱਲੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਡੂੰਘੇ ਟੋਏ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਮੁੜਕੇ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ । ਕਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਥੋਂ ਫੇਰ ਉਤਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰੇ ਦੀ ਵੇਲ ਦੀ ਡੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਧਨ ਜੋਬਨ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਲੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਵਿਲ ਲਾਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ - ਕਿਤੇ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ - ਸਹੁਰੇ ਵੱਧੀ ਨਾ ਲਹੈ ਪੋਈਐ ਨਾਹੀ ਬਾਉ ॥ ਪਿਰੁ ਵਾਤੜੀ ਨ ਪੁਛਈ ਧਨ ਸੁਹਾਗਣਿ ਨਾਉ ॥੩॥ ਅੰਗ ੧੩੭੯॥

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ - ਕਿਆ ਕਪੜੁ ਕਿਆ ਸੋਜ ਸੁਖਾਲੀ ਕੀ ਜਹਿ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ॥ ਕਿਆ ਲਸਕਰ ਕਿਆ ਨੋਬ ਖਵਾਸੀ ਆਵੈ ਮਹਲੀ ਵਾਸ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸੁ ॥੨॥ ਅੰਗ ੧੪੨॥ ਮ: ੧॥

ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਯ (ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ) ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜੋ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ । ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਬਣਾਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁਖੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਵਾਇ ਅੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਨ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਰਾ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਡੰਡਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਡੰਡੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਬਿੜਕ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਿਖਰ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸੱਜਣ ਗਿ: ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਵਿਦਵਾਤ ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਾਗ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਬਾਨੀ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲੈਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਂਗਰੀ ਸਮੂਹਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਉਚਰੇਤਾ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਥਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਲਈ ਚੁਕਵੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਅਕਟ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਵਿਚਲੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੋਜ ਤੇ ਕ੍ਰਮ ਨਿਵਰਤੀ ਦੇ ਕਾਜ ਲਈ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਨਿੰਦ-ਨਿਪ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉੱਟਕਣਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧਾਨ ਤੇ ਉਸਦੇ ਖਚਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਠੀਕ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ।

ੳ. ਜਿਸਕੀ ਬਾਣੀ ਤਿਸ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥ ਤੇਰੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਵਖਾਣੀ ॥ ਅੰਗ: ੧੬੦॥੩॥

ਅ. ਅਸੰਤ ਅਨਾੜੀ ਕਦੇ ਨ ਭੂਝੈ ॥ ਕਥਨੀ ਕਰੇ ਤੈ ਸਾਧਾਨਾਲਿ ਭੂਝੈ ॥ ਅੰਧੁ ਅਗਿਆਨੀ ਕਦੇ ਨ ਸੀਝੈ ॥ ਉਹੀ ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ । ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਚਾ ਅਗਸਤ ੧੯੯੪॥

ਲੇਖਕ — ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਇਸ ਬਾਣੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਰਚੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਆਸ਼ਨੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਚੀ ਗਈ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਰਚਿਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਬਾਅਦ ॥ ਵਿਚ

੧ਬੀਰਾਧਿ ਤਿਹ ਤਹੀਂ ਪਠਾਈ ॥ ੨ਸੇਜ ਉਠਾਇ ਜਾਇ ਲੈ ਆਈ ॥੫॥
 ੩ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਾ ਸੌ ਜਬ ਮਾਨਾ ॥ ੪ਦੂ ਪ੍ਰਾਨਨ ਤੇ ਇਕ ਜਿਯ ਜਾਨਾ ॥
 ੫ਨਿਜੁ ਨਾਇਕ ਸੇਤੀ ਹਿਤ ਛੋਰੇ ॥ ੬ਤਾ ਸੌ ਚਤੁਰਿ ਚੌਗੁਨੋ ਜੋਰੇ ॥੬॥
 ੭ਜਾਇ ਰਾਵ ਸੌ ਬਾਤ ਜਨਾਈ ॥ ੮ਮੋਰੇ ਸਾਹ ਪੂਰਬਲੋ ਭਾਈ ॥ ੯ਹਮ ਕੋ
 ਸ੍ਰਾਪ ਏਕ ਰਿਖ ਦਿਯਾ ॥ ੧੦ਤਾ ਤੇ ਜਨਮ ਦੁਹੂੰ ਹਮਾਂ ਲਿਯਾ ॥੧੦॥ ੧੧ਪੁਨਿ
 ਹਮ ਸੌ ਰਿਖਿ ਐਸ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੨ਹੈ ਹੈ ਬਹੁਰਿ ਉਧਾਰ ਤੁਹਾਰਾ ॥ ੧੩ਮਾਤ
 ਲੋਕ ਬਹੁ ਬਰਿਸ ਬਿਤੈ ਹੋ ॥ ੧੪ਬਹੁਰੋ ਦੋਉ ਸੂਰਗ ਮਹਿ ਐਹੋ ॥੧੪॥ ੧੫ਹਮ
 ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਬਹੁ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੬ਅਬ ਰਿਖਿ ਸ੍ਰਾਪ ਅਵਧਿ ਹੂੰ ਆਯੋ ॥ ੧੭ਏ
 ਬਚ ਭਾਖਿ ਨਿਪਹਿ ਘਰ ਆਈ ॥ ੧੮ਸਾਹ ਪਰੀ ਜੁਤ ਲਿਯਾ ਬੁਲਾਈ ॥੧੮॥
 ਚੌਪਈ ॥ ੧੯ਗਈ ਇਹ ਗਈ ਧੁਨਿ ਤੁਮ ਕਰਿਯਹੁ ॥ ੨੦ਭੂਪ ਸੁਨਤ ਨਭ
 ਬਿਖੈਂ ਉਚਰਿਯਹੁ ॥ ੨੧ਜਬ ਤਿਨ ਬਾਤ ਭੇਦ ਕੀ ਜਾਨੀ ॥ ੨੨ਭਲਾ ਕਹੌਗੀ
 ਪਰੀ ਬਖਾਨੀ ॥੧੦॥ ੨੩ਸਾਹ ਸਹਿਤ ਭੂਪਤਿ ਪਹਿ ਜਾਇ ॥ ੨੪ਕਹੀ ਜਾਤ ਹੈ
 ਰਾਨੀ ਰਾਇ ॥ ੨੫ਇਹਿ ਬਿਧਿ ਭਾਖਿ ਲੋਪ ਹੂੰ ਗਈ ॥ ੨੬ਗਈ ਗਈ ਬਾਨੀ
 ਨਭ ਭਈ ॥੧੧॥ ਅੜਿਲ ॥ ੨੭ਗਈ ਇਹੋ ਗਈ ਚਿਰ ਲੋ ਨਭ ਬਾਨੀ
 ਭਈ ॥ ੨੮ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਤਿਨ ਭੂਪ ਯਹੈ ਜਿਯ ਮੈਂ ਠਈ ॥ ੨੯ਰਾਨੀ ਸੁਰ ਪੁਰ ਗਈ
 ਭ੍ਰਾਤ ਕੋ ਸਾਥ ਲੈ ॥ ੩੦ਹੋ ਮੂਰਖ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਸਕਾ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ ॥੧੨॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੩੧ਮਿਲਿ ਸਭਹਿਨ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੨ਗਈ ਸੂਰਗ ਨਿਪ ਨਾਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥
 ੩੩ਤੁਮ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਮੈ ਨਹਿ ਕਰੋ ॥ ੩੪ਸੁੰਦਰ ਸੁਘਰ ਅਵਰ ਤ੍ਰਿਯ ਬਰੋ ॥੧੩॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨਿ ਸੌ ਬਹੁਤਰਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੨॥੬੭੪॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੫ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥ ੩੬ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਕਿਯਾ ਨਾਰਿ
 ਨਿਪੁ ਸੰਗਾ ॥ ੩੭ਜਲਜ ਸੈਨ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ੩੮ਸੁ ਛਬਿ ਮਤੀ ਤਿਹੋ
 ਨਾਰਿ ਕਹਿਜੈ ॥੧॥ ੩੯ਸੁ ਛਬਿ ਵਤੀ ਤਿਹੋ ਨਗਰ ਕਹਿਜਤ ॥ ੪੦ਅਮਰ
 ਪੁਰੀ ਪਟਤਰ ਤਿਹੋ ਦੀਜਤ ॥ ੪੧ਰਾਜਾ ਕੋ ਤ੍ਰਿਯ ਹੁਤੀ ਨ ਪਯਾਰੀ ॥ ੪੨ਯਾ
 ਤੇ ਰਾਨੀ ਰਹਤ ਦੁਖਾਰੀ ॥੨॥ ੪੩ਰਾਨੀ ਰੂਪ ਬੈਦ ਕੋ ਠਾਨਿ ॥ ੪੪ਰਾਜਾ
 ਕੇ ਘਰ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨ ॥ ੪੫ਕਹਾ ਅਸਾਧ ਭਯਾ ਹੈ ਤੋਹਿ ॥ ੪੬ਬੋਲਿ ਚਕਿਤਸਾ
 ਕੀਜੈ ਮੋਹਿ ॥੩॥ ੪੭ਧਾਵਤ ਤੁਮੈਂ ਪਸੀਨੋ ਆਵਤ ॥ ੪੮ਰਵਿ ਦੇਖਤ ਦ੍ਰਿਗ
 ਧੁੰਧ ਜਨਾਵਤ ॥ ੪੯ਰਾਜਾ ਬਾਤ ਸੱਤਮ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥ ੫੦ਮੂੜ ਭੇਦ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ
 ਨ ਜਾਨੀ ॥੪॥ ੫੧ਮੂਰਖ ਭੂਪ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ੫੨ਤ੍ਰਿਯ ਤੇ ਬੋਲਿ ਉਪਾਇ ਕਰਾਯੋ ॥

੧. ਪਾਠਾਂਤਰ-“ਤਿਹੋ” । “ਯਹ” ।

i. ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਲਕੀਰ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬੀਰਤੋਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਧੰਨ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕਈ ਕਈ ਇਸਤਰੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ
 ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਡਕ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਪੰਛੀ ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ
 ਲਈ ਫੜ-ਫੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਾਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਹੋਰਾਨ ਕੁੰਨ ਚਰਿਤਰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ
 ਭਲੇ ਤੋਂ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦੰਗ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਛਲ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਦੀ ਦਿਖ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਨਾਲ
 ਤਬੀਬੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਸਮਝਦਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੱਤ ਲਏ ਸੀ ਜਿਸ
 ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੋਂ ਸੱਤੇ ਦੀਪ ਕੱਢਦੇ ਸਨ । ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਬਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ ਉਸ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ
 ਕੇ ਅੰਗੁਠਾ ਦਿਖਾ ਗਈ । ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ । ਪਾਛੂ ਪੁੱਤਰਾਂ ‘ਅਰਜਨ’ ਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਅਕਸੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨ
 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਸਹੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਟਾਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਰਜਨ
 ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦਰੋਪਤ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦਰੋਪਤੀ ਦਾ ਸੁਖੀਬਰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਬੰਡੀ ਅਰਜਨ ਨੇ ਜਿੱਤੀ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੱਲ ਚਲਿਆ
 ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀਲਾਂ ਨੇ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਪਰ ਅਰਜਨ ਮਰਾ ਜਰਨੈਲ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਮਾਂ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ
 ਹੈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕੀ ਬਾਤ - ਵਹੀ ਅਰਜਨ ਕੇ ਤੀਰ ਹੈ ਵਹੀ ਅਰਜਨ ਕੇ ਹਾਥ ॥ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ - ਕਿਧਰੇ ਆਸ਼ਕ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਮਾਸ਼ੁਕ
 ਕੀਤੇ ਮਰਦ ਮਹਿਰਿਓ (ਤੀਵੀ ਉਤੇ) ਚੁਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ॥

ਕਿਧਰੇ ਜਿੰਨ ਮਲਾਇਕਾ (ਫਰਿਸ਼ਤੇ) ਭੂਤ ਦੇਵਾਂ ਪਰੀਜਾਦ ਕਿਧਰੇ ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਕੀਤਾ ॥

ਮਾਇਆ ਸੋਹ ਦਾ ਜਾਲ ਪਸਾਰਕੇ ਜੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਿਗਾਹ ਬਾਨ ਕੀਤਾ ॥ ਕਾ : ਦਾ:

੧. ਬੀਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।
੨. ਉਹ ਪਰੀ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਜਾ ਚੁਕ ਕੇ ਸਮੇਤੀ ਹੀ ਲੈ ਆਈ ॥੫॥
੩. ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਕੇ।
੪. ਦੋ ਮੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਜੀਅ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਣ ਲਿਆ।
੫. ਆਪਣੇ ਮੁਖੀ (ਪਤੀ) ਨਾਲੋਂ ਰੁਖ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੬. ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਚੌਗੁਣਾਂ ਜੋੜ ਲਿਆ ॥੬॥
੭. ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੱਲ ਜਾ ਦੱਸੀ।
੮. ਕਿ ਆਹ ਸ਼ਾਹ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਭਾਈ ਹੈ।
੯. ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
੧੦. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਐਥੇ ਆ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ॥੭॥
੧੧. ਫੇਰ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ।
੧੨. ਤੁਹਾਡਾ ਉਧਾਰ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ -
੧੩. ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਰਹੋਗੇ।
੧੪. ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਆ ਜਾਉਗੇ ॥੮॥
੧੫. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਬਸ ਕੇ ਸੁਖ ਲਿਆ ਹੈ।
੧੬. ਪਰ ਹੁਣ ਰਿਖੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਸਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
੧੭. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਈ।
੧੮. ਪਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੯॥
੧੯. ਤੇ ਪਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਹ ਗਈ ਆਹ ਗਈ ਧੰਨ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ
੨੦. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਣੀ।
੨੧. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ।
੨੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝ ਲਿਆ।
੨੩. ਤਾਂ ਪਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੀ ॥੧੦॥
੨੪. ਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
੨੫. ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹੁਣ।
੨੬. ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆ ਗਈ - ਅੱਗ ਗਈ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਈ ॥੧੧॥
੨੭. ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਗਈ ਅੱਗ ਗਈ ਖਾਸਾ ਚਿਰ ਅਕਾਸ਼

ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ।

੨੮. ਪਰਜਾ ਸਮੇਤ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਮਝੀ ਕਿ
  ੨੯. ਰਾਣੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
  ੩੦. ਉਹ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਭੇਤ ਅਭੇਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੧੨॥
  ੩੧. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ
  ੩੨. ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ।
  ੩੩. ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।
  ੩੪. ਸੁਘੜ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਆਹ ਲੈ ॥੧੩॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਖੰਡਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੨॥੬੭੪੮॥ਚਲਦਾ॥

੩੫. ਚੌਪਈ ॥ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਲੈ ਹੋਰ ਸੁਣਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ -
੩੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ।
੩੭. ਜਲਜ ਸੈਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹੀਦਾ ਸੀ।
੩੮. ਸੁ ਛਬ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੩੯. ਅਤੇ ਸੁ ਛਬ ਮਤੀ ਉਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
੪੦. ਅਮਰ ਪੁਰੀ ਜਿਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੀ।
੪੧. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।
੪੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਣੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ॥੨॥
੪੩. ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੈਦ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ।
੪੪. ਰਾਜੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
੪੫. ਰਾਜਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।
੪੬. ਤੂੰ ਕਹਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਂ ॥੩॥
੪੭. ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
੪੮. ਸੁਰਜ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਤੇ ਹੁੰਧ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
੪੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਈ
੫੦. ਮੂਰਖ ਨੇ ਉਸਦੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾ ਪਛਾਣੀ ॥੪॥
੫੧. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸਮਝੀ।
੫੨. ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ੧. ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰੋਯੇ। ੨. ਸੁਧਾ ਸ੍ਰੋਯੇ ੩. ਸ੍ਰੋਯੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

੧. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਉਸਤਤਿ, ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਹੈ, ਸਰਵਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ, ਦਿਆਲੂ ਹੈ, ਪਾਲਕ ਹੈ, ਸਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਤ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ - (ਤਾਤ-ਮਾਤ ਜਿਹ ਜਾਤਿ ਨ ਪਾਤਾ ॥ ਏਕ ਰੰਗ ਕਾਹੂੰ ਨਹੀ ਰਾਤਾ ॥੮॥ਅੰਗ ੫੧੬॥ ਅਤੇ -

ਨ ਰਾਗੈ ਨ ਰੰਗੈ ਮ ਰੂਪੈ ਨ ਰੇਖੈ ॥ ਨ ਮੋਹੈ ਨ ਕ੍ਰੋਹੈ ਨ ਦੁਹੈ ਨ ਦੋਖੈ ॥ ਨ ਕਰਮੈ ਨ ਭਰਮੈ ਨ ਜਨਮੈ ਨ ਜਾਤੈ ॥

ਨ ਮਿਤੈ ਨ ਸੰਤੈ ਨ ਪਿਤੈ ਨ ਮਾਤੈ ॥੯॥ ਅੰਗ ੨੦॥ ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਈਹਾਂ ਹਰੀ ॥ ਉਹਾਂ ਹਰੀ ॥

ਜਿਸੀ ਹਰੀ ॥ ਜਮਾ ਹਰੀ ॥੫੩॥ ਅੰਗ ੧੬॥ ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ - ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਕੇ ਬੀਚ ਸੁਮਾਨਾ ॥

ਸਭ ਹੂੰ ਸਰਬ ਠੌਰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥੮॥ ਅੰਗ ੧੧॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸੁਖ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—
ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥੬੯॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ॥੭॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਸਰਬਲੋਹ, ਸਰਬਕਾਲ, ਮਹਾ ਲੋਹ, ਮਹਾਕਾਲ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਜਰਨੇਲੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੀ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਰੱਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥ ਅੰਗ ੧੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

੨. ਦੂਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ :— ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਰਕਿਆਂ ਨਸਲਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਵਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਭਾਵ ਨੱਕ, ਕੰਨ, ਹੱਥ, ਲੱਤਾਂ, ਪੈਰ ਆਦਿ ਇਕ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :—

ਹਿੰਦੂ ਦੁਰਕ ਕੋਉ ਰਾਵਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਰਚਾਨਵੈ ॥

ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਿਕ ਰਹੀਮ ਓਈ ਦੂਸਰੇ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲਿ ਭ੍ਰਮਾ ਮਾਨਵੈ ॥

ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕੈ ਜੋਤਿ ਜਾਨਵੈ ॥

੩. ਕਰਮ ਕਾਡਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼:—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਉਟੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਵੀਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦਾ ਮੁਖ ਮਨੋਰਥ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਬੀਰਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਕਿਵੇਂ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ੴ ਤਿਨ ਬਿਖ ਡਾਰਿ ਔਖਦੀ ਬੀਚਾ ॥ ੧੬੧ ॥ ਛਿਨ ਮਹਿ ਕਰੀ ਭੂਪ ਕੀ ਮੀਚਾ ॥੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਧੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤਿਹਤਰਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੦॥੬੭੫੨॥ ਅਫਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੬੧ ॥ ਸਹਰ ਦੌਲਤਾ ਬਾਦ ਬਸਤ ਜਹ ॥ ੧੬੧ ॥ ਬਿਕਟ ਸਿੰਘ ਇਕ ਭੂਪ
ਹੁਤੇ ਤਹ ॥ ੧੬੨ ॥ ਭਾਨ ਮੰਜਰੀ ਤਾ ਕੀ ਦਾਰਾ ॥ ੧੬੩ ॥ ਸਮ ਕਰੀ ਨ ਪੁਨਿ
ਕਰਤਾਰਾ ॥੧॥ ੧੬੪ ॥ ਭੀਮ ਸੈਨ ਇਕ ਤਹ ਬੋ ਸਾਹਾ ॥ ੧੬੫ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਜਨੁ
ਦੂਸਰ ਮਾਹਾ ॥ ੧੬੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਫਤਾਬ ਦੇਇ ਤਿਹ ਨਾਰੀ ॥ ੧੬੭ ॥ ਕਨਕ ਅਵਟਿ
ਸਾਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥੨॥ ੧੬੮ ॥ ਤਿਨ ਮਨ ਮੈਂ ਇਹ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੬੯ ॥ ਕਿਹ
ਬਿਧਿ ਕੈ ਹੁਜਿਯੈ ਭਵਾਨੀ ॥ ੧੭੦ ॥ ਸੋਇ ਰਹੀ ਸਭ ਜਗਹਿ ਦਿਖਾਇ ॥ ੧੭੧ ॥ ਚਮਕਿ
ਉਠੀ ਸੁਪਨੇ ਕਹ ਪਾਇ ॥੩॥ ੧੭੨ ॥ ਕਹਾ ਦਰਸ ਮੁਹਿ ਦਿਖਾ ਭਵਾਨੀ ॥
੧੭੩ ॥ ਸਭਹਿਨ ਸੌ ਭਾਖੀ ਇਮਿ ਬਾਨੀ ॥ ੧੭੪ ॥ ਜਿਹ ਬਰਦਾਨ ਦੇਉ ਤਿਹ ਹੋਈ ॥
੧੭੫ ॥ ਯਾ ਮਹਿ ਪਰੇ ਫੇਰਿ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥੪॥ ੧੭੬ ॥ ਲੋਗ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਗ
ਲਾਗੇ ॥ ੧੭੭ ॥ ਬਹੁ ਮਾਂਗਨ ਤਾਂ ਤੇ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੧੭੮ ॥ ਬੈਠੀ ਸਭਹਿਨ ਕੀ
ਮਾਈ ॥ ੧੭੯ ॥ ਸੁਨਿ ਖਬਰ ਨਰਾਧਿਪ ਪਾਈ ॥੫॥ ੧੮੦ ॥ ਏਕ ਨਾਰਿ ਇਹ
ਨਗਰ ਭਨਿਜੈ ॥ ੧੮੧ ॥ ਨਾਮ ਹਿੰਗੁਲਾ ਦੇਇ ਕਹਿਜੈ ॥ ੧੮੨ ॥ ਜਗਤ ਮਾਤ ਆਪੁ
ਕੈ ਕਹਾਵੈ ॥ ੧੮੩ ॥ ਉਚ ਨੀਚ ਕਹ ਪਾਇ ਲਗਾਵੈ ॥੬॥ ੧੮੪ ॥ ਕਾਜੀ ਔਰ
ਮੁਲਾਨੇ ਜੇਤੇ ॥ ੧੮੫ ॥ ਜੋਗੀ ਮੁੰਡਿਆ ਅਰੁ ਦਿਜ ਕੇਤੇ ॥ ੧੮੬ ॥ ਸਭ ਕੀ ਘਟਿ
ਪੂਜਾ ਹੋ ਗਈ ॥ ੧੮੭ ॥ ਪਰਚਾ ਅਧਿਕ ਤਵਨ ਕੀ ਭਈ ॥੭॥ ੧੮੮ ॥ ਸਭ ਭੇਖੀ
ਯਾ ਤੇ ਰਿਸਿ ਭਰੇ ॥ ੧੮੯ ॥ ਬਹੁ ਧਨ ਚੜਤ ਨਿਰਖਿ ਤਿਹ ਜਰੇ ॥ ੧੯੦ ॥ ਗਹਿ
ਲੈ ਗਏ ਤਾਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਸਾ ॥ ੧੯੧ ॥ ਕਹਤ ਭਏ ਇਹ ਬਿਧਿ ਉਪਹਾਸਾ ॥੮॥
੧੯੨ ॥ ਕਰਮਾਤ ਕਛੁ ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਇ ॥ ੧੯੩ ॥ ਕੈ ਨ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮੁ ਕਹਾਇ ॥
੧੯੪ ॥ ਤਬ ਅਬਲਾ ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧੯੫ ॥ ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਕਹਯੋ ਬਚਨ
ਹਮਾਰਾ ॥੯॥ ੧੯੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ੧੯੭ ॥ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸਜਦਿਹਿ ਅਲਹਿ ਘਰ ਭਾਖਹੀ ॥
੧੯੮ ॥ ਬਿਪ੍ਰ ਲੋਗ ਪਾਹਨ ਕੋ ਹਰਿ ਕਰਿ ਰਾਖਹੀ ॥ ੧੯੯ ॥ ਕਰਮਾਤ ਜੋ ਮੁਹਿ ਏ
ਪ੍ਰਥਮ ਬਤਾਇ ਹੈ ॥ ੨੦੦ ॥ ਤਿਹ ਪਾਛੇ ਕਛੁ ਹਮਹੁ ਇਨੈ ਦਿਖਾਇ ਹੈ ॥੧੦॥
੨੦੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ੨੦੨ ॥ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਰਾਜਾ ਮੁਸਕਾਏ ॥ ੨੦੩ ॥ ਦਿਜਬਰ ਮੁਲਾ ਪਕਰਿ
ਮੰਗਾਏ ॥ ੨੦੪ ॥ ਮੁੰਡਿਆ ਔਰ ਸੰਨਾਸੀ ਘਨੇ ॥ ੨੦੫ ॥ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਜਾਤ ਨ
ਗਨੇ ॥੧੧॥ ੨੦੬ ॥ ਅੜਿਲ ॥ ੨੦੭ ॥ ਭੂਪ ਬਚਨ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਿਯੋ ॥
੨੦੮ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸਭਹਿਨ ਤਿਨ ਸੁਨਤ ਪਚਾਰਿਯੋ ॥ ੨੦੯ ॥ ਕਰਮਾਤ ਅਪੁ ਅਪਨੀ
ਹਮੈਂ ਦਿਖਾਇਯੈ ॥ ੨੧੦ ॥ ਨਾਤਰ ਅਬਹੀ ਧਾਮ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਜਾਇਯੈ ॥੧੨॥

1. ਪਾਠਾਂਤਰ-ਚੀਤਾ ।

1. ਬਿਨਾਂ ਵਜਾ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਅਤ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪਤਨੀ ਲਈ ਸਹਿਨ ਕਰਨਾ ਇਕ ਨਾ ਸਹਿਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁੱਖ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੁੱਖ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਲੈ ਲਏਗੀ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਠੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵੀ ਗੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹਰ ਆਇ ਦਿਨ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੪ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਮਾਹਲਪੁਰ ੨੦ ਦਿਸੰਬਰ ਪਿੰਡ ਭੁੱਲਵਾਲ ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਿਖੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੱਤਿਆ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਬਿਹਾਰੀ ਬੰਦੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਸੱਤਿਆ ਤਿੰਨ ਭਈਆਂ ਨਾਲ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈ । ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਚਾਰ ਹੋਰ ਭਈਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤਿਆ ਨਾਲ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ । ਜਦ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੱਤਿਆ ਨੇ ਬਾਕੀ ਭਈਆਂ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਤੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਲਗਦੇ ਚੋਅ ਵਿਚ ਟੋਆ ਕੱਢਕੇ ਦੱਬ ਗਏ ।

ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਸਣਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ । ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਚਾਰ ਭਈਆਂ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ? ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ? ਜੇ ਇਹ ਅਸਲੀਲ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਕੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਨੇੜ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਅਸਲੀਲ ਖਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇ ਖਬਰ ਹਨ ਕੀ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਗੋਜ਼ ਜਾਂ ਅਵੇਸਲੀ ਹੈ ? ਜੇ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪਰਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਕੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਡਟਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ? ਆਦਿ ਆਦਿ

0. ਚੇਲੇ ਚਾਟੜੇ ਮਗਰ ਅਨੇਕ ਲਾਏ ਇਕ ਗੁਰੂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੁਕਾਨ ਕਰਕੇ । ਮਾਲਕ ਸਮਝਦਾ ਏ ਮੇਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਠੰਗਦੇ ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ । ਜਰਿਆ ਗਿਆ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ਼ਕ ਤੋਰਾ ਪਗੜੇ ਸ਼ਰਾ ਨੇ ਗੱਲ ਧੁਮਾਣ ਕਰ ਕੇ ।

੧. ਰਾਣੀ ਨੇ ਦਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
 ੨. ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਹੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੩॥੬੭੫੩॥ਚਲਦਾ॥

੩. ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ਹਿਰ ਦੌਲਤਾ ਬਾਦ ਜਿਥੇ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
 ੪. ਬਿਕਟ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੫. ਭਾਨ ਮੰਜਰੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ।
 ੬. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਘੜੀ ॥੧॥
 ੭. ਭੀਮ ਸੈਨ ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ ਉਹ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ
 ੮. ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰਾ ਚੰਦਮਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ।
 ੯. ਸ੍ਰੀ ਅਫਤਾਬ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ।
 ੧੦. ਜਾਣੋ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੨॥
 ੧੧. ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ
 ੧੨. ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਭਾਵ ਪੂਜਨੀਕ ਬਣਾਂ ।
 ੧੩. ਸਾਰੇ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ ।
 ੧੪. ਇਕ ਦਮ ਉਭੜਾ ਕੇ ਚੌਂਕ ਕੇ ਉਠ ਖੜੀ ਹੋਈ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ॥੩॥
 ੧੫. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।
 ੧੬. ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ।
 ੧੭. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਵਾਂਗੀ ਉਹੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।
 ੧੮. ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਏਗਾ ॥੪॥
 ੧੯. ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ।
 ੨੦. ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਪਏ ।
 ੨੧. ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ।
 ੨੨. ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਪਈ ॥੫॥
 ੨੩. ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।
 ੨੪. ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
 ੨੫. ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ।
 ੨੬. ਛੋਟੇ ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੬॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਐਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇੰਨੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣੀ ਸੰਭਵ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ (ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਤਾਂ ਧੋ ਬੈਠਦਾ ਹੈ) ਪੰਥੁ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ । ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :— ਸੋਧਿ ਹਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਬਿਰੋਧ ਹਾਰੇ ਦਾਨੋ ਬਡੋ ਬੋਧਿ ਹਾਰੇ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਬੋਧ ਹਾਰੇ ਜਾਪਸੀ ॥ ਘਸ ਹਾਰੇ ਚੰਦਨ ਲਗਾਏ ਹਾਰੇ ਚੋਆ ਚਾਰ ਪੂਜ ਹਾਰੇ ਪਾਹਨ ਚੁਢਾਇ ਹਾਰੇ ਲਾਪਸੀ ॥ ਗਾਹ ਹਾਰੇ ਗੋਰਨ ਮਨਾਇ ਹਾਰੇ ਮਝੀ ਮੱਟ ਲੀਪ ਹਾਰੇ ਭੀਤਨ ਲਗਾਇ ਹਾਰੇ ਛਾਪਸੀ ॥ ਗਾਇ ਹਾਰੇ ਗੰਧੂਬ ਬਜਾਇ ਹਾਰੇ ਕਿੰਨਰ ਸਭ ਪਚਹਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਤਪੰਤ ਹਾਰੇ ਤਾਪਸੀ ॥੬੦॥ ਅੰਗ ੨੬-੩੦॥—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਹਰ ਇਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਫੋਕਾ ਤੇ ਬੂਟਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ :—

ਸਭ ਕਰਮ ਫੋਕਟ ਜਾਨ ॥ ਸਭ ਧਰਮ ਨਿਰਫਲ ਮਾਨ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥ ਸਭ ਕਰਮ ਭਰਮ ਬਿਚਾਰ ॥੫੦॥ ਅੰਗ ੧੬॥—

੪- ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ - ਸਗੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਨ ਨਾਲ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਣਨ ਨਾਲ, ਗਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਲਟਕਾਉਣ ਨਾਲ ਪੰਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅੰਗੇ ਲੋਟਣ ਨਾਲ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਸੱਜਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੱਚੇ ਅਤੇ ਸਾਢੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਰਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :— ਕਾਮਨਾ ਮੁਕਤਿ, ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ, ਸਿਦਕਵਾਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਦੇ ਅੰਖਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ :— ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ

ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥੨੬॥ਅੰਗ ੧੬॥

੫. ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ:—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਲੱਭਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

ਜੇ ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਸ ਹੈ ਪਗ ਤੇ ਨਰ ਫੋਰ ਨ ਦੇਹ ਧਰੋਗੇ ॥੨੮॥ ਅੰਗ ੧੬॥

ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਮੁਹਤਰਮ ਸੱਜਣਾਂ ਅੰਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਲੋਚਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਲੁਹਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਫੇਰ (ਮਮੀਰਾ) ਲੈ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਘਿਸਾ ਲਿਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਅੰਗੇਂ ਧੁੰਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੁੱਧ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਏ । ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਇਆਣੇ ਬੋਝੇ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਉਸਤਾਦ ਪਾਸ ਭੇਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਇਕ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਉਸਤਾਦ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਮੰਝੇ ਤੇ ਹੱਥ ਧੱਕ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਸਦੀ ਤੋਤਲੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਉ- ਐੜਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਲਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਉਸ ਪਾਸ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਝਿੜਕ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅਲਫ ਜਬਰੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਾਲਿਕ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਰੋਧੀ ਦੀ ਚੰਡ ਤਾਂ ਸਹਾਰ ਲਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਉਸਤਾਦ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ । ਗੁਰਦੇਵ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਮੁਰਖ ਉਸਤਾਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇ ਸਮਝ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਦੇ ॥

੨੭. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਮੌਲਵੀ ਤੇ ਮੁਲਾਣੇ ਸਨ
 ੨੮. ਜੋਗੀ ਤੇ ਮਨੇ ਸਾਧੂ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ
 ੨੯. ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਘਟ ਗਈ ਸੀ ।
 ੩੦. ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ॥੭॥
 ੩੧. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਡਿੱਮੀ ਤੇ ਭੇਖੀ ਸਨ ਸਾਰੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਭਰ ਗਏ ।
 ੩੨. ਉਸ ਪਾਸ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸੜ ਗਏ ।
 ੩੩. ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ ।
 ੩੪. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ ॥੮॥
 ੩੫. ਕਿ ਇਹ ਵੇਖੋ ਰਾਜਨ ਆਹ ਇਸਤਰੀ ਦੇਵੀ ਬਣੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਵੇ ।
 ੩੬. ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪ ਨੂੰ ਭਵਾਨੀ ਨਾ ਕਹਾਵੇ ।
 ੩੭. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰ ਸੋਚਿਆ
 ੩੮. ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ॥੯॥
 ੩੯. ਅਭਿੱਲ ॥ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸਜਦ ਨੂੰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
 ੪੦. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਹਿਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।
 ੪੧. ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇਣ
 ੪੨. ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦੇਵਾਂਗੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ॥੧੦॥
 ੪੩. ਚੌਪਈ ॥ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਨੀਮ ਹਾਸੀ ਹੱਸ ਪਿਆ
 ੪੪. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਮੁਲਾਂ ਸਾਰੇ ਫੜਕੇ ਮੰਗਾ ਲਏ ।
 ੪੫. ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਤੇ ਜਟਾਧਾਰੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
 ੪੬. ਜੋਗੀ ਤੇ ਜੰਗਮ - ਅਣਗਿਣਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ॥੧੧॥
 ੪੭. ਅਭਿੱਲ ॥ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ੪੮. ਸਾਰੀ ਸਭਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ
 ੪੯. ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਰਾਮਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਲ ਦਿਓ ।
 ੫੦. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ ਮੁੰਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ - ਜਟਾਂ ਮੁੰਡਾ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਅਗਰ ਸਾਰਿਆਂ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੨॥

੧ਸੁਨਿ ਰਾਜਾ ਕੇ ਬਚਨ ਸਭੈ ਬਖਾਕੁਲ ਭਏ ॥ ੨ਸੋਕ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਬੀਚ ਬੂਡਿ
 ਸਭ ਹੀ ਗਏ ॥ ੩ਨਿਰਖਿ ਨਿਪਤਿ ਕੀ ਓਰ ਰਹੇ ਸਿਰ ਨਖਾਇਕੈ ॥ ੪ਹੋ
 ਕਰਾਮਾਤ ਕੋਈ ਸਕੈ ਨ ਤਾਹਿ ਦਿਖਾਇਕੈ ॥੧੩॥ ੫ਕਰਾਮਾਤ ਨਹਿ ਲਖੀ
 ਕ੍ਰੋਧ ਰਾਜਾ ਭਰਯੋ ॥ ੬ਸਾਤ ਸਾਤ ਸੈ ਚਾਬੁਕ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ਝਰਯੋ ॥ ੭ਕਰਾਮਾਤ
 ਅਪੁ ਅਪੁਨੀ ਕਛੁਕ ਦਿਖਾਇਯੈ ॥ ੮ਹੋ ਨਾਤਰ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਪਾਇਨ ਸੀਸ
 ਝੁਕਾਇਯੈ ॥੧੪॥ ੯ਗ੍ਰਿਹ ਖੁਦਾਇ ਕੇਤੇ ਕਛੁ ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਇਯੈ ॥ ੧੦ਨਾ ਤਰ
 ਇਨ ਸੇਖਨ ਕੋ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਇਯੈ ॥ ੧੧ਕਰਾਮਾਤ ਬਿਨੁ ਲਖੇ ਨ ਮਿਸ੍ਰਨ ਛੋਰਿਹੋ ॥
 ੧੨ਹੋ ਨਾ ਤਰ ਤੁਮਰੇ ਠਾਕੁਰ ਨਦਿ ਮਹਿ ਬੋਰਿਹੋ ॥੧੫॥ ੧੩ਕਰਾਮਾਤ ਕਛੁ
 ਹਮਹਿ ਸੰਨਾਸੀ ਦੀਜਿਯੈ ॥ ੧੪ਨਾ ਤਰ ਅਪਨੀ ਦੂਰਿ ਜਟਨ ਕੋ ਕੀਜਿਯੈ ॥
 ੧੫ਚਮਤਕਾਰ ਮੁੰਡਿਯੋ ਅਬ ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਇਯੈ ॥ ੧੬ਹੋ ਨਾ ਤਰ ਅਪਨੀ ਕੰਠੀ
 ਨਦੀ ਬਹਾਇਯੈ ॥੧੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੭ਰੇਦਨ ਵੇ ਕਰਤੇ ਭਏ ਕਿਸੂ ਨ ਆਈ
 ਬਾਤ ॥ ੧੮ਤਬ ਰਾਜੈ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਕੋ ਬਚਨ ਕਹਾ ਮੁਸਤਾਕ ॥੧੭॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੧੯ਕਰਾਮਾਤ ਇਨ ਕਛੁ ਨ ਦਿਖਾਈ ॥ ੨੦ਅਬ ਚਾਹਤ ਹੈਂ ਤੁਮਤੇ ਪਾਈ ॥
 ੨੧ਬਚਨ ਹਿੰਗੁਲਾ ਦੇਇ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੨ਸੁਨੋ ਨਰਾਧਿਪ ਬੈਨ ਹਮਾਰੇ ॥੧੮॥
 ਅਝਿਲ ॥ ੨੩ਕਰਾਮਾਤਿ ਇਕ ਅਸ ਮੈ ਪ੍ਰਥਮ ਪਛਾਨਿਯੈ ॥ ੨੪ਜਾ ਕੋ ਤੇਜੁ
 ਅਰੁ ਤ੍ਰਾਸ ਜਗਤ ਮੈ ਮਾਨਿਯੈ ॥ ੨੫ਜੀਤ ਹਾਰ ਅਰੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਧਾਰ ਜਾ ਕੀ
 ਬਸਤⁱⁱ ॥ ੨੬ਹੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਾਹੀ ਕੋ ਕਹਤ ॥੧੯॥ ੨੭ਦੁਤਿਯⁱⁱⁱ
 ਕਾਲ ਮੈ ਕਰਾਮਾਤਿ ਪਹਿਚਾਨਿਯਤ ॥ ੨੮ਜਿਨ ਕੇ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਚਕ੍ਰ ਕਰ
 ਮਾਨਿਯਤ ॥ ੨੯ਕਾਲ ਪਾਇ ਜਗ ਹੋਤ ਕਾਲ ਮਿਟ ਜਾਵਈ ॥ ੩੦ਹੋ ਯਾ
 ਤੇਂ ਮੁਰ ਮਨ ਤਾਹਿ ਗੁਰੂ ਠਹਰਾਵਈ ॥੨੦॥ ੩੧ਕਰਾਮਾਤ ਰਾਜਾ ਰਸਨਾਗ੍ਰਜ
 ਜਾਨਿਯਤ^{iv} ॥ ੩੨ਭਲੋ ਬੁਰੇ ਜਾ ਤੇਂ ਜਗ ਹੋਤ ਪਛਾਨਿਯਤ ॥ ੩੩ਕਰਾਮਾਤਿ
 ਚੌਥੀ ਧਨ ਭੀਤਰ^v ਜਾਨਿਯੈ ॥ ੩੪ਹੋ ਹੋਤ ਰੰਕ ਤੇ ਰਾਵ ਧਰੇਂ ਤਿਹੋ
 ਮਾਨਿਯੈ ॥੨੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੫ਕਰਾਮਾਤ ਇਨ ਮਹਿ ਨਹਿ ਜਾਨਹੁ ॥ ੩੬ਏ
 ਸਭ ਧਨ ਉਪਾਇ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੩੭ਚਮਤਕਾਰ ਇਨ ਮਹਿ ਜੋ ਹੋਈ ॥ ੩੮ਦਰ
 ਦਰ ਭੀਖ ਨ ਮਾਂਗੈ ਕੋਈ ॥੨੨॥ ੩੯ਜੋ ਇਨ ਸਭਹੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ੪੦ਤਿਹੋ
 ਪਾਛੇ ਕਛੁ ਮੋਹਿ ਉਚਾਰੇ ॥ ੪੧ਸੱਤਿ ਬਾਤ ਹਮ ਤੁਮਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੪੨ਅਬ
 ਸੁ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਮਹਿ ਸੁਹਾਈ ॥੨੩॥ ੪੩ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਰਾਜਾ ਹਰਖਾਨਾ ॥
 ੪੪ਅਧਿਕ ਦਿਯੋ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਦਾਨਾ ॥ ੪੫ਜਗਤ ਮਾਤ ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਜੁ
 ਕਹਾਯੋ ॥ ੪੬ਤਿਹੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਿਜੁ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਯੋ ॥੨੪॥੧॥

i. ਸ੍ਰੀ ਅਫਤਾਬ ਦੇਈ - ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੜੇ ਗੂੜ੍ਹ ਰਮਜ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਦਰਸਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਵੱਗ ਵਿਚ ਵਸਕੇ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਹੈ ਧਿਗੁ ਸਿਧੀ ਧਿਗੁ ਕਰਮਾਤਿ ॥ ਜਾ ਸਿਧਿ ਸਾ ਕਰਮਾਤਿ ਹੈ ਅਚਿਤੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਦਾਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਏਹਾ ਸਿਧਿ ਏਹਾ ਕਰਮਾਤਿ ॥੨॥ ਅੰਗ ੬੫੦॥੪॥ ੩॥

ii. ਜਗ ਮਾਤਾ ਭਵਾਨੀ : ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਕਟਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਮੌਤ ਵੱਸਦੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ।

iii. ਦੂਜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਚੌਪਈ ਵਿਚ ਦਸ ਚੁਕੇ ਹਨ :-

ਕਾਲ ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਪੁ ਧਰਾ ॥ ਕਾਲ ਪਾਇ ਸਿਵਜੂ ਅਵਤਰਾ ॥ ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰ ਬਿਸਨੁ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥
 ਸਕਲ ਕਾਲ ਕਾ ਕੀਆ ਤਮਾਸਾ ॥੭॥ ਜਵਨ ਕਾਲ ਜੋਗੀ ਸਿਵ ਕੀਓ ॥ ਬੇਦ ਰਾਜ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੁ ਬੀਓ ॥

ਜਵਨ ਕਾਲ ਸਭ ਲੋਕ ਸਵਾਰਾ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤਾਹਿ ਹਮਾਰਾ ॥੮॥

ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਦੂਜਾ ਕਾਲ ਮੌਤ ਹੈ । ❖

੧. ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘਬਰਾ ਗਏ।
੨. ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ।
੩. ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਲਏ।
੪. ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਨਾ ਵਿਖਾ ਸਕਿਆ ॥੧੩॥
੫. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।
੬. ਸਤ-ਸਤ ਸੌ ਛੈਟਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ
੭. ਆਪਣੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉ ਜੇ ਨਹੀਂ
੮. ਤਾਂ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿਉ ॥੧੪॥
੯. ਆਪਣੀ ਸਜਦ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿਉ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ -
੧੦. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾੜੀ ਮਨਾ ਦਿਓ।
੧੧. ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗਾ-ਐ ਬ੍ਰਾਹਮਣ! ਜੇ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾ ਵਿਖਾਈ ਤਾਂ -
੧੨. ਤੁਹਾਡੇ ਠਾਕੁਰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਦਿਆਂਗਾ ॥੧੫॥
੧੩. ਐ ਸੰਨਿਆਸੀਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿਓ।
੧੪. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਟਾਂ ਮੁਨਾ ਦਿਓ।
੧੫. ਐ ਮੰਨਿਓ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਮੇਨ ਘੋਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿਓ ਭਾਵ - (ਫੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ)
੧੬. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਦੀ ਕੰਠੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਉ ॥੧੬॥
੧੭. ਸਾਰੇ ਰੋਣਹਾਰੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁੱਝੀ
੧੮. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮੁਸਕ੍ਰਾ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ॥੧੭॥
੧੯. ਚੌਪਈ ॥ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ।
੨੦. ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।
੨੧. ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਗੱਲ ਕਹੀ
੨੨. ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ॥੧੮॥
੨੩. ਅਝਿੱਲ ॥ ਇਕ ਕਰਾਮਾਤ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਹੈ।
੨੪. ਕਿ ਜਿਸਦਾ ਤੇਜ ਤੇ ਡਰ ਨੂੰ ਜਗਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।
੨੫. ਜਿੱਤ ਤੇ ਹਾਰ ਅਤੇ ਮੌਤ ਜਿਸ ਦੀ ਤਿਖੀ ਧਾਰ ਤੇ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ (ਨਕ ਦੀ ਨੁਹਾਰ) ਤੇ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ - ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ।
੨੬. ਮੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੧੯॥
੨੭. ਦੂਸਰੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਲ ਚਕ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਚਕ੍ਰ ਨੂੰ
੨੮. ਚੰਦਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਜਿਸ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ
੨੯. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਾਖਾ ਜਿਥੇ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਕਾਲ ਵੀ ਟਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
੩੦. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ॥੨੦॥
੩੧. ਇਕ ਕਰਾਮਾਤ ਐ ਰਾਜਾ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਰਾਜ ਹੈ।
੩੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਭਲੇ-ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
੩੩. ਚੌਥੀ ਕਰਾਮਾਤ ਧਨ ਵਿਚ ਹੈ।
੩੪. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਦਨਾ ਗਰੀਬ ਰਾਜੇ ਦੇ ਤੁਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥
੩੫. ਇਹਨਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਮੌਲਵੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਡੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਾ ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ।
੩੬. ਇਹ ਸਭ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਉਪਾਏ ਹੀ ਹਨ।
੩੭. ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ
੩੮. ਦਰ-ਦਰ ਤੇ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੀਖ ਮੰਗਦਾ ਨਾ ਫਿਰੇ ॥੨੨॥
੩੯. ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵੇ।
੪੦. ਫੇਰ ਉਸਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰੇ।
੪੧. ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
੪੨. ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ॥੨੩॥
੪੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ
੪੪. ਅਤੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਇਨਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
੪੫. ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਕਹਾਇਆ ਸੀ।
੪੬. ਉਸੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੇ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚ ਗਏ ॥੨੪॥

✽ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਅਕਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਕਾਲ ਵੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਭਤਾਬ ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ -

ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਉ ਹਮਾਰਾ ॥੯॥

iv. ਐ ਰਾਜਾ ਤੀਜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਗ੍ਰਜ ਹੈ। ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਲਾ ਤੇ ਕੌੜੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨ ਦੇ ਨਿਉਂਦਾ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਲ ਧਰੀ ਹੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਛੋਟਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿ ਬੈਠਾ ਕਿ ਜ਼ਜਮਾਨਣੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਸ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਛੋਟਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢੋਗੇ? ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਜੱਟੀ ਭੜਕ ਪਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਆਪਣੀ ਦਾਲ ਚੁੱਕ ਤੇ ਐਥੋਂ ਹੁਣੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾ ਅਉਂਤ੍ਰਿਆ ਤੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਖਾਣ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੈਸ ਮਾਰਨ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਦਾਲ ਪੱਲੇ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਗੁਆਂਢੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਆਹ ਕੀ ਚੌਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਰਸ ਚੌਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਕੂਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਮਾਨ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। ਗ੍ਰਜ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਜ-ਪਿਛਿ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਸੁਲੀ ਫਾਹੇ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

v. ਚੌਥੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਧਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਤਨਾ ਅਜੀਬ ਸਿਖਿਆ ਭਰਪੂਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ, ਮੈਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਿਆਨ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋੜ ਕੇ ਵਗਾਹ ਮਾਰੇ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਗ੍ਰਜ ਪਿਛੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗ੍ਰਜ ਸਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤ ਮੰਨ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਇਕੋ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ :-

ਸਗਲ ਧਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਉਚੁ ਬਿਸੇਖ ਗਿਆਨੁ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਜਨੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਸੰਗਿ ॥

ਜਪਿ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ॥੯॥ ਅੰਗ ੨੯੮॥੫॥

✽ ਚੋਣਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਅਉਗਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਰੱਖਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਵੀਨ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਸ਼ਸ਼ਤਰਾਂ ਤੇ ਸਾਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵਾਂਗ ਕਲਮੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਪਿਛਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਖੁਆਨਾ ਦਿਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਟੀਕੇ ਨਾ ਲਿਖਦੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਉਬਲਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨਾ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਲਮ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕਮਾਲ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦਸਵਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸੱਚੀ ਮੁੱਖੀ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ ਦੱਸੇ ਗੁਰੂ ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਉਚਰਤ ਬਾਣੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਕਰੋ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅੰਤਰਾ ਨਹੀਂ। ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਕੰਮ ਵੇਲੇ ਮੁਖੀ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਲਾਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੁੱਟਿਆ। ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਫੇਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਛਾਂਗਾ-ਛਾਂਗੀ ਕਿਉਂ? ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਹੱਤਰਿ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੮॥੬੭੬॥ ਅਫਸੂ ॥
 ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਬੀਜਾ ਪੁਰ ਜਹੱ ਸਹਰ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੨ਏਦਿਲਸਾਹ ਤਹੱ ਸਾਹ ਕਹਿਜੈ ॥
^੩ਸ੍ਰੀ ਮਹਤਾਬ ਮਤੀ ਤਿਹੱ ਕੰਨਾਹਾਂ ॥ ^੪ਜਿਹ ਸਮ ਉਪਜੀ ਨਾਰਿ ਨ ਅੰਨਾਹਾਂ ॥੧॥
^੫ਜੋਬਨਵੰਤ ਭਈ ਜਬ ਬਾਲਾ ॥ ^੬ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰੀ ਨੈਨ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ^੭ਜੋਬਨ ਜੇਬ
 ਅਧਿਕ ਤਿਹੱ ਬਾਢੀ ॥ ^੮ਜਾਨੁਕ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਮਥਿ ਕਾਢੀ ॥੨॥ ^੯ਤਹੱ ਇਕ ਹੁਤੋ
 ਸਾਹੁ ਕੋ ਪੂਤ ॥ ^{੧੦}ਸੂਰਤਿ ਸੀਰਤਿ ਬਿਖੈ ਸਪੂਤ ॥ ^{੧੧}ਧੂਮ੍ ਕੇਤ ਤਿਹੱ ਨਾਮ
 ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੧੨}ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਪਟਤਰ ਤਿਹੱ ਦਿਜੈ ॥੩॥ ^{੧੩}ਬੇਗਮ ਕੀ ਤਾਂ ਸੌ ਰੁਚਿ
 ਲਾਗੀ ॥ ^{੧੪}ਜਾ ਤੇਂ ਨੀਦ ਭੂਖ ਸਭ ਭਾਗੀ ॥ ^{੧੫}ਦੇਖਿ ਗਈ ਜਬ ਤੇ ਤਿਹੱ
 ਧਾਮਾ ॥ ^{੧੬}ਤਬ ਤੇ ਔਰ ਸੁਹਾਤ ਨ ਬਾਮਾ ॥੪॥ ^{੧੭}ਹਿਤੂ ਜਾਨ ਸਹਚਰੀ ਬੁਲਾਈ
 ॥ ^{੧੮}ਭੇਦ ਭਾਖਿ ਸਭ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ^{੧੯}ਹਮੈਂ ਸਾਹ ਸੁਤ ਜੁ ਤੈਂ ਮਿਲੈ ਹੈਂ ॥
^{੨੦}ਜੋ ਧਨ ਮੁਖ ਮੰਗਿ ਹੈਂ ਸੋ ਪੈਰੈਂ ॥੫॥ ^{੨੧}ਸਖੀ ਪਵਨ ਕੇ ਭੇਸ ਸਿਧਾਈ ॥ ^{੨੨}ਪਲਕ
 ਨ ਬਿਤੀ ਸਾਹ ਕੇ ਆਈ ॥ ^{੨੩}ਸਾਹ ਪੂਤ ਕਹੱ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਨਾਮਾ ॥ ^{੨੪}ਬੈਠੀ ਜਾਇ
 ਸੁਘਰਿ ਤਿਹੱ ਧਾਮਾ ॥੬॥ ^{੨੫}ਤੁਮਰੋ ਨਾਮ ਕਹਾ ਪਹਿਚਨਿਯਤ ॥ ^{੨੬}ਕਵਨ ਦੇਸ
 ਕੇ ਬਾਸੀ ਜਨਿਯਤ ॥ ^{੨੭}ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨਿਜੁ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਵਹੁ ॥ ^{੨੮}ਬਹੁਰਿ ਕੁਅਰਿ
 ਕੀ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵਹੁ ॥੭॥ ^{੨੯}ਸੁਨੁ ਸਖਿ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ ਹਮ ਰਹਹੀ ॥ ^{੩੦}ਧੂਮ੍ ਕੇਤੁ ਹਮ
 ਕੋ ਜਨ ਕਹਹੀ ॥ ^{੩੧}ਸੌਦਾ ਹਿਤ ਆਏ ਇਹ ਦੇਸਾ ॥ ^{੩੨}ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਨਿਰਖਿ
 ਨਰੇਸਾ ॥੮॥ ^{੩੩}ਬਤਿਯਨ ਪ੍ਰਥਮ ਤਾਂਹਿ ਬਿਰਮਾਇ ॥ ^{੩੪}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਲੋਭ
 ਦਿਖਾਇ ॥ ^{੩੫}ਜਮੋਂ ਤਮੋਂ ਲੈ ਆਈ ਤਿਹੱ ਤਹਾਂ ॥ ^{੩੬}ਮਾਰਗ ਕੁਅਰਿ ਬਿਲੋਕਤ
 ਜਹਾਂ ॥੯॥ ^{੩੭}ਜੁ ਧਨ ਕਹਾ ਸੁੰਦਰ ਤਿਹੱ ਦੀਨਾ ॥ ^{੩੮}ਕੰਠ ਲਗਾਇ ਮਿਤ੍ਰ ਸੋ
 ਲੀਨਾ ॥ ^{੩੯}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕੈਫ ਮੰਗਾਈ ॥ ^{੪੦}ਏਕ ਖਾਟ ਚੜ੍ਹਿ ਦੁਹੁ ਚੜ੍ਹਾਈ ॥੧੦॥
^{੪੧}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਕੈਫ ਚੜ੍ਹਾਵਹਿ ॥ ^{੪੨}ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਗੀਤ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਗਾਵਹਿ ॥
^{੪੩}ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿਨ ਤਨ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾਂ ॥ ^{੪੪}ਨੈਕੁ ਨ ਕਰੈ ਨਿਪਤਿ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥੧੧॥
^{੪੫}ਛੈਲਿਹਿ ਛੈਲ ਨ ਛੋਰਾ ਜਾਈ ॥ ^{੪੬}ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਰਾਖਤ ਕੰਠ ਲਗਾਈ ॥ ^{੪੭}ਜਬ
 ਕਬਹੂੰ ਆਖੇਟ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ^{੪੮}ਏਕ ਅੰਬਾਰੀ ਤਾਂਹਿ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ॥੧੨॥ ^{੪੯}ਤਹੀ ਕਾਮ
 ਕ੍ਰੀਤ੍ਰਾ ਕਹ ਕਰੈ ॥ ^{੫੦}ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤੇ ਨੈਕੁ ਨ ਡਰੈ ॥ ^{੫੧}ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ
 ਚੜ੍ਹਾ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ^{੫੨}ਸੰਗ ਲਏ ਮਿਹਰਿਯੈ ਅਪਾਰਾ ॥੧੩॥

1. ਇਹ ਇਕ ਇਨਸਾਨੀ ਵਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਭੂਪ ਧਨ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੋ ਕੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੁਮਦਾ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲ ਆਦਿ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਵਧੀਆ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਸੋਜ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੁਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਠਾਂ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਛੱਤਰ ਵੀ ਪਹਿਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਹਰਿ ਦੀ ਭਗਤੀ ਬਿਨਾਂ ਅੰਤ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭੋਗਣ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਣ ਜੇ ਹੋਰ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਸਭ ਰਸਨਿਕਾ ਸੁਆਦ ਹੈ:- ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਪਾਵਤੁ ਰਲੀਆ ਜੋਬਨਿ ਬਲੀਆ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮਾਟੀ ਸੀਗਿ ਰਲੀਆ ॥੨॥ ਕਾਨ ਕੁੰਡਲੀਆ ਬਸਤ੍ਰ ਓਢਲੀਆ ॥

ਸੋਜ ਸੁਖਲੀਆ ਮਨਿ ਗਰਬਲੀਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤਲੈ ਕੁੰਚਰੀਆ ਸਿਰਿ ਕਨਿਕ ਛਤਰੀਆ ॥

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਲੇ ਧਰਨਿ ਗਡਲੀਆ ॥੨॥ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰੀਆ ਅਨਿਕ ਇਸਤਰੀਆ ॥ ਹਰਿ ਰਸ ਬਿਨੁ ਸਭਿ ਸੁਆਦ ਫਿਕਰੀਆ ॥੩॥

ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਭੁਲ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ (ਖਲਬਲੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕੋ ਬਚਨ ਹੈ:-

ਮਾਇਆ ਛਲੀਆ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖਲੀਆ ॥ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਯਾਸ ਹੈ:-

ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਦਇਆਲੀਆ ॥੪॥੪॥੫੫॥ ਅੰਗ ੩੮੫॥੪੫॥

ਹੁਣ ਸੋਚੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਧਨ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਮੁਰਖ ਬੰਦਾ : ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਕੇ ਬਿਖਿਆ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕੀ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਕੇ ਐਨ ਸਮਰਤੱਖ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ : ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਤਾਬ ਮਤੀ ਤੇ ਧੂਮਰ ਕੇਤ) ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡ ਕੇ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਸ ਕੁਢੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :- ❖❖❖

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੪॥੬੭੭॥ਚਲਦਾ॥

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਬੀਜਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
੨. ਏ ਦਿਲ ਸ਼ਾਹ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੩. ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਤਾਬ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ।
੪. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ॥੧॥
੫. ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਲਕੀ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ
੬. ਜੋਬਨ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੋਟੇ ਨਿਖਰ ਪਏ ।
੭. ਜੋਬਨ ਦੀ ਛਬ ਉਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਸ ਗਈ ।
੮. ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਕੱਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੨॥
੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੧੦. ਜੋ ਸੂਰਤ ਤੇ ਸੀਰਤ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਸੀ ।
੧੧. ਹੁਮਰਕੋਤ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੧੨. ਜਿਸਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥੩॥
੧੩. ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਲਗ ਗਈ ।
੧੪. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਭੁੱਖ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ।
੧੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕਿਤੇ ਘਰ ਵੇਖ ਗਈ ਸੀ ।
੧੬. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ॥੪॥
੧੭. ਇਕ ਇਤਬਾਰੀ ਗੋਲੀ ਉਸਨੇ ਸੱਦ ਲਈ ।
੧੮. ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ -
੧੯. ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸੌਦਾਗਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਂ ।
੨੦. ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੰਗੇਗੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ॥੫॥
੨੧. ਉਹ ਗੋਲੀ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਦੌੜ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨੨. ਪਲ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ।
੨੩. ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੨੪. ਉਹ ਸੁਜਾਨ ਇਸਤਰੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ॥੬॥
੨੫. ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?

੨੬. ਕਿਸ ਦੇਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈਂ ?

੨੭. ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਸੁਣਾਕੇ

੨੮. ਫੇਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ॥੭॥

੨੯. ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਣ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ।

੩੦. ਹੁਮਰ ਕੋਤ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

੩੧. ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਇਸ ਦੇਸ -

੩੨. ਤੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ॥੮॥

੩੩. ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸਖੀ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਲਿਆ ।

੩੪. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵਿਖਾਏ ।

੩੫. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਈ ਉਥੇ ॥੯॥

੩੬. ਜਿਥੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਰਾਹ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸਦਾ ।

੩੭. ਜੋ ਧੰਨ ਮੰਗਿਆ ਉਸ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।

੩੮. ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ।

੩੯. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗਾ ਲਈ ।

੪੦. ਇਕੋ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੀ ਲਈ ॥੧੦॥

੪੧. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ।

੪੨. ਆਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲੱਗੇ ।

੪੩. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲਾਸ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

੪੪. ਰਾਜੇ ਦਾ ਜਰਾ ਵੀ ਡਰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ॥੧੧॥

੪੫. ਇਕ ਜਵਾਨ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਜਵਾਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ।

੪੬. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ।

੪੭. ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਜਾਣ ।

੪੮. ਤਾਂ ਇਕ ਹਾਥੀ ਦੀ ਅੰਬਾਰੀ ਉਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚੜਾ ਲਏ ॥੧੨॥

੪੯. ਹਾਥੀ ਦੀ ਅੰਬਾਰੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰਦੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ।

੫੦. ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਰਾ ਵੀ ਡਰ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ।

੫੧. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ

੫੨. ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰ ਲੈ ਲਏ ॥੧੩॥

✽ ✽ ✽ ਬਿਆਪਤ ਅਰੰਭੁਧਿ ਕਾ ਮਾਤਾ ॥ ਬਿਆਪਤ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਬਿਆਪਤ ਹਸਤਿ ਘੋੜੇ ਅਰੁ ਬਸਤਾ ॥

ਬਿਆਪਤ ਰੂਪ ਜੋਬਨ ਮਦ ਮਸਤਾ ॥੨॥ ਬਿਆਪਤ ਭੂਮਿ ਰੰਕ ਅਰੁ ਰੰਗਾ ॥ ਬਿਆਪਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਸੁਣਿ ਸੰਗਾ ॥

ਬਿਆਪਤ ਸੋਜ ਮਹਲ ਸੀਰਗਾਰ ॥ ਪੰਚ ਦੂਤ ਬਿਆਪਤ ਅੰਧਿਆਰ ॥੩॥ ਅੰਗ ੧੮੨॥ ਮ: ੫॥

ii. ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ - ਸ੍ਰੀ ਮਹਤਾਬ ਮਤੀ ਨੇ ਤਨ-ਮਨ ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਭਾਵ (ਮਿਤ੍ਰ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਰਾਵੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਤਨ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਦੋਹੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ :-

ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਚਾ ਸੋਹਿਲੜਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਇਅਕੇ ਮੀਤਾ ਰਾਮ ॥ ਰਾਵੇ ਗੰਗਿ ਰਾਤੜਿਆ ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ ਰਾਮ ॥ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਦੀਆ ਹਰਿ ਵਰੁ ਲੀਆ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਵੈ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਪਿਰ ਆਗੈ ਸਬਦਿ ਸਭਾਗੈ ਘਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ ੪੩੬ ॥ ਮ: ੧ ॥

ਅਰਥਾਤ- ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਦੇ ਕੇ ਪਿਰ ਦਾ ਮਨ ਲੈ ਲਿਆ ਹੁਣ ਉਸ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਚਤੁਰਾਈ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਘੋਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

✽ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਲਿਖਦੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਗਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਉਹ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ । ਜਰਾ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੋਚੋ - ਕੀ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕੀ ਅਸੀਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਜੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਭਾਵ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਉਚਰਤ - ਗ੍ਰੰਥ) ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ - ਜੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕੀ ਅਸੀਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਾਂ । ਖੁਲਕੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਕਹੋ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਬਾਇਆ ਹੱਥ । ਫੇਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਕਹਿ ਇਸਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੱਸਣੀ ਪੰਥਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਜੋ ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਜਿੰਦਗਾ ਮਾਰਕੇ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ ? ਜਦ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਕੇ ਇਕੋ ਅੰਖ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤ੍ਰ ਕਿਉਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ? ਦਸਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਅੰਖਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਕ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ । ਇਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸ਼ੀਲ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਵਾਹੀ ਵਜੋਂ (ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭਾ (ਪਟਿਆਲਾ) ਦਾ ਛਪਿਆ "ਨੈਕਟ ਨੰ: ੧੫" ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੪ ਦਾ ਛਪਿਆ ੧੭੦੦੦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਪਾਠਕ ਜਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ । ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਿਰਲੇਖ ਹੈ -

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ - ਅੱਗੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਜਿਥੇ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਹੈ ਉਥੇ ਸੋਝੀਵਾਨ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ (ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ) ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵੀ ਨਾਂਹ ਵਰਗੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤੀ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਆਮ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਆਪ ਭੁਲ ਭੁਲੇਖੀਆਂ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਕਮਾਏ ਅਤੇ ਦਰਸਾਏ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਖੜ ਰਹੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਪਾਏ ਗਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਭੁਲੇਖੇ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ

੧ ਬੇਗਮ ਸੋਊ ਸਿਕਾਰ ਸਿਧਾਈ ॥ ੨ ਏਕ ਅੰਬਾਰੀ ਤਾਹਿ ਚੜਾਈ ॥ ਏਕ
 ੩ ਸਖੀ ਤਿਹੋ ਚੜਤ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੪ ਜਾਇ ਭੂਪ ਸੋਂ ਭੇਦ ਉਚਾਰਾ ॥੧੪॥
 ੫ ਸੁਨਿ ਨਿਪ ਬਾਤ ਚਿਤ ਮੋ ਰਾਖੀ ॥ ੬ ਅੰਰ ਨਾਰਿ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਭਾਖੀ ॥
 ੭ ਦੁਹਿਤਾ ਕੋ ਜਬ ਗਜ ਨਿਕਟਾਯੋ ॥ ੮ ਤਬ ਤਾ ਕੈ ਪਿਤੁ ਨਿਕਟ
 ਬੁਲਾਯੋ ॥੧੫॥ ੯ ਸੁਨਤ ਬੈਨ ਬੇਗਮ ਡਰਪਾਨੀ ॥ ੧੦ ਬਰਹਰ ਕੰਪਾ ਮਿਤੁ
 ਤਿਹ ਮਾਨੀ ॥ ੧੧ ਅਬਹੀ ਮੁਝੈ ਭੂਪ ਗਹਿ ਲੈਹੈ ॥ ੧੨ ਇਸੀ ਬਨ ਬਿਖੈ ਮਾਰਿ
 ਚੁਕੈਹੈ ॥੧੬॥ ੧੩ ਨਾਰਿ ਕਹੀ ਪਿਯ ਜਿਨ ਜਿਯ ਡਰੋ ॥ ੧੪ ਕਹੋ ਚਰਿਤੁ
 ਤੁਮੈ ਸੋ ਕਰੋ ॥ ੧੫ ਕਰੀ ਰੁਖ ਕੇ ਤਰੈ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੧੬ ਲਪਟਿ ਰਹਾ ਤਾ
 ਸੋ ਤਹੋ ਯਾਰਾ ॥੧੭॥ ੧੮ ਆਪੁ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨਾ ॥ ੧੯ ਮਾਰੇ
 ਰੀਛ ਰੋਝ ਮਿਗ ਨਾਨਾ ॥ ੨੦ ਤਾਹਿ ਬਿਲੋਕਿ ਪਿਤਾ ਚੁਪ ਰਹਾ ॥ ੨੧ ਝੂਠ
 ਲਖਾ ਤਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਹਿ ਕਹਾ ॥੧੮॥ ੨੨ ਉਸੀ ਸਖੀ ਕੋ ਉਲਟਿ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥
 ੨੩ ਝੂਠ ਬਚਨ ਇਨ ਮੁਝੈ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੪ ਖੋਲਿ ਅਖੇਟ ਭੂਖ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥
 ੨੫ ਤਿਸੀ ਬਿਰਛ ਤਰ ਕਰੀ ਲਖਾਯੋ ॥੧੯॥ ਅੜਿਲ ॥ ੨੬ ਪਕਰਿ ਭੁਜਾ
 ਗਜ ਪਰ ਪਿਯ ਲਯੋ ਚੜਾਇਕੈ ॥ ੨੭ ਭੋਗ ਅੰਬਾਰੀ ਬੀਚ ਕਰੇ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ॥
 ੨੮ ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਦੇਉ ਕੈਲ ਕਰਤ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ॥ ੨੯ ਹੋ ਹਮਰੋ ਭੂਪਤਿ
 ਭੇਦ ਨ ਸਕਿਯੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ॥੨੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੦ ਪਹਿਲੇ ਰੂਖ ਚੜਾਇ
 ਤਿਹੋ ਲੈ ਆਈ ਫਿਰਿ ਧਾਮ ॥ ੩੧ ਉਲਟਾ ਤਿਹੋ ਝੂਠਾ ਕਿਯਾ ਭੇਦ ਦਿਯਾ
 ਜਿਹੋ ਬਾਮ ॥੨੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਪਚਹੱਤਰਿ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੫॥੬੭੯੭॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੨ ਇਸਕਤੰਬੋਲ ਸਹਰ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ੩੩ ਇਸਕਤੰਬੋਲ ਨਰਾਧਿਪ
 ਤਹਾਂ ॥ ੩੪ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਗਾਰਮਤੀ ਤਿਹੋ ਦਾਰਾ ॥ ੩੫ ਜਾ ਸੀ ਘੜੀ ਨ ਬਹਮੁ
 ਸੁਨਾਰਾ ॥੧॥ ਅੜਿਲ ॥ ੩੬ ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਜੋਬਨ ਦੇ ਤਿਹੋ ਸੁਤਾ ਬਖਾਨਿਯੈ ॥
 ੩੭ ਦੁਤਿਯ ਰੂਪ ਕੀ ਰਾਸ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਾਨਿਯੈ ॥ ੩੮ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭਾ ਜਲ
 ਥਲ ਮਹਿ ਜਾ ਕੀ ਜਾਨਿਯਤ ॥ ੩੯ ਹੋ ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਾਰਿ ਨ ਵੈਸੀ
 ਮਾਨਿਯਤ ॥੨॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੪੦ ਤਹੋ ਇਕ ਪ੍ਰਤ ਸਰਾਫ ਕੋ ਤਾ ਕੋ ਰੂਪ
 ਅਪਾਰ ॥ ੪੧ ਜੋਰਿ ਨੈਨਿ ਨਾਰੀ ਰਹੈ ਜਾਹਿ ਨ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿਸੰਭਾਰ ॥੩॥
 ਚੌਪਈ ॥ ੪੨ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਾ ਕੀ ਛਬਿ ਲਹੀ ॥ ੪੩ ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਮਨ
 ਮੈ ਅਸ ਕਹੀ ॥ ੪੪ ਏਕ ਬਾਰ ਗਹਿ ਯਾਹਿ ਮੰਗਾਉ ॥ ੪੫ ਕਾਮ ਭੋਗ ਰੁਚਿ
 ਮਾਨ ਮਚਾਉ ॥੪॥ ੪੬ ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਦਈ ਤਹਾਂ ਇਕ ॥ ੪੭ ਤਾਹਿ ਬਾਤ ਸਮੁਝਾਇ

i. ਬੇਸ਼ਕ ਆਪਣੀ ਦਸ਼ਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਲ (ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਤਾਬ ਮਤੀ) ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੋ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਪਤੀ ਮੰਨ
 ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਿਗਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੋਜ ਸੁਖੀ
 ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭੈ।

ii. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਦਖਾਲਦੇ ਕੇ ਗੋਲੀ ਨੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
 । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੋਜ ਦਾ ਸੁਖ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਭੈ। ਇਸ ਬੱਕਰੀ ਜਾਂ ਛੇਲੇ ਦੇ ਹਰੇ ਪਨਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਭੈ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ
 ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ :—

ਅਜਾ ਭੋਗਤ ਕੰਦ ਮੂਲੋਂ ਬਸਤੇ ਸਮੰਪ ਕੇਹਰਹ ॥ ਤਤ੍ਰ ਗਤੇ ਸੰਸਾਰਹ ਨਾਨਕ ਸੋਗ ਹਰਖ ਬਿਆਪਤੇ ॥੪੧॥ਅੰਗ ੧੩੫੭॥੪:੫॥

ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨਾ ਸਮਝੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ
 ਵਸਿ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇਵੀ ਪੂਜ ਕਵੀਆਂ
 ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਥਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ
 2-3 ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ, ਕਾਲਕਾ ਆਦਿ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ, ਉਹ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੰਗਤੀ:—
 ਤਰ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ॥ ਮਹਾ ਕਾਲ ਕਾਲ ਕਾ ਆਰਾਧੀ ॥ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ (ਦੂਜੇ) ਦੀ ਵਾਰ
 ਵਿਚੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ (ਗੁਰੂ ਸਿਮਰ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਪੰਡੇ ਦੀ ਵੇਲਾ) ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ
 ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸ਼ਬਦ (ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਤੀ ਸਿਮਰਕੈ) ਨੂੰ ਭਗਤੀ
 ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰ-ਅਸਲ ਕਿਸੇ ਇਕ ਅੱਧੀ ਪੰਗਤੀ ਜਾਂ ਤੁਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਰਥ
 ਪਿਛਲੇ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਕੇ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਜਿਥੇ ਉਸਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ
 ਰਚਨਾ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਨਾਲ ਸਖਤ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵੀ ਬਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਤੁਕ ਜਾਂ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ

੧. ਉਹ ਬੇਗਮ ਵੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨. ਇਕ ਹਾਥੀ ਦੀ ਅੰਬਾਰੀ ਵਿਚ ਯਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ।
੩. ਇਕ ਗੋਲੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੪. ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ॥੧੪॥
੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ।
੬. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਅੱਗੇ ਪਰਗਟ ਨਾ ਕਰੀ ।
੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਹਾਥੀ ਨੇੜੇ ਆਇਆ
੮. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਲ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ॥੧੫॥
੯. ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਡਰ ਗਈ ਤੇ -
੧੦. ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਏ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗਾ ।
੧੧. ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜਾ ਪਕੜ ਲਵੇਗਾ ।
੧੨. ਇਥੇ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ॥੧੬॥
੧੩. ਰਾਜਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤੀ ਡਰ ਨਾ ।
੧੪. ਜੇ ਮੈਂ ਢੰਗ ਦਸਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ।
੧੫. ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਗਈ ।
੧੬. ਉਸਦੇ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ ॥੧੭॥
੧੭. ਉਸ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਪ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
੧੮. ਜਿਥੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਰਿਛਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
੧੯. ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਤਾ ਰੁਪ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨੦. ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਝੂਠ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਪਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ॥੧੮॥
੨੧. ਜਿਸ ਸਖੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਨੇ ਝੂਠੀ ਤੁਹਮਤ ਕਿਉਂ ਲਾਈ ਹੈ ।
੨੨. ਇਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ?
੨੩. ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲ ਕੇ ਰਾਜਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਪਿਛੋਂ -
੨੪. ਉਸੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠ ਹਾਥੀ ਲਿਜਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ॥੧੯॥
੨੫. ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ।
੨੬. ਹਾਥੀ ਦੀ ਅੰਬਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੜੇ ਸੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।
੨੭. ਦੋਇ ਲਿਪਟ-ਲਿਪਟ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੱਸ ਕੇ

ਉਸ ਤੁਕ ਵਾਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਰਚਨਾਹਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੀਕ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦਰਸਾਈ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਦੀ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਗੁਰੂ ਇਕ ਜੋਤ ਸਨ । ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਦਸ ਸਨ ਪਰ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਇਕੋ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰੇ ਹੋਠਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ :—ਜੋਤ ਓਹ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਰ ਕਾਇਆ ਫੇਰਾ ਪਲਟੀਐ ॥ ਅਰਥਾਤ (ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ) ਉਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਾਲੀ ਜੋਤ ਸੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਉਹੀ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ) ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਵਟਾਇਆ ਸੀ

੧. ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਲਹਿਣਾ ਤੂੰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਤੂੰ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥ ਗੁਰੂ ਭਿਨਾ ਤਾਂ ਮਨ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥

੨. ਨਾਨਕ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਕਰਿ ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ ਸੋ ਭਾਲੀ ॥

੩. ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਕਰਿ ਮਾਨਾ ॥ ਅਮਰਦਾਸ ਅੰਗਦ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸ ਕਹਾਯੋ ॥ ਸਾਧਨ ਲਖਾ ਮੂੜੁ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ॥ ਤਿਨ ਤਿਨ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥ ਏਕ ਰੂਪ ਕਿੰਨਹੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ਜਿਨ ਜਾਨਾ ਤਿਨ ਹੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥ ਬਿਨ ਸਮਝੇ ਸਿਧ ਹਾਥ ਨਾ ਆਈ ॥ ਰਾਮ ਦਾਸ ਹਰਿ ਸੋ ਮਿਲ ਗਏ ॥ ਗੁਰਤਾ ਦੇਤ ਅਰਜਨਹਿ ਭਏ ॥ ਜਬ ਅਰਜਨ ਪ੍ਰਭਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾਏ ॥ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭ ਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ਹਰੀ ਰਾਹਿ ਤਿਹ ਨਾ ਬੈਠਾਰੇ ॥ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਵਏ ॥ ਤਿਨ ਤੋਂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਏ ॥ ਪਾ:੧੦ ॥

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਸਨ-ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜੋਤ ਹੀ ਬਾਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ । ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ ਉਹ-ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਦਰਜ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਸਭ ਨੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਖੈਰ :—ਹੋਰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਵੀ ਪੂਜ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਬੜਾ ਠਹੱਸੇ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ :—ਮਾਇਆ ਮੋਹੇ ਦੇਵੀ ਸਭ ਦੇਵਾ ॥ ਕਾਲ ਨ ਛੋਡੈ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥ (ਅਤੇ) ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜੀਐ ਭਾਈ ਕਿਆ ਮਾਂਗਉ ਕਿਆ ਦੇਇ ॥ ਪਾਹਣ ਨੀਰ ਪਖਾਲੀਐ ਭਾਈ ਜਲ ਮਹਿ ਝੁਦਹਿ ਤੇਹ ॥ ਮੱਥਰ ਦੇ ਬਣੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਤਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਫੇਰ ਤੀਜੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ :—ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭੁਲੇ ਹਉਮੈ ਮੋਹ ਵਧਾਇਆ ।

ਚੌਥੇ ਜਾਮੇ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰੋਗੀ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ॥ ਜਿਨ ਕੀਏ ਤਿਸਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਬਪੜੇ ਹਰਿ ਗੁਰਮਖ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਦੇਵੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਹਿ ਮਰਮ ॥ ਸਭ ਉਪਰ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਜਾਣੂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਬਾਹੁ ਦੋਇਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸਾਹਿ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਐਸੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ

੨੮. ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਾਡਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਫਿਰ -

੨੯. ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ! ਵੇਖ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਚਲਾਕੀ - ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ।

੩੦. ਉਲਟਾ ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਭੇਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੦॥੧॥

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੫॥੬੭੯੯॥ਚਲਦਾ॥

੩੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਤਬਿਲ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਉਥੇ -

੩੨. ਇਸ਼ਕ ਤਬਿਲ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ।

੩੩. ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਗਾਰ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ।

੩੪. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨਾਰ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਘੜੀ ॥੧॥

੩੫. ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਜੋਬਨ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।

੩੬. ਜੋ ਜਗ ਵਿਚ ਰੂਪ ਦੀ ਖਾਨ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।

੩੭. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਨੀਵੇਂ ਉਚੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

੩੮. ਕੋਈ ਨਰ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਨਾਗ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੨॥

੩੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਰਾਫ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਉਸਦਾ ਵੀ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਸੀ ।

੪੦. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ।

੪੧. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਝਲਕ ਵੇਖੀ ।

੪੨. ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਉਂ ਕਿਹਾ ॥੩॥

੪੩. ਇਕ ਵਾਰ ਪਕੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਾ ਲਵਾਂਗੀ ।

੪੪. ਫੇਰ ਇਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੪॥

੪੫. ਉਥੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।

੪੬. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਅਨਿਕ ਨਿਕ ॥ ^੧ਅਮਿਤ ਦਰਬ ਦੇ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਈ ॥ ^੨ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਭਾਂਤਿ
ਕੁਅਰਿ ਕੋ ਲਿਆਈ ॥੫॥ ^੩ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^੪ਮਾਨਤ
ਕਿਸੀ ਨ ਨਰ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ^੫ਤਬ ਲਗ ਆਇ ਪਿਤਾ ਤਹ ਗਯੋ ॥ ^੬ਅਧਿਕ
ਬਿਮਨ ਤਾ ਕੋ ਮਨ ਭਯੋ ॥੬॥ ^੭ਅਵਰ ਘਾਤ ਤਬ ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥
^੮ਏਕ ਬਾਤ ਤਬ ਤਾਹਿ ਬਨਾਈ ॥ ^੯ਬੀਚ ਸਮਯਾਨਾ ਕੇ ਤਿਹੋ ^{੧੦}ਸਿਯਾ ॥
^{੧੧}ਐਚਿਤ ਨਾਵ ਠਾਢ ਕਰਿ ਦਿਯਾ ^{੧੨}॥੭॥ ^{੧੩}ਉਪਰ ਅਵਰ ਸਮਯਾਨਾ
ਡਾਰਾ ॥ ^{੧੪}ਵਾ ਕੋ ਜਾਇ ਨ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਆਗੇ ਜਾਇ ਪਿਤਾ ਚਲਿ
ਲੀਨਾ ॥ ^{੧੬}ਜੋਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਦੋਊ ਕਰ ਕੀਨਾ ॥੮॥ ਅੜਿਲ ॥ ^{੧੭}ਤਿਸ
ਸਮਯਾਨਾ ਕੇ ਤਰ ਪਿਤੁ ਬੈਠਾਇਯੋ ॥ ^{੧੮}ਏਕ ਏਕ ਕਰਿ ਤਾ ਕੋ ਪੁਹਪ
ਦਿਖਾਇਯੋ ॥ ^{੧੯}ਭੂਪ ਬਿਦਾ ਹੂ ਜਬੈ ਆਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਯੋ ॥ ^{੨੦}ਹੋ ਕਾਢਿ
ਤਹਾਂ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸੇਜ ਉਪਰ ਲਯੋ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੨੧}ਇਹ ਛਲ ਸੋ ਰਾਜਾ
ਛਲਾ; ਸਕਾ ਭੇਦ ਨਹਿ ਪਾਇ ॥ ^{੨੨}ਦੁਹਿਤਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ; ਸਿਰ ਆਯੋ
ਕੋਰ ਮੁੰਡਾਇ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਛਿਹੱਤਰਿ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੬॥੬੮੦੭॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੩}ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਕਹਾਨੀ ॥ ^{੨੪}ਕਿਨਹੂ ਲਖੀ ਨ ਕਿਨਹੂ
ਜਾਨੀ ॥ ^{੨੫}ਸਹਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਬਸਤ ਜਹੋ ॥ ^{੨੬}ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੱਛਕੇਤੁ ਰਾਜਾ
ਤਹੋ ॥੧॥ ^{੨੭}ਗ੍ਰਿਹ ਮਦ ਮੱਤ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ^{੨੮}ਸ੍ਰੀ ਪਰਬੀਨ ਦੇ ਧਾਮ
ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^{੨੯}ਅੱਪ੍ਰਮਾਨ ਦੁਤਿ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ ॥ ^{੩੦}ਜਾਨੁਕ ਫੂਲ ਚੰਬੇਲੀ
ਰਹੀ ॥੨॥ ^{੩੧}ਨਿਹਚਲ ਸਿੰਘ ਤਹਾ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੨}ਸੂਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ
ਤਿਅੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੩}ਤਿਹੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ਦੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੩੪}ਮਦਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘਾਇ
ਜਨੁ ਮਾਰਾ ॥੩॥ ^{੩੫}ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਲਿਯਾ ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੩੬}ਭੋਗ ਕਿਯਾ ਰੁਚਿ
ਦੁਹੋ ਬਢਾਇ ॥ ^{੩੭}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਚੁੰਬਨ ਕਰੈ ॥ ^{੩੮}ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਸਨਨ
ਧਰੈ ॥੪॥ ^{੩੯}ਤਬ ਤਹੋ ਆਇ ਗਯੋ ਪਿਤੁ ਵਾ ਕੋ ॥ ^{੪੦}ਭੋਗਤ ਹੁਤੋ ਜਹਾਂ
ਪਿਯ ਤਾ ਕੋ ॥ ^{੪੧}ਚਮਕਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ ਕੀਨਾ ॥ ^{੪੨}ਪਰਦਨ ਬੀਚ ਲਪਟਿ
ਤਿਹੋ ਲੀਨਾ ॥੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੩}ਪਰਦਨ ਬੀਚ ਲਪਟਿ ਤਿਹੋ ਦਿਯਾ ਧਾਮ
ਪਹੁਚਾਇ ॥ ^{੪੪}ਮੁਖ ਬਾਏਂ ਰਾਜਾ ਰਹਾ ਸਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨ ਪਾਇ ॥੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਸਤਹੱਤਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ
ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੭॥੬੮੧੩॥ ਅਫਸੂ ॥

੧. ਸੀਮਾ-ਦੀਆ (ਬੋਲੋ) ।

ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਣ ਗਏ । ਬੋਲੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸਮਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਜਦ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮਿਆਂ ਤੋਂ
ਹੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਦੇ ਵੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸੋਂ ਕੀ ਉਹ ਆਖਰੀ ਦਸਵੇਂ
ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਰੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ (ਬਾਣੀ) ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਉਹ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸ਼ਕ
ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਇਕ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਇਹ ਕਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ
ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਸਮਝਾ ਵੀ
ਗਏ ਹਨ :—ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰ ਸਿਖਹੁ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪ ਮੁਹਹੁ ਕਢਾਇ - ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ
ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਾਂਹ ਹੀ
ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਦੇਖੋ - ਜੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਦੇ ਨਾ ਲਿਖਦੇ । .... ਆਇ ਅੰਤ
ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯੋ ਹਮਾਰਾ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪੂਜਾ ਜਿਨ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥ ਤੇ ਇਹ ਕਦੇ
ਨਾਂ ਕਹਿੰਦੇ - ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹ ਪ੍ਰਿਥਮ
ਮਾਊ ॥ ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹ ਧਿਆਊ ॥ ਕਾਨ ਸੁਨੈ, ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ ॥ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨਸੋ ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤ੍ਰੈ ਕਾਲ
ਦਰਸੀ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗੀ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰੋ ਕੰਮ ਤੇ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਕਰਨਗੇ । ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲੀ
ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਤਾਤਪਰਜ ਸੁਭ ਕੁਝ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ।

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ।

੧. ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੨. ਉਹ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ॥੫॥
  ੩. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ।
  ੪. ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ।
  ੫. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ।
  ੬. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ॥੬॥
  ੭. ਹੋਰ ਤਾਂ ਉਪਾਇ ਕੋਈ ਚਲ ਨਾ ਸਕਿਆ ।
  ੮. ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸੋਚੀ ।
  ੯. ਇਕ ਤੰਬੂ ਭਾਵ (ਚਾਨਣੀ) ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੦. ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
  ੧੧. ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਚਾਂਦਨੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ -
  ੧੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ।
  ੧੩. ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕਦਮੀ ਜਾ ਕਹੀ ॥੮॥
  ੧੪. ਉਸ ਸਮਿਆਨੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੫. ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਫਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿਤਨਾ ਸੁੰਦਰ ਫਲ ਹੈ ।
  ੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਿਤਾ ਉਥੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
  ੧੭. ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਮਿਆਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੇਜ ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ॥੯॥
  ੧੮. ਤੇ ਦੋਇ ਜੱਬ ਜੋੜ ਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਜਾ ਕਹੀ ।
  ੧੯. ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਐਸ ਧੋਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਠੱਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਭੇਤ ਹੀ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ ।
  ੨੦. ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਕੋਰਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਆਇਆ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਹੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ

ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੬॥੬੮੦੮॥ਚਲਦਾ॥

੨੧. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਲੈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ
  ੨੨. ਵਾਰਤਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ।
  ੨੩. ਜਿਥੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।
  ੨੪. ਉਥੇ ਸੀ ਹਰਿ ਜੱਫ ਕੇਤ ਰਾਜਾ ।
  ੨੫. ਉਸਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਮਤ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
  ੨੬. ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੀਨ ਦੇਵੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੨੭. ਬੇਅੰਤ ਸੋਭਾ ਉਸਦੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
  ੨੮. ਜਾਣੇ ਚੰਬਲੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨॥
  ੨੯. ਉਥੇ ਇਕ ਨਿਹਚਲ ਸਿੰਘ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ ।
  ੩੦. ਜੋ ਅੱਤ ਦਾ ਸੁਰਬੀਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ।
  ੩੧. ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਦੇਵੀ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
  ੩੨. ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਜਾਣੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਘਾਓ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩॥
  ੩੩. ਗੋਲੀ ਭੇਜੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
  ੩੪. ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਰੁਚਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
  ੩੫. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁੰਬਨ ਕਰੇ ।
  ੩੬. ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਆਸਨ ਦਿੱਤੇ ॥੪॥
  ੩੭. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆ ਗਿਆ ।
  ੩੮. ਜਿਥੇ ਉਸਦਾ ਮਿੱਤਰ ਉਸਨੂੰ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
  ੩੯. ਇਕ ਦਮ ਚੌਕ ਕੇ ਉਸ ਚੰਚਲਾ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ?
  ੪੦. ਪਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
  ੪੧. ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੨. ਰਾਜਾ ਮੂੰਹ ਅੱਡ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਉਸਦਾ ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ॥੬॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੭॥੬੮੧੪॥ਚਲਦਾ॥

੧੦ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਦਾ ਕਰਨੀ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ । ਕਿ ਲੋਕ ਸਾਧ ਨੂੰ ਚੋਰ ਤੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਸਾਧ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਨੂੰ ਪਾਪ ਤੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਅੱਸ ਐਉਂ ਹਨ :-

ੳ. ਬੋਸਿਆ ਬਾਲ ਬਲੋਕ ਕੇ ਮੁਨਿ ਰਾਜ ਧੀਰਜ ਧੋਹਿਗੇ ॥੨੪॥ ਅਰਥਾਤ, ਨਾਥੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰਿਮਣੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਡੋਲ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ।

ਅ. ਤਜ ਰਾਜ ਅਉਰ ਸਮਾਜ ਕੋ, ਗਿਰ ਨੀਚ ਰਾਨੀ ਜਾਵ ਹੈ ॥ ਅਰਥਾਤ ਰਾਣੀਆਂ, ਰਾਜ ਤੇ ਸਮਾਜ (ਬਰਾਦਰੀਆਂ) ਛੱਡਕੇ ਨੀਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਰਿਤ੍ਰ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ

ੲ. ਤਿਆਗਿ ਧੂਮੈਂ ਫ਼ੀਰੀਂ ਕੁਨਾਰਿ ਸਾਥ ਸੋਹਿੰਦੇ ॥ ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬਿਭਚਾਰੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ ਸੁਭਾਵਿਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ।

ਸ. ਤਿਆਗ ਹੈ ਨਾਮ ਕੋ ॥ ਲਾਗ ਹੈ ਕਾਮ ਕੋ ॥੩੨॥ ਅਰਥਾਤ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਗੇ ॥੩੨॥

ਹ. ਨਾ ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਤ ਸੰਗਾ ॥ ਅਧੀਨ ਅਰਧੰਗਾ ॥੪੦॥ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣਗੇ ।

ਕ. ਸੁਮੰਦ ਮੋਹ ਮੰਤ੍ਰਿ ॥ ਸੁ ਕਰਮ ਕੇ ਰੁਪਤੋ ॥ ਸੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਰਾਚੇ ॥ ਉਤਾਰ ਲਾਜ ਨਾਚੇ ॥੪੫॥ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਕਰਮੀ ਤੇ ਕੁਪੱਤਿ ਲੋਗ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਸਰਮ ਹਿਆ ਲਾਹ ਕੇ ਨੱਚਣਗੇ ।

ਖ. ਪੁਰਾਣ ਕਾਬਿ ਨ ਪਛੈ ॥ ਕੁਰਾਨ ਲੈਨ ਤੇ ਰਛੈ ॥੪੭॥ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿਕ ਕਾਬਿ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਗੇ । ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਦੱਸੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਹੋਨ ਉਤਰ ਜਾਣਗੇ । ਭਾਵ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਗੇ ।

ਗ. ਅਧਰਮ ਰਾਜਤਾ ਲਈ ॥ ਨਿਕਾਰਿ ਧਰਮ ਦੇਸ ਦੀ ॥੪੯॥ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਘ. ਤਜੈ ਧਰਮ ਨਾਰੀ ॥ ਤਕੈ ਪਾਪ ਨਰੀ ॥ ਮਹਾਂ ਰੂਪ ਪਾਪੀ ॥ ਕਵਿਤਾ ਧਕਾਰੀ ॥੫੭॥ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਕੁਕਰਮਣ ਪਾਪ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਤੱਕਣਗੇ । ਤੇ ਧਿਰਕਾਰਕ ਕਰਮ ਕਰਨਗੇ ।

ਙ. ਬੇਦਾਂ ਦੀ ਸਿਖਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖਰਤੀਆਂ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਨੇਗਾ । ਮੂਲ ਰੂਪ ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਬੇਦ ॥ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਕਥੇਤੋ ॥੬੮॥

ਚ. ਪਰ ਤ੍ਰੀਅ ਰਾਚੇ ਸਤ ਕੇ ਕਾਚੇ ਨਿਜ ਤ੍ਰੀਖ ਗਮਨ ਨ ਕਰਹੈ ॥੭੦॥ ਸਤ ਧਰਮ ਦੇ ਕਥੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਗੇ ।

ਛ. ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਏਕੋ ਪੁਜ ਹੈ ਅਨੇਕ ਅੰਤ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪਰ ਹੈ ॥੭੦॥ ਅਰਥਾਤ ॥ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾ ਮੰਨਣਗੇ - ਸਗੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪੁਜਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸਦਾ ਸਿਟਾ - ਇਹ ਕਿ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਣਗੇ । ਐ ਮੇਰੇ ਸੁਜਾਣ ਪਾਠਕੋ ਦੇਖੋ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਥੇ ਸਾਕਤਪੁਣੇ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ । ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਅਗਾਊਂ ਕਈ ਸਫਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਫੇਰ ਤ੍ਰੀਖਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਿਤਾਰ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਲ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਿਘਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੁਕਰਮ ਵਰਤਣਗੇ ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਇਖਲਾਕ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਅਧੋਗਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਊ ਕੁਤਾਬੀ ਵਾਂਕਰ-ਭੁੱਖਾ, ਬਕਵਾਸੀ, ਕਮੀਨਾ ਬਿਭਚਾਰੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ ਜਾਲਮ ਅਪਰਾਧੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਕੋਮਲ ਤੇ ਹਿਯਾ ਦੀ ਦੇਵੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਜਿਸਨੇ ਜਗਤ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦੀ ਗੱਤੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ । ਉਹ ਇਖਲਾਕ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਾਧੇ ਬਣਕੇ ਖਚਰਵਾਉ ਤੇ ਉੱਤਰ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਹਨ । ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਵੀ ਨਿਰੀ ਭਰਲੀ ਪੌਚਾ-ਪਾਚੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ । ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਬੇ ਸਬਰੀ ਲਾਲਚ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ, ਕੱਚੇ ਪਿਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਸਚ-ਸੁੱਚ ਨੂੰ ਭੰਨ ਭੋੜ ਕੇ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਅਹਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰਕ ਭੋਗ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮਿਆਨੇ ਹੀ ਮਿੱਟੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਕੁਝੱਤਣ ਬਿਬੇਕ ਰਾਹੀਂ ਮੱਠੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਕੁਸੱਤ ਲਾਲਚ, ਧ੍ਰੋਹ, ਠੱਗੀ, ਬੁਲਮ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਗੱਤੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਵ੍ਰੇ ।

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਕਲਿ ਹੋਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਧੁ ॥ ਕੁਝੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਭਉਕਣਾ ਚੁਕਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਜਿਨ ਜੀਵੰਦਿਆ ਪਤਿ ਨਹੀ ਮੁਇਆ ਮੰਦੀ ਸੋਇ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥ ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਇ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਨਵਤਨ ਸੁਨਹੁ ਨਰਾਧਿਪ ਕਥਾ ॥ ^੨ਕਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ
ਜਥਾ ॥ ^੩ਤ੍ਰਿੰਬਕ ਮਹਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^੪ਤ੍ਰਿੰਬਕ ਦੱਤ ਨਰਾਧਿਪ ਤਹਾਂ ॥੧॥
^੫ਤ੍ਰਿੰਬਕ ਪੁਰ ਤਾ ਕੋ ਬਹੁ ਸੋਹੈ ॥ ^੬ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਲੋਕਨ ਕਹੈ ਮੋਹੈ ॥ ^੭ਸ੍ਰੀ
ਰਸ ਗੀਤਿ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਕੰਚਨ ਅਵਟਿ^੧ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥੨॥
^੯ਸ੍ਰੀ ਸੁਹਾਸ ਦੇ ਤਾ ਕੀ ਕੰਨਯਾ ॥ ^{੧੦}ਜਿਹੋ ਸਮ ਉਪਜੀ ਨਾਰਿ ਨ ਅੰਨਯਾ ॥
^{੧੧}ਏਕ ਚਤੁਰਿ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰਿ ਘਨੀ ॥ ^{੧੨}ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀ ਬਨੀ ॥੩॥
^{੧੩}ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਅਰਿ ਬਾਗ ਕੋ ਚਲੀ ॥ ^{੧੪}ਬੀਸ ਪਚਾਸ ਲਏਂ ਸੰਗ ਅਲੀ ॥
^{੧੫}ਜਾਤ ਹੁਤੀ ਮਾਰਗ ਕੇ ਮਾਹੀ ॥ ^{੧੬}ਸੁੰਦਰਿ ਨਿਰਖਾ ਏਕ ਤਹਾਹੀ ॥੪॥
^{੧੭}ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਤਿਹੋ ਨਾਮ ਬਿਰਾਜਤ ॥ ^{੧੮}ਜਾਂਹਿ ਨਿਰਖਿ ਰਤਿ ਕੋ ਮਨ
ਲਾਜਤ ॥ ^{੧੯}ਕਹੈ ਲਗਿ ਤਿਹੋ ਛਬਿ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਉਂ ॥ ^{੨੦}ਪ੍ਰਭਾ ਕੇਰ ਸੁਭ
ਗੰਥ ਬਨਾਉਂ ॥੫॥ ਅੜਿਲ ॥ ^{੨੧}ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਜਬ ਤੇ ਤਿਹੋ ਗਈ ਨਿਹਾਰਿ
ਕਰਿ ॥ ^{੨੨}ਰਹੀ ਮੱਤ ਹੂੰ ਮਨ ਇਹ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ॥ ^{੨੩}ਕੋਟਿ ਜਤਨ
ਕਰਿ ਕਰਿ; ਕਰਿ ਯਾਹਿ ਬੁਲਾਇਯੈ ॥ ^{੨੪}ਹੋ ਕਾਮਕੇਲ ਕਰਿ ਯਾ ਸੋ ਹਰਖ
ਕਮਾਇਯੈ ॥੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੫}ਸਖੀ ਏਕ ਤਹੋ ਦਈ ਪਠਾਇ ॥ ^{੨੬}ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ
ਬਿਧਿ ਤਿਹੋ ਲਖੋ ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੨੭}ਪੜ੍ਹਿ ਪੜ੍ਹਿ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਬਿਹਾਰਹਿ ॥ ^{੨੮}ਸਕਲ
ਮਦਨ ਕੋ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਹਿ ॥੭॥ ^{੨੯}ਆਵਤ ਨੈਨ ਨਿਰਖਿ ਕਰਿ ਰਾਜਾ ॥
^{੩੦}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ ਸਾਜਾ ॥ ^{੩੧}ਰੋਮ ਨਾਸ ਤਿਹੋ ਬਦਨ ਲਗਾਯੋ ॥
^{੩੨}ਨਾਰਿ ਭੇਸ ਤਾਕਹ ਪਹਿਰਾਯੋ ॥੮॥ ^{੩੩}ਝਾਰੂ ਏਕ ਹਾਥ ਤਿਹੋ ਲਿਖੋ ॥
^{੩੪}ਦੂਜੇ ਹਾਥ ਟੋਕਰਾ ਦਿਖੋ ॥ ^{੩੫}ਮੁਹਰਨ ਅੰਰ ਰੁਪੈਯਨ ਭਰੋ ॥ ^{੩੬}ਤਾਹਿ
ਚੰਡਾਰੀ ਭਾਖਿਨਿ ਕਰੋ ॥੯॥ ^{੩੭}ਨਿਪ ਆਗੇ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਨਿਕਾਰਯੋ ॥ ^{੩੮}ਮੂੜ
ਭੂਪ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੩੯}ਕਾਢਿ ਖੜਗ ਤਿਹੋ ਹਨਤ ਨ ਭਯੋ ॥
^{੪੦}ਜਾਨਿ ਚੰਡਾਰਿ ਤਾਹਿ ਨਿਪ ਗਯੋ ॥੧੦॥ ^{੪੧}ਜਿਨਿ ਇਹੋ ਮੋਰ ਅੰਗ ਛਹਿ
ਜਾਇ ॥ ^{੪੨}ਮੁਝੈ ਕਰੈ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਬਨਾਇ ॥ ^{੪੩}ਤਾਹਿ ਪਛਾਨ ਪਕਰਿ ਨਹਿ
ਲਖੋ ॥ ^{੪੪}ਲੈ ਮੁਹਰੈਂ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਗਯੋ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਅਠਹੱਤਰਿ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੮॥੬੮੨੪॥ ਅਛੰਤੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੫}ਭੂਪ ਤ੍ਰਿਹਾਟਕ ਸੈਨ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੪੬}ਨਗਰ ਤਿਹਾੜੋ ਜਾਹਿ ਕਹਿਜੈ ॥
ਜਾਹਿ ਤ੍ਰਿਹਾਟਕ ਪੁਰੀ ਬਖਾਨੈ ॥ ^{੪੭}ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਜੱਛ ਸਭ ਜਾਨੈ ॥੧॥
^{੪੮}ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਬੂਬ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ^{੪੯}ਜਿਹ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ ਕਹੂੰ ਨ ਕੁਮਾਰੀ ॥

1. ਅਵਟਿ (ਬੋਲੋ) ।

ਸਈਆਦ ॥ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ ॥ ਸਰਮੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਪਤਿ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ
ਹੈ ਅਉਰੁ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ ॥੨॥ ਪਉੜੀ ॥ ਬਾਹਰਿ ਭਸਮ ਲੇਪਨ ਕਰੇ ਅੰਤਰਿ ਗੁਬਾਰੀ ॥ ਖਿੰਬਾ ਬੋਲੀ ਬਹੁ ਭੇਖ ਕਰੇ ਦੁਰਮਤਿ ਅਹੰਕਾਰੀ
॥ ਸਾਹਿਬ ਸਬਦੁ ਨ ਉਚਰੈ ਮਾਇਆ ਸੋਹ ਪਸਾਰੀ ॥ ਅੰਤਰਿ ਲਾਲਚੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਭਰਮੈ ਗਾਵਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਈ ਜੂਐ ਬਾਜੀ
ਹਾਰੀ ॥੧੪॥ਅੰਗ੧੨੪੩॥ਮ:੧॥

ਹੁਣ ਪਾਠਕ ਜਨ ਦੱਸਣ ਕਿ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਦੁਫੇੜ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਿਗਾ
ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਤਾਂ ਸਭ ਅਕਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ - ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਤਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ
ਖੇਲ ਖਾਨਾ ਜਾ ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਹੀ ਤਕਦੇ ਹਨ ਆਪ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਥਨ ਹੈ : ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਤੁਮ ਹੀ ਸਿਪਰ ਤੁਮ ਹੀ ਕਵਚ ਨਿਖੰਗ ॥ ਕਵਚਾਂਤਕਿ
ਤੁਮ ਹੀ ਬਨੇ ਤੁਮ ਬਿਆਪਕ ਸਰਬੰਗ ॥੭॥ ਸ੍ਰੀ ਤੂੰ ਸਭ ਕਾਰਨ ਤੁਹੀ ਤੂੰ ਬਿਦਿਖੈ ਕੋ ਸਾਰ ॥ ਤੁਮ ਸਭ ਕੋ ਉਪਰਾਜ ਹੀ ਤੁਮਹੀ ਲੋਹੁ
ਉਬਾਰ ॥੮॥ ਤੁਮ ਹੀ ਦਿਨ ਰਜਨੀ ਤੁਹੀ ਤੁਮ ਹੀ ਜੀਅਨ ਉਪਾਇ ॥ ਕਉਤਕ ਹੋਰਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤਿਨ ਮੈਂ ਬਾਦ ਬਦਾਇ ॥੯॥ ਅਸਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਸੈਫ ਤੇਗ ਤਰਵਾਰ ॥ ਰੱਛ ਕਰੋ ਹਮਰੀ ਸਦਾ ਕਵਚਾਂਤਕਿ ਕਰਵਾਰ ॥੧੦॥ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ) ੯

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਨ ਹੋਰ ਸੁਣ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਥਾ । ੨੮. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਰਾਜਾ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਲਿਆ
੨. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਚੰਚਲ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ । ੨੯. ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੰਗ ਉਸ ਚਲਾਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ
੩. ਤ੍ਰਿਬਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ । ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਝੱਟ - ਪਟ -
੪. ਤ੍ਰਿਬਕ ਦੱਤ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਥੇ ॥੧॥ ੩੦. ਵਾਲ ਸਫਾ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਾਹ ਕੇ -
੫. ਤ੍ਰਿਬਕ ਪੁਰ ਬਹੁਤ ਸੋਭਦਾ ਸੀ । ੩੧. ਰੋਮ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਉਸ ਭੋਸ ਬਣਾ
੬. ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਮੋਹਦਾ ਸੀ । ਲਿਆ ॥੮॥
੭. ਸ੍ਰੀ ਰਸਰੀਤ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ । ੩੨. ਅਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ - ਉਸਦੇ
੮. ਜਾਣੇ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ੩੩. ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਟੋਕਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।
- ਸੀ ॥੨॥ ੩੪. ਟੋਕਰਾ ਮੋਹਰਾਂ ਤੇ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ।
੯. ਸ੍ਰੀ ਸੁਹਾਸ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ । ੩੫. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਗਣ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ।
੧੦. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ੩੬. ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੧. ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹ ਸੀ ਦੂਜੇ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸੀ ਜਿਹੇ ੩੭. ਪਰ ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਭੇਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
੧੨. ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣੀ । ੩੮. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ ।
੧੩. ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕੁੜੀ ਬਾਗ ਨੂੰ ਸੈਰ ਕਰਨ ਚਲੀ ਗਈ । ੩੯. ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਝਾੜੂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਕਰਕੇ ਸਮਝ
੧੪. ਨਾਲ ਪੰਜ ਚਾਰ ਕੁ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ੪੦. ਸਗੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸਦਾ
੧੫. ਬਾਗ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਾ ਛੂਹ ਜਾਏ ਤੇ -
੧੬. ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖ ਲਿਆ ਉਥੇ ਹੀ ॥੪॥ ੪੧. ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੀ ਨਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ।
੧੭. ਜਿਸਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੀ । ੪੨. ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਫੜਿਆ ਵੀ ਨਾ ।
੧੮. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਮਦੇਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰੱਤੀ ਦਾ ਮਨ ੪੩. ਉਹ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸੁੰਦਰੀ ਘਰ ਚਲੀ
- ਵੀ ਲੁਭਾਇਆਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਗਈ ॥੧੧॥੧॥
੧੯. ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਛਬਿ ਕਹਿ ਕੇ ੪੪. ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
- ਸੁਣਾਵਾ - ਜੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ॥੫॥ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠੱਤਰਵੀਂ ਕਥਾ
੨੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੰਘ ਗਈ ੪੫. ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੮॥੬੮੨੫॥ਚਲਦਾ॥
- ਤਾਂ ਉਹ -
੨੧. ਮਨ ਵਿਚ ਮੱਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ - ਉਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ
੨੨. ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਪੈਣ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ
- ਲਵਾਂ ।
੨੩. ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰੀਏ ॥੬॥
੨੪. ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੨੫. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ
੨੬. ਦੋਹਰੇ ਤੇ ਛੰਦ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ
- ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੨੭. ਸਾਰੇ ਕਾਮ ਦੀ ਤਪਤ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ॥੭॥

ਜ.— ਭੂਮ ਕੋ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਕੋ ਜਗਦੀਸ ਬਿਚਾਰ ਕੈ ਜੁਧ ਠਾਣਾ ॥੬੨॥ਚਰਿ: ੧॥ ਸਮੀਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿੰਗੀ ਨਾਮ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਸੇਵਕ ਸੀ - ਸਮੀਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰੀਛਤ ਨੇ ਸਰਪ ਮੁਰਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਪਰਸੰਗ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਟਿਕਣ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਹ ਵਸਤੂ ਤੇ ਕਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਕਲਿਯੁਗ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਉਹ ਹੈ ੧. ਜੂਆ ੨. ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਗਮਨ, ੩. ਸ਼ਰਾਬ, ੪ ਹਿੰਸਾ, ੫. ਸੋਨਾ - ਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੂਆ, ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਪਰਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰਕ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੇ ਹਾਮੀ ? ਤੱਕੋ

੪. ਨਿਵਲੀ ਆਦਿ ਕਰਮਣ ॥ ਅਨੰਤ ਦਾਨ ਧਰਮਣ ॥ ਅਨੰਤ ਤੀਰਥ ਥਾਸਣ ॥ ਨ ਏਕ ਨਾਮ ਦੇ ਸਮ ॥੧੨॥੬੦॥ਅੰਗ੧੩੫॥ ਅਰਥਾਤ ਜੋਗੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਯੁਲੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮ ਕਰਨੇ - ਬੇਅੰਤ ਦਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਧਰਮ, ਅਨੰਤ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜਾਂ ਤੀਰਥੀਂ ਵਾਸ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ।

੮. ਅਨੰਤ ਸੁਰ ਸੁਰੀ ਸਤੀ ॥ ਬਦੰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਈਸੁਰੀ ॥ ਅਨੰਤ ਅਨੰਤ ਭਾਖੀਐ ॥ ਅਨੰਤ ਅੰਤ ਲਾਖੀਐ ॥੨੫॥੧੦੩॥ਅੰਗ ੧੩੬॥ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਿਦਿਆਂ ਦੀ ਦੇਵੀ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ) ਇਸਤਰੀ ਸੁਰਸੂਤੀ ਦੇਵੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਪਾਰਬਤੀ) ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਚੰਡੀ, ਦੁਰਗਾ ਈਸੁਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੰਤ ਅਨੰਤ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਵਚਨਾ ਨੂੰ ਅਨੰਤ- ਅਨੰਤ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸਤਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦਾਸ ਗੁਰੂ - ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮਾਧਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਭਾਉਰੂ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖੋਂ ਸੌਖੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਕ ਲੈਣ । ਲੇਖ ਹੈ:—

੮. ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗੋ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਾਤਾ ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮੁ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਸਿਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਉਪਾਈ ॥੨੬॥

੯. ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਬਦੁ ਉਪਜਾਏ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਤਿਨੋਂ ਖਪਾਏ ॥ ਆਪ ਕਿਸੁ ਕੋ ਦੋਸਨ ਲੀਨਾ ॥ ਅਉਰ ਨ ਸਿਰ ਭੁਰਿਆਈ ਦੀਨਾ ॥੩੮॥ਅੰਗ ੧੫੮॥ ਸਭਕਾਰਣ ਦਾ ਕਰਤਾ ਆਪ ਹੈ ਪੁਤਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਕਲਾਂ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦਫੜੀ ਪਿਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੂਰਖੋ ਕਿਉਂ ਬਗੜਦੇ ਹੋ ? ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-

੮. ਏਕੋ ਏਕੁ ਸਭੁ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ ॥ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੈ ਤਾਂ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥੩॥ ਕਹਤ ਨਾਨਕੁ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਆਖਣੁ ਵੇਖਣੁ ਸਭੁ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਇ ॥੪॥੨॥੧੪॥ ਅੰਗ ੧੧੭੬॥੪੩॥ ਨਿਸਚੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸੀਮਤ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੀਮਤ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਸੀਮ ਹਨ ਸੀਮ-ਅਸੀਮ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜੇ ?

ਚਾਤ੍ਰਕ ਮੋਰ ਬੋਲਤ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਸੁਨਿ ਘਨਿਹਰ ਕੀ ਘੋਰ ॥੨॥ ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਥਿ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥੩॥ਅੰਗ੧੨੬੫॥ ਮ: ੪॥ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਂ ਸਾਡਾ ਭੋਤਕ ਤਨ ਬਬੀਹੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਮੋਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਿਰਗ ਤੇ ਮੱਛੀ ਜਾਂ ਫੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿਕੇ ਇਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਚਾਤ੍ਰਕ ਹੈ ਨਾ ਮੋਰ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਮੱਛੀ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਹੈ । ਫੇਰ ਉਹ ਕੀ ਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਸਦਾ ਸਚ ਦਾ ਨੰਦ ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥ ਅਰੂਪੇ ਅਨੂਪੇ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ ॥੫੮॥ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਪਰਮ ਪਰਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪ੍ਰਭ ਪਾਲ ॥ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਸਿਧ ਦਾਤਾ ਦਿਆਲ ॥੬॥

ਪਾਠਕ ਜਨੋਂ ਕਰੋ ਵਿਚਾਰ - ਕਿਥੇ ਹੈ ਇਥੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ? ਕਿਥੇ ਹੈ ਇਥੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ? ਕਿਥੇ ਹੈ ਇਥੇ ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਦੀ ਝਲਕ । ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਇਕ ਮੂਰਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾ ਕਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹਨ । ਜੋ ਸਾਡੇ ॥

੧ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਹਾਸਮਤੀ ਤਿਹੋ ॥ ੨ਨਹਿ ਸਸਿ ਸਮ ਕਹਿਯਤ ਆਨਨ
ਜਿਹੋ ॥੨॥ ੩ਸ੍ਰੀ ਮਹਬੂਬ ਮਤੀ ਤਨ ਨਿਪ ਰਤਿ ॥ ੪ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਪਰ
ਨਹਿ ਆਨਤ ਮਤਿ ॥ ੫ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਤਿਹੋ ਸਾਥ ਕਮਾਯੋ ॥ ੬ਏਕ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਤਾ ਤੇ ਉਪਜਾਯੋ ॥੩॥ ੭ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਕੇ ਸਾਥ ਨ ਪ੍ਰੀਤਾ ॥ ੮ਤਾਹਿ ਨ
ਬੀਚ ਲਖਾਵਤ ਚੀਤਾ ॥ ੯ਸੁਤਵੰਤੀ ਇਕ; ਪੁਨਿ ਪਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ॥ ੧੦ਅਵਰ
ਤ੍ਰਿਯਹਿ ਲਖਾਵਤ ਨਹਿ ਚੀਤ ॥੪॥ ੧੧ਦੁਤਿਯ ਨਾਰਿ ਤਬ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਈ ॥
੧੨ਏਕ ਘਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਈ ॥ ੧੩ਸਿਸੁ ਕੀ ਗੁਦਾ ਗੋਖਰੁ ਦਿਯਾ ॥
੧੪ਤਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਤਿਹੋ ਕਿਯਾ ॥੫॥ ੧੫ਬਾਲਕ ਅਧਿਕ ਦੁਖਾਤੁਰ
ਭਯੋ ॥ ੧੬ਰੋਵਤ ਧਾਮ ਮਾਤ ਕੇ ਗਯੋ ॥ ੧੭ਨਿਰਖਿ ਤਾਤ ਮਾਤਾ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥
੧੮ਭਲੀ ਭਲੀ ਧਾਯਾਨ ਮੰਗਾਯੋ ॥੬॥ ੧੯ਇਹੋ ਚਰਿਤੁ ਬਾਲਹਿ ਦੁਖ ਦਿਯੋ ॥
੨੦ਆਪਨ ਭੇਸ ਧਾਇ ਕੋ ਕਿਯੋ ॥ ੨੧ਕਿਯਾ ਸਵਤਿ ਕੇ ਧਾਮ ਪਯਾਨਾ ॥
੨੨ਭੇਦ ਨਾਰਿ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥੭॥ ੨੩ਅੱਖਧ ਏਕ ਹਾਥ ਮੈ ਲਈ ॥
੨੪ਸਿਸੁ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਤ ਕੋ ਦਈ ॥ ੨੫ਬਰੀ ਖਾਤ ਰਾਨੀ ਮਰਿ ਗਈ ॥
੨੬ਸੁਛ ਸੁਘਰਿ ਰਾਨੀ ਫਿਰਿ ਅਈ ॥੮॥ ੨੭ਨਿਜੁ ਗਿਰੁ ਆਇ ਭੇਸ ਨਿਪ
ਤ੍ਰਿਯ ਧਰਿ ॥ ੨੮ਜਾਤਿ ਭਈ ਅਪਨੀ ਸਵਤਿਨ ਘਰ ॥ ੨੯ਸਿਸੁ ਕੋ ਕਾਢਿ
ਗੋਖਰੁ ਡਾਰੋ ॥ ੩੦ਤਾਹਿ ਸੁਘਰਿ ਤਿਹੋ ਸੁਤ ਕਰਿ ਪਾਰੋ ॥੯॥ ੩੧ਇਹੋ ਛਲ
ਸੋ ਸਵਤਿਨ ਕਹੰ ਮਾਰਾ ॥ ੩੨ਸਿਸੁਹਿ ਜਾਨਿ ਸੁਤ ਲਿਯੋ ਉਬਾਰਾ ॥ ੩੩ਨਿਪਹੁ
ਸੰਗ ਪੁਨਿ ਕਰਿ ਲਿਯ ਪਯਾਰਾ ॥ ੩੪ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ
ਬਿਚਾਰਾ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਉਨਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੭੯॥੬੮੩੫॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੫ਸੁਨੁ ਰਾਜਾ ਇਕ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ॥ ੩੬ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਨੇਰਸੁਰ
ਸੰਗਾ ॥ ੩੭ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਦੇ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਭਨਿਜੈ ॥ ੩੮ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਪਟਤਰ
ਤਿਹੋ ਦਿਜੈ ॥੧॥ ਅਝਿਲ ॥ ੩੯ਸ੍ਰੀ ਸੁਪ੍ਰਭਾ ਦੇ ਤਾ ਕੀ ਸੁਤਾ ਬਖਾਨਿਯੈ ॥
੪੦ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰੀ ਲੋਕ ਚਤੁਰਦਸ ਜਾਨਿਯੈ ॥ ੪੧ਜੋ ਸਹਚਰਿ ਤਾ ਕੋ ਭਰਿ
ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਹੀ ॥ ੪੨ਹੋ ਪਰੀ ਪਦਮਨੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਸੁ ਵਾਹਿ ਬਿਚਾਰਹੀ ॥੨॥
ਚੌਪਈ ॥ ੪੩ਹਾਟਕ ਪੁਰ ਤਿਨ ਕੋ ਦਿਸਿ ਦੱਛਿਨ ॥ ੪੪ਰਾਜ ਕਰਤ ਤੇ
ਤਹਾਂ ਬਿਚੱਛਨ ॥ ੪੫ਤਿਹ ਪੁਰ ਏਕ ਸਾਹ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ॥ ੪੬ਜਨੁ ਕਰਿ ਬਿਧਨਾ
ਠਟਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ॥੩॥ ੪੭ਬਖਾਘ੍ਰਕੇਤ ਤਿਹੋ ਨਾਮ ਕਹਿਜੈ ॥ ੪੮ਛਤ੍ਰਿ ਜਾਤਿ
ਰਘੁਬੰਸ ਭਨਿਜੈ ॥ ੪੯ਪਰਗਟ ਜਾਨੁ ਅਵਤਾਰ ਅਨੰਗਾ ॥

1. ਦੀਆ-ਕੀਆ (ਬੋਲੇ) ।

i. ਇਹ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰੀਤ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਏ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਜੋ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਰਨਾ ਪਏ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਨਚਿੱਤ ਤੇ ਅਫੋਲ, ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਟਿਕਦੀ ਹੈ - ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਮਾਨਿਆ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ : ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲਾਵਾ ਹੋਆ ਗੁਰਮਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਇਹੋ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ:— ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਰਾਵੇ ਮਨਿ ਮਾਨਿਯੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥੧॥ ਅੰਗ ੭੭੦॥ ਮ:੩॥

ii. ਪਾਠਕ ਜਨੋਂ ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੁੱਦ੍ਰਾ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਜਿਸ ਕੋਲ ਸੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਸੀਰਤ ਹੈ ਨਹੀਂ

— ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਉ (ਸਿਦਕ ਤੇ ਪਿਆਰ) ਉਪਜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਹਜੇ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਦਿਸ ਪਏਗਾ ਹਰ ਬਾਂ ਪਰੀ ਪੂਰਨ । ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੋਈ ਖੋਜ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਪਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਆਪਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਮੁਕ ਗਿਆ । ਲੋੜ ਹੈ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਖੁੱਭਣ ਦੀ ਜਦੋਂ ਬੁਝ ਲਿਆ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦੇਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਲਪ ਸੁਖ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸੁਖ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਉਥੇ ਫੇਰ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਰਗਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਇਸਦਾ ਕੰਤ ਬਣ ਜਾਏਗਾ । ਦੇਖੋ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਹੜੇ ਬਿਸਨ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜਸੁ ਕਰਦੇ (ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ)

ਵਾਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਿਸਨ ਸਮੁਹਿ ॥ ਬਿਸਨ ਸੰਮੁਹਿ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜੇ ਬਿਸਨਤਨਾ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ॥
ਵਿਸਨ ਮਿਲੇ ਸਭ ਹੀ ਸਚੁ ਪਾਵੈ ॥੩੭॥ ਵਾਵਾ ਵਾਹੀ ਜਾਨੀਐ ਵਾ ਜਾਨੇ ਇਹੁ ਹੋਈ ॥

੧. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਰਾਣੀ ਮ੍ਰਿਦੁਹਾਸ ਮਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ।
੨. ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੰਦ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ - ਭਾਵ ਉਸਦਾ ਮੁਖ ਤਾਂ ਚੰਦ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
੩. ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਮਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।
੪. ਮ੍ਰਿਦੁ ਹਾਸਮਤੀ ਵੱਲ ਉਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।
੫. ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਬੂਬ ਮਤੀ ਨਾਲ ਵਿਲਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ
੬. ਉਸਦੇ ਤਨ ਤੋਂ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩॥
੭. ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।
੮. ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਉਂਦਾ।
੯. ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸੀ।
੧੦. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਿਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ॥੪॥
੧੧. ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਟਾ ਖਾਧਾ।
੧੨. ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚੀ।
੧੩. ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਗੁਦਾ ਵਿਚ ਪੁਨਕੰਡਾ ਜਾਂ ਭੱਖੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
੧੪. ਕੰਡੇ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥
੧੫. ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ -
੧੬. ਰੋਂਦਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੁਖੀ
੧੭. ਵੇਖਕੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ।
੧੮. ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਜਿਹੇ ਵੈਦ ਅਰਥਾਤ (ਦਾਈ) ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ॥੬॥
੧੯. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਾਲਕ ਦੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ -
੨੦. ਫੇਰ ਆਪ ਹੀ ਦਾਈ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ।
੨੧. ਅਤੇ ਸੌਂਕਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ।
੨੨. ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਨਾ ਪਛਾਣੀ ॥੭॥
੨੩. ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਲੈ ਲਈ।
੨੪. ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
੨੫. ਉਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਪੁੜੀ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜਦੋਂ ਮਰ ਗਈ।
੨੬. ਉਹ ਚਲਾਕ ਰਾਣੀ ਉਦੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੁੜਕੇ ਆ ਗਈ ॥੮॥
੨੭. ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਦਾ ਵੇਸ ਬਣਾ ਕੇ

ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਗਈ ਤੇ -

੨੮. ਆਪਣੀ ਸੌਂਕਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ।
  ੨੯. ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਗੁਦਾ ਵਿਚੋਂ ਪੁਨ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।
  ੩੦. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਕਰਕੇ ਪਾਲ ਲਿਆ ॥੯॥
  ੩੧. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੌਂਕਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫੇਰ
  ੩੨. ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਕਰਕੇ ਪਾਲ ਲਿਆ ਸੌਂਕਣ ਦਾ ਕੰਡਾ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ
  ੩੩. ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ।
  ੩੪. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨਾਸਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੭੯॥੬੮੩੫॥ਚਲਦਾ॥

੩੫. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ
੩੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਤੀ
੩੭. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਦਲਾ ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।
੩੮. ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੩੯. ਅਜਿੱਲ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਦੇਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।
੪੦. ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਕਰਕੇ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਸੀ।
੪੧. ਜਿਹੜੀ ਗੱਲੀ ਉਸਨੂੰ ਨੇਤਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖਦੀ ਸੀ।
੪੨. ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰੀ ਅਥਵਾ ਪਦਮਨੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਤਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ॥੨॥
੪੩. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹਾਟਕ ਪੁਰ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ
੪੪. ਉਹ ਉਥੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਭਾਂਤ।
੪੫. ਉਸੇ ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ
੪੬. ਜਾਣੇ ਬਿਧਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕੰਤਕ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ॥੩॥
੪੭. ਬਿਨਾਘਰ ਕੇਤ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।
੪੮. ਰਘਵੰਸ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।
੪੯. ਜਾਣੇ ਉਹ ਸਾਖਸਾਤ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਅਰੁ ਓਹੁ ਜਬ ਮਿਲੇ ਤਬ ਮਿਲਤ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇ ॥੩੮॥ ਸਸਾ ਸੋ ਨੀਕਾ ਕਰਿ ਸੋਧਹੁ ॥ ਘਟ ਪਰਚਾ ਕੀ ਬਾਤ ਨਿਰੋਧਹੁ ॥ ਘਟ ਪਰਚੇ ਜਉ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ॥ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਤਹ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਰਾਉ ॥੩੯॥ ਖਖਾ ਖੋਜਿ ਪਰੈ ਜਉ ਕੋਈ ॥ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਖੋਜ ਬੁਝਿ ਜਉ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰਾ ॥ ਤਉ ਭਵਜਲ ਤਰਤ ਨ ਲਾਵੈ ਬਾਰਾ ॥੪੦॥ ਸਸਾ ਸੋ ਸਹ ਸੇਜ ਸਵਾਰੈ ॥ ਸੋਈ ਸਹੀ ਸੰਦੇਹ ਨਿਵਾਰੈ ॥ ਅਲਪੁ ਸੁਖ ਛਾਡਿ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਵਾ ॥ ਤਬ ਇਹ ਤ੍ਰੀਅ ਉਹੁ ਕੰਤੁ ਕਹਾਵਾ ॥੪੧॥ ਅੰਗ ੩੮੨॥

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਆਸਾ ਘਰੁ ੬ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਦੋ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਹਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ :- ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ ॥ ਖਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ਕਾਮਣਿ ਤਨਿ ਪਹਿਰੈ ਰਾਵੈ ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ ॥੧॥

ਲਾਲ ਬਹੁ ਗੁਣਿ ਕਾਮਣਿ ਮੋਹੀ ॥ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਹੋਰਿ ਨ ਅਵਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਕੀਨ ਲੈ ਪਹਿਰੈ ਦਾਸੋਦਰੁ ਦੰਤੁ ਲੇਈ ॥ ਕਰ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਕੰਗਨ ਪਹਿਰੈ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਧਰੇਈ ॥੨॥

ਮਹੁਸੂਦਨੁ ਕਰ ਮੁੰਦਰੀ ਪਹਿਰੈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਟੁ ਲੇਈ ॥ ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ ॥੩॥

ਮਨ ਮੰਦਰਿ ਜੇ ਦੀਪਕੁ ਜਾਲੈ ਕਾਇਆ ਸੇਜ ਕਰੇਈ ॥ ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ ਤ ਨਾਨਕ ਭੰਗੁ ਕਰੇਈ ॥੪॥੧॥੩੫॥ ਅੰਗ ੩੫੯॥ ਮ:੧ ॥

ਇਹੀ ਅਲੰਕਾਰ ਜੋ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉੱਨਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਉੱਟਕਣ ਕਿਉਂ। ਜਦ ਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਤਰਲੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਿਕ ਅਤੇ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਮੋਹੇ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਖਜਾਨਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਕਦੀਮੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵੇਦਾਂ ਕਤੇਬਾਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਚਲ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤੱਕੋਂ ਅੰਗ ੩੫੬ ਤੇ :-

ਏਕ ਨ ਭਰੀਆ ਗੁਣ ਕਰਿ ਧੋਵਾ ॥ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥੧॥ ਇਉ ਕਿਉ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵਾ ॥

ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜੈ ਆਵਾ ॥ ਆਰੀ ਸਹ ਭਾਵਾ ਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥੨॥

ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ ਰੀ ਮਾਈ ॥ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਬਿਨੁ ਰਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਚਾਖਿਆ ਮੇਰੀ ਤਿਸ ਨ ਭੁਝਾਨੀ ॥ ਗਇਆ ਸੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥੩॥ ਅਜੇ ਸੁ ਜਾਗਉ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ॥

ਭਈਲੇ ਉਦਾਸੀ ਰਹਉ ਨਿਰਾਸੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤਉ ਨਾਨਕ ਕੰਤੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਛੋਰਿ ਵਡਾਈ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਸਮਾਵੈ ॥੧॥ ਅੰਗ ੩੫੭॥ਮ:੧॥

ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਆਤਮਾ ਲਈ ਪਿਛੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਗੁਣ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਰਨਾ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ।

ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਜਨੈ ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਨਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥

ਸੂਬ ਸੀਗਾਰ ਤਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ ॥ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਦੁਟੀਆ ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥ਅੰਗ ੧੩੧॥ਮ:੫॥

ਅ - ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਨਾ ਭਾਗ ਮਣਾ ॥ ਉਹੀ ॥ ਮੇਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਵੀਰੋ ਤੇ ਭੈਣੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਸ ਵਿਚ ਲੈ ਚੱਲੇ ਜੋਚੇ ਤੇ ਵੀਚਰੋ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਝਲਕ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਪਰਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ:-ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਕਾਮਣਿ ਕਰੈ ਸੀਗਾਰੁ ॥ ਦੁਰਚਾਰਣੀ ਕਹੀਐ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਚਰਨ ॥

੧ਐਸੋ ਸਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਅੰਗਾ ॥੪॥ ੨ਲਾਰੀ ਲਗਨ ਤਵਨ ਪਰ ਬਾਲਾ ॥
 ੩ਸਖੀ ਪਠੀ ਇਕ ਤਹਾਂ ਰਸਾਲਾ ॥ ੪ਸੋ ਚਲਿ ਗਈ ਕੁਅਰ ਕੇ ਧਾਮਾ ॥
 ੫ਜਿਮਿ ਤਿਮਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਯੋ ਬਾਮਾ ॥੫॥ ੬ਜਾਤ ਭਈ ਤਾਕਹ ਲੈ ਤਹਾਂ ॥
 ੭ਮਾਰਗ ਕੁਅਰਿ ਬਿਲੋਕਤ ਜਹਾਂ ॥ ੮ਨਿਰਖਤ ਨੈਨ ਗਰੇ ਲਪਟਾਈ ॥
 ੯ਸੋਜਾਸਨ ਪਰ ਲਿਯੋ ਚੜਾਈ ॥੬॥ ੧੦ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ਤਵਨ ਸੋ ਕ੍ਰੀੜਾ ॥
 ੧੧ਕਾਮਨਿ ਕਾਮ ਨਿਵਾਰੀ ਪੀੜਾ ॥ ੧੨ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਧਾਮ ਬਾਮ ਤਿਹੋ ਰਾਖਾ ॥
 ੧੩ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਨ ਭੇਦ ਨ ਭਾਖਾ ॥੭॥ ੧੪ਤਬ ਲੋ ਬਖਾਹਿ ਦਯੋ ਤਿਹੋ
 ਤਾਤੈ ॥ ੧੫ਭੂਲਿ ਗਈ ਵਾ ਕੋ ਵੈ ਬਾਤੈ ॥ ੧੬ਨਿਜੁ ਪਯਾਰੇ ਬਿਨੁ ਰਹਯੋ
 ਨ ਗਯੋ ॥ ੧੭ਘਾਲਿ ਸੰਦੂਕਹਿ ਸਾਥ ਚਲਯੋ ॥੮॥ ੧੮ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਤਾਸੋ
 ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥ ੧੯ਸੋਵਤ ਰਹੈ ਨ ਭੂਪਤਿ ਪਾਵੈ ॥ ੨੦ਏਕ ਦਿਵਸ ਜਬ
 ਹੀ ਨ੍ਰਿਪ ਜਾਗਾ ॥ ੨੧ਰਨਿਯਹਿ ਛੋਰਿ ਜਾਰ ਉਠਿ ਭਾਗਾ ॥੯॥ ੨੨ਤ੍ਰਿਯ
 ਸੋ ਬਚਨ ਕੋਪ ਕਰਿ ਭਾਖਯੋ ॥ ੨੩ਤੈ ਲੈ ਜਾਰ ਧਾਮ ਕਿਮਿ
 ਰਾਖਯੋ ॥ ੨੪ਕੈ ਅਬਹੀ ਮੁਹਿ ਤਾਹਿ ਬਤਾਵੈ ॥ ੨੫ਕੈ ਪਾਨਨ ਕੀ ਆਸ
 ਚੁਕਾਵੈ ॥੧੦॥ ੨੬ਬਾਤ ਸੱਤਮ ਜਾਨੀ ਜਿਯ ਰਾਨੀ ॥ ੨੭ਮੁਝੈ ਨ ਨ੍ਰਿਪ ਛਾਡਤ
 ਅਭਿਮਾਨੀ ਭਾਂਗ ਘੋਟਨਾ ਹਾਥ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੨੮ਫੋਰਿ ਨਰਾਧਿਪ ਕੋ ਸਿਰ
 ਡਾਰਾ ॥੧੧॥ ੨੯ਬਹੁਰਿ ਸਭਨ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੩੦ਪ੍ਰਜਾ ਲੋਗ ਜਬ
 ਲਏ ਬੁਲਾਈ ॥ ੩੧ਮਦ ਕਰਿ ਭੂਪ ਭਯੋ ਮਤਵਾਰਾ ॥ ੩੨ਪਹਿਲ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ
 ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ ॥੧੨॥ ੩੩ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮਹਿ ਲਯੋ ॥ ੩੪ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ
 ਦੁਖਾਤੁਰ ਭਯੋ ॥ ੩੫ਸੋਕ ਤਾਤ ਕੋ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੬ਮੁੰਡ ਫੋਰਿ ਭੀਤਨ
 ਸੋ ਡਾਰਾ ॥੧੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੩੭ਇਹ ਛਲ ਨਿਜੁ ਨਾਯਕ ਹਨਾ; ਲੀਨਾ ਮਿੱਤ੍ਰ
 ਬਚਾਇ ॥ ੩੮ਬਹੁਰਿ ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਕਰੇ, ਕੋ ਨ ਸਕਾ ਛਲ ਪਾਇ ॥੧੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਅੱਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੁਮਾਪ੍ਰਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੦॥੬੮੪੬॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੯ਏਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਬਰ ॥ ੪੦ਨਾਰਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਤੀ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ॥
 ੪੧ਵਤੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾ ਤਾ ਕੀ ਨਗਰੀ ॥ ੪੨ਤਿਹੁ ਭਵਨ ਕੇ ਬੀਚ ਉਜਗਰੀ ॥੧॥
 ੪੩ਗੋਪੀ ਰਾਇ ਸਾਹ ਸੁਤ ਇਕ ਤਹੋ ॥ ੪੪ਜਿਹੋ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ ਦੁਤਿਯ ਨ ਜਗ
 ਮਹੋ ॥ ੪੫ਤਿਹੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੪੬ਅੰਗ ਅੰਗ ਤਿਹੋ ਮਦਨ ਪ੍ਰਜਾਰਯੋ ॥੨॥
 ੪੭ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਬਿਧਿ ਤਿਹੋ ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ॥ ੪੮ਉਠਤ ਲਯੋ ਛਤਿਯਾ ਸੋ ਲਾਇ ॥
 ੪੯ਕਾਮ ਕੇਲ ਕੀਨੋ ਰੁਚਿ ਠਾਨੀ ॥ ੫੦ਕੇਲ ਕਰਤ ਸਭ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥੩॥

i ਇਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਭੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਟੇ, ਜੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮਾਰਦੀ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇਗੀ? ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :—

ਘੋਟੇ ਖਰੇ ਸਭਿ ਪਰਖੀਅਨਿ ਤਿਤੁ ਸਚੇ ਕੈ ਦਰਬਾਰਾ ਰਾਮ ॥ ਘੋਟੇ ਦਰਗਹ ਸੁਟੀਅਨਿ ਉਭੇ ਕਰਨਿ ਪੁਕਾਰਾ ਰਾਮ ॥ ਉਭੇ ਕਰਨਿ ਪੁਕਾਰਾ ਮੁਗਰ ਗਵਾਰਾ ਮਨਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਬਿਖਿਆ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ ਸਾਚਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੫੭੦॥ ਮ: ੩॥
 ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਜੋ ਰਾਣੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਇਖਲਾਕੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅੰਤ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਭਚਾਰੀ ਦੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮੌਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ (ਪੈਨੀ ਛਰੀ) ਭਾਵ ਤੇਜ ਧਾਰ ਤਲਵਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਐਥੋਂ ਬਚ ਵੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ।

ii ਹੀਣ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਗਿਰਕੇ ਬਦਨਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਗਲਤ ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਬਦਨਾਮ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਲਖਾਯਕ ਹਨ, ਜੋਸ਼ਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:-ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਹਰਿ ਪਾਇਆਂ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ:-ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੋ ਰਾਵੈ ਮਨਿ ਮਾਨਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ਅੰਗ ੭੬੬-੭੦॥ਮ:੩॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਇਕ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਮੈਂ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਨਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋਸ਼ਾ ਕਿ ਪਰਵਚਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਕਾਮਣਿ ਇਸਤਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਕ ਹੈ :—

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾਮਣਿ ਬਣਿਆ ਸੀਗਾਰੂ ॥ ਸਬਦੇ ਪਿਰੁ ਰਾਖਿਆ ਉਰਧਾਰ ॥ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥

ਸੰਭਾਵਤੀ ਕਹੀਐ ਨਾਰਿ ॥੩॥ ਅੰਗ ੧੨੭੭॥ਮ:੩॥

੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅੰਗ ਸਨ ॥੪॥
੨. ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਲਗ ਗਈ
੩. ਤੇ ਇਕ ਸਖੀ ਉਥੇ ਭੋਜ ਦਿੱਤੀ ਤਤਕਾਲ
੪. ਜਿਹੜੀ ਚਲਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੫. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ॥੫॥
੬. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੭. ਜਿਥੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਰਾਹ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ।
੮. ਨੇੜ ਨਾਲ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ।
੯. ਆਪਣੀ ਸੋਜ ਤੋਂ ਆਸਣ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ॥੬॥
੧੦. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ।
੧੧. ਅਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ।
੧੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ।
੧੩. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ॥੭॥
੧੪. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੧੫. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
੧੬. ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ।
੧੭. ਉਸਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ॥੮॥
੧੮. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨਾਲ ਕਲੋਲ ਕਰਦੀ ।
੧੯. ਰਾਜਾ ਸੌਂ ਰਹੇ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ।
੨੦. ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਰਾਜਾ ਜਾਗ ਪਿਆ ।
੨੧. ਉਸਦਾ ਯਾਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਠਕੇ ਦੌੜ ਗਿਆ ॥੯॥
੨੨. ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-
੨੩. ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਯਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ?
੨੪. ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇਹ ।
੨੫. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇਹ - ਭਾਵ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਹ ॥੧੦॥
੨੬. ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ।
੨੭. ਇਹ ਰਾਜਾ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ ਉਸ ਨੇ ਝਟ ਪਟ ਭੰਗ ਘੱਟਣਾ (ਸਲੋਤਰ) ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ।
੨੮. ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਿਰ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ॥੧੧॥
੨੯. ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ
੩੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਬੁਲਾ ਲਏ ਗਏ ਕਿ
੩੧. ਰਾਜਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ
੩੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਪੁਤ ਜੋ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਭਾਵ ॥੧੨॥
੩੩. ਮਰ ਗਏ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ
੩੪. ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ
੩੫. ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਮੰਨਿਆ ਉਸਨੇ
੩੬. ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਦਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰਕੇ ਭੰਨ ਲਿਆ ॥੧੩॥
੩੭. ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਇਸ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮਿੱਤਰ ਬਚਾ ਲਿਆ
੩੮. ਮੁੜਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗਦੀ ਰਹੀ ਐਸ ਛਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ॥੧੪॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅੱਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੦॥੬੮੪੯॥ਚਲਦਾ॥
੩੯. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਚਰਿਤਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪੦. ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਸਤਰੀ ਸੀ
੪੧. ਚਰਿਤ੍ਰਾਵਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਗਰੀ ਸੀ ।
੪੨. ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਨਾ ਸੀ ॥੧॥
੪੩. ਗੋਪੀ ਰਾਇ ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ।
੪੪. ਜਿਸਦੇ ਜਿਹਾ ਸੋਹਣਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
੪੫. ਰਾਣੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਵਤੀ ਨੇ ਉਹ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ-
੪੬. ਤੱਕ ਕੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੀ ਅੱਗ ਲਗ ਗਈ ॥੨॥
੪੭. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ -
੪੮. ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ।
੪੯. ਬੜੀ ਰੁਚਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ -
੫੦. ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥

ਇਹਨਾਂ ਬਦਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰਣਾ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ—ਜਿਸਦਾ ਅੰਤਰਜੀ ਸਿੱਟਾ ਵਾਹਦ ਇਕੋ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੰਗਾਰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਭਾਈ, ਸੰਭਲ ਕੇ ਚੱਲ ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਅਵੱਥ ਆਪ ਹੀ ਖਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖੇ ਘਾਟ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਣੇ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਣੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਤੇਰੀ ਕੀ ਦੁਰਗਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਪਰੇਗੀ ? ਮਨਮੁਖ ਬਣਕੇ ਖੋਟੇ ਰਾਹ ਨਾ ਪੈ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਦੀ ਪੈੜ ਤੇ ਚੱਲ । ਜਿਥੇ ਅਗਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੇਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਇਹ ਠੱਗੀਆਂ ਧੋਖੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ । ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਕੋ :—

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧਲੇ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ॥ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਮਰਹਿ ਮਰਿ ਜਾਹੀ ॥ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਜਮ ਦਰਿ ਅੰਧੁ ਖੁਆਰਾ ਹੋ ॥੩॥
ਇਕ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਪਾਵਹਿ ॥ ਕਿਰਤ ਕੇ ਬਾਧੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਹਿ ॥ ਅੰਧਲੇ ਸੋਝੀ ਬੂਝ ਨ ਕਾਈ ਲੋਭੁ ਬੁਰਾ ਅਰੰਕਾਰਾ ਹੋ ॥੪॥
ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਧਨ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਪਰ ਪਿਰ ਰਾਤੀ ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਾ ॥ ਜਿਉ ਬੇਸੁਆ ਪੂਤ ਬਾਪੁ ਕੋ ਕਹੀਐ ਤਿਉ ਫੋਕਟ ਕਾਰ ਵਿਕਾਰਾ ਹੋ ॥੫॥
ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਦੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥ ਨਰਕਿ ਪਰਹਿ ਅਗਿਆਨ ਅਧੋਰੇ ॥ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੀ ਬਾਕੀ ਲੀਜੇ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਾ ਹੋ ॥੬॥
ਸੁਰਜੁ ਤਪੈ ਅਗਨਿ ਬਿਖੁ ਝਾਲਾ ॥ ਅਪਤੁ ਪਸੁ ਮਨਮੁਖੁ ਬੇਤਾਲਾ ॥ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਰੋਗੁ ਬੁਰਾ ਬੁਰਿਆਰਾ ਹੋ ॥੭॥ ਮਸਤਕਿ ਰਾਹੁ ਕਲਰ ਸਿਰਿ ਭਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘਿਸ ਪਾਰਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਹਿਬੁ ਆਇ ਜੁਗਾਦੀ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ॥੮॥ ਅੰਗ ੧੦੨੬॥੧॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀਨ ਵਿਖਾਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਐਸਵਰਜ ਰੂਪ ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇਹ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੰਗ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦਾਤਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਵਸੀ ਦੇ ਦੁਖ ਸਹਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ । ਪਹਿਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਣ ਲਿਖਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਨ ਦਾਨ ਕਰਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਹਿਆ ਤੇ ਅਣਖ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਦੱਸ ਕੇ ਫੇਰ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਾਵਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਮੁਰਖ ਕਿਸ ਰੋਜ਼ ਵਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰ ਪੁਰਸ਼ ਪਰ ਧਨ ਤੇ ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਸਤਰੀ ਪਰ ਧਨ ਤੇ ਪਰ ਤਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇਰਾ ਅਉਗਟ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਮੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹੋ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ ਜੋ ਆਵਾ ਗਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ - ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਕਮਜੋਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰ ਤੀ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਅਪਬਾਦੁ ਨ ਛੂਟੈ ॥ ਆਵਾਗਵਨੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਫੁਨਿ ਫੁਨਿ ਇਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨ ਛੂਟੈ ॥੨॥ ਅੰਗ ੯੭੧॥

ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੈ :
ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮਿ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਗਵਾਇਆ ॥ ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਨਾਹੀ ਰਤੁ ਨਿੰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸਬਦੁ ਚੀਨਿ ਕੈ ਕਪਟ ਨ ਛੂਟੈ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥ ਅਜਗਰਿ ਭਾਰਿ ਲਦੇ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ਮਰਿ ਜਨਮੋ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੧॥
ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਆਪ ਮੁਫਤ ਦੇ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਤੋਰਫਾ ਕਹਿ ਕੇ ਹੱਥ ਵਧਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਪਾਠਕ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮੁਫਤ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਚਾਹ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ । ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੋ ਇਹਨਾਂ ਨੁਸਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸੋਦਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਐਵੇਂ ਕਲਮਾਂ ਘਿਸਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਇਕ ਕੌਮ

੧ ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਈ ॥ ੨ ਏਕ ਸੇਜ ਚੜ੍ਹ ਦੁਹੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ॥ ੩ ਭਾਂਤਿ
 ਅਨਿਕ ਤਨ ਕਿਯੋ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ੪ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਮਾਨ ਨ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥੪॥
 ੫ ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਗਯੋ ਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ॥ ੬ ਡਾਰਿ ਦਯੋ ਸੇਜਾ ਪਰ ਉਪਪਤਿ ॥
 ੭ ਦੁਪਟਾ^੧ ਡਾਰਿ ਦਯੋ ਤਿਹ ਮੁਖ ਪਰ ॥ ੮ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ ਨ ਤਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ
 ਨਰ ॥੫॥ ੯ ਸੋਵਤ ਕਵਨ ਸੇਜ ਪਰ ਤੋਰੀ ॥ ੧੦ ਭਾਖੀ ਨਾਥ ਮਾਤ ਹੈ ਮੋਰੀ ॥
 ੧੧ ਹਮ ਪਹਿ ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਤ ਜਗਾਈ ॥ ੧੨ ਤੁਮੈਂ ਕਹਤ ਹੋ ਬਾਂਧਿ ਢਿਠਾਈ ॥੬॥
 ੧੩ ਦੂਕ ਘਰੀ ਤੁਮ ਅਨਤ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ੧੪ ਇਹ ਉਠਿ ਗਏ ਬਹੁਰਿ ਹਜਾਂ
 ਆਵਹੁ ॥ ੧੫ ਅਬ ਜਾਗੈ ਤੋ ਅਧਿਕ ਰਿਸੈ ਹੈ ॥ ੧੬ ਹਮ ਤੁਮ ਲਖਿ ਇਕੱਤ੍ਰ
 ਚੁਪ ਹੋਹੈ ॥੭॥ ੧੭ ਤਿਨਿ ਇਹ ਬਾਤ; ਸੱਤਮ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥ ੧੮ ਜਾਤ ਭਯੋ
 ਉਠਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ੧੯ ਜਬ ਉਠਿ ਮਾਤ ਗਈ ਲਖਿ ਲੈਯਹੁ ॥ ੨੦ ਤਬ
 ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਬਹੁਰਿ ਬੁਲੈਯਹੁ ॥੮॥ ੨੧ ਇਮਿ ਕਹਿ ਬਾਤ; ਜਾਤ ਜੜ੍ਹ ਭਯੋ ॥
 ੨੨ ਤਾਂਹਿ ਚੜ੍ਹਾਇ ਖਾਟ ਪਰ ਲਯੋ ॥ ੨੩ ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਤਨ ਕਰੈ ਬਿਲਾਸਾ ॥
 ੨੪ ਆਵਤ ਭਯੋ ਤਿਹੋ ਪਿਤਾ ਨਿਵਾਸਾ ॥੯॥ ੨੫ ਤਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਤਾਂਹਿ
 ਸੁਵਾਯੋ ॥ ੨੬ ਤਾਤ ਭਯੋ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਜਤਾਯੋ ॥ ੨੭ ਸੁਨਹੁ ਪਿਤਾ ਇਹ ਨਾਰਿ
 ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੨੮ ਤੁਮ ਤੇ ਛਪੀ ਲਾਜ ਕੀ ਮਾਰੀ ॥੧੦॥ ੨੯ ਸੁਨਤ ਬਚਨ
 ਨਿਪ ਧਾਮ ਸਿਧਾਨਾ ॥ ੩੦ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਛੂ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ੩੧ ਤਾ ਕੋ ਕਾਢਿ
 ਸੇਜ ਪਰ ਲੀਨਾ ॥ ੩੨ ਤਾ ਕੀ ਮਾਤ ਗਵਨ ਤਹੋ ਕੀਨਾ ॥੧੧॥ ੩੩ ਵੈਸਹਿ
 ਤਾਕਹ ਦਿਯਾ ਸੁਵਾਇ ॥ ੩੪ ਕਹੀ ਮਾਤ ਸੋ ਬਾਤ ਬਨਾਇ ॥ ੩੫ ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ
 ਜਾਮਾਤ ਤਿਹਾਰੋ ॥ ੩੬ ਮੋ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਪਯਾਰੋ ॥੧੨॥ ੩੭ ਯਾ ਕੋ
 ਨੈਨ ਨੀਦ ਦੁਖ ਦਿਯੋ ॥ ੩੮ ਤਾ ਤੇ ਸੈਨ ਸ੍ਰਮਿਤ ਹੂੈ ਕਿਯੋ ॥ ੩੯ ਮੈ ਯਾ
 ਕੋ ਨਹਿ ਸਕਤ ਜਗਾਈ ॥ ੪੦ ਅਬ ਹੀ ਸੋਇ ਗਯੋ ਸੁਖਦਾਈ ॥੧੩॥ ੪੧ ਸੁਨਿ
 ਬਚ ਮਾਤ; ਜਾਤ ਭੀ ਉਠ ਘਰ ॥ ੪੨ ਲਯੋ ਸੇਜ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯ ਭੁਜ
 ਭਰ ॥ ੪੩ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਭੋਗ ਕਮਾਏ ॥ ੪੪ ਬਹੁਰਿ ਧਾਮ ਕੋ ਤਾਂਹਿ
 ਪਠਾਏ ॥੧੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੪੫ ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਹ ਚੰਚਲਾ ਪਿਯਹਿ ਦਯੋ
 ਪਹੁਚਾਇ ॥ ੪੬ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਸਕਯੋ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇ ॥੧੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਇਕਿਆਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੧॥੬੮੬੪॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੪੭ ਸੁਨਹੁ ਰਾਵ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਵਨ ਧਰਿ ॥ ੪੮ ਜਿਹ ਬਿਧ ਕਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ
 ਤ੍ਰਿਯਾ ਬਰ ॥ ੪੯ ਪੀਰ ਏਕ ਮੁਲਤਾਨ ਭਨਿਜੈ ॥ ੫੦ ਰੂਪਵੰਤ ਤਿਹ ਅਧਿਕ ਕਹਿਜੈ ॥੧॥
 ੫੧ ਰੋਸਨ ਕਦਰ ਤਵਨ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੫੨ ਬਕਤ ਰਹਿਤ ਜਿਹੋ ਨਿਰਖਤ ਬਾਮਾ ॥

1. ਅੱਧਕ "ਲਾ" ਕੇ ਦੁਪੱਟਾ (ਬੋਲ) ।

1. ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ੇਰਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਸੁਮਤਿ ਵਜੀਰ- ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਆਪਣੀ ਨਿਉ
 ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ੇਰਾਨ ਤੇ ਵਿਗੜ ਚੁਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ਆਹ ਵੇਖ ਚਰਿਤਰ ਦੋਈ
 ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਗੂਠੇ ਤੇ ਨਚਾਇਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਈ ਗਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ । ਕਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਕਿਤੇ ਪਤੀ
 (ਖਸਮ) ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਤੇ ਪਿਉ ਭਾਵ ਇਸਦੇ ਛੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ - ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਤੂਨਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਕੜ
 ਸੂਰਾ ਮਲਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ, ਭੂਠ ਚੰਨ ਨੂੰ, ਭੱਠ ਭਠਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ । ਇਕ ਠੱਗ ਰਸਾਇਣੀ ਵਿਰਨ ਭਾਉਂਦੇ ਬੰਨ ਘੱਤਿਆ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਰਿਆਂ ਨੂੰ । ਮਸਲੇ
 ਕਾਦੀਆਂ, ਮੰਗਣਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ, ਚੋਰੀ ਭੁਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ।

2. ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਦਰਦੀ ਸ਼ਨ, ਬੱਦੇ ਬਲਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਡਿਗਣੇ ਗੁਰੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਮਤਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ
 ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਜੇ ਕਰ ਅਸਲੀਲ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਬੱਚਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਡੁੱਬ ਜਾਇ ਕੀ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਸਿਰ
 ਪੈਰਾਂ ਨੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈਣੇ ਬਚਾ ਲਏ ਉਹ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ ਸਵਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਰ ਪੇਸ਼ ਜੋ ਸਾਹਿਬਾਂ ਕਰ ।

੧. ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ, ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੨. ਇਕੋ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਛਕ ਲਈ
੩. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ।
੪. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਕੋਈ ਭੈ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ॥੪॥
੫. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਆ ਗਿਆ - ਤਾਂ ਯਾਰ ਨੂੰ
੬. ਪਲੰਘ ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਸਰਾ ਸਿਹਾਯਕ ਪਤੀ
੭. ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਪਰ ਦੁਪੱਟਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ
੮. ਤਾਂ ਕਿ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ॥੫॥
੯. ਪਤੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਕੌਣ ਸੁੱਤਾ ਹੈ ? ਤਾਂ -
੧੦. ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤੀ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਪਈ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਹ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ
੧੧. ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਗਾਈ ਜਾਂਦੀ - ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ
੧੨. ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਭਾਵ - ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦੀ ॥੬॥
੧੩. ਦੋ ਕੁ ਘੜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਉ ।
੧੪. ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਠ ਜਾਣਗੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਣਾ ਐਥੇ ।
੧੫. ਜੇ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।
੧੬. ਮੈਨੂੰ ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੭॥
੧੭. ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ।
੧੮. ਉਠਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਉਸਦੀ ਚਾਲ ਨਾ ਸਮਝੀ
੧੯. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਉਠਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ
੨੦. ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੀਂ ॥੮॥
੨੧. ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਮੁਰਖ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੨. ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਹਾਯਕ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸੋਜ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ।
੨੩. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਹਲ ਕੀਤੇ ।
੨੪. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆ ਗਿਆ ॥੯॥
੨੫. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ ।
੨੬. ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੨੭. ਐ ਪਿਤਾ ਇਹ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਪਈ ਹੈ ।
੨੮. ਤੇਥੋਂ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਮਾਰੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਲੁਕੇ ਲਿਆ ਹੈ ॥੧੦॥

❖ ਵਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਨੰ: ੧੫ ਦੇ ਪੰ: ੧੪ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭਾ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਦੱਬੀ ਹੋਈ, ਕੁਚਲੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਸਾਹਸ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਸਵੈ- ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਣਖ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕੇ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ - ਦੁਸ਼ਟ ਉਪਾਰਨ) ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਰਾਮਾਇਣ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪਠਾਣ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਯੁੱਧਾਂ, ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਨੁਵਾਦ ਆਪ ਕੀਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਣਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਅਧਰਮੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ (ਰਾਵਣ, ਕੈਸ, ਕੌਰਵ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜਬਰ ਦਸਤ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਉਪਰੰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਵਰਨਣ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਜੇਤੂ ਨਾਇਕ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਚੰਡੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ (ਦੇਵੀ) ਆਦਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਮੰਨਕੇ ਪੂਜਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਹਾਕਮ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ (ਕੁਚਲਣ) ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਨਿਕੀਮਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਯੋਗ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਰਜ ਕੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਭਾਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਧਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੱਜੋਝਿਮਾ ਜਾਏ । ਕਿਉਂਕਿ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਕੁਚਲੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਇਮਾਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਹਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ (ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਵਾਰ) ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੰਡੀ ਕਾਲੀ ਭਵਾਨੀ, ਦੁਰਗਾ ਆਦਿ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੈਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅਧਰਮੀ ਦੈਤਾਂ ਤੇ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਲਹੂ ਵੀਟਵੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਖਾਕੇ ਅੰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ “ਸਭੈ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਰੇ ਮਈਆਂ ਸੰਤ ਉਥਾਰੇ” ਲਿਖ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਮਈਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਥੇ ਮੁੜ ਬੰਨਵਾਇਆ ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੰਗ ਵਾਲੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ :- ਸੁਨੇ ਸੁਮ ਸੋਢੀ ਲਵੈ ਯੁੱਧ ਗਾਵੈ ॥ ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਕੋਈ ਅਤਿ ਕਾਇਰ ਵੀ ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬੀਰ ਰਸ ਜਾਗ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇਗਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਾਰੀ, ਕੁਕਰਮੀ, ਕਾਪਰ, ਜੋਧੇ ਧਰਮੀ ਤੇ ਅਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵਖਾਲ ਕੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਾਸ ਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮੀ ਨਿਲੰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਕਹਿਣਾ ਅਨਰਥ ਹੈ । ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ਸਕਲ ਪਰਜਾ ਜਿਨ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ॥

ਅ. ਭਜੋ ਸੁ ਏਕ ਨਾਮਪੰ ॥ ਜੋ ਕਾਮ ਸਰਬ ਠਾਮਪੰ ॥ ਨਾ ਜਾਪ ਆਨ ਕੋ ਜਪੋ ॥ ਨ ਔਰ ਬਾਪਨਾ ਬਪੋ ॥ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਆਪ ਨੇ ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਜਾਨੂੰ ਅਲਪ ਮਤਿ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ - ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ - ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਣ ਲਈ ਖੰਡਾ ਤਲਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਖੰਡਾ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਖੰਡਾ ਨਾਮ ਮਿਟ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਉਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜੈਸਾ ਕਿ — ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸਾਜ ਕੇ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਸਾਜ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇ ਬਣਾਇਆ ॥ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ) ਅਰਥਾਤ - ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਕੁਦਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕੁਦਰਤ ਰਾਹੀਂ ਸਾਜ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਖੇਲ ਰਚਿਆ । ਹੁਣ ਇਸੇ ਖੇਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਆਪੀ ਨੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀ ਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਦੁਖੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

੨੯. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ
  ੩੦. ਅੰਦਰ ਦਾ ਭੇਤ ਕੁਛ ਨਾ ਜਾਣਿਆ - ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ
  ੩੧. ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਕੇ ਸੋਜ ਉੱਪਰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ।
  ੩੨. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਆ ਗਈ ॥੧੧॥
  ੩੩. ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੪. ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩੫. ਸੁਣ ਮਾਤਾ ਇਹ ਤੇਰਾ ਜੁਆਈ ਪਿਆ ਹੈ ।
  ੩੬. ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ॥੧੨॥
  ੩੭. ਇਸਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਬਹੁਤ ਰੜਕਦੀ ਸੀ ।
  ੩੮. ਇਸ ਲਈ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸੌਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
  ੩੯. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ।
  ੪੦. ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਸੁੱਤਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥੧੩॥
  ੪੧. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਈ ।
  ੪੨. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਜ ਦੇ ਉਪਰ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ।
  ੪੩. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਨ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ
  ੪੪. ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੧੪॥
  ੪੫. ਐਸ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਹਾਯਕ ਪਤੀ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੬. ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਈ - ਗਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ॥੧੫॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਸਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮॥੬੮੬੪॥ਚਲਦਾ॥

੪੭. ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਣੋ ਰਾਜਾ ਇਕ ਕਥਾ ਕੰਨ ਕਰਕੇ -
੪੮. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਚਰਿਤਰ ਕੀਤਾ ।
੪੯. ਇਕ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਪੀਰ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ।
੫੦. ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੂਪਵਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੫੧. ਕਦਰ ਰੋਸ਼ਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੫੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੇਖ - ਵੇਖ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ।

੧ਜੋ ਨਿਰਖਤਿ ਤ੍ਰਿਯ ਪਤਿਹਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੨ਤਾ ਕੋ ਐਚ ਜੂਤਿਯਨ ਮਾਰੈ ॥੨॥
 ਅੜਿਲ ॥ ੩ਏਕ ਨਾਰ ਤਿਹੋ ਪਤਿ ਕੋ ਰੁਪ ਨਿਹਾਰਿ ਬਰ ॥ ੪ਰਹੀ ਮੁਬਤਲਾ
 ਹੋਇ ਇਮਿ ਚਰਿਤ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ॥ ੫ਇਹੋ ਨਿਰਖੇ ਬਿਨੁ ਚੈਨ ਨ ਮੋ ਕੋ
 ਪਲ ਪਰੈ ॥ ੬ਹੋ ਜੋ ਨਿਰਖਤ ਹੋ ਤਾਹਿ; ਤੁ ਰਾਰਿਹੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕਰੈ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੭ਤਿਸੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਈ ॥ ੮ਬਹੁਤਕ ਭੋਟ ਅਸਰਫੀ ਲਾਈ ॥
 ੯ਜੇਵਰ ਦੀਨੇ ਜਰੇ ਜਰਾਇਨ ॥ ੧੦ਜਿਨ ਕੋ ਸਕਤ ਅੰਤ ਕੋਈ ਪਾਇ ਨ ॥੪॥
 ੧੧ਸੁ ਸਭ ਦਈ; ਤਿਹੋ ਸਾਥਿ ਕਹਾ ਇਮਿ ॥ ੧੨ਸਾਥ ਖਾਦਿਮਾ ਬਾਨੋ ਕੇ
 ਤਿਮਿ ॥ ੧੩ਏਕਹਿ ਆਸ ਹਜਾਂ ਮੈਂ ਆਈ ॥ ੧੪ਸੁ ਮੈਂ ਕਹਤ ਹੋ ਤੁਮੈਂ
 ਸੁਨਾਈ ॥੫॥ ੧੫ਗਿਹੁ ਅਪਨੇ ਹੀ ਮਦਰੋ ਚੁਾਇ ॥ ੧੬ਖਾਨਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ
 ਕੋ ਲਾਇ ॥ ੧੭ਨਿਜੁ ਹਾਥਨ ਲੈ ਦੁਹੂੰ ਪਜਾਉ ॥ ੧੮ਭੋਟ ਚੜਾਇ ਘਰਹਿ
 ਉਠਿ ਜਾਉ ॥੬॥ ੧੯ਸੋਈ ਮਦ ਲੈ ਤਹਾ ਸਿਧਾਈ ॥ ੨੦ਸਾਤ ਬਾਰ ਬਹੁ
 ਭਾਂਤ ਚੁਆਈ ॥ ੨੧ਨਿਜੁ ਹਾਥਨ ਲੈ ਦੁਹੂੰ ਪਜਾਯੋ ॥ ੨੨ਅਧਿਕ ਮੱਤ ਕਰਿ
 ਸੇਜ ਸੁਆਯੋ ॥੭॥ ੨੩ਸੋਈ ਲਖੀ ਪੀਰ ਤ੍ਰਿਯ ਜਬਹੀ ॥ ੨੪ਨੈਨ ਸੈਨ ਦੈ
 ਤਿਹੋ ਪਤਿ ਤਬਹੀ ॥ ੨੫ਤਾ ਕੋ ਧਰਿ ਛੋਤਿਯਾ ਪਰੁ ਚੁਤ੍ਰਨ ॥ ੨੬ਕਾਮ
 ਭੋਗ ਕੀਨਾ ਤਿਹੋ ਪਤਿ ਤਨ ॥੮॥ ੨੭ਸੋਵਤ ਰਹੀ ਚੜ੍ਹ ਮਦ ਨਾਰੀ ॥
 ੨੮ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੀ ਗਤਿ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੯ਚੀਨੀ ਏਕ ਲਿਖੀ ਨਿਜ ਅੰਗਾ ॥
 ੩੦ਬਾਂਧਿ ਗਈ ਤਾ ਕੇ ਸਿਰ ਸੰਗਾ ॥੯॥ ੩੧ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਖਮਾਲ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ
 ਪਰਿ ਹੈ ॥ ੩੨ਤਾ ਕੀ ਬਿਧਿ ਐਸੀ ਗਤਿ ਕਰਿ ਹੈ ॥ ੩੩ਤਾ ਤੇ ਤੁਮ ਤ੍ਰਿਯ
 ਐਸ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ੩੪ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਇ ਸਕਲ ਤਜਿ ਦੀਜੈ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥
 ੩੫ਕੇਸ ਪਾਂਸ ਤੇ ਛੋਰਿਕੈ ਬਾਂਚਤ ਪਤਿਯਾ ਅੰਗ ॥ ੩੬ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਯ
 ਤਜਿ ਦਿਯਾ ਬਾਦ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੇ ਸੰਗ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਜੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੨॥੬੮੭੪॥ ਅਫਹੂੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੩੭ਬਿਸਨ ਧੁਜਾ ਇਕ ਭੂਪ ਸੁਲਛਨ ॥ ੩੮ਬਿਸਨ ਪੁਰੀ ਜਾ ਕੀ
 ਦਿਸਿ ਦੋਛਨ ॥ ੩੯ਸ੍ਰੀ ਮਨਿ ਨੀਲਮਤੀ ਤਿਹੋ ਰਾਨੀ ॥ ੪੦ਸੁੰਦਰਿ ਸਕਲ
 ਭਵਨ ਮੋ ਜਾਨੀ ॥੧॥ ੪੧ਅਛਲੀ ਰਾਇ ਏਕ ਤਹੋ ਛੋਤੀ ॥ ੪੨ਸੂਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ
 ਨਿਛੋਤੀ ॥ ੪੩ਬਦਨ ਪ੍ਰਭਾ ਤਿਹੋ ਜਾਤ ਨ ਭਾਖੀ ॥ ੪੪ਜਨੁ ਮੁਖ ਚੀਰ ਚਾਂਦ
 ਕੀ ਰਾਖੀ ॥੨॥ ੪੫ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਪੀਤਿ ਤਵਨ ਸੋ ਲਾਗੀ ॥ ੪੬ਜਾ ਤੇ ਨੀਂਦ
 ਭੂਖਿ ਸਭ ਭਾਗੀ ॥ ੪੭ਜਿਯ ਤੇ ਨਿਪ ਰੋਗੀ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ੪੮ਉਚ ਨੀਚ ਸਭਹੀਨ
 ਸੁਨਾਯੋ ॥੩॥ ੪੯ਖੀਧ ਏਕ ਰਾਜਾ ਪਰ ਧਰੀ ॥ ੫੦ਉਚ ਪਰ ਰਾਖਿ ਲੋਨ
 ਕੀ ਡਰੀ ॥ ੫੧ਅਗਨਿ ਸਾਥ ਤਿਹੋ ਅਧਿਕ ਤਪਾਈ ॥ ੫੨ਜੋ ਕਰ ਸਾਥ

i. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਭੋਤਕ ਤਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਇਕ ਖੁਦਾਈ ਪੀਰ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ,
 ਪਰ ਉਸ ਪੀਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਇਹ ਗਵਾਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ
 ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੈਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਉਸ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਗਹਿਣੇ, ਸਭ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ
 ਦੀ ਭੋਟ ਜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਉਹ ਉਸਦੇ ਗਲੇ ਜਾ ਹੀ ਲੱਗੀ। ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਲਈ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ
 ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸੁਣਿ ਸਖੀਅ ਸਹੇਲੜੀਹੋ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹ ਰਾਮ ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ ਗਾਵਹ ਰਾਮ ॥ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮੁ
 ਗਾਵਹ ਤਿਸੇ ਗਾਵਹ ਇਕ ਨਿਮਖ ਪਲਕ ਨ ਤਿਆਗੀਐ ॥ ਗਹਿ ਕੀਨ ਲਾਈਐ ਨਹ ਲਜਾਈਐ ਚਰਨ ਰਜ ਮਨੁ ਪਾਗੀਐ ॥ ਭਗਤਿ
 ਨਗਉਚੀ ਪਾਇ ਮੋਹਹ ਅਨਤ ਕਤਹੂ ਨ ਧਾਵਹ ॥ਅੰਗ੮੪੬॥੫॥

0. ਠਗਉਚੀ-ਬੋਹੜ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ-ਅਰਥਾਤ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬੂਟੀ ਉਸ ਪੀਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੀ ਬੂਟੀ ਨਾਲ
 ਮੋਹ ਕੇ ਫੇਰ ਅਮਲ ਦੀ ਬੂਟੀ ਨਾਲ ਬੋਹੜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਪਣੇ ਚਿਤਵੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਖੀ ਦੂਜੀ
 ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਸਖੀ ਸੁਣ ਆਓ ਅਸੀਂ ਮਿਲਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਈਏ। ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਕਰਕੇ ਹਾਰਦਿਕ ਦਿਲੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਤਿਸ ਪ੍ਰਭੁ
 ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਲਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਜਾਈਏ,
 ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਈਏ। ਫੜਕੇ ਘੁਟਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈਏ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੱਜਿਆ (ਸ਼ਰਮ)
 ਨਾ ਕਰੀਏ ਉਸਦੀ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਛੋੜ ਦੇਈਏ ਜੇ ਉਹ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਠੱਗ ਬੂਟੀ ਪਾ ਕੇ ਮੋਹ ਲਈਏ
 ਜਿਵੇਂ ਪੀਰ ਨੂੰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਬੰਸ, ਫੇਰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ।

੧. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਉਸ ਪੀਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ - ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਰ ਦੀ
੨. ਇਸਤਰੀ ਖਾਦਿਮਾ ਬਾਨੋ ਜੁਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਮਾਰਦੀ ॥੨॥
੩. ਅਜ਼ਿਲ ॥ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ।
੪. ਉਸ ਪੀਰ ਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰ ਬਣਾ ਕੇ-
੫. ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਇਕ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਪਰ ਜੇ ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ-
੬. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਗਲੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ॥੩॥
੭. ਸਕੀਮ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਪੀਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੮. ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਭੇਟ ਲਈ ਲਿਆਈ ।
੯. ਮਥੇ-ਮਥ੍ਹਾਏ ਜੇਵਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ
੧੦. ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ॥੪॥
੧੧. ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਤੇ ਜੇਵਰ ਸਾਰੇ ਪੀਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਿਹਾ - ਜਿਸਦਾ-
੧੨. ਨਾਮ ਖਾਦਿਮਾ ਬਾਨੋ ਸੀ - ਕਿ ਮੈਂ -
੧੩. ਇਕ ਆਸ ਲੈ ਕੇ ਇਥੇ ਆਈ ਹਾਂ ।
੧੪. ਉਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ॥੫॥
੧੫. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਾ ਕੇ ਤੇ ਅਨੇਕ -
੧੬. ਭਾਂਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਚਾਹ ਹੈ ਕਿ-
੧੭. ਤੈਨੂੰ ਅਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪਿਲਾਵਾਂ ।
੧੮. ਤੇ ਇਹ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੬॥
੧੯. ਉਸ ਨੂੰ ਰਜਾਮੰਦ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ।
੨੦. ਜਿਹੜੀ ਸੱਤ ਵਾਰ ਕੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
੨੧. ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਦਿੱਤੀ ।
੨੨. ਬਹੁਤੀ ਪਿਆਕੇ ਬੇ ਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਸੁਆ ਦਿੱਤੇ ॥੭॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਪੀਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁੱਤੀ ਵੇਖੀ ।
੨੪. ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੂੰ ਨੇੜ ਦੀ ਸੈਨਤ ਮਾਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
੨੫. ਤੇ ਉਸ ਖਾਦਿਮਾਬਾਨੋ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚਿੱਤੜ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ।
੨੬. ਪਤੀ ਤਨ ਜਾਣਕੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕੀਤੀ ॥੮॥
੨੭. ਪੀਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਘੋਰ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਰਹੀ ।
੨੮. ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਸਕੀ ।
੨੯. ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਖਾਦਿਮਾ ਬਾਨੋ
੩੦. ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ॥੯॥
੩੧. ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
੩੨. ਉਸ ਦਾ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ - ਬ੍ਰਹਮ ਵੱਲੋਂ
- ਉਸ ਦਾ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨੂੰ
੩੩. ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ।
੩੪. ਸਾਰਾ ਬੁਰਾ ਸੁਭਾਉ ਛੱਡ ਦੇਹ - ਜਦੋਂ ਖਾਦਿਮਾ ਬਾਨੋ
- ਨੇ ॥੧੦॥
੩੫. ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਤੀ ਵਾਚੀ ।
੩੬. ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਦੂਜੀਆਂ
- ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਝਗੜਾ
- ਕਰਨਾ ॥੧੧॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿੱਤਰ, ਮੰਤਰੀ
- ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਿਆਸਵੀਂ ਕਥਾ
- ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੨॥੬੮੭੫॥ਚਲਦਾ॥
੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਸਨ ਧੁਜ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਭ ਗੁਣਾ
- ਵਾਲਾ ਸੀ ।
੩੮. ਜੋ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵੱਲ ਬਿਸਨ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੩੯. ਸ੍ਰੀ ਨੀਲ ਮਤੀ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪੦. ਜਿਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੪੧. ਉਥੇ ਇਕ ਅਛਲੀ ਰਾਇ ਛੱਤਰੀ ਸੀ ।
੪੨. ਜੋ ਬੜਾ ਸੂਰਬੀਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਛੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ ।
੪੩. ਉਸ ਦੇ ਬਦਨ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ।
੪੪. ਜਾਣੇ ਚੰਦਮਾ ਦੀ ਕਲਾ ਚੀਰ ਕੇ ਕੱਚੀ ਹੈ ॥੨॥
੪੫. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਛਲੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ।
੪੬. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਭੁੱਖ ਹਟ ਗਈ ।
੪੭. ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੪੮. ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਰੋਮੀਟ
- ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩॥
੪੯. ਰਾਜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਰਜਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ।
੫੦. ਇਕ ਲੂਣ ਦਾ ਢੋਲਾ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਉਤੇ
- ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
੫੧. ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਲੂਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਪਾ ਲਿਆ ॥੪॥
੫੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਛੂਹਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ ।
- ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ - ਜਿਸਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (੧ ਨਿਰਗੁਣ ੨ ਸਰਗੁਣ) ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ
- ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ (ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ) ਵੇਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪ ਵੀ ਕਿਹਾ
- ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਇਕਾ, ਪਿੰਗਲਾ (2 ਨਾਸਕਾਂ) ਤੇ ਮੁਖ ਅਲਗ ਅਲਗ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਗੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਰੋਤ ਗੱਲ
- ਰੂਪ ਇਕ ਹੈ । ਪਰ ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕੁਦਰਤ - ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ
- ਦੁਖੀ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ਅੰਗ ੪੬੩॥ਮ: ੧॥
- ਮੁੱਢ ਆਪ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਰੂਪ ਕੁਦਰਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ - ਆਪ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਉ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਥਮ
- ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰਾ ਹੈ - ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਰਤੇ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਜੇ ਕਹਿ ਪਿਤਾ
- ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਰੂਪ ਜਗਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਰੂਪ ਜਗਤ
- ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੇਗਾ, ਜੇ ਮਾਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਿਰੀਏ ਹੀ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ । ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ
- ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਪਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।
- ੳ. ਜੈਸੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਿਨੁ ਬਾਲੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ ੮੭੩॥ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥
- ਅ. ਜਿਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ॥ ਅੰਗ ੧੨੧੨ ॥
- ੲ. ਮਾਂ ਕੀ ਰਕਤੁ ਪਿਤਾ ਬਿੰਦੁ ਧਾਰਾ ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਕਰਿ ਅਪਾਰਾ ॥੧੦੨੨॥ ਮ: ੧ ॥
- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਮੂਰਤ ਸੂਰਤ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਅਥਵਾ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਕਾਲ
- ਪੁਰਖ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਹਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਉਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਮੁਨਸਫ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਇਸਦੇ ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਵਿਚਾਰਦਾ
- ਹੈ । ਕਰਮ ਤੇ ਅਕਰਮ, ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਆਪ (ਮੁਨਸਫ਼-ਰਾਜਾ) ਹੋ ਕੇ ਨਖੇੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ (ਅੰਦਰਿ ਰਾਜਾ ਤਖਤ ਹੈ
- ਆਪੋ ਕਰੇ ਨਿਆਉ) ਅੰਗ ੧੦੯੩॥ਮ: ੩॥ ਜਿਸਦਾ ਖਲਾਸਾ ਇਉਂ ਹੈ:—ਨਾਨਕ ਜੀਇ ਉਪਾਇ ਕੈ ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮ ਬਹਾਇਆ ॥ ਓਥੈ
- ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ ਹੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੈ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥ ਬਾਉ ਨ ਪਾਇਨਿ ਕੁਝਿਆਰ ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ॥ ਤੇਰੇ ਨਾਇ ਰਤੇ
- ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ ਹਾਰ ਗਏ ਜਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ ॥ ਲਿਖ ਨਾਵੈ ਧਰਮ ਬਹਾਲਿਆ ॥੨॥ ਅੰਗ ੪੬੨॥ਮ: ੨॥
- ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਡ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਸਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕਿਸ ਤੇ ਹੈ ? ਕੁਦਰਤ ਤੇ —
- ਕੁਦਰਤਿ ਨੇਕੀਆ ਕੁਦਰਤਿ ਬਦੀਆ ਕੁਦਰਤਿ ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ॥ਅੰਗ ੪੬੪॥ ਮ: ੧॥ ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦੋਸੀ ਵੀਚਾਰ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ
- ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬੰਤੀ ਭੁਝ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਪੂਰਨ ਮਾਦਾ-ਪੁਸ਼ਤ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਲੀਆ
- ਮਾਨਣਾ ਤੇ ਦਿਲ ਲਗੀਆਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਧੋਹ ਖਿੱਚ ਕਰਨਾ, ਕੁਝ ਤੇ ਕੁਸੰਭ ਦਾ ਹੀ ਪੁਤਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਭੋਗ ਭੋਗ
- ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਐਸ਼ ਅਸ਼ਰਤ ਹੰਡਾ ਕੇ ਧੋਹ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਆਪ ਧੋਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਾਦਾ ਸਰੀਰ ਸੁਆਹ ਹੋ ਕੇ ਭੋਰ (ਬੁਰ) ਪਰਲੋਕ
- ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਿਰ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਿਝ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ
- ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਟਿ ਚਲਾਇਆ ॥ ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥ ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਐ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ
- ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੪੫ ਤੇ) ॥

ਛੁਈ ਨਹਿ ਜਾਈ ॥੪॥ ਚਰੇ ਓਰ ਦਾਬਿ ਅਸ ਲਿਯਾ ॥ ਮੁਖੇ ਤੋਂ ਤਾਂਹਿ ਨ ਬੋਲਨ
ਦਿਯਾ ॥ ਤਬਹੀ ਤਜਾ; ਗਏ ਜਬ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ਭੇਦ ਪੁਰਖ ਦੂਸਰੇ ਨ ਜਾਨਾ ॥੫॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਤਿਰਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੩॥੬੮੭੬॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੁਨਹੁ ਚਰਿਤ ਇਕ ਅਵਰ ਨਰੇਸਾ ॥ ^੨ਨਿਪ ਇਕ ਝਾਰ ਖੰਡ ਕੇ
ਦੇਸਾ ॥ ^੩ਕੋਕਿਲ ਸੈਨ ਤਵਨ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ^੪ਮਤੀ ਕੋਕਿਲਾ ਵਾ ਕੀ ਬਾਮਾ
॥੧॥ ^੫ਬਦਲੀ ਰਾਮ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਇਕ ਤਹ ॥ ^੬ਜਿਹ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ ਕਹੂੰ ਨ
ਜਗ ਮਹ ॥ ^੭ਦ੍ਰਿਗ ਭਰਿ ਤਾਹਿ ਬਿਲੋਖਾ ਜਬਹੀ ॥ ^੮ਰਾਨੀ
ਭਈ ਕਾਮ ਬਸਿ ਤਬਹੀ ॥੨॥ ^੯ਕਾਮ ਭੋਗ ਤਿਹ ਸਾਥ ਕਮਾਵੈ ॥ ^{੧੦}ਮੁੜ
ਨਾਰਿ ਨਹਿ ਹਿੰਦੈ ਲਜਾਵੈ ॥ ^{੧੧}ਜਬ ਰਾਜੈ ਇਹ ਬਾਤ ਪਛਾਨੀ ॥ ^{੧੨}ਚਿਤ
ਮਹਿ ਧਰੀ; ਨ ਪਰਗਟ ਬਖਾਨੀ ॥੩॥ ^{੧੩}ਆਪੀ ਰੈਨਿ ਹੋਤ ਭੀ ਜਬਹੀ ॥ ^{੧੪}ਰਾਜਾ
ਦੁਰਾ ਖਾਟ ਤਰ ਤਬਹੀ ॥ ^{੧੫}ਰਾਨੀ ਭੇਦ ਨ ਵਾ ਕੋ ਪਾਯੋ ॥ ^{੧੬}ਬੋਲਿ ਜਾਰ
ਕੋ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ ॥੪॥ ^{੧੭}ਰੁਚਿ ਭਰਿ ਭੋਗ ਤਵਨ ਸੋ ਕਰਾ ॥ ^{੧੮}ਖਾਟ ਤਰੇ
ਰਾਜਾ ਲਹਿ ਪਰਾ ॥ ^{੧੯}ਅਧਿਕ ਨਾਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਡਰ ਪਾਈ ॥ ^{੨੦}ਕਰੋ ਦੈਵ
ਅਬ ਕਵਨ ਉਪਾਈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਸੁਨੁ ਮੂਰਖ ਤੇ ਬਾਤ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ^{੨੨}ਨਿਪ ਨਾਰੀ
ਕਹੁ ਹਾਥ ਲਗਾਵੈ ॥ ^{੨੩}ਸੁੰਦਰਿ ਸੁਘਰਿ ਜੈਸ ਮੁਰ ਰਾਜਾ ॥ ^{੨੪}ਤੈਸੇ ਦੁਤਿਯ
ਨ ਬਿਧਨਾ ਸਾਜਾ ॥੬॥ ਅੜਿਲ ॥ ^{੨੫}ਜੋ ਪਰ ਨਰ ਕਹੁ ਪਿਯ ਬਿਨੁ ਨਾਰਿ
ਨਿਹਾਰਈ ॥ ^{੨੬}ਮਹਾਂ ਨਰਕ ਮਹਿ ਤਾਹਿ ਬਿਧਾਤਾ ਡਾਰਈ ॥ ^{੨੭}ਨਿਜੁ ਪਤਿ
ਸੁੰਦਰ ਛਾਡਿ; ਨ ਤੁਮਹਿ ਨਿਹਾਰਿਹੋ ॥ ^{੨੮}ਹੋ ਨਿਜੁ ਕੁਲ ਕੀ ਤਜਿ ਕਾਨਿ ਨ
ਧਰ ਮਹਿ ਟਾਰਿਹੋ ॥੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੯}ਜੈਸੇ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮੇਰੇ ਬਰ ॥ ^{੩੦}ਤੁਹਿ
ਵਾਰੋ ਵਾ ਕੇ ਇਕ ਪਗ ਪਰ ॥ ^{੩੧}ਤਿਹ ਤਜਿ ਤੁਹਿ ਕੈਸੇ ਹੂੰ ਨ ਭਜਿਹੋ ॥
^{੩੨}ਲੋਕ ਲਾਜ ਕੁਲ ਕਾਨਿ ਨ ਤਜਿਹੋ ॥੮॥ ^{੩੩}ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਮੂਰਖ ਹਰਖਾਨਯੋ ॥
^{੩੪}ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਨਾਰੀ ਕਹੁ ਜਾਨਯੋ ॥ ^{੩੫}ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿ ਪਲਕਾ ਪਰ ਨਚਾ ॥
^{੩੬}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਜਾਰਿ ਨਾਰਿ ਜੁਤ ਬਚਾ ॥੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਰਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੪॥੬੮੮੮॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਭੂਪ ਮਹਾ ਮਨਿ ॥ ^੨ਸਦਾ ਪੁਰੀ ਜਾ ਕੀ ਪੱਛਿਮ
ਭਨਿ ॥ ^੩ਸ੍ਰੀ ਸੁਲੰਕ ਦੇ ਤਾ ਕੀ ਨਾਰੀ ॥ ^੪ਜਨੁਕ ਚੰਦੁ ਤੇ ਚੀਰਿ ਨਿਕਾਰੀ ॥੧॥
^੫ਤਹੋ ਇਕ ਹੋਤ ਸਾਹ ਧਨਵਾਨਾ ॥ ^੬ਨਿਰਧਨ ਕਰਿ ਡਾਰਯੋ ਭਗਵਾਨਾ ॥

i. ਕੋਕਿਲ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।

ii. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਦਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਲੋਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ
ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਆਪ ਭੁਕਰਮ ਕਰਨਗੇ । ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨਗੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਕਿਲ ਮਤੀ ਕਿਤਨੀਆਂ
ਧਰਮ ਤੇ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਯੁਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਬੜੀ ਜਾਣੂ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਉਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ - ਅਨਜਿਵਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਧਰਮ ਦੇ ਉੱਪਰ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਗੇ ਉਹ ਕਰਨਗੇ
ਨਹੀਂ । ਅਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ।

ਉ—ਨ ਧਰਮ ਠਾਵ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ਕਰੈ ਨ ਜਉਨ ਕਹਿ ਹੈ ॥੪੦॥ ਅੰਗ ੫੭੪॥

ਅ—ਅਧਰਮ ਕਰਮ ਕੈ ਹੈ ॥ ਸੁਕਰਮ ਧਰਮ ਖੁਐ ਹੈ ॥ ਸੁ ਕਾਲ ਵਾਸ ਹੈ ॥ ਨਦਾਨ ਨਰਕ ਬਸਿ ਹੈ ॥੪੩॥

੬—ਬੁਝਿਤ ਨਿਤ ਕਰ ਹੈ ਸੁਝਿਤਾਨੁ ਨ ਸਰ ਹੈ ਅਘ ਓਘਨ ਰੁਚ ਰਾਚੇ ॥ ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਬੇਦਨ ਸਿੰਮਿਤਿ ਕਤੇਬਨ ਲੋਕ ਲਾਜ ਤਜਿ ਨਾਚੇ ॥
ਚੀਨਹਿ ਨ ਬਾਨੀ ਸੁਭਗ ਭਵਾਨੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰਹਿ ਹੁਇ ਹੈ ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਨ ਮਾਨੈ ਭਲਨ ਬਖਾਨੈ ਅੰਤ ਨਰਕ ਕਰ ਜੈ ਹੈ ॥੬੮॥ ਅੰਗ
੫੭੫ ॥ਅੰਗ ੧੦॥ ਅਰਥਾਤ—ਅਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਮ ਹੀ ਖੋ ਦੇਣਗੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਫਸਣਗੇ ਅਸੀਂ
ਨਰਕ ਵਿਚ ਵੱਸਣਗੇ, ਬੁਝਿਤ ਕਰਮ ਕਰਨਗੇ ਸੁਝਿਤ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਨਗੇ । ਪਾਪ ਕਰਮ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣਗੇ, ਬੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਕੁਰਾਨ
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ ਲੋਕ ਲਾਜ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਣਗੇ । ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਗੇ ਨਾ ਭਵਾਨੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਗੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ
ਰੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ ਮੁਹਿ ਭਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਅੰਤ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ ।

੦. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ, ਧਰਮ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੱਕਣ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖਕ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਦਾ ਮਾਧਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਇਸਤਰੀ ਕਹਿਕੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬੇ-ਸ਼ਰਮ ਕਰਾਰ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਿਲੱਜ ਕਹਿਕੇ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸੁਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਤਾ ਅੰਸ਼ਧੀ ਹੈ । ਤਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ
ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਿ ਇਹ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ॥੬॥

੧. ਚਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰਜਾਈ ਦੱਬ ਲਈ ।
 ੨. ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲਣ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩. ਉਦੋਂ ਛੱਡਿਆ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ
 ੪. ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾ ਜਾਣੀ ॥੫॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਰਿਆਸੀਵੀਂ
 ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੩॥੬੮੮੦॥ਚਲਦਾ॥

੫. ਚੌਪਈ ॥ ਐ ਰਾਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੁਣ :
 ੬. ਇਕ ਰਾਜਾ ਝਾੜਖੰਡ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
 ੭. ਅਤੇ ਕੋਕਲ ਸੈਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
 ੮. ਕੋਕਲ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ॥੧॥
 ੯. ਇਕ ਉਥੇ ਬਦਲੀ ਰਾਮ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ।
 ੧੦. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
 ੧੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇੜ ਚੁਕ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।
 ੧੨. ਰਾਣੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਗਈ ॥੨॥
 ੧੩. ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਰਦੀ ।
 ੧੪. ਉਹ ਮੂਰਖ ਇਸਤਰੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲੱਜਿਆ ਨਾ ਕਰੇ
 ੧੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ।
 ੧੬. ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ
 ਨਾ ਦੱਸੀ ॥੩॥
 ੧੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ।
 ੧੮. ਰਾਜਾ ਮੰਜੇ ਦੇ ਹੇਠ ਲੁਕ ਗਿਆ ।
 ੧੯. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ।
 ੨੦. ਯਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦ ਲਿਆ ॥੪॥
 ੨੧. ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ ਕੀਤਾ ।
 ੨੨. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਮੰਜੇ ਥੱਲੇ ਪਿਆ ਦਿਸ ਗਿਆ ।
 ੨੩. ਤਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਬਹੁਤ ਡਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ
 ੨੪. ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂ? ॥੫॥
 ੨੫. ਉਸ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਕੇ ਬੋਲੀ ਕਿ ਐ ਮੂਰਖ
 ਤੇਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ!

੨੬. ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ!
 ੨੭. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਮੇਰਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹੋ
 ਜਿਹਾ -
 ੨੮. ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥੬॥
 ੨੯. ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
 ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ।
 ੩੦. ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਹਾਂ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
 ੩੧. ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂਗੀ
 ਨਹੀਂ ।
 ੩੨. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੀ ਆਣ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
 ਡੋਬਾਂਗੀ ॥੭॥
 ੩੩. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ ।
 ੩੪. ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਇਕ ਪੈਰ ਬਰਾਬਰ ਦਿਆਂਗੀ ।
 ੩੫. ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਾਗੇ ਲਗਾਵਾਂਗੀ ।
 ੩੬. ਤੇ ਲੋਕ ਲਾਜ ਅਤੇ ਕੁਲ ਕਾਨ ਨਹੀਂ ਡੋਬਾਂਗੀ ॥੮॥
 ੩੭. ਇਹ ਚੋਪੜਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ੩੮. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪਤੀਵਰਤਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
 ੩੯. ਸਿਰ ਪਰ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ ਨੱਚ ਉਠਿਆ ।
 ੪੦. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਯਾਰ ਦੋੜ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਬਚ ਗਏ ॥੯॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੁਰਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੪॥੬੮੮੯॥ਚਲਦਾ॥

੪੧. ਚੌਪਈ ॥ ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ
 ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੁਨੀ ਜੈਸਾ ਸੀ ।
 ੪੨. ਪੱਛਮ ਦੇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਨਾਮ ਦੀ ਉਸਦੀ ਪੁਰੀ ਸੀ ।
 ੪੩. ਸ੍ਰੀ ਸੁਲੰਕ ਦੇਈ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ - ਉਸ ਦੀ
 ੪੪. ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਚੀਰਕੇ ਕੱਢੀ ਹੁੰਦੀ
 ਹੈ ॥੧॥
 ੪੫. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਧਨਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੪੬. ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੰਗਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

✽— ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ । ਜਿਸਦੇ ਬਦਲੇ ਘੋਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਇਗਾ । ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਸਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ
 ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

ੳ. ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਭੂਨੇ ਭੂਨਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥ਅੰਗ ੧੩੫॥ਕਬੀਰ ਜੀ॥

ਅ. ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਵੀ ਬੱਕ ਕੇ ਸਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।

ੲ. ਬੇਦ ਕਤੇਬੀ ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਤਾ ॥ ਨਾ ਤਿਸੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥ ਸਗਲੇ ਸੈਲ ਉਪਾਇ ਸਮਾਇ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ਹੈ ॥੬॥ਅੰਗ ੧੦੨॥ਮ ੧॥

ਸ. ਬੇਦ ਪੁਕਾਰੇ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਕਾ ਬੀਉ ॥ ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋ ਉਗਵੈ ਖਾਂਦਾ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥ਅੰਗ ੧੨੪॥ਮ ੧॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੇਦ ਅੱਗੇ ਸਾਧੂ ਜਨ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਰਾਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਇਨਸਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਵੀ ਸਮਝਦਾ
 ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ ।

ਹ. ਬੇਦ ਬਖਿਆਨ ਕਰਤ ਸਾਧੂ ਜਨ ਭਾਗੀਨ ਸਮਝਤ ਨਹੀਂ ਖਲੂ ॥ਅੰਗ ੧੭੧॥ਮ ੫॥

ਬੇਦ ਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ
 ਕੀ ਦੱਸਣਗੇ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ:—

ਕ. ਬੇਦ ਵਪਾਰੀ ਗਿਆਨੁ ਰਾਸਿ ਕਰਮੀ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਸੀ ਬਾਹਰਾ ਲਦ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ ॥ਅੰਗ ੧੨੪॥ ਮ: ੧॥ ਬਲਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ
 ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਕਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਚਾਈ ਰਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਬੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ । ਜੋ ਗਿਆਨ ਦੀ
 ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਲਈ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—**ਧ੍ਰਿਗ ਤਿਨਾ
 ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ ॥**

ਇਹਨਾਂ ਪੁਕਰਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਅਗੰਤ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ
 ਮਾਇਆ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਚਾਉ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੀਘਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਪਾ ਲਈਏ । ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ
 ਵਿਛੜਿਆ ਵਿਸ ਭਾਵ ਜ਼ਹਿਰ ਜਿਹਾ ਦੁਖ ਆ ਵਾਪਰੇਗਾ । ਜੇ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਚਾਉ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅੰਤ
 ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਸਿਰ ਤੇ ਮੰਡਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਭੋਗ-ਭੋਗ ਕੇ ਜੀਵ ਖਰਾਬ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਝਖ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਹੈ
 ਜੋ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਜੋ ਬਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਤ ਅਗੰਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਝਖ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਅੰਤ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਿਆ
 ਤੇ ਬਗੈ ਵਾਧੂ । ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਅਗਿਆਨੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਫੇਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਝੱਖਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ
 ਹੀ ਲਕੜ ਆਦੇ ਦੇ ਵਿਭੂਤੀ ਸਮਾਨ, ਮੇਜ ਕੁਰਸੀਆਂ, ਸੌਢੇ ਸਮਾਨ ਤੇ ਮਕਾਨ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮਨ ਨੂੰ ਖੜਾਉਣੇ ਲਈ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ
 ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਝਿੜਕਾਂ ਤੇ ਉਲਾਮੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ
 ਕੌੜਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ —

ੳ.—ਲਖ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੈ ਲਖ ਜੀਵਣੁ ਕਿਆ ਖੁਸੀਆ ਕਿਆ ਚਾਉ ॥ ਵਿਛੜਿਆ ਵਿਸੁ ਹੋਇ ਵਿਛੋੜਾ ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ॥ ਜੋ
 ਸਉ ਵਰ੍ਹਿਆ ਮਿਠਾ ਖਾਜੇ ਤੀ ਫਿਰਿ ਕਉੜਾ ਖਾਇ ॥ ਮਿਠਾ ਖਾਧਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਕਉੜਤਣੁ ਧਾਇ ਜਾਇ ॥ ਮਿਠਾ ਕਉੜਾ ਦੋਵੈ
 ਰੋਗ ॥ ਨਾਨਕ ਅੰਤਿ ਵਿਗੁਣੇ ਭੋਗ ॥ ਝਖਿ ਝਖਿ ਝਖਣਾ ਬਗੜਾ ਝਖ ॥ ਝਖਿ ਝਖਿ ਜਾਹਿ ਝਖਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਪਾਸਿ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥
 ਕਾਪੜ ਕਾਣੁ ਰੰਗਇਆ ਰਾਂਗਿ ॥ ਘਰ ਗਚ ਕੀਤੇ ਬਾਗੇ ਬਾਗ ॥ ਸਾਦ ਸਰਜ ਕਰਿ ਮਨੁ ਖੇਲਾਇਆ ॥ ਤੈ ਸਹ ਪਾਸਹੁ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ
 ॥ ਮਿਠਾ ਕਰਿ ਕੈ ਕਉੜਾ ਖਾਇਆ ॥ ਤਿਨਿ ਕਉੜੈ ਤਨਿ ਰੋਗੁ ਜਮਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੧੨੪॥ਮ: ੧॥

ਅ.—ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਮੈਲੁ ਕਪਟੁ ਹੈ ਬਾਹਰੁ ਧੋਵਾਇਆ ॥ ਕੁਝ ਕਪਟੁ ਕਮਾਵਦੇ ਕੁਝ ਪਰਗਟੀ ਆਇਆ ॥ ਅੰਦਰਿ ਹੋਇ ਸੁ ਨਿਕਲੈ ਨਹ
 ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥ ਕੁਝੈ ਲਾਲਚਿ ਲਗਿਆ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਪਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋ ਖਾਵਣਾ ਕਰਤੇ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ॥੧੫॥ਉਹੀ॥

੧ਅਧਿਕ ਚਤੁਰਿ ਤਾ ਕੀ ਇਕ ਨਾਰੀ ॥ ੩ਤਿਨ ਤਾ ਸੌ ਇਹ ਭਾਂਤਿ
 ਉਚਾਰੀ ॥੨॥ ੩ਕਰਿਹੋ ਬਹੁਰਿ ਤੁਮੈਂ ਧਨਵੰਤਾ ॥ ੪ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ
 ਭਗਵੰਤਾ ॥ ੫ਆਪਨ ਭੇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਾਰੋ ॥ ੬ਰਾਜ ਬਾਟ ਪਰ ਹਾਟ
 ਉਸਾਰੋ ॥੩॥ ੭ਏਕਨ ਦਰਬ ਉਧਾਰੋ ਦਿਯੋ ॥ ੮ਏਕਨ ਤੇ ਰਾਖਨ ਹਿਤ ਲਿਯੋ ॥
 ੯ਅਧਿਕ ਆਪਨੀ ਪਤਿਹਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੦ਜਹਿ ਤਹਿ ਸਕਲ ਧਨਿਨ ਸੁਨਿ
 ਪਾਯੋ ॥੪॥ ੧੧ਸੋਫੀ ਸੂਮ ਸਾਹ ਇਕ ਤਹਾ ॥ ੧੨ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਸੁਨਿਯਤ
 ਧਨ ਮਹਾਂ ॥ ੧੩ਸੁਤ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਨਹਿ ਕਰਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸਾ ॥ ੧੪ਰਾਖਤ ਦਰਬ
 ਆਪਨੇ ਪਾਸਾ ॥੫॥ ੧੫ਸਾਹ ਸੁਈ ਤਿਹਿ ਨਾਰਿ ਤਕਾਯੋ ॥ ੧੬ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ
 ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੧੭ਤ੍ਰਿਯ ਸੁਤ ਮਾਲ ਕਹਾ ਤਵ ਖੈ ਹੈ ॥ ੧੮ਏਕ
 ਦਾਮ ਫਿਰਿ ਤੁਮੈਂ ਨ ਦੈਹੈ ॥੬॥ ੧੯ਸਾਹ ਮਾਲ ਕਹੁ ਅਨਤ ਰਖਾਇ ॥
 ੨੦ਸਰਖਤ ਤਾ ਤੇ ਲੇਹੁ ਲਿਖਾਇ ॥ ੨੧ਮਾਤ ਪੂਤ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੈ ॥
 ੨੨ਤੁਮਹੀ ਚਾਹੁ ਤਬੈ ਧਨ ਆਵੈ ॥੭॥ ੨੩ਬਚਨ ਬਹੁਰਿ ਤਿਨ ਸਾਹ ਬਖਾਨੋ ॥
 ੨੪ਤੁਮ ਤੇ ਅੰਰ ਭਲੋ ਨਹਿ ਜਾਨੋ ॥ ੨੫ਮੇਰੋ ਸਕਲ ਦਰਬੁ ਤੈਂ ਲੇਹਿ ॥
 ੨੬ਸਰਖਤ ॥੮॥ ਏਕ ਤਾਹਿ ਲਿਖਿ ਦੇਹਿ ॥੮॥ ੨੭ਬੀਸ ਲਾਖ ਤਾਂ ਤੇ ਧਨ ਲਿਯਾ ॥
 ੨੮ਸਰਖਤ ਏਕ ਤਾਹਿ ਲਿਖਿ ਦਿਯਾ ॥ ੨੯ਬਾਜੂ ਬੰਦ ਬੀਚ ਇਹ ਰਖਿਯਹੁ ॥
 ੩੦ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਸੌ ਭੇਵ ਨ ਭਖਿਯਹੁ ॥੯॥ ੩੧ਦੈ ਧਨ ਸਾਹ ਜਬੈ ਘਰ ਗਯੋ ॥
 ੩੨ਭੇਖ ਮਜੂਰਨ ਕੋ ਤਿਨ ਲਯੋ ॥ ੩੩ਧਾਮ ਤਿਸੀ ਕੇ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨਾ ॥
 ੩੪ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਤਿਨ ਮੁੜ ਨ ਜਾਨਾ ॥੧੦॥ ੩੫ਕਹੀ ਕਿ ਏਕ ਟੁਕ ਮੁਹਿ
 ਦੇਹੁ ॥ ੩੬ਪਾਨਿ ਭਰਾਇ ਸਗਰ ਦਿਨ ਲੇਹੁ ॥ ੩੭ਖਰਚਿ ਜਾਨਿ ਬੈਰੋ ਤਿਨ
 ਕਰੋ ॥ ੩੮ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨਹਿ ਨੈਕੁ ਬਿਚਰੋ ॥੧੧॥ ੩੯ਜਬਹੀ ਘਾਤ ਨਾਰਿ
 ਤਿਨ ਪਾਈ ॥ ੪੦ਬਾਜੂ ਬੰਦ ਲਯੋ ਸਰਕਾਈ ॥ ੪੧ਅਪਨੀ ਕਬੁਜ ਕਾਢਿ
 ਕਰਿ ਲਈ ॥ ੪੨ਸਤ ਕੀ ਡਾਰਿ ਤਵਨ ਮੈਂ ਗਈ ॥੧੨॥ ੪੩ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ
 ਕਹਿ ਦੇਹ ਰੁਪਇਯਾ ॥ ੪੪ਪਠੈ ਦਯੋ ਇਕ ਤਹਾਂ ਮਨਇਯਾ ॥ ੪੫ਏਕ ਹਜਾਰ
 ਤਹਾਂ ਤੇ ਲਯਾਵਹੁ ॥ ੪੬ਆਨਿ ਬਨਿਜ ਕੋ ਕਾਜ ਚਲਾਵਹੁ ॥੧੩॥ ੪੭ਤਿਨਕ
 ਹਜਾਰ ਨ ਤਾ ਕੋ ਦਿਯਾ ॥ ੪੮ਜਿਯ ਮੈ ਕੋਪ ਸਾਹ ਤਬ ਕਿਯਾ ॥ ੪੯ਬਾਂਧਿ
 ਲੈ ਗਯੋ ਤਾਕਹ ਤਹਾਂ ॥ ੫੦ਕਾਜੀ ਲੋਟਵਾਰ ਥੋ ਜਹਾਂ ॥੧੪॥ ੫੧ਮੋ ਤੇ
 ਬੀਸ ਲਾਖ ਇਨ ਲਿਯਾ ॥ ੫੨ਅਬ ਇਨ ਮੁੜੈ ਹਜਾਰ ਨ ਦਿਯਾ ॥ ੫੩ਕਹੀ
 ਸਭੋ ਸਰਖਤ ਤਿਹ ਹੋਰੋ ॥ ੫੪ਇਨ ਕੋ ਅਬ ਹੀ ਨਯਾਇ ਨਿਬੇਰੋ ॥੧੫॥
 ੫੫ਛੋਰਿ ਸਰਖਤਹਿ ਸਭਨ ਨਿਹਾਰੋ ॥ ੫੬ਰੁਪਯੋ ਸੌ ਇਕ ਤਹਾਂ ਬਿਚਾਰੋ ॥
 ੫੭ਸਾਚਾ ਤੇ ਝੂਠਾ ਤਿਹ ਕਿਯਾ ॥ ੫੮ਸਭ ਧਨੁ ਹਰੋ ਕਾਢਿ ਤਿਹ ਦਿਯਾ ॥੧੬॥
 ੫੯ਬਹੁਰਿ ਬਚਨ ਤਿਨ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰੋ ॥

i. ਸੋਫੀ ਸੂਮ—ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਅਮਲ ਨਾ ਖਾਵੇ ਪੀਵੇ - ਸੂਮ ਜਿਹੜਾ ਹੱਥੋਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਨਾ ਸਕੇ - ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਸਾਹ ਕਰੇ ।

ਪਰ ਠੱਗ ਤੇ ਚੋਰ ਧੋਖੇ ਬਾਜ਼ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕੁਝਾਬੀ ਦੀ ਮਤ ਇਤਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋ ਮੋ ਠੱਗਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਅੰਧੇ ਚਕਮੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੋਚਣ ਤੇ ਫੁਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ।

ii. ਪਾਭੇ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਅਜੀਬ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਧਨੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਕੇਤੂ, ਸ਼ਨੀ ਤੇ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭੈ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਗੇ ਜੋ ਆਪ ਸਾਰਸੁਤ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਰ ਸੂਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਦਾਨ ਦਾਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਗਉੜਾ ਜਾ ਸਾਰ ਸੂਤ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਣਾ ਹੈ । ਆਹ ਲੈ ਤੂੰ ਹੀ ਲੈ ਜਾਹ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰਿਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਤੋਂ ਬਚਾ ਦੇਹ । ਉਹ ਵਿਚ ਉਹ ਦਾਨ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਐਸਾ ਪੱਕਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਝੁੱਕੇਗਾ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਧੋਖੇਟ ਨਾਲ ਲੁਟ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

iii. ਸਰਖਤ-ਜਮਾ ਇਮਾਨਤ - ਬੇ ਖਰਚਾ

iv. ਬਾਜੂ ਬੰਦ, ਬਾਂਧ ਨਾਲ ਬੰਨਣ ਵਾਲਾ ਤਵੀਤ ਜਾਂ ਕੰਗਣ ਅਥਵਾ ਬਟੂਆ

੧. ਪਰ ਉਸਦੀ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਬੜੀ ਚਲਾਕ ਸੀ - ਉਸ
੨. ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ॥੨॥
੩. ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਧਨਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ।
੪. ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਉਸ ਨੇ
੫. ਆਪਣਾ ਭੋਜ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
੬. ਜਿਹੜੀ ਸੜਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ
- ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਬਣਾ ਲਈ ॥੩॥
੭. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਨ ਉਧਾਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ
੮. ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਾ ਲਵੇ ਭਾਵ
- ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾ ਚਲਾ ਲਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ
੯. ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਰ ਲਈ ।
੧੦. ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਸਾਰੇ ਧਨੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣ
- ਲਿਆ ॥੪॥
੧੧. ਉਥੇ ਇਕ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਧਨੀ,
੧੨. ਪਰ ਸੂਮ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੧੩. ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ
੧੪. ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ
- ਕਰਦਾ ।
੧੫. ਸਾਰਾ ਧਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਾਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ॥੫॥
੧੬. ਉਸੇ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਕਣੀ ਪਈ ।
੧੭. ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ -
੧੮. ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇਰਾ ਇਹ ਧਨ ਜੇ ਖਾ
- ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਨੇ - ਜਦੋਂ
- ਖਾ ਗਏ ।
੧੯. ਫੇਰ ਇਕ ਟਕਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ॥੬॥
੨੦. ਇਸ ਲਈ ਐ ਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ
- ਥਾਂ ਰੱਖ ਦੇਹ ।
੨੧. ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਮਾਨਤ ਨਾਮਾ ਲਿਖਾ ਲੈ - ਅਤੇ
੨੨. ਮਿਤ੍ਰ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ-
੨੩. ਤਦ ਹੀ ਧਨ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ॥੭॥
੨੪. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੱਲ ਮੋੜੀ - ਕਿ ਮੈਂ
੨੫. ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਇਤਬਾਰੀ (ਇਮਾਨਦਾਰ) ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
- ਜਾਣਦਾ,
੨੬. ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਤੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈ ਅਤੇ ਉਸ
- ਦੀ ਸੰਭਾਲ -
੨੭. ਮੈਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਹ ॥੮॥
੨੮. ਵੀਹ ਲੱਖ ਉਸ ਤੋਂ ਧਨ ਹੋਰ ਲੈ ਲਿਆ ।
੨੯. ਤੇ ਇਮਾਨਤ ਨਾਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਂਹ ਦੇ ਕੰਗਣ ਵਿਚ ਮੜਾ
- ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖੀਂ ।
੩੧. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ (ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ
- ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ॥੯॥
੩੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।

੩੩. ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਭੋਜ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ -
੩੪. ਉਸੇ ਧਨੀ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੫. ਇਸ ਦਾ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ॥੧੦॥
੩੬. ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਰੋਟੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ
੩੭. ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਗਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭਰਵਾ ਲੈ ਅਤੇ
- ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ -
੩੮. ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਹ (ਬੱਸ ਰੋਟੀ ਤੇ ਕਾਮਾ ਰੱਖ ਲੈ) ।
੩੯. ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਨਾ
- ਕਰ ॥੧੧॥
੪੦. (ਬੁਝ ਕੁ ਬੀਤਣ ਤੋਂ) ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ
- ਸਮਾਂ ਤਕਾਇਆ
੪੧. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਬਧਿਆ ਬਾਜੂ ਬੰਦ ਕਾਬੂ ਕਰ
- ਲਿਆ ।
੪੨. ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਖਤ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ
- ਵਿਚ ਕਰ ਲਈ
੪੩. ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਚੀ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸਦੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਪਾ
- ਗਈ ॥੧੨॥
੪੪. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਪੈ ਮੰਗੇ
੪੫. ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਰੁਪੈ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਨੀਮ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ
- ਤੇ ਮੁਨੀਮ
੪੬. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਲੈ ਆ
੪੭. ਉਸ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈ ॥੧੩॥
੪੮. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮੁਨੀਮ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵੀ ਨਾ
- ਦਿੱਤਾ ।
੪੯. ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ
- ਪੁਲੀਸ -
੫੦. ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪਿਆਦੇ ਆ ਕੇ ਉਸ
- ਨੂੰ ਹੱਥ ਕੜੀ ਲਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ - ਕਿਥੇ ਲੈ ਗਏ ?
੫੧. ਜਿਥੇ ਮੌਲਵੀ ਤੇ ਕੋਤਵਾਲ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੧੪॥
੫੨. ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਵੀਹ
- ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਹੈ ।
੫੩. ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਉੱਤਰ ਵਿਚ
- ਇਸਤਰੀ
੫੪. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਮਾਨਤ ਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ
- ਤੇ ਹੁਣੇ
੫੫. ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਿਬੇੜ ਦਿਉ - ਜਦੋਂ ਪਰਚੀ ਕੱਢ
- ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ॥੧੫॥
੫੬. ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ
੫੭. ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੋਂ ਝੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
੫੮. ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਧੰਨ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਇਕ ਸੌ ਕੱਢਕੇ ਉਸਨੂੰ
- ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਭ ਨੇ
- ਪੜ੍ਹਿਆ ॥੧੬॥
੫੯. ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ :

(ਪੰਨਾ ੨੪੧ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਮਨਿ ਅਧਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੩॥ਅੰਗ੮੬੮॥ਮ੧॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇਰੇ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਬਿਵਰਜਤ ਖੁਸ਼ਨੁਦੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹੋਏ ਅਗੰਤ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਵੱਢੇ-ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸਦਾ ਭੈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਬੇਖੱਫ ਹੋ ਕੇ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾ ਕਰ । ਆਪ ਵੇਖ ਕਿਤਨੀਆਂ ਬੜੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਕਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਵੱਜੀ ਨੇਕ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਪੂਰ ॥ ਸਗਲਿਆ ਤਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥ ਉਹੀ ॥ ਹੁਣ ਸੋਚੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਿਹੀ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਏ, ਜੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਬੁਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਲਜਿਆ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ (ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ) ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਖੇੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਣ ਬਾਹੁੜੇਗਾ ਇਸ ਅੰਤ ਕੀ ਵੇਲਾ ? ਕਿਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (ਗੁਰਮਿਲ ਆਏ ਤੁਮਰੇ ਦੁਆਰ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨ ਦੇ ਮੁਰਾਰਿ) ਅੰਗ ੧੩੩੭-੩੮ ॥ ਕਿਥੇ ਅਸੀਂ ਮੁਰਾਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਤੀਰ ਕੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੱਟੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਕਹਿਕੇ ਵੰਗਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸਾਡੇ ਆਗੂ ਜਨ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਚੁੱਪ ਸਾਧ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਖੁੱਲ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਰਜੀ ਪਿਆ ਲਿਖੇ । ੨੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ੨੨ ਜਨਵਰੀ (ਸੰਤ ਆਸਾ ਰਾਮ ਬਾਪੂ ਵੱਲੋਂ) ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਤੇ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਸ ਬੜਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ :-ਜਾਮ ਪਰ ਜਾਮ ਚੜਾਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਫਾਇਦਾ, ਰਾਤ ਪੀ ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਉਤਰ ਜਾਇਗੀ, ਹਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਲੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਧਰ ਜਾਇਗੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ (ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਹ । ਸੰਤ ਆਸਾਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਜ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਜਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਨ ਰਹਤ ਹੋ ਗਾਂਵ ਤਿਹਾਰੇ ॥ ੧੭੧ ॥ ਕਹਿ ਜਾਤ ਤਹਾਂ ਤੇ ਭਈ ॥ ਸੋਫੀਆਰਿ
ਕੂਟਿ ਭੰਗੇਰੀ ਗਈ ॥੧੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਰਧਨ ਤੇ ਧਨਵੰਤ ਭੀ; ਕਰਿ ਤਿਹ
ਧਨ ਕੀ ਹਾਨਿ ॥ ਸੋਫੀ ਕਹੋ ਅਮਲਿਨ ਛਰਾ; ਦੇਖਤ ਸਕਲ ਜਹਾਨ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਪਦਾਸੀ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੫॥੬੯੦੬॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਚਿਤ੍ਰਕੇਤ ਰਾਜਾ ਇਕ ਪੂਰਬ ॥ ਜਿਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਰਬ ਪੁਤ੍ਰ ਅਪੂਰਬ ॥
ਚਿਤ੍ਰਪੁਰੀ ਨਗਰ ਤਿਹੋ ਸੋਹੈ ॥ ਜਿਹੋ ਢਿਗ ਦੇਵ ਦੈਤ ਪੁਰ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥
੧੦ ਸ੍ਰੀ ਕਟਿ ਉਤਿਮ ਦੇ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ੧੧ ਸੂਰਜ ਮਤੀ ਤਿਹੋ ਧਾਮ ਦੁਲਾਰੀ ॥
੧੨ ਜਿਹੋ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ ਨਾਰਿ ਨ ਕੋਈ ॥ ੧੩ ਆਗੇ ਭਈ ਨ ਪਾਛੇ ਹੋਈ ॥੨॥
੧੪ ਬਾਨੀ ਰਾਇ ਤਹਾਂ ਇਕ ਸਾਹਾ ॥ ੧੫ ਜਿਹੋ ਮੁਖੁ ਸਮ ਸੁੰਦਰਿ ਨਹਿ ਮਾਹਾ ॥
੧੬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਜਾਰ ਰਾਇ ਸੁਤ ਤਾ ਕੇ ॥ ੧੭ ਦੇਵ ਦੈਤ ਕੋਈ ਤੁਲਿ ਨ ਵਾ
ਕੇ ॥੩॥ ੧੮ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਤਾ ਕੋ ਲਖਿ ਰੂਪਾ ॥ ੧੯ ਮੋਹਿ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਹਿ
ਅਨੂਪਾ ॥ ੨੦ ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ੨੧ ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਭਾਂਤਿ ਤਹਾਂ
ਲੈ ਆਈ ॥੪॥ ੨੨ ਮਿਲਤ ਕੁਅਰਿ ਤਾ ਸੋ ਸੁਖੁ ਪਾਯੋ ॥ ੨੩ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ
ਮਿਲਿ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥ ੨੪ ਚੁੰਬਨ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਲੀਏ ॥ ੨੫ ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ
ਕੇ ਆਸਨ ਕੀਏ ॥੫॥ ੨੬ ਤਬ ਲਗਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਹੋ ਆਯੋ ॥ ੨੭ ਨਿਰਖਿ
ਸੁਤਾ ਹਿਯ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੮ ਕਿਹੋ ਛਲ ਸੋ ਇਹ ਦੁਹੁੰ ਸੰਘਾਰੋ ॥
੨੯ ਛੱਤ੍ਰ ਜਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਢਾਰੋ ॥੬॥ ੩੦ ਦੁਹੁੰਅਨ ਕੇ ਫਾਸੀ ਗਰੁ ਡਾਰੀ ॥
੩੧ ਪਿਤਾ ਸਹਿਤ ਮਾਤਾ ਹਨਿ ਡਾਰੀ ॥ ੩੨ ਫਾਸ ਕੰਠ ਤੇ ਲਈ ਨਿਕਾਰੀ ॥
੩੩ ਬੇਲਿ ਲੋਗ ਸਭ ਐਸ ਉਚਾਰੀ ॥੭॥ ੩੪ ਇਨ ਦੁਹੁੰ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧੀ ॥
੩੫ ਨਿਪ ਰਾਨੀ ਜੁਤ ਪਵਨ ਅਰਾਧੀ ॥ ੩੬ ਬਾਰਹ ਬਰਿਸ ਬੀਤ ਹੈਂ ਜਬਹੀਂ ॥
੩੭ ਜਗਿ ਹੈਂ ਛਾਡਿ ਤਾਰਿਯਹਿ ਤਬਹੀਂ ॥੮॥ ੩੮ ਤਬ ਲਗਿ ਤਾਤ ਦਿਯਾ
ਮੁਹਿ ਰਾਜਾ ॥ ੩੯ ਰਾਜ ਸਾਜ ਕਾ ਸਕਲ ਸਮਾਜਾ ॥ ੪੦ ਤਬ ਲਗਿ ਤਾ
ਕੋ ਰਾਜ ਕਮੈਹੋ ॥ ੪੧ ਜਬ ਜਗ ਹੈਂ ਤਾ ਕੋ ਤਬ ਦੈਹੋ ॥੯॥ ੪੨ ਇਹ ਛਲ
ਤਾਤ ਮਾਤ ਕਹੋ ਘਾਈ ॥ ੪੩ ਲੋਗਨ ਸੋ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਜਨਾਈ ॥ ੪੪ ਜਬ
ਅਪਨੋ ਦ੍ਰਿੜ ਰਾਜ ਪਕਾਯੋ ॥ ੪੫ ਛੱਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸੀਸ ਫਿਰਾਯੋ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੪੬ ਤਾਤ ਮਾਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਹਨਿ, ੪੭ ਦੁਖੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਰਾਜ ॥ ੪੮ ਸਕਤ ਨ
ਕੋਈ ਪਛਾਨਿ ੪੯ ਕਰਿ ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਕਾਜ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਛਪਾਸੀ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੬॥੬੯੧੭॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

੧. ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ, ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।
ਵੇਖ ਕਿ ਇਕ ਆਪਣੇ ਪੋਟੇ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ
ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ - ਕਾਜ ਘਰ ਬਾਹਰ ਸਭ ਕੁਝ ਆਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ, ਆਪ ਸੱਚੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਵੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਹੈ ਕੁਲਯੁਗੀ ਧੀਆਂ
ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਹੀ ਉਮਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਖੂਨ ਵੀਟਕੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੀ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ ਐਥੋਂ ਤਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ
ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਬੈਲ, ਘੋੜਾ, ਖੋਤਾ ਹੋ ਕੇ ਲੇਖੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ, ਪੱਥਰ ਢੋਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ
ਆਕਬਰ ਸਮੇਂ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਜਾਚੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ
ਬਚਨ ਹੈ:- ਚਿਟੇ ਜਿਨ ਕੇ ਕਪੜੇ ਮੈਲੇ ਚਿਤ ਕਠੌਰ ਜੀਉ ॥ ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਉਪਜੈ ਦੂਜੈ ਵਿਆਧੇ ਚੋਰ ਜੀਉ ॥

ਮੂਲ ਨ ਬੁਝਹਿ ਆਪਣਾ ਸੋ ਪਸੁਆ ਸੋ ਢੋਰ ਜੀਉ ॥੩॥ ਨਿਤ ਨਿਤ ਖੁਸੀਆ ਮਨੁ ਕਰੇ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੰਗੀ ਸੁਖ ਜੀਉ ॥
ਕਰਤਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਲਗਹਿ ਦੁਖ ਜੀਉ ॥ਅੰਗ੭੫੧॥੧॥

੨. ਇਸਦੇ ਮਾਝੇ ਸਿੱਟੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੁਰਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ - ਉਥੇ ਹਰ ੧੮ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ੨੮-੩੦ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਗਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ੯੦ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਕੈਸਰ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਭੁਲਕੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਚਰਣ ਦੀ ਅੰਨੀ ਨਕਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਡਿਸਕੋ ਡਾਂਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਾਮ ਵੇਗ ਉਤੇਜਿਤ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਂ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਪਾਨ-ਪਰਾਗ ਸਭਿਅਤਾ, ਗੱਡੀ ਬਦਲੋ, ਫਰਨੀਚਰ ਬਦਲੋ, ਖਾਣਾ ਬਦਲੋ,
ਗਾਣਾ ਬਦਲੋ ਅਤੇ ਬੀ ਰੋਪੀ, ਲਿਵ ਰੋਪੀ ਤੇ ਅਸਲੀਲ ਹਿਪੀਵਾਦ ਨੇ ਜੁਆਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਗੁਮਿਰਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਪੀ ਵਾਦ ਤੇ ਤਿਥੇ
ਵਿਅੰਗ ਕੀਤੇ। ਵੀਚਾਰ:-ਕੀ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਕੁਚਾਲੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ; ਅੱਜ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੱਚਰ ਗਾਣੇ, ੧੮

੧. ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ।
  ੨. ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਉਥੋਂ ਤੁਰਦੀ ਹੋਈ ।
  ੩. ਉਹ ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਨਾਂ ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਗਈ ॥੧੭॥
  ੪. ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਰ ਧਨ ਤੋਂ ਧਨਵਾਨ ਹੋ ਗਈ - ਉਸਦਾ ਧੰਨ ਚੁਰਾ ਕੇ
  ੫. ਇਕ ਅਮਲੀ ਨੇ ਨਾ ਪੀਣ ਖਾਣ ਵਾਲੇ (ਸੋਢੀ) ਨੂੰ ਲੁਟ ਲਿਆ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਸੁਮ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ॥੧੮॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਦਾਂਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੫॥੬੮੦॥ਚਲਦਾ॥
੬. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਚਿਤ੍ਰ ਕੇਤ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
  ੭. ਇਸਦਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਰਥ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ।
  ੮. ਚਿਤ੍ਰਾ ਪੁਰੀ ਨਗਰ ਉਥੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸੀ ।
  ੯. ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਜਾਂ ਦੈਤ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧॥
  ੧੦. ਸ੍ਰੀ ਕਣਿ ਉਤਮ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
  ੧੧. ਸੂਰਜ ਜੇਹੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ।
  ੧੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
  ੧੩. ਨਾਂ ਕੋਈ ਅੰਗੋ ਹੋਈ, ਨਾ ਪਿੰਡੋ ਹੋਵੇਗੀ ॥੨॥
  ੧੪. ਬਾਨੀ ਰਾਇ ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਸੀ ।
  ੧੫. ਜਿਸਦੇ ਮੁਖ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
  ੧੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਰਾਇ, ਬਾਨੀ ਰਾਇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ।
  ੧੭. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਦੇਵ ਜਾਂ ਦੈਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੩॥
  ੧੮. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉਸ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਰਾਏ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ
  ੧੯. ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਉਸ ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ।
  ੨੦. ਇਕ ਗੱਲੀ ਉਸ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਰਾਏ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
  ੨੧. ਉਹ ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਆਈ ॥੪॥
  ੨੨. ਗੁਲਕਾਰ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਕੁਮਾਰੀ ਬੜੀ ਸੁਖੀ ਹੋਈ ।
  ੨੩. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
  ੨੪. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁੰਮਨ ਲਏ ।
  ੨੫. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਨ ਲਏ ॥੫॥
  ੨੬. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇਖ ਆ ਗਏ ।
  ੨੭. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਮੰਨਿਆ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਦੇ ਵਿਚ
  ੨੮. ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਐਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂ ।
  ੨੯. ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਲੰਗੀ ਯਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾ ਦਿਆਂ ॥੬॥
  ੩੦. ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩੧. ਪਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ
  ੩੨. ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਫਾਹੀ ਕੱਢ ਲਈ ।
  ੩੩. ਆਹ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ ਲੋਕ ਬੁਲਾ ਲਏ ਤੇ ਐਉਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ
  ੩੪. ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧ ਰਹੇ ਹਨ ।
  ੩੫. ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਪਵਨ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
  ੩੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਬੀਤ ਗਏ ।
  ੩੭. ਜਗਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ ॥੮॥
  ੩੮. ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੩੯. ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਮਾਜ
  ੪੦. ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗੀ ।
  ੪੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉੱਠਣਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਆਂਗੀ ॥੯॥
  ੪੨. ਇਸ ਕਪਟ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪੩. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਤਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੪੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਜ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
  ੪੬. ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ
  ੪੭. ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੮. ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ।
  ੪੯. ਇਹ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਕਾਰੇ ॥੧੧॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੬॥੬੯੧॥ਚਲਦਾ॥

ਬਾਂ-ਬਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾ ਸਰੂਪਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਂ-ਬਾਂ ਲੋਕਚਰ ਗਾਣੇ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ ਨੌ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਖਲਜਗਨ ਤੇ ਬਿਭਾਜਨ ਵਲ ਨੂੰ ਧੂਹੀ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਸੱਤ ਜੀ ਪ੍ਰਬਚਨ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੀਤਾ ਸੁਣਕੇ ਅਰਜਨ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕਰਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ । ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਡਫਲੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਹਨ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਨਾਨਕ, ਕਬੀਰ ਦੀ ਡਫਲੀ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਦੇਹ ਸਵੇਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ । ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀਤ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ - **ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਬੀਚਾਰੀਐ ਸੰਕਾ ਸੁਨਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥ਅਗਾਂ ੩੪੬॥ (ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ)** - ਭਾਵ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਕੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਅਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਚੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਉਂਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਅਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਕੇ ਇਹ ਉਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਗੀਤਾ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ - **ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ ॥ ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ॥ ਕਾਹੂ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਬਾਛੈ ॥ ਕੇਵਲ ਭਗਤਿ ਕੀਰਤਨ ਸੰਗਿ ਰਾਏ ॥ਅਗਾਂ ੨੭੪॥੧॥੫॥**

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੀਤਾ ਵੀ ਅਧਿਆਤਮ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਤਿਯੁਗ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਫੇਰ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਭੇਦ ਹੈ । ਗੀਤਾ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੁਰਸ਼ ਲਿੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੋ ਐਨਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ - ਜੋ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । **ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ॥ਅਗਾਂ ੨੫੦॥੧॥੫॥** ਅੱਗੋਂ ਸੱਤ ਆਸਾ ਰਾਮ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਸੰਗ ਗਿਆਨ ਸੁਵੇਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੈਠਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਸਤ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਆਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਨਿਕੰਮੇ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਭਗਵਾਨ ਭਲਾ ਅਜਿਹੇ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਸੁਣੇਗਾ ? ਉਹਨਾ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਉਣਾ ਮਿਹਨਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚ ਸਵਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਯਤਨ ਧਰਮ ਹੈ । ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਘਟਾਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਧਿਆਤਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਵਧਣਗੀਆਂ । ਸਰੀਰਕ ਗਿਆਨ ਨਫਰਤ ਤੇ ਕਲਾਹ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮ ਸਦੇ ਭਾਵ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸਰੀਰਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅੰਨੀ ਦੋੜ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਗੁਆਚਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਬਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪਹਿਚਾਣ ਧਖਸ਼ਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਕਹੀ ਕਿ ਕਿ ਆਤਮ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਜੋ ਕਦੇ ਅਧੁਨਿਕ ਗਿਆਨ ਬੰਦਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਸ਼ਾਲ ਵਾਂਗੂ ਵਿਨਾਸਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਅਤੇ ਜਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦਰ ਤੁਲ ਹਨ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਜੀਆ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥ ਉਹ ਖਤਰਨਾਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਲੇਖ-ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਬੀਰਕੇਤੁ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੨ਬੀਰ ਪੁਰੀ ਤਿਹੋਂ ਨਗਰ ਕਹਿਜੈ ॥
^੩ਸ੍ਰੀ ਦਿਨ ਦੀਪਕ ਦੇ ਤਿਹੋਂ ਰਾਨੀ ॥ ^੪ਸੁੰਦਰਿ ਭਵਨ ਚਤੁਰ ਦਸ ਜਾਨੀ ॥੧॥
^੫ਰਾਇ ਗੁਮਾਨੀ ਤਹੋਂ ਇਕ ਛੱਤੀ ॥ ^੬ਸੁਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਧਰਤੀ ॥ ^੭ਇਕ
ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਚਤੁਰਾ ਮਹਾਂ ॥ ^੮ਜਿਹ ਸਮ ਉਪਜਾ ਕੋਈ ਨ ਕਹਾਂ ॥੨॥ ^੯ਰਾਜ
ਤਰੁਨਿ ਜਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ^{੧੦}ਇਹੈ ਚੰਚਲਾ ਚਿਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥ ^{੧੧}ਕਹੋ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਵਨ ਸੋ ਕੀਜੈ ॥ ^{੧੨}ਜਿਹੋਂ ਬਿਧਿ ਪਿਯ ਸੋ ਭੋਗ ਕਰੀਜੈ ॥੩॥
^{੧੩}ਬੀਰਮਤੀ ਇਕ ਸਕੀ ਸੁਮਾਨੀ ॥ ^{੧੪}ਕਾਨਿ ਲਾਗਿ ਭਾਖਯੋ ਤਿਹੋਂ ਰਾਨੀ ॥
^{੧੫}ਰਾਇ ਗੁਮਾਨੀ ਕੋ ਲੈ ਆਇ ॥ ^{੧੬}ਜਿਹੋਂ ਤਿਹੋਂ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ
ਮਿਲਾਇ ॥੪॥ ^{੧੭}ਸਖੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸਭ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੧੮}ਜਿਹੋਂ ਰਾਨੀ ਕਹਿ
ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ^{੧੯}ਜਿਹੋਂ ਤਿਹੋਂ ਬਿਧਿ ਤਾਕਹੋਂ ਉਰਝਾਈ ॥ ^{੨੦}ਆਨਿ ਕੁਅਰਿ
ਕੋ ਦਖੋ ਮਿਲਾਈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਿਹੋਂ ਸਾਥ ਬਿਹਾਰੀ ॥ ^{੨੨}ਭੋਗ ਕਰਤੁ
ਬੀਤੀ ਨਿਸੁ ਸਾਰੀ ॥ ^{੨੩}ਤਬ ਲਗਿ ਆਇ ਗਯੋ ਤਹੋਂ ਰਾਜਾ ॥ ^{੨੪}ਇਹੋਂ
ਬਿਧਿ ਚਰਿਤ ਚੰਚਲਾ ਸਾਜਾ ॥੬॥ ^{੨੫}ਤੀਛਨ ਖੜਗ ਹਾਥ ਮਹਿ ਲਿਖੋ ॥
^{੨੬}ਲੈ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਕੇ ਸਿਰ ਮਹਿ ਦਿਖੋ ॥ ^{੨੭}ਟੂਕ ਟੂਕ ਕਰਿ ਤਾ ਕੇ ਅੰਗਾ ॥
^{੨੮}ਬਚਨ ਕਹਾ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸੰਗਾ ॥੭॥ ^{੨੯}ਚਲੋ ਭੂਪ ਇਕ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਉ ॥
^{੩੦}ਗੋਸ ਮਰਾਤਿਬ ਤੁਮੈਂ ਲਖਾਉ ॥ ^{੩੧}ਰਾਇ ਚਰਿਤ ਕਛਹੂੰ ਨ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥
^{੩੨}ਮਿਤ੍ਰਕ ਪਰਾ ਤਿਹੋਂ ਮਿਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥੮॥ ^{੩੩}ਤਾ ਕੋ ਗੋਸ ਕੁਤੁਬ ਕਰਿ
ਜਾਨਾ ॥ ^{੩੪}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਮੂੜ ਪਛਾਨਾ ॥ ^{੩੫}ਤੁਸਤ ਹਾਥ ਤਾ ਕੋ ਨ
ਲਗਾਯੋ ॥ ^{੩੬}ਪੀਰ ਪਛਾਨਿ ਜਾਰ ਫਿਰ ਆਯੋ ॥੯॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੩੭}ਪ੍ਰਥਮ
ਭੋਗ ਤਾ ਸੋ ਕਿਯਾ ਬਹੁਰੋਂ ਦਿਯਾ ਸੰਘਾਰਿ ॥ ^{੩੮}ਮੂੜ ਭੂਪ ਇਹ ਛਲ ਛਲਾ
ਸਕਾ ਨ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਸਤਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮॥੬੯੨॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੯}ਮਾਰਵਾਰ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੪੦}ਚੰਦ੍ਰਸੈਨ ਤਿਹੋਂ ਨਾਮ ਕਹਿਜੈ ॥
^{੪੧}ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਮੋਹਨ ਦੇ ਤਿਹੋਂ ਨਾਰਿ ॥ ^{੪੨}ਘੜੀ ਆਪੁ ਜਨੁ ਬ੍ਰਹਮ
ਸੁਨਾਰ ॥੧॥ ^{੪੩}ਚੰਦਵਤੀ ਇਹੋਂ ਪੁਰੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੪੪}ਨਾਗ ਲੋਕ ਜਾ ਕੋ
ਲਖਿ ਲਾਜੈ ॥ ^{੪੫}ਹੈਡ ਪਰੀ ਇਕ ਦਿਨ ਤਿਨ ਮਾਂਹ ॥ ^{੪੬}ਬਚਨ ਕਹਾ
ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਨਰ ਨਾਂਹ ॥੨॥ ^{੪੭}ਐਸੀ ਕਵਨ ਜਗਤ ਮੈਂ ਨਾਰੀ ॥ ^{੪੮}ਕਾਨ
ਨ ਸੁਨੀ ਨ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ^{੪੯}ਪਤਿਹਿ ਢੋਲ ਕੀ ਢਮਕ ਸੁਨਾਵੈ ॥
^{੫੦}ਬਹੁਰਿ ਜਾਰ ਸੋ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥੩॥ ^{੫੧}ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਬੀਤਤ

i. ਗੋਸ ਕੁਤੁਬ : ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਦਰਜਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਸ ਫਕੀਰ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਵੱਖਰੇ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਗੋਸ ਪੀਰ ਦਾ ਕੋਤਕ ਹੀ ਸਮਝਿਆ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਵੱਲ ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ (ਮੰਦੇ ਕੰਮੀ ਨਾਨਕਾ ਜਦ ਕਦ ਮੰਦਾ ਹੋਇ) ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਦਰੀ ਭਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ (ਰਾਇ ਗੁਮਾਨੀ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗੇ ਕੇ ਪਰਾਏ ਘਰ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆਇਆ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਲ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਦਿ ਗ੍ਰਿਹਤੀ ਗੁਰਸਿਖ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਨੇ ਇਕ ਬੜੀ ਮਾਅਰਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਦੇ ਚੇਰੇ ਦੇ ਜੇਵਰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲਛਮਣ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਵੱਲ ਵੀ ਨੇੜ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਰ ਤੇ ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਗੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗੰਦ ਘੋਲ-ਘੋਲ ਕੇ ਕੋੜਾ ਜਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਭੂਠ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਟੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਉ, ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨੇੜਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਵੇਖੋ ਜੇਸਾ ਕਿ :—

ੴ—ਮਿਥਿਆ ਨਾਹੀ ਰਸਨਾ ਪਰਸ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦਸਰ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇੜ ॥ਅੰਗ੨੭੪॥ਮ:੫॥

ਅ—ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣ ਜਾਹਿ ਸੋਈ ਤਾ ਲਜੀਅਹਿ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹਿਰਹਿ ਪਰ ਦਰਬ ਛਿਦ੍ਰ ਕਤ ਢਾਕੀਈ ॥ਅੰਗ੧੩੬੨॥ਮ:੫॥ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਤੇ ਲਜਿਆਵਾਨ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਏ ਧਨ ਦੇ ਪਰਾਏ ਤਨ (ਰੂਪ) ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਗ ਕਿਵੇਂ ਢਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਮਾ ਦੇ ਕੜਛੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:—ਲੈ ਵਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਹਹਿ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥ ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥ ਸੰਨੀ ਦੇਨ੍ਹਿ ਵਿਖੀਐ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੋ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥ ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥੨੭॥ਅੰਗ੧੩੬੫॥ਮ:੫॥

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਬੀਰ ਕੇਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੨. ਤੇ ਬੀਰ ਪੁਰੀ ਉਸ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੩. "ਸ੍ਰੀ ਦਿਨ ਦੀਪਕ ਦੇਵੀ" ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸਨੂੰ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੫. ਗੁਮਾਨੀ ਰਾਏ ਉਥੇ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੀ । ਜੋ
੬. ਸੁਰਮਾ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੭. ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਦੂਜੇ ਮਹਾਨ ਚਤ੍ਰ ਵੀ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਜੰਮਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥੨॥
੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ।
੧੦. ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੧੧. ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਢੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ
੧੨. ਇਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ ॥੩॥
੧੩. ਬੀਰ ਮਤੀ ਇਕ ਸਮਝਦਾਰ ਗੋਲੀ ਸੀ ।
੧੪. ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ
੧੫. ਰਾਇ ਗੁਮਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆ ।
੧੬. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦੇਹ ॥੪॥
੧੭. ਗੋਲੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ।
੧੮. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ ।
੧੯. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ।
੨੦. ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ॥੫॥
੨੧. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
੨੨. ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ।
੨੩. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਬੀਰਕੇਤ ਆ ਗਿਆ ।
੨੪. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੰਗ ਬਣਾਇਆ ॥੬॥
੨੫. ਤਿਖੀ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਈ ।
੨੬. ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ।
੨੭. ਉਸ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
੨੮. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ - ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ॥੭॥
੨੯. ਆ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕੌਤਕ ਵਿਖਾਵਾਂ ।
੩੦. ਗੋਸ਼ ਦਾ ਕਰਤਵ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ।
੩੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੁਝ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ।

੩੨. ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ ॥੮॥
੩੩. ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ (ਗੋਸ਼ ਕੁਤਬ) ਕਰਕੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
੩੪. ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾ ਸਮਝੀ ।
੩੫. ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ।
੩੬. ਪੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸਦੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਇਆ ॥੯॥
੩੭. ਵਜੀਰ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੇਖ
- ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ
- ਕੀਤੇ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੮. ਮੂਰਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਧੌਖੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ
- ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
- ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ
- ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੭॥੬੬੨੮॥ਚਲਦਾ॥

੩੯. ਚੌਪਈ ॥ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੪੦. ਰਾਜੇ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰ ਸੈਨ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੪੧. ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਮੋਹਨ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ - ਜੋ ਇਉਂ
੪੨. ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨਾਰੇ ਆਪ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ
- ਹੈ ॥੧॥
੪੩. ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੪੪. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਲੱਜਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੪੫. ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁਗਲੀ ਬਹਿਸ ਹੋ
- ਗਈ ॥੨॥
- ੪੬.
੪੭. ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ?
੪੮. ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਵੇਖੀ ਹੈ ।
੪੯. ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਢੋਲ
- ਦੀ ਢਮਕਾਹਟ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ ।
੫੦. ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ॥੩॥
੫੧. ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ
- ਜਦੋਂ.....

✠ ਇਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਜਾਣਕੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਜਮ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਤਿਲ ਪੀੜ ਕੇ ਘਾਟੀ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਈ । ਪਰ ਇਸ ਇਵਜਾਨੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਿਨ ਦੀਪਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੇ ਸੀ ਜੋ ਦੋਹਰੇ ਪਾਪ ਦੀ ਭਾਗਣ ਹੈ । ਇਹ ਧਰਮ ਰਾਜ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਿੱਠੇ ਕਹਿਕੇ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਅੰਤ ਕੌੜਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

✠ ਤੋਂ ਬਰਖਲਾਫ਼ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਲਮ ਦੀ ਨੌਕ ਤੇਜ਼ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ । ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਖ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਹਾਯਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤਾਵਾਂ ਤੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਅਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹਕ ਗਿਆਨ ਤੇ, ਧਾਰਮਿਕ - ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਥਵਾ ਨੈਤਿਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਗਰ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਠ ਬੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਸਭ ਰਸਮੀ ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਭੋਗਿਆਂ ਦਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਪੈਸਾ ਖਿੱਚਣ ਵੱਲ ਰੁਜ਼ੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ । ਮਾਇਆ ਦਿਓ ਪਾਠ ਬਣਿਆਂ ਬਣਾਇਆ ਲਉ, ਅਵਲ ਤਾਂ ਪਾਠ ਰਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਣਦਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਪਾਠੀ ਆਲੇ ਕੋਝੀ ਛਿਕੇ ਕਉਝੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ੭੦ ਸਫੇ ਦੀ ਸਪੀਡ ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਉੱਘਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੁਣਦਾ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਦਾ ਉਨੀਂਦਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਤੀਰਥ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਂ-ਫਲਾਂ ਤੀਰਥ ਕਰੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਪਾਠ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ । ਜਦ ਕਿ ਨਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਨਾ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆ, ਨਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਝਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੁਰਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕੀਤੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ । ਜਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਗੋਗੇਰਾ ਬਰਾਂਚ ਤੋਂ ਚੱਕ ੩ ਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸ੍ਰ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਟਾਊਟ ਸੀ । ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ - ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਟਾਊਟਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਦੁੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਗਿਆ ਕਈ ਤਾਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸ੍ਰ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਰਾ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਸੁਣ ਲਵੇ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਆਹ ਤੀਜਾ ਪਾਠ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ । ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਸ੍ਰ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਲੁਕੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਘੁਲਾਟੇ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪਾਠ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਇਵਜਾਨੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ । ਪਰ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ । ਜੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਬਿੰਡਤਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇੱਛਾ ਉਪਜਦੀ ਪਰ ਉਥੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਨੋਭਾਵਨੀ ਇੱਛਾ ਗਿ੍ਹਸਤ ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਸੀ । ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਹੀ ਪਾਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । —ਗੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹਾਯਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਚਨ ਦੇ ਅੰਗ ੩੨੮ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਸਰਵੋਪਰਾਧ - ਲੇਖਕ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਗੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਪਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ ਜਿਤਨੀ ਅਸੀਂ ਦਿਗਧ ਹੈ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਤਨੀ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰਣ ਹੈ । ਅਠਾਰਵੀਂ ਅਤੇ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਰਮਤਾ ਵਧਣ ਲੱਗੀ । ਆਉ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਏ- ਇਹ ਕਿ ੧੮ਵੀਂ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਰਨ ਮਹੱਤਤਾ ਸੀ ੧੬੬੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾਤੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਜਿਸ

ਜਬ ਭਏ ॥ ^੧ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਬਚ ਸਿਮਰਨ ਹੂੰ ਗਏ ॥ ^੨ਅਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਿ
ਪਤਿਹਿ ਦਿਖਾਉਂ ॥ ^੩ਭਜੋ ਜਾਰ ਅਰ ਢੋਲ ਬਜਾਉਂ ॥੪॥ ^੪ਤਬ ਤੇ ਇਹੈ
ਟੇਵ ਤਿਨ ਡਾਰੀ ॥ ^੫ਅੰਰਨ ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਉਚਾਰੀ ॥ ^੬ਮੈਂ ਧਰਿ ਸੀਸ
ਪਾਨਿ ਕੋ ਸਾਜਾ ॥ ^੭ਭਰਿ ਲਜੈਹੋ ਜਲ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥੫॥ ^੮ਬਚਨ
ਸੁਨਤ ਰਾਜਾ ਹਰਖਾਨੇ ॥ ^੯ਤਾ ਕੋ ਅਤਿ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਜਾਨੇ ॥ ^{੧੦}ਨਿਜੁ ਸਿਰ
ਕੈ ਰਾਨੀ ਘਟ ਲਜਾਵੈ ॥ ^{੧੧}ਆਨਿ ਪਾਨਿ ਪੁਨਿ ਮੁਝੈ ਪਿਲਾਵੈ ॥੬॥ ^{੧੨}ਇਕ
ਦਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਯ ਸੋਤ ਜਗਾਈ ॥ ^{੧੩}ਲੈ ਘਟ ਕੋ ਕਰ ਚਲੀ ਬਨਾਈ ॥
^{੧੪}ਜਬ ਤੁਮ ਢੋਲ ਢਮਕ ਸੁਨਿ ਲੀਜੋ ॥ ^{੧੫}ਤਬ ਇਮਿ ਕਾਜ ਰਾਜ ਤੁਮ
ਕੀਜੋ ॥੭॥ ^{੧੬}ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਯੋ ਸਬ ਢੋਲ ਬਜਾਯੋ ॥ ^{੧੭}ਜਨਿਯਹੁ ਰਾਨੀ ਡੋਲ
ਧਸਾਯੋ ॥ ^{੧੮}ਦੁਤਿਯ ਢਮਾਕ ਸੁਨੋ ਜਬ ਗਾਢਾ ॥ ^{੧੯}ਜਨਿਯਹੁ ਤਰੁਨਿ ਕੂਪ
ਤੇ ਕਾਢਾ ॥੮॥ ^{੨੦}ਤਹਿਕ ਲਹੋਰੀ ਰਾਇ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੨੧}ਜਾ ਸੰਗ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ
ਹੇਤੁ ਕਹਿਜੈ ॥ ^{੨੨}ਲਯੋ ਤਿਸੀ ਕੋ ਤੁਰਤੁ ਮੰਗਾਇ ॥ ^{੨੩}ਭੋਗ ਕਿਯਾ ਅਤਿ
ਰੁਚਿ ਉਪਜਾਇ ॥੯॥ ^{੨੪}ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਰ ਜਬ ਧਕਾ ਲਗਾਯੋ ॥ ^{੨੫}ਤਬ ਰਾਨੀ
ਲੈ ਢੋਲ ਬਜਾਯੋ ॥ ^{੨੬}ਜਬ ਤਿਹੋ ਲਿੰਗ ਸੁ ਭਗ ਤੇ ਕਾਢਾ ॥ ^{੨੭}ਤ੍ਰਿਯ
ਦਿਯ ਢੋਲ ਢਮਾਕਾ ਗਾਢਾ ॥੧੦॥ ^{੨੮}ਤਬ ਰਾਜੈ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥
^{੨੯}ਡੋਰਿ ਕੂਪ ਤੇ ਨਾਰਿ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ^{੩੦}ਤਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਭੋਗ ਜਾਰ ਸੋ ਕੀਨਾ ॥
^{੩੧}ਰਾਜਾ ਸੁਨਤ ਦਮਾਯੋ ਦੀਨਾ ॥੧੧॥ ^{੩੨}ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਰ ਸੋ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥
^{੩੩}ਬਹੁਰੋ ਢੋਲ ਢਮਾਕ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ^{੩੪}ਭੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਛਹੂੰ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੩੫}ਕਹਾ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਯਾ ਇਨ ਨਾਰੀਂ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੋ ਅਠਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੮॥੬੯੩੯॥ ਅਠ੍ਹੰਜੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੬}ਸਿੰਘ ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਭੂਪ ਇਕ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ॥ ^{੩੭}ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ਵਤੀ
ਨਗਰ ਜਾ ਕੋ ਘਰ ॥ ^{੩੮}ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਮੋਕਲ ਦੇ ਤਿਹੋ ਨਾਰੀ ॥ ^{੩੯}ਬਿਧਿ
ਸੁਨਾਰ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥੧॥ ^{੪੦}ਦੇਹ ਕੁਰੂਪ ਭੂਪ ਕੋ ਭਾਰਾ ॥ ^{੪੧}ਨਿਜੁ
ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਨ ਰਾਖਤ ਪਖਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਜੋਗਿਯਨ ਬੁਲਾਵੈ ॥
^{੪੩}ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਚਹੈ ਕਿ ਆਵੈ ॥੨॥ ^{੪੪}ਯਾ ਤੇ ਨਾਰਿ ਅਧਿਕ ਰਿਸਿ ਠਾਨੀ ॥
^{੪੫}ਸੁਨਤ ਜੋਗਿਯਨ ਕੀ ਅਸਿ ਬਾਨੀ ॥ ^{੪੬}ਐਸਾ ਕਛੁ ਉਪਾਇ ਬਨਾਉਂ ॥
^{੪੭}ਭੂਪਤਿ ਸਹਿਤ ਆਜੁ ਇਨ ਘਾਉਂ ॥੩॥ ^{੪੮}ਦੇਉਂ ਆਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਰਾਜਾ ॥
^{੪੯}ਜੋਗੀ ਹਨੋ ਭੂਪ ਜੁਤ ਆਜਾ ॥ ^{੫੦}ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਹਿ ਇਨ ਮਾਰਿ ਦਿਖਾਉਂ ॥
^{੫੧}ਮਿਤ੍ਰ ਸੀਸ ਪਰ ਛੱਤ੍ਰ ਫਿਰਉਂ ॥੪॥ ^{੫੨}ਜਬ ਰਾਜਾ

1. ਦੁਨੀਆਂ ਭਰੀ ਹੈ ਨਾਲ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦੇ ਝੂਠ ਜੂਠ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਚਿਆ ਏ। ਧੋਇ ਧਾਇਕੇ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹਰਾਮ ਦਾ ਪਚਿਆਏ। ਇਹ ਕੋਈ ਜਿੰਤ ਨਹੀਂ

ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ੨੦੦ ਸਾਲ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਵਾਂ ਪੋਸ਼ ਅਸ਼ਰਧਕ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਗਏ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬੇ ਖਬਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੂਜਾ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਡਟਦੇ ਗਏ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਪੈਰ ਕਿਰ ਕਿਰੇ ਦਿਤੇ। ਕੀ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਭ ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਅਕਲ ਨਾ ਡੁਗੀ, ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਹਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ 200 ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਕਿਤਨੀ ਅਫਸੋਸ ਜਨਕ ਹੈ ਇਹ ਕਹਾਣੀ। ਅੱਗੇ ਆਪਦਾ ਹੀ ਇਹ ਲੇਖ ਵਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਰੂਚੀ ਬੌਧਕਤਾ - ਪੌਰਾਣਿਕ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਉਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਬਿਰਧੀ ਕਰੇਗਾ - ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਬਣੀ ਫੋਟੋ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤਦ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ, ਜਿਸਨੇ ਗਲਤੀ ਵੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਨੇ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਾਇ ਕੀ ਸੋਚਣਾ ਹੋਇਆ ?

੧. ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕਿ -
੨. ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂ।
੩. ਨਾਲੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਨਾਲੇ ਢੋਲ ਵਜਾਵਾਂ॥੪॥
੪. ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ
੫. ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਧੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਰਗਰ ਆਪ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ -
੬. ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਗਾਰਗਰ ਧਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਵਾਸਤੇ
੭. ਆਪ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗੀ॥੫॥
੮. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ
੯. ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸਤਰੀ ਬੜੀ ਪਤੀਬਰਤਾ ਹੈ।
੧੦. ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਪ ਸਿਰ ਤੇ ਘੜਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।
੧੧. ਤੇ ਆਪ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਐਸਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ॥੬॥
੧੨. ਇਕ ਦਿਨ ਪਤੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਸੁੱਤੀ ਜਗਾਈ।
੧੩. ਤਾਂ ਉਹ ਘੜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ।
੧੪. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਢੋਲ ਦਾ ਖੜਕਾ ਸੁਣੇਂ।
੧੫. ਤਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ॥੭॥
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁਣੇ ਕਿ ਮੈਂ ਢੋਲ ਵਜਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਣ ਲੈਣਾ।
੧੭. ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਢੋਲ ਵਜਾਇਆ ਹੈ।
੧੮. ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਢੋਲ ਵੱਜਦਾ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਸਮਝੀ ਕਿ ਮੈਂ
੧੯. ਭੋਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ॥੮॥
੨੦. ਉਥੇ ਇਕ ਲਹੌਰੀ ਰਾਇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
੨੧. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
੨੨. ਉਸਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਮੰਗਾ ਲਿਆ।
੨੩. ਉਥੇ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਖੁਲ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਲਿਆ॥੯॥
੨੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਾਰ ਨੇ ਦਬਾ ਪਾਇਆ।
੨੫. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ।

੨੬. ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਠਿਆ ਸਮੁੰਹਕ ਭੱਗ ਕਰਕੇ।
  ੨੭. ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਢੋਲ ਦੇ ਉਪਰ ਡੱਗਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ॥੧੦॥
  ੨੮. ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ।
  ੨੯. ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਡੋਲ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ
  ੩੦. ਪਤਾ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
  ੩੧. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਕੇ ਢੋਲ ਤੇ ਡੱਗਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ॥੧੧॥
  ੩੨. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਕਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਯਾਰ ਨਾਲ ਰਮੀ।
  ੩੩. ਫੇਰ ਢੋਲ ਦੇ ਡੱਗਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।
  ੩੪. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਕਰਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ
  ੩੫. ਵੇਖ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ॥੧੨॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਸੀਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ॥੩੮੮॥੬੬੪੦॥ਚਲਦਾ॥

੩੬. ਚੌਪਈ॥ ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ।
੩੭. ਨਿਪੁ ਬਰ ਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਸੀ।
੩੮. ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਮੋਕਲ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ।
੩੯. ਜਾਣੋ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨਾਰ ਨੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲੀ ਹੈ॥੧॥
੪੦. ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਸ਼ਹਣੀ ਸੀ।
੪੧. ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦਾ।
੪੨. ਰਾਤ ਦਿਨ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ।
੪੩. ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਚਾਹ ਲਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਆ ਜਾਣ॥੨॥
੪੪. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ।
੪੫. ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ।
੪੬. ਕਿ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂ।
੪੭. ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂ॥੩॥
੪੮. ਅਤੇ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂ।
੪੯. ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਅਜੇ
੫੦. ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂ
੫੧. ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਛੱਤ੍ਰ ਝੁਲਾ ਦਿਆਂ॥੪॥
੫੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆਇਆ।

ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੜਿਆ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪੜਾਏਗਾ? ਅੱਗੋਂ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ - ਉਤਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਵਾਗੀ ਆਈ ਕਿ ਆਈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭੂਪ ਪੂਰਬ ਪੈਪਸੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਗੁਰੂ ਧਾਮਾ ਅਤੇ ਭੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ, "ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ" ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮਦਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮੰਚ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂਮੰਚ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ) ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਹਰ ਸੰਗਰਾਧ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਤਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਖਤ ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਹਰਿਮੰਦਰ (ਪਟਨਾ) ਅਤੇ ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਹੈਦਰਾਬਾਦ) ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ "ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ" ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਉਚ ਸਥਾਨਾ ਤੇ ਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਨਘੜਤ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਭੋਜਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਮੰਗਾਈ ਸੀ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਭੂਕਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ੩ ਫੁੱਟੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਡਰੈਸ ਪੂਰਨ ਗੁਸਿੱਖੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਿਮਰਨਾ ਘੜੀ ਦੀ ਸੂਈ ਵਾਂਗ ਇਕ ਟਕ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਪੈਂਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਕਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੩੦ ਦੇ ੧੨ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਮੁਕਾਲਤੇ ਦੀ ਰਟ ਲਾਈ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ? ਇਸ ਮੁਕਾਲਤੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਛੱਡੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਲਈ ਅਕੱਠ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਕੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਾਮ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਲਿਖਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜਦਕਿ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ, ਅਲੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਟਕਰਾ ਸਕਦੇ ਤੁਕ ਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਇਕ ਕਵੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਕਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਬਹਾਉ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ੧੨ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਕਿਵੇਂ ਇਕੋ ਰੇਲ ਪਟੜੀ ਤੇ ਰੁੜਨਾ ਨਿਧ ਰਾਏ। ਵਿਵੇਚਨ ਦੇ ਪੰ: ੩੩੧ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਦੇਸੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਜ ਮੁਹੁ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵੱਲ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਏ। ਡਾ: ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਨ ੧੯੫੫ ਈ: ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਰਿਵੀਊ ਦੇ ਕੁਝ ਹੁ ਅੰਕ (ਅਪ੍ਰੈਲ, ਮਈ, ਜੂਨ, ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ) ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਮਕ ਪਾਠਾਵਾਹੀ ਨਿਬੰਧ ਛਪਿਆ। ਜਿਸ ਨਿਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਚਾ ਕਰਤੂਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਚਿਆ ਜਿੱਧੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਿਤਵ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਨ ੧੯੫੫ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਤਿਤਵ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਨ ੧੯੫੮ ਈ: ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਾਲ ਆਸ਼ਟਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਵਿਤਾ (the Poetry of the Dasam Granth) ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ

ਨਿਸੁ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥ ^੧ਬਹੁਰਿ ਜੋਗਿਯਨ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥ ^੨ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ
ਨਾਰਿ ਫਾਂਸ ਗਰ ਡਾਰਿ ॥ ^੩ਭੂਪ ਸਹਿਤ ਸਭ ਦਏ ਸੰਘਾਰ ॥੫॥ ^੪ਭੂਪਤਿ
ਮਾਰਿ ਖਾਟ ਤਰ ਪਾਯੋ ॥ ^੫ਦੁਹੂੰ ਅਤੀਤਨ ਤਰੇ ਡਸਾਯੋ ॥ ^੬ਸੰਘਾਸਨ
ਪਰ ਮਿਤ੍ਰਹਿ ਰਾਖਾ ॥ ^੭ਬੋਲਿ ਪਰਜਾ ਸਭ ਸੋ ਇਮਿ ਭਾਖਾ ॥੬॥ ^੮ਜਬ
ਰਾਜਾ ਨਿਸੁ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਆਯੋ ॥ ^੯ਦੁਹੂੰ ਜੋਗਿਯਨ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ^{੧੦}ਅਤਭੁਤ
ਨਾਗ ਤਹਾਂ ਇਕ ਨਿਕਸਾ ॥ ^{੧੧}ਰਾਵਲ ਹੋਰਿ ਤਵਨ ਕੋ ਬਿਗਸਾ ॥੭॥
^{੧੨}ਸਾਂਪਹਿ ਮਾਰਿ ਤਬੈ ਤਿਨ ਲਿਯੋ ॥ ^{੧੩}ਫਰੂਆ ਬੀਚ ਡਾਰਿ ਕਰਿ ਦਿਯੋ ॥
^{੧੪}ਘੋਟਿ ਭਾਂਗ ਜਿਮਿ ਦੁਹੂੰਅਨ ਪੀਯੋ ॥ ^{੧੫}ਅਤਿ ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ ਕਹੋ
ਕੀਯੋ ॥੮॥ ^{੧੬}ਤਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕ ਫੂਲਿ ਜਬ ਗਏ ॥ ^{੧੭}ਕੁੰਜਰ ਸੋ ਧਾਰਤ ਬਪੁ
ਭਏ ॥ ^{੧੮}ਦੈ ਘਟਿਕਾ ਬੀਤੀ ਤਬ ਫੂਟੇ ॥ ^{੧੯}ਆਵਨ ਜਾਨ ਜਗਤ ਤੇ
ਛੂਟੇ ॥੯॥ ^{੨੦}ਬਰਖ ਬਾਰਹਨ ਕੇ ਹੂੰ ਗਏ ॥ ^{੨੧}ਤਮਾਗਤ ਦੇਹ ਪੁਰਾਤਨ
ਭਏ ॥ ^{੨੨}ਸੂਰਗ ਲੋਗ ਕਹੋ ਕਿਯਾ ਪਮਾਨ ॥ ^{੨੩}ਤਮਾਗਿ ਆਪੁਨੀ ਦੇਹ
ਪੁਰਾਨਿ ॥੧੦॥ ^{੨੪}ਭੂਪ ਨਿਰਖਿ ਚਕ੍ਰਿਤ ਚਿਤ ਰਹਾ ॥ ^{੨੫}ਮੁਹਿ ਸੇਤੀ ਐਸੀ
ਬਿਧਿ ਕਹਾ ॥ ^{੨੬}ਹਮ ਤੁਮ ਆਵ ਸਾਂਪ ਦੋਊ ਖਾਂਹਿ ॥ ^{੨੭}ਦੇਹ ਧਰੇਂ ਸੂਰ
ਪੁਰ ਕੋ ਜਾਂਹਿ ॥੧੧॥ ^{੨੮}ਯੋ ਕਹਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਂਪ ਚਬਾਯੋ ॥ ^{੨੯}ਮੈ ਡਰਤੇ
ਨਹਿ ਤਾਹਿ ਹਟਾਯੋ ॥ ^{੩੦}ਬੋਰਾ ਭਖਯੋ ਉਡਾ ਨਹਿ ਗਯੋ ॥ ^{੩੧}ਤਾਂ ਤੇ ਤਨ
ਸੁੰਦਰ ਇਹ ਭਯੋ ॥੧੨॥ ^{੩੨}ਦੇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਤਮਾਗਨ ਕਰੀ ॥ ^{੩੩}ਅੰਧ
ਬਲ ਨੰਤਨ ਤਨ ਧਰੀ ॥ ^{੩੪}ਦੇਹ ਭੂਪ ਕੀ ਠੌਰ ਜਰਾਵਹੁ ॥ ^{੩੫}ਯਾ ਕੇ ਸਿਰ
ਪਰ ਛੱਤ੍ਰ ਫਿਰਾਵਹੁ ॥੧੩॥ ^{੩੬}ਇਹ ਛਲ ਸਾਥ ਜੋਗਿਯਨ ਘਾਯੋ ॥ ^{੩੭}ਭੂਪਤਿ
ਕੋ ਸੂਰ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥ ^{੩੮}ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਲੋਭਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ^{੩੯}ਦੇਸ ਮਿਤ੍ਰ
ਕੀ ਫੇਰਿ ਦੁਹਾਈ ॥੧੪॥ ^{੪੦}ਭੇਵ ਪ੍ਰਜਾ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ^{੪੧}ਕਿਹੋ
ਬਿਧਿ ਹਨਾ ਹਮਾਰਾ ਰਾਨਾ ॥ ^{੪੨}ਕਿਹੋ ਛਲ ਸੋ ਜੁਗਿਯਨ ਕੋ ਘਾਯੋ ॥
^{੪੩}ਮਿਤ੍ਰ ਸੀਸ ਪਰ ਛੱਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯੋ ॥੧੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੪}ਗਰਬੀ ਰਾਇ ਸੁ
ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਦਿਯਾ ਆਪਨਾ ਰਾਜ ॥ ^{੪੫}ਜੋਗਨ ਜੁਤ ਰਾਜਾ ਹਨਾ ਕਿਯਾ ਆਪਨਾ
ਕਾਜ ॥੧੬॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਨਵਾਸੀ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤੁ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੮੯॥੬੯੫॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੬}ਭੂਪ ਸੁਬਾਹੁ ਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਾ ॥ ^{੪੭}ਰੂਪਵਾਨ ਸੁੰਦਰਿ ਬਹੁ ਗੁਨਾ ॥
^{੪੮}ਸ੍ਰੀ ਸੁਬਾਹੁ ਪੁਰ ਤਾ ਕੋ ਸੋਹੈ ॥ ^{੪੯}ਜਿਹ ਸਮ ਅੰਰ ਨਗਰ ਨਹਿ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥
^{੫੦}ਸ੍ਰੀ ਮਕਰਧੁਜ ਦੇ ਤਿਹੋ ਰਾਨੀ ॥ ^{੫੧}ਸੁੰਦਰਿ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੋ ਜਾਨੀ ॥ ^{੫੨}ਤਿਹ ਸਮਾਨ

੧. ਇਹ ਇਕ ਉਹ ਪੰਥਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਕਰੂਪ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੜ ਲਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਹ ਵੀ ਅਤੀ ਭਾਰੀ ਸੀ । ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਅਜੋਕ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਤਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਸੀ - ਤੀਜੀ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਇਕ ਅਸਹਿ ਵਦਾਣ ਦੀ ਸੱਟ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਵੀ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ ਕਰਨੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸਤਰੀ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਾਗਣੀ ਛੱਟਕ - ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ —

ਦੋਹਾਗਣੀ ਪਿਰ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਹੀ ਕਿਆ ਕਰਿ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਸਦਾ ਜਲਦੀਆ ਫਿਰਹਿ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਨ ਭਤਾਰੁ ॥੫॥ਅੰਗ੪੩੦॥ਮ:੩॥

ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਫਰਜਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਖਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੁਖ ਤੋਂ ਸਭਕੇ ਰਾਣੀ ਮੋਲਕ ਨੂੰ ਉਹ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣ ਪਿਆ ਜੋ ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੂਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ । ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅੰਰ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

੧. ਤੇ ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ।
੨. ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਗਲ ਵਿਚ ਵਾਂਸੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ।
੩. ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੫॥
੪. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਲੰਘ ਉੱਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੫. ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।
੬. ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੁੰਦਰ ਮਿੱਤਰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ।
੭. ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
੮. ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਆਇਆ
੯. ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੋਨਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੦. ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਇਕ ਨਾਗ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ਉਥੇ ।
੧੧. ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖਿੜ ਗਿਆ ॥੭॥
੧੨. ਤੇ ਉਸ ਸੁਪ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
੧੩. ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ
੧੪. ਭਗ ਵਾਂਗ ਘੋਟ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਪੀ ਲਿਆ ।
੧੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਦੇਹ ਫੁੱਲ ਕੇ ਬੜੇ ਅਕਾਰ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ॥੮॥
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਬਹੁਤ ਫੁੱਲ ਗਈ ।
੧੭. ਮਸ਼ਕ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਫੇਰ -
੧੮. ਦੋ ਘੜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫੁੱਟ ਗਏ ।
੧੯. ਤੇ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ - ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਗਏ ॥੯॥
੨੦. ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ।
੨੧. ਪੁਰਾਣੀ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਗਏ ਅਤੇ -
੨੨. ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੨੩. ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਕੇ ॥੧੦॥
੨੪. ਰਾਜਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ
੨੫. ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ -
੨੬. ਕਿ ਆ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਸਪ ਦਾ ਬਚਿਆ ਟੋਟਾ ਖਾਏ।
੨੭. ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇਹ ਬਦਲ ਕੇ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ ॥੧੧॥
੨੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਸੱਪ ਖਾ ਲਿਆ ।
੨੯. ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ।
੩੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਖਾਧਾ ਜਿਸ ਲਈ

- ਉੱਡ ਕੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾ ਗਿਆ ਪਰ ਤਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ।
  ੩੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੨॥
  ੩੨. ਪੁਰਾਣੀ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਦਵਾ ਦਾ ਸਦਕਾ
  ੩੩. ਨਵਾਂ ਤਨ ਦੇਹ ਹੋ ਗਈ ।
  ੩੪. ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦੇਹ ਚੁਕ ਕੇ ਫੂਕ ਸਾੜ ਛੱਡ ।
  ੩੫. ਯਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦੇਹ ਧਾਰ ਲਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਤਾਜ ਪਾ ਦਿਉ ॥੧੩॥
  ੩੬. ਵਜ਼ੀਰ, ਸੁਬੂਧਿ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੭. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਰ ਲੋਕ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
  ੩੮. ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੩੯. ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ - ਉਸ ਦੀ ਡੰਡੀ ਪਿਟਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੪॥
  ੪੦. ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ।
  ੪੧. ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ -
  ੪੨. ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਧੌਖੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ।
  ੪੩. ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਛੜ੍ਹ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ॥੧੫॥
  ੪੪. ਆਪਣੇ ਗਰਬੀ ਰਾਏ ਨਾਮ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ।
  ੪੫. ਜੋਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ । ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ ॥੧੬॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਉਨਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੮੯॥੬੯੫੬॥ਚਲਦਾ॥

੪੬. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਸੁਬਾਹੂ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੪੭. ਜੋ ਬੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ।
੪੮. ਉਸਦਾ “ਸੁਭਾਅ ਪੁਰ” ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
੪੯. ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧॥
੫੦. ਸ੍ਰੀ ਮਕਰ ਧੁਜ ਦੇਈ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ।
੫੧. ਜਿਹੜੀ ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ
੫੨. ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ.....

ਛਪੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ (Thesis) ਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ । ਡਾ. ਆਸਟਾ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਨ ੧੯੫੯ ਈ: ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਮੈਂ ਉਪਲਬਧ ਹਿੰਦੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਨਾਮਕ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿੱਤੀ । ਇਸ ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਭਗ ੨੦੦ ਪੰਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵੇਵੇਰਨ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤੇ । - ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅੰਸ ਦਸ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੰ. ੩੩੩ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪਿਆ ਕਿ ਸਾਰੰਸ਼ ਇਹ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਤੀਜਾ ਦੌਰ ਸੰਨ ੧੯੪੭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਬੰਧੀ ਉਪਰੋਕਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਂਸ਼ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜ਼ਿਉ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣਾ ਹੀ ਉਚ ਸਮਝਿਆ । ਜਿਸ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਰੋਕ ਲਾ ਦੇਵੇ । ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪੰਨਾ ੩੧੩ ਤੇ ਲੇਖਕ ਆਪ ਵੀ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਮਿਧਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ (ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨ) ਇਸ ਵੀਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਣਾ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਨੀਵੇਂ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੱਥ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਾਇਆ, ਯੋਧਾ ਬਣ ਕੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ । ਚਮਾਰ, ਸ਼ੁਦਰ, ਧੋਬੀ ਆਦਿ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਿਡਰ ਜੋਧਾ ਬਣਕੇ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ । ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੈਨਾ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁੱਝੀ । ਨੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਸਗੋਂ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਵਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਾਹਸ ਵਾਰਾ ਗਰਮ ਲਹੂ ਪ੍ਰਵਾਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ । ਇਸ ਵੀਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਰਸਿੰਘ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਰਾਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦੁਅੰਦ ਚਿਰਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਰਾਖਸ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਮ ਦਾ । ਜਦ ਵੀ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬਲ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਅਵਤਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੱਤ ਦੇਵਤਾ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭਗਵਾਨ (ਅਵਤਾਰ) ਧਾਰਦਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਕਹਿਕੇ ਨਿਖੇੜੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹੜੀ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਉਪਮਾ ਤੇ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਵਿਚਿਆ ਤੇ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦੁਖੰਦ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਰ ਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਿੰਦੂ ਸਨ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਿੰਦੂ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਸਿਥਲ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਬਣਾਇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਭੇਜਣਾ ਸੀ । ਫਲਸਰੂਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਜਿ ਹੀ ਹੋਣ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਈ ।

ਨਾਰੀ ਨਹਿ ਕੋਊ ॥ ^੧ਪਾਛੇ ਭਈ ਨ ਆਗੇ ਹੋਊ ॥੨॥ ^੨ਤਿਨ ਦੇਖਾ ਦਿੱਲੀ
ਕੋ ਏਸਾ ॥ ^੩ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤੇ ਲਿਖਿ ਪਠਯੋ ਸੰਦੇਸਾ ॥ ^੪ਤੁਮ ਇਹੋ ਠੋਰ
ਆਪੁ ਚੜ੍ਹ ਆਵਹੁ ॥ ^੫ਭੂਪਤਿ ਜੀਤਿ; ਮੁਝੈ ਲੈ ਜਾਵਹੁ ॥੩॥ ^੬ਅਕਬਰ
ਸੁਨਤ ਬੈਨ ਉਠਿ ਧਯੋ ॥ ^੭ਪਵਨ ਹੁੱਤੇ ਆਗੇ ਬਢਿ ਗਯੋ ॥ ^੮ਸਾਹ ਸੁਨਾ
ਆਯੋ ਨਿਪੁ ਜਬ ਹੀ ॥ ^੯ਪਤਿ ਸੌ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ਤਬ ਹੀ ॥੪॥ ^{੧੦}ਤੁਮ
ਹਜਾਂ ਤੇ ਨਿਪ ਭਾਜਿ ਨ ਜੈਯਹੁ ॥ ^{੧੧}ਰਨ ਸਾਮੁਹਿ ਹੂੰ ਜੁਧ ਮਚੈਯਹੁ ॥
^{੧੨}ਮੈ ਨ ਤਜੋਗੀ ਤੁਮਰਾ ਸਾਥਾ ॥ ^{੧੩}ਮਰੇ ਜਰੋਗੀ ਤੁਮ ਸੌ ਨਾਥਾ^੦ ॥੫॥
^{੧੪}ਇਤ ਭੂਪਤਿ ਕਹੋ ਧੀਰ ਬੰਧਾਯੋ ॥ ^{੧੫}ਉਤੈ ਲਿਖਾ ਲਿਖਿ ਤਹਾ ਪਠਾਯੋ ॥
^{੧੬}ਆਈ ਸੈਨ ਸਾਹ ਕੀ ਜਬ ਹੀ ॥ ^{੧੭}ਰਹਾ ਉਪਾਇ ਕਛੂ ਨਹਿ ਤਬ ਹੀ ॥੬॥
^{੧੮}ਰਾਜਾ ਜੁਝਿ ਮਰਤ ਭਯੋ ਜਬੈ ॥ ^{੧੯}ਭਾਜ ਚਲਤ ਭੀ ਪਰਜਾ ਤਬੈ ॥ ^{੨੦}ਰਾਨੀ
ਬਾਂਧਿ ਤਬੈ ਤਿਨ ਲਈ ॥ ^{੨੧}ਇਹੋ ਛਲ ਧਾਮ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇ ਗਈ* ॥੭॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਨੱਬੇ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੦॥੬੬੬੨॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੨}ਬਾਹੁਲੀਕ^੧ ਸੁਨਿਯਤ ਰਾਜਾ ਜਹੋ ॥ ^{੨੩}ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਭਯੋ
ਦੁਤਿਯ ਨਹੋ ॥ ^{੨੪}ਧਾਮ ਗੋਹਰਾ ਰਾਇ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^{੨੫}ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਨਹਿ ਦੇਵ
ਕੁਮਾਰੀ ॥੧॥ ^{੨੬}ਤਹ ਇਕ ਹੁਤਾ ਸਾਹ ਕਾ ਬੇਟਾ ॥ ^{੨੭}ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਕੋਈ
ਕਹੀ ਨ ਭੇਟਾ ॥ ^{੨੮}ਏਕ ਸੁਘਰ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਘਨੋ ॥ ^{੨੯}ਜਨੁ ਅਵਤਾਰ ਮਦਨ
ਕੋ ਬਨੋ ॥੨॥ ^{੩੦}ਭੂਪ ਸੁਤਾ ਤਿਹੋ ਨਿਰਖਿ ਲੁਭਾਈ ॥ ^{੩੧}ਗਿਰੀ ਭੂਮਿ ਜਨੁ
ਨਾਗ ਚਬਾਈ ॥ ^{੩੨}ਸਖੀ ਏਕ ਤਿਹੋ ਤੀਰ ਪਠਾਈ ॥ ^{੩੩}ਗਾਜਿ ਰਾਇ ਕਹੋ
ਲਿਯਾ ਬੁਲਾਈ ॥੩॥ ^{੩੪}ਜਬ ਤਿਨ ਲਖਾ ਸਜਨ ਘਰ ਆਯੋ ॥ ^{੩੫}ਕੰਠ ਗੋਹਰਾ
ਰਾਇ ਲਗਾਯੋ ॥ ^{੩੬}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰੇ ਤਵਨ ਸੌ ਭੋਗਾ ॥ ^{੩੭}ਦੂਰਿ ਕਰਾ ਜਿਯ
ਕਾ ਸਭ ਸੋਗਾ ॥੪॥ ^{੩੮}ਭੋਗ ਕਰਤ ਭਾਯੋ ਅਤਿ ਪਿਆਰੋ ॥ ^{੩੯}ਛਿਨ ਨ
ਕਰਤ ਆਪਨ ਤੇ ਨਜਾਰੋ ॥ ^{੪੦}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕੈਫ ਪਿਲਾਵੈ ॥ ^{੪੧}ਸੁੱਭ ਸੇਜ
ਚੜ੍ਹ ਭੋਗ ਕਮਾਵੈ ॥੫॥ ^{੪੨}ਤਬ ਤਹੋ ਤਾਤ ਤਵਨ ਕਾ ਆਯੋ ॥ ^{੪੩}ਤੁਸਤ
ਦੇਗ ਮਹਿ ਤਾਂਹਿ ਛਪਾਯੋ ॥ ^{੪੪}ਰੋਜਨ ਮੂੰਦਿ ਹੋਜ ਮਹਿ ਧਰਾ ॥ ^{੪੫}ਏਕ ਬੂੰਦ
ਜਲ ਬੀਚ ਨ ਪਰਾ ॥੬॥ ^{੪੬}ਪਿਤਹਿ ਤਾਲ ਤਤਕਾਲ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ^{੪੭}ਬੀਚ
ਬੇਰਿਯਨ ਡਾਰਿ ਫਿਰਾਯੋ ॥ ^{੪੮}ਦੀਏ ਜਰਾਇ ਬੀਚ ਤਿਹੋ ਡਾਰੇ ॥ ^{੪੯}ਜਨੁ ਕਰਿ
ਚੜ੍ਹੇ ਰੈਨਿ ਕੇ ਤਾਰੇ ॥੭॥ ^{੫੦}ਪਿਤਹਿ ਅਚੰਭਵ ਐਸ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ^{੫੧}ਸਮਾਧਾਨ
ਕਰਿ ਧਾਮ ਪਠਾਯੋ ॥ ^{੫੨}ਮਿੱਤ੍ਰਹਿ ਕਾਢ ਸੇਜ ਪਰ ਲੀਨਾ ॥ ^{੫੩}ਕਾਮ ਭੋਗ

* ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅਠਖੇਲ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਰਧੰਗੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਵੈਰਨ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਆਈ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਮਰਵਾ ਕਟੋ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ। ਕਿਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਐਸੀ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

੧ ਬਹੁ ਲੀਕ (ਬਲਖ ਨਿਵਾਸੀ)

੦ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤ੍ਰ ਜੋ ਵੇਸ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਧਿਆਨ ਫਾਹੀ ਲਾ ਕੇ ਫਸਾ ਕੇ ਫਾਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਘਿੱਟੀ ਮਰੋੜਨ ਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਮਰੋੜਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਦਸਮੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਕਰਧੁਜ ਦੇ ਹਾਣੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸਤਵੰਤੀ ਤੇ ਸਤੀ ਬਣ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਸਵਾਸ ਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਠੱਗ ਲਿਆ ਸੀ ਇਹ ਹੋ ਧਾਣਕ ਰੂਪ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ -

ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੀ ਨੀਚ ਸਨਾਤਿ ॥ ਕਾਮੁ ਕੋਧੁ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਚੰਡਾਲ ॥ ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥੨॥ ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੁਕੀ ਵੇਸੁ ॥ ਹਉ ਨਗਵਾਜਾ ਨਹੀ ਦੇਸੁ ॥ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੁ ॥ ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥੩॥ ਅੰਗ ੨੪॥੧॥

- ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
 ੧. ਨਾ ਕੋਈ ਪਿਛੇ ਹੋਈ ਨਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ॥੨॥
 ੨. ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
 ੩. ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ
 ੪. ਆਪ ਐਥੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਜਾਹ ।
 ੫. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਹ ॥੩॥
 ੬. ਅਕਬਰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉੱਠ ਭੁਰਿਆ
 ੭. ਹਵਾ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।
 ੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁਬਾਹੂ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਅਕਬਰ
 ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਉਣਾ, ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਮਕੂਰ ਧੁਜ ਦੇਵੀ
 ੯. ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ॥੪॥
 ੧੦. ਕਿ ਐ ਪਤੀ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਭੱਜ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਇਥੋਂ ।
 ੧੧. ਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰੀਂ ।
 ੧੨. ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੀ ।
 ੧੩. ਜੇ ਤੂੰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਲੰਗੀ ॥੫॥
 ੧੪. ਇਧਰ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।
 ੧੫. ਉਧਰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ।
 ੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੈਨਾ ਆ ਗਈ, ਦਿੱਲੀ ਪਤੀ ਦੇ
 ੧੭. ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਰਾਜਵਾੜੇ ਦੀ ਕਿਆ ਬੱਕਤ ਸੀ - ਉਸਦੇ
 ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਚਾਰਾ ਨਾ ਚੱਲਿਆ ॥੬॥
 ੧੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਲੜਕੇ ਮਰ ਗਿਆ - ਉਸਦੀ
 ੧੯. ਸੈਨਾ ਦੌੜ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ
 ਹੀ ਸੀ -
 ੨੦. ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਜਦੋਂ ਲੈ ਗਏ ।
 ੨੧. ਐਸੇ ਧੌਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਮਿੜ੍ਹ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਨੌਬੇਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੦॥੬੯੬੩॥ਚਲਦਾ॥
੨੨. ਚੌਪਈ ॥ ਬਾਹੂ ਲੀਕ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ
 ੨੩. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।
 ੨੪. ਉਸ ਦੇ ਘਰ (ਗੋਹਰਾ ਰਾਇ) ਪੁੜੀ ਸੀ ।
੨੫. ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧॥
 ੨੬. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਵੇਖਣ ਵਿਚ
 ਇਤਨਾ
 ੨੭. ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ।
 ੨੮. ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਚੜ੍ਹ ਸੀ ਦੂਜੇ ਸੋਹਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਜਾਣੇ
 ੨੯. ਉਹ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਹੀ ਹੈ ॥੨॥
 ੩੦. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਭਾਇਆਂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ
 ੩੧. ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਉਂ ਜਾ ਡਿੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਲੜ ਗਿਆ ਹੈ ।
 ੩੨. ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ
 ੩੩. ਗਾਜੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੩॥
 ੩੪. ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਣ ਘਰ ਆਇਆ ਵੇਖਿਆ
 ੩੫. ਤਾਂ ਗੋਹਰਾਂ ਰਾਇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ
 ਲਾ ਲਿਆ ।
 ੩੬. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰ ਕੀਤੇ
 ੩੭. ਦਿਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
 ੩੮. ਅਤੇ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਲਗਿਆ ।
 ੩੯. ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਵੀ ਆਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨ ਕਰਦੀ ।
 ੪੦. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ ॥੫॥
 ੪੧. ਦੌੜੇ ਸੇਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਜ ਸੁਖ ਮਾਣਦੇ ।
 ੪੨. ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ ।
 ੪੩. ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਦੇਗ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੪. ਉਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਉਹ ਦੇਗ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ।
 ੪੫. ਐਸਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਬੁੰਦ ਪਾਣੀ ਉਸ ਵਿਚ
 ਨਾ ਪਿਆ ॥੬॥
 ੪੬. ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤਲਾ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ
 ੪੭. ਤਲਾਅ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਫਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੮. ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਤਲਾ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਇਉਂ ਜਾਪਦੇ
 ੪੯. ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ॥੭॥
 ੫੦. ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਐਸਾ ਅਚੰਬਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ
 ੫੧. ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ - ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ
 ੫੨. ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੇਜ ਉੱਪਰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ।
 ੫੩. ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ.....

ਤਪ ਸਾਧਤ ਹਰਿ ਮੋਹਿ ਭੁਲਾਯੋ ॥ ਇਸ ਕਹਿਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ ॥੨੮॥ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਥੇ ਕਹੁ ਸਾਜਾ ॥ ਜਾਹਿ ਤਰਾਂ ਤੇ ਧਰਮ ਚਲਾਇ ॥ ਕਬੂਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ ॥੨੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਯਾਹੀ ਕਾਜ ਧਰਾ ਹਮ ਜਨਮ ॥ ਸਮਝ ਲੇਹੁ ਸਾਧੂ ਸਭ ਮਨਮ ॥੧੯॥ ੫੬-੫੭॥

ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਥਾਰਨ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਨ ਕੇ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ ॥੪੪॥ਅੰਗ੫੭॥੫੮॥

ਜਿਥੇ :- ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗੁਣਾਨ ਵਾਦਿ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਮਿਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਰਾਮ ਸ਼ਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਕੀਵੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਜਦੋਂ ਇਕੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਾਮ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਜਿਸ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਆਚੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੁਲਮ ਦੀ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ - ਦੇਖੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮਾਸਕ ਪੱਤ੍ਰ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੩ । ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲਾਂ ਤੇ (ਨਿਭਾਲਾ ਪਠਾਣਾ) ਦਾ ਇਕ ਕਸਬਾ ਸੀ - ਕਸੂਰੀਏ ਪਠਾਣ ਹੀ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਸਨ - ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ (ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਖਾਂ) ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 30 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਹੱਟਾ ਕੱਟਾ ਜੁਆਨ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁਛਾਂ-ਰੋਹਬ ਤੇ ਡਰਾਉਣੀ ਸ਼ਕਲ, ਨੇਤ੍ਰ ਲਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੁਗਲ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੜਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਸ ਪਾਸ ਇਕ ਕਿਲਾ ਵੀ ਸੀ ੧੦੦ ਇਕ ਸੌ ਜੁਆਨ ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਲ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਕਸੂਰ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਪਾਸੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਅੰਨੀ ਖੱਟੀ ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜਦਾ ਸੀ । ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਫੌਜ ਤੇ ਬੱਲੇ ਤੈਹ ਖਾਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਖਾਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੀ ਕਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰੀ (ਫਾਤਮਾ) ਜੋ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਕੁੜੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਜਹਾਨੀ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਹੱਲੇ ਗੁਲੇ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਹਿਮਤੁਲੇ, ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁਟਣੀ ਚਾਹੀ ਅਣਖੀ ਕੁੜੀ ਫਾਤਮਾ ਨੇ ਬਾਰੀ ਵਿਚੀ ਬੱਲੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸੱਟਾਂ ਤੇ ਜਖਮਾਂ ਨਾਲ ਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਲੱਗੇ ਜਖਮ ਸੁਕੇ ਤੇ ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ । ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਫੇਰ ਜਾ ਟਪਕਿਆ ਤੇ ਖਬਰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਾਤਮਾ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਖਬਰਦਾਰ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਛੂਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਣੇ ਪਰਾਣ ਦੇ ਦਿਆਂਗੀ ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਉਥੋਂ ਉਠਕੇ ਚੌਧਰੀ (ਨੱਥੀ ਬਖਸ਼) ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਨਾ ਫਰਮਾਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ । ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕੁੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਪੀਵੇਗੀ ਮੈਂ (ਰਾਜੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਏ ਇਹ ਜਮਾਦਾਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ । ਰਾਜੀ ਵੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਜੋ ਬੇਵਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੌਧਰੀ ਨਥੀ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ੧੦ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਕਰਕੇ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਪਰ ਫਾਤਮਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਟੱਲ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਣ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂਗੀ ਪਰ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਵੇਖਕੇ ਰਾਜੀ ਫਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮਾਂ-ਧੀ ਦਾ ਨਾਤਾ ਜੋੜਕੇ ਸਗੋਂ ਰਾਜੀ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਰੱਖਿਅਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਰਾਜੀ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ (ਫਾਤਮਾ) ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜੀ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਤੋਂ ੫੦੦ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅੱਧੇ ਅੱਧ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਹੁਣ ਰਾਜੀ ਤਾਂ ਫਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ । ਸ਼ਾਹਜਹਾਨੀ ਛਾਉਣੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰ ਲਈ ਸੀ । ਫਾਤਮਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਧੀ ਦੇ ਚੁਕੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਕਰੈਕਟਰ ਦਾ ਪਰਭਾਉ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਚੌਧਰੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਫਾਤਮਾ ਦੇ ਭਰਾ ਅਨਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ (ਮਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ - ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਰੋਸ਼ਨ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਈਸ਼ਰ ਕੌਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ - ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਸਕੰਦਰ ਜਥੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰ ਕੁਨ ਸਨ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਲਾਜੇ ਰਾਜੀ ਤੇ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਨ ਕੀਨਾ ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਇਕਪਾਨਵੇ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੬੧॥੬੬੭॥ ਅਛਰੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਬਰਬਰੀਨ ਕੋ ਦੇਸ ਬਸਤ ਜਹ ॥ ^੨ਬਰਬਰ ਪੁਰ ਇਕ ਨਗਰ
ਹੁਤੋ ਤਹ ॥ ^੩ਅਫਕਨ ਸੇਰ ਤਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ॥ ^੪ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਬਿਧਿ ਦੁਤਿਯ
ਨ ਸਾਜਾ ॥੧॥ ^੫ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਹ ਇਕ ਕਾਜੀ ॥ ^੬ਦੇਹ ਕੁਰੂਪ ਨਾਥ
ਜਿਹ ਸਾਜੀ ॥ ^੭ਧਾਮ ਖਾਤਿਮਾ ਬਾਨੋ ਨਾਰੀ ॥ ^੮ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਨਹਿ ਰਾਜ
ਦੁਲਾਰੀ ॥੨॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ^੯ਸੁੰਦਰ ਤਾਕੀ ਨਾਰਿ; ਅਤਿ ਕੁਰੂਪ ਕਾਜੀ ਰਹੈ ॥
^{੧੦}ਤਬ ਤਿਨ ਕਿਯਾ ਬਿਚਾਰਿ; ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਬਧ ਯਾ ਕੋ ਕਰੈ ॥੩॥ ਚੌਪਈ ॥
^{੧੧}ਸਾਹ ਪੁੱਤੁ ਤਿਹ ਪੁਰ ਇਕ ਆਖੋ ॥ ^{੧੨}ਬਾਕੇ ਰਾਇ ਸਰੂਪ ਸਵਾਖੋ ॥
^{੧੩}ਕਾਜੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਹ ਲਹਾ ॥ ^{੧੪}ਬਰੋ ਇਸੀ ਕਹ ਚਿਤ ਯੋ ਕਹਾ ॥੪॥
^{੧੫}ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁ ਧਾਮ ਬੁਲਾਵਤ ॥ ^{੧੬}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਦਰਬ ਲੁਟਾਵਤ ॥
^{੧੭}ਯੋ ਕਹਿ ਸਭਹੁ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੈ ॥ ^{੧੮}ਯਹ ਕਾਜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੁੈ ਜਾਵੈ ॥੫॥
^{੧੯}ਏਕ ਦਿਵਸ ਉਪਪਤਿਹਿ ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੨੦}ਕਾਨ ਲਾਗਿ ਸਭ ਬਾਤ ਸਿਖਾਈ ॥
^{੨੧}ਬੀਚ ਛਪਾਇ ਸਦਨ ਕੇ ਰਾਖਾ ॥ ^{੨੨}ਔਰ ਨਾਰਿ ਸੋ ਭੇਵ ਨ ਭਾਖਾ ॥੬॥
^{੨੩}ਸਭ ਮਲੇਛ ਉਠਿ ਫਜਿਰ ਬੁਲਾਏ ॥ ^{੨੪}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਜਿਵਾਏ ॥
^{੨੫}ਕਹਯੋ ਸਭੈ ਮਿਲਿ ਦੇਹੁ ਦੁਆਇ ॥ ^{੨੬}ਮਮ ਪਤਿ ਸੁੰਦਰਿ ਕਰੈ ਖੁਦਾਇ ॥੭॥
^{੨੭}ਸਬਹੁ ਹਾਥ ਤਬਬਿਯੈ ਲੀਨੀ ॥ ^{੨੮}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦੁਆਇ ਤਵਨ ਕਹ ਦੀਨੀ ॥
^{੨੯}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਕਰੀ ਸਨਾਇ ॥ ^{੩੦}ਤਵ ਪਤਿ ਸੁੰਦਰਿ ਕਰੈ ਖੁਦਾਇ ॥੮॥
^{੩੧}ਲੈ ਦੁਆਇ ਤ੍ਰਿਯ ਧਾਮ ਸਿਧਾਈ ॥ ^{੩੨}ਮਾਰਿ ਕਾਜਿਯਹਿ ਦਿਖੈ ਦਬਾਈ ॥
^{੩੩}ਕਰਿ ਕਾਜੀ ਲੈਗੀ ਤਿਹ ਤਹਾਂ ॥ ^{੩੪}ਪੜਤ ਕਿਤਾਬ ਮੁਲਾਨੇ ਜਹਾਂ ॥੯॥
^{੩੫}ਪੁਜਾ ਨਿਰਖਿ ਤਾਕਹ ਹਰਖਾਨੀ ॥ ^{੩੬}ਸਾਚੁ ਕਿਤਾਬ ਆਪਨੀ ਜਾਨੀ ॥
^{੩੭}ਹਮ ਜੋ ਯਾ ਕਹ ਦਈ ਦੁਆਇ ॥ ^{੩੮}ਯਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰਾ ਖੁਦਾਇ ॥੧੦॥
^{੩੯}ਇਹ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਜਿਯਹਿ ਘਾਈ ॥ ^{੪੦}ਬਰਤ ਭਈ ਅਪਨਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥
^{੪੧}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਇਹ ਛਲ ਬਰਾ ਆਪਨਾ
ਪਖਾਰਾ ॥੧੧॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੩}ਤੁਮ ਸਭਹੀ ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੀਨੀ ਹਮੈ
ਦੁਆਇ ॥ ^{੪੪}ਤਾ ਤੇ ਪਤਿ ਸੁੰਦਰ ਭਯੋ ਕੀਨੀ ਮਖਾ ਖੁਦਾਇ ॥੧੨॥੧॥

i. ਬਰ ਬਰੀਨ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਬਰਬਰ ਪੁਰ)

ii. ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਆਪੀ ਤੇ ਅਮਿੱਤ ਹੈ - ਸੁੰਦਰ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਸੁੰਦਰ ਹਰਨ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰੀ - ਬਿੱਲੀ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕੋਇਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਅਵਾਜ਼ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਤੇ ਧੂਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਪਰਵਦਗਾਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੜੀਆਂ ਤੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੇਟੇ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਕ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਕਸਾਇਣ ਹੈ, ਭਾਇਣ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁੰਦਰ ਧੂਹਾਂ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਐ ਇਨਸਾਨ ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਡਲੀ ਲੱਭ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਛਿਨ ਭੰਗਰਤਾ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰ। ਮਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਮਸਤ ਨਾ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਰੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਤੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਜਿ ਹੈ - ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਬੋਹ ਲਵੇ, ਪਰਾਈ ਵਸਤੂ ਜੋ ਹੋਈ। ਇਸਤੇ ਮਾਣ ਕਾਹਦਾ ਇਸਦਾ ਮੋਹ ਕਾਹਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਰੂਪ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੋਹ ਨਾ ਕਰ :- ਰੂਪਵੰਤੁ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਸੋਹੈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਗਲ ਘਟ ਸੋਹੈ ॥ ਅੰਗ ੨੮੨॥੧॥
ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਥੋਂ ਤੇਰੇ ਜਿਹੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਪੰਖੜੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਤਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਣਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਖਣੀ ਤੇ ਚਹ ਚਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਤੁਰ ਗਏ, ਅੰਤ ਤਲਾਅ ਵੀ ਸੁਕ ਗਿਆ, ਕੰਵਲ ਵੀ ਥੱਕ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ :- ਚਲਿ ਚਲਿ ਗਈਆਂ ਪੰਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹੀ ਵਸਾਏ ਤਲ ॥ ਫਰੀਦਾ ਸਬੁ ਭਰਿਆ ਭੀ ਚਲਸੀ ਥਕੇ ਕਵਲ ਇਕਲ ॥੬੬॥
ਅੰਗ ੧੩੮੧॥

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਰੱਸੀ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਮਾਲ ਸਾਂਭਦੇ ਸਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੱਸੋ ਉਹ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰ ਕੇ ਘੜੀ ਭੰਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ :- ਫਰੀਦਾ ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ ਟੁਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ ॥ ਜੋ ਸਜਣ ਭੁਇ ਭਾਭੁ ਬੇ ਸੇ ਕਿਉ ਆਵਹਿ ਅਜੁ ॥੬੬॥
ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗੀਤ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਨਗ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਦੁਆ ਕਰੋ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰ ਪਤਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

* ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ - ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਪੰਖੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਝਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਣਕੀਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ॥੮॥੧॥
ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਇਕਾਨਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੧॥੬੦੯੧॥ਚਲਦਾ॥

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਬਰ ਬਰੀਨ ਦਾ ਦੇਸ ਹੈ - ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ
੨. ਇਕ ਬਰ ਬਰ ਪੁਰ ਇਕ ਨਗਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ
੩. ਅਫਕਨ ਸ਼ੇਰ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਬਿਪਨਾ ਨੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੧॥
੫. ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਉਥੇ ਇਕ ਕਾਜੀ ਸੀ ।
੬. ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਹ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਬੜੀ ਕਰੂਪ ਬਣਾਈ ਸੀ ।
੭. ਉਸਦੇ ਘਰ (ਖਾਤਮਾ ਬਾਨੇ) ਇਸਤਰੀ ਸੀ ।
੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
੯. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅੰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ
ਪਤੀ ਕਾਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਸ਼ੋਰਣਾ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ
੧੦. ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗਲੋਂ
ਲਾਹਾਂ ॥੩॥
੧੧. ਉਸ ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰ ਆ ਗਿਆ
੧੨. ਬਾਕੋ ਰਾਇਕ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਬੇਅੰਤ ਸੀ ।
੧੩. ਕਾਜੀ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਹ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
੧੪. ਇਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਬਣਾਵਾਂ-ਇਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਈ ॥੪॥
੧੫. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
੧੬. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਧਨ ਲੁਟਾਇਆ ਤੇ
੧੭. ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ਕਿ ਬਿਨੈ ਕਰੀ ਕਿ
੧੮. ਇਹ ਕਾਜੀ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੫॥
੧੯. ਇਕ ਦਿਨ ਦੂਜਾ ਸਹਾਇਕ ਪਤੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ -
੨੦. ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੧. ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
੨੨. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
੨੩. ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਸਵੇਰੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ।

੨੪. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਖਿਲਾਏ ।
  ੨੫. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਦੁਆ
ਕਰੋ ।
  ੨੬. ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ॥੭॥
  ੨੭. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਸਬੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ।
  ੨੮. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਦੁਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਤਰ੍ਹਾਂ-
੨੯. ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦੁਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਤੇਰੇ
੩੦. ਪਤੀ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ॥੮॥
  ੩੧. ਦੁਆ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੩੨. ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ
  ੩੩. ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਾਜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ।
  ੩੪. ਜਿਥੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਮੁਲਾਣੇ ਨਿਵਾਜ ਕੁਰਾਨ (ਮਕਤਬ
ਵਿਚ) ਪੜਦੇ ਸੀ ॥੯॥
  ੩੫. ਲੋਕ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ।
  ੩੬. ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਤੋਬ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੱਚੀ ਜਾਣੀ ।
  ੩੭. ਅਸੀਂ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਖੁਦਾ ਕੋਲ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
  ੩੮. ਇਸ ਲਈ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸਦਾ ਪਤੀ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ ॥੧੦॥
  ੩੯. ਵਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੪੦. ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਚਾਹਕ ਨੂੰ ਬਰ ਲਿਆ ।
  ੪੧. ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ
  ੪੨. ਐਸ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਵਰ ਲਿਆ ॥੧੧॥
  ੪੩. ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ
ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਆਇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।
  ੪੪. ਉਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਖੁਦਾਇ
ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੧੨॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਾਨਵੀਂ ਕਥਾ
ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੨॥੬੧੮੩॥ਅਫਸੂ॥

ਉਪਰ ਲਹੌਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਡਾ ਰੜਕਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਤੋ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਣਾ ਇਹ ਤਾਂ ਉਲਟੀ ਗੱਲ ਪਹੋਂਦੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਾਵਰ ਨੇ ਘੋੜਾ ਸਵਾਰ ਸਰਦਾਰ (ਵਲੀ ਮੁਹੰਮਦ)
ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿਉ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਚਰਖੜੀਆਂ ਉਪਰ ਚੜਾ ਕੇ ਇਬਰਤ ਨਾਲ ਸਜਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਕਰੇ । ਅੰਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੋਈ
ਪਰ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਮਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਲਈ
ਸੀ । ਆਖਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਚੜ ਪਏ - ਉਪਰ ਰਹਿਮ ਤੁਲਾ ਨਵਾਬ ਨੇ ਸਭ ਦਿਨ ਦੀ
ਮੋਹਲਤ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਨਾ ਨਿਕਾਹ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵੇਸਵਾ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਜਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਉਪਰ ਸਕੰਦ ਸਾਧੂ ਦੇ ਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਲੇ
ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਕੁਝ ਮੁੰਡੇ ਆ ਗਏ ਸਾਧੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਪੜਕੇ ਜੋਤਸ਼ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਰਾਜੀ ਵੀ ਵੇਖਕੇ ਸਾਧੂ ਅੱਗੇ
ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪਏ ਦਿਸਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਔਲਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਰਾਜੀ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ
ਆਪਣੀ ਧੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ । ਸਾਧੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਮੇਰਾ ਜੋਤਸ਼ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਬੜੀ ਭੇਦ ਭਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸਤੇ ਵੱਡੀ ਖੋਜ
ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਮੈਂ ਜੋਤਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਤਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ । ਤੇ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ
ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਗਰੀਬਣੀ ਤੇ ਘਰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੋਟੀ ਪਾਓ । ਇਕ ਸ਼ਾਹੀ
ਜਾਸੂਸ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ । ਸਕੰਦਰ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਕੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਸਾਧੂ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਫਾਤਮਾ
ਦੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਟੇਵੇ ਐਨ ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਿਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਰਾਜੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ
ਅਤੇ ਮਰ ਭਰ ਕੇ ਬੋਝਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਸਾਧੂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
ਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹਵਤ ਦੇ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਰਾਜੀ ਨੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ । ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਹਨੇਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ ਸੀ ।
ਬੂਹਾ ਖੜਕਿਆ ਰਾਜੀ ਘਬਰਾ ਗਈ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਤਖਤ ਦੇ ਪਿਛੇ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਬੂਹਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਮਾਂਦਾਰ ਕਾਦਰ ਭਖਸ਼
ਤੇ ਸੂਹੀ ਕੁਲੂ - ਜੋ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਹਫ਼ਸ਼ੀਆਂ ਜਿਹਾ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਰੰਗ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਠ - ਦਸ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੀ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਕੁਦਤਰੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਰਾਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਡਾਕੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼
ਸੀ ਜੋ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਹੁਣੇ ਖਾ ਕੇ ਹੁਣੇ ਐਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਉਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਰਾਜੀ
ਨੇ ਪੱਲਾ ਮਾਰਕੇ ਸਰੋਂ ਤੇ ਤੇਲ ਦਾ ਜਗਦਾ ਦੀਵਾ ਭੁਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਵੇ ਕਾਲੂ ਆਹ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਮੋਮਬੱਤੀ ਲਿਆ । ਇਸ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਰੌਲੇ ਗੋਲੇ ਵਿਚ
ਸਾਧੂ ਬਾਹਰ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕੰਮ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ - ਮੋਮਬੱਤੀ ਆਈ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਪਰ
ਕੁਝ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ । ਉਪਰ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਚੌਧਰੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰ; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਈਸ਼ਰ ਕੌਰ,
ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਥੇਦਾਰ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਤੀਹ ਚਾਲੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਸਕੰਦਰ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਸੂਹ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਉਪਰ - ਕਾਦਰ ਭਖਸ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸਾਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਾਜੀ ਨਿਜ਼ਾਮੁਲਦੀਨ
ਫਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਨਵਾਬ ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਕਰਨ
ਲਈ ਫਾਤਮਾ ਪਾਸ ਆਇਆ ਪਰ ਫਾਤਮਾ ਦਾ ਉਕਾ ਇਨਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਗਰਦਨ ਭੁਕਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ
ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਦੇਹ ਸਿਰ ਉਤਾਰ ਦੇਹ ਪਰ ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ । ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ
ਇਹ ਨਵਾਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ - ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਨਵਾਬ ਕਿਲੇ ਵਲ ਤੁਰਿਆ - ਅਗੋਂ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਨਾਬ - ਨਵਾਬ
ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਹਨ ਕੀ ਕਿਲੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ ਦੇਈਏ ? ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਉ - ਨਵਾਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ - ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ
ਨੇ ਸਕੀਮ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲਿਆ ਇਕ ਦਮ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ । ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ।
ਅਕਸ਼ ਗੁੰਜਾਊ ਜੈਕਾਰਾ ਗੁੰਜਿਆ ਸ੍ਰ; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਪੰਜਾਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਘੋੜਾ ਸਵਾਰ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ।
ਸਕੰਦਰ ਸਮੇਤ ਇਕ ਈਸਰ ਕੌਰ ਤੀਜੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਰਹਿਮਤ ਉਲਾ ਅਤੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੬੧ ਤੇ) ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਬਾਨਵੇ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੨॥੬੯੮॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਭੂਪ ਸੁ ਧਰਮਸੈਨ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤੁ ॥ ^੨ਜਿਹੁ ਸਮਾਨ ਜਗ ਦੁਤਿਯ ਨ
ਗੁਨਿਯਤੁ ॥ ^੩ਚੰਦਨ^੧ ਦੇ ਤਿਹ ਨਾਰਿ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੪ਜਿਹੁ ਮੁਖ ਛਬਿ ਨਿਸਕਰ ਕਹੁ
ਦਿਜੈ ॥੧॥ ^੫ਸੰਦਲ ਦੇ ਦੁਹਿਤਾ ਤਿਹੁ ਸੋਹੈ ॥ ^੬ਖਗ ਮਿਗ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗਨ ਮੋਹੈ ॥
^੭ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭਾ ਤਨ ਮੋ ਤਿਨ ਧਰੀ ॥ ^੮ਮਦਨ ਸੁਨਾਰ ਭਰਤ ਜਨੁ ਭਰੀ ॥੨॥
^੯ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਏਕ ਸੁਘਰ ਤਿਨ ਹੋਰਯੋ ॥ ^{੧੦}ਮਦਨ ਆਨਿ ਤਾ ਕਾ ਤਨ ਘੋਰਯੋ ॥
^{੧੧}ਸਖੀ ਏਕ ਤਹੁ ਦਈ ਪਠਾਈ ॥ ^{੧੨}ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿਕੈ ਤਿਹੁ ਲਾਈ ॥੩॥
^{੧੩}ਆਨਿ ਸਜਨ ਤਿਨ ਦਯੋ ਮਿਲਾਇ ॥ ^{੧੪}ਰਮੀ ਕੁਅਰਿ ਤਾ ਸੌ ਲਪਟਾਇ ॥
^{੧੫}ਅਟਕ ਗਯੋ ਜਿਯ ਤਜਾ ਨ ਜਾਈ ॥ ^{੧੬}ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਤਿਨ ਕੀਨੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥੪॥
^{੧੭}ਤੋਪ ਬਡੀ ਇਕ ਲਈ ਮੰਗਾਇ ॥ ^{੧੮}ਜਿਹੁ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਮਨੁਛ ਤੇ ਜਾਇ ॥ ^{੧੯}ਮੰਤ੍ਰ
ਸਕਤਿ ਕਰਿ ਤਾ ਮੋਂ ਬਰੀ ॥ ^{੨੦}ਮਿਤ੍ਰ ਭਏ ਇਹੁ ਭਾਂਤਿ ਉਚਰੀ ॥੫॥ ^{੨੧}ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਦਾ
ਕਰਿ ਸਖੀ ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੨੨}ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਸਮੁਝਾਈ ॥ ^{੨੩}ਤੋਪ ਬਿਖੈ ਮੁਹਿ
ਡਾਰਿ ਚਲੈਯਹੁ ॥ ^{੨੪}ਇਹੁ ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਕੇ ਗਿਹੁ ਪਹੁਚੈਯਹੁ ॥੬॥ ^{੨੫}ਜਬ ਸਹਚਰਿ
ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਲਈ ॥ ^{੨੬}ਦਾਰੂ ਡਾਰਿ ਆਗਿ ਤਿਹੁ ਦਈ ॥ ^{੨੭}ਗੋਰਾ ਜਿਮਿ ਲੈ ਕੁਅਰਿ
ਚਲਾਯੋ ॥ ^{੨੮}ਮੰਤ੍ਰ ਸਕਤਿ ਜਮ ਨਿਕਟ ਨ ਆਯੋ ॥੭॥ ^{੨੯}ਜਾਇ ਪਰੀ ਨਿਜੁ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਕੇ ਘਰ ॥ ^{੩੦}ਪਾਹਨ ਜੈਸ ਹਨਾ ਗੋਫਨ ਕਰਿ ॥ ^{੩੧}ਨਿਰਖਿ ਮੀਤ ਤਿਹੁ ਲਿਆ
ਉਠਾਈ ॥ ^{੩੨}ਪੋਛਿ ਅੰਗਿ ਉਰ ਸਾਥ ਲਗਾਈ ॥੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੩੩}ਮੀਤ ਅਧਿਕ
ਉਪਮਾ ਕਰੀ ਧੰਨਾ ਕੁਅਰਿ ਕਾ ਨੇਹ ॥ ^{੩੪}ਗੋਲਾ ਹੂ ਤੋਪਹਿ ਉਡੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰੀ
ਨ ਦੇਹਿ ॥੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੫}ਇਤੇ ਕੁਅਰਿ; ਮਿਤਵਾ ਕੇ ਗਈ ॥ ^{੩੬}ਉਤੇ ਸਖਿਨ;
ਭੂਪਹਿ ਸੁਧਿ ਦਈ ॥ ^{੩੭}ਦਾਰੂ ਡਾਰਿ ਅਨਲ ਹਮ ਦਈ ॥ ^{੩੮}ਤੋਪ ਬਿਖੈਂ ਤਰੁਨੀ
ਉਡਿ ਗਈ ॥੧੦॥ ^{੩੯}ਰਾਨੀ ਭੂਪਤਿ ਸਹਿਤ ਪੁਕਾਰੀ ॥ ^{੪੦}ਕਵਨ ਦੈਵ ਗਤਿ ਕਰੀ
ਹਮਾਰੀ ॥ ^{੪੧}ਖੇਲਤ ਆਗਿ ਕੁਅਰਿ ਇਨ ਦਈ ॥ ^{੪੨}ਤੋਪ ਬਿਖੈਂ ਤਾ ਤੇ
ਉਡਿ ਗਈ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਤਿਰਾਨਵੇ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੩॥੬੯੯॥ ਅਫਜ਼ੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੩}ਅਛਲਾ ਪੁਰ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੪੪}ਅਛਲ ਸੈਨ ਤਿਹੁ ਨਾਮ ਕਹਿਜੈ ॥
^{੪੫}ਤਹਿਕ ਸੁ ਧਰਮੀ ਰਾਇ ਸਾਹ ਭਨਿ ॥ ^{੪੬}ਜਾਨੁਕ ਸਭ ਸਾਹਨ ਕੀ ਬੋ ਮਨਿ ॥੧॥
^{੪੭}ਚੰਪਾ ਦੇ ਤਿਹੁ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੪੮}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਕਹਿਜੈ ॥ ^{੪੯}ਤਿਨ ਰਾਜਾ
ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ^{੫੦}ਸੁ ਛਬਿ ਰਾਇ ਜਿਹੁ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥੨॥

1. ਪਾਠਾਤਰ-ਚੰਚਲ ਦੇ ।

1. ਕਈ ਪੁਸ਼ੰਗ ਉਹ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵੀ ਹਥਿਆ ਲਿਆ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :—ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਟੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧੨॥ ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤੁਰਿ ਮਰੈ ਜੀਵਣ ਨਾਹੀ ਭਾਣੁ ॥ ਚੰਟੇ ਸੇਤੀ ਜੋ ਮਰੈ ਲਗੀ ਸਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਏ ਤਿਸੁ ਲਗੀ ਲਗੀ ਤਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਪਿਰਮ ਪੈਕਾਮੁ ਨ ਨਿਕਲੈ ਲਾਇਆ ਤਿਨਿ ਸੁਜਾਇ ॥੧੩॥ ਅੰਗ ੧੪੧੧ ॥ਮ:੧॥ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਕੇਸਾ ਹੈ ? ਜੈਸਾ ਇਹ (ਚੰਦਨ ਦੇ) ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਉਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਰਤ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਦ ਆਪ ਮਰੇ ਜਗ ਪਰਲੋ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । ਅਰਥਾਤ - ਆਪਾ ਭਾਵ, ਤੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਲ ਨਾ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਤੀਰ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਢਿਆਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਉਹਨਾਂ ਬਿਰਹੁੰ ਭੁਠਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਸਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :—ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਤੀਰ ॥ ਹਮਰੀ ਬੇਦਨ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਪੀਰ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵੈ ਸੋ ਭਾਈ ਸੋ ਮੇਰਾ ਬੀਰ ॥੨॥ ਮਿਲੁ ਮਿਲੁ ਸਖੀ ਗੁਣ ਕਹੁ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਪੀਰ ॥੩॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਹਰਿ ਆਸ ਪੁਜਾਵਹੁ ਹਰਿ ਦਰਸਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਰੀਰ ॥੪॥ਅੰਗ੬੧-੬੨॥ਮ:੧॥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ (ਚੰਚਲ ਦੇ) ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ । ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪੁਸ਼ੰਗ ਵਿਚ ਪੰ:੨੦ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬਬਾਲ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਉਹ ਜੋ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੱਜਣ ਆਏ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ✻

੧. ਚੋਪਈ ॥ ਇਕ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਸੈਨ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ।
੨. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੜਿਆ ਗੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ।
੩. ਚੰਦਨ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ।
੪. ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ ਚੰਦਮਾ ਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੧॥
੫. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੰਦਲ ਦੇਵੀ ਪੁਤੀ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ।
੬. ਜਿਹੜੀ ਪਸ ਪੰਛੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਦੀ ਸੀ ।
੭. ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਮੇਈ ਹੋਈ ਸੀ ।
੮. ਜਾਣੋ ਕਾਮ ਰੂਪ ਸੁਨਿਆਰੇ ਨੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥੨॥
੯. ਇਕ ਰਾਜਾ ਕੁਮਾਰ ਸੁਜਾਨ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ
੧੦. ਕਾਮ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਘੇਰ ਲਿਆ (ਵਸਿ ਕਰ ਲਿਆ)
੧੧. ਇਕ ਸਹੇਲੀ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੨. ਬਹੁਤ ਸਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ (ਦਾਉ-ਪੇਚ) ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੈ ਆਈ ॥੩॥
੧੩. ਉਸਦਾ ਸੱਜਣ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੪. ਕੁਮਾਰੀ ਸੰਦਲ ਦੇਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰਮੀ ।
੧੫. ਜੀਅ ਵਿਚ ਖੁਭ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਾਏ ।
੧੬. ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਕੀ ਖੇਡੀ ॥੪॥
੧੭. ਇਕ ਵੱਡੀ ਤੋਪ ਉਸ ਨੇ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੧੮. ਜਿਸ ਤੋਪ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਬੈਠ ਸਕੇ ।
੧੯. ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ ।
੨੦. ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੫॥
੨੧. ਮੰਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਖੀ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੨੨. ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ।
੨੩. ਤੋਪ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਤੋਪ ਚਲਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ
੨੪. ਇਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣਾ ॥੬॥
੨੫. ਜਦੋਂ ਸਖੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤਾਂ
੨੬. ਅੱਗ ਪਾ ਕੇ ਤੋਪ ਦਾ ਪਲੀਤਾ ਦੱਬ ਕੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖੀ ਨੇ ਗੱਲਾ ਚਲਾਇਆ ।
੨੮. ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਇਆ (ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ) ॥੭॥
੨੯. ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਘਰ ਡਿੱਗ ਇਉਂ ਪਈ -
੩੦. ਜਿਵੇਂ ਵੱਟਾ ਗੋਪੀਏ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਫੈਕੀਦਾ ਹੈ ।
੩੧. ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ।
੩੨. ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਤਨ ਤੋਂ ਪੁੱਝ ਕੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ॥੮॥
੩੩. ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੰਨ ਹੈ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ।
੩੪. ਤੋਪ ਦਾ ਗੱਲਾ ਬਣ ਕੇ ਉੱਡੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੀ ਚਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।
੩੫. ਇਧਰ ਕੁਮਾਰੀ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੬. ਉਧਰ ਗੱਲੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ।
੩੭. ਤੋਪ ਵਿਚ ਦਾਰੂ ਗੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਮੈਂ ਦਿੱਤੀ ।
੩੮. ਤੋਪ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉੱਡ ਗਈ ॥੯॥
੩੯. ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ
੪੦. ਇਹ ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ।
੪੧. ਖੋਲਦੀਆਂ ਨੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਖੋਲ ਖੋਲ ਵਿਚ ਹੀ
੪੨. ਤੋਪ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਉੱਡ ਗਈ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤ੍ਰਿਆਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੩॥੬੬੮੦॥ਚਲਦਾ॥
੪੩. ਚੋਪਈ ॥ ਅਫਲਾ ਪੁਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ
੪੪. ਅਫਲ ਸੈਨ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੪੫. ਉਥੇ ਇਕ (ਸੁਧਰਮੀ ਰਾਇ) ਸ਼ਾਹ ਸੀ ।
੪੬. ਜਾਣੋ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ ॥੧॥
੪੭. ਚੰਪਾ ਦੇਵੀ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ।
੪੮. ਜਿਸਨੂੰ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੪੯. ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੫੦. ਜਿਸ ਦਾ (ਸੁ ਛਬਿਰਾਏ) ਨਾਮ ਸੀ ॥੨॥

ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ । ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ । ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਵਹੀਰ ਵਿਚ ਰਲ ਗਏ ਤੇ ਰੂਪੇਆਣਾ ਲੰਘ ਕੇ ਖਦਗਾਣੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਿਹੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਭੁਲ ਲਈ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਸਿੱਖ ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਂ, ਭੁਲ ਇਨਸਾਨੀ ਖਾਸਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਈਂ ਬਖਸ਼ਿਦ ਹੈ, ਪਰ ਤਤੇ ਰਣ ਵਿਚ ਪਿੱਠ ਦੇਣੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਵਿਧੇਗ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੂਲੇ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ । ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਲਸ ਦੀ ਖਲਕਤ ਦੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਜੇ ਨਿਮਾਣੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਪੁੰਜਾ ਮੁਰਦਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜੀਵਤ ਹੈ - ਜਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੀਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ਤਾਂ ਆਉ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਆਉ । ਪੰ: ੨੩ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਰੁਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਪਿਛੇ ਜੱਥਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਿਆ - ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਉਠਕੇ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਗੀਰ ਖਿੱਚੀ - ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਨਿੱਤਰੇ ਸੋ ਤੁਰੇ, ਅਜੇ ਸੋ ਝੜੇ, ਵਧੇ ਦਿਲ ਲੜੇ, ਸਿਰ-ਧੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਖੇਲੇ ਉਹ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੈ - ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਜੰਗ ਮੀਡਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਨਾ ਹੈ । ਉਹ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਹ ਲਕੀਰ ਟੱਪ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਵੇ । ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਦੇ ਗਲੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨ ਹੋਵਈ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਸਾਉ ਨ ਭੋਵੈ ॥ ਮਧਨੁ ਖਾਇ ਨ ਨੀਰੁ ਬਿਲੋਵੈ ॥੧੭॥ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ॥ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਖੰਡ ਕਰੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਾਣੀ ਰਿੜਕ ਕੇ ਮੱਖਣ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਸੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਲੀਕ ਟੱਪੇ ਤੇ ਲਲਕਾਰੇ ਅਸਾਂ ਅੱਜ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸੀਸ । ਫੇਰ ਮਾਈ ਭਾਗ ਕੌਰ ਸਾਂਗ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੂਤੀ-ਸ਼ੇਰ ਨੁਹਾਰ ਸਿੰਘਣੀ ਲੀਕ ਟੱਪ ਕੇ ਬੋਲੀ ਵੀਰੋ! ਤ੍ਰਿਮਤ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਜੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇਗੀ, ਸੀਸ ਉਪਰ ਖੇਲੇਗੀ, ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਸੀਸ ਤੇ ਖੇਡੇਗੀ । ਚਾਲੀ ਹੋਰ ਲੀਕ ਟੱਪ ਗਏ, ਚਾਲੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹੋਰ ਆਏ ਹੋਰ ਆਏ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਦ ਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਈ ਹਮ ਤੋਂ ਗੁਰਹਿਤ ਦੈ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਬਿਚ ਸੰਗਰਾਮ ਕਰੈ ਅਰਿ ਹਾਨ ॥ ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਗੁਰ ਕੇ ਗਿਰਦ ॥ ਕੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਜੈ ਹੋਇ ਮਰਦ ॥ ਏਤੀ ਭੀਰ ਗੁਰੂ ਪਰ ਪਰੀ ॥ ਹੈ ਸਦ ਹੋਵ ਤਜਹਿ ਇਸ ਘਰੀ ॥ ਜੀਵਨ ਪਾਇ ਕਰਹਿਗੇ ਕਹਾਂ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਜ ਨ ਐ ਹੈ ਇਹਾਂ ॥੧੭॥ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਕੋਠੜੀ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਸੂਝ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟਕੇ ਲੁਕ ਕੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਅੰਗੂਰੀ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਸੰਦਲ ਦੇ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾਣ ਲਈ ਸਾਥ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਹੋਮ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਈ । ਜਿਵੇਂ ਸੰਦਲ ਦੇ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਥ ਕਰ ਲਈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਜੋ ਇਸਦਾ ਪੇਕਾ ਘਰ ਹੈ ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੋਲ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਬਚਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਚਣ ਦਾ ਹੀ ਸਿੰਗਾਰ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:—ਪੋਈਅਝੈ ਧੰਨ ਕੰਤ ਸਮਾਲੇ ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵੇਖੋ ਨਾਲੇ ਪਿਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਰਹੈ ਗੰਗ ਰਾਤੀ ਸਬਦਿ ਸਿੰਗਾਰ ਬਨਾਵਣਿਆ ॥੫॥ਅੰਗ੧੨੯॥ਮ:੩॥ - ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਪਤੀ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਵਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਪਛੋਂਤਾਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪੇਕਾ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਦੋਵੇਂ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ - ਉਹ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਪੋਈਅਝੈ ਧੰਨ ਭਰਮ ਭੁਲਾਣੀ ॥ ਦੂਜੇ ਲਾਗੀ ਫਿਰਿ ਪਛੋਂਤਾਈ ॥ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਦੋਵੇ ਗਵਾਏ ਸੁਪਨੈ ਸੁਖ ਨ ਪਾਵਣਿਆ ॥੪॥ਉਹੀ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਆਤਮਾ ਐਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ - ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਥੇ ? ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਪੇਕੇ ਘਰ ਦਾ ਮੋਹ ਤੋੜਕੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕੇ ਇਕ ਪਤੀ ਤੇ ਏਕ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਜਿਥੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਯੋਗ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਹਾਂ ਜੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਿੰਘ ਲੜਕੇ ਮਰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਝ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਣੇ ਪੀ ਗਏ, ਤੁਰਕ ਦਲ ਜੋ ਬਚਿਆ ਉਹ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਪੁਜਾ । ਸਾਰੇ ਮਝੈਲ ਸੂਰਮੇ ਲੜ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੂਰ ਇਕ ਟਿੱਬੀ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਦੇ ਉਤੇ ਸੋਧ ਸੋਧ ਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਸ਼ਾਮਾਂ ਪਈਆਂ ਤੇ

ਅੜਿਲ ॥ ੧੬੭ ਜਾਨਿ ਇਕ ਸਹਚਰਿ ਲਈ ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ੧੬੮ ਛਬਿ ਰਾਇ
ਕੇ ਦੀਨੋ ਤਾਹਿ ਪਠਾਇਕੈ ॥ ੧੬੯ ਕਹਾ ਕ੍ਰੋਰਿ ਕਰਿ ਜਤਨ ਤਿਸੈ ਹਮਾਂ ਲਜਾਇਯੋ ॥
੧੭੦ ਜਿਤਕ ਚਹੰਗੀ ਦਰਬੁ ਤਿਤਕ ਲੈ ਜਾਇਯੋ ॥੩॥ ੧੭੧ ਸੁਨਤ ਸਹਚਰੀ ਬਚਨ
ਸਜਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਈ ॥ ੧੭੨ ਜਿਮਿ ਤਿਮਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਤਹਾਂ ਲਜਾਵਤ ਭਈ ॥
੧੭੩ ਮਿਲਤ ਛੈਲਨੀ ਛੈਲ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਪਾਇਯੋ ॥ ੧੭੪ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕੈਫਨ
ਨਿਕਟ ਮੰਗਾਇਯੋ ॥੪॥ ੧੭੫ ਕਿਯਾ ਕੈਫ ਕੋ ਪਾਨ ਸੁ ਦੁਹੁ ਪ੍ਰਜੰਕ ਪਰ ॥ ੧੭੬ ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਰਮੇ ਬਿਹਸਿ ਕਰਿ ਨਾਰਿ ਨਰ ॥ ੧੭੭ ਕੋਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਮਤ ਕੋ
ਬਿਹਸਿ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ॥ ੧੭੮ ਆਪੁ ਬੀਚ ਕੰਧਨ ਪਰ ਹਾਥਨ ਡਾਰਿਕੈ ॥੫॥
੧੭੯ ਅਧਿਕ ਜੋਰ ਤਨ ਦੋਊ ਤਹਾਂ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੈ ॥ ੧੮੦ ਮਨ ਮੈਂ ਭਏ ਅਨੰਦ ਨ
ਕਾਹੂੰ ਤੇ ਡਰੈ ॥ ੧੮੧ ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਕਰ ਜਾਂਹਿ ਸੁ ਛਿਨਿਕ ਨ ਛੋਰ ਹੀ ॥
੧੮੨ ਸਕਲ ਦ੍ਰੁਪ ਕੰਦ੍ਰੁਪ ਕੋ ਤਹਾਂ ਮਰੋਰ ਹੀ ॥੬॥ ੧੮੩ ਚੌਪਈ ॥ ੧੮੪ ਭੋਗ ਕਰਤ
ਤਰੁਨੀ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੧੮੫ ਕਰਤ ਕੇਲ ਰਜਨਿਯਹਿ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ੧੮੬ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤਿ
ਬੀਤ ਜਬ ਗਈ ॥ ੧੮੭ ਪਾਛਿਲ ਰੈਨਿ ਰਹਤ ਸੁਧਿ ਲਈ ॥੭॥ ੧੮੮ ਕਹਾ ਕੁਅਰਿ
ਉਠਿ ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਸੰਗ ॥ ੧੮੯ ਕਬਹੂੰ ਛਾਡੁ ਹਮਾਰਾ ਤੈਂ ਅੰਗ ॥ ੧੯੦ ਜੋ ਕੋਈ
ਪੁਰਖ ਹਮੈਂ ਲਹਿ ਜੈਹੈ ॥ ੧੯੧ ਜਾਇ ਰਾਵ ਤਨ ਭੇਦ ਬਤੈਹੈ ॥੮॥ ੧੯੨ ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ
ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੯੩ ਬੈਨ ਸੁਨੋ ਮਮ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ੧੯੪ ਸਭਨ ਲਖਤ
ਤੁਹਿ ਕੈਫ ਪਿਲਾਉਂ ॥ ੧੯੫ ਤਬੈ ਸਾਹ ਕੀ ਸੁਤਾ ਕਹਾਉਂ ॥੯॥ ੧੯੬ ਤਹ ਹੀਂ ਰਮੇ
ਤਿਹਾਰੇ ਸੰਗਾ ॥ ੧੯੭ ਅਪਨੋ ਜੋਰਿ ਅੰਗ ਸੋ ਅੰਗਾ ॥ ੧੯੮ ਹਮੈਂ ਤੁਮੈ ਸਬ ਲੋਗ
ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੧੯੯ ਭਲੋ ਬੁਰੋ ਨਹਿ ਭੇਦ ਬਿਚਾਰੈ ॥੧੦॥ ੨੦੦ ਜੋਂ ਕਹਿ ਕੁਅਰਿ ਬਿਦਾ
ਕਰਿ ਦੀਨਾ ॥ ੨੦੧ ਪਾਤ ਭੇਸ ਨਰ ਕੋ ਧਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ੨੦੨ ਕੀਅਸ ਕੁਅਰ ਕੇ
ਧਾਮ ਪਆਨਾ ॥ ੨੦੩ ਭੈਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੀ ਪਛਾਨਾ ॥੧੧॥ ੨੦੪ ਚਾਕਰ ਰਾਖਿ
ਕੁਅਰਿ ਤਿਹੋ ਲਿਯੋ ॥ ੨੦੫ ਬੀਚ ਮੁਸਾਹਿਬ ਕੇ ਤਿਹੋ ਕਿਯੋ ॥ ੨੦੬ ਖਾਨ ਪਾਨ
ਸਭ ਸੋਈ ਪਿਲਾਵੈ ॥ ੨੦੭ ਨਰ ਨਾਰੀ ਕੋਈ ਜਾਨਿ ਨ ਜਾਵੈ ॥੧੨॥ ੨੦੮ ਇਕ
ਦਿਨ ਪਿਯ ਲੈ ਗਈ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ੨੦੯ ਬੀਚ ਸੁਰਾਹੀ ਕੇ ਮਦ ਡਾਰਾ ॥ ੨੧੦ ਜਲ
ਕੈ ਸਾਥ ਭਿਗਾਇ ਉਛਾਰਾ ॥ ੨੧੧ ਚੋਵਤ ਜਾਤ ਜਵਨ ਤੇ ਬਾਰਾ ॥੧੩॥ ੨੧੨ ਸਭ
ਕੋਈ ਲਖੈ ਤਵਨ ਕਹੋ ਪਾਨੀ ॥ ੨੧੩ ਕੋਈ ਨ ਸਮੁਝਿ ਸਕੈ ਮਦ ਗਮਾਨੀ ॥
੨੧੪ ਜਬ ਕਾਨਨ ਕੇ ਗਏ ਮੰਝਾਰਾ ॥ ੨੧੫ ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਸੋ ਬਾਲ ਉਚਾਰਾ ॥੧੪॥
੨੧੬ ਤੁਮ ਕੋ ਲਗੀ ਤੁਖਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੨੧੭ ਸੀਤਲ ਲੇਹੁ ਪਿਯਹੁ ਇਹ ਪਾਨੀ ॥
੨੧੮ ਭਰਿ ਪਮਾਲਾ ਲੈ ਤਾਹਿ ਪਮਾਰਾ ॥ ੨੧੯ ਸਭਹਿਨ ਕਰਿ ਜਲ ਤਾਹਿ

☆ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਬਚੀ ਖੁਚੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵ ਟਿੱਬੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸਿਸਕਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਲ ਚੌਂਦੇ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਦਾਵਾ ਪਾੜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ :—ਜਾਹੁ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜਹਿ ਮਮ ਲੋਕ ॥ ਬਸਹੁ ਸਦਾ ਕਬ ਨਹਿ ਤਹਿ ਸੋਕ ॥ ਦੇ ਕਰ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀਨ ਉਪਕਾਰ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਤੁਹਿ ਭਇਓ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸ਼੍ਰ: ਐ ੧-੨੨॥ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਜਲ ਸੰਚਿਆ ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਇਸ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ। ਪਰ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਜਖਮਾਂ ਭਰਪੂਰ ਵਹੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰਦੀ ਰਹੀ, ਸਾਂਗ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਜਗਤ ਤੋਂ ਨਿਛਾਵਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਦਿਗੰਬਰੀ ਵੇਸ ਤੇ ਮਸਤਾਨੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਚਰੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਤਕ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ... ਕਿ ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਪਦ ਤੇ ਹੈਂ : ਪਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਟੁਰੇ ਤੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਵੇਂ ॥ ਸੂ: ਪ੍ਰ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—ਕਥਾ ਬੇਦ ਮਹਿ ਜਿਸ ਕੀ ਅਰੈ ॥ ਨਾਮ ਗਾਰਗੀ ਨਗਨ ਸੁ ਰਹੈ ॥ ਪਰਮ ਹੰਸਨੀ ਬਡ ਅਵਧੂਤਾ ॥ ਤੇ ਸਭਾਗੋ ਗੁਰ ਫਿਗ ਅਵਧੂਤਾ ॥ ਅਰਥਾਤ:— ਉਪਨਿਖਦਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਗਿਆਤ ਗੋਯ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਨਗਨ ਵਿਚਰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਤੇ ਹੰਸਨੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ, ਪੂਰਨ ਅਵਧੂਤ ਸੀ, ਅਹਿੱਲ ਅਵਸਥਾ ਟਿਕਵੀਂ ਸੁਰਤ ਵਾਲੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਲੇਖ ਹੈ: ਤਿਸ ਭਾਗੋ ਗੁਰ ਫਿਗ ਅਵਧੂਤਾ ॥ ਗਰਵੀ ਸਾਂਗ ਹਾਥ ਮਹਿ ਧਰੈ ॥ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਏਕ ਰਸ ਬਿਰੈ ॥ ਕੋਤਿਕ ਮਾਸ ਨਗਨ ਜਬ ਰਹੀ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਖ ਨਿਕਟ ਗੁਰ ਕਹੀ ॥ ਅਰਥਾਤ:— ਜਿਵੇਂ ਗਾਰਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਅਵਧੂਤਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹੀ ਜੋ ਇਕ ਭਾਰੀ ਸਾਂਗ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਨੰਦ ਮਈ ਅਵਸਥਾ, ☆

੧. ਅਜਿਲ ॥ ਚੰਪਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਫਾਦਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੨. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਬਰਾਇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੩. ਤੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਯਤਨ ਕਰ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਐਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ।
੪. ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਤੂੰ ਚਾਹੇਗੀ ਉਤਨਾ ਲੈ ਜਾਣਾ ॥੩॥
੫. ਗੋਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੬. ਜਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ।
੭. ਸੁੰਦਰ ਸੁ ਛਬਰਾਏ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਸੁੰਦਰੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਬੜਾ ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ।
੮. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੋਲ ਮੰਗਾ ਲਈ ॥੪॥
੯. ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ।
੧੦. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ
੧੧. ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਢੰਗ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੧੨. ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਧਿਆਂ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ॥੫॥
੧੩. ਬੜੇ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ।
੧੪. ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ
੧੫. ਪਿਲਚ ਪਿਲਜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਛਿਨ ਭਰ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ।
੧੬. ਕਾਮ ਦਾ ਦੁਖ ਮਰੋੜ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥
੧੭. ਪਰੇਮ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਈ ।
੧੮. ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੧੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ।
੨੦. ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ॥੭॥
੨੧. ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ - ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ।
੨੨. ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਸੰਗ ਛੱਡ ਦੇਹ ।
੨੩. ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ
੨੪. ਤਾਂ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ ॥੮॥
੨੫. ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ।
੨੬. ਕਿ ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ
੨੭. ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਦਿਆਂਗੀ ਤਾਂ
੨੮. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕੁਹਾਵਾਂਗੀ ॥੯॥
੨੯. ਉਥੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੩੦. ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਜੋੜ ਕੇ -
੩੧. ਮੈਨੂੰ ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੇਖਦੇ ਹੋਣਗੇ ।
੩੨. ਪਰ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ॥੧੦॥
੩੩. ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
੩੪. ਸਵੇਰੇ ਆਪਣਾ ਭੋਜ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
੩੫. ਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
੩੬. ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ॥੧੧॥
੩੭. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ - ਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ -
੩੮. ਮੁਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ।
੩੯. ਸਾਰਾ ਖਾਣ ਤੇ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ।
੪੦. ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ॥੧੨॥
੪੧. ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਲੈ ਗਈ ।
੪੨. ਤੇ ਸੁਰਾਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾ ਲਈ ।
੪੩. ਸੁਰਾਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈ ।
੪੪. ਜਿਸ ਦੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਚੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਲੋਕ ਇਹੋ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ ॥੧੩॥
੪੫. ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ।
੪੬. ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਆਦਮੀ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ।
੪੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੪੮. ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੧੪॥
੪੯. ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ।
੫੦. ਲੈ ਆਹ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈ ।
੫੧. ਪਿਆਲਾ ਭਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਹਿਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆ ਦਿੱਤੀ ।
੫੨. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ॥੧੫॥

☆ ਗਮੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਤਨੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਕੋਲ ਆਈ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ :- ਸੁਨ ਮਾਈ ਭਾਗੋਂ ਸਚਿਆਰੀ ॥ ਕੁਲ ਨੈਰਿਰ ਸਸਅਰਿ ਉਥਾਰੀ ॥ ਪਰਮ ਹੰਸ ਅਵਸਥਾ ਪਾਈ ॥ ਤੁਝ ਕੋ ਦੋਸ ਨ ਲਗੈ ਕਦਾਈ ॥ ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਭਈ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਤਨ ਹੰਤਾ ਸਭ ਰਿਦੇ ਬਿਨਾਸੀ ॥ ਪਾਇਓ ਪਰਮ ਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਅਰਥਾਤ:- ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋਂ ਸਦਾ ਦੀ ਮੂਹਤਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਰਮ ਹੰਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਤੈਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਨੌਰਿਆਂ ਵਿਚਰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਦੁਖ ਸੁਖ ਏਕ ਸਮਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜ ਚੁਕੀ ਹੈ - ਮੈਂ ਭੋਤਕ ਤਨ (ਮਾਦਾ ਸਰੀਰ ਹਾਂ) ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰਮ ਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ - ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਤੂੰ ਸੰਗ ਤੂੰ ਰਹਿਤ ਹਮਾਰੇ ॥ ਪਹਿਰਿ ਕਾਛ, ਲਘੁ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰੇ ॥ ਉਪਰ ਚੀਰ ਚਾਦਰਾ ਲੀਜੈ ॥ ਦੇਹ ਅਛਾਦਹੁ ਸਮਾ ਬਿਤੀਜੈ ॥ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈਂ ਕਛਹਿਰਾ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਦਸਤਾਰ (ਦੁਮਾਲਾ) ਸਜਾ ਲਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਚਾਦਰਾ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਹ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬਤਾਉ (ਭਾਵ ਬਸਤਰ ਓੜ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉ) ਸੁਨ ਗੁਰ ਬੁਕਾ ਮਾਨਿ ਤਿਨ ਲੀਨਾ ॥ ਬਸਤਰ ਸਹੀਰ ਅਛਾਦਨ ਕੀਨਾ ॥ ਕਰ ਮਹਿ ਸਾਂਗ ਸਦਾ ਗਹਿ ਰਾਖੇ ॥ ਰਹੈ ਸੰਗ ਗੁਰ ਕੇ ਅਭਿਲਾਖੇ ॥ ਸੁ: ਪਰ:- ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵਾਰਥ:- ਜਿਸ ਪੀਰ ਦੇ ਮੁਹਿੰਦ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਇਕਮ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਅਸਲੀਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭੁਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਪੀਰ ਨੂੰ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਜਕੜਨਾ ਕਿਥੋਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਈ ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੁਰਬੁਧੀ ਨੂੰ ਖਲੋਣ ਲਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ - ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕੀ ? ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਿਕਾਰੀ ਭੁਧੀ ਕੀ - ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਤੈ:-

ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ਜਜਮਾਨੁ ॥ ਇਕ ਦਖਿਣਾ ਹਉ ਤੈ ਪਹਿ ਮਾਗਉ ਦੇਹਿ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪੰਚ ਤਸਕਰ ਧਾਵਤ ਰਾਖੇ ਚੂਕਾ ਮਨਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਦਿਸਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ॥੨॥

ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ ॥ ਦੂਧ ਕਰਮੁ ਸੰਤੋਖ ਘੀਉ ਕਹਿ ਐਸਾ ਮੰਗਉ ਦਾਨੁ ॥੩॥

ਖਿਆ ਧੀਰਜੁ ਕਹਿ ਗਉ ਲਵੇਰੀ ਸਹਜੇ ਬਛਰਾ ਧੀਰੁ ਪੀਐ ॥ ਸਿਫਤਿ ਸਰਮ ਕਾ ਕਪੜਾ ਮਾਂਗਉ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਾਨਕ ਰਵਤ ਰਹੈ ॥੪॥ ਅੰਗ ੧੩੨੯॥ ਮ:੧॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿ: ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ : ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ, ਜਤ ਸਤ ਸੰਜਮ ਦਇਆ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾ ਹੋਇਆ ਖਿਆ ਤੇ ਧੀਰਜ ਦੀ ਗਉ ਬਣਾਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਫਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੰਗੇਸ ਉਸ ਲਈ ਤੁੰਡ ਹਨ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਅਪਰਾਧੀ ਤੱਕੜੀ ਵੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਤੋਲਦੇ ਹਾਂ ।

1. ਕੁਲ ਦੀ ਉਤਮ ਘਰਾਣੇ ਦੀ

2. ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਨ ਯੋਗ

*****

☆ (ਪੰਨਾ ੨੫੭ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਕਾਦਰ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਣਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਅੰਦਰਲੇ ਮੋਮਨ ਫੌਜੀ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਗੁਪਤ ਰਾਹੀ ਸਭ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਰਾਜੀ ਦੌੜ ਕੇ ਫਾਤਮਾ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਗਈ ਤੇ ਫਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਵਤਹਿ ਕਰਕੇ ਫਾਤਮਾ ਤੇ ਰਾਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਡੇਰੇ ਪੁੱਜ ਗਏ । ਜਿਥੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਅਬਦੁਲਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਥਰਕੇ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਭੁਰੇ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖਿਆਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਨਸਾਨੀ ਖਿਆਲ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਸੀ ਕਿਤਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੱਜੇ ਹਨ । ਜਦ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਗੁਰਦੇਵ ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੇ - ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਨ ਉਹ ਸਿੰਘ ॥

ਬਿਚਾਰਾ ॥੧੫॥ ੧ਪੁਨਿ ਤ੍ਰਿਯ ਲਿਯਾ ਕਬਾਬ ਹਾਥਿ ਕਰਿ ॥ ੨ਕਹਯੋ ਕਿ
ਖਾਹੁ ਰਾਜ ਸੁਤ ਬਨ ਫਰ ॥ ੩ਤੁਮਰੇ ਨਿਮਿਤਿ ਤੋਰਿ ਇਨ ਆਨਾ ॥ ੪ਭੁਛਨ
ਕਰਹੁ ਸੁਦ ਅਬ ਨਾਨਾ ॥੧੬॥ ੫ਜਬ ਮਧਯਾਨ ਸਮੇ ਭਯੋ ਜਾਨਯੋ ॥ ੬ਸਭ
ਲੋਗਨ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨਯੋ ॥ ੭ਤੁਮ ਸਭ ਚਲੋ ਭੂਪ ਕੇ ਸਾਥਾ ॥ ੮ਹਮ
ਸੇਵਾ ਕਰਿਹੈ ਜਗਨਾਥਾ ॥੧੭॥ ੯ਸਭ ਜਨ ਪਠੈ ਭੂਪ ਕੇ ਸਾਥਾ ॥ ੧੦ਦੋਈ
ਰਹੇ ਨਾਰਿ ਅਰੁ ਨਾਥਾ ॥ ੧੧ਪਰਦਾ ਐਚਿ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਲਿਯਾ ॥ ੧੨ਕਾਮ
ਭੋਗ ਹੋਸਿ ਹੋਸਿ ਰਸਿ ਕਿਯਾ ॥੧੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ੧੩ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੋਈ ਬਿਹਸਿ
ਰਮਤ ਭਏ ਨਰ ਨਾਰਿ ॥ ੧੪ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਰਾਜਾ ਛਲਾ ਸਕਾ ਨ ਭੂਪ
ਬਿਚਾਰਿ ॥੧੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਧੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਚੌਰਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੪॥੭੦੧੨॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੧੫ਦੇਵ ਛੱਤ੍ਰ ਇਕ ਭੂਪ ਬਖਨਿਯਤ ॥ ੧੬ਸ੍ਰੀ ਸੁਰ ਰਾਜਵਤੀ
ਪੁਰ ਜਨਿਯਤ ॥ ੧੭ਤਿਹੋ ਸੰਗ ਚੜ੍ਹਤ ਅਮਿਤਿ ਚਤੁਰੰਗਾ ॥ ੧੮ਉਮਿਡਿ
ਚਲਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ॥੧॥ ਅਝਲ ॥ ੧੯ਸ੍ਰੀ ਅਲਕੇਸਮਤੀ
ਤਿਹੋ ਸੁਤਾ ਬਖਾਨਿਯੈ ॥ ੨੦ਪਰੀ ਪਦਮਨੀ ਪਾਤ੍ਰ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੈ ॥
੨੧ਕੈ ਨਿਸੁਪਤਿ ਸੁਰ ਜਾਇ ਕਿ ਦਿਨ ਕਰ ਜੂ ਝਈ ॥ ੨੨ਹੋ ਜਿਹ ਸਮ
ਹੋਹੈ ਨਾਰਿ ਨ ਪਾਛੈ ਹੈ ਭਈ ॥੨॥ ੨੩ਤਹੋ ਇਕ ਰਾਇ ਸਜੁਲਫ ਸੁ ਛੱਤ੍ਰੀ
ਜਾਨਿਯੈ ॥ ੨੪ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਸੁਘਰ ਪਹਿਚਾਨਿਯੈ ॥ ੨੫ਜਿਹੋ ਬਿਲੋਕਿ
ਕੰਦ੍ਰਪ ਦ੍ਰੁਪ ਕਹ ਖੋਇ ਹੈ ॥ ੨੬ਹੋ ਜਿਹ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਭਯੋ ਨ ਆਗੇ ਹੋਇ
ਹੈ ॥੩॥ ੨੭ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਤਿਹ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰਿਕੈ ॥ ੨੮ਰਹੀ ਮਗਨ
ਹੈ ਮਨ ਮਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਚਾਰਿਕੈ ॥ ੨੯ਅਬ ਕਸ ਕਰੋ ਉਪਾਇ ਜੁ ਯਾਹੀ ਕਹ
ਬਰੋ ॥ ੩੦ਹੋ ਬਿਨੁ ਸਾਜਨ ਕੇ ਮਿਲੇ ਅਗਨਿ ਭੀਤਰ ਜਰੋ ॥੪॥ ੩੧ਹਿਤੂ ਸਹਚਰੀ
ਸਮਝਿਕ ਲਈ ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ੩੨ਕਹਿ ਤਿਹ ਭੇਦ ਕੁਅਰ ਤਨ ਦਈ ਪਠਾਇਕੈ ॥
੩੩ਜੁ ਮੈਂ ਤੁਮੈਂ ਕਛੁ ਕਹਯੋ ਸੁ ਮੀਤਹਿ ਆਖਿਯੋ ॥ ੩੪ਹੋ ਚਿਤ ਮਹਿ ਰਖਿਯਹੁ
ਭੇਦ ਨ ਕਾਹੁ ਭਾਖਿਯੋ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੫ਸਖੀ ਕੁਅਰ ਪਹਿ ਦਈ ਪਠਾਈ ॥
੩੬ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਬੋਧਿ ਲਖਾਈ ॥ ੩੭ਰਾਜ ਸੁਤਹਿ ਤਿਨ ਆਨ ਮਿਲਾਯੋ ॥
੩੮ਸਾਜਨ ਮਿਲਤ ਸਜਨਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥੬॥ ੩੯ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਸੇਤੀ ਕਿਯੋ ਭੋਗਾ ॥
੪੦ਮਿਟ ਗਯੋ ਸਕਲ ਦੁਹਨ ਕੋ ਸੋਗਾ ॥ ੪੧ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਕਰੈ ਬਿਲਾਸਾ ॥
੪੨ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੋ ਤਜਿ ਕਰਿਕੈ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ੪੩ਚਤੁਰ ਚਤੁਰਿਯਾ ਦੋਈ ਕਲੋਲਹਿੰ ॥
੪੪ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬੈਨ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਬੋਲਹਿ ॥ ੪੫ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਕੀ

1. ਇਹ ਹੈ ਇਕ ਚਾਲਾਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਆਪ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਰਾਣੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਸਮੇਤ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਗਈ। ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੁਬਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤਰਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਬੜੇ ਦਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਛਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਉਚ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਇਤਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਦਰੀਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਦਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਏ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਘਰ ਘਾਟ ਗੁਆਟਾਂ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਭੋਸ ਵਟਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥ ਹਾਰ ਬਿਹਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਕੁਹਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋੜ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਇਕੋ ਯਾਰ ਨਾਲ ਪਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਆਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਬਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥ ਇਹ ਨੁਸਖੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਤੇ ਨੇ - ਕਿਵੇਂ ਯਾਰ ਰਿਝਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ॥

ਸਜਦੇ ਗਏ। ਚੰਗੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਬਾਂ-ਬਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਬੜੇ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪਰਦੂਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣੇ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਲੋਖਾਂ ਦੀ ਲਕੀਰ ਸਮਝੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਬਣ ਬੈਠਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਬੜਾ ਬਿਖੜਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਵਾਂ ਮਰਦ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਸਿਰ ਤੇ ਨੌਕਦਾਰ ਟੋਪੀ ਰਖ ਕੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਨੂੰ ਨਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖਕੇ ਆਗੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਬਣ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਸਾਦਾ ਮਰਾਦਾ ਅਨਪੜ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੈ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਕੇ ਹੀ ਪਾਗਲ ਹਨ (ਬੇ-ਸ਼ਰਮ) ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਚੂਹਾ ਆਪ ਖੁੱਭ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਲੋਕ ਨਾਲ ਹੋਰ ਛੱਜ ਬੰਨ ਲਵੇ। ਇਕ ਸ਼ਕਸ਼ ਕੋਲੂ ਗੱਡੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਡੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਤਾਂ

੧. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਲੈ ਲਿਆ - ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ
  ੨. ਆਹ ਲੈ ਬਣ ਦਾ ਫਲ ਖਾ ਲੈ ।
  ੩. ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਤੌੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ।
  ੪. ਲਉ ਖਾਉ ਹੁਣ ਕਈ ਸਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮੇਵੇ ॥੧੬॥
  ੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
  ੬. ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ -
  ੭. ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ।
  ੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੧੭॥
  ੯. ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ -
  ੧੦. ਦੋਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪਤੀ (ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ) ਰਹਿ ਗਏ ।
  ੧੧. ਚੌਫੇਰੇ ਪਰਦਾ ਤਾਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ
  ੧੨. ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ॥੧੮॥
  ੧੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਮਦੇ ਰਹੇ ।
  ੧੪. ਮੁਸਾਹਿਬਾ ਸਮੇਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਜਾ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ॥੧੯॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਚੌਰਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੪॥੭੦੧੩॥ਚਲਦਾ॥

੧੫. ਚੌਪਈ ॥ ਦੇਵ ਛਤ੍ਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ।
੧੬. ਸ੍ਰੀ ਸੁਰ ਰਾਜਵਤੀ ਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ।
੧੭. ਜਿਸਦੀ ਚੜਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਫੌਜ ਬੇਅੰਤ ਚਲਦੀ ਸੀ ।
੧੮. ਜਿਵੇਂ ਭਰਕੇ ਗੰਗਾ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ॥੧॥
੧੯. ਅੰਤੜਲ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਲਕੇਸ ਮਤੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇਵ ਛਤ੍ਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ।
੨੦. ਜੋ ਪਰੀ ਜਾਂ ਪਦਮਨੀ ਅਥਵਾ ਗੰਧਰਵੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਦਿਉਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਕਿ -
੨੧. ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ, ਇਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ।
੨੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਪਿਛੇ ਹੋਈ ਹੈ ਕੋਈ

- ਇਸਤਰੀ ॥੨॥
੨੩. ਉਥੇ ਇਕ (ਸੁਜਲਵ ਰਾਇ) ਛਤ੍ਰੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੨੪. ਜਿਹੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਸਮਝਦਾਰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੨੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੨੬. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ॥੩॥
੨੭. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ -
੨੮. ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ । ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਤੇ ਕਿਹਾ
੨੯. ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਐਸਾ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰ ਲਵਾਂ ।
੩੦. ਇਸ ਸਜਣ ਦੇ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੪॥
੩੧. ਇਕ ਇਤਬਾਰੀ ਸਹੇਲੀ ਜਾਣ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਈ ।
੩੨. ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ।
੩੩. ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ।
੩੪. ਇਹ ਭੇਤ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ॥੫॥
੩੫. ਚੌਪਈ ॥ ਸਹੇਲੀ ਕੋਈ ਉਸ ਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਨੂੰ -
੩੬. ਉਹ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗੱਲਾਂ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ।
੩੭. ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੮. ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸੱਜਣੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਈ ॥੬॥
੩੯. ਉਸ ਨਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ ।
੪੦. ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।
੪੧. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਕਲੋਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ
੪੨. ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਡਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ॥੭॥
੪੩. ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਇ ਕਲੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੪੪. ਮਿਲ ਕੇ ਦੋਇ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।
੪੫. ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ.....

ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਉਥੇ ਹੀ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਗਏ ਪਰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੋਹਲੂ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਲਿਆਕੇ ਕੋਲੂ ਵਿਖਾਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਹ ਦੱਸ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਹੁਣ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕੋਲੂ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾ ਨਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਚੌਧਰ ਵਿਚ ਬੜਾ ਪੈਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸੋਚ ਸੋਚਕੇ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੱਬ ਦਾ ਸੁਰਮੇਦਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਹ ਨਾਲ ਜੋ (ਲਠ) ਸੀ ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਸੁਰਮਚੂ ਹੈ ਜੋ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ॥ ਕੁਲਹਾਂ ਦੇਦੇ ਬਾਵਲੇ ਲੈਂਦੇ ਵਡੇ ਨਿਲਜ ॥ ਚੂਹਾ ਖੜ ਨ ਮਾਵਈ ਤਿਕਲਿ ਬੰਨ੍ਹੇ ਛਜ ॥ ਅੰਗ ੧੨੮੬ ॥ ਮ: ੧॥ ਸੁਖ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਤ ਲੈ ਲਈ ਹੈ : ਸਉ ਮਣ ਹਸਤੀ ਘਿਉ ਗੁੜ ਖਾਵੈ ਪੀਂਜ ਸੈ ਏਣਾ ਖਾਇ ॥ ਡਕੈ ਡੁਕੈ ਖੇਹ ਉਡਾਵੈ ਸਾਹਿ ਗਇਐ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਅੰਧੀ ਫੂਕਿ ਮੁਖੀ ਦੇਵਾਨੀ ॥ ਖਸਮਿ ਮਿਟੀ ਫਿਰਿ ਤਾਨੀ ॥ ਅਸੁ ਗੁਲਾ ਚਿਕੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ ਗੈਣਿ ਚਕੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਓਹਾ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥ ਅੰਗ ੧੨੮੬ ॥ ਮ: ੧॥ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਮਦੀਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦੀਨ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ । ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤੌਰ ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਇਹ ਪੰਗਤੀਆਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤਸ਼ੂਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ । (ਜਪਿ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਗਨਾਥ) ਤੂ ਪਰ ਪਰੈ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੁਆਮੀ ਤੂ ਆਪਨ ਜਾਨਹਿ ਆਪਿ ਜਗਨਾਥ ॥ ਉਹੀ ॥ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਭ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਹਮ ਰਾਖਿ ਲੇਹੋ ਜਗਨਾਥ ॥ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਜਗਨਾਥ ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜਿਸਦਾ ਜਗਨਾਥ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਹੈ - ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਜਗਨਾਥ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਸਥਾਪਨ ਹਨ, ਜਗਨਾਥ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਨਾਥ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ ਉਸਤੋਂ ਮੰਗਾਂ ਕਿਉਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ? ਮੰਗਾਂ ਕਿਉਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਗਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਜਨੇਊ ਤੋਂ ? ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਤੂ ਨਾਮਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਨ । ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :- ਸੁੰਨਤਿ ਕੀਏ ਤੁਰਖੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਅਉਰਤ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ॥ ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਾਰਿ ਨ ਛੋਡੈ ਤਾਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਹੀਐ ॥੩॥ਅੰਗ ੪੭੭॥ਕਬੀਰ ਜੀ॥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਉਹ ਅੱਲਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪੋਰਵੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ? ਅਰੁ ਜਉ ਤਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਵੈ ॥ ਤਉ ਅਲਹ ਲਹੈ ਲਹਿ ਚਰਨ ਸਮਾਵੈ ॥੩੬॥ਅੰਗ ੩੪੨॥ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਉਹ ਬਿਸਨ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਵੈਰਾਗੀ ਦਾ ਸਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਭਗਤ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਭਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੈਸਾ ਕਿ:-ਵਾਧਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬਿਸਨ ਸਮਾਹਿ ॥ ਬਿਸਨ ਸਮਾਹਿ ਨਾ ਆਵੈ ਹਾਰ ॥ ਬਲ ਬਾਨ ਆਵੈ ਹਾਰ ॥ ਬਿਗਨ ਮਿਲੇ ਸਭ ਹੀ ਸਚ ਪਾਵਹਿ ॥ਉਹੀ॥ ਕੀ ਇਥੇ ਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਭਗਤ ਨਹੀਂ - ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਨ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਨੂੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਬਿਸਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਫੇਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ? ਜਦ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੱਕ ਗਿਆ ਸੀ । ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਅਵਤਾਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ । ਇਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਯਸ਼ੋਧਾ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਤਾਂ ਇਕ ਗਵਾਲੀ ਹੀ ਸੀ - ਪਰ ਨੰਦ ਤੇ ਯਸ਼ੋਧਾ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੰਸ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰਕੇ ਪਾਲਨ ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਤੇ ਜਸ਼ੋਧਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੰਦ ਦਾ ਨੰਦਨ (ਪੁੱਤ੍ਰ) ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨੰਦ ਕਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ? ਜਦੋਂ ਨਾ ਧਰਤੀ ਸੀ ਨਾ ਅਕਾਸ਼ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨੰਦ ਕਿਸੇ ਸੀ । ਜਦ ਕਿ

ਕੋਫ ਮੰਗਾਵੈ ॥ ^੧ਏਕ ਪਲੰਘ ਪਰ ਬੈਠਿ ਚੜਾਵੈ ॥੮॥ ^੨ਆਸਨ ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਲੇਹੀ ॥ ^੩ਆਲਿੰਗਨ ਚੁੰਬਨ ਦੋਈ ਦੋਹੀ ॥ ^੪ਰਸਿ ਰਸਿ ਕਸਿ
 ਨਰ ਕੇਲ ਕਮਾਇ ॥ ^੫ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਤਰੁਨੀ ਤਰ ਜਾਇ ॥੯॥ ^੬ਦੋਈ
 ਤਰੁਨ ਬਿਜਿਯਾ ਦੁਹੰ ਖਾਈ ॥ ^੭ਚਾਰਿ ਟਾਂਕ ਅਹਿਫੇਨ ਚੜਾਈ ॥ ^੮ਰਸਿ
 ਰਸਿ ਕਰਿ ਕਸਿ ਕਸਿ ਰਤਿ ਕਿਯੋ ॥ ^੯ਚੋਰਿ ਚੰਚਲਾ ਕੋ ਚਿਤ ਲਿਯੋ ॥੧੦॥
^{੧੦}ਰਸਿਗੋ ਦੋਊ; ਨ ਛੋਰਾ ਜਾਇ ॥ ^{੧੧}ਕਹੀ ਬਾਤ ਇਹੋ ਘਾਤ ਬਨਾਇ ॥
^{੧੨}ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਹਮ ਤੇ ਪਿਯ ਲੀਜੈ ॥ ^{੧੩}ਜਲ ਕੇ ਬਿਖੈ ਪਿਯਾਨਾ ਕੀਜੈ ॥੧੧॥
^{੧੪}ਜਬ ਲਗੁ ਮੰਤ੍ਰਚਾਰ ਤੈਂ ਕਰ ਹੈਂ ॥ ^{੧੫}ਤਬ ਲਗਿ ਤੈਂ ਜਲ ਬੀਚ ਨ
 ਮਰਹੈਂ ॥ ^{੧੬}ਤੁਮਰੈਂ ਜਲ ਆਇ ਹੈ ਨ ਨੇਰੇ ॥ ^{੧੭}ਚਾਰਿ ਓਰ ਰਹਿ ਹੈ ਤੁਹਿ
 ਘੇਰੇ ॥੧੨॥ ^{੧੮}ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਤਾ ਤੇ ਤਬ ਲਿਯੋ ॥ ^{੧੯}ਗੰਗਾ ਬੀਚ ਪਯਾਨਾ
 ਕਿਯੋ ॥ ^{੨੦}ਜਲ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤਵਨ ਕੇ ਰਹਾ ॥ ^{੨੧}ਆਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਤਾ ਕੇ
 ਨਹਿ ਗਹਾ ॥੧੩॥ ^{੨੨}ਇਹੋ ਛਲ ਜਲ ਮਹਿ ਮੀਤ ਪਠਾਯੋ ॥ ^{੨੩}ਮਾਤ ਪਿਤਾ
 ਤਨ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ^{੨੪}ਹੋ ਪਿਤ ਪ੍ਰਾਤ ਸੁਯੰਬਰ ਕਰਿਹੋ ॥ ^{੨੫}ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ
 ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਬਰਿਹੋ ॥੧੪॥ ^{੨੬}ਕਹੇ ਚਲੋ ਤੁਮ ਤਾਤ ਹਮਾਰੇ ॥ ^{੨੭}ਮਥਹੁ
 ਜਾਨਵੀ ਹੋਤ ਸਵਾਰੇ ॥ ^{੨੮}ਤਹੋ ਤੇ ਜੁ ਨਰ ਨਿਕਸਿ ਹੈ ਕੋਈ ॥ ^{੨੯}ਭਰਤਾ
 ਹੋਇ ਹਮਾਰੇ ਸੋਈ ॥੧੫॥ ^{੩੦}ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਰਾਜਾ ਹਰਖਾਨੋ ॥ ^{੩੧}ਸਾਚੁ ਝੂਠ
 ਜੋੜ ਕਛੁ ਨ ਪਛਾਨੋ ॥ ^{੩੨}ਜੋਰਿ ਪ੍ਰਜਾ ਦੈ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ॥ ^{੩੩}ਚਲੇ ਸੁਰਸੁਰੀ
 ਮਥਨ ਸਕਾਰੇ ॥੧੬॥ ^{੩੪}ਬਡੇ ਦੁੱਖਨ ਕੀ ਮਥਨਿ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ^{੩੫}ਮਥਤ ਭਏ
 ਸੁਰਸਰਿ ਮੋ ਡਾਰਿ ॥ ^{੩੬}ਤਨਿਕ ਬਾਰਿ ਕਹੋ ਜਬੈ ਡੁਲਾਯੋ ॥ ^{੩੭}ਨਿਕਸਿ
 ਪੁਰਖ ਤਹੋ ਤੇ ਇਕ ਆਯੋ ॥੧੭॥ ^{੩੮}ਨਿਰਖਿ ਸਜਨ ਕੋ ਰੂਪ ਅਪਾਰਾ ॥
^{੩੯}ਬਰਤ ਭਈ ਤਿਹੋ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ^{੪੦}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਪਸੁ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਰਿਯੋ ॥
^{੪੧}ਇਹੋ ਛਲ ਨਾਰਿ ਜਾਰ ਕਹੋ ਬਰਿਯੋ ॥੧੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੨}ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ
 ਤੇ ਮਥਿ ਨੀਰਧਹਿ ਲਛਿਮੀ ਬਰੀ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ^{੪੩}ਤੈਸਹਿ ਮਥਿ ਗੰਗਾ ਬਰਾ
 ਯਾ ਕਹ ਰਾਜੁ ਕੁਮਾਰਿ ॥੧੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਪੰਚਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯॥੭੦੩੧॥ ਅਫਸੁੰ ॥

ਦੋਪਈ ॥ ^{੪੪}ਸਰਬ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ^{੪੫}ਸਰਬ ਸਿੰਘੁ ਪੁਰ ਗੜ੍ਹ ਜਿਹ
 ਕੋ ਹੈ ॥ ^{੪੬}ਸ੍ਰੀ ਦਲ ਬੰਭੁ ਸੁਜਾਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਹੋ ॥ ^{੪੭}ਸੁੰਦਰ ਅਵਰ ਨ ਭਯੋ ਤੁੱਲਿ
 ਜਿਹੋ ॥੧॥ ^{੪੮}ਦੁਸਟ ਸਿੰਘ ਤਾ ਕੋ ਭਾਤਾ ਭਨਿ ॥ ^{੪੯}ਦੁਤਿਯ ਚੰਦ੍ਰ ਜਾਨਾ ਸਭ
 ਲੋਗਨ ॥ ^{੫੦}ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੫੧}ਕਵਨ ਸੁਘਰ ਸਮ ਤਾਹਿ ਕਹਿਜੈ ॥੨॥

i. ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਵਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮਨ ਪਸੰਦ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਪ ਤਾਂ ਨਿਗੁਰੇ ਹੋ-ਹੀ. ਪਰ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਗੁਰੇ ਰਖ ਕੇ ਬਾਂ-ਬਾਂ ਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰ ਪਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਨਾਹੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਭਵਿਖ ਲਈ ਪੁਰਾਤਨ ਜੁਗਤੀ ਵਰਤਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਰਜਾ ਮੰਦ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਬਾਂ-ਬਾਂ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ ਜਾਂ ਜਣੇ ਖਣੇ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਸਬੰਧ ਕਰ ਲੈਣੇ ਸਮਾਜਕ ਉਤਮਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ (ਕਾਦੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ) ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਰਮਾਣ ਹੈ:- ਗੁਰੂ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾ ਅੰਧੁਲਾ ਚੇਲੇ ਨਾਰੀ ਠਾਉ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਆ ਸੁਆਉ ॥ ਆਇ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਵਣਾ ਜਿਉ ਸੁੰਦੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥੩॥ਅੰਗ:੫੮॥੧॥ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪਤੀ ਨਾਲਾਇਕ ਹੋਵੇ, ਨਿਖਟੁ ਹੋਵੇ, ਨਿਪੁੰਸਕ ਹੋਵੇ, ਐਬੀ ਜਾਂ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜੂਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਧਨ ਸੀਗਾਰੀਐ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਖੁਆਰੁ ॥ ਨਾ ਮਾਣੈਂ ਸੁਖਿ ਸੋਜੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਬਾਦਿ ਸੀਗਾਰ ॥ ਦੁਖ ਘਟੈਂ ਦੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਘਰਿ ਸੋਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥ਅੰਗ:੫੮॥੨॥ ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਪਰ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜਿਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਦਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁੜੀ ਨੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਇਆ ਕਰਦੇ ਉਦਮਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋਇ ਰਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਖਬਰ ਨ ਜਾਨੀ। ਭੋਰੁ ਭਇਆ ਬਹੁਰਿ ਪਛਤਾਨੀ ॥੧॥ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਜਿ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਧਰਉਹੀ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਤਾਤੇ ਆਲਸੁ ਕਹਾ ਕਰਉ ਹੀ ॥੧॥ਅੰਗ:੩੮੯॥੫॥

੦. ਇਸੇ ਲਈ ਸੁਖੰਬਰ ਦੀ ਗੀਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

- ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੧. ਇਕੋ ਪਲੰਘ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ॥੮॥
  ੨. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।
  ੩. ਅਲਿੰਗਨ ਤੇ ਚੁੰਮਨ ਲੈਂਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
  ੪. ਰਸ-ਰਸ ਤੇ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੋਏ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
  ੫. ਲਪਟ-ਲਪਟ ਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਹੇਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੯॥
  ੬. ਦੁਹਾਂ ਜੁਆਨਾ ਨੇ ਭੰਗ ਖਾ ਲਈ ਹੈ ।
  - ੭.
  ੮. ਰਸ-ਰਸ ਤੇ ਕਸ-ਕਸ ਕੇ ਰਤ ਮਾਨੀ ਹੈ ।
  ੯. ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ॥੧੦॥
  ੧੦. ਦੋਇ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।
  ੧੧. ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹੀ ।
  ੧੨. ਐ ਪਿਆਰੇ! ਮੈਥੋਂ ਤੂੰ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਲੈ ।
  ੧੩. ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਹ ॥੧੧॥
  ੧੪. ਜਦ ਤੱਕ ਤੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ।
  ੧੫. ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਜਲ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰੇਗਾ ।
  ੧੬. ਪਾਣੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ।
  ੧੭. ਮੰਤ੍ਰ ਤੈਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਕੇ ਰੱਖੇਗਾ ॥੧੨॥
  ੧੮. ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ
  ੧੯. ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
  ੨੦. ਪਾਣੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਹਾ ।
  ੨੧. ਪਰ ਪਾਣੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਨਹੀਂ ॥੧੩॥
  ੨੨. ਇਸ ਢੰਗ ਨੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੩. ਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ।
  ੨੪. ਕਿ ਐ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਸਵੇਰੇ ਸੁਖੰਬਰ ਕਰਕੇ -
  ੨੫. ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰਮ - ਪਵਿੱਤਰ ਕੋਈ ਵਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਰ ਦਿਉ ॥੧੪॥
  ੨੬. ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੋ ।
  ੨੭. ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਰਿੜਕੋ ।
  ੨੮. ਉਸ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਕਲੇਗਾ ।
  ੨੯. ਉਹੀ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥੧੫॥

੩੦. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੩੧. ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਝੂਠ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ।
  ੩੨. ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਚੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ
  ੩੩. ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ ॥੧੬॥
  ੩੪. ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਮਧਾਣੀ ਬਣਾ ਲਈ ।
  ੩੫. ਸੁਰਸਰੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਿੜਕਣ ਲੱਗ ਪਏ
  ੩੬. ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਰ ਹੀ ਮਧਾਣੀ ਹਲਈ -
  ੩੭. ਉਸਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ॥੧੭॥
  ੩੮. ਸੱਜਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ।
  ੩੯. ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਵਰ ਲਿਆ ।
  ੪੦. ਉਹਨਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਠੱਗੀ ਠੱਗੀ ਦਾ ਭੇਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ।
  ੪੧. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ ॥੧੮॥
  ੪੨. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਲਛਮੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਵਰੀ ਸੀ ।
  ੪੩. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਗਾ ਰਿੜਕ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ॥੧੯॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਚਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯॥੭੦੩੨॥ਚਲਦਾ॥

੪੪. ਚੌਪਈ ॥ ਸਰਬ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਇਕ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
੪੫. ਜਿਥੇ ਉਸ ਦਾ (ਸਰਬ ਸਿੰਘ) ਨਾਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਗੜ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ ।
੪੬. ਸ੍ਰੀ ਦਲਬੰਬ ਸੁਜਾ ਸੀ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਦਾ ।
੪੭. ਜਿਸਦੇ ਤੁਲ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ॥੧॥
੪੮. ਦੁਸਟ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਾ ਭਾਈ ਜਾਣ ਲਵੇ ।
੪੯. ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦੂਸਰਾ ਚੰਦਰਵਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ।
੫੦. ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ।
੫੧. ਕਿਹੜੇ ਸੁਜਾਨ ਦੀ ਉਸਦੇ ਤੁਲ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ ॥੨॥

ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ (ਨਿਰਅੰਜਨ) ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ (ਦੁਖ ਸੁਖ) ਵਿਚ ਨਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੋਨੀ ਵਿਚ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੈ - ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ : ਜੇਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ :- ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੀਅ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਕੁਮਾਰ ਨੰਦ ਬਹੁ ਬਾਕੇ ਹੋ ॥ ਭਗਤਿ ਹੋਤਿ ਅਵਤਾਰੁ ਲੀਓ ਹੈ ਭਾਗੁ ਬਡੋ ਬਪੁਰਾ ਕੋ ਹੋ ॥੧॥ ਤੁਮ੍ਹ ਜੁ ਕਹਤ ਹਉ ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨੁ ਨੰਦ ਸੁ ਨੰਦਨੁ ਕਾ ਕੋ ਹੋ ॥ ਧਰਨਿ ਅਕਾਸੁ ਦਸੋ ਦਿਸ ਨਾਹੀ ਤਬ ਇਹੁ ਨੰਦੁ ਕਹਾ ਬੋ ਹੋ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਕਟਿ ਨਹੀ ਪਰੇ ਜੋਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜਾ ਕੋ ਹੋ ॥ ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਐਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾ ਕੈ ਮਾਈ ਨ ਬਾਪੋ ਹੋ ॥੨॥ਅੰਗ ੩੩੮-੩੯॥ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-ਰਾਮ ਜਿਸਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਵੱਡੇ ਤੇ ਉੱਤਮ ਜੋ ਕੰਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤੱਤ ਰਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਛਕੋ । ਜੇਸਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ :-ਜਸਰਬ ਰਾਇ ਨੰਦ ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਚੰਦੁ ਪੁਣਵੈ ਨਾਮਾ ਤਤੁ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੈ ॥ ਅੰਗ ੮੭੩॥ ਪਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਚੰਦ ਤੇ ਸੁਰਜ ਦੋਇ ਉਸ ਅਗੰਭੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਸਰੂਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿਚ “ਅਨੂਪ ਬ੍ਰਹਮ” ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੈ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-ਚੰਦੁ ਸੁਰਜ ਦੁਇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ॥ ਜੋਤੀ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਅਨੂਪੁ ॥੧॥ ਕਹੁ ਹੋ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਜੋਤੀ ਅੰਤਰਿ ਧਰਿਆ ਪਸਾਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹੀਰਾ ਦੇਖਿ ਹੀਰੇ ਕਰਉ ਆਦੇਸੁ ॥ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਲੇਖੁ ॥੨॥ ਅੰਗ ੯੭੨॥ ਭਾਵ ਕਿ ਮੈਂ ਚਮਕਦੇ ਚਤਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰੰਜਨ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਪੂਰਨ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ :-ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਮਧੁਸੂਦਨੁ ਦਾਮੋਦਰੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ਰਿਖੀਕੇਸੁ ਗੋਵਰਧਨਪਾਰੀ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰੁ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥੧॥ ਮੋਹਨ ਮਾਧਵ ਕਿਸੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥ ਜਗਦੀਸੁਰੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ਜਗਜੀਵਨ ਅਭਿਨਾਸੀ ਠਾਕੁਰ ਘਟ ਘਟ ਵਾਸੀ ਹੈ ਰੰਗਾ ॥੨॥ ਧਰਣੀਧਰ ਈਸ ਨਰਸਿੰਘ ਨਾਰਾਇਣ ॥ ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ ॥ ਬਾਵਨ ਰੂਪੁ ਕੀਨਾ ਤੁਪੁ ਕਰਤੇ ਸਭ ਹੀ ਸੋਤੀ ਹੈ ਚੰਗਾ ॥੩॥ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ ਜਿਸੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ॥ ਬਨਵਾਲੀ ਚਕ੍ਰਪਾਣਿ ਦਰਸਿ ਅਨੂਪਿਆ ॥ ਸਰਸ ਨੇਤ੍ਰ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਰਸਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸਭ ਹੈ ਮੰਗਾ ॥੪॥ ਭਗਤਿ ਵਡਲੁ ਅਨਾਥਰੁ ਨਾਥੇ ॥ ਗੋਪੀ ਨਾਥੁ ਸਗਲ ਹੈ ਸਾਥੇ ॥ ਬਾਸੁਦੇਵ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਤੇ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਗੁਣ ਅੰਗਾ ॥੫॥ ਮੁਕੰਦ ਮਨੋਹਰੁ ਲਖਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ॥ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਲਜਾ ਨਿਵਾਰਿ ਉਧਾਰਣ ॥ ਕਮਲਾਕੰਠ ਕਰਹਿ ਕੰਤੁਹਲ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਨਿਰਸੰਗਾ ॥੬॥

ਅੰਗ ਚੌਲ ਕੇ ਸਾਰ ਅੰਸ-ਅਵਨਾਸੀ ਮਧੁਰਾਖਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਰਿਖੀਕੇਸ ਗੋਵਰਧਨ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ), ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਮੋਹਨ ਮਾਧਵ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਮੁਰ ਰਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ) ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੂਕਰ (ਅਵਤਾਰ) ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ - ਗੋਪੀ ਨਾਥ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਵਾਸਦੇਵ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਦਾ ਪਿਤਾ, ਲਖਮੀ ਨਰਾਇਣ (ਲਛਮੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਦੋਹੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ), ਕਮਲਾ ਕੰਠ (ਲਛਮੀ ਦਾ ਪਤਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ ਬੈਰੋਨ ਦੇ ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਛ-ਅਵਤਾਰ, ਕਛ (ਕਛ ਅਵਤਾਰ, ਕਛ ਅਵਤਾਰ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਅਉਤਰੇ) ਕੇਸਵ-ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬੋਟ ਸੁਨਤ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਬਨ ਮਾਲੀ, ਬਨਵਾਲੀ ਕਮਲ ਨੈਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੇਸ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਕਟ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸੱਖ ਚੜ੍ਹ ਤੇ ਗਦਾਧਾਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਦੇ ਚਿੰਨ ਹਨ, ਮਹਾਂ ਰਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਰਜਨ ਦਾ ਰਬ ਚਲੋਣ ਵਾਲਾ ਪੀਤੰਬਰ ਪੀਲੇ ਬਸਤਰ ਧਾਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸਰੰਗ ਧਰ ਧਣਧਾਰੀ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਅੰਤ ਵੈਸਲਾ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਆਪੇ ਕਾਨਾ ਆਪੇ ਗਊ ਚਰਾਵੇ ਬਾਨਾ । ਆਪਿ ਉਪਾਵਹਿ ਆਪਿ ਖਪਾਵਹਿ ਤੁਸੁ ਨਹੀ ਇਕ ਤਿਲ ਰੰਗਾ ॥੧੬॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ ਇਕ ਮਾਗਉਦਾਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਤ ਰੇਨਾ ॥ ਮਸਤਕ ਲਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵਉ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਪਵੈਗਾ ॥੧੭॥ ਹੁਣ ਜੋਚੋ ਕਿਹੜਾ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੭੧ ਤੇ)

੧ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਜੁਲਫ ਦੇ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ੨ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਨਹਿ ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ॥
 ੩ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਨਿਰਖਾ ਤਿਹ ਜਬਹੀ ॥ ੪ਲਗਗੀ ਲਗਨ ਨਿਗੋਡੀ
 ਤਬਹੀ ॥੩॥ ੫ਹਿਤੂ ਜਾਨਿ ਸਹਚਰੀ ਬੁਲਾਈ ॥ ੬ਭੇਦ ਭਾਖਿ ਤਿਹ ਠੋਰ
 ਪਠਾਈ ॥ ੭ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤਿਹੋ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ ॥ ੮ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਉਹਿ ਇਹੋ
 ਆਨਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੪॥ ੯ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਬਹੁ ਜਤਨ ਥਕੀ ਕਰਿ ॥ ੧੦ਗਯੋ ਨ
 ਮੀਤ ਕੈਸੇ ਹੂੰ ਤਿਹ ਘਰ ॥ ੧੧ਬੀਰ ਹਾਂਕਿ ਇਕ ਤਹਾਂ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੨ਸੋਤ
 ਸੇਜ ਤੇ ਗਹਿ ਪਟਕਾਯੋ ॥੫॥ ੧੩ਟੰਗਰੀ ਭੂਤ ਕਬੈ ਗਹਿ ਲੇਈ ॥ ੧੪ਕਬਹੂੰ
 ਡਾਰਿ ਸੇਜ ਪਰ ਦੇਈ ॥ ੧੫ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਾਸ ਦੇ ਤਾਹਿ ਪਛਾਰਾ ॥ ੧੬ਉਹਿ ਡਰਿ
 ਜਿਯ ਤੇ ਮਾਰਿ ਨ ਡਾਰਾ ॥੬॥ ੧੭ਰੈਨਿ ਸਿਗਰ ਤਿਹੋ ਸੋਨ ਨ ਦਿਯੋ ॥ ੧੮ਨਿਪ
 ਸੁਤ ਕਹੋ ਤ੍ਰਾਸਿਤ ਬਹੁ ਕਿਯੋ ॥ ੧੯ਚਲੀ ਖਬਰਿ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਿ ਆਈ ॥ ੨੦ਭੂਤ
 ਨਾਸ ਕਰ ਲਏ ਬੁਲਾਈ ॥੭॥ ੨੧ਭੂਤ ਹੰਤਾ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰੈ ॥ ੨੨ਬੀਸ
 ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਬੀਰ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ੨੩ਕਿਸਹੂੰ ਪਕਰਿ ਚੀਰਿ ਕਰਿ ਦੇਈ ॥ ੨੪ਕਾਹੂੰ
 ਪਕਰਿ ਰਾਨ ਤਰ ਲੇਈ ॥੮॥ ੨੫ਜਬ ਸਭ ਸਕਲ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ॥ ੨੬ਤਬ
 ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਨ ਬੀਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੨੭ਜੇ ਗੁਰ ਮੋਰ ਇਹਾਂ ਚਲਿ ਆਵੈ ॥ ੨੮ਰਾਜ
 ਕੁਅਰ ਤਬ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥੯॥ ੨੯ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਰਾਜਾ ਪਗ ਪਰੇ ॥ ੩੦ਬਹੁ
 ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਬਚਨ ਉਚਰੇ ॥ ੩੧ਕਹਾਂ ਤੋਰ ਗੁਰ ਮੋਹਿ ਬਤੈਯੈ ॥ ੩੨ਜਿਹੋ
 ਤਿਹੋ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਹਜਾਂ ਲਯੈਯੈ ॥੧੦॥ ੩੩ਜਵਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ ॥
 ੩੪ਨਾਰਿ ਤਿਸੀ ਕਾ ਭੇਸ ਬਨਾਯੋ ॥ ੩੫ਨਿਪਹਿ ਠੋਰ ਭਾਖਤ ਭਯੋ ਜਹਾਂ ॥
 ੩੬ਬੈਠੀ ਜਾਇ ਚੰਚਲਾ ਤਹਾਂ ॥੧੧॥ ੩੭ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਤਹੋ ਭੂਪ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥
 ੩੮ਤਿਸੀ ਰੂਖ ਤਰ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਯੋ ॥ ੩੯ਜਹੋ ਤਿਹੋ ਬਿਧ ਤਾ ਕੋ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥
 ੪੦ਅਪੁਨੇ ਧਾਮ ਤਾਹਿ ਲੈ ਆਯੋ ॥੧੨॥ ੪੧ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਤਾਕਹੋ ਦਰਸਾਯੋ ॥
 ੪੨ਬਚਨ ਤਾਹਿ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੪੩ਜੋ ਇਹ ਤ੍ਰਿਯ ਪਤਿਬਰਤਾ ਬਰੈ ॥
 ੪੪ਤਉ ਬਚੈ ਯਹ ਯੋ ਨ ਉਬਰੈ ॥੧੩॥ ੪੫ਕਰਤ ਕਰਤ ਬਹੁ ਬਚਨ ਬਤਾਯੋ ॥
 ੪੬ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਤਾਯੋ ॥ ੪੭ਸੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਤਾਹਿ ਬਿਵਾਹੁ ॥ ੪੮ਜੋ
 ਨਿਪ ਸੁਤਹਿ ਜਿਯਾਯੋ ਚਾਹੁ ॥੧੪॥ ੪੯ਜੋ ਯਹ ਤਾਹਿ ਬਯਾਹਿ ਲਯਾਵੈ ॥
 ੫੦ਰੈਨਿ ਦਿਵਸ ਤਾ ਸੋ ਲਪਟਾਵੈ ॥ ੫੧ਅਵਰ ਨਾਰਿ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਇ ॥
 ੫੨ਤਬ ਯਹ ਜਿਯੈ ਕੁਅਰਿ ਸੁਭ ਕਾਇ ॥੧੫॥ ੫੩ਯਹੈ ਕਾਜ ਰਾਜਾ ਤੁਮ ਕੀਜੈ ॥
 ੫੪ਅਬ ਹੀ ਹਮਹਿ ਬਿਦਾ ਕਰਿ ਦੀਜੈ ॥ ੫੫ਲੈ ਆਗਯਾ ਤਿਹੋ ਆਸ੍ਰਮ ਗਈ ॥
 ੫੬ਧਾਰਤ ਭੇਸ ਨਾਰਿ ਕਾ ਭਈ ॥੧੬॥ ੫੭ਰਾਜ ਸਾਜ ਬਯਾਹ ਕੋ ਬਨਾਯੋ ॥ ੫੮ਸਾਹੁ ਸੁਤਾ

੦. ਇਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ
 ਸਕਦੇ ਨੇ ? ਇਹ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਬੋਲੋਗਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਠੱਸ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ
 ਸਬੂਤ ਹਾਜਰ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਸੀਰਜ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਵਿਵੇਚਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਜੀ ਅਡੀਸ਼ਨ ੧੯੬੩ ਪੰ: ੭੦॥ ਜਾਪੁ ਨਿਸਾਨ ॥
 ਡਾ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਜਿ ਜਦ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ
 ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰੀਸਰਚ (ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ) ਵੇਖਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਇਕ ਹੱਥ
 ਲਿਖਤ ਨੰ : 129 ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਉਤਾਰਾ ਸੰਮਤ 1930 ਮੁਤਾ: 1863 ਈ: ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਾ ਰਾਮਕੋਲ, ਉਰਫ ਤੋਤਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਸ਼ਮੀਰੀ
 ਨੇ ਨਸ਼ਤਾਲੀਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ 21
 ਪੱਤਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਬੰਨਣ ਜੋੜਨ ਬਾਬਤ ਇਕ ਬੜੀ ਵਚਿਤ੍ਰ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਟੀਕਾ
 ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਉਸਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੰਖਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਖ਼ਿਆਲ ਸਹਿਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਬੋਜੀ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਯੋਗ ਨਤੀਜੇ
 ਕੱਢ ਸਕਣ। ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧੯ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗ ਆਸਾ ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ, ਜਪੁ ਅਰਬਾਂ ਨਾਲ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਭੂਮਿਕਾ ਇਉਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :- ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ
 ਜੀ ਏਕ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅੰਗ ਦਰਗਾਹ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਕੀ ਬੋਲਾਇਆ, ਤਬ ਹੁਮਕ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ॥

੧. ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਜੁਲਫ ਦੇਈ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ।
੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦੇਵ ਕੀਨਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ (ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਜੁਲਫ ਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਲ ਖੰਡ ਸੁਜਾਨ)
- ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ
੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣੂਠੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ॥੩॥
੫. ਇਕ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਜਾਣ ਕੇ ਸਹੇਲੀ ਬੁਲਾ ਲਈ।
੬. ਭੇਤ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।
੭. ਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।
੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
੯. ਸ਼ਾਹ ਸੁਤਾ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਬੱਕ ਗਈ।
੧੦. ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਸਦਾ ਮਿੱਤਰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਨਾ ਗਿਆ।
੧੧. ਇਕ ਗੁਪਤ ਬੀਰ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।
੧੨. ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਬੀਰ ਨੇ ਜਾ ਕੇ
- ਪਕੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ॥੫॥
੧੩. ਕਦੇ ਗੁਪਤ ਬੀਰ ਉਸਦੀ ਟੰਗ ਪਕੜ ਲਵੇ।
੧੪. ਕਦੇ ਮੱਜੇ ਦੇ ਉਪਰ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ।
੧੫. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ -
੧੬. ਡਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰ ਵੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ॥੬॥
੧੭. ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ
੧੮. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ
੧੯. ਇਹ ਖਬਰ ਚੱਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।
੨੦. ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਂਦਰੀ ਬੁਲਾ ਲਏ ॥੭॥
੨੧. ਭੂਤ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ।
੨੨. ਸ਼ਹੀਦੀ ਬੀਰ 20 ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵੇ।
੨੩. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਚੀਰ ਹੀ ਸੁੱਟੇ।
੨੪. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਗੋਡਿਆਂ ਹੇਠ ਲੈ ਲਵੇ ॥੮॥
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਂਤ੍ਰੀ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ।
੨੬. ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ।
੨੭. ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਇਥੇ ਆ ਜਾਵੇ।
੨੮. ਤਦ ਹੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਜੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੯॥
੨੯. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਗੁਪਤ ਬੀਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ
- ਪਿਆ।
੩੦. ਬੀਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ
੩੧. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਿਥੇ ਹੈ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ?
੩੨. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਈਏ ॥੧੦॥
੩੩. ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਬੀਰ ਨੇ ਨਾਮ ਥਾਂ ਦੱਸਿਆ।
੩੪. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸੇ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਲਿਆ।
੩੫. ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹਲਕਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰਦਾਵਾਂ
- ਭੋਸ ਕਰਕੇ ਚਲੀ ਗਈ - ਜਿਥੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਥਾਂ।
੩੬. ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਬੈਠੀ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ॥੧੧॥
੩੭. ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਕੇ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।
੩੮. ਉਸੇ ਰੁਖ ਦੇ ਹੇਠ ਬੈਠਾ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਖਿਆ।
੩੯. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ
੪੦. ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ॥੧੨॥
੪੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਉਸਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ
੪੨. ਅਤੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ
੪੩. ਜੇ ਇਹ ਕੋਈ ਪਤਿ ਬਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਵਿਆਹ ਲਏ
੪੪. ਤੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ ॥੧੩॥
੪੫. ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।
੪੬. ਅੰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤਾ
- ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -
੪੭. ਉਹ ਪਤਿ ਬਰਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਵੇ
੪੮. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ॥੧੪॥
੪੯. ਜੇ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਆਵੇ।
੫੦. ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਰੱਖੋ।
੫੧. ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਵੇ - ਫੇਰ ਇਹ
੫੨. ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹੇਗਾ ॥੧੫॥
੫੩. ਐ ਰਾਜਾ ਇਹ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰ
੫੪. ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਇਥੋਂ ਤੋਰ ਦੇਹ।
੫੫. ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ
੫੬. ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਉਹੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਭੋਸ ਕਰ
- ਲਿਆ ॥੧੬॥
੫੭. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ
੫੮. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ.....

ਕਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਬ ਏਕ ਸਿੱਖ ਅੰਗਦ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਹਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਅੰਗ ਲੋਕਾਂ ਕੋ ਕਰਾਵਨੀ। ਪੁਰਖਾ ਏਕ ਐਸੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਜਿਸ ਕਾ ਏਕੁ ਜਪੁ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਸਿਫਤ ਕਾ ਜੋੜ ਬਾਧੀਏ। ਪੁਰਖਾ ਏਕ ਐਸੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਜਿਸ ਦਾ ਏਕੁ ਜਪੁ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਸਿਫਤ ਕਾ ਜੋੜ ਬਾਧੀਏ। ਪੁਰਖਾ ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੈ— ਪੁਰਖਾ ਜੋ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੇਵਣਾ : ਉਪਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਵਣਾ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨ ਦਾਮਾ ਧਰਮ, ਸੰਤੋਖ ਸੀਲ ਦਾ ਸੰਸਮ ਕਮਾਵਣਾ। ਗੁਰਸਤ ਬੇਰਾਗ ਖੋਲਨਾ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਥ ਬਾਵਨਾ ਸੰਤੋਖ ਕਰਨਾ ਕਰਾਵਨਾ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹੀ ਸਿਫਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਕੀਜੀਏ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇ : ਪੁਰਖਾ ਇਹੀ ਸਿਫਤ ਹੋਵੇ ਜਬ ਲਗ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪੈ ਪਭੂ ਜੀ ਕੀ ਸਭਸੇ ਵੈ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਮੇਰਬਾਨ ! ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਮੁਖੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਜਪੁ ਹੈ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨ ਹੀ ਜਪੁ ਹੈ ਜੀ ਜੋ ਕਤੁ ਤੂੰ ਕਰੋਂ ਸੋ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕੀਤਾ ਲੋੜੈ ਸੋ ਕਰੋਂ। ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਮੁਕਤ ਹੋਨ। ਤੇਰੇ ਹਥ ਗਤਿ ਹੋਜੀ। ਤੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਹਾ ਜੋ ਪੁਰਖਾ ਜਿਥੁਰ ਹਉਂ ਹਾਂ, ਤਿਥੁਰ ਇਉਂ ਬਣੇ ਹੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੁਰਖਾ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ, ਇਕਨਾਂ ਨਾਂ ਹੋਸੀ। ਪਰ ਪੁਰਖਾ ਸਿਫਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਮੰਤਰ ਜਪੁ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਥੋਂ ਆਵੇ ਪੁਰਖਾ ਮੈਥੋਂ ਪਛੋਂ ਕੋਈ ਇਹ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇ। ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਆਕੇ ਮਿਲੇ। ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਏਗਾ, ਸੁਣੇਗਾ, ਤਿਸਦਾ ਜਾਮਨ ਹਉਂ ਹਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ....ਪੁਰਖਾ ਬਿਨਾ ਜਪੁ ਜਪੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵਨਾ ਨਾ ਮਿਲਸੀ ਉਸ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪਾਸ ਇਹ ਜਪੁ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕਰ ਜੋ ਜੀਵ ਪੜ੍ਹੇ ਸੋ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਫਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕੀਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿੰਨੇ ਡਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਜਿਉਂ ਮਾਇਆਂ ਸੋਹ ਦੀ ਭੱਠੀ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖਾ ! ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪੁਰਖਾ ! ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵੇ ਜੋ ਸਿਫਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਰੇਨ, ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋਣ। ਪੁਰਖਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਐਸੇ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਾਇ ਸੰਸਾਰ ਸੋ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁਕਤ ਕੀ ਪਾਉੜੀ ਨਾਮ ਹੈ ਪੁਰਖਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਮਿਲੇ। ਜੋ ਵੈਰ ਜੰਮੇ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਕਿਸ ਦੇ ਨਿਆਈ ਮੁਕਤ ਹੋਵਣ ਜਿਉਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਹਾਦੇਵ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਮੰਤਰ ਜਪੁ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਮੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰੀ ਲਗ ਜਾਏ। ਪੁਰਖਾ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਭੀ ਜੇਹੇ ਮੰਤਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਉਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਰੀਏ, ਛਡਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਛਡਾਈਏ, ਜਲਾਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਲਾਈਏ, ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੱਖੀਏ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਲੂਨਾ ਚਮਿਆਰੀ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀ ਸੀਖ ਸੇ ਉਨ ਭੀ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਅਨ ਵਾਵਨੀ ਵਸਤੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਸੇ ਵਸਤ ਆ ਜਾਏ ਔਰ ਇਹੋ ਜੋ ਸੀਖ ਆਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੰਨਾ ਡਾਇਨਾ ਹੋਸਿਆਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਨ, ਸੋ ਸਭੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਸੀਖ ਸੀਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖਾ : ਸੰਸਾਰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਹਾਰੇ ਸਭ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ ਪੁਰਖਾ ! ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਣ ਦਾ। ਇਹ ਜਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੀਜੀਏ ਜਿਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸਾਥ ਭਾਵੇਂ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਰਤ ਤਿਕਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ।

- i. ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਕਿੰਨ੍ਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਰਸ ਜਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਪ ਹੈ - ਇਸ ਦੇ ਜਾਪਕ ਦਾ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਪ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਪਰ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਸਾਥ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਹਿਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ii. ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰ ਜਪੁਰ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਖ ਸਵੇਦਨ ਤੇ ਵਿਗਾੜ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਜੋ ਵਾਕਈ ਮਹਾਦੇਵ ਤੇ ਲੂਨਾ ਚਮਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੀਮ ਸੰਵਾਰਦੇ ਤੇ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ।
3. ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਬੰਟਾ ਹੈ ਜੋ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਗਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਲਈ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦੇ ਨੇ।
4. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਜਾਂ ਐਉਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਾਇਣਾਂ ਤੇ ਹੋਸਿਆਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਤੀ ਪਾਠਕ ਨਾਂ ਕਰਨ।

ਹਿਤ ਪੂਤ ਪਠਾਯੋ ॥ ^੧ਜਬ ਹੀ ਬਾਹਰ ਤਵਨ ਸੋ ਭਯੋ ॥ ^੨ਤਬਹੀ ਤਾਹਿ
ਭੂਤ ਤਜਿ ਗਯੋ ॥੧੭॥ ^੩ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਇਹੋ ਛਲ ਸੋ ਪਾਯੋ ॥ ^੪ਭੇਦ ਅਭੇਦ
ਨ ਕਿਸੀ ਬਤਾਯੋ ॥ ^੫ਚੰਚਲਾਨ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰਾ ॥ ^੬ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਾ ਕਰਿ
ਕਰਿ ਕਰਤਾਰਾ ॥੧੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਛਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੬॥੭੦੪੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਇਕ ਭੂਪ ਬਖਨਿਯਤ ॥ ^੨ਪਿਰਥੀ ਪੁਰ ਤਿਹੋ ਨਗਰ
ਪ੍ਰਮਨਿਯਤ ॥ ^੩ਲਾਲ ਮਤੀ ਰਾਨੀ ਤਿਹੋ ਸੋਹੈ ॥ ^੪ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਰਿ ਭੁਜੰਗਨ
ਮੋਹੈ ॥੧॥ ^੫ਸਿੰਘ ਮੇਦਨੀ ਸੁਤ ਕਾ ਨਾਮਾ ॥ ^੬ਥਕਿਤ ਰਹਤ ਜਾ ਕੋ
ਲਖਿ ਬਾਮਾ ॥ ^੭ਅਧਿਕ ਰੂਪ ਤਾ ਕੋ ਬਿਧਿ ਕਰਿਯੋ ॥ ^੮ਜਨੁ ਕਰਿ ਕਾਮਦੇਵ
ਅਵਤਰਿਯੋ ॥੨॥ ^੯ਚਪਲਾ ਦੇ ਤਹੋ ਸਾਹ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^{੧੦}ਕਨਕ ਅਵਟਿ
ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰੀ ॥ ^{੧੧}ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਬ ਤਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੧੨}ਨਿਰਖਿ ਤਰੁਨਿ
ਹੈ ਗਯੋ ਮਤਵਾਰਾ ॥੩॥ ^{੧੩}ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੧੪}ਅਮਿਤ
ਦਰਬ ਦੇ ਤਹਾਂ ਪਠਾਈ ॥ ^{੧੫}ਜਬ ਤੈਂ ਚਪਲਮਤੀ ਕੋ ਲਯੈ ਹੈਂ ॥ ^{੧੬}ਮੁਖਿ
ਮੰਗਿ ਹੈ ਜੋ ਕਛੁ ਸੋ ਪੈਰੈ ॥੪॥ ^{੧੭}ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਸਹਚਰਿ ਤਹੋ ਗਈ ॥
^{੧੮}ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤਾਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧਤ ਭਈ ॥ ^{੧੯}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਜਬ ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥
^{੨੦}ਤਬ ਦੂਤੀ ਇਹੋ ਘਾਤ ਬਨਾਈ ॥੫॥ ^{੨੧}ਤਵ ਪਿਤਿ ਧਾਮ ਜੁ ਨਏ ਉਸਾਰੇ ॥
^{੨੨}ਚਲਹੁ ਜਾਇ ਤਿਹੋ ਲਖੈ ਸਵਾਰੇ ॥ ^{੨੩}ਯੋ ਕਹਿ ਡਾਰਿ ਡੋਰਿਯਹਿ ਲਿਯੋ ॥
^{੨੪}ਪਰਦਨ ਡਾਰਿ ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਦਿਯੋ ॥੬॥ ^{੨੫}ਇਹੋ ਛਲ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਡਹਕਾਈ ॥
^{੨੬}ਸੰਗ ਲਏ ਨਿਪ ਸੁਤ ਘਰ ਆਈ ॥ ^{੨੭}ਤਹੀ ਆਨਿ ਪਰਦਾਨ ਉਘਾਰਾ ॥
^{੨੮}ਨਾਰਿ ਲਖਾ ਤਹੋ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ ॥੭॥ ^{੨੯}ਤਾਤ ਮਾਤ ਇਹੋ ਠੌਰ ਨ ਭਾਈ ॥
^{੩੦}ਇਨ ਦੂਤੀ ਹੋ ਆਨਿ ਫਸਾਈ ॥ ^{੩੧}ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਜੋ ਮੁਝੈ ਨ ਪੈਰੈ ॥
^{੩੨}ਨਾਕ ਕਾਨ ਕਟਿ ਲੀਕ ਲਗੈ ਹੈ ॥੮॥ ^{੩੩}ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਿ ਗਿਰੀ ਧਰਨਿ
ਪਰ ॥ ^{੩੪}ਕਟੀ ਕਹਾ ਕਰ ਯਾਹਿ ਬਿਛੁਅ ਬਰ ॥ ^{੩੫}ਧ੍ਰਿਗ ਬਿਧਿ ਕੋ ਮੋ
ਸੋ ਕਸ ਕੀਯਾ ॥ ^{੩੬}ਰਾਜ ਕੁਅਰ ਨਹਿ ਭੇਟਨ ਦੀਯਾ ॥੯॥ ^{੩੭}ਅਬ ਮੈਂ
ਨਿਜੁ ਘਰ ਕੋ ਫਿਰਿ ਜੈ ਹੋ ॥ ^{੩੮}ਦੈ ਦਿਨ ਕੋ ਤੁਮਰੇ ਫਿਰਿ ਐਹੋ ॥
^{੩੯}ਰਾਜ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲਖਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਲਈ ॥ ^{੪੦}ਇਹੋ ਛਲ ਮੂੰਡ ਮੂੰਡ ਤਿਹੋ
ਗਈ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਤੀਨ ਸੌ ਸਤਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੭॥੭੦੫੯॥ ਅਫਸੂ ॥

1. ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਖਾਏ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਸ ਦਾ ਪਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਪਤੀ ਹੋਰ ਚੁਣਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਘਟਤਾ ਤੇ ਕੁਲਹਿਣੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕੁਲ ਘਾਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਕੁਲਹਿਣੀਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੁਲਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਬੜੇ ਸੰਕੋਚਵੇਂ ਤੇ ਓਨਰੀ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਵ ਹੋਰ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਅਪ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਚਪਲਾ ਦੇ ਜੋ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਪਲਮਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ੁਸ਼ੋਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਰੂਪ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਬੇ-ਬਹਾ ਸੀ, ਅਰ ਵੇਰ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਵਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਦਰੋਜ ਦੀ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ (ਚਪਲਾ ਦੇ) ਦਾ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਕਰੋਕਟਰ ਅਥਵਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਲਾ ਗੀਤ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੀਥੇ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਤਨੇ ਸਿਦਕ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਸਤਵੰਤੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਜਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ :—ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਕਰਤਵ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਖੜੇ ਤੇ ਧੌਕੇ ਸਹੇਜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਕੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :—

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਈਐ ਭੁਲੀ ਨਉਰ ਨ ਕਾਇ ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋ ਨ ਦਿਖਾਵਈ ਅੰਧੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥

ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥ ਖੋਇਆ ਨਹਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ ॥੧॥ ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥

ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਪਿਰ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਭੁਲੀ ਫਿਰੈ ਦਿਸਤਰੀ ਭੁਲੀ ਗਿਰੁ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥ ❖

ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ।
੨. ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੂਤ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੧੭॥
੩. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ।
੪. ਭੇਤ ਅਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਂ ਦੱਸੀ
੫. ਸਿਆਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੜੇ ਨੁਸਖੇ ਹਨ ।
੬. ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਵੀ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੮॥੧॥

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਛਿਆਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੬॥੭੦੫੦॥ਚਲਦਾ॥

੭. ਚੌਪਈ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੮. ਧਰਤੀ ਉਸ ਦਾ ਨਗਰ ਵਧੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੯. ਉਸਦੇ ਘਰ ਲਾਲ ਮਤੀ ਰਾਣੀ ਸੋਭਦੀ ਸੀ ।
੧੦. ਜਿਹੜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਦੀ ਸੀ ॥੧॥
੧੧. ਮੇਦਨੀ ਸਿੰਘ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੧੨. ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੇਖ-ਵੇਖਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
੧੩. ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।
੧੪. ਜਾਣੇ ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ॥੨॥
੧੫. ਉਥੇ ਇਕ ਚਪਲਾ ਦੇਈ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ।
੧੬. ਜਾਣੇ ਉਹ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਢਾਲ ਕੇ ਸੰਢੇ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੈ ।
੧੭. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ
੧੮. ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩॥
੧੯. ਇਕ ਗੋਲੀ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਈ
੨੦. ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ
੨੧. ਕਿ ਜਦ ਤੂੰ ਕਪਲ ਮਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ
੨੨. ਫੇਰ ਤੂੰ ਜੋ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਮੰਗੇਗੀ ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ॥੪॥
੨੩. ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨੪. ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ।
੨੫. ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਅੱਡੇ ਨਾ ਚੜੀ
੨੬. ਫਿਰ ਉਸ ਵਿਚੋਲਣ ਨੇ ਇਕ ਧੌਖੇ ਦੀ ਗੱਲ

੨੭. ਬੁਲੀ ਭੁੰਗਰਿ ਬਲਿ ਚੜ੍ਹੇ ਭਰਮੈ ਮਨੁ ਭੋਲਾਇ ॥ ਪੁਰਹੁ ਵਿਛੁਨੀ ਕਿਉ ਮਿਲੈ ਗਰਬਿ ਮੁਨੀ ਬਿਲਾਇ ॥੨॥ ਅੰਗ ੬੦ ॥ ਮ: ੧ ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਖਯ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਤਿੰਨ ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੋਹਣੇ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਸਹਿਲ ਸੁੰਦਰ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਕਾਠੀਆਂ ਤੇ ਅੰਬਰੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਲਸਕਰ ਵੇਖ ਕੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਭੋਲਾ ਹੋ, ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਲ ਜਾਲ ਤੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚ ਮੁਰਖ ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਡੋਭੀ ਪਿਟਵਾ ਦੇਹ । ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਹੀ ਚਬੀਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਖੋਡ ਖੋਡਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਲੀ (ਭੈੜੇ) ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਸ਼ਬਦ ਹੈ —

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥ ਕਿਸ ਹੀ

ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਖੇ ਅਸਾਰ ॥੩॥ ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਸੰਚੀਐ ਮਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜੰਜਾਲੁ ॥ ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ

ਦੋਹੀ ਵੇਰੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪੜੈ ਜੀਉ ਖੇਲਸੀ ਬਦਵੈਲੀ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥੪॥ ਅੰਗ ੬੩॥ਮ:੧॥

ਇਹ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਾਡੇ ਭਵਿਖ ਲਈ ਤਪਦਿਕ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਦੀ ਲਾਪਵਾਹੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਅਸਿਖਿਅਕ ਹਾਂ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਾਚ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਹੀ ਬਹੁ ਪੰਖੀ ਮਰਮਫੂਲ ਸੁਗਾਤ ਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਕਹਿਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੰਡ ਦੇ ਭਾਗੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਪਾਥ ਹੀਰੋ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਚੋਗਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਹੰਸ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਲੂ ਬਣਕੇ ਸੁਰਜ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਜੋਚੋ ਤੇ ਵਿਚਾਰੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ । ਰਾਮ ਤੇ ਰਾਵਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੀਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਗੋਪੀਆਂ ਤੇ ਰਾਧਾ ਰੁਕਮਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੀਲਾ ਦਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ, ਦਰੋਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਰੋਂ ਪਾਡਵਾਂ ਦਾ ਜੁੱਧ ਮਹਾਭਾਰਤ ਜਿਰਮੂਲ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਾਵਲਕਾਰ ਕਲਮ ਨੂੰ ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪਾਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਲਘਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ ਹੈ, ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦਿਲ ਕੁਮਲਾਇਆ ਫੁਲ ਹੈ । ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਮਰਜ ਦੀ ਨਬਜ ਦੀ ਪਰਖ ਦੀ । ਉਹ ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂ ਹਭ ਮਿਝ ਮਾਸ ਦਾ ਲੋਭੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਘਾਹ ਫੂਸ, ਕੱਖ ਕਾਨਿਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਰੰਦ ਮੰਦਾ ਗੋਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੀਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਕਨਾਰ ਛਿਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਸ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਕੱਖ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਚਾਈ ਚਾਈ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਨਿਮੋਲ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਹਿਤ ਨਿਰੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਲੋਚਨਾ ਹੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਧਰਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚਣਾ ਰੁੜੀ ਬਰਾਡ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਕੋਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੇਖੋ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾਂ ਦੇ ਚੰਦਨੀ ਫੁੱਲ ਪੰ 50 ਤੋਂ - ਸਬੰਧ ਤੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਧਾਰਣ ਤੋਂ ਸਧਾਰਣ ਬੀਬੀ ਘਰ ਦੀ ਸੁਆਣੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛੋ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਡੱਬੇ, ਕੁੱਜੇ ਕੁੱਜੀਆਂ ਮਰਤਮਾਨ ਪਏ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਮਕ ਮਸਾਲਾ ਤੇ ਮਰਚਾਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਘਿਉ, ਗੁੜ, ਖੰਡ, ਦਾਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੈ ਲੱਭਣੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਬੀਬੀ ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਫੱਟ ਉਸੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਜਾ ਪਾਏਗੀ । ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਚਨ ਵਾਲੇ ਆਪ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰ ਵਾਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਣੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਫੁਹਾਰ ਕਦੇ ਭੁੱਲਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੱਸੀ ਉਥੋਂ ਕਿਵੇਂ ਚੰਦਨੀ ਅੰਗੂਰੀ ਸ਼ਰਬਤ ਦੀ ਭੋਜ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਬਣਾਈ ॥੫॥

੨੭. ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜੋ ਨਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਏ ਹਨ
੨੮. ਚੱਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਵੇਖ - ਇਸ ਚਾਲ ਦੇ ਨਾਲ
੨੯. ਡੋਲੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਲਈ
੩੦. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰਦੇ ਤਾਣ ਦਿੱਤੇ ॥੬॥
੩੧. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪੁੱਤਰੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ ।
੩੨. ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ।
੩੩. ਉਸਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਪਰਦੇ ਹਟਾਏ - ਤਾਂ ਉਸ
੩੪. ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ॥੭॥
੩੫. ਹੋ ਕੇ ਤੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਨਾ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਈ ਹੈ - ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ ।
੩੬. ਇਸ ਠਗਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲਿਆ ਅਝਾਇਆ ਹੈ ।
੩੭. ਜੇ ਮੈਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾ ਲੱਗੀ ।
੩੮. ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਪੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੇਰਾ ਨੱਕ ਕੰਨ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਸਲੂਕ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਾਗੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੮॥
੩੯. ਹਾਇ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ।
੪੦. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਐਥੇ ਕਿਤਿਉਂ ਬਿਛੁ ਡਸ ਗਿਆ ਹੈ ।
੪੧. ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
੪੨. ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਨੇ ਦਾ ਉਹ ਹੋਣੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥
੪੩. ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ।
੪੪. ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੀ ।
੪੫. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ
੪੬. ਇਸ ਧੌਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛਲ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਸਤਵੰਤੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾ ਨਿਕਲੀ ॥੧੦॥੧॥

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੭॥੭੦੬੦॥ਚਲਦਾ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੧ਸਗਰ ਦੇਸ ਸੁਨਿਯਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^੨ਸਗਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਇਕ
ਤਹਾਂ ॥ ^੩ਸਗਰ ਦੇਇ ਤਿਹ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ^੪ਚੰਦ ਸੂਰ ਲਖਿ ਤਾਹਿ ਜੁ
ਲੱਜੈ ॥ ^੫ਗਜਨੀ ਰਾਇ ਤਵਨ ਜਬ ਲਹਿਯੋ ॥ ^੬ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚਨ ਕੁਅਰਿ
ਅਸ ਕਹਿਯੋ ॥ ^੭ਐਸੋ ਛੈਲ ਏਕ ਦਿਨ ਪੈਯੋ ॥ ^੮ਜਨਮ ਜਨਮ ਪਲ ਪਲ
ਬਲਿ ਜੈਯੋ ॥੨॥ ^੯ਸਖੀ ਏਕ ਤਿਹ ਤੀਰ ਪਠਾਇ ॥ ^{੧੦}ਜਿਹ ਤਿਹ ਬਿਧਿ
ਕਰਿ ਲੀਯਾ ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੧੧}ਅਪਨ ਸੇਜ ਪਰ ਤਿਹ ਬੈਠਾਰਾ ॥ ^{੧੨}ਕਾਮ ਭੋਗ
ਕਾ ਰਚਾ ਅਖਾਰਾ ॥੩॥ ^{੧੩}ਬੈਠਿ ਸੇਜ ਪਰ ਦੋਈ ਕਲੋਲਹਿ ॥ ^{੧੪}ਮਧੁਰ
ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲਹਿ ॥ ^{੧੫}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸਾ ॥
^{੧੬}ਤਾਤ ਮਾਤ ਕੋ ਤਜਿ ਕਰ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥੪॥ ^{੧੭}ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਵਹਿ ॥
^{੧੮}ਏਕ ਖਾਟ ਪਰ ਬੈਠ ਚੜਾਵਹਿ ॥ ^{੧੯}ਤਰੁਨ ਤਰੁਨਿ ਉਰ ਸੋ ਉਰਝਾਈ ॥
^{੨੦}ਰਸਿ ਰਸਿ ਕਸਿ ਕਸਿ ਭੋਗ ਕਮਾਹੀ ॥੫॥ ^{੨੧}ਰਾਨੀ ਸਹਿਤ ਪਿਤਾ ਤਾ
ਕੋ ਬਰ ॥ ^{੨੨}ਆਵਤ ਭਯੋ ਦੁਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਦਰ ॥ ^{੨੩}ਅਵਰ ਘਾਤ ਤਿਹ
ਹਾਥ ਨ ਆਈ ॥ ^{੨੪}ਤਾਤ ਮਾਤ ਹਨਿ ਦਏ ਦਬਾਈ ॥੬॥ ^{੨੫}ਨਿਜੁ ਆਲੈ
ਕਹੋ ਆਗਿ ਲਗਾਇ ॥ ^{੨੬}ਰੋਇ ਉਠੀ ਨਿਜੁ ਪਿਯਹਿ ਦੁਰਾਇ ॥ ^{੨੭}ਅਨਲ
ਲਗਤ ਦਾਰੂ ਕਹ ਭਈ ॥ ^{੨੮}ਰਾਨੀ ਰਾਵ ਸਹਿਤ ਉਡ ਗਈ ॥੭॥ ^{੨੯}ਅਵਰ
ਪੁਰਖ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ^{੩੦}ਕਹਾ ਚੰਚਲਾ ਕਾਜ ਕਮਾਯੋ ॥ ^{੩੧}ਆਪਨ
ਰਾਜ ਦੇਸ ਕਾ ਕਰਾ ॥ ^{੩੨}ਬਹੁਰਿ ਸੁਯੰਬਰ ਸੋ ਤਿਹੋ ਬਰਾ* ॥੮॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਅਠਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੮॥੭੦੬੭॥ ਅਛੰਤੁ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੩}ਪਲਵਲ ਦੇਸ ਹੁਤਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ॥ ^{੩੪}ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਬਿਧਿ
ਅਵਰ ਨ ਸਾਜਾ ॥ ^{੩੫}ਤੜਿਤਾ ਦੇ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੩੬}ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ
ਜਿਹ ਸਮ ਨ ਕਹਿਜੈ ॥੧॥ ^{੩੭}ਅਲਿਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਤਿਹੋ ਸੁਤਾ ਬਖਨਿਯਤ ॥
^{੩੮}ਅਮਿਤ ਰੂਪ ਵਾ ਕੇ ਪਹਿਚਨਿਯਤ ॥ ^{੩੯}ਤਿਹ ਠਾਂ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਆਯੋ ॥
^{੪੦}ਜਿਹ ਸਮ ਬਿਧਿ ਦੂਜੋ ਨ ਬਨਾਯੋ ॥੨॥ ^{੪੧}ਰਾਜ ਕੁਅਰਿ ਤਾ ਕੇ ਲਖਿ
ਅੰਗਾ ॥ ^{੪੨}ਮਨ ਕ੍ਰਮ ਬਚ ਰੀਝੀ ਸਰਬੰਗਾ ॥ ^{੪੩}ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਲੀਅਸਿ
ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੪੪}ਕਹਤ ਭਈ ਬਤਿਯਾਂ ਮੁਸਕਾਇ ॥੩॥ ^{੪੫}ਅਧਿਕ ਭੋਗ ਤਿਹੋ
ਸਾਥ ਮਚਾਯੋ ॥ ^{੪੬}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਰਸ ਕੇਲ ਕਮਾਯੋ ॥ ^{੪੭}ਚੁੰਬਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ
ਲੀਨੋ ॥ ^{੪੮}ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਸੁਖ ਦੀਨੋ ॥੪॥ ^{੪੯}ਜਬ ਤ੍ਰਿਯ ਚਿਤ
ਤਵਨੈ ਹਰ ਲਿਯੋ ॥ ^{੫੦}ਤਬ ਅਸ ਚਰਿਤ ਚੰਚਲਾ ਕਿਯੋ ॥ ^{੫੧}ਤਾਤ ਮਾਤ
ਦੋਈ ਬੋਲਿ ਪਠਾਏ ॥ ^{੫੨}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਿਨ ਸੌ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ॥੫॥

*. ਇਹ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਭੁੱਲੜ ਤੇ ਹੈਸਿਆਰੀਆਂ ਡਾਇਣਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਣ ਨਹੀਂ ਚੜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਤੁਝਾਨ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਭੰਡੜੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਗਿੱਧੇ-ਨਾਚ, ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਟੱਪੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਸ਼ਕਿਆਨੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜਾਂ ਵੱਲ ਖੁੱਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੰਜਰਲ ਗਾਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਉਲਝਾਣ, ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੇ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਢੰਡੋਰਦੀ ਬਣਕੇ ਢਿੱਡੋਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :— ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਭੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥ ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥੧॥ ਮ: ੫ ॥ਅੰਗ੧੧੦੨॥ ਬੱਚੇ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਆਪ ਪਸ਼ੂ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵਾਤਮ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਤੱਕੋ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਛੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ- ਫੇਰ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦਿਨ ਬਦਲਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਚਿਤਰੇਤਾ ਹੋਏ ਉਸਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਪਸੀਨਾ ਤੇ ਬੇਨ ਕੌਮ ਲਈ ਅਰਪਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਦੇਵ ਕਰਮ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਕਸ ਸਾਡੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਉਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਤੱਕੋ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਕਾਮੁਕ ਅਧੀਨ ਇਕ ਕਲਿਯੁਗੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ?

੧. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਇਕ ਸਗਰ ਦੇਸ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ।
੨. ਉਥੇ ਇਕ ਸਗਰ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
੩. ਸਗਰ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ
੪. ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧॥
੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਗਜਨੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ
੬. ਮਨ ਬਚਨ (ਦਿਲ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਤੋਂ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ
੭. ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਾਂਕਾ ਪੁਰਸ਼ ਪਾ ਲਵਾਂ ।
੮. ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤਕ ਪਲ ਪਲ ਉਸ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ ॥੨॥
੯. ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ।
੧੦. ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੧੧. ਆਪਣੀ ਸੋਜ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ।
੧੨. ਉਸ ਨਾਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜਲਬਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ॥੩॥
੧੩. ਸੋਜ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਇ ਕਲੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੧੪॥੧੦॥
੧੪. ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੧੫. ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।
੧੬. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਡਰ ਭੈ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪॥
੧੭. ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਤੇ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੧੮. ਇਕੋ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ।
੧੯. ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਰਸ-ਰਸ ਤੇ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੫॥
੨੧. ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਪਿਤਾ ਉਸ ਦਾ ਆ ਗਿਆ ।
੨੨. ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਗਰ ਦੇਵੀ
੨੩. ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਦਾਉ ਨਾ ਚੱਲਿਆ ।
੨੪. ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋਏਂ ਦਬਾ ਦਿੱਤੇ ॥੬॥
੨੫. ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੬. ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੌੜਾ ਕੇ ਆਪ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ।
੨੭. ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਦਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ?
੨੮. ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਵੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ॥੭॥
੨੯. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨ ਲੱਗਿਆ ।

੩੦. ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨ ਦੇਖ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕੀ ਕੰਮ ਕਮਾਇਆ
੩੧. ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਿਆ ।
੩੨. ਫੇਰ ਸੁਯੋਬਰ ਕਰਕੇ ਗਜਨੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜ ਉਸਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ॥੮॥੧॥
ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਠਾਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੮॥੭੦੬੮॥ਚਲਦਾ॥

੩੩. ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਪਲ ਵਲ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੩੪. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ।
੩੫. ਤਝਤਾ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ
੩੬. ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਉਸ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ॥੧॥
੩੭. ਅਲਕ੍ਰਿਤ ਦੇਵੀ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ।
੩੮. ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਉਸਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੩੯. ਉਥੇ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਆ ਗਿਆ ।
੪੦. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ॥੨॥
੪੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਉਸਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ -
੪੨. ਮਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ।
੪੩. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ
੪੪. ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ॥੩॥
੪੫. ਬਹੁਤ ਵਿਹਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ।
੪੬. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਕਲੋਲ ਕੀਤੇ ।
੪੭. ਰੁੱਬਨ ਤੇ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ ।
੪੮. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ॥੪॥
੪੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਚਿਤ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ।
੫੦. ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰ ਕੀਤਾ ।
੫੧. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੫੨. ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਕਹੀ ॥੫॥

☆ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਆਗੂਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਜੌਹਰ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕੋਡਾ ਅਸਚਰਜ ਹੈ । ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿਤਨਾ ਅਵਸੇਸ ਭਰਿਆ ਅਚੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਸੋਗਤ ਅਰਸ਼ੀ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ ਤਾਂ ਦਸ ਪੰਜ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੱਭਣਗੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠੀ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋਣਗੇ । ਹਜ਼ਾਰ ਖਾਲਸਾ ਸਰੂਲਾਂ ਦੇ ਟੀਚਰ ਤੇ ਹੋਡਾ ਮਾਸਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਜਾਣੂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ । ਜਿੱਥੇ ਮਲਾਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ? ਭਾਵੇਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤਾਂ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਪੂਛ ਨਾਲ ਬੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੋਏ ਨਾਸਤਕ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਰੇ ਟਿੱਚਰਾਂ - ਕੀ ਉਹ ਨੌ ਨਿਹਾਲ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਕਰਨਗੇ (ਬੀਜੇ ਬਿਖ ਮੰਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਖੋ ਇਹ ਨਿਆਂ) ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਕੁਝੱਤਾ ਨੌਕੋਂ ਨੌਕ ਭਰੀ ਈ ਹੈ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਕੁਝੱਤਾ ਕਿਸਨੂੰ ਸ਼ਹਿਦ ਵੰਡੇਗੀ । ਬਹਾਦਰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਢੰਗ ਬਣਕੇ ਤੁਰੇ ਗਿਰਾਵਟ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪਤਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ।

* * * * *

❖ (ਪੰਨਾ ੨੬੫ ਦੀ ਬਾਕੀ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ? ਜੋ ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਰਜਾ ਤੇ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਆਇਆ ? ਕਿਹੜਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਕਿਸ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨੂਰ ਤੇ ਜਲਵਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ । ਅਸੀਂ ਅਪਮਾਨ ਕਿਸਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਉਤਮ ਤੇ ਮਹਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸੂਰਤਾਂ ਤੇ ਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸਾਰਾ ਅੰਗ ੬੦੬ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਕੋ:-ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਕਾਨ੍ਹ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਬਨਿ ਆਪੇ ਗਊ ਚਰਾਹਾ ॥ ਆਪੇ ਸਾਵਲ ਸੁੰਦਰਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਵੰਸ ਵਜਾਹਾ ॥ ਕੁਵਲੀਆ ਪੀੜ ਆਪਿ ਮਰਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪਿ ਪਚਾਹਾ ॥੨॥ ਆਪਿ ਅਖਾੜਾ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਆਪਿ ਚੋਜਾਹਾ ॥ ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਉਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਚੰਡੂਰੁ ਕੰਸੁ ਕੇਸੁ ਮਾਰਾਹਾ ॥ ਆਪੇ ਹੀ ਬਲੁ ਆਪਿ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਬਲੁ ਭੰਨੈ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧਾਹਾ ॥੩॥ ਸਤੁ ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਵਸਿ ਆਪੇ ਜੁਗਤਿ ਹਥਾਹਾ ॥ ਗਲਿ ਜੇਵਡੀ ਆਪੇ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜਿਉ ਪ੍ਰਭੁ ਖਿਚੈ ਤਿਉ ਜਾਹਾ ॥ ਜੋ ਗਰਬੈ ਸੋ ਪਚਸੀ ਪਿਆਰੇ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤਿ ਸਮਾਹਾ ॥੪॥੬॥ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਤੇ ਇਸ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ? ਕਿਵੇਂ ਜੀਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ - ਕਿਵੇਂ ਗਰਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਬੁਝਾੜ ਭੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ ਲੀਲਾ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਜਿਸਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਇਹ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਕੇ ਬਨਾਨਾ ਅੱਧ ਬਨਾ ਕਰ ਚਲਾਨਾ ਇਹ ਉਸੀ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ । ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ ਚਿਤ ਬਿਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਜੰਗਲ ਕੀ ਘਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਆਪਾ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ - ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਸਾੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । ਹੋਰ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸਮਝਕੇ ਯੋਗ ਆਦਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦਾ ਪਰਚਾ ਦੇਣਾ ਹੈ - ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:- ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਿਤ ਥਿਰ ਹਾਂ ॥ ਬਨੁ ਗਿਰੁ ਸਮਸਰਿ ਹਾਂ ॥ ਅੰਤਰਿ ਏਕ ਪਿਰ ਹਾਂ ॥ ਬਾਹਰਿ ਅਨੇਕ ਧਰਿ ਹਾਂ ॥ ਰਾਜਨ ਜੋਗੁ ਕਰਿ ਹਾਂ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਲੋਗੁ ਅਲੋਗੀ ਰੀ ਸਖੀ ॥੨॥੧॥੧੫੭॥ ਅੰਗ ੪੦੬॥ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਅਲੋਕੀ ਰਖਣੀ ਹੈ ਜੋ ਪਤਿ ਵਰਤੀ ਸੀਲ ਜੁਗਤੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਚੋਲਾ ਸਾਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਚਾਇ ਨਾਲ ਰਚ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਪਰ ਮੈਂ ਪੂਜਾ ਕਿਸਦੀ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਮੈਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ॥

੧ ਮੈਂ ਅਬ ਲਗਿ ਨਹਿ ਤੀਰਥ ਅਨਾਈ ॥ ੨ ਅਬ ਤੀਰਥ ਕਰਿ ਹੋ ਤਹੋ ਜਾਈ ॥
 ੩ ਜੋ ਆਇਸੁ ਤੁਮ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਉਂ ॥ ੪ ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਸਕਲ ਫਿਰਿ ਆਉਂ ॥੬॥
 ੫ ਪਤਿ ਕੁਰੂਪ ਹਮ ਕਹੋ ਤੁਮ ਦਿਯੋ ॥ ੬ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਉਪਾਇ ਇਮਿ ਕਿਯੋ ॥
 ੭ ਜੋ ਮੁਰ ਪਤਿ ਸਭ ਤੀਰਥ ਅਨੈਹੈ ॥ ੮ ਸੁੰਦਰ ਅਧਿਕ ਕਾਇ ਹੂ ਜੈਹੈ ॥੭॥
 ੯ ਲੈ ਆਗਯਾ ਪਤਿ ਸਹਿਤ ਸਿਧਾਈ ॥ ੧੦ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤੀਰਥਨ ਅਨਾਈ ॥
 ੧੧ ਘਾਤ ਪਾਇ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸੰਘਾਰਾ ॥ ੧੨ ਤਾ ਕੀ ਠੌਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬੈਠਾਰਾ ॥੮॥
 ੧੩ ਅਪਨੇ ਧਾਮ ਬਹੁਰਿ ਫਿਰਿ ਆਈ ॥ ੧੪ ਮਾਤ ਪਿਤਹਿ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਜਤਾਈ ॥
 ੧੫ ਮੁਰ ਪਤਿ ਅਤਿ ਤੀਰਥਨ ਅਨ੍ਯੋ ॥ ੧੬ ਤਾਂ ਤੇ ਬਪੁ ਸੁੰਦਰ ਹੂ ਗਯੋ ॥੯॥
 ੧੭ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਹਮ ਤੀਰਥ ਅਨ੍ਯੋ ॥ ੧੮ ਅਨਿਕ ਬਿਧਵ ਤਨ ਬਿਪ੍ਰ ਜਿਵਾਏ ॥
 ੧੯ ਤਾਤੇ ਦੈਵ ਆਪੁ ਬਰ ਦਿਯੋ ॥ ੨੦ ਮਮ ਪਤਿ ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਬਪੁ ਕਿਯੋ ॥੧੦॥
 ੨੧ ਯਹ ਕਾਹੂ ਨਰ ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੨ ਕਹਾ ਕਰਮ ਕਰਿਕੈ ਤ੍ਰਿਯ ਆਈ ॥
 ੨੩ ਤੀਰਥ ਮਹਾਤਮ ਸਭਹੂੰ ਜਾਨਯੋ ॥ ੨੪ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨੂੰ ਪਛਾਨਯੋ ॥੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਤੀਨ ਸੌ ਨਿੰਨਾਨਵੇਂ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੩੯੬॥੭੦੭੬॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੫ ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ੨੬ ਨਾਰਿ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਦੇਇ ਕਹਿਜੈ ॥
 ੨੭ ਸੁਤਾ ਸੁ ਭੂਖਨ ਦੇ ਘਰ ਤਾ ਕੇ ॥ ੨੮ ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਤੁਲਿ ਨ ਵਾ ਕੇ ॥੧॥
 ੨੯ ਅਤਿ ਕੁਰੂਪ ਤਿਹੋ ਨਾਥ ਪਛਨਿਯਤ ॥ ੩੦ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰਿ ਜਿਹੋ ਨਾਰਿ
 ਬਖਨਿਯਤ ॥ ੩੧ ਸੁੰਦਰ ਅਵਰ ਹੁਤੋ ਤਹੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥ ੩੨ ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ
 ਧਰੱਤ੍ਰੀ ॥੨॥ ਅਝਲ ॥ ੩੩ ਜਬ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ ਕੁਅਰਿ ਲਖਿ ਪਾਇਯੋ ॥
 ੩੪ ਨਿਜੁ ਨਾਇਕ ਕਹੋ ਚਿਤ ਤੇ ਕੁਅਰਿ ਭੁਲਾਇਯੋ ॥ ੩੫ ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਨਿਜੁ
 ਗ੍ਰਿਹ ਲਿਖੋ ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ੩੬ ਹੋ ਬਚਨ ਕਹੇ ਪੁਨਿ ਭਾਂਗਿ ਅਫੀਮ ਚੜਾਇਕੈ ॥੩॥
 ਚੌਪਈ ॥ ੩੭ ਅਬ ਲਪਟਹੁ ਮੁਹਿ ਆਨਿ ਪਯਾਰੇ ॥ ੩੮ ਹਮ ਰੀਝੀ ਲਖਿ ਨੈਨ
 ਤਿਹਾਰੇ ॥ ੩੯ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਤਿਨ ਦੁਬਿਰ ਬਖਾਨੀ ॥ ੪੦ ਆਖਰ ਕੁਅਰਿ ਕਹੀ
 ਸੋ ਮਾਨੀ ॥੪॥ ਅਝਲ ॥ ੪੧ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਕੈਫ ਦਿਵਾਨੇ ਪੀ ਭਏ ॥ ੪੨ ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਅਬਲਾ ਕੇ ਆਸਨ ਲੇਤ ਭੇ ॥ ੪੩ ਅਮਿਤ ਭੋਗ ਤ੍ਰਿਯ ਪਾਇ ਰਹੀ
 ਉਰਝਾਇਕੈ ॥ ੪੪ ਹੋ ਨਿਰਖਿ ਸਜਨ ਕੇ ਨੈਨਨ ਗਈ ਬਿਕਾਇਕੈ ॥੫॥ ਚੌਪਈ ॥
 ੪੫ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਾ ਸੌ ਰਤਿ ਪਾਇ ॥ ੪੬ ਆਸਨ ਸਾਥ ਗਈ ਲਪਟਾਇ ॥ ੪੭ ਰਸਿ
 ਗਯੋ ਮੀਤ ਨ ਛੋਰਾ ਜਾਈ ॥ ੪੮ ਬਾਤ ਭਾਖਿ ਤਿਹੋ ਘਾਤ ਬਨਾਈ ॥੬॥

* ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਇਸ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਕਿ ਕੀ ਤੀਰਥ ਨਾਉਣ ਨਾਲ ਪੁਰਖ ਸਮੂਹ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪਾਸ ਬਹਾਨੇ ਬਾਹੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਸੋਹਰੇ ਵੇਈ ਨਾ ਮਿਲੇ ਪੈਕੇ ਨਾਹੀ ਥਾਉ) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਾਲਾ ੧੪ ਫਰਵਰੀ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਕਰੀਬ ਛੇੜ ਵਜੇ ਨੀਲੋਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਨੇਜ਼ਿਉਂ 2 ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ 6 ਯੁਵਕਾ (ਮੁੰਡਿਆਂ) ਨੂੰ ਬਦਚਲਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ । ਫੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਜਸਪਾਲੋਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਲਾਲਾ ਦੀਆਂ ਹਨ । ਫੜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਜੇ. ਈ. ਹੈ । ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਘਰੋਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀ (ਨਨਾਣ ਨੂੰ) ਮਿਲਣ ਆਈ ਸੀ । ਹੁਣ ਫੜੀਆਂ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਖੁਲ ਜਾਏਗਾ ਵੇਖੋ ਹੁਣ ਉਹ ਸਹੁਰੇ ਜਾਂ ਪੈਕੇ ਕਿਹੜਾਂ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਇਹਨਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇ ਨੇਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਅੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡਿੱਗੋਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਟੋਹ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਸਫਲ ਉਪਾਇ ਹੈ ।

ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਮੂਰਤਿ ਇਕ ਹੋ ਪਰ ਰੂਪ ਬੇਅੰਤ ਹਨ । ਸਬਦ ਐਉਂ ਹੈ :- ਕੇਤੇ ਕਹਹਿ ਵਖਾਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਾਵਣਾ ॥ ਵੇਦ ਕਹਹਿ ਵਖਿਆਣ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਣਾ ॥ ਪੜਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝੀਐ ਪਾਵਣਾ ॥ ਖਟ ਦਰਸਨ ਕੈ ਭੇਖਿ ਕਿਸੈ ਸਚਿ ਸਮਾਵਣਾ ॥ ਸਚਾ ਪੁਰਖੁ ਅਲਖੁ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵਣਾ ॥ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਬਿਸਿਖਿ ਦਰਗਹ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ: ੧੪੮ ॥ ਮ: ੧॥ ਇਕੋਰਾਂ-ਗੋ-ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਗੁਪਾਲ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ -ਜਿਸ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਸਥਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਉਂਗਲੀ ਤੇ ਚੱਕ੍ਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੀਸ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਵਾਵਾਂਗਾ ਜੇ ਧਣਖ ਧਾਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਲਿਖਾ ਸੀ ਦੋਹਰਾ ਕਹਾ ਕਹੋਂ ਛਬ ਆਜ ਕੀ ਭਲੇ ਬਨੇ ਹੋ ਨਾਥ ॥

੧. ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਦੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।
੨. ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਕਰਾਂਗੀ ਜਾ ਕੇ ।
੩. ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ।
੪. ਫੇਰ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਨਹਾ ਕੇ ਹੀ ਮੁੜਕੇ ਆਉਂਗੀ ॥੬॥
੫. ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਤੀ ਰੂਪਗੀਣ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
੬. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ।
੭. ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਨਾ ਲਵੇ ।
੮. ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਇਆ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ॥੭॥
੯. ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਤੀ ਸਮੇਤ ਤੁਰ ਪਈ ।
੧੦. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ।
੧੧. ਦਾਉ ਲਾ ਕੇ ਪਤੀ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
੧੨. ਉਸ ਦੇ ਥਾਂ ਮਿੱਤਰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ॥੮॥
੧੩. ਮੁੜਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਈ
੧੪. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
੧੫. ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰਥ ਨਾਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ -
੧੬. ਤਨ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ ਬਦਲ ਕੇ ॥੯॥
੧੭. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ।
੧੮. ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦੇ ਖਵਾਏ ।
੧੯. ਇਸਤੇ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ।
੨੦. ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਚੋਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥
੨੧. ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਗੱਲ ਨਾ ਜਾਣੀ
੨੨. ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਈ ਹੈ ।
੨੩. ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਦਾ ਫਲ ਸਮਝ ਲਿਆ ।
੨੪. ਭੇਤ ਜਾਂ ਅਭੇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ॥੧੧॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਨਿਜਨਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੩੯੯॥੭੦੭੯॥ਚਲਦਾ॥
੨੫. ਚੌਪਈ ॥ ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
੨੬. ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਦੇਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
੨੭. ਭੂਖਨ ਦੇਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰੀ ।
੨੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ॥੧॥
੨੯. ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਪ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੀ ।
੩੦. ਜਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ।
੩੧. ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਛਤ੍ਰੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
੩੨. ਜਿਹੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਣਵਾਨ ਵੀ ਹੈ ਸੀ ॥੨॥
੩੩. ਅਭਿੱਲ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ ਛਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
੩੪. ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੩੫. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ (ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
੩੬. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਅਫੀਮ ਤੇ ਭੰਗ ਖਾ ਕੇ ॥੩॥
੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆ ਪਿਆਰੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਜਾਹ ।
੩੮. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ।
੩੯. ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਨੁਕਰ ਕੀਤੀ ।
੪੦. ਅਖੀਰ ਜੋ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ॥੪॥
੪੧. ਅਭਿੱਲ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ।
੪੨. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਆਸਣ ਲਏ ।
੪੩. ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
੪੪. ਸੱਜਣ ਦੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ॥੫॥
੪੫. ਚੌਪਈ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਤੂ ਪਾ ਕੇ ।
੪੬. ਉਸਦੇ ਲੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
੪੭. ਮੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਜੋ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਏ ।
੪੮. ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਦਾਉ ਬਣਾਇਆ ॥੬॥

੨੫. ਚੌਪਈ ॥ ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
 ੨੬. ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਦੇਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
 ੨੭. ਭੂਖਨ ਦੇਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰੀ ।
 ੨੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ॥੧॥
 ੨੯. ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਪ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੀ ।
 ੩੦. ਜਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ।
 ੩੧. ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਛਤ੍ਰੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੩੨. ਜਿਹੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਣਵਾਨ ਵੀ ਹੈ ਸੀ ॥੨॥
 ੩੩. ਅਭਿੱਲ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ ਛਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
 ੩੪. ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੫. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ (ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
 ੩੬. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਅਫੀਮ ਤੇ ਭੰਗ ਖਾ ਕੇ ॥੩॥
 ੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆ ਪਿਆਰੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਜਾਹ ।
 ੩੮. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ।
 ੩੯. ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਨੁਕਰ ਕੀਤੀ ।
 ੪੦. ਅਖੀਰ ਜੋ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ॥੪॥
 ੪੧. ਅਭਿੱਲ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ।
 ੪੨. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਆਸਣ ਲਏ ।
 ੪੩. ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
 ੪੪. ਸੱਜਣ ਦੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ॥੫॥
 ੪੫. ਚੌਪਈ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਤੂ ਪਾ ਕੇ ।
 ੪੬. ਉਸਦੇ ਲੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
 ੪੭. ਮੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਜੋ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਏ ।
 ੪੮. ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਦਾਉ ਬਣਾਇਆ ॥੬॥

੨੫. ਚੌਪਈ ॥ ਘਾਟਮ ਪੁਰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
 ੨੬. ਉਸਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਦੇਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ।
 ੨੭. ਭੂਖਨ ਦੇਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰੀ ।
 ੨੮. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ॥੧॥
 ੨੯. ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਪ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੀ ।
 ੩੦. ਜਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹੀਦੀ ਸੀ ।
 ੩੧. ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਛਤ੍ਰੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
 ੩੨. ਜਿਹੜਾ ਰੂਪਵਾਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਣਵਾਨ ਵੀ ਹੈ ਸੀ ॥੨॥
 ੩੩. ਅਭਿੱਲ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ ਛਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ।
 ੩੪. ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੫. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ (ਮੁਲਤਾਨੀ ਰਾਇ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
 ੩੬. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਅਫੀਮ ਤੇ ਭੰਗ ਖਾ ਕੇ ॥੩॥
 ੩੭. ਚੌਪਈ ॥ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆ ਪਿਆਰੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਜਾਹ ।
 ੩੮. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ।
 ੩੯. ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਨੁਕਰ ਕੀਤੀ ।
 ੪੦. ਅਖੀਰ ਜੋ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ॥੪॥
 ੪੧. ਅਭਿੱਲ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ।
 ੪੨. ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਆਸਣ ਲਏ ।
 ੪੩. ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
 ੪੪. ਸੱਜਣ ਦੇ ਨੇਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ॥੫॥
 ੪੫. ਚੌਪਈ ॥ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਤੂ ਪਾ ਕੇ ।
 ੪੬. ਉਸਦੇ ਲੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ।
 ੪੭. ਮੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਜੋ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਏ ।
 ੪੮. ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਦਾਉ ਬਣਾਇਆ ॥੬॥

ਅਰਥਾਵਲੀ : ਹੇ ਮੇਰੇ ਰੰਗਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਲਪ ਭੱਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਤੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਵੀ ਦਵੈਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਛਾਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਜਦਕਿ ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਤੀਹ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਪੈਂਤੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗਾਂ (ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ, ਲੈ, ਤਾਲ, ਨਿਤ) ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਖੀਣ (ਨਵੀ) ਨਹੀਂ । ਪਰ ਉਸ ਇਕ ਤੋਂ ਲਾਖ ਅਤੇ ਲਾਖ ਤੋਂ ਅਲਖ ਜੋ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਿਧ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਇਕ ਦਾ ਇਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਪਰ ਫੇਰ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਤੂੰ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ । ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਸਾਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ - (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੩ ਤੇ)

^੧ਸਾਜਨ ਆਜੁ ਤੁਝੈ ਮੈ ਬਰਿਹੈ ॥ ^੨ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਕੋ ਨਿਜੁ ਕਰ ਬਧ ਕਰਿਹੈ ॥
^੩ਆਪਨ ਸਾਥ ਪ੍ਰਗਟ ਤੁਹਿ ਲਿਐਹੈ ॥ ^੪ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤੁਹਿ ਲਖਤ ਹੰਦੈਹੈ ॥੭॥
^੫ਨਿਜੁ ਪਤਿ ਲੈ ਸਿਵ ਭਵਨ ਸਿਧਾਈ ॥ ^੬ਕਾਟਾ ਮੂੰਡ ਤਹਾਂ ਤਿਹ ਜਾਈ ॥
^੭ਲੋਗਨ ਕਹਿ ਸਿਵ ਨਾਮ ਸੁਨਾਏ ॥ ^੮ਰੂਪ ਹੇਤੁ ਪਤਿ ਸੀਸ ਚੜਾਏ ॥੮॥
^੯ਪੁਨਿ ਸਿਵ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹੈ ਕਿਐ ॥ ^{੧੦}ਸੁੰਦਰ ਮੋਰ ਪਤਿਹਿ ਕਰ ਦਿਐ ॥
^{੧੧}ਕੌਤਕ ਲਖਾ ਕਹਾ ਤਿਨ ਕਹਾ ॥ ^{੧੨}ਸਿਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਮ ਆਜੁ ਬਿਚਰਾ ॥੯॥
^{੧੩}ਦੇਹ ਮਿਤਕ ਪਤਿ ਦਈ ਦਬਾਈ ॥ ^{੧੪}ਤਾ ਕੋ ਨਾਥ ਭਾਖਿ ਗਿਹੁ ਲਾਜਾਈ ॥
^{੧੫}ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਏ ॥ ^{੧੬}ਬਿਨੁ ਪਾਨੀ ਹੀ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਏ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰ ਸੌ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੦॥੭੦੮੯॥ ਅਫਜ਼ੀ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੭}ਸੂਰਜ ਕਿਰਨਿ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੧੮}ਚੰਦ੍ਰ ਕਿਰਨ ਪੁਰ ਨਗਰ
 ਕਿਹੰਜੈ ॥ ^{੧੯}ਮਹਾਂ ਕੁਅਰਿ ਤਿਹ ਧਾਮ ਦੁਲਾਰੀ ॥ ^{੨੦}ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਬਿਧਿ
 ਕਹੂੰ ਨ ਸਵਾਰੀ ॥੧॥ ^{੨੧}ਤਹਿਕ ਸਾਹ ਕੋ ਪੂਤ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ^{੨੨}ਚੰਦ੍ਰ ਸੈਨ
 ਨਾਮਾ ਬਲਵਾਨਾ ॥ ^{੨੩}ਮਹਾਂ ਕੁਅਰਿ ਵਾ ਕੀ ਛਬਿ ਲਹੀ ॥ ^{੨੪}ਮਨ ਕ੍ਰਮ
 ਬਚਨ ਬਕਿਤ ਹੁੈ ਰਹੀ ॥੨॥ ^{੨੫}ਪਠੈ ਸਹਚਰੀ ਲਿਐ ਬੁਲਾਇ ॥ ^{੨੬}ਪੋਸਤ
 ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਮੰਗਾਇ ॥ ^{੨੭}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਤਾਂਹਿ ਪਿਵਾਏ ॥ ^{੨੮}ਅਧਿਕ
 ਮੱਤ ਕਰਿ ਗਰੇ ਲਗਾਏ ॥੩॥ ^{੨੯}ਮੱਤ ਕਿਯਾ ਮਦ ਸਾਥ ਪਯਾਰੇ ॥ ^{੩੦}ਕਬਹੂੰ
 ਕਰਤ ਨ ਉਰ ਸੋ ਨਜਾਰੇ ॥ ^{੩੧}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਉਰ ਸੋ ਲਪਟਾਵੈ ॥ ^{੩੨}ਚੁੰਬਿ
 ਕਪੋਲ ਦੋਊ ਬਲਿ ਜਾਵੈ ॥੪॥ ^{੩੩}ਰਸਿ ਗਏ ਮੀਤ ਨ ਛੋਰਾ ਜਾਇ ॥ ^{੩੪}ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਭੋਗਤ ਲਪਟਾਇ ॥ ^{੩੫}ਚੁੰਬਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ ਲੇਈ ॥ ^{੩੬}ਅਨਿਕ
 ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਆਸਨ ਦੇਈ ॥੫॥ ^{੩੭}ਰਸਿ ਗਈ ਤਾ ਕੋ ਤਜਾ ਨ ਜਾਇ ॥
^{੩੮}ਭਾਂਤਿ ਅਨਿਕ ਲਪਟਤ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ^{੩੯}ਯਾ ਸੰਗ ਕਹਾ ਕਵਨ ਬਿਧਿ
 ਜਾਉਂ ॥ ^{੪੦}ਅਬ ਅਸ ਕਵਨ ਉਪਾਇ ਬਨਾਉਂ ॥੬॥ ^{੪੧}ਜਾਨਿ ਬੂਝਿ ਇਕ
 ਦਿਜ ਕਹੈ ਮਾਰਿ ॥ ^{੪੨}ਭੂਪ ਭਏ ਇਮਿ ਕਹਾ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ^{੪੩}ਅਬ ਮੈਂ ਜਾਇ
 ਕਰਵਤਹਿ ਲੈਹੈ ॥ ^{੪੪}ਪਲਟਿ ਦੇਹ ਸੁਰ ਪੁਰਹਿ ਸਿਧੈ ਹੋ ॥੭॥ ^{੪੫}ਹੋਰਿ ਰਹਾ
 ਪਿਤੁ; ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ^{੪੬}ਰਾਨੀ ਹੂੰ ਪਾਇਨ ਲਪਟਾਨੀ ॥ ^{੪੭}ਮੰਤ੍ਰ ਸਕਤਿ
^{੪੮}ਕਰਵਤ ਸਿਰ ਧਰਾ ॥ ^{੪੯}ਏਕ ਰੋਮ ਤਿਹ ਤਾਂਹਿ ਨ ਹਰਾ ॥੮॥ ^{੫੦}ਸਭਨ
 ਲਹਾ ^{੫੧}ਕਰਵਤ ਇਹ ਲਿਐ ॥ ^{੫੨}ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬੰਦ ਐਸਾ ਤਿਨ ਕਿਐ ॥ ^{੫੩}ਆਪਨ
 ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਧਾਮਾ ॥ ^{੫੪}ਭੇਦ ਨ ਲਖਾ ਕਿਸੁ ਕਿਹੈ ਬਾਮਾ ॥੯॥

1. ਅਧਿਕ ਲਾ ਕੇ "ਕਰਵਤ" (ਬੋਲੋ) ।

0. ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਸਿਵਜੀ ਤੋਂ ਬੁਣਵਾਕੇ ਤਾਂ ਲੈ ਆਈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬੀਤੇ ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੋ ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਵਜੀ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

i. ਕਈ ਸਾਡੇ ਬੜਕਕ ਵਿਦਵਾਨ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੋਗ- ਵਿਲਾਸ, ਚੁੰਮਣ, ਅਲਿੰਗਨ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਇਹ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬੜੇ ਭੁਰੇ ਚੰਡਾਲ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਵਣ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਜੱਧਾ ਤੋਂ ਬਾਲੀ ਜਿਹੇ ਅਜਿਤ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰਕੇ ਮੁਕਾ ਸੁੱਟੇ। ਕੋਈ ਦਲਪਤੀ ਅਤੇ ਸੋਨਾਪਤੀ ਰਣਧੀਰ ਇਹਨਾਂ ਮੂਰਖਤੀ ਅੰਗੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਿਆ। ਜਦ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭਕ ਦਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਂ ਭਵਿਖ ਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੌਤਕ ਤਨ ਧਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿਤਾਪਤੀ ਛਪਦੇ ਅਖਬਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਪੁੱਜਦੇ ਨੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਹ ਅਸਲੀਲ ਖਬਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਘਰ ਆਇਆਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰਨਗੀਆਂ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਮਾ ਦੀ ਪੁਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਅੱਜ ਜਦ ਕੇ ਮੈਂ ਆਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਨੇ ਆਹ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗਰੂਰ ੯ ਫਰਵਰੀ ਪਿੰਡ ਜਗੋਂ ਮਾਜਰਾ ਬਾਣਾ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਹੋਏ ਤੀਹਰੇ ਕੇਸ ਦੀ ਗੁੱਬੀ ਸੁਲਝਾਈ। ਜੋ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ੨ ਇਸਤਰੀਆਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ - ਮਿਤਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ, ਕਾਰਣ - ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੰਬੰਧ ਸਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਸੀ ਤੇ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਦੋਵੇਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਰੋੜਾ ਦੂਰ

੧. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਸੱਜਣ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ ।
  ੨. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਤਲ ਕਰਾਂਗੀ ।
  ੩. ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਵਾਂਗੀ ।
  ੪. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਤੈਨੂੰ ਹੰਢਾਵਾਂਗੀ ॥੭॥
  ੫. ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ।
  ੬. ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ।
  ੭. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਵ ਦਾ ਨਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਨੇ
  ੮. ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੋਂ ਰੂਪ ਲੈਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਸਿਰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
  ੯. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
  ੧੦. ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੧. ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਹ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵੇਖਿਆ । ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੨. ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ॥੯॥
  ੧੩. ਅਸਲ ਪਤੀ ਮੇਰੇ ਦੀ ਦੇਹ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੧੪. ਨਵਾਂ ਪਤੀ ਕਹਿਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ।
  ੧੫. ਭੇਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਜਾਣੀ ।
  ੧੬. ਸਭਨਾ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲਿਆ ॥੧੦॥੧॥
- ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਾਰ ਸੌ ਵੀਂ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੪੦੦॥੭੦੮੯॥ਚਲਦਾ॥

੧੭. ਚੌਪਈ ॥ ਸੂਰਜ ਕਿਰਨ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ।
੧੮. ਚੰਦ ਕਿਰਨ ਪੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।
੧੯. ਮਹਾਂ ਕੁਅਰਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ।
੨੦. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ॥੧॥
੨੧. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੜਾ ਸੁਜਾਨ ਸੀ ।
੨੨. ਜਿਸ ਦਾ ਚੰਦਰ ਸੈਨ ਨਾਮ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ।
੨੩. ਮਹਾਂ ਕੁਅਰਿ ਨੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵੇਖਿਆ ।
੨੪. ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸਤੇ ਵਿਕ ਗਈ ॥੨॥
੨੫. ਗੋਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲਿਆ ।
੨੬. ਤੇ ਪੋਸਤ, ਭੰਗ, ਅਫੀਮ ਮੰਗਾ ਲਈ ।
੨੭. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ।
੨੮. ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਸਤਾ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ॥੩॥
੨੯. ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਸਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ -
੩੦. ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ।
੩੧. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚਿਮਟ ਗਈ ।
੩੨. ਗੱਲਾਂ ਚੁੱਮ ਕੇ ਦੋਇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੪॥
੩੩. ਐਸੀ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਰਸੀ ਕਿ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ।
੩੪. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ।
੩੫. ਚੁੰਮਨ ਤੇ ਅਲਿੰਗਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।
੩੬. ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਆਸਣ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ॥੫॥
੩੭. ਐਸੀ ਰਸੀ ਉਹ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
੩੮. ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਚਿਮਟ ਕੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦੀ ਹੈ ।
੩੯. ਤੇ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਢੰਗ ਕਰਾਂ ?
੪੦. ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੀ ਉਪਾਇ ਬਣਾਵਾਂ ? ॥੬॥
੪੧. ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੨. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ -
੪੩. ਦੋਸ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਰਵਤ ਲੈ ਕੇ ਮਰ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਾਂਗੀ ।
੪੪. ਇਹ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੭॥
੪੫. ਪਿਤਾ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ ।
੪੬. ਰਾਣੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਬੇਬੇਰਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ।
੪੭. ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਪਰ ਕਰਵਤ ਆਰਾ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ।
੪੮. ਆਰੇ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਵਾਲ ਵੀ ਨਾ ਹਰਿਆ ਕੱਟਿਆ ॥੮॥
੪੯. ਸਾਰੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਰਵਤ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ।
੫੦. ਉਸਨੇ ਸਭ ਦੀ ਐਸੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬੰਦ ਕੀਤੀ
੫੧. ਕਿ ਆਪ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ।
੫੨. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਕਿਥੇ ਗਈ ॥੯॥

ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਜਿਸ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਫੇਰ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ । ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ - ਦੱਸਣ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਾਅਲਕ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮੁਕ ਅਗਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਤਦਾ - ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਕਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਾਲਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕੀ ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਧਿਮ ਦਾ ਰਾਹੀ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਸਵੱਛ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਫੇਰ ਇਹ ਕਾਰੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਨੁਸਖੇ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ? ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕਿਉਂ ? ਜਦ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਵੱਛਤਾ ਲਈ ਖੁਦ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਬਲ ਹੇਠ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ । ਬੀਬੀ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ੧੪ ਫਰਵਰੀ ੧੯੯੫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਰਾਹੀਂ ਚਾਣਕਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਣਕਯ ਰਿਸ਼ੀ ਗੁੱਝੀ ਸਿਆਸਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਹੀ ਮਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਨਾਰੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਕੰਨਿਆ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਦਾਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਜਨਕ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਾਖਸ਼ ਵਿਆਹ (ਉਹ ਵਿਆਹ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਰ ਪੱਖ ਪੈਸੇ (ਦਾਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਚਾਣਕਯ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ, ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਧੰਨ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਨ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਨਕਦ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਅਦਿ ਜੋ ਸਾਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਧਨ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਪਰ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਤੇ ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਵਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਹੀ ਸਕਦੀ ਸੀ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਦੀ ਗੱਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਤ ਵੀ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਬੇ ਔਲਾਦ ਪਤਨੀ ਦਾ ਪਤੀ ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਮਗਰੋਂ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਅਪਵਾਦ ਵੀ ਸਨ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੧੨ ਸਾਲ ਅਤੇ ਜੇ ਔਲਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੧੦ ਸਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ । ਰਾਜ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪਤੀ ਦੇ ਚਿਰ ਕਾਲ ਤਕ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਰਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰ ਦੱਸਣ ਕੇ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਨ ਕੀ ਭੋਗ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਭੋਗ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀ ਕਾਹਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਹੀ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਧੋ ਲਵੋ

ਦੋਹਰਾ ॥ ^੧ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਛਲਿ ਪਿਤੁ ਮਾਤ ਕਹੋ; ਗਈ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ^੨ਸੁ
ਕਥਿ ਸਮਾਮ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਤਬਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥੧੦॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰਿ ਸੌ ਇਕ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੧॥੭੦੯੮॥ ਅਫਸ੍ਰੀ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਾਰ^੦ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤ ॥ ^੪ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਜਾ ਕੋ ਜਗ
ਗੁਨਿਯਤ ॥ ^੫ਜਿਹੋ ਧਨ ਭਰੇ ਚਿਹਲ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ^੬ਆਵਤ ਜਿਨ ਕਾ ਪਾਰ
ਨ ਵਾਰਾ ॥੧॥ ^੭ਤਿਹੋ ਪੁਰ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤ ॥ ^੮ਜਾਨੁਕ ਚਿਤ੍ਰ
ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਗੁਨਿਯਤ ॥ ^੯ਨਿਰਖ ਭੂਪ ਕਾ ਰੂਪ ਲੁਭਾਈ ॥ ^{੧੦}ਏਕ ਸਹਚਰੀ ਤਹੋ
ਪਠਾਈ ॥੨॥ ^{੧੧}ਕੁਅਰਿ ਬਸੰਤ ਤਵਨਿ ਕਾ ਨਾਮਾ ॥ ^{੧੨}ਜਿਹੋ ਸਮਾਨ ਭੀ
ਔਰ ਨ ਬਾਮਾ ॥ ^{੧੩}ਸੋ ਕਾਰੂੰ ਕੀ ਛਬਿ ਲਖਿ ਅਟਿਕੀ ॥ ^{੧੪}ਬਿਸਰਿ ਗਈ
ਸਭਹੀ ਸੁਧਿ ਘਟ ਕੀ ॥੩॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੧੫}ਸਖੀ ਸਭੂਖਨ ਦੇ ਤਹੋ ਦਈ
ਪਠਾਇਕੈ ॥ ^{੧੬}ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਸਜਨ ਸੌ ਕਹਿਯਹੁ ਜਾਇਕੈ ॥ ^{੧੭}ਪ੍ਰਣਤਿ ਹਮਾਰੀ
ਮੀਤ ਕਹਾ ਸੁਨਿ ਲੀਜਿਯੈ ॥ ^{੧੮}ਹੋ ਜਸਿ ਤਵ ਤ੍ਰਿਯ ਗਿ੍ਹੋ ਏਕ ਦੁਤਿਯ
ਮੁਹਿ ਕੀਜਿਯੈ ॥੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੯}ਕੁਅਰਿ ਕੁਅਰਿ ਕੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੨੦}ਰਾਜ
ਕੁਅਰ ਕਰਿ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ^{੨੧}ਇਮਿ ਸਖਿ ਜਾਇ ਤਾਹਿ ਸੁਧਿ ਦਈ ॥
^{੨੨}ਕੁਅਰਿ ਬਸੰਤ ਰਿਸਾਕੁਲ ਭਈ ॥੫॥ ^{੨੩}ਤਤਛਿਨ ਸੁਰੰਗ ਧਾਮ ਨਿਜੁ ਦਈ ॥
^{੨੪}ਨਿਪ ਕੇ ਸਦਨ ਨਿਕਾਰਤ ਭਈ ॥ ^{੨੫}ਚਾਲਿਸ ਗੰਜ ਦਰਬ ਕੇ ਜੇਤੇ ॥
^{੨੬}ਨਿਜੁ ਆਲੈ ਰਾਖੇ ਲੈ ਤੇਤੇ ॥੬॥ ^{੨੭}ਮੂੜ ਭੂਪ; ਕਛੁ ਬਾਤ ਨ ਪਾਈ ॥
^{੨੮}ਕਿਹੋ ਬਿਧਿ ਧਨ ਤ੍ਰਿਯ ਲਿਯਾ ਚੁਰਾਈ ॥ ^{੨੯}ਛੋਰਿ ਭੰਡਾਰ ਬਿਲੋਕੈ ਕਹਾ ॥
^{੩੦}ਪੈਸਾ ਏਕ ਨ ਧਨ ਗ੍ਰਿਹ ਰਹਾ ॥੭॥ ਅਝਿਲ ॥ ^{੩੧}ਅਧਿਕ ਦੁਖਿਤ ਹੂੰ
ਲੋਗਨ ਲਿਯਾ ਬੁਲਾਇਕੈ ॥ ^{੩੨}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਿਨ ਪੁਤਿ ਕਹੋ ਦੂਖ ਬਨਾਇਕੈ ॥
^{੩੩}ਐਸਾ ਕਵਨ ਕੁਕਰਮ ਕਹੋ ਹਮ ਤੋਂ ਭਯੋ ॥ ^{੩੪}ਹੋ ਜਿਹੋ ਕਾਰਨ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹੋ
ਚਾਲਿਸ ਕਾ ਧਨ ਗਯੋ ॥੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੩੫}ਸਭ ਲੋਗਨ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥
^{੩੬}ਪ੍ਰਗਟ ਰਾਵ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ ॥ ^{੩੭}ਦਾਨ ਪੁੰਨਮ ਤੇਂ ਕਛੁ ਨ ਦਯੋ ॥
^{੩੮}ਤਿਹੋ ਤੇਂ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਸਭ ਧਨ ਗਯੋ ॥੯॥ ^{੩੯}ਸੁਨਿ ਜੁਹਾਂਕੁ ਪਾਯੋ ਇਹ ਬਿਧਿ
ਜਬ ॥ ^{੪੦}ਧਾਵਤ ਭਯੋ ਅਮਿਤ ਲੈ ਦਲ ਤਬ ॥ ^{੪੧}ਛੀਨਿ ਲਈ ਤਾ ਕੀ
ਸਭ ਸਾਹੀ ॥ ^{੪੨}ਕੁਅਰਿ ਬਸੰਤ ਨਾਰਿ ਕਰ ਬਖਾਹੀ ॥੧੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੪੩}ਇਹ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨ ਚੰਚਲਾ ਸਕਲ ਦਰਬ ਹਰਿ ਲੀਨ ॥ ^{੪੪}ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੈ ਕਾਰੂੰ
ਹਨਾ ਨਾਥ ਜੁਹਾਂਕਹਿ ਕੀਨ ॥੧੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੫}ਲੋਗ ਆਜੁ ਲਗਿ

੭. ਇਸਰਾਈਲ ਬੰਸੀ - ਯਸ਼ਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋ ਮਿਸ਼ਰ ਵਿਚ ਵੱਢਾ ਧਨੀ ਅਤੇ ਕੰਜੂਸ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਪੰਜਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ੩੦੦ ਖੱਚਰਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਸੀ। ਪੈਰੋਬਰ ਮੁਸਾ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭੋਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

੮. ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਰਤਾ ਹੈ - ਧਨ ਦੇ ੪੦ ਗੰਜ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾਰੂ ਦਾ ਹਰ ਜਬਾਨ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਸ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਉਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਪਰ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਚਕ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਸੁੰਦਰ ਗੁਣਕਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਤੇ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਬਦਲੇ ਭੁਗਤਾਣ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਪਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੰਦ ਕਥਾ ਵਿਚ ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਯਸ਼ੋਮੇਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਦਭੁਤ ਚਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ - ਮੋਤੀਆਂ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਗਰ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਤਕੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ— ੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਬ ਨਾਹਿਤ ਨਾਮਾ ॥ ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ਕੀਹੋ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਜੋ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ ॥ ਜੋ ਈਸੇ ਜਿਮੀ ਪਰ ਸੋ ਹੋਸੀ ਫੁਨਾਇ ॥ ਦਾਇਮ ਵਦੋਲਤ ਕਸ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ॥ ਨ ਰਹੇਗੇ ਕਰੋੜੀ ਨ ਰਹੇਗੇ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਦਮੜਾ ਹਿਸੀ ਕਾ ਜੁ ਖਰਚੈ ਅਰ ਪਾਇ ॥ ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ ॥ ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਇਕੋਲਾ ਨ ਖਾਇ ॥ ਤਰਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸੁਤ ਜਾਇ ॥ ਕੀਰੈ ਤਵਜਿਆ ਨ ਕੀਰੈ ਗੁਮਾਨ ॥ ਨਹ ਰਹਿਸੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨ ਰਹਿਸੀ ਚੀਵਾਨ ॥ ਹਾਥੀ ਵ ਘੋੜੇ ਵ ਲਘਕਰ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਹੋਵੇਗੇ ਗਰਕ ਕੁਛ ਲਾਗੈ ਨ ਬਾਰ ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾ ਦਿਵਾਨਾ ਕਹੈ ਮੁਲਖ ਮੋਰਾ ॥ ਆਈ ਮੋਤ ਸਿਰ ਪਰ ਨ ਮੋਰਾ ਨ ਤੋਰਾ ॥ ਕੋਤੀ ਗਈ ਦੇਖਿ ਵਜੇ ਵਜਾਇ ॥ ਵਹੀ ਏਕ ਰਹਿਸੀ ਜੁ ਸਾਚਾ ਖੁਦਾਇ ॥ ਆਇਆ ਇਕੋਲਾ ਇਕੋਲਾ ਚਲਾਇਆ ॥ ਚਲਤੇ ਵਖਤ ਕੋਈ ਕਮ ਨ ਆਇਆ ॥ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਜੈ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ਜਵਾਬ ॥ ਤੋਥਾ ਪੁਕਾਰੈ ਤੇ ਪਾਵੈ ਅਜਾਬ ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਕੀਆ ਜੋਰ ਦਮੜਾ ਕਮਾਇਆ ॥

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ।
੨. ਸਿਆਮ ਕੁਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੦॥੧॥
ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਾਰ ਸੌ ਇਕ ਦੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ॥੪੦੧॥੨੦੯੯॥ਚਲਦਾ॥

੩. ਚੌਪਈ ॥ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।
੪. ਜਿਸ ਦਾ ਜਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ।
੫. ਜਿਸਨੇ ਧੰਨ ਦੇ ੪੦ ਗੰਜ ਭਰੇ ਸਨ ।
੬. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ॥੧॥
੭. ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੁਣੀ ਸੀ ।
੮. ਜਾਣਹੁ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਹੈ ਉਹ ।
੯. ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਈ
੧੦. ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਸ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੨॥
੧੧. ਬਸੰਤ ਕੁਆਰਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ।
੧੨. ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।
੧੩. ਕਾਰੂ ਦਾ ਜਾਹੋ ਜਲਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਉਪਰ ਅਟਿਕ ਗਈ ।
੧੪. ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਈ ॥੩॥
੧੫. ਇਕ ਸੰਭੂਖਨ ਦੇਈ ਨਾਮ ਦੀ ਗੋਲੀ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ
੧੬. ਤੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਗਲ ਮੇਰੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ।
੧੭. ਐ ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲੈ ।
੧੮. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀ ਇਸਤਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਉਸ ਗੋਲੀ ਨੇ ॥੪॥
੧੯. ਉਸ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਜਾ ਕਹੀ ।
੨੦. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ।
੨੧. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ।
੨੨. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਸੰਤ ਕੁਆਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ॥੫॥
੨੩. ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅਪਨੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸੁਰੰਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੨੪. ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੱਢੀ ।

੨੫. ੪੦ ਗੰਜ ਜਿਤਨੇ ਧਨ ਦੇ ਗੰਜ ਕਾਰੂ ਦੇ ਪਏ ਸਨ
੨੬. ਉਹ ਸਾਰੇ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਲਏ ॥੬॥
੨੭. ਮੁਖ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ।
੨੮. ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਧਨ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ ।
੨੯. ਭੰਡਾਰੇ ਖੋਲ ਕੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ?
੩੦. ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਧਨ ਦਾ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ॥੭॥
੩੧. ਅਤਿਲ ॥ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਬੁਲਾ ਲਏ ।
੩੨. ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ -
੩੩. ਦੱਸੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?
੩੪. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ੪੦ ਗੰਜ ਧਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੮॥
੩੫. ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
੩੬. ਖੁਲ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ
੩੭. ਕੋਈ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ।
੩੮. ਇਸ ਲਈ ਤੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਧਨ ਚਲਾ ਗਿਆ (ਕਾਰੂ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋ ਗਿਆ ।) ॥੯॥
੩੯. ਓਹ ਜੁਦੋਂ ਜੁਹਾਂਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਗੁਪਤਚਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰੂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ।
੪੦. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ।
੪੧. ਬਸੰਤ ਕੁਆਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੁੰਜੀ ਭਾਵ ਧਨ ਮਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ (ਜਪਤ ਕਰ ਲਿਆ)
੪੨. ਬਸੰਤ ਕੁਆਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੦॥
੪੩. ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਾਰੂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਛੀਨ ਲਿਆ ।
੪੪. ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਜੁਹਾਂਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣਾ ਲਿਆ ॥੧੧॥
੪੫. ਚੌਪਈ ॥ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤਕ.....

☆ ਖਾਇਆ ਰੰਝਾਇਆ ਅਜਾਂਈ ਗਵਾਇਆ ॥ ਆਖਰ ਪਛੋਤਾਣਾ ਕਰੈ ਰਾਇ ਰਾਇ ॥ ਦਰਗਹਿ ਗਇਆ ਸੋਊ ਪਾਵੈ ਸਜਾਇ ॥ ਲਾਨਤ ਹੈ ਤੈ ਤੂੰ ਅਰ ਤੋਭੀ ਕਮਾਈ ॥ ਦਰੀ ਬਾਜੀ ਕਰ ਕਰ ਦੁਨੀ ਲੂਟ ਖਾਈ ॥ ਪੀਏ ਪਿਆਲੇ ਆ ਖਾਏ ਕਥਾਥ ॥ ਦੇਖੇ ਰੇ ਲੋਕੋ ਜੁ ਹੋਤੇ ਖਰਾਬ ॥ ਜਿਸ ਕਾ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਤਿਸੀ ਕਾ ਸਵਾਰਿਆ ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਕੋ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ਨ ਕੀਤੀ ਇਬਾਦਤ ਨ ਰਾਖਿਓ ਈਮਾਨ ॥ ਨ ਕੀਤੀ ਹਕੂਮਤ ਪੁਕਾਰੇ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ ਮਹਿਲਾ ਕੇ ਬੇਨਾ ਤੂ ਜਾਇ ॥ ਹਰਮਾਂ ਸਿਉਂ ਖੋਲੈਂ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਹਵਾਇ ॥ ਨ ਪੂਛੈ ਨ ਬੂਝੈ ਜੁ ਬਾਹਰ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥ ਹਰਮੀ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਵਿਗੋਇ ॥ ਬਸਤੀ ਉਜਾੜੈਂ ਫਿਰ ਨ ਬਸਾਵੈ ॥ ਕੂਕਹਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਦਾਦ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਲਖੌਂ ਕਰੋੜੀ ਕੀਏ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ॥ ਨ ਰਹੇਗੇ ਕਰੋੜੀ ਨ ਰਹੇਗੇ ਹਬਾਰ ॥ ਹਾਕਮ ਕਹਾਵੈਂ ਹਕੂਮਤ ਨ ਹੋਇ ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾ ਦਿਵਾਨਾ ਫਿਰੈ ਮਸਤ ਲੋਇ ॥ ਲੂਟੇ ਮੁਲਕ ਬਹੁਤ ਪਹਰੇ ਅਰ ਖਾਏ ॥ ਦੋਜਕ ਕੀ ਆਤਸ਼ ਮਾਰੇ ਗੀ ਜਲਾਇ ॥ ਗਰਬ ਸਿਉ ਨ ਦੇਖ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਦੀਵਾਨੇ ॥ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨ ਰਹੇਗੀ ਤੋਂ ਐਸੀ ਨ ਜਾਨੇ ॥ ਉਨਾਵੇ ਸਵਾ ਉਸ ਕੋ ਲਾਰੀ ਨ ਬਾਰ ॥ ਕਿਸ ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸ ਕੇ ਘਰ ਬਾਰ ॥ ਚੰਦ ਰੋਜ ਚਲਨਾ ਕਿਛ ਪਕੜੋਂ ਕਰਾਰ ॥ ਨ ਕੀਏ ਹਿਰਸ ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਧਾਰ ॥ ਸਰਮਿੰਦਾ ਨ ਹੋਇ ਕੁਛ ਨੇਕੀ ਕਮਾਇ ॥ ਲਾਨਤ ਕਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਰ ਕੇ ਨਾ ਜਾਇ ॥ ਗਫਲਤ ਕਰਹੁਗੇ ਤੋਂ ਖਾਵੋਗੇ ਮਾਰ ॥ ਬੇਟੀ ਵ ਬੇਟਾ ਕੋ ਲਹੇਗੇ ਨ ਸਾਰ ॥ ਤੋਭਾ ਕਰਹੁ ਬਹੁਤ ਕੀਏ ਨ ਜੋਰ ॥ ਦੋਜਕ ਕੀ ਆਤਸ਼ ਜਲਾਵੇਗੀ ਗੋਰ ॥ ਮਸਾਇਕ ਪੈਰਬਿਰ ਕੇਤੇ ਬਾਰ ਖਾਨ ॥ ਨ ਦਾਸੈ ਜ਼ਿਮੀ ਪਰ ਤਿਨ ਕੇ ਨੀਬਾਨ ॥ ਚਲਤੇ ਕਬੂਤਰ ਜਿਨਾਵਰ ਕੀ ਛਾਉ ॥ ਕੇਤੇ ਖਾਕ ਹੂਏ ਕੋ ਪੂਛੈ ਨ ਨਾਉ ॥ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੋੜੇ ਨ ਰਖਿਓ ਈਮਾਨ ॥ ਦੇਖੋ ਰੇ ਕਾਰੂ* ਜੋ ਹੋਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ॥ ਨਦਾਨੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਫਾਨੀ ਮੁਕਾਮ ॥ ਤੂੰ ਖੁਦ ਚਸਮ ਬੀਨੀ ਇਹ ਚਲਣਾ ਜਹਾਨ ॥ ਤੋਭਾ ਨ ਕੀਤੀ ਕਰੋਇਆਂ ਗੁਨਾਹ ॥ ਕਰੇ ਅਰਜ ਬੰਦਗੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਾ ਐਸੇ ਆਲਮਸਿਉ ਤੇਰੀ ਪਨਾਹ ।

* ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਾਰੂ ਦੀ ਗੁਆਈ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਲੋਕੋ - ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਰੂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਜਿਸ ਨੇ ਇਮਾਨ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਕੇ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੋੜੇ ਸੀ ਉਸਦਾ ਕੀ ਹਸਰ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਤੇ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਧਸਕੇ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਰਬਾਤ ਗਰਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀ ਰਿਹਾ ?

❖ ਕਿਤਨੀ ਵੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਲਵੇ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਮਾਲਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਥਵਾ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤਰ ਜਾਂ ਜੇਵਰ ਪਹਿਨਕੇ ਦਿਖਾਉਣੇ ਸਭ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਹਨ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-

ਨਿਤ ਨਿਤ ਕਾਇਆ ਮਜਨੁ ਕੀਆ ਨਿਤ ਮਲਿ ਮਹਿ ਦੇਹ ਸਵਾਰੇ ॥ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਨਿ ਬਚਨ ਨ ਭਾਏ ਸਭ ਫੋਕਟ ਚਾਰ ਸਿੰਗਾਰੇ ॥੩॥ਅੰਗ੯੮੩॥੪॥
ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੇਦ ਹੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਹੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਗਝ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - ਨਾਰੀ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖੁ ਸਭ ਨਾਰੀ ਸਭੁ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਮੁਹਾਰੇ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਹੇਨੁ ਮਨਿ ਭਾਈ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥੫॥ਉਹੀ॥
ਇਸਤਰੀ ਧਨ ਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਧਨ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਦਾ ਕਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਲੋਕ ਭੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਹਲਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪ ਬਿਗੜਦੇ ਹਨ । ਉਥੇ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੜਗ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜਿਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਖੜਗ ਨੂੰ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ - ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਸਭੁ ਸੁਆਨੁ ਹਲਕੁ ਹੈ ਹਲਕਿਓ ਸਭਹਿ ਬਿਗਾਰੇ ॥ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਦੀਬਾਨਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਖੜਗੁ ਲੈ ਮਾਰੇ ॥੭॥ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਮੈ ਰਾਖਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਮੈ ਧਰ ਅਵਰ ਨ ਕਾਈ ਮੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥੮॥੬॥ ਉਹੀ॥ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਧਿਰ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਚੋਰਾਂ, ਜਾਰਾਂ ਠੱਗਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੇ ਹਲਕਾਏ ਭੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰੇ । ਬੀਬੀ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਗੇ ਤਰਦੀ ਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੁਟੰਬੀ ਤੋਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤਾਨ ਲਈ ਰਿਤੁ ਦਾਨ ਲੈਣਾ ਮੋਗਿਆ ਧੁੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਹਾਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਲੇਖ ਵਿਚ ਚਾਣਕੀਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਤੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸਤੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਭੈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਨਿਪੁੰਸਕ ਹੋ

ਬਾਤ ਨ ਜਾਨਤ ॥ ^੧ਗੜਾ ਗੰਜ ਆਜੁ ਲੋ ਬਖਾਨਤ ॥ ^੨ਐਸੋ ਚਰਿਤ ਚੰਚਲਾ
ਕਰਾ ॥ ^੩ਕਾਰੂੰ ਮਾਰ ਜੁਹਾਂਕਹਿ ਬਰਾ ॥੧੨॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰ ਸੌ ਚੌਥੇ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੨॥੭੧੧੦॥ ਅਛਰੰ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ^੪ਚਿੰਜੀ ਸਹਰ ਬਸਤ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ^੫ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ ਨਰਾਧਿਪ ਤਹਾਂ ॥
^੬ਗੈਹਰ ਮਤੀ ਨਾਰਿ ਤਿਹੋਂ ਕਹਿਯਤ ॥ ^੭ਜਿਹੋਂ ਸਮ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨਾਰਿ ਨ
ਲਹਿਯਤ ॥੧॥ ^੮ਸਹਰ ਸੁਰੇਸ਼ਵਤੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^੯ਜਾ ਕੋ ਨਿਰਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰ
ਲਾਜੈ ॥ ^{੧੦}ਬਲਵੰਡ ਸਿੰਘ ਸਾਹ ਇਕ ਸੁਨਿਯਤ ॥ ^{੧੧}ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਜਗ
ਔਰ ਨ ਗੁਨਿਯਤ ॥੨॥ ^{੧੨}ਸਦਾ ਕੁਅਰਿ ਤਿਹੋਂ ਸੁਤਾ ਭਨਿਜੈ ॥ ^{੧੩}ਚੰਦ੍ਰ
ਸੂਰ ਲਖਿ ਜਾਹਿ ਅਰੁੰਝੈ ॥ ^{੧੪}ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਦੁਤਿ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ ॥ ^{੧੫}ਜਾਨੁਕ
ਫੂਲਿ ਚੰਬੇਲੀ ਰਹੀ ॥੩॥ ^{੧੬}ਸਦਾ ਕੁਅਰਿ ਨਿਰਖਾ ਜਬ ਰਾਜਾ ॥ ^{੧੭}ਤਬ
ਹੀ ਸੀਲ ਤਵਨ ਕਾ ਭਾਜਾ ॥ ^{੧੮}ਸਖੀ ਏਕ ਨਿਪ ਤੀਰ ਪਠਾਈ ॥ ^{੧੯}ਯੋ
ਰਾਜਾ ਤਨ ਕਹੁ ਤੈਂ ਜਾਈ ॥੪॥ ^{੨੦}ਮੈਂ ਤਵ ਰੂਪ ਨਿਰਖਿ ਉਰਝਾਨੀ ॥
^{੨੧}ਮਦਨ ਤਾਪ ਤੈਂ ਭਈ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ^{੨੨}ਏਕ ਬਾਰ ਤੁਮ ਮੁਝੈਂ ਬੁਲਾਵੈ ॥ ^{੨੩}ਕਾਮ
ਤਪਤ; ਕਰਿ ਕੇਲ ਮਿਟਾਵੈ ॥੫॥ ^{੨੪}ਜੋ ਆਪਨ ਗ੍ਰਿਹ ਮੁਹਿ ਨ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥
^{੨੫}ਏਕ ਬਾਰ ਮੋਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਵਹੁ ॥ ^{੨੬}ਮੋ ਸੰਗ ਕਰਿਯੈ ਮੈਨ ਬਿਲਾਸਾ ॥
^{੨੭}ਹਮ ਕਹ ਤੋਰਿ ਮਿਲਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥੬॥ ^{੨੮}ਭੂਪ ਕੁਅਰਿ ਵਹੁ ਗ੍ਰਿਹ ਨ
ਬੁਲਾਈ ॥ ^{੨੯}ਆਪੁ ਜਾਇ ਤਿਹੋਂ ਸੇਜ ਸੁਹਾਈ ॥ ^{੩੦}ਦੀਪ ਦਾਨ ਤਰੁਨੀ ਤਿਨ
ਕੀਨਾ ॥ ^{੩੧}ਅਰਘ ਧੂਪ ਰਾਜਾ ਕਹੋਂ ਦੀਨਾ ॥੭॥ ^{੩੨}ਸੁਭਰ ਸੇਜ ਉਪਰ ਬੈਠਾਯੋ ॥
^{੩੩}ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਸਰਾਬ ਮੰਗਾਯੋ ॥ ^{੩੪}ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਾ ਨਿਪ ਸੋ ਇਨ ਪੀਜੈ ॥
^{੩੫}ਬਹੁਰਿ ਮੁਝੈ ਮਦਨਕੁਸ ਦੀਜੈ ॥੮॥ ^{੩੬}ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਇਹੋਂ ਭੂਪ ਨ ਮਾਨਾ ॥
^{੩੭}ਜਮ ਕੇ ਡੰਡ ਤ੍ਰਾਸ ਤਰਸਾਨਾ ॥ ^{੩੮}ਕਹਯੋ ਨ ਮੈਂ ਤੋ ਸੋ ਰਤਿ ਕਰਿਹੋਂ ॥
^{੩੯}ਘੋਰ ਨਰਕ ਮੋ ਭੂਲਿ ਨ ਪਰਿਹੋਂ ॥੯॥ ^{੪੦}ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ ਤ੍ਰਿਯ ਅੰਚਰਾ ਗਰਿ
ਡਾਰੈ ॥ ^{੪੧}ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਦ੍ਰਿਗ ਨਿਪਹਿ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੪੨}ਹਾਇ ਹਾਇ ਮੁਹਿ ਭੂਪਤਿ
ਭਜਿਯੈ ॥ ^{੪੩}ਕਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੋਰੇ ਸੰਗ ਸਜਿਯੈ ॥੧੦॥ ^{੪੪}ਨਹਿ ਨਹਿ ਪੁਨਿ
ਜਿਮਿ ਜਿਮਿ ਨਿਰਪ ਕਰੈ ॥ ^{੪੫}ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ ਚਰਨ ਚੰਚਲਾ ਪਰੈ ॥ ^{੪੬}ਹਰਾ
ਨਿਪਤਿ ਮੁਹਿ ਕਰਹੁ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ^{੪੭}ਕਾਮ ਭੋਗ ਕੀ ਪੁਰਵਹੁ ਆਸਾ ॥੧੧॥
^{੪੮}ਕਹਾ ਕਰੋਂ ਕਹੁ ਕਹਾਂ ਪਧਾਰੋਂ ॥ ^{੪੯}ਆਪ ਮਰੋਂ ਕੈ ਮੁਝੈ ਸੰਘਾਰੋਂ ॥ ^{੫੦}ਹਾਇ
ਹਾਇ ਮੁਹਿ ਭੋਗ ਨ ਕਰਈ ॥ ^{੫੧}ਤਾ ਤੇ ਜੀਅ ਹਮਾਰਾ ਜਰਈ ॥੧੨॥

0. ਅਜਦ ਹਾਕ - ਇਕ ਬੜਾ ਜਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰੂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਆਪ ਜੁਹਾਕਹ (ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਜੁਹਕਰ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਮ (ਅਜਦਹਾਕ) ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਬਰ ਲਿਆ ਸੀ।

i. ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ - ਸੁਹਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੁਹਾਗ ਜਾਂ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ ਨੂੰ ਝੰਕਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵੇਲੇ ਬਰਤ ਉਪਾਧਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਘ ਦਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇਹ ਗੱਤ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਸੁਹਾਗ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਆਪ ਸੁਹਾਗਵਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਕੁਅਰ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਵਤੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ।

ii. ਘੋਰ ਨਰਕ - ਇਕ ਉਹ ਨਰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਕਤ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘੋੜਾ, ਖੋਤਾ ਬੈਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨੀ, ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਹੰਢਾਉਣਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਪਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ ਤ੍ਰਿਗਧ ਜੋਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿਣਾ। ਪਰ ਘੋਰ ਨਰਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਖਮ ਵਿਚ ਕੀੜਾਂ ਬਣਕੇ ਜਾ ਪੈਣਾ, ਪੇਟ ਦਾ ਕੀੜਾਂ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਮਣੀ ਦਾ ਕੀੜਾ ਗੋਬਰ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀੜਾਂ ਗੰਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਚਿੱਕੜ ਦਾ ਕਿਰਮ ਬੇਅੰਤ ਮਿੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਬੱਲੇ ਕੀੜੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਸੜਦੇ ਨੇ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਠੰਡ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦੁੱਖ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੋ ਅਤੀ ਦੁੱਖ ਹੈ ਉਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਕੰਥ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਰਾਜਾ (ਸਦਾ ਕੁਅਰ) ਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘੋਰੀ ਨਰਕ ਦੇ ਭੈ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

iii. ਬੇਸ਼ਕ ਰਾਜਾ ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਘੋਰੀ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ (ਸਦਾ ਕੁਏਰ) ਤਾਂ ਤਾਹੀਆ ਕਰ ਬੈਠੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮਰਨਾ ਪਏ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਰਨਾ ਪਏ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਨੀਯਤ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤੀ ਦੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਦੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਲਈ ਵਿਲਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ ਆਪਾ ਮਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਵਿਸਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਮਰਕੇ ਮਨ

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਉਹ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
 ੧. ਕਿ ਉਹ ਧਨ ਟੋਢਿਆਂ ਵਿਚ ਗੱਡਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।
 ੨. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਐਸਾ ਚਰਿਤਰ ਖੋਡਿਆ ਕਿ
 ੩. ਕਾਬੂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਬਣ ਗਈ
 ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਆਪ ਜੁਹਾਕ ਨੂੰ ਵਰ
 ਲਿਆ ॥੧੨॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਾਰ ਸੌ ਦੋਵੀਂ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੪੦੨॥੧੧੧॥ਅਫਜ਼ੀ॥

੪. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਥੇ ਚਿੰਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ।
 ੫. ਚਿੰਗਸ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਥੇ
 ੬. ਗੈਰਮਤੀ ਇਸਤਰੀ ਉਸਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ
 ੭. ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
 ਮਿਲਦੀ ॥੧॥
 ੮. ਇੱਕ ਸੁਰੇਸ਼ਵਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਧੀਆ ਵੱਸਦਾ ਸੀ।
 ੯. ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਇੰਦਰ ਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀ
 ਹੁੰਦੀ ਸੀ।
 ੧੦. ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ।
 ੧੧. ਜਿਸ ਜਿਹਾ ਜੱਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਣਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨॥
 ੧੨. ਸਦਾ ਕੌਰ, ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।
 ੧੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।
 ੧੪. ਖੇਅੰਤ ਰੂਪ ਦੀ ਦਿਖ ਉਸਦੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।
 ੧੫. ਜਾਣੋਂ ਚੰਬਲੀ ਦਾ ਫੁਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੩॥
 ੧੬. ਸਦਾ ਕੌਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਵੇਖਿਆ।
 ੧੭. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹਰਨ ਹੋ ਗਈ।
 ੧੮. ਇਕ ਸੱਜਣੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਈ ਤੇ ਉਸ
 ੧੯. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਹ ॥੪॥
 ੨੦. ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਉਲਝ ਗਈ ਹਾਂ।
 ੨੧. ਕਾਮ ਦੇ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ।
 ੨੨. ਇਕ ਵਾਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈ।
 ੨੩. ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਦੀ ਤਪਤ ਦੂਰ ਕਰ
 ਦਿਉ ॥੫॥
 ੨੪. ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ।

੨੫. ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਹ।
 ੨੬. ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕੋਲ ਦੇ ਬਲਾਸ ਕਰੋ।
 ੨੭. ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ॥੬॥
 ੨੮. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਕੁੜੀ ਘਰ ਨਾ ਬੁਲਾਈ
 ੨੯. ਸਦਾ ਕੁਅਰ ਆਪ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੀ
 ੩੦. ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ
 ਜਗਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਘ ਦਿੱਤਾ
 ੩੧. ਤੇ ਫੇਰ ਰੂਪ ਦਾ ਅਰਘ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
 ੩੨. ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਸੇਜ ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ।
 ੩੩. ਭੰਗ-ਅਫੀਮ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗਾ ਲਈ।
 ੩੪. ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੀ ਲੈ।
 ੩੫. ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕਾਮੁਕ ਰਿਤੂ ਦਾਨ ਦੇ ਦੇਹ ॥੮॥
 ੩੬. ਰਾਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਸਦੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਕਿਉਂਕਿ
 ੩੭. ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਦੰਡ ਤੋਂ ਭਰਿਆ
 ੩੮. ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।
 ੩੯. ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਤ ਹੋ ਕੇ ਘੋਰੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਭੁਲ ਕੇ
 ਵੀ ਨਾ ਪਵਾਂਗਾ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਂਹ
 ਕਰੇ ॥੯॥
 ੪੦. ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਦੁਪੱਟਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ
 ਤਰਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।
 ੪੧. ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ।
 ੪੨. ਤੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਕੇ ਤਰਲੇ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰੋ।
 ੪੩. ਐ ਰਾਜਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੋ ॥੧੦॥
 ੪੪. ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਾਜਾ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ੪੫. ਤਿਉਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿੰਦੀ ਹੈ।
 ੪੬. ਹਾਇ ਰਾਜਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੋ।
 ੪੭. ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ॥੧੧॥
 ੪੮. ਮੈਂ ਦੱਸ ਕੀ ਕਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ ?
 ੪੯. ਆਪ ਮਰੋ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਉ, ਭਾਵ ਉਹ ਇਸਤਰੀ
 ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਗਈ।
 ੫੦. ਹਾਇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
 ੫੧. ਜਿਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਅੰਤ ਮਿੰਨਤ
 ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅੜੀ ਤੇ ਆ ਗਈ ਪਾਪਣ,
 ਕੁਕਰਮਣ) ॥੧੨॥

✽ ਭਾਉਂਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:—ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਪਿਰਿ ਸੋਹਾਗੁ ਬਣਾਇਆ ॥ ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਸਖੀਏ
 ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਤਿਤੇ ਘਰਿ ਸੋਹਿ ਜੋ ਧਨ ਕੀਤਿ ਸਿਹਾਰੀ ਜੀਉ ॥੧॥ ਸਾ ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਾ ਵਡਭਾਗਣਿ ॥ ਪੁਰੁਵੰਤੀ
 ਸੀਲਵੰਤਿ ਸੋਹਾਗਣਿ ॥ ਰੂਪਵੰਤਿ ਸਾ ਸੁਘੜਿ ਬਿਚਖਣਿ ਜੋ ਧਨ ਕੰਤਿ ਪਿਆਰੀ ਜੀਉ ॥੨॥ ਅਚਾਰਵੰਤਿ ਸਾਈ ਪਰਧਾਨੇ ॥ ਸਤ ਸਿੰਗਾਰ
 ਬਣੇ ਤਿਸੁ ਗਿਆਨੇ ॥ ਸਾ ਕੁਲਵੰਤੀ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ਜੋ ਪਿਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਸਵਾਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥ ਮਹਿਮਾ ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਏ ॥ ਜੋ ਪਿਰਿ
 ਮੇਲਿ ਲਈ ਅੰਗਿ ਲਾਏ ॥ ਥਿਰੁ ਸੁਹਾਗੁ ਵਰੁ ਅਗਮੁ ਅਗੰਬੁ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਧਾਰੀ ਜੀਉ ॥੪॥ ਅੰਗ ੯੭੬੮:੫॥
 ਇਹ ਹੈ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤਤ੍ਵਪ ਜਿਸਨੇ ਸਦਾ ਕੁਅਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਨੇੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤਹੀਆਂ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੇਲ ਦੀ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਿਛਾਂ ਹਟਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

✽ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਘਿਰਣਾ ਜਾਂ ਈਰਖਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤਲਾਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਪੁੰਸਕ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਕੇਤ ਭੋਗਵਲ ਹੈ ਅਰਥਾਤ
 ਜਿਹੜਾ ਪਤੀ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਭਾਵ ਨਾਮਰਦ ਹੋਵੇ ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ
 ਹੈ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰੀ (ਜਬਰ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੋ ਉਹ ਮਾਹਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੀ ਕੁਵਾਰੀ ਕੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ
 ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੰਡ ਸੀ ਜੋ ਕੰਨਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ੪੦੦ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿਕਾ ਦੰਡ
 ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਸਕ ਧਰਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਕੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ੨੦੦ ਜੁਰਮਾਨਾ ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ
 ਸੀ। ਸ਼ਾਈ ਸੁਦਾ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਪਤੀ ਵਿਚ ਚਾਣਕਾ ਦਾ ਰੁੱਖ ਬੜਾ ਕਠੌਰ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੱਸੋ
 ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੌਨ ਤੋਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਥਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ?

੧੯ਵੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪਸਾਦਿ

ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ - ਤੇ ਮਹਾਨ ਮਾਰਕਾ ਤੇ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਬੁਧੀ ਜੀਵੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਵੈਦਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ
 ਦੇਵ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਅਥਵਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ
 ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਆਬਾਦੀ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵੀ ਨਵੀਂ
 ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਕਠਨ ਤੋਂ ਕਠਨ ਕਰੜੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰੜੀਆਂ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਤਪਸਵੀਆਂ ਦੀ ਸੂਹ ਆਦਿ
 ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ (ਰਿਘਵੇਦ) ੧੩੬ ਦੇ ਕੋਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਨਾਂਗੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਰਿਸ਼ੀ ਇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀ ਇਕ ਲੰਮੇ
 ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੭-੧੮ ਵਿਚ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ
 (ਇੰਦ੍ਰੇ ਮੁਨਿ ਨਮ ਸਖਾ) ਭਾਵੇਂ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਿਧ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਬਲੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਸ
 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਪੱਛਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ
 ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।-----ਸ੍ਰੀ ਦਿਤਾ ਤ੍ਵੇ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸ ਦੀ ਪੱਖਤੀ ਤੋਰੀ ਜਟਾ ਜੂਟ ਸੰਪ੍ਰਦਾ
 ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਬਲ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਪਿਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
 ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਤਹੀਆਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਣਾ ਕੇ ਘੋਨ ਮੋਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਫਿਰਕਾ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਦਿੱਲ।

ਸਵੈਯਾ ॥ ^੧ਆਸਨ ਔਰ ਅਲਿੰਗਨ ਚੁੰਬਨ ਆਜੁ ਭਲੇ ਤੁਮਰੇ ਕਸਿ ਲੈਹੋ ॥
^੨ਗੀਝਿ ਹੈਂ ਜੋਨ ਉਪਾਇ ਗੁਮਾਨੀ ਤੈਂ; ਤਾਹਿ ਉਪਾਇ ਸੋ ਤੋਹਿ ਰਿਝੈਹੋ ॥
^੩ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਸਰਾਬ ਖਵਾਇ ਤੁਮੈਂ ਤਬ ਆਪੁ ਚੜ੍ਹੈਹੋ ॥ ^੪ਕੋਟਿ
ਉਪਾਵ ਕਰੋ ਕਮੇ ਨ ਮੀਤ ਪੈ ਕੇਲ ਕਰੇ ਬਿਨੁ ਜਾਨ ਨ ਦੈਹੋ ॥੧੩॥
^੫ਕੋਤਿਯੈ ਬਾਤ ਬਨਾਇ ਕਹੈ ਕਿਨ ਕੇਲ ਕਰੇ ਬਿਨੁ ਮੈ ਨ ਟਰੋਗੀ ॥ ^੬ਆਜੁ
ਮਿਲੇ ਤੁਮਰੇ ਬਿਨੁ ਮੈ; ਤਵ ਰੂਪ ਚਿਤਾਰਿ ਚਿਤਾਰਿ ਜਰੋਗੀ ॥ ^੭ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ
ਸਬੈ ਘਰ ਬਾਰ ਸੁ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਬਿਸਾਰਿ ਧਰੋਗੀ ॥ ^੮ਕੈ ਕਰਿ ਪਮਾਰ ਮਿਲੇ
ਇਕ ਬਾਰ; ਕਿ ਯਾਰ ਬਿਨਾ ਉਰ ਫਾਰਿ ਮਰੋਗੀ ॥੧੪॥ ^੯ਸੁੰਦਰ ਕੇਲ ਕਰੋ
ਹਮਰੇ ਸੰਗ; ਮੈ ਤੁਮਰੋ ਲਖਿ ਰੂਪ ਬਿਕਾਨੀ ॥ ^{੧੦}ਠਾਂਵ ਨਹੀ ਜਹਾਂ ਜਾਉਂ
ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ; ਆਜੁ ਭਈ ਦੁਤਿ ਦੇਖ ਦਿਵਾਨੀ ॥ ^{੧੧}ਹੈ ਅਟਕੀ ਤਵ ਹੇਰਿ
ਪ੍ਰਭਾ; ਤੁਮ ਬਾਂਧਿ ਰਹੇ ਕਸ ਮੰਨ ਗੁਮਾਨੀ ॥ ^{੧੨}ਜਾਨਤ ਘਾਤ ਨ ਮਾਨਤ
ਬਾਤ; ਸੁ ਜਾਤ ਬਿਹਾਤ ਦੁਹੰਨ ਕੀ ਜੁਾਨੀ ॥੧੫॥ ^{੧੩}ਜੇਤਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿ
ਗੀਤਿ ਕੀ ਬਾਤ; ਸੁ ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਨਿਪੁ ਤੀਰ ਬਖਾਨੀ ॥ ^{੧੪}ਚੌਕ ਰਹਾ ਚਹੂੰ
ਓਰ ਚਿਤੈ ਕਰਿ; ਬਾਂਧਿ ਰਹਾ ਮੁਖ ਮੰਨ ਗੁਮਾਨੀ ॥ ^{੧੫}ਹਾਇ ਰਹੀ ਕਹਿ,
ਪਾਇ ਰਹੀ ਗਹਿ; ਗਾਇ ਬਕੀ ਗੁਨ ਏਕ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ^{੧੬}ਬਾਂਧਿ ਰਹਾ ਜੜ੍ਹ
ਮੋਨਿ ਮਹਾਂ; ਓਹਿ ਕੋਟ ਕਹੀ, ਇਹੈ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥੧੬॥ ^{੧੭}ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੮}ਜਬ
ਭੂਪਤਿ ਇਕ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ^{੧੯}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਤਬ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਨੀ ॥
^{੨੦}ਸਖਿਯਨ ਨੈਨ ਸੈਨ ਕਰਿ ਦਈ ॥ ^{੨੧}ਰਾਜਾ ਕੀ ਬਹੀਯਾ ਗਹਿ ਲਈ ॥੧੭॥
^{੨੨}ਪਕਰਿ ਰਾਵ ਕੀ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ ॥ ^{੨੩}ਪਨਹੀ ਮੂੰਡ ਸਾਤ ਸੈ ਝਾਰੀ ॥
^{੨੪}ਦੁਤਿਯ ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਤਿਹੋ ਨ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ^{੨੫}ਆਨਿ ਰਾਵ ਕੋ ਕਰੈ
ਸਹਾਰੈ ॥੧੮॥ ^{੨੬}ਭੂਪ ਲਜਤ ਨਹਿ ਹਾਇ ਬਖਾਨੈ ॥ ^{੨੭}ਜਿਨਿ ਕੋਈ ਨਰ
ਮੁਝੈ ਪਛਾਨੈ ॥ ^{੨੮}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਇਤ ਨਿਪਹਿ ਨ ਛੋਰੈ ॥ ^{੨੯}ਪਨਹੀ ਵਾਹਿ
ਮੂੰਡ ਪਰ ਤੋਰੈ ॥੧੯॥ ^{੩੦}ਰਾਵ ਲਖਾ ਤ੍ਰਿਯ ਮੁਝੈ ਸੰਘਾਰੈ ॥ ^{੩੧}ਕੋਈ ਨ ਪਹੁਚਾ
ਸਿਵਕ ਹਮਾਰੈ ॥ ^{੩੨}ਅਬ ਯਹੋ ਮੁਝੈ ਨ ਜਾਨੈ ਦੈਹੈ ॥ ^{੩੩}ਪਨੀ ਹਨਤ ਮ੍ਰਿਤ
ਲੋਕ ਪਠੈਹੈ ॥੨੦॥ ^{੩੪}ਪਨਹੀ ਜਬ ਸੋਰਹ ਸੈ ਪਰੀ ॥ ^{੩੫}ਤਬ ਰਾਜਾ ਕੀ
ਆਖਿ ਉਘਰੀ ॥ ^{੩੬}ਇਹੋ ਅਬਲਾ ਗਹਿ ਮੋਹਿ ਸੰਘਾਰਿ ਹੈ ॥ ^{੩੭}ਕਵਨ ਆਨਿ
ਹਜਾਂ ਮੁਝੈ ਉਬਰਿ ਹੈ ॥੨੧॥ ^{੩੮}ਪੁਨਿ ਰਾਜਾ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਖਾਨੈ ॥ ^{੩੯}ਮੈਂ
ਤ੍ਰਿਯ ਤੋਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ^{੪੦}ਅਬ ਜੂਤਿਨ ਸੋ ਮੁਝੈ ਨ ਮਾਰੈ ॥ ^{੪੧}ਜੋ
ਚਾਹੈ ਤੋ ਆਨਿ ਬਿਹਾਰੈ ॥੨੨॥ ^{੪੨}ਸਾਹ ਸੁਤਾ ਜਬ ਯੋ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥

ਲਿਆਇਆ। ਭੁੱਖ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਕੇ 'ਪ੍ਰਮ' ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੋਮੇ ਹੋਏ। ਤੇ ਰਿਗਵੇਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਥੇ ਆਰੀਆ ਦੇ ਜੰਗ ਜੂ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਾਲੀ ਰੁਜੀ ਤੇ ਜੰਗ ਜੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਵਾਦ, ਸੁਵੇਸ਼ਰ ਵਾਦ, ਬਹੁਵੇਦ ਵਾਦ - ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਏਕਸ਼ਰਵਾਦ, ਅਦਵੈਤ ਵਾਦ ਦੀ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਅਰਣੀਅਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤਰ, ਜਜ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾ ਕ੍ਰਿਤਕ ਸਮੂਹਕ ਪ੍ਰਚੱਲਤ, ਰਾਮਾਇਣ, ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ, ਗੀਤਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ੧੮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੀਲਾ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਦਾ ਕਿਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਾ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤੇ ਹਿਤ ਅਭਿਲਾਸੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਫੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਐਸਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਅਨੇਕਾਂ "ਵੰਡਾਂ" ਵਿਚ ਵੰਡੀਜਕੇ, ਕੜਾ-ਕੜਾ, ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਣਕਾ-ਕਿਣਕਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੱਗੇ। ਜਾਤੀਆਂ ਉਪਜਾਤੀਆਂ ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ ਬੇਖਲੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਨਿਪਾਤ ਛਿੱਕੇ ਧਰਕੇ, ਹੀਣਪਾਤ ਵਲ ਬਹੁਤਰੇ ਅਤੇ ਰਲ ਗੱਡ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਸੰਜੀਵਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਨਿਆਸਗੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਲਕੋ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਗਏ ਅਣਖ ਪੈਰਾਂ ਬੱਲੇ ਲੈ ਕੇ ਉਘਾਣ ਹੀ ਲੱਗ ਪਏ ਫਲਸਰੂਪ ਹਮਲਾਵਰ ਕੁਝ ਕੁ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਸਿੰਧ ਦਾ ਰਾਹ ਲੰਘ ਲੈਂਦੇ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ। ਦੇਖਣ ਸੋਮਨਾਥ ਪੂਰਬ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲਦਾ ਤਕ ਬੇਰੋਕ ਬਿਨਾਂ ਬਰੇਕ ਤੋਂ ਬੇ ਕਿਸੇ ਟੋਕ ਖੁੱਲੀ ਮਾਰ ਧਾੜ ਕਰਦੇ। ਹੋਰ ਜਵਾਹਰਾਤ ਤੇ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬੰਡਲ ਬੰਨਦੇ ਖੂਬ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਛਕਦੇ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਉਘਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ, ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨੀਆਂ - ਕੋਮਲ ਕਲੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਜੇਹੀਆਂ ਤੇ ਖਿੜੀਆਂ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਹੁਸਨ ਲੁਟਦੇ ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਗਜਨੀ ਜਿਹੇ ਬਾਜਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਲਾਮੀਆ ਕਰਦੇ ਤੇ ਵੇਚਕੇ ਟਕੇ ਵਿਟੋਰਦੇ। ਜੈਨ ਬੋਧੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬੇਬੇਰੇ ਸਨ ਪਰ ਇਕੱਲਾ ਸਮਣ ਅਰਥਾਤ ਸੰਨਿਆਸ ਜੀਵਨ ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਨਿਕਾਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਜੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਹੀ ਉਦਮ ਦੇ ਬਲ ਬਿਨਾਂ ਸੰਨਿਆਸ ਹੀ ਕੁਝ ਖੱਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣੀ

੧. ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ (ਸਵਈਆ) ॥ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਐਵੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ । ਆਸਨ, ਅਲਿੰਗਨ, ਚੁੰਮਨ ਤੁਮਰੇ ਡਟ ਕੇ ਲਵਾਂਗੀ ।
੨. ਐ ਗੁਮਾਨ ਮਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤੂੰ ਮੰਨੇਗਾ ਮੈਂ ਉਹੀ ਉਪਾਇ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰਾਂਗੀ ।
੩. ਪੋਸਤ, ਭੰਗ, ਅਫੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ ਤੈਨੂੰ ਖੁਆ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਖਾਵਾਂਗੀ ।
੪. ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਝ ਉਪਾਇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨੇ ਪੈਣ ਮੇਲ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣ ਨਾ ਦਿਆਂਗੀ ॥੧੩॥
੫. ਤੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਲ ਕਰੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਾ ਜਾਵਾਂਗੀ
੬. ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸੜ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
੭. ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਸੋ ਇਕੋ ਵਾਰ ਭੁਲਾ ਦਿਆਂਗੀ ।
੮. ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਯਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੇਟ ਪਾੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੧੪॥
੯. ਚੰਗਾ ਪਿਆਰ ਕਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬਿਕ ਗਈ ਹਾਂ ।
੧੦. ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਾਉਂ ਨਹੀਂ ਐ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ।
੧੧. ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜੋਬਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵਿਚ ਧਸ ਗਈ ਹਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਮਾਨ ਵਿਚ ਮੋਨ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ।
੧੨. ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੫॥
੧੩. ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ।
੧੪. ਪਰ ਰਾਜਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਮੀਚ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ।
੧੫. ਬਥੇਰੇ ਹਾੜੇ ਕੱਢ ਰਹੀ ਪੈਰ ਫੜ ਰਹੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਗਾ ਕੇ ਵੀ ਥੱਕ ਗਈ ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ।
੧੬. ਉਹ ਮੂਰਖ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਝਾਂ ਬਾਤਾਂ ਤੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ ॥੧੬॥
੧੭. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ।
੧੮. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਈ
੧੯. ਕੁਝ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜ ਦੀ ਸੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੨੦. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਪਕੜ ਲਈਆਂ ॥੧੭॥
੨੧. ਤੇ ਫੜਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਗੜੀ ਉਤਾਰ ਲਈ ।
੨੨. ਸੱਤ ਕੁ ਸੌ ਜੁੱਤੀ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਝਾੜ ਦਿੱਤੀ ।
੨੩. ਦੂਸਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ।
੨੪. ਜਿਹੜਾ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ॥੧੮॥
੨੫. ਰਾਜਾ ਸ਼ਰਮਦਾ ਹਾਇ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇ ।
੨੬. ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਨਾ ਵੇਖ ਲਵੇ ।
੨੭. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵੀ ਨਾ ਛੱਡੇ ।
੨੮. ਜੁੱਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਜਾਣ ॥੧੯॥
੨੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ ।
੩੦. ਮੇਰਾ ਸੇਵਕ ਕੋਈ ਵੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜਿਆ ।
੩੧. ਹੁਣ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਜਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ।
੩੨. ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਜਮਲੋਕ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗੀ ॥੨੦॥
੩੩. ਜਦੋਂ ਸੋਲਾਂ ਕੁ ਸੌ ਜੁੱਤੀ ਸਿਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ
੩੪. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਕੇ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਕਿਹਾ
੩੫. ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜਕੇ ਮਾਰ ਹੀ ਦੇਵੇਗੀ ।
੩੬. ਕਿਹੜਾ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਡਾਏਗਾ ॥੨੧॥
੩੭. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ
੩੮. ਐ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਚਰਿਤਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ।
੩੯. ਹੁਣ ਤੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾ ਮਾਰ ।
੪੦. ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ॥੨੨॥
੪੧. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ

ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਬਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਰਥ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਜਿਥੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਸ਼ਤਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਸਤਰ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ । ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਫਸਲਫਾ, ਸਾਂਖ-ਯੋਗ, ਕੈਵਲੀਆ ਅਥਵਾ ਮਿਮਾਸਾ ਆਦਿ ਦਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤਵ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਕਾਗਰੀ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਰਿਹਾ । ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਕਤ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਸ਼ਤ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ ਭੂਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਤਲ ਉਤਪਤੀ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਿਖ ਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਦੱਸਕੇ ਸਗੋਂ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਭਣ ਲਈ ਅਨਹਿਤ ਸੁਆਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਝੇ ਰਹੇ । ਸ੍ਰੀ ਪੁਸ਼ਰਾਮ, ਸ੍ਰੀ ਚੌਨਾ ਚਾਰਖ ਦੇ ਹਸਤੀਆਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ । ਜੋ ਧਮਾਣ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਨਿਸ਼ ਹਿਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਵੀਰ ਸਨ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਤਪੱਸਵੀ ਵੀ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰਵੱ ਪੱਖ ਹੋਏ ਉਤੇ ਨੈਤਿਕ ਬਲ ਦੇ ਵੀ ਅਮੀਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸੇ । ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਕਿ ਆਪ ਜਿਥੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਕੰਸ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਗੀਤਾ ਜਿਹਾ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵੀ ਸਾਗਰ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਦੋਹਾਂ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਥੀ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਰੇ ਨਹੀਂ, ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਤੇ ਮੇਰ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਜਿਥੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੇ ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਗੀਤ ਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਪੱਖ ਵੀ ਪੂਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਪਰ ਇਸੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ, ਰਾਮ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਨੇ ੧੭੫੬ ਬਿ: ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਨੁਸਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੂੜਾਮਣੀ ਦੀ ਕਾਨੀ ਐਉਂ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਕੇ ਦਸਦੀ ਹੈ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਖੋ ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਨੀਕਾ ॥ ਅਤਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤ੍ਹੇ ਸੁ ਭੁਲਾਈ ਹੈ ॥ ਪੀਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰਮਾਤੀ ਜੋ ਅਪਰ ਪੰਥ ਚਿੰਤੁ ਕਿ ਤੁਰਕ ਤੂ ਕੀ ਕਾਨ ਕੋ ਮਿਟਾਈ ਹੈ । ਤੀਸਰਾ ਮਜ਼ਹਬ ਜਗ ਦੇਖਿ ਕੇ ਅਜਬ ਮਹਾਂ ਵੈਰੀ ਕੇ ਪਰੰਪ ਛੀਨੇ ਠਕਰਾਈ ਹੈ ॥ ਧਰਮ ਸਥਾਪਨੇ ਕੋ ਪਾਪਨ ਕੇ ਖਾਪਨੇ ਕੋ ਗੁਰੂ ਜਾਪ ਜਾਪਨੇ ਕੋ ਨਈ ਗੀਤ ਚਲਾਈ ਹੈ । ਐਉਂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਗੇਸ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ - ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨ (ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ) ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਰਣ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾ ਅਥਵਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹੀ ਜੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਕੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਸਮੇਲ ਕਰਕੇ ਅਦਭੁਤ ਚਮਤਕਾਰ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ । ਉਂਜ ਭਾਵੇਂ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਨਹੀਂ (੨੫੦) ਵਾਧੀ ਸੌ ਸਾਲ ਖਰਚ ਹੋਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੇ (੧੪੬੯) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਮ ਸਰੂਪ (੧੬੯੯) ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਤੱਕ ਜਨ ਮਾਨਸ ਦਾ ਸ਼ੋਭਨ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਤੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਉਹ ਨੀਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਭੇਦ ਦੀ ਲੋਈ ਲਾਹਕੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਮਿੱਤ੍ਰ ਇਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਛਕਾ ਕੇ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜ ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਿਆ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਪੱਛਮ ਸੀਮਾ ਤੇ ਚੱਠਾਨ ਬਟਕੇ ਡਟ ਕੇ ਹਮਲਾਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕੀ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਤੇ ਜੰਗ ਜੂ ਸਜੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਉਪਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਬਗਲੇ ਦੀ ਖੁੰਝ ਵਿਚੋਂ ਮੱਛੀ ਦਾ ਬੇਟ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਅਜਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਲਈ ਬਹੁਪੱਖੀ ਤੇ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਦੇਣ ਜਿਸ ਦੀ ਭੁਨਿਆਦ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਵਲੋਂ ਰਖੀ ਗਈ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉਹਾ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲੜੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਚਲਦੀ ਰਹੀ । ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਤਪੀਆਂ, ਵੈਰਾਗੀ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ੩੭ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹ - ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮਿਲਤ ਰੂਹ, ਜਿਸਦੀ ਸੰਪਾਦਿਨ ਕੀਤੀ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ - ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ॥

੧ਨੈਨ ਸੈਨ ਦੇ ਸਖੀ ਹਟਾਈ ॥ ੨ਆਪੁ ਗਈ ਰਾਜਾ ਪਹਿ ਧਾਇ ॥ ੩ਕਾਮ
ਭੋਗ ਕੀਨਾ ਲਪਟਾਇ ॥੨੩॥ ੪ਪੋਸਤ ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਖਿਲਾਇ ॥ ੫ਆਸਨ
ਤਾ ਤਰ ਦਿਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ੬ਚੁੰਬਨ ਰਾਇ ਅਲਿੰਗਨ ਲਏ ॥ ੭ਲਿੰਗ ਦੇਤ
ਤਿਹੋ ਭਗ ਮੋ ਭਏ ॥੨੪॥ ੮ਭਗ ਮੋ ਲਿੰਗ ਦਿਯੋ ਰਾਜਾ ਜਬ ॥ ੯ਰੁਚਿ
ਉਪਜੀ ਤਰਨੀ ਕੇ ਜਿਯ ਤਬ ॥ ੧੦ਲਪਟਿ ਲਪਟਿ ਆਸਨ ਤਰ ਗਈ ॥
੧੧ਚੁੰਬਨ ਕਰਤ ਭੂਪ ਕੇ ਭਈ ॥੨੫॥ ੧੨ਗਹਿ ਗਹਿ ਤਿਹੋ ਕੋ ਗਰੇ ਲਗਾਵਾ ॥
੧੩ਆਸਨ ਸੋ ਆਸਨਹਿ ਛੁਹਾਵਾ ॥ ੧੪ਅਧਰਨ ਸੋ ਦੋਊ ਅਧਰ ਲਗਾਈ ॥
੧੫ਦੁਹੂੰ ਕੁਚਨ ਸੋ ਕੁਚਨ ਮਿਲਾਈ ॥੨੬॥ ੧੬ਇਹ ਬਿਧਿ ਭੋਗ ਕਿਯਾ ਰਾਜਾ
ਤਨ ॥ ੧੭ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਰੁਚਾ ਚੰਚਲਾ ਕੇ ਮਨ ॥ ੧੮ਬਹੁਰੋ ਰਾਵ ਬਿਦਾ ਕਰਿ
ਦਿਯੋ ॥ ੧੯ਅਨਤ ਦੇਸ ਕੋ ਮਾਰਗ ਲਿਯੋ ॥੨੭॥ ੨੦ਰਤਿ ਕਰਿ ਰਾਵ ਬਿਦਾ
ਕਰਿ ਦਿਯਾ ॥ ੨੧ਐਸਾ ਚਰਿਤ ਚੰਚਲਾ ਕਿਯਾ ॥ ੨੨ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਸੋ ਰਾਵ
ਨ ਭਾਖਾ ॥ ੨੩ਜੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕਿਯ; ਸੋ ਜਿਯ ਮੋ ਰਾਖਾ ॥੨੮॥ ਦੋਹਰਾ ॥
੨੪ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਨਿਪ ਚੰਚਲਾ; ਪੁਨਿ ਵਹੁ ਲਈ ਬੁਲਾਇ ॥ ੨੫ਰਾਨੀ ਕਰਿ
ਰਾਖੀ ਸਦਨ; ਸਕਾ ਨ ਕੋ ਛਲ ਪਾਇ ॥੨੯॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰ ਸੌ ਤੀਨ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੩॥੭੧੩੯॥ ਅਫਸੂ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ੨੬ਸੁਨ ਨਿਪੁ ਅੰਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਖਾਨੋ ॥ ੨੭ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ ਕਿਯਾ
ਚੰਚਲਾ ਜਾਨੋ ॥ ੨੮ਅਨਦਾਵਤੀ ਨਗਰ ਇਕ ਸੋਹੈ ॥ ੨੯ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ
ਤਹੋ ਕੋ ਹੈ ॥੧॥ ੩੦ਸਿਵਦੇਈ ਤਿਹੋ ਨਾਰਿ ਬਿਚਛਨ ॥ ੩੧ਰੂਪਵਾਨ ਗੁਨਵਾਨ
ਸੁਲਛਨ ॥ ੩੨ਰਾਜਾ ਆਪੁ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਵਤ ॥ ੩੩ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜ੍ਹਿ
ਇਸਤ੍ਰਿਯਨ ਸੁਨਾਵਤ ॥੨॥ ੩੪ਸਿਵਾਮਤੀ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਜਬ ਸੁਨੀ ॥ ੩੫ਅਧਿਕ
ਬਿਹਸਿ ਕਰਿ ਮੁੰਡੀ ਧੁਨੀ ॥ ੩੬ਅਸ ਕਰਿ ਇਸੈ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਉਂ ॥ ੩੭ਯਾ
ਭਜ; ਯਾਹੀ ਤੋ ਲਿਖਵਾਉਂ ॥੩॥ ੩੮ਜਿਹੋ ਤਿਹੋ ਬਿਧਿ ਭੂਪਹਿ ਫੁਸਲਾਇ ॥
੩੯ਮਿਲਤ ਭਈ ਦਿਨ ਹੀਂ ਕਹੋ ਆਇ ॥ ੪੦ਆਨਿ ਗਰੇ ਤਾ ਕੇ ਲਪਟਾਈ ॥
੪੧ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਕੇਲ ਰਚਾਈ ॥੪॥ ੪੨ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਜੱਦਪ ਤਿਹੋ ਭਜਾ ॥
੪੩ਤਉ ਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਆਸਨ ਤਿਹੋ ਤਜਾ ॥ ੪੪ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਉਰ ਸੋ ਉਰਝਾਨੀ ॥
੪੫ਨਿਰਖਿ ਭੂਪ ਕਾ ਰੂਪ ਬਿਕਾਨੀ ॥੫॥ ੪੬ਭੋਗ ਕਮਾਇ ਗਈ ਡੇਰੈ ਜਬ ॥
੪੭ਸਖਿਯਨ ਸਾਬ ਬਖਾਨੋ ਇਮ ਤਬ ॥ ੪੮ਇਹੋ ਰਾਜੈ ਮੁਹਿ ਆਜੁ ਬੁਲਾਯੋ ॥
੪੯ਦਿਨਹੀ ਮੋ ਸੰਗ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ ॥੬॥ ੫੦ਸਾਸੁ ਸਸੁਰ ਜਬਹੀ ਸੁਨ ਪਾਈ ॥

ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਤਿਨ ਲੋਕ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਾਦਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਰਦੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪ੍ਰਚਲਤ ਮੁਖੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਕ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਸ਼ਾਂਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪੜ੍ਹਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੋਤਾ ਮਾਰਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ। ਪਰ ਇਹੋ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸਮਿਲਤ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੀ ਸੁਭਾਗ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ੬ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਤਰਤਾ ਬਿਨ ੩੧ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਭਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਲਮ ਬੰਧ ਉਹ ਸਹੀ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੈ ਜੋ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਜਗਮਗਾਉਂਦੀ ਜੋਤਿ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਕਲਤ ਕਰਕੇ ਪੱਕੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕੇ ਜਗਾ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਰਲਾ-ਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਮੋਦਰ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਹ ਕਿਰਨ ਚਮਕਾਈ ਜੋ ਸਵੇਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਭੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਫੇਰੀ ਛਾਪੀ, ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰਥਕ ਥਿਉਰੀ ਤੇ ਕਾਇਲ ਹੈ ਪਰ ਆਵਰੀਨ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਲੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਾਇਬਲ ਸਤਿਕਾਰ ਸਾਹਿਤ ਸੱਤ ਜੁਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਮਿਲਤ ਕੌਮਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸਲੀ ਅਕਾਲ ਤਤੁ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਹਿਮਾਂ, ਪਾਖੰਡਾਂ, ਚੋਰਾਂ, ਯਾਰਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕਣ। ਅਤੇ ਠੀਕ ਸਹੀ ਤੇ ਉਤਮ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਹੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਜੀ ਕੇ ਪੁਲਕ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਤੇ ਪੁਲਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਕੇ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਹਸਦੇ ਤੇ ਮੋਲਦੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਜਾ ਕੇ ਲਗ ਸਕਣ। ਤੇ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

੧. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸੈਨ ਦੇ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨. ਆਪ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੩. ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਲਪਕ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ॥੨੩॥
 ੪. ਪੋਸਤ, ਭੰਗ ਤੇ ਅਫੀਮ ਖੁਆ ਦਿੱਤੀ ।
 ੫. ਤੇ ਉਸਦੇ ਹੇਠ ਆਸਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੬. ਰਾਜੇ ਨੇ ਚੁੰਮਨ ਤੇ ਅਲਿੰਗਨ ਕਰੇ ।
 ੭. ਤੇ ਸਮੁਹਕ ਭੋਗ ਕਰ ਲਿਆ ॥੨੪॥
 ੮. ਜਦੋਂ ਲਿੰਗ ਉਪ ਲਿੰਗ ਮਿਲ ਗਏ ।
 ੯. ਤਦ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੁਚਤ ਹੋ ।
 ੧੦. ਉਸ ਨਾਲ ਲਪਟ ਕੇ ਆਸਣ ਥੱਲੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੧੧. ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਚੁੰਮਨ ਲਏ ॥੨੫॥
 ੧੨. ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਵੇ ।
 ੧੩. ਆਸਣ ਨਾਲ ਆਸਣ ਮਿਲਾਵੇ ।
 ੧੪. ਦੋਹੇ ਮੋਢਿਆਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
 ੧੫. ਦੋਹਾਂ ਦੁਧੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਧੀਆਂ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੨੬॥
 ੧੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ ।
 ੧੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜਚਿਆ ਮਨ ਨੂੰ ।
 ੧੮. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ।
 ੧੯. ਹੋਰ ਦੇਸ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ ॥੨੭॥
 ੨੦. ਹਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ੨੧. ਹਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ।
 ੨੨. ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ।
 ੨੩. ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਿਆ ।
 ੨੪. ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਕਿ ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਲੱਘੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ।
 ੨੫. ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਵਸਾ ਲਈ । ਇਸ ਧੌਖੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਿਆ । ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੯॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਾਰ ਸੌ ਤੀਜੀ ਕਥਾ

ਸਮਾਪਤ ॥੪੦੩॥੭੧੪੦॥ਚਲਦਾ॥

੨੬. ਹਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਸੁਨ ਮੈ ਇਕ ਹੋਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ।
 ੨੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਜਾਣੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ।
 ੨੮. ਇਕ ਅਨਦਾ ਵਤੀ ਨਗਰ ਸੋਭਦਾ ਸੀ ।
 ੨੯. ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਉਸੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ।
 ੩੦. ਸ਼ਿਵ ਦੇਈ ਉਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
 ੩੧. ਜੋ ਰੂਪਵਤੀ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲੱਛਣਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਸੀ । ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਸੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ।
 ੩੨. ਰਾਜਾ ਆਪ ਕਈ ਚਰਿਤਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
 ੩੩. ਉਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆਂ ਕਰੇ ॥੨॥
 ੩੪. ਸ਼ਿਵ ਦੇਈ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆਂ ।
 ੩੫. ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ।
 ੩੬. ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਰਿਤਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਵਾਂ ।
 ੩੭. ਇਸੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਲ ਕਰਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸੇ ਤੇ ਲਖਵਾਉਂ ॥੩॥
 ੩੮. ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ।
 ੩੯. ਫੇਰ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਲਿਆ ।
 ੪੦. ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਪਟ ਗਈ ।
 ੪੧. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ॥੪॥
 ੪੨. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਰਸ ਮਾਣਿਆਂ ।
 ੪੩. ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਈ ।
 ੪੪. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਰਹੀ ।
 ੪੫. ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਕ ਗਈ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ॥੫॥
 ੪੬. ਰੰਗ ਮਾਣ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ੪੭. ਘਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
 ੪੮. ਕਿ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ।
 ੪੯. ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ॥੬॥
 ੫੦. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੀ ਇਹ ਗਲ ਉਸਦੀ ਸੋਸ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ।

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮਰੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥ ਅੰਗ੭੧੨॥ਪਾ:੧੦॥

ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਤੇ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਰੂਹ ਫੈਕਣ ਨੀਂਦਰ ਦੀ ਸੁਸਤੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸਤ ਤੇ ਚੌਕਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਰਜਾਂ ਦੀ ਪਰਾਦਾਤੀ ਇਖਲਾਕ ਦੀ ਸਰਮਾਪਕ ਹੈ (ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਥਪਾਨ) ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਬਾਣੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ : ਗੁਰਾ ਕਾ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਧੌਖੇ ਵਿਚ ਅਬ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਟੁਰ ਸਕਦਾ । ਆਪਣੇ ਸਦਾ ਚਾਰੀ ਕਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਬਿਗੜਕੇ ਚਾਪਲੋਸੀ ਦੇ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਫਸ ਸਕਦਾ, ਆਪਣੇ ਇਮਾਨ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਨਾਮ ਦਾਨ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਧਰਮ ਤੇ ਅਧਰਮ ਦੇ ਭੰਡੇ ਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਹੱਥ ਪਾਏਗਾ, ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਲਕਾਏ ਭੁੱਤੋਂ ਅਵਾਰਾ ਫਿਰਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰ ਪੁਰਖ ਨਾਲੋਂ ਸਾਂਝ ਤੋੜਕੇ ਬੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਛਲਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜਕੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਮੋਹ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੰਗੀ ਬਣਾਕੇ ਸਤਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ । ਆਤਮ ਬਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਪਰਿਵੇਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਏਗਾ । ਗੁਰਦੇਵ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਪਾਲਦੇ ਹੋਏ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣਗੇ । ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਦੇ ਪਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਓਨਰੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹੋਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ੀ ।
 ਓ- ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਨਿ ਸਚਾ ਮਾਰਗੁ ਦਸਿਆ ॥ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਾਲੁ ਵਿਧਉਸਿਆ ॥ ਢਾਢੀ ਕਥੇ ਅਕਬੁ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿਆ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਣ ਗਹਿ ਰਾਸਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ॥੨੩॥ਅੰਗ ੧੪੮-੧੪੯॥ਮ:੧॥
 ਅ-ਉਭਿ ਭੁਲੇ ਰਾਹ ਗੁਰਿ ਵੇਖਾਲਿਆ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੇ ਵਾਰੁ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿਆ ॥ ਪਾਇਆ ਰਤਨੁ ਘਰਾਹੁ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ॥ ਸਚੇ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸਚ ਵਾਲਿਆ ॥ ਨਿਭਰਿਆ ਭਰੁ ਲਗਿ ਗਰਬਿ ਸਿ ਗਾਲਿਆ ॥ ਨਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗੁ ਫਿਰੇ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥੨੪॥ਅੰਗ ੧੪੮-੧੪੯॥
 ਏ-ਭੁਲੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਏ ॥ ਉਭਿ ਜਾਦੇ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ ॥ ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸੀਰਿ ਸਖਾਤਾ ਹੇ ॥੧੩॥ਅੰਗ੧੦੩੨॥ਮ:੧॥
 ਸ-ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਖਿਆ ਰੂਪੁ ॥ ਤਮ ਅਗਿਆਨ ਮੋਹਤ ਘੂਪੁ ॥ ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਲੇਹੁ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਪੁਨਾ ਦੇਹੁ ॥ ਪ੍ਰਭ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਨਾਉ ॥ ਨਾਨਕਾ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥੨॥ਅੰਗ੮੩੮॥ਮ:੫॥
 ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਡੀ ਦਸ਼ਾ ਉਸ ਜੁਹਾਰੀ ਤੁਲ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਜੋਹਾਰੀ ਦੀ ਜੂਏ ਵਿਚ ਹਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ਹ-ਜਿਉ ਬਿਖਈ ਹੋਰੇ ਪਰ ਨਾਰੀ ॥ ਕਉਡਾ ਡਾਰਤ ਹਿਰੇ ਜੁਆਰੀ ॥੩॥ਅੰਗ੮੩੮॥ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ॥
 ਕ-ਜੈਸੇ ਬਿਥੈ ਹੋਤ ਪਰ ਨਾਰੀ ॥ ਐਸੇ ਨਾਮੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਹਾਰੀ ॥੪॥ਅੰਗ੮੩੮॥ਉਹੀ॥
 ਖ-ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਰੰਗ ਰਸ ਰੂਪੁ ॥ ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਪੁਤ ॥ਅੰਗ੯੧੩-੧੪॥ਮ:੫॥
 ਗ-ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਬੇਦ ਅਰੁ ਬਾਦਿ ॥ ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਰਸਨਾ ਸਾਦਿ ॥ ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਲਪਟਿ ਸੀਰਿ ਨਾਰੀ ॥ ਸੰਤ ਰਚੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਮੁਹਾਰੀ ॥੨॥ਅੰਗ੯੧੩-੧੪॥ਮ:੫॥

(ਪੰਨਾ ੩੪੩ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਸ਼ਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਦੇਵੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਕਦੇ ਦਾਨਵੀ ਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹ ਮੱਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਨੇ । ਨਾਭੀ ਜਾਂ ਧੁਨੀ ਤੇ ਉਪਰਲਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਨਾਭੀ ਜਾਂ ਧੁਨੀ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ, ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇਵ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਪਸ਼ੂ (ਪਾਸ਼-ਬੰਧਨ-ਵਾਲੀਆਂ) ਬਿਰਤੀਆਂ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ੯ ਤੇ ਪਨਵਾਦ-ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਹੈ ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ-ਜੁਲਾਈ ੧੯੬੩ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

*****

੧੦੦ ਅੰਗ ਸੁਨਤ ਭੀ ਸਗਲ ਲੁਗਾਈ ॥ ੧੦੦ ਆਜੁ ਰਾਜ ਯਾ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨੀ ॥
 ੧੦੧ ਬੁਝਿ ਗਏ ਸਭ ਲੋਗ ਕਹਾਨੀ ॥੧੦੧॥ ੧੦੨ ਪੁਨਿ ਸਿਵ ਦੇ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਉਚਾਰੇ ॥
 ੧੦੩ ਮੈਂ ਦੇਖਤ ਥੀ ਹਿਯਾ ਤਿਹਾਰੇ ॥ ੧੦੪ ਬਾਤ ਕਹੇ ਮੁਹਿ ਏ ਕਯਾ ਕਰਿਹੈ ॥
 ੧੦੫ ਚੁਪ ਕਰਿ ਹੈ, ਕਿ ਕੋਪ ਕਰਿ ਲਰਿ ਹੈ ॥੧੦੫॥ ਅੜਿਲ ॥ ੧੦੬ ਦਿਨ ਕੋ
 ਐਸੇ ਕੋ ਤ੍ਰਿਯ ਕਰਮ ਕਮਾਵਈ ॥ ੧੦੭ ਦਿਖਤ ਜਾਰ ਕੇ ਧਾਮ ਨਾਰਿ ਕਿਮਿ
 ਜਾਵਈ ॥ ੧੦੮ ਐਸ ਕਾਜ ਕਰਿ ਕਵਨ ਕਹੋ ਕਿਮਿ ਭਾਖਿ ਹੈ ॥ ੧੦੯ ਹੋ ਅਪਨੇ
 ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਚਿਤ ਮੋ ਰਾਖਿ ਹੈ ॥੧੦੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ੧੧੦ ਬੈਨ ਸੁਨਤ ਸਭਹਿਨ
 ਸਚੁ ਆਖੇ ॥ ੧੧੧ ਕਿਨੂੰ ਨ ਤਹੋ ਇਹ ਕਥਹਿ ਚਲਾਏ ॥ ੧੧੨ ਜੋ ਕੋਈ ਐਸ
 ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ॥ ੧੧੩ ਭੂਲਿ ਨ ਕਾਹੂ ਪਾਸ ਉਚਰਿ ਹੈ ॥੧੧੦॥ ੧੧੪ ਲੋਗਨ
 ਕਹੋ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਡਹਕਾਇ ॥ ੧੧੫ ਪਿਯ ਤਨ ਪੱਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਬਨਾਇ ॥ ੧੧੬ ਮੋ
 ਪਰ ਯਾਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕੀਜੇ ॥ ੧੧੭ ਇਹ ਭੀ ਚਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿ ਲੀਜੇ ॥੧੧੧॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰਿ ਸੌ ਚਾਰਿ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੪॥੧੫੦॥ ਅਫਸੂ ॥

ਸਬੁਧਿ ਬਾਚ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ੨੦ ਸੱਤ ਸੰਧਿ ਇਕ ਭੂਪ ਭਨਿਜੈ ॥ ੨੧ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸੱਤਿਜੁਗ
 ਬੀਚ ਕਹਿਜੈ ॥ ੨੨ ਜਿਹੋ ਜਸ; ਪੁਰੀ ਚੰਦਹੁ ਛਾਏ ॥ ੨੩ ਨਾਰਦ ਰਿਖਿ ਤਬ
 ਰਾਇ ਮੰਗਾਏ ॥੧॥ ੨੪ ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ਭਯੋ ॥ ੨੫ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਿਲਕ ਆਪੁ
 ਤਿਹੋ ਦਯੋ ॥ ੨੬ ਨਿਹਕੰਟਕ ਸੁਰ ਕਟਕ ਕਿਯਾ ਸਬ ॥ ੨੭ ਦਾਨਵ ਮਾਰ ਨਿਕਾਰ
 ਦਏ ਜਬ ॥੨॥ ੨੮ ਇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਜ ਬਰਖ ਬਹੁ ਕਿਯਾ ॥ ੨੯ ਦੀਰਘ ਦਾੜ੍ਹ
 ਦਾਨਵ; ਭਵ ਲਿਯਾ ॥ ੩੦ ਦਸ ਸਹਸ੍ਰ ਛੋਹਨਿ ਦਲ ਲੈਕੈ ॥ ੩੧ ਚੜ੍ਹ ਆਏ
 ਤਿਹੋ ਉਪਰ ਤੈਕੈ ॥੩॥ ੩੨ ਸਭ ਦੇਵਨ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਪਾਏ ॥ ੩੩ ਦੀਰਘ ਦਾੜ੍ਹ
 ਦਾਨਵ ਚੜ੍ਹ ਆਏ ॥ ੩੪ ਬੀਸ ਸਹਸ੍ਰ ਛੋਹਨਿ ਦਲ ਲਿਯੋ ॥ ੩੫ ਵਾ ਸੌ ਜਾਇ
 ਸਮਾਗਮ ਕਿਯੋ ॥੪॥ ੩੬ ਸੂਰਜ ਕਹੋ ਸੈਨਾਪਤਿ ਕੀਨਾ ॥ ੩੭ ਦਹਿਨੇ ਓਰ ਚੰਦ੍ਰ
 ਕਹੋ ਦੀਨਾ ॥ ੩੮ ਬਾਈ ਓਰ ਕਾਰਤਿ ਕੇ ਧਰਾ ॥ ੩੯ ਜਿਹੋ ਪੌਰਖ ਕਿਨਹੁ ਨਹਿ
 ਹਰਾ ॥੫॥ ੪੦ ਇਹੋ ਦਿਸ ਸਕਲ ਦੇਵ ਚੜ੍ਹ ਧਾਏ ॥ ੪੧ ਉਹਿ ਦਿਸਿ ਤੇਂ ਦਾਨਵ
 ਮਿਲਿ ਆਏ ॥ ੪੨ ਬਾਜਨ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਬਾਜੇ ॥ ੪੩ ਦੋਊ ਦਿਸਿਨ ਸੂਰਮਾ
 ਗਾਜੇ ॥੬॥ ੪੪ ਦੈ ਦੈ ਢੋਲ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ ॥ ੪੫ ਪੀ ਪੀ ਭਏ ਕੈਫ ਮਤਵਾਰੇ ॥
 ੪੬ ਤੀਸ ਸਹਸ੍ਰ ਛੋਹਨਿ ਦਲ ਸਾਥਾ ॥ ੪੭ ਰਨ ਦਾਰੁਨੁ ਰਾਚਾ ਜਗਨਾਥਾ ॥੭॥
 ੪੮ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਮਾਰੂ ਜਬ ਬਾਜੇ ॥ ੪੯ ਦੀਰਘ ਦਾੜ੍ਹ ਦਾਨਵ ਰਨ ਗਾਜੇ ॥
 ੫੦ ਤੀਛਨ ਬਾਨ ਦੋਊ ਦਿਸਿ ਬਹੁੰਗੀ ॥ ੫੧ ਜਾਹਿ ਲਗਤ ਤਿਹੋ ਮਾਂਝ

i. ਸਬੁਧ ਵਾਚ (ਅਰਥਾਤ ਅਨਭਵੀ ਵਿਚਾਰ) ਅਰਥਾਤ ਸਿਆਣਾ ਵਜੀਰ (ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ)

ii. ਬੜੇ ਬੜੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਦੈਤ ਨੇ

iii. ਸਹਸ-ਸੌ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਸ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਸੌ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਪਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ

ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਉਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌ ਕੇ ਹੀ ਆਯੂ ਨਹੀਂ ਗਵਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਦੁਖ ਨੂੰ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਤੀਰ ਖੁਭਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਹਕੀਮ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਜਿਸਨੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿਫਤ ਵਲ ਲਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਇਸ ਬੁਝਾਰਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਭੁਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਫਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ? ਸਿਫਤ ਬਾਪੂ ਬਾਪੂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿਫਤ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਰਮਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਗੁਣ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਦਿਸੇ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗੁਣ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਵਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਤੀ ਵਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀ ਹੈ ਐਨ।

੧. ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਕਿ
 ੨. ਅੱਜ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੋਜ ਮਾਣੀ ਹੈ ।
 ੩. ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਮਝ ਗਏ ॥੭॥
 ੪. ਫੇਰ ਉਸ ਸਿਵ ਦੇਵੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
 ੫. ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਦੇਖਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?
 ੬. ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤੇ ਦੇਖਾਂ ਭਾਲਾਂ ਇਹ ਘਰ ਦੇ ਮੈਨੂੰ
 ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ?
 ੭. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਚੁਪ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦੇ
 ਨੇ ॥੮॥
 ੮. ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੋਚੋ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਇਹੋ
 ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
 ੯. ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ
 ਇਸਤਰੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
 ੧੦. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਰਾਜ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਖੋਲਦੀ
 ਹੈ ?
 ੧੧. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਦਾ
 ਹੈ ॥੯॥
 ੧੨. ਉਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ੧੩. ਮੁੜਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ੧੪. ਠੀਕ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
 ੧੫. ਉਹ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ॥੧੦॥
 ੧੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਰਕਾ ਦਿੱਤਾ ।
 ੧੭. ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੁਆਹ ਕੇ ।
 ੧੮. ਕਿ ਐ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਦੇਹ ।
 ੧੯. ਆਹ ਮੇਰੇ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ
 ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦੇਹ ॥੧੧॥੧॥
 ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚਲਿਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਸਤਰੀ ਚਲਿਤਰ, ਮੰਤਰੀ
 ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਾਰ ਸੌ ਚੌਥੀ ਕਥਾ
 ਸਮਾਪਤ ॥੪੦੪॥੭੧੫੧॥ਚਲਦਾ॥

੨੦. ਸੱਤ ਸੰਧਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ
 ੨੧. ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ।
 ੨੨. ਜਿਸਦਾ ਜਸ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਭਵਨਾ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
 ੨੩. ਉਸਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ॥੧॥

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਚਿਤ ਜੋੜੇ । ਜਿਵੇਂ ਸਹਿਜ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਬੀਬੀ ਰਜਨੀ ਵਾਂਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤੇ ਤਿਖਾ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ
 ਭਾਣੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰੇਹ ਕੰਗਾਲੀ ਅੰਕੜ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਸਹਿਨ ਕਰਕੇ ਪਿੰਗਲੇ ਨੂੰ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬੁੱਕ ਕੇ ਨਾ ਜਾਣੇ
 ਕਿਥੇ ਵਾਲੀ ਮੰਜਲ ਤੁਰੀ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ ਭਰਮ ਗਵਾ ਕੇ, ਸਹਜ ਤੇ ਸਿਫਤ ਦਾ ਧਣਕ ਲੈ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ
 ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ (ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ) ਦੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਵਸ ਉਹ ਸੁੰਦਰ (ਵਧੀਆ) ਜੰਗ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਹਉਮੈ ਦੀ ਜਲਨ ਨੂੰ ਮਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ - ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਜਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕਰਾਰੇ (ਖੜਗ) ਵਜਦੇ ਹਨ,
 ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਰ ਪਏਗੀ ਜੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਸਹਿਣੀ ਪਏਗੀ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਧੰਨ ਰੂਪ ਦੀ ਮਾਇਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸੇਗਾ ।
 ਅੰਥੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੋਹ ਰੂਪ ਤੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਜੰਮ ਖੁਆਰ ਕਰਨਗੇ । ਯਾਦ ਰੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਲੇ
 ਬੰਨ ਲੈ ਤੇ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ (ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਪੁਰਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ) ਜਿਸ ਇਹ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਅੰਗੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਹੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
 ਤੇਰੀ ਸਰਣ ਹਾਂ । ਬੰਸ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਕੀ ਕਰ ਲੈ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਂ ਈਸਰ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸਰਣ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਪੁਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਟਿਪਣੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਅਕਲ ਹੈ ਨਾ ਸੂਝ ਹੈ ਨਾ ਸਮਰਥਾ ਹੈ ਸਵੇਂ ਤੇਰੀ ਸਰਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਲ ਨਹੀਂ
 ਰਖਦਾ । ਪੜ੍ਹੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ —
 ਰਾਗੁ ਮਾਰੁ ਮਹਲਾ ੧॥ ਘਰ ੫॥ ੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ ॥ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਸੁ ਵੇਦਨ ਹੋਵੈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ
 ਕਾਨ ਲਗੈ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਵੈਦੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ਕਾਰੀ ਜੀਉ ॥੧॥ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਿਫਤੀ ਲਾਏ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੇ ਕਿਸੈ ਭੁਝਾਏ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਕੀ ਸਾਰ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਜੀਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪਿਰ ਸੇਤੀ ਧਨ ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਚਾਏ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਥਾ ਚਿਤੁ ਲਾਏ ॥
 ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਧਨ ਖਰੀ ਸੁਹੇਲੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੀ ਜੀਉ ॥੨॥ ਸਹਜਾ ਤੋੜੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ॥ ਸਹਜੇ ਸਿਫਤੀ ਧਣੁ ਚੜਾਏ ॥ ਗੁਰ
 ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਸੁੰਦਰਿ ਜੋਗਾਧਾਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥ ਹਉਮੈ ਜਲਿਆ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੇ ॥ ਜਮ ਪੁਰਿ ਵਜਹਿ ਖੜਗ ਕਰਾਰੇ ॥ ਅਥ ਕੈ
 ਕਹਿਐ ਨਾਮੁ ਨ ਮਿਲਈ ਤੂ ਸਹੁ ਜੀਅਝੇ ਭਾਰੀ ਜੀਉ ॥੪॥ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਪਵਹਿ ਖਿਆਲੀ ॥ ਜਮ ਪੁਰਿ ਵਸਹਿਗਾ ਜਮ ਜਾਲੀ ॥
 ਤੇਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਿ ਨ ਸਾਕਹਿ ਤਾ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ਜੀਉ ॥੫॥ ਨਾ ਹਉ ਕਰਤਾ ਨਾ ਮੈ ਕੀਆ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ॥
 ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਨਾਨਕ ਸਹਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਜੀਉ ॥੬॥ ਅੰਗ ੯੯੩ ॥੧॥
 ਅਉਂ- ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਚ ਭੁਝ ਹੋਰ ਇਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਲਈ ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ
 ਦੀ ਰੰਗਣ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ
 ਉ—ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਭਿ ਰੰਗਾਏ ॥ ਮੇਰੇ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੋਜੇ ਜਾਏ ॥ ਅੰਗ ੭੨੧ ॥੧॥
 ਅ—ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੩॥ ਆਪੇ ਸਾਜੇ
 ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਕਾਅਣਿ ਕੰਤੋ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੇਇ ॥੪॥ ਅੰਗ ੭੨੧ ॥੧॥
 ਏ—ਹਾਥਿ ਕਲੰਮ ਅਰੰਮ ਮਸਤਹਿ ਲੇਖਾਵਤੀ ॥ ਉਚਿਤ ਰਹਿਓ ਸਭ ਸੰਗਿ ਅਨੂਪ ਰੂਪਾਵਤੀ ॥ ਉਸਤਤਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਮੁਖਹੁ ਤੁਹਾਰੀਆ ॥
 ਮੋਹੀ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀਆ ॥੧॥ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬੈਸਿ ਕਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈ ਕਹਾਂ ॥

੨੪. ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ੨੫. ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਕੀਤਾ ॥
 ੨੬. ਉਸ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਭਾਵ ਉਸਦੇ
 ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੋਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੜ ਸਕਦਾ ਸਾਰੇ
 ਦੇਵ ਨਚਿੰਤ ਹੋ ਗਏ ।
 ੨੭. ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੈਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਵਿਚੋਂ
 ਨਿਕਾਲ ਦਿੱਤੇ ॥੨॥
 ੨੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਰਸ ਰਾਜ ਕੀਤਾ
 ਉਸ ਸਮੇਂ
 ੨੯. ਫੇਰ ਇਕ ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ।
 ੩੦. ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਛੂਹਣੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ
 ੩੧. ਸੱਤਿ ਸੰਧਿ ਦੇਵ ਰਾਜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥
 ੩੨. ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਕਿ
 ੩੩. ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਚੜਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ੨੦ ਵੀਹ
 ਹਜ਼ਾਰ
 ੩੪. ਛੋਹਣੀ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੇ
 ੩੫. ਉਸਦਾ ਜਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦਾ ॥੪॥
 ੩੬. ਸੂਰਜ ਸੈਨਾਪਤੀ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੭. ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੮. ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਾਰਤਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੯. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਿਕਿਆ ॥੫॥
 ੪੦. ਪਿਛੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ।
 ੪੧. ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ।
 ੪੨. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸੀ ॥੬॥
 ੪੩. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜ ਰਹੇ ਸੀ
 ੪੪. ਡੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ।
 ੪੫. ਯੋਧੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਮਦਹੋਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ ।
 ੪੬. ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ੋਹਨੀ ਦਲ ਜੁੜ ਗਿਆ
 ੪੭. ਜੰਗ ਦਾ ਭੇੜ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਥ ਨੇ ਰਚ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥
 ੪੮. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਧ ਦੇ ਮਾਰੂ ਬਾਜੇ ਰਣ ਵਿਚ ਬੜੇ
 ੪੯. ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਗੱਜਿਆ
 ੫੦. ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਜੁਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ।
 ੫੧. ਜਿਸਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਨਹਿਰਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵ
 ਬਾਹਰ (ਪਾਰ) ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਨ ਰਹੀ ॥੮॥ ^੧ਧਾਵਤ ਭਏ ਦੇਵਤਾ ਜਬਹੀ ॥ ^੨ਦਾਨਵ ਭਰੇ ਰੋਸ ਤਨ
ਤਬਹੀ ॥ ^੩ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਬਜਾਇ ॥ ^੪ਖੜ੍ਹੀ ਉਠੇ ਖਿੰਗ ਖੁਨਸਾਇ ॥੯॥
^੫ਚਲੇ ਬਾਨ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਅਪਾਰਾ ॥ ^੬ਬਿਛੂਆ ਬਰਛੀ ਬੱਜ੍ਹ ਹਜਾਰਾ ॥ ^੭ਗਦਾ
ਗਰਿਸਟ ਜਵਨ ਪਰ ਝਰਹੀ ॥ ^੮ਸਮੰਦਨ ਸਹਿਤ ਚੂਰਨ ਤਿਹ ਕਰਹੀ ॥੧੦॥
^੯ਜਾ ਕੇ ਲਗੇ ਅੰਗ ਮੈਂ ਬਾਨਾ ॥ ^{੧੦}ਕਰਾ ਬੀਰ ਤਿਹ ਸੂਰਗ ਪਯਾਨਾ ॥
^{੧੧}ਮਚਯੋ ਬੀਰ ਖੇਤ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ^{੧੨}ਨਾਚਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬੈਤਾਲਾ ॥੧੧॥ ^{੧੩}ਭੂਮਿ
ਭੂਮਿ ਕਹੀ ਗਿਰੇ ਧਰਿਨ ਭਟ ॥ ^{੧੪}ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਹੀ ਅੰਗ ਪਰੇ ਕਟਿ ॥ ^{੧੫}ਚਲੀ
ਸ੍ਰੋਨ ਕੀ ਨਦੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੧੬}ਬੈਤਰੁਨੀ ਜਿਨ ਕੋ ਲਖਿ ਲਾਜੈ ॥੧੨॥ ^{੧੭}ਇਹੋ
ਦਿਸਿ ਅਧਿਕ ਦੇਵਤਾ ਕੋਪੇ ॥ ^{੧੮}ਉਹਿ ਦਿਸਿ ਪਾਵ ਦਾਨਵਨ ਰੋਪੇ ॥ ^{੧੯}ਕੁਪਿ
ਕੁਪਿ ਅਧਿਕ ਹਿੰਦਨ ਮੋ ਭਿਰੇ ॥ ^{੨੦}ਜੂਝਿ ਗਿਰੇ ਬਰੰਗਨਿਨ ਬਰੇ ॥ ^{੨੧}ਦੋਊ
ਦਿਸਿ ਮਰੇ ਕਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ॥ ^{੨੨}ਗਿਰੇ ਭੂਮਿ ਰਨ ਫਿਰੇ ਨ ਫੇਰੇ ॥੧੪॥ ^{੨੩}ਸੱਤਿ
ਸੰਧਿ ਦੇਵਿਸ ਇਤ ਧਾਯੋ ॥ ^{੨੪}ਦੀਰਘ ਦਾੜ੍ਹ ਉਹ ਓਰ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ^{੨੫}ਬੱਜ੍ਹ
ਬਾਣ ਬਿਛੂਆਂ ਕੈ ਕੈ ਬਣ ॥ ^{੨੬}ਜੂਝਿ ਜੂਝਿ ਭਟ ਗਿਰਤ ਭਏ ਰਨ ॥੧੫॥
^{੨੭}ਜੋਗਿਨਿ ਜੱਛ ਕਹੂੰ ਹਰਖਏ ॥ ^{੨੮}ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚਤ ਕਹੂੰ ਭਏ ॥ ^{੨੯}ਕਹ
ਕਹ ਕਹ ਕਲਿ ਸਾਹ ਸੁਨਾਵਤ ॥ ^{੩੦}ਭੀਖਨ ਸੁਨੈ ਸਬਦ ਭੈ ਆਵਤ ॥੧੬॥
^{੩੧}ਫਿਰੈਂ ਦੈਤ ਕਹੂੰ ਦਾਂਤ ਨਿਕਾਰੇ ॥ ^{੩੨}ਬਮਤ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇਤੇ ਰਨ ਮਾਰੇ ॥ ^{੩੩}ਕਹੂੰ
ਸਿਵਾ ਸਾਮੁਹਿ ਫਿਕਰਾਹੀ ॥ ^{੩੪}ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਮਾਸ ਕਹੂੰ ਖਾਹੀ ॥੧੭॥
^{੩੫}ਸਕਟਾਬਜਹ ਰਚਾ ਸੁਰਪਤਿ ਤਬ ॥ ^{੩੬}ਕ੍ਰੋਚਾ ਬਜੂਹ ਕਿਯੋ ਅਸੁਰਿਸ ਜਬ ॥
^{੩੭}ਮਚਯੋ ਤੁਮਲ ਜੁੱਧ ਤਹ ਭਾਰੀ ॥ ^{੩੮}ਗਰਜਤ ^{੩੯}ਭਏ ਬੀਰ ਬਲ ਧਾਰੀ ॥੧੮॥
^{੪੦}ਜੂਝਿ ਗਏ ਜੋਧਾ ਕਹੀ ਭਾਰੇ ॥ ^{੪੧}ਦੇਵ ਗਿਰੇ ਦਾਨਵ ਕਹੀ ਮਾਰੇ ॥ ^{੪੨}ਬੀਰ
ਖੇਤ ਐਸਾ ਤਹ ਪਰਾ ॥ ^{੪੩}ਦੋਊ ਦਿਸਿ ਏਕ ਸੁਭਟ ਨ ਉਭਰਾ ॥੧੯॥ ^{੪੪}ਜੋ
ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਕਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਉ ॥ ^{੪੫}ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਗਰਾਉ ॥ ^{੪੬}ਤੀਸ
ਸਹੱਸ ਛੁਹੰਨਿ ਜਹ ਜੋਧਾ ॥ ^{੪੭}ਮੰਡਯੋ ਬੀਰ ਖੇਤ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੨੦॥ ^{੪੮}ਪਤੀਅਨ
ਸੋ ਪਤੀਅਨ ਭਿਰਿ ਮਰੇ ॥ ^{੪੯}ਸ਼ਾਰਨ ਕੇ ਸ਼ਾਰਨ ਛੈ ਕਰੇ ॥ ^{੫੦}ਰਬਿਯਨ ਤਹ
ਰਬਿਯਨ ਕੋ ਘਾਯੋ ॥ ^{੫੧}ਹਾਥਿਨ ਦੰਤੀ ਸੂਰਗ ਪਠਾਯੋ ॥੨੧॥ ^{੫੨}ਦਲਪਤਿ
ਸੋ ਦਲਪਤਿ ਲਰਿ ਮੂਆ ॥ ^{੫੩}ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਾਸ ਕਟਕ ਕਾਹੂਆ ॥ ^{੫੪}ਬਚੇ
ਭੂਪ ਤੇ ਕੋਪ ਬਢਾਈ ॥ ^{੫੫}ਮਾਂਡਤ ਭੇ ਹਠ ਠਾਨਿ ਲਰਾਈ ॥੨੨॥ ^{੫੬}ਰਨ
ਮਾਂਡਤ ਭੇ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ^{੫੭}ਦੈਤਰਾਟ ਅਰੁ ਦੇਵਨ੍ਰਿਪਾਰਾ ॥ ^{੫੮}ਰਸਨਾ

i. ਬੈ ਤਰਨੀ ਨਦੀ ਜੋ ਮੱਤ ਉਪਰੰਤ-ਜੀਵ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਅਤਿ ਭਿਆਨਕ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ii. ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹਟ ਤਤੇ ਵਿਚ ਛਾਤੀ ਡਾਹ ਕੇ ਲੜਕੇ ਮਰ ਜਾਇ ਪਰ ਪਿੰਨ ਨਾ ਕਰੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਹਟੇ ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਹੁਰਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਰਦੀਆਂ ਹਨ ।

iii. ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਦਰੋਨਾ ਚਾਰਜ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਚੱਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਭਿਮਨੂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵ ਪਤੀ ਨੇ ਗਡਿਆਂ ਦਾ ਚਕ੍ਰ ਚਚ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਕਰੋਚ ਪੰਛੀ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਉਂਤ ਚੱਲ ਬਣਾ ਲਿਆ - ਜੋ ਗੱਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਅਰਧੀ ਸਭ ਸੀਗਾਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਭੁ ਦਿਵਾ ॥ ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜ ਸੁ ਕੀਤ ਵਿਛਾਈਐ ॥ ਹਰਿਹਾਂ ਮਸਤਕਿ ਹੋਵੈ ਭਾਗੁ ਤ ਸਾਜਨੁ ਪਾਈਐ ॥੨॥
ਸਖੀ ਕਾਜਲ ਹਾਰ ਤੋਬਲ ਸਭੈ ਕਿਛੁ ਸਾਜਿਆ ॥ ਸੋਲਹ ਕੀਏ ਸੀਗਾਰ ਕਿ ਅੰਜਨੁ ਪਾਜਿਆ ॥ ਜੇ ਘਰਿ ਆਵੈ ਕੰਤੁ ਤ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ॥
ਹਰਿਹਾਂ ਕੰਤੋ ਬਾਝੁ ਸੀਗਾਰੁ ਸਭੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਈਐ ॥੩॥ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਕੰਤੁ ਸਾ ਵਡਭਾਗਣੇ ॥ ਤਿਸੁ ਬਣਿਆ ਹਭੁ ਸੀਗਾਰੁ ਸਾਈ
ਸੋਹਾਗਣੇ ॥ ਹਉ ਸੁਤੀ ਹੋਇ ਅਚਿੰਤ ਮਨਿ ਆਸ ਪੁਰਾਈਆ ॥ ਹਰਿਹਾਂ ਜਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ਕੰਤੁ ਤ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਈਆ ॥੪॥ ਆਸਾ
ਦਿਤੀ ਆਸ ਕਿ ਆਸ ਪੁਰਾਈਐ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਇਆਲ ਤ ਪੂਰਾ ਪਾਈਐ ॥ ਮੈ ਤਨਿ ਅਵਗਣ ਬਹੁਤੁ ਕਿ ਅਵਗਣ ਛਾਇਆ ॥
ਹਰਿਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਇਆਲ ਤ ਮਨੁ ਠਹਰਾਇਆ ॥੫॥ ਅੰਗ ੧੩੬੧-੬੨॥੧:੫॥

ਤੱਕੇ ਗੁਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਕੰਤੀ ਕੰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹਿਬਲ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਦੀ ਅਟਕਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ।

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤੇ ਰਬ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ।
੨. ਦੌਤ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ।
੩. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੪. ਸੂਰਮੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਖੁਨਸਾ ਉਠੇ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨਚਾਏ ॥੧੯॥
੫. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਤੀਰ ਚੱਲੇ
੬. ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬਾਣ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਬਜਰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੭. ਜਿਸਦੇ ਵੀ ਕਿਸੀ ਅੰਗ ਤੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੮. ਰਬ ਸਮੇਤ ਉਸਦਾ ਚੂਰਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੦॥
੯. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਬਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ।
੧੦. ਉਥੇ ਉਹ ਸੂਰਮਾ ਸੂਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
੧੧. ਖੇਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਬਿਕਰਾਲ ਯੁੱਧ ਮੱਚ ਗਿਆ ।
੧੨. ਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਬੇਤਾਲ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ ॥੧੧॥
੧੩. ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਕਿਤੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ਸੂਰਮੇ ।
੧੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਬਿਖਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
੧੫. ਖੂਨ ਦੀ ਨਦੀ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ ।
੧੬. ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਬੈਤਰਨੀ ਨਦੀ ਵੀ ਲੱਜਿਆਵਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ॥੧੨॥
੧੭. ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇਵਤੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ।
੧੮. ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ ।
੧੯. ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਗਏ ਭਿੜਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਮੁੜਕੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ॥੧੩॥
੨੧. ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਕਟਕ ਕੱਟ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ।
੨੨. ਜੂਝ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਰ ਲਏ ।
੨੩. ਕਾਲ ਦੇ ਪਰੇਰੇ ਜੁਆਨ ਦੌਣੇ ਪਾਸੇ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
੨੪. ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਰਣ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟਾਏ ਹਟੇ ॥੧੪॥
੨੫. ਇਧਰੇ ਸੱਤ ਸਿੱਧ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
੨੬. ਉਧਰੋਂ ਦਰਿਆ ਦਾੜ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੨੭. ਬੱਜਰ ਤੇ ਬਾਣ ਬਿਛੂਆਂ ਜਿਹੇ ਜਖਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੨੮. ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਰਣ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੧੫॥
੨੯. ਗਿਰਝਾਂ ਤੋਂ ਜੱਛੇ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਕਿਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

੩੦. ਕਿਤੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ।
੩੧. ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ॥੧੬॥
੩੨. ਡਰਾਕਲਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।
੩੩. ਕਿਤੇ ਦੌਤ ਦੰਦ ਕੱਢੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।
੩੪. ਕਿਤੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿਤੇ ਗਿਟੜੀਆਂ
੩੫. ਕਿਤੇ ਗਿਰਝਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ।
੩੬. ਕਿਤੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਮਾਸ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੭॥
੩੭. ਸਕਟ ਵਿਉਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ
੩੮. ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਉਂ (ਗੋਲ ਚੱਕ੍ਰ) ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ।
੩੯. ਆਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਯੁੱਧ ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੱਚ ਗਿਆ ਸੀ ।
੪੦. ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਗੱਜਣ ਲੱਗ ਗਏ ॥੧੮॥
੪੧. ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
੪੨. ਕਿਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕਿਤੇ ਦੋਤ ਮਰ ਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਸਨ ।
੪੩. ਖੇਤ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਸਨ ਕਿ
੪੪. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵੀ ਜੋਧਾ ਨਾ ਬਚਿਆ ॥੧੯॥
੪੫. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸਮੂਹ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ
੪੬. ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਧ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੈ ਹੈ ।
੪੭. ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਛੂਹਨੀ ਜਿਥੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋਣ ਅਤੇ
੪੮. ਉਹਨਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲੜਿਆ ਹੋਵੇ ॥੨੦॥
੪੯. ਪੈਦਲਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਲ ਲੜ ਮਰੇ ਹੋਣ ।
੫੦. ਅਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵਾਰ ਨੇ ਮਾਰਿਆ
੫੧. ਰਥੀਆਂ ਨੇ ਰਥੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇ ਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ
੫੨. ਹਾਥੀਆਂ ਨੇ ਹਾਥੀ ਸੂਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੨੧॥
੫੩. ਦਲ ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦਲ ਪਤੀ ਲੜ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ
੫੪. ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਟਕ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ।
੫੫. ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਬਚੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ ।
੫੬. ਉਹ ਹਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ ਫੇਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ॥੨੨॥
੫੭. ਦੋਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ
੫੮. ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਇਤਨੀ ਨਹੀਂ

ਸ—ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ ਸੋਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹਰਿਹਰ ਪਰ ਦਰਬੁ ਛਿਦ੍ਰ ਕਤ ਚਾਕੀਅਹਿ ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਸਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਗਲ ਕੁਲ ਤਾਰਈ ॥ ਹਰਿਹਰ ਸੁਨਤੇ ਭਏ ਪੁਨੀਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰਈ ॥੮॥ ਉਪਰਿ ਬਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਤਲੈ ਧਰ ਸੋਹਤੀ ॥ ਦਰ ਦਿਸ ਚਮਕੈ ਬੀਜੁਲਿ ਮੁਖ ਕਉ ਜੋਹਤੀ ॥ ਖੋਜਤ ਫਿਰਉ ਬਿਦੇਸਿ ਪੀਉ ਕਤ ਪਾਈਐ ॥ ਹਰਿਹਰ ਜੇ ਮਸਤਕਿ ਹੋਵੈ ਭਾਗੁ ਤ ਦਰਸਿ ਸਮਾਈਐ ॥੯॥ ਅਰਥਾਤ—ਜੇ ਲੋਕ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਭੋਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਥੇ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭਾਵ ਹਰਿ ਪਾਸੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਪਰ ਧਨ ਜਾਂ ਪੁਰ ਪੂਰ ਚੁਰਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛੇਕ ਕਿਵੇਂ ਢੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ? ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜੇ ਲੋਕ ਹਰਿ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੀਆਂ ੨੧ ਪੀੜੀਆਂ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ । ਜਿਹੜੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।੮॥ ਉਪਰ ਅਕਾਸ਼ ਸੁੰਦਰ ਫਥ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਸੁਭਾਇਵਾਨ ਹੈ - ਪਰ ਮੈਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤਕ ਦੀ ਵਿਰਦੀ ਹਾਂ-ਦੇਸਾਂ ਬਦੇਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਭਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੰਤ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਪਵੇ ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਲੇਖ ਚੰਗੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।੯॥

ਹ—ਸੁਪਨੇ ਉਭੀ ਭਈ ਗਹਿਓ ਕੀ ਨ ਅੰਚਲਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਬਿਰਾਜਿਤ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬੰਚਲਾ ॥ ਖੋਜਉ ਤਾ ਕੇ ਚਰਣ ਕਹਤੁ ਕਤ ਪਾਈਐ ॥ ਹਰਿਹਰ ਸੋਈ ਜਤੰਨੁ ਬਤਾਇ ਸਖੀ ਪਿਉ ਪਾਈਐ ॥੧੩॥ ਅਰਥਾਤ—ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਉਠ ਖਲੋਤੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਈ ਉਸਦਾ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਲੜ ਨਾ ਪਕੜਿਆ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੱਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਕੜਿਆ ਉਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਟੀ ਗਈ -ਨੱਗੀ ਗਈ ਪੱਲਾ ਫੜਨਾ ਭੁੱਲ ਗਈ । ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਕੋਲ ਆਇਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਬਹੁਲ ਤੇ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ ਦੇਖਦੀ ਵਿਰਦੀ ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ । ਐ ਸਖੀ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਉਹ ਚੰਗ ਦੱਸ ਜਿਸ ਚੰਗ ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਕ—ਹਉ ਪੰਥੁ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੁ ਦਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਉ ॥ ਜਿਨੀ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਪਿਛੈ ਲਾਗਿ ਫਿਰਾਉ ॥ ਕਰਿ ਮਿਨਤਿ ਕਰਿ ਜੋਦੜੀ ਮੈ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਣੈ ਕਾ ਚਾਉ ॥੧੪॥

ਖ—ਹੋਇ ਨਿਮਾਣੀ ਢਹਿ ਪਵਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥੧੫॥੧੬॥੧੭॥ ਪਾਠਕ ਵੀਰੋ—ਉਦਾਹਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ: ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਾਤ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਲੋਭ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਨੇ ਹੀ ਬਹਿਰੇ ਨੇ । ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਸਾਰਧਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤੀਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਕ ਪੰਗਤੀ ਤੇ ਹੀ ਤਸੱਲੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਪੱਕਸ਼ ਖੁਬੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਕੋਰੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਨੀਲ ਦੀ ਮਟੀ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਖੁਬ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕੱਪੜਾ ਤਾਂ ਹਵਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੰਗ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਗਣੀ ਮਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਪਰ ਪਾਖਾਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਚੰਗ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਨਾਲ ਚੋਰਾਂ ਯਾਰਾਂ ਖਾਰਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚਾ ਕੇ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਖਿਚਿਆ ਜੋ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੰਜੀਵਨੀ ਹੈ । ਪਰ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਲਈ ਸੰਖੀਆ ਜ਼ਹਿਰ । ਹੰਸਾਂ ਨੇ ਡੰਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਛਕਦੇ ਹਨ, ਬਗਲੇ ਨੇ ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਡੰਡੀਆਂ ਲੱਭ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਹੈ :

ਗ—ਹੰਸਾਂ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣਾ ਬਗ ਡੰਡਾ ਭਾਲਣ ਜਾਵੈ ॥ਅੰਗ੯੬੦॥੫॥

ਘ—ਹਰਿ ਕੀ ਕਥਾ ਅਨਾਹਦ ਬਾਨੀ ॥ ਹੰਸੁ ਹੁਇ ਹੀਰਾ ਲੋਇ ਪਛਾਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹੀਰਾ ਅਸ

ਦੇਖਿਓ ਜਗ ਮਹ ਰਹਾ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਪਤਾ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ ਜਬ ਗੁਰ ਗਮ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ ॥੨॥ਅੰਗ੮੮੩॥

ਅਰਥ ਬੋਧ ਪਾਖਾਨੇ ਸਮਾਪਤ ਖਾ:੨੯੯-ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਪ.੩.੧੯੯੫

੨੩ ਫਗਣ ੨੦੫੧ ਸਿਮਵਾਰ ੬ ਮਾਰਚ ੧੯੯੫ ਈ:

* * * * *

ਇਤੀ ਨ; ਭਾਖ ਸੁਨਾਉਂ ॥ ^੧ਗ੍ਰੰਥ ਬਚਨ ਤੇ ਅਤਿ ਡਰ ਪਾਉਂ ॥੨੩॥ ਭੁਜੰਗ
ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ^੨ਕਹਾ ਲੋ ਬਖਾਨੋ; ਮਹਾ ਲੋਹ ਮੱਚਯੋ ॥ ^੩ਦੁਹੰ ਓਰ ਤੇ ਬੀਰ
ਏਕੈ ਨ ਬਚਯੋ ॥ ^੪ਤਬੈ ਆਨਿ ਜੂਟੇ ਦੋਉ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ^੫ਪਰਾ ਲੋਹ ਗਾੜੋ;
ਕੰਪੀ ਭੂਮਿ ਸਾਰੀ ॥੨੪॥ ^੬ਜੂਟੇ ਰਾਵ ਦੋਉ; ਉਠੀ ਧੂਰਿ ਐਸੀ ॥ ^੭ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ
ਕੀ ਅਗਨਿ ਕੀ ਧੂਮ ਜੈਸੀ ॥ ^੮ਨ ਹਾਥ ਪਸਾਰਾ ਤਹਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵੈ ॥
^੯ਕਛੁ ਭੂਮਿ ਆਕਾਸ ਹੋਰੋ ਨ ਜਾਵੈ ॥੨੫॥ ਅਤਿਲ ॥ ^{੧੦}ਤੀਸ ਸਹੰਸ ਛੂਹਨਿ
ਦਲ ਜਬ ਜੁਝਤ ਭਯੋ ॥ ^{੧੧}ਦੁਹੰ ਨਿਪਨ ਕੇ ਕੋਪ ਅਧਿਕ ਤਬਹੀ ਭਯੋ ॥
^{੧੨}ਪੀਸਿ ਪੀਸਿ ਰਦਨਛਦ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰਹੀ ॥ ^{੧੩}ਹੋ ਜੋ ਜੀਯ ਭੀਤਰ ਕੋਪ
ਸੁ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਰਹੀ ॥੨੬॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੧੪}ਬੀਸ ਬਰਿਸ ਨਿਸੁ ਦਿਨ ਰਨ ਕਰਾ ॥
^{੧੫}ਦੁਹੰ ਨਿਪਨ ਤੇ ਏਕ ਨ ਟਰਾ ॥ ^{੧੬}ਅੰਤਕਾਲ ਤਿਨ ਦੁਹੰ ਖਪਾਯੋ ॥ ^{੧੭}ਉਹਿ
ਕੋ ਇਹ; ਇਹ ਕੋ ਉਹਿ ਘਾਯੋ ॥੨੭॥ ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ^{੧੮}ਜਬੈ ਛੂਹਨੀ ਤੀਸ
ਸਾਹਸੁ ਮਾਰੇ ॥ ^{੧੯}ਦੋਉ ਰਾਵ ਈ ਰਾਵ ਜੁਝੇ ਕਰਾਰੇ ॥ ^{੨੦}ਮਾਢੋ ਲੋਹ ਗਾੜੋ;
ਉਠੀ ਅਗਨਿ ਜਾਲਾ ॥ ^{੨੧}ਭਈ ਤੇਜ ਤੋਨੋ ਹੁਤੇ ਏਕ ਬਾਲਾ ॥੨੮॥ ^{੨੨}ਤਿਸੀ
ਕੋਪ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੇ ਬਾਲ ਹੁੰਕੈ ॥ ^{੨੩}ਹਸੀ ਹਾਥ ਮੈ ਸਸਤ੍ਰ ਅੰ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ
ਕੈ ॥ ^{੨੪}ਮਹਾ ਰੂਪ ਆਨੂਪ ਤਾ ਕੋ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੨੫}ਲਖੇ ਤੇਜ ਤਾ ਕੋ ਸਸ ਉ
ਸੂਰ ਲਾਜੈ ॥੨੯॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੬}ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਾ ਫਿਰੀ ਜਬ ਬਾਲਾ ॥ ^{੨੭}ਜਾਨੈ
ਨਾਗ ਰੂਪ ਕੀ ਮਾਲਾ ॥ ^{੨੮}ਐਸ ਨ ਕਤਹੂੰ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ^{੨੯}ਨਾਥ ਕਰੈ
ਜਿਹੋ ਆਪੁ ਸੁਧਾਰਾ* ॥੩੦॥ ^{੩੦}ਫਿਰ ਜਿਸ ਮੈ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ^{੩੧}ਬਰੋ
ਜਗਤ ਕੇ ਪਾਤਿਹਿ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ^{੩੨}ਤਾ ਤੇ ਕਰੋ ਦੀਨ ਹੂੰ ਸੇਵਾ ॥ ^{੩੩}ਹੋਇ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਾਲਿ ਕਾ ਦੇਵਾⁱⁱ ॥੩੧॥ ^{੩੪}ਅਧਿਕ ਸੁਚਿਤ ਹੂੰ ਕੀਏ ਸੁਮੰਤ੍ਰਾ ॥ ^{੩੫}ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਜੰਤ੍ਰਾ ॥ ^{੩੬}ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਜਗ ਮਾਤ ਭਵਾਨੀ ॥
^{੩੭}ਇਹੋ ਬਿਧ ਬਤਿਯਾ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥੩੨॥ ^{੩੮}ਕਰਿ ਜਿਨਿ ਸੋਕ; ਹਿੰਦੈ ਤੈ
ਪੁੱਤ੍ਰੀ ॥ ^{੩੯}ਨਿਰੰਕਾਰ ਬਰਿ ਹੈ ਤੁਹਿ ਅੰਤ੍ਰੀ ॥ ^{੪੦}ਤਾ ਕਾ ਧਯਾਨ; ਆਜੁ ਨਿਸੁ
ਧਰਿਯਹੁ ॥ ^{੪੧}ਕਹਿ ਹੈ ਜੁ ਕਛੁ; ਸੋਈ ਤੁਮ ਕਰਿਯਹੁ ॥੩੩॥ ^{੪੨}ਜਬ ਅਸ
ਬਰ ਤਿਹੋ ਦਿਯੋ ਭਵਾਨੀ ॥ ^{੪੩}ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਭਈ ਜਗਤ ਕੀ ਰਾਨੀ ॥ ^{੪੪}ਅਤਿ
ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਿਸਿ ਹੂੰ ਛਿਤ ਸੋਈ ॥ ^{੪੫}ਜਿਹੋ ਠਾਂ ਔਰ ਨ ਦੂਸਰ ਕੋਈ ॥੩੪॥
^{੪੬}ਅਰਧ ਰਾਤ੍ਰ ਬੀਤਤ ਭੀ ਜਬਹੀ ॥ ^{੪੭}ਆਗਾਯਾ ਭਈ ਨਾਥ ਕੀ ਤਬਹੀ ॥
^{੪੮}ਸੂਾਸ ਬੀਰਜⁱⁱⁱ ਦਾਨਵ ਜਬ ਮਰਿ ਹੈ ॥ ^{੪੯}ਤਿਹੋ ਪਾਛੇ ਸੁੰਦਰਿ ਮੁਹਿ ਬਰਿ
ਹੈ ॥੩੫॥ ^{੫੦}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਿਹੋ ਆਗਾਯਾ ਜਬ ਭਈ ॥ ^{੫੧}ਦਿਨਮਨਿ ਚੜ੍ਹਯੋ;
ਰੈਨਿ ਮਿਟਿ ਗਈ ॥ ^{੫੨}ਸਾਜੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ ਤਬਹੀ ॥ ^{੫੩}ਰਨ ਕੋ ਚਲੀ ਸਾਥ

i. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀ ਪੰਜ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਸ ਰਾਤ ਦਿਨ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੇ ਅੰਤ ਕਾਲ ਬਲੀ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਡਕਾਰ ਲਏ।

ii. ਕਾਲ ਦਾ ਦੇਵ ਅਰਥਾਤ ਕਾਲ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਜਿਹੜੇ ਵੀਰ ਕਾਲਕਾ ਨੂੰ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੇਖਣ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

iii. ਸੂਾਸ ਬਰਿ ਦੈਤ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਤ ਇਕ ਦਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

* ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਇਤਨੇ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਅਥਵਾ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਭੋਂ ਕੁਝ ਗੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਬਲੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪਤੀ ਦੀ ਚਾਹ ਰਿਹਦੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਚਿਤ ਆਦਿ ਜਤਨ ਦੁਆ ਦੇਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਦੁਲਾ ਦੇਵੀ) ਇਥੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਜਗ ਮਾਤ ਭਵਾਨੀ)। ਇਹ ਬਿਧ ਬਤਿਯਾ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀ 32 ਪਾਠਕ ਜਨ ਦੱਸਣ ਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗਮਾਤ ਭਵਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਸੀ? ਕੀ ਕਾਲਕਾ ਸੀ ਕਾਲਕਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਥੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕਾਲਕਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਿਵਾ ਭਾਵ (ਪਾਰਬਤੀ) ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਵੀ ਅਜੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਕਰਿ ਜਿਨਿ ਸੋਕ ਹਿੰਦੈ ਤੈ ਪੁੱਤ੍ਰੀ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਿ ਹੈ ਤੁਹਿ ਅੰਤ੍ਰੀ 33 ਦੁਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਦੁਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਬਸ ਇਹ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕਾਲਕਾ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ, ਇਹੋ ਹੈ ਦੁਰਗਾ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਤੇ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਚਿਤ ਮੋਂ ਕਿਧਾ ਕਾਲਕਾ ਧਯਾਨਾ ॥ ਦਰਸਨ ਦਿਖਾ ਆਨਿ ਭਗਵਾਨਾ ॥੫੨॥ ॥

- ਜੋ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ
੧. ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਧ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਭੈ ਹੈ ॥੨੩॥
  ੨. ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਕਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂ ਲੋਹਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਵੱਜਿਆ।
  ੩. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਰਮਾ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਬਚਿਆ
  ੪. ਉਦੋਂ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਭਾਵ (ਮੁਖੀ) ਰਾਜੇ ਆ ਕੇ ਜੁਟ ਗਏ ਤੇ ਇਤਨਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਕੰਥ ਉੱਠੀ।
  ੫. ਲੋਹੇ ਪਰ ਲੋਹਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਕੰਥ ਗਈ ॥੨੪॥
  ੬. ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ ਜੁਟੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਵੱਲ ਐਸੀ ਧੂੜ ਉੱਠੀ।
  ੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਲੋਂ ਕਾਲ ਦੀ ਅਗਨ ਵੇਲੇ ਧੂੰਆਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ।
  ੮. ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ।
  ੯. ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਅਸਮਾਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ॥੨੫॥
  ੧੦. ਅਭਿੱਲ ॥ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਛੂਹਨੀ ਜਦੋਂ ਸੈਨਾ ਮਾਰੀ ਗਈ।
  ੧੧. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ
  ੧੨. ਦੰਦ ਪੀਹ ਪੀਹ ਕੇ ਤੀਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ।
  ੧੩. ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੨੬॥
  ੧੪. ਚੌਪਈ ॥ ਵੀਹ ਸਾਲ ਰਾਤ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ।
  ੧੫. ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਹਟਿਆ।
  ੧੬. ਅੰਤ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ।
  ੧੭. ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੭॥
  ੧੮. ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਛੂਹਨੀ ਮਾਰੀ ਗਈ।
  ੧੯. ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜੁੜੇ।
  ੨੦. ਬਹੁਤ ਸੰਘਣਾ ਲੋਹਾ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਅਗਨ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਭੜਕ ਕੇ ਉੱਠ ਖਲੋਤੀ - ਉਸ ਵੇਲੇ।
  ੨੧. ਉਸ ਜਵਾਲਾ ਦੇ ਤੇਜ ਵਿਚੋਂ ਬੜੇ ਤੇਜ ਵਾਲੀ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ॥੨੮॥
  ੨੨. ਉਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਸਤਰੀ ਹੋ ਕੇ।
  ੨੩. ਹਸਦੀ ਹੋਈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ।
  ੨੪. ਮਹਾਂ ਰੂਪਵਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੂਪ ਆ ਬਿਰਾਜੀ।
  ੨੫. ਜਿਸਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਮਾਤ ਹੋ ਗਏ ॥੨੯॥
  ੨੬. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਫਿਰੀ ਗੜਾ ਦਿੱਤਾ।
  ੨੭. ਤਾਂ ਇਉਂ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਜਾਣੇ ਨਾਗ ਰੂਪੀ ਰੂਪ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ।
  ੨੮. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਉਸ ਬਾਲਾ ਨੂੰ।
  ੨੯. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਲਿਕ (ਨਾਥ) ਬਣਾ ਲਵੇ ॥੩੦॥
  ੩੦. ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ
  ੩੧. ਕੇ ਮੈਂ ਜਗ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰ ਲਵਾਂ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵਾਂ ?
  ੩੨. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਾਂ
  ੩੩. ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਲ ਦਾ ਦੇਵ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸਕੇ ॥੩੧॥
  ੩੪. ਬਹੁਤ ਸੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ।
  ੩੫. ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਜੰਤਰ ਲਿਖੇ।
  ੩੬. ਫਿਰ ਜਗਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਵਾਨੀ (ਕੁਦਰਤ) ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ।
  ੩੭. ਉਸ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ॥੩੩॥
  ੩੮. ਜਿਸ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਐ ਪੁਤਰੀ ਤੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ
  ੩੯. ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪ ਤੇਨੂੰ ਵਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ
  ੪੦. ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੀ।
  ੪੧. ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਤੇਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਉਹੀ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰੀ ॥੩੩॥
  ੪੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
  ੪੩. ਉਹ ਜਗਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੁਭਾਗਣ ਹੋ ਗਈ।
  ੪੪. ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਗਈ।
  ੪੫. ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੩੪॥
  ੪੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਈ।
  ੪੭. ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।
  ੪੮. ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਸ ਬੀਰਜ ਦੈਤ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।
  ੪੯. ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਐ ਸੁੰਦਰੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਰ ਸਕੇਗੀ ॥੩੫॥
  ੫੦. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਉਸਨੂੰ ਹੋਈ।
  ੫੧. ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਰਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।
  ੫੨. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਲਏ^੦
  ੫੩. ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜੁੱਧ ਲਈ ਚੱਲ ਪਈ ॥੩੬॥

੦. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਰੂਪ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ (ਚੇਰੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ) ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤ ਪਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਸ਼ੇਕਰ (ਦੁੱਲਾ ਦੇਈ) ਕਾਲਕਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਆ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਨ ਦੇ ਸਦਕੇ ਸਨ ? ਅੰਕ ਪੜ-ਪੜ-ਪੜ ਵਿਚ ਦੁਲਾ ਦੇਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਅਰਦਾਸ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚੌਪਈ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਹੀ ਨਕਲ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਕਿਤਨੀ ਵੀ ਬਲਵਾਨ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪਾਵਰ ਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਪਤੀ ਦੇ ਹੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਲਾ ਦੇਈ ਨੇ ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦਾ ਜੇਤੂ ਮੰਨਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਹਮ ਜੀਤਾ। ਰਾਵਨ ਜਿਤਾ ਹਰੀ ਜਿਸ ਸੀਤਾ। ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਸਿਵ ਲਰਾ ॥ ਤਾਹਿ ਭਜਾਏ ਮੈ ਨਹਿ ਟਰਾ ॥੩੬॥ ਜਿਸਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਨਹੀਂ, ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਵਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਵਕੀਲ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਲੋਕ ਵਕੀਲਣੀ ਹੀ ਕਹਿਣਗੇ ਜਿ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰਨੀ ਹੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ। ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਉਦੇ ਪਤੀ ਸਦਕਾ ਇਕ ਮੰਗਤੀ ਰਾਜੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਲਛਮੀ ਬਣਕੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਦੁਲਾ ਦੇਈ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਦਰ ਦੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ : 1. ਜਨਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਤਾ 2 ਪਿਆਰ ਰੂਪ ਭੈਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਭਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਗਨੀ 3. ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਰਧ ਅੰਗੀ (ਅਰਧੰਗੀ) 4 ਕਾਮ ਦੀ ਪੁਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਕਾਮਨੀ) 5 ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨਾਰੀ 6 ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਜੰਗ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ (ਹੂਰ) ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਅਪੰਡਰਾ) 7 ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਤ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵੀ ਦਰਜਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਬੋਹ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭੂਤਨੀ ਚੜ੍ਹੇਲ ਜਾਂ ਭਾਇਣ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ — ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਰੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਥਾਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਉ—ਮਤਾ ਕੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ਸੰਸਾਰਿ ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥

ਅ—ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਿ ਇਹੋ ਜਨਾਈ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈਐ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ ੮੬੮੪:੫੪

* * * * *

ਲੈ ਸਬਹੀਂ ॥੩੬॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^੧ਜਹਾਂ ਸੋਝ ਕੋ ਪੁਰ ਹੁਤੋ; ਤਿਤ ਕਹੋ ਕਿਯਾ
ਪਯਾਨ ॥ ^੨ਬਿਕਟ ਅਸੁਰ ਕੋ ਬੇੜਿ ਗੜ੍ਹ ਦਹੋ ਦਿਸ ਦਿਯੋ ਨਿਸਾਨ ॥੩੭॥
ਚੌਪਈ ॥ ^੩ਦੁੰਦਭਿ ਸੁਨਾ ਸ੍ਵਨ ਮਹਿ ਜਬਹੀਂ ॥ ^੪ਜਾਗਾ ਅਸੁਰ ਕੋਪ ਕਰਿ
ਤਬ ਹੀ ॥ ^੫ਐਸਾ ਕਵਨ ਜੁ ਹਮ ਪਰ ਆਯੋ ॥ ^੬ਰਕਤ ਬਿੰਦ ਮੈਂ ਰਨਹਿ
ਹਰਾਯੋ ॥੩੮॥ ^੭ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਹਮ ਜੀਤਾ ॥ ^੮ਰਾਵਨ ਜਿਤਾ; ਹਰੀ
ਜਿਨ ਸੀਤਾ ॥ ^੯ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੋ ਸੌ ਸਿਵ ਲਰਾ ॥ ^{੧੦}ਤਾਹਿ ਭਜਾਯੋ ਮੈਂ
ਨਹਿ ਟਰਾ ॥੩੯॥ ^{੧੧}ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਜ ਦਾਨਵ ਰਨ ਆਵਾ ॥ ^{੧੨}ਅਮਿਤ ਕੋਪ
ਕਰਿ ਸੰਖ ਬਜਾਵਾ ॥ ^{੧੩}ਕਾਂਪੀ ਭੂਮ ਗਗਨ ਘਰਾਨਾ ॥ ^{੧੪}ਅਤੁਲ ਬੀਰਜ
ਕਿਹ ਓਰ ਰਿਸਾਨਾ ॥੪੦॥ ^{੧੫}ਇਤ ਦਿਸਿ ਦੂਲਹ ਦੇਈ ਕੁਮਾਰੀ ॥ ^{੧੬}ਸਸਤ੍ਰ
ਸਾਜਿ ਰਬਿ ਕਰੀ ਸ਼ਾਰੀ ॥ ^{੧੭}ਸਸਤ੍ਰਨ ਕਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮⁱⁱ ਤਿਹੋਂ ਕਾਲਾ ॥ ^{੧੮}ਛਾਡਤ
ਭੀ ਰਨ ਬਿਸਿਖ ਕਰਾਲਾ ॥੪੧॥ ^{੧੯}ਲਗੇ ਬਿਸਿਖ ਜਬ ਅੰਗ ਕਰਾਰੇ ॥
^{੨੦}ਦਾਨਵ ਭਰੇ ਕੋਪ ਤਬ ਭਾਰੇ ॥ ^{੨੧}ਮੁਖ ਤੇ ਸੂਸ ਸ੍ਰਮਿਤ ਹੂੈ ਕਾਢੇ ॥
^{੨੨}ਤਿਨ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਰਨ ਬਾਢੇ ॥੪੨॥ ^{੨੩}ਤਿਨ ਕਾ ਬਾਲ ਬਹੁਰਿ
ਬਧ ਕਰਾ ॥ ^{੨੪}ਉਨ ਕਾ ਸੋਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਪਰਾ ॥ ^{੨੫}ਅਗਨਿਤ ਬਢੇ ਤਬੈ
ਤਹੋਂ ਦਾਨਵ ॥ ^{੨੬}ਭੱਛਤ ਭਏ ਪਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਨਵ ॥੪੩॥ ^{੨੭}ਜਬ ਅਬਲਾ
ਕੇ ਸੁਭਟ ਬਥਾਏ ॥ ^{੨੮}ਦੂਲਹ ਦੇ ਤਿਹੋਂ ਬਿਸਿਖ ਲਗਾਏ ॥ ^{੨੯}ਬੁੰਦਕਾ ਪਰਤ
ਸੋਨ ਭੂਅ ਭਏ ॥ ^{੩੦}ਉਪਜਿ ਅਸੁਰ ਸਾਮੁਹਿ ਉਠਿ ਧਏ ॥੪੪॥ ^{੩੧}ਪੁਨਿ
ਅਬਲਾ ਤਿਨ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੩੨}ਚਲੇ ਸੋਨ ਕੇ ਤਹਾਂ ਪਨਾਰੇ ॥ ^{੩੩}ਅਸੁਰ
ਅਨੰਤ ਤਹਾਂ ਤੇ ਜਾਗੇ ॥ ^{੩੪}ਜੁਝਤ ਭਏ ਪੈਗ ਨਹਿ ਭਾਗੇ ॥੪੫॥ ਭੁਜੰਗ
ਛੰਦ ॥ ^{੩੫}ਜਬੈ ਓਰ ਚਾਰੋਂ ਉਠੇ ਦੈਤ ਬਾਨੀ ॥ ^{੩੬}ਕਏ ਕੋਪ ਗਾੜੋ ਲਏ
ਧੂਲਿ ਧਾਨੀ ॥ ^{੩੭}ਕਿਤੇ ਮੁੰਡ ਮੁੰਡੇ ਕਿਤੇ ਅਰਧ ਮੁੰਡੇ ॥ ^{੩੮}ਕਿਤੇ ਕੇਸਧਾਰੀ
ਸਿਪਾਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ॥੪੬॥ ^{੩੯}ਜਿਤੇ ਦੈਤ ਉਠੇ ਤਿਤੇ ਬਾਲⁱⁱⁱ ਮਾਰੇ ॥ ^{੪੦}ਵੁਠੇ
ਆਨਿ ਬਾਨਾਨ ਬਾਂਕੇ ਡਰਾਰੇ ॥ ^{੪੧}ਜਿਤੇ ਸੂਸ ਛੋਰੋਂ ਉਠੇ ਦੈਤ ਭਾਰੇ ॥ ^{੪੨}ਹਠੀ
ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ ਕੈ ਕੈ ਪਧਾਰੇ ॥੪੭॥ ^{੪੩}ਤਿਤੇ ਕੋਪ ਕੈ ਬੀਰ ਬਾਲਾ ਸੰਘਾਰੇ ॥
^{੪੪}ਜਿਤੇ ਦੈਤ ਦੂਕੇ ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ ਭਾਰੇ ॥ ^{੪੫}ਤਿਤਯੋਂ ਕਾ ਗਿਰਾ ਆਨਿਕੈ ਸੋਨ
ਭੂ ਪੈ ॥ ^{੪੬}ਉਠੇ ਨੇਕ ਜੋਧਾ ਮਹਾਂ ਭੀਮ ਰੂਪੈ ॥੪੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੪੭}ਤਿਨ ਕੀ
ਭੂਮਿ ਜੁ ਮੇਜਾ ਪਰਹੀਂ ॥ ^{੪੮}ਤਿਨ ਤੋਂ ਅਮਿਤ ਦੈਤ ਬਪੁ ਧਰਹੀਂ ॥ ^{੪੯}ਸੋਨ
ਗਿਰੈ ਤਿਨ ਕੋ ਧਰ ਮਾਹੀ ॥ ^{੫੦}ਰਬੀ ਗਜੀ ਬਾਜੀ ਹੂੈ ਜਾਹੀ ॥੪੯॥ ^{੫੧}ਪ੍ਰਾਨ
ਤਜਤ ਸਾ ਅਰਿ ਤਜੈਂ ॥ ^{੫੨}ਤਿਨ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਹੂੈ ^੧ਭਜੈਂ ॥ ^{੫੩}ਕਿਤਕ
ਅਸੁਰ ਭਾਤ ਭੂਅ ਲਾਰੈਂ ॥ ^{੫੪}ਤਿਨ ਤੋਂ ਅਨਿਕ ਦੈਤ ਤਨ ਧਾਰੈਂ ॥੫੦॥

1. ਅੰਧਕ ਲਾ ਕੇ "ਭੋਜੋ" ਜਿਵੇਂ ਖੂਨ ਦੀ ਭੁੰਦ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਕਤ ਬੀਜ ਅਥਾਤ ਰਕਤ (ਖੂਨ-ਲਹੂ) ਰਕਤ ਬੀਜ ਉਹ ਸੀ। ਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗਿਆ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਰਕਤ ਬੀਜ) ਦੈਂਤ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾ ਕਤਰਾ ਧਰਤੀ ਬੀਜ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੀਜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ii. ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਹੋਰ ਰਕਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰੁਖਤੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਘੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਤਰ ਦਿਸਾ ਤੇ ਡਿਗ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਕਤਾਂ ਨੂੰ ਖਨਾਅ ਕਰਦੀ ਹੈ।

iii. ਇਸ ਤੋਂ ਇਥੋਂ ਦੈਂਤਾਂ (ਸਿਸਤਰੀ) ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦੂਲਾ ਦੇਈ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਧਾਰਕੇ ਰਣ ਮੰਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਸਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤ ਮਿਲਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਤੇ ਦੇਵ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੧. ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਥੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਨਗਰ ਸੀ ਉਥੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਈ ।
੨. ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਨਾ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੈਂਤ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਗੜ ਤੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਧੌਂਸੇ ਵਜਾਏ ॥੩੭॥
੩. ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗੀ ਵਾਜੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੈਂਤ ਨੇ ਸੁਣੀ ।
੪. ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ -
੫. ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ?
੬. ਰਕਤ ਬੀਜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ ॥੩੮॥
੭. ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ ।
੮. ਜਿਸ ਰਾਵਣ ਨੇ ਸੀਤਾ ਚੁਰਾ ਲਈ ਸੀ । ਉਹ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ ।
੯. ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਲੜ ਪਿਆ ਸੀ ।
੧੦. ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਪਰ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ॥੩੯॥
੧੧. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦੈਂਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ।
੧੨. ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਸੰਘ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੩. ਧਰਤੀ ਕੰਬ ਗਈ ਅਸਮਾਨ ਡੋਲਿਆ ਤੇ ਗਰਜਿਆ
੧੪. ਅਤੁਲ ਬੀਰਜ ਦੈਂਤ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੦॥
੧੫. ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੁਮਾਰੀ ਦੂਲਾ ਦੇਈ ਨੇ ।
੧੬. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਰਥ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ ।
੧੭. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਕੇ
੧੮. ਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੪੧॥
੧੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਕਰੜੇ ਤੀਰ ਲੱਗੇ
੨੦. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੈਂਤ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ।
੨੧. ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਚੌਕਸ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਸ ਕੱਢੇ ਉਸ ਦੈਂਤ ਨੇ
੨੨. ਜਿਸ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਂਤ ਉਥੇ ਵਧ ਗਏ ।
੨੩. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਮਾਰੀ ਦੂਲਾ ਦੇਈ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੨੪. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਿਆ
੨੫. ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਦੈਂਤ ਵਧ ਗਏ ਤੇ ਉਹ
੨੬. ਫੌਜੀ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ॥੪੩॥
੨੭. ਜਦੋਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਜੁਆਨ ਹੀ ਖਾ ਲਏ ।
੨੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਲਾ ਦੇਈ ਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ।
੨੯. ਜਦੋਂ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਈਆਂ
੩੦. ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਉਠਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੌੜੇ ॥੪੪॥
੩੧. ਫੇਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ।
੩੨. ਤਾਂ ਉਥੇ ਲਹੂ ਦੇ ਪ੍ਰਨਾਲੇ ਚੱਲ ਪਏ ।
੩੩. ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਦੈਂਤ ਉਠਕੇ ਜਾਗ ਪਏ ਉਹ ਲੜਨ
੩੪. ਲੱਗੇ ਤੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿਛੇ ਨਾ ਹਟੇ ॥੪੫॥
੩੫. ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ।
੩੬. ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਧੂੜ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ।
੩੭. ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧ ਕੱਟੇ ਪਏ ਹਨ ।
੩੮. ਕਿਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬਹੁਤ ਪਏ ਹਨ ॥੪੬॥
੩੯. ਜਿਤਨੇ ਦੈਂਤ ਉਠੇ ਉਤਨੇ ਹੀ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੪੦. ਹੋਰ ਉਠਕੇ ਬੜੇ ਬਾਂਕੇ ਡਰਾਉਣੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਬਾਣ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ।
੪੧. ਦੈਂਤ ਜਿਤਨੇ ਸ਼ਾਸ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਉਤਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਦੈਂਤ ਹੋਰ ਉਠ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ ।
੪੨. ਅਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੌੜਦੇ ਹਨ ॥੪੭॥
੪੩. ਕਿਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਬਾਣ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੰਘਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
੪੪. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦੈਂਤ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਢੁਕਦੇ ਹਨ ।
੪੫. ਉਤਨਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਖੂਨ ਆ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ।
੪੬. ਉਤਨੇ ਹੀ ਬੜੇ ਜੋਧੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਉਠ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ ॥੪੮॥
੪੭. ਜਿਹੜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਿੱਝ ਗਿਰਦੀ ਹੈ ।
੪੮. ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਂਤ ਤਨ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ।
੪੯. ਲਹੂ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਪਰ ।
੫੦. ਉਹ ਕੋਈ ਰਥ ਉਪਰ ਕੋਈ ਹਾਥੀ ਉਪਰ ਕੋਈ ਘੋੜੇ ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੪੯॥
੫੧. ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਨ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਸ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ।
੫੨. ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਿਅੰਤ ਦੈਂਤ ਉਠਕੇ ਦੌੜ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ।
੫੩. ਕਈ ਦੈਂਤ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਲਾਰਾਂ (ਲਾਲੂ) ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਿਟਦੇ ਹਨ ।
੫੪. ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਦੈਂਤ ਤਨ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ॥੫੦॥

ਪਾਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਪਾਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਆਰ ੧੦੫ ਦਾ ਪ੍ਰਮ-ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੈ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਮ ਮਾਤਾ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਜੋ ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ - ਜਿਸਦੀ ਸਤਾ ਹਰ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਫੇਰ ਦੋਹਰਾਹ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਦਾਂ ਦਾ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਹੈ - ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਕਾਲੀ ਹੈ । ਨਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ, ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੂਢ-ਸਰੂਪ ਉਸ ਕਰਤ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹੀ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ :-ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਮ ਮਾਤਾ

ਉ-ਤਹੀ ਖੜਗ ਧਾਰਾ ਤੁਹੀ ਬਾਢ ਵਾਰੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ॥

ਅ-ਤੁਹੀ ਬਿਸ਼ਨ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਤੂ ਕੁਢ ਰਾਜੈ ॥ ਤੁਹੀ ਬਿਸ਼ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਜੈ ਬਰਾਜੈ ॥੨॥

ਤੁਹੀ ਦੇਵ ਤੂੰ ਦੈਤ ਤੈਂ ਜਛਾ ਉਪਾਏ ॥ ਤੁਹੀ ਤੇਰਕ ਹਿੰਦੂ ਜਗਤ ਮੈ ਬਨਾਏ ॥

ਬ-ਤੂੰ ਨਰ ਸਿੰਘ ਦੇਵੀ ਗਿਨਾਛ ਮਾਰਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਦਾਤੁ ਪੈ ਤੁਮਿ ਕੋ ਭਾਰ ਧਾਰਯੋ ॥੫॥

ਤੁਮੀ ਰਾਮ ਹੋ ਕੈ ਹਠੀ ਦੈਤ ਘਾਯੋ ॥ ਤੁਮੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋ ਕੰਸ ਕੇਸੀ ਖਪਾਯੋ ॥

ਤੁਹੀ ਜਾਲਪਾ ਕਾਲਕਾ ਕੈ ਬਖਾਨੀ ॥ ਤੁਹੀ ਚੰਦ੍ਰੂ ਲੋਕ ਕੀ ਰਾਜ ਧਾਨੀ ॥੬॥

ਸ-ਜਖੰਤੀ ਤੁਹੀ ਮੰਗਲਾ ਰੂਪ ਕਾਲੀ ॥ ਕਪਾਲਿਨ ਤੁਹੀ ਹੈ ਤੁਹੀ ਭੱਵਕਾਲੀ ॥

ਦੁਰਗਾ ਤੂ ਛਿਮਾ ਤੂੰ ਸਿਵਾ ਰੂਪ ਤੋਰੋ ॥ ਤੁਧਾਤੀ ਸੁਰਾ ਨਮਸਕਾਰ ਮੋਰੋ ॥੧੨॥

ਪਾਠਕ—ਇਸ ਭਗੋਤੀ ਮੰਗਲ ਨੂੰ ਫੇਰ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਕਣ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਕਿਸ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਹ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਦੇਵੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੈ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਦੇਵ ਮੇਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਪੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਮਤਿ ਮੰਦ ਮੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੋਲਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਉਕਾ ਹੀ ਕ੍ਰਮ ਭੇਦ ਉਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਜਬ ਹੀ ਕਰ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗਹੀ ॥ ਨਹਿ ਮੋਤੇ ਪ੍ਰਭਾ ਤਿਹੋ ਜਾਤ ਕਹੀ ॥ ਤਿਹ ਤੇਜੁ ਲਖੇ ਭਟ ਯੋ ਭਟਕੇ ॥

ਮਨੋ ਸੂਰ ਚਤ੍ਰਯੋ ਉਡ ਸੇ ਸਟਕੇ ॥੨੬॥ ਕਪਿ ਕਾਲਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਰੋ ਗਹਿ ਕੈ ॥ ਦਕਲ ਦੈਤਨ ਬੀਚ ਪਹੀ ਕਹਿਕੈ ॥

ਘਟਿਕਾ ਇਕ ਬੀਚ ਬੀਚ ਸਭੋ ਹਨਿ ਹੋ ॥ ਤੁਮ ਤੇ ਨਹਿ ਏਕ ਬਲੀ ਗਾਨਿ ਹੋ ॥੨੭॥

ਇਸੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਲ ਰੂਪ ਦੀ ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਦੀ ਬਾਲ ਹੁਣ ਪਾਖਯਾਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਾਲ ਚੱਲ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਖਯਾਨ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਤੱਕੇ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬਿਆਨ

੧ ਤਿਨ ਤੇ ਤਜਤ ਅਸੁਰ ਜੇ ਸੂਸਾ ॥ ੧ ਤਿਨ ਤੇ ਦਾਨਵ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥
 ੨ ਕਿਤਕ ਮਰਤ; ਕੈ ਤਰੁਨਿ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ੩ ਦਸੋ ਦਿਸਿਨ ਮਹਿ ਅਸੁਰ
 ਨਿਹਾਰੇ ॥੫੧॥ ੪ ਚਿਤ ਮੋ ਕਿਯਾ ਕਾਲ ਕਾ ਧਮਾਨਾ ॥ ੫ ਦਰਸਨ ਦਿਯਾ
 ਆਨਿ ਭਗਵਾਨਾ ॥ ੬ ਕਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ ਚਰਨਨ ਉਠਿ ਪਰੀ ॥ ੭ ਬਿਨਤੀ ਭਾਂਤਿ
 ਅਨਿਕ ਤਨ ਕਰੀ ॥੫੨॥ ੮ ਸਤਿ ਕਾਲ ਮੈਂ ਦਾਸਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੯ ਅਪਨੀ
 ਜਾਨਿ ਕਰੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀ ॥ ੧੦ ਗੁਨ ਅਵਗੁਨ ਮੁਰ ਕਛੁ ਨ ਨਿਹਾਰਹੁ ॥ ੧੧ ਬਾਹਿ
 ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥੫੩॥ ੧੨ ਹਮ ਹੈਂ ਸਰਨਿ ਤੋਰਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ॥
 ੧੩ ਤੁਮ ਕਹੋ ਬਾਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜਾ ॥ ੧੪ ਜੋ ਤਵ ਭਗਤ ਨੈਕ ਦੁਖ ਪੈਹੈ ॥
 ੧੫ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਰਦੁ ਲਜੈਹੈ ॥੫੪॥ ੧੬ ਅੰ ਕਹੋ ਲਗਿ ਮੈਂ ਕਰੋ
 ਪੁਕਾਰਾ ॥ ੧੭ ਤੈ ਘਟ ਘਟ ਕੀ ਜਾਨਨਿ ਹਾਰਾ ॥ ੧੮ ਕਹੀ ਏਕ; ਕਰਿ ਸਹਸ
 ਪਛਨਿਯਹੁ ॥ ੧੯ ਆਪੁ ਆਪਨੇ ਬਿਰਦਹਿ ਜਨਿਯਹੁ ॥੫੫॥ ੨੦ ਹੜ ਹੜ
 ਸੁਨਤ ਕਾਲ ਬਚ ਹਸਾ ॥ ੨੧ ਭਗਤ ਹੇਤ ਕਟਿ ਸੋ ਅਸਿ ੨ ਕਸਾ ॥ ੨੨ ਚਿਤ
 ਨ ਕਰਿ ਮੈਂ ਅਸੁਰ ਸੰਘਰਿਹੋ ॥ ੨੩ ਸਕਲ ਸੋਕ ਭਗਤਨ ਕੋ ਹਰਿਹੋ ॥੫੬॥
 ੨੪ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਉਪਜੇ ਬੇ ਜਹਾਂ ॥ ੨੫ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਕਾਲ ਚਲਿ ਤਹਾਂ ॥
 ੨੬ ਚਹੂੰ ਕਰਨ ਕਰਿ ਸਸਤੁ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੭ ਦੈਤ ਅਨੇਕ ਮਾਰ ਹੀ ਡਾਰੇ ॥੫੭॥
 ੨੮ ਤਿਨ ਤੇ ਪਰਾ ਸੋਨ ਜੇ ਭੂ ਪਰ ॥ ੨੯ ਅਸੁਰ ਅਮਿਤ ਧਾਵਤ ਭੇ ਉਠਿ
 ਕਰਿ ॥ ੩੦ ਤਿਨ ਤੇ ਚਲਤ ਸੂਸ ਜੇ ਛੂਟੇ ॥ ੩੧ ਅਮਿਤ ਦੈਤ ਰਨ ਕਹ
 ਉਠਿ ਜੂਟੇ ॥੫੮॥ ੩੨ ਤੇ ਸਭ ਕਾਲ ਤਨਿਕ ਮੋ ਮਾਰੇ ॥ ੩੩ ਚਲਤ ਭਏ
 ਭੂਅ ਰੁਧਿਰ ਪਨਾਰੇ ॥ ੩੪ ਉਪਜਿ ਅਸੁਰ ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁ ਠਾਢੇ ॥ ੩੫ ਧਾਵਤ
 ਭਏ ਰੋਸ ਕਰਿ ਗਾਢੇ ॥੫੯॥ ੩੬ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਦਿਸਿ ਦਸੋ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ੩੭ ਤਿਨ
 ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਤਨ ਧਾਰੈ ॥ ੩੮ ਬਾਤ ਚਲਤ ਤਿਨ ਤੇ ਜੇ ਦੌਰੇ ॥
 ੩੯ ਤਿਨ ਤੇ ਹੇਤ ਅਸੁਰ ਪ੍ਰਟੌਰੈ ॥੬੦॥ ੪੦ ਲਗੇ ਘਾਂਇ ਜੇ ਸੋਨ ਬਮਾਹੀ ॥
 ੪੧ ਤਿਹ ਤੇ ਗਜ ਬਾਜੀ ਹੂੰ ਜਾਹੀ ॥ ੪੨ ਤਿਹ ਤੇ ਚਲਿਤ ਅਮਿਤ ਜੋ ਸੂਸਾ ॥
 ੪੩ ਤਿਨ ਤੇ ਅਸੁਰ ਕਰਤ ਪਰਗਾਸਾ ॥੬੧॥ ੪੪ ਅਨਗਨ ਕਾਲ ਅਸੁਰ ਤਬ
 ਮਾਰੇ ॥ ੪੫ ਪਰੇ ਭੂਮਿ ਪਰ ਮਨਹੁ ਮੁਨਾਰੇ ॥ ੪੬ ਮੇਧਾ ਤੇ ਗਜ ਬਾਜ ਉਠਾਹੀ ॥
 ੪੭ ਸੋਨਤ ਕੇ ਦਾਨਵ ਹੂੰ ਜਾਹੀ ॥੬੨॥ ੪੮ ਬਾਨਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਉਠਿ ਕਰਹੀ ॥
 ੪੯ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ਉਚਰਹੀ ॥ ੫੦ ਤਿਨ ਤੇ ਅਸੁਰਨ ਕਿਯਾ ਪਸਾਰਾ ॥
 ੫੧ ਦਸੋ ਦਿਸਨ ਹੂੰ ਕਹੋ ਭਰਿ ਡਾਰਾ ॥੬੩॥ ੫੨ ਵਹੈ ਕਾਲਕਾ ਅਸੁਰ ਖਪਾਏ ॥
 ੫੩ ਮਾਰਿ ਦੁਬਿਧਿਯਾ ਧੂਰਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੫੪ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਉਠੈ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਬਾਨਾ ॥
 ੫੫ ਤਿਨ ਤੇ ਧਰਤ ਅਸੁਰ ਤਨ ਨਾਨਾ ॥੬੪॥ ੫੬ ਟੁਕ ਟੁਕ

1. ਹੱਸਾ (ਬੋਲੋ) । 2. ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ ।

1. ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਦੇ ਆਗੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਰਾਮ, ਸ਼ਾਮ ਕਵੀ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬਕਦੇ ਉਹ ਨੇਤਰ ਉਘਾੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੀ ਚੌਪਈ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਕ੍ਰਿਤਗਰ ਵਿਚ ਕੀ ਵਡਿੰਨਤਾ ਹੈ ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਲੋਈ ਲਾਹ ਕੇ ਨੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਇਹੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਮਾ ਅਗੇ ਨਿਮਰ ਭਾਵ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਅੰਗ (ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਰਖ ਲਜਿਆ ਦਾ ਸ਼੍ਰੁਟ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪੈਣ ਦਾ ਸੁਲਭ ਨੁਸਖਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਲਈ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਅੰਗ ਹੈ)

2. ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੋਰਾਣਕ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਹਨਾਂ ਪੁਕਰਣਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੰਨਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮਥ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ (ਕਉਨ ਕਹੈ ਤੁਮ ਤੋ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਅਥਾਹਿ) ਅੰਗ ੧੩੦।।੫।। ਹੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ-ਕਉਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ-ਜਦ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸਮਰਥਾ ਅਥਾਹ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਰਥਾ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਥਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ? ਇਸਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਘੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ - ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ) ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ (ਵਡਿਆਈ-ਤੇ ਉਪਮਾ ਦਾ) ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ - ਕਿ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਤ ਕੁਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰੋ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਸੋ ਕੀ ਹੈ :- ਇਸਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ :- ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਹਰ ਤਰਫ ਦਿਸਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਤੇ ਜਿਸਨੇ ਨੀਲੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਤੀਬ੍ਰ ਤਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

੧. ਮਰਦੇ-ਮਰਦੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਸ ਕੱਢਦੇ ਨੇ ।
੨. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਦੈਤ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।
੩. ਕਿਤਨੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ।
੪. ਪਰ ਮੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਸੋਂ ਦਿਸਾ ਦੈਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ॥੫੧॥
੫. ਇਸ ਵੇਲੇ ਭੀੜ ਬਣ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ।
੬. ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ।
੭. ਦੂਲਾ ਦੇਈ ਉੱਠ ਕੇ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ ।
੮. ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਂਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ॥੫੨॥
੯. ਐ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹਾਂ ।
੧੦. ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਿਤਿਪਾਲਨਾ ਕਰੋ ।
੧੧. ਗੁਨ ਅਵਗੁਨ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਵਿਚਾਰੋ (ਦੇਖੋ)
੧੨. ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੋ ॥੫੩॥
੧੩. ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ ।
੧੪. ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਦੀ ਲਾਜ ਹੈ ।
੧੫. ਜਦ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਬੋਲੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।
੧੬. ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦੀਨਾਂ ਤੇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ॥੫੪॥
੧੭. ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁਕਾਰ ਕਰਾਂ ।
੧੮. ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੈਂ ਮੇਰੀ
੧੯. ਇਕ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤੁਸੀਂ ਹਜਾਰ ਸਮਝੋ ਜੀ ।
੨੦. ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਜਾਣੋ ॥੫੫॥
੨੧. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੜ-ਹੜਾਕੇ ਹੱਸਿਆ - ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਉਸਦੀ ਸੁਣਕੇ
੨੨. ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਲਕ ਨਾਲ ਖੰਡਾ ਕਸ ਲਿਆ
੨੩. ਤੇ ਕਿਹਾ ਚਿੰਤਾਂ ਨ ਕਰ ਮੈਂ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ ।
੨੪. ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ ॥੫੬॥
੨੫. ਜਿਥੇ ਬੇਅੰਤ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ।
੨੬. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਥੇ ਚਲਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।
੨੭. ਚੌਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲੋਣ ਲੱਗਿਆ ।
੨੮. ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਤ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ॥੫੭॥
੨੯. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਲਹੂ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਿਆ ।
੩੦. ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਤ ਉਠਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਰ ਦੌੜ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ।
੩੧. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਸ਼ਾਸ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ॥੫੮॥
੩੨. ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਤ ਉਠ ਕੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ ।
੩੩. ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਨਿਮਖ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੩੪. ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਚੱਲ ਪਏ ।
੩੫. ਜਿਸ ਤੇ ਦੈਤ ਉਠ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ।
੩੬. ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠਕੇ ਚੱਲ ਪਏ ॥੫੯॥
੩੭. ਦਸੋਂ ਦਿਸਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅੰਤ
੩੮. ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੈਤ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਲੱਗੇ ।
੩੯. ਜਦੋਂ ਦੌੜਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਹਵਾ ਨਿਕਲਦੀ
੪੦. ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੈਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ॥੬੦॥
੪੧. ਸ਼ਸਤਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜੋ ਘਾਉ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲਦਾ
੪੨. ਉਸ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ।
੪੩. ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸ ਨਿਕਲਦੇ
੪੪. ਉਸ ਤੋਂ ਦੈਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ॥੬੧॥
੪੫. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੈਤ ਮਾਰੇ ਉਹ ਐਉਂ
੪੬. ਪਏ ਸੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।
੪੭. ਮੇਧੇ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋ ਨੇ ।
੪੮. ਲਹੂ ਤੋਂ ਦੈਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੬੨॥
੪੯. ਉਠ ਕੇ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
੫੦. ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਉੱਠ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੫੧. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾ ਲਈ ।
੫੨. ਦਸੋਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ॥੬੩॥
੫੩. ਉਧਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦੈਤ ਬਹੁਤ ਖਪਾਏ ।
੫੪. ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰ - ਮਾਰ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ।
੫੫. ਹੋਰ ਉੱਠ-ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਣ ਫੈਕਦੇ ਨੇ ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਸ਼ਸਤਰ ਹਨ ।
੫੬. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੈਤ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ॥੬੪॥
੫੭. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ

ਸਰਾਇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਣ ਸਰਬ ਜੀਆ ਜੰਤਾਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਬੈਠੁਣ ਲੋਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਰਾਬਰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਜਵਾਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਲੜਮੀ ਵਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਬਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੱਤਕ (ਅਸਚਰਜ) ਖੇਡਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਿਰਗੂ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ (ਸ਼ੁਕਰ) ਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਘੁਮਿਆਰ ਚਾਰ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਸਿਵਜੀ - ਸੁਦਾਈ ਜੋਗ - ਜਗਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਤਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਖਿਆਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਲੇ ਭਟਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਤ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਜੀਵਦੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿਤਰ ਗੁਪਤ ਲੇਖਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਪਾਸੋਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਦੰਡ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਵਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨॥ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਟ ਵਾਂਗੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਨਿਤਾਰ ਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਖਾੜਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਵਾ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਚੌਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਵਣ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਚੁਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭੋਜ ਬਣਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਛੂ ਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਪਾਲਣਾ (ਭੂਲਾ) ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ - ਜਿਸਦੀ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਜ ਬਣਾਕੇ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਬਨਾਸਪਤੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਮਾਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛਿਆਨਵੇਂ ਕੁੱਝ ਬੰਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਹੇ ਉਥੇ ਬਰਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਨੱਚਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਵਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਸਦਾ ਘੜਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦੀ ਘੜੇ ਖਣੀ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਘੜੇ ਦੇ ਜਲ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੱਸਣ ਨਾਲ ਅਰਜਨ ਧੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਅੰਬਰੀਕ, ਨਾਰਦ, ਨੇਜੈ ਨਾਮ ਦਾ ਰਿਖੀ, ਸਿੰਧ ਤੇ ਸਾਧਕ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵੀ ਗੁਣ ਤੇ ਗੰਧਰਬ, ਖੇਲ ਦੀ ਲੀਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਨੇ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋਹਰ ਵੇਲੇ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦੇ ਜੋਗ ਜਿਸਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਬਹੁ ਪਤਾ) ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੋ ਐਸਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਿਨਾਂ ਭਵਨਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਇਹ ਹੈ ਉਸ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਤਾਣ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ - ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਅੰਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਹਵਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਟ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੇਕ ਦੈਵੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਅੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦਾ, ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਵਰਤਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਮਝਤ ਹਥਿਆਰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਵਾਮੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਸੀਨ ਖਿੱਚਕੇ, ਉਸ ਉਪਰ ਉੱਗਲੀ ਧਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾ ਤੇ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪੜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕੀੜੀ ਕਿਸੇ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰ. ਬਚਿਤਰ ਸਿੰਘ* ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਆਂਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਬਾਪੜਾ ਪਾ ਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਕਵੰਜਾ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਬਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਡ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਘੁਮਾ ਘੁਮਾ ਕੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ।

* ਸ੍ਰ. ਬਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਹਾਨ ਸੇਵਕ ਵਿਦਵਾਨ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੇ ਘਰ ੧੫ ਵੈਸਾਖ ੧੭੨੦ ਨੂੰ ਅਲੀਪੁਰ ਸਮਾਲੀ ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਦੇ 1. ਭਾ. ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ, 2. ਭਾਈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ, 3. ਭਾਈ ਅਨਕ ਸਿੰਘ, 4. ਭਾਈ ਅਜਬ ਸਿੰਘ, 5. ਭਾਈ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, 6. ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, 7. ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, 8. ਭਾਈ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ, 9. ਭਾਈ

ਦਾਨਵ ਜੇ ਭਏ ॥ ^੧ਤਿਨ ਤੋਂ ਅਨਿਕ ਅਸੁਰ ਹੋ ਗਏ ॥ ^੨ਤਾਹੀ ਤੋਂ
ਦਾਨਵ ਬਹੁ ਹੋ ਕਰਿ ॥ ^੩ਜੁਧ ਕਰੈਂ ਆਯੁਧ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ॥੬੫॥ ^੪ਬਹੁਰਿ
ਕਾਲ ਵੈ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ^੫ਤਿਲ ਤਿਲ ਪਾਇ ਟੂਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ^੬ਜੇਤਿਕ
ਗਿਰੈਂ ਭੂਮਿ ਟੂਕ ਹੋਕੇ ॥ ^੭ਤੇਤੇ ਈ ਉਠੈਂ ਆਯੁਧਨ ਲੈ ਕੇ ॥੬੬॥
^੮ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਿ ਭਟ ਜਿਤਕ ਉਡਾਏ ॥ ^੯ਤੇਤਕ ਟੂਕ ਅਸੁਰ ਬਨ ਆਏ ॥
^{੧੦}ਤਿਨ ਕੇ ਟੂਕ ਟੂਕ ਜੇ ਕੀਏ ॥ ^{੧੧}ਤਿਨ ਤੇ ਬਹੁ ਦਾਨਵ ਭਵ ਲੀਏ ॥੬੭॥
^{੧੨}ਕੇਤਿਕ ਤਹਾਂ ਸੁਭੈ ਦੰਤੀ ਰਨ ॥ ^{੧੩}ਸੀਚਹਿ ਸੁੰਡ ਬਾਰਿ ਤੇ ਸਭ ਤਨ ॥
^{੧੪}ਦਾਂਤਿ ਦਿਖਾਇ ਤਜੈ ਚਿੰਘਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੈਂ ਨਿਰਖਿ
ਅਸਵਾਰਾ ॥੬੮॥ ^{੧੬}ਕਹੂੰ ਭੇਰ ਭੀਖਨ ਭਭਕਾਰਹਿ ॥ ^{੧੭}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀ
ਰਨ ਡਾਰਹਿ ॥ ^{੧੮}ਕਿਤਕ ਸੂਰ ਸੈਹਥੀ ਫਿਰਾਵਤ ॥ ^{੧੯}ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੇ ਸਨਮੁਖਿ
ਧਾਵਤ ॥੬੯॥ ^{੨੦}ਕੇਤਿਕ ਬੰਜੂ ਬਰਛਿਯਨ ਲੈ ਕੇ ॥ ^{੨੧}ਧਾਵਤ ਅਸੁਰ ਕੋਪ
ਤਨ ਤੈ ਕੇ ॥ ^{੨੨}ਕੋਪਿ ਕਾਲ ਪਰ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ^{੨੩}ਜਾਨੁਕ ਸਲਭ ਦੀਪ
ਅਨੁਹਾਰਾ ॥੭੦॥ ^{੨੪}ਭਰੇ ਗੁਮਾਨ ਬਡੇ ਗਰਬੀਲੇ ॥ ^{੨੫}ਧਾਵਤ ਚੌਪਿ ਚੜ੍ਹੇ
ਚਟਕੀਲੇ ॥ ^{੨੬}ਪੀਸਿ ਪੀਸਿ ਰਦਨਛੋਦ ਦੋਊ ॥ ^{੨੭}ਧਾਵਤ ਮਹਾਂਕਾਲ ਪਰ
ਸੋਊ ॥੭੧॥ ^{੨੮}ਬਾਜਹਿ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਨਗਾਰਾ ॥ ^{੨੯}ਭੀਖਨ ਕਰਤ ਭੇਰ
ਭਭਕਾਰਾ ॥ ^{੩੦}ਜੰਗ ਮੁਚੰਗ ਉਪੰਗ ਬਜੇ ਰਨ ॥ ^{੩੧}ਝਾਲਰਿ ਤਾਲ ਨਫੀਰਨ
ਕੇ ਗਨ ॥੭੨॥ ^{੩੨}ਮੁਰਲੀ ਮੁਰਜ ਕਹੀ ਰਨ ਬਾਜਤ ॥ ^{੩੩}ਦਾਨਵ ਭਰੇ
ਗੁਮਾਨਹਿ ਗਾਜਤ ॥ ^{੩੪}ਢੋਲਨ ਪਰ ਦੈ ਦੈ ਢਮਕਾਰੇ ॥ ^{੩੫}ਗਹਿ ਗਹਿ
ਧਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਟਾਰੇ ॥੭੩॥ ^{੩੬}ਦੀਰਘ ਦਾਂਤ ਕਾਢਿ ਕਈ ਕੋਸਾ ॥
^{੩੭}ਧਾਵਤ ਅਸੁਰ ਹੀਏ ਕਰਿ ਜੋਸਾ ॥ ^{੩੮}ਮਾਰਨ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਹੈ ਧਾਵੈਂ ॥
^{੩੯}ਮਨੋ ਮਾਰਤ ਵੇਈ ਮਰਿ ਜਾਵੈਂ ॥੭੪॥ ^{੪੦}ਦਾਨਵ ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕਰਿ ਢੂਕੇ ॥
^{੪੧}ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਿ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਕੂਕੇ ॥ ^{੪੨}ਦੈ ਦੈ ਢੋਲਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਨਗਾਰੇ ॥
^{੪੩}ਕਾਢਿ ਕਾਢਿ ਅਰਿ ਦਾਂਤ ਡਰਾਰੇ ॥੭੫॥ ^{੪੪}ਚਾਹਤ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਹੈ ਮਾਰੇ ॥
^{੪੫}ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਨਹਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ^{੪੬}ਜਿਨ ਸਭ ਜਗ ਕਾ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ ॥
^{੪੭}ਤਾਂਹਿ ਚਹਤ ਤੇ ਮੂੜ੍ਹ ਸੰਘਾਰਾ ॥੭੬॥ ^{੪੮}ਠੋਕਿ ਠੋਕਿ ਭੁਜਦੰਡਨ ਜੋਧਾ ॥
^{੪੯}ਧਾਵਤ ਮਹਾਂਕਾਲ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ^{੫੦}ਬੀਸ ਪਦੁਮ ਦਾਨਵ ਤਬ ਭਯੋ ॥
^{੫੧}ਨਾਸ ਕਰਨ ਕਾਲੀ^੦ ਕੋ ਧਯੋ ॥੭੭॥ ^{੫੨}ਛੂਹਨਿ ਸਹਸ ਅਸੁਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ॥
^{੫੩}ਧਾਵਤ ਭਈ ਅਰੁਨ ਕਰਿ ਨੈਨਾ ॥ ^{੫੪}ਧਾਵਤ ਕੋਪ ਅਮਿਤ ਕਰਿ ਭਏ ॥
^{੫੫}ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਖਟ ਪਟ ਉਡਿ ਗਏ ॥੭੮॥ ^{੫੬}ਏਕੈ ਪੁਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਹਿ ਗਈ ॥
^{੫੭}ਖਟ ਪਟ ਹਯਨ ਪਗਨ ਉਡਿ ਗਈ ॥ ^{੫੮}ਜਨੁ ਬਿਧਿ ਏਕੈ ਰਚਾ ਪਯਾਰਾ ॥

੦. ਯਾਦ ਰਹੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਚੰਡੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ (ਕਾਲੀ) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ।

੧. ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਿਖ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੁਰਵੀਰ ਜੋਧੇ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਟਿੱਬੀ ਤੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲੇ ਵੱਲ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਜਿਸਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਤਵੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਗਣੀ ਮਾਰਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜੋ ਤਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪੁਠੇ ਪੈਰੀਂ ਮੁੜਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੀਖਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹਾਥੀ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲਤਾੜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਦਾ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮਲਕ ਪੁਰ ਦੇ ਰੰਘੜਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਜਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਭੱਤਕ ਚੋਲੇ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਪੁਰੀ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸੀ। * * * * *

ਦੇਤਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ।

੧. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ - ਜਿਸ
੨. ਕਰਕੇ ਦੈਤ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਸਤਰ
੩. ਲੈ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੬੫॥
੪. ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਹ ਦੈਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੫. ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ ।
੬. ਜਿਹੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰੇ ।
੭. ਉਤਨੇ ਹੀ ਹੋਰ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਠ ਖੜਦੇ ਨੇ ॥੬੬॥
੮. ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਸੂਰਮੇ ਜਿਤਨੇ ਮਾਰੇ
੯. ਉਤਨੇ ਹੀ ਉਥੇ ਹੋਰ ਦੈਤ ਬਣਕੇ ਆ ਗਏ ।
੧੦. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਦ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੧. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੂਰਮੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ॥੬੭॥
੧੨. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹਾਥੀ ਰਣ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ
੧੩. ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੰਚਦੇ ਹਨ ।
੧੪. ਦੰਦ ਕੱਢਕੇ ਜਦੋਂ ਚੰਗਿਆੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੧੫. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ॥੬੮॥
੧੬. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਭੇੜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਬਕਾਰ ਕੇ ।
੧੭. ਕਿਤੇ ਬਹਾਦਰ ਘੋੜੇ ਨਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੧੮. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਤਲਵਾਰ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ
੧੯. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ॥੬੯॥
੨੦. ਕਿਤਨੇ ਬੱਜਰ ਤੇ ਬਰਛੀਆਂ ਲੈ ਕੇ
੨੧. ਦੌੜਦੇ ਹਨ ਦੈਤ ਗਰਮੀ ਖਾ ਕੇ ।
੨੨. ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਪਰ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੨੩. ਜਾਣੇ ਟਟਹਿਣਾ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੭੦॥
੨੪. ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੇ ਗਰਬ ਦੇ ਮੱਤੇ -
੨੫. ਦੌੜਦੇ ਹਨ ਬੜੇ ਚਾਉ ਦੇ ਨਾਲ ਚੇਟਕੀ ਹੋ ਕੇ
੨੬. ਦੋਏ ਦੰਦ ਪੀਸ ਪੀਸ ਕੇ ਉਹ
੨੭. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਉਪਰ ਦੌੜ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ॥੭੧॥
੨੮. ਢੋਲ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਝਾਂਜ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੨੯. ਸੂਰਮੇ ਭਬਕਾਰ ਭਬਕਾਰ ਕੇ ਭੇੜ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੩੦. ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।

੩੧. ਛੋਟੇ ਤਾਲ ਨਵੀਰੀ ਆਇ ਕਈ ਗਣ ॥੭੨॥
੩੨. ਕਿਤੇ ਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਸਰੀ ਤੇ ਝਾਂਜ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੩੩. ਦੈਤ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੇ ਗੁਮਾਨ ਨਾਲ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ।
੩੪. ਢੋਲਕੀਆਂ ਤੇ ਡੱਗੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ
੩੫. ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਟਾਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ॥੭੩॥
੩੬. ਦੀਰਘ ਦਾੜ ਦੈਤ ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੇ ਕਈ ਕੋਹ ਤੋਂ -
੩੭. ਆਇਆ ਹੈ ਦੈਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ -
੩੮. ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਹੈ ।
੩੯. ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਆਪ
- ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥੭੪॥
੪੦. ਦੈਤ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ।
੪੧. ਦਸਾਂ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।
੪੨. ਡੱਗੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਢੋਲ ਤੇ ਢੋਲਕੀ ਨਗਾਰੇ ਤੇ ।
੪੩. ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੭੫॥
੪੪. ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ।
੪੫. ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ -
੪੬. ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
੪੭. ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਮੂਰਖ ਮਾਰਨਾ ॥੭੬॥
੪੮. ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਠੋਕ-ਠੋਕ ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੪੯. ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ।
੫੦. ਵੀਹ ਪਦਮ ਦੈਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ।
੫੧. ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ॥੭੭॥
੫੨. ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਛੂਹਨੀ ਦੈਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ।
੫੩. ਜੋ ਲਪਕ ਕੇ ਪਈ ਨੇਤਰ ਲਾਲ ਕਰਕੇ ।
੫੪. ਗੁੱਸਾ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ॥
੫੫. ਜਾਣੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ੬ ਹਿੱਸੇ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਉਡ ਗਏ
- ਨੇ ॥੭੮॥
੫੬. ਧਰਤੀ ਇਕੋ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਖੜੀ ਰਹਿ ਗਈ ।
੫੭. ਛੇ ਹਿੱਸੇ ਘੋੜਿਆਂ ਪੌੜਾਂ ਨਾਲ ਉਡੰਤਰ ਹੋ ਗਈ ।
੫੮. ਸਮਝੋ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਤਾਲ ਦਾ ਇਕੋ ਹਿੱਸਾ ਹੀ
- ਬਣਾਇਆ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਰੋਲ

ਲੇਖਕ-ਬੀਬੀ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਐਮ. ਏ. ਪਟਿਆਲਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ (ਸਥਾਨ) ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜਦ ਸਾਰੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੋਸ ਦਿਤੇ) ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਾਵਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਭਾਈ ਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰ ਉਚਾਰ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਨਾ ਨਿੰਦਨੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਪੁਜਾ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਹ ਟੁਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਹਰ ਚੁੱਡਾਊ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹਨ । ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਸੁਭਾ ਵਿਚ, ਸਖਾ, ਸਖੀ, ਸਿੱਖ ਦੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਖਾ-ਭਗਤੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ । ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਉਦੋਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਜਾਂ ਅਰਜਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਸਭ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਛਾ ਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤੇ ਅਰਜਨ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨਿਭ ਜਾਵੇ । ਸਖਾ ਭਗਤੀ ਬਾਅਦ ਜੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸਖੀ ਤੇ ਹੈ । ਇਸੇ ਸਖੀ ਭਗਤੀ ਨੇ ਰਾਧਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਇਕ ਮਿਸ਼ਾਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਸਖੀ ਭਗਤੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੇਵ ਦਾਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਣੀ । ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਆਤਮਿਕ ਉਚਾਈਆਂ ਨਾ ਛੋਹ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੋਹੜੀ ਸਖੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ । ਤੀਸਰਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸਿੱਖ ਚੇਲਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਭਗਤੀ ਦੀ ਐਸੀ ਨੀਵਨ ਵੱਲ ਗਈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਸੁਕ ਗਈ । ਇਥੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗਲਤੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤੇ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਚੁੱਡਾਊ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਪਾਏ ਸਮਝਾਇਆ (ਮੈਂ ਬਧੀ ਸਚ ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਹੈ । ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਹਿਦਾ ਭਾਲਕੇ) ਅੰਗ ੭੩।ਮ:੫ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਨ ਚੁੱਡਾਊ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਨਾ ਲੱਗ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਖਾ ਤੇ ਸਖੀ ਦੀਆਂ ਨਿਵਾਣਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ (ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਮਹਿ ਪੁਰਖ ਏਕੁ ਹੈ ਹੋਰ ਸਗਲੀ ਨਾਰਿ ਸਬਾਈ) ਅੰਗ ੫੯੧ ਮ:੩॥ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਉਚਾਈ ਧਰਮ ਪਦ ਪਾਵਣ ਲਈ ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਇਸ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਾਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੰਮੇਰੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕੋਈ ਸਹਿਲਾ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਦ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬੱਤੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ (ਬਤੀ ਲਖਣ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ) ਉਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਸੱਚ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ੩੨ ਲਖਣਾ ਸੁਪਨ ਤੇ ਅਧੂਰੀਆਂ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਖ-ਮਾਨਿਆਂ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਭੁਟਿਆ ਹੈ । ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜਿਸਮ ਜਾਂ ਆਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ । ਸਿਰਫ ਗੁਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਚੋਟ ਮਾਰੀ ਹੈ - ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਕਦੇ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਮੋਖ ਨੂੰ ਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਕਦੇ ਪਿਤਾ, ਕਦੇ ਪਤੀ ਤੇ ਪਿਛੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕੀ ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਜਾ ਕੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਨਿਤਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਨੂੰ ਵੀ ਮੱਤ ਦੇਣ ਜੋਗੀ ਹੈ । ਜਿਸਰ ਨੇ ਫਿਲਾਸਫੀਜ਼ ਐਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਪੰ: ੨੨੨/੨੨੩ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - ਦਿਰੰਬਰ ਜੈਨੀ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਕੇਵਲ (ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ) ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜਕੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ । ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਣ ਜੋਗ ਹੋਵੇਗੀ - ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਅਰਸਤੂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਸ਼ੈ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਗਿਣੇ ਵਰਗੇ

੧ਗਗਨ ਰਚੇ ਦਸ ਤੀਨਿ ਸੁਧਾਰਾ ॥੭੬॥ ੨ਮਹਾਂਦੇਵ ਆਸਨ ਤੋਂ ਟਰਾ ॥
 ੩ਬ੍ਰਹਮਾ ਤ੍ਰਿਸਤ ਬੂਟ ਮਹਿ ਦੁਰਾ ॥ ੪ਨਿਰਖਿ ਬਿਸਨ ਰਨ ਅਧਿਕ ਡਰਾਨਾ ॥
 ੫ਦੁਰਾ ਸਮੁੰਦ ਕੋ ਬੀਚ ਲਜਾਨਾ ॥੮੦॥ ੬ਕੜਾ ਕੜੀ ਮਾਚਾ ਘਮਸਾਨਾ ॥
 ੭ਨਿਰਖਤ ਦੇਵ ਦੈਤਜਾ ਨਾਨਾ ॥ ੮ਮਹਾਂ ਘੋਰ ਆਹਵ ਤਹੋ ਪਰਾ ॥ ੯ਕਾਂਪੀ
 ਭੂਮਿ ਗਗਨ ਥਰਹਰਾ ॥੮੧॥ ੧੦ਨਿਰਖਿ ਜੁੱਧ ਕਾਂਪਾ ਕਮਲੇਸਾ ॥ ੧੧ਤਾਂ
 ਤੋ ਧਰਾ ਨਾਰਿ ਕਾ ਭੇਸਾ ॥ ੧੨ਪਾਰਬਤੀਸ ਲਖਿ ਡਰਾ ਲਰਾਈ ॥ ੧੩ਬਸਾ
 ਬਨ ਬਿਖੈਂ ਅਤਿਥ ਕਹਾਈ ॥੮੨॥ ੧੪ਕਾਰਤਕੈਯਾ ਹੁੰ ਰਹਾ ਬਿਹੰਡਲ ॥
 ੧੫ਬ੍ਰਹਮ ਛਾਡਿ ਗਿਹੁ ਗਯੋ ਕਮੰਡਲ ॥ ੧੬ਪੱਥ ਪਿਸਾਨਾ ਪਗਨ ਭੇ ਤਬਹੀ ॥
 ੧੭ਪਜਾਇ ਬਸੇ ਉੱਤਰ ਦਿਸਿ ਸਬ ਹੀ ॥੮੩॥ ੧੮ਡਗੀ ਧਰਨਿ ਅੰਬਰਿ
 ਘਹਰਾਨਾ ॥ ੧੯ਬਾਜ ਖੁਰਨ ਭੇ ਪੱਥ ਪਿਸਾਨਾ ॥ ੨੦ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਭਯੋ ਬਾਨਨ
 ਤਨ ॥ ੨੧ਹਾਥ ਬਿਲੋਕਯੋ ਜਾਤ ਨ ਆਪਨ ॥੮੪॥ ੨੨ਬਿਛੂਆ ਬਾਨ ਬਜ੍
 ਰਨ ਬਰਖਤ ॥ ੨੩ਰਿਸਿ ਰਿਸਿ ਸੁਭਟ ਧਨੁਖ ਕਹੋ ਕਰਖਤ ॥ ੨੪ਤਕਿ ਤਕਿ
 ਬਾਨ ਪ੍ਰਕੋਪ ਚਲਾਵੈ ॥ ੨੫ਭੇਦਿ ਤਾਨ ਤਨ ਪਰੈਂ ਪਰਾਵੈ ॥੮੫॥ ੨੬ਜਬ
 ਹੀ ਭਏ ਅਮਿਤ ਰਣ ਜੋਧਾ ॥ ੨੭ਬਾਢਯੋ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੨੮ਮਹਾਂ
 ਕੋਪ ਕਰਿ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੯ਅਧਿਕ ਸੱਤ੍ਰ ਛਿਨ ਮਾਂਝ ਸੰਘਾਰੇ ॥੮੬॥
 ੩੦ਰਕਤ ਸੰਬੂਹ ਧਰਨਿ ਤਬ ਪਰਾ ॥ ੩੧ਤਾ ਤੇ ਬਹੁ ਦਾਨੁਨ ਬਪੁ ਧਰਾ ॥
 ੩੨ਏਕ ਏਕ ਸਰ ਸਬਹਿ ਚਲਾਏ ॥ ੩੩ਤਿਨ ਤੋਂ ਅਸੁਰ ਅਨਿਕ ਹੁੰ ਧਾਏ ॥੮੭॥
 ੩੪ਆਏ ਜਿਤਕ; ਤਿਤਕ ਤਹੋ ਮਾਰੇ ॥ ੩੫ਬਹੇ ਧਰਨਿ ਪਰ ਰਕਤ ਪਨਾਰੇ ॥
 ੩੬ਤਿਨ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰਨ ਬਪੁ ਧਰਾ ॥ ੩੭ਹਮ ਤੇ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰ ਨ
 ਕਰਾ ॥੮੮॥ ੩੮ਡਗਮਗ ਲੋਕ ਚਤੁਰ ਦਸ ਭਏ ॥ ੩੯ਅਸੁਰਨ ਸਾਥ ਸਕਲ
 ਭਰਿ ਗਏ ॥ ੪੦ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਸਭੈ ਡਰ ਪਾਨੇ ॥ ੪੧ਮਹਾਕਾਲ ਕੀ ਸਰਨਿ
 ਸਿਧਾਨੇ ॥੮੯॥ ੪੨ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਭੈ ਪ੍ਰਕਾਰਤ ਭਏ ॥ ੪੩ਜਨੁ ਕਰਲੂਟਿ
 ਬਨਿਕ ਸੇ ਲਏ ॥ ੪੪ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਹਮ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੪੫ਸਭ ਭੈ ਤੇ
 ਹਮ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥੯੦॥ ੪੬ਤੁਮ ਹੋ ਸਕਲ ਲੋਕ ਸਿਰਤਾਜਾ ॥ ੪੭ਗਰਬਨ
 ਗੰਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ੪੮ਆਦਿ ਅਕਾਲ ਅਜੋਨਿ; ਬਿਨਾ ਭੈ ॥ ੪੯ਨਿਰ
 ਬਿਕਾਰ ਨਿਰਲੰਬ ਜਗਤ ਮੈ ॥੯੧॥ ੫੦ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
 ੫੧ਪਰਮ ਜੋਗ ਕੇ ਤੱਤੁ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ੫੨ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਵ ਨਿਤਮ ਸੁਖੰਭਵ ॥
 ੫੩ਤਾਤ ਮਾਤ ਜਹੋ ਜਾਤ ਨ ਬੰਧਵ ॥੯੨॥ ੫੪ਸੱਤ੍ਰ ਬਿਹੰਡ ਸੁਰਿਦਿ
 ਸੁਖਦਾਇਕ ॥ ੫੫ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਦਾਨਵ ਕੇ ਘਾਇਕ ॥ ੫੬ਸਤਿ ਸੰਧਿ ਸਤਿਤਾ
 ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੫੭ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਨਿਰਾਸਾ ॥੯੩॥

i. ਕਾਰਤਕ - ਕਾਰਤਕ ਵੀਰਯ (ਕਾਰਤਕਯੋ) (ਸਹਸਰ ਬਾਹੂ) ਇਹ ਹੋਰਯ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਸਰਾਮ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਮਦਿਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੂਰਾ ਗਊ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਰਾਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਚੁੱਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ii. ਪਰ ਇਹ ਸਹਸਰ ਬਾਹੂ ਤਾਂ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਤਯੁੱਗ ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਰਤਕ - ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਹੋਵੇ - ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ - ਤ੍ਰੇ ਦਰਸੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਜਿਸਦਾ ਪਾਰ-ਵਾਰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਜਰਮਨ ਸੋਚਵਾਨ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਰੂਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੰਗਲ ਸੰਤਾਨ ਸੋਚਵਾਨ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਚੈਸਟਰਫੀਲਡ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਭੂ ਦਾ ਮਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਅੱਧੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਦੋ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਕ ਤੁਲ ਹੈ, ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਭੂਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਭਿਖਸੂ ਨਰ ਭਿਖਸੂ ਨਾਲੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅ. ਇਥੋਂ ਤਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਗੱਤੇ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਰ ਭਿਖਸੂ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਤਕ ਨਾ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਗੱਤੇ ਖਾਂਦੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਤੇ ਸੰਕਰ ਦੇਵ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਇਸਤਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਭੱਦੀ ਬੈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਰਿਸ਼ੀ ਤੱਕ ਦਾ ਦਿਲ ਮਚਲਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਅਬਾਦਤ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਪਾਦਰੀ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਭਲੇ ਲੋਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹਿ ਕਲੰਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਨਨੀ ਨੂੰ (ਕਲੰਕਣੀ) ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਮਾਪ ਤੁਹਾਡੀ ਮਲੀਟ ਸੋਚਣੀ ਕਰਕੇ।

੧. ਹੋਰ ੧੦ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ॥੭੯॥
੨. ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਤਾਂ ਆਸਣ ਛੱਡਕੇ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।
੩. ਬ੍ਰਹਮਾ ਡਰ ਕੇ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ।
੪. ਸ੍ਰੀ ਬਿਸਨ ਜੀ ਵੀ ਜੁੱਧ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ।
੫. ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ ॥੮੦॥
੬. ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੜਾ-ਕੜੀ ਘਮਸਾਣ ਮੱਚ ਗਿਆ।
੭. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦੇਵ ਦੇਵਤ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।
੮. ਮਹਾਂ ਘੋਰ (ਅਤਿ ਗੂੜ) ਜੁੱਧ ਉਥੇ ਲੱਗ ਗਿਆ।
੯. ਧਰਤੀ ਕੰਬੀ ਅਸਮਾਨ ਹਿਲਿਆ ॥੮੧॥
੧੦. ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਡਰਦੇ ਨੇ
੧੧. ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਆ।
੧੨. ਸ਼ਿਵਜੀ ਵੀ ਲੜਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰਿਆ।
੧੩. ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਿਆ ॥੮੨॥
੧੪. ਕਾਰਤਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਓ।
੧੫. ਬ੍ਰਹਮਾ ਛੇਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕਮੰਡਲ ਵੀ ਘਰੇ ਭੁਲ ਗਿਆ।
- ੧੬.
੧੭. ਉਹ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰ ਦਿਸਾ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸੇ ॥੮੩॥
੧੮. ਧਰਤੀ ਡੋਲੀ - ਅਸਮਾਨ ਗਰਜਿਆ।
੧੯. ਘੋੜੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਗਏ - ਇਤਨੀ
੨੦. ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ
੨੧. ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਵੀ ਪਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ ॥੮੪॥
੨੨. ਬਿਛੂਆਂ ਤੇ ਬਾਣ, ਬਜਰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬਰਸ ਰਹੇ ਸੀ।
੨੩. ਖੁਣਸ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਪਟਖ ਠੁੱਟ ਕਾਰਦੇ ਸਨ।
੨੪. ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਿੰਨਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸੀ।
੨੫. ਜਿਹੜੇ ਤਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਾਰ ਜਾ ਡਿਗਦੇ ਸੀ ॥੮੫॥
੨੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੋਧੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਵਧ ਗਏ।
੨੭. ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ।
੨੮. ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬਾਣ ਚਲਾਏ।
੨੯. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ॥੮੬॥
੩੦. ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਿਆ।
੩੧. ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਤਨ ਧਾਰ ਲਿਆ।
੩੨. ਇਕ-ਇਕ ਤੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ
੩੩. ਦੈਂਤ ਬਹੁਤ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੮੭॥
੩੪. ਜਿਤਨੇ ਆਏ ਉਤਨੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।
੩੫. ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪੁਨਾਲੇ ਵਹਿ ਚੁੱਕੇ।
੩੬. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਤਨ ਧਾਰ ਲਏ।
੩੭. ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ॥੮੮॥
੩੮. ਦੈਂਤਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਡਰਾਮਗ (ਦਹਿਲ ਗਏ) ਹਰ ਪਾਸੇ
੩੯. ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ।
੪੦. ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰ ਗਏ।
੪੧. ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ॥੮੯॥
੪੨. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ - ਜਿਵੇਂ
੪੩. ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਾਣੀਆਂ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੪੪. ਹੋ ਦਾਤਾ ਸਾਡੀ ਤਰਾਹ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ।
੪੫. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਵੋ ॥੯੦॥
੪੬. ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹੋ।
੪੭. ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।
੪੮. ਤਾਂ ਆਦਿ ਹੋ, ਅਕਾਲ ਹੋ, ਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜੇਨ ਹੋ ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਭੈ ਹੋ।
੪੯. ਬਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਬਿਨਾਸੀ (ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ)
੫੦. ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।
੫੧. ਪ੍ਰਮ ਜੋਗ ਦੇ ਤਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ।
੫੨. ਨਿਰ ਅਕਾਰ ਹੋ ਨਿਤ ਹੀ ਨਵੇਂ ਹੋ ਸਤੇ ਸਿਧ, ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ।
੫੩. ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਹੈ ਨਾ ਮਾਤਾ ਹੈ ਨਾ ਜਾਤ ਹੈ ਨਾ ਭਾਈ ॥੯੨॥
੫੪. ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਾਲਾ।
੫੫. ਚੰਡ ਮੁੰਡ ਦਾਨਵ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜਿਸਦੀ
੫੬. ਸਤਤਾ ਵਿਚ ਸਤੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ।
੫੭. ਬੀਤੇ ਤੇ ਬੀਤ ਰਹੇ, ਬੀਤਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨੇ ਸਮਿਆਂ ਕੇ ਤੇ ਨਿਰਆਸਰਾ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ॥੯੩॥

ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤ ਜੀ ਰਾਜਾਨ ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਉਚਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਘਰ ਵਿਚ ਪਦਵੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ (ਘਰ ਗੇਹਨ) ਕਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ (ਪਾਰ ਜਾਤ) ਘਰ ਅੰਗਨ ਮੇਰੇ - ਕਹਿ ਕੇ ਝੁਲਾਉਣਾ : ਬਲਵੰਡ ਜੀ ਦਾ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਨੂੰ ਨੇਕ ਜਨ ਆਖਣਾ ਏਸ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਨਾ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਕਰਤਵ ਤੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਗਿਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸੰਬੰਧਨ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਹਨ ਕੁਚੱਜੀ, ਗਰਬ ਗਹੇਲੜੀ, ਮੁਈਏ, ਹਰਣਾਪੀਏ, ਤੇ ਦੁਹਾਗਣ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਇਕ ਥਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਰ ਕੁਨਾਰ ਬਣੇ ਇਸਤਰੀ ਹੋ ਕੇ ਅਨ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਪਦਵੀ ਮਿਥਣ ਵੇਲੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਚੇਤਾ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸਰੋਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ (ਭੀੜ ਜੀਮੀਐ ਭੀੜ ਨਿਮੀਐ ਭੀੜ ਮੰਗਣ ਵੀਆਹੁ) ਅੰਗ ੪੭੩॥ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਜਦ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਣ ਇਸਤਰੀ ਵਾਲੇ ਕੁਚੱਜੀ, ਕੁਨਾਰ ਜਾਂ ਦੁਹਾਗਣੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਗੋਂ (ਰੰਨ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤਰੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੱਜ ਹੈ, ਆਚਾਰ ਹੈ, ਸੱਚ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਗੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਹੈ, ਪਕੜ ਨਹੀਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਪਦਾਰਥ ਵਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲ ਝਾਕਣ ਲਗ ਪਏ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਬੋਧਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਸਯਾਦ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਨਿਰਾ ਸਯਾਦ (ਬੁੱਛੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਸਮਾਜ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਖੇਤੂ ਖੇਤੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੀਲ, ਸੁਚ, ਸੰਜਮ ਤੇ ਸੱਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਪ੍ਰਿਅ ਆਗਿਆ ਮਾਨੇ ॥ ਤਿਸੁ ਨਾਰੀ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਜਮਾਨੇ ॥੩॥ ਅੰਗ ੧੮੫॥੪:੫॥

ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਝਾਕਣ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ : ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ ॥ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ ॥ ਸਰਮੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਪਤਿ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ ॥ਅੰਗ ੧੨੪॥੪:੧॥

ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਪਤਨੀ, ਧੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤਦ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਟੇਟਸ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਭਾਗੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗੀ - ਸਗੋਂ ਆਪ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਪ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਰਫਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਵਿਚ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦੇਂਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੋੜੀ ਰਲੇ; ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੇਟੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਅਸੀਸ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਹ ਦਿਉ ਕਿ (ਸੀਲ ਕਾਨ ਕੰਨਿਆਂ ਇਕ ਹੋਵੇ ॥ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਗੋਵੇ ॥) ਇਥੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਧੀ (ਪੁੱਤਰੀ) ਦਾ ਰੋਲ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ? ਜਿਥੇ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਨਾ ਕਲਚਰ ਹੈ ਨਾ ਸੁਭਾਵਤਾ, ਸੁਹਜ ਸਵਾਦ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ - (ਬਾਬੁਲਕੇ ਘਰਿ ਬੇਟੜੀ ਬਾਲੀ ਬਾਲੇ ਨੇਹਿ ॥ ਅੰਗ ੬੩੫॥੪:੧॥) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ (ਮਿੱਤ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ) ਕਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿਖਿਆ ਦਾਤੀ ਕੇਵਲ ਮਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਬਾਪ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਗ ਪਿਆ ਟੋਕਣ ਰੋਕਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਜਦ ਮਾਂ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਨਹੀਂ ਘੜੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੰਤੋਖ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, (ਮਾਤਾ ਧਰਮ ਮਹਤ ਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਦੇਂਦੀ ਬਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਆ ਸੀਲ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਬਾਤ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ? ਮਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭਾਵ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਸ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ॥

੧ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਅਰੂਪ ਅਭੇਸਾ ॥ ੨ਘਟ ਘਟ ਭੀਤਰ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਵੇਸਾ ॥ ੩ਅੰਤਰ
 ਬਸਤ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਈ ॥ ੪ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਸਨਾਤਨ ਕਹਈ ॥੬੪॥ ੫ਆਦਿ
 ਜੁਗਾਦਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਏਕੈ ॥ ੬ਧਰਿ ਧਰਿ ਮੂਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਅਨੇਕੈ ॥ ੭ਸਭ ਜਗ
 ਕਹੈ ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਰਮਾਯਾ ॥ ੮ਆਪੈ ਏਕ ਅਨੇਕ ਦਿਖਾਯਾ ॥੬੫॥ ੯ਘਟ ਘਟ
 ਮਹਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਬਖਾਪਕ ॥ ੧੦ਸਕਲ ਜੀਵ ਜੰਤਨ ਕੇ ਬਾਪਕ ॥ ੧੧ਜਾ ਤੇ
 ਜੋਤਿ ਕਰਤ ਆਕਰਖਨ ॥ ੧੨ਤਾਕਹੈ ਕਹਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਗ ਕੇ ਜਨ ॥੬੬॥
 ੧੩ਤੁਮ ਜਗ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ੧੪ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੀ ਮਿਤਿ ਜਾਨਨ ਹਾਰਾ ॥
 ੧੫ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਮ ॥ ੧੬ਸਭਹੀ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਤੁਹਿ ਮਾਲਮੁ ॥੬੭॥
 ੧੭ਤੁਮਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੮ਮਹਾਰੁਦ੍ਰ ਤੁਮ ਹੀ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ੧੯ਤੁਮਹੀ
 ਰਿਖਿ ਕੱਸਪਹਿ ਬਨਾਵਾ ॥ ੨੦ਦਿਤਜ ਅਦਿਤ ਜਨ ਬੈਰ ਬਢਾਵਾ ॥੬੮॥ ੨੧ਜਗ
 ਕਾਰਨ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਸੁਾਮੀ ॥ ੨੨ਕਮਲ ਨੈਨ ਅੰਤਰ ਕੇ ਜਾਮੀ ॥ ੨੩ਦਮਾਸਿੰਧੁ
 ਦੀਨਨ ਕੇ ਦਮਾਲਾ ॥ ੨੪ਹੂਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੬੯॥ ੨੫ਚਰਨ ਪਰੇ
 ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ॥ ੨੬ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਰਾਖਹੁ ਹਮ ਪੁਰਧਰਾ ॥ ੨੭ਕਹੈ ਕਹੈ
 ਹਸਾ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਾਲਾ ॥ ੨੮ਭਗਤ ਜਾਨ ਕਰ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੧੦੦॥ ੨੯ਰੱਛ
 ਰੱਛ ਕਰਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ੩੦ਸਭ ਦੇਵਨ ਨਿਜੁ ਭਗਤਨ ਕਹੈ ਲਿਖੋ ਉਬਾਰਾ ॥
 ੩੧ਦੁਸਟਨ ਕੇ ਸੰਗ ਕਰਯੋ ਅਖਾਰਾ ॥੧੦੧॥ ੩੨ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕਾਲ ਸ੍ਰੀ
 ਤਬਹੀ ॥ ੩੩ਰਬ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਸਸਤ੍ਰੁ ਲੈ ਸਭਹੀ ॥ ੩੪ਸਕਲ ਸੱਤ੍ਰਅਨ ਕੇ ਛੈ ਕਾਰਨ ॥
 ੩੫ਸਭ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਾਰਨ ॥੧੦੨॥ ੩੬ਪ੍ਰਾਨ ਔਰੈ ਪਾਨਿਪਧਨੁ ਰਾਜਾ ॥
 ੩੭ਰਾਖਨ ਚੜ੍ਹਾ ਸੇਵਕਨ ਕਾਜਾ ॥ ੩੮ਜਾ ਕੀ ਧੁਜਾ ਬਿਖੈ ਰਾਜਿਤ ਅਸਿੰ ॥
 ੩੯ਨਿਰਖਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਜਿਹ ਹੋਤ ਬਿਮਨ ਬਸਿ ॥੧੦੩॥ ੪੦ਅਸਿੰਧੁਜ ਅਧਿਕ ਕੋਪ ਕਰਿ
 ਧਾਯੋ ॥ ੪੧ਬੈਰਿ ਬਿੰਦ ਦਲ ਪ੍ਰਗਟ ਖਪਾਯੋ ॥ ੪੨ਸਾਧਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਕਰਿ ਲੀਨੀ ॥
 ੪੩ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੈਨ ਤਿਲ ਤਿਲ ਖੈ ਕੀਨੀ ॥੧੦੪॥ ੪੪ਤਿਲ ਤਿਲ ਏਕ ਏਕ ਕਰਿ
 ਡਾਰਾ ॥ ੪੫ਗਜੀ ਰਬੀ ਬਾਜਿਯਨ ਬਿਦਾਰਾ ॥ ੪੬ਤਿਹੋ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਉਠਿ
 ਧਏ ॥ ੪੭ਘੋਰਤ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਹੈ ਭਏ ॥੧੦੫॥ ੪੮ਮਚਤ ਭਯੋ ਜਬਹੀ ਰਨ ਦਾਰੁਨ ॥
 ੪੯ਕਟਿ ਕਟਿ ਗਏ ਬਾਜ ਅਰੁ ਬਾਰੁਨ ॥ ੫੦ਜੰਬਕ ਗੀਧ ਮਾਸੁ ਲੈ ਗਏ ॥ ੫੧ਰਨ
 ਤਜਿ ਸੁਭਟ ਨ ਭਾਜਤ ਭਏ ॥੧੦੬॥ ੫੨ਸਸਤ੍ਰੁ ਸਾਜ ਕੋਪਾ ਤਬ ਕਾਲਾ ॥
 ੫੩ਧਾਰਤ ਭਯੋ ਭੇਸ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ੫੪ਬਾਨ ਅਨੇਕ ਕੋਪ ਕਰਿ ਛੋਰੇ ॥

i. ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮਾਨਚਿਕ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਦੁਆਰ ਪਾਲ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਤੇ ਤਪੱਸਵੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਪਾਈ ਹੈ।

ii. ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਦਿੱਤੀ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਸਨ - ਦਿੱਤੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇਵ ਹੋ ਗਏ ਅਦਿੱਤੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਬਾਦੀ ਵਧ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਵਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਏ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ।

iii. ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕਾਲੇ ਮੁਖ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਨੇ ਵਾਸਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਤਿ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਹਿਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਾਕਤ ਮਤ ਦੇ ਕਵੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਸਾਡੀ ਇਸ ਬੇਖਲੀ ਭੁਧਿ ਤੇ ਜੋ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕਹਿਣੇ ਜਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ।

iv. ਭਗਉਤੀ ਅਸਖੰਡੇ ਖੜਖੜ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੇ ਹੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਮੂਹਕ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਖਿੱਚ ਕੇ ੭ ਵਾਰੀ ਕੱਢੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਂਗ ਸਰੂਰ ਪੂਰਤ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਬਣੀ ਦੇ ਅਮਲੀਆਂ ਲਈ ਹਰੇ ਲਾਲ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਤੋੜ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸਰੂਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ (ਭਗਉਤੀ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਝੰਡੇ ਤੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਅਸੀਸ ॥ ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸੁ ॥ਅੰਗ੮੬੬॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਰਹੁੰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਰਹੁੰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਤਨੀ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭੈਣ ਨੂੰ ਭਰਾ ਲਈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਪੰਗਤੀ (ਸ਼ਬਦ) ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿ ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਵੀਰ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਉਡ ਜਾਵਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਹੀ ਵੀਰਾ ਵੀਰਾ ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿਤਨੀ ਸਟ ਲਗਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ ॥ ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ ॥ਅੰਗ੯੩੫॥੧॥ ਪਤਨੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸਿੱਖ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਕਾਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਭੂਛ---ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਛੱਡਕੇ ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਵਲ ਝਾਕਦਾ ਹੈ। ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਹੀ ਇਤਨੇ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਟੇ, ਏਡੇ ਦੇ ਮਾਰੂ ਰੋਗ ਵਜੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ।। ਕਿਆ ਗਲਾਇਓ ਤੁਛ

੧. ਖੇਅੰਤ ਤੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਕਿਸੇ ਭੇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ।
੨. ਜਿਸਨੇ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
੩. ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਰੰਤਰ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ - ਇਹ
੪. ਗਲ, ਸਨਕ, ਸਨੰਦਨ, ਸਨਾਤਨ, ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੬੪॥
੫. ਤੂੰ ਜੁਗਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜੁਗ ਦੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।
੬. ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ-ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
੭. ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
੮. ਆਪ ਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ॥੬੫॥
੯. ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਪੁਰਖ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।
੧੦. ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।
੧੧. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
੧੨. ਉਸਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਰਤਕ (ਮੁਰਦਾ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੬੬॥
੧੩. ਤੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈਂ।
੧੪. ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਨਣਹਾਰਾ ਹੈ।
੧੫. ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਆਲਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ।
੧੬. ਸਭ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਨਣਹਾਰਾ ਹੈਂ ॥੬੭॥
੧੭. ਤੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਬਣਾਏ ਹਨ।
੧੮. ਤੈਂ ਹੀ ਸਿਵਜੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।
੧੯. ਤੈਂ ਹੀ ਕਸਪ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ।
੨੦. ਤੈਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਦਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਵੈਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੬੮॥
੨੧. ਐ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਦੇ ਖਜਾਨੇ - ਮਾਲਿਕ
੨੨. ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਜਿਹੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ
੨੩. ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀਨਾਂ ਤੇ ਦਇਆਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ
੨੪. ਐ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਵੇ ॥੬੯॥
੨੫. ਦੇਵਤੇ ਇਸਤਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਫਹਿ ਪਏ
੨੬. ਹੇ ਧਰ ਦੇ ਦਾਰਨੀ ਅਸੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਸਰਣ ਆਏ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ।
੨੭. ਟਾਹ-ਟਾਹ ਹਿੜ-ਹੜਾਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੱਸਿਆ ਇਹ

- ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣਕੇ।
੨੮. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਜਾਣਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ॥੭੦॥
੨੯. ਤੁਹਾਡੀ ਰੱਛਾ ਕਰਾਂਗਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤਾ।
੩੦. ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ।
੩੧. ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ।
੩੨. ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ॥੭੧॥
੩੩. ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ।
੩੪. ਰੱਬ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ।
੩੫. ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ।
੩੬. ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ॥੭੨॥
੩੭. ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹਨ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਧੰਨ ਰੱਖਣ
੩੮. ਲਈ ਚੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਾਜ ਲਈ
੩੯. ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿਚ ਬਰਾਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਖੰਡਾ (ਭਗੌਤੀ)
੪੦. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਾਤ ਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੭੩॥
੪੧. ਧੁਜਾ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਲਿਆ
੪੨. ਬੋਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਉਹਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ।
੪੩. ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਲਈ।
੪੪. ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਸੈਨਾ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ॥੭੪॥
੪੫. ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਿਤਨੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ।
੪੬. ਪੈਦਲ ਸੂਰਮੇ ਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।
੪੭. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਦੈਂਤ ਉਠ ਤੁਰੇ।
੪੮. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ॥੭੫॥
੪੯. ਜਦੋਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਫੇਰ ਮੱਚ ਗਿਆ।
੫੦. ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ।
੫੧. ਇੱਲਾਂ-ਗਿੱਦੜ ਆਦਿ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ
੫੨. ਕਈ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਜੋਧੇ ਜੰਗੀ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ - ਉਸ ਵੇਕਾਲ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ॥੭੬॥
੫੩. ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬੜਾ ਭਿਆਨ (ਡਰਾਉਣਾ) ਭੇਸ ਉਸਨੇ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
੫੪. ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਣ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਛੱਡੇ।

ਪਰ ਵੇਲ ਨ ਜੋਹੇ ਕੰਤ ਤੂੰ ॥ ਨਾਨਕ ਭੁਲਾਂ ਸੋਈ ਵਾੜਿ ਖਿੜਿਆ ਹਭ ਸੰਸਾਰਿ ਜਿਉ ॥ਅੰਗ੧੦੯੫॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਕਿ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ, ਗਿਣਤੀਆਂ ਕੰਪੜੇ ਲੱਤੇ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਨਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਗਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਾਰੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਨਾਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਨੀਵੀਂ ਨਹੀਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਣ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦਿਲ ਚ ਸ਼ੱਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। --ਬੀਬੀ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਨਿਸ਼ੱਕ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਵੀ ਇਕ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਮਰਨਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ - ਇਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਲੇਖ ਦਰਜ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕੁਝਾਇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਲੇਖਾ ਖਸ ਕਰ ਪਾਖਾਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲਦਾ ਹੈ।

ਉ-ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ (ਕ੍ਰਿਪਤਾ) ਵੱਲ ਹੀ ਤੱਕੇ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਹੇ ਪੈਗੰਬਰ ਉਸਨੇ ਗੱਦ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਉਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਗਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਪੈਗੰਬਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ ਸੁਣੀਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਜਨਨੀ ਪਰ ਕਾਰਾਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਕ ਕੇ ਗੱਦ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਖ ਨਾ ਮਾਣ ਸਕੀ - ਪਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀ ਬੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅ- ਹਜ਼ਰਤ ਈਸ਼ਾ (ਮਰਯਮ) ਦੀ ਕੁਆਰੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਆਏ ਜੋ ਤਾਹਨੇ ਮਿਹਣੇ (ਮਰਯਨ) ਨੂੰ ਸਹਾਰਨੇ ਪਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।
 ਏ- ਭੁੱਧ ਦੀ ਮਾਂ ਜਨਮ ਦੇਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ - ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਪਲੇ। ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਕਾ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ, ਜੋ ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਰਗਾ ਬਾਲਕ ਵੀ ਜਨਮੇ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗੋਣੇ ਬੜੇ ਆਸਾਨ ਹਨ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬਚਾਏ ਹੋਣਗੇ? ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ -ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮਾਂ ਜਗਤ ਸੁਪਨੇ ਨਿਆਈਂ ਹੈ - ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ (ਰਖਣੀ) ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਪਿਆਸ ਖੁਭ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮਾਂ ਜਗਤ ਸੁਪਨੇ ਨਿਆਈਂ ਹੈ - ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ (ਰਖਣੀ) ਭਾਉ ਭਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਕਿਹਾ : ਮਾਂ ਜਦ ਗਹਿਣਾ ਪਰੀਏਣ ਜਾਉ ਤਾਂ ਸੁਨਿਆਰਾ ਸੋਨੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਘਾੜਤ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੇਚਣ ਜਾਉ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਮੁੱਲ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰਾਸਾਂ ਬੜਾ ਸਵੱਭ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ - ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਐਉਂ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਖੇ ਸਹਿਜੇ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਸਮਾ ਗਏ।
 ਸ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਤ ਮਾਤ ਮਰ ਅਲਖ ਅਰਧਾ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ ॥ ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸਵਾ ॥ ਤਾਂਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਗੱਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ

੧ਸੱਤੁ ਅਨੇਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਫੋਰੇ ॥੧੦੭॥ ੨ਹਕਾ ਹਕੀ ਮਾਚਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥
 ੩ਪਠੈ ਦਏ ਬਹੁ ਅਰਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਧਾਮਾ ॥ ੪ਬਾਜ ਖੁਰਨ ਭੂ ਆਕੁਲ ਭਈ ॥
 ੫ਖਟ ਪਟ ਭੂਮਿ ਗਗਨ ਉਡਿ ਗਈ ॥੧੦੮॥ ੬ਏਕੈ ਰਹਿ ਗਯੋ ਜਬੈ
 ਪਖਾਲਾ ॥ ੭ਐਸਾ ਮਚਾ ਜੁੱਧ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ੮ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੈ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੇਤਾ ॥
 ੯ਡਾਰਾ ਭੂਮਿ ਪੌਛਿ ਕਰਿ ਤੇਤਾ ॥੧੦੯॥ ੧੦ਭੱਟਾ ਚਾਰਜ ਰੂਪ ਤਬ
 ਧਰਾ ॥ ੧੧ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੇਤ ਧਰਨਿ ਜੋ ਪਰਾ ॥ ੧੨ਢਾਢਿਸੈਨ ਢਾਢੀ ਬਪੁ
 ਲਯੋ ॥ ੧੩ਕਰਖਾ ਬਾਰ ਉਚਾਰਤ ਭਯੋ ॥੧੧੦॥ ੧੪ਜਿਹ ਅਰਿਕਾਲ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ੧੫ਇਕ ਤੇ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਕੈ ਡਾਰੈ ॥ ੧੬ਦੂੈ ਮਨੁਖਨ
 ਪਰ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੧੭ਦੂੈ ਤੇ ਹੋਤ ਛਿਨਿਕ ਮੋਂ ਚਾਰਾ ॥੧੧੧॥
 ੧੮ਬਹੁਰਿ ਕਾਲ ਕੀਨਾ ਘਮਸਾਨਾ ॥ ੧੯ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਦੈਤ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥
 ੨੦ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੇਤ ਧਰਨਿ ਪਰ ਪਰਿਯੋ ॥ ੨੧ਭੂਮ ਸੈਨ ਤਾ ਤੇ ਬਪੁ
 ਧਰਿਯੋ ॥੧੧੨॥ ੨੨ਕਾਢਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਸੋ ਹੁੰਕਾਰਾ ॥ ੨੩ਤਿਨ ਤੇ ਅਮਿਤ
 ਗਨਨ ਤਨ ਧਾਰਾ ॥ ੨੪ਢੋਲ ਪਟਹ ਇਕ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ ॥ ੨੫ਜੰਗ ਮੁਚੰਗ
 ਉਪੰਗ ਸੁਨਾਵੈ ॥੧੧੩॥ ੨੬ਗੋ ਮੁਖ ਝਾਂਝਰ ਤੂਰ ਅਪਾਰਾ ॥ ੨੭ਢੋਲ
 ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗ ਨਗਾਰਾ ॥ ੨੮ਬਾਜਤ ਭੇਰ ਭਭਾਕਹਿ ਭੀਖਨ ॥ ੨੯ਕਸਿ
 ਧਨੁ ਤਜਤ ਸੁਭਟ ਸਰ ਤੀਛਨ ॥੧੧੪॥ ੩੦ਭਰਿ ਗੋ ਕੁੰਡ ਤਹਾਂ ਸੋਨਤ
 ਤਨ ॥ ੩੧ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਸੁਰ ਤਵਨ ਤੇ ਅਨਗਨ ॥ ੩੨ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮਿਲਿ
 ਕਰਤ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ੩੩ਤਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਤ ਅਸੁਰ ਹਜਾਰਾ ॥੧੧੫॥
 ੩੪ਤਿਨਹਿ ਕਾਲ ਜਬ ਧਰਨਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ੩੫ਸੋਨ ਪੁਲਿਤ ਦੂੈ ਭੂਮਿ
 ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੩੬ਤਾ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਉਠਿ ਭਜਹੀ ॥ ੩੭ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
 ਸੈਹਥੀ ਸਜਹੀ ॥੧੧੬॥ ੩੮ਅਮਿਤ ਕੋਪ ਕਰਿ ਸਮੁਹਿ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩੯ਸਬੈ
 ਕਾਲ ਛਿਨ ਇਕ ਮੋਂ ਮਾਰੇ ॥ ੪੦ਤਿਨ ਤੇ ਸੋਨਤ ਪਰਾ ਸਬੂਹਾ ॥ ੪੧ਸਾਜਤ
 ਭਏ ਅਸੁਰ ਤਬ ਬਿਮੂਹਾ ॥੧੧੭॥ ੪੨ਦਾਰੁਨ ਮਚਾ ਜੁੱਧ ਤਬ ਝਟ ਪਟ ॥
 ੪੩ਉਡਿਗੇ ਬਾਜ ਖੁਰਨ ਭੂ ਖਟ ਪਟ ॥ ੪੪ਦੂੈ ਗੋ ਤੇਰਹ ਗਗਨ ਅਪਾਰਾ ॥
 ੪੫ਏਕੈ ਰਹਿਗਯੋ ਤਹਾਂ ਪਤਾਰਾ ॥੧੧੮॥ ੪੬ਭੱਟਾਚਾਰਜ ਇਤੈ ਜਸੁ
 ਗਾਵੈ ॥ ੪੭ਢਾਢਿਸੈਨ ਕਰਖਾਹੁ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੪੮ਤਿਮਿ ਤਿਮਿ ਕਾਲਹਿ ਬਢੈ
 ਗੁਮਾਨਾ ॥ ੪੯ਚਹਿ ਚਹਿ ਹਨੇ ਦੁਬਹਿਯਾ ਨਾਨਾ ॥੧੧੯॥ ੫੦ਤਿਨ ਤੇ
 ਮੇਦ ਮਾਸ ਜੋ ਪਰਹੀ ॥ ੫੧ਰਥੀ ਗਜੀ ਬਾਜੀ ਤਨ ਧਰਹੀ ॥ ੫੨ਕੇਤਿਕ
 ਭਏ ਅਸੁਰ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ੫੩ਤਿਨ ਕੇ ਬਰਨਨ ਕਰੋ ਸੁਧਾਰਾ ॥੧੨੦॥
 ੫੪ਏਕੈ ਚਰਨ, ਆਖਿ ਏਕੈ ਜਿਨਿ ॥ ੫੫ਭੂਜਾ ਸਹਸ੍ਰ ਸਹਸ੍ਰ ਦੂੈ ਕੇ ਤਿਨ ॥
 ੫੬ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਸੈ ਭੁਜ ਕੇ ਘਨੇ ॥ ੫੭ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਹਾਥਨ ਮੈ ਬਨੇ ॥੧੨੧॥

i. ਭੱਟਾਚਾਰਜ (ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ-ਪੌਛਤ) ਜਿਸ ਨੇ ਢਾਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਰੰਭ ਕਰਕੇ ਜੰਗੀ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਹੜ ਲਿਆਂਦਾ ।

ii. ਭੂਮ ਸੈਨ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧਾ ਜਿਸ ਨੇ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਵਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਭੱਟਾ ਚਾਰਜ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਜੰਗੀ ਸੇਵਾ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਭੂਮ ਸੈਨ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

iii. ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ - ਜੋ ਵਰਨਣ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਨਿਰੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ) ਜੀ ਪਾਸ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜਰੇ ।

ਹ— ਜੋ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਰੋਲ ਸਾਡੇ ਘਰ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੈਣ ਜਰੂਰ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁਝ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਢੀ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮਤਿ ਨੂੰ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ । ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੀ । ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਰੋਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਵੀਰ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਮਿਹਨੇ ਤਾਹਨੇ ਵੀ ਸਹਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਗੁਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ।

੧. ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨੇ ॥੧੦੭॥
੨. ਆਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁੱਧ ਮੱਚ ਗਿਆ ।
੩. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਰ
੪. ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ (ਪੈਰਾਂ) ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਪੀਠ ਗਈ ।
੫. ਖੁਰਾਂ ਦੇ ਖੜਕਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਛੇ ਹਿੱਸੇ ਉੱਡ ਗਈ ॥੧੦੮॥
੬. ਜਦੋਂ ਇਕੋ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੭. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
੮. ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆ ਗਿਆ ।
੯. ਉਹ ਪਸੀਨਾ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟਿਆ ॥੧੦੯॥
੧੦. ਉਸ ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਭੱਟਾ ਚਾਰਜ ਨੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ।
੧੧. ਜਿਹੜਾ ਪਸੀਨਾ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗਾ ਉਸ ਤੋਂ
੧੨. ਢਾਢ ਸੈਨ ਢਾਢੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਭੱਟਾ ਚਾਰ
੧੩. ਜੋ ਜੰਗੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣ ਲੱਗਾ ॥੧੧੦॥
੧੪. ਜਿਹੜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨੇ ਮਾਰੇ
੧੫. ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਪੁਰਖ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੬. ਜਦੋਂ ਦੋ ਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਿਆ
੧੭. ਇਕ ਛਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੧੧੧॥
੧੮. ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ।
੧੯. ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ।
੨੦. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਸੀਨਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਿਆ ।
੨੧. ਉਸ ਤੋਂ ਭੂਮ ਸੈਨ ਨੇ ਤਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੧੨॥
੨੨. ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹ ਕੇ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ ।
੨੩. ਉਸਦੇ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਦੈਤ ਉੱਠ ਖੜੇ ।
੨੪. ਕੋਈ ਢੇਲ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।
੨੫. ਕਈ ਜੰਗੀ ਗੀਤ ਤੇ ਵਾਜੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੧੩॥
੨੬. ਕੋਈ ਹੀ ਮੁਖ ਵਾਜਾ ਕੋਈ ਝਾਂਜ ਤੇ ਤੂਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
੨੭. ਭੇਰੀਆਂ ਆਦਿ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ।
੨੮. ਕੱਸ-ਕੱਸ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਤਿਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ ਬੇਅੰਤ ॥੧੧੪॥
੨੯. ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁੰਡਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡ ਕੰਕਰ ਭੂਰ ਗਏ ।
੩੦. ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ।
੩੧. ਜੋ ਮਿਲਕੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਦਾ ਅਵਾਜ਼ਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ।
੩੨. ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੈਤ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੧੧੫॥
੩੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ।
੩੪. ਲਹੂ ਗਿਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੈ ।
੩੫. ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਦੈਤ ਉਠ ਕੇ ਦੌੜ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ
੩੬. ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਬ੍ਰਛੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੧੧੬॥
੩੭. ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕਾਲ
੩੮. ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
੩੯. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖੂਨ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਿਆ
੪੦. ਦੈਤ ਫੇਰ ਉਸ ਲਹੂ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ॥੧੧੭॥
੪੧. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਜੁੱਧ ਮੱਚ ਗਿਆ ।
੪੨. ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਉਖੜ ਗਈ ਤੇ
੪੩. ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਚੜ ਗਈ ਤੇ ਕਈ ਅਸਮਾਨ ਬਣ ਗਏ ਭਾਵ ੧੩ ਅਸਮਾਨ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗੇ ।
੪੪. ਜਾਣੋਂ ਇਕ ਪਤਾਲ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੧੮॥
੪੫. ਇਧਰ ਭੱਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਿਤ ਜਸ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੪੬. ਢਾਢੀ ਸੈਨ ਜੰਗੀ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ
੪੭. ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਾਲ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ।
੪੮. ਦਿਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਦੋਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੧੯॥
੪੯. ਉਹਨਾਂ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਮੇਦਾ ਮਾਸ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੈ ।
੫੦. ਉਸ ਤੋਂ ਰਬੀ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ।
੫੧. ਕਿਤਨੇ ਦੈਤ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ।
੫੨. ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੈ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, (ਲੇਖਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ॥੧੨੦॥
੫੩. ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਅੱਖ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਵਾਲੇ ਹਨ ।
੫੪. ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਬਾਂਹ
੫੫. ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਬਾਹਾਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੀ ਹਨ ।
੫੬. ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
੫੭. ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਅਸਤ੍ਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੨੧॥

ਕਰਦੇ ਜਦ ਵੀਰ ਨੂੰ ਭਯਾਨਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ (ਚੰਦੋ) ਨੇ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜਲੀਆਂ ਕਟੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ (ਸੁਲੱਖਣੀ) ਦਾ ਰਤਾ ਵੀ ਕੱਪੜੇ ਲੱਤੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੋ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾ। ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਚੰਦੋ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਣ ਮਾਸੀ ਜੀ : ਮੈਂ ਭਰਾਉਂ ਤਾਂਈ ਕੀ ਸਮਝਾਵਾਂ ? ਭਰਾਉਂ ਮੇਰਾ ਚੋਰ ਨਹੀਂ, ਯਾਰ ਨਹੀਂ, ਜੁਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਭਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ - ਏਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਚੋਰਾਂ ਯਾਰਾਂ ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਅਤੇ ਭੁਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਦੱਸਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੀਬੀ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ - ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਰੋਲ ਉਦੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭੈਣ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਭਾਵੇਂ ਭਰਾ ਦੀ ਸੱਸ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਵਾਂਗ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਕ-ਸੁਲੱਖਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਕੰਧ ਵਾਂਗੂ ਖੜੇ ਸਨ । ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰ ਕਿਹਾ : ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਉ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੋਜਗਾਰ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਸਦਾਇ ਲੈਸਾਂ । ਤਾਂ ਰਤਾ ਭਰ ਨਾ ਉਭਾਸੇ । ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੱਥ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦੇਖਕੇ ਕਦੇ ਰੋਕਿਆ ਟੋਕਿਆ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਆਲੇ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਕਿਤਨਾ ਰੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ੧੭ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਲਿਆ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਰਤੱਵ ਸੀ । ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਆਸ ਛੱਡਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹੇ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੇਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ੧੬ ਵਿਚ ਕਵੀ ਸੋਹਨ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਤੁਸੀਂ ਜਰਾ ਵੀ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ, ਕਰਤੱਵ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ । ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੁਆਸ ਛੱਡਣੇ ਦਰ ਘਰ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਹੈ - ਮਹਲ ਸੁਲੱਖਣੀ ਬਚਨ ਅਲਾਏ ॥ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈ ਤੁਮਰੀ ਦਾਸੀ ॥ ਮੇਰੇ ਆਗਾਯਾ ਕਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਸ ਉਚਾਰੀ ॥ ਤੁਮਰੇ ਮੁਕਤ ਕਾ ਸੰਸ ਵਿਚਾਰੀ ॥ ਸਮਾ ਪਾਇ ਜਬ ਸੁਆਸ ਬਿਗਾਵੈ ॥ ਤਜ ਇਹਾ ਦੇਹ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥ ਅਧਿਆਇ ੧੬॥

ਖ-ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸੁਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਨੇ ਪਾਏ ਉਸ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਹ ਨਿਰਾਲੀ ਖੇਡ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਉਚੇਚੀ ਪਉੜੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ । ਬਲਵੰਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਾਂਗ ਨੇਕ ਹਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਲੰਗਰ ਲਗਾਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵੰਡ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੀਵੀ ਜੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਕੇਵਲ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਖੁਲ੍ਹਾ ਘਿਉ ਮੈਦਾ ਤੇ ਖੀਰ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਘਿਉ ਵਾਲੀ ਖੀਰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ । ਜੋ ਵੀ ਤਪਿਆ ਖਪਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਧੀਰਜ ਪਕੜਦਾ ਸੀ : ਵਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ :— ਬਲਵੰਤ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ ਜਿਸ ਬਹੁਤੀ ਛਾਉ ਪੜ੍ਹਾਲੀ ॥ ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ ॥ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਕੇ ਮੁੱਖ ਉਜਲੇ ਮਨਮੁਖ ਬੀਏ ਪਰਾਲੀ ॥ ਅੰਗ ੯੬੭॥ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰਬਾਹ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਕਰੋ, ॥

i. ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰ ੩੭ ਸੰਪਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਛਾਪ ੧੦ਵੀਂ ੧੯੮੬

ਬਿਸਤਨੀ ॥ ਬ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਦਰਆਮਦ, ਰਗੇ ਖੁਸ਼ਤਨੀ ॥੧੫॥ ^੧ਤਵੱਲਦ ਸੁਦਸ਼
ਕੋਦਕੇ ਸ਼ੀਰਖਾਰ ॥ ਕਿ ਖੁਦ ਸ਼ਹਿ; ਵ ਸ਼ਾਹ ਅਫਕਨੋ ਨਾਮਦਾਰ ॥੧੬॥ ^੨ਕਿ
ਜ਼ਾਹਰ ਨ ਕਰਦੰਦ; ਸਿਰਰੇ ਜਹਾਂ ॥ ਬ ਸੰਦੂਕ ਓ ਰਾ; ਨਿਗਹ ਦਾਸ਼ਤ ਆਂ ॥੧੭॥
^੩ਜ਼ਿ ਮੁਸ਼ਕੋ ਫ਼ਿਤਰ ਅੰਬਰ ਆਵੇਖਤੰਦ ॥ ਬਰੋ ਉਦ ਅਜ਼ ਜ਼ਾਫਰਾਂ
ਰੇਖਤੰਦ ॥੧੮॥ ^੪ਬ ਦਸਤ ਅੰਦਰੂ ਦਾਸ਼ਤ; ਓ ਰਾ ਅਕੀਕ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ
ਸੰਦੂਕ; ਦਰੀਯਾ ਅਮੀਕ ॥੧੯॥ ^੫ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਓ ਰਾ; ਕੁਨਦ ਜਾਮਹ ਚਾਕ ॥
ਨਜ਼ਰ ਦਾਸ਼ਤ; ਬਰੁ ਸੁਕਰ ਯਜ਼ਦਾਨ ਪਾਕ ॥੨੦॥ ^੬ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਬਰ ਰੋਦ
ਲਬ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ॥ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਸੰਦੂਕ ਦਰੀਯਾ ਰਵਾਂ ॥੨੧॥ ^੭ਹਮੀ ਖਾਸਤ
ਕਿ ਓ ਰਾ ਬਦਸਤ ਆਵਰੰਦ ॥ ਕਿ ਸੰਦੂਕ ਬਸਤਹ ਸ਼ਿਕਸਤ ਆਵਰੰਦ ॥੨੨॥
^੮ਚੁ ਬਾਜ਼ੂ ਬ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਕਿਰਾਂ ॥ ਬ ਦਸਤ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਮਤਾਏ
ਗਿਰਾਂ ॥੨੩॥ ^੯ਸ਼ਿਕਸਤੰਦ ਮੁਹਰਸ਼ ਬਰਾਏ ਮਤਾ ॥ ਪਦੀਦ ਆਮਦਹ ਜਾਂ ਚੁ
ਬਖਸ਼ਿੰਦਹ ਮਾਹ ॥੨੪॥ ^{੧੦}ਵਜ਼ਾਂ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ਖਾਨਹ ਕੋਦਕ ਚੁ ਨੇਸਤ ॥ ਖੁਦਾ
ਮਨ ਪਿਸਰ ਦਾਦ ਈ ਹਮ ਬਸੇਸਤ ॥੨੫॥ ^{੧੧}ਬਿਖਾਵੁਰਦ ਓ ਰਾ ਗਿਰਫਤ
ਆਂ ਅਕੀਕ ॥ ਸੁਕਰ ਕਰਦ ਯਜ਼ਦਾਨ ਆਜ਼ਮ ਅਮੀਕ ॥੨੬॥ ^{੧੨}ਕੁਨਦ
ਪਰਵਰਸ਼ ਰਾ ਚੁ ਪਿਸਰੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਬ ਯਾਦੇ ਖੁਦਾ ਕਿਬਲਹ ਕਾਬਹ ਕਰੀਮ ॥੨੭॥
^{੧੩}ਚੁ ਬੁਗਾਜ਼ਸ਼ਤ ਬਰ ਵੈ ਦੁ ਸੇ ਸਾਲ ਮਾਹ ॥ ਕਜ਼ੇ ਦੁਖਤਰੇ ਖਾਨਹ ਆਵੁਰਦ
ਸ਼ਾਹ ॥੨੮॥ ^{੧੪}ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਵੈ ਹੁਮਾਏ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਬ ਯਾਦ ਆਮਦਸ਼
ਪਿਸਰੇ ਗਾਜ਼ਰ ਕਰੀਮ ॥੨੯॥ ^{੧੫}ਬਿਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਜ਼ਨ ॥ ਕੁਜਾ
ਯਾਫਤੀ ਪਿਸਰ ਖੁਸ਼ ਖੋਇ ਤਨ ॥੩੦॥ ^{੧੬}ਬਿਦਾ ਨੇਮ ਖਾਨੇਮ ਸ਼ਨਾਸੇਮ ਮਨ ॥
ਯਕੇ ਮਨ ਸ਼ਨਾਸਮ ਨ ਦੀਗਰ ਸੁਖਨ ॥੩੧॥ ^{੧੭}ਦਵੀਦੰਦ ਮਰਦਮ ਬੁਖਾਦੰਮ
ਕਜ਼ੇ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਖਾਨਹੇ ਗਾਜ਼ਰਾਨਸ਼ ਅਜ਼ੇ ॥੩੨॥ ^{੧੮}ਬੁਖਾਦੰਦ ਓ ਰਾ ਬੁ
ਬਸਤੰਦ ਸਖਤ ॥ ਬਿਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਬਖਤ ॥੩੩॥
^{੧੯}ਬਿਗੋਯਮ ਤੁਰਾ ਹਮ ਚੁ ਈ ਯਾਫਤਮ ॥ ਨੁਮਾਯਮ ਬ ਤੋ ਹਾਲ ਚੁੰ
ਸਾਖਤਮ ॥੩੪॥ ^{੨੦}ਕਿ ਸਾਲੇ ਫਲਾਂ ਮਾਹ ਦਰ ਵਕਤ ਸ਼ਾਮ ॥ ਕਿ ਈ ਕਾਰ
ਰਾ ਕਰਦਾਮ ਮਨ ਤਮਾਮ ॥੩੫॥ ^{੨੧}ਗਿਰਫੇਤਮ ਸੰਦੂਕ ਦਰੀਯਾ ਅਮੀਕ ॥ ਯਕੇ
ਦਸਤ ਜੋ ਯਾਫਤਮ ਈ ਅਕੀਕ ॥੩੬॥ ^{੨੨}ਬਦੀਦੰਦ ਗਉਹਰਿ ਗਿਰਫਤੰਦ
ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਸ਼ਨਾਸਦ ਕਿ ਈ ਪਿਸਰ ਹਸਤ ਆਂ ਹੁਮਾਂ ॥੩੭॥ ^{੨੩}ਬਰੋ ਤਾਜ਼ਹ ਸੁਦ ਸ਼ੀਰ

ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੀ ਅਪਨਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਉਸ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਅਵੱਸ਼ਕਤਾ ਹੈ ਉਸੀ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਸਿਖ ਕੋਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ? ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ - ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂਓ ਕੀ ਜਿਤਨੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੱਤੋਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਗ੍ਰੰਥਿਤ ਕਰ ਦੀਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਏਕ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਮੈਂ ਸੰਜੋਆ ਦੀਆ ਗਯਾ ਹੈ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਨੋਂ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਓ ਮੈਂ ਜਿਨ ਭਾਸ਼ਾਓ ਕੋ ਮੈਂ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ - ਉਨ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸਵੈ ਅਧਿਐਨ ਕੀਆ ਤੋ ਮੁਝੇ ਯੇ ਲਗਾ ਕਿ ਗੀਤਾ ਵੇ ਵਿਸ਼ਲਿਸ਼ਟ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਬਾਈਬਲ ਵੈ ਭੀ ਸਭ ਕੇ ਸਮਝ ਮੈ ਨਹੀਂ ਆਤੀ, ਕੁਰਾਨ ਮੁਜੀਦ - ਵੈਰੀ ਸਭ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਤੇ ਲੇਕਿਨ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੋਈ ਆਗਰ ਪੜ੍ਹਲੇ ਤੋ ਸਭ ਕੇ ਸਮਝ ਮੈ ਆ ਸਕਤੀ ਹੈ : ਬੋਧ, ਅਬੋਧ ਵਿਦਵਾਨ ਭੀ ਉਸ ਕੋ ਸਮਝ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਅਬ ਤਰਕ ਬਤਰਕ ਮੈਂ ਜਾਕਰ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਕਿਆ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੈਸੇ ਕਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੋਂ ਇਸ ਕੇ ਲੀਏ ਮੈਂ ਆਪਸੇ ਏਕ ਬਾਤ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਗੁਰੂ ਲੋਗ ਏਕ ਸਥਾਨ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਪਰ (ਟਰਾਵੇਲ) ਯਾਤਰਾ ਕਰਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਔਰ ਉਨਕੀ ਬੋਲੀਓ ਕੋ ਜਹਾਂ ਗਏ ਵਹਾਂ ਵਹਾਂ ਸਬਦੋਂ ਕੋ ਉਨਹੋਨੇ ਬਤਾਇਆ ਯੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਮੈਂ ਐਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਵੀ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਅੰਸ਼ ਆਪੇ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੈਂ ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਚਰਚਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਵੇਹ ਬੋਝੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਜੋ ਕਿ ਸੱਤੋਂ ਕੀ ਦੇਵ ਹੈ। ਅਨਯ ਧਰਮ ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨੋਂ ਕਾ ਦਖਲ ਆਨੇ ਜੋ ਏਕ ਦੋਸ਼ ਪੁਰਨਤਾ ਜੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਮੈਂ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਹੈ ਕਿਸੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਵੇ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ? ਲੋਕ ਆਪ ਮੁਹਾਰਤਾ ਮੈਂ ਬਹਿਤਾ ਹੁਆ ਅਖੰਡ ਏਕ ਦਰਿਆ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਾ ਹੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬੜੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਪਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਨਾਲਾਇਕ ਹੈਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਦੀ ਬੁੰਦ ਤੋਂ ਅੱਤ ਕੋਝੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਣਤ ਬਣਾਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਕਿਥੋਂ ਕਠੋਰ ਬਿਭੂਤੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ

੧. ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਕੋ ਪੈਰ ਤੇ ਇਕੋ ਨਾਸ ਹੈ ।
੨. ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਬਾਂਹ ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ।
੩. ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਧਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਏ - ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ
੪. ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਦੌੜੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਆਏ ॥੧੨੨॥
੫. ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਤਲਾ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ।
੬. ਜਿਹੜੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ ।
੭. ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਭੰਗ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰਕੇ ਪੀ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ।
੮. ਦੌਤ ਜੰਗੀ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਫਟਾ ਫਟਾ ॥੧੨੩॥
੯. ਦੋ: ॥ ਬੱਸਰ, ਬਾਣ, ਬੁਛੀਆਂ, ਤੀਰ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤਰ ਬੇਅੰਤ ਚਲਦੇ ਹਨ ।
੧੦. ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਕਾਖਰ ਤੇ ਸੂਰਮਾ ਸਾਰੇ ਇਕ ਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੨੪॥
੧੧. ਚੋ: ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਗੂੜ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੧੨. ਬੇਅੰਤ ਜੁੱਧ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ।
੧੩. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ।
੧੪. ਅਨੇਕਾਂ ਦੌਤ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ॥੧੨੫॥
੧੫. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਿਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
੧੬. ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
੧੭. ਬਿਕਰਾਲ ਸਕਲ ਦੇ ਦੌਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
੧੮. ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗੁਜਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ॥੧੨੬॥
੧੯. ਕਿਤੇ ਮਸਾਣ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਕਿਤੇ ਭੈਰੋਂ ਖੜੇ ਡਾਕਦੇ ਹਨ ।
੨੧. ਜੰਗਲੀਆਂ ਤੇ ਦੌਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ ।
੨੨. ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਉਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ॥੧੨੭॥
੨੩. ਝਾਲਰ, ਝਾਂਝਰ ਢੋਲ ਤੇ ਧੌਸੇ
੨੪. ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਨਗਾਰੇ ਮੁਰਲੀ ਮੁਚੰਗਾ ਆਦਿ
੨੫. ਕਿਤੇ ਡਉਰੂ ਡੁਗ-ਡੁਗ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਪੰਗ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੨੬. ਕਿਤੇ ਨਾਹਿ-ਨਵੀਰ ਤੇ ਸਰੰਗੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ॥੧੨੮॥
੨੭. ਕਿਤੇ ਨਗੋਜੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬਾਂਸਰੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ।
੨੮. ਕਿਤੇ ਢੋਲਕੀ ਜਾ ਮਿਰੰਗ ਬਰਾਜ ਰਹੀ ਹੈ ।
੨੯. ਕਿਤੇ ਦੰਧਵੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਢੋਲ ਤੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ।
੩੦. ਇਹ ਵੱਜਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਲੜਾਈ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ॥੧੨੯॥
੩੧. ਸੂਰਜ ਮਰਦੰਗ ਤੁਰੀ ਰਣ ਵਿਚ ਵੱਜੀ ।
੩੨. ਭੈਰੋਆਂ ਦੇ ਗਨ ਭਭਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੩੩. ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਰਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਨ ।
੩੪. ਊਠਾਂ ਤੇ ਰਣ ਵਿਚ ਮੂਧੇ ਪਏ ਹਨ ॥੧੩੦॥
੩੫. ਕਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਥਕਾਵਟ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰ ਗਏ ।
੩੬. ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੱਦਾਂ ਵਾਲੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
੩੭. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁਹਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਪਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ-
੩੮. ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ॥੧੩੧॥
੩੯. ਖੂਨ ਦੀ ਉਥੇ ਨਦੀ ਚੱਲ ਪਈ ।
੪੦. ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਕਾਲ ਤੇ ਦੌਤਾਂ ਦਾ ਜਿਥੇ
੪੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਰੁੜ ਗਏ ।
੪੨. ਖੂਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ਜੋ ਹਠ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵਗਦਾ ॥੧੩੨॥
੪੩. ਘੋੜੇ ਤੇ ਰੁਖ ਜਿਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੜ ਗਏ ।
੪੪. ਬਿਨਾਂ ਘਾਉ ਤੋਂ ਸੂਰਮਾ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ।
੪੫. ਖੂਨ ਦੇ ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਬਸਤ੍ਰ ਅਤੀ ਸੋਭਦੇ ਸਨ ।
੪੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਹੋਲੀ ਖੇਲਕੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ ॥੧੩੩॥
੪੭. ਜੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ।
੪੮. ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਧਰਤੀ ਪਰ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ।
੪੯. ਜਿਥੇ ਰੁੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਰੁਖ ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
੫੦. ਜਾਂ ਬੜੇ ਪਹਾੜ ਜਿਉਂ ਹਾਥੀ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੧੩੪॥
੫੧. ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਂਗਲੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ ।
੫੨. ਬਾਹਾਂ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ।
੫੩. ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤਲਵਾਰ ਚਮਕਦੀ ਸੀ ।
੫੪. ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਤੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਘਾਉ ਵਿਚੋਂ ਭਕ-ਭਕ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਲਹੂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਘਾਉ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ॥੧੩੫॥
੫੫. ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋ-

■ ਬਾਸਰਕੇ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜਮ ਪਲ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਭਾਈ ਮਾਣਕ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ । ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰ ਚਾਉ ਰੋ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਸੀਸ ਮਾਂ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ (ਅਸੀਸ) ਆਪਣੇ ਹੋਣਹਾਰ ਪੁੱਤਰ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ) ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਉਕਰ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤ ਨਾ ਖਾਵੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਪਾਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਪਾ ਲਵੇ : ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਅਸੀਸ ॥ ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੁਮ ਕਉ ਹੋਇ ਦਇਆਲਾ ਸੰਤਸੀਗਿ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਕਾਪੜੁ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਰਾਖੀ ਭੋਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨੀਤਿ ॥੨॥ ਅੰਗ ੪੬੬ ॥ ਇਹ ਹੈ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਅਸੀਸ ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਦੀ ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਲੋੜ ਹੈ ।

■ ਮਾਤਾ ਰਗੀ ਜੀ ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਜਿਸਨੇ ਸੁਰਵੀਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਪ ਆਟਾ ਪੀਹ ਕੇ ਲੰਗਰ ਸਜਾ ਕੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ । (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ) ਜਿਹਾ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਵੈਰੀ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋ ਖੰਡੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਟਾਕਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਚਾਰ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਕੇ ਜਾਲਮ ਦਾ ਸਿਰ ਭੰਨਿਆ । ਦੋ-ਦੋ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਕਤੂਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਸਲ ਦਿੱਤਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਏ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਈ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੌਲ ਸਰ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਦਿੱਤਾ ਦੇਸ ਦੁਨੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜਿਹੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ।

■ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਉਹ ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਮਾਤਾ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ) ਜੀ ਦੀ ੨੬ ਸਾਲ ੯ ਮਹੀਨੇ ੧੨ ਦਿਨ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਤਪੱਸਿਆ ਵਿਚ ਲੀਨ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਅਚੁਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ । ਜਿਸ ਦੀ ਤਪ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਅਰਾਧਨਾ ਦਾ ਸਦਕਾ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਬਾਦਸਾਹਿ ਦਰਵੇਸ਼) ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਮਾਤਾ ਗੁਹਾਈ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਥਵਾ ਸ਼ਹੀਦ ਪੋਤਿਆਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰਿੰਡਾ ਜਿਲਾ ਰੋਪੜ ਦੇ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ (ਮਾਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹੋਵੇ) ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ।

■ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ, ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਠਾਸ ਘੋਲਕੇ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਸ਼ਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਗ ਮਾਤ ਕਹਾਈ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਾਤ ਮਾਤ ਦੀ ਅੰਸ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਧੰਨ ਹੀ ਧੰਨ ਕਰੋ ਸਭ ਹੀ ਜਨ ਮਾਤਾ ਕੀਉ ਉਪਕਾਰ ਗਨਾਈ ॥ ਜਲ ਥਲ ਮੈਂ ਜੋਤਿ ਬਰਾਜਤ ਮਾਤ ਕੀ, ਯਾਹਿ ਕਥਾਂ ਸੁਨ ਕੈ ਚਿਤ ਆਈ ॥ ਪੂਰਣ ਮੈਂ ਕਹਾਉਣ ਨ ਤਾਂ ਯੋਂ ਅਸ ਖੋਲ ਕੀਓ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥ ਅਧਿਆਇ ੮ ॥

■ ਮਾਤਾ (ਸ਼ੰਦਰੀ ਜੀ) ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਵਾਗ ਡੋਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਸਫਲ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ । ਜਦੋਂ ਤ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਬੰਦਈ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਰੁਕ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਸੀ । ਆਪ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬਲ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੰਘ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਵਣਾ ਪ੍ਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਨ, ਮਲੇਛ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਬਸਤੀ, ਬਾਲਕ, ਇਸਤਰੀ ਸਲਾਮਤ ਨਹੀਂ ਮੁਛ-ਮੁਛ ਕੇਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਦਰੋਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ।

ii. ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਚਰਣ ੩ ॥

੧ਬੀਰ ਬੈਰੀ ਬਡੇ ਘੇਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ੨ਤਹਾਂ ਭੂਤ ਅੰ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੇ ਮਤਵਾਰੇ ॥
 ੩ਕਹੂੰ ਡਾਕਨੀ ਝਾਕਨੀ ਹਾਂਕ ਮਾਰੈਂ ॥ ੪ਉਠੈ ਨਾਦ ਭਾਰੇ ਛੁਟੈ
 ਚੀਤਕਾਰੈਂ ॥੧੩੬॥ ੫ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲਿ ਤ੍ਰਾਣ ਕਾਟਾ ਬਿਰਾਜੈਂ ॥ ੬ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲਿ
 ਕਾਟਿ ਕੇ ਰਤਨ ਰਾਜੈਂ ॥ ੭ਕਹੂੰ ਟੀਕ ਟਾਂਕੇ ਕਟੇ ਟੋਪ ਸੋਹੈਂ ॥ ੮ਕਹੂੰ ਬੀਰ
 ਮਾਰੇ ਗਿਰੇ ਭੂਮਿ ਮੋਹੈਂ ॥੧੩੭॥ ੯ਜਿਤੇ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਬੁੰਦ ਭੂ ਪੈਂ ਪਰੇ ਹੈਂ ॥
 ੧੦ਤਿਤੇ ਦਾਨਵੈ ਰੂਪ ਬਾਂਕੇ ਧਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੧ਹਠੀ ਓਰ ਚਾਰੋ ਬਿਖੈ ਆਨਿ
 ਦੂਕੇ ॥ ੧੨ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ ਕੂਕੇ ॥੧੩੮॥ ੧੩ਜਿਤੇ ਦੈਤ ਆਏ
 ਤਿਤੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ੧੪ਬਹੇ ਸ੍ਰੋਨ ਕੇ ਭੂਮਹੂੰ ਪੈ ਪਨਾਰੇ ॥ ੧੫ਉਠੈ ਦੈਤ
 ਬਾਂਕੇ ਬਲੀ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈਕੈ ॥ ੧੬ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ ਕੈਕੈ ॥੧੩੯॥
 ੧੭ਹਠੀ ਬੱਧਿ ਬਾਂਕੇ ਗੋਪਾ ਗੁਲਿਤ੍ਰਾਨ ਬਾਂਕੇ ॥ ੧੮ਹਠੀਲੇ ਕਟੀਲੇ ਰਜੀਲੇ
 ਨਿਸਾਂਕੇ ॥ ੧੯ਗਦਾ ਹਾਥ ਲੈਕੈ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਗਾਜੇ ॥ ੨੦ਲਰੇ ਆਨਿ ਕੈ
 ਪੈਗ ਦੈਕੈ ਨ ਭਾਜੇ ॥੧੪੦॥ ੨੧ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਬਿਦਾਰੇ ਪਰੇ ਹੈ ॥ ੨੨ਕਹੂੰ
 ਖੇਤ ਮੈਂ ਖਿੰਗ ਖਤੀ ਝਰੇਹੈ ॥ ੨੩ਕਹੂੰ ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਕਹੂੰ ਉਸਟ ਮਾਰੇ ॥
 ੨੪ਬਿਰਾਜੈਂ ਕਹੂੰ ਨਗਨ ਖੰਡੇ ਕਟਾਰੇ ॥੧੪੧॥ ੨੫ਕਹੂੰ ਖੋਲ ਖਾਂਡੇ ਗਿਰੇ
 ਭੂਮਿ ਸੋਹੈਂ ॥ ੨੬ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਨੀ ਪਰੇ ਭੂਮਿ ਮੋਹੈਂ ॥ ੨੭ਕਹੂੰ ਸੂਰ ਮਾਰੇ
 ਫਿਰੈ ਬਾਜ ਛੂਟੇ ॥ ੨੮ਕਿਤੇ ਛੈਲ ਛੋਰੇ ਕਿਤੇ ਦੁਸਟ ਲੂਟੇ ॥੧੪੨॥ ਚੱਪਈ ॥
 ੨੯ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਹਾਂ ਭਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ੩੦ਨਿਰਖਤ ਦੇਵ ਦਾਨਵੀ ਬਾਮਾ ॥
 ੩੧ਕੇਤਿਕ ਕਰੀ ਕਰਨ ਬਿਨੁ ਭਏ ॥ ੩੨ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੁਸਟ ਨਿਧਨ ਕਹੂੰ
 ਗਏ ॥੧੪੩॥ ੩੩ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਿ ਮਹਾ ਸੁਰ ਕੂਕਹਿ ॥ ੩੪ਕਾਢਿ ਕਾਢਿ ਦਾਂਤਨ
 ਕਹੂੰ ਢੂਕਹਿ ॥ ੩੫ਬਾਜਹਿ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਨਗਾਰੇ ॥ ੩੬ਜੰਗ ਮੁਚੰਗ ਉਪੰਗ
 ਜੁਝਾਰੇ ॥੧੪੪॥ ੩੭ਜਿਹੋ ਤਨ ਕਾਲ ਬਿਸਿਖ ਕੀ ਮਾਰੈ ॥ ੩੮ਤਾ ਕਹੂੰ
 ਤਹੀ ਚੂਰਨ ਕਰਿ ਡਾਰੈ ॥ ੩੯ਜਾ ਪਰ ਕੋਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ॥ ੪੦ਤਿਹੋ
 ਕਾ ਮੂੰਡ ਕਾਟਿ ਹੀ ਡਾਰਤ ॥੧੪੫॥ ੪੧ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਭਖਾਨਕ ਜੁੱਧਾ ॥
 ੪੨ਉਪਜਾ ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਕੇ ਕੁੱਧਾ ॥ ੪੩ਕੇਸਨ ਤੇ ਗਹਿ ਅਸੁਰ ਪਛਾਰੇ ॥
 ੪੪ਕਾਢਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਏਕ ਹਨਿ ਡਾਰੇ ॥੧੪੬॥ ੪੫ਮਾਰੇ ਪਰੇ ਅਧਿਕ ਦਾਨਵ
 ਰਨ ॥ ੪੬ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੂੰਗੇ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨ ॥ ੪੭ਤਉ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਤ ॥ ੪੮ਪਾਛੇ ਪਾਵ ਏਕ ਨਹਿ ਡਾਰਤ ॥੧੪੭॥ ੪੯ਕੇਤਿਕ ਘੂਮਿ
 ਗਿਰਤ ਹੈਂ ਘਾਇਲ ॥ ੫੦ਪਰਤ ਭਏ ਭੂ ਪਰ ਹੈਂ ਹਾਇਲ ॥ ੫੧ਤਉ ਜੁੱਧ
 ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਨ ਭਜਹੀ ॥ ੫੨ਜਬ ਲਗਿ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਾਨ ਨਹਿ ਤਜਹੀ ॥੧੪੮॥
 ੫੩ਗੁਰਜ ਗੋਫਨੈ ਕਿਤਕ ਸੰਭਾਰੈ ॥ ੫੪ਕੇਤਿਕ ਕਸਿ ਕਸਿ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥ ੫੫ਕਿਤੇ

1. ਗੁਰੂ ਬਹਾਉ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰ ਵਿਚ ਸਰੋਨਤ ਬਿੰਦ (ਬੀਜ) ਨਮੁਕ ਦੈਤ ਨਾਲ ਚੰਡੀ ਨ ਜੁੱਧ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਦਕਿ ਸਰੋਨਤ
 ਬਿੰਦ ਦੀ ਖੂਨ ਦੀ ਬੂੰਦ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਰਿਨ ਨਾਲ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਰੋਨਤ ਬਜ ਉਠੇ ਖੜ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਦਾ ਲੇਖਕ ਇਕੋ ਹੈ ਜੇਸਾ ਕਿ ਸੂਯਾ ॥ ਜੇਤਕ ਸਰਉਨ ਕੀ ਬੂੰਦ ਗਿਰੈ ਰਨ ਫੇਤਕ ਸ੍ਰਉਨ ਤਬਿੰਦ ਹੈ ਆਈ ॥ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਕਾਰ
 ਕੈ ਚੀਡ ਪ੍ਰਚੀਡ ਕੇ ਸਾਮਹਿ ਧਾਈ ॥ ਪੇਖਿ ਕੈ ਕੇਤਿਕ ਤਾ ਛਿਨ ਮੈ ਕਵਿ ਨੇ ਮਨ ਉਪਮਾ ਠਹਰਾਈ ॥ ਮਾਨਹੁ ਸੀਸ ਮਹੱਲ ਕੇ ਬੀਰ
 ਸੁ ਮੂਹਤਿ ਏਕ ਅਨੇਕ ਸੀਝਾਈ ॥੧੪੬॥ ਸ੍ਰਉਨਤ ਬਿੰਦ ਅਨੇਕ ਉਠੇ ਰਨ ਕੂਧ ਕੈ ਜੁੱਧ ਕੇ ਫੇਰ ਜਟੇ ਹੈ ॥ ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੀਡ ਕਮਾਨ ਤੇ ਬਾਨ
 ਸੁ ਭਾਨ ਕੀ ਅਸਿ ਸਮਾਨ ਛੁਟੇ ਹੈ ॥ ਮਾਤ ਬਿਦਾਰ ਦੇਏ ਸੁ ਭਏ ਫਿਰ ਲੈ ਮੁੰਗਰਾ ਜਿਮੁ ਧਾਨ ਕੁਟੇ ਹੈ ॥ ਚੰਡ ਦੇਏ ਸਿਰ ਖੰਡ ਜਟੇ ਕਰਿ
 ਬਿੱਲਨ ਤੇ ਜਨ ਬਿੱਲ ਟੁਟੇ ਹੈ ॥ ਚੰਡੀ ਚਰਿ: ਅੰਕ ੧੬੦॥

ਲੇਖਕ ਦਾ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਬਾਂ ਦੇ ਕਰਤਵ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੋਤਕ ਵਖਾਲ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਤ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਸ
 ਦੇ ਕਾਰਣ ਰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਰ ਕਰਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ

੧. ਵੈਰੀ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਬੜੇ ਹੀ ਘੋਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
੨. ਉਥੇ ਭੂਤੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ।
੩. ਕਿਤੇ ਇਲਾਂ ਤੇ ਗਿੱਧ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਸਦੇ ਹਨ ।
੪. ਭਾਰੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿਤ ਘਿਰਦੇ ਹਨ (ਘਬਰਾਦੇ ਹਨ) ॥੧੩੬॥
੫. ਕਿਸੇ ਦਾ ਉਂਗਲ ਦਾ ਬੱਲ ਕੱਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ।
੬. ਕਿਤੇ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਵਿਚ ਨਗ ਛਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੭. ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸੋਝਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੇ
੮. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਾ ਮਾਰੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੧੩੭॥
੯. ਜਿਤਨੀਆਂ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪਈਆਂ ਹਨ ।
੧੦. ਉਤਨੇ ਹੀ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ ਨੇ
੧੧. ਹਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਦੈਂਤ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਚੁਕੇ ।
੧੨. ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੩੮॥
੧੩. ਜਿਤਨੇ ਦੈਂਤ ਆਏ ਉਤਨੇ ਹੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੪. ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਖੂਨ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਚੱਲ ਪਏ ।
੧੫. ਬੜੇ ਬਾਂਕ ਸੂਰਮੇ ਦੈਂਤ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਠੇ ।
੧੬. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੩੯॥
੧੭. ਹਠੀ ਪਾਉਂ ਠੋਕ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਜੋਰ ਤੇ ਬੜੇ ਬਾਂਕੇ ਤੇ ਦਸਤਾਨੇ ਬੰਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ।
੧੮. ਹਠ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਨਿਸੰਗ ਲੜਨ ਵਾਲੇ
੧੯. ਮੁੜਕੇ ਆ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਦੇ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ॥੧੪੦॥
੨੦. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਪਏ ਹਨ । ਜੋ ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਝੜੇ ਪਏ ਹਨ ।
੨੧. ਕਿਤੇ ਰਣ ਖੇਤ ਵਿਚ ਦਿਲਾਵਰ ਸੂਰਮੇ ਝੜ ਗਏ ਹਨ ।
੨੨. ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਕਿਤੇ ਉਠ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ।
੨੩. ਕਿਤੇ ਗਠ ਕਿਤੇ ਖੰਡੇ ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ॥੧੪੧॥
੨੪. ਕਿਤੇ ਖੰਡਿਆਂ ਦੇ ਖੋਲ (ਮਿਆਨ) ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਸੋਝਦੇ ਨੇ ।
੨੫. ਕਿਤੇ ਮੁਖੀ ਸੂਰਮੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਈ ਪਏ ਨੇ ।
੨੬. ਕਿਤੇ ਸਵਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਘੋੜੇ ਅਲਾਟੇ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਨੇ
੨੭. ਕਿਤੇ ਜੁਆਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਕਿਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥੧੪੨॥
੨੮. ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ।
੨੯. ਜਿਸਨੂੰ ਦੇਵ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ।
੩੦. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹਾਥੀ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਏ ਹਨ ।
੩੧. ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਲਿਕ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੧੪੩॥
੩੨. ਮਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।
੩੩. ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਮਹਾਨ ਸੂਰਮੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ।
੩੪. ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਨੇ ।
੩੫. ਤੇ ਢੋਲ, ਢੋਲਕੀ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ।
੩੬. ਜੰਗੀ ਬਾਜੇ ਮਚੰਗ ਤੇ ਉਪੰਗ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ॥੧੪੪॥
੩੭. ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੀਰ ਦੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੩੮. ਉਸ ਦਾ ਬਾਇੰ ਪੀਹ ਕੇ ਚੂਰਨ ਕਰ ਸੁੱਟਦੇ ਨੇ ।
੩੯. ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ।
੪੦. ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਹੀ ਸੁੱਟਦੇ ਨੇ ॥੧੪੫॥
੪੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਜੁੱਧ ।
੪੨. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਛ ਕ੍ਰੋਧ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ।
੪੩. ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦੈਂਤ ਪਟਕਾ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ।
੪੪. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧੂ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ॥੧੪੬॥
੪੫. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਾਨਵ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰ ਡਾਰੇ ।
੪੬. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਨ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ।
੪੭. ਫੇਰ ਵੀ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੪੮. ਇਕ ਵੀ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦਾ ॥੧੪੭॥
੪੯. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜਖਮੀ ਘੁੰਮ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਦੇ ਹਨ ।
੫੦. ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਦੇ ਹਨ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ।
੫੧. ਫੇਰ ਵੀ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਨਹੀਂ ।
੫੨. ਉਹ ਦੁਸ਼ਟ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪਾਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ॥੧੪੮॥
੫੩. ਗੁਰਜ ਗੋਢਲੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ।
੫੪. ਕਿਤਨੇ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚਕੇ ਬਾਣ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੫੫. ਕਿਤੇ.....

☆ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਆਸ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਆਹ ਚੰਡੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰ ਰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੰਕੇਤ ਹੈ : ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਤੂੰ ਹਾਂ ॥ ਅਵਤੁ ਨਾ ਸੁਖੈ ਸੁ ਹੋਈਐ ਹਾਂ ॥ ਸਹਜਿ ਸੁਖਿ ਸੋਈਐ ਹਾਂ ॥ ਅੰਗ ੧੦੧॥੧॥
 ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਲ ਉਡਾਉਣ ਮਾਨਯੋ ਹਸਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ—ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਇਕੁ ਚਲਤੁ ਉਪਾਇਆ ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਾਇਆ ॥ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤਾ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ॥੧॥ਅੰਗ ੧੧੫॥੧॥੩॥ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਵੀ ਭਟਾ ਚਾਰੀਯ ਤੇ ਭੂਸਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਡਿਉਟੀ ਲਈ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਵੀ ਕਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੈਤਨ ਕੇ ਬੰਧਿ ਕਾਰਨ ਕੋ ਕਰ ਕਾਲੀ ਸੀ ਕਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਭਾਰੀ ॥੧੬੬॥

ਦੋਹਰਾ—ਚੰਡੀ ਕਾਲੀ ਦੁਹੰ ਮਿਲਿ ਕੀਨੋ ਇਥੇ ਬਿਚਾਰ ॥ ਹਉ ਹਨਿਹੇ ਤੂੰ ਸੁਉਨ ਪੀ ਅਹਿ ਦਲਿ ਡਾਰਹਿ ਮਾਰਿ ॥੧੬੭॥

ਹਿੰਦਾਲਈਏ ਮਿਲ ਕਰ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਮੁਸਤਦੀ ਭਾਗ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਹੁਣ ਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਦਸਵੰਦ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਸਿੱਖਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜੇ । ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਰੋਲ ਹੈ ਪੰ:੩੮ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਦਾਰ ਦੌਲਤਾਂ ਦੇਈ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਬੋਬੇ ਨਾਨਕੀ । ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਪੱਥੀ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਆਗੂ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਤਿਆਗ ਮੂਰਤੀ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗਿਰਸਬ ਜੀਵਨ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੧੪ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਘਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ । ਜੋ ਚੰਗੀ ਦਾਤੀ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ, ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਸਦਾ ਕੌਰ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ ਸਹਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੌਮ ਤੇ ਜੁਲਮ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਕਾ ਵਰਤਿਆ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੌਜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲੱਭੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਭਾਗੀ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲਣੇ ਪਏ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਮਲੀਨ ਅੱਖ ਕਿਧਰੇ ਜਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਬਣਕੇ ਚਮਕੀ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਪਈ, ਕੈਦਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਬੰਦੇ ਕੁਹਾਇ-ਖੁਹਾ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਚੱਕੀਆਂ ਫੇਰੀਆਂ ਖੰਨੀ-ਖੰਨੀ ਤੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਝੱਲਣੇ ਪਏ । ਉਪਾਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਲੇਖ ਲਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਾਂਗਾ । ਕਿਲਾ ਜਮਰੋਦ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ - ਕੰਵਰ ਨੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸ੍ਰ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਨਾਲ ਰਚੀ ਗਈ - ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਲਾਉ ਲਸ਼ਕਰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ਰੂਫ ਸੀ । ਮੌਕਾ ਤਾਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਕਾਬਲ ਦੇ ਹਾਕਮ ਅਮੀਰ ਦੌਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ । ਕੰਵਰ ਨੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਜੀ ਦਸਤੇ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਜਮਰੋਦ ਕਿਲੇ ਵਲੋਂ ਦੋਸ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੈਨਾ ਸਮੇਤ ਲਾਹੌਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਦੂਜੀ ਕਮਜੋਰੀ ਇਹ ਕਿ ਸ੍ਰ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਗਵਰਨਰ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ । ਬਾਲ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਸਖਤ ਬਖਾਰ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ - ਛੋਤੀ ਅਰੋਗਤਾ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜਮਰੋਦ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ, ਤੁਰਕ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ, ਕੁਲੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਮਰੋਦ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਸਨ, ਅੱਲਾ ਹੂ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਆ ਪਏ । ਜਦੋਂ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ ਸ੍ਰ. ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੌਂਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਤੇ ਬਚਾਉ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦਾ ਪੁਣ ਲਿਆ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ । ਭਾਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੌਜ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅਜੇ

ਤਮਕਿ ਰਨ ਤੁਰੀ ਨਚਾਵੈ ॥ ^੧ਚਟ ਪਟ ਸੁਭਟ ਜੂਝਿ ਰਨ ਜਾਵੈ ॥੧੪੯॥
^੨ਕਿਤਕ ਤਮਕਿ ਰਨ ਤੁਰੀ ਨਚਾਵਤ ॥ ^੩ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਧੁਨਿ ਕਿਤਕ
ਉਘਾਵਤ ॥ ^੪ਮੰਡਹਿ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਸੌ ਜੁਧਾ ॥ ^੫ਹੈ ਹੈ ਅਧਿਕ ਚਿਤ ਮਹਿ
ਕੁਧਾ ॥੧੫੦॥ ^੬ਜੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਕੋਪਿ ਕਰਿ ਆਇ ॥ ^੭ਮਹਾਂਕਾਲ ਤੇਤੇ ਈ
ਖਪਾਏ ॥ ^੮ਤਿਨ ਕੋ ਮੇਦ ਮਾਸ ਭੂਅ ਪਰਾ ॥ ^੯ਬਹੁ ਅਸੁਰਨ ਤਾਂ ਤੇ ਬਪੁ
ਧਰਾ ॥੧੫੧॥ ^{੧੦}ਮਹਾਂਕਾਲ ਤੇਈ ਦਏ ਖਪਾਇ ॥ ^{੧੧}ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਰਹੀ ਛਾਇ ॥ ^{੧੨}ਤਿਹ ਤੇ ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਉਠਿ ਢੂਕੇ ॥ ^{੧੩}ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਿ
ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਕੂਕੇ ॥੧੫੨॥ ^{੧੪}ਕੇਤਿਕ ਕੀ ਬਾਹਨ ਕਟਿ ਡਾਰਾ ॥ ^{੧੫}ਕਰੇ
ਰੁੰਡ ਬਿਨੁ ਮੁੰਡ ਹਜਾਰਾ ॥ ^{੧੬}ਕੇਤਿਕ ਚੀਰ ਅਧੋ ਅਧ ਡਾਰੇ ॥ ^{੧੭}ਨਾਚਤ
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਮਤਵਾਰੇ ॥੧੫੩॥ ^{੧੮}ਜੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਰਿ ਬਹੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ॥ ^{੧੯}ਅਰਧ
ਅਰਧ ਹੈ ਜੂਝੇ ਜੂਨੈਂ ॥ ^{੨੦}ਗਜ ਬਾਜੀ ਲੋਟਤ ਕਹੂੰ ਭੂ ਪਰ ॥ ^{੨੧}ਸੁੰਭਨ
ਸਬਦ ਸੁਨਾ ਅਵਨੀਤਰ ॥੧੫੪॥ ^{੨੨}ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਕਹੂੰ ਘਾਯਲ ਰਨ ॥
^{੨੩}ਭਾਜਿ ਚਲੇ ਕਈ ਹੋਇ ਬਿਮਨ ਮਨ ॥ ^{੨੪}ਝਮਕਤ ਕਹੀ ਅਸਿਨ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥
^{੨੫}ਭਭਕਤ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥੧੫੫॥ ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ^{੨੬}ਤਹਾਂ ਜੁਧ ਮਾਚਾ
ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਖੇਤੰ ॥ ^{੨੭}ਬਿਦਾਰੇ ਪਰੇ ਬੀਰ ਬਿੰਦੋ ਬਿਚੇਤੰ ॥ ^{੨੮}ਕਹੂੰ ਡਾਮਰੁੰ
ਡਹ ਡਹਾ ਸਬਦ ਬਾਜੈ ॥ ^{੨੯}ਸੁਨੇ ਦੀਹ ਦਾਨਵਾਨ ਕੋ ਦੁੱਪ ਭਾਜੈ ॥੧੫੬॥
^{੩੦}ਕਹੂੰ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਬਜੈਂ ਤਾਲ ਭਾਰੇ ॥ ^{੩੧}ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਬੀਨਾਪਨੋ ਅੰ ਨਗਾਰੇ ॥
^{੩੨}ਕਹੂੰ ਨਾਇ ਨਾਵੀਰਿਯੈ ਨਾਦ ਐਸੇ ॥ ^{੩੩}ਬਜੈ ਘੋਰ ਬਾਜਾ; ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ
ਜੈਸੇ ॥੧੫੭॥ ^{੩੪}ਕਹੂੰ ਛੈਨ ਤੂਰੈਂ ਨਗਾਰੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗੈ ॥ ^{੩੫}ਕਹੂੰ ਬਾਂਸੁਰੀ ਬੀਨ
ਬਾਜੈ ਸੁਰੰਗੈ ॥ ^{੩੬}ਕਹੂੰ ਬਗਲ ਤਾਰੰਗ ਬਾਜੈ ਬਜਾਵੈਂ ॥ ^{੩੭}ਕਹੂੰ ਬਾਰਿਤਾ
ਰੰਗ ਨੀਕੇ ਸੁਹਾਵੈਂ ॥੧੫੮॥ ^{੩੮}ਕਹੂੰ ਝਾਂਝ ਬਾਜੈਂ ਕਹੂੰ ਤਾਲ ਐਸੇ ॥ ^{੩੯}ਕਹੂੰ
ਬੇਨ ਬੀਨਾ ਪ੍ਰਲੈਕਾਲ ਜੈਸੇ ॥ ^{੪੦}ਕਹੂੰ ਬਾਂਸੁਰੀ ਨਾਇ ਨਾਦੈ ਮ੍ਰਿਦੰਗੈ ॥ ^{੪੧}ਕਹੂੰ
ਸਾਰੰਗੀ ਅੰ ਮੁਚੰਜੈ ਉਪੰਗੈ ॥੧੫੯॥ ^{੪੨}ਕਹੂੰ ਗਰਜਿ ਕੈ ਕੈ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਠੋਕੈਂ ॥
^{੪੩}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬੀਰਾਨ ਕੀ ਰਾਹ ਰੋਕੈਂ ॥ ^{੪੪}ਕਿਤੇ ਅਸਤ੍ਰ ਅੰ ਸਸਤ੍ਰ ਲੈ ਲੈ
ਚਲਾਵੈਂ ॥ ^{੪੫}ਕਿਤੇ ਚਰਮਲੈ; ਚੋਟ ਤਾ ਕੀ ਬਚਾਵੈਂ ॥੧੬੦॥ ^{੪੬}ਕਹੂੰ ਰੁੰਡ
ਸੋਹੈ; ਕਹੂੰ ਮੁੰਡ ਬਾਂਕੇ ॥ ^{੪੭}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਬਿਦਾਰੇ ਨਿਸਾਂਕੇ ॥ ^{੪੮}ਕਹੂੰ ਬਾਜ
ਮਾਰੇ ਗਜਾਰਾਜ ਜੂਝੇ ॥ ^{੪੯}ਕਹੂੰ ਉਸ੍ਰ ਕਾਟੇ; ਨਹੀ ਜਾਤ ਬੂਝੇ ॥੧੬੧॥ ^{੫੦}ਕਹੂੰ
ਚਰਮ ਬਰਮੈਂ ਗਿਰੇ ਭੂਮਿ ਐਸੇ ॥ ^{੫੧}ਬਗੇ ਬਿਵਤਿ ਡਾਰੇ ਸਮੈਂ ਸੀਤ ਜੈਸੇ ॥
^{੫੨}ਗਏ ਜੂਝਿ ਜੋਧਾ; ਜਗੇ ਜੋਰ ਜੰਗੈ ॥ ^{੫੩}ਮਨੋ ਪਾਨ ਕੈ ਭੰਗ

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੋਂ ਨਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ (ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ) ਬਾਲਾ ਹਸਾਰ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ (ਸ੍ਰ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ) ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮਰੌਦ ਦੀ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਟ ਦੇਣੀ। ਉਸਦਾ ਪਤੀ (ਬਲੀ ਸਿੰਘ) ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਉਂਝ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਬੜੀ ਦਲੇਰ ਸੀ ਕਿਸੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਲਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ ਚੰਗਾ ਜੀ ਕਹਿਕੇ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੰਜਿਲ ਮਾਰਕੇ ਥੱਕੀ ਟੁੱਟੀ ਤੇ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿੰਜੀ ਦਿਲ ਦੀ ਮਜਬੂਤ ਬਾਲੀ ਹਸਾਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਮ ਸੰਤਰੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਜਿਸ ਤੇ ਰੋਕ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰਤੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਪੁੱਠੇ ਪੈਰੀਂ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਆ ਗਿਆ, ਹਨੇਰੀ ਖੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਖੰਡ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਦੇਉ ਦਾ ਘਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਡਾ ਵੀ ਦਲੇਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਨਾਂ ਵੀ ਜਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਕੰਥ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਜਾ ਪਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਠਾਹ ਕਰਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਘੋੜੀ ਤੇਜ਼ ਦੁੜਾਈ ਕਿ ਬਚਾ ਹੋ ਸਕੇ - ਦੂਜੀ ਗੋਲੀ ਆਈ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਗਈ, ਘੋੜਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਗੇਂਦ ਵਾਂਗ ਉੱਛਲ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੈਂਟ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗੀ। ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਆ ਦਿਬੋਚੀ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਚਾਰ ਜੁਆਨ, ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਜਗਦੀਆਂ

- ਉਛਲ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਨਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੧. ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਝਟ-ਪਟ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੪੯॥
  ੨. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਰਣ ਵਿਚ ਘੋੜੀਆਂ ਨਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
  ੩. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
  ੪. ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ।
  ੫. ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ॥੧੫੦॥
  ੬. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸੂਰਮੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ।
  ੭. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੮. ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਤੇ ਮੇਦਾ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਿਆ ।
  ੯. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲਏ ॥੧੫੧॥
  ੧੦. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹ ਭੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੧. ਖੂਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਛ ਗਿਆ ।
  ੧੨. ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੈਤ ਆ ਕੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ।
  ੧੩. ਦਸੋਂ ਦਿਸਾ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ॥੧੫੨॥
  ੧੪. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕੱਟ ਸੁੱਟੀਆਂ ।
  ੧੫. ਹਸ਼ਾਹਾਂ ਹੀ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੬. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਚੀਰ ਕੇ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੭. ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਮਸਤ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ॥੧੫੩॥
  ੧੮. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚੱਲ ਗਈ ।
  ੧੯. ਉਹ ਜੁਆਨ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ।
  ੨੦. ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਲੇਟਦੇ ਹਨ ।
  ੨੧. ਕਿਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਵੱਜਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ॥੧੫੪॥
  ੨੨. ਕਿਤੇ ਘਾਇਲ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਗਿਰ-ਗਿਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ।
  ੨੩. ਕਿਤਨੇ ਦਿਲ ਛੱਡਕੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ ।
  ੨੪. ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।
  ੨੫. ਕਿਤੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਬੇਹਾਲ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ॥੧੫੫॥
  ੨੬. ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ਉਥੇ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਂ ਜੋਧਿਆਂ ਦਾ ਖੇਤ ਵਿਚ
  ੨੭. ਜਿਥੇ ਮਾਰੇ ਪਏ ਨੇ ਸੂਰਮੇ ਬੇਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ
  ੨੮. ਕਿਤੇ ਡੁਝਰੂ ਡੁਗ - ਡੁਗ ਕਰਕੇ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ।
  ੨੯. ਜਿਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ॥੧੫੬॥
  ੩੦. ਕਿਤੇ ਸੰਖ-ਭੇਰੀ ਭਾਰੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
  ੩੧. ਕਿਤੇ ਬੇਨ ਕਿਤੇ ਬੀਨਾ ਡੱਫਾਂ ਔਰ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
  ੩੨. ਕਿਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
  ੩੩. ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਲ ਦੀ ਫਰਲੋਂ ਜੈਸੇ ਹੈ ॥੧੫੭॥
  ੩੪. ਕਿਤੇ ਛੈਣੇ ਕਿਤੇ ਤੂਰ, ਕਿਤੇ ਨਗਾਰੇ ਕਿਤੇ ਢੋਲ
  ੩੫. ਕਿਤੇ ਬਾਂਸਰੀ, ਬੀਨ, ਸਾਰੰਗੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
  ੩੬. ਕਿਤੇ “ਬਗਲ” = ਕੱਛ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰਬਾ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
  ੩੭. ਕਿਤੇ “ਬਾਰ ਤਾਰੰਗ”=ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਸਾਜ ਵਜਾ ਰਹੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਕਿਤੇ “ਬਾਰਤਾ ਰੰਗ” ਬੀਰਤਾ ਰੰਗੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
  ੩੮. ਕਿਤੇ ਬਾਂਸਰੀ ਡੰਫ ਜਾਂ ਢੋਲ ਢੋਲਕੀ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ।
  ੩੯. ਕਿਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਅਤੇ ਡਫ ਛੋਟੇ ਧੌਂਦੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ॥੧੫੮॥
  ੪੦. ਕਿਤੇ ਗਰਜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਬਾਹਾਂ ਠੋਕ ਰਹੇ ਨੇ ।
  ੪੧. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੂਜੇ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ।
  ੪੨. ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
  ੪੩. ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ॥੧੬੦॥
  ੪੪. ਕਿਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਧੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਕਿਤੇ ਸਿਰ ਬਿਨਾਂ ਧੜ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ।
  ੪੫. ਕਿਤੇ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ ਪਏ ਨੇ ਬੇਸ਼ਮ ਅਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ।
  ੪੬. ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰੇ ਕਿਤੇ ਹਾਥੀ ਮਰੇ ਪਏ ਨੇ ।
  ੪੭. ਕਿਤੇ ਉਨ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ਜੋ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੧੬੧॥
  ੪੮. ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਘਾਉ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰੇ ਪਏ
  ੪੯. ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੀਤ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਲਪੇਟਕੇ ਪਏ ਨੇ
  ੫੦. ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਜੋਰ ਦੀ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਪਏ ਨੇ ।
  ੫੧. ਜਿਵੇਂ ਸਾਧੂ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ ॥੧੬੨॥
  ੫੨. ਕਿਤੇ ਡਹ-ਡਹ ਕਰਕੇ ਡੁਝਰੂ ਵਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ।
  ੫੩. ਕਿਤੇ ਮਾਰੂ ਰਾਗ (ਜੰਗੀ ਗੀਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ)

ਅੱਖਾਂ ਭਾਰੀ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕੋਮਲ ਕਲੀ ਫਸ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਰਨ ਕੌਰ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਖੋਹ ਲਏ ਗਏ ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਇਕ ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਨ ਬੜਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਉਹ ਬੜਾ ਨਿਡਰ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ - ਜਦਕਿ ਦੋ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਕ ਅੱਗੇ ਤੇ ਇਕ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਿਆ - ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਮਰਦਾਨਗੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਜਤਾਈ ਜਾਵੇ, ਖੁਸ਼ ਦਿਲ ਗਿੱਦੜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ । ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਂ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ਚਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਇਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਉ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਲੌਹਾ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਨ ਦਾ ਰੋਹ ਨਾਲ ਜੁੱਸਾ ਕੰਥ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਛੁਡਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੈਂ ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਗਰਮਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਔਰਤ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ - ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਿਲਾਵਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ । ਸ਼ਰਨੀ ਨੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅੰਤ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲੀ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਬਾਹ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਪੈਂਤੜੇ ਢੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਠਾਣ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪਾਟ ਗਈ ਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਚੰਡੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਜਾ ਪਲਕੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਮ ਦੇ ਧਾਮ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਇਕ ਨੱਸ ਹੀ ਗਿਆ - ਚੌਥਾ ਲੜਨ ਲੱਗਾ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਪਹਾੜੀ ਵੱਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਲੜਦੀ ਹੋਈ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਧੱਕਿਆ ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਪਿੱਛੇ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਚੀਖਾਂ ਮਾਰਦਾ ਬੋਲੇ ਜਾ ਪਿਆ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨੱਸ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਉਹ ਪਠਾਣ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਵੀਹ ਕੁ ਕਦਮ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਉੱਪਰ ਨਾਗ ਭੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਠੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਰ ਧੰਨ ਸੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਤਨਾ ਪੰਧ ਮਾਰਿਆ ਕਿਤਨੀ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਡਰਾਉਣੀ ਪਹਾੜੀ ਕੰਧਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਕਿਤਨਾ ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਚਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ-ਭਾਵੇਂ ਬੱਕ ਕੇ ਚੂਰ ਹੋ ਘੋੜਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਪੈਦਲ ਸਫਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬੱਕ ਕੇ ਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਕ ਪੱਖਰ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ - ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਧਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਹੋ ਦਾਤਾ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪੈਸ ਰੱਖੀ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜੀ (ਪੁੱਤਰੀ ਉੱਠ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲ) ਏਥੇ ਬੈਠਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਉਠਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ । ਉਹ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਫੇਰ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਸੀ ਅੰਤ ਸੰਭਲੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਭਲੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੁਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਨਿਰਾਲਾ ਕੌਤਕ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ (ਮੈਂ ਪਾਪਣ ਮੈ ਸੋਮਕੀਨ ਤੂੰ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝੀ ਦੇਹ ਦਰਸ ਮਨ ਚਾਉ) ਦੁਸ਼ਟ ਦੂਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਜਨ ਕੀ ਪੈਸ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ) ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜੀ - ਪੁੱਤਰੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਫੁੱਲ ਮਿਹਰਾਂ ਹਨ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਉਠ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਤੇਰੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਘੋੜਾ ਤਿਆਰ ਹੈ - ਤੇਰੀ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਫਤਹ ਹੋਵੇਗੀ - ਉਪਰੰਤ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮਾਯੂਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਲਾਮ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਪ ਕਰਦੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਸਵੈਦ ਘੋੜਾ ਕਾਨੀ ਤੇ ਲਗਾਮ ਸਮੇਤ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਘੋੜਾ ਹਿਣਕਿਆ, ਬਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ -

ਸੋਏ ਮਲੰਗੋਂ ॥੧੬੨॥ ੧ ਕਿਤੇ ਡਹ ਡਹਾ ਸਬਦ ਡਵਰੂ ਬਜਾਵੈ ॥ ੨ ਕਿਤੇ
ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਖਰੇ ਖੇਤ ਗਾਵੈ ॥ ੩ ਹਸੈ ਗਰਜਿ ਠੋਕੈ ਭੁਜਾ ਪਾਟ ਫਾਟੈ ॥
੪ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬੀਰਾਨ ਕੇ ਮੂੰਡ ਕਾਟੈ ॥੧੬੩॥ ੫ ਕਹੂੰ ਚੰਚਲਾ ਚਾਰੁ ਚੀਰੈ
ਬਨੈਕੈ ॥ ੬ ਬਰੈ ਜੂਨਿ ਜੋਧਾ ਜੁਝਯੋ ਜੂਨ ਧੈ ਕੈ ॥ ੭ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬੀਰਾਨ
ਕੇ ਪਾਵ ਪੇਲੈ ॥ ੮ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਲਗੇ ਸੁੱਧ ਸੇਲੈ ॥੧੬੪॥ ੯ ਕਹੂੰ ਜੱਛਨੀ
ਕਿੰਨ੍ਹਨੀ ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੦ ਕਹੂੰ ਗੰਧੂਬੀ ਦੇਵਨੀ ਮੋਦ ਹੂੈ ਕੈ ॥ ੧੧ ਕਹੂੰ
ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ ਗੀਤ ਗਾਵੈ ॥ ੧੨ ਕਹੂੰ ਨ ਚੰਚਲਾ, ਅੰਚਲਾ ਕੋ
ਬਨਾਵੈ ॥੧੬੫॥ ੧੩ ਕਹੂੰ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆ ਨਚੈ ਤਾਲ ਦੇ ਕੈ ॥ ੧੪ ਕਹੂੰ ਦੈਤ
ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹਸੈ ਮੋਦ ਹੂੈ ਕੈ ॥ ੧੫ ਕਹੂੰ ਚੰਚਲਾ ਅੰਚਲਾ ਕੋ ਬਨਾਵੈ ॥ ੧੬ ਕਹੂੰ
ਜੱਛਨੀ ਕਿੰਨ੍ਹਨੀ ਗੀਤ ਗਾਵੈ ॥੧੬੬॥ ੧੭ ਲਰੈ ਆਨਿ ਜੋਧਾ ਮਹਾਂ ਤੇਜ
ਤੈ ਕੈ ॥ ੧੮ ਗਿਰੇ ਪਾਕ ਸਾਹੀਦ ਯਾਕੀਨ ਹੂੈ ਕੈ ॥ ੧੯ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ
ਨਚਾਵੈ ਤੁਰੰਗੋਂ ॥ ੨੦ ਕਹੂੰ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਬਿਰਾਜੈ ਉਤੰਗੋਂ ॥੧੬੭॥ ੨੧ ਕਹੂੰ
ਬੀਰ ਬਾਨੈਤ ਬੀਰੇ ਉਠਾਵੈ ॥ ੨੨ ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਮੈਂ ਖਿੰਗ ਖੱਤੀ ਨਚਾਵੈ ॥
੨੩ ਕਹੂੰ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਹਠੀ ਦਾਂਤ ਚਾਬੈ ॥ ੨੪ ਕਿਤੇ ਮੂੰਛ ਐਠੈਂ ਕਿਤੇ ਪਾਗ
ਦਾਬੈ ॥੧੬੮॥ ੨੫ ਦੂਹੂੰ ਓਰ ਗਾਜੇ ਜਬੈ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥ ੨੬ ਮਚੈ ਲੋਹ ਗਾੜੇ
ਪਰੀ ਮਾਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੭ ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਉਚੱਕੈ ॥ ੨੮ ਲਗੇ ਦੇਹ
ਮੋ ਘਾਇ ਗਾੜੇ ਭਭੱਕੈ ॥੧੬੯॥ ੨੯ ਕਹੂੰ ਕੁੰਡਲਾ ਕਾਰ ਮੁੰਡੈਂ ਬਿਰਾਜੈ ॥
੩੦ ਲਖੈ ਮੂੰਡ ਮਾਲਾਹੂ ਕੇ ਮੂੰਡ ਲਾਜੈ ॥ ੩੧ ਕਹੂੰ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮੈ ਪਰੇ ਬੀਰ ਭਾਰੀ ॥
੩੨ ਮਨੋ ਸਿੱਧਯ ਬੈਠੈ ਲਗੇ ਜੋਗ ਤਾਰੀ ॥੧੭੦॥ ੩੩ ਤਹਾਂ ਸੋਨ ਕੀ ਕੂਲ
ਘਾਰੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੩੪ ਲਖੈ ਅਸਟ ਨੱਦਮਾਨ ਕੋ ਦਰਪ ਭਾਜੈ ॥ ੩੫ ਤਹਾਂ
ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਜੀ ਬਹੇ ਨੇਕ ਜੈਸੇ ॥ ੩੬ ਲਸੈ ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਮਹਾਂ ਸੈਲ ਕੈਸੇ ॥੧੭੧॥
੩੭ ਪੂਜਾ ਬ੍ਰਿਛ ਤਾ ਮੋਂ ਬਹੇ ਜਾਤ ਐਸੇ ॥ ੩੮ ਲਸੈ ਡੰਡ ਪੱਤ੍ਰੀ; ਬਿਨਾ ਪੱਤ੍ਰ
ਜੈਸੇ ॥ ੩੯ ਕਹੂੰ ਛੱਤ੍ਰ ਤਾ ਮੋਂ ਬਹੇ ਜਾਤ ਕਾਟੇ ॥ ੪੦ ਮਨੋ ਫੇਰ ਸੇ ਬਾਰਿ
ਮੈਂ ਬਸਤ੍ਰ ਫਾਟੇ ॥੧੭੨॥ ੪੧ ਕਹੂੰ ਬਾਹ ਕਾਟੀ; ਬਹੇ ਜਾਤ ਐਸੇ ॥ ੪੨ ਮਨੋ
ਪੰਚ ਬੱਕ੍ਰਤਾਨ ਕੇ ਨਾਗ ਜੈਸੇ ॥ ੪੩ ਚੜ੍ਹੇ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਬਹੇ ਜਾਤ ਮਾਰੇ ॥
੪੪ ਸਨਾਹੀਨ ਕੇ ਸੁਾਰ ਪਾਰੈਂ ਪਧਾਰੇ ॥੧੭੩॥ ੪੫ ਕਹੂੰ ਖੋਲ ਖੰਡੇ ਬਹੇ ਜਾਤ
ਮਾਰੇ ॥ ੪੬ ਮਨੋ ਏਕਠੇ ਕੱਛ ਮੱਛ ਹੂੈ ਪਧਾਰੇ ॥ ੪੭ ਤਹਾਂ ਪਾਗ ਛੂਟੇ ਬਹੇ ਜਾਤ
ਐਸੇ ॥ ੪੮ ਮਨੋ ਤੀਸ ਬਾਮਾਨ ਕੇ ਨਾਗ ਜੈਸੇ ॥੧੭੪॥ ੪੯ ਝਖੀ ਝੁੰਡ
ਜਾ ਮੇ ਕਟਾਰੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ੫੦ ਲਖੈ ਖਿੰਗ ਬਾਂਕੇ ਬਲੀ ਨਾਗ ਲਾਜੈ ॥ ੫੧ ਕਹੂੰ
ਚਰਮ ਕਾਟੇ ਗਿਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੈ ॥ ੫੨ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਬਹੇ ਜਾਤ
ਬਸਤ੍ਰੈ ॥੧੭੫॥ ੫੩ ਹਲਾ ਚਾਲ ਕੈ ਕੈ ਹਠੀ ਦੈਤ ਦੂਕੇ ॥ ੫੪ ਚਹੂੰ ਓਰ
ਗਾਜੇ ਮਹਾ ਕਾਲ ਜੁ ਕੇ ॥ ੫੫ ਕਿਤੇ ਕੋਪ ਕੈ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੈਂ ਚਲਾਵੈ ॥

i ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜਵਾਨ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁਝਕੇ ਅਰਥਾਤ ਰਣ ਵਪ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਲੜਕੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਪੈਰ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹਨ।
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੱਛਰਾਂ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਟੋਲ ਟੋਲ ਕੇ ਵਰਦੀਆ ਹਨ।

ii ਸਛ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਜੱਛਨੀ। ਕਿੰਨ੍ਹਨੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਜਾਣ ਲਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਗੰਧਰਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ
ਦੇ ਰਾਵੀਆਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ।

iii ਅੰਠ ਨਦੀਆਂ ਇਹ ਹਨ 1. ਐਰਾਵਤੀ, 2. ਸਤਲੁਜ, 3. ਸਰਸਤੀ, 4. ਗੰਗਾ, 5. ਜਮਨਾ, 6. ਜੇਹਲਮ, 7. ਝਠਾ, 8. ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ।

੪੫ ਹਵਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਘੋੜਾ ਪਲੇ ਪਲੀ ਵਿਚ ਜਮਰੋਦ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖਲੋਆ - ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਉਹਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਘੋੜਾ
ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਪੂਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹਰਿ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥

ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜੋ ਲਹੌਰ ਕੰਵਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸੀ ਜਮਰੋਦ ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ.
ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤੇ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ।

੧. ਕਿਤੇ ਭਮਰੂ ਦੇ ਖੜਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ
੨. ਕਿਤੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰੂ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
੩. ਕਈ ਗੁਜ਼ਰੇ ਬਾਗਾਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਪੱਟਾਂ ਉਪਰ ਹੱਥ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
੪. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਨੇ ॥੧੬੩॥
੫. ਕਿਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਾ ਕੇ।
੬. ਜਵਾਨ ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੂਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਠ ਕੇ-
੭. ਕਿਤੇ ਜੋਧੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਪਲੋਸਦੇ ਹਨ - ਜਿਹੜੇ
੮. ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਦੇ ਜੋਧੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਲੱਗੀ ਹੈ ॥੧੬੪॥
੯. ਕਿਤੇ ਜਫ਼ਨੀ ਕਿੰਨੀ ਆਣਕੇ-
੧੦. ਕਿਤੇ ਗੰਧਰਬੀ ਦੇਵ ਇਸਤਰੀ ਪਰਸੰਨ ਹੋ ਲੇ ਕਿਤੇ
੧੧. ਅਛਰਾਂ ਤੇ ਅਪਛਰਾਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
੧੨. ਕਿਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬਸਤਰ ਸੰਵਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੬੫॥
੧੩. ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਰੀਆਂ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ
੧੪. ਦੌੜ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਹੱਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ - ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ
੧੫. ਕਿਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੀੜੇ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।
੧੬. ਕਿਤੇ ਜਫ਼ਨੀਆਂ ਤੇ ਕਿੰਨਰ ਨੀਆਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੬੬॥
੧੭. ਜੋਧੇ ਬੜੇ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਆ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ।
੧੮. ਕਈ ਪਾਕ ਦਾਮਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦੇ ਹਨ ਬੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ
੧੯. ਕਿਤੇ ਬਾਕੇ ਜਵਾਨ ਘੋੜੇ ਨਚਾ ਰਹੇ ਨੇ।
੨੦. ਕਈ ਜੰਗੀ ਸੂਰਮੇ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਹਨ ॥੧੬੭॥
੨੧. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਤੀਰ ਤੇ ਕਮਾਣ ਚੁਕ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਜੁਧ ਦੇ ਬੀੜੇ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ।
੨੨. ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੋਧੇ ਤਲਵਾਰ ਨਚਾਉਂਦੇ ਹਨ।
੨੩. ਕਿਤੇ ਅਝੀਲ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੰਦ ਪੀਸ ਰਹੇ ਨੇ।
੨੪. ਕਿਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪੱਗਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਹੇਠ ਨੂੰ ਦੱਬ ਰਹੇ ਨੇ ॥੧੬੮॥
੨੫. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਛੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੋਇ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਗੱਜੇ।
੨੬. ਸੰਘਣੀ ਲੋਹ ਮਾਰ ਪਈ ਭਾਰੀ ਮਾਰ ਪਈ ਉਸ ਵੇਲੇ
੨੭. ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜੇ ਦੜਾਉਂਦੇ ਹਨ।
੨੮. ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਘਾਉ ਹੋ ਕੇ ਖੂਨ ਭਵਕ ਕੇ
- ਗਿਰਦਾ ਹੈ ॥੧੬੯॥
੨੯. ਕਿਤੇ ਕੁੰਡਲਦਾਰ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰ ਪਏ ਹਨ।
੩੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਵ ਦੇ ਗਲੇ ਪਈ ਰੁੰਡਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ਹੈ।
੩੧. ਕਿਤੇ ਬੜੇ ਭਾਰੂ ਸੂਰਮੇ ਗਿਰ-ਗਿਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਐਉਂ
੩੨. ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਧ- ਜੰਗੀ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ॥੧੭੦॥
੩੩. ਉਥੇ ਖੂਨ ਦੀ ਨਦੀ ਵਹਿ ਤੁਰੀ।
੩੪. ਜਿਸਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਅੱਠ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਨ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
੩੫. ਉਥੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
੩੬. ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਐਉਂ ਹੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਪਹਾੜ ਰੁੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੭੧॥
੩੭. ਝੰਡੇ ਤੇ ਰੁਖ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।
੩੮. ਰਥਾਂ ਐਉਂ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੁਖ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੩੯. ਕਿਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਛੱਤ੍ਰ ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
੪੦. ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਸਤਰ ਫਟ ਗਏ ਹਨ ॥੧੭੨॥
੪੧. ਕਿਤੇ ਬਾਂਹ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥
੪੨. ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਮੂੰਹਾਂ ਸਰਪ ਰੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
੪੩. ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜੋਧੇ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।
੪੪. ਜਿਹੜੇ ਸਹਨਾਈ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਉਹ ਪਾਰ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ॥੧੭੩॥
੪੫. ਕਿਤੇ ਖੰਡੇ ਅਤੇ ਮਿਆਨ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੪੬. ਜੋ ਐਉਂ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੱਛੂ ਤੇ ਮੱਛ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
੪੭. ਉਥੇ ਪੰਗਾਂ ਖੁਲੀਆਂ ਕਾਲੇ ਕੇਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
੪੮. ਮਾਨੋ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਾਲੇ ਨਾਗ ਹਨ ॥੧੭੪॥
੪੯. ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਖੋਲ (ਮਿਆਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਟਾਰੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ।
੫੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਲੇ ਨਾਗ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ਸਨ।
੫੧. ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਗਿਰੇ ਪਏ ਨੇ।
੫੨. ਕਿਤੇ ਜੋਧੇ ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਤੇ ਬਸਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੧੭੫॥
੫੩. ਹੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹਠੀ ਦੌੜ ਆ ਪਏ।
੫੪. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆ ਗੱਜੇ।
੫੫. ਕਿਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਣਖੀਲਾ ਜੋਧਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅੰਤ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਭਿਆ। ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਚਿਠੀਆਂ ਲਹਿਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਉਹ ਨਮਕ ਹਰਾਮ - ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਪਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਿਖ ਰਾਜ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੇਵਕ ਸੀ ਤੇ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਪੁੱਜੀ ਜਿਸ ਲਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਸਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਬੇਟਾ ਰਸਤਾ ਲੰਮਾ ਤੇ ਬਿਖੜਾ ਹੈ ਕਲੀ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਓ ਤੇ ਚਿਠੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਦੇਣੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸਰਨ ਕੌਰ ਦੋਵੇਂ ਉਠਣੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਲਾ ਜਮਰੋਦ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਕੇ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਚੀਰਕੇ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੀਆਂ ਹਵਾਕਾਂ ਕੰਨੀ ਸੁਣਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਾਥੇ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਦੰਪਤੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕਵੀ ਨੇ ਐਉਂ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ : ਰੱਖ ਭਰੋਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਨੇ ਕਰਦੇ ਕਾਰ ॥ ਕਦੀ ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਵਦੀ ਵਿਚ ਜੰਗ ਤੇ ਹਾਰ ॥ ਦੇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਨ ਪਿਆਰ ॥ ਮੌਤੋਂ ਉਹ ਨਾ ਤ੍ਰਿਬਕਦੇ ਦੇਣ ਮੌਤ ਨੂੰ ਹਾਰ ॥ ਸੱਭਾ ਘਰ ਘਰ ਹੋਵਦੀ ਗਲ ਪੈਣ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ॥ ਸੁਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਤਾਰ ॥ ਵਾਰਾਂ ਲੋਕੀ ਗਾਂਵਦੇ ਸੁਣਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ॥ ਉਹ ਅਮਰ ਹੋਵਣ ਜਗਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ॥ ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਭਰਤਾ ਤੇ ਉਹ ਨਾਰ ਧਰਮ ਦੇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਫੜੀ ਤਲਵਾਰ ॥ ਸੱਪ ਹਨੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਕਰਦੇ ਜਾਵਨ ਪਾਰ ॥ ਮੰਜਲੋਂ ਮੰਜਲੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਦੋਨੋਂ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ॥ ਡਿਉਡੀ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਿੱਕ ਦੱਸੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਦਿਤਾ, ਵਜੀਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪਾਪੀ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕੰਮ ਹੈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ - ਸਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਦੇ ਕੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਚਿਠੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰ ਹਿਲ ਗਏ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲਗਿਆ ਕਿਉਂ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਉਂਦੀ ਉਹ ਗੁੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਕੀ ਹੈ - ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਜਮਰੋਦ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਖਾ ਨੇ ਬਿਸਰਾਮ ਲਈ ਭੇਜਕੇ ਪੂਰੀ ਖਾਤਰ ਕਰੇ ਇਹ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਜੋੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਖਾਨੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ - ਦਿਨ ਭਰ ਸਰਨ ਕੌਰ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਰਹੀਆਂ ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੀ ਰਾਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਜੀਰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਨ ਕੌਰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਇ ਮੌਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸਜਾਇ ਮੌਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਹੁਣੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਬੀਬੀ ਸਰਨ ਕੌਰ ਸਮਝ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਗੁੰਮ ਕੀਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣਾ ਚਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਬੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

੧ ਕਿਤੇ ਸੰਖ ਅੰ ਭੀਮ ਭੇਰੀ ਬਜਾਵੈ ॥੧੭੬॥ ੨ ਮਹਾਂ ਫੂਲਿ ਫੀਲੀ ਨਗਾਰੇ
 ਬਜੈਕੈ ॥ ੩ ਚਲੇ ਦੁੰਦਰੀ ਤਾਜਿਯੋਂ ਕੇ ਸੁਨੈਕੈ ॥ ੪ ਮਚੈ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ ਸੁ
 ਉਸਟੀ ਦਮਾਮੇ ॥ ੫ ਮਨੋ ਬਾਜ ਟੁੱਟੇ ਲਖੇ ਲਾਲ ਤਾਮੇ ॥੧੭੭॥ ੬ ਕਿਤੇ
 ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਧਰੇ ਲਾਲ ਬਾਨੇ ॥ ੭ ਕਿਤੇ ਸਾਮ ਅੰ ਸੇਤ ਕੀਨੇ ਨਿਸਾਨੇ ॥
 ੮ ਕਿਤੇ ਹਰਤਿ ਯੋ ਪੀਤ ਬਾਨੇ ਸੁਹਾਏ ॥ ੯ ਹਠੀ ਚੁੰਗ ਬਾਧੇ ਚਲੇ ਖੇਤ
 ਆਏ ॥੧੭੮॥ ੧੦ ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਢਾਪੈਂ ਕਿਤੇ ਚੋਟ ਓਟੈਂ ॥ ੧੧ ਸਭੈ ਆਨਿ
 ਜੂਝੈਂ ਭਜੈਂ ਕੋਟ ਕੋਟੈਂ ॥ ੧੨ ਕਿਤੇ ਸੂਲ ਅੰ ਸੈਹਬੀ ਖਿੰਗ ਖੇਲੈਂ ॥ ੧੩ ਕਿਤੇ
 ਪਾਸ ਅੰ ਪਰਸ ਲੈ ਪਾਵ ਪੇਲੈਂ ॥੧੭੯॥ ੧੪ ਕਿਤੇ ਪਾਖਰੈ ਡਾਰਿਕੈ ਤਾਜਿਯੋਂ
 ਪੈ ॥ ੧੫ ਚੜ੍ਹੈ ਚਾਰੁ ਜਾਮੇ ਕਿਤੇ ਬਾਜਿਯੋਂ ਪੈ ॥ ੧੬ ਕਿਤੇ ਮੱਤ ਦੰਤੀਨਿਯੋਂ
 ਪੈ ਬਿਰਾਜੈਂ ॥ ੧੭ ਮਨੋ ਬਾਰਣੇਸੇ ਚੜ੍ਹੇ ਇੰਦ੍ਰ ਲਾਜੈਂ ॥੧੮੦॥ ੧੮ ਕਿਤੇ
 ਖੱਚਰਾ ਰੋਹ ਬੈਰੀ ਬਿਰਾਜੈਂ ॥ ੧੯ ਕਿਤੇ ਗਰਧਭੋ ਪੈਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸੂਰ ਗਾਜੈਂ ॥
 ੨੦ ਕਿਤੇ ਦਾਨਵੋ ਪੈਂ ਚੜ੍ਹੇ ਦੈਤ ਭਾਰੇ ॥ ੨੧ ਚਹੂੰ ਓਰ ਗਾਜੈ ਸੁ ਦੈ ਕੈ
 ਨਗਾਰੇ ॥੧੮੧॥ ੨੨ ਕਿਤੇ ਮਾਹਿਖੀ ਪੈ ਚੜ੍ਹੇ ਦੈਤ ਢੂਕੇ ॥ ੨੩ ਕਿਤੇ ਸੂਕਰਾ
 ਸੂਰ ਹੂੰ ਆਨਿ ਝੂਕੇ ॥ ੨੪ ਕਿਤੇ ਦਾਨਵੋ ਪੈਂ ਚੜ੍ਹੇ ਦੈਤ ਭਾਰੇ ॥ ੨੫ ਚਹੂੰ
 ਓਰ ਤੇ ਮਾਰ ਮਾਰੈ ਪੁਕਾਰੇ ॥੧੮੨॥ ੨੬ ਕਿਤੇ ਸਰਪ ਅਸੁਵਾਰ ਹੂੰ ਕੈ
 ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੭ ਕਿਤੇ ਸੂਰ ਬਘਮਾਰ ਹੂੰ ਦੁਸਟ ਆਏ ॥ ੨੮ ਕਿਤੇ ਚੀਤਿਯੋਂ
 ਪੈਂ ਚੜ੍ਹੇ ਕੋਪ ਕੈਕੈ ॥ ੨੯ ਕਿਤੇ ਚੀਤਰੋ ਪੈਂ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇਜ ਤੈਕੈ ॥੧੮੩॥
 ੩੦ ਕਿਤੇ ਚਾਕਚੁੰਧਾ ਚੜ੍ਹੇ ਕਾਕ ਬਾਹੀ ॥ ੩੧ ਅਨੂਹਾਨ ਕੋ ਸੂਰ ਕੇਤੇ
 ਸਿਪਾਹੀ ॥ ੩੨ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬਾਨੀ ਚੜ੍ਹੇ ਬਿੱਧ ਗਿੱਧੈਂ ॥ ੩੩ ਮਨੋ ਧਮਾਨ
 ਲਾਗੇ ਲਸੈਂ ਸੁੱਧ ਸਿਧੈਂ ॥੧੮੪॥ ੩੪ ਹਠੀ ਬੱਧਿ ਗੋਪਾ ਗੁਲਿੱਤ੍ਰਾਨ ਬਾਂਕੇ ॥
 ੩੫ ਰਜੀਲੇ ਕਟੀਲੇ ਹਠੀਲੇ ਨਿਸਾਂਕੇ ॥ ੩੬ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਮਾਲੀ ਭਰੇ ਕੋਪ
 ਭਾਰੇ ॥ ੩੭ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਅੱਭੁ ਜਯੋਂ ਚੀਤਕਾਰੇ ॥੧੮੫॥ ੩੮ ਬਡੇ ਦਾਂਤ
 ਕਾਢੇ ਚਲੇ ਕੋਪਿ ਭਾਰੇ ॥ ੩੯ ਲਹੇ ਹਾਥ ਮੈ ਪੱਬ ਪੱਤ੍ਰੀ ਉਪਾਰੇ ॥ ੪੦ ਕਿਤੇ
 ਸੂਲ ਸੈਬੀ ਸੂਆ ਹਾਥ ਲੀਨੇ ॥ ੪੧ ਮੰਡੇ ਆਨਿ ਮਾਰੂ ਮਹਾਂ ਰੋਸ
 ਕੀਨੇ ॥੧੮੬॥ ੪੨ ਹਠੀ ਹਾਂਕ ਹਾਂਕੈ ਉਠਾਵੈ ਤੁਰੰਗੈ ॥ ੪੩ ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ
 ਜਗੇ ਜੋਰ ਜੰਗੈ ॥ ੪੪ ਸੂਆ ਸਾਂਗ ਲੀਨੇ ਅਤਿ ਅੱਤੀ ਧਰੱਤ੍ਰੀ ॥ ੪੫ ਮਚੈ
 ਆਨਿ ਕੈ ਕੈ ਛਕੇ ਛੋਭ ਛੱਤ੍ਰੀ ॥੧੮੭॥ ੪੬ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬੀਰੈ ਲਰੈ ਸੱਸਤ੍ਰ
 ਧਾਰੀ ॥ ੪੭ ਮਨੋ ਕਾਛ ਕਾਛੇ ਨਚੈਂ ਨਿਤਕਰੀ ॥ ੪੮ ਕਹੂੰ ਸੂਰ ਸਾਂਗੈ ਪੁਅੈ
 ਭਾਂਤਿ ਐਸੇ ॥ ੪੯ ਚੜ੍ਹੈ ਬਾਂਸ ਬਾਜੀਗਰੈ ਜਾਨ ਜੈਸੈ ॥੧੮੮॥ ੫੦ ਕਹੂੰ
 ਅੰਗ ਭੰਗੈ ਗਿਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰੈਂ ॥ ੫੧ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀਨ ਕੇ ਬਰਮ
 ਬਸਤ੍ਰੈਂ ॥ ੫੨ ਕਹੂੰ ਟੋਪ ਟਾਂਕੇ ਗਿਰੇ ਟੋਪ ਟੂਟੇ ॥ ੫੩ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਅਭਾਨ
 ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਫੂਟੇ ॥੧੮੯॥ ਚੰਪਈ ॥ ੫੪ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬੀਰ ਖੇਤ

੧ ਇਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਤਯੁਗ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ । ਯੋਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੇਖੋ ਕਾਕ ਭਸ਼ੰਡ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਜੁਗ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮ ਬਦਲਦੇ ਹਨ । ਜੇ
 ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਚੂਹਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸ਼ਨੀਚਰ ਦੇਵਤਾ ਕਾਉਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਾਮ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤੋਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ
 ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਗੁੜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੰਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੈਤ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ
 ਬਰਤ ਹੋਣਗੇ । ਇਹੋ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ : ਸਿੰਧੁ ਸਮਾਇਓ ਘਟਕੇ ਮਾਹਿ ॥ ਕਰਣਹਾਰ ਕਉ ਕਿਛੁ ਅਚਰਜੁ ਨਾਹਿ ॥੩॥ ਅੰਗ ੮੯੯ ॥੪॥੫॥

੨ ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੇ ਗੁੰਜ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਮੈਂ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਚੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਚਲੋ - ਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗ ਭਭੁਕਾ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੀ : ਜਿਸਨੂੰ
 ਸੁਣਕੇ - ਫਰੋਬੀ - ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ - ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵੱਲ ਵੇਖ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੱਲ ਦੇਖ - ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਸਰਾ ਦਰਜਾ
 ਮੇਰਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰਵਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਰੂਪ ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ਬਦ
 ਸੁਣਕੇ ਸ਼ੇਰਨੀ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚਪੇੜ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਜੜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਚੰਡਾਲ ਓ ਭੁੱਕਲ ਦੇ

੧. ਕਿਤੇ ਸੱਖ ਕਿਤੇ ਭੀਮ ਕਿਤੇ ਭੇਰੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ॥੧੭੬॥
੨. ਮਹਾਂ ਫੁਲ ਗੀਲੀ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ
੩. ਦੈਤ ਚੱਲ ਪਏ ਧੌਸੇ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ
੪. ਉਠਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਦਮਾਮਿਆਂ ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰ ਕੇ ।
੫. ਜਾਣੇ ਘੋੜੇ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਲਹੂ ਵਿਚੀ ਲੰਘ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ॥੧੭੭॥
੬. ਕਿਤੇ ਬੰਕੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਲਾਲ ਬਾਣੇ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ।
੭. ਕਿਤੇ ਕਾਲੇ ਤੇ ਚਿਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ।
੮. ਕਿਤੇ ਹਰੇ ਕਿਤੇ ਪੀਲੇ ਬਾਣੇ ਸੋਭਦੇ ਨੇ ।
੯. ਆਪਣੇ ਹਠ ਪੱਕੇ ਟੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰਣਖੇਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੧੭੮॥
੧੦. ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੋਕਦੇ ਨੇ ।
੧੧. ਸਾਰੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ - ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਏ
੧੨. ਕਿਤੇ ਨੇਜਾ ਕਿਤੇ ਤੇਗ ਕਿਤੇ ਖੰਡਾ ਜੁਆਨ ਖੋਲਦੇ ਹਨ ।
੧੩. ਕਿਤੇ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਟਕੂਆ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੭੯॥
੧੪. ਕਿਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ।
੧੫. ਚੌਕੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।
੧੬. ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਾਣੇ -
੧੭. ਸੈਨਾਂ ਦੀ ਚੜਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੮੦॥
੧੮. ਕਿਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰਿਆ ਵੈਰੀ ਖੱਚਰਾਂ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ।
੧੯. ਕਿਤੇ ਗਧਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਕਿਤੇ ਭਾਰੀ ਦੈਤ ਰਸਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ।
੨੧. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਗੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ॥੧੮੧॥
੨੨. ਕਿਤੇ ਮੱਥਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦੈਤ ਪੁੱਜ ਗਏ ਨੇ ।
੨੩. ਕਿਤੇ ਸੂਰਾਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਢੁੱਕੇ
੨੪. ਕਿਤੇ ਦਾਨਵਾਂ ਦੇ ਘਨੇੜੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦੈਤ ਭਾਰੀ ਪੁੱਜ ਗਏ ਨੇ ।
੨੫. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੮੨॥
੨੬. ਕਿਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਨੇ ।
੨੭. ਕਿਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਬਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਗਏ ।
੨੮. ਕਿਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਚੀਤਿਆਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਗਏ ।
੨੯. ਕਈ ਚਿੱਤਰਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਤਪਤ ਦੇ ਤਪੇ ਹੋਏ ॥੧੮੩॥
੩੦. ਕਿਤੇ ਚੱਕਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਕਾਕ ਪੰਛੀ ਤੇ
੩੧. ਕਿਤਨੇ ਫੌਜੀ ਠੁੰਹਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੇ ।
੩੨. ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਜੋਧੇ ਗਿੱਧਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਾਣੇ
੩੩. ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ ॥੧੮੪॥
੩੪. ਹਠੀ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ
੩੫. ਗੁਸੈਲੇ ਕੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਸੰਕ ਹੋ ਕੇ ਹਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।
੩੬. ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਲੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੂ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰ ਗਏ ।
੩੭. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ॥੧੮੫॥
੩੮. ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੰਦ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਚੱਲ ਪਏ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ।
੩੯. ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਉਖੇੜ ਲਏ ।
੪੦. ਕਿਤੇ ਨੇਜੇ ਤਲਵਾਰ ਬੁਛੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਏ ।
੪੧. ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਵਜਾ ਕੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ॥੧੮੬॥
੪੨. ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੱਕ-ਹੱਕ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੪੩. ਬੜੇ ਬਾਂਕੇ ਸੂਰ ਵੀਰ ਜੰਗ ਦੇ ਜੋਰ ਵਿਚ ਮੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ।
੪੪. ਨੇਜੇ ਤੇ ਸਾਗ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਦੇ ਧਨੀ ।
੪੫. ਸੂਰਮੇ ਬਹਾਦੁਰ ਲੜਾਕੇ ਆ ਕੇ ਮੱਚ ਪਏ ॥੧੮੭॥
੪੬. ਕਿਤੇ ਜੋਧਾ ਜੋਧੇ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ।
੪੭. ਜਾਣੇ ਸੁੰਦਰ ਸਾਜ ਕੇ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
੪੮. ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਰਛੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ ।
੪੯. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨ ਬਾਜੀਗਰ ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੧੮੮॥
੫੦. ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਅਸਤ੍ਰ ਗਿਰ ਗਏ ।
੫੧. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਘਾਉ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ।
੫੨. ਕਿਸੇ ਦੇ ਟੋਪ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਗਿਰ ਗਏ ।
੫੩. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਢੁੱਟ ਗਏ ॥੧੮੯॥
੫੪. ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ

ਸਰਪ - ਅਕ੍ਰਿਤ ਘਣ - ਬੇਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਪਰ ਭੁੱਲ ਪਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ਪਰ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਵੀ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ ਓ ਦੁਸ਼ਟ ਇਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਵੇਰ ਦਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਤਾਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਚਪੇੜ ਹੋਰ ਬੜੇ ਜੋਰ ਜੜ ਦਿੱਤੀ - ਜਿਸ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਕੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਰੂਹ ਜਾਗ ਪਈ ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨੂੰ ਨਾ ਝਲਦੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਪਿੱਛੇ ਡਿੱਗ ਪਈ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਿਰ ਦਿੱਤਾ ਫੁੱਡਾ ਮਾਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ । ਕਮਰੇ ਬੰਦ ਵਿਚੋਂ ਖੰਜਰ ਕੱਢਕੇ ਦੰਦੀਆਂ ਪੀਹਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ ਗਿਆ...ਕਿ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ, ਮੇਰੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਕੇ ਜਿਉਂਦੀ ਬਚਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਮਾਰ ਖੁਕਾਉਣਾ ਹੈ । ਏਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ । ਪਣਾਣੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਮ ਪਾਲ, ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਬਲ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਂ ਗਤਕੇ ਵਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆਂ ਤੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਖੰਜਰ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਝਪਟ ਕੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਹਿੱਲਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ - ਦੋਵੇਂ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਅਹਿਲ ਹੋ ਕੇ ਖੜ ਗਏ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਸਿਰਕਿਆ । ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਤਨ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖੰਜਰ ਮਾਰੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਲਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਬਚੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਨੋ ਨਾ ਮਾਰੇ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਐਸਾ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਧੜੱਕੇ ਕਰਦਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਾ ਡਿੱਗਾ ਤੇ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਭਲਵਾਨ ਵਾਂਗ ਉਸਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤਲਵਾਰ ਖੋਹ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ਉਪਰ ਉਲਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇਤਰ ਚੁੱਧਰਾ ਗਏ ਤੇ ਸਰੀਰ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਆਖਰੀ ਘੜੀ ਜਾਪੀ । ਚਲਾਕ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ ਸਿਆਸਤ ਸੁੱਝੀ ਤੇ ਤਰਲੇ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਨਿਮਰ ਭਾਵ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਐ ਬੇਟੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈਂ, ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਾਨੋ ਨਾ ਮਾਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰੀ ਪਰਖ ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ਸਕਾਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਫੁਰਤੀਲੀ ਬਹਾਦੁਰ ਤੇ ਸਤਵੰਤੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ - ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮੌਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ । ਇਹ ਤਰਲਾ ਸੁਣਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਮਾਲ ਸੁੱਖਾ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਕੇ ਭੀਮ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜਿਥੋਂ ਦੋਵੇਂ ਜਮਰੋਂਦ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੇ ਉਹ ਜੋਰ ਦਿਖਾਇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਇਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਖਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਮੀ ਪਲੀ ਸ਼ਰਨੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜੋ ਸ਼ਰਨੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਬਰਾਤ ਸਮੇਤ ਦੇ ਚਾਰ ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਾ ਸਕੇ । ਉਹ ਸ਼ਰਨੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਪਾ ਕੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । ਜਿਸ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਤਰੀ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲੀਲ ਭਾਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ; ਬਾਹਰ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਆ ਚਾਹਿ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਜੋ ਮਹਿ ਜੀਵੈ ਸੋ ਪਾਇ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ ੯੪੧-੪੨॥੧॥ ਪਰ ਜੋ ਸਾਡਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਇਹਕਾਟ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਕਿਥੋਂ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ? ਇਸ ਅੰਤਲੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ, ਉਕਾਈਆਂ ਤੇ ਪਰਮਾਦਾਂ ਦਾ ਭਾਡਾ ਭੰਨਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਭਾਸ਼ ਦੇ ੫੨ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਏਕਾ ਜਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਯਕਾ) ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਭਾਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਕਵੰਜਾ ਦੇ ਇਕਵੰਜਾ ਪੱਤੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਏਕਾ (ਯਕਾ) ਹੈ - ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਭਾਸ਼ ਦੇ ਪਿਛਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਾਜੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਚੁਗਾਂ ਮਾਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਬਾਜੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਸੁਖ ਨਹੀਂ - ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਖੇਡ ਹੈ ਬਾਜੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਫੇਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਬਾਜੀ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਏਕਾ (ਯਕਾ) ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਏਕੇ (ਯਕੇ) ਨੇ ਦੂਜੀ (ਬੁਦਰਤ) ॥

ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ^੧ਮਾਚਤ ਭਯੋ ਆਨਿ ਤਿਹੋ ਕਾਲਾ ॥ ^੨ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਛਹੂ ਤਬ
 ਕੋਪੇ ॥ ^੩ਪੁਹਮੀ ਪਾਵ ਗਾੜ ਕਰਿ ਰੋਪੇ ॥੧੯੦॥ ^੪ਮੋਹਨਾਸਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਮੋਹਿਤ
 ਕਰਿ ॥ ^੫ਬੁਰਣਾਸਤ੍ਰ ਭੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕਿਤਨ ਹਰਿ ॥ ^੬ਪਾਵਕਾਸਤ੍ਰ ਭੇ ਅਧਿਕ ਜਰਾਏ ॥
^੭ਅਮਿਟ ਸੁਭਟ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਪਠਾਏ ॥੧੯੧॥ ^੮ਜਾ ਪਰ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਅਸਿ
 ਝਾਰਾ ॥ ^੯ਏਕ ਸੁਭਟ ਤੇ ਦੂ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥ ^{੧੦}ਜੋ ਦੂ ਨਰ ਪਰ ਟੁਕ ਅਸਿ
 ਧਰਾ ॥ ^{੧੧}ਚਾਰਿ ਟੁਕ ਤਿਨ ਦੂ ਕੇ ਕਰਾ ॥੧੯੨॥ ^{੧੨}ਕੋਤਿਕ ਪਰੇ ਸੁਭਟ
 ਬਿਲਲਾਂਗੀ ॥ ^{੧੩}ਜੰਬੁਕ ਗਿਧ ਮਾਸੁ ਲੈ ਜਾਂਗੀ ॥ ^{੧੪}ਭੈਰਵ ਆਨਿ ਕਹੂੰ ਭਭਕਾਰੈਂ ॥
^{੧੫}ਕਹੂੰ ਮਸਾਨ ਕਿਲਕਟੀ ਮਾਰੈਂ ॥੧੯੩॥ ^{੧੬}ਕੋਤਿਕ ਸੁਭਟ ਆਨਿ ਹੀ ਦੂਕੈਂ ॥
^{੧੭}ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਿ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਕੂਕੈਂ ॥ ^{੧੮}ਮਹਾਂਕਾਲ ਪਰ ਜੇ ਬ੍ਰਿਣ ਕਰਹੀ ॥
^{੧੯}ਕੁੰਠਿਤ ਹੋਇ ਧਰਨਿ ਗਿਰ ਪਰਹੀ ॥੧੯੪॥ ^{੨੦}ਬਹੁਰਿ ਕੋਪ ਕਰਿ ਅਸੁਰ
 ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੧}ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਹੋ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਤੇ ਵੈ ਏਕ ਰੂਪ ਹੂ ਜਾਂਗੀ ॥
^{੨੩}ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੇ ਮਧਮ ਸਮਾਂਗੀ ॥੧੯੫॥ ^{੨੪}ਜਿਮਿ ਕੋਈ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਰ
 ਮਾਰੈਂ ॥ ^{੨੫}ਹੋਤ ਲੀਨ ਤਿਹੋ ਮਾਂਝ ਸੁਧਾਰੈਂ ॥ ^{੨੬}ਪੁਨਿ ਕੋਈ ਤਾਂਹਿ ਨ ਸਕਤ
 ਪਛਾਨੀ ॥ ^{੨੭}ਆਗਿਲ ਆਹਿ ਕਿ ਮੋਰਾ ਪਾਨੀ ॥੧੯੬॥ ^{੨੮}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਏ
 ਸਸਤ੍ਰ ਜਬ ਲੀਨਾ ॥ ^{੨੯}ਅਸੁਰਨ ਕੋਪ ਅਮਿਤ ਤਬ ਕੀਨਾ ॥ ਕਾਂਪਤ ਅਧਿਕ
 ਚਿੱਤ ਮੋ ਗਏ ॥ ^{੩੦}ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਧਾਵਤ ਭਏ ॥੧੯੭॥ ^{੩੧}ਜੂਲ ਤਜੀ
 ਕਰਿ ਕੋਪ ਨਿਸਾਚਰ ॥ ^{੩੨}ਤਿਨ ਤੇ ਭਏ ਪਠਾਨ ਧਨੁਖ ਧਰ ॥ ^{੩੩}ਪੁਨਿ ਮੁਖ
 ਤੇ ਉਲਕਾ ਜੇ ਕਾਢੇ ॥ ^{੩੪}ਤਾ ਤੇ ਮੁਗਲ ਉਪਜਿ ਭੇ ਠਾਢੇ ॥੧੯੮॥ ^{੩੫}ਪੁਨਿ
 ਰਿਸਿ ਤਨ ਤਿਨ ਸੂਸ ਨਿਕਾਰੇ ॥ ^{੩੬}ਸੈਯਦ ਸੇਖਾਂ ਭਏ ਰਿਸ ਵਾਰੇ ॥ ^{੩੭}ਧਾਏ
 ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਕਰ ਲੈਕੈ ॥ ^{੩੮}ਤਮਕਿ ਤੇਜ ਰਣ ਤੁਰੀ ਨਚੈਕੈ ॥੧੯੯॥
^{੩੯}ਖਾਨ ਪਠਾਨ ਦੁਕੇ ਰਿਸਿ ਕੈਕੈ ॥ ^{੪੦}ਕੋਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਗਨ ਕਰ ਲੈਕੈ ॥
^{੪੧}ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੋ ਕਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ^{੪੨}ਏਕ ਨ ਉਪਰਤ ਰੋਮ ਉਪਾਰਾ ॥੨੦੦॥
^{੪੩}ਅਮਿਤ ਖਾਨ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ^{੪੪}ਮਦ ਕਰਿ ਭਏ ਸਕਲ ਮਤਵਾਰੇ ॥
^{੪੫}ਉਮਡੇ ਅਮਿਤ ਮਲੇਛਨ ਕੇ ਗਨ ॥ ^{੪੬}ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਕਹਤ ਤੁਮ ਸੋ
 ਭਨਿ ॥੨੦੧॥ ^{੪੭}ਨਾਹਰ ਖਾਨ ਝੜਾ ਝੜ ਖਾਨਾ ॥ ^{੪੮}ਖਾਨ ਨਿਹੰਗ ਭੜੰਗ
 ਜੁਆਨਾ ॥ ^{੪੯}ਔਰ ਝੜੰਗ ਖਾਨ ਰਨ ਧਾਯੋ ॥ ^{੫੦}ਅਮਿਤ ਸਸਤ੍ਰ ਕਰ ਲਏ
 ਸਿਧਾਯੋ ॥੨੦੨॥ ^{੫੧}ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਬਹਾਦੁਰ ਖਾਨਾ ॥ ^{੫੨}ਬਲਵੰਡ ਖਾਨ ਬਡੋ
 ਸੁਰ ਗਮਾਨਾ ॥ ^{੫੩}ਰੁਸਤਮ ਖਾਨ ਕੋਪ ਕਰਿ ਚਲੋ ॥ ^{੫੪}ਲੀਨੇ ਅਮਿਤ ਸੈਨ
 ਸੰਗ ਭਲੋ ॥੨੦੩॥ ^{੫੫}ਹਸਨ ਖਾਨ ਹੁਸੈਨ ਖਾਨ ਭਨ ॥ ^{੫੬}ਖਾਨ ਮਹੰਮਦ

1. ਸਪਦ - ਸੇਖ—ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਫਾਤਮਾ ਦੇ (ਵੰਸ਼ਜ) ਲਈ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਜਾਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਲਈ ਹਜ਼ਰਤ
 ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

2. ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖਾ ਕੇ ਏਕੋ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਦੁੱਕੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜੋ ਏਕੋ ਦੀ ਸਾਥਣ ਹੋ ਗਈ । ਤੇ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਤਿਕੀ
 ਰਚ ਕੇ ਖੇਡ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ ਲਿਆ ਭਾਅ ਤਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ - ਤਿਸ ਤਿਕਤੀ ਨੇ ਏਕੋ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਚਾਰ ਜੁੱਗਾਂ ਦੀ ਚੌਕੀ
 ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਜੀ ਖੇਡਣ ਤਾਂ ਢੰਗ ਦੱਸਣ ਲਈ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ ਪਈ । ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪੰਜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤਨ ਰੂਪੀ
 ਕਲਬੂਤ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਛਿਕੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹਾਸਲ
 ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ੧-ਅਤ੍ਰਿ, ੨-ਅੰਗਰਾ, ੩-ਕ੍ਰਿਤੂ, ੪-ਪੁਨਸਤ, ੫-ਪੁਲਹ, ੬-ਮਰੀਚ, ੭-ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ । ਇਹ ਸੱਤੋ ਵਿਦਵਾਨ,
 ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਏ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਗੀਤਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਇਆ ਤੇ ਸੱਤੀ ਦਾ ਪਾਟ ਅਦਾ ਕੀਤਾ । ਅਠੀ ਜੋ
 ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੈਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਨਲਕੇ ਅਬਵਾ ਟਿਊਬਵੇਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਦੀਆਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀਆਂ
 ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਸੋਂ ਆਬਾਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਉਹ ਅਠੀ ਦਾ ਪਾਟ ਅਸ਼ਟ ਨਦ ਅਰਥਾਤ (ਅੱਠ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਹੀ
 ਸਿਰ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (੧. ਐਰਾਵਤੀ, ੨. ਸਤਲੁਜ, ੩. ਸਰਸੁਤੀ, ੪-ਗੰਗਾ, ੫. ਜਮਨਾ, ੬. ਜੇਹਲਮ, ੭. ਝਨਾ, ੮. ਬਿਆਸ) ।

- ਬੇ ਹਾਲ ਹੋਇ ਪਏ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
 ੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ਮੱਚ ਗਿਆ ।
 ੨. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ।
 ੩. ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੱਡ ਕੇ ਆਪੇ ਪੈਰ ਟਿਕਾ ਲਏ ॥੧੯੦॥
 ੪. ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਕੇ ।
 ੫. ਬਾਣਾ ਅਸਤਰ ਮਾਰਕੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਰ ਲਏ ।
 ੬. ਫੇਰ ਅਗਨ ਅਸਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਸਾੜ ਭੂਕ ਦਿੱਤੇ ।
 ੭. ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਜਮਲੋਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੧੯੧॥
 ੮. ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਖੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ।
 ੯. ਇਕ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਦੋ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
 ੧੦. ਜੋ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਧਾਰੀ ।
 ੧੧. ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ ॥੧੯੨॥
 ੧੨. ਕਈ ਹੀ ਪਏ ਸੂਰਮੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ।
 ੧੩. ਗਿੱਦੜ ਤੇ ਗਿੱਧੇ ਮਾਸ ਤੋੜ-ਤੋੜ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ।
 ੧੪. ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਭੈਰੋਂ ਭਭਕਾ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ।
 ੧੫. ਕਿਤੇ ਮਸ਼ਾਣ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ॥੧੯੩॥
 ੧੬. ਕਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਆ ਢੁਕਦੇ ਸੀ ।
 ੧੭. ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ।
 ੧੮. ਜੋ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਪਰ ਘਾਉ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
 ੧੯. ਪੁਠਾ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ॥੧੯੪॥
 ੨੦. ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ-
 ੨੧. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ।
 ੨੨. ਉਹ ਸ਼ਸਤਰ ਸਾਰੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਵਿਚ ਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਭਾਵ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ॥੧੯੫॥
 ੨੩. ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਪਰ ਸੁੱਟੇ ।
 ੨੪. ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ੨੫. ਫੇਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।
 ੨੬. ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਹੈ ॥੧੯੬॥

੨੭. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ਸਤਰ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ।
 ੨੮. ਤਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ।
 ੨੯. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ ।
 ੩੦. ਸ਼ਸਤਰ ਅਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੯੭॥
 ੩੧. ਮੂੰਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੈਂਤ ਨੇ ਅਗਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰੀ ।
 ੩੨. ਉਸ ਤੋਂ ਪਠਾਣ ਧਨਖਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ।
 ੩੩. ਫੇਰ ਦੈਂਤ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਉਪਰਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ੩੪. ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਗਲ ਉਠਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੧੯੮॥
 ੩੫. ਫੇਰ ਰਿਸ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਸ ਨਿਕਾਲੇ ਜਿਸ ਤੋਂ -
 ੩੬. ਸਖਦਾ ਤੇ ਸੇਖ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਲੈ ਉਠਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ।
 ੩੭. ਜੋ ਸਸਤ੍ਰ-ਅਸਤ੍ਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ
 ੩੮. ਬੜੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਘੋੜੀਆਂ ਨਚਾਕੇ ॥੧੯੯॥
 ੩੯. ਖਾਨ ਤੇ ਪਠਾਣ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ।
 ੪੦. ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਨੰਗੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ।
 ੪੧. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਤੇ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ।
 ੪੨. ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇਕ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ॥੨੦੦॥
 ੪੩. ਬੇਅੰਤ ਖਾਨ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਆਏ ।
 ੪੪. ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ ।
 ੪੫. ਉਛਲ ਕੇ ਆ ਪਏ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ।
 ੪੬. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ॥੨੦੧॥
 ੪੭. ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਝੜਾਝੜ ਖਾਨ ।
 ੪੮. ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਤੇ ਭੜੰਗੇ ਖਾਨ ਜੁਆਨ, ਹੋਰ-
 ੪੯. ਝੜੰਗ ਖਾਂ ਜੁੱਧ ਵਾਸ ਤੇ ਆਇਆ ।
 ੫੦. ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਸਤਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ॥੨੦੨॥
 ੫੧. ਬੈਰਮ ਖਾਂ, ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ
 ੫੨. ਬਲਵੰਡ ਖਾਂ ਬੜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਵਾਨ ਸੀ ।
 ੫੩. ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ।
 ੫੪. ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਚੰਗੀ ਲੈ ਕੇ ॥੨੦੩॥
 ੫੫. ਹਸਨ ਖਾਂ ਤੇ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ਗਿਣ ਲੋ ।
 ੫੬. ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ.....

ਇਸ ਅਸਤ ਨਦ ਦੀ ਅਨੀ ਕਹਾਈ । ਹੁਣ ਲੋੜ ਸੀ ਨਹਿਲ ਦੀ ਜੋ ਨੇ ਗਿਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰੇ-ਜੋਸਾ ਕਿ, ੧. ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ, ੨. ਮੰਗਲ, ੩. ਭੁਧ, ੪. ਵ੍ਰਿਸ਼ਪਤ, ੬. ਸ਼ੁਕਰ, ੭. ਸ਼ੁਨੇਚਰ, ੮. ਰਾਹੂ, ੯. ਕੇਤੂ । ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਰ (ਗੋਲਾ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਤੇ ਸਭ ਕੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਵੀ ਹੈ । ਬੋਗੀ (ਬੋਗਮ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਮਦੀਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੋਗਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਾਯਾ - ਮਹਾਂ ਰਾਣੀ, ਦੈਵੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤੀ ਵਾਚਕ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਨਿਵ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਵੱਸਣ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਰਿਆਂ ਪਤਿਆਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ ਪਰ ਏਕੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ- ਜਿਸਨੂੰ ਏਕਾ (ਯਕਾ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਪਰ ਖੇਡ ਤਾਂ ਹੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਾਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਵੰਜਾ ਦੇ ਬਵੰਜਾ ਪੱਤੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਹਾਰ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਦੈਂਤ ਉਹ ਏਕੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਣਾ ਜਿਹੜਾ ਏਕੇ ਅੱਗੇ ਅੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਰਦਾ ਹੈ - ਜਿਹੜਾ ਏਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਰਾਹ ਪੁਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸੇ ੨੬੬ ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਪੰ: ੨੦੮ ਤੇ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਝੋ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਹਨ, ਕਾਲ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜੋਰਾਵਾਰ ਹੈ (੧੦੩) ਕਦੇ ਦੈਂਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਦੇ ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ । ਪਰ ਜਿਸਨੇ ਦੇਵ ਤੇ ਦੈਂਤ ਦੋਇ ਮਾਰੇ ਹਨ । ਉਹ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ (੧੦੪) ਜਿਸਨੇ ਇੰਦਰ ਤੇ ਉਪ ਇੰਦਰ ਸੂਰਜ ਜਿਸਨੇ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਚੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਕੁਬੇਰ ਤੇ ਜਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜਲੇਸ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਅਹਿੰਦਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਜੋ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਜਿਸਦਾ ਕਾਲ ਚਕ੍ਰ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ : ਜੈਸਿ ਜੂਨਿ ਇਕ ਦੈਤ ਬਖਨਿਖਤ ॥ ਤਯੋ ਇਕ ਜੂਨਿ ਦੇਵਤਾ ਜਨਿਖਤ ॥ ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੂਆ ਨੇ ਤੁਰਕਾਨਾ ॥ ਸਭਿਹਨ ਸੀਸ ਕਾਲ ਜਰਵਾਨਾ ॥੧੦੩॥ ਕਬਹੂੰ ਦੈਤ ਦੇਵਤਨ ਮਾਰੈ ॥ ਕਬਹੂੰ ਦੇਵਤਨ ਦੇਵ ਸੰਘਾਰੈ ॥ ਦੇਵ ਦੈਤ ਜਿਨ ਦੋਊ ਸੰਘਾਰਾ ॥ ਵਰੈ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹਮਾਰਾ ॥੧੦੪॥ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਦਿਨਿੰਦ੍ਰਿਹਿ ਜੋਨ ਸੰਘਾਰਿਯੋ ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਕੁਬੇਰ ਜਨਿੰਦ੍ਰ ਅਹਿੰਦ੍ਰਿਹਿ ਮਾਰਿਯੋ ॥ ਪੂਰੀ ਚੌਦਹੂੰ ਚਕ੍ਰ ਜਵਨ ਸੁਨਿ ਲੀਜਿਯੋ ॥ ਹੋ ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਰੀ ਕੋ ਗੁਰ ਕਰ ਕੀਜਿਯੋ ॥੧੦੫॥ (ਇਹ ਹੈ ਏਕਾ ਤਾਸ਼ ਦਾ (ਯਕਾ) ਇਹ ਹੈ ਤਾਸ਼ ਦਾ (ਯਕਾ) ਜੋ ਹੈ ਪਦ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰਾਂ ਦਾ ਵੀਰ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰੀ ਸਾਰੀ ਤਾਸ਼ ਸਮਗਰ ਰਚਨਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਸਿਰ ਮੋਰ (ਯਕਾ) ਪਰ-ਤਾਹਮ ਪ੍ਰਸ਼ਿਤੀ ਵੀ ਜਦ ਤੋਂ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਹਰ ਖੇਡ, ਹਰ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਓਤ ਪੋਤ ਤਾਣੇ ਪੋਟੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ । ਜਿਸਨੂੰ ਅਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਰੂਪ ਹੈ - ਵੱਖ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ - ਬਲਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ - ॥ ਪਉੜੀ ॥ ਨਿਤ ਜਪੀਐ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨਾਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰੇ ਰਹੰਮ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਸਾਰਦਾ ॥ ਆਪਿ ਉਪਾਵਟਹਾਰ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ॥ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਬੁਝਿ ਵੀਚਾਰਦਾ ॥ ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਪਿਨ ਮਾਹਿ ਕੁਦਰੀਤ ਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਇ ਸਿਰ ਤਿਸਹਿ ਉਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥ ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥੧॥ਅੰਗਪ੧੮-੧੬॥ਮ:੫॥ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਤਰਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ - ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ

ਉ-ਜੋ ਮਨੁ ਮਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਸੇ ਪੁਰਖ ਬੈਰਾਗੀ ਰਾਮ ॥ਅੰਗਪ੬੬॥ਮ:੩

ਅ-ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਤੂ ਸੁਖਿ ਵਸਹਿ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਜਮਕਾਲੁ ਜੀਉ ॥

ੲ-ਜੋ ਮਨ ਮਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਸੇ ਪੁਰਖ ਬੈਰਾਗੀ ਰਾਮ ॥

ਸ-ਹਉਮੈ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਸਭ ਕੋਇ ਨ ਮਨ ਭੀਜੈ ਨ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ਅੰਗ ੧੨੭੮॥ਮ:੧॥

ਹ-ਭਾਈ ਹੋ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ॥ਅੰਗ੨੮॥ਮ:੩॥

੧ਬੁਥਾਖਦ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕੁਨੀ ॥ ਨ ਗੁਫਤਹ ਕਸ਼ਾ ਕਸ਼ ਖਰਾਸ਼ੀ
 ਕੁਨੀ ॥੬੫॥ ੨ਤੁ ਮਸਨਦ ਨਸ਼ੀਂ ਸਰਵਰੇ ਕਾਯਨਾਤ ॥ ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ
 ਇਨਸਾਫ਼ ਈਂ ਹਮ ਸਫਾਤ ॥੬੬॥ ੩ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ ॥
 ਕਿ ਹੈਫਸਤੁ ਸਦ ਹੈਫ਼ ਈਂ ਸਰਵਰੀ ॥੬੭॥ ੪ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ ਅਜਬ
 ਅਸਤੁ ਫਤਵਹ ਸੁਮਾਂ ॥ ਬਜੁਜ਼ ਰਾਸਤੀ ਸੁਖਨ ਗੁਫਤਨ ਜ਼ਿਯਾਂ ॥੬੮॥ ੫ਮਜ਼ਨ
 ਤੇਗ ਬਰ ਖੁੰਨ ਕਸ ਬੇਦਰੇਗ ॥ ਤੁਰਾ ਨੀਜ਼ ਖੁੰਨ ਅਸਤ ਬਾ ਚਰਖ ਤੇਗ ॥੬੯॥
 ੬ਤੁ ਗਾਫਲ ਮ ਸ਼ਉ ਮਰਦ ਯਜ਼ਦਾਂ ਹਿਰਾਸ ॥ ਕਿ ਓ ਬੇ ਨਿਆਜ਼ ਅਸਤੁ
 ਓ ਬੇ ਸੁਪਾਸ ॥੭੦॥ ੭ਕਿ ਓ ਬੇ ਮੁਹਾਬਸਤੁ ਸ਼ਾਹਾਨਸ਼ਾਹ ॥ ਜ਼ਿਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ
 ਸੱਚ ਏ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ॥੭੧॥ ੮ਖੁਦਾਵੰਦ ਏਜ਼ਦ ਜ਼ਿਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਨ ॥ ਕੁਨਿੰਦ ਸਤ
 ਹਰਕਸ ਮਕੀਨੋ ਮਕਾਨ ॥੭੨॥ ੯ਹਮ ਅਜ਼ ਪੀਰ ਮੋਰੋ ਹਮਜ਼ ਫੀਲ ਤਨ ॥
 ਕਿ ਆਜ਼ਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ਅਸਤੁ ਗਾਫਲ ਸ਼ਿਕੰਨ ॥੭੩॥ ੧੦ਕਿ ਓ ਰਾ ਚੁ
 ਇਸਮ ਅਸਤੁ ਆਜ਼ਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ॥ ਕਿ ਓ ਬੇ ਸੁਪਾਸ ਅਸਤੁ ਓ ਬੇ
 ਨਿਆਜ਼ ॥੭੪॥ ੧੧ਕਿ ਓ ਬੇ ਨਹੁੰਨ ਅਸਤੁ ਵ ਓ ਬੇ ਚਹੁੰ ॥ ਕਿ ਓ
 ਰਹਿਨੁਮਾ ਅਸਤੁ ਓ ਰਹਿਨਮੁੰ ॥੭੫॥ ੧੨ਕਿ ਬਰ ਸਰ ਤੁਰਾ ਫਰਜ਼ ਕਸਮੇ
 ਕੁਰਾਨ ॥ ਬ ਗੁਫਤਹ ਸੁਮਾਹ ਕਾਰ ਖੁਬੀ ਰਸਾਨ ॥੭੬॥ ੧੩ਬਿਥਾਖਦ ਤੁ
 ਦਾਨਸ਼ ਪਰਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਸੁਮਾ ਚੇਰਹ ਦਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥੭੭॥ ੧੪ਚਿਰਾ
 ਸ਼ੁਦ ਕਿ ਚੁੰ ਬੱਚਰਾਂ ਕੁਸ਼ਤਹ ਚਾਰ ॥ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਂਦ ਅਸਤੁ ਪੇਚੀਦਹ
 ਮਾਰ ॥੭੮॥ ੧੫ਚਿ ਮਰਦੀ ਕਿ ਅਖ਼ਗਾਰ ਖਮੋਸ਼ਾਂ ਕੁਨੀ ॥ ਕਿ ਆਤਸ਼
 ਦਮਾ ਰਾ ਬਦਉਰਾ ਕੁਨੀ ॥੭੯॥ ੧੬ਚਿ ਖੁਸ਼ ਗੁਫਤ ਫਿਰਦਉਸੀਏ ਖੁਸ਼
 ਜੁਬਾਂ ॥ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਬਵਦ ਕਾਰ ਆਹਰ ਮਨਾ ॥੮੦॥ ੧੭ਕਿ ਮਾ ਬਾਰਗਹਿ
 ਹਜ਼ਰਤ ਆਯਮ ਸੁਮਾਂ ॥ ਅਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਬਾਸੀਵ ਸ਼ਾਹਿਦ ਸੁਮਾਂ ॥੮੧॥ ੧੮ਵਗਰ
 ਨਹਿ ਤੁ ਈਂ ਹਮ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਕੁਨਦ ॥ ਤੁਰਾ ਹਮ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਯਜ਼ਦਾਂ ਕੁਨਦ ॥੮੨॥
 ੧੯ਅਗਰ ਕਾਰ ਈਂ ਬਰ ਤੁ ਬਸਤੀ ਕਮਰ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਾਸ਼ਦ ਤੁਰਾ ਬਹਿਰ
 ਵਰ ॥੮੩॥ ੨੦ਕਿ ਈਂ ਕਾਰ ਨੇਕ ਅਸਤੁ ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ ॥ ਚੁ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਸ਼ਨਾਸੀ ਬ ਜਾਂ ਬਰਤਰ ॥੮੪॥ ੨੧ਤੁਰਾ ਮਨ ਨ ਦਾਨਮ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ਨਾਸ਼ ॥
 ਬਰਆਮਦ ਜ਼ਿ ਤੋ ਕਾਰਹਾ ਪੁਰ ਖਰਾਸ ॥੮੫॥ ੨੨ਸ਼ਨਾਸਦ ਹਮੀਂ ਤੋ ਨ
 ਯਜ਼ਦਾਂ ਕਰੀਮ ॥ ਨ ਸ਼ਾਹਦ ਹਮੀ ਤੋ ਬ ਦਉਲਤ ਅਜ਼ੀਮ ॥੮੬॥ ੨੩ਅਗਰ
 ਸਦ ਕੁਰਾਂ ਰਾ ਬਖੁਰਦੀ ਕਸਮ ॥ ਮਰਾ ਐਤਬਾਰੇ ਨ ਈਂ ਜ਼ਰਹ ਦਮ ॥੮੭॥

੧ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਸਰਮੋਦ" ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੋ "ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ" ਨੂੰ ਮੁਲਾਂ ਮੁਫਤੀਆਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਫਤਵੇ-ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋ ਤੇਗ ਕੀਤਾ
 ਗਿਆ ਸੀ । ਹੋਰ ਵੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਤਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ।

੨ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਂ ਵੀਟੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਤੇਰੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਭੂਤੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ
 ਤੇ ਹੀ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਸੈਨਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਤੇਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਚੁਗਲਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾਂ ਲਗਦਾ । ਨਾਂ ਤੇਥੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਘੋਰ
 ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ । ਬੇਸ਼ਕ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਪਰ ਗੱਦੀਦਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਂ ਗੁਣ ਨਾਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ।
 ਤੇਰੀ ਦੀਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਿਆਉਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਸ ਸਰਦਾਰੀ ਤੇ ਧਿਕਾਰ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਾ, ਫਤਵੇ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼
 ਤੇ ਬੜੀ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਮ ਦੀਆਂ ਫਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਧਰਮੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰਿਆਇਆ ਦੇ
 ਲੋਗਾਂ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਕੇ ਟੈਕਸ-ਜੋਜ਼ੀਏ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਿਨਾ ਕਸੂਰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਜਿੰਦਾ ਹੀ ਕੱਧਾਂ ਵਿਚ
 ਚਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਤਾਜਾਗ ਕਰਕੇ ਬੇ ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਤੇਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ,
 ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਸੱਚੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇ । ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੋ ਤੂੰ ਇਹ ਸੋਚੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਡਰ ਹੈ
 ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਭੀ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਬੇ ਡਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾਂ ਚਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਉਹ ਧਰਮ ਦੇਗ ਰਾਜ ਵਾਲਾ
 ਆਸਮਾਨ ਭਾਵ ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਖੂਨ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ-ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ । ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਕਰ । ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ
 ਆਵੇਗਾ ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਛਤਾਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਮਾਫੀ ਮੰਗਿਆਂ ਵੀ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਬੇ ਡਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਂ
 ਮਾਰ । ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ । ਉਹ ਬੜਾ ਵੇਪਰਵਾਹ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਧਨ ਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਦੀ ਲੋੜ

- ਟੋਲਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ।
੧. ਸਮਸ਼ ਖਾਨ ਤੇ ਸਮਸ਼ੋਰੇ ਖਾਨ ।
  ੨. ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੁਆਨ ਦੰਦ ਪੀਹੰਦੇ ਚਲਕੇ ਆ ਗਏ ॥
  ੩. ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਣ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
  ੪. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ।
  ੫. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੀਰ ਚਲਦੇ ਵੇਖੇ ।
  ੬. ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਤੀਰ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ॥੨੦੫॥
  ੭. ਇਕ-ਇਕ ਤੀਰ ਦੇ ਸਤ-ਸਤ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ।
  ੮. ਫੇਰ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਬਹੁਤ
  ੯. ਇਕ ਇਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਈ ਕਈ ਤੀਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ
  ੧੦. ਜਿਸ ਤੇ ਪਠਾਣ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਏ ॥੨੦੬॥
  ੧੧. ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਧੜ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੨. ਝੜਾ ਝੜ ਖਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ।
  ੧੩. ਅਕਾਲ ਨੇ ਇਸ ਝੜ ਵਿਚ ਮੁੜਕੇ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ ।
  ੧੪. ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਮੇ ਖਾਨ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੨੦੭॥
  ੧੫. ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਤੇ ਗੈਰਤ ਖਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੬. ਬਲਵੰਡ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
  ੧੭. ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਲੱਕ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੮. ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ॥੨੦੮॥
  ੧੯. ਇਸ ਤੋਂ ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ ਨੇ ।
  ੨੦. ਅਨੇਕਾਂ ਤੀਰ ਰਿਸ ਖਾ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ।
  ੨੧. ਜਿਸ ਤੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਕੁਪਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ।
  ੨੨. ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਲੜਨਾ ਸੀ ਗਿਰ ਗਿਆ ॥੨੦੯॥
  ੨੩. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਠਾਣੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
  ੨੪. ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੈ ਨਾ ਰਿਹਾ ।
  ੨੫. ਛਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਗਿਰਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੨੬. ਜਾਣੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਮੀਂਹ ਪਾ ਕੇ ਪਰਬਤ ਸਾਢ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ॥੨੧੦॥
  ੨੭. ਬੈਰਮ ਬੇਗ ਮੁਗਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੮. ਯੂਸਫ ਖਾਨ ਨੂੰ ਲੱਕ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੯. ਤਾਹਿਰ ਬੇਗ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ।
  ੩੦. ਅੰਤ ਦੇ ਦਿਨ ਲੜਕੇ ਅੰਤ ਗਿਰ ਗਿਆ ॥੨੧੧॥
  ੩੧. ਨੂਰਮ ਬੇਗ ਬੇਗ ਨੇ ਫੇਰ ਰਿਸ ਖਾਧੀ ।
  ੩੨. ਆਦਿਲ ਬੇਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਮਾਰਿਆ ਅੰਤ-
  ੩੩. ਅੰਤ ਮਲੇਛੀ ਸੈਨਾ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਈ ।
  ੩੪. ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ॥੨੧੨॥
  ੩੫. ਪਠਾਨ ਭੱਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮੁਗਲ ਵੀ ਭੱਜ ਗਏ ।
  ੩੬. ਸ਼ੇਖਦ ਆ ਕੇ ਦਸੇ ਦਿਸ ਗੱਜਣ ਲੱਗੇ ।
  ੩੭. ਜਿਹੜੇ ਪਠਾਣ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਉਹ ਮੁੜ ਆਏ ।
  ੩੮. ਮੁੜਕੇ ਧਣਖ ਟੱਕੋਰਨ ਲੱਗੇ ॥੨੧੩॥
  ੩੯. ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।
  ੪੦. ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ।
  ੪੧. ਫੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਲੜਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ।
  ੪੨. ਜਾਣੇ ਪਤੰਗੇ ਆ ਕੇ ਦੀਵੇ ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ ਹਨ ॥੨੧੪॥
  ੪੩. ਸੈਦ ਹੁਸੈਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਗੁਜਿਆ ।
  ੪੪. ਜਾਫਰ ਸੈਦ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਰੁਕਿਆ ।
  ੪੫. ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਤੀਰ ਉਸਨੇ ਚਲਾਏ ।
  ੪੬. ਅੰਤ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਏ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ॥੨੧੫॥
  ੪੭. ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਨੇ -
  ੪੮. ਧਨੁਖ ਉਪਰ ਧਰਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪੯. ਤੀਰ ਇਉਂ ਛੁਟੇ ਜਿਉਂ ਭਬੱਕੜ ਉੱਡਦੇ ਹਨ ।
  ੫੦. ਸਾਰੇ ਮਲੇਛ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਏ ਫੇਰ ਅੱਖੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ॥੨੧੬॥
  ੫੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਸ਼ੇਖਦੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ।
  ੫੨. ਸੇਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜ ਗਈ ।
  ੫੩. ਜਦੋਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖੇ ।
  ੫੪. ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਤੀਰ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ ॥੨੧੭॥
  ੫੫. ਅਣਖ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਫੇਰ ਸੇਖ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ।
  ੫੬. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਜ ਲੈ ਕੇ ।
  ੫੭. ਜਿਵੇਂ ਮਿਰਗ ਬਿੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੇਰ ਵੱਲ....

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੁਹਿ ਸਾਥ ਨ ਦੇ ਹੈ ॥ ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾ ਪਸੁ ਸੰਗ ਬੀਯੋ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗ ਨ ਜੈ ਹੈ ॥੧੬੧॥ ਕਉਨ ਭਰੋਸਾ ਭਟਾਨ ਕੋ
 ਰੂਪਤ ਭਾਰ ਪਰੇ ਜਿਨ ਭਾਰ ਸਹੈਗੇ ॥ ਭਾਜ ਹੈ ਭੀਰ ਭਿਆਨਕ ਹੁਐ ਕਰ ਭਾਰਥ ਸੋ ਨਹੀਂ ਭੇਰ ਚਹੈਗੇ ॥ ਏਕ ਉਪਚਾਰ ਨ ਚਾਲ ਹੈ ਰਾਜਨ
 ਮਿਤ੍ਰ ਸਬੈ ਮਿਤ੍ਰ ਨੀਰ ਬਹੈਗੇ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸਬੈ ਤੁਮਰੇ ਨਿ ਛੁਟਤ ਪ੍ਰਾਨ ਮਸਾਨ ਕਹੈਗੇ ॥੧੬੨॥ ਅਗੈਰਾਤ ॥੧੬੩॥ ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਰੂਥ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਜਿਤੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿਤੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ (ਮਨ) ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕਾਬੂ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਆਇਆ - ਉਹ ਹੈ ਸੂਰਵੀਰ (ਮਨ) ਮਨ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ - ਜੋ ਮਨ ਜੀਤਤ ਹੈ ਸਭ ਦੇਸ ਵਰੈ ਤੁਮਰੇ ਨਿਪ ਹਾਥਿ ਨ ਆਯੋ ॥੧੬੪॥ ਪੰ:੩੮੮॥੧੦॥
 ਇਸ ਗਿਆਨ ਦਾ ਘਰ ਨਾ ਗੀਤਾ ਗਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਜਿਸ
 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਰਤਵ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਅਤੇ ਅੰਤ ਇਹਨਾਂ
 ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵੰਗ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਉਦਾਹਰਨ ਢੁਕਦੀ ਹੈ (ਹੋਵੇ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁਲ ਪਾਵੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਤੇਗਾਂ ਮਾਰੀਆਂ
 ਨੇ) ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸਦਾ ਮੁਲ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ ।
 ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਪਲ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਇਕ
 ਇਕ ਸਵਾਸ ਇਸ ਲੇਖ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ - ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ
 ਦੇ ਪੰ:੫੧ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਾਣਕ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਈ ਗੁਰਮਤਿ
 ਪਾਠਕ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਾਠਕ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਜਾਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ
 ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਦੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਕੇ
 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਟੋਂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ । ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੌਰਾਣਕ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਕਿਰਤ੍ਰਾਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਰਾ
 ਆਪ ਪਾਠਕ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪੁਰਸਾਰਥ ਕਰ ਲੈਣ ਇਥੇ ਟੁਕ ਮਾਤਰ ਹੀ ਥਾਂ ਹੈ । ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲਈ ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਕਲਮ ਦੀਆਂ
 ਲੀਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਪੰਨਾ ੭੬ । ਕੁਝ ਅੰਸ਼ - ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਬਦਾਰਥ
 ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ - ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ ਪੰ: ੭੭ ॥ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦਾ ਪਦ ਛੇਦ ਕੀਤਾ, ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ
 ਲਾਏ ਮੂਲ ਨੂੰ ਛਪਾਈ ਲਈ ਅਧੁਨਿਕ ਕਾਵ ਤਰਤੀਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ । ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਾਚਕੇ
 ਪਾਠ ਸੋਧ ਤੇ ਯੋਗ ਬੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ । ਆਪਣੇ ਉਚੇਚਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਰਥ ਹਰ ਪੱਧਰ
 ਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ । ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਕੋ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਰਲ ਬਣਾਕੇ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਇਕ
 ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਥ ਸੰਭਵ ਹਨ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤਸਾਧੀ ਅਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਸਰਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਲੰਮਾ
 ਅਰਸਾ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਦੇਖਣ ਘੁੰਮਣ
 ਤੇ ਖੋਜਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ।
 ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਿਣੀ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ । 4-12-73

ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ - ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਅਤੇ ਖੰਡਨ ਦਾ ਖੰਡਨ । ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਈ ਸੇਵਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗਿਆਨੀ ਈਸ਼ਰ
 ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ਫਰਨੀਚਰ ਹਾਊਸ ਰੋਪੜ ।

* * * * *

ਪਤਿ ਕੰ ਤਕਹੀਂ ॥ ੧੩੫ ਝਖਿ ਝਖਿ ਗਿਰਤ ਮਾਰਿ ਨਹਿ ਸਕਹੀਂ ॥੨੧੮॥
 ੨ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਹਨਾ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ੩ਸੇਖ ਉਜੈਨ ਹਨਾ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ੪ਸੇਖ
 ਅਮਾਨੁਲਹ ਪੁਨਿ ਮਾਰਯੋ ॥ ੫ਸੇਖ ਵਲੀ ਕੋ ਸੈਨ ਸੰਘਾਰਯੋ ॥੨੧੯॥ ੬ਤਿਲ
 ਤਿਲ ਪਾਇ ਸੁਭਟ ਕਹੂੰ ਕਰੇ ॥ ੭ਚਰਮ ਬਰਮ ਰਨ ਮੋਂ ਕਹੂੰ ਝਰੇ ॥
 ੮ਭਖਿ ਭਖਿ ਉਠੈਂ ਸੁਭਟ ਕਹੂੰ ਕੁਧਾ ॥ ੯ਦਾਰੁਨ ਮਚਯੋ ਐਸ ਤਹੂੰ
 ਜੁਧਾ ॥੨੨੦॥ ੧੦ਕਹੂੰ ਕਬੰਧ ਫਿਰਤੋ ਸਿਰ ਬਿਨਾ ॥ ੧੧ਕਹੂੰ ਸੁਭਟ ਗਹਿ
 ਦਾਂਤਨ ਤਿਨਾ ॥ ੧੨ਰੱਛ ਰੱਛ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ਪੁਕਾਰੈਂ ॥ ੧੩ਮਹਾਂਕਾਲ ਜਿਨਿ
 ਹਮੈਂ ਸੰਘਾਰੈਂ ॥੧੨੧॥ ੧੪ਕਹੂੰ ਆਨਿ ਡਾਕਿਨਿ ਡਹੱਕਾਰੈਂ ॥ ੧੫ਕਹੂੰ ਮਸਾਨ
 ਕਿਲਕਟੀ ਮਾਰੈਂ ॥ ੧੬ਭੂਤ ਪਿਸਾਚ ਨਚੇ ਬੈਤਾਲਾ ॥ ੧੭ਬਰਤ ਫਿਰਤ ਬੀਰਨ
 ਕਹੂੰ ਬਾਲਾ ॥੨੨੨॥ ੧੮ਏਕੈ ਅੱਛ ਏਕ ਹੀ ਬਾਹਾ ॥ ੧੯ਏਕ ਚਰਨ ਅਰੁ
 ਅਰਧ ਸਨਾਹਾ ॥ ੨੦ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਸੁਭਟ ਬਿਕਟ ਹਨਿ ਡਾਰੇ ॥ ੨੧ਪਵਨ
 ਬਲੀ ਜਨੁ ਰੂਖ ਉਖਾਰੇ ॥੨੨੩॥ ੨੨ਜਿਹੋ ਅਰਿ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਹੀ ਸਿਰ ॥
 ੨੩ਤਿਨ ਕੇ ਰਹੀ ਨ ਜੀਵ ਕਰਾ ਫਿਰਿ ॥ ੨੪ਜਾਕਹ ਕਾਲ ਖੜਗ ਛੈ
 ਗਾਖਾ ॥ ੨੫ਅਰਧੈ ਅਰਧ ਛਿਨਿਕ ਮਹਿ ਭਾਖਾ ॥੨੨੪॥ ੨੬ਬਹੀ ਜਾਹਿ
 ਸਿਰ ਸਰਕਿ ਸਰੋਹੀ ॥ ੨੭ਤਾ ਕਾ ਰਹਾ ਸੀਸੁ ਹੁੈ ਦੋਹੀ ॥ ੨੮ਜਾ ਕੋ ਬਾਨ
 ਕਾਲ ਕਾ ਲਾਗਾ ॥ ੨੯ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਾਨ ਲੈ ਭਾਗਾ ॥੨੨੫॥ ੩੦ਮਾਰੂ
 ਬਜਤ ਦੋਊ ਦਿਸਿ ਐਸੇ ॥ ੩੧ਜਾਨੁਕ ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਕੇ ਜੈਸੇ ॥ ੩੨ਗੋ ਮੁਖ
 ਝਾਂਝਰ ਤੂਰ ਅਪਾਰਾ ॥ ੩੩ਢੋਲ ਮਿਦੰਗ ਮੁਚੰਗ ਹਜਾਰਾ ॥੨੨੬॥ ੩੪ਘੋਰ
 ਆਯੁਧਨ ਇਹਿ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ॥ ੩੫ਜਿਹੋ ਕੋ ਪਾਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲਯੋ ॥ ੩੬ਜੇਤਿਕ
 ਅਸੁਰ ਮਲੇਛ ਉਪਜਾਏ ॥ ੩੭ਮਹਾਂਕਾਲ ਛਿਨ ਬੀਚ ਖਪਾਏ ॥੨੨੭॥
 ੩੮ਬਹੁਰਿ ਅਸੁਰ ਕੂਧਤ ਅਤਿ ਭਯੋ ॥ ੩੯ਅਮਿਤ ਅਸੁਰ ਉਪਰਾਜਿ ਸੁ ਲਯੋ ॥
 ੪੦ਧੂਲੀ ਕਰਨ ਬਿਦਿਤ ਕੇਸੀ ਭਨ ॥ ੪੧ਘੋਰ ਦਾੜ੍ਹ ਅਰੁ ਸੋਨਤ
 ਲੋਚਨ ॥੨੨੮॥ ੪੨ਗਰਧਬ ਕੇਤ ਮਹਿਖ ਧੁਜ ਨਾਮਾ ॥ ੪੩ਅਰੁਨ ਨੇਤ੍ਰ
 ਉਪਜਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ੪੪ਅਸਿਧੁਜ ਨਿਰਖਿ ਅਸੁਰ ਉਪਜੇ ਰਨ ॥ ੪੫ਮਾਰਤ
 ਭਯੋ ਦਾਨਵਨ ਕੇ ਗਨ ॥੨੨੯॥ ੪੬ਅਸਿਧੁਜ ਕੋਪ ਅਧਿਕ ਕਹੂੰ ਕਰਾ ॥
 ੪੭ਸੈਨ ਦਾਨਵਨ ਕੋ ਰਨ ਹਰਾ ॥ ੪੮ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਸਸਤੁ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥
 ੪੯ਤਿਲ ਤਿਲ ਪਾਇ ਸੁਭਟ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥੨੩੦॥ ੫੦ਇਹ ਬਿਧਿ ਹਨੀ
 ਸੈਨ ਅਸਿਧੁਜ ਜਬ ॥ ੫੧ਕਾਂਪਤ ਭਯੋ ਅਸੁਰ ਜਿਯ ਮੋਂ ਤਬ ॥ ੫੨ਅਮਿਤ
 ਅਸੁਰ ਰਨ ਅੰਰ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥ ੫੩ਤਿਨ ਕੋ ਕਹਤ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਾਸੇ ॥੨੩੧॥
 ੫੪ਗੀਧ ਧੁਜਾ ਕਾਕੁ ਧੁਜ ਰਾਛਸ ॥ ੫੫ਉਲੂ ਕੇਤ ਬੀਯ ਬਡ ਡਾਪਸ ॥ ੫੬ਅਸਿਧੁਜ ਕੇ

੧ ਕਾਲ ਨੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਂ । ੨ ਗਰਦਵ ਧੁਜ - ਖੇਤ ਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਾਂ ਦਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਹਿਕਾ ਧੁਜ ਮੈਸ-ਜਾਂ ਬੋਟਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ॥ ਗੂੜ੍ਹ ਰਮਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੂਹਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨੀ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ । ਜਿਸ ਦੇ ਖੋਲ ਕੇ ਤੇ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜੋ ਮੂਲ ਤੱਤ ਹੈ - ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਾਨਾ ਨੰ ੮੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੀਵ ਜੰਤ ਸਭ ਬਾਧਿ ਕੈ ਪੰਥ ਬਨਾਇ ਹੋਇ ॥ ਭਗਰਿ ਮਚਾਇ ਆਪਿ ਮੋਹ ਨ ਚੀਨੈ ਕੋਇ ॥੧੦॥
 ਓ—ਚੋਪਈ ॥ ਯਹ ਸਭ ਭੇਦ ਸਾਧੂ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਤੱਤ ਪਛਾਨੈ ॥ ਜੋ ਸਾਧਨ ਯਾਕੋ ਸਥਿ ਪਾਵੈ ॥ ਜਨਨੀ ਜਨਰ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧੧॥
 ਅ—ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬ ਚਾਹਤ ਹੈ ਆਤਮਾ ਇਕ ਤੇ ਭਯੋ ਅਨੇਕ ॥ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਪਸਰਤ ਜਗਤ ਬਹੁਤ ਏਕ ਕੋ ਏਕ ॥੧੬॥
 ਏ—ਚੋਪਈ ॥ ਯਹ ਨਹਿ ਮਰੈ ਨ ਕਾਹੂ ਮਾਰੈ ॥ ਭੁਲਾ ਲੋਕ ਭਰਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਘਟ ਘਟ ਬਿਆਪਕ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ॥ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਯੋ ਸੁਆਮੀ ॥੧੭॥
 ਸ—ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਤਾਕੇ ਜਪੇ ਬਾਲ ਬ੍ਰਿਧ ਕੋਊ ਹੋਇ ॥ ਰਾਵ ਰੰਕ ਰਾਜਾ ਸਭੈ ਜਿਖਤ ਨ ਰਹਿਸੀ ਕੋਇ ॥੨੦॥
 ਹ—ਚੋਪਈ ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੋ ਜਿਖ ਲਖਿ ਪਾਵੈ ॥ ਤਾਕੋ ਕਾਲ ਨਿਕਟ ਨਹਿ ਆਵੈ ॥ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਤਾਕੋ ਜੋ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ਬਨ ਗਿਰ ਪੁਰ ਮੰਦਰ ਸਭ ਢਰਿ ਹੈ ॥੨੧॥

ਕ—ਦੋਹਰਾ ॥ ਚਕਿਆ ਜੈਸੇ ਪਟ ਬਨੇ ਗਗਨ ਭੂਮਿ ਪੁਨਿ ਦੋਇ ॥ ਦੁਹੂੰ ਪੂਰਨ ਮੈਂ ਆਇ ਕੈ ਸਾਕਿਤ ਗਾਖਾ ਨ ਕੋਇ ॥੨੨॥ ਚਲਤੀ ਚਕੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੀਆਂ ਕਬੀਰਾ ਹੋਇ ॥ ਦੋ ਪਾਵਨ ਕੇ ਬੀਚ ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਰਹਾ ਨ ਕੋਇ ॥੨੩॥

- ਤਕਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਵੇਖਦਾ-ਵੇਖਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ-
੧. ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥੨੧੮॥
  ੨. ਫਰੀਦ ਨਾਮ ਦਾ ਸੇਖ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
  ੩. ਉਜੈਨ ਸੇਖ ਬੜਾ ਬਿਕਰਾਲ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
  ੪. ਫੇਰ ਸੇਖ ਅਮਾਨੁਲਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।
  ੫. ਸੇਖ ਵਲੀ ਨੂੰ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਮਾਰਿਆ ॥੨੧੯॥
  ੬. ਕਿਤੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕੀਤੇ ਸੂਰਮੇ ਪਏ ਹਨ।
  ੭. ਕਿਤੇ ਢਾਲਾਂ ਤੇ ਸੰਜਿਆਂ ਸੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ।
  ੮. ਖੂਨ ਦੀ ਧਾਰਾਂ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਉਠਦੇ ਹਨ।
  ੯. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭਿਆਨਕ ਉਥੇ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੨੨੦॥
  ੧੦. ਕਿਤੇ ਧੜ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
  ੧੧. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਘਾ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ।
  ੧੨. ਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲਉ-ਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲਉ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।
  ੧੩. ਐ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੀ ॥੨੨੧॥
  ੧੪. ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।
  ੧੫. ਕਿਤੇ ਮਸਾਣ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
  ੧੬. ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ, ਬਤਾਲ ਨੱਚਦੇ ਹਨ।
  ੧੭. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਛੰਡਾਂ ਬਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੨੨੨॥
  ੧੮. ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਕ ਹੀ ਅੱਖ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹੀ ਬਾਂਹ ਹੈ।
  ੧੯. ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਪੈਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਸਿਰ ਹੈ।
  ੨੦. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਬੇਸ਼ਕਲ ਮਾਰਕੇ ਸੁੱਟੇ ਇਉਂ -
  ੨੧. ਪਏਹਨਜਿਵੇਂਜੋਰਦੀਹਵਾਨੇਰੁਖਉਖਾੜਦਿੱਤੇਹੋਣ ॥੨੨੩॥
  ੨੨. ਜਿਸ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚੱਲੀ।
  ੨੩. ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਜੋਤਿ ਨਾ ਰਹੀ ਮੁੜਕੇ।
  ੨੪. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਦਾ ਖੜਗ ਜਰਾ ਵੀ ਛੂ ਗਿਆ।
  ੨੫. ਉਹ ਛਿਨ ਵਿਚ ਦੋਫਾੜ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੨੪॥
  ੨੬. ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਲ ਨੇ ਬਰਛੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।
  ੨੭. ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਦੋ ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।
  ੨੮. ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਲ ਦਾ ਤੀਰ ਲੱਗ ਗਿਆ।
  ੨੯. ਉਸ ਦੇ ਪਾਣ ਬਾਣ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ॥੨੨੫॥
  ੩੦. ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ।
  ੩੧. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲੇ ਕਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
  ੩੨. ਗਊ ਦੇ ਮੁਖ ਵਰਗੇ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਛੈਣੇ ਤੁਰੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ-
  ੩੩. ਢੋਲ ਧੌਸੇ, ਡਫਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ॥੨੨੬॥
  ੩੪. ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ।
  ੩੫. ਜਿਸਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਿਆ।
  ੩੬. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦੈਤ ਤੇ ਮਲੇਛ ਪੈਦਾ ਹੋਏ।
  ੩੭. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹ ਛਿਨ ਵਿਚ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ ॥੨੨੭॥
  ੩੮. ਫੇਰ ਦੈਤ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
  ੩੯. ਦੈਤ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
  ੪੦. ਇਕ ਪੂਲ ਕਰਨ ਬਿਦਤ ਇਕ ਕੇਸੀ ਸੀ।
  ੪੧. ਇਕ ਘੋਰ ਦਾੜ ਤੇ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਣਤ ਲੋਚਨ ਸੀ ॥੨੨੮॥
  ੪੨. ਇਕ ਗਰਧਬ ਦੈਤ ਇਕ ਮਹਿਬ ਧੁਜ ਨਾਮ ਦਾ ਸੀ।
  ੪੩. ਇਕ ਅਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਉਪਜ ਪਿਆ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ।
  ੪੪. ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਕੇ ਰਨ ਵਿਚ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਜੇ ਹੋਏ।
  ੪੫. ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ॥੨੨੯॥
  ੪੬. ਅਸਧੁਜ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ।
  ੪੭. ਦੈਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
  ੪੮. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ।
  ੪੯. ਤਿਲ ਤਿਲ ਸਾਰੇ ਜੋਧੇ ਕੂਰ ਸੁੱਟੇ ॥੨੩੦॥
  ੫੦. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੈਨਾ ਅਕਾਲ ਨੇ ਤਾਂ ਦੈਤ -
  ੫੧. ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰ ਕੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ।
  ੫੨. ਬੇਅੰਤ ਦੈਤ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ।
  ੫੩. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ॥੨੩੧॥
  ੫੪. ਸਵਾਸ ਰੋਕ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗੀਧ ਧੁਜਾ, ਕਾਕ ਧੁਜ ਰਾਕਸ਼ਸ਼।
  ੫੫. ਉਲੂ ਕੇਤ, ਕੇਤ ਬੀਜ ਬਡ ਤਾਪਸ।
  ੫੬. ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ।

ਖ-ਚੋਪਈ-ਸਤਿਨਾਮ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਛਾਨੈ ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਲੈ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣੈ ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਮਾਰਗ ਲੈ ਚਲ ਗੈ ॥ ਤਾਕੋ ਕਾਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਦਲਗੈ ॥੨੩॥
ਗ-ਚੋਪਈ-ਸੁਤ ਹਿਤ ਕੈ ਮਾਤਾ ਕੁਰਲਾਵੈ ॥ ਕਾਲ ਮੁੰਡ ਪਰ ਦਾਂਤ ਬਜਾਵੈ ॥ ਫੁਹ ਨਿਤ ਲਖੈ ਪੂਤ ਬਢ ਜਾਵਤ ॥ ਲੈਨ ਨ ਮੁੰਡ ਕਾਲ ਨਿਜ ਲਾਵਤ ॥੨੪॥

ਮਾਤਾ ਜਾਣੈ ਪੂਤ ਬੜਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਇਤਨਾ ਕ ਨਾ ਜਾਣੈ ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਵਧ ਘਟਤ ਹੈ ॥ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ
ਘ-ਜਨਨਿ ਜਨਮ ਮਿਹ ਆਇ ਪੁਰਖ ਬਹੁਤੋਂ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ ॥ ਮੂੜ ਧਾਮ ਕੋ ਪਾਇ ਕਹਤ ਹਮ ਭੋਗ ਕਮਾਵਹਿ ॥ ਸੁਕ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਚਾਟਿ ਕਹਤ ਅਧਰਮਿਤ ਪਾਪੈ ॥ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਗਤ ਮੇਂ ਜਨਮ ਬਿਨਾ ਜਗਦੀਸ ਗਵਾਪੈ ॥੨੫॥

ਙ-ਬਿਖਿ ਯਾਹੀ ਤੇ ਭਏ ਨਿਪਤਿ ਯਾਹੀ ਉਪਜਾਏ ॥ ਬਿਖਾਸਾਇਕ ਸਭ ਚਤੁਰ ਇਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਆਏ ॥ ਪੁਰਸੇ ਯਾਕੇ ਬਿਨਾ ਕਹੋ ਜੁਗ ਮੈ ਕੋ ਆਪੈ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਐਡ ਭਵ ਪਾਇ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਪਾਪੈ ॥੨੬॥

ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਓਤ-ਪੋਤ ਹੈ ਨਿਖਾਰਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਤਨਾ ਮੂਰਖ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਮੂੜ ਦੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭੋਗ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਲੇਟਣ ਸਮੇਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਭੁੱਕ (ਲਾ) ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਚਿਮਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਪਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਇਨਸਾਨ ਉਸ ਭੁੱਕ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਚੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗਲਤ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ - ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਕਹਿ ਕਿ ਇਹ ਥਾਂ ਤਾਂ ਗੰਦਾ ਹੈ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਈ ਵੈਰਾਗੀ ਲੋਕ ਇਸਤਰੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਮੱਲ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਇਸਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ। ਕੀ ਇਸਤਰੀ ਵੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਪ ਕਰਨ ਤੇ ਰੋਕਦੀ ਹੈ? ਨਹੀਂ ਉਹ ਲੋਕ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਰਿਸ਼ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਇਸ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨ ਬੇ ਸਵਾਦ ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਆਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਰੋਟੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਦੇਣੀ ਹੋਈ ਜੋ ਚੁੱਲੇ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਤੋਂ ਭਰਦਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੁੱਲੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੌਤੇ ਲਾਡ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਦ ਲੈਣੇ ਨੇ ਜਿਸ ਲਈ ਅਗਲੀ ਚੋਪਈ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਕਿ ਬਡੇ-ਬਡੇ ਤਪਸਵੀ ਰਿਖੀ ਰਾਜ ਇਸੇ ਤੋਂ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਇਸੇ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਦ ਵਿਆਸ ਰਿਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ੧੮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੀਤੀ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਸਾਇਕ ਚੜ੍ਹ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰ ਤੰਡ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਰਸਿਆ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਜਣ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਜਲ ਕਰਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭੁਧੀ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਬਵੇਕ ਭੁਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕ੍ਰਮ ਭੇਦ ਹੈ। ਜੋ ਕਹੋ ਭੋਗ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਰਵਣਾ ਤੇ ਭੋਗ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ - ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ - ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨਾਂ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾਂ ਅਥ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਝਿਜਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਕੋਈ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਖਾਣ ਪਾਣ ਪਹਿਰਾਣ ਮਾਯਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਮ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ - ਜੁੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਾੜ ਲਾ ਕੇ ਇਕੇ ਦੇ ਨੀਪਤ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਭੋਗਾਂਗੇ।

੯੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਿਉ ਬਣਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ,

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲੇਖ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਤਕ ਬੰਦਾ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਔਸਤਨ ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ੭੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ੮੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਬੰਦਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਨਮਰਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ੮੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ।

ਰਨ ਸਮੁਹਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ^੧ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਚਹੂੰ ਓਰ ਉਘਾਏ ॥੨੩੨॥ ^੨ਬਿਸਿਖਨ
ਬ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ ਕੋਪਹਿ ਕਰਿ ॥ ^੩ਜਲਧਰ ਜੈਸ ਬਡੇ ਭੂਧਰ ਪਰ ॥ ^੪ਸਸਤ੍ਰ
ਅਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^੫ਚਟਪਟ ਸੁਭਟ ਬਿਕਟਿ ਕਟਿ ਡਾਰੇ ॥੨੩੩॥
^੬ਹੁਅੰ ਸਬਦ ਅਸਿਧੁਜਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ^੭ਤਿਹੋ ਤੇ ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਬਪੁ ਧਾਰਾ ॥
^੮ਸੀਤ ਜੂਰ ਅਰ ਉਸਨ ਤਾਪ ਭਨ ॥ ^੯ਛਈ ਰੋਗ ਅਰੁ ਸੰਨਯ ਪਾਤ
ਗਨ ॥੨੩੪॥ ^{੧੦}ਬਾਇ ਪਿਤਯ ਕਫ ਉਪਜਤ ਭਏ ॥ ^{੧੧}ਤਾ ਤੇ ਭੇਦ ਅਮਿਤ ਹੁੈ
ਗਏ ॥ ^{੧੨}ਨਾਮ ਤਿਨੈ ਗਨ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁਨਾਉਂ ॥ ^{੧੩}ਅਯੁਰ ਬੇਦਿਯਨ ਸਭਨ
ਰਿਝਾਉਂ ॥੨੩੫॥ ^{੧੪}ਆਮ ਪਾਤ ਅਰੁ ਸੋਨਤ ਪਾਤ ॥ ^{੧੫}ਅਰਧ ਸਿਰਾ ਅਰੁ
ਹਿੰਦੈ ਸੰਘਾਤ ॥ ^{੧੬}ਪ੍ਰਾਨ ਬਾਇ ਆਪਾਨ ਬਾਇ ਭਨਿ ॥ ^{੧੭}ਦੰਤ ਰੋਗ ਅਰੁ
ਦਾੜ ਪੀੜ ਗਨ ॥੨੩੬॥ ^{੧੮}ਸੂਖਾ ਜੂਰ ਤੇਇਯਾ ਚੌਥਾਯਾ ॥ ^{੧੯}ਅਸਟ
ਦਿਵਸਯੋ ਅਰੁ ਬੀਸਾਯਾ ॥ ^{੨੦}ਡੋਢ ਮਾਸਿਯਾ ਪੁਨਿ ਤਪ ਭਯੋ ॥ ^{੨੧}ਦਾਂਤ
ਕਾਢ ਦੈਤਨ ਪਰ ਧਯੋ ॥੨੩੭॥ ^{੨੨}ਫੀਲ ਪਾਵ ਪੁਨਿ ਜਾਨੂ ਰੋਗਾ ॥ ^{੨੩}ਉਪਜਾ
ਦੇਨ ਦੁਸਟ ਦਲ ਸੋਗਾ ॥ ^{੨੪}ਖਈ ਸੁ ਬਾਦੀ ਭਈ ਮਵੇਸੀ ॥ ^{੨੫}ਪਾਂਡ ਰੋਗ
ਪੀਨਸ ਕਟਿ ਦੇਸੀ ॥੨੩੮॥ ^{੨੬}ਚਿਨੱਗਿ ਪ੍ਰਮੇਵ ਭਗਿੰਦ੍ਰ ਦਖੂਤਾ ॥ ^{੨੭}ਪਥਰੀ
ਬਾਇ ਫਿਰੰਗ ਅਧਨੇਤਾ ॥ ^{੨੮}ਗਲਤ ਕੁਸਟ ਉਪਜਾ ਦੁਸਟਨ ਤਨ ॥
^{੨੯}ਸੇਤ ਕੁਸਟ ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਭਯੋ; ਭਨ ॥੨੩੯॥ ^{੩੦}ਕੇਤੇ ਸੱਤ੍ਰ ਸੂਲ ਹੁੈ ਮਰੇ ॥
^{੩੧}ਕੇਤੇ ਆਂਤ ਰੋਗ ਤੇ ਟਰੇ ॥ ^{੩੨}ਸੰਗ੍ਰਹਨੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੁਸਟਨ ਕਿਯ ॥ ^{੩੩}ਜੀਯਨ
ਕੋ ਪੁਨਿ ਨਾਮ ਨ ਤਿਨ ਲਿਯ ॥੨੪੦॥ ^{੩੪}ਕੇਤੇ ਉਪਜ ਸੀਤਲਾ ਮਰੇ ॥
^{੩੫}ਕੇਤੇ ਅਗਿਨਿ ਬਾਵ ਤੇ ਜਰੇ ॥ ^{੩੬}ਭਰਮ ਚਿੱਤ ਕੇਤੇ ਹੁੈ ਮਰੇ ॥ ^{੩੭}ਉਦਰ
ਰੋਗ ਕੇਤੇ ਅਰਿ ਟਰੇ ॥੨੪੧॥ ^{੩੮}ਜਬ ਅਸਿ ਧੁਜ ਅਸ ਰੋਗ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥
^{੩੯}ਅਧਿਕ ਸੱਤ੍ਰ ਤਾਪਤ ਹੁੈ ਤ੍ਰਾਸੇ ॥ ^{੪੦}ਜਾ ਕੇ ਤਨ; ਗਨ ਦਈ ਦਿਖਾਈ ॥
^{੪੧}ਤਿਨੋ ਜੀਯਨ ਕੀ ਆਸ ਚੁਕਾਈ ॥੨੪੨॥ ^{੪੨}ਕੇਤਿਕ ਦੁਸਟ ਤਾਪ ਤਨ
ਤਪੈ ॥ ^{੪੩}ਕੇਤਿਕ ਉਦਰ ਰੋਗ ਹੁੈ ਖਪੈ ॥ ^{੪੪}ਕਿਤਕਨ ਆਨਿ ਕਾਂਪਨੀ
ਚਢੀ ॥ ^{੪੫}ਕੇਤਿਨ ਬਾਇ ਪਿੱਤ ਤਨ ਬਢੀ ॥੨੪੩॥ ^{੪੬}ਉਦਰ ਬਿਕਾਰ ਕਿਤੇ
ਮਰਿ ਗਏ ॥ ^{੪੭}ਤਾਪਤਿ ਕਿਤਕ ਤਾਪ ਤਨ ਭਏ ॥ ^{੪੮}ਕਿਤਕਨ ਸੰਨਯਪਾਤ
ਹੁੈ ਗਯੋ ॥ ^{੪੯}ਕੇਤਿਨ ਬਾਇ ਪਿੱਤ ਕਫ ਭਯੋ ॥੨੪੪॥ ^{੫੦}ਕੇਤਿਕ ਮਰੇ ਮੁੰਡ
ਕੀ ਪੀਰਾ ॥ ^{੫੧}ਕਿਤਕ ਬਾਇ ਤੇ ਭਏ ਅਧੀਰਾ ॥ ^{੫੨}ਕੇਤਿਕ ਛਈ ਰੋਗ
ਛੈ ਕਿਯੋ ॥ ^{੫੩}ਕੇਤਨ ਨਾਸ ਬਾਇ ਤੇ ਥਿਯੋ ॥੨੪੫॥ ^{੫੪}ਦਾੜ ਪੀੜ ਕੇਤੇ
ਮਰਿ ਗਏ ॥ ^{੫੫}ਬਾਇ ਭਏ ਬਵਰੇ ਕੀਏ ਭਏ ॥ ^{੫੬}ਜਿਨ ਕੋ ਆਨਿ ਰੋਗ
ਤਨ ਗ੍ਰਾਸਾ ॥ ^{੫੭}ਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਹ ਤਜਿ ਨਾਸਾ ॥੨੪੬॥ ਚੌਪਈ ॥

੧. ਹੁਅੰ—ਭਾਵ ਹੈ ਜਾਉ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਦਿ ਬਿਆਧੀ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀਤ ਜਵਰ - ਕਾਂਬੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਤਾਪ - ਉਸਨੂੰ ਤਾਪ - ਗਰਮੀ ਅਥਵਾ ਪਿਤ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਤਾਪ ਜਿਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ ਮੂੰਹ-ਕੰਨ ਨੱਕ ਕਿਤੇ ਜਲਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆਸ ਲੱਗਣੀ ਜੀ ਕੱਚਾ ਹੋਣਾ ਨੀਂਦਰ ਨਾ ਪੈਣੀ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕੌੜਾ ਛਈ ਰੋਗ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਤ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਬਾਇ-ਪਿਤ ਤੇ ਬਲਰਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਬਹੁਤ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਖਿਲਤਾਂ ਤੋਂ ਤਨ ਨਿਰਬਲ ਖੂਨ ਖੁਸ਼ਕ ਅੱਧਾ ਸਿਰ ਦਰਦ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੰਦ ਦਾੜ ਵਿਚ ਪੀੜ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨੩੬। ਸੂਖਾ ਜਵਰ ਵੀ ਤਾਪ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਸਪਤਾਹਿਕ ਤਾਪ ੨੧ ਦਿਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਾਪ ਤੇ ਡੋੜ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਾਪ ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੇ ਦੈਤਾਂ ਤੇ ਜਾ ਪਏ। ੨੩੭। ਫੀਲ ਪਾਵ ਭਾਵ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਲੱਤ ਤੇ ਪੈਰ ਮੋਟੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਨੂ ਰੋਗ ਗੋਡਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਜਾਂ ਲੱਤਾਂ ਤੁਰਨੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਈ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਕਰਕੇ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਈ ਰੋਗ (ਤਪਦਿਕ) ਬਾਦੀ-ਬਾਇ ਨਾਲ ਬਲਗਮ (ਬਾਤ) ਭਾਵ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਰੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਧਾਤੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਣੂ ਰੋਗ ਤੇ ਪੀਨਸਾ ਲੱਕ ਦਰਦ ਆਦਿ। ੨੩੮। ਚਿਨੱਗ ਰੋਗ (ਮੂਤ੍ਰ ਘਾਤ) ਮੂਤ੍ਰ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਸੁਗਿੰਦ੍ਰ ਪੇਟ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਦੁਖੂਤਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪੱਥਰੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਬਾਇ ਫਿਰੰਗ (ਆਤਸ਼ਕ) ਰੋਗ ਤੇ। ਅੱਧਾ ਦਿਸਣਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਧਰਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਗਲਤ ਕੁਸ਼ਟ ਜਿਸਨੂੰ (ਕੋਹੜ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੇਤ ਕੁਸਟ-ਚਿਟਾ ਕੋਹੜ - ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗ ਵਿਚ ਪਾਕ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨੩੯। ਸੇਤ ਸੂਲ (ਜੋ ਪੇਟ ਵਿਚ ਨੇੜੇ ਦੇ ਖੁਭ ਜਾਣ ਵਾਂਗ) ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਂਤ ਰੋਗ (ਆਂਤੜੀ ਦੀ) ਬਿਮਾਰੀ ਸੰਗਰਹਿਣੀ ਅਤਿਸਾਰ ਦਸਤ ਪੇਸ਼ਸ। ੨੪੦। ਸੀਤਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ - ਅਗਨ ਬਾਵ (ਜਨਰ ਅਗਨੀ ਚ ਵਗਾੜ ਪੈ ਜਾਣਾ) ਭਰਮ ਚਿਤ (ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਉਦਰ ਰੋਗ ਵਿੱਛ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ)। ੨੪੧। ਤਪਤ (ਤਾਪ ਨਾਲ) ੨੪੨।

- ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਤੋ-
 ੧. ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ॥੨੩੨॥
 ੨. ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ।
 ੩. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਬਰਸਦਾ ਹੈ ।
 ੪. ਗੁੱਸਾ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਅਸਤਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
 ੫. ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਨਾ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੋਧੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ॥੨੩੩॥
 ੬. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਨੇ (ਹੁਆਂ) ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ।
 ੭. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁਖਾਂ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ।
 ੮. ਵੈਦਿਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਈ, ਜੂਰ, ਪਿੱਤ, ਤਾਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ੯. ਛਈ ਰੋਗ ਤੇ ਸੰਨਪਾਤ ਗਿਣੇ ॥੨੩੪॥
 ੧੦. ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਇ, ਪਿਤ, ਕਫ, ਉਪਜ ਪਏ ।
 ੧੧. ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ।
 ੧੨. ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਹਨਾ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ।
 ੧੩. ਅਯੁਰ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੨੩੫॥
 ੧੪. ਅਮਪਾਤ, ਸੰਨਾਤ ਪਾਤ (ਖੁਨ ਦਾ ਦੌਰਾ)
 ੧੫. ਅਰਧ ਸਿਰਾ, ਦਿਲ ਦਾ ਧੜਕਣਾ ।
 ੧੬. ਪ੍ਰਾਨ ਬਾਇ, ਅਪਾਨ ਬਾਇ ਸਮਝੋ ।
 ੧੭. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਰੋਗ, ਜਾੜ ਦਰਦ ਗਿਣ ਲਵੋ ॥੨੩੬॥
 ੧੮. ਨੇਤਰ ਤਾਪ-ਚੌਥਾ ਤਾਪ
 ੧੯. ਹਫਤਾ ਵਾਰੀ ਜਵਰਬ ਨਿਆਂ ਦੀ ਜਿਵੇਂ
 ੨੦. ੨੧ ਦਿਨ ਜਾਂ ਡੇਢ ਮਾਹ ਆਦਿ ਤਾਪ ਹੈ ।
 ੨੧. ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੌਤਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਪਏ ॥੨੩੭॥
 ੨੨. ਪੈਰ ਸੁੱਜ ਕੇ ਮੋਟਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦਸਤ ਆਦਿ
 ੨੩. ਹੋ ਗਏ ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਤੇ ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਿਸਤ ਹੋਣ ਲਈ
 ੨੪. ਖਈ ਰੋਗ -ਬਾਈ ਮਵੇਗੀ -
 ੨੫. ਪਾਂਡੂ ਰੋਗ ਪੀਨਸ ਲਕ ਦਰਦ ਆਦਿ ॥੨੩੮॥
 ੨੬. ਤਨ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨਿਕਲਨੇ, ਭਰਿੰਦਰ = ਬਵਾਸੀਰ ਦਖਨੁਤਾ
 ੨੭. ਪੱਥਰੀ, ਬਾਇ, ਵਸਤ, ਅੰਧਰਾਤਾ, ਆਦਿ ।
 ੨੮. ਗਿੱਲੜ ਕੋਹੜ ਆਦਿ ਰੋਗ ਦੌਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ।
 ੨੯. ਚਿੱਟਾ ਕੋਹੜ ਗਧ ਦਾ ਵਗਨਾ ਆਦਿ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੩੯॥
 ੩੦. ਪੇਟ ਦਰਦ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਮਰ ਗਏ ।
 ੩੧. ਪਸਲੀ ਅੰਤੜੀ ਰੋਗ ਨਾਲ ਕਿਤਨੇ ਮਰ ਗਏ ।
 ੩੨. ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗ੍ਰਹਿਣੀ ਹੋ ਗਈ - ਉਸਨੇ
 ੩੩. ਮੁੜਕੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ॥੨੪੦॥
 ੩੪. ਕਿਤਨੇ ਸੀਤਲਾ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ ।
 ੩੫. ਕਿਤਨੇ ਅਗਨ ਵਾਇ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸੜਕੇ ।
 ੩੬. ਕਿਤਨੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਟਿੰਨਸਿਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ।
 ੩੭. ਕਿਤਨੇ ਪੇਟ ਰੋਗ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ ਵੇਰੀ ॥੨੪੧॥
 ੩੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ
 ੩੯. ਬਹੁਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਪ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ।
 ੪੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਤੇ ਰੋਗ ਨੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ।
 ੪੧. ਉਸ ਨੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਆਸ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ॥੨੪੨॥
 ੪੨. ਕਿਤਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਤਾਪ ਨਾਲ ਤਪਣ ਲੱਗੇ ।
 ੪੩. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੇਟ ਰੋਗ ਜਲੋਧਰ ਆਦਿ ਹੋ ਕੇ ਖਪ ਗਏ ।
 ੪੪. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਪ ਨਾਲ ਕੰਬਣੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ।
 ੪੫. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਾਇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿੱਤ ਸਗੀਰ ਤੇ ਵਧ ਗਏ ॥੨੪੩॥
 ੪੬. ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗ ਪਾਣੀ ਪੈ ਕੇ ਜਾਂ ਗੈਸ ਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਮਰ ਗਏ ।
 ੪੭. ਕਿਤਨੇ ਕਈ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ।
 ੪੮. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਪਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ੪੯. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਇ ਪਿੱਤ, ਬਲਗਮ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੪੪॥
 ੫੦. ਕਿਤਨੇ ਸਿਰ ਦਰਦ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ ।
 ੫੧. ਕਿਤਨੇ ਵਾਈ ਤੋਂ ਦਿਲ ਤੌੜ ਬੈਠੇ ।
 ੫੨. ਕਿਤਨੇ ਖਈ ਰੋਗ ਨੇ ਖਾ ਲਏ ।
 ੫੩. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਨਾਲ ਬੈ-ਵਾਈ ਰੋਗ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੪੫॥
 ੫੪. ਦਾੜ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕਿਤਨੇ ਮਰ ਗਏ ।
 ੫੫. ਸੁਦਾਪੁਣਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤਨੇ ਕਮਲੇ ਹੋ ਗਏ ।
 ੫੬. ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਿਆ ।
 ੫੭. ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਹ ਛੱਡਕੇ ਦੌੜ ਗਏ ॥੨੪੬॥

✽ ਮਰ ਗਏ = ਗਨ (ਖਸਰਾ) ਸੰਨਪਾਤ (ਸਿਰ ਸਾਮਾ)

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੇਖ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕੋਦਰੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਮੁ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਮੁਖ ਮੋੜਕੇ ਆਪਣੇ ਬਲ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੁ ਸ਼ਕਤੀ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਂਦੀ ਹੈ - ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੰਡ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਚੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਸਾਡੇ ਬਹੁਰਗ ਬੜੇ ਘੱਟ ਦਵਾਈ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਸੇਵੇ ਬਲ ਸਚੀਕਾ ਅਰੋਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਤੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਵੱਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਾਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮੁ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੁ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਬਿੜਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਰੋਗ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਤੁਦਾਰੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਰੁੜ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਛੱਲੇ ਤਾਂ ਚੱਬਣ ਲਈ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹੁਣ ਛੱਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਅੱਗੇ ਹੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ । * * * * *

✽ ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੋਗ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜੁਆਕ ਜੰਮਣਗੇ ਉਹ ਵੀ ਰਹੇ ਖੁਹੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ । ਮਤਲਬ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਨੁਕਸ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ । ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੀਆਂ । ਚਾਰਲੀ ਚੈਪਲਿਨ ਦੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਲਵੋ ਜਦੋਂ ਹਾਸ ਰਸ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਐਕਟਰ ੭੫ ਸਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਜੁਆਕ ਜਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੀ ਨੌਜੁਆਨ ਹੁਸੀਨ ਪਤਨੀ ਓਨਾ-ਓ-ਨੀਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ । ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਕਾਟ ਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਡਾਨਲਡ ਸੈਕਲੇਡ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਫੀ ਦਿਲ ਚਸਪ ਹੈ ਇਸ ਸੱਜਣ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਹੂਣੀਆਂ ਨੇ ੨੦ ਬੱਚੇ ਜੰਮੇ । ਜਦੋਂ ਮਿਕਲੈਂਡ ੮੦ ਵਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਐਸ਼ੀ ਪੱਠੇ ਨੇ ੧੬ ਵਰਿਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਮੈਕੋਂਡ ਨੂੰ ੯ ਜੁਆਕ ਜੰਮ ਕੇ ਦਿੱਤੇ । ਹੋਰ ਸੁਣੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸਗੋਂ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਬਣੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ । ਇਕ ਤਾਜਾ ਮਿਸਾਲ ਸੁਣੋ - ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਬਿਲ ਲੈਪਰਡ ੯੩ ਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲਗਿਆ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਜੀਅ ਭਰਕੇ ਵੇਖ ਸਕੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਖੰਡ ਸਕੇ । ਜਿਹੜੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁੜੀ ਜੰਮ ਕੇ ਦਿਤੀ ਉਹ ਬਿਲ ਨਾਲੋਂ ੫੩ ਵਰੇ ਛੋਟੀ ਸੀ । ਪਰ ਅੱਖ ਦਾ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਬਿਲ ਹੁਰੀ ਚਲਦੇ ਬਣੇ ।

ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਹਰ ਕੰਮ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਦੀ ਸੀਮਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਲੇਖ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੈ ਮੈਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਚੇ ਸੱਚ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰ: ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਵੀ ਕਸ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਕਿ ੭੩ ਸਾਲ ਦਾ ਪਰਾਨੀ ਇਕ ੫੦ ਸਾਲਾ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਹਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨੇੜਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਬੇਜਾਰ ਹੋਵੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬੇਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਛੱਡਕੇ ਪੂਲਕ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਵੇ ਕੀ ਬਣਿਆ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਬੱਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੁਖ । ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ੭੦ ਵਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਬੁੱਢਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੌਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਐਵੇਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਪਿਛੇ ਗੇੜੇ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿਣ । ਜੇ ਉਹ ਯੋਗ ਹੋਣ ਵੀ ਤਾਂ ਏਨੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜੁਆਕ ਜੰਮਕੇ ਉਹ ਇਕ ਪਿਉ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ

੧ਕਹੈ ਲਗੇ ਮੈਂ ਬਰਨ ਸੁਨਾਉਂ ॥ ੨ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਤਿ ਡਰ ਪਾਉਂ ॥
 ੩ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਦਾਨਵਨ ਨਾਸਾ ॥ ੪ਖੜਗਕੇਤ ਅਸੁ ਕਿਯਾ
 ਤਮਾਸਾ ॥੨੪੭॥ ੫ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਤਨ ਦਾਨਵ ਜਬ ਮਾਰੇ ॥ ੬ਪੁਨਿ ਅਸਿਧੁਜ
 ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੭ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਹੁੰਦੈ ਰਨ ਨਾਸਾ ॥ ੮ਮੁਝੈ ਦਿਖੈ ਹੈ ਕਵਨ
 ਤਮਾਸਾ ॥੨੪੮॥ ੯ਤਿਨ ਕਹੈ ਦਾਨ ਐਸ ਬਰ ਦਾਨਾ ॥ ੧੦ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਹਿ
 ਅਵਖਧੀ ਨਾਨਾ ॥ ੧੧ਜਿਹੋ ਕੇ ਤਨ ਕੋ ਰੋਗ ਸੰਤਾਵੈ ॥ ੧੨ਤਾਂਹਿ ਅਵਖਧੀ
 ਬੇਗ ਜਿਯਾਵੈ ॥੨੪੯॥ ੧੩ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਦਯੋ ਜਬੈ ਬਰਦਾਨਾ ॥ ੧੪ਮਿਰਤਕ
 ਹੁਤੇ ਅਸੁਰਿ ਜੇ ਨਾਨਾ ॥ ੧੫ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਵਖਧੀ ਨਿਕਸੀ ॥ ੧੬ਅਪਨੇ
 ਸਕਲ ਗੁਨਨ ਕਹੈ ਬਿਗਸੀ ॥੨੫੦॥ ੧੭ਜਾ ਕੇ ਦੇਹ ਪਿਤ੍ਰ ਦੁਖ ਦੇਈ ॥
 ੧੮ਸੋ ਭਖਿ ਜਰੀ ਬਾਤ ਕੀ ਲੇਈ ॥ ੧੯ਜਿਹ ਦਾਨਵ ਕੋ ਬਾਇ ਸੰਤਾਵੈ ॥
 ੨੦ਸੋ ਲੈ ਜਰੀ ਪਿਤ੍ਰ ਕੀ ਖਾਵੈ ॥੨੫੧॥ ੨੧ਜਾ ਕੀ ਦੇਹਿਹੋ ਕਫ ਦੁਖ
 ਲਯਾਵੈ ॥ ੨੨ਸੋ ਲੈ ਕਫਨਾਸਨੀ ਚਬਾਵੈ ॥ ੨੩ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਸੁਰ ਭਏ ਬਿਨੁ
 ਰੋਗਾ ॥ ੨੪ਮਾਂਡਤ ਭਏ ਜੁਧ ਤਜਿ ਸੋਗਾ ॥੨੫੨॥ ੨੫ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ
 ਛਾਡਾ ਤਬ ਦਾਨਵ ॥ ੨੬ਜਾ ਤੇ ਭਏ ਭਸਮ ਬਹੁ ਮਾਨਵ ॥ ੨੭ਬਾਰੁਣਾਸਤ੍ਰ
 ਤਬ ਕਾਲ ਚਲਾਯੋ ॥ ੨੮ਸਕਲ ਅਗਨਿ ਕੋ ਤੇਜ ਮਿਟਾਯੋ ॥੨੫੩॥ ੨੯ਰਾਛਸ
 ਪਵਨ ਅਸਤ੍ਰ ਸੰਧਾਨਾ ॥ ੩੦ਜਾ ਤੇ ਉਡਿਤ ਭਏ ਗਨ ਨਾਨਾ ॥ ੩੧ਭੂਧਰਾਸਤ੍ਰ
 ਤਬ ਕਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੩੨ਸਭ ਸਿਵਕਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਾਰਾ ॥੨੫੪॥ ੩੩ਮੇਘ
 ਅਸਤ੍ਰ ਛੋਰਾ ਪੁਨਿ ਦਾਨਵ ॥ ੩੪ਭੀਜਿ ਗਏ ਜਿਹ ਤੇ ਸਭ ਮਾਨਵ ॥ ੩੫ਬਾਇ
 ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕਾਲ ਚਲਾਯੋ ॥ ੩੬ਸਭ ਮੇਘਨ ਤਤਕਾਲ ਉਡਾਯੋ ॥੨੫੫॥
 ੩੭ਰਾਛਸਾਸਤ੍ਰ ਰਾਛਸਹਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ੩੮ਬਹੁ ਅਸੁਰਨ ਤਾਤੇ ਉਪਜਾਯੋ ॥
 ੩੯ਦੇਵਤਾਸਤ੍ਰ ਛੋਰਾ ਤਬ ਕਾਲਾ ॥ ੪੦ਅਸੁਰ ਸੈਨ ਕੂਟਾ ਦਰਹਾਲਾ ॥੨੫੬॥
 ੪੧ਜੱਛ ਅਸਤ੍ਰ ਤਬ ਅਸੁਰ ਚਲਾਯੋ ॥ ੪੨ਗੰਧ੍ਰੁਬਾਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕਾਲ ਬਗਾਯੋ ॥
 ੪੩ਤੇ ਦੋਊ ਆਪੁ ਬੀਚ ਲਰਿ ਮਰੇ ॥ ੪੪ਟੁਕ ਟੁਕ ਹੂ ਭੂ ਪਰ ਪੁਨਿ ਝਰੇ ॥੨੫੭॥
 ੪੫ਚਾਰਣਾਸਤ੍ਰ ਜਬ ਅਸੁਰ ਸੰਧਾਨਾ ॥ ੪੬ਚਾਰਣ ਉਪਜ ਠਾਢ ਭੇ ਨਾਨਾ ॥
 ੪੭ਸਿਧ ਅਸਤ੍ਰ ਅਸਿਧੁਜ ਤਬ ਛੋਰਾ ॥ ੪੮ਤਾਂ ਤੇ ਮੁਖ ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਤੋਰਾ ॥੨੫੮॥
 ੪੯ਉਰਗ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਅਸੁਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੫੦ਤਾਂ ਤੇ ਉਪਜੇ ਸਰਪ ਅਪਾਰਾ ॥
 ੫੧ਖਗਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰ ਤਜਾ ਤਬ ਕਾਲਾ ॥ ੫੨ਭੱਛਿ ਗਏ ਨਾਗਨ
 ਦਰਹਾਲਾ ॥੨੫੯॥ ੫੩ਬਿਛੂ ਅਸਤ੍ਰ ਦਾਨਵਹਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ੫੪ਬਹੁ ਬਿਛੂਯਨ
 ਤਾ ਤੇ ਉਪਜਾਯੋ ॥ ੫੫ਲਸ਼ਟਿਕਾਸਤ੍ਰ ਅਸਿਧੁਜ ਤਬ ਛੋਰਾ ॥ ੫੬ਸਬਗੋਂ ਡਾਂਕ
 ਅਨੁਹਨ ਤੋਰਾ ॥੨੬੦॥ ੫੭ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਅਸ, ਅਸੁਰ ਚਲਾਏ ॥

੧ ਇਹ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਹੋਰ
 ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਇਕ ਤਾਂ ਲੜਨ ਯੋਗ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਮਰਕੇ ਖੂਨ ਵੀ ਨਾ ਵਗਿਆ ।
 ਤੀਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਵਾਈ ਜਾ ਇਲਾਜ ਅਥਵਾ ਅਉਖਧੀ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਗ ਗ੍ਰਿਸਤ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਮਰਕੇ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ
 ਪਾਉਂਦਾ । ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੀ ਖੇਡ ਗਰ ਦਾਨਿਆ ਹੈ :—ਜੈਸਾ ਕਿ : ਤੁਧੁ ਸੰਸਾਰੁ ਉਪਾਇਆ ਸਿਰੇ
 ਸਿਰਿ ਧੰਧੇ ਲਾਇਆ ॥ ਵੇਖਹਿ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਸਾ ਢਾਲ ਜੀਉ ॥੨॥ ਪੰ:੭੧॥ਮ:੧॥ ਜੋ ਉਸਦੀ ਚੋਪੜ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ।
 ੨ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬਚਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਲੋਕ ਮੰਚ ਤੇ (ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ) ਉਹ ਭੰਗੜੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਗਿਧੇ
 ਅਥਵਾ ਕੰਜਰਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਹੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵੇਖਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸਤਰੀ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖ ਗਏ
 ਨੇ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਤਮਾਸਾ ਅਣਖ, ਧਰਮ, ਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਜੰਗ, ਜੁਧ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਲ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਚੋਜ,
 ਕਿਰਸ਼ਮੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਲ ਦੱਸਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਜਿਹੜਾ ਤਮਾਸਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਜਮ੍ਹੂਰੇ
 ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮਦਾਰੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤਮਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹੂਰੇ ਦੀ ਅਤਿ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ
 ਮੰਚ ਦੀ ਨੀਵ ਰੱਖੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੈਤ ਹੀ ਰਚੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਚੀ ਤਾਂ ਦੈਤ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਚ ਦਿਤਾ,
 ਜੋ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਮਥਣ ਲਈ ਦੇਵਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਤਕਰਾਰ । ਗੁਜ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਕਹਿਕੇ ਨਾ ਵੇਖਣ
 ਤੇ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਤਮਾਸਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇ ਓੜਕੀ ਸਿਖਿਆ
 ਹੈ ਜੀਵਨ ਸੁਝਾ ਹਨ ਸਾਡੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਇਸੇ ਵਿਚ ਜਸ ਸਮੋਆ ਹੈ, ਇਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਉਣੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਉਸ ॥੨॥

੧. ਚੰਪਈ ॥ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ (ਲੇਖਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ)।
੨. ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭੈ ਹੈ।
੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।
੪. ਖੜਗ ਕੋਤ ਨੇ ਐਸਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ॥੨੪੭॥
੫. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਤ ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।
੬. ਫੇਰ ਅਸ ਪੁਜ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।
੭. ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ।
੮. ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕੌਣ ਵਖਾਇਗਾ? ॥੨੪੮॥
੯. ਉਹਨਾਂ ਮੌਏ ਹੋਏ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰਦਾਨ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।
੧੦. ਕਿ ਤੁਹਾਥੋਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ!
੧੧. ਜਿਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਦੁਖ ਦੇਵੇਗਾ
੧੨. ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਜੋ ਤੁਹਾਥੋਂ ਉਪਜਣਗੀਆਂ ਉਹ ਬਚਾਉਣਗੀਆਂ ॥੨੪੯॥
੧੩. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
੧੪. ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਸੁਰ ਮਰੇ ਸਨ।
੧੫. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਉਖਦੀਆਂ ਦੁਆਈਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ।
੧੬. ਜੋ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਲੋ ਕੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਈਆਂ ॥੨੫੦॥
੧੭. ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਦਾ ਰੋਗ ਦੁਖ ਦੇਵੇ।
੧੮. ਉਹ ਨੰਡ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਵੇ।
੧੯. ਜਿਸ ਦੋਤ ਨੂੰ ਵਾਈ ਦੁਖ ਦੇਵੇ।
੨੦. ਉਹ ਗਰਮੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਖਾ ਲਵੇ ॥੨੫੧॥
੨੧. ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਕਫ (ਬਲਗਮ) ਦੁਖ ਦੇਵੇ।
੨੨. ਉਹ ਬਲਗਮ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਲੋ ਕੇ ਖਾ ਲਵੇ।
੨੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦੋਤ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਏ।
੨੪. ਫੇਰ ਸੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ॥੨੫੨॥
੨੫. ਤੇ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਅਗਨ ਅਸਤ੍ਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੨੬. ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸੜ ਗਏ।
੨੭. ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਨੇ ਬ੍ਰਣਾ ਅਸਤ੍ਰ ਭਾਵ (ਬਾਰਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੨੮. ਉਸ ਨਾਲ ਬਾਰਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਅਗਨ ਬੁਝ ਗਈ ॥੨੫੩॥
੨੯. ਫੇਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਪਵਨ ਅਸਤ੍ਰ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਹੋ

- ਜਾਵੇ) ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੩੦. ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਆਦਿ ਉਡਨ ਲੱਗੇ।
੩੧. ਰੁਦਾਸਤ੍ਰ (ਹਵਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ) ਕਾਲ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੩੨. ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਲਈ ॥੨੫੪॥
੩੩. ਫੇਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਮੇਘਾ ਅਸਤ੍ਰ (ਬਦਲ) ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੩੪. ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੀਂਹ ਪੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਿੱਜ ਗਏ।
੩੫. ਬਾਇ (ਹਵਾ) ਅਸਤ੍ਰ ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੩੬. ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਦਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ॥੨੫੫॥
੩੭. ਫੇਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਰਾਛਸ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੩੮. ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ।
੩੯. ਤਦ ਕਾਲ ਨੇ ਦੇਵਤਾਸਤ੍ਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੪੦. ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੨੫੬॥
੪੧. ਫੇਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਜੱਛ ਅਸਤ੍ਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੪੨. ਤਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਧੂਸਾਸਤ੍ਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੪੩. ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੱਛ ਤੇ ਗੰਧੂਵ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।
੪੪. ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਏ ॥੨੫੭॥
੪੫. ਚਾਰਣਾਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੪੬. ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਉਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।
੪੭. ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਿੱਧ ਅਸਤ੍ਰ ਧੁਜਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੪੮. ਜੋ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਮਾਂਤ੍ਰੀ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ ॥੨੫੮॥
੪੯. ਉਰਘਾਅਸਤ੍ਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੫੦. ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਰਪ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ।
੫੧. ਖਗਪਤਿ (ਗੁੜ) ਅਸਤ੍ਰ ਤਦ ਕਾਲ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।
੫੨. ਜਿਹੜੇ ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਾ ਗਏ ॥੨੫੯॥
੫੩. ਫੇਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਬਿੰਬੂ ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
੫੪. ਬੇਅੰਤ ਬਿੰਬੂ ਉਠਕੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗੇ।
੫੫. ਤਦ ਕਾਲ ਨੇ ਲਿਸਟਕਾਸਤ੍ਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ - ਤਦ ਹੀ
੫੬. ਉਹਨਾਂ ਡਾਂਗਾਂ ਲਾਠੀਆਂ ਨੇ ਅਠੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁਟਿਆ ॥੨੬੦॥
੫੭. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਦੋਤਾਂ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ।

✠ ਦੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਜੁੜਕੇ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸਲ ਢੰਗ ਹੈ ਇਹ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਕਉਨਿ ਕਹੈ ਤੁਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਅਥਾਹਿ) ਅੰਗ ੧੩੦੩॥ਮ:੫॥

iii ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਜੁਮ੍ਹਰੇ ਆ ਕੇ ਹਾਜਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਖੜਕ ਪਈ - ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ-ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਜੁੱਧ ਛਿੜ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਇੰਸ-ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਭਾਰੀ ਸੀ। ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੀਂਹ ਪਾ ਲੈਣਾ ਅਥਵਾ ਅਗਨ ਭੜਕਾ ਦੇਣਾ, ਹਵਾ ਚਲਾ ਦੇਣਾ, ਵਾਯੂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਅਸਤਰ ਚਲਾ ਕੇ ਦਿੱਚਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਲੈਣਾ ਇਹ ਸਤਯੁਗੀ ਸਾਇੰਸ ਸੀ। ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦੀ ਹੈ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਰਾਵਣ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਤਬ ਰਮਾਇਣ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਲਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਤਬ ਰਮਾਇਣ ਤੇ ਨਿਚੋੜ ਰਮਾਇਣਾ ਅਥਵਾ ਰਾਮ ਰਮਾਇਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ? ਮੁਹੀਆ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰ ਲੋ। * * * *

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੀ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾਇਕ ਭਰਪੂਰ ਨਸੀਹਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਤਨਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਗਲਤ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਕਲ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਿਉਰ ਭਾਬੀ ਤੇ ਜੀਜਾ ਸਾਲੀ ਦੇ ਗਲਤ ਰੋਣੇ ਰੋਣੇ ਨੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ ਜੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਥਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ ਭੈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਨੇ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿਉਂ ਇਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੱਜ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਪ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਪਿਛ ਵਿਚ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਨਰ ਮਾਦੇ ਦੇ ਮੇਲ (ਸੰਜੋਗ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਧੁਵੀਜਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਿਨੁ ਬਾਲੁ ਨ ਹੋਈ। ਬਿੰਬ ਬਿਨਾ ਕੇਸ ਕਪਰੇ ਹੋਈ। ਅੰਗ ੮੭੨॥ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਰੂਪ ਰਸ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਥਾਂ ਕੁਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਹੇਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹੈ - ਕਾਲਖ ਹੈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ :-ਰਸ ਭੋਗਣ ਅਤਿ ਰੂਪ ਰਸ ਮਾਤੇ ਇਨ ਸੀਂਗ ਸੁਖ ਨ ਪਾਇਆ ॥ਅੰਗ੮੦੩॥ ਮ:੫॥

ਅੰਬਰ ਕਾਲਾ ਕਿਤ ਬਿਧ ਹੋਇਆ - ਅਸਾਂ ਦਰਦ ਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਂਹੀ

ਡਾਕਟਰ - ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ - ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੈ: ਅੰਬਰ ਕਾਲਾ ਕਿਤ ਬਿਧ ਹੋਇਆ - ਅਸਾਂ ਦਰਦ ਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਂਹੀ। ਲੇਖ ਬੜਾ ਲੰਬਾ ਹੈ ਆਂਹੀ ਭਰਪੂਰ, ਸਮੂਹਕ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਝ ਅੰਸ ਇਹ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ ਤੇ ਬਦ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਅਣਚਾਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਰਹੇ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਹਕੂਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਗਿਲਾ ਹੈ ਜੋ ਲਿਖਾਰੀ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (ਵਾਰਿਸ ਰੰਨ ਵਕੀਰ, ਤਲਵਾਰ, ਘੋੜਾ ਚਾਰੇ ਬੋਕ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਾਰ ਨਾਹੀ) ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਿਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਪਤੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਤੇ ਕਲੰਕਤ ਕੀਤਾ। ਦੂਜਾ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਡੀ ਚੰਡਿਕਾ ਦੇਵੀ ਦੁਰਗਾ, ਭਵਾਨੀ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾ. ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿ ਸਖੀਓ ਐਵੇਂ ਕਥਾ ਬਾਜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਉਲਝੇ ਰਹਿਏ (ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਰਾਜ ਨਾਂ ਦੇਹਿ ਹੈ ॥

^੧ਖੜਗਕੇਤ ਪਰ; ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਏ ॥ ^੨ਅਸਤ੍ਰਨ ਸਾਥ; ਅਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਛਾਏ ॥
^੩ਜਾਂ ਕੇ ਲਗੇ; ਲੀਨ ਤੇ ਭਏ ॥੨੬੧॥ ^੪ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਅਸਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰੇ ॥
^੫ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਿ ਅਸੁਰ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ^੬ਮਹਾ ਮੂਢਿ; ਫਿਰਿ ਕੋਪ ਬਢਾਈ ॥
^੭ਪੁਨਿ ਅਸਿਧੁਜ ਤਨ, ਕਰੀ ਲਰਾਈ ॥੨੬੨॥ ^੮ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਘੋਰ
ਸੰਗਾਮਾ ॥ ^੯ਨਿਰਖਤ ਦੇਵ ਦਾਨਵੀ ਬਾਮਾ ॥ ^{੧੦}ਪੰਨਮ ਪੰਨਮ ਅਸਿਧੁਜ ਕੋ
ਕਹੈ ॥ ^{੧੧}ਦਾਨਵ ਹੋਰਿ ਮੋਨ ਹੋ ਰਹੈ ॥੨੬੩॥ ^{੧੨}ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ^{੧੩}ਮਹਾਂ ਰੋਸ
ਕੈਕੈ ਹਠੀ ਫੇਰਿ ਗਾਜੇ ॥ ^{੧੪}ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਘੋਰ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਬਾਜੇ ॥ ^{੧੫}ਪ੍ਰਣੇ
ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਬਜੇ ਢੋਲ ਐਸੇ ॥ ^{੧੬}ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਕੇ ਕਾਲ ਕੀ ਰਾਤ੍ਰਿ ਜੈਸੇ ॥੨੬੪॥
^{੧੭}ਬਜੇ ਸੰਖ ਅੰ ਦਾਨਵੀ ਭੇਰ ਐਸੀ ॥ ^{੧੮}ਕਹੈ ਆਸੁਰੀ ਬ੍ਰਿਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਜੈਸੀ ॥
^{੧੯}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਬਾਂਕੇ ਬਜਾਵੈ ॥ ^{੨੦}ਮਨੋ ਚਿਤ ਕੋ ਕੋਪ ਭਾਖੇ
ਸੁਨਾਵੈ ॥੨੬੫॥ ^{੨੧}ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਬੰਜਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਪੇਲੇ ॥ ^{੨੨}ਭਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਲੋਹੂ
ਮਨੋ ਫਾਗ ਪੇਲੇ ॥ ^{੨੩}ਮੂਏ ਖਾਇਕੈ ਦੁਸਟ ਕੇਤੇ ਮਰੂਰੇ ॥ ^{੨੪}ਸੋਏ ਜਾਨ ਮਾਲੰਗ
ਖਾਏ ਧਤੂਰੇ ॥੨੬੬॥ ^{੨੫}ਕਿਤੇ ਟੂਕ ਟੂਕੈ ਬਲੀ ਖੇਤ ਹੋਏ ॥ ^{੨੬}ਮਨੋ ਖਾਇਕੈ
ਭੰਗ; ਮਾਲੰਗ ਸੋਏ ॥ ^{੨੭}ਬਿਰਾਜੈ ਕਟੇ ਅੰਗ ਬਸਤ੍ਰ ਲਪੇਟੇ ॥ ^{੨੮}ਜੁਮੇ ਕੇ ਮਨੋ
ਰੋਜ ਮੈਂ ਗੋਸ ਲੇਟੇ ॥੨੬੭॥ ^{੨੯}ਕਹੂੰ ਡਾਕਨੀ ਝਾਕਨੀ ਹਾਂਕ ਮਾਰੈ ॥ ^{੩੦}ਉਠੈ
ਨਾਦ ਭਾਰੇ ਛੁਟੈ ਚੀਤਕਾਰੈ ॥ ^{੩੧}ਕਹੂੰ ਘੁੰਮਿ ਭੁੰਮੈ ਪਰੇ ਖੇਤ ਬਾਜੀ ॥ ^{੩੨}ਨਿਵਾਜੈ
ਝੁਕੈਹੈ ਮਨੋ ਕਾਬਿ ਕਾਜੀ ॥੨੬੮॥ ^{੩੩}ਹਠੀ ਬੱਧਿ ਗੋਪਾ ਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ ਬਾਂਕੇ ॥
^{੩੪}ਚਲੇ ਕੋਪ ਕੈਕੈ ਹਠੀਲੇ ਨਿਸਾਂਕੇ ॥ ^{੩੫}ਕਹੂੰ ਚਰਮ ਬਰਮੈਂ ਗਿਰੇ ਮਰਮ ਛੇਦੇ ॥
^{੩੬}ਕਹੂੰ ਮਾਸ ਕੇ ਗਿਧ ਲੈਗੇ ਲਬੇਦੇ ॥੨੬੯॥ ^{੩੭}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਬਜੰਤੀ
ਝਰੈ ਹੈ ॥ ^{੩੮}ਕਹੂੰ ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋ ਸਿਪਾਹੀ ਮਰੇ ਹੈ ॥ ^{੩੯}ਕਹੂੰ ਮੱਤ ਦੰਤੀ ਪਰੇ
ਹੈ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੪੦}ਗਿਰੇ ਭੂਮਿ ਪੱਥੈ; ਮਨੋ ਬੰਜੂ ਮਾਰੇ ॥੨੭੦॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ^{੪੧}ਕਾਢਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਬੈ ਗਰਜਯੋ; ਲਖਿ ਦੇਵ ਅਦੇਵ, ਸਭੈ ਡਰਪਾਨੇ ॥ ^{੪੨}ਆਨਿ ਪਰਲੈ
ਦਿਨ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟਯੋ, ਸਿਤ ਸਾਇਕ ਲੈ ਅਸਿਕੇਤੁ ਰਿਸਾਨੇ ॥ ^{੪੩}ਫੂਕ ਭਏ ਮੁਖ,
ਸੂਖਿ ਗਈ ਬੁਕਿ; ਛੋਰਿ ਹਥਮਾਰ ਕਰੋਰਿ ਪਰਾਨੇ ॥ ^{੪੪}ਮਾਨਹੁ ਸਾਵਨ ਕੇ
ਬਦਰਾ ਸੁਨਿ ਮਾਰੁਤੁ ਕੀ ਘਹਰੈਂ ਭਹਰਾਨੇ ॥੨੭੧॥ ^{੪੫}ਡਾਕਿ ਅਚੈਂ ਕਹੂੰ ਸ੍ਰੋਨ
ਡਕਾਡਕ; ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ ਕਹੂੰ ਕਿਲਕਾਰੈ ॥ ^{੪੬}ਬਾਜਤ ਹੈਂ ਕਹੂੰ ਡੌਰੁ ਡਮਾਂਡਮ;
ਭੈਰਵ ਭੂਤ ਕਹੂੰ ਭਭਕਾਰੈ ॥ ^{੪੭}ਜੰਗ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਬਜੈਂ ਕਹੂੰ ਭੀਖਨ ਸੀ
ਰਨ ਭੋਰਿ ਭਕਾਰੈ ॥ ^{੪੮}ਆਨਿ ਅਰੇ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਚਟਾਪਟ ਕੋਪਿ ਕਟਾ ਕਟ
ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥੨੭੨॥ ^{੪੯}ਐਸੀ ਬਿਲੋਕਿ ਕੈ ਮਾਰਿ ਮਚੀ; ਭਟ ਕੋਪ ਭਰੇ, ਅਰਿ

੧ ਜਿਹਕੇ ਵੀਰ ਕਾਲ ਨੂੰ ਨਾਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿਕੇ ਮੰਨ ਕੇ ਕਾਵਾਂ ਰੋਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੌਪਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਥੇ ਨਿਰਖ ਕਰਕੇ ਤੱਕ ਲੈਣ ਕਿ ਕਾਲ ਵਿਚ ਤੇ ਖੜਗ ਕੇਤ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰਾ ਹੈ ?

ਖੜਗ ਕੇਤ ਮੈਂ ਸਰਣਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਆਪ ਹਾਥ ਦੇ ਲੋਹੁ ਉਧਾਰੀ ॥ ਸਰਬ ਠੋਰ ਮੈਂ ਹੋਹੁ ਸਹਾਈ ॥ ਦੁਸਟ ਦੋਖ ਤੇ ਲੋਹੁ ਬਚਾਈ ॥੨੫॥
 ਹੁਣ ਇਥੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰ ਲੈਣ ਕਿ ਉਹ ਖੜਗ ਕੇਤ (ਮਹਾਂ ਕਾਲ) ਦੁਸਟ ਦੋਖੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਜੋ ਲੇਹਿ ਹੈ ਨਿਜ ਬਲ ਸੇ ਲੇਹਿ ਹੈ ॥ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉ, ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰੋ, ਪਛਾਣੋ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਚਿਕਨੀਆਂ ਚੁਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉ, ਉਠੋ ਜਾਗੋ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਨਾਮ ਬੰਦ ਹੋਵੋ । ਉਸੇ ਰਾਜਨੀਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਜੋ ਹਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ । ਇਸਤਰੀਆਂ ਬੜੀ ਕੁੱਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਬੇਵਰਤੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਤਕ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸ ਸੋਚੇ ਵਿਚ ਵਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਮਰਦ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜੋ ਮਰਦ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪੀਰ ਜਾਂ ਮੁਖੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਕਹਿਣਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ । ਵਜ਼ੀਰ ਚਪੜਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਖੱਬੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ।

੧. “ਖੜਗਕੇਤ ਮੈਂ ਸਰਨਿ” ਤਿਹਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜੋਰ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ।
੨. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਛੱਡੇ-ਉਹ ਜਿਸ ਦੇ
੩. ਲੱਗਣ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਣ ॥੨੬੧॥
੪. ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਤਰ ਅਸਤਰ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖੇ।
੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਗਾਇ ਗਾਇ ਕਰ ਉਠੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਮੂਰਖ-
੬. ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ - ਜਿਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।
੭. ਫੇਰ ਅਸਪੁਸ਼ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗ ਪਏ ॥੨੬੨॥
੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਛਿੜ ਪਿਆ।
੯. ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
੧੦. ਅਸਪੁਸ਼ ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
੧੧. ਦੋਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੨੬੩॥
੧੨. ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਕਰਕੇ ਹਠ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੱਜ ਪਏ।
੧੩. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਪੈ ਗਈ।
੧੪. ਸੰਖ ਭੇਰੀਆਂ ਢੋਲ ਐਸੇ ਵੱਜੇ।
੧੫. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਦੀ ਰਾਤ ਆ ਗਈ ਹੈ ॥੨੬੪॥
੧੬. ਸੰਖ ਵੱਜੇ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭੇੜ ਐਸਾ ਹੋਇਆ।
੧੭. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।
੧੮. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬੜੇ ਬਾਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।
੧੯. ਜਾਣੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਕਹਿਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨੬੫॥
੨੦. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬਜਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਹਨ।
੨੧. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਜਾਣੇ ਹੋਲੀ ਖੇਲੇ ਹਨ।
੨੨. ਕਿਤਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਧੌਕੇ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਨੇ - ਐਉਂ
੨੩. ਜਾਪਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮਲੰਗ ਧਤੂਰਾ ਖਾ ਕੇ ਅਮਲੀ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ॥੨੬੬॥
੨੪. ਕਿਤੇ ਬਲੀ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ।
੨੫. ਜਿਵੇਂ ਮਲੰਗ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
੨੬. ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ‘ਚ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਨੇ।
੨੭. ਜਿਵੇਂ ਗੋਸ਼ ਜੁੰਮੇ ਦੇ ਦਿਨ ਲੋਟੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ॥੨੬੭॥
੨੮. ਕਿਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਤੇ ਇੱਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
੨੯. ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੱਤ ਘਿਰਦੇ ਹਨ।
੩੦. ਕਿਤੇ ਚੜ੍ਹ ਖਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰੇ ਪਏ ਨੇ।
੩੧. ਐਉਂ ਜਾਪਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਜੀ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਭੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨੬੮॥
੩੨. ਹਠੀ ਜੁਆਨ ਸ਼ਸਤਰ ਬੰਨਕੇ ਬਾਕੇ ਜੋਧੇ ਘੁਮਾਣੀਆਂ ਦਸਤਾਨੇ ਬੰਨਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਨੇ।
੩੩. ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੱਲ ਪਏ ਨੇ ਨਿਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਵਾਲੇ।
੩੪. ਕਿਤੇ ਢਾਲਾਂ, ਸੰਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ਤਿਲੇ ਬਿੰਨੇ ਹੋਏ।
੩੫. ਕਿਤੇ ਗਿੱਧ ਮਾਸ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕੱਢਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨੬੯॥
੩੬. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ।
੩੭. ਕਿਤੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਪਏ ਹਨ ਮਰੇ ਹੋਏ।
੩੮. ਕਿਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ।
੩੯. ਜਾਣੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਬੱਜਰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੨੭੦॥
੪੦. ਸਵੈਯਾ ॥ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਖੜਗਪੁਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧੂ ਕੇ ਗਰਜਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੇਵ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਰੇ ਭੇ ਭੀਤ ਹੋ ਗਏ।
੪੧. ਜਾਣੇ ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਿੱਟੀ ਕਮਾਣ ਲੈ ਕੇ (ਅਸਪੁਸ਼) ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ - ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ
੪੨. ਮੂੰਹ ਫੱਕ ਹੋ ਗਏ ਬੁੱਲ ਸੁੱਕ ਗਏ - ਹਥਿਆਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਏ - ਪ੍ਰਾਣ ਲੈ ਕੇ।
੪੩. ਜਾਣੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬੰਦਲਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਛੀ ਘਬਰਾ ਕੇ ਉੱਡ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ॥੨੭੧॥
੪੪. ਕਿਤੇ ਡਾਕਣੀ (ਚੁੜੇਲ) ਮਾਸ ਖੁੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ।
੪੫. ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਡਮਾ ਡਮ ਡਉਰੂ ਵਜਦਾ ਹੈ ਕਿਤਉਂ ਭੈਰੋਂ ਭੂਤ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ।
੪੬. ਜੰਗੀ ਬਾਜੇ ਢੋਲ ਪੌਸੇ ਵੱਜਦੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਗਣੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ।
੪੭. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੌੜਕੇ ਆ ਕੇ ਅੜ ਗਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੱਟ-ਪਟ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਟਾ ਵੱਢੀ ਤੇ ਘਾਉ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ॥੨੭੨॥
੪੮. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਰ ਮੱਚੀ ਜੋਧੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਡਰ ਗਏ ਵੈਰੀ।

1. ਗੋਸ਼ - ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਕ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਇਕੱਤਰ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਗੋਸ਼ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਸ਼-ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਪਰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛਾ ਛੁਡਾ ਲੈਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਐਸੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜਾਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰਾਵੇ - ਜੋ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਮਿਲ ਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਬੇਰੁਦਾ ਮੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਸੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਘੁਮੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ (ਖਸਮ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ ਕਮਜਾਤ) ਗੁ:ਮ:੪॥ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਭਵਾਨੀ, ਗੁਣੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨਾਲ ਕਦੇ ਟਾਕਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਕੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਡਾ. ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਬਿਮਲਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਤੜਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਬਿਮਲਾ ਦਾ ਚਰੁੰਡਿਆਂ ਵਜੂਦ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਚੈਨ ਬੋਹ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਦੇ ਕਾਮੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ ਪਤੀ ਦੇ ਘੋਟਣੇ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਉਸੇ ਮਰਦ ਨਾਲ ਰਹੀ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਛੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਰਨ ਕੰਡੇ ਪੁੱਜੀ ਮਾਂ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਬਿਮਲਾ? ਜਾਵਾਂ ਕਿੱਥੇ ਜੀ? ਉਥੇ ਛੱਡ ਤਾਂ ਹੈ ਬੀਬੀ ਜੀ, ਛੱਡ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ। ਬਿਮਲਾ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਬਾਹਰਲੇ ਮਰਦ ਉਸਦੀ ਬੇ-ਹੁਮਤੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਬੋਰਦਾ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰੇ ਗਰੀਬਣੀ ਬਿਮਲਾ ਤੇ ਬਿਮਲਾ ਜਿਹੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਣਚਾਹੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਜਣੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਵਿਲਕਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਚ ਚੋਗਾ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਪਤੀ (ਮਾਲਕ) ਕੁਹਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ - ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਮਾਲਿਕ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ ਇਕ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀ ਆਪਣੀ ਅਰਧੰਬੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਰਧੰਗੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਧ ਦੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਮਾਲਿਕ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਕੁਹਾਣ ਦਾ ਉਹੀ ਬਾਪ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੋਗਾ ਪਾਵੇ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਵੇਲਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਅਰਧੰਗੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਸਕੀਆਂ ਜਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬਾਘਾਜ਼ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਫੇਰ ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਉਹਨੂੰ ਪੀਰਾਂ ਪੋਰਾਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਓਰ ਚਹੈ ॥ ^੧ਬਰਛੇ ਅਰੁ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ; ਗਦਾ ਬਰਛੀ ਤਿਰਸੂਲ ਗਹੈ ॥
^੨ਅਰਿ ਪੈਂ ਅਰਰਾਇਕੈ, ਘਾਇ ਕਰੈ; ਨ ਟਰੈ, ਬਹੁ ਤੀਰ ਸਰੀਰ ਸਹੈ ॥ ^੩ਪੁਰਜੇ
ਪੁਰਜੇ ਤਨ ਭੇ ਰਨ ਮੈਂ; ਦੁਖ ਤੇ ਤਨ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਨ ਕਹੈ ॥੨੭੩॥ ਅੜਿਲ ॥
^੪ਪੀਸਿ ਪੀਸਿ ਕਰਿ ਦਾਂਤ; ਦੁਬਹਿਯਾ ਧਾਵਹੀ ॥ ^੫ਬਜ੍ਜ ਬਾਨ ਬਿਛੂਅਨ ਕੇ;
ਬਿਸਿਖ ਲਗਾਵਹੀ ॥ ^੬ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੁੈ ਮਰਤ; ਨ ਪਗੁ ਪਾਛੇ ਟਰੈ ॥ ^੭ਹੋ ਚਟਪਟ
ਆਨਿ ਬਰੰਗਨਿ; ਤਿਨ ਪੁਰਖਨ ਬਰੈ ॥੨੭੪॥ ^੮ਚਾਬਿ ਚਾਬਿ ਕਰਿ ਓਠ;
ਦੁਬਹਿਯਾ ਰਿਸਿ ਭਰੇ ॥ ^੯ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੁੈ ਗਿਰੇ; ਨ ਪਗੁ ਪਾਛੇ ਪਰੇ ॥ ^{੧੦}ਜੂਝਿ
ਜੂਝਿ ਰਨ ਗਿਰਤ; ਸੁਭਟ ਸਮੁਹਾਇਕੈ ॥ ^{੧੧}ਹੋ ਬਸੇ ਸੂਰਗ ਮੋ ਜਾਇ; ਪਰਮ
ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ॥੨੭੫॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ^{੧੨}ਕੋਪ ਘਨਾ ਕਰਿਕੈ ਅਸੁਰਾਰਦਨ; ਕਾਢਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਕੋ ਰਨ ਧਾਏ ॥ ^{੧੩}ਹਾਂਕਿ ਹਬਮਾਰਨ ਲੈ ਉਮਡੇ; ਰਨ ਕੋ ਤਜਿਕੈ
ਪਗੁ ਦੂੈ ਨ ਪਰਾਏ ॥ ^{੧੪}ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ਹਠੀ; ਘਨ ਜਯੋਂ ਗਰਜੇ,
ਨ ਕਛੂ ਡਰ ਪਾਏ ॥ ^{੧੫}ਮਾਨਹੁ ਸਾਵਨ ਕੀ ਰਿਤੁ ਮੈਂ, ਘਨ ਬੁੰਦਨ ਜਯੋਂ ਸਰ
ਤਯੋਂ ਬਰਖਾਏ ॥੨੭੬॥ ^{੧੬}ਪੂਲ ਜਟਾਯੂ ਤੇਂ ਆਦਿਕ ਸੂਰ; ਸਬੈ ਉਮਡੇ ਕਰ
ਆਯੁਧ ਲੈਕੈ ॥ ^{੧੭}ਕੋਪ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲਏ ਕਰ ਬਾਨ, ਮਹਾਂ ਹਠ ਠਾਨਿ ਬਡੀ ਰਿਸਿ
ਕੈਕੈ ॥ ^{੧੮}ਚੌਪਿ ਚੜੇ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ, ਬਰਿਯਾਰ ਬਡੇ, ਦੋਊ ਨੈਨ ਤਚੈਕੈ ॥
^{੧੯}ਆਨਿ ਅਰੇ ਖੜਗਧੁਜ ਸੌ; ਨ ਚਲੇ ਪਗੁ ਦੂੈ, ਬਿਮੁਖਾਹਵ ਹੁੈਕੈ ॥੨੭੭॥
^{੨੦}ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਭਟ ਧਾਇ ਪਰੇ ਬਿਬਧਾਯੁਧ ਲੀਨੇ ॥ ^{੨੧}ਕੋਚ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਸੇ ਸਭ; ਸਾਜਨ ਓਠਨ ਚਾਬਿ ਬਡੀ ਰਿਸਿ ਕੀਨੇ ॥ ^{੨੨}ਆਛੇ ਕੁਲਾਨ
ਬਿਖੈ ਉਪਜੇ ਸਭ ਕੌਨ ਹੂੰ ਬਾਤ ਬਿਖੈਂ ਨਹਿ ਹੀਨੇ ॥ ^{੨੩}ਜੂਝਿ ਗਿਰੇ ਖੜਗਾਧੁਜ
ਸੌ ਲਰਿ; ਸੋਨਿਤ ਸੋ ਸਿਗਰੇ ਅੰਗ ਭੀਨੇ ॥੨੭੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ^{੨੪}ਇਹੋ ਬਿਧਿ
ਕੋਪ ਕਾਲ ਜਬ ਭਰਾ ॥ ^{੨੫}ਦੁਸਟਨ ਕੋ ਛਿਨ ਮੈਂ ਬਧੁ ਕਰਾ ॥ ^{੨੬}ਆਪੁ ਹਾਥ
ਦੈ ਸਾਧ ਉਬਾਰੇ ॥ ^{੨੭}ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ; ਛਿਨਕ ਮੋ ਟਾਰੇ ॥੨੭੯॥ ^{੨੮}ਅਸਿਧੁਜ
ਜੂ ਕੋਪਾ ਜਬ ਹੀਂ ਰਨ ॥ ^{੨੯}ਮਾਰਤ ਭਯੋ ਸੱਤ੍ਰਗਨ ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ॥ ^{੩੦}ਸਭ ਸਿਵਕਨ
ਕਹੋ ਲਿਓ ਉਬਾਰਿ ॥ ^{੩੧}ਦੁਸਟ ਗਨਨ ਕੋ ਕਰਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥੨੮੦॥ ^{੩੨}ਇਹੋ ਬਿਧਿ
ਹਨੇ ਦੁਸਟ ਜਬ ਕਾਲਾ ॥ ^{੩੩}ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਧਰਨਿ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ^{੩੪}ਨਿਜ
ਹਾਥਨ ਦੈ; ਸੰਤ ਉਬਾਰੇ ॥ ^{੩੫}ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ; ਤਨਿਕ ਮਹਿ ਮਾਰੇ ॥੨੮੧॥
^{੩੬}ਦਾਨਵ ਅਮਿਤ ਕੋਪ ਕਰਿ ਦੂਕੈ ॥ ^{੩੭}ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਿ ਦਸੌਦਿਸਿ ਕੂਕੈ ॥
^{੩੮}ਬਹੁਰਿ ਕਾਲ ਕੁਪਿ ਖੜਗ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ^{੩੯}ਸੱਤ੍ਰਸੈਨ ਪਲ ਬੀਚ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥੨੮੨॥

i ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਅਸਟ ਭੁਜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬੇਅੰਤ ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ - ਦੋਤ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਹੀਆ (ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ) ਕਈ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਦ ਅਰਥ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਇ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 0. ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਸਪਿਟ ਨੂੰ ਲੱਖ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੋਹੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਜੁੱਧ ਵਿਚੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਧਰੇਗਾ ਜੋ ਪੂਰੇ ਚਾਇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲੜਕੇ ਮਰੇਗਾ।

ii ਇਥੇ ਦੱਸਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਚੰਗੀ ਕੁਲ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਥਵਾ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕਾਲ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਉਹ ਤੁਛ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ:- ਏਕ ਸਿਫ ਭਏ ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਅੰਤ ਪ੍ਰਹਾਨ ਕੇਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈ ॥ ਮੰਨਕੀ ਮਦਾਰ ਕੋਤ ਅਸਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੋਤੇ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੋਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈ ॥ ਪੀਰ ਆਂ ਪਿਕੰਬਰ ਕੋਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇ ਕੇ ਫੇਰਿ ਭੂਮਿ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈ ॥੨੮੨॥ਅੰਗ੧੮॥ਪਾ:੧੦॥

iii ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰਾਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੂਜੀ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜਾ ਗੁਲਾਮ ਉਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਰਥਾਤ ਮਰਦ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਰੂਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਮਰਦ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ ....। ਮਨੁੱਖ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਬਚਪਨ ਕੀ ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਕੀ ਬੁਢੇਪਾ - ਪਿਤਾ ਪਤੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

੧. ਬਰਛੇ ਤੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਗਦਾ ਬੁਛੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਪਕੜ ਲਏ ਨੇ ।
੨. ਵੈਰੀ ਦੇ ਉਪਰ ਖੁੜਕ ਕੇ ਘਾਉ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪਿਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਤੀਰ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
੩. ਇਸ ਭੇੜ ਦੇ ਵਿਚ ਤਨ ਤੁਬਿ ਤੁਬਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਪਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ॥੨੭੩॥
੪. ਅਝਿੱਲ ॥ ਦੰਦ ਪੀਸ ਪੀਸ ਕੇ ਦੁ ਬਹੀਆਂ ਦੌੜਦੇ ਹਨ ।
੫. ਬਜਰ, ਬਾਣ, ਬਰਛੀ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
੬. ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ।
੭. ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਝਟ-ਪਟ ਹੂਰਾਂ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੨੭੪॥
੮. ਖੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਚੱਬ-ਚੱਬ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਰੋਸ ਵਿਚ ਭਰ ਗਏ ।
੯. ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ ।
੧੦. ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਗਿਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਆਂ ਕੇ ਮਰ ਕੇ ।
੧੧. ਸੂਰਗ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਬੜਾ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ॥੨੭੫॥
੧੨. ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਦੌੜਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਪੂ ਕੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ।
੧੩. ਸਵਾਰੀਆਂ ਹੱਕ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਚੜੇ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਦੋ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ।
੧੪. ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਗੁਜ਼ਰੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ, ਜਰਾ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ।
੧੫. ਜਾਣੋ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਵਾਂਗ ਆ ਕੇ ਤੀਰ ਬਰਸਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੨੭੬॥
੧੬. ਪੂਲ ਜਟਾਉ ਦੇ ਆਦਿਕ (ਸਮੇਤ) ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਗਏ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ।

੧੭. ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੀਰ ਬੜੇ ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਰਿਸ ਖਾ ਕੇ ।
੧੮. ਚਿੱਲੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਦੌੜੇ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਕਰਕੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਪੜਕ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
੧੯. ਆ ਕੇ ਖੜਗਧੁਜ ਦੇ ਨਾਲ ਅੜ ਗਏ ਦੋ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ-ਬੇ ਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸਾਹਮਣੇ ਡਟੇ ਰਹੇ ॥੨੭੭॥
੨੦. ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗਰੂਰ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਜੋਧੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ।
੨੧. ਕੱਚ-ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਾਰੇ ਸਜਾਕੇ ਨਾਲ ਕਸੇ ਹੋਏ ਖੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚਬਦੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਹੀ ਰਿਸ ਖਾ ਕੇ ।
੨੨. ਇਕ ਬਹੁਤ ਅੱਡੇ ਕੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾਰੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ।
੨੩. ਆ ਕੇ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ - ਖੜਗਧੁਜ ਦੇ ਨਾਲ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਹੋ ਕੇ ॥੨੭੮॥
੨੪. ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਕਾਲ ਜਦੋਂ ਭਰ ਗਿਆ ।
੨੫. ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰਕੇ
੨੬. ਆਪ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਸਾਧ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਚਾ ਲਏ ।
੨੭. ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ॥੨੭੯॥
੨੮. ਅਸਧੁਜ ਜਦੋਂ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
੨੯. ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਨ ਚੁਨ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੦. ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਬਚਾ ਲਏ ।
੩੧. ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਗਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੮੦॥
੩੨. ਇਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕਾਲ ਨੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੩੩. ਬੜੇ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਏ ।
੩੪. ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਤ ਬਚਾ ਲਏ ।
੩੫. ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੇ ॥੨੮੧॥
੩੬. ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਦੌੜ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ ।
੩੭. ਦਸੇ ਦਿਸਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ।
੩੮. ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਖੰਡਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ।
੩੯. ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਪਲ ਵਿਚ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੮੨॥

ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਮਾਲਿਕ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਲੱਖ ਵਾਰ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ...। ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ...। ਭਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾ ਕਰਕੇ ਔਰਤ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਜਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤਰੀ ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ ਖਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸੱਪ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਫੁਰਮਾਇਆ - ਜਾਹ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਪੀੜ ਵੀ ਜਰ ਤੇ ਮਰਦ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਵੀ ਸਹਿ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਿਮੂਤਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਤੇ ਬੱਚੇ ਜਨਣ ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਕੇ, ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਬਣਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰਕ ਤੇ ਸੁਧਾਰਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ -ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਭੁਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਅਥਵਾ ਅਣਖ ਲਈ ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਸਪਿੱਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟੇਢੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨੇਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਆਪ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਜੋ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਨੰਗਾ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ, ਜੋਰ ਜ਼ਬਰ ਤੇ ਛੇੜ-ਛਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬੋਤਾਨ ਦੀ ਆਂਦਰ ਵਾਂਗ ਵਧੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਰਲੀ ਮੈਂਟਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਰ ੫੨ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਹਰ ਛੱਬੀਵੇਂ ਮਿੰਟ ਛੇੜ ਛਾੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਜ਼ਬ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਕਿ ਬਲਾਤ ਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੁਰਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਬੇਗਾਨੇ ਮਰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਪਿਉ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਮਤਰੇਏ ਵੀ, ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਬਾਰਹਲੇ ਲੋਕ ਵੀ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਵੇਧਕ ਸਾਕੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੰਡਨ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਕੇ ਆਪਣੀ ਤੇਰਾ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਕੀ ਧੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਦਾ ਬਾਪ ਰੰਗੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਕਾਰੇ ਵਿਖੇ ਮੋਈ ਭੈਣ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜੰਮੀ ਜਾਈ ਦੀ ਪੱਤ ਰੋਲਦਾ ਬਾਪ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦ ਗੜ੍ਹ ਲਾਗੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਖੁਦ ਸਗੋਂ ੬-੭ ਵਰਗੀ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਕਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਾਲੀ ਕਰਤੂਤ ਸਾਰੇ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਪਾਠਕੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਘਿਟਾਉਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੀ ਪੰਝ੍ਯੋ ਪਈ ਬੱਚੀ ਦਾ ਹੈ - ਕੀਹਦੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਲੜਕੀ ਕਿਸ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੇ ਇਸਤਰੀ ਵਧੇਰੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਾਝ ਖਾਣੀਆਂ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨੌਚਦੀਆਂ ਜਾਪਣ ਕਿਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ (ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸ਼ਾਹਿਬ) ਦੀ ਘਟਨਾ, ਕਿਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਦੇ ਬਹਾਨੇ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਾਗੇ) ਕਿਤੇ ਜੱਚਾ ਬੱਚਾ ਦੀ ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ (ਦੇਵਗੜ੍ਹ) ਕਿਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਕਾਬ ਪੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਜਤ-ਸਤ ਨੂੰ ਰੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਂਹਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਭੁੱਢੇ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਵਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾਈਆਂ (ਨਰਸਾਂ) ਨੂੰ ਨੂੰਹ ਦੇ ਜਟੇਪੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਣ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ ਬੰਗਾ ਦੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਜਿਥੇ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੀ ਮਾਇਨੇ - ਕੋਤੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਬਦਨਸੀਬ ਜਿਥੇ ਸਿਰ ਕਰਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਲੀਲਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਗਬਰੀਲਾ (ਆਸਟੋਲੀਅਨ) ਤੇ ਪਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਨਿਤ ਦਿਨ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਨਸੇਆਂ ਆਉਣਾ, ਬੋਸ਼ਨੀਆਂ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਲੱਖਾਂ ਨਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤਰੀਤਵ ਮਹੌਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਦੌਲਤ ਮੰਦਾਂ, ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਤੇ ਕਰਤਿਆਂ, ਧਰਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਉਮਰ ਦੀ ਨਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸੇਗੀ ? ਹਾਂ ਵਕਤ ਦੇ ਤੇਵਰ ਕੁਝ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਇਸਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮੀਆਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਟਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਿੱਲ ਤੇ ਘਟਤਰ ਬਾਜੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਲਦੀ ਤੇ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਏ :-

੧ਬਹੁਰਿ ਕੋਪ ਕਰਿ ਦੁਸਟ ਅਪਾਰਾ ॥ ੨ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੋ ਚਹਤ ਸੰਘਾਰਾ ॥ ੩ਜਿਮਿ
 ਗਗਨਹਿ ਕੋਈ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ ॥ ੪ਤਾਹਿ ਨ ਲਗੈ, ਤਿਸੀ ਪਰ ਆਵੈ ॥੨੮੩॥
 ੫ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਬਜਾਇ ॥ ੬ਦਾਨਵ ਨਿਕਟ ਪਹੁਚੇ ਆਇ ॥ ੭ਮਹਾਂਕਾਲ
 ਤਬ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੮ਸੰਤ ਉਬਾਰਿ; ਦੋਖਿਯਨ ਮਾਰੇ ॥੨੮੪॥ ੯ਖੰਡ ਖੰਡ
 ਕਰਿ ਦਾਵਨ ਮਾਰੇ ॥ ੧੦ਤਿਲ ਤਿਲ ਪ੍ਰਾਇ ਸਕਲ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੧੧ਪਾਵਕਾਸਤ੍ਰ
 ਕਲਿ ਬਹੁਰਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੨ਸੈਨ ਅਸੁਰ ਕੋ ਸਕਲ ਗਿਰਾਯੋ ॥੨੮੫॥
 ੧੩ਬਰੁਣਾਸਤ੍ਰ ਦਾਨਵ ਤਬ ਛੋਰਾ ॥ ੧੪ਜਾਂ ਤੇ ਪਾਵਕਾਸਤ੍ਰ ਕਹੈ ਮੋਰਾ ॥
 ੧੫ਬਾਸੂਾਸਤ੍ਰ ਤਬ ਕਾਲ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੬ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹੂੈ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ ॥੨੮੬॥
 ੧੭ਦਾਨਵ ਨਿਰਖਿ ਠਾਢ ਰਨ ਬਾਸਵ ॥ ੧੮ਪੀਵਤ ਭਯੋ ਕੂਪ ਦੂ ਆਸਵ ॥
 ੧੯ਕਰਿਕੈ ਕੋਪ ਅਤੁਲ ਅਸ ਗਰਜਾ ॥ ੨੦ਭੂੰਮਿ ਅਕਾਸ ਸਬਦ ਸੁਨਿ
 ॥ ੨੧ਅਮਿਤ ਬਾਸਵਹਿ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੨ਬਰਮ ਚਰਮ ਸਭ
 ਭੇਦਿ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨੩ਜਨੁਕ ਨਾਗ ਬਾਂਬੀ ਧਸਿ ਗਏ ॥ ੨੪ਭੂਤਲ ਭੇਦਿ ਪਤਾਰ
 ਸਿਧਏ ॥੨੮੮॥ ੨੫ਅਮਿਤ ਰੋਸ ਬਾਸਵ ਤਬ ਕਿਯਾ ॥ ੨੬ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਕਰ
 ਭੀਤਰ ਲਿਯਾ ॥ ੨੭ਅਮਿਤ ਕੋਪ ਕਰਿ ਬਿਸਿਖ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੮ਫੋਰਿ ਦਾਨਵਨ
 ਪਾਰ ਪਧਾਰੇ ॥੨੮੯॥ ੨੯ਦਾਨਵ ਅਧਿਕ ਰੋਸ ਕਰਿ ਧਾਏ ॥ ੩੦ਦੇਵ ਪੂਜ
 ਰਨ ਮਾਂਝ ਭਜਾਏ ॥ ੩੧ਭਜਤ ਦੇਵ ਨਿਰਖੇ ਕਲਿ ਜਬ ਹੀ ॥ ੩੨ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ
 ਛੋਰੇ ਰਨ ਤਬਹੀ ॥੨੯੦॥ ੩੩ਬਾਨਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਲਿ ਕਰੀ ॥ ੩੪ਲਾਗਤ
 ਸੈਨ ਦਾਨਵੀ ਜਰੀ ॥ ੩੫ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਨਿਧਨ ਕਹੈ ਗਏ ॥ ੩੬ਬਹੁਰਿ ਉਪਜਿ
 ਬਹੁ ਠਾਢੇ ਭਏ ॥੨੯੧॥ ੩੭ਬਹੁਰਿ ਕਾਲ ਕੁਪਿ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੩੮ਬੇਧਿ ਦਾਨਵਨ
 ਪਾਰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੩੯ਦਾਨਵ ਤਬੈ ਅਧਿਕ ਕਰਿ ਕੂਪਾ ॥ ੪੦ਮੰਡਾ ਮਹਾਂਕਾਲ
 ਤਨ ਜੁੱਧਾ ॥੨੯੨॥ ੪੧ਮਹਾਂਕਾਲ ਤਬ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੪੨ਦਾਨਵ ਏਕ ਏਕ
 ਕਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ੪੩ਤਿਨ ਤੇ ਬਹੁ ਉਪਜਿਤ ਰਨ ਭਏ ॥ ੪੪ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੇ ਸਮੁਹਿ
 ਸਿਧਏ ॥੨੯੩॥ ੪੫ਜੇਤਿਕ ਧਏ, ਤਿਤਕ ਕਲਿ ਮਾਰੇ ॥ ੪੬ਰਬੀ ਗਜੀ ਤਿਲ
 ਤਿਲ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ੪੭ਤਿਨ ਤੇ ਉਪਜਿ ਠਾਢ ਭੇ ਘਨੇ ॥ ੪੮ਰਬੀ ਗਜੀ
 ਬਾਜੀ ਸੁਭ ਬਨੇ ॥੨੯੪॥ ੪੯ਬਹੁਰਿ ਕਾਲ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੫੦ਦੈਤ ਅਨਿਕ
 ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਕ ਪਧਾਰੇ ॥ ੫੧ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਹੁਰੈ ਧਨੁ ਧਰਾ ॥ ੫੨ਸੌ ਸੌ ਬਾਨ ਏਕ
 ਇਕ ਹਰਾ ॥੨੯੫॥ ੫੩ਸੌ ਸੌ ਏਕ ਏਕ ਸਰ ਮਾਰਾ ॥ ੫੪ਸੌ ਸੌ ਗਿਰੀ ਸੌਨ
 ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ੫੫ਸਤ ਸਤ ਅਸੁਰ ਉਪਜਿ ਭੇ ਠਾਢੇ ॥ ੫੬ਅਸੀ ਗਜੀ ਕੋਚੀ
 ਬਲ ਗਾਢੇ ॥੨੯੬॥ ੫੭ਰੂਪ ਹਜਾਰ ਹਜਾਰ ਧਾਰਿ ਕਲਿ ॥ ੫੮ਗਰਜਤ ਭਯੋ

ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸੈਕਸ ਇਕ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਟੂਰਜਿਮ ਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਜੁਏ ਘਰਾਂ ਬੀਚਾਂ, ਪਾਰਕਾਂ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵੇਸਵਾ ਘਰਾਂ ਦੇ ਉਹਲੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਪੋਪ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨਿਆਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇਸ਼ ਰੂਸ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਫਲੈਸ਼ ਮਾਰਕੀਟ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੁਲਾੜਯਾਨ ਇਸਤਰੀ 'ਵਲਾਂਤੀਨਾ' ਤ੍ਰਿਸਕੋਵਾ ਦੀਆਂ ਮਾਪੂਸ ਸਖੀਆਂ, ਸਹੇਲੀਆਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਉਪਰੰਤ ਭੁੱਖਮਰੀ ਸਹਿੰਦੀਆਂ ਚਕਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਬੇਵੱਸ ਹਨ। ਗਲੋਵਲ ਇਕਾਨਾਮੀ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਆਰਥਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਨਾਰੀਤਵ ਤੇ ਪਿਆ। ਪੁਲਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਡਦੀ ਇਹ ਕੰਨਿਆਂ ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗੀ ਹੈ। ਉੱਜ ਬੇਸਵਾਗਮਨੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿੱਧ ਵਾਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ, ਦੇਵਦਾਸੀ ਕਲਾ, ਕ ਲਟ ਦਾ ਲੇਖਕ ਜੋਰਾ ਸੰਕਰਡ ਵੇਸਵਾ ਗਮਨੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰਦੇ ਕਿ ਨੀਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਦੀ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਜੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਖਾਣ ਤੇ ਡਿੱਸਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਭੋਗ ਕਰਕੇ ਹੁਲਾਰੇ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਹਨੀ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਅੱਖਾਸ਼ੀ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੈਨਿਕ ਕਰਮ ਰਹੇ ਤੇ ਹੈ ਵੀ। ਐਮ ਨੋਬਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖੋਖਰ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਜ਼ੋਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਿਥੇ ਮਾਮੂਲੀ ਗੁਨਾਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਈਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰ੍ਹੇਅਮ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਸੰਧਕ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਵਿਕਸਿਤ ਅਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਲੇਖ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਹੈ

੧. ਫੇਰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟ-
੨. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
੩. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਫਿੰਨਣ ਲਈ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤੀਰ
੪. ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਮੁੜਕੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥੨੮੩॥
੫. ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ।
੬. ਦੈਂਤ ਨੇੜੇ ਆਣ ਚੁੱਕੇ ।
੭. ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ! ਪੁਰਖ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।
੮. ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀਆਂ ਸੋਧਿਆ ਮਾਰਿਆ ॥੨੮੪॥
੯. ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਦੈਂਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੧੦. ਤਿਲ-ਤਿਲ ਬਰਾਬਰ ਸਭ ਕਰ ਸੁੱਟੇ ।
੧੧. ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਅਗਨੀ ਅਸਤਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੨. ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਉਸ ਅਸਤਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਡੇਗ ਦਿੱਤੀ ॥੨੮੫॥
੧੩. ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਅਸਤਰ ਤੱਦ ਦਾਨਵਾਂ ਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ।
੧੪. ਜਿਸ ਨੇ ਅਗਨੀ ਅਸਤਰ ਦਾ ਬਲ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ।
੧੫. ਤਦ ਕਾਲ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰਾ ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਇਆ, ਜਿਸਤੋਂ
੧੬. ਇੰਦ੍ਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥੨੮੬॥
੧੭. ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰਣ ਵਿਚ ਡਟ ਗਿਆ ।
੧੮. ਦੋ ਕੁ ਖੂਹ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੀ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰ -
੧੯. ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਜਿਆ ।
੨੦. ਜਿਸਗਰਜਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਹਿੱਲ ਗਏ ॥੨੮੭॥
੨੧. ਇੰਦਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਤੀਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ
੨੨. ਜਿਹੜੇ ਸੰਜੋਆਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਚਰਮ ਚੀਰਕੇ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਏ । ਜੋ ਐਉਂ ਜਾਪਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ -
੨੩. ਸਰਪ ਬਰਮੀ (ਖੁੰਭ) ਵਿਚ ਧਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
੨੪. ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੮੮॥
੨੫. ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ।
੨੬. ਪਨਖ ਤੇ ਬਾਣ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ
੨੭. ਬਹੁਤ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਜਿਹੜੇ-
੨੮. ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿੰਨ ਕੇ ਪਾਰ ਜਾ ਪਏ ॥੨੮੯॥
੨੯. ਦਾਨਵ ਬਹੁਤ ਰੋਹ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲੇ ।
੩੦. ਪਰਮ ਦੇਵ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ (ਦੇਵਤੇ) ਜੁੱਧ ਵਿਚੋਂ ਭਜਾ ਦਿੱਤੇ ।
੩੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮ ਦੇਵ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
੩੨. ਸਤਰ ਅਸਤਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ।
੩੩. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੩੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਸੜ ਗਈ ।
੩੫. ਵੈਰੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦੇਵ ਲੋਕ (ਜਮ ਲੋਕ) ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੩੬. ਪਰ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਠ ਕੇ ਦੈਂਤ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੨੯੦॥
੩੭. ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ।
੩੮. ਜਿਹੜੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿੰਨਕੇ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ।
੩੯. ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ-
੪੦. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ॥੨੯੧॥
੪੧. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਫੇਰ ਤੀਰ ਛੱਡੇ ।
੪੨. ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
੪੩. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ।
੪੪. ਜਿਹੜੇ ਉਠਕੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ॥੨੯੨॥
੪੫. ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਆਏ ਉਤਨੇ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੪੬. ਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ।
੪੭. ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ।
੪੮. ਰਥਾਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਉੱਠ ਕੇ ਬਣ-ਠਣ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੨੯੩॥
੪੯. ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੫੦. ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਂਤ ਜਮਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।
੫੧. ਮਹਾਂਕਾਲ ਨੇ ਫੇਰ ਧਨੁਖ ਬਾਣ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ।
੫੨. ਇਕ ਬਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌ-ਸੌ ਦੈਂਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੯੪॥
੫੩. ਸੌ-ਸੌ ਦੈਂਤ ਇਕ-ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ।
੫੪. ਸੌ-ਸੌ ਹੀ ਖੂਨ ਦੀ ਧਾਰ ਵਗ ਪਈ ।
੫੫. ਇਕ ਇਕ ਧਾਰ ਤੋਂ ਸੌ-ਸੌ ਦੈਂਤ ਉਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ।
੫੬. ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਰਥੀ ਬਲਵਾਨ ॥੨੯੫॥
੫੭. ਹਜ਼ਾਰ-ਹਜ਼ਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ।
੫੮. ਗਰਜਣ ਲੱਗੇ ।

1. ਵਰਣਾ ਅਸਤ੍ਰ (ਸੰਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ)

ਪਰ ਮਤਲਬ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੀਣਤਾ ਸੱਚੇ ਨੰਗੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਜਾਗੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੀਂਦ ਦੇ ਮਤਵਾਲੇ ਜਾਗਦਿਆਂ ਤੇ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ । ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਇਕ ਸੁਭਾ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਜਾਗੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਸੋਚੇ ਕਿ ਆਪ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਆਪ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀਲ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਵੇਂ ਬਾਇੰ ਪਏਗਾ ? ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਅਸਲੀਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੋ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦੁਪੱਟੇ ਦਾ ਲੜ ਪੈਚ ਲਏ ਤਾਂ ਇਹ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕਿਹਾ ਜਾਇਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਇਸਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਜਕ ਦੇ ਨਾਲਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਉਗਲਾਂ ਨਾਲ ਟੋਹਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਅਸਲੀਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਨਾ ਕੋਈ ਗਿਲਾ । ਜੋ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਇਸਤਰੀ ਵੱਲ ਝਾਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਥ ਖਾਣੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਜਾਂ ਤੱਕਣੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭਲੇ ਲਈ ਬਦਨ ਦੀ ਹਰ ਹੱਤੀ ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - ਟੀਕਾ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਨੂੰ ਟੋਹਕੇ ਅਤੇ ਪਲੱਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਤੇ ਟੀਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗਿਲਾ ਕੀ ? ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਟੀਕਾ ਲੱਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ । ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਭੁਧੀ ਜੀਵੀ ਤੇ ਸੁਖੜ ਇਸਤਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਂ ਸੂਰਵੀਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਵਜੇਤੋਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕਿਉਂ ? ਜਦਕਿ ਉਹ ਆਏ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣਕੇ ਕੌਮ ਜਗੌਣ ਲਈ ਸਨ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਉ- ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਵੈਦੁ ਹੈ ਪੰਜੇ ਰੋਗ ਅਸਾਧ ਨਿਵਾਰੇ ੧੮॥ਵਾ:੨੬॥

ਅ-ਹਉ ਤਿਸ ਦੇ ਚਉ ਖੰਨੀਐ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥੫॥ਵਾ:੧੨॥ ਕੀ ਅਸੀਂ - ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦਸਵੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਜਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ । ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੀ - ਕਦੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਵੈਦ ਹੈ - ਵੈਦ ਕੀ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾ ਕੀ ?

ੲ-ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਵੈਦ ਹੈ ਹੋਰ ਵੈਦ ਸਭ ਕੈਦ ਕੁੜਾਵੇ ॥੧॥ਵਾ:੧੫॥ ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਜਗਾ ਸਕਦੇ ਸਨ - ਸਿਧ ਤੇ ਸਾਧਕ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਗਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ (ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਅਵਧੁਤ ਜਾਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਯੋਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਪਹਾੜ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ ਅੰਪੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਦ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਕੱਵਲ ਭੁੱਲ ਤੇ ਆਸਣ ਸਥਿਤ ਸੀ - ਜੋਗੀ ਜਾਗਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੀ ਅਲਖ ਹੀ ਮੁਕੋਣ ਤੇ ਡਟ ਗਏ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਇਸਤਰੀ ਮੱਥੇ ਹੀ ਨਾ ਲਗੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਤੀ ਸਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਜੁਆਕ ਕਿਥੋਂ ਮੁੱਲ ਖੀਦ ਕੇ ਆਉਣਗੇ, ਆਖਰ ਅਥਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਛੰਦ ਨਾਥ ਸੀ ਉਹ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਚਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸਨੇ ਦੋ ਪਦਮਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਬਣ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਣੀ ਉਪਰ ਮਛੰਦ ਨਾਥ ਦੀ ਨਿਗਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਰਾਜਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ - ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜੜਾ ਜੋਗ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਸੀ- ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜਾ ਕੇ ਪਦਮਣੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਤੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਾਗ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਪੰਥ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਦੀ ਹੈ ਦੇਖੋ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਪੁੱਛੀ ਸੀ

ਅਤੁਲ ਕਰਿਕੈ ਬਲ ॥ ੧੬੬੬ ॥ ਕਹੈ ਕਹੈ ਹਸਾ ਕਾਲ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ੧੬੬੭ ॥
 ਦਾਂਤ ਤਜਤ ਮੁਖ ਜੁਲਾ ॥੧੬੬੮॥ ੧੬੬੯ ॥ ਏਕ ਏਕ ਰਨ ਬਾਨ ਚਲਾਯੋ ॥
 ੧੬੭੦ ॥ ਸਹਸ ਸਹਸ ਦਾਨਵ ਕਹ ਘਾਯੋ ॥ ੧੬੭੧ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ; ਦਾੜ੍ਹ ਗਹਿ ਚਾਬੇ ॥
 ੧੬੭੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ; ਪਾਵ ਤਰ ਦਾਬੇ ॥੧੬੭੩॥ ੧੬੭੪ ॥ ਕੇਤਨ ਪਕਰਿ; ਭੱਛ ਕਰਿ
 ਲਯੋ ॥ ੧੬੭੫ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਏਕ ਨ ਉਪਜਤ ਭਯੋ ॥ ੧੬੭੬ ॥ ਕਿਤਕਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾ ਕਰਖਨ
 ਕਿਯੋ ॥ ੧੬੭੭ ॥ ਸਭਹਿਨ ਕੋ ਸੋਨਿਤ ਹਰਿ ਲਿਯੋ ॥੧੬੭੮॥ ੧੬੭੯ ॥ ਸੋਨ ਰਹਿਤ
 ਦਾਨਵ ਜਬ ਭਯੋ ॥ ੧੬੮੦ ॥ ਦੈਤ ਉਪਰਾਜਨ ਤੇ ਰਹਿ ਗਯੋ ॥ ੧੬੮੧ ॥ ਸ੍ਰੀਮਤ
 ਅਧਿਕ ਹੂ ਛਾਡਤ ਸੂਸਾ ॥ ੧੬੮੨ ॥ ਤਾ ਤੇ ਕਰਤ ਦੈਤ ਪਰਗਾਸਾ ॥੧੬੮੩॥
 ੧੬੮੪ ॥ ਪਵਨਾ ਕਰਖ ਕਰਾ ਤਬ ਕਾਲਾ ॥ ੧੬੮੫ ॥ ਘਟੇ ਬਢਨ ਤੇ ਅਰਿ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥
 ੧੬੮੬ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜਬ ਆਕਰਖਨ ਕਿਯਾ ॥ ੧੬੮੭ ॥ ਸਭ ਬਲ ਹਰਿ ਅਸੁਰਨ ਕਾ
 ਲਿਯਾ ॥੧੬੮੮॥ ੧੬੮੯ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਜੋ ਅਸੁਰ ਪੁਕਾਰਤ ॥ ੧੬੯੦ ॥ ਤਿਹ ਤੇ ਅਮਿਤ
 ਦੈਤ ਤਨ ਧਾਰਤ ॥ ੧੬੯੧ ॥ ਬਾਚਾ ਕਰਖ ਕਾਲ ਤਬ ਕਯੋ ॥ ੧੬੯੨ ॥ ਬੋਲਨ ਤੇ
 ਦਾਨਵ ਰਹਿ ਗਯੋ ॥੧੬੯੩॥ ੧੬੯੪ ॥ ਦਾਨਵ ਜਬ ਬੋਲਹਿ ਰਹਿ ਗਯੋ ॥ ਚਿੰਤਾ
 ਕਰਤ ਚਿੰਤ ਮੋ ਭਯੋ ॥ ੧੬੯੫ ॥ ਤਾਹੀ ਤੇ ਦਾਨਵ ਬਹੁ ਭਯੋ ॥ ੧੬੯੬ ॥ ਸਨਮੁਖ
 ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੇ ਧਏ ॥੧੬੯੭॥ ੧੬੯੮ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੧੬੯੯ ॥ ਮਹਾਂਬੀਰ
 ਬਰਿਯਾਰ ਡਿਰਾਰੇ ॥ ੧੭੦੦ ॥ ਮਹਾਂਕਾਲ ਤਬ ਗੁਰਜ ਸੰਭਾਰੀ ॥
 ੧੭੦੧ ॥ ਬਹੁਤਨ ਕੀ ਮੇਧਾ ਕਵਿ ਡਾਰੀ ॥੧੭੦੨॥ ੧੭੦੩ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਭੂਅ ਮੇਜਾ ਜੋ ਪਰੀ ॥
 ੧੭੦੪ ॥ ਤਾ ਤੇ ਸੈਨ ਦੇਹ ਬਹੁ ਧਰੀ ॥ ੧੭੦੫ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ਅਪਾਰਾ ॥
 ੧੭੦੬ ॥ ਜਾਗਤ ਭਏ ਅਸੁਰ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥੧੭੦੭॥ ੧੭੦੮ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਫੋਰਿ ਮੂੰਡਿ ਕਲਿ
 ਡਰੇ ॥ ੧੭੦੯ ॥ ਤਾ ਤੇ ਮੇਧਾ ਜੋ ਭੂਅ ਪਰੇ ॥ ੧੭੧੦ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਹਿ ਅਸੁਰ ਜਗੇ
 ਰਨ ॥ ੧੭੧੧ ॥ ਸੂਰਬੀਰ ਬਰਿਯਾਰ ਮਹਾ ਮਨ ॥੧੭੧੨॥ ੧੭੧੩ ॥ ਪੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਲ ਗਦਾ
 ਰਿਸਿ ਧਰੀ ॥ ੧੭੧੪ ॥ ਸਤ੍ਰੁ ਖੋਪਰੀ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰੀ ॥ ੧੭੧੫ ॥ ਜੇਤਿਕ ਟੂਕ ਖੋਪਰਿਯਨ
 ਪਰੇ ॥ ੧੭੧੬ ॥ ਤੇਤਿਕ ਰੂਪ ਦਾਨਵਨ ਧਰੇ ॥੧੭੧੭॥ ੧੭੧੮ ॥ ਕੇਤਿਕ ਗਦਾ ਪਾਨ ਗਹਿ
 ਧਾਏ ॥ ੧੭੧੯ ॥ ਕੇਤਿਕ ਖੜਗ ਹਾਥ ਲੈ ਆਏ ॥ ੧੭੨੦ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ ਕੋਪਹਿ ਸਰਜੇ ॥
 ੧੭੨੧ ॥ ਮਾਨਹੁ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਘਨ ਗਰਜੇ ॥੧੭੨੨॥ ੧੭੨੩ ॥ ਆਨਿ ਕਾਲ ਕਹੈ ਕਰਤ
 ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੧੭੨੪ ॥ ਇਕ ਇਕ ਸੂਰ ਸਹਸ ਹਥਿਯਾਰਾ ॥ ੧੭੨੫ ॥ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਹੈ ਲਗਤ
 ਨ ਭਏ ॥ ੧੭੨੬ ॥ ਤਾ ਮਹਿ ਸਭੇ ਲੀਨ ਹੂ ਗਏ ॥੧੭੨੭॥ ੧੭੨੮ ॥ ਸਸਤ੍ਰੁ ਲੀਨ ਲਖਿ
 ਅਸੁਰ ਰਿਸਾਨੇ ॥ ੧੭੨੯ ॥ ਸਸਤ੍ਰੁ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੋਪਿ ਸਿਧਾਨੇ ॥ ੧੭੩੦ ॥ ਅਮਿਤ ਕੋਪ ਕਰਿ
 ਸਸਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ॥ ੧੭੩੧ ॥ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਦਿਸਿ ਦਸੈ ਪੁਕਾਰਤ ॥੧੭੩੨॥ ੧੭੩੩ ॥ ਮਾਰਿ
 ਮਾਰਿ ਕੀ ਸੁਨਿ ਪੁਨਿ ਕਾਨਾ ॥ ੧੭੩੪ ॥ ਕੋਪਾ ਕਾਲ ਸਸਤ੍ਰੁ ਗਹਿ ਨਾਨਾ ॥ ੧੭੩੫ ॥ ਹਾਂਕਿ ਹਾਂਕਿ

* ਇਥੇ ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਅਨੇਕ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਿਖਾਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਢਣ ਦਾ ਤੇ ਜੁਝਣ ਦਾ ਬਲ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਬਲ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਦੋ ਬਹੀਆਂ ਤੋਤਕ ਇਨਸਾਨ ਗੁਥ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਰਬ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਵ ਜਾਂ ਦੈਤ ਅੜ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਗੁਰੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਵੇਦ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ :- ਦੋਨਿ ਦੁਆਈ ਸੇ ਮਰਹਿ ਜਿਨ ਕਉ ਦੋਨਿ ਸਿ ਜਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪਈ ਕਿਥੇ ਜਾਇ ਸਾਹਿ ॥੧੭੩੬॥੧੭੩੭॥ ਮੁੜਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

* * * * *

ਕੈਕੈ ॥ ੧੭੩੮ ॥ ਚੌਪਿ ਚੜੇ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਤੇ, ਬਰਿਯਾਰ ਬਡੇ, ਦੋਊ ਨੈਨ ਤਚੈਕੈ ॥
 ੧੭੩੯ ॥ ਆਨਿ ਅਰੇ ਖੜਗੋਪੁਜ ਸੌ; ਨ ਚਲੇ ਪਗੁ ਦ੍ਰੈ, ਬਿਮੁਖਾਹਵ ਹੂਕੈ ॥੧੭੪੦॥
 ੧੭੪੧ ॥ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਭਟ ਧਾਇ ਪਰੇ ਬਿਬਧਾਯੁਧ ਲੀਨੇ ॥ ੧੭੪੨ ॥ ਕੋਚ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਸੇ ਸਭ; ਸਾਜਨ ਓਠਨ ਚਾਬਿ ਬਡੀ ਰਿਸਿ ਕੀਨੇ ॥ ੧੭੪੩ ॥ ਆਛੇ ਕੁਲਾਨ
 ਬਿਖੈ ਉਪਜੇ ਸਭ ਕੌਨ ਹੂੰ ਬਾਤ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਹੀਨੇ ॥ ੧੭੪੪ ॥ ਜੂਝਿ ਗਿਰੇ ਖੜਗਾਧੁਜ

ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਹੀ-

੧. ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਠਾਹ-ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ।
੨. ਮੂੰਹ ਅੱਡ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਗਨ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ॥੨੬੭॥
੩. ਇਕ-ਇਕ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ।
੪. ਸੋ-ਸੋ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ।
੫. ਕਿਤਨੇ ਦੈਂਤ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਏ ਕਾਲ ਜੀ ।
੬. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਦੱਬਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੨੬੮॥
੭. ਕਿਤਨੇ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਖਾ ਹੀ ਲਏ ।
੮. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ।
੯. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੧੦. ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ॥੨੬੯॥
੧੧. ਜਦੋਂ ਦੈਂਤ ਖੂਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ।
੧੨. ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ।
੧੩. ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਾਸ ਕੱਢਦੇ ਸਨ ।
੧੪. ਉਹ ਸ਼ਾਸ ਤੇ ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਉਪਜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ॥੩੦੦॥
੧੫. ਤਦ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸ ਹੀ ਅਰਥਾਤ (ਹਵਾ) ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ -
੧੬. ਇਸ ਲਈ ਬਿਕਰਾਲ ਦੈਂਤ ਵਧਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ।
੧੭. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਧਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
੧੮. ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਬਲ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ॥੩੦੧॥
੧੯. ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਦੈਂਤ ਮਾਰ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ
੨੦. ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਦੈਂਤ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ।
੨੧. ਤਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ (ਬੋਲਣਾ) ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
੨੨. ਤਾਂ ਦੈਂਤ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿ ਗਏ ॥੩੦੨॥
੨੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੈਂਤ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ।
੨੪. ਫੇਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾਤਰ ਹੋ ਗਏ-ਉਸ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ
੨੫. ਬੇਅੰਤ ਦਾਨਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤੇ
੨੬. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ॥੩੦੩॥
੨੭. ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਅਸਤਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਪਰ ਮਾਰੇ । ਜਿਹੜੇ ਦੈਂਤ-

੨੮. ਮਹਾਨ ਸੂਰਮੇ ਬੜੇ ਬਰਾੜ ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸਨ ।
੨੯. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਗਦਾ ਚੁਕ ਲਈ ਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ
੩੦. ਗਦਾ ਨਾਲ ਮੋਧਾ ਹੀ ਕੱਢ ਲਈ ॥੩੦੪॥
੩੧. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿੱਝ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰੀ ।
੩੨. ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਦੇਹ ਧਾਰ ਲਈ ।
੩੩. ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।
੩੪. ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਦੈਂਤ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਏ ॥੩੦੫॥
੩੫. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜਦੋਂ ਕਾਲ ਨੇ ਭੰਨੇ ।
੩੬. ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਧਾ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਡਿੱਗੀ ।
੩੭. ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਰਣ ਵਿਚ ਦੈਂਤ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਏ ।
੩੮. ਬੜੇ ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਮਨਾ ਵਾਲੇ ॥੩੦੬॥
੩੯. ਫੇਰ ਕਾਲ ਨੇ ਮੁੜਕੇ ਗਦਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ਬੜੇ ਰਿਸ ਨਾਲ ।
੪੦. ਵੇਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਭੰਨ ਕੇ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੪੧. ਜਿਤਨੇ ਖੋਪਰੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਏ ।
੪੨. ਉਤਨੇ ਹੀ ਰੂਪ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਧਾਰ ਲਏ ॥੩੦੭॥
੪੩. ਕਿਤਨੇ ਗਦਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ਮਾਰ
੪੪. ਮਾਰ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਹਿਕੇ ਆ ਏ ਸਾਰੇ ਹੀ
੪੫. ਜਾਣੋ ਕਿ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਬੱਦਲ ਗੁੰਜਦਾ ਹੈ ॥੩੦੮॥
੪੬. ਆ ਕੇ ਕਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੪੭. ਇਕ ਇਕ ਸੂਰਮੇ ਪਾਸ ਸੋ-ਸੋ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ।
੪੮. ਪਰ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ।
੪੯. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ॥੩੦੯॥
੫੦. ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਦੈਂਤ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ਵੇਖੋ ਜਿਵੇਂ
੫੧. ਉਹ ਸ਼ਸਤਰ ਅਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ।
੫੨. ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
੫੩. ਦਸੇ ਦਿਸਾਂ ਤੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ॥੩੧੦॥
੫੪. ਮਾਰ ਮਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਕੇ ।
੫੫. ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਲ ਨੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ।
੫੬. ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ

ਕਿ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ ਕੋਈ ਮਰੇ ਕੋਈ ਜੀਏ - ਖੁਸ਼ਰਾ ਘੋਲ ਪਤਾਸੇ ਪੀਏ । ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਧ ਵੀ ਖੁਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਮਾਤ ਸੀ । ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੰਨ ਨਾ ਕੰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸੀ ? ਗੁਰਦੇਵ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :- ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਨਾਥ ਜੀ ਸਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂੜ ਅੰਧਾਰਾ ॥ ਰੂੜ ਅਮਾਵਸੀ ਵਰਤਿਆ ਹਉ ਭਾਲਣਿ ਚੰਡਿਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਪਾਪ ਗਿਰਾਸੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧੁਲਿ ਖੜਾ ਧਰਿ ਹੇਠ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ਸਿਧ ਛਪਿ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀ ਕਉਣੁ ਜਗਤਿ ਕਉ ਪਾਹਿ ਉਤਾਰਾ ॥ ਜੋਗੀ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣਿਆਂ ਨਿਸ ਦਿਨਿ ਅੰਗ ਲਗਾਇਨਿ ਛਾਰਾ ॥ ਬਾਬੁ ਗੁਰੂ ਭੁਭਾ ਜਗ ਸਾਰਾ ॥੨੬॥ਵਾ:੧॥

ਐ ਵੀਰੋ-ਸੋਚੋ ਕੀ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਲਜਿਆ ਦਾ ਪਲ ਮੂੰਹ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਰ ਸੁਆਹ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਜੇ ਜਗਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਸਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਗਿਆਨ ਨੀਂਦੇ ਬਿਨ ਮੌਤੋਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਗੋਂ ਤੋਂ ਭੁਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ । ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਡਿਉਟੀ ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਉਹ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚਦਰ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਲਪਟ ਕੇ ਆਪ ਵੀ ਸੋ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਗਿ ਜਗਾਇਦਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ॥੧੭॥ਵਾ:੨੬॥

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੇਖ ਦਾ ਤਬਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਾਜਿਆਂ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰਕੇ ਤੱਕ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਵਾਕਈ ਇਸ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਸੇ ਹਾਂ । ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਖਿਆ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ । ਫਰਜ਼ ਕਰਲੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਸ ਡੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ੧੦ ਅੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜ਼ੀਨਾ ਹੈ ਕੀ ਉਸੀ ਦਸਵੇਂ ਡੰਡੇ ਜਾਂ ਦਸਵੇਂ ਅੰਡੇ ਤੇ ਪੈਰ ਥੱਪੇ ਬਿਨਾਂ ਛੱਤ ਉਪਰ ਜਾ ਬਿਰਾਜਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਛੱਤ ਉਪਰ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਸਾਂ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚੌਗਡਾ ਤੁੜਾਂ ਬਹਾਂਗੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਏਗਾ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ - ਇਹ ਭੂਠੀਆਂ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੀ ਤੇ ਬੇ ਬਿਸਾਹੀ ਕੀ ਇਹ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਇਕ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ? ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਂ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਅਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਪਏਗਾ । ਕਈ ਕੋਟ ਇੰਦਰ ਜਿਹ ਪਾਨਹਾਰ ॥ ਕਈ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ॥ ਕਈ ਬਿਸਨ ਰੂੜ ਰਾਮਾ ਰਸੂਲ ॥ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਯੋ ਨਕੋਈ ਕਬੂਲ ॥੮੫॥ ਕਈ ਦੰਤ ਧਤ ਗੋਰਖ ਦੇਵ ॥ ਮਨ ਮਨ ਮਛਿੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲਖਤ ਭੇਵ ॥ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਮੰਤ੍ਰ ਮਤ ਕੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਆਸ ਸਭ ਹੀ ਨਿਰਾਸ ॥ਪੰਨਾ ੬੪੧-੬੪੨॥ਪਾ:੧੦॥

* * * * *

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਿਚਘ

ਡਾਕਟਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਨਵੇਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ—ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਚਿਹਰਾ (ਖੜਗ ਸਿੰਘ) ਨਾਂ ਦੇ ਬੀਰ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਰਾ ਸਿੰਧ ਦੌੜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਸੈਨਾ ਨਾਇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਮਹਾਂ ਬਾਰਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੋਸ਼ੇ ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਤੇ ਅਜੁਕ ਵਜੇਤਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੀਲਾ ਜਾਂ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਨਾਅਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀਰ-ਰੂਪੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ (ਧਰਮ-ਯੁੱਧ) ਦੇ ਚਾਇ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਵਰਨਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਅਤੇ ਪਠਾਨੀ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਜਿਵੇਂ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਕਲਚਰਾਂ ਤੇ ਸਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ●

ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^੧ਦੁਸਟ ਅਨਿਕ ਪਲ ਬੀਚ ਸੰਘਾਰੇ ॥੩੧੧॥ ^੨ਤਿਨ ਤੇ
ਮੇਦ ਮਾਂਸ ਜੋ ਪਰੇ ॥ ^੩ਤਾ ਤੇ ਬਹੁ ਅਸੁਰਨ ਤਨ ਧਰੇ ॥ ^੪ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਹਿ
ਸਮੁਹਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ^੫ਬਾਂਧੇ ਚੁੰਗ ਚੌਪਿ ਤਨ ਆਏ ॥੩੧੨॥ ^੬ਇਕ ਇਕ ਟੂਕ
ਸਹਸ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ^੭ਤਿਨ ਤੇਂ ਭਏ ਅਸੁਰ ਰਨ ਭਾਰੇ ॥ ^੮ਤਿਨ ਕੇ ਟੂਕ ਟੂਕ
ਕਰਿ ਲੱਛਨ ॥ ^੯ਗੀਧ ਪਿਸਾਚ ਗਏ ਕਰਿ ਭੱਛਨ ॥੩੧੩॥ ^{੧੦}ਤੇ ਭੀ ਅਮਿਤ
ਰੂਪ ਕਰਿ ਧਾਏ ॥ ^{੧੧}ਜੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਿ ਸੁਭਟ ਗਿਰਾਏ ॥ ^{੧੨}ਤਿਨ ਕੀ
ਕਰੀ ਨਾਸ ਸਭ ਸੈਨਾ ॥ ^{੧੩}ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਰ ਰੰਚਕ ਭੈ ਨਾ ॥੩੧੪॥ ^{੧੪}ਮਾਰਿ
ਮਾਰਿ ਜੋਧਾ ਕਹੂੰ ਗਾਜਹਿ ॥ ^{੧੫}ਜੰਬੁਕ ਗੀਧ ਮਾਸ ਲੈ ਭਾਜਹਿ ॥ ^{੧੬}ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ
ਕਹੂੰ ਕਿਲਕਾਰਹਿ ॥ ^{੧੭}ਡਾਕਨਿ ਝਾਕਿ ਕਿਲਕਟੀ ਮਾਰਹਿ ॥੩੧੫॥ ^{੧੮}ਕੋਕਿਲ
ਕਾਕ ਜਹਾਂ ਕਿਲਕਾਰਹਿ ॥ ^{੧੯}ਸ਼ੂਨਤ ਕੇ ਕੇਸਰਿ ਘਸਿ ਡਾਰਹਿ ॥ ^{੨੦}ਜਾਨੁਕ
ਢੋਲ ਬਡੇ ਡਫ ਸੋਹੈ ॥ ^{੨੧}ਦੇਵ ਦੈਤ ਦਾਨਵ ਮਨ ਮੋਹੈ ॥੩੧੬॥ ^{੨੨}ਬਾਨ ਜਾਨ
ਕੁੰਕਮਾ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੨੩}ਮੂਠਿ ਗੁਲਾਲਨ ਬਰਛਾ ਭਾਰੇ ॥ ^{੨੪}ਢਾਲ ਮਨੋ ਡਫ ਮਾਲਾ
ਬਨੀ ॥ ^{੨੫}ਪਿਚੁਕਾਰਿਯੈ ਤੁਫੰਗੈ ਘਨੀ ॥੩੧੭॥ ^{੨੬}ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਘੋਰ
ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ^{੨੭}ਕਾਂਪਾ ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਕੋ ਧਾਮਾ ॥ ^{੨੮}ਪਸੁ ਪੰਛੀ ਅਤਿ ਹੀ ਅਕੁਲਾਏ ॥
^{੨੯}ਛੋਡਿ ਧਾਮ ਕਾਨਨਹਿ ਸਿਧਾਏ ॥੩੧੮॥ ^{੩੦}ਬਾਜੀ ਕਹੂੰ ਘਾਇਲ
ਭਭਕਾਵਤ ॥ ^{੩੧}ਉਠਿ ਉਠਿ ਸੁਭਟ ਸਮੁਹੁ ਕਹੂੰ ਧਾਵਤ ॥ ^{੩੨}ਕਹੰਕਹਾਟ ਕਹੂੰ
ਕਾਲ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ^{੩੩}ਭੀਖਨ ਸੁਨੇ ਨਾਦ ਭੈ ਆਵੈ ॥੩੧੯॥ ^{੩੪}ਸੂਰਨ ਕੇ ਲੋਮਾ
ਭੇ ਖਰੇ ॥ ^{੩੫}ਕਾਤਰ ਨਿਰਖਿ ਧਾਮ ਰਨ ਬਰੇ ॥ ^{੩੬}ਸੋਫੀ ਸੂਮ ਭਏ ਬਹੁ
ਬਜਾਕੁਲ ॥ ^{੩੭}ਦਸੋ ਦਿਸਨ ਭਜਿ ਚਲੇ ਡਰਾਕੁਲ ॥੩੨੦॥ ^{੩੮}ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ
ਪਾਵ ਤੇ ਰੋਪੈ ॥ ^{੩੯}ਲੈ ਲੈ ਖੜਗਨ ਗਨ ਕਰਿ ਧੋਪੈ ॥ ^{੪੦}ਮਹਾਂਕਾਲ ਕੁਪਿ
ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੪੧}ਸਾਧ ਉਬਾਰਿ; ਦੁਸਟ ਸਭ ਮਾਰੇ ॥੩੨੧॥ ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥
^{੪੨}ਮਚੇ ਆਨਿ ਮੈਦਾਨ ਮੈਂ ਬੀਰ ਭਾਰੇ ॥ ^{੪੩}ਦਿਖੈ ਕੰਨ ਜੀਤੈ; ਦਿਖੈ ਕੰਨ
ਹਾਰੇ ॥ ^{੪੪}ਲਏ ਸੂਲ ਅੰ ਸੇਲ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ॥ ^{੪੫}ਚਹੂੰ ਓਰ ਗਾਜੇ ਹਠੀ
ਬੀਰ ਭਾਰੀ ॥੩੨੨॥ ^{੪੬}ਬਜੈ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮੇਂ ਘੋਰ ਬਾਜੇ ॥ ^{੪੭}ਚਹੂੰ ਓਰ
ਬਾਂਕੇ ਰਬੀ ਬੀਰ ਗਾਜੇ ॥ ^{੪੮}ਲਏ ਸੂਲ ਅੰ ਸੇਲ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੇ ॥ ^{੪੯}ਮਚੇ
ਕੋਪ ਕੈਕੈ ਹਠੀਲੇ ਰਜਾਹਾਰੇ ॥੩੨੩॥ ^{੫੦}ਕਹੂੰ ਧੂਲ ਧਾਨੀ ਛੁਟੈ ਫੀਲ ਨਾਲੈ ॥
^{੫੧}ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਨਾਲੈ ਮਹਾਂ ਘੋਰ ਜੂਲੈ ॥ ^{੫੨}ਕਹੂੰ ਸੰਖ ਭੇਰੀ ਪ੍ਰਣੇ ਝੋਲ ਬਾਜੈ ॥
^{੫੩}ਕਹੂੰ ਸੂਰ ਠੋਕੈਂ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਗਾਜੈ ॥੩੨੪॥ ^{੫੪}ਕਹੂੰ ਘੋਰ ਬਾਦਿਤ੍ਰ ਬਾਜੈਂ
ਨਗਾਰੇ ॥ ^{੫੫}ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਗਿਰੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥ ^{੫੬}ਕਹੂੰ ਖੇਤ

੧ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ - ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ ਤੇ ਨਿਦਰ ਦੋਖੀਆਂ ਦਾ ਖੇ ਕਰਨਾ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ਜੋ ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਿੰਦਕ ਮਾਰੇ ਤਤਕਾਲਿ ਖਿਨੁ ਟਿਕਣ ਨ ਦਿੱਤੇ ॥ ਪਰ ਦਾਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਨ ਖਵਿ ਸਕਹਿ ਫੜਿ ਜੋਨੀ ਜੁਤੇ ॥ ਮਥੈ ਵਾਲਿ ਪਛਾੜਿਅਨੁ ਜਮ ਮਾਰਹਿ ਮੁਤੇ ॥ ਦੁਖਿ ਲਗੈ ਬਿਲਲਾਣਿਆਂ ਨਰਕਿ ਘੋਰਿ ਜੁਤੇ ॥ ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਦਾਸ ਰਖਿਅਨੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਤੇ ॥੨੦॥ ਪੰ: ੫੨੪॥ ਮ:੫॥

੨ ਜਿਵੇਂ ਸਿਜਦਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਖਾਨ, ਰਹਿਮਤ, ਕੈਫ ਆਦਿ । ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਨ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ (ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤ) ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਮਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ । ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਤੇ ਬਦੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਕ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਮਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਚੌਥੀਸ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਉਧਾਰ ਲਈ 'ਕਾਲ ਪੁਰਖ' (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ (ਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੇਕੀ ਤੇ ਬਦੀ ਦਾ ਜੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੇ ਭੂਨ ਬਦੀ ਦੀ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅੰਤ ੪੦੫ ਵੇਂ ਚਰਿਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਨੇਕੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ੧੬ਕਾਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਜੁਟਦਾ ਹੈ । ਜਿਸਦੇ ਅੱਗੇ ਬੜੀ ਤੋਂ ਬੜੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਖਲੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ।

ਹਥਿਆਰ ਮਾਰੇ ।

੧. ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਪਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੩੧੧॥
੨. ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਮੇਦਾਂ ਜਾਂ ਮਾਸ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਿਆ
੩. ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਤਨ ਧਾਰ ਲਿਆ
੪. ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ । ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ
੫. ਸੰਜੋਤ ਨਿਕਾਬ ਮੂੰਹਾਂ ਪਰ ਬੰਧੇ ਹੋਏ ਸਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ॥੩੧੨॥
੬. ਕਾਲ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
੭. ਉਹਨਾਂ ਟੁਕਾਂ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਦੈਂਤ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ।
੮. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਵੇਖਕੇ
੯. ਗਿੱਧ ਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਛਕ ਗਏ ॥੩੧੩॥
੧੦. ਉਹ ਵੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਪਏ ਜਿਹੜੇ ਆਏ
੧੧. ਜਿਹੜੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਸੂਰਮੇ ਸੁੱਟੇ ਸੀ
੧੨. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੧੩. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਰਾ ਵੀ ਭੈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ॥੩੧੪॥
੧੪. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ।
੧੫. ਗਿੱਧ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਮਾਸ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ
੧੬. ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੧੭. ਗਿੱਧ ਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੩੧੫॥
੧੮. ਇੱਲਾਂ ਤੇ ਕਾਂ ਕਿਤੇ ਜਿਥੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
੧੯. ਲਹੂ ਦੇ ਕੇਸਰ ਨੂੰ ਚੁੰਜਾਂ ਘਸਾ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
੨੦. ਜਾਣੇ ਉਥੇ ਢੋਲ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਛੱਫਾਂ ਸੋਝਦੀਆਂ ਹਨ ।
੨੧. ਦੇਵ ਤੇ ਦੈਂਤ, ਦਾਨੋਂ ਸੱਜੇ ਮਨ ਮੋਹਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੩੧੬॥
੨੨. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਜਾਣੇ ਕੇਸਰ ਫੈਕ ਰਹੇ ਹਨ ।
੨੩. ਥੁਛਾ ਗੁਲਾਲ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੨੪. ਢਾਲਾਂ ਡਫਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।
੨੫. ਬੰਦੂਕਾਂ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੋ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੩੧੭॥
੨੬. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ-
੨੭. ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਕੰਥ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

੨੮. ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ।
੨੯. ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਛੱਡਕੇ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੧੮॥
੩੦. ਘੋੜੇ ਕਿਤੇ ਘਾਅਲ ਤੜਫਦੇ ਹਨ ।
੩੧. ਘਾਇਲ ਸੂਰਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੂੰ ਦੌੜਦੇ ਹਨ ।
੩੨. ਕਿਤੇ ਕਾਲ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
੩੩. ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਕੇ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੧੯॥
੩੪. ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ।
੩੫. ਕਾਅਰ ਅੰਦਰੀਂ ਲੁਕ ਗਏ ਨੇ ।
੩੬. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਜੁੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਘਬਰਾ ਗਏ ਹਨ ।
੩੭. ਜਿਹੜੇ ਡਰਾਕਲ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੋਇਆ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੨੦॥
੩੮. ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਸੂਰਮੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ ।
੩੯. ਖੜਗ (ਖੰਡ) ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
੪੦. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
੪੧. ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ॥੩੨੧॥
੪੨. ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ਹੰਭੜ ਪਏ ਆ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰੇ ਜੋਧੇ ।
੪੩. ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਕੌਣ ਜਿਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਹਾਰਦਾ ਹੈ ?
੪੪. ਨੇਜੇ ਤੇ ਖੰਡੇ, ਬਰਛੀ, ਕਟਾਰੀ ਆਦਿ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ ।
੪੫. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਹਠੀ ਭਾਰੀ ਜੋਧੇ ॥੩੨੨॥
੪੬. ਚਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ।
੪੭. ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਘੋਰ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੪੮. ਨੇਜੇ ਤੇ ਖੰਡੇ ਛਬੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।
੪੯. ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਹਠੀਲੇ ਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ॥੩੨੩॥
੫੦. ਕਿਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਧੂੜ ਉਭਰੀ ਹੈ ।
੫੧. ਕਿਤੇ ਨਾਲਾਂ ਵੱਜਕੇ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜਗਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ।
੫੨. ਕੌੜੇ ਸੰਘ ਤੇ ਭੇਰੀ ਛੈਣੇ, ਝਾਲਰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੫੩. ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਾਂ ਠੋਕ ਕੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ॥੩੨੪॥
੫੪. ਕਿਤੇ ਘੋਰ ਵਾਜੇ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
੫੫. ਕਿਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਹਨ ।
੫੬. ਕਿਤੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ

ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਰਥਾਤ (ਸਰਵ-ਉਚ ਸ਼ਕਤੀ) ਦੀ ਇਛਿਆ ਜਾਂ (ਅਜੰਤ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਬਲ ਦਾ ਮਾਣ ਜਾਂ ਹੱਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜਿਸੇ ਲਗੇ ਕਰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਅੰਤ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ । ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੰਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਲ ਬਲ ਮਹੀਮਾ ਬਨ ਤਨ ਦੁਰੰਤ ॥ ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਚਰੰਤ ॥ ਪਾਇਓ ਨ ਜਾਇ ਜਿਹ ਪੈਰ ਪਾਰ ॥ ਦੀਨਾਨ ਦੋਖ ਦਹਿਤਾ ਉਦਾਰ ॥੧੧॥੨੪੧॥ ਕਈ ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹ ਪਾਨਹਾਰ ॥ ਕਈ ਕੋਟ ਰੁਦ੍ਰ ਜੁਗੀਆ ਦੁਆਰ ॥ ਕਈ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਨੰਤ ॥ ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਚਰੰਤ ॥੧੨॥੨੪੨॥ ਅਗੇ ਰੂਪਸਾਂਦਿ ਸੂਧੈ ਚਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੀਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਸ ੪੦੫ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਅਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਜੈਸਾ ਕਿ ਰੂਪਸਾਂਦਿ ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅਸਤ੍ਰਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਰਥਾਤ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੱਤਰ ਧਰਕੇ ਰਾਜੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਿਰ ਉਪਰ ਛੱਤਰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ - ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਗੁਸਈਆਂ ਮੇਰਾ, ਮਾਥੇ ਛਤਰ ਧਰੇ ॥ ਅੰਗ ੧੧੦੬॥ ਅਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਲ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਮਹਾਂ ਦੋਖੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੂਲੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅੱਗੇ ਮੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ -

ਅੱਜਕੇ ਚਲੇਪਾਛਿਤ ਛੱਢਕੇ ਧਰਪਾ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀਯੋ ਕੇ ਛਲੇਪਾ ਮਹਾਂ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਸਾਲ ਹੋ ॥
ਦਾਨ ਦੇ ਦਿਵੱਖਾ ਮਹਾਂ ਮਾਨ ਕੇ ਖੱਢੀਆ ਅਵਸਾਨ ਦੇ ਦਿਵੱਖਾ ਹੈ ਕੱਟਖਾ ਜਮ ਜਾਲ ਕੇ ॥
ਜੁੱਧ ਕੇ ਜਿੱਤਖਾ ਅੰ ਬਿਰੁੱਧ ਕੇ ਮਿਟੱਖਾ ਮਹਾਂ ਬੁੱਧ ਕੇ ਦਿਵੱਖਾ ਮਹਾਂ ਮਾਨ ਹੂੰ ਮਾਨ ਹੈ ॥

ਗਿਆਨ ਹੂੰ ਕੇ ਗਿਆਤਾ ਮਹਾਂ ਬੁਧੱਤਾ ਕੇ ਦਾਤਾ ਦੇਵ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਲ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਲ ਹੈ ॥

ਅਰਥਾਤ ਹੂੰ ਉਸ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਹਾਂ ਜੀ-ਡਾ. ਜਗੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਦ-ਸੂਰਜ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਉਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੱਕ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਵੰਦ ਗ੍ਰਿਸਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਭੋਗਦੇ ਹਨ । ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਵ ਕਹਾਣੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੀ, ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਿਆਨ ਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਤ੍ਰੀਆਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਣੇ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਹਾਰ ਸਵਸਥ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਚਿਆ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ । ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯੁਗ ਬੋਧ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਨਿੱਧੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਮਰ ਸਥਾਨ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤਕਾਵਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਰਚੇ (ਆਦਿ ਸੰਕਰ ਅਚਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੰਗਾਧਰ, ਅਰਵਿੰਦ ਘੋਸ਼, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਵਿਜੇਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਣ) ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ (੧੯੯੯) ਵਿਚ ਹੋਈ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸਬੰਧ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ । ---- ਜਿਹੜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੩੩੬ ਤੇ)

ਨਾਚੈਂ ਪਠੇ ਪੱਖਰਾਰੇ ॥ ^੧ਕਹੂੰ ਸੂਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸੋਹੈਂ ਡਿਰਾਰੇ ॥੩੨੫॥ ^੨ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਮਾਰੇ; ਕਹੂੰ ਝੂਮ ਹਾਥੀ ॥ ^੩ਕਹੂੰ ਫੈਂਟ ਭਾਥੀ; ਜੁਝੇ ਬਾਂਧਿ ਸਾਥੀ ॥ ^੪ਕਹੂੰ ਗਰਜਿ ਠੋਕੈਂ ਭੁਜਾ ਭੂਪ ਭਾਰੇ ॥ ^੫ਬਮੈਂ ਸੋਨ ਕੇਤੇ ਗਿਰੇ ਖੇਤ ਮਾਰੇ ॥੩੨੬॥ ਚੰਪਈ ॥ ^੬ਇਹ ਬਿਧਿ ਅਸੁਰ ਜਬੈ ਚੁਨਿ ਮਾਰੇ ॥ ^੭ਅਮਿਤ ਰੋਸ ਕਰਿ ਔਰ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ^੮ਬਾਂਧੇ ਫੈਂਟ ਬਿਰਾਜੈਂ ਭਾਥੀ ॥ ^੯ਆਗੇ ਚਲੇ ਅਮਿਤ ਧਰਿ ਹਾਥੀ ॥੩੨੭॥ ^{੧੦}ਸਾਥ ਲਏ ਅਨਗਨ ਪਖਰਾਰੇ ॥ ^{੧੧}ਉਮਡਿ ਚਲੇ ਦੈ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ॥ ^{੧੨}ਸੰਖ ਝਾਂਝ ਅਰੁ ਢੋਲ ਬਜਾਇ ॥ ^{੧੩}ਚਮਕਿ ਚਲੇ ਚੰਗੁਨ ਕਰਿ ਚਾਇ ॥੩੨੮॥ ^{੧੪}ਡਵਰੂ ਕਹੂੰ ਗੁੜਗੁੜੀ ਬਾਜੈਂ ॥ ^{੧੫}ਠੋਕਿ ਭੁਜਾ ਰਨ ਮੋ ਭਟ ਗਾਜੈਂ ॥ ^{੧੬}ਮੁਰਜ ਉਪੰਗ ਮੁਰਲਿਯੈ ਘਨੀ ॥ ^{੧੭}ਭੇਰ ਝਾਂਝ ਬਾਜੈਂ ਰੁਨਝੁਨੀ ॥੩੨੯॥ ^{੧੮}ਕਹੀ ਤੁੰਬਰੇ ਬਜੈਂ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੧੯}ਬੈਨ ਬਾਂਸੁਰੀ ਕਹੂੰ ਹਜਾਰਾ ॥ ^{੨੦}ਸੁਤੁਰੀ ਫੀਲ ਨਗਾਰੇ ਘਨੇ ॥ ^{੨੧}ਅਮਿਤ ਕਾਨ੍ਹਰੇ ਜਾਤ ਨ ਗਨ ॥੩੩੦॥ ^{੨੨}ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਜਬੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ॥ ^{੨੩}ਨਿਕਸੀ ਦਿਨ ਦੂਲਹੁ ਹੈ ਬਾਮਾ ॥ ^{੨੪}ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ ਧੁਜਾ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੨੫}ਜਾਹਿ ਬਿਲੋਕ ਦੈਤ ਦਲ ਭਾਜੈ ॥੩੩੧॥ ^{੨੬}ਆਵਤ ਹੀ ਬਹੁ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ^{੨੭}ਤਿਲ ਤਿਲ ਪਾਇ ਰਬੀ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ^{੨੮}ਕਾਟਿ ਦਈ ਕੇਤਿਨ ਕੀ ਧੁਜਾ ॥ ^{੨੯}ਜੰਘਾ ਪਾਵ ਸੀਸ ਅਰੁ ਭੁਜਾ ॥੩੩੨॥ ^{੩੦}ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਤਨ ਸੁਭਟ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੩੧}ਟੂਕ ਟੂਕ ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਛਾਰੇ ॥ ^{੩੨}ਕੇਸਨ ਤੇਂ ਗਹਿ ਕਿਤਨ ਪਛਾਰਾ ॥ ^{੩੩}ਸੈਤ ਸੈਨ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਿ ਡਾਰਾ ॥੩੩੩॥ ^{੩੪}ਝਮਕਤ ਕਹੀ ਅਸਿਨ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ^{੩੫}ਭਭਕਤ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਬਿਕਰਾਰਾ ॥ ^{੩੬}ਕੇਤਿਕ ਗਰਜਿ ਸਸਤੁ ਕਟਿ ਸਜਗੀਂ ॥ ^{੩੭}ਅਸਤੁ ਛੋਰਿ ਕੇਤੇ ਭਟ ਭਜਗੀਂ ॥੩੩੪॥ ^{੩੮}ਮਾਰੇ ਪਰੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਕੇਤੇ ॥ ^{੩੯}ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬਿਕਰਾਰ ਬਿਚੇਤੇ ॥ ^{੪੦}ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਗਿਰੈਂ ਸੋਨ ਜਿਮਿ ਝਰਨਾ ॥ ^{੪੧}ਭਯੋ ਘੋਰ ਰਨ; ਜਾਤ ਨ ਬਰਨਾ ॥੩੩੫॥ ^{੪੨}ਅਚਿ ਅਚਿ ਰੁਹਰ ਡਾਕਨੀ ਡਹਕੈਂ ॥ ^{੪੩}ਭਖਿ ਭਖਿ ਮਾਸ ਕਾਕ ਕਹੂੰ ਕਹਕੈਂ ॥ ^{੪੪}ਦਾਰੁਨ ਹੋਤ ਭਯੋ ਤਹ ਜੁੱਧਾ ॥ ^{੪੫}ਹਮਰੇ ਬੀਚ ਨ ਆਵਤ ਬੁੱਧਾ ॥੩੩੬॥ ^{੪੬}ਮਾਰੇ ਪਰੇ ਦੈਤ ਕਹੀ ਭਾਰੇ ॥ ^{੪੭}ਗਿਰੇ ਕਾਢਿ ਕਰਿ ਦਾਂਤ ਡਰਾਰੇ ॥ ^{੪੮}ਸ੍ਰੋਨਤ ਬਮਤ ਬਦਨ ਤੇ ਏਕਾ ॥ ^{੪੯}ਬੀਰ ਖੇਤ ਬਲਵਾਨ ਅਨੇਕਾ ॥੩੩੭॥ ^{੫੦}ਬਡੇ ਬਡੇ ਜਿਨ ਕੇ ਸਿਰਸੀਂਗਾ ॥ ^{੫੧}ਚੌਚੈ ਬਡੀ; ਭਾਂਤ ਜਿਨ ਢੀਂਗਾ ॥ ^{੫੨}ਸ੍ਰੋਨਤ ਸੇ ਸਰ ਨੈਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੫੩}ਨਿਰਖ ਜਿਨੈ ਉਪਜਤ ਭ੍ਰਮ ਭਾਰਾ ॥੩੩੮॥ ^{੫੪}ਮਹਾਂਬੀਰ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਅਤੁਲ ਬਲ ॥ ^{੫੫}ਅਰਿ ਅਨੇਕ ਜੀਤੇ ਜਿਨ ਜਲ ਬਲ ॥ ^{੫੬}ਮਹਾਂਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਡਰਾਰੇ ॥ ^{੫੭}ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਬਲ

੦ ਇਥੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੋਕੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਜਨ ਦੁਰਗਾ ਪਾਰਬਤੀ ਤੋਂ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਲੋਕੋਂ ਉਧਮ ਮਚਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੇਣਗੇ ? ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਨਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਕਾਲੀ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥ ਇਹ ਇਕ ਖੇਡ-ਖੇਡਣ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ-ਜੋ ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ॥ ਦਰਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਉਣ ਤੁਲ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਅਲੋਪ ਵਖਾਈ ਦੇ ਸਕੇ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਤ ਇਹ ਹੈ- ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਕੋਸਕੇ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥

ਪਉੜੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ੁ ਦੇਵ ਉਪਾਇਆ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਦਿਤੇ ਬੇਦ ਪੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

ਦਸ ਅਵਤਾਰੀ ਰਾਮੁ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ॥ ਦੈਤਾ ਮਾਰੇ ਧਾਇ ਹੁਕਮਿ ਸਭਾਇਆ ॥

ਈਸ ਮਹੇਸ਼ੁ ਸੇਵ ਤਿਨੀ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ਸਚੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਦੁਨੀਆ ਧੰਧੈ ਲਾਇ ਆਪੁ ਛਪਾਇਆ ॥ ਧਰਮੁ ਕਰਾਏ ਕਰਮ ਧੁਰਹੁ ਫਰਮਾਇਆ ॥੩॥ ਪੰ:੧੨੭੯-੮੦॥ਸ:੨॥

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਪੁਤਲੀਆਂ ਸਾਜਕੇ ਖੇਡ ਖਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਫਿੱਜ ਪਵਾਇ ਮਲਾ ਖਾੜਾ ਰਚਿਆ ॥ ਲਥੇ ਭੜਥੂ ਪਾਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਚਿਆ ॥

ਮਨਮੁਖ ਮਾਰੇ ਪਛਾੜਿ ਮੂਰਖ ਕਚਿਆ ॥ ਆਪਿ ਭਿੜੈ ਮਾਰੇ ਆਪਿ ਆਪਿ ਕਾਰਜੁ ਰਚਿਆ ॥

ਸਭਨਾ ਖਸਮੁ ਏਕੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ ॥ ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ ॥੫॥ ਪੰ:੧੨੮੦॥ਸ:੨॥

ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਫਿੱਜ ਦਾ ਢੋਲ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਲਾਂ ਦੀ ਖਾੜਾ ਰਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਮਨ ਮੁਖਾਂ ਦੇ ਭਾਮ ਦਾ ਭੜਥੂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੱਗ ਮੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਮੂਰਖ ਕੱਚੇ ਪਿੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਘੋਲ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ- ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਕੰਮ ਵਿਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਪਰ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁਰੇ ਤੇ ਭਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ-ਜੋ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁ ਤਮਾਸਾ ਵਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਲਮ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਤੋਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਉਪਾਇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਰਾਂਹੀ ਇਕ ਪਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ-ਐ ਪਾਠਕ ਵੀਰੋ ਇਸ ਸਬਦ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਕੇ ॥

- ਕਾਠੀਆਂ ਪਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਰ ਘੋੜੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ।
 ੧. ਕਿਤੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਡਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ॥੩੨੫॥
 ੨. ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿਤੇ ਹਾਥੀ ਝੁਮਦੇ ਹਨ ।
 ੩. ਕਿਤੇ ਫੈਣਾ ਖਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸਾਥੀ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
 ੪. ਕਿਤੇ ਗੱਜਕੇ ਬਾਹਾਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਭਾਰੀ ਰਾਜੇ ।
 ੫. ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਖੇਤ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੩੨੬॥
 ੬. ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌਤ ਜਦੋਂ ਟੋਲ ਟੋਲ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ।
 ੭. ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਹੋਰ ਆ ਗਏ ।
 ੮. ਸ਼ਸਤਰ ਅਸਤਰ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭਥੇ ਬੰਨਕੇ ।
 ੯. ਬੇਅੰਤ ਚੱਲਕੇ ਆ ਗਏ ਹਾਥੀ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ॥੩੨੭॥
 ੧੦. ਅਣਗਿਣਤ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਲੈ ਲਏ ।
 ੧੧. ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਢੋਲ ਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ।
 ੧੨. ਸੱਖ ਝਾਂਜਰ ਅਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ।
 ੧੩. ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ ਚਾਰ ਗੁਣੇ ਚਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ॥੩੨੮॥
 ੧੪. ਕਿਤੇ ਡਉਰੂ ਕਿਤੇ ਢੱਡ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ।
 ੧੫. ਬਾਹਾਂ ਠੱਕ ਕੇ ਜੋਧੇ ਰਣ ਵਿਚ ਗੱਜਣ ਲੱਗੇ ।
 ੧੬. ਸੂਰਜ ਉਪ੍ਰੰਗ ਤੇ ਬੰਸਰੀਆਂ ਅਨੇਕ ।
 ੧੭. ਭੋਰ-ਝਾਂਜਰ-ਟੱਲੀਆਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ॥੩੨੯॥
 ੧੮. ਕਿਤੇ ਬੇਅੰਤ ਤੁੱਬ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ।
 ੧੯. ਕਿਤੇ ਬੀਨ ਬੰਸਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ।
 ੨੦. ਤਬਲਾ ਪੌਸਾ, ਨਗਾਰੇ ਬਹੁਤ-
 ੨੧. ਕਿਤੇ ਕਾਨਰੇ ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ॥੩੩੦॥
 ੨੨. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਜੁੱਧ ਜੰਗ ।
 ੨੩. ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੁਲੀ ਦੁਲਹਣ ਵਾਂਗ ਸੱਜ ਕੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਉਥੇ ਆ ਨਿਕਲੀ ਦੁਲਹਣ ਦੇਈ ।
 ੨੪. ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਤੇ ਝੰਡਾ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
 ੨੫. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੌਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ ॥੩੩੧॥
 ੨੬. ਉਸ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੌਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
 ੨੭. ਰਬੀਆਂ ਤੇ ਬੇਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ੨੮. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ।
 ੨੯. ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ,

- ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਸੁਟਿਆ ॥੩੩੨॥
 ੩੦. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਤਨ ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ ।
 ੩੧. ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਫੈਕ ਦਿੱਤੇ ।
 ੩੨. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ।
 ੩੩. ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ ॥੩੩੩॥
 ੩੪. ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੀ ਹੈ ।
 ੩੫. ਕਿਤੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਲੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
 ੩੬. ਕਿਤੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸੱਜਦੇ ਹਨ ।
 ੩੭. ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤਰ ਛੱਡਕੇ ਭੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ॥੩੩੪॥
 ੩੮. ਕਿਤਨੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਮਾਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
 ੩੯. ਮਹਾਂ ਜੋਧੇ ਡਰਾਉਣੇ ਤੇ ਬੇ ਡਰ ।
 ੪੦. ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਐਉਂ ਝਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਝਰਨੇ ਵਿਚੋਂ ਚੌਂਦਾ ਹੈ ।
 ੪੧. ਇਤਨਾ ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ॥੩੩੫॥
 ੪੨. ਖੂਨ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਚੁੜੇਲ ਡਹਿਕਦੀ ਹੈ ।
 ੪੩. ਕਿਤੇ ਮਾਸ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਕਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।
 ੪੪. ਇਤਨੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਜੁੱਧ
 ੪੫. ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ॥੩੩੬॥
 ੪੬. ਕਿਤੇ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਦੌਤ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ।
 ੪੭. ਬੜੇ ਡਰਾਉਣੇ ਦੰਦ ਕੱਡਕੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਨੇ ।
 ੪੮. ਬਦਨ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਵਗਦਾ ਹੈ - ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜੋਧੇ
 ੪੯. ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪਏ ਹਨ ॥੩੩੭॥
 ੫੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਿੰਗ ਹਨ ।
 ੫੧. ਬੜੀਆਂ ਚੁੰਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲਮਢੀਂਗ ਪੰਡੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ੫੨. ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦੇ ਸਨ ।
 ੫੩. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬੜਾ ਭਰਮ ਉਪਜ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ॥੩੩੮॥
 ੫੪. ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਜੋਧੇ ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਲੀ ਸਨ ।
 ੫੫. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵੈਰੀ ਜਿੱਤੇ ਸਨ
 ੫੬. ਵੱਡੇ ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਸੀ ।
 ੫੭. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਗ ਚੁਗ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ.....

ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ, ਕਿ ਤੂੰਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਹੋ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ:- ਨਿਤ ਜਪੀਐ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸਿ ਨਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰੇ ਰਹਿਮ ਤਿਤੁ ਨ ਵਿਸਾਰਦਾ ॥ ਆਪਿ ਉਪਾਵਣਹਾਰ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ॥ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਬੁਝਿ ਵੀਚਾਰਦਾ ॥ ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਇ ਸਚਿ ਤਿਸਹਿ ਉਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥ ਸਦਾ ਅੰਤਰੁ ਦੀ ਬਾਣੁ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਾਮ ਸਕਾਰਦਾ ॥੪॥ ਪੰ:੫੧੯॥ ਮ:੫॥ ਇਸੇ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਇ ਦਸਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਓਂ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਕਾਲ ਸਭਨ ਕਾ ਕਰਤ ਪਸਾਰਾ ॥ ਅੰਤ ਕਾਲ ਸੋਈ ਖਾਪਨ ਹਾਰਾ ॥ ਆਪਨ ਰੂਪ ਅਨੰਤਨ ਧਰਹੀ ॥ ਆਪਹਿ ਮਧ ਲੀਨ ਪੁਨ ਕਰਹੀ ॥੩॥ ਚਉਪਈ ॥ ਇਨ ਮਹਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸੁ ਦਸ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਜਿਨ ਮਹਿ ਰਮਿਆ ਰਾਮ ਹਮਾਰਾ ॥ ਮਿਨਤ ਚਤੁਰ ਦਸ ਗਨ ਅਵਤਾਰੂ ॥ ਕਹੋ ਜੁ ਤਿਨ ਤਿਨ ਕੀਏ ਅਖਾਰੂ ॥੪॥

ਅਰਥਾਤ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਲ ਅਵਤਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੧੦ ਅਵਤਾਰ ਸਰੋਸਟ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਉਪ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਖਾਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਉਨਾਂ ਨੇ ਖੋਲ ਕੀਤੇ ॥ ਅਗੇ ਹੁਣ ਆਪ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੁਲ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖੋਲ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਮੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਮੜਨ ਲਈ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਕੇ ਆਪ ਨਿਰਾਲਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਇਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬਿਅੰਤ ਤਾ ਹੈ, ਚੰਬੀ ਅਵਤਾਰ ਉਸ ਦੀ ਬਿਅੰਤਤਾ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿਨਾਂ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਬੇਅੰਤ ਪਿਆ ਹੈ:

ਚੌਪਈ ॥ ਕਾਲ ਆਪਨੋ ਨਾਮ ਛਪਾਈ ॥ ਅਵਰਨ ਕੇ ਸਿਰਿ ਦੈ ਬੁਰਿਆਈ ॥ ਆਪਨ ਰਹਤ ਨਿਰਾਲਮ ਜਗਤੇ ॥ ਜਾਨ ਲਏ ਜਾ ਨਾਮੋ ਤਬਤੇ ॥੫॥ ਆਪ ਰਚੇ ਆਪੇ ਕਲ ਘਾਵੈ ॥ ਅਵਰਨ ਕੈ ਦੈ ਮੂੰਡ ਹਿਤਾਵੈ ॥ ਆਪ ਨਿਰਾਲਮ ਰਹਾ ਨ ਪਾਪਾ ॥ ਤਾਤੇ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ ਕਰਾਪਾ ॥੬॥ ਪੰ:੧੫੬ ਜੋ ਇਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਪਮਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਲ ਮਿਲਣੀ ਸਹੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਉ-ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਭੁ ਸਬਹੀ ਪਰ ਹਾਰੇ ॥ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ਼ੁਰ ਕਉਨ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰ ਜਿਨ ਕਰੇ ਬਿਚਾਰਾ ਤਾਤੇ ਜਨੀਅਤ ਹੈ ਕਰਤਾਰਾ ॥੧੪॥ ਉਹੀ-ਅ-ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪ ਆਪਾਰਾ ॥ ਭੇਖ ਅਭੇਖ ਸਭਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ॥ ਦਾਇਕ ਸਭੋ ਅਜਾਚੀ ਸਭਤੇ ॥ ਜਾਨ ਲਿਖੇ ਕਰਤਾ ਹਮ ਤਬਤੇ ॥੧੬॥ ਭਾਵ-ਸਭਨ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਕਿਸੇ ਤੇ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ॥—ਤਕੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

੬-ਇਕ ਮਤੀਅਨ ਕਬਰਨ ਵੇ ਜਾਂਹੀ । ਦੁਹੂਅਨ ਮੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ ॥੧੮॥ ਚੌਪਈ ॥ ਏ ਦੋਊ ਮੋਹ ਬਾਦ ਮੈ ਪਰੇ ॥ ਇਨ ਤੇ ਨਾਥ ਨਿਰਾਲੇ ਬਰੇ ॥ ਜਾਤੇ ਛੁਟਿ ਗਏ ਕੁਮ ਉਰ ਕਾ ॥ ਤਿਹੋ ਆਗੇ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਤੁਰਕਾ ॥੧੯॥ ਪੰ:੧੫੭॥ ਚੌਪਈ ਇਕ ਤਸਬੀ ਇਕ ਮਾਲਾ ਧਰਹੀ ॥ ਏਕ ਕੁਰਾਨ ਪੁਰਾਨ ਉਚਰਹੀ ॥ ਕਰਤ ਬਿਰੁੱਪ ਗਏ ਪਰ ਮੂੜਾ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਰੰਗ ਨ ਲਾਗਾ ਗੂੜਾ ॥੨੦॥ ਜੋ ਜੇ ਰੰਗ ਏਕ ਕੇ ਰਾਚੇ ॥ ਤੇਤੇ ਲੋਕ ਲਾਜ ਤਜਿ ਨਾਚੇ ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਜਿਨ ਏਕੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ਦੁਤੀਆ ਭਾਵਨ ਮਨ ਮਹਿ ਆਨਾ ॥੨੧॥ ਜੋ ਜੋ ਭਾਵ ਦੁਤਿਅ ਮਹਿ ਰਾਚੇ ॥ ਤੇ ਤੇ ਮੀਤ ਮਿਲਨ ਤੇ ਬਾਚੇ ॥ ਇਕ ਪੁਰਖ ਜਿਨ ਨੈਕ ਪਛਾਨਾ ॥ ਤਿਨ ਹੀ ਪਰਮ ਤਤ ਕਹੋ ਜਾਨਾ ॥੨੨॥ ਸਾਡੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ ਕਈ ਵੀਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੋਸ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਬਾਦ ਦਾ ਰਜਾ ਵਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸੰਗਦੇ ਤਕ ਨਹੀਂ-ਹੁਣ ਲਹੂ ਅਗੇ ਤਾਤ ਪੁਜ ਦੀ ਗੱਲ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸੀ ।

ਸ-ਪ੍ਰਿਥਮੋ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਰਾ ॥ ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ ॥ ਤਾਤੇ ਜਗਤ ਭਯੋ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਜਬ ਦੁਹੂ ਬਿਚਾਰਾ ॥੩੦॥ ਪੰ:੧੫੮॥ ਹ-ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮੁ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਜਿਗਰੀ ਘਰ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ॥੨੯॥

੧. ਪੁਰਖ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ-ਦੇਵੀ) ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ

੨. ਆਹ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਭਵਾਨੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਰਿਸਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ-ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਆਕਾਰ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਦਾ ਖੋਲ ਅਖਾੜਾ ਹੀ ਹੈ ।

* * * * *

ਬਰਛਿਯਨ ਮਾਰੇ ॥੩੩੯॥ ^੧ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਅਬਿਕਟੈਂ ਮਾਰੇ ॥ ^੨ਕੇਤਿਕ
ਕਰਨ ਕੇਹਰੀ ਫਾਰੇ ॥ ^੩ਕੇਤਿਕ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਅਰਿ ਕੂਟੇ ॥ ^੪ਬਾਦਲ
ਸੇ ਸਭ ਹੀ ਦਲ ਫੂਟੇ ॥੩੪੦॥ ^੫ਕੇਤੇ ਬੀਰ ਬਰਛਿਯਨ ਮਾਰੇ ॥ ^੬ਟੂਕ
ਟੂਕ ਕੇਤਿਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥ ^੭ਕੇਤੇ ਹਨੇ ਖੜਗ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ^੮ਲੋਹ
ਕਟੀਲੇ ਸੂਰ ਅਪਾਰਾ ॥੩੪੧॥ ^੯ਕੇਤਿਕ ਸੂਲ ਸੈਹਥੀ ਹਨੇ ॥ ^{੧੦}ਸੁੰਦਰ
ਸੁਘਰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਨੇ ॥ ^{੧੧}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਪਰੇ ਸੁ ਬੀਰ ਪਰਹਾਰੇ ॥ ^{੧੨}ਭੂਮਿ
ਚਾਲ ਮਨੋ ਗਿਰੇ ਮੁਨਾਰੇ ॥੩੪੨॥ ^{੧੩}ਇਹ ਬਿਧਿ ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਰਨ
ਭਾਰੇ ॥ ^{੧੪}ਜਨੁ ਨਗ ਇੰਦ੍ਰ ਬੱਜ੍ਰ ਭੇ ਮਾਰੇ ॥ ^{੧੫}ਟੂਕ ਟੂਕ ਜੁਝੇ ਹੈ
ਘਨੇ ॥ ^{੧੬}ਜਾਨੁਕ ਗੋਸ ਕੁਤਬ ਸੇ ਬਨੇ ॥੩੪੩॥ ^{੧੭}ਸੋਨ ਪੁਲਿਤ ਹੁੰ
ਕਿਤੇ ਪਰਾਏ ॥ ^{੧੮}ਚਾਚਰਿ ਖੇਲਿ ਮਨੋ ਘਰ ਆਏ ॥ ^{੧੯}ਭਾਜਤ ਭਏ
ਬਿਮਨ ਹੁੰ ਐਸੇ ॥ ^{੨੦}ਦਰਬ ਹਰਾਇ ਜੁਆਰੀ ਜੈਸੇ ॥੩੪੪॥ ^{੨੧}ਜੇ
ਜੁਝੇ ਸਨਮੁਖ ਅਸ ਧਾਰਾ ॥ ^{੨੨}ਤਿਨ ਕਾ ਪਲ ਮੋਂ ਭਯੋ ਉਧਾਰਾ ॥
^{੨੩}ਇਹੋ ਜਗ ਤੇ ਬਿਲਖਤ ਨਹਿ ਭਏ ॥ ^{੨੪}ਚੜ੍ਹ ਬਿਵਾਨ ਸੂਰ ਲੋਕ
ਸਿਧਏ ॥੩੪੫॥ ^{੨੫}ਸੋਫੀ ਜੇਤੇ ਭਜਤ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੨੬}ਤੇ ਲੈ ਬਡੇ ਨਰਕ
ਮੋਂ ਡਾਰੇ ॥ ^{੨੭}ਸਾਮੁਹਿ ਹੁੰ ਜਿਨਿ ਦੀਨੇ ਪੁਨਾ ॥ ^{੨੮}ਤਿਨ ਨਰ ਬਰੀ
ਬਰੰਗਨਿ ਨਾਨਾ ॥੩੪੬॥ ^{੨੯}ਕੇਤਿਕ ਬਿਧੇ ਬੱਜ੍ਰ ਅਰੁ ਬਾਨਾ ॥ ^{੩੦}ਗਿਰਿ
ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਧਰਨ ਪਰ ਨਾਨਾ ॥ ^{੩੧}ਮਹਾਰਥੀ ਬਾਨਨ ਕੋਂ ਬਾਂਧੇ ॥
^{੩੨}ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਰਹੇ ਪੁਨਿ ਸਾਂਧੇ ॥੩੪੭॥ ^{੩੩}ਸੂਰ ਬਡੇ ਰਨ ਮਚੇ
ਬਿਕਟ ਅਤਿ ॥ ^{੩੪}ਧਾਇ ਧਾਇ ਕਰ ਪਰੇ ਬਿਕਟ ਮਤਿ ॥ ^{੩੫}ਮਾਰਿ
ਮਾਰਿ^੦ ਕਰਿ ਸਕਲ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ^{੩੬}ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਦਮਾਏ ਭਾਰਾ ॥੩੪੮॥
^{੩੭}ਹਾਂਕਿ ਹਾਂਕਿ ਹਥਿਯਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ^{੩੮}ਬੀਨ ਬੀਨਿ ਬਾਨਨ ਤਨ ਮਾਰੇ ॥
^{੩੯}ਝੁਕਿ ਝੁਕਿ ਹਨੇ ਸੈਹਥੀ ਘਾਇਨ ॥ ^{੪੦}ਜੁਝੇ ਅਧਿਕ ਦੁਬਹਿਯਾ
ਚਾਇਨ ॥੩੪੯॥ ^{੪੧}ਕਹੀਂ ਪਰੇ ਹਾਥਿਨ ਕੇ ਸੁੰਡਾ ॥ ^{੪੨}ਬਾਜੀ ਰਥੀ
ਗਜਨ ਕੇ ਮੁੰਡਾ ॥ ^{੪੩}ਝੁੰਡ ਪਰੇ ਕਹੀਂ ਜੁਝਿ ਜੁਝਾਰੇ ॥ ^{੪੪}ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ
ਤੁਪਨ ਕੇ ਮਾਰੇ ॥੩੫੦॥ ^{੪੫}ਬਹੁ ਜੁਝੇ ਇਹੋ ਭਾਂਤਿ ਸਿਪਾਹੀ ॥ ^{੪੬}ਭਾਂਤਿ
ਭਾਂਤਿ ਧੁਜਨੀ ਰਿਪੁ ਗਾਹੀ ॥ ^{੪੭}ਉਤ ਕੀਯ ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ ਕੋਪੈ^੧ ॥
^{੪੮}ਇਤ ਅਸਿਧੁਜ ਲੈ ਧਾਯੋ ਧੋਪੈਂ ॥੩੫੧॥ ^{੪੯}ਕਹੂੰ ਲਸੈਂ ਰਨ ਖੜਗ
ਕਟਾਰੀ ॥ ਜਾਨੁਕ ਮੱਛ ਬੰਧੇ ਮਧਿ ਜਾਰੀ ॥ ^{੫੦}ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ ਸਤ੍ਰ
ਬਿਹੰਡੇ ॥ ^{੫੧}ਤਿਲ ਤਿਲ ਪ੍ਰਾਇ ਅਸੁਰ ਕਰਿ ਖੰਡੇ^੨ ॥੩੫੨॥ ^{੫੨}ਕਹੂੰ
ਪਾਖਰੈਂ ਕਟੀ ਬਿਰਾਜੈ ॥ ^{੫੩}ਬਖਤਰ ਕਹੂੰ ਗਿਰੇ ਨਰ ਰਾਜੈ ॥ ^{੫੪}ਕਹੂੰ
ਚਲਤ ਸੋਨਤ ਕੀ ਧਾਰਾ ॥ ^{੫੫}ਛੁਟਤ ਬਾਗ ਮੋ ਜਨੁਕ ਫੁਹਾਰਾ ॥੩੫੩॥
^{੫੬}ਕਹੂੰ ਡਾਕਨੀ ਸੋਨਤ ਪੀਯੈਂ ॥ ^{੫੭}ਝਾਕਨਿ ਕਹੂੰ ਮਾਸ ਭਖਿ

੧. ਕਥਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸੁਣੀ ਭਗਤਨ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥ ਸਗਲ ਦੁਸਟ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕੀਏ ਜਨ ਲੀਏ ਮਾਨੀ ॥੩॥ ਸਤਿ ਬਚਨ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਪਰਗਟ ਸਭ ਮਾਹਿ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਰਣਿ ਪੁਤ੍ਰ ਤਿਨ ਕਉ ਭਉ ਭਉ ਨਾਹਿ ॥੪॥ ਪੰ: ੮੧੫॥ ਮ: ੫॥

੦. ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਅਲੋਕਕ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਪੁਕਰਣ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਕਿ ਇਸ ਮਾਦਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੜੀ ਤੋਂ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ, ਤਾਕਤ ਵਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਾਲਾ ਚਕ੍ਰ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਵੇ। ਕਾਲ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਦੁਤੀ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਖਾਕੇ ਜੋ ਮੰਤ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਕਾਲ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਅੜ ਸਕੇ - ਆਪਦਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:—ਜਿਤੇ ਲੋਲ ਪਾਲੰ ॥ ਕਿਤੇ ਜੋਰ ਕਾਲੰ ॥ ਜਿਸਤੇ ਸੂਰ ਚੰਦ੍ਰੰ ॥ ਕਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿੰਦ੍ਰੰ ॥੮੩॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਫਿਰੇ ਚੰਦ੍ਰੰ ਹੂੰ ਲੋਕਖੰ ਕਾਲ ਚੜ੍ਹੰ ॥ ਸਭੇ ਨਾਥ ਨਾਥੇ ਪ੍ਰਮੰ ਭਉਹ ਬੜ੍ਹੰ ॥ ਕਹਾ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਕਹਾ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰੰ ॥ ਸਭੇ ਹਾਥ ਬਾਂਧੇ ਖਰੇ ਕਾਲ ਹਜੂਰੰ ॥੮੩॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਜਾਗਤ ਘਾ ਜਗ ਕਾਕੀ ਕਲਾ ਹੈ ॥ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਜੁਗੀਆ ਹੈ ॥ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਸੂਰਾ ਸੂਰ ਗੰਧ੍ਰਿਯ ਜੱਛ ਭਜੰਗ ਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾ ਹੈ ॥ ਅੰਰ ਸਕਾਲ ਸਭੇ ਬਸਿ ਕਾਲ ਕੋ ਏਕ ਹੀ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਹੈ ॥੮੪॥ ਪੰ: ੪੪-੪੫॥ ਪ: ਸ: ੧੦॥

੨. ਸਿੰਘ ਬਾਹੀ — ਕੀ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਸੀ? ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਕਹੋ - ਦੁਰਗਾ ਕਹੋ ਭਵਾਨੀ ਕਹੋ, ਕਾਲੀ ਕਹੋ,

- ਬਰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੩੩੯॥
੧. ਕਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਸਹਿਬਨ ਘਸਮਾਣ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
  ੨. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਹੱਥਾਂ (ਪੰਜਿਆਂ) ਨਾਲ ਫੜਕੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ।
  ੩. ਕਿਤਨੇ ਵੈਰੀ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪. ਜਿਹੜੇ ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵਾਂਗ ਚੜਕੇ ਆਏ ਸੀ । ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਲ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਗਏ ॥੩੪੦॥
  ੫. ਕਿਤਨੇ ਜੋਧੇ ਬਰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੬. ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ ।
  ੭. ਕਿਤਨੇ ਤੇਗ ਦੀ ਧਾਰ ਤੇ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੮. ਜਿਹੜੇ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ॥੩੪੧॥
  ੯. ਕਿਤਨੇ ਨੇਜੇ ਤੇ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ।
  ੧੦. ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਿਪਾਹ ਸਲਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ।
  ੧੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ ਪਏ ਸੀ - ਜਿਵੇਂ
  ੧੨. ਭੁਚਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਨਾਰੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੩੪੨॥
  ੧੩. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰੇ ਜੋਧੇ ਰਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੇ ।
  ੧੪. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰ ਨੇ ਬੱਜਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ।
  ੧੫. ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ।
  ੧੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਗੋਸ਼ ਕੁਤਬ) ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਕਰੀ ਪਿਆ ਹੈ ॥੩੪੩॥
  ੧੭. ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿਜੇ ਹੋਏ ਕਿਤਨੇ ਭੱਜ ਗਏ ਜੋ ਐਉਂ ਜਾ ਪਏ
  ੧੮. ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹੌਲੀ ਖੇਡ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਏ ਹਨ ।
  ੧੯. ਦਿਲ ਢਾਹ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਜ ਗਏ ।
  ੨੦. ਜਿਵੇਂ ਜੁਆਰੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਰਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੪੪॥
  ੨੧. ਜਿਹੜੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਅੱਗੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇ ।
  ੨੨. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ।
  ੨੩. ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ।
  ੨੪. ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਵਾਨ ਪਰ ਚੜਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੪੫॥
  ੨੫. ਜਿਹੜੇ ਬੁਝਦਿਲ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
  ੨੬. ਉਹ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨੇ ਫੜਕੇ ਮਹਾਂ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ।
  ੨੭. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ।
  ੨੮. ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਬਰ ਲਏ ॥੩੪੬॥
  ੨੯. ਕਿਤਨੇ ਬਿਨੇ ਗਏ ਬਜ਼ਰ ਤੇ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ-
  ੩੦. ਗਿਰ ਗਿਰ ਕੇ ਪਏ ਸਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ-
  ੩੧. ਜਿਹੜੇ ਜੁੱਧ ਵਜੇਤਾ ਮਹਾਂਰਥੀ ਸਨ ।
  ੩੨. ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰੇ ਪਏ ਸਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਿੰਨੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ॥੩੪੭॥
  ੩੩. ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਰੇ ਅਤਿ ਬਲਵਾਨ ਸਨ ।
  ੩੪. ਉਹ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਏ ਪਏ ਸੀ ।
  ੩੫. ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਹਿਕੇ ਡਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ।
  ੩੬. ਬੜੇ ਬੜੇ ਢੋਲ ਤੇ ਧੌਸੇ ਭਾਰੀ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥੩੪੮॥
  ੩੭. ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ।
  ੩੮. ਸਿੰਨ ਸਿੰਨ ਕੇ ਤੀਰ ਵੈਰੀ ਦੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ।
  ੩੯. ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਨੇ ਝਕ ਝਕ ਕੇ ਘਾਉ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
  ੪੦. ਜਦੋਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਮਰੇ ਪਏ ਸੀ ॥੩੪੯॥
  ੪੧. ਕਿਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਡ ਕੱਟੇ ਪਏ ਸਨ ।
  ੪੨. ਘੋੜੇ ਰਥੀ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ।
  ੪੩. ਵੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਸਨ ਪਰ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰਿਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ-
  ੪੪. ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਬੰਦੂਕਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੩੫੦॥
  ੪੫. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ।
  ੪੬. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ।
  ੪੭. ਉਧਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਵਾਰ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ । ਇਧਰ ਅਸਪ੍ਰਥ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ॥੩੫੧॥
  ੪੮. ਕਿਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਕਟਾਰਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ-
  ੪੯. ਐਉਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛ ਜਲ ਵਿਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ-
  ੫੦. ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਦੈਂਤ ਖੰਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੩੫੨॥
  ੫੧. ਕਿਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਕਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ।
  ੫੨. ਕਿਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ ਪਏ ਹਨ ।
  ੫੩. ਕਿਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਧਾਰ ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ।
  ੫੪. ਜਿਵੇਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਫੁਹਾਰਾ ਫੁਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੫੩॥
  ੫੫. ਕਿਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਲਹੂ ਪੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।
  ੫੬. ਕਿਤੇ ਗਿਧ ਮਾਸ ਤੋੜ ਤੋੜ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ।
1. ਕੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਸ਼ਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਹਾਂ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ ? ਜਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜ ਜੁਝ ਜਾਣ ਤਜੀਹ ਦੇਵੇਗਾ । ਇਹ ਹੈ ਅਸਲ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਇਹ ਮੰਤਵ । ਦੂਜਾ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡੱਤਾ । ਤੀਜੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ, ਚੌਥੀ ਹੈ ਸੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ । ਪੰਜਵੀਂ ਹੈ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨਾ ।
  2. ਜਿਥੇ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਬੁਰ-ਬੁਰ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੁਰਖ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਹਮ ਕੀਆ ਹਮ ਕਰਹਿਗੇ ਹਮ ਮੁਰਖ ਗਾਵਾਰ ॥ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਵਿਸਰਿਆ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਪੰ:੩੬॥ਮ:੩॥
- ਮਿਥ੍ਰਾ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂਕਿ- ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੁਹੀ ਪਿਆਈਐ ॥ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਹੀ ਜਾਣਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਨ ਪਾਈਐ ॥੩॥ਪੰ:੭੪੮॥ਮ:੫॥ ਇਹ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਸੂਰਤਾਂ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਹਨ, ਜੋ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਬੁਧ ਪਤਾ, ਅੰਤ ਜਾਂ ਕੀਮਤ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮਿਥ ਸਕਦੇ । ਪਰ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਯੋਜਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਦਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮੱਕੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ । ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ ---ਨਿਤ ਜਪੀਐ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨਾਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰੇ ਰਹੰਮ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਸਾਰਦਾ । ਆਪਿ ਉਪਾਵਣਗਾਰੁ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ॥ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਬੁਝਿ ਵੀਚਾਰਦਾ ॥ ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਇ ਸਚਿ ਤਿਸਹਿ ਉਧਾਰਦਾ ॥ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥ ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥੪॥ਅੰਗ ੫੧੮-੧੯॥ਮ:੫॥
- ਇਹ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਪਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਸੂਰਤਾਂ ਉਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਮੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਵੱਲ ਲਾਲ ਦਿੱਤਾ ਉਸਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਏ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰਦਾ ਨਹੀਂ । ਇਸੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਸੰਬਾਦ ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਰਣ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ (ਅਲਖ ਭਵਨ ਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ॥ ਦਾਸ ਜਾਨ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ) ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮਾਦਕ ਵੀਰ ਵਿਦਿਆ ਧਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੁਰੂ ਫਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ । ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਰਾ ॥ ਤਾਰੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਾਰਾ ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ ॥ ਜਿਨ ਸਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਈ ॥੨੯॥ਅੰਗ੧੫੭-੫੮॥ਪਾ:੧੦॥
- ਰੰਗਦਾਰ ਚੜ੍ਹਮੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਧਿਆਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਤਕੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਆਸ ਓਟ- ਇਕ ਤੂੰ ਹੈ- ਜਿਸ ਲਈ ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰਹੀ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਦਾ ਜੀਅ ਹੀ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਤੂੰਹੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਸ ਮਾਤ੍ਰ ਇਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਹੈ : ਆਪਦਾ ਲੇਖ ਇਉਂ ਹੈ :
- ਉ-ਤੀਰ ਤੁਹੀ ਸੈਥੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤਬਰ ਤਰਵਾਰ ॥ ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ ਜੋ ਜਪੈ ਭਏ ਸਿੰਧ ਭਵ ਪਾਰ ॥੪॥ ਕਾਲ ਤੁਹੀ ਕਾਲੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤੇਗ ਆਰ ਤੀਰ ॥ ਤੁਹੀ ਨਿਸਾਨੀ ਜੀਤ ਕੀ ਆਜ ਤੁਹੀ ਜਗ ਬੀਰ ॥੫॥ ਪੰ: ੭੧੭॥ ਪਾ: ੧੦॥
- ਅ-ਸ੍ਰੀ ਤੂੰ ਸਭ ਕਾਰਨ ਤੁਹੀ ਤੂੰ ਬਿੰਦਿਆ ਕੇ ਸਾਰ ॥ ਤੁਮ ਸਭ ਕੇ ਉਪਰਾਜ ਹੀ ਤੁਮਹੀ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰ ॥੮॥ ਤੁਮਹੀ ਦਿਨ ਰਜਨੀ ਤੁਹੀ ਤੁਮਹੀ ਜੀਅਨ ਉਪਾਇ ॥ ਕਉਤਕ ਹੋਰਨ ਕੇ ਨਾਮਿਤ ਤਿਨ ਮੈਂ ਬਾਦ ਬਥਾਇ ॥੯॥ਉਹੀ

ਜੀਯੈਂ ॥ ^੧ਕਾਕਨਿ ਕਹੂੰ ਫਿਰੈ ਕਹਕਾਤੀ ॥ ^੨ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚਨਿ ਡੋਲਤ
ਮਾਤੀ ॥ ^੩੩੫੪॥ ਹਸਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰੇਤਨ ਕੀ ਦਾਰਾ ॥ ^੪ਡਾਕਨਿ ਕਹੂੰ ਬਜਾਵਤ
ਤਾਰਾ ॥ ^੫ਜੋਗਨਿ ਫਿਰੈ ਕਹੂੰ ਮੁਸਕਾਤੀ ॥ ^੬ਭੂਤਨ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਦ
ਮਾਤੀ ॥ ^੭੩੫੫॥ ^੮ਫਿਰਤ ਕਹੂੰ ਰਨ ਡਿਕਰਤ ਡਾਕਨਿ ॥ ^੯ਮਾਸ ਅਹਾਰ
ਕਰਤ ਕਹੂੰ ਝਾਕਨਿ ॥ ^{੧੦}ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ ਹਸੇ ਕਿਲਕਾਰੈਂ ॥ ^{੧੧}ਕਹੂੰ ਮਸਾਨ
ਕਿਲਕਟੀ ਮਾਰੈਂ ॥ ^{੧੨}੩੫੬॥ ^{੧੩}ਕਢੇ ਦੈਤ ਰਨ ਦਾਂਤ ਬਿਹਾਰਤ ॥ ^{੧੪}ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ
ਤਾਲੀ ਕਹੂੰ ਮਾਰਤ ॥ ^{੧੫}ਉਲਕਾ ਪਾਤ ਹੋਤ ਆਕਾਸਾ ॥ ^{੧੬}ਅਸੁਰ ਸੈਨ ਇਹ
ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਨਾਸਾ ॥ ^{੧੭}੩੫੭॥ ^{੧੮}ਬਹਤ ਅਮਿਤ ਰਨ ਪਵਨ ਪ੍ਰਚੰਡਾ ॥ ^{੧੯}ਦਿਖਿਯਤ
ਪਰੇ ਸੁਭਟ ਖੰਡ ਖੰਡਾ ॥ ^{੨੦}ਕਾਕਨਿ ਕੁਹਕਿ ਮਾਨਵਤਿ ਤਾਤੀ ॥ ^{੨੧}ਫਾਗੁਨ
ਜਾਨੁ ਕੋਕਿਲਾ ਮਾਤੀ ॥ ^{੨੨}੩੫੮॥ ^{੨੩}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਸੋਨ ਕੁੰਡ ਭਰਿ ਗਯੋ ॥ ^{੨੪}ਦੂਸਰ
ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਭਯੋ ॥ ^{੨੫}ਸੇਤ ਛੱਤ੍ਰ ਤਹੂੰ ਹੰਸੇ ਬਿਰਾਜੈਂ ॥ ^{੨੬}ਅਨਤ ਸਾਜ
ਜਲ ਜਿਯ ਸੇ ਰਾਜੈਂ ॥ ^{੨੭}੩੫੯॥ ^{੨੮}ਟੂਕ ਟੂਕ ਦੰਤੀ ਕਹੂੰ ਭਏ ॥ ^{੨੯}ਤਿਲ ਤਿਲ
ਪ੍ਰਾਇ ਸੁਭਟ ਹੂੰ ਗਏ ॥ ^{੩੦}ਸੂਨਤ ਧਾਰਿ ਬਹੀ ਇਕ ਬਾਰਾ ॥ ^{੩੧}ਭਈ ਧੂਰਿ
ਰਨ ਕੀ ਸਭ ਗਾਰਾ ॥ ^{੩੨}੩੬੦॥ ^{੩੩}ਨੇਜ ਬਾਜ ਬਹੁ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ^{੩੪}ਪੋਏ ਬਰਾ
ਸੀਖ ਭਟਿਯਾਰੇ ॥ ^{੩੫}ਟੂਕ ਟੂਕ ਭਟ ਰਨ ਹੂੰ ਰਹੇ ॥ ^{੩੬}ਜਿਨ ਕੇ ਘਾਵ ਸਰੋਹਿਨ
ਬਹੇ ॥ ^{੩੭}੩੬੧॥ ^{੩੮}ਇਹੋ ਬਿਧਿ ਅਮਿਤ ਕੋਪਿ ਕਰਿ ਕਾਲਾ ॥ ^{੩੯}ਕਾਢਤ ਭਯੋ
ਦਾਂਤ ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ ^{੪੦}ਛਿਪ੍ਰ ਹਨੇ ਛਿਨ ਮਾਂਝ ਛਤ੍ਰਾਲੇ ॥ ^{੪੧}ਸੂਰਬੀਰ ਬਲਵਾਨ
ਮੁਛਾਲੇ ॥ ^{੪੨}੩੬੨॥ ^{੪੩}ਦੁਹੂੰ ਅਧਿਕ ਰਨ ਕਿਯੋ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੪੪}ਦਾਨਵ ਮਰਤ
ਭਯੋ ਨਹਿ ਮਾਰਾ ॥ ^{੪੫}ਤਬ ਅਸਿਧੁਜ ਅਸ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ^{੪੬}ਜਿਹੋ ਬਿਧਿ
ਤੇਂ ਦਾਨਵਹਿ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ^{੪੭}੩੬੩॥ ^{੪੮}ਸਰਬਾਕਰਖਨ ਕਿਯ ਅਸਿਧੁਜ ਜਬ ॥
^{੪੯}ਉਪਜਤ^੧ ਤੇਂ ਰਹਿ ਗਏ ਅਸੁਰ ਤਬ ॥ ^{੫੦}ਆਗਾਯਾ ਬਹੁਰਿ ਕਾਲਿ ਕਹੂੰ
ਦਈ ॥ ^{੫੧}ਸੱਤ੍ਰ ਸੈਨ ਭੱਛਨ ਕਰਿ ਗਈ ॥ ^{੫੨}੩੬੪॥ ^{੫੩}ਏਕੈ ਅਸੁਰ ਤਬੈ ਰਹਿ
ਗਯੋ ॥ ^{੫੪}ਤ੍ਰਾਸਿਤ ਅਧਿਕ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਭਯੋ ॥ ^{੫੫}ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਸ ਕਰੋ
ਉਪਾਵਾ ॥ ^{੫੬}ਅਬ ਕੋਈ ਚਲਤ ਨ ਮੇਰਾ ਦਾਵਾ ॥ ^{੫੭}੩੬੫॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ^{੫੮}ਮਹਾਂਕਾਲ
ਕੀ ਜੇ ਸਰਨਿ ਪਰੇ; ਸੁ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥ ^{੫੯}ਅੰਰ ਨ ਉਪਜਾ ਦੂਸ੍ਰ ਜਗ; ਭੱਛਯੋ
ਸਭੈ ਬਨਾਇ ॥ ^{੬੦}੩੬੬॥ ^{੬੧}ਜੇ ਪੂਜਾ ਅਸਿਕੇਤੁ ਕੀ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈਂ ਬਨਾਇ ॥
^{੬੨}ਤਿਨ ਪਰ ਅਪਨੋ ਹਾਥ ਦੈ; ਅਸਿਧੁਜ ਲੇਤ ਬਚਾਇ ॥ ^{੬੩}੩੬੭॥ ਚੌਪਈ ॥
^{੬੪}ਦੁਸਟ ਦੈਤ ਕਛੁ ਬਾਤ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ^{੬੫}ਮਹਾਂਕਾਲ ਤਨ ਪੁਨਿ ਰਿਸਿ ਠਾਨੀ ॥
^{੬੬}ਬਲ ਅਪਬਲ ਅਪਨੋ ਨ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ^{੬੭}੩੬੮॥ ਗਰਬ ਠਾਨਿ^੨ ਜਿਯ ਬਹੁਰਿ

1. ਪਾਠਾਂਤਰ-ਉਪਜਨ । 2. ਜੀਅ (ਬੋਲੋ) ।

੧ (ਪੰਨਾ ੩੩੧ ਦੀ ਬਾਕੀ) ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ - ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਹ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਆਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਰਿਜਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਖਿਆ (ਕਿ-ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ - ਖਾਲਸੇ ਮੇਰੇ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ) ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੰਚੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ, ਸਮੂਹਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ । ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਮੌਜਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸਾਰਥ ਕਰ ਸਕਿਆ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਪ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਾਸ ਪੂਰੀ ਬੀਡ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰਾ ਕਰਾਇਆ । ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ । ਚਾਹ ਉਤਾਰੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ । ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੜਾ ਚਲ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਜੋਗ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੀ ਗੁੰਜੈਸ਼ ਹੈ ।—ਇਕ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਬੋਜੀ ਵੀਰ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਿਲਾਪ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਤ ਬੇਹਤਰੀਨ ਨਿਰਪੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਨ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ (ਯੁਗ ਪੁਰਸ਼) ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ । ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਪੰ: ੨੬੫ ਤੋਂ ੨੭੬ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਪੰ: ੨੬੬ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਿਜ ਅਤੇ ਅਵਧੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਭਾਗ ਵਾਰਸੀ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਜਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਬਦ (ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਹੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ) ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

੧. ਕਿਤੇ ਕੋਈਆਂ ਕਹਿਕੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
੨. ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਤੇ ਮਸਤੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੩੫੪॥
੩. ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹੱਸਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ।
੪. ਕਿਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
੫. ਕਿਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
੬. ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੂਮਦੀਆਂ ਹਨ ॥੩੫੫॥
੭. ਚੁੜੇਲਾਂ ਕਿਤੇ ਰਣ ਵਿਚ ਡਕਾਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ।
੮. ਕਿਤੇ ਗਿਧ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ (ਜੋਗਣੀਆਂ)
੯. ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਤੇ ਹੱਸ ਦੇ ਤੇ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੧੦. ਕਿਤੇ ਮਸਾਣ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥੩੫੬॥
੧੧. ਦੋਤ ਦੰਦ ਕੱਢਕੇ ਕਿਤੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।
੧੨. ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਤਾਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।
੧੩. (ਧਰਤੀ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਰੀਕ ਹੋ ਕੇ ਅਮਸਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ) ਆਸਮਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗ ਅੰਗਿਆਰੇ ਗਿਰਨ ਲੱਗੇ ।
੧੪. ਦੋਤ ਸੋਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੫੭॥
੧੫. ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਹਵਾ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ।
੧੬. ਸੂਰਮੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ।
੧੭. ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਉਣੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ।
੧੮. ਜਿਵੇਂ ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕੋਇਲ ਅੰਬ ਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ॥੩੫੮॥
੧੯. ਲਹੂ ਦਾ ਕੁੰਡ ਐਉਂ ਭਰਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ।
੨੦. ਜਾਣੇ ਦੂਸਰਾ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਉਸਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ।
੨੧. ਚਿੱਟੇ ਛਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਜਾਣੇ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਹੱਸ ਹਨ ।
੨੨. ਅਨੇਕ ਹਥਿਆਰ ਜਾਣੇ ਉਸ ਵਿਚ ਜੀਅ ਜੰਤ ਹਨ ।
ਭਾਵ ਜਲ ਜੀਵ ਹਨ ॥੩੫੯॥
੨੩. ਕਿਤੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮੇ ਵੀ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ
੨੪. ਅਤੇ ਸੂਰਮੇ ਤਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ।
੨੫. ਖੂਨ ਦੀ ਧਾਰ ਇਕ ਵਾਰ ਐਸੀ ਚੱਲੀ ।
੨੬. ਜੁੱਧ ਭੂਮੀ ਦੀ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਗਾਰਾ ਬਣ ਗਈ ॥੩੬੦॥
੨੭. ਨੇਜੇ ਬਾਜਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੋਧੇ ਮਾਰੇ - ਜੋ ਐਉਂ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ-
੨੮. ਤੰਦੂਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੜੇ ਭੁੰਨਣ ਲਈ ਸੀਖਾਂ 'ਚ ਪਰੋਏ ਹਨ ।
੨੯. ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ।
੩੦. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਖਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ॥੩੬੧॥
੩੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਨੇ -
੩੨. ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਦੰਦ ਕੱਢ ਲਏ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ।
੩੩. ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ਛਿਪੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ।
੩੪. ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਸੁਰਵੀਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ ॥੩੬੨॥
੩੫. ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ ਅਤੇ ਅਸਧੁਜ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ ਬਹੁਤੇ ।
੩੬. ਦੋਤ ਮਰ ਗਏ ਪਰ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ।
੩੭. ਫੇਰ ਅਸਧੁਜ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ।
੩੮. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ॥੩੬੩॥
੩੯. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਸੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ।
੪੦. ਫੇਰ ਖੂਨ ਤੋਂ ਉਪਜਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਦੋਤ ।
੪੧. ਸਿੰਘ ਬਾਹਨੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ । ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ -
੪੨. ਸਾਰੇ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਖਾ ਗਈ ॥੩੬੪॥
੪੩. ਇਕ ਦੋਤ ਤਦ ਬਾਕੀ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ।
੪੪. ਉਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ
੪੫. ਕਿ ਹਾਇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਉਪਾਇ ਕਰਾਂ ?
੪੬. ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੋਈ (ਦਾਅਵਾ) ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ॥੩੬੫॥
੪੭. ਦੋਹਰਾ ॥* ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਗਿਆ ਸੋ ਬਚਾ ਲਿਆ ।
੪੮. ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜੇ ਹੈ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਾ ਲਏ ਗਏ । ਅੱਗੇ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੩੬੬॥
੪੯. ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਅਸਕੇਤ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚਾਹ ਨਾਲ ਕਰੇ ।
੫੦. ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸਧੁਜ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੩੬੭॥
੫੧. ਚੌਪਈ ॥ ਉਹ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾਂ ਸਮਝੀ ।
੫੨. ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨਾਲ ਫੇਰ ਰਿਸ ਖਾਧੀ ।
੫੩. ਆਪਣਾ ਬਲ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ।
੫੪. ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਬਹੁਤਾ.....

*. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ ਬੁੱਢਾ ਦਲ, ਤਰਨਾ ਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲ ਸੋ ਦਰ ਰਹਗੀਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੋਹਰੇ ਤੋਂ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ (ਪੰਜਾਬੀ) ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਿਜ ਜਾਂ ਅਵਧੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਖੂਬੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅਵਧੀ ਵੀਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀ ਨਾ ਜਾਨਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਅਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ (ਅਦਬ) ਕਰਦੇ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕੋਟੀ ਦੇ ਕਵੀ ਵੀ ਸਨ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਨਿਅਧਿ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਉ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਉਸਦੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ । ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਰਹਿਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਏਹ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਇਗਾ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਵਡੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਨੂੰ ਉਹ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਉਸ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ ਲਗ ਪਗ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਅੱਖਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਆਦਿ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਕੁਲ ਅੱਖਰ ਲਗ ਪਗ ਸਵਾ ਚਾਰ ਲੱਖ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਚੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ (ਸ੍ਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੇਕੜ ਤੀਕ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਹਾਂ । ਪੰ: ੨੬੯ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਤੱਥਸਪੱਰਸ਼ ਹੋਣਗੇ । ਸਮੂਹਕ ਲੇਖ ਇਥੇ ਦੇਣੇ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹਾਇ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਪੰ: ੨੭੨ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ । ਸ਼ ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਤ, ਭਿਖ, ਨਛੱਤ੍ਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਚਰਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਨਾਮ (ਸ਼ਾਮ) ਸੀ ਅਤੇ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ (ਰਾਮ ਕਾਵਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਹੈ ਪਰ 'ਰਾਮ' ਨਾਂ ਦਾ ਕਵੀ ਪੰ: ੨੬੫ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ: ਸੂਰ ਸੂਰ ਤੁਲਸੀ ਸਬੀ ਉਡਗਣ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ॥ ਅਭ ਕੇ ਕਵੀ ਖਦਯੋਤ ਸਮ ਜਹਾਂ ਤਰਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥

ਜਿਸਦਾ ਭਾਵਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਦਾਸ ਦੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਹੈ ਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਹੈ ਚੰਦ੍ਰਵਾਂ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ, ਤਾਰੇ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਕਵੀ ਜੁਗਨੂੰ (ਟਹਿਰਣੇ) ਸਮਾਨ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਦੇ ਕਦਾਂਦੀ ਟਿਮਕਦੇ ਹਨ । ਜਿਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ (ਸ੍ਰੀ ਰਣਬੀਰ ਜੀ) ਪੰ: ੨੬੬ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ : ਜੇ ਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਦੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਉਚ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਝ ਕੋਝੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਸੱਚ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਜਿਤਨਾ ਅਨਿਆਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨਿਆਏ (ਪਿਆਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਤਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਸੀ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਧਸ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

*****

ਹੰਕਾਰਾ ॥੩੬੮॥ ੧੮ ਰੇ ਕਾਲ ਫੂਲਿ ਜਿਨਿ ਜਾਹੂ ॥ ੨ਬਹੁਰਿ ਆਨਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ
ਮਚਾਹੂ ॥ ੩੬੯॥ ੧੯ ਨਿਦਾਨ ਕਰੋ ਰਨ ਮਾਂਗੀ ॥ ੨੦ਕੈ ਅਸਿਧੁਜਿ; ਕੈ ਦਾਨਵ
ਨਾਹੀ ॥੩੭੦॥ ੨੦ ਏਕ ਪਾਵ ਤਜਿ ਜੁਧ ਨ ਭਾਜਾ ॥ ੨੧ਮਹਾਰਾਜ ਦੈਤਨ
ਕਾ ਰਾਜਾ ॥ ੨੨ਆਂਤੋ ਗੀਧ ਗਗਨ ਲੈ ਗਏ ॥ ੨੩ਬਾਹਤ ਬਿਸਿਖ ਤਉ
ਹਠਿ ਭਏ ॥੩੭੧॥ ੨੧ ਅਸੁਰ ਅਮਿਤ ਰਨ ਬਾਨ ਚਲਾਏ ॥ ੨੨ਨਿਰਖਿ ਖੜਗ
ਧੁਜ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ੨੩ਬੀਸ ਸਹਸ੍ਰ ਅਸੁਰ ਪਰ ਬਾਨਾ ॥ ੨੪ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ
ਛਾਡੇ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ ॥੩੭੨॥ ੨੨ ਮਹਾਂਕਾਲ ਪੁਨਿ ਜੀਯ ਮੈਂ ਕੋਪਾ ॥ ੨੫ਧਨੁਖ
ਟੰਕੋਰਿ ਬਹੁਰਿ ਰਨ ਰੋਪਾ ॥ ੨੬ਏਕ ਬਾਨ ਤੋਂ ਧੁਜਹਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ੨੭ਦੁਤਿਯ
ਸੱਤੁ ਕੋ ਸੀਸ ਉਡਾਏ ॥੩੭੩॥ ੨੩ ਦੁਹੂੰ ਬਿਸਿਖ ਕਰਿ ਦੈ ਰਥ ਚੱਕ੍ਰ ॥
੨੪ਕਾਟਿ ਦਏ ਛਿਨ ਇਕ ਮੈਂ ਬੱਕ੍ਰ ॥ ੨੫ਚਾਰਹਿ ਬਾਨ ਚਾਰ ਹੂੰ ਬਾਜਾ ॥
੨੬ਮਾਰ ਦਏ ਸਭ ਜਗ ਕੇ ਰਾਜਾ ॥੩੭੪॥ ੨੪ ਬਹੁਰਿ ਅਸੁਰ ਕਾ ਕਾਟਸਿ
ਮਾਥਾ ॥ ੨੫ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤਿ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਥਾ ॥ ੨੬ਦੁਤਿਯ ਬਾਨ ਸੌ ਦੋਉ
ਅਰਿ ਕਰ ॥ ੨੭ਕਾਟਿ ਦਏ ਅਸਿਧੁਜ ਨਰ ਨਾਹਰ ॥੩੭੫॥ ੨੫ ਪੁਨਿ ਰਾਛਸ
ਕਾ ਕਾਟਾ ਸੀਸਾ ॥ ੨੬ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ ਜਗਤ ਕੇ ਈਸਾ ॥ ੨੭ਪੁਰਪਨ ਬ੍ਰਿਸਟਿ
ਗਗਨ ਤੋਂ ਭਈ ॥ ੨੮ਸਭਹਿਨ ਆਨਿ ਬਧਾਈ ਦਈ ॥੩੭੬॥ ੨੬ ਪੰਨਾ
ਪੰਨਾ ਲੋਗਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ॥ ੨੯ਦੁਸਟਨ ਦਾਹ; ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥ ੩੦ਅਖਲ
ਭਵਨ ਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ॥ ੩੧ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ ॥੩੭੭॥ ਕਬਯੋ
ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ੩੨ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰੱਛਾ ॥ ੩੩ਪੂਰਨ ਹੋਇ
ਚਿੱਤ ਕੀ ਇੱਛਾ ॥ ੩੪ਤਵ ਚਰਨਨ ਮਨ ਰਹੈ ਹਮਾਰਾ ॥ ੩੫ਅਪਨਾ ਜਾਨ
ਕਰੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ॥੩੭੮॥ ੩੨ ਹਮਰੇ ਦੁਸਟ ਸਭੈ ਤੁਮ ਘਾਵਹੁ ॥ ੩੬ਆਪੁ ਹਾਥ
ਦੈ ਮੋਹਿ ਬਚਾਵਹੁ ॥ ੩੭ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੋਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾ ॥ ੩੮ਸੇਵਕ ਸਿੱਖਾ ਸਭੈ
ਕਰਤਾਰਾ ॥੩੭੯॥ ੩੩ ਮੋ ਰੱਛਾ ਨਿਜੁ ਕਰ ਦੈ ੧ਕਰਿਯੈ ॥ ੩੯ਸਭ ਬੈਰਿਨ
ਕੋ ਆਜ ੧ਸੰਘਰਿਯੈ ॥ ੪੦ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਹਮਾਰੀ ਆਸਾ ॥ ੪੧ਤੋਰਿ ਭਜਨ
ਕੀ ਰਹੈ ਪਾਸਾ ॥੩੮੦॥ ੪੦ ਤੁਮਹਿ ਛਾਡਿ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਧਾਉਂ ॥
੪੨ਜੋ ਬਰ ੨ਚਾਹੋ ਸੁ ਤੁਮ ਤੇ ਪਾਉਂ ॥ ੪੩ਸੇਵਕ ਸਿੱਖਾ ਹਮਾਰੇ ਤਾਰਿਯਹਿ ॥
੪੪ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਸੱਤੁ ਹਮਾਰੇ ਮਾਰਿਯਹਿ ॥੩੮੧॥ ੪੧ ਆਪੁ ਹਾਥ ਦੈ ਮੁਝੈ
੩ਉਬਰਿਯੈ ॥ ੪੨ਮਰਨ ਕਾਲ ਕਾ ਤ੍ਰਾਸ ੩ਨਿਵਰਿਯੈ ॥ ੪੩ਹੁਜੋ ਸਦਾ ਹਮਾਰੇ
ਪਛਾ ॥ ੪੪ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜੁ ਕਰਿਯਹੁ ਰੱਛਾ ॥੩੮੨॥ ੪੨ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਮੁਹਿ
ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥ ੪੫ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਪਖਾਰੇ ॥ ੪੬ਦੀਨ ਬੰਧ ਦੁਸਟਨ ਕੇ
ਹੰਤਾ ॥ ੪੭ਤੁਮ ਹੋ ਪੂਰੀ ਚਤੁਰਦਸ ਕੰਤਾ ॥੩੮੩॥ ੪੩ ਕਾਲ ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ

1. ਕਰੀਐ-ਸੰਘਰੀਐ (ਪੜ੍ਹੋ)। 2. ਚੌਪੈ। 3. ਉਬਰੀਐ-ਨਿਵਰੀਐ (ਪੜ੍ਹੋ)

* ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਚੌਪਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਧ ਪ੍ਰਚੱਧ ਤੇ ਪਾਖਯਾਨ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਿਰਮੂਲ ਤੇ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਚੌਪਈ ਲਿਖੀ ਇਕਸ ਪਰਕਰਣ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਤਕੇ ਗੋਰ ਨਾਲ। ਭੋਹੋ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਜੀ ਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰੂਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਚਾਲ ਚਲਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਚਿਹਨ ਤੇ ਕਰਤਵ ਦੱਸ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਤੀ ਤੇ ਪਤੀ ਵਰਤ ਇਸਤਰੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਅਗੇ ਦਾਸੀ ਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰਬਰ ਵੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਤਰਤੀਵ ਵਾਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਵੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਖਯਾਨੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅੰਕ ਨੰ ਇਕ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ (੩੭੪) ਰਾਛਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦੇਵ ਮੰਡਲ ਤੇ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਦੌੜ ਕਾਲ ਦੀ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਤੇ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਭਾਵ (ਆਜ਼ਾਦੀ) ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਜਾਂ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ - ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਘੀ ਦੇ ਚਰਾਗ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਦੈਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਪੰਨ ਪੰਨਤਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ। ਕਿਤੀ ਹਾਸ ਹੀਣੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਵਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਰੱਛਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਆਹ ਮੇਰੀ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਹੋ - ਉਹ ਮੰਗਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਦੇਖੋ -

..... ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ-

੧. ਐ ਕਾਲ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਲ ਤੇ ਨਾ ਫੁੱਲ ।
੨. ਆ ਮੁੜਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰ ।
੩. ਮੈਂ ਇਕ ਹੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਥੇਰਾ ਹਾਂ । ਐ ਅਸਪੁਜ !
੪. ਇਉਂ ਨਾ ਸਮਝ ਕਿ ਕੋਈ ਦੈਂਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਾਂ (ਅਸਪੁਜ) ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ (ਦਾਨਵ) ਮੈਂ ਨਹੀਂ ॥੩੬੯॥
੫. ਉਹ ਦੈਂਤ ਜੁੱਧ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਹਟਿਆ ।
੬. ਜੋ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੀ ।
੭. ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗਿੱਧ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ - ਇਧਰ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ।
੮. ਅਤੇ ਅਸਕੇਤ ਦੋਵੇਂ ਹਠ ਨਾਲ ਤੀਰ ਚਲੇਣ ਲੱਗੇ ॥੩੭੦॥
੯. ਦੈਂਤ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ।
੧੦. ਖੜਕੇਤ (ਅਸਪੁਜ) ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ ।
੧੧. ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸੁਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ - ਜੋ
੧੨. ਅਸਪੁਜ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੱਡੇ ॥੩੭੧॥
੧੩. ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ।
੧੪. ਕਮਾਣ ਨੂੰ ਧੁਮਕਾਰ ਕੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ ।
੧੫. ਇਕ ਬਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ।
੧੬. ਦੂਜੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਛਤ੍ਰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੭੨॥
੧੭. ਦੋ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦੇ ਦੋਇਰ ਰਬ ਦੇ ਪਹਿਏ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
੧੮. ਫੇਰ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ।
੧੯. ਚਾਰ ਹੀ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਰਬ ਦੇ ਚਾਰੇ ਘੋੜੇ -
੨੦. ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਖੜਕੇਤ) ਨੇ ॥੩੭੩॥
੨੧. ਫੇਰ ਦੈਂਤ ਦਾ ਮੱਥਾ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ।
੨੨. ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤ ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ (ਮਾਲਿਕ) ਨੇ ।
੨੩. ਦੂਜੇ ਬਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕੱਟ ਗਿਰਾਏ ।
੨੪. ਅਸਪੁਜ ਸਾਰੇ ਨਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ॥੩੭੪॥
੨੫. ਫੇਰ ਉਸ ਦੈਂਤ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ।
੨੬. ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤ ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ।
੨੭. ਇਸ ਦੈਂਤ ਦਾ ਸਿਰ ਕਟਿਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।
੨੮. ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੩੭੫॥
੨੯. ਧੰਨ ਹੋ ਧੰਨ ਹੋ ਐ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨ!!
੩੦. ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਦਾਹ (ਸਾੜਕੇ) ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਵਾਲੇ!

☆ ਕਥਿਓਂ ਬਾਹਰ ਚੌਪਈ ਵਿਚ ਅੰਕ ੩੭੬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

i ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿਖ ਤੇ ਸੇਵਕ ਆਪਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ -

ii ਇਸ ਵਿਚ ਰੁਹਾਨੀ ਬੇਰਾਨੀ ਤੇ ਜਾਨੀ ਤਿੰਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵੈਰੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ

੦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਐਉਂ ਕੀ ਹੈ :- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਆਪਣੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਰਖਿ ਲੀਏ ॥ ਨਿੰਦਕ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਪਚੇ ਜਮ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀਏ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਤਾ ਏਕੁ ਧਿਆਵਨਾ ਦੂਸਰ ਕੇ ਨਹਿਨਾ ॥ ਏਕਸੁ ਆਰੀ ਬੇਨਤੀ ਰਵਿਆ ਸਰਬ ਥਾਇ ॥੨॥ ਕਥਾ ਪੁਰਾਤਨ ਇਉਂ ਸੁਣੀ ਭਗਤਨ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥ ਸਗਲ ਦੁਸਟ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕੀਏ ਜਨ ਲੀਏ ਮਾਨੀ ॥੩॥ ਸਤਿ ਬਚਨ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਪਰਗਟ ਸਭ ਮਾਰਿ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕਉ ਭਉ ਨਾਹਿ ॥੪॥ ਪੰ:੮੧੫॥ ਮਹਲਾ ੫॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਿਵੇਂ ਗੱਲ ਵੱਜ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅੜੇ ਹਾਥੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਕਿਸ ਦੇਵੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

੧੯ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਹੈ ॥ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-ਦੇਖੋ ਸ਼ਸਤਰਨੁ ਮਾਲਾ ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਇਹ ਦੇਖੋ- ਸੰਸਾਰ (ਸੁਖਮਣਾ) ੧੯ ਹੁਕਮ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਇਹ ਦੇਖੋ (ਜਵਰਨਾਮਾ) ੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ-ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਹੋਰ ਮਾਲ ਕੱਸ ਦੀ ਵਾਰ ॥੧੯॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਇਹ ਤਕੋਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ॥ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਸਖਸ਼ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ੨ ਬਾਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਪਰੀਚੇ ਲਿਖੇ ਦੱਸੇ ॥ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਤਕੋਂ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਦਸ ਪੰਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਹੈ ॥ ਜਿਸ ਬਾਰੇ (ਭਾਈ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ) ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ੯ ਮਾਰਚ ੧੯੮੯ ਪੰ: ੭ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਿਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੰਡਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕਿਸਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ॥ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਇਕੱਲਾ, ਇੱਕ ਰੂਪ ਬਣ ਬੈਠਦਾ ਹੈਂ ॥ (ਅਮਾਨ ਹੈ ॥ ਨਿਧਾਨ ਹੈ ॥ ਅਨੇਕ ਹੈ ॥ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈ) ਵੰਨਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਸਾਰਾ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਹੈ ॥ ਐਥੇ ਬਸ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਅੱਗੇ ੩੯ ਸਫੇ ਤਕ ਨਿਰੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਮੰਗਲ ਵੇਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਜਿਸਤੇ, ਉਤਾਰ ਖਾਸੇ ਦਸਖਤ ਕਾ ॥ ਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥ ਜਿਸਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰੱਖਿ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਿਫ਼ ਹੋਮ ਨੇ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਦੀ ਰਿਫ਼ਾ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਰਿਫ਼ਾ ਹਮਨੈ ॥ ਮੰਗਲ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਰੂਪਸਾਇ ਲਿਖਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੰਗੀ ਹੈ ਤੇ

੩੧. ਕੁਲ ਭਵਨਾ ਦੇ ਸਿਰਜਕ (ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ॥
- ਅੱਗੇ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਹਾਂ ।
੩੨. ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਬਚਾ ਲਵੇ ਜੀ ॥੩੭੬॥
੩੩. (ਸਮੂਹ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਕਾਵਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨਿਮਰ ਸੂਚਕ ਬਚਨ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਚੌਪਈ ॥ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਾ ਕਰੋ ।
੩੪. ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ । (ਇੱਛਾ ਕੀ ਹੈ ?)
੩੫. ਮੇਰਾ ਮਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ ।
੩੬. ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਨਾ ਕਰੋ ॥੩੭੭॥
੩੭. ਮੇਰੇ ਵੈਰੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉ ।
੩੮. ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਕਿ-
੩੯. ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਸ ਸਕੇ - ਹੇ ਕਰਤਾਰ !
੪੦. ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਖੀ ਵਸਣ (ਬੱਸ, ਇਹ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ) ॥੩੭੮॥
੪੧. ਮੇਰੀ ਰੱਖਾ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਕਰੋ ।
੪੨. ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਹੋ ।
੪੩. ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਨਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ
੪੪. ਤੇਰੇ ਭਜਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਸਕਾਂ ॥੩੭੯॥
੪੫. ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ।
੪੬. ਜੋ ਵੀ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗਾ
੪੭. ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਉ ।
੪੮. ਸਾਡੇ (ਅੰਦਰਲੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ) ਵੈਰੀ ਧਰਮ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ (ਲੱਭ-ਲੱਭ) ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਉ- (ਜਿਵੇਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ) ॥੩੮੦॥
੪੯. ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਉ ।
੫੦. ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਦੁਖ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਉ ।
੫੧. ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ-ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੱਖ ਕਰਨਾ ਜੀ !
੫੨. ਐ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ! ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵਾਲੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਾ ਕਰੋ ॥੩੮੧॥
੫੩. ਹੇ ਰਖਣਹਾਰ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ - ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ।
੫੪. ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ
੫੫. ਹੇ ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ !
੫੬. ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ॥੩੮੨॥
੫੭. ਕਾਲ ਪਾ ਕੇ .....

ਬਪੁ ਧਰਾ ॥ ^੧ਕਾਲ ਪਾਇ ਸਿਵ ਜੂ ਅਵਤਰਾ ॥ ^੨ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਿਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥
^੩ਸਕਲ ਕਾਲ ਕਾ ^੧ਕਿਯਾ ਤਮਾਸਾ ॥੩੮੩॥ ^੪ਜਵਨ ਕਾਲ ਜੋਗੀ ਸਿਵ ਕੀਯੋ ॥
^੫ਬੇਦ ਰਾਜ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੂ ਥੀਯੋ ॥ ^੬ਜਵਨ ਕਾਲ ਸਭ ਲੋਕ ਸਵਾਰਾ ॥ ^੭ਨਮਸਕਾਰ
ਹੈ ਤਾਹਿ ਹਮਾਰਾ ॥ ^੮ਜਵਨ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ^੯ਦੇਵ ਦੇਤ ਜੱਛਨ
ਉਪਜਾਯੋ ॥ ^{੧੦}ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ^{੧੧}ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ
ਹਮਾਰਾ ॥੩੮੪॥ ^{੧੨}ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ॥ ^{੧੩}ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਨ ਆਪੁ
ਸਵਾਰੀ ॥ ^{੧੪}ਸਿਵਕਨ ਕੋ ਸਵਗੁਨ ਸੁਖ ਦੀਯੋ ॥ ^{੧੫}ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਪਲ ਮੋ ਬਧ
ਕੀਯੋ ॥੩੮੫॥ ^{੧੬}ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ ॥ ^{੧੭}ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ
ਪਛਾਨਤ ॥ ^{੧੮}ਚੀਟੀ ਤੇ ਕੁੰਚਰ ਅਸਥੂਲਾ ॥ ^{੧੯}ਸਭ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ
ਫੁਲਾ ॥੩੮੬॥ ^{੨੦}ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ ॥ ^{੨੧}ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੁਖੀ ॥
^{੨੨}ਏਕ ਏਕ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨੈ ॥ ^{੨੩}ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਪਟ ਪਟ ਕੀ ਜਾਨੈ ॥੩੮੭॥
^{੨੪}ਜਬ ਉਦਕਰਖ ਕਰਾ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ^{੨੫}ਪ੍ਰਜਾ ਧਰਤ ਤਬ ਦੇਹ ਅਪਾਰਾ ॥ ^{੨੬}ਜਬ
ਆਕਰਖ ਕਰਤ ਹੋ ਕਬਹੂੰ ॥ ^{੨੭}ਤੁਮ ਮੈਂ ਮਿਲਤ ਦੇਹ ਧਰ ਸਭਹੂੰ ॥੩੮੮॥ ^{੨੮}ਜੇਤੇ
ਬਦਨ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਧਾਰੈ ॥ ^{੨੯}ਆਪੁ ਆਪਨੀ ਬੁਝਿ ਉਚਾਰੈ ॥ ^{੩੦}ਤੁਮ ਸਭ ਹੀ
ਤੇ ਰਹਤ ਨਿਰਾਲਮ ॥ ^{੩੧}ਜਾਨਤ ਬੇਦ ਭੇਦ ਅਰੁ ਆਲਮ ॥੩੮੯॥ ^{੩੨}ਨਿਰੰਕਾਰ
ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਲੰਭ ॥ ^{੩੩}ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਸੰਭ ॥ ^{੩੪}ਤਾ ਕਾ ਮੂੜ
ਉਚਾਰਤ ਭੇਦਾ ॥ ^{੩੫}ਜਾ ਕੋ ਭੇਵ ਨ ਪਾਵਤ ਬੇਦਾ ॥੩੯੦॥ ^{੩੬}ਤਾ ਕੋ ਕਰਿ ਪਾਹਨ
ਅਨੁਮਾਨਤ ॥ ^{੩੭}ਮਹਾਂ ਮੂੜ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨਤ ॥ ^{੩੮}ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੋ ਕਹਤ ਸਦਾ
ਸਿਵ ॥ ^{੩੯}ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਚੀਨਤ ਨਹਿ ਭਿਵ ॥੩੯੧॥ ^{੪੦}ਆਪੁ ਆਪਨੀ ਬੁਧਿ ਹੈ
ਜੇਤੀ ॥ ^{੪੧}ਬਰਨਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤੁਹਿ ਤੇਤੀ ॥ ^{੪੨}ਤੁਮਰਾ ਲਖਾ ਨ ਜਾਇ ਪਸਾਰਾ ॥
^{੪੩}ਕਿਹੋ ਬਿਧਿ ਸਜਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਾਰਾ ॥੩੯੨॥ ^{੪੪}ਏਕੈ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ ॥ ^{੪੫}ਰੰਕ
ਭਯੋ ਰਾਵ ਕਹੀ ਭੂਪਾ ॥ ^{੪੬}ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਕੀਨੀ ॥ ^{੪੭}ਉਤਭੁਜ ਖਾਨਿ ਬਹੁਰਿ
ਰਚਿ ਦੀਨੀ ॥੩੯੩॥ ^{੪੮}ਕਹੂੰ ਫੂਲਿ ਰਾਜਾ* ਹੈ ਬੈਠਾ ॥ ^{੪੯}ਕਹੂੰ ਸਿਮਟਿ ਭਯੋ ਸੰਕਰ
ਇਕੈਠਾ ॥ ^{੫੦}ਸਿਗਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਇ ਅਚੰਭਵ ॥ ^{੫੧}ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਰੂਪ
ਸੁਖੰਭਵ ॥੩੯੪॥ ^{੫੨}ਅਬ ਰੱਛਾ ਮੇਰੀ ਤੁਮ ਕਰੋ ॥ ^{੫੩}ਸਿੱਖ-ਯ ਉਬਾਰਿ ਅਸਿੱਖ-ਯ
ਸੰਘਰੋ ॥ ^{੫੪}ਦੁਸਟ ਜਿਤੇ ਉਠਵਤ ਉਤਪਾਤਾ ॥ ^{੫੫}ਸਕਲ ਮਲੇਛ ਕਰੋ
ਰਣਘਾਤਾ ॥੩੯੫॥ ^{੫੬}ਜੇਅਸਿਧਜ ਤਵ ਸਰਨੀਪਰੇ ॥ ^{੫੭}ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਸਟ ਦੁਖਿਤ ਹੁੰਮਰੇ ॥

* ਇਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਾਲ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ।

i. ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ii. ਤਛਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਜੋ ਸਰਣਿ ਪਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ਸੋ ਦਾਸੁ ਰਖਿਆ ਆਪਣੇ ਕੰਠਿ ਲਾਇ ॥ ਜੋ ਕੋ ਬਹੁਤ ਕਰੇ ਹੰਕਾਰੁ ॥ ਓਹ
ਖਿਨ ਮਹਿ ਰੁਲਤਾ ਖਾਕੁ ਨਾਲਿ ॥੫੬:੮੬੮:੫੫॥

ਪੁਣਵੇਂ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥ ਜਲ ਬਲ ਮਹੀਅਲ ਕਿਓਂ ਪਸਾਰਾ - ਦੀ ਚੰਪਈ ਲਿਖਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਉਪਮਾਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਅਕਾਲ
ਪੁਰਖ ਮੈਂ ਜਿਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾਰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਨ ਬਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਗੁਰੂਆਂ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿਤੇ ਲੰਕਾਂ ਦਾ ਦੇਵਦਾਸ ਹੈਂ ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੈਂ ਕਿਤੇ (ਜੇਬਨ ਕੇ ਜਾਲ ਹੋ ਕਿ ਕਾਲ ਹੋ ਕਿ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਸੂਲ
ਹੋ ਕਿ ਮਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ) ੯ ॥੧੬॥੫੬:੧੩॥ ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ੨੦ ਸਵੈਯੋ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਪੰ: ੩੯ ਤੋਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ
ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹੋ ਖੜਗ ਕੋ ਖੜਗ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਏਹਰਾ ॥ ਨਮਸਕਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੋ ਸੋ ਹਿਤੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਗ੍ਰੰਥ ਇਹ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥੧॥ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੇ ਪਾਰਖੂ ਖੋਜੀ ਤਕ ਲੈਣ ੧ ਤੋਂ
ਚਲਕੇ ਪੰ: ੩੯ ਆਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀਂ ਮੁਕੀ ਇਥੇ ਫੈਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਜਿਸਦੇ ੪੬ ਪੰਨੇ ਅੰਤ
ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—ਕਾਗਦਾ ਦੀਪ ਸਭੈ ਕਰਿ ਕੈ ਅਰ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਨ ਕੀ ਮਸੂ (ਸਿਆਰੀ) ਕੈ ਹੋ ॥ ਕਾਟ ਬਨਾਸਪਤੀ ਸਗਰੀ ਲਿਖਥੇ ਹੁ ਕੋ ਲੇਖਨ
ਕਾਜ ਬਨੈ ਹੋ ॥ ਸਾਰ ਸੁਤੀ ਬਕਤਾ ਕਹਿ ਕੈ ਜੁਗਿ ਕੰਠ ਗਨੇਸਿ ਕੈ ਹਾਥ ਲਿਖੇ ਹੋ ॥ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਿਨਾ ਬਿਨਤੀ ਨ ਤਉ ਤੁਮ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਨੈਕ ਰਿਝੈ
ਹੋ ॥੧੦੧॥ ਛੰਦ ਇਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹਨ । ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਜਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਸਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਹ
ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਦਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਹੈ । ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਲੋਗ ਭਿੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਐ ਭਾਈ ਤੋਂ ਮੇਨ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਮਾਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਅਸਲ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਦੋਹਰੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ :—ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਮੁੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਕੇਸ ਮੁੰਡਾਇ
ਕੋਇ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਜੋ ਮਨ ਕੀਆ ਮੁੰਡਾ ਮੁੰਡੁ ਅਜਾਇ ॥੧੦੧॥੫੬:੧੩੬੬॥ ਗਲੇ ਵਿਚ ਕੰਠ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾ ਲਈ ਹੈ, ਕਠੋਰਤਾ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ-ਕੀ ਲਾਭ
ਸਿਰ ਤੇ ਜਟਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ । ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈ ਬਿਨਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਗਿਆਂ ।

- ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ।
੧. ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮੈਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਉਤਰਿਆ ਭਾਵ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ।
  ੨. ਕਾਲ (ਸਮਾਂ ਵ ਹੁਕਮ) ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।
  ੩. ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਕਾਲ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈਵ ਸਭ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੀ ਖੇਡ ਹੈ ॥੩੮੩॥
  ੪. ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ! ਆਪ ਨੇ ਜਿਸ ਸੁਭ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ -
  ੫. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਦਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੋਇਆ
  ੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ (ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਪਤਾਲਾਂ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ
  ੭. ਉਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥੩੮੪॥
  ੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਬਣਾਇਆ ।
  ੯. ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਜੱਛ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ।
  ੧੦. ਪਰ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਦੇ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕੋ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ।
  ੧੧. ਐ ਪਾਠਕੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜਾਣ ਲਉ । ਉਹ ਹੈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ॥੩੮੫॥
  ੧੨. ਮੇਰੀ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੈ । ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ
  ੧੩. ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਈ ਹੈ - ਆਪ
  ੧੪. ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ (ਸਵਗੁਨ) ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਥਵਾ (ਸਿਵਗੁਨ) = ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਵਾਂਗ ਲੋਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਦਿੱਤੇ ।
  ੧੫. ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿਚ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੮੬॥
  ੧੬. ਸਭ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ-
  ੧੭. ਹਰ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਜੋ ਪੀੜ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ।
  ੧੮. ਕੀੜੀ ਜਿਹਾ ਨਿੱਕਾ ਤੇ ਹਾਥੀ ਜਿਹਾ ਵੱਡਾ ।
  ੧੯. ਸਭ ਦੇ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੮੭॥
  ੨੦. ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
  ੨੧. ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਸੁਖ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
  ੨੨. ਇਕ ਇਕ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ।
  ੨੩. ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੩੮੮॥
  ੨੪. ਹੇ ਕਰਤਾਰ! ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ।
  ੨੫. ਤਾਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਹਾਂ (ਸਰੀਰ) ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਦੇਹ ਧਰ) ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ - ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ।
  ੨੬. ਜਦੋਂ ਸਮੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ।
  ੨੭. ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੂਹਾਂ (ਦੇਹ ਧਾਰ) = ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ - ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ॥੩੮੯॥
  ੨੮. ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਵੀ (ਬਦਨ) = ਸਰੀਰ ਅਕਾਰ ਹਨ ।
  ੨੯. ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਰਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
  ੩੦. ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ।
  ੩੧. ਇਸ ਤੋਂ ਭੇਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਜਗਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੩੯੦॥
  ੩੨. ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਰਅਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਥਾਜ ਹੈਂ ।
  ੩੩. ਅੰਤ ਤੇਰੇ ਆਦਿ ਜਾਂ ਅਨਾਦਿ ਅਥਵਾ ਅੰਤ ਜਾਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ।
  ੩੪. ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂਰਖ ਹਨ ।
  ੩੫. ਤੇਰੇ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੇਦ ਵ ਬੇਦ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇ ॥੩੯੧॥
  ੩੬. ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਪੱਥਰ ਕਰਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ।
  ੩੭. ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਕੁਝ ਵੀ ਤੇਰੇ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ।
  ੩੮. ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਦੇਵ (ਸ਼ਿਵ ਜੀ) ਨੂੰ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾਰੀ ਸ਼ਿਵ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।
  ੩੯. ਪਰ ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ॥੩੯੨॥
  ੪੦. ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਧੀ ਹੈ -ਉਸ
  ੪੧. ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਤੇਰਾ ਵਖਿਆਨ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦ ਕਿ-
  ੪੨. ਤੇਰੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਅੰਤ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ -
  ੪੩. ਕਿ ਤੋਂ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ ॥੩੯੩॥
  ੪੪. ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਇਕੋ ਹੈ ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਆਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
  ੪੫. ਕਿਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜ - ਜਿਸ-
  ੪੬. ਰਚਨਾ ਲਈ ਅੰਭੇ ਤੋਂ; ਜੇਰ ਤੋਂ, ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਖਾਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।
  ੪੭. ਫੇਰ ਚੌਥੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਛ ਪੈਂਦੇ ਆਦਿ ਉਤਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੩੯੪॥
  ੪੮. ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਮਦ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਖੁਸ਼ ਬੈਠਾ ਹੈ ।
  ੪੯. ਕਿਤੇ ਸੁੰਘੜ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ।
  ੫੦. ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਚੰਭਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ।
  ੫੧. ਫੇਰ ਆਦਿ ਅੰਤ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ॥੩੯੫॥
  ੫੨. ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਹੈਂ ਉਥੇ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰੱਛਾ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ।
  ੫੩. ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉ ਤੇ ਮਨਮਤੀਏ ਅਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ ।
  ੫੪. ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦੁਸ਼ਟ ਉਤਪਾਤ ਉਪਦਰ ਚੁਕਦੇ ਨੇ ।
  ੫੫. ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਮਲੇਛਾਂ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਸੰਸਾਰ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉ ॥੩੯੬॥
  ੫੬. ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਪਏ ਹਨ ।
  ੫੭. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਖੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਨੇ ।
- ਅਗੋਂ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਮਲਾਨ ਨੂੰ ਠੱਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰ ਭਾਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਸੁਨਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਭਿਜਦਾ ਜੇ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ :- ਮੰਨ ਭਜੇ ਨਹੀਂ ਮਾਨ ਤਜੇ ਨਹੀਂ ਭੇਖ ਜਜੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਭ ਮੁੱਭਾਇ ॥ ਕੰਨ ਨ ਕੰਨੀ ਕੰਨੋਂ ਧਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀਸੀ ਜਟਾਨ ਕੇ ਸੁਟ ਸਹਾਇ ॥ ਸਾਚ ਕਰੋ ਸੁਨਿ ਲੈ ਚਿਤਿ ਦੇ ਬਿਨੁ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕੀ ਬਾਮ ਸਿਬਾਇ ॥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਪਤ ਹੈ ਕਿਰਪਾਲ ਨ ਭੀਜਤ ਲਾਭ ਕਟਾਇ ॥ ੪੨ ਪੰਨਾ ਭੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੰਸਾਰ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਪੰ: ੭੩ ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਅਤੇ ਪੰ: ੭੨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਥਨ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਸਾਰ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:- ਜਿਸਨੇ ਸਾਜਨ ਰਾਖਸੀ ਦੁਸਮਨ ਕਵਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ਫੁੰ ਨ ਸਕੈ ਤਿਹ ਛਾਹਿ ਕੋ ਨਿਹਵਲ ਜਾਇ ਗਵਾਰ ॥ ਜੇ ਸਾਧੂ ਸਰਨੀ ਪਰੇ ਤਿਨਕੇ ਕਵਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ਦੰਤ ਜੀਭ ਜਿਮ ਰਖਿ ਹੈ ਦੁਸ਼ਟ ਅਹਿਸ਼ਟ ਸੰਘਾਰ ॥੨੫॥ ਪੰ: ੭੨॥੫੧:੧੦॥ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤਮ ਦੇਵ ਸਜ ਬਣ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਦੁਸਮਨ ਦੀ ਕਿਮਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਉਹ ਐਉਂ ਰਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੰਦ ਜੀਭ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਹੋਰ ਕਠੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਚੱਥ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਪੰ: ੭੩ ਵੀ ਇਸੇ ਉਪਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹ ਹੋਰ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :- ਛੋਰ ਕਥਾ ਤਬ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਉ ॥ ਅਬ ਚਾਹਤ ਫਿਰ ਦੰਤ ਬਲੀ ਹੈ ॥ ਸਾਲ ਭਏ ਤਿਨ ਪੰਚ ਹਜਾਰ ਦੁਹੂ ਲਹਤੇ ਨਹਿ ਬਾਹਿ ਟਲੀ ਹੈ ॥ ਦੰਤਨ ਗੀਭ ਕਹਿਓ ਬਰ ਮਾਂਗ ਕਹਿਓ ਹਰਿ ਸੀਸਨ ਦੇਹ ਭਲੀ ਹੈ ॥ ਧਾਰਿ ਉਭੁ ਪੰਚ ਚ: ਜੋ ਕਾਟ ਕੈ ਜੋਤਿ ਲੈ ਆਪਨੇ ਅੰਗ ਮਲੀ ਹੈ ॥੧੧॥ਪੰ: ੭੫॥ ਮਹਿ ਕੋਟਬ ਨਾਮੀ ਦੰਤ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਇਤਨੇ ਬਲੀ ਸਨ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ੫੦੦੦ ਬਰਸ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕਿਆ । ਅੰਤ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਲੜਨ ਉਪੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਫੇਰੀ ਦੰਤ ਮਤਸਰ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਕੱਢਾਵਰ ਬਲਵਾਨ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ - ਤੈਨੂੰ ਇਨਾ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਫਰ ਮੰਗ । ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਜਿਹ ਮੰਗ ਲਿਆ । ਪਰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੰਤ ਬਚਨ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਪੱਕਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਦੇਣੋਂ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੀ ਜੋਤਿ ਆਪਣੇ ਤਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਈ । ਮਹਿ ਕੋਟਬ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰੁ ਕ੍ਰਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਇਹ ਇਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ । ਆਉ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ - ਇਹੋ ਹੈ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ੧ । ਜਿਸਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ੧੯ ਵਾਰਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਜੀ ਦੀ ਫਤੇ ਲਿਖਦੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਆਪ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਲ ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਆਦਿ ਅਪਾਰ ਅਲੋਖ ਅਨੰਤ ਅਕਾਲ ਅਭੇਖ ਅਲੰਪ ਅਨਾਸਾ ॥ ਅਰਥਾਤ- ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਜੋ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ? ਕੈ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤ ਦੇ ਸੁਰਤਿਚਾਰ ਤੇਰੇ ਤਮ ਸੰਤ ਤਿਰੁਧਰ ਬਾਸਾ ॥ ਦਿਉਸ ਨਿਸਾ ਸਸਿ ਸੂਰ ਕੈ ਦੀਪ ਸੁ ਸਿਸਟਿ ਰਚੀ ਪੰਤ ਤੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥
- !! ਜੋ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ - ਸੁੰਨਤਿ ਕੀਏ ਤੁਰਕ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਅਉਰਤ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ॥ ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਰਿ ਨ ਛੋਡੈ ਤਾਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਚਹੀਐ ॥੩੫॥ਪੰ: ੪੭॥

ਪੁਰਖ ਜਵਨ ਪਗੁ ਪਰੇ ਤਿਹਾਰੇ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਤੁਮ; ਸੰਕਟ ਸਭ
 ਟਾਰੇ ॥੩੯੭॥ ਜੋ ਕਲਿ ਕੰ ਇਕ ਬਾਰ ਧਿਐ ਹੈ ॥ ਤਾ ਕੇ ਕਾਲ ਨਿਕਟ
 ਨਹਿ ਐਹੈ ॥ ਪੁੱਛਾ ਹੋਇ ਤਾਹਿ ਸਭ ਕਾਲਾ ॥ ਦੁਸਟ ਅਰਿਸਟ ਟਰੇ
 ਤਤਕਾਲਾ ॥੩੯੮॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸਟਿ ਤਨ ਜਾਂਹਿ ਨਿਹਰਿਹੈ ॥ ਤਾ ਕੇ
 ਤਾਪ ਤਨਕ ਮਹਿ ਹਰਿਹੈ ॥ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਘਰ ਮੇਂ ਸਭ ਹੋਈ ॥ ਦੁਸਟ
 ਛਾਹ ਛੈ ਸਕੈ ਨ ਕੋਈ ॥੩੯੯॥ ਏਕ ਬਾਰ ਜਿਨ ਤੁਮੈਂ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ਕਾਲ
 ਫਾਂਸ ਤੋਂ ਤਾਹਿ ਉਬਾਰਾ ॥ ਜਿਨ ਨਰ ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ ਕਹਾ ॥ ਦਾਰਿਦ
 ਦੁਸਟ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਾ ॥੪੦੦॥ ਖੜਗਕੇਤ; ਮੈਂ ਸਰਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ਆਪੁ
 ਹਾਥ ਦੈ; ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ ਸਰਬ ਠੌਰ ਮੇਂ; ਹੋਹੁ ਸਹਾਈ ॥ ਦੁਸਟ ਦੋਖ
 ਤੇ; ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ ॥੪੦੧॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਪਰ ਜਗ ਮਾਤਾ ॥ ਗ੍ਰੰਥ
 ਕਰਾ ਪੂਰਨ; ਸੁਭ ਰਾਤਾ ॥ ਕਿਲਬਿਖ ਸਕਲ ਦੇਹ ਕੋ ਹਰਤਾ ॥ ਦੁਸਟ
 ਦੋਖਿਯਨ ਕੋ ਛੈ ਕਰਤਾ ॥੪੦੨॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜਬ ਭਏ ਦਿਆਲਾ ॥
 ਪੂਰਨ ਕਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪਾਵੈ ਸੋਈ ॥ ਦੁਖ
 ਨ ਤਿਸੈ ਬਿਆਪਤ ਕੋਈ ॥੪੦੩॥ ਅੜਿਲ ॥ ਸੁਨੈ ਗੁੰਗ ਜੋ ਯਾਹਿ;
 ਸੁ ਰਸਨਾ ਪਾਵਈ ॥ ਸੁਨੈ ਮੂੜ ਚਿਤ ਲਾਇ ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ ॥ ਦੁਖ,
 ਦਰਦ; ਭੈ, ਨਿਕਟ; ਨ ਤਿਨ ਨਰ ਕੇ ਰਹੈ ॥ ਹੋਜੈ ਯਾਕੀ ਏਕ ਬਾਰ;
 ਚੌਪਈ ਕੋ ਕਹੈ ॥੪੦੪॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੰਬਤ ਸੱਤ੍ਰਹ ਸਹਸ; ਭਣਿਜੈ ॥
 ਅਰਧ ਸਹਸ; ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਕਹਿਜੈ ॥ ਭਾਦਵ ਸੁਦੀ, ਅਸਟਮੀ, ਰਵਿ
 ਵਾਰਾ ॥ ਤੀਰ ਸਤਦਵ; ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥੪੦੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਾਨੇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰੇ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ, ਚਾਰਿ ਸੌ ਪਾਂਚ

ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਮਸਤੁ ਸੁਭ ਮਸਤੁ ॥੪੦੫॥੭੫੫੫॥ ਅਫਸ੍ਰੁ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿਯਾਮਤਾ ਦਾ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਤੇਜਸਵੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ੪੦੫ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ੪੦੫
 ਹੀ ਅੰਤਲੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਣ ਦੇ ਅੰਕ ਹਨ ।

i. ਵਿਰੋਧੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੋਚ ਕੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਉਸਤਤਿ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਰੂਬ ਰੂ ਖਲੋ ਕੇ
 ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਤਵੰਤੀ ਸੁਭ ਲਖਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਦੇਵ ਨੂੰ
 ਰਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਧਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੁਰਗਾ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ
 ਲਗਾ ਨਹੀਂ । ਫੇਰ ਇਥੇ ਜਗਮਾਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਮਨਸਾ ਨੂੰ ਮਾਈ ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਦਕਿ ਮਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਅਲੱਗ
 ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ:-

ਉ—ਆਪੀ ਨੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਦੁਖੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ਅੰਗ੮੬੩॥੧॥

ਅ—ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

ii. ਫੇਰ ਇਥੇ ਸੰਬਤ, ਮਹੀਨਾ ਦਿਨ ਮਾਨ ਸਮਾਂ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਦ
 ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਪੁੱਟੇ ਸੁੱਟੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਭੂਟੀ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਪਾਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘਕੇ ਕਵੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਭਾਂਡਰਾਂ ਬੰਨਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਲਮ
 ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਕੇ - ਕਿ ਇਹ ਸਾਕਤ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਉਚਰੀ ਤੇ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਹੈ-ਕੀ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਜਿਥੇ ਰੱਬ
 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਥੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਵੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।

ਬੋਰ ਬਦਾਇ ਲਰਾਇ ਸੁਰਾਸੁਰ ਆਪਹ ਦੇਖਤ ਬੋਨ ਤਮਾਸਾ ॥੧॥ ਅਗੋ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲੇਖ ਹੈ ਉਹ ਸਵਸ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੋਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ
 ਨਾਮਕ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਬਾਕੀ ਉਸਦਾ ਰਚਿਆ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਲੀਲਾ ਖੇਡ ਜਾਂ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਨਰਦਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਕਈ ਨਾਮ ਹਨ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਘੜੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਲ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਜਾਂ ਐਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ । ਸਿੰਧੁ ਸਾਇਓ
 ਘਟਕੇ ਮਾਹਿ ॥ ਕਰਣਾਰ ਕਉ ਕਿਛੁ ਅਚਰਜੁ ਨਾਹਿ ॥੩॥ ਪੰ: ੮੯੯॥੧॥ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ:-ਜੋਤ ਜਗ ਮੰਗੀ
 ਜਗਤਿ ਮੈ ਚੰਡ ਚਮੁਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਭੁਜ ਦੰਡਨ ਦੰਡਨ ਅਸੁਰ ਮੰਡਨ ਭੁਇ ਨਵ ਖੰਡ ॥ ਸੁਆ ॥ ਤਾਰਨ ਲੋਕ ਉਧਾਰਨ ਭੁਮਿਹ ਦੈਤ ਸੰਧਾਰਨ ਚੰਡ ਤੁਹੀ
 ਹੈ ॥ ਕਾਰਨ ਈਸ ਕਲਾ ਕਮਲਾ ਹਰਿ ਅਦ੍ਰੁਸਤਾ ਜਹ ਦੇਖੋ ਉਹੀ ਹੈ ॥ ਕੀਨੋ ਹੈ ਕੰਚਨ ਲੋਹ ਜਗਤ੍ਰ ਨਾਮ ਚੰਡਕਾ ਜਾਸ ॥ ਰਚੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਤੁਆ
 ਕਰੋ ਸੁਭ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੫॥

ਮੂਲ ਕਾਰਣ—ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਾ ਕੁਝ ਉਲੱਥ-ਪੁਲੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕੱਟਣਾ, ਫਰਿਆਦ ਦੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਸਮਾਨ
 ਹੈ । ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹਾਂ ਭੁਧਿਮਾਨ, ਪੰਡਿਤ ਨਰੋਟ ਸਿੰਘ ਮੁਜੰਗਾਂ ਨੇ ਚੰਡ-ਮੁੰਡ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮਸ਼ ਨੂੰ ਅਦ੍ਰੁ ਸਤਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ
 ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਮੰਗਲ ਦਿੰਦੇਵੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ । ਇਹ ਉਸਤਤਿ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਜੁਟਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ
 ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ਅੰਕ ੬ ਤਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ ਬਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਐਉਂ ਹੈ । ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
 ਤੇਰੀ ਜੋਤ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜਗਮਗ - ਜਗਮਗ ਕਰਦੀ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ । ਅੰਕ ਨੰ: ੧ ਆਦਿ ਅਪਾਰ ਅਨੰਤ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਨੰ: ੨ ਦੇਹਰੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਤੁਮਰੀ ਕਿਰਪਾ ਜੋ ਕਛੁ ਮੈਂ ਪਰਿ ਹੋਇ ॥ ਰਚੋ ਚੰਡਕਾ ਕੀ ਕਥਾ ਬਾਣੀ ਸੁਭ ਸਭ ਹੋਇ ॥੨॥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੀ
 ਸੁਦਰਤਾ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜੋਤ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਚੰਡ ਚਮੁਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਕਹਿ
 ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਕਾਰਣ ਬੰਨਣ ਦਾ ਨਮਿਤ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਤੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਦੰਡ ਦਾ ਬਲ ਹੈ ਦੋਤਾਂ ਲਈ
 ਤੇ ਨੰ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਤੂੰ ਰਚਨ ਹਾਰ ਵੀ ਹੈ ॥੩॥ ਸਵੈਯਾ ॥ ਤਾਰਨ ਲੋਕ ਉਧਾਰਨ ਭੁਮਿਹ ਦੈਤ ਸੰਧਾਰਨ ਚੰਡ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਹੈ ॥ ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਅਕਾਲੀ
 ਜੋਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੰਡ ਤੁਹੀ ਹੈ - ਕਾਰਨ ਈਸ ਕਲਾ ਕਮਲਾ ਹਰਿ ਅਦ੍ਰੁ ਸੁਤਾ
 ਜਹ ਦੇਖੋ ਉਹੀ ਹੈ ॥ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਈਸ (ਵੰਡਾ) ਈਸਰ ਰੂਪ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ) ਦੀ ਕਾਲ ਤੇ ਕਮਲਾ (ਲਛਮੀ) ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਦ੍ਰੁ ਸੁਤਾ ਪਾਰਬਤੀ
 ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ:- ਤਾਮਸਤਾ ਮਸਤਾ ਨਮਤਾ ਕਥਿਤਾ ਕਵਿ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹਿ ਗੁਹੀ ਹੈ । ਅਰਥਾਤ, ਰਜੋ,
 ਤਮੋ, ਸਤੋ ਤਿਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁੰਝਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤ ਤੁਹੀ ਹੈ । ਕੀਨੋ ਹੈ ਕੰਚਨ ਲੋਹ ਜਗਤ੍ਰ ਮੈਂ ਪਾਰਸ ॥

੧. ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ।
੨. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ॥੩੯੭॥
੩. ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵ ਕਲਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
੪. ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ।
੫. ਸਭਾਕਾਲ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਹਰ ਸਮੇਂ) ।
੬. ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਦੋਖੀ, ਸੰਕਟ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥੩੯੮॥
੭. ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਤਕਦੇ ਹੋ ।
੮. ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ
੯. ਰਿੱਖੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
੧੦. ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥੩੯੯॥
੧੧. ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਹੈ ।
੧੨. ਤੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ ।
੧੩. ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲਿਆ ਹੈ
੧੪. ਉਹ ਦਰਿਦਰ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਅਥਵਾ ਦੋਖੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੦੦॥
੧੫. ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ।
੧੬. ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੇ ।
੧੭. ਸਭ ਥਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ ।
੧੮. ਮੇਰੇ ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੇ ॥੪੦੧॥
੧੯. ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਤੇ "ਜਗ ਮਾਤਾ" ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮਾਤਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ।
੨੦. ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪਖਿਆਨ ਚਰਿਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸੁਭ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ।
੨੧. ਹੇ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਦੇਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ - ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ -

੨੨. ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੪੦੨॥
  ੨੩. ਹੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਜਦ ਤੂੰ ਦਿਆਲ ਹੋਇਆ -
  ੨੪. ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ) ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।
  ੨੫. ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇਗਾ ਉਹ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ।
  ੨੬. ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪਹੋਗਾ ॥੪੦੩॥
  ੨੭. ਅਭਿਲ ॥ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁੰਗਾ ਸੁਣੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਬਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।
  ੨੮. ਜੋ ਕੋਈ ਮੁਖ ਸੁਣ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਝਦਾਰ ਸਿਆਣਾ ਵਿਦਵਾਨ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।
  ੨੯. ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਦੀ ਤਕਲੀਫ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੈ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ।
  ੩੦. ਹੇ ਭਾਈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਕ ਵਾਰ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲਵੇਗਾ (ਇਹ ਇਸ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੋ) ।
  ੩੧. ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ ੧੭੦੦ (ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ) ਜਾਣ ਲਵੇ ।
  ੩੨. ਅਰਧ ਸਹਿਸ ਭਾਵ ਪੰਜਾਹ, ਫੁਨਿ - ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਕਹਿ ਲਵੇ - ਭਾਵ ੧੭੫੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ -
  ੩੩. ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਅੱਠਵੀਂ, ਐਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ।
  ੩੪. ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ॥੪੦੪॥
- ਇਥੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਿਆਨ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ - ਰਾਜੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਦਾ ਸੰਬਾਦ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਥਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੇ ੪੦੫ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੁਭ ਸਮੇਂ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੪੦੫॥੭੫੫੫॥ ਅਫਜ਼ੂ॥

ਜੋ ਨਮਿਤ ਕਾਰਣ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਹੋਵੇ ਕਿਤੇ ਪਰਥਾਇ ॥

ਪੁਰਤ ਜਾਹਿ ਛੁਹੀ ਹੈ ॥੪॥ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਉਸ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਛੂਹ ਗਈ ਹੈ ॥੪॥ ਦੋਹਰਾ ਪ੍ਰਮੁਦ ਕਰਨ ਸਭ ਭੈ ਹਰਨ ਨਾਮ ਚੰਡਕਾ ਜਾਸ ॥ ਰਚੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਤੁਆ ਕਰੇ ਸੁਭ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਸਭ ਦੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਰੇ ਭਰ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੰਡਕਾ ਹੈ । ਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਬੁਧ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਖਸ਼ ॥੪॥ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਚਣ ਲਈ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਨਰ ਭਾ: ਉਪਰਲੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਤਾ ਆਇਸ ਅਥ ਜੋ ਹੋਇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਉ ਮੈ ਰਚੇ ॥ ਰਤਨ ਪ੍ਰਮੁਦ ਕਰ ਬਚਨ ਚੀਨ ਤਾ ਮੈ ਗਚੇ ॥ ਭਾਖਾ ਸੁਭ ਸਭ ਕਰਹੇ ਧਰਹੇ ਕ੍ਰਿਪਤ ਸੇ ॥ ਅਭੁਤ ਕਥਾ ਅਪਾਰ ਸਮਾਧ ਕਹਿ ਚਿੰਤ ਮੈ ॥੬॥ ਹੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਮ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਂ । ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਚਰਜ ਕਥਾ ਚੋਣਵੇਂ ਰਤਨ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜੜਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂ, ਸੁੰਦਰ ਜਬਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਮੈਂ ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਧਰਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ॥੬॥ ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਥੋਂ ਤਕ ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਚਿਕਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬੜੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੇ ਪੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਅੰਗੇ ਮੰਗਲ ਕਰਨ ਦੀ ਛਾਪ ਐਸੀ ਲੱਗੀ ਜੋ ਅੰਗੇ ਤੋਂ ਅੰਗੇ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਵੈਲਦੀ ਚਲੀ ਗਈ । ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰਿ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡ ਚੰਡੀ ਚੰਡੂਰ ਹੰਤਾ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇਵੀ ਪਰਿਤ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਨਾਤਮਿਕ ਕਰਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋਹਰਾ ਹੈ ਜੋ ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਧਿਆਨ ਕੋ ਨਿਤ ਉਠਿ ਧਿਆਨੈ ਸੰਤ ॥ ਅੰਤ ਲਹੈਗੇ ਮੁਕਤ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿਗੇ ਭਗਵੰਤ ॥੬॥੨੬॥ਅੰਗ੧੧੯॥ ਪਹਿਲਾਂ ੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ (ਆਦਿ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤਿ) ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਗੇ ਨੇਮਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅੰਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ-ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰੀਐ ਘਰਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ ॥ ਸਭ ਬਾਈ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ਤੋਂ ਅੰਗੇ - ਪਉੜੀ ਹੈ ਖੰਡਾ ਪਿਥੇ ਸਾਜਿਕੇ ਸਾਜਿਕੇ ਜਿਨਿ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ ਸਾਜਿ ਰੁਦਰਤੀ ਦਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇ, ਬਣਾਇਆ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੇ ਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਿ ਕੇ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਇਆ । ਤੇਥੋਂ ਹੀ ਬਲ ਰਾਮ ਲੈ ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਰਸਿਰ ਘਾਇਆ । ਤੇਥੋਂ ਹੀ ਬਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੰਸ ਕੇਸੀ ਪਕੜਿ ਗਿਰਾਇਆ । ਜਿਵੇਂ ਐਥੇ ਕਿਤੇ ਦੇਵੀ ਅੰਗੇ ਮੰਗਲ ਬੋਧਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਭਗਉਤੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਭਗਉਤੀ ਕਹਿਕੇ ਉਸੇ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪੁਰਤਾ ਕਰਕੇ ਖੰਡਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਸਾਡੇ ਭੀਰੇ ਗੱਲੇ ਵਿਚ ਅਸਲ ਗੱਲ ਅੰਤ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਸਬਲ ਨਾਲ ਬੋਕ ਕੇ ਕੰਟ ਅਗਾਧਾਂ ਕਰੇ ਟੀਕਾ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਬਦਿ ਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਅਕਾਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਉਅਕਾਰ ਹੀ ਹੈ ।

ਉ-ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ ॥ ਓਅਕਾਰ ਤੇ ਸਿਮਰਿ ਉਪਾਰਾ ॥ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ॥

ਅ-ਓਅਕਾਰ ਉਤਪਾਤੀ ॥ ਕੀਆ ਦਿਨੁ ਸੁਭ ਰਾਤੀ ॥ ਫਣ ਤਿਣੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਪਾਣੀ ॥ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਚਾਰੇ ਪਾਣੀ ॥ ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭ ਲੋਆ ॥ ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ ॥ ਜਾਂ ਉਤਪਤਿ ਪਹਲਉ ਸਬਦੇ ਹੋਵੈ ॥ ਸਬਦੇ ਹੀ ਵਿਰਿ ਓਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ॥ ਅਗੇ ਉਚ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬੀਰ ਰਸ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੰਡੀ ਸਬੰਧੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਚੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜੋਕਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਡੀ ਜਾਂ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਹਿਲਾ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ ਵੀ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਏਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਿਆਨ ਖੰਡ ਦੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਚਾਰ ਸੌ ਚੌਥੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਏਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਖਿਆਨ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥ ਉੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣੀ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਤ ਕਥਨੀ ਨ ਲਗੇ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜਿਸ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਚੰਡੀ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਥਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਧਨਾ-ਕ੍ਰਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਓਸੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਗਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਂ ਅੰਤਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਆਧਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ । ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਕਾਵਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਮਿਲਨ-ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ । ਏਸੇ ਲਈ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵੀ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਠ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਸੋਧਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉਤੀਆਂ ॥ ਫੇਰਿ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ ਜਿਨਿ ਇਹ ਗਾਇਆ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਵਾਗਵਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕਤੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮਿਲਨ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ-ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਓਸੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ) ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਹੈ । ਦੇਵ ਤੇ ਦੈਤ ਸਭ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰੂਪ ਨੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੋ ਹਿਸੇ ਨੇ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਥਾਨਕਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵ ਤੇ ਦਾਨਵ-ਸਭ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰੂਪ ਨੇ, ਅਸਲ ਕਥਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵ ਦਾਨਵੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੈ, (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੨੬੩ ਤੇ) ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਫਰ ਨਾਮਹ ॥ ਜੀ ਦੀ ਆਦਿ ਵਿਚਾਰ

ਇਹ ਰਚਨਾ ਵਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ੧੧੧ ਬੈਂਤ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਬੈਂਤ ਦੇ ਦੋ ਚਰਨ ਹਨ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗੂਣੇ ਅਤੇ ਗੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਯੋਧੇ ਹਨ।

ਭੂਮਿਕਾ ੴ ਵਾਰਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਬੀਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀਉ...ਸ੍ਰੀ ਜਫਰ ਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਖਾਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਦਾ-ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦ ਵੱਲ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਸਮਝਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਸਹਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਸੰਜੁਗਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਿਤ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਜੋ ਆਪ ਦਾ ਮੁਖਵਾਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ:-

ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋ ਭਾਖੁ ਹੈ ॥ ਕਿਸੂ ਨ ਕਾਨ ਰਾਖੁ ਹੈ ॥ ਕਿਸੂ ਨ ਭੇਖ ਭੀਜੁ ਹੈ ॥ ਅਲੇਖ ਬੀਜ ਬੀਜੁ ਹੈ ॥
ਪਖਾਣ ਪੁਜੁ ਹੈ ਨਹੀ ॥ ਨ ਭੇਖ ਭੀਜੁ ਹੈ ਕਹੀ ॥ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਗਾਇ ਹੈ ॥ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਾਇ ਹੈ ॥

ਜਦੋਂ ਨ ਸੀਸ ਧਾਰ ਹੈ ॥ ਨ ਮੁੰਦ੍ਰਕਾ ਸੁਧਾਰ ਹੈ ॥ ਨਾ ਕਾਨ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਧਰੋ ॥ ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋ ਮੈ ਕਰੋ ॥੩੬-੬॥
ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੁਵਾਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ੩੩ ਕੁਝ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਸ ਨਾ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਕਈ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਗੁੱਬਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ੫੨ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਵੇਤਨ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ 'ਰਲੀਜਸ' ਸੁਸਾਇਟੀ (ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਸਭਾ) ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀ। ਅਨੰਤ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਖੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਬਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਭੂਣੇ ਮੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਗ ਸੱਚੇ ਮੱਤ (ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ) ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰੰਗ ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਰਮ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅੜ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰਖਾਕ ਦੱਸ ਕੇ ਅਤੇ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ:

ਫਤੇ ਬਾਰ ਕੋਖਾ ਤਬ ਰਾਜਾ ॥ ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨ ਕਾਜਾ ॥ ਬਚਿਤੁ ਨਾ॥

ਜਦੋਂ ਫਤੇਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਕਾਰਟ ਹੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸਤ੍ਰੰਧ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਦਿਰਝ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੰਗ ਹੋਏ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਦੰਬ ਗਏ ਪਰ। ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰ: ੧੭੫੬ ਬਿ: ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਣਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ੧-ਭਾ:ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੨-ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ੩-ਹਿਮਤ ਸਿੰਘ, ੪-ਸੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ੫-ਭਾਈ-ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅੰਡੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਈ ਰਾਜੇ ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ:-ਭੂਣੇ ਜੰਝੂ ਤਿਲਕ ਤਿਆਗੋ ॥ ਖੜਗਧਾਰ ਅਸਿਧੁਜ ਪਗ ਲਾਗੋ ॥ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ:-ਭੂਣੇ ਜੰਝੂ ਤਿਲਕ ਤਿਆਗੋ ॥ ਖੜਗਧਾਰ ਅਸਿਧੁਜ ਪਗ ਲਾਗੋ ॥ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਠਿਨ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥ ਚਾਰ ਵਰਣ ਸੋ ਕਰਹਿ ਰਸੋਈ ॥ ਬੇਦ ਲੋਕ ਮਤ ਸਰਬ ਤਿਆਗੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੇ ਹੈ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਨਕ ਕੇ ਜੰਝੂ ਧਰਮ ਤੁਰਾਇ ॥ ਲੇ ਭੋਜਨ ਇਕ ਠਾਂ ਕੀਓ ਬੂਝੀ ਬਾਰ ਬਨਾਇ ॥ ਪੂਜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਕਰਮਾ ॥ ਇਹ ਹਮ ਤੋਂ ਫੁਟਤ ਨਹਿ ਧਰਮਾ ॥ ਪਿਤ੍ਰਿ ਦੰਤ ਦੇਵਨ ਕੋ ਕਾਮਾ ॥ ਕਤ ਫੁਟਤ ਹਮ ਸੋ ਅਭਿਰਾਮਾ ॥ ॥ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ:੧੦ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਰਾਜਪੂਤ ਹੋਰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਉਸੀ ਦਿਨ ੨੦੦੦੦ ਪੁਰਸਾਂ-ਇਸਤੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਖਬਰ 'ਵਾਕੇ ਨਵੀਸ' (ਰਿਪੋਰਟਰ) ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਹਾਜਰ ਸਨ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਲੀ-ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਜੀ। ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਐਸਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਦੂਤ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਜਾਵੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਛੱਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ, ਸੂਦ੍ਰ ਜਿਸਦਾ ਸਭ ਦਾ ਜੁਦਾ-ਜੁਦਾ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਗਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪੱਖ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਭਾਈ, ਭਾਈ ਬਣ ਕੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ-ਜੋ ਗੰਗਾ ਆਦਿਕ ਤੀਰਥ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਖੇ) ਵੱਡਾ ਮਾਨ ਹੈ-ਮਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ। ਸਵਾਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾ ਨਾ ਕਰਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ (ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੋ ਧਰਮ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਜੋ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਕਰੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਗਈ ਉਦੋਂ ੨੦੦੦੦ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਤਵਾਰੀਖ ਵਾਰਸੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੁਨੀ ਗੁਲਾਮ ਮੁਹਈਯੁਦੀਨ)

ਪਰ ਅਨੰਪ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਧਦਾ ਤੇਜ਼ ਨਾਂ ਭਾਇਆ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਸਦਾ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮਿਟ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਜਦ ਗੁਪਤ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਤਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਅਗਮ ਪਵੀਤ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਅਤਿਅੰਤ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਲੁੱਟ ਗਿਆ, ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਰਾਇ ਪਾਸ ਹੋਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ (ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ) ਅਜਿਹਾ ਕਸ਼ਟ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਦਮ ਨਾ ਲੈਣਾ ਪਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਆਪ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਵਖਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦਿੱਤਾ :- ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜਗਤ ਕਰਾ ਸੋ ਕਹਿ ਹੈ ॥ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਗ ਤੇ ਮੰਨ ਨ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ਬਚਿਤੁ ਨਾ:

ਅਰਥਾਤ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤ੍ਰੰਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ, ਉੱਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਦੂਜੀ ਬਾਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸਦਾ ਧਰਮ ਦੇਖੀਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤ੍ਰ ਸੁਣ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਅਤਿਅੰਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈਕੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰ-ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਘੇਰੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਰਾਜੇ ਮਰ ਗਏ ਤਾਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ।

ਹੁਣ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਚਾਰ ਕਿਲੇ ਲੋਹ ਗੜ੍ਹ, ਅਨੰਦ ਗੜ੍ਹ, ਫਤਹ ਗੜ੍ਹ, ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਬਣਾ ਲਏ, ਤੇ ਉਧਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਸ ਹਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਖਾਕੇ ਸੁਬੇਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ ਨੂੰ ੨੦੦੦੦ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ-ਆਪਣੀ ਬੰਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਾਕ ਦੇਣਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਏ ਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਖਾਲੀ ਨਾ ਕਰਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਅਰਜੀ ਸਹਿਨਸ਼ਾਹ "ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ" ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਖੇ ਅਨੇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅਗਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹਰ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਖੇ "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ" ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਤਲ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਉਸਨੇ ਅੱਤ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਹੀ ਖੋਟਾਂ ਕੱਢਦਾ ਸੀ, ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਮਜ਼ੀ ਮਸਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਰੀਤ ਜਾਤ ਪਾਤ ਮੇਟ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਵੈਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਸ ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਸ ਸੌਂ ਕਵਲ ੧੦੦੦ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸਨ ੨੨ ਸੌ ਸਮਤ ੧੭੬੪ ਈ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਬ੍ਰਹਿਮ-ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਪਰ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੇਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਾਝ ਬਾਰੀ ਤੇ ਬੇਸ਼ਮਾਹ ਖਾਣੇ ਖਾਂ ਖੰਧੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੀ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕਿਲਾ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਂ ਟੁੱਟ ਸਕਿਆ। ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਫਾਇਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਘੇਰਾ ਖਾਂ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਘਾਹ, ਦਾਣੀ, ਮੁਸਕ, ਅੰਨ ਆਦਿਕ ਅੱਧੇ ਫਿਲੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜੰਗ ਤੇ ਭੁੱਖ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ- ਸੂਰਾ ਮੁਰਾ। ਮੁੱਠੀ-2 ਅੱਧੇ ਛਿੱਲੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋ ਭੀ ਸਿੰਘ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜੰਗ ਤੇ ਭੁੱਖ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ- ਜਿਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਿਨਾ ਹਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :- ਇਹੀ ਤੀ ਭਾਂਤ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੁਏ ॥ ਮਸਾਲੇ ਹਲ ਸਭ ਤਾਂ ਭਥ ਭਥ ਭੋਜਨ ਜੀਵਨ ਅਥ ਨਾਹੀ ॥ ਸੌ ਭੀ ਜੈ ਹੈ ਸਾਂਝ ਸੁਧਾਰੀ ॥ (ਗੁਰ ਸੋਝਾ ਗ੍ਰੰਥ)

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਜੀ ਅਵਸਰ ਤੇ ਰਾਜੇ ਜੀ ਲੜਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਮਾਰ ਗਏ, ਸਿੱਖ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਦੇ ਇਦਰ-ਗਿਦਰ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ, ਰਸਦ, ਦਾਟਾ ਘਾਹ, ਆਦਿਕ ਮਿਲਣਾ ਔਖਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਬਰਬਾਦ ਤੇ ਸੁਨਸਾਨ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗਾ, ਉਪਰੋਂ ਮੀਂਹ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਬੜੀਚੀ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਔਖਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਵਨੌਤ ਨਾਲ ਫੌਜ ਵਿਖੇ ਹੋਸ਼ਾ ਫੁੱਟ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਕੜੇ ਆਦਮੀ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਤਦ ਬਾਦਸਾਹ ਵਲੋਂ ਬਾਰ-ਤ ਇਹ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਟ ਤਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲਾ ਕਿਉਂ ਫੜਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਲ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਅਸਾਹੀਬ ਨਾਲ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਗੁਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਸਮਾਨ ਰਸਦ ਦਿੰਦਾ। ਮਰਹੱਟੇ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਭੀ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸੋ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਆ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਬਗਾਵਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਪੈ ਗਈਆਂ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੋਜਵਾਦ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਸਹੂਂ ਖਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇੱਕ ਚਿਠੀ ਭੇਜੀ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਪਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾਈ ਜਾਊ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਚੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਨ ਧੀਰਜ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਭੀ ਜੰਗ ਦੇ ਭੁੱਖ ਨੇ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਤ ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟੱਟੂ-ਖੱਚਰਾਂ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਪਰ ਸਮਾਨ ਲੱਦ ਕੇ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੁਸਮਨ ਸਹੁੰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਲੁੱਟਣਾ ਆ ਪਏ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕਸਮ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਰਗੜ੍ਹੀਆਂ, ਰੂਪਿਆਂ ਆ ਕੀਮਤੀ ਅਸਬਾਬ ਦੇ ਬਖਾਏ ਟੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ੱਯਾਵਾਂ, ਠੀਕਰੇ, ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਿੰਦ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਜੀਝੜੇ ਆਦਿਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਣਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਲੜਦੇ ਰਹੇ, ਇਸ ਜੋਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਖੂਬ ਘਬਰਾਈ, ਜੰਗੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਭੇਜ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਬੇਸਮਝ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਤੇ ਅਸਾ ਅਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰੀਫ ਪਰ ਪੱਕੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਵਰ ਬੇਗ ਨੇ, ਅੰਗਰਾਜੇਬ ਵੱਲ ਲਿਖਿਆ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾ ਸੇਵਾਲ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਲਿਖਿਆ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਪੁਰ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੀ ਇਲਾਕੇ ਮਿਲਣਾ ਦੀ ਅਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੱਬਿਓ ਸਿੱਖ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਹੋਅਬਾਬ ਭੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਇਕ ਫਰਮਾਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੂਂ ਖਾ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਕੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰਵਕ ਜਿਥੇ ਚਾਹੋ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਅਹਿਲਕਾਰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਸ਼ਤ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਦੇਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਆਪ ਮੇਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਰਜਨ ਭੀ ਦੇ ਸਕੋ। ਦੱਖਨ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਇਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਜਾਵਰ ਬੇਗ ਨੇ ਖੂਬ ਅੰਭੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕੀਨ ਦਲਵਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਆਪ ਨਾਲ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧੋਖਾ ਆ ਫਰੋਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਲ ਦੇ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰ ਹਾਂ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਕ ਹੱਥ ਪਰ ਉਠਾਈ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਅਣੇ ਦੀ ਗੁੱਟ ਬਣਾਕੇ ਉਸਦੀ ਸਹੂਂ ਖਾਧੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਲਿਖਤ ਕਰਵਾ ਲਈ, ਐਹਦਨਾਮੇ ਪਰ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ-ਦਸਖਤ ਹੋ ਗਏ।-ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਬਾਗੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਪਾਸ ਮਜ਼੍ਹੂਦ ਹੋਣਾ ਜਵਰਨਾਮੇ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- **ਖਬਾ- ਤੁਰਾਗਰ ਬਿਬਾਖਦ ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਾਂ ਹੈ ਬਨਿਜਦੋਂ ਸੁਮਾਰਾ ਰਸਾਨਮ ਹੁਮਾਂ ॥੫੭॥**

ਭਾਵ ਅਬ-ਹੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇਬ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੂਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਹ ਦੋਹੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਪੱਖ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਵਾਰ ਏਹ ਫੁਰਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਏਥੇ ਲਿਖਿਆ-ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਫੁਰਮਾਨ ਬਾਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ- ਅਜੇਹੇ ਫੁਰਮਾਨ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨੇ ਪਾ ਹੋਰ ਅਰਥ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਓਹਨਾਂ ਪਰ ਬਾਗੀ ਮੋਹਰ ਅਤੇ ਬਾਗੀ ਹਥੇਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੋਹਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹਥੇਲੀ ਕੇਸਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਰ ਕਰਕੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,

੧-ਤਿਮਰ ਲੰਗ
੨-ਮੈਰਾਨ ਸ਼ਾਹ
੩-ਅਬੂ ਸੈਦ
੪-ਸ਼ੇਖ ਮੀਰ
੫-ਅਹਮੂਦ
੬-ਬਾਬਰ
੭-ਹਮਾਯੂ
੮-ਅਕਬਰ
੯-ਜਹਾਂਗੀਰ
੧੦-ਸ਼ਾਹ ਜਹਾ
ਅੰਦਰਲੇ ਘੇਰੇ

ਅੰਦਰਲੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ:- ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ

ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਇਕ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਸੱਚ ਪੁਰਸ਼ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਹੂ ਤੇ ਐਹਦ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਈ ਇਤਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਸੇ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਹਿ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ, ਚਾਹੇ, ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰਨਾਮੇ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਹੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਹੂ ਯਾਦ ਦਿਲਾਈ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਚੋਰੀ ਤਰਾਂ ਬੁਨੀ ਸਹੂ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਉਤਰਦਾ।

ਗੱਲ ਕੀ ਢੰਗ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਨੇਮ ਧਰਮ ਹੋ ਗਏ ੭ ਪੌਰ ਸੇ: ੧੭੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬੱਤ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣਾ ਅਸਬਾਬ ਲੈ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਜਾ ਪਈ ਤੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਤੋੜ ਫੌੜ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਾਹੀ ਅਫਸਰ ਤੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜ ਪਏ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਲੱਖ ਕੇ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਨਦੀ ਚੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਅਸਬਾਬ ਭੋਲੇ, ਗੱਡੇ ਆਦਿਕ ਭੁਕ ਗਏ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਭੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੋਕਿਆ ਪਰ ਨਦੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ, ਮਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਧਰ ਜਿਸਦਾ ਮੂੰਹ ਉਠਿਆ ਉਧਰ ਉਠ ਤੁਰਿਆ ਵੱਡੀ (ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ) ਤੇ ਦੋਵੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ੯ ਤੇ ੭ ਜੋਰਾ ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹੇੜੀ ਦੇ ਨਿਮਕ ਹਰਮਾ ਜਿਸਨੂੰ ਵਧੀਕ ਰੁੱਖੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਰਸੋਈਆ ਆਖਦੇ ਸਨ ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸ਼ਖਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੈਤ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾਣਾ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋਨੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਸੌ ਸਵਾ ਸੌ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਏ। ਜਦ ਰੋਪੜ ਵੱਲ ਆਏ ਤਾਂ ਮਲਕ ਪੁਰ ਰੰਘੜਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਵੀ ਆ ਪੁੱਜੀ ਨਾਲ ਸਖਤ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਠਾਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਾਈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਬਚਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਕਿਤਨਾਂ ਕੁ ਚਿਰ ਅੜ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਭਾਈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਈ ਬਚਿਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ੪੦ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ-ਕੱਚੀ ਗੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦਸ ਲਖ ਮੁਲਖੀਏ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਵੈਰੀ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੇ-ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਛਬੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸੱਤਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:- ਟੌਰ ਟੌਰ ਧਰ ਮੋਰੇ ਉਪਰ ਤੋਪ ਚੜਾਏ ॥ ਹਰਿਓ ਜੁੱਧ ਤਾਰੀ ਸਮੇਂ ਦਈ ਪਲੀਤੀ ਲਾਇ ॥

ਚਰ੍ਹ ਓਰ ਸਭ ਦਲ ਖਰੇ ਬੀਚ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਤਾਰਿ ਸਮੇਂ ਛਬ ਯੋ ਕਰਯੋ ਜਿਉਂ ਤਾਰਨ ਮੈਂ ਚੰਦ ॥
ਗਿਰਦ ਆਨ ਸਭ ਦਲ ਖਰੇ ਖੇਤ ਬਾਰ ਜਿਉਂ ਹੋਇ ॥ ਤਿਹ ਸਮਾਨ ਘੋਰਾ ਪਰੇ ਚਰ੍ਹੁ ਦਿਸ ਰਾਹ ਨ ਕੋਇ ॥

ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਹਿਦ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਤੀਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਹ ਹੌਲਸਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਿ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਦਾ। ਆਖਰ ਗੋਲੀ ਸਿੱਕਾ ਜਾਂ ਤੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ-ਜੋ ਕੋਲ ਸਨ ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮੁੱਕ ਗਏ ਸਨ ਆਖਰ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੀ ਸਨ ਵੈਰੀ ਜੋ ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਸਮਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਦਸ ਬੀਹ ਸਿਪਾਹੀ ਮਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੀ ਘਟਦਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੰਥਕ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ-ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰਕੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ “ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ” ਆਪ ਪਧਾਰ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਪਾਠਕ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਲੇਖ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਨਾ ਕਰਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ੯ ਮਹੀਨੇ ਦੀਏ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਫਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਚ (ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ) ਨਾਮ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ-ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਟੀਕਾ ਪਾਠਕਾ ਦੇ ਦਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਦੁਖਣ ਵਿਖੇ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਹਦੀਏ ਦਾ ਭੋਜ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਜਵਰ ਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਬਗਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਸਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਖਰਚ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜੋ ਭੇਤੀ ਸੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੀਤੇ ਤੇ ਆਗਰੇ ਹੋ ਕੇ ਚਰਿਆ ਚੰਬਲ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪਹੁੰਚੇ ਨਰਵਰ ਤੇ ਕਾਲੇ ਬਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਥੇ ਜਿਸ ਆਏ, ਦਰਖਾ ਨਰਬਦਾ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵਿਚ ਦੀ ਬੁਰਹਾਨ ਪੁਰ ਪੁੱਜੇ, ਇਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੰਗਰਾਬਾਦ ਹੈ, ਜਦ ਅੰਗਰਾਬਾਦ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਹਿਮਦਬਾਦ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਹਿਮਦਬਾਦ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਖਾ ਸਰਹ ਵਿਖੇ ਹੈ? ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਨੇ “ਜੇਠਾ ਸਿੰਘ” ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਭ ਸਮਾਚਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਭੇਰਾ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਉਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਵਿਖੇ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਨਾ ਬਣੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਲਗ ਗਏ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਰਚਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੌਣ ਦੇ ਪਲੰਘ ਪਰ ਗਿਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ” ਦਾ ਸੇਵਕ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਆਪ-ਪਾਸ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਹਾਲ ਜਬਾਨੀ ਦੱਸੇਗਾ, ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਉ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਪੜੀ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਭਾਈ ਦਾਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਜਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਲਾਮ ਖਾ (ਕੌਰਨਸ) ਭੁਕਣ ਦੇ ਬਾਉਂ ਚੱਲਕੇ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ” ਗਜਾਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣਾ ਦੇਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਚਰਜ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਹਾ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ “ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ” ਚਾਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਬੁਖਾਰੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ ਚੀਤ ਪਿੱਛੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। (ਨੋਟ) ਇਸ ਬਾਉਂ ਏਹ ਅਵੱਸ਼ਕ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੋਰੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹਨ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਖੇ ਪਿਆਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਖਸ਼ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ (ਫਰਮਾ) ਤੋਂ ਫਿਰ ਜਾਵੇ ਇਸ ਵਿਖੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਛਲ-ਬਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸ ਕਰਤਾ “ਮਿਸਟਰ ਨਿਕੋਲਸ ਮਨਚੀ” ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦੋਖੋ ਸੋਚਿਆ ਡੋਮੋਗਰ ਭਾਗ ਤੀਸਰਾ ਬਾਹੀ ਫਰਮਾਨ- ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ “ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਲੋਂ ਜਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਸਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਬਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਤੇ-ਆਪਣੇ ਹੀ ਫਰਮਾਨ ਪਰ ਮਖੌਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਰਾ ਭਰ ਭੀ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਅਲੀਮਰਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਨਕੋਦਰ ਗਾਉਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬੋਹ ਲਿਆ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਨੇ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਜੀ ਨਾਲ-ਹਿੰਦੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਦੀ ਦਰਬਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇ। -ਭਾਕਟਰ ਬਰਨਨ ਨੇ ਭੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਸੇਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੧ ਸਫੇ ਪਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਧੂਰਤਾ ਅਤੇ ਕਪਟਤਾ ਉਸ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਮੈਂ ਕੂਟ-ਕੂਟ ਕਰ ਭਰੀ ਥੀ ਤੇ ਫੇਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸਮਸਤ ਜੀਵਨ ਧੂਰਤਾ ਅੰਗ ਕਪਟਤਾ ਚੁਣਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਬੀਤਾ ॥ ਆਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੯੬ ਵੇਂ ਸਫੇ ਪਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਪਣਾ ਮਤਲਬ-ਨਿਕਾਲਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਨੀਚ ਸੇ ਨੀਚ ਕਾਮ ਕਰ ਭਾਲਨੇ ਕੇ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹਤਾ ॥ ਖੁਦ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਬਾਪ “ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ ਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਪੁਰਖ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਬਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ ਕਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਗੀਤਪਰਭ ਐਸ.ਡੀ, ਓ, ਸੇਵਕ,
ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਅਰਥਾਤ. ਖਾਲਸਾ ਪਾਰਲੀ ਮੈਂਟ-ਮੁਕਾਮ ਪੰਚ ਖੰਡ
ਡਾਕਘਰ ਯੂਗੀ-ਗਵਰਮੈਂਟ ਪਟਿਆਲਾ

ਤਾਰੀਖ

੧ ਅੱਸੂ ਸੰ: ੪੫੩ ਖਾ: ਮੁਤਾਬਕ ੧ ਅੱਸੂ ਸੰ: ੧੯੭੮ ਬਿ:

ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਾਰੀ-ਪ੍ਰੋ: ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਦਮ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ-ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ- ਪ-੧੩੩ ਹਕਾਯਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਹਾਣੀ, ਹਕਾਯਤ ਇਸੇ ਦਾ ਬਹੁ ਬਚਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹਿਕਾਯਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਪਤ ਬੋਤਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀਆਂ ੧੧ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਚਰਿਤ੍ਰਤੋਂ ਪਖਪਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਦਾ ਅੰਗ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾਧਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹਿਕਾਇਤ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਹਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰਾਂ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿੱਠੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਤੇ ਹਕਾਇਤਾਂ

ਉਹ ਛੰਦ-ਬਧ ਕਲਪਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਚੇਰ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਸੇ ਮਸਮੂਨ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਆਈ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਕਾਇਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਾਰਸੀ ਬਧ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਅਰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜਫਰਨਾਮਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਕਾਵਿਕ ਸਫਾਈ ਤੇ ਜਬਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਰਸੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਉਮਰ ਭਰ ਕਈ ਫਾਰਸੀ ਛੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖੇ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਜਫਰਨਾਮੇ ਵਰਗੀ ਰਚਨਾ ਲਿਖ ਦਿਤੀ-ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਸਭਾਵਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਹਕਾਇਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚੰਗੇ ਫਾਰਸੀਦਾਨ ਸਨ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਕਲਾ ਕੋਸ਼ਲ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਛਾਪ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੀ ਹੈ।..... ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਵੀ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਲੰਕਾਰ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮੰਗ ਲਈ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ਰਾਬ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਵਖਰਾਮੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਨੂੰ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇਹ ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖੁੱਪ ਸਮੇਂ ਸਦਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ:-

ਬਿਦੇਹ ਸਾਕੀਆ ਸਾਗਰਿ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰਸਤ ਦਰ ਵਕਤਿ ਜੰਗ ॥੧॥ ਇਹ ੭ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਲਿਖਕੇ ਫੇਰ ਗਿਆਰਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅੱਗੇ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਪਰ-ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਚਿੱਠੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ- ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖਕੇ ਕੋਈ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੁਗਲ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ-ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਕਾਲਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ-ਪੰਥੀ ਤੀਜੀ ਪੰ:੧੨੪੬

ਨੋਟ-ਇਹ ਸਿਰ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਕੇ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਣ ਅਉਗੁਣ ਉਘੋੜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਨੇਕ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਪੰਚ, ਤੰਕੁ ਤੇ ਹਿਤਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਗਿਆਰਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਕਾਇਤਾਂ) ਭੀ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਭਤਿਹਨਾਮੇ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹ ਚਿੱਠਾ (ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਕਿਆਂ ਦੇ “ਦੀਨ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬਾਬਰ ਕਿਆਂ ਦੇ ਦੁਨੀ ਪਤਿ ਦੇ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਉ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੱਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਪੁਰ ਰਖਮੰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ (ਕੋਸ਼ੀ ਪੰਜੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ) ਫੁਰਮਾਨ ਲੈਕੇ ਕੋਈ ਸਤਿਬਿਰ ਮਨਸਬਦਾਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵੇ: ਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਕਹਾਇਦਾ ਦਰਖਾਸਤ (ਅਰਜਦਾਸਤ) ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ: ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਮੁਨਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਖ ਸੁਬੇਦਾਰ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਖਾਂ-ਫੌਜਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ ਜੋਰਾ ਜ਼ਾਰੀ ਕੀਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਨਾਲ ਭੇਜੇ (ਫੁਰਮਾਨ ਆਲਮਗੀਰੀ) ਗਏ ਸਨ। (ਦੋਖੇ ਅਹਕਾਮਿ-ਆਲਮਗੀਰੀ ਮਿਰਜਾ ਇੰਨਾਖਤੁੱਲਾ ਖਾਨ ਇਸਮੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਫਾ ੮, ੯ ਅਤੇ ‘ਮਾਖਜਿ ਤੁਰੀਖ ਸਿੱਖਾਂ’ ਦੇ ਸਫਾ ੭੫ ਪੁਰ)

ਪ੍ਰਾਰਥਕ-ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਏਥੇ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਲੇਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਇਗੀ-ਓਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਰੜੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਅਡੋ-ਅਡੋ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਭੇਦ ਜਾਂ ਭਰਮ ਭੇਦ ਆਖਦਾ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਰਕੇ ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਲੇਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬਣਾਈ ਸ਼ੋਧ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੀ ਸੰਗ੍ਰਹੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਈ ਨੁਸਖੇ ਸ਼ੋਧ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹ ਗਏ ਹੋਣ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਲੇਖ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਸ਼ੱਕਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੋਝਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਇਕ ਲੇਖ ਜਾਂ ਇਕ ਕਰਤੱਵ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਰਮ ਤੋਂ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ਼ੱਕਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ- ਜੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀਓ ਆਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹਦਿਗੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਹਥ-ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੱਦਾ ਜਾਨਵਰ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਘੋਗੜਾ, ਬਗਲਾ, ਗਿਰਜ ਆਦਿ ਜਿਸ ਰੂਪ ਦੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਜਾਣ ਉਹ ਰੁੱਖ ਸੁਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ? ਪਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲਿਲਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਤਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਬਾਰੀ ਆਪਣੇ ਇਕ ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਮਰਵਾ ਕੇ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀ ਤੁਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਉ ਮੈਂ ਇਕ ਗੁਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਿਕੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੁੰਹੀ ਕਾਂ ਬਣਕੇ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਮੈਂ ਕਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜੂਨੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਘੋਗੜਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁਛ ਕੀਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕੋਤਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਭਾਈ ਇਹ ਘੋਗੜਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਜਨਮ ਤੇ ਸੋ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਇਸ ਬੇਹ ਤੇ ਇਸਦੇ ਧੌਲਰ ਸਨ ਜੋ-ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ-ਜਿਥੇ ਆਹ ਸੁਕਾ ਤੁੱਖ ਖੜਾ ਹੈ ਇਥੇ ਇਸਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੀ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਜ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਦ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਘੋਗੜਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਇਕ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੰਡਾਰਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੀ ਜਲ ਪਾਣੀ ਬਰਤਨ ਆਦਿ ਸਾਂਝ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਲੜਕੀ ਜਵਾਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੰਦ ਨਿਗਾਹ ਉਸ ਉਪਰ ਜਾ ਟਿਕੀ, ਸੰਗਤ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਬਰ ਦਸਤੀ ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਬੰਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਘਬਰਾਨਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉ। ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਐ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਡੋਲ ਨਾ; ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਮੰਦ ਬਿਰਤੀ ਸੋਝਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ-ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਸੁਟੇਗੀ-ਤੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਸੋਹਣੀ ਚਮੜੀ ਕੀ ਹੈ?:-

ਬਿਬਟਾ ਅਸਤ ਹਕਤੁ ਪਰੇਣੇ ਚਾਮ ॥ ਇਸ ਉਪਰਿ ਲੈ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ਪੰ: ੨੭੪ ॥

ਇਹ ਸਹੀਰ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇੰਦੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਲ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਰੋਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੀਨਾ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਲਾਲਾ, ਨੱਕ ਵਿਚੋਂ ਸੀਂਢ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ, ਤੇ ਮਲ ਮੂਤ ਦੇ ਇੰਦੋਰੇ ਉਕੇ ਹੀ ਮੈਲੇ ਹਨ (ਮਜਾ ਰੁਦ੍ਰ ਦੁਰਗੰਧ) ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਛੂਹੀਂਦਾ। ਇਸ ਤਨ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਤੂੰ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੀ ਤੇਰੀ ਸੁਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਗ ਜਾਗਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਭੁੱਧੀ ਮਲੀਨਤਾ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਾਸਨਾ ਵਧੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਤੇ ਇਹਨਾ ਪਾਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਚਾਹਿਆ- ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹਿਰ ਵੇਖ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇਗਾ ਜੇਥੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤੇਜ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ ਜੋ ਵੇਖਦੇ-ਵੇਖਦੇ ਸਹੀਰ ਰੂਪੀ ਚੌਲਾ, ਤਪਾਗ ਕੇ ਆਤਮਾ ਪਰਮ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸੋ ਜਨਮ ਘੋਗੜਾ ਬਣਕੇ ਆਪਣੀ ਉਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਖਾ ਕੇ ਗੰਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਐ ਗੁਰ ਸਿੱਖ-ਉਹ ਬੀਬੀ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਵਾਸਾ ਦੀ ਉਸ ਦਾ ਬਚਨ ਅਣ ਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ, ਇਹ ਰਾਜਾ ਘੋਗੜਾਦਾ ਸਹੀਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲੈਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਨਰਕ ਆਪਣੀ ਉਸਦੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਭੋਗ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੰਭ ਮਿਲ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ ੧੦੦ ਜਨਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕਟ ਕਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਤਾ ਪਾ ਕੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਦੰਭ ਤਾਂ ਸਹਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :- ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਜਮਭੰਡ ਲਗੈ ਤਿਨ ਆਇ ॥ ਪੰ:੬੫॥੩:੩॥ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੰਕੇਤ ਹੈ:-ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਸੁਆਦ ਕਾਰਣਿ ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ॥੫:੮੦:੩॥

ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਦੇ ਸਵਾਦ ਦੇ ਫਸਿ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਸੋ ਜਨਮ ਜਮ ਦੰਭ ਦਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਪਾਠਕ ਪਿਆਰਿਓ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭੰਡ ਤੋਂ ਡਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖੋ।

੧੯ ਹੁਕਮ ਸੱਤਿ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦॥

੨ਕਮਾਲੇ ਕਰਾਮਾਤ, ਕਾਯਮ ਕਰੀਮ ॥ ਰਜਾ ਬਖਸ਼ ਰਾਜਕ ਰਹਾਕੋ
ਰਹੀਮ ॥੧॥ ੩ਅਮਾਂ ਬਖਸ਼ ਬਖਸ਼ਿੰਦ; ਓ ਦਸਤਗੀਰ ॥ ਰਜਾ ਬਖਸ਼ ਰੋਜ਼ੀ
ਦਿਹੋ ਦਿਲ ਪਜ਼ੀਰ ॥੨॥ ੪ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ; ਖੂਬੀ ਦਿਹੋ, ਰਹਨਮੂ ॥ ਕਿ ਬੇ ਗੁੰਨੋ,
ਬੇ ਚੁੰਨ; ਚੁੰ ਬੇ ਨਮੂ ॥੩॥ ੫ਨ ਸਾਜ਼ੋ, ਨ ਬਾਜ਼ੋ, ਨ ਫਉਜੋ, ਨ ਫਰਸ਼ ॥
ਖੁਦਾਵੰਦਿ ਬਖਸ਼ਿੰਦ, ਓ ਐਸ਼ੁ ਅਰਸ਼ ॥੪॥ ੬ਜਹਾਂ ਪਾਕ ਜ਼ਬਰ ਅਸਤੁ;
ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ॥ ਅਤਾਮੇ ਦਿਹਦ ਹਮ ਚੁ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ॥੫॥ ੭ਅਤਾ ਬਖਸ਼ਦੋ;
ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ॥ ਰਹੀਮ ਅਸਤੁ; ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੋ, ਹਰ ਦਿਯਾਰ ॥੬॥
੮ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਯਾਰ ਅਸਤੁ, ਆਜ਼ਮ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਕਿ ਹੁਸਨੁਲ ਜਮਾਲ
ਅਸਤੁ, ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ॥੭॥ ੯ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸਊਰ ਅਸਤੁ; ਆਜਿਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ॥
ਗਰੀਬੁਲ ਪਰਸਤੋ; ਗਨੀਮੁਲ ਗੁਦਾਜ਼ ॥੮॥ ੧੦ਸ਼ਰੀਅਤ ਪਰਸਤੋ, ਫਜ਼ੀਲਤ
ਮੁਆਬ ॥ ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸੋ; ਨਬੀਉਲ ਕਿਤਾਬ ॥੯॥ ੧੧ਕਿ ਦਾਨਸ਼ ਪਖਰ
ਅਸਤੁ; ਸਾਹਿਬ ਸਊਰ ॥ ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸ ਅਸਤੁ; ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ॥੧੦॥
੧੨ਸ਼ਨਾਸਿੰਦ ਏ, ਇਲਮ ਆਲਮ, ਖੁਦਾਇ ॥ ਕੁਸ਼ਾਇੰਦ ਏ; ਕਾਰਿ ਆਲਮ
ਕੁਸ਼ਾਇ ॥੧੧॥ ੧੩ਗੁਜ਼ਾਰਿੰਦ ਏ ਕਾਰਿ ਆਲਮ, ਕਬੀਰ ॥ ਸ਼ਨਾਸਿੰਦ ਹੇ,
ਇਲਮਿ ਆਲਮ, ਅਮੀਰ ॥੧੨॥

੧੪ਦਾਸਤਾਨ ॥

੧੫ਮਰਾ ਐਤਬਾਰੇ, ਬਰਈ ਕੁਸਮ ਨੇਸਤ ॥ ਕਿ ਏਜ਼ਦ ਗਵਾਹ ਅਸਤੁ ਯਜ਼ਦਾਂ
ਯਕੇਸਤ ॥੧੩॥ ੧੬ਨ ਕੁਤਰਹ, ਮਰਾ ਐਤਬਾਰੇ, ਬਰੋਸਤ ॥ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀ ਵ ਦੀਵਾਨ
ਹਮਹ ਕਿਜ਼ਬ ਗੋਸਤ ॥੧੪॥ ੧੭ਕਸੇ ਕਉਲ ਕੁਰਆਂ; ੧ਕੁਨਦ ਐਤਬਾਰ ॥ ਹੁਮਾ
ਰੋਜ਼ ਆਖਰ, ੧ਸ਼ਵਦ ਮਰਦ ਖੁਆਰ ॥੧੫॥ ੧੮ਹੁਮਾ ਰਾ ਕਸੇ ਸਾਖਰ ਆਖਦ
ਬਜ਼ੇਰ ॥ ਬਰੋ ਦਸਤ ਦਾਰਦ ਨ ਜ਼ਾਹੋ ਦਲੇਰ ॥੧੬॥ ੧੯ਕਸੇ ਪੁਸ਼ਤ ਅਫਤਦ;
ਪਸੇ ਸ਼ੇਰ ਨਰ ॥ ਨ ਗੀਰਦ ਬੁਜ਼ੇ ਮੇਸ਼; ਆਹੂ ਗੁਜ਼ਰ ॥੧੭॥ ੨੦ਕੁਸਮ ਮੁਸਹਫੇ
ਖੁਫੀਯਹ, ਗਰ ਈ ਖੁਰਮ ॥ ਨ ਫਉਜੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇਰ ਸੁਮ ਅਫਕੁਨਮ ॥੧੮॥ ੨੧ਗੁਰਸਨਹ
ਚਿ ਕਾਰੇ ੧ਕੁਨਦ ਚਿਹਲ ਨਰ ॥ ਕਿ ਦਹ ਲਖ ਬਰ ਆਯਦ; ਬਰੋ ਬੇਖਬਰ ॥੧੯॥

1. ਅਧਕ " " ਲਾ ਕੁ ਕੁਨਦ ਅਤ ਸ਼ਵਦ (ਬਲ) ।

ਤਰਜਮਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪੱਤ੍ਰ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪ੍ਰਤਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ-ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਸਭ ਪਰ ਦਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਭ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਜਾਲਮਾ ਤੋਂ ਭੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਛਿਮਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਨਿਰਬਲਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਦਾ ਹੈ ਭੋਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ- ਤੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਹ । ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ । ਉਹ ਪੂਰਨ ਉਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਭੀ ਰਾਜਸੀ ਸਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ-ਜੋ ਤੂੰ ਸਮਝੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਉਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ । ਓਹ ਬੜਾ ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ-ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਆਪਣੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖ ਪਾਤ ਸਤ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਸਤ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ । ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਨਿਰਧਨਾ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਤੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੀਖਤ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਉਨਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਇਹ ਖਿਆਲ ਤੇਰਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਬਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਤੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਹੀ ਖੁਦ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਪਰ ਖੁਦ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਹੋਰਨਾ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਣਾਈ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰੀ ਮੁਰਖਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਕ ਹੈ ਤੇ ਦਾਨਾਈ ਦਾ ਦਾਤਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਜੋ ਕਰਨ ਜੋਗ ਠੀਕ ਹੈ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਰਚੀ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੋ ਰੋਕ ।

੧. ੧੯ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਕਾ ਪ੍ਰਾਨਾ ਹੈ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਸਤ ਜਿਸ ਕਾ - ਜੇ ਜ਼ਫਰ ਜੁਲਮ ਕਾ ਅਫਸਾਨਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਰਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਬੀ ਦੀ ਓਟ ਵੱਲ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ।
੨. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ, ਅਟੱਲ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਉਪਜੀਵਕਾ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਤ ਵੱਡਲ ਹੈ ॥੧॥
੩. ਹੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਓਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ-ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇਣਹਾਰਾ, ਨਿਤ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੨॥
੪. ਉਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਤੇ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ ਹੈ ॥੩॥
੫. ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਘੋੜਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਫੌਜ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਸੁਖ ਤੇ ਸਵਰਗ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ॥੪॥
੬. ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਭਾਵਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਐਉਂ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੫॥
੭. ਉਹ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੬॥
੮. ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਦੀ ਵੀ ਸੋਭਾ ਹੈ, ਰਿਜ਼ਕ ਦੇਣ ਹਾਰ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੭॥
੯. ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈ, ਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਗਨੀਮ, ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੮॥
੧੦. ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਿਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਡਿਆਈ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥੯॥
੧੧. ਦਾਨਈ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੈ, ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦਾਤਾ - ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ॥੧੦॥
੧੨. ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਲਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੧੧॥
੧੩. ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਰੇ ਇਲਮਾਂ ਦਾ ਚਾਲਕ ਤੇ ਜਾਣੂ, ਆਲਮਗਰੀਰ ਹੈ ॥੧੨॥
੧੪. ਦਾਸਤਾਨ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਦੇਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਵਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਲੁੰਬੜਚਾਲਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਾਲਮਾ ਲਈ ਮਾਰੂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਛੁਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
੧੫. ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਇਸ ਸੋਹ ਤੇ ਕੋਈ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜੋ ਇਕੋ ਇਕ ਖੁਦਾ ਵੰਦ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ ਹਾਂ ॥੧੩॥
੧੬. ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਰਤਾ ਭੀ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਅਮਲਾ ਬੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਬੇਇਤਬਾਰੀ ਹੋਵੇ ॥੧੪॥
੧੭. ਜੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥
੧੮. ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਹੁਮਾ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇ - ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਕਾਉਂ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ - ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥੧੬॥
੧੯. ਭਾਵ ਜੇ ਕੋਈ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੀ ਭੇਡ ਬੱਕਰੀ ਤੇ ਹਰਨ ਲੰਘ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ॥੧੭॥
੨੦. ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੋਹ ਖਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ॥੧੮॥
੨੧. ਜਦੋਂ ਬੇ ਸਰੋ ਸਾਮਾਨ ਚਾਲੀ ਨੰਗੇ ਤੇ ਭੁਭੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੇ ਜਦ ਉਸ ਉਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਮੁਲਖੀਆਂ ਅਚਾਨਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ॥੧੯॥

ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲ ਮਾਨੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਹ ਸਭਦੇ ਇਲਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸਭ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੂਮੀ ਹੈ ਪਰ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆ ਅਮੀਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖੇ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਿਆ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤੇਰੇ ਧੋਖੇ-ਫਰੋਬ ਉਸ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸੁਖ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਜਾਗ ਕਰ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਸਹੁੰ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਸਹੁੰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੀ ਤੋੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਅਫਸਰ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਆਦਿਕ ਬੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਰ ਜਰਾ ਭੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਅਹਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਹਦ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਬੂਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡ ਦੇਵੇ। ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਕਦਰ ਬਦਨਾਮ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ-ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਪਰ ਜੋ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਉਸਦੀ ਦੁਰਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਇਤਨੀ ਬਦਨਾਮ ਹੋਵੇ। ਆਦਿ ਰੱਖ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਮਾ ਪੰਛੀ ਦੇ ਪੁਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਅਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਮਨਹੂਸੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਇ ਹੇਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਕਾਉਂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬੱਕਰੀ, ਭੇਡ, ਹਿਰਨ ਆਦਿਕ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੂਠੀ ਸੋਹਾਂ ਖਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਾ ਛੱਡਦੇ ਜਿਤਨੇ ਅਸੀਂ ਪੱਕੇ ਰਹੇ ਉਤਨੀ ਤੁਸੀਂ ਦਗੋਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ, ਉਹ ਭੀ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਉਨੀਦੇ, ਸਰਦੀ ਦੇ ਸੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੀ ਬਹਾਦਰੀ ਹੈ ਤੇਰੀ, ਬਿਨਾਂ ਖਬਰ ਦਿੰਦੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਦੀ ਫੌਜ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਇਹ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਸੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਦੀ ਅਸਮਾਇਸ਼ ਕਰਦਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਫੌਜ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਦੀ। ਤੇਰੀ ਫੌਜ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਨੇਮ ਕਰਕੇ ਸਾਥੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਾਕੇ, ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਦਰਿਆ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਹੁੰਆਂ ਤੋੜੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੂਠੇ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਕਿਉਂ ਚਲਾਈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਇ ਬਾਕੀ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਫੜਨੀ ਪਈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਠੀਕ ਰਹੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸੋਹਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।

੦. ਹੁਮਾ ਇਕ ਪੰਛੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ-ਨਾਂ ਆਲਣਾ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਜਾਂ ਅਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਖਸਲਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਉਸਦਾ ਸਾਇਆ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸਦੇ ਦਲਿੱਦਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ੴ ਪੈਮਾ ਸ਼ਿਕਨ; ਬੇਦਰੰਗ ਆਮਦੰਦ ॥ ਮਿਯਾਂ ਤੇਗ, ਤੀਰੋ, ਤੁਫੰਗ,
ਆਮਦੰਦ ॥੨੦॥ ੨ਬ ਲਾਚਾਰਗੀ; ਦਰ ਮਿਯਾਂ ਆਮਦਮ ॥ ਬ ਤਦਬੀਰ; ਤੀਰੋ
ਤੁਫੰਗ ਆਮਦਮ ॥੨੧॥ ੩ਚੁ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਹ ਹੀਲਤੇ, ਦਰ ੧ਗੁਜ਼ਸਤ ॥
ਹਲਾਲ ਅਸਤੁ ਬੁਰਦਨ; ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਸਤ ॥੨੨॥ ੪ਚਿ ਕਸਮੇ ਕੁਰਾਂ ਮਨ,
ਕੁਨਮ ਐਤਬਾਰ ॥ ਵਗਰ ਨਹ ਤੁ ਗੋਈ, ਮਨ ਈ ਰਹਿ ਚਿ ਕਾਰ ॥੨੩॥
੫ਨ ਦਾਨਮ, ਕਿ ਈ ਮਰਦ, ਰੋਬਾਹ ਪੇਚ ॥ ਵਗਰ, ਹਰਗਿਜ਼ੀ ਰਹਿ, ਨਿਯਾਰਦ
ਬਹੇਚ ॥੨੪॥ ੬ਹਰਾਂ ਕਸ ਕਿ, ਕੁਉਲੇ ਕੁਰਾਂ, ਆਯਦਸ਼ ॥ ਨਜੋ ਬਸਤਨੋ,
ਕੁਸ਼ਤਨੋ, ਬਾਯਦਸ਼ ॥੨੫॥ ੭ਬਰੰਗੇ ਮਗਸ, ਸਆਹ ਪੋਸ਼ ਆਮਦੰਦ ॥ ਬ ਯਕ
ਬਾਰਗੀ, ਦਰ ਖਰੋਸ਼, ਆਮਦੰਦ ॥੨੬॥ ੮ਹਰਾਂਕਸ ਜ਼ਿ ਦੇਵਾਰ ਆਮਦ ਬਹੁੰ ॥
ਬ ਖੁਰਦਨ ਯਕੇ ਤੀਰ, ਸ਼ੁਦ ਗਰਕ ਖੂੰ ॥੨੭॥ ੯ਕਿ ਬੇਹੁੰ ਨਿਯਾਮਦ, ਕਸੇ
ਜ਼ਾਂ ਦਿਵਾਰ ॥ ਨ ਖੁਰਦੰਦ ਤੀਰੋ, ਨ ਗਸ਼ਤੰਦ ਖੁਆਰ ॥੨੮॥ ੧੦ਚੁ ਦੀਦਮ,
ਕਿ ਨਾਹਰ ਬਿਯਾਮਦ, ਬ ਜੰਗ ॥ ਚਸ਼ੀਦਨ ਯਕੇ ਤੀਰ; ਤਨ ਬੇਦਰੰਗ ॥੨੯॥
੧੧ਹਮ ਆਖਰ ਗੁਰੇਜ਼ਦ ਬਜਾਏ ਮੁਸਾਫ ॥ ਬਸੇ ਖਾਨਹ ਖੁਰਦੰਦ; ਬੇਹੁੰ
ਗਜ਼ਾਫ ॥੩੦॥ ੧੨ਕਿ ਅਫਗਾਨ ਦੀਗਰ; ਬਿਯਾਮਦ ਬ ਜੰਗ ॥ ਚੁ ਸੈਲੇ ਰਵਾਂ;
ਹਮ ਚੁ, ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥੩੧॥ ੧੩ਬਸੇ ਹਮਲਹ ਕਰਦੰਦ; ਬ ਮਰਦਾਨਗੀ ॥ ਹਮ
ਅਜ਼ ਹੋਸ਼ਗੀ ਹਮ; ਜ਼ਿ ਦੇਵਾਨਗੀ ॥੩੨॥ ੧੪ਬਸੇ ਹਮਲਹ ਕਰਦਹ, ਬਸੇ ਜ਼ਖਮ
ਖੁਰਦ ॥ ਦੁ ਕਸ ਰਾ ਬਜ਼ਾਂ ਕੁਸ਼ਤ; ਜਾਂ ਹਮ ਸਪੁਰਦ ॥੩੩॥ ੧੫ਕਿ ਆਂ ਖੂਜਹ
ਮਰਦੁਦ, ਸਾਖਹ ਦਿਵਾਰ ॥ ਬ ਮੈਦਾਂ ਨਿਯਾਮਦ; ਬ ਮਰਦਨ; ਵਾਰ ॥੩੪॥
੧੬ਦਰੋਗਾ ਅਗਰ; ਰੋਇ ਓ ਦੀਦਮੇ ॥ ਬ ਯਕ ਤੀਰ; ਲਾਚਾਰ
ਬਖਸ਼ੀਦਮੇ ॥੩੫॥ ੧੭ਹਮ ਆਖਰ ਬਸੇ ਜ਼ਖਮ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਦੁ ਸੂਏ ਬਸੇ
ਕੁਸ਼ਤਹ ਸ਼ੁਦ ਬੇਦਰੰਗ ॥੩੬॥ ੧੮ਬਸੇ ਬਾਨ ਬਾਰੀਦ, ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਜ਼ਿਮੀ
ਗਸ਼ਤ, ਹਮ ਚੁੰ ਗੁਲੇ ਲਾਲਹ ਰੰਗ ॥੩੭॥ ੧੯ਸਰੋਪਾਇ ਅੰਬੋਹ ਚੰਦਾਂ ਸ਼ੁਦਹ ॥
ਕਿ ਮੈਦਾਂ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਗੋਇ ਚੰਗਾਂ ਸ਼ੁਦਹ ॥੩੮॥ ੨੦ਤਰੰਕਾਰ ਤੀਰੋ ਤਰੰਕੇ ਕਮਾਂ ॥
ਬਰਆਮਦ ਯਕੇ ਹਾਇ ਹੂ ਅਜ਼ ਜਹਾਂ ॥੩੯॥ ੨੧ਦਿਗਰ ਸ਼ੋਰਸ਼ੇ ਕੈਬਰ ਕੀਨਹ
ਕੋਸ਼ ॥ ਜ਼ਿ ਮਰਦਾਨਹ ਮਰਦਾਂ ਬਹੁੰ ਰਫਤ ਹੋਸ਼ ॥੪੦॥ ੨੨ਹਮ ਆਖਰ ਚਿ
ਮਰਦੀ ੨ਕੁਨਦ ਕਾਰਜ਼ਾਰ ॥ ਕਿ ਬਰ ਚਿਹਲ ਤਨ ਆਯਦਸ਼ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥੪੧॥
੨੩ਚਰਾਗੇ ਜਹਾਨ ਸ਼ੁਦਹ ਬੁਰਕੁਹ ਪੋਸ਼ ॥ ਸ਼ਬੇ ਸ਼ਹਿ ਬਰਆਮਦ ਹਮਹ ਜਲਵਹ

1. ਗੁਜ਼ਸਤ (ਬੋਲੋ) । 2. ਕੁਨੰਦ (ਬੋਲੋ) ।

ਕਿਵੇ ਕਰਾਂ ? ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੇ ਘਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੁਰੰਦ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਮੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਦਾ । ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਜਾਂਬੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦੇਂਦਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰੋ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਜਾਣਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੁੰਬੜ ਚਾਲ ਖੇਡਣਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਤੈ ਅਥਵਾ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢ ਸਕਦੀ । ਕੀ ਇਹ ਧਰਮ ਹੈ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਸੋਹ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੇਂਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਪਰੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ? ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਕਿ ਭੂਠੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਸੁਰੰਦਾ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਣ । ਐ ਅੰਗਰੇਜ਼ੋਂ ਤੇਰੇ ਕਾਲੀ ਪੰਜਾਕਾ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਫੂਮਣੇ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕੋ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆਪਣੇ, ਫੜ ਲਉ ਮਾਰ ਲਉ ਜਾਣਾ ਨਾ ਪਾਵੇ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਾਲੀ ਭੁੱਖਿਆਂ ਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲਸਕਰ ਟੁੱਟ ਪਏ ? ਪਰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਅਣਗਿਣਤ ਸੈਨਾ ਸਾਨੂੰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਸਕੀ, ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ, ਕਮੀਨਗੀ ਨਾਲ ਖੰਦਕਾਂ ਬਣਾਕੇ ਕੰਧ ਦੇ ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ-ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ । ਪਰ ਸਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਵਲ ਤੱਕ ਕਿ ਤੇਰਾ ਜੁਆਨ ਜੋ ਭੀ ਖੰਦਕ ਦੀ ਆੜ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਹ ਤੀਰ ਖਾ ਕੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਡੁਬ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਤੀਰ ਜੋ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤੈ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਆੜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਾਹਰ ਖਾ ਆੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੀਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ । ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜੁਆਨ ਜੋ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਰ ਲਉ-ਫੜ ਲਉ ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਇਕ ਹੋਰ ਪਠਾਣ ਜੋ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਡਿਗਣ ਵਾਂਗ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਨਜ਼ੀਬ ਖਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਵਾਂਗ ਅਗੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਈ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਕਈ ਵਾਰ

੧. ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ ਬਚਨ ਤੋੜ ਕੇ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ
ਆ ਗਏ। ਮਿਆਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ
ਬਾਹਰ ਕੱਢਕੇ, ਆ ਪਏ ॥੨੦॥
੨. ਜਦ ਅਸੀਂ ਬੇਵਸ ਘਿਰ ਕੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ
ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜੁਗਤੀ ਰਚੀ ਨਾਲ ਅਗੇ
ਆਇਆ ॥੨੧॥
੩. ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਉਪਾਉ ਤੋਂ ਕੰਮ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਫੇਰ
ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਹੱਥ ਲੈ ਜਾਣਾ ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ
ਠੀਕ ਹੈ ॥੨੨॥
੪. ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੌਂਹ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਾਂ ਜੋ ਨੀਚ ਪੁਰਸ਼
ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪੈਣ ਦਾ ਮੇਰਾ
ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ ॥੨੩॥
੫. ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਲੁੰਬੜੀ
ਪੇਚ (ਕਪਟੀ) ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਾਂਗੜ ਦੇ ਰਾਹ
ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ॥੨੪॥
੬. ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਸੌਂਹ ਖਾ ਇਕਰਾਰ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਤਲ ਕਰਨਾ
ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ ਤੰਗੀਨ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐ ਅੰਰੰਗਜੇਬ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ
ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ
ਹੈ ? ॥੨੫॥
੭. ਬੁਰੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ
ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ, ਡੂੰਮਣੇ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ
ਆ ਪਏ ਡੰਡ-ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ॥੨੬॥
੮. ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਆਦਮੀ ਕੰਧ ਦੀ ਆੜ ਤੋਂ ਜਰਾ ਰੁ
ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਤੀਰ ਖਾ ਕੇ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ
ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ॥੨੭॥
੯. ਫੇਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕੰਧ ਦੀ ਆੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ
ਆਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤੀਰ ਖਾਣ ਅਤੇ ਖਰਾਬ
ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ॥੨੮॥
੧੦. ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਹਰ ਖਾਂ ਮਲੇਰੀਆਂ ਜੁੱਧ
ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ
ਨਾਲ ਇਕ ਤੀਰ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ॥੨੯॥
੧੧. ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਭੱਜ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਸਾਬਤ ਦੁੱਬਾ
ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੩੦॥
੧੨. ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਠਾਣ ਜੰਗ ਕਰਨ ਆਇਆ ਪਹਾੜ
ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਤੇਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ॥੩੧॥
੧੩. ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਲੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤੇ,
ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਾਲ ਤੇ ਕੁਝ ਸੁਦਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ॥੩੨॥
੧੪. ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਆਪ ਜਖਮ ਖਾਧੇ ਦੋ
ਜੁਆਨ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਭੀ ਜਾਨ ਦੇ
ਗਿਆ ॥੩੩॥
੧੫. ਕਿ ਉਹ ਤੇਰਾ ਫੌਜੀ ਡਰਪੋਕ ਸਰਦਾਰ ਖਵਾਜਾ* ਕੰਧ
ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਹੀ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ, ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗ
ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ॥੩੪॥
੧੬. ਅਫਸੋਸ ਉਹ ਕੰਧ ਦੇ ਉਹਲੇ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਜੇ ਮੈਂ ਉਸਦਾ
ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਤੀਰ ਉਸ
ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ॥੩੫॥
੧੭. ਓੜਕ, ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਘਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ
ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ॥੩੬॥
੧੮. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬਰਖਾ
ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਐਉਂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਲਾਲ
ਫੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੭॥
੧੯. ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਜੋ ਐਉਂ ਦਿਸਦਾ
ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਿਰ ਗੇਂਦ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ਹਾਕੀਆਂ ਪਈਆਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੩੮॥
੨੦. ਤੀਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਕਮਾਣਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਟਣਕਾਣਾਂ
ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਾਇ ਹਾਇ ਦੀ ਡੰਡ
ਰੋਲੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥੩੯॥
੨੧. ਦੂਜੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਤੜਾਕੇ, ਜਖਮੀਆਂ ਦਾ
ਹਾਇ ਕਲਾਪ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ
ਉਡ ਗਏ ॥੪੦॥
੨੨. ਸਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀ ਕਰਦੀ ਜਦ ਕਿ ਕੁਲ ਚਾਲੀ ਸਰੀਰਾਂ
ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਪਈ ॥੪੧॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ
ਦੇ ਰਾਜੇ ਚੰਦ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਇਆ ਭਾਵ ਦਿਨ ਛੁਪ
ਕੇ ਰਾਤ ਆ ਗਈ ॥੪੨॥

ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੁਰਖਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਪਠਾਣ ਨੇ ਕਈ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਅੰਤ ਉਹ ਵੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਗਿਆ। ਤੇਰਾ ਡਰਪੋਕ ਸਰਦਾਰ ਜ਼ਫਰ ਬੇਗ ਖਾਂ, ਜੋ ਬਖਸ਼ੀ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸੈਨਾ ਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਕੰਧ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਤੀਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਬਚਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਬੇਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜੁਆਨ ਜਿੰਦਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੇਨੇ ਇਹ ਨਾਹਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬੋਝ ਤੇਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਪਏਗਾ।

* * * * *

*ਖਵਾਜਾ-ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ-ਜ਼ਫਰ ਬੇਗ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਰੰਗਜੇਬ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਬਖਸ਼ੀ-ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨਚੀਫ ਬਣਾਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ, ਸੂਬੇਦਾਰ ਕਸਮੀਰ ਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਲਾਹੌਰ, ਨਵਾਬ ਮਹੰਮਦ ਖਾਂ, ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ, ਅਸਮਾਨ ਖਾਂ ਕਸੂਰੀ, ਸਮਸ਼ ਖਾਂ ਬਜਵਾੜੀ ਤੇ ਮਜੀਬ ਖਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਇਸਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਮਹਦੂਦ-ਖੁਦਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਡਰਪੋਕ

*ਖਿਰ-ਖਾਂ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਮਲੇਰੀ-ਜਮੀਅਤ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ। ਤੁਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੱਖਰ ਛਾਪ-ਪੰ:੩੨੪, ੩੭੩ ਭੱਟ-ਵਹੀ ਤਲਾਉਡਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਹਿਰ ਇਹ ਸਾਮ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ।

ਜੋਸ਼ ॥੪੨॥ ^੧ਹਰਾਂ ਕਸ ਕਿ ਕਉਲੇ ਕੁਰਾ ਆਯਦਸ਼ ॥ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਬਰਓ
 ਰਹਿਨੁਮਾ ਆਯਦਸ਼ ॥੪੩॥ ^੨ਨ ਪੇਚੀਦ ਮੂਏ ਨ ਰੰਜੀਦ ਤਨ ॥ ਕਿ ਬੇਰੁੰ ਖੁਦ
 ਆਵੁਰਦ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਿਕਨ ॥੪੪॥ ^੩ਨ ਦਾਨਮ ਕਿ ਈਂ ਮਰਦ ਪੈਮਾਂ ਸ਼ਿਕਨ ॥
 ਕਿ ਦਉਲਤ ਪਰਸਤ ਅਸਤੁ ਈਮਾ ਫਿਕਨ ॥੪੫॥ ^੪ਨ ਈਮਾ ਪਰਸਤੀ ਨ
 ਅਉਜਾਇ ਦੀਨ ॥ ਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਨਾਸ਼ੀ ਨ ਮਹਮਦ ਯਕੀਨ ॥੪੬॥ ^੫ਹਰਾਂਕਸ
 ਕਿ ਈਮਾਂ ਪਰਸਤੀ ਕੁਨਦ ॥ ਨ ਪੈਮਾ ਖੁਦਸ਼ ਪੇਸ਼ ਪਸਤੀ ਕੁਨਦ ॥੪੭॥ ^੬ਕਿ
 ਈਂ ਮਰਦ ਰਾ ਜ਼ਰਹ ਐਤਬਾਰ ਨੇਸਤ ॥ ਚਿ ਕੁਸਮੇ ਕੁਰਾਨ ਅਸਤੁ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਯਕੇਸਤ ॥੪੮॥ ^੭ਚੁ ਕੁਸਮੇ ਕੁਰਾਂ ਸਦ ਕੁਨਦ ਇਖਤਿਆਰ ॥ ਮਰਾ ਕੁਤਰਹ
 ਨਿਆਯਦ ਅਜ਼ੋ ਐਤਬਾਰ ॥੪੯॥ ^੮ਅਗਰ ਚਿ ਤੁਰਾ ਐਤਬਾਰ ਆਮਦੇ ॥
 ਕਮਰ ਬਸਤ ਏ ਪੇਸ਼ਵਾ ਆਮਦੇ ॥੫੦॥ ^੯ਕਿ ਫਰਜ਼ ਅਸਤੁ ਬਰ ਸਰ ਤੁਰਾ
 ਈਂ ਸੁਖਨ ॥ ਕਿ ਕਉਲੇ ਖੁਦਾ ਅਸਤੁ ਕੁਸਮ ਅਸਤੁ ਮਨ ॥੫੧॥ ^{੧੦}ਅਗਰ
 ਹਜ਼ਰਤੇ ਖੁਦ ਸਿਤਾਦਹ ਸ਼ਵਦ ॥ ਬ ਜਾਨੋ ਦਿਲੇ ਕਾਰ ਬਾਜ਼ਹ ^੧ਸ਼ਵਦ ॥੫੨॥
^{੧੧}ਸ਼ੁਮਾਰਾ ਚੁ ਫਰਜ਼ ਅਸਤੁ ਕਾਰੇ ਕੁਨੀ ॥ ਬ ਮੂਜਬ ਨਵਿਸ਼ਤਹ ਸ਼ੁਮਾਰੇ
 ਕੁਨੀ ॥੫੩॥ ^{੧੨}ਨਵਿਸ਼ਤਹ ਰਸੀਦੋ ਬ ਗੁਫਤਹ ਜੁਬਾਂ ॥ ਬੁਬਾਯਦ ਕਿ ਕਾਰ
 ਈਂ ਬਰਾਹਤ ਰਸਾਂ ॥੫੪॥ ^{੧੩}ਹਮੂੰ ਮਰਦ ਬਾਖਦ ^੧ਸ਼ਵਦ ਸੁਖਨ ਵਰ ॥ ਨ
 ਸ਼ਿਕਮੇ ਦਿਗਰ ਦਰ ਦਹਾਨੇ ਦਿਗਰ ॥੫੫॥ ^{੧੪}ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਮਰਾ ਗੁਫਤਹ ਬੇਰੁੰ
 ਨਿਯਮ ॥ ਅਗਰ ਰਾਸਤੀ ਖੁਦ ਬਿਯਾਰੀ ਕੁਦਮ ॥੫੬॥ ^{੧੫}ਤੁਰਾ ਗਰ ਬੁਬਾਯਦ
 ਬ ਕਉਲੇ ਕੁਰਾਂ ॥ ਬਨਿਜ਼ਦੇ ਸ਼ੁਮਾਰਾ ਰਸਾਨਮ ਹੁਮਾ ॥੫੭॥ ^{੧੬}ਕਿ ਤਸ਼ਰੀਫ
 ਦਰ ਕੁਸਬਹ ਕਾਂਗੜ ^੨ਕੁਨਦ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਹਮ ^੧ਸ਼ਵਦ ॥੫੮॥
^{੧੭}ਨ ਜ਼ਰਹ ਦਰੀਂ ਰਾਹਿ ਖਤਰਹ ਤੁਰਾਸਤ ॥ ਹਮਹ ਕੌਮ ਬੈਰਾੜ ਹੁਕਮੇ
 ਮਰਾਸਤ ॥੫੯॥ ^{੧੮}ਬਿਯਾ ਤਾ ਬ ਮਨ ਖੁਦ ਜੁਬਾਨੀ ਕੁਨੇਮ ॥ ਬਰੋਏ ਸ਼ੁਮਾ
 ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕੁਨੇਮ ॥੬੦॥ ^{੧੯}ਯਕੇ ਅਸਪ ਸ਼ਾਇਸਤਾ ਏ ਯਕ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਬਿਯਾ
 ਤਾ ਬਗੀਰੀ ਬ ਮਨ ਈਂ ਦਿਯਾਰ ॥੬੧॥ ^{੨੦}ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਰਾ ਬੰਦਹੇ ਚਾਕਰੇਮ ॥
 ਅਗਰ ਹੁਕਮ ਆਯਦ ਬ ਜ਼ਾਂ ਹਾਜ਼ਰੇਮ ॥੬੨॥ ^{੨੧}ਅਗਰਚੇ ਬਿਆਯਦ ਬ
 ਫਰਮਾਨ ਮਨ ॥ ਹਜੂਰ ਤ ਬਿਯਾਯਮ ਹਮਹ ਜਾਨ ਤਨ ॥੬੩॥ ^{੨੨}ਅਗਰ ਤੋ
 ਬ ਯਜ਼ਦਾਂ ਪਰਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਮਰਾ ਈਂ ਨ ਸੁਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥੬੪॥

1. ਸ਼ਵਦ (ਬੋਲੇ) 12. ਕੁਨਦ (ਬੋਲੇ) ।

^੧ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵੱਸੋਂ, ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੜੇ ਪੋਤਰੇ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਇਜ਼ ਦੀਨ ਨਾਇਬ ਸੁਬੇਦਾਰ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ।

ਮਿਆਸਰਿ ਆਲਮਗੀਰੀ ਪੰ:੪੯੭॥

ਤਬਸਰਾ

ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਲਹੂ ਹੀ ਲਹੂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਰ ਧੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਪਏ ਸਨ । ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਸਰਜ਼-ਸਰਜ਼ ਦੇ ਕਮਾਣਾ ਦੀ ਕੱਢਕ-ਕੱਢਕ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਉਭਰ ਗਏ ਸਨ । ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਅੰਤ ਸਾਡੇ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕਦੇ ਤਕ ਲੜਦੇ ਪਰ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬਹਾਦਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ । ਜੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਅੰਤ ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਰ ਦੇਖ ਜੋ ਕੋਈ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਗਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਉ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਤੂੰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੇਖ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਫੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਪਰ ਤੇਰੇ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਹੀ ਲੜਕੇ ਮਰ ਗਏ । ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਬਚਨ ਧਰਮ ਤੋਂ ਲਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਟਕੇ ਦਾ ਹੀ ਮਗੀਦ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਸਮਾਨ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਅਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਹ । ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂ ਤੂੰ ਧਰਮੀ ਹੈਂ, ਨਾਂ ਚੀਨਦਾਰ ਹੈਂ, ਨਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿ ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ।

੧. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਅਹਿਦ ਨਾਮਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸਦਾ ਰਹਿਨੁਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੪੩॥
੨. ਮੇਰਾ ਇਕ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਰਾਖਾ ਖੁਦਾਵੇਂਦ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ॥੪੪॥
੩. ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਖਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਫਿਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਟਕੇ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ॥੪੫॥
੪. ਨਾ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਹੈ ਨਾ ਤੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਦੀਨ ਹੈ ਨਾ ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮੁਹੰਮਦ ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੈ ॥੪੬॥
੫. ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੀਤੇ ਕਰਾਰ ਤੋਂ ਕਦੇ ਟਾਲ ਵਾਲ ਕਰਕੇ ਫਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ॥੪੭॥
੬. ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਤਾਂ ਜਰਾ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਕਸਮੇ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ਨਾ ਇਕ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ॥੪੮॥
੭. ਹੁਣ ਤੂੰ ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਇਕ ਸੌ ਸੁਰੀਦਾਂ ਵੀ ਪਾਵੇਂ। ਮੇਰਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਇਕ ਜ਼ਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੪੯॥
੮. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲੱਕ ਬੰਨ ਕੇ ਭਾਵ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ॥੫੦॥
੯. ਉਹ ਫਰਜ਼ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸੰਗਧ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੫੧॥
੧੦. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹਕੀਕਤ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੫੨॥
੧੧. ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਮ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰੇ ਭਾਵ ਲਿਖੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇ ॥੫੩॥
੧੨. ਤੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਆ ਪਰਚਾ ਅਤੇ ਜਬਾਨੀ ਸੁਨੇਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ॥੫੪॥
੧੩. ਮਰਦ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ॥੫੫॥
੧੪. ਜੇ ਤੇਰੇ ਭੇਜੇ ਮੁਨਸਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇ ਤੂੰ ਭੀ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੌਲ-ਕਰਾਰ ਤੇ ਪੈਰ ਟਿਕਾਵੇਂ ॥੫੬॥
੧੫. ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸੋਹ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਲਿਆ ਅਹਿਦ ਨਾਮਾ ਤੇਰੇ ਕੌਲ ਤੇਦ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ॥੫੭॥
੧੬. ਜੇ ਤੂੰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਂਗੜ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੫੮॥
੧੭. ਇਸ ਰਸਤੇ (ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ ਲਖੀ ਜੰਗਲ ਤੇ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇ ਰਾਹ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਰਾ ਵੀ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਬਰਾੜਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ ॥੫੯॥
੧੮. ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸ਼ਿਕਵੇਂ ਭੁਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਗਲਤ ਰਿਪੋਟਾਂ ਸਾਫ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ ॥੬੦॥
੧੯. ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਮ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਲੋਭ ਦੇਣਾ = ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਉ ਤਾਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਇਕ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਮਨਸਬ ਅਹੁਦਾ ਸਾਂਭ ਲਉ। ਭਾਵ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹਮ ਰਕਾਬ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ॥੬੧॥
੨੦. ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ “ਦੀਨ ਸ਼ਾਹ” (ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਕਾਰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਮਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਉਸਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਸੱਦੇ ਪੱਤਰ ਬਾਰੇ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਓ ਜੀ ਐਸੀ ਸਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਾਂ ਦਾਸਨਦਾਸ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥੬੨॥
੨੧. ਪਰ ਤਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਮੋਹਤਬਰ ਸੱਜਣ ਕੇਸਰੀ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵੇ ਜਾਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਨ ਮਨ ਕਰਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਆ ਜਵਾਂਗਾ ॥੬੩॥
੨੨. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇ ਤੂੰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਵ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਰਾ ਢਿਲ ਨਾ ਕਰੇਂ ਛੇਤੀ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ ॥੬੪॥

ਜੇ ਤੂੰ ਧਰਮੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੋੜਦਾ ? ਤੂੰ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਧਰਮੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਭੂਣੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਕਸਮ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ। ਤੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਕੀ ਤੇਰੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁ ? ਕੀ ਤੇਰੇ ਵਾਹਦਲਾ ਸਰੀਕ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਹੁ ਹੈ ? ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਹੁ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਸੈਕੜੇ ਸੌਹਾਂ ਵੀ ਖਾਵੇਂ ਤਾਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਸੌਹਾਂਦਾਂ ਤੇ ਤਿਲ ਜਿਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਡੀ ਬਾਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਾ। ਸਿੱਧ ਹੈ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਟ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁ ਖਾ ਕੇ ਦਗਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਹ ਤੇ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਖੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਬਤ ਦਰਿਆਫਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਦੰਡ ਦੇਹ। ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੋਵੇਂ ਵੇਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ-ਪੂਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ-ਕੀ ਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਗੇ ਕੀਤੇ-ਧੋਖੇ ਦਿਤੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ। ਆਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਅਕਸਰ ਤੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਕੀਤੇ ਨੀਅਤਾਂ ਤੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਸਾਡੇ ਤੇ ਚੜਾਈ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ? ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜੋ ਜਬਾਨੀ ਕਿਹਾ ਉਹ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਵਕਤ ਅਕਰਾਰ ਤੇ ਨਿਯਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਜਾਵਾਂ ਦੇਵੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਬੰਦਾ ਕਹਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰੇ-ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੰਦਾ ਜਾ ਮਨੁੱਖ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਲਈ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੀ ਸਭ ਚਾਲ ਦਗੇ ਤੇ ਫਰੇਬ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੂਹੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਦ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਕਰੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਸੱਚ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਵੇਖ। ਅਰ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਐਹਦਨਾਮਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੇਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇਂ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ-ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸਰੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਆਦਾ ਆ ਜਾਇਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਸੱਚਾ ਹੈਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੌਲ ਕਾਂਗੜੇ ਆਵੇਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਆਮੋ-ਸਾਮਣੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਸਾਰੀ ਬਰਾੜ ਕੌਮ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਨਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਂਗੜ ਨਗਰ ਆ ਮਿਲ। ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਪੂਜਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਨ ਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕੇ ਛੇਤੀ ਆ ਮਿਲ। ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੁਦਾ ਆਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਕਿਸੇ

੧ਬੁਥਾਯਦ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕੁਨੀ ॥ ਨ ਗੁਫਤਹ ਕਸ਼ਾ ਕਸ਼ ਖਰਾਸ਼ੀ
 ਕੁਨੀ ॥੬੫॥ ੨ਤੁ ਮਸਨਦ ਨਸ਼ੀਂ ਸਰਵਰੇ ਕਾਯਨਾਤ ॥ ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ
 ਇਨਸਾਫ਼ ਈਂ ਹਮ ਸਫਾਤ ॥੬੬॥ ੩ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ ॥
 ਕਿ ਹੈਫਸਤੁ ਸਦ ਹੈਫ਼ ਈਂ ਸਰਵਰੀ ॥੬੭॥ ੪ਕਿ ਅਜਬ ਅਸਤੁ ਅਜਬ
 ਅਸਤੁ ਫਤਵਹ ਸੁਮਾਂ ॥ ਬਜੁਜ਼ ਰਾਸਤੀ ਸੁਖਨ ਗੁਫਤਨ ਜ਼ਿਯਾਂ ॥੬੮॥ ੫ਮਜ਼ਨ
 ਤੇਗ ਬਰ ਖੁੰਨ ਕਸ ਬੇਦਰੇਗ ॥ ਤੁਰਾ ਨੀਜ਼ ਖੁੰਨ ਅਸਤ ਬਾ ਚਰਖ ਤੇਗ ॥੬੯॥
 ੬ਤੁ ਗਾਫਲ ਮ ਸ਼ਉ ਮਰਦ ਯਜ਼ਦਾਂ ਹਿਰਾਸ ॥ ਕਿ ਓ ਬੇ ਨਿਆਜ਼ ਅਸਤੁ
 ਓ ਬੇ ਸੁਪਾਸ ॥੭੦॥ ੭ਕਿ ਓ ਬੇ ਮੁਹਾਬਸਤੁ ਸ਼ਾਹਾਨਸ਼ਾਹ ॥ ਜ਼ਿਮੀਨੋਂ ਜ਼ਮਾਂ
 ਸੱਚ ਏ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ॥੭੧॥ ੮ਖੁਦਾਵੰਦ ਏਜ਼ਦ ਜ਼ਿਮੀਨੋਂ ਜ਼ਮਾਨ ॥ ਕੁਨਿੰਦ ਸਤ
 ਹਰਕਸ ਮਕੀਨੋਂ ਮਕਾਨ ॥੭੨॥ ੯ਹਮ ਅਜ਼ ਪੀਰ ਮੋਰੋ ਹਮਜ਼ ਫੀਲ ਤਨ ॥
 ਕਿ ਆਜ਼ਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ਅਸਤੁ ਗਾਫਲ ਸ਼ਿਕੰਨ ॥੭੩॥ ੧੦ਕਿ ਓ ਰਾ ਚੁ
 ਇਸਮ ਅਸਤੁ ਆਜ਼ਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ॥ ਕਿ ਓ ਬੇ ਸੁਪਾਸ ਅਸਤੁ ਓ ਬੇ
 ਨਿਆਜ਼ ॥੭੪॥ ੧੧ਕਿ ਓ ਬੇ ਨਹੁੰਨ ਅਸਤੁ ਵ ਓ ਬੇ ਚਗੂੰ ॥ ਕਿ ਓ
 ਰਹਿਨੁਮਾ ਅਸਤੁ ਓ ਰਹਿਨਮੂੰ ॥੭੫॥ ੧੨ਕਿ ਬਰ ਸਰ ਤੁਰਾ ਫਰਜ਼ ਕਸਮੇ
 ਕੁਰਾਨ ॥ ਬ ਗੁਫਤਹ ਸੁਮਾਹ ਕਾਰ ਖੁਬੀ ਰਸਾਨ ॥੭੬॥ ੧੩ਬਿਥਾਯਦ ਤੁ
 ਦਾਨਸ਼ ਪਰਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਸੁਮਾ ਚੇਰਹ ਦਸਤੀ ਕੁਨੀ ॥੭੭॥ ੧੪ਚਿਹਾ
 ਸ਼ੁਦ ਕਿ ਚੂੰ ਬੱਚਗਾਂ ਕੁਸ਼ਤਹ ਚਾਰ ॥ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਂਦ ਅਸਤੁ ਪੇਚੀਦਹ
 ਮਾਰ ॥੭੮॥ ੧੫ਚਿ ਮਰਦੀ ਕਿ ਅਖ਼ਗਰ ਖਮੋਸ਼ਾਂ ਕੁਨੀ ॥ ਕਿ ਆਤਸ਼
 ਦਮਾ ਰਾ ਬਦਉਰਾ ਕੁਨੀ ॥੭੯॥ ੧੬ਚਿ ਖੁਸ਼ ਗੁਫਤ ਫਿਰਦਉਸੀਏ ਖੁਸ਼
 ਜੁਬਾਂ ॥ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਬਵਦ ਕਾਰ ਆਹਰ ਮਨਾ ॥੮੦॥ ੧੭ਕਿ ਮਾ ਬਾਰਗਹਿ
 ਹਜ਼ਰਤ ਆਯਮ ਸੁਮਾਂ ॥ ਅਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਬਾਸੀਵ ਸ਼ਾਹਿਦ ਸੁਮਾਂ ॥੮੧॥ ੧੮ਵਗਰ
 ਨਹਿ ਤੁ ਈਂ ਹਮ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਕੁਨਦ ॥ ਤੁਰਾ ਹਮ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਯਜ਼ਦਾਂ ਕੁਨਦ ॥੮੨॥
 ੧੯ਅਗਰ ਕਾਰ ਈਂ ਬਰ ਤੁ ਬਸਤੀ ਕਮਰ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਾਸ਼ਦ ਤੁਰਾ ਬਹਿਰ
 ਵਰ ॥੮੩॥ ੨੦ਕਿ ਈਂ ਕਾਰ ਨੇਕ ਅਸਤੁ ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ ॥ ਚੁ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਸ਼ਨਾਸੀ ਬ ਜਾਂ ਬਰਤਰ ॥੮੪॥ ੨੧ਤੁਰਾ ਮਨ ਨ ਦਾਨਮ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ਨਾਸ਼ ॥
 ਬਰਆਮਦ ਜ਼ਿ ਤੋ ਕਾਰਹਾ ਪੁਰ ਖਰਾਸ ॥੮੫॥ ੨੨ਸ਼ਨਾਸਦ ਹਮੀਂ ਤੋ ਨ
 ਯਜ਼ਦਾਂ ਕਰੀਮ ॥ ਨ ਖਾਹਦ ਹਮੀ ਤੋ ਬ ਦਉਲਤ ਅਜ਼ੀਮ ॥੮੬॥ ੨੩ਅਗਰ
 ਸਦ ਕੁਰਾਂ ਰਾ ਬਖੁਰਦੀ ਕਸਮ ॥ ਮਰਾ ਐਤਬਾਰੇ ਨ ਈਂ ਜ਼ਰਹ ਦਮ ॥੮੭॥

ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਸਰਮੰਦ" ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੇ "ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ" ਨੂੰ ਮੁਲਾਂ ਮੁਫਤੀਆਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਫਤਵੇ-ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋ ਤੇਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਤਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

੨੪ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਂ ਵੀਟੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਤੇਰੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਭੂਠੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਹੀ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਸੈਨਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਤੇਨੂੰ ਰੱਖ ਦੀ ਯਾਦ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭੁਗਲਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾਂ ਲਗਦਾ। ਨਾਂ ਤੋਥੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਪਰ ਗੱਦੀਦਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਂ ਗੁਣ ਨਾਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਦੋਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਿਆਉਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਸ ਸਰਦਾਰੀ ਤੇ ਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਾ, ਫਤਵੇ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਬੜੀ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਅ ਦੀਆਂ ਫਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਧਰਮੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰਿਆਇਆ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਕੇ ਟੈਕਸ-ਜੋਜ਼ੀਏ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਿਨਾ ਕਸੂਰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਜਿੰਦਾ ਹੀ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਤਾਜਾਗ ਕਰਕੇ ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨੀ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਤੇਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਸੱਚੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇ। ਐਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੋ ਤੂੰ ਇਹ ਸੋਚੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਡਰ ਭੈ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਭੀ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਬੇ ਡਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾਂ ਚਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਉਹ ਧਰਮ ਦੇਗ ਰਾਜ ਵਾਲਾ ਆਸਮਾਨ ਭਾਵ ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਖੂਨ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ-ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰ। ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਕਰ। ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਵੇਗਾ ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਛਤਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਾਫੀ ਮੰਗਿਆਂ ਵੀ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੇ ਡਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮਾਰ। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਰਿਚਾਣ। ਉਹ ਬੜਾ ਵੇਪਰਵਾਹ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਧਨ ਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਮਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ॥

੧. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੇਵੇਂ ਪੂਜੇਂ ਸਮਝੇਂ। ਅਤੇ ਮੰਦ ਮਨੋਰਥ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਤਾਵੇਂ ॥੬੫॥
੨. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਦੁਨੀ ਪਤ ਹੋ ਕੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਕੇ। ਪਰ ਤੇਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਬੜਾ ਹੀ ਅਨੋਖਾ ਹੈ ॥੬੬॥
੩. ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਸੋ ਵਾਰੀ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਤੇਰੀ ਇਸ ਸਰਦਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਉਤੇ ॥੬੭॥
੪. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਲਾਵਣੀ ਫਤਵੇ-ਸਰੋਈ ਫੈਸਲੇ ਬੜੇ ਅਣੋਖੇ ਹਨ, ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਗਿਣੇ ਹਨ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਧੋਖਾ ਤੇ ਘਾਟਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਹੈ ॥੬੮॥
੫. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਦਰੋਹ ਤੇਗ ਨਾ ਮਾਰ ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੇਰਾ ਖੂਨ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰਵਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਟ ਦੇਵੇਗਾ ॥੬੯॥
੬. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਬੇਫ਼ਰ ਨਾ ਹੋ ਰੱਬ ਹਿਸਾਬ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ-ਨਾ ਉੱਥੇ ਖੁਸ਼ਮਦ ਤੇ ਨਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਬਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ॥੭੦॥
੭. ਉਹ ਨਿਡਰ-ਨਿਰਬੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ॥੭੧॥
੮. ਉਹ ਜੋ ਖੁਦਾਵੰਦ ਸਭ ਧਰਤੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਮੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੭੨॥
੯. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਤਕ ਯਤੀਮਾਂ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗਾਰਕ ਹੈ ॥੭੩॥
੧੦. ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਭਗਤ ਵਫ਼ਲ ਹੈ, ਇਸ ਖੁਸ਼ਮਦ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਬੇ ਗਰਜ਼ ਹੈ ॥੭੪॥
੧੧. ਉਹ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਿਸਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਨਾ ਦਾ ਆਗੂ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜੋ ਢੀਠ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੭੫॥
੧੨. ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸੋਂ ਖਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇਕੀ ਹੈ ॥੭੬॥
੧੩. ਤੇਰੀ ਹੁਣ ਇਸੇ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬੁਝੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜਗਾਵੇਂ ॥੭੭॥
੧੪. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੇਰੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰਾ ਕੁੰਡਲੀਦਾਰ ਸੱਪ (ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ) ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ॥੭੮॥
੧੫. ਇਸ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਕੀ ਬਹਾਦਰੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਅੱਗ ਦੇ ਸ਼ੇਰਲੇ ਬੁਝਾ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥੭੯॥
੧੬. ਫਿਰਦੌਸੀ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਡੀ ਸੋਹਣੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਕਿ ਸ਼ਤਾਨੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੈਤਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ॥੮੦॥
੧੭. ਜਿਸ ਦਿਨ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗਵਾਹ (ਜੇਹੜਾ ਕਾਜੀ ਰਾਜਦੂਤ ਬਣਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ) ਉਹ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ॥੮੧॥
੧੮. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਰੱਬ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਭੁਲਾ ਦੇਵੇਗਾ ॥੮੨॥
੧੯. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕ ਬੰਨ ਲਿਆ ਤਾਂ ਰੱਬ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ॥੮੩॥
੨੦. ਇਹ ਨੀਕ ਹੈ ਦੀਨ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਹੈ। ਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਰਮ ਹੈ ॥੮੪॥
੨੧. ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਦੁਖ ਦੇਹ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ॥੮੫॥
੨੨. ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਖੁਦਾ ਵੰਦ ਕ੍ਰੀਮ - ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ; ਪ੍ਰਵਚਗਾਰ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਤੈਥੋਂ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੮੬॥
੨੩. ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਸਮਾਂ ਵੀ ਖਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਉਤੇ ਫਿਨ ਭਰ ਭੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ॥੮੭॥

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਵਖਰ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ-ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਮਦ ਦਾ ਮੁਤਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਭੈ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹੈਂ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਡਰ ਹੈ ਤੂੰ ਇਕ ਤਾਂ ਇਕ ਕੇ ਆਰਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ-ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਟੱਲ ਤੇ ਅਮਰ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਆਂ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਤੇਰਾ ਕਰਤਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਭੁਲਾ ਉਸਦੀ ਸਿਰਜੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਢੁੱਖ ਨਾ ਦੇਹ। ਉਹ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤਕ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਦੁਰਬਲ ਨੂੰ ਕੀੜੀ ਜਾਣਕੇ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਯਾਦ ਰਖ ਉਸ ਗਾਫਲ ਸਕੰਨ ਖੁਦਾਵੰਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਦੀਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਰਖਖਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਕਾਸੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ-ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੂਠੀ ਖੁਸ਼ਮਦ ਸੁਣਕੇ ਨਾਂ ਫਸ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਾਂ ਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਹੈ? ਜਦਕੇ ਉਸ ਜਿਹਾ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਭੁਲਿਆ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਤੈਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੋ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸਹੁ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖਾਧੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਤੇਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਸਹੁ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਰੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਮੁਰਖ ਨਾਂ ਬਣ ਅਕਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਵਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਂ ਡਰ ਜੋ ਕੋਈ ਹਾਨੀ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵਿਗਾੜ ਲਵੇਂਗਾ ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪੈ ਜਵੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਉਕ੍ਰ ਦੇਵੇਂਗਾ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸਾਡੇ ਚਾਰ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਸਾਡਾ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਕੁੰਡਲ ਦਬ ਸਰਪ ਜਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਿਣ-ਗਿਣਕੇ ਬਦਲੇ ਤੇਰੀ ਨਸਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੇਗਾ। ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਚੰਗਿਆਣੇ ਬੁਝਾਉਣ ਨਾਲ ਅਗਨੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦ ਤਕ ਲਾਟ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਾਇਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਜਾਲਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਟ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਚੰਗਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਬੁਝਾਏ ਸਗੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਭੜਕਾਈ ਹੈ। ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦੀਨੀ ਭਾਈ ਕਵੀ ਫਰਦੌਸੀ ਨੇ ਕਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸ਼ਾਹਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕਿ ਜਲਦਬਾਜੀ ਕਰਨੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਤੈਨੂੰ ਚੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਸੀਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਤ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ। ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਖੁਦਾ ਆਪ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਬਾਤ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੇਂ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ ਪਛਤਾਣਾ ਪਵੇ। ਪਰ ਆਦ ਰੱਖ ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪਾਰ ਗਰੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੋਜਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਨਾਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਖੁਫ਼ ਵਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਧ, ਨਿਰਮਲ, ਪਾਪੰਡ ਰਹਿਤ ਸੇਵਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਆਦ ਕਰਨਾ, ਸਿਮ੍ਨ ਕਰਨਾ ਨੇਕੀ

੧ਹਜ਼ੂਰੇ ਨਿਯਾਇਮ ਨ ਈ ਰਹਿ ਸ਼ਵਮ ॥ ਅਗਰ ਸ਼ਹ ਬਖਾਹਦ ਮਨ ਆਂ
 ਜਾ ਰਵਮ ॥੮੮॥ ੨ਖੁਸ਼ਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਨ ਅਉਰੰਗਜ਼ੇਬ ॥ ਕਿ ਚਾਲਾਕ ਦਸਤੁ
 ਅਸਤੁ ਚਾਬਕ ਰਕੇਬ ॥੮੯॥ ੩ਚਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤੁ ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ॥
 ਖੁਦਾਵੰਦ ਮੁਲਕ ਅਸਤੁ ਸਾਹਿਬ ਅਮੀਰ ॥੯੦॥ ੪ਬ ਤਰਤੀਬ ਦਾਨਸ਼ ਬ
 ਤਦਬੀਰ ਤੇਗ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਦੇਗੋ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤੇਗ ॥੯੧॥ ੫ਕਿ ਰਉਸ਼ਨ
 ਜ਼ਮੀਰ ਅਸਤੁ ਹੁਨਸਲ ਜਮਾਲ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੇ ਮੁਲਕ ਮਾਲ ॥੯੨॥
 ੬ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਬੀਰ ਅਸਤੁ ਦਰ ਜੰਗ ਕੋਹ ॥ ਮਲਾਯਕ ਸਿਫਤ ਚੂੰ ਸੁਰਯਾ
 ਸ਼ਕੋਹ ॥੯੩॥ ੭ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਅਉਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮੀਨ ॥ ਕਿ ਦਾਰਾਇ ਦਉਰ
 ਅਸਤੁ ਦੂਰ ਅਸਤੁ ਦੀਨ ॥੯੪॥ ੮ਮਨਮ ਕੁਸ਼ਤਨਮ ਕੋਹੀਯਾਂ ਬੁਤ ਪਰਸਤ ॥
 ਕਿ ਓ ਬੁਤ ਪਰਸਤੰਦੁ ਮਨ ਬੁਤ ਸ਼ਿਕਸਤ ॥੯੫॥ ੯ਬੁਬੀ ਗਰਦਸ਼ੇ ਬੇਵਫਾਈ
 ਜ਼ਮਾਂ ॥ ਪਸੇ ਪੁਸ਼ਤ ਅਫਤਦ ਰਸਾਨਦ ਜ਼ਿਯਾਂ ॥੯੬॥ ੧੦ਬੁਬੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਕ
 ਯਜ਼ਦਾਨ ਪਾਕ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਯਕ ਬ ਦਹ ਲਖ ਰਸਾਨਦ ਹਿਲਾਕ ॥੯੭॥
 ੧੧ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੁਨਦ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਸਤੁ ਦੋਸਤ ॥ ਕਿ ਬਖਸ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਰ
 ਬਖਸ਼ਿੰਦਹ ਓਸਤ ॥੯੮॥ ੧੨ਰਿਹਾਈ ਦਿਹੋ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਦਿਹਦ ॥ ਜ਼ੁਬਾਂ ਰਾ
 ਬ ਸਿਫਤੁ ਆਸ਼ਨਾਈ ਦਿਹਦ ॥੯੯॥ ੧੩ਖਸਮ ਰਾ ਚੁ ਕੋਰੋ ਕੁਨਦ ਵਕਤ
 ਕਾਰ ॥ ਯਤੀਮਾਂ ਬਰੂੰ ਬੁਰਦ ਬੇਜ਼ਖਮ ਖ਼ਾਰ ॥੧੦੦॥ ੧੪ਹਰਾਂਕਸ ਕਜ਼ੋ
 ਰਾਸਬਖਾਜ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥ ਰਹੀਮੇ ਬਰੋ ਰਹਮ ਸਾਜ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥੧੦੧॥ ੧੫ਕਸੇ
 ਖ਼ਿਜਮਤ ਆਯਦ ਬਸੇ ਦਿਲ ਵਜ਼ਾਂ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ੀਦ ਬਰ ਵੈ
 ਅਮਾਂ ॥੧੦੨॥ ੧੬ਚਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਜ਼ਾਂ ਹੀਲਹ ਸਾਜ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥ ਅਗਰ ਰਹਿਨੁਮਾ
 ਬਰ ਵੈ ਰਾਜ਼ੀ ਸ਼ਵਦ ॥੧੦੩॥ ੧੭ਅਗਰ ਬਰ ਯਕ ਆਇਦ ਦਹੋ ਦਹ ਹਜ਼ਾਰ ॥
 ਨਿਗਹਬਾਨ ਓ ਰਾ ਸ਼ਵਦ ਕਿਰਦਗਾਰ ॥੧੦੪॥ ੧੮ਤੁਰਾ ਗਰ ਨਜ਼ਰ ਹਸਤ
 ਲਸ਼ਕਰ ਵ ਜ਼ਰ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਨਿਗਹ ਅਸਤੁ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ੁਕਰ ॥੧੦੫॥ ੧੯ਕਿ
 ਓਰਾ ਗਰੂਰ ਅਸਤੁ ਬਰ ਮੁਲਕੁ ਮਾਲ ॥ ਵ ਮਾਰਾ ਪਨਾਹ ਅਸਤੁ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਅਕਾਲ ॥੧੦੬॥ ੨੦ਤੁ ਗਾਫਲ ਮ ਸ਼ਉ ਈ ਸਿਪੰਜੀ ਸਰਾਇ ॥ ਕਿ ਆਲਮ
 ਬ ਗੁਜ਼ਰਦ ਸਰੇ ਜਾ ਬਜਾਇ ॥੧੦੭॥ ੨੧ਬੁਬੀ ਗਰਦਸ਼ੇ ਬੇਵਫਾਈ ਜ਼ਮਾਂ ॥
 ਕਿ ਬੁਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ਬਰ ਹਰ ਮਕੀਨੋ ਮਕਾਂ ॥੧੦੮॥ ੨੨ਤੁ ਗਰ ਜ਼ਬਰ ਆਗਾਜ਼
 ਖ਼ਰਾਜ਼ੀ ਮਕੁਨ ॥ ਕਸਮ ਰਾ ਬ ਤੇਸ਼ਹ ਤਰਾਜ਼ੀ ਮਕੁਨ ॥੧੦੯॥ ਹਕੇ ਯਾਰ

ਤੋ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਵਾਰ ਕੇ ਸਿਰਜਕ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਰਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ। ਤੂੰ ਉਲਟਾ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਹੇ ਦੁਖ ਦੇਹ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸਾਡਾ ਇਹ ਧਾਰਮਕ ਕੰਮ ਸੀ, ਉਹ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪੂਜਕ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ- ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਸ਼ਨਾਸ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤੂੰ ਐਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਤੋਂ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੇ ਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾਤਾਰ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਨੇਕੀ ਤੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਉਚਾਈ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸੌਂਹਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਲਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਜਹਾ ਜਿਨਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਤੇਰੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ ਨਾ ਇਸ ਰਾਹ ਪਵਾਂਗਾ ਜਿਧਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਉਧਰ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਝੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਹਬ ਫੇਰੀ ਦਾ ਚਾਲਕ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਹੋਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਚਲਾਉਣ ਜਾਣਦਾ ਹੋਂ ਤੇ ਰੂਪਵਾਨ ਵੀ ਹੋਂ ਤੇਜਵਾਨ ਵੀ ਹੋਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਂ ਬੜਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹੋਂ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੋਂ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹੀ ਹੋਂ ਲੰਗਰ ਵੀ ਚਲਦੇ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਰੂਪ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਦੇਸ, ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਨਿਆਂਈ ਹੋਂ ਤੇ ਗੁਣ ਦੇਵਤਿਆਂ ਜਾਂ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਉਚੇ ਹਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਵੀ ਬੜਾ ਹੋਂ। ਭਾਵ ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਗੁਣ ਹੋਣ, ਬੇਸ਼ਕ ਤੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਂ ਪਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਪਰਲੇ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਾਣ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਮੈਥੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜ ਹਨ ਮੈਂ ਸੋਰਤੀ ਤੋੜ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਦ ਕਿ ਖੁਦਾਵੰਦ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ ਹਮੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰ

੧. ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪਵਾਂਗੇ। ਹਾਂ ਜੇ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਟਿੱਕਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ (ਮੁਹੰਮਦ-ਮੁਅਜ਼ਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ) ਸੱਦੇਗਾ ਲਹੌਰ ਜਾਂ ਕਾਬਲ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥੮੮॥
੨. ਹੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਨਸੀਬ ਹੈਂ ਅਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ, ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਬੜਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਘੋੜਾ ਸਵਾਰ ਭੀ ਹੈਂ ॥੮੯॥
੩. ਓ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਰੁਤਬੇ ਹੁਸਨ ਤੇ ਬੜਪ ਦਾ ਮਾਣ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰ। ਓਸ ਵੱਲ ਤੱਕ ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮੀਰ ਮਨਸ਼ਾ ਜਿਸਦੀ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਗਤਾਂ ਦਾ ਖੁਦਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੈ-ਉਹ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ॥੯੦॥
੪. ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਾਲਿਕ ਹੈ। ਦੇਗ ਤੇਗ ਦਾ ਧਨੀ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ॥੯੧॥
੫. ਜੋ ਦੇਗਾਂ ਵਰਤਾਣ ਵਾਲਾ ਸਾਂਈ ਹੈ-ਸਦਾ ਤੇਗਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਚਾਨਣੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਤੇ ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਤੇ ਮਾਲ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ॥੯੨॥
੬. ਜਿਸਦੀ ਦਾਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜੁੱਧ ਸਮੇਂ ਕੋਹ ਕਾਫ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਅਚੱਲ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਸਤਾ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਜਾਗਰ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਣ ਹੈ ॥੯੩॥
੭. ਤੂੰ ਬੇਸ਼ਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ (ਦੁਨੀ ਪਤ ਹੈਂ) ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈਂ ਤੇਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ। ਪਰ ਦੀਨ ਧਰਮ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈਂ ॥੯੪॥
੮. ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮੂਰਖ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਜਰੂਰ ਚਾੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੁਤ ਪੂਜਕ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਬੁੱਤ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ॥੯੫॥
੯. ਤੂੰ ਇਸ ਦਰੋਬਾਜ਼ ਕਾਲ ਚੜ੍ਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਇਹ ਜਿਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੯੬॥
੧੦. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਸ ਪ੍ਰਵਚਾਰ ਵੱਲ ਵੇਖ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਕੋਲੋਂ ਦਸ ਲੱਖ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ-ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰ ॥੯੭॥

੧੧. ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ - ਮੇਹਰਬਾਨ ਮਿੱਤਰ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਸਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ॥੯੮॥
੧੨. ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਗੂ ਬਣਕੇ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਿਫਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੯੯॥
੧੩. ਸਮੇਂ ਪਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਅੰਨਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਬੇ ਸਹਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਅਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡੇ ਦੀ ਚੋਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ॥੧੦੦॥
੧੪. ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਅਗੇ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੦੧॥
੧੫. ਜੇ ਕੋਈ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਤਨੋਂ, ਮਨੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਮਾਲਿਕ ਓਟ ਆਸਰਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ॥੧੦੨॥
੧੬. ਉਸ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਕੀ ਫਲ ਕਪਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਵੇ ॥੧੦੩॥
੧੭. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇ ਇਕ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਰਾਖਾ ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੦੪॥
੧੮. ਜੇਕਰ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ, ਲਸ਼ਕਰ ਤੇ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਨਿਗਾਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸ਼ੁਕ (ਕਰਤਿਗਤਾ) ਉਪਰ ਹੈ ॥੧੦੫॥
੧੯. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਬਾਦਸ਼ਾਹ” ਨੂੰ ਘਮੰਡ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਉਪਰ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਇਕ ਕਰਤਾਰ = ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਹੈ ॥੧੦੬॥
੨੦. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਗਾਫਲ ਨ ਹੋ ਇਕ ਅਨੁਕੂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਤੇ (ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ) ਕਿਉਂ ਕੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੇ ਲੋਕੀ ਵਾਰੀ ਦਰ ਵਾਰੀ ਲੰਘਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੦੭॥
੨੧. ਵੇਖ ਇਸ ਦਰੋਬਾਜ਼ ਜਮਾਨੇ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕਿਵੇਂ ਹਰ ਘਰ ਤੇ ਹਰ ਘਰ ਵਾਸੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੦੮॥
੨੨. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੇਤੂ ਤਗੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੂਠੀਆਂ ਸੌਂਗਾਂ ਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤੇਸੇ ਨਾਲ ਛਿੱਲ ਨਾ ਲਾਹ ॥੧੦੯॥

ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸਦਾ ਨਸਤੋਂ ਨਾਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲ ਤੱਕ ਜੋ ਜੋ ਇਕ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਦਾ ਬਲ ਦੇ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਕੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ? ਉਸ ਕਿਰਪਾਲੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲ ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਘੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਨ ਵੇਲੇ ਤੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨਿਆਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕੇ ਨਾ ਪਕੜ ਸਕੇ। ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਖ ਸਚਿਆਈ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਤਨੇ-ਮਨੇ ਉਸਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸ ਦੀ ਆਪ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਰਖਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੇਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕੋਲੋਂ ਸਾਡੀ ਰਖਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮੇਹਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਬੂਠੇ ਦਰੀ ਬਾਜ਼। ਸੱਚੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਰਾਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਕੱਲੇ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਆਪਣੇ ਧਨ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਪਰ ਹੈ-ਜਿਸ ਦੇ ਅਗੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੜੇ ਹਨ ਜੋ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਧਨ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਧਨ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਸ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਸਰਾਇੰਦੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਹੋ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਉਂ-ਬਾਓਂ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਤੂੰ ਭੀ ਕੋਈ ਐਥੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਖੁਸਰਵੋਂ ਜਾਮੇ ਜਮ। ਕੁਜਾ ਸ਼ਹ ਆਦਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਤਮ ॥੧੦੮॥ (ਹਕਾਇਤ)

ਕੁਜਾ-ਕਿਥੇ, ਸ਼ਾਹ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕੇਖੁਸਰੋ-ਇਰਾਨ (ਫਾਰਸ) ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਜੋ ਕੈਕਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਤੂਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ “ਅਫਰਾ” ਸਿਆਬ ਪਰ ਫਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਫਰਾ ਸਿਆਬ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਈਰਾਨ ਦੇ “ਕਿਆਨੀ” ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਜਮ-ਪਿਆਲਾ ਭਾਵ (ਜਮਸ਼ੈਦ) ਫਾਰਸ ਵਿਖੇ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੈਲ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੁਜਾ-ਕਿਥੇ, ਸ਼ਾਹ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ “ਆਦਮ”-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਚਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ “ਆਦਮ” ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ। ਮੁਹੰਮਦ-ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਇਹ ਅਰਥ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਕੁਰੇਸ਼ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਬਦੁਲਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਅਮੀਨਾ” ਸੀ ੪੦ ਬਰਸ ਦੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਕੇ ਮਦੀਨੇ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ੨੩ ਬਰਸ ਪਿੱਛੋਂ ੬੩ ਬਰਸ ਦੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਕੇ ਮਦੀਨੇ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰ ਗਏ। ਜਮ-ਜਮਸ਼ੈਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਛੇਪ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਫਾਰਸ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਖਤਮ-ਅੰਤ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅੰਤ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਸਰੋ ਤੇ ਪਿਆਲੇ ਵਾਲਾ “ਜਮਸ਼ੈਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਖੁਸਰੋ ਪਿਆਲੇ ਵਾਲਾ ਜਮ ਸ਼ੈਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਆਖਰੀ ਪੈਗੰਬਰ ਅਜਿ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਖਰੀ ਪੈਗੰਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ-ਵੇਰ ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਬੈਠਾ ਰਹੇਗਾ। ਨੋਟ-ਇਹ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਜੋ ਸ੍ਰ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭੁ: ਐਸ ਭੀਉ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਬਾਸ਼ਦ ਚਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੁਨਦ ॥ ਅਗਰ ਦੁਸ਼ਮਨੀਰਾ ਬ ਸਦ ਤਨ ਕੁਨਦ ॥੧੧੦॥
ਖਸਮ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਗਰ ਹਜ਼ਾਰ ਆਵੁਰਦ ॥ ਨ ਯਕ ਮੂਇ ਓ ਰਾ ਅਜ਼ਾਰ
ਆਵੁਰਦ ॥੧੧੧॥

੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਗੰਜੋ ਅਭੰਜੋ ਅਰੂਪੋ ਅਰੇਖ ॥ ਅਗਾਧੋ ਅਬਾਧੋ ਅਭਰਮੋ ਅਲੇਖ ॥੧॥ ੧੦ ਅਰਾਗੋ
ਅਰੂਪੋ ਅਰੇਖੋ ਅਰੰਗ ॥ ਅਜਨਮੋ ਅਬਰਨੋ ਅਭੂਤੋ ਅਭੰਗ ॥੨॥ ੧੧ ਅਛੇਦੋ ਅਭੇਦੋ
ਅਕਰਮੋ ਅਕਾਮ ॥ ਅਖੇਦੋ ਅਭੇਦੋ ਅਭਰਮੋ ਅਭਾਮ ॥੩॥ ੧੨ ਅਰੇਖੋ ਅਭੇਖੋ ਅਲੇਖੋ
ਅਭੇਗੋ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੇ ਰੰਗ ਰੰਗ ॥੪॥ ੧੩ ਹਿਕਾਯਤ ਸੁਨੀਦੇਮ ਰਾਜਹਿ
ਦਿਲੀਪ ॥ ਨਿਸ਼ਸ਼ਤਹ ਬੁਦਹ ਨਿਜ਼ਦ ਮਾਨੋ ਮਹੀ ॥੫॥ ੧੪ ਕਿ ਓਰਾ ਹਮੀ ਬੂਦ
ਪਿਸਰੇ ਚਹਾਰ ॥ ਕਿ ਦਰ ਰਜ਼ਮ ਦਰ ਬਜ਼ਮ ਆਮੁਖਤਹ ਕਾਰ ॥੬॥ ੧੫ ਬ ਰਜ਼ਮ
ਅੰਦਰਾਂ ਹਮ ਚੁ ਅਜ਼ ਸ਼ੇਰ ਮਸਤ ॥ ਕਿ ਚਾਬਕ ਰਿਕਾਬ ਅਸਤੁ ਗੁਸਤਾਖ
ਦਸਤ ॥੭॥ ੧੬ ਚਹਾਰੋ ਸ਼ਹੇ ਪੇਸ਼ ਪਿਸਰਾਂ ਬਖਾਂਦ ॥ ਜੁਦਾ ਬਰ ਜੁਦਾ ਕੁਰਸੀਏ
ਜ਼ਰ ਨਿਸ਼ਾਂਦ ॥੮॥ ੧੭ ਬਿ ਪੁਰਸੀਦ ਦਾਨਾਇ ਦਉਲਤ ਪਰਸਤ ॥ ਅਜ਼ੀ ਅੰਦਰੂ
ਬਾਦਿਸ਼ਾਹੀ ਕਸ ਅਸਤ ॥੯॥ ੧੮ ਸੁਨੀਦ ਆਂ ਚੁ ਦਾਨਾਇ ਦਾਨਸ਼ ਨਿਹਾਦ ॥
ਬ ਤਮਕੀਨ ਪਾਸਖ ਅਲਮ ਬਰ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੧੦॥ ੧੯ ਬਿ ਗੁਫਤੰਦ ਖੁਸ਼ ਦੀਨ
ਦਾਨਾਇ ਨਗਜ਼ ॥ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ਨਾਸ ਅਸਤੁ ਆਜ਼ਾਦ ਮਗਜ਼ ॥੧੧॥ ੨੦ ਮਰਾ
ਕੁਦਰਤੇ ਨੇਸਤ ਈਂ ਗੁਫਤ ਨੀਸਤ ॥ ਸੁਖਨ ਗੁਫਤਨੋ ਬਿਕਰ ਜਾਂ ਸੁਫਤ
ਨੀਸਤ ॥੧੨॥ ੨੧ ਅਗਰ ਸ਼ਹਿ ਬਿਗੋਯਦ ਬਿਗੋਯਮ ਜਵਾਬ ॥ ਨੁਮਾਯਮ
ਬ ਤੋ ਹਾਲ ਈਂ ਬਾ ਸਵਾਬ ॥੧੩॥ ੨੨ ਹਰਾਂਕਸ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਨ ਯਾਰੀ
ਦਿਹਦ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਜਹਾਂ ਕਾਮਗਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥੧੪॥ ੨੩ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਬ
ਅਕਲ ਆਜ਼ਮਾਈ ਕੁਨੇਮ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਬ ਕਾਰ ਆਜ਼ਮਾਈ ਕੁਨੇਮ ॥੧੫॥
੨੪ ਯਕੇ ਰਾ ਦਿਹਦ ਫੀਲ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ਮਸਤ ॥ ਹਮਹ ਮਸਤੀਓ ਮਸਤ
ਜ਼ੀਜੀਰ ਬਸਤ ॥੧੬॥ ੨੫ ਦਿਗਰ ਰਾ ਦਿਹਦ ਅਸਪ ਪਾਂ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ॥
ਜ਼ਿ ਜ਼ਰ ਸਾਖਤਹ ਜ਼ੀਨ ਚੂੰ ਨਉਬਹਾਰ ॥੧੭॥ ੨੬ ਸਿਯਮ ਰਾ ਦਿਹਦ
ਸੁਤਰ ਸੇ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਹਮਹ ਨੁਕਰਹ ਬਾਰੇ ਹਮਹ ਜ਼ਰ ਨਿਗਾਰ ॥੧੮॥

ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਥੋੜਾਂ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ:-

ਫਰੇਦੂ ਕੁਜਾ ਬਹਮਨ ਇਸਫੰਦ ਯਾਰ ॥ ਨ ਦਾਰਾਬ ਦਾਰਾ ਦਰਅਮਦ ਸੁਮਾਰ ॥੧੦੫॥

ਫਰੇਦੂ-ਫਾਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਜ਼ੁਹਾਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਕੁਜਾ-ਕਿਥੇ ਹੈ। ਬਾਹਮਨ-ਆਸਫੰਦ ਯਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਇਕ ਬੜਾ ਸੂਰਮਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਫੰਦ ਯਾਰ-ਏਹ ਗੁਜ਼ਤਾਸ਼ਪ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਤਿਅੰਤ ਬਹਾਦਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ ਜੋ ਯੁੱਧ ਵਿਖੇ ਰੁਸਤਮ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਨਹੀ, ਦਾਰਾਬ-ਬਹਮਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸ਼ਹਜ਼ਾਦੀ "ਹੁਮਾ" ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ। ਜੋ ਹੁਮਾ ਦੇ ਕੁਆਰੀ ਦੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਇਕ ਧੋਬੀ ਨੇ ਫੜਕੇ ਪਾਲ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਸਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਰੂਮ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਬੈਠਾ। ਦਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸਦਾ ਨਾਉ ਦਰਾਬ, ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਾਰਾ-ਫਾਰਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਫੈਲਰੂਸ ਤੋਂ ਖਿਰਾਜ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਨੇ ਫਤਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਈ ਵੀ ਸੀ। ਦਰਅਮਦ-ਦਰਅਮਦ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਮਾਰ-ਗਿਣਤੀ ਅਰਥ ਫਰੇਦੂ-ਆਦਿਕ-ਅਸਫੰਦਪਾਹ ਅੱਜ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਦਾਰਾਬ ਤੇ ਦਾਰਾ ਆਦਿਕ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਭਾਵ-ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇਖ ਫਰੇਦੂ, ਬਹਮਨ ਤੇ ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ ਜਿਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਆਪਣੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਸ਼ਲਨਤਨ ਦਾ ਬੜਾ ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਮਰ ਗਏ ਦਾਰਾ ਤੇ ਦਾਰਾਬ ਜਿਸੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹ ਇਸਕੰਦਰੋ ਸੇਰ ਸ਼ਾਹ। ਕਿ ਯਕ ਹਮ ਨ ਮਾਂਦ ਅਸਤ ਜਿੰਦਾ ਬਜ਼ਾਰ। (੧੦੬) ਕਿਥੇ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਜੋ ਮਕਦੂਨੀਆਂ-(ਪੁਨਾਨ) ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਫਤੇਹ ਕੀਤਾ, ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ। ਇਸਨੇ ਸੁਮੰਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਤਲੀ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ ਜਹਾਜ਼ ਡੁਬਦੇ ਸਨ।-ਬੇਰਸ਼ਾਹ-ਇਹ ਸੂਰੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹਮਾਪੁੰ ਨੂੰ ਭਜਾਕੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਲਿਆ ਹੁਣ ਲਉ, ਅਰਥ-ਸਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ? ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਭਾਵ-ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਖਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਖੇ "ਸਕੰਦਰ ਨਾਮੋ" ਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਦਾਦੇ ਹਮਾਪੁੰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਖੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਭੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਬਾਤ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਰ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹ ਤੇਸੂਰ ਬਾਬਰ ਕੁਜਾਸਤ। ਹਮਾਪੁੰ ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਕੁਜਾਸਤ। (੧੦੭) ਕੁਜਾ-ਕਿਥੇ, ਸ਼ਾਹ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਤੇਸੂਰ-

੧. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੋ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵੈਰ ਪਿਆ ਕਰੇ ॥੧੧੦॥
੨. ਜੇ ਵੈਰੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵੈਰੀ ਵੀ ਲੈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਰਾਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਕ ਰੋਮ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ॥੧੧੧॥

ਹਕਾਯਤ ਦੂਜੀ

੩. ਉਹ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਗੰਜਿਆ (ਗਿਣਿਆ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅਭੰਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੱਥ ਪੈਰ, ਮੱਥੇ ਤੇ ਰੇਖ ਜਾਂ ਲੇਖ ਦੀ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗਾਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਰੂਪ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ, ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ । ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ॥੧॥
੪. ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦਾ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ । ਨਿਰ ਆਕਾਰ ਹੈ - ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ, ਰੇਖ ਦੀ ਕੋਈ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ । ਜਨਮ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਬਰਨ ਨਹੀਂ, ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ॥੨॥
੫. ਛੇਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ, ਕਿਸੇ ਭਰਮ ਨਾਲ ਭੇਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇਸਤਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ॥੩॥
੬. ਕੋਈ ਮੱਛ, ਕੱਛ ਆਦਿ ਦੀ ਹੱਥ ਤੇ ਰੇਖ ਨਹੀਂ । ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਦਾ ਬੰਦਨ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖੁਦ ਹੀ ਖੁਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ॥੪॥

ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਲੁਕ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਂਗਾ, ਕਿਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ ।

ਅਜੀਤ ਅਕਾਲ ਅਰੂਪ ਅਰੇਖਾ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨੇ ।
ਬੇਅੰਤ ਕਦੇ ਭਰਮਦਾ ਨਾਹੀ ਪਾਰ ਨਾ ਪਾਵਨ ਸਿਆਨੇ ।
ਨਾ ਕੋਈ ਸੱਜਨ ਰੂਪ ਰੇਖ ਸਭ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ।
ਨ ਜੰਮੇ ਨ ਮਰੇ ਕਦਾਈਂ, ਸੂਖਮ ਅਕਾਲ ਅਪਾਰਾ ॥
ਨਾ ਕਟਕੇ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨਿਰਭਿਕ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇ ।
ਨ ਦੁਖ ਆਪਨਾ ਭੇਤ ਜਤਾਵੇ ਨਰ ਨਾਰੀ ਨ ਕਹਾਵੇ ॥
ਰੇਖ ਨ ਭੇਖ ਪਛਾਣੇ ਕੋਈ ਅਬਨਾਸੀ ਬਿਰਧ ਰਖਾਵੇ ॥
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾਤਾਰ ਅਸਾਭਾ ਨਿਤ ਨਏ ਰੰਗ ਦਿਖਾਵੇ ॥

(ਭਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ)

ਐਥੋਂ ਤੱਕ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਰਾਜੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ।

੭. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜੇ ਦਲੀਪ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਸਾਂ ਸੁਣੀ ਹੈ । ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਮਾਨਧਾਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਸੀ ॥੫॥
੮. ਜੋ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੀ ਚਾਰੇ ਸਨ । ਜੋ ਜੰਗ ਦੇ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੬॥
੯. ਹੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੋ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਉਤੇ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੂਰੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਸਨ ॥੭॥
੧੦. ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਚਾਰਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬੜੀ ਕੀਮਤੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ॥੮॥
੧੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਨੇ ਸਿਆਣੇ ਵਜੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੱਸੋ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਖਤ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਨੂੰ ਬੈਠਾਣਾ ਜੋ ਤਖਤ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ॥੯॥
੧੨. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਵਜੀਰ ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਹ ਬੜੀ ਦਾਨੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁਕਿਆ ॥੧੦॥
੧੩. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਧਰਮੀ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਬੜੇ ਭੁਧੀਵਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ॥੧੧॥
੧੪. ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ, ਅਣਬਿਧੇ ਮੋਤੀ ਪਰੋਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ ॥੧੨॥
੧੫. ਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿਉ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਰਾਹ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਦੇਈਏ ॥੧੩॥
੧੬. ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਮਦਦ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾਉ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੋ ॥੧੪॥
੧੭. ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਬੁਧੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖੀਏ ਫੇਰ ਲਾਯਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਦੇਈਏ ॥੧੫॥
੧੮. ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ॥੧੬॥
੧੯. ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਘੋੜੇ ਕਾਠੀਆਂ ਸਮੇਤ ਐਉਂ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਤੁੱਤ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੭॥
੨੦. ਤੀਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ੩ ਲੱਖ ਉਠ ਦਿਤੇ ਜੋ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਰੀਦਾਰ ਬੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੮॥

ਗੋਰਗਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਚਲਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਵੰਸ਼ ਵਿਖੇ “ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ” ਹੋਇਆ ਇਸਨੂੰ ਲੰਗੜਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ੧. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਕਿਖੇ ਹੈ ਸ਼ਾਹ ‘ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ’-ਜੋ ਹਮਾਊ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਛਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਖੇ । ਅਰਬ ਭਾਵ- ਤੇਮੂਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਖੇ ਹੈ ? ਬਾਬਰ ਕਿਖੇ ਹੈ ? ਹਮਾਊ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਖੇ ਹੈ ? ਅਕਬਰ ਕਿਖੇ ਹੈ ? ਹੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿਖੇ ਹਨ ਤੇਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਲਤਨਤ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਹਮਾਊ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਤੇਰਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ ਉਹ ਕਿਖੇ ਗਿਆ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸਦੇ ਉਪਰ ਤੂੰ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਖੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜਦ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਨਾਸਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮੌਤ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੀ ਫਸਦਾ ਹੈ ।

ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੇ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਰੀਟਾਪਰਡ ਐਸ.ਡੀ.ਓ

ਸੇਵਕ-ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਅਰਥਾਤ-ਖਾਲਸਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ

ਮੁਕਾਮ ਪੰਥ ਖੰਡ ਡਾਕਘਰ ਧੂਰੀ-ਗੋਰਮਿੰਟ ਪਟਿਆਲਾ ।

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਜਫਰ ਨਾਮੇ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਜਰਾ ਯਾਦ ਕਰਾ-ਕਰਾ ਦੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਮੁਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ ।

* * * * *

ਆਓ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅੰਬ ਹਲੂਣੀਏ ॥

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮਿਥਹਾਸ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕੰਢ ਕਰਕੇ ਭੂ-ਭੂ ਕਰਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਭੱਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਉਤੋਂ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਖੱਟੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਿੱਠੇ ਅੰਬ ਖਾਂਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੱਟੇ ਅੰਬ ਮਿੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਿਠੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਗੱਠੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਲ ਖੱਟੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਨਮਕ (ਸਰਬਰਸ) ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁਸ਼ਪਝੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਵੇਸਲਾ ਪਣ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਵਨ-ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮਾਤ ਲੋਕ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਤਾਲ ਲੋਕ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਗ ਲੋਕ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨਾਮ ਤੇ ਬਿਨਾ ਸਮਸਤ ਕੁਝ ਮੈਲਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ-ਮੈਲਾ ਬਰਹਮਾ ਮੈਲਾ ਇੰਦੁ । ਰਵਿ ਮੈਲਾ ਮੈਲਾ ਹੈ ਚੰਦ ॥੧॥ ਮੈਲਾ ਮਲਤਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਇਕ ਨਿਰਮਲੁ ਜਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥੧੧੫੮॥ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੇ ਇੰਦੁ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਇਹ ਸਭ ਮਲੀਨ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ॥

'ਚੁਅਮ ਰਾ ਦਿਹਦ ਮੁੰਗ ਯਕ ਨੁਖਦ ਨੀਮ ॥ ਅਜ਼ਾਂ ਮਰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਆਕਲ
 ਅਜ਼ੀਮ ॥੧੯॥ 'ਬਿਯਾਵਰਦ ਪੁਰ ਅਕਲ ਖਾਨਹ ਕਜ਼ਾਂ ॥ ਦਿਗਰ ਨੀਮ ਨੁਖਦਸ਼
 ਬ ਬਸਤਨ ਅਜ਼ਾਂ ॥੨੦॥ 'ਹਮੀ ਖਾਸਤ ਕੋ ਤੁਖਮ ਰੇਜ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥ ਖਿਰਦ
 ਆਜ਼ਮਾਯਸ਼ ਬਰੇਜ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥੨੧॥ 'ਦਫਨ ਕਰਦ ਹਰਦੋ ਜ਼ਮੀਨ ਅੰਦਰਾਂ ॥
 ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਸਾਹਿਬ ਗਿਰਾਂ ॥੨੨॥ 'ਚੁ ਸ਼ਸ਼ ਮਾਹਿ ਗੁਸ਼ਤੰਦ
 ਦਰਾਂ ਦਫਨਵਾਰ ॥ ਪਦੀਦ ਆਮਦਹ ਸਬਜ਼ਹੇ ਨਉਬਹਾਰ ॥੨੩॥ 'ਬਰੇਜ਼ੀਦ
 ਦਹਿ ਸਾਲ ਤੁਖਮੇ ਕਜ਼ਾਂ ॥ ਬ ਪਰਵਰਦਹ ਓਰਾ ਬੁਰੀਦਨ ਅਜ਼ਾਂ ॥੨੪॥ 'ਬਰੇਜ਼ੀ
 ਦਹੇ ਬੀਸਤ ਬਾਰਸ਼ ਅਜ਼ੇ ॥ ਬਸੇ ਗਸ਼ਤਹ ਖਰਵਾਰ ਦਾਨਹ ਅਜ਼ੇ ॥੨੫॥ 'ਚੁਨਾ
 ਜ਼ਿਯਾਦਹ ਸ਼ੁਦ ਦਉਲਤੇ ਦਿਲ ਕਰਾਰ ॥ ਕਜ਼ੇ ਦਾਨਹ ਸ਼ੁਦ ਦਾਨਹਾਏ
 ਅੰਬਾਰ ॥੨੬॥ 'ਖਰੀਦਹ ਅਜ਼ਾਂ ਨਕਦ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ਫੀਲ ॥ ਚੁ ਕੋਹੇ ਰਵਾਂ
 ਹਮ ਚੁ ਦਰੀਆਇ ਨੀਲ ॥੨੭॥ 'ਬਗੀਰਦ ਅਜ਼ੇ ਅਸਪ ਪਾਂ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ॥
 ਹਮਹ ਜ਼ਰ ਵ ਜ਼ੀਨੋ ਹਮਹ ਨੁਕਰਹ ਵਾਰ ॥੨੮॥ 'ਖਰੀਦੰਦ ਸੇ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰੋ
 ਸ਼ੁਤਰ ॥ ਹਮਹ ਜ਼ਰਹ ਬਾਰੋ ਹਮਹ ਨੁਕਰਹ ਪੁਰ ॥੨੯॥ 'ਵਜ਼ਾਂ ਦਾਲ ਨਉ
 ਸ਼ਹਰ ਆਜ਼ਮ ਬੁ ਬਸਤ ॥ ਕਿ ਨਾਮੇ ਅਜ਼ਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਹਲੀ ਸ਼ੁਦ ਅਸਤ ॥੩੦॥
 'ਦਿਗਰ ਦਾਨਹ ਰਾ ਬਸਤ ਮੁੰਗੀ ਪਟਨ ॥ ਚੁ ਦੋਸਤਾਂ 'ਪਸੰਦ ਅਸਤੁ ਦੁਸ਼ਮਨ
 ਫਿਕਨ ॥੩੧॥ 'ਬ ਗੁਜ਼ਰੀਦ ਦਹ ਦੋ ਬਰ ਈਂ ਨਮਤ ਸਾਲ ॥ ਬਸੇ ਗਸ਼ਤ
 ਜੋ ਦਉਲਤੇ ਬੇਜ਼ਵਾਲ ॥੩੨॥ 'ਚੁ ਬਿਨਸ਼ਸਤ ਬਰ ਤਖਤ ਮਾਨੋ ਮਹੀਪ ॥
 ਬ ਪੁਰਸ਼ਸ ਦਰਆਮਦ ਸਹੇ ਹਫਤ ਦੀਪ ॥੩੩॥ 'ਬਿਗੋਯਦ ਬ ਪੇਸ਼ੀਨ ਕਾਰਾਜ਼
 ਬਿਯਾਰ ॥ ਚਿ ਬਖਸ਼ੀਦਅਮ ਮਨ ਬ ਪਿਸਰਾਂ ਚਹਾਰ ॥੩੪॥ 'ਦਬੀਰੇ ਕਲਮ
 ਜਨ ਕਲਮ ਬਰ ਗਰਿਫਤ ॥ ਜਵਾਬੇ ਸੁਖਨ ਰਾ ਅਲਮਬਰ ਗਰਿਫਤ ॥੩੫॥
 'ਬਗੁਫਤਾ ਚਿ ਬਖਸ਼ੀਦ ਏਸ਼ਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਬ ਕਾਰਾਜ਼ ਬੁਬੀਂ ਤਾ ਜ਼ੁਬਾਨਸ਼
 ਬਿਯਾਰ ॥੩੬॥ 'ਬ ਕਾਰਾਜ਼ ਬੁਬੀਂ ਤਾ ਬਿਗੋਯਦ ਜ਼ੁਬਾਂ ॥ ਚਿ ਬਖਸ਼ੀਦ ਸ਼ੁਦ
 ਬਖਸ਼ ਹਰਕਸ ਅਜ਼ਾਂ ॥੩੭॥ 'ਚੁ ਬਿਸ਼ਨੀਦ ਸੁਖਨ ਅਜ਼ ਮਹੀਪਾਨ ਮਾਨ ॥
 ਫਰਿਸ਼ਤਹ ਸਿਫਤ ਚੁੰ ਮਲਾਖਕ ਮਕਾਨ ॥੩੮॥ 'ਬ ਯਾਰੀ ਮਰਾ ਪੇਸ਼ ਬਖਸ਼ੀਦਹ
 ਮਨ ॥ ਚਰਾਗੇ ਜਹਾਂ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੩੯॥ 'ਬਿਗੋਯਦ ਕਿ ਮੁਰਦੰਦ ਬਾਜੇ
 ਮੁਹਿੰਮ ॥ ਕਿ ਮਾ ਹਮ ਬਸਾ ਫੀਲ ਬਖਸ਼ੀਦਹਅਮ ॥੪੦॥ ਦਿਗਰ ਰਾ ਬ ਪੁਰਸੀਦ

ਕਿਉ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ? ਜਦ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਨਾਂ ਹੋਵੇ
 ਤਾਂ ਇਹ ਉੱਚ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹਸਤੀਆਂ ਵੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ ਸੋਚੋ ਜਦ ਇਹ ਉੱਚੀਆਂ ਤੇ ਸੁੱਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨ ਮਲੀਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਾਨ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਜਿੰਘ ਜੀ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਪੰ: ੭੭ ਤੋਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਮੂਰਖ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ
 ਸਬੰਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ ਪ੍ਰਚਾਉਣੀ ਕਰ ਆ । ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ
 ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ । ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ? ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਕੁਝ
 ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਰ ਗਿਆ । ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆ ਤਿਵੇਂ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ
 ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਤੇਹ ਬੁਲਾਈ । ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਿਵੇਂ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਤੂੰ ਤਾਂ
 ਨਿਰਾ ਮੂਰਖ ਹੈਂ-ਇਹ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਪਰਚਾਉਣੀ ਵੇਲੇ ਕੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਤੂੰ ਜਾਹ-ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਕਹਾਂ ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਸੁਣ
 ਲਵੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਂ । ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਧੂਆਂ ਦੇ ਵੇਰੀ ਖੜੇ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਚੰਗਾ
 ਹੋਇਆ, ਸੁਆਦ ਆ ਗਿਆ ਹੁਣ ਲੱਗੂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ, ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਸਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ-ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਂਗੇ । ਇਹਨੇ ਉਹ
 ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤੇ ਐਨ ਨਿਤਨੇਮ ਵਾਂਗ ਕੰਠ ਕਰ ਲਈ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਸਬੰਧੀ ਬੈਠੇ ਅਫਸੋਸ
 ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਹ ਭੀ ਜਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ ਪੜਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਲਉ ਬਈ

੧. ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਾਣਾ ਮੂੰਗੀ ਦਾ ਅਤੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦਾਣੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੜੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਸੀ। ੫੫੧੯।
੨. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਦਾਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾ ਉਸਨੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਦਾਣੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਕ ਸਾਬਤ ਦਾਣਾ ਛੋਟਾ ਤੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੈ ਲਿਆ। ੧੨੦।
੩. ਉਸਨੇ ਸੋਚਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਜਕੇ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਕਰਨ ਲਈ। ੧੨੧।
੪. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਦਾਣੇ ਉਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬ (ਬੀਜ) ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਕਰੇ। ੧੨੨।
੫. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਜਿਆਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਹਰੇ ਬੂਟੇ ਉਗ ਕੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗੇ। ੧੨੩।
੬. ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜਾਹੇ ਨੂੰ ਫਸਲ ਬੀਜਦਿਆਂ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ੧੦ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਂਗੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਵੱਢਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ। ੧੨੪।
੭. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਬੀਜਦਿਆਂ ਵੱਢਦਿਆਂ ਫਸਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਸ-ਬੀਹ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬੋਹਲ ਲੱਗ ਗਏ। ੧੨੫।
੮. ਇਤਨੀ ਬਹੁਤੀ ਫਸਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਧਨ ਦੇ ਢੇਰ ਲਗ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਦੋ ਦਾਣੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਗਏ। ੧੨੬।
੯. ਉਸ ਨੇ ਨਕਦ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪਹਾੜ ਕੱਦ ਹਾਥੀ ਖੁੰਦਿਆਂ ਜੋ ਦਰਿਆ ਨੀਲ ਵਾਂਗੂੰ ਮੱਠੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਸੀ। ੧੨੭।
੧੦. ਦੂਜੇ ਭਾਈ ਦੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਜ਼ਰਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਖਰੀਦ ਲਏ। ੧੨੮।
੧੧. ਤੀਜੇ ਭਾਈ ਕੋਲੋਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਉਠ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲਏ ਸਮੇਤ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਜਲੋਂ ਵਾਲੇ। ੧੨੯।
੧੨. ਉਸ ਦਾਲ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ

- ਇਕ ਨਵਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਹੈ। ੧੩੦-੧੩੧।
੧੩. ਦੂਜੇ ਦਾਣੇ ਮੂੰਗੀ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਮੂੰਗ ਪਟਨ ਵਸਾਇਆ। ਜੋ ਦੋਸਤ ਪਾਲਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਗਾਲਣ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ। ੧੩੧।
  ੧੪. ਜਦੋਂ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਇਸੇ ਕਾਰੇ ਬੀਤ ਗਏ। ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਮੁਕਟ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੧੩੨।
  ੧੫. ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਾਨਧਾਤਾ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਦੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। ੧੩੩।
  ੧੬. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਕਾਗਜ਼-ਲਿਖਤ ਲਿਆ ਕਿ ਦੱਸੇ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਰਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ੧੩੪।
  ੧੭. ਮਨੀਮ ਨੇ ਕਲਮ ਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਕਲਮ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁਕ ਲਈ। ਜੁਆਬ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ੧੩੪।
  ੧੮. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨੀਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇਖ ਕੇ ਦਸ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ। ੧੩੬।
  ੧੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਲੇਖ ਦੇਖੋ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ। ਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਦਿੱਤਾ। ੧੩੭।
  ੨੦. ਜਦੋਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣੀ। ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਡਿਆਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਜਿਹੀ ਮਲਾਇਮ ਕੋਮਲ ਹੈ। ੧੩੮।
  ੨੧. ਰਾਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਦੀਵੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਯਮਨ ਦੇਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਜਾਪਦੇ ਹੋ। ੧੩੯।
  ੨੨. ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੁਛ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਾਥੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ੧੪੦।

ਮੇਰੀ ਵੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ-ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਇਹਦਾ ਫਾਰਾ ਵੱਡ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਰ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਖੁਬ ਕੁਟਾਈ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਚਾਹੁਣਾ ਛਕਾਧਾ। ਪਿਓ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਉਲਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਪਰਚਾਉਣੀ ਕਰਨ ਭੇਜਿਆ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਭੰਨ ਦਿੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ। ਪਿਓ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਆ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ। ਪਿਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮਕਾਣਾ ਵਾਲੇ ਪਤਵੰਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਲਉ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਚਾਉਣੀ ਕਰਨ-ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜਾ ਆਇਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਜੋ ਕੁੱਟ ਖਾ ਕੇ ਗਿਆ ਦੋਖੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜਗੀ ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਿਓ। ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭੀ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਮਰਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਆਇਆ ਕਰੂੰਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੂਰਖ ਹੈ :- ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥੫:੧੦੧੫॥ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਸੇ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੂਰਤ ਹੈ-ਇਕ ਗੁਰਸਿਖ ਭਗਤ ਸਨ ਜੋ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਮੰਨਦੇ ਤੇ ਪੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਉਹਨੇ ਜੋ ਪੜਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਭਲਾ ਭਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀ ਵਰਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਪੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਸਵਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ, ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਰ ਦੇਵੀ ਅਬਥਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਰੱਜ ਕੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਭੱਦਾ ਅਸਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਸਵੀਂ ਮੂਰਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਐਵੇਓ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਆਪਣੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਖੇਡ ਖੇਡਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਖੇਡ ਸਮਸਤ ਹੀ ਆਪ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਅਸਚਰਜਤਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ (ਕਰੇ ਕਰਾਵੇ ਆਪੇ ਆਪ) ਕੋਈ ਦੇਵ ਮੂਰਤ ਕੋਈ ਭੱਤਕ ਚੱਲਾ, ਕੋਈ ਦਿਬ ਸ਼ਕਤੀ, ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਜਿਤੁ ਤੂ ਲਾਵੇਇਹ ਸਚਿਆ ਤਿਤ ਕੋ ਲਾਗੈ) ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨੋਬਤ ਵਜਾ ਕੇ ਟੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ : (ਚਾਰ ਦਿਨ ਅਪਨੀ ਨੋਬਤ ਚਲੇ ਬਜਾਇ) ਪਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭਲ ਜੋਤਿ ਦੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਾਂ ਸਰੰਗੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਨਾ ਡਰਿਉ।

ਕਹੂੰ ਦੇਵਤਾਨ ਕੇ ਦਿਵਾਨ ਮੈ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਹੂੰ ਦਾਨਵਾਨ ਕੇ ਗੁਮਾਨ ਮਤ ਦੇਹ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਕੇ ਮਿਲਤ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਸੀ ਕਹੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਛਪਾਈ ਛੀਨ ਲੇਤ ਹੋ ॥ ੫:੧੦੧॥ ੫:੧੦੧॥

ਇਹੀ ਬੇਅੰਤ ਦੀ ਬਿਅੰਤਤਾ ਹੈ ਕਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਸ ਨਾਲ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਜਾਂ ਖਦੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਦੋਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਬਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਹ ਪਦਵੀ ਖੋਹ ਭੀ ਲੈਦਾ ਹੈ। ਨਾਂ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਨਾਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਆਪ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਰਦੇ ਵੀ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹੀ ਸਰੂਪ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ:-

ਬੀਰ ਅਪਾਰ ਬਡੇ ਬਹਿਮਾਰ ਅਬਿਚਾਰਿ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਭਛੀਆ ॥ ਤੋਰਤ ਦੇਸ ਮਲਿੰਦ ਮਵਾਸਨ ਮਾਤੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮਲੀਆ ॥

ਗਾੜੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਤੋੜਨਹਾਰ ਸੁ ਬਾਤਨ ਹੀ ਚਕ ਚਾਰ ਲਵੀਆ ॥੫:੧੫॥੫:੧੦॥

੧ ਅਸਪਸ ਚਿ ਕਰਦ ॥ ਕਿ ਬਾਜੇ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦੁ ਬਾਜੇ ਬਿਮੁਰਦ ॥੪੧॥
 ੨ ਸਿਆਮ ਰਾ ਬ ਪੁਰਸ਼ੀਦ ਸੁਤਰਾਂ ਨੁਮਾ ॥ ਕੁਜਾ ਤੋ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦ ਏ ਜ਼ਾਨ
 ਮਾਂ ॥੪੨॥ ੩ ਬ ਗੁਫਤਾ ਕਿ ਬਾਜੇ ਬਕਾਰ ਆਮਦੰਦ ॥ ਬ ਬਖਸ਼ ਅੰਦਰੂੰ
 ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਆਮਦੰਦ ॥੪੩॥ ੪ ਚੁਅਮ ਰਾ ਬ ਪੁਰਸ਼ੀਦ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਬਖ ॥
 ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਦੇਹੀਮ ਸਾਯਾਨ ਤਖਤ ॥੪੪॥ ੫ ਕੁਜਾ ਗਸ਼ਤ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਤੁ ਮਾਰਾ
 ਫਹੀਮ ॥ ਯਕੇ ਦਾਨਹ ਮੁੰਗੋ ਦਿਗਰ ਨੁਖਦ ਨੀਮ ॥੪੫॥ ੬ ਸ਼ਵਦ ਗਰ
 ਹੁਕਮ ਤਾ ਬਿਯਾਰੇਮ ਪੇਸ਼ ॥ ਹਮਹ ਫੀਲੁ ਅਸਪੋ ਅਜ਼ੋ ਸੁਤਰ ਬੇਸ਼ ॥੪੬॥
 ੭ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਫੀਲੇ ਦੋ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ਮਸਤ ॥ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਜ਼ਰ ਬਾਰੋ
 ਹਮਹ ਨੁਕਰਹ ਬਸਤ ॥੪੭॥ ੮ ਹੁਮਾਂ ਅਸਪ ਪਾਂ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਆਵਰੀਦ ॥
 ਹੁਮਾਂ ਜ਼ਰ ਜ਼ੀਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਆਵੀਰਦ ॥੪੮॥ ੯ ਹਮਹ ਸ਼ੋਦ ਖੁਫਤਾਨ
 ਬਰਗਸ਼ਤਵਾਂ ॥ ਬਸੇ ਤੀਰੁ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ਕੀਮਤ ਗਿਰਾਂ ॥੪੯॥ ੧੦ ਬਸੇ ਸੁਤਰ
 ਬਗਦਾਦ ਜ਼ਰ ਬਫਤ ਬਾਰ ॥ ਜ਼ਰੋ ਜਾਮਹ ਨੀਮ ਆਸਤੀਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥੫੦॥
 ੧੧ ਕਿ ਦਹਿ ਨੀਲੁ ਦਹਿ ਪਦਮ ਦੀਨਾਰ ਜ਼ਰਦ ॥ ਕਜ਼ੋ ਦੀਦਹੋ ਸੁਦ ਦੀਦਹੋ
 ਦੋਸਤ ਸਰਦ ॥੫੧॥ ੧੨ ਕਿ ਯਕ ਮੁੰਗ ਯਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ੋ ਕਾਮ ਸੁਦ ॥
 ਕਿ ਮੁੰਗੀ ਪਟਨ ਸ਼ਹਰ ਓ ਨਾਮ ਸੁਦ ॥੫੨॥ ੧੩ ਕਿ ਨੀਮੇ ਨੁਖਦ ਰਾ
 ਦਿਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਸਤ ॥ ਕਿ ਨਾਮੇ ਅਜ਼ੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਹਲੀ ਸੁਦ ਅਸਤ ॥੫੩॥
 ੧੪ ਖੁਸ਼ ਆਮਦ ਬ ਤਦਬੀਰ ਮਾਨੋ ਮਹੀਪ ॥ ਖਿਤਾਬਸ਼ ਬ ਦੋ ਦਾਦ ਰਾਜਹ
 ਦਲੀਪ ॥੫੪॥ ੧੫ ਕਿ ਪੈਦਾ ਅਜ਼ੋ ਮਰਦ ਸ਼ਾਹਨ ਸ਼ਹੀ ॥ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਤਖਤ
 ਅਸਤੁ ਤਾਜ਼ੋ ਮਹੀ ॥੫੫॥ ੧੬ ਬ ਜ਼ੇਬਦ ਅਜ਼ੋ ਮਰਦ ਤਾਜ਼ੋ ਨਗੀਂ ॥ ਬਰ
 ਅਾਂ ਅਕਲੁ ਤਦਬੀਰ ਹਜ਼ਾਰ ਆਫ਼ਰੀਂ ॥੫੬॥ ੧੭ ਸਿ ਓ ਅਸਤ ਬੇਅਕਲ
 ਆਲੂਦਹ ਮਗਜ਼ ॥ ਨ ਰਫਤਾਰ ਖੁਸ਼ਤਰ; ਨ ਗੁਫਤਾਰ ਨਗਜ਼ ॥੫੭॥
 ੧੮ ਹਮੀ ਖਾਸਤ ਕਿ ਓਰਾ ਬ ਸ਼ਾਹੀ ਦਿਹਮ ॥ ਜ਼ਿ ਦਉਲਤ ਖੁਦਸ਼ਰਾ ਅਗਾਹੀ
 ਦਿਹਮ ॥੫੮॥ ੧੯ ਬ ਜ਼ੇਬਦ ਕਜ਼ੋਰੰਗ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਹੀ ॥ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਉਰ
 ਅਸਤ ਵ ਮਾਲਕ ਮਹੀ ॥੫੯॥ ੨੦ ਖਿਤਾਬਸ਼ ਕਜ਼ੋ ਗਸ਼ਤ ਰਾਜਹ ਦਲੀਪ ॥
 ਖਿਲਾਫਤ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦ ਮਾਨੋ ਮਹੀਪ ॥੬੦॥ ੨੧ ਸਿ ਪਿਸਰਾਂ ਦਿਗਰ ਸ਼ਾਹਿ
 ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਦ ॥ ਨ ਦਾਨਸ਼ ਪਰਸਤੋ ਨ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਦ ॥੬੧॥ ੨੨ ਕਿ
 ਓਰਾ ਬਰੋ ਜ਼ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਨਿਸ਼ਾਦ ॥ ਕਲੀਦੇ ਕੁਹਨ ਗੰਜ ਰਾ ਬਰ
 ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੬੨॥ ੨੩ ਬਦੋ ਦਾਦ ਸ਼ਾਹੀ ਖੁਦ ਆਜ਼ਾਦ ਗਸ਼ਤ ॥ ਬਪੋਸ਼ੀਦ
 ਦਲਕਸ਼ ਰਵਾਂ ਸੁਦ ਬਦਸ਼ਤ ॥੬੩॥ ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ

੧੮ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਬਲਕਾਰੀ ਜੋਧੇ ਨਝਿਕ ਹੋ ਕੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਝੱਲ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਆਗੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ, ਬੜੇ-ਬੜੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਫੌਲਾਦੀ ਕਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰੇ-ਚੱਕ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਰਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਬਲਵਾਨ ਕਲਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਗੋਵਰਧਨ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚੁਕ ਲੈਣਾ ਕਿਹੜੀ ਅਲੰਕਾਰੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਕਤ ਨਿਗੂਰੇ ਜਨ ਇਹ ਸੁਰਤ ਕਿਥੋਂ ਲੈਣ:-

ਸਾਕਤ ਨਹਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ॥ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨ ਆਈਐ ਜਾਈਐ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਰਤਿ ਪਰਾਇਣੁ ਹਰਿ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥੧੦॥ਪੰ:੧੦੪੨॥

ਮਤ ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਦਾੜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਗਏ (ਨ ਜਾਣਾ ਸਬਦ ਨਾ ਜਾਣਾ ਬਾਣੀ) ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਅਖਰ ਨੂੰ ਆਪ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਵੇਖਦੇ ਡਰੇਵਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਪਾਉਂਦੇ। ਸਬਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਮਿੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਦਸ ਪੰਦਰਾ ਜਮਾਤਾਂ ਤਾਂ ਪੜਕੇ ਜਾਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਮਾਨਹਾਨੀ ਕਰਨ ਤੇ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਕੇ ਮਮਟੀਆਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਈਆ ਸਬਦਿ ਨ ਲਾਗੈ ਭਾਉ ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਨ ਉਪਜੈ ਭਾਵੈ ਸਉ ਗੋੜਾ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥੫੯॥

ਜਿਸ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਚੁਗਲ ਖੋਰ ਅਪਦੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ-ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਧਰੁ ਭਗਤ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ ?:-

੧. ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਘੋੜੇ ਕੀ ਕੀਤੇ-
ਕਿਥੇ ਹਨ ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ ? ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।
ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ੧੮੧।
੨. ਤੀਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਤੂੰ
ਦੱਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਉਠ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ
ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤੇ ਕਿਸਨੂੰ ਦਿੱਤੇ
। ੧੮੨।
੩. ਤੀਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਠ ਤਾਂ ਕੰਮ
ਕਾਰ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ
। ੧੮੩।
੪. ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਐ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਪਦਵੀ
ਦੇ ਲਾਇਕ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਛਤ੍ਰ ਚੌਰ ਤੇ ਤਖਤ। ੧੮੪।
੫. ਚੌਥੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਮੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੂੰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ
ਸਮਝਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਇੱਕ ਦਾਣਾ ਮੂੰਗੀ ਦਾ
ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ। ੧੮੫।
੬. ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅੱਗੇ ਤੁਧ ਲਿਆਵਾਂ। ਹਾਥੀ,
ਘੋੜੇ, ਉਠ ਤਮਾਸ਼ੀ ਸਭ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਲਾਵਾਂ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
ਚੌਥੇ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ। ੧੮੬।
੭. ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਥੀ ਆਂਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ।
ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਤੁਲਾਂ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਖੂਬ ਸਜਾਏ। ੧੮੭।
੮. ਉਹੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਘੋੜਾ ਆਂਦਾ ਦਖਾਏ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਿਆ
ਕੇ। ਕਾਠੀਆਂ ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਮੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ
ਵਿਖਾ ਕੇ। ੧੮੮।
੯. ਲੋੜੀਂਦੇ ਜੰਗੀ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜਲੌ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ
ਅਤੇ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੇਅੰਤ ਕੀਮਤੀ ਸਨ। ੧੮੯।
੧੦. ਬਹੁਤ ਬਗਦਾਦੀ ਉਠ ਦਿਖਾਏ ਜਿਨਕੀ ਕੀਮਤ ਭਾਰੀ।
ਜ਼ਰ ਬਫਤੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੁਪਹਿਰੀ ਬੇਸ਼ਮਾਰੀ। ੧੯੦।
੧੧. ਦਸ ਪਦਮ ਅਤੇ ਦਸ ਨੀਲ ਕੀਮਤੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੁਹਰਾਂ
ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ
ਵਿਚ ਠੰਡ ਵਰਤਦੀ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੧੯੧।
੧੨. ਇਕ ਮੂੰਗੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਇੱਛਾ ਨਾਲ
ਵਸਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂੰਗੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਤੋਂ ਮੂੰਗ ਪਟਨ
ਪੁਸ਼ਿੱਧ ਹੋਇਆ। ੧੯੨।
੧੩. ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਦਾਣੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ।
ਕਿ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਦੇਹਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੧੯੩।
੧੪. ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਾਨਧਾਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਪੁਸ਼ਿੱਧ ਅਤੇ
ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ੧੯੪।

੧੫. ਉਹ ਪੁਤਾਪੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਹਿਨਸ਼ਾਹੀ
ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਤਖਤ ਤਾਜ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਨ
ਯੋਗ ਹੈ। ੧੯੫।
੧੬. ਉਸਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਜ ਤਖਤ ਤੇ ਚੌਰ ਤੇ ਮੋਹਰ।
ਆਫਗੀਨ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਉਸਦੀ ਅਕਲ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਤੇ
ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਸਾਬਾਸ਼ ਹੈ। ੧੯੬।
੧੭. ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ ਉਹ ਬੇਅਕਲ ਮੂਰਖ ਬੁਰੀ ਬੁਧਿ
ਵਾਲੇ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਹੀਣੇ। ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੌਰ ਚੰਗੀ
ਸੀ ਨਾ ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ੧੯੭।
੧੮. ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇਵਨ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਂਦੇ।
ਸਭ ਖਜਾਨੇ ਜਿੰਦੇ ਲੱਗੇ ਚਾਬੀਆਂ ਆ ਫੜਦੇ। ਭਾਵ
ਸਭ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ੧੯੮।
੧੯. ਚੰਗਾ ਉਸਦੇ ਤਾਂਈਂ ਫੌਜੇ ਤਾਜ ਤਖਤ ਸੋ ਰਾਇਆ। ਜਿਸਨੇ
ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਜਾ ਤਾਂਈਂ ਸੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸਾਇਆ। ੧੯੯।
੨੦. ਵਡਾ ਭਾਗ ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦਲੀਪ ਖਿਤਾਬ ਪਛਾਣੇ।
ਮਾਨਧਾਤਾ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਜਾਣੇ। ੨੦੦।
੨੧. ਬਾਕੀ ਤਿਨਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਤਾਂਈਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕਢਵਾਇਆ।
ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਮੂਲ ਨ ਜਾਣਨ ਨਾ ਕਿਛੁ ਅਕਲ ਰਖਾਇਆ। ੨੦੧।
੨੨. ਚੌਥੇ ਤਾਂਈਂ ਰਾਜ ਬਿਠਾਇਆ ਦਿੱਤਾ ਖਜਾਨਾ ਭਾਰੀ।
ਕੁੰਜੀਆਂ ਭੁਲ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਾਜ ਕਰੇ ਦਰਬਾਰੀ। ੨੦੨।
੨੩. ਰਾਜਾ ਆਪ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਆਪ ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਿਆ
ਅਤੇ ਫਕੀਰੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ
ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ। ੨੦੩।

ਐਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਰੰਗਜ਼ੋਬ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਅੰਰੰਗਜ਼ੋਬ
ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਜੋ ਚੰਜ
ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਿੱਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪਦੇ
ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਥੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਨਾਲ ਪ੍ਰਜਾ
ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਨਾ ਕਰਕੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂਆਂ
ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ
ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪੈਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਗੱਦੀ
ਕੁੜਮ ਦੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ
ਸੀ। ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ
ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੁਆਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਕਰਕੇ
ਥਾਪਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਅਨਿਆਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ
ਸਲਤਨਤ ਲਈ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਜੀ ਹੀ ਪਨਾਹ ਦੇਣ।
ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਰਦ ਕਹਤ ਸੁਨਤ ਧਰੁ ਬਾਰਿਕ ਭਜਨ ਮਾਰਿ ਲਪਟਾਨੇ ॥੧॥ ਅਚਲ ਅਮਰ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਓ ਜਗਤਿ ਮਾਰਿ ਹੈਰਾਨੇ ॥ ਪੰ:੮੩੦॥੮:੯॥
ਜਿਸ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਰਾਰਤੀ, ਕ੍ਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਲੋਟ ਉਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਤਪੱਸੀਆ ਦਾ ਸਿਰਮੋਰ
ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸਬਾਹੁ ਤੇ ਮਗੀਚ ਅਤੇ ਤਾੜਕ ਰਾਖਸੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਯੁਧਿਆਂ ਪੂਰੀ ਗਿਆ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ
ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਇਸਨੇ ਜੁਪ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਪੱਤਿਆਂ
ਵਾਂਗ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦਾ ੧੪ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਉਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ
ਕੇ ਜਦ ਉਹ ਨਿਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ
ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਦੇ ਪੰਜਾਲੇ ਹੇਠ ਜੋੜਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਦੇਵਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਰਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕਹਿਕੇ
ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

ਸਨਕ ਸਨਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾਇ ਇੰਦ੍ਰਾਇਕ ਭਗਤਿ ਰਤੇ ਬਨਿਆਈ ॥੧੨੩੨॥੧॥

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਵੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਪਧਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਸਨਕਾਇਕ ਦਾ ਭਾਵ ਪੰਜੇ ਭਾਈ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਦਵਾਰ ਪਾਲ, ਬ੍ਰਹਮਾਇ ਕੋ, ਬ੍ਰਹਮਾ
ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸਿਵਜੀ ਇੰਦ੍ਰਾਇਕ-ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਇਹ ਪੂਰੇ ਭਗਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੈ ਗਈ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਉਹਨਾਂ
ਦੀ ਕੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਇਥੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵਾਂਗਿ। ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਗੜੀਆ (ਰੋਪੜ) ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ
ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਸਿੰਘ ਬੁਦਰਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਵਤਾਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ
ਥਾਂ ਤੇ ਸਭ ਠੀਕ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਹੁਰਾਗ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਮਾਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਨੇ ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਵੱਡੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ
ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਮ ਦਾ ਸਥਾਨ ਆਪਣਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ।
ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਡੰਡੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ (ਸੰਤ ਅਨੰਤਰ ਅੰਤ੍ਰ ਨਾਹੀ) ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇ
ਪਰ ਉਪਕਾਰੀ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ (ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ
ਪੰਨਾ ੮ ਦੇ ਅੰਪਰਾ ਵਿਚ:-ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ ਧੂਪ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹੁ ॥੧:੭੨੮॥

ਦੂਧ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਜਮਾਵਹੁ ।-ਹੁਣ ਦੂਧ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਰਮ ਬਣਾ ਲਉ-ਸੁਭ ਕਰਮ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਾਗ ਲਾਉਣੇ ਦੂਧ
ਨੂੰ, ਉਹਨੂੰ ਸੁਰਤ ਬਣਾ ਲਉ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਸ਼ਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ (ਵਾਸਨਾ)
ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਲਗਨ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭਾਂਡਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਉੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਨਾਮ ਨਹੀਂ
ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਨਾਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ: ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜੀਓ:- ਪਹਿਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਸਦੇ ਨੇ, ॥

੧ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਦਰ ਵਕਤ ਜੰਗ ॥੬੪॥ ੨ਬ
ਮਨ ਦਿਹ ਕਿ ਬਖਤ ਆਜ਼ਮਾਈ ਕੁਨਮ ॥ ਜਿ ਤੇਗੇ ਖੁਦਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ
ਕੁਨਮ ॥੬੫॥੨॥

੧ੳ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

੩ਖੁਦਾਵੰਦ ਦਾਨਸ਼ ਦਿਹੋ ਦਾਦਗਰ ॥ ਰਜ਼ਾ ਬਖਸ਼ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੋ ਹਰ ਹੁਨਰ ॥੧॥
੪ਅਮਾਂ ਬਖਸ਼ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਓ ਦਸਤਗੀਰ ॥ ਕੁਸ਼ਾਯਸ਼ ਕੁਨੋ ਰਹਿ ਨੁਮਾਯਸ਼
ਪਜ਼ੀਰ ॥੨॥ ੫ਹਿਕਾਇਤ ਸੁਨੀਦਮ ਯਕੇ ਨੇਕ ਮਰਦ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਦਉਰ
ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਰਾਵੁਰਦ ਗਰਦ ॥੩॥ ੬ਖਸਮ ਅਫਕਨੋ ਸ਼ਾਹਿ ਚੀਂ ਦਿਲ ਫਰਾਜ਼ ॥
ਗਰੀਬੁਲ ਨਿਵਾਜ਼ੋ ਗਨੀਮੁਲ ਗੁਦਾਜ਼ ॥੪॥ ੭ਜਿ ਰਜ਼ਮੋ ਬ ਬਜ਼ਮੋ ਹਮਰ
ਬੰਦਬਸਤ ॥ ਕਿ ਬਿਸਯਾਰ ਤੇਗ ਅਸਤ ਹੁਸ਼ਯਾਰ ਦਸਤ ॥੫॥ ੮ਨਿਵਾਲਹ
ਪਿਆਲਹ ਜਿ ਰਜ਼ਮੋ ਬ ਬਜ਼ਮ ॥ ਤੁ ਗੁਫਤੀ ਕਿ ਦੀਗਰ ਯਲੇ ਸੁਦ ਬ
ਬਜ਼ਮ ॥੬॥ ੯ਜਿ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ਹਮ ਚੁ ਆਮੁਖਤਹ ਸੁਦ ॥ ਤੁ ਗੋਈ ਕਿ
ਦਰ ਸ਼ਿਕਮ ਅੰਦੇਖਤਹ ਸੁਦ ॥੭॥ ੧੦ਚੁ ਮਾਲਸ਼ ਗਿਰਾਨਸ਼ ਮਤਾਯਸ਼ ਅਜ਼ੀਮ ॥
ਕਿ ਮੁਲਕਸ਼ ਬਸੇ ਅਸਤ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰੀਮ ॥੮॥ ੧੧ਅਜ਼ੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬ ਆਖਰ
ਸੁਦ ਅਸਤ ॥ ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਵਜ਼ੀਰਾਨ ਓ ਪੇਸ਼ ਪਸਤ ॥੯॥ ੧੨ਜਿ ਤੋ ਪਸ
ਕਿਰਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਿਹਮ ॥ ਕਿਰਾ ਤਾਜ ਇਕਬਾਲ ਬਰ ਸਰ ਨਿਹਮ ॥੧੦॥
੧੩ਕਿਰਾ ਮਰਦ ਅਜ਼ ਖਾਨਹ ਬੇਰੁੰ ਕੁਨਦ ॥ ਕਿਰਾ ਬਖਤ ਇਕਬਾਲ ਬਰ
ਸਰ ਨਿਹਦ ॥੧੧॥ ੧੪ਬ ਹੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਕੁਸ਼ਾਦੋ ਦੁ ਚਸ਼ਮ ॥ ਬ ਗੁਫਤਾ
ਸੁਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਪੇਸ਼ੀਨ ਰਸਮ ॥੧੨॥ ੧੫ਨ ਪਾਓ ਨ ਦਸਤੋ; ਨ ਚਸ਼ਮੋ ਜੁਬਾਂ ॥
ਨ ਹੋਸ਼ੋ ਨ ਹਿੰਮਤ; ਨ ਹੈਬਤ ਕਸਾਂ ॥੧੩॥ ੧੬ਨ ਹਉਲੋ ਨ ਹਿੰਮਤ; ਨ
ਹੀਲਹ ਨ ਹੋਸ਼ ॥ ਨ ਬੀਨੀ ਨ ਬੀਨਾਯਗੀ; ਹਰ ਦੁ ਗੋਸ਼ ॥੧੪॥ ੧੭ਹਰਾਂ
ਕਸ ਕਿ ਹਸਤ ਅਜ਼ਮਾਯਸ਼ ਬਵਦ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਦਉਰ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਸ਼
ਬਵਦ ॥੧੫॥ ੧੮ਅਜ਼ਬਮਾਂਦ ਦਾਨਾਇ ਦਉਰ ਈਂ ਜਵਾਬ ॥ ਸੁਖਨਬਾਜ਼ ਦੀਗਰ
ਕੁਨਦ ਬਾ ਸਵਾਬ ॥੧੬॥ ੧੯ਬ ਕਿੰਗਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਦਿਰੰਗਸ਼ ਗਿਰਫਤ ॥
ਜਵਾਬੇ ਸੁਖਨ ਰਾ ਬਰੰਗਸ਼ ਗਿਰਫਤ ॥੧੭॥ ੨੦ਚਪੋਰਾਸਤ ਸ਼ ਕਰਦ ਚਰਖੇ
ਜੁਬਾਂ ॥ ਬਰਾਵੁਰਦ ਸੁਖਨੇ ਚੁ ਕੈਬਰ ਕਮਾਂ ॥੧੮॥ ੨੧ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹਿ ਹੁਸ਼ਯਾਰ
ਆਜ਼ਾਦ ਮਗਜ਼ ॥ ਚਿਰਾਮੇ ਤੁ ਗੋਈ ਦਰੀਂ ਕਾਰ ਨਗਜ਼ ॥੧੯॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਬੱਸ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ..... (ਉਦਾਹਰਣਾਂ) ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ-
ਰਹਿਤ ਨਾਮਿਆਂ ਚੋ:- ਰਹਿਣੀ ਰਹੇ ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ। ਓਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਉਸਦਾ ਚੇਰਾ। ਭਾ: ਦੇਸਾ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ
ਅਸੀਂ ਲਾਈਏ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋਲੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ।-ਭੋਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ
ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸ ਕੀਨ ॥ ਅੰਤਕਾਲ ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸ ਨਰਕ ਮੋ ਲੀਨ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕੱਲੇ ਭੋਖ ਨਾਲ ਤਾ ਨਹੀ
ਲੰਘਣਾ, ਐਨਾ ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਮੈਂ ਪਾਸ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਵਿਚ
ਦਾਖਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ-ਦਾਖਲ ਹੋਇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ-ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ-ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ,
ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ, ਚੌਥੀ, ਮਿਡਲ, ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਫ ਏ ਹੈ-ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਹੈ, ਫੋਰ ਐਮ ਏ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ, ਫੋਰ ਪੀ ਐਚ. ਡੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ
ਤੱਕ ਹਿੰਮਤ ਕੰਮ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਬਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ-ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ( ) (ਛਾਪ) ਹੈ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਛਾਣ
ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਹੋਭ ਮਾਸਟਰ
ਦੀ ਵੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬਚਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਲੋੜ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਲਾਸੀ ਸਨਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲਾਨਾ ਹੋ। ਭਾਵ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰਹਿਤਾਂ ਇਹਨਾਂ
ਪੰਜ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ (ਫਲੂਸ) ਜਮਾਂ ਕਰੋ ਏਥੇ ਹੀ ਨਾ ਅਟਕ ਜਾਉ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।
ਫੋਰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਐ? ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨਾ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ? ਇਹ ਤਿਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਨੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨੇ। (ਠਹਿਰਗਾਏਟ) (ਨਿਸ਼ਾਨਾ) ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ੬

੧. ਦੇਹ ਪਿਆਲਾ ਸਬਜ਼ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਰ ਹਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ॥੬੪॥
੨. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਵਾਂਗ - ਦੇਹ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਅਜਮਾਵਾਂ। ਹੱਥ ਵਿਚ
ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਚਲਾਵਾਂ ॥੬੫॥

ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਹ ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਨ - ਕਿ ਓ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ
(ਸਕੂਲਾ ਕਵੀ) ਸ਼ਾਹ ਸਿਆਣੇ ਪਰਖ ਪਰਖ ਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ
ਹੁਕਮ ਦਵਾਵਣ। ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਆਪੇ
ਰਾਜ ਚਲਾਵਣ। ਲਾਇਕ ਹੋ ਜੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੇ ਵੱਡੀ
ਇੱਜਤ ਪਾਵੇ। ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਨਲਾਇਕ ਧੱਕੇ ਧਕੀ ਤਖਤ
ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰਾਵੇ। ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਹਕਾਇਤ ਦਾ ਸਾਰ
ਅੰਸ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ
ਹਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਫੇਰ ਨੰਬਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ?

ਹਕਾਇਤ ਦੂਸਰੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ।

ਹਕਾਇਤ ਤੀਸਰੀ

੩. ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਰਿਜਕ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ
ਰੋਜੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ॥੧॥
੪. ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਰਵਦਗਾਰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਕਰੋ। ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਅੱਕੜਾਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਰਾਹ
ਵਿਖਾਉ ॥੨॥
੫. ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਭਲੇ ਲੋਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੁਣੀ
ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਫੜ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੩॥
੬. ਸੋ ਚੀਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ
ਵਾਲਾ ਸੀ ਚਿਤ ਦਾ ਬੜਾ ਉਦਾਰ ਸੀ, ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ
ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਹੱਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੪॥
੭. ਉਹ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ
ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਜੋ ਹੱਥ ਦਾ
ਬੜਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਧਨੀ ਸੀ ॥੫॥
੮. ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਖੁੱਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜੁੱਧ
ਤੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮਾਨ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਬੋਲ ਚਾਲ ਬੜੀ
ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਗੱਲੋਂ ਭਲਵਾਨ ਸੀ ॥੬॥
੯. ਐ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਆਖੋਗਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਭਲਵਾਨ
ਹੋਇਆ। ਹੇ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰ ਤੇ

ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਤਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਂ ਦੇ
ਪੇਟ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ॥੭॥

੧੦. ਉਸ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੌਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ
ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ
ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਨੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ॥੮॥

੧੧. ਵੇਲਾ ਅੰਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਧਾਇਆ ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ।
ਸਭੇ ਮੰਤਰੀ ਗਿਰਦੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਮੱਲ ਦਿਵਾਲਾ ॥੯॥

੧੨. ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ
ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਈਏ ? ਰਾਜ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਕਿਸ ਦੇ
ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀਏ ? ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ॥੧੦॥

੧੩. ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ
ਦੇਈਏ - ਭਾਵ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੇ
ਸਿਰ ਉਪਰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਧਰ ਦੇਈਏ ਸਾਨੂੰ
ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਉ ॥੧੧॥

੧੪. ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਡਿਠਾ ਰਾਜੇ ਅਪਨੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ।
ਕਰ ਕੇ ਬੜੀ ਸਿਆਨਪ ਰਾਜੇ ਦੱਸ ਅਨੋਖੀ ਚਾਲੀ ॥੧੨॥

੧੫. ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਖਤ ਉਸਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ ਜਿਸਦੇ ਨਾ
ਤਾਂ ਪੈਰ ਹੋਣ ਨਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਨਾ ਨੇਤ੍ਰ ਹੋਣ ਨਾ ਜਬਾਨ
ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੋਸ਼ ਹੋਵੇ ਨਾ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ
ਡਰਦਾ ਹੋਵੇ ॥੧੩॥

੧੬. ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਡਰ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ
ਹੋਵੇ ਨਾ ਹੀ ਹੀਲੇ ਬਹਾਨੇ ਬਾਜੀ ਹੋਵੇ ਨਾ ਸੰਭਾਲ ਤੇ
ਨਾ ਨੱਕ ਨ ਨਿਗਾਹ ਨਾ ਕੰਨ ਹੋਣ ॥੧੪॥

੧੭. ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅੱਠ ਆਜਮੈਸ ਹੋਣ, ਉਸ ਪਾਸੋਂ
ਧਰਮ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ-ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਤਾਜ
ਰਖਾਏ ਦੇਵੇ ਬਧਾਈ ॥੧੫॥

੧੮. ਹੋਏ ਅਚਰਜ ਵਜੀਰ ਤਮਾਸ਼ੀ ਐਸਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣਕੇ।
ਮੁੜਕੇ ਕੀਤੀ ਪੁੱਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਲ ਸੁਨਾਉ ਗੁਨਕੇ ॥੧੬॥

੧੯. ਸਭੇ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੇ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣਕੇ ਮਤਾ ਵਿਚਰ ਕੇ ਡਾਵਾਂ
ਡੋਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ
ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਖੋਲ ਕੇ ਸਮਝਾਉ ॥੧੭॥

੨੦. ਉਹ ਖੱਬੇ, ਸੱਜੇ ਗੋੜੇ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ
ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਘੁਮਾ
ਕੇ ਕਮਾਣ ਤੇ ਲੈ ਆਈਦਾ ਹੈ ॥੧੮॥

੨੧. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਦਿਮਾਗ
ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਕੇ ਇਹ ਕੀ ਕਿਹਾ ?
ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ
ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ ॥੧੯॥

ਰਾਇਫਲ ਵੀ ਹੈ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਵੀ ਰਾਇਫਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਟਾਇਗਰ (ਘੋੜਾ) ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੁਹਟੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ
ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਨੂੰ (ਪਕੜਿਆ) ਭੀ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਦੇਖਦਾ ਵੀ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਵੇ? ਚਾਹੇ ੧੦੦ ਗੋਲੀਆਂ
ਚਲਾ ਲਵੇ। ਠਠਿਰਗਏ ਗੁਲਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਕੇ ਲਗਦੀਆਂ। ਜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਸਾਹ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਠਠਿਰਗਏ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰੀ
ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਰਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹਰਕਤ ਖਤਮ ਕਰ ਲਈ ਫੇਰ ਜਦੋਂ (ਘੋੜਾ) ਦਬਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਲਜ਼ਰੀ
ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੋਲੀ ਇਕ ਹੀ ਚਲਾਈ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਠਠਿਰਗਏ
(ਨਿਸ਼ਾਨੇ) ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹੜਾ ਟਾਰਗੇਟ ਹੈ ਉਹ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ
ਗਈ? ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਲੋੜ
ਹੈ ਰਾਜ ਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਐ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ
ਹੀ ਨਹੀਂ:- ਜੋ ਘਰੁ ਛਡਿ ਗਵਾਵਣਾ ਸੋ ਲਗਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥੧੮॥ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।
ਮੁਸਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਲੈਣ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਿਆ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਤੁਰਤ੍ਵ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਰਹਿੰਦਾ ਦਿਸਿਆ ਇਹ ਅਨੇਕਾ ਖਿਆਲ ਨੇ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਾਰੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਈ ਅਰਥ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਛੱਤ੍ਰ ਦੇ ਉਪਰ ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦਾ ਸਰਗੁਣ
ਸਰੂਪ ਪੱਥਰ ਦਾ ਸਿਵ ਲਿੰਗ ਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਰੱਬ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਕਿਹੜਾ
ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਠੀਕ ਰਾਹ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਰਬ ਕਾਹਬੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ
ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਈਏ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਝਿੜਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਓ ਕਬੀਰਾ ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ
ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਨਾ ਏਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਚਲਿਆ ਏ। ਰੱਬ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਐਨਾ ਅਨਜਾਣ-ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ
ਮੰਦਾ ਕਿਹਾ ਭਾਵ (ਸਾਈ ਮੁਖ਼ ਸਿਉਲਰਿਪਰਿਆ) ਤੁਝੇ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ। ਰੱਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਦਸਿਐ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ
ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ? ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਸਮੋਸਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਂ:-

ਕਬੀਰ ਹਜ਼ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਉ ਥਾ ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥

ਸਾਈ ਮੁਖ਼ ਸਿਉ ਲਹਿ ਪਰਿਆ ਤੁਝੇ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ (ਪੰ:੧੧੭੫)

ਕਾਬੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਲ੍ਹ ਜਾਈ ॥ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੇਰੀ ਸੀਗ ਸਮਾਈ ॥ਪੰ:੬੮॥

੧ਕਸੇਰਾ ਸ਼ਵਦ ਕਾਰ ਈ ਦਰ ਜ਼ਮਾਂ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਹਸਤ ਐਬ ਅਸਤ ਜ਼ਾਹਰ
 ਜਹਾਂ ॥੨੦॥ ੨ਕਿ ਈ ਹਸਤ ਐਬੋ ਤੁ ਗੋਈ ਹੁਨਰ ॥ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹਸ਼ਾਹਾਨ ਹਮਰ
 ਬਹਰ ਬਰ ॥੨੧॥ ੩ਨ ਦਰ ਜੰਗ ਪੁਸ਼ਤੋ ਨ ਦੁਸ਼ਨਾਮ ਦਾਦ ॥ ਨ ਅੰਗੁਸ਼ਤ
 ਬਰ ਹਰਫ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਿਹਾਦ ॥੨੨॥ ੪ਨ ਆਰਾਮ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨ ਆਜ਼ਾਰ ਦੋਸਤ ॥
 ਜਵਾਬੇ ਗਦਾਰਾ ਅਦੂਰਾ ਬ ਪੋਸਤ ॥੨੩॥ ੫ਨਵੀਸੰਦਹ ਰਾਜਾ ਨ ਹਰਫੇ ਨਿਹਦ ॥
 ਸੁਖਨ ਰਾ ਬ ਹਕ ਜਾਇ ਸ਼ਰਫੇ ਦਿਹਦ ॥੨੪॥ ੬ਨ ਉਸਤਾਦ ਰਾ ਦਾਦ ਜਾਏ
 ਸੁਖਨ ॥ ਫਰਾਮੋਸ਼ਗੀ ਚੂੰ ਬ ਕਾਰੇ ਕੁਹਨ ॥੨੫॥ ੭ਬ ਬਦ ਮਸਲਿਹਤ ਕਸ ਨ
 ਦਾਦਨ ਦਿਗਰ ॥ ਬਿਹਸ ਨਾਮ ਓ ਚੂੰ ਤੁ ਗੋਖਦ ਹੁਨਰ ॥੨੬॥ ੮ਨ ਬੀਨਦ
 ਦਿਗਰ ਜਨ ਬ ਚਸ਼ਮੇ ਖੁਦਸ਼ ॥ ਨ ਬਦ ਕਾਰ ਕਸ ਕਰਦ ਨਜ਼ਰੇ ਬਦਸ਼ ॥੨੭॥
 ੯ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਕਸ ਬਰ ਨ ਹਰਫੇ ਹਰਾਮ ॥ ਨਿਗਹ ਦਾਸ਼ਤ ਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਮੁਦਾਮ ॥੨੮॥ ੧੦ਨਜ਼ਰ ਰਾ ਬ ਬਦਕਾਰ ਦੀਗਰ ਬ ਬਸਤ ॥ ਸ਼ਨਾਸੀ ਤੁ ਤਹਕੀਕ
 ਓ ਕੋਰ ਹਸਤ ॥੨੯॥ ੧੧ਕਦਮ ਰਾ ਨ ਦਾਰਦ ਬ ਬਦਕਾਰ ਕਾਰ ॥ ਨ ਦਰ
 ਜੰਗ ਪਸ ਪਾਉ ਪੁਸ਼ਤੋ ਬਰਾਰ ॥੩੦॥ ੧੨ਨ ਦਰਕਾਰ ਦੁਜ਼ਦੀ ਨ ਦਿਲ ਬਿਸ਼ਕਨੀ ॥
 ਨ ਖਾਨਹ ਖੁਮਰ ਬਾਜ਼ ਨਹ ਰਹਜ਼ਨੀ ॥੩੧॥ ੧੩ਬਨਾਕਸ ਦੁਆਏ ਨ ਗੋਖਦ
 ਸੁਖਨ ॥ ਬ ਖਾਹਸ਼ ਖਰਾਸ਼ੀ ਨ ਜੋਈ ਸੁਖਨ ॥੩੨॥ ੧੪ਬ ਬਦਕਾਰ ਕਸ ਦਰ ਨ
 ਦਾਦੰਦ ਪਾਇ ॥ ਕਿ ਓ ਪਾਇ ਲੰਗ ਅਸਤੁ ਗੋਈ ਬਜਾਇ ॥੩੩॥ ੧੫ਬ ਦੁਜ਼ਦੀ
 ਮਤਾਰਾ ਨ ਆਲੂਦਹ ਦਸਤ ॥ ਬ ਖੁਰਸ਼ੇ ਹਰਾਮੋ ਕੁਸ਼ਾਖਦ ਨ ਦਸਤ ॥੩੪॥
 ੧੬ਬ ਖੁਦ ਦਸਤ ਖਾਹੰਦ ਨ ਗੀਰੰਦ ਮਾਲ ॥ ਨ ਰਇਯਤ ਖਰਾਸ਼ੀ ਨ ਆਜ਼ਜ਼
 ਜਵਾਲ ॥੩੫॥ ੧੭ਦਿਗਰ ਜਨ ਨ ਖੁਦ ਦਸਤ ਅੰਦਾਖ ਤਨ ॥ ਰਈਯਤ ਖੁਲਾ
 ਸਹ ਨ ਬਰਤਾਖ ਤਨ ॥੩੬॥ ੧੮ਬ ਖੁਦ ਦਸਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨ ਆਲੂਦਹ ਕਰਦ ॥
 ਕਿ ਅਜ਼ ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਰਾਵੁਰਦ ਗਰਦ ॥੩੭॥ ੧੯ਨ ਜਾਏ ਅਦੂਰਾ ਦਿਹਦ
 ਵਕਤ ਜੰਗ ॥ ਬੁਬਾਰਸ਼ ਦਿਹਦ ਤੇਗ ਤਰਕਸ਼ ਖਤੰਗ ॥੩੮॥ ੨੦ਨ ਰਾਮਸ਼
 ਦਿਹਦ ਅਸਪ ਰਾ ਵਕਤ ਕਾਰ ॥ ਨ ਜਾਖਸ਼ ਅਦੂਰਾ ਦਿਹਦ ਦਰ ਦਿਯਾਰ ॥੩੯॥
 ੨੧ਕਿ ਬੇਦਸਤ ਓ ਹਸਤ ਗੋ ਪੁਰ ਹੁਨਰ ॥ ਬ ਆਲੂਦਗੀ ਦਰ ਨ ਬਸਤਨ
 ਕਮਰ ॥੪੦॥ ੨੨ਨ ਗੋਖਦ ਕਸੇ ਬਦ ਸੁਖਨ ਜੀਂ ਜੁਬਾਨ ॥ ਕਿ ਓ ਬੇਜੁਬਾਨਸਤ
 ਜ਼ਾਹਰ ਜਹਾਨ ॥੪੧॥ ੨੩ਸ਼ੁਨੀਦਨ ਨ ਬਦ ਸੁਖਨ ਕਸ ਰਾ ਬਗੋਸ਼ ॥

੨੪ ਪੁਰਖ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰਿ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥ ਬਾਹਿਰ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬਤਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਮਿਟੈ ਨ ਕੁਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥੪੨॥ ਇਹ ਕੁਮ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਸਾਡਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਠਿਕਣ ਦੇਂਦੀ-
 ਨਾਂਹੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਤ ਤੇ ਨਾਂਹੀ ਕਿਸੇ ਸੇਤ ਭਗਤ ਤੇ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਤੇ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ
 ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਣ ਪੱਤੇ ਵਾਂਗ ਜੋ ਹਵਾ ਦੇ ਝੋਲੇ ਨਾਲ ਡੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਐਉਂ ਹੀ ਡੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ
 ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਸੇਠ ਨੇ ਆਪਣਾ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਪਾਇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ
 ਸੀ ਚੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੰਗਣ ਗਲੇ ਵਿਚ ਤੰਦੀਰੀ, ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਗਰੂ-ਪਾਉਟੇ ਆਦਿ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ
 ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕੌਈ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਭਰਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲਵੇ ਜਾ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਕਈ ਲਾਲਚੀ
 ਬੋਲੇ ਜਿਹੇ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਜਾਨ ਦੀ ਗਵਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਉਸਦੇ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹਕੇ ਕਪੜੇ ਚ ਬੰਨਕੇ ਰਖ ਲਏ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ
 ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੇਵਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਉਸਨੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ-ਮਹਿਮ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗੁਆਂਡਣ
 ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸਿਆ ਲੈ ਨੀ ਲੋਕ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਗਹਿਣੇ ਉਤਾਰ ਲਏ ਹੁਣ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਵੇ ਹਨ ਜਦ ਉਸ
 ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਰਦੀ ਤੁਰਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ ਸੇਠਣੀ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਸੇਠ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਮਦੇਵ ਬਾਰੇ
 ਭਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸੇਠ ਜੀ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਗਏ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਸੇਠ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਵਾਸਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ
 ਪਾ ਕੇ ਨਾਂ ਭੇਜਣਾ ਇਹ ਖਤਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਗਹਿਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਫੇਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਲਸ
 ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਮਿਠੀ ਮਝੋਲਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਮੈਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਿਗਾਨੀ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਣ
 ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਹੀਦੀ ਹੈ ਆਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਮੇਰੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ
 ਆਹ ਮੇਰੀ ਘੋੜੀ-ਘੋੜੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਘੋੜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ, ਘੋੜੀ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਹੋਰ ਹੈ ॥

੧. ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਉਹ ਐਸਾ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਪਾਪ ਹੈ ਐਨ ਪੁੱਤਰ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ॥੨੦॥
- ਕੀਕਰ ਕੰਮ ਚਲੇਗਾ ਸ਼ਾਹੀ ਅੰਦਰ ਏਸ ਜਮਾਨੇ । ਤੂੰ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਤਾਏ ਜਾਨਨ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇ ॥੨੦॥
੨. ਹੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਵੱਡੇ ਅਕਲ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਦੱਸੇ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ॥੨੧॥
੩. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾ ਤੈਂ ਕਦੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿਕੇ ਗਾਲੀ ਦਿੱਤੀ ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਐਤ ਕੀਤੀ । ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਉਤੇ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖੀ ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ॥੨੨॥
੪. ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲੀ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਨਾ ਵੇਰੀ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਗਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ॥੨੩॥
੫. ਤੇਂ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਬ ਸਲਾਹਿਆ ਜਿਸਤੇ ਹੋਰ ਅਪੀਲ ਨਾ ਕਦੇ ਹੋਈ ॥੨੪॥
੬. ਐ ਰਾਜਨ ! ਤੇਂ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁਲਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਣ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਿਵੇਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਹੋਵੇ ਨਾ ਖੁੱਧੀ ਹੋਵੇ-ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ॥੨੫॥
੭. ਮੰਦੀ ਰਾਇ ਨਾ ਹੀਈ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਹ ਹੋਈ ਉਮਰਾ ਸਾਰੀ । ਤਿਆਗ ਜੋਗ ਇਹ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ ਕਰਨੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ॥੨੬॥
੮. ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਬੁਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਬੁਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾਹ ਨਾਲ । ਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਬੁਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥
੯. ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਯੋਗ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਕਰੇ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਨਿਗ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਨੇ ਵੱਲ ਲਾਈ ਰੱਖੇ ॥੨੮॥
੧੦. ਐ ਵਜ਼ੀਰੋ ਰਾਜਾ ਕਹਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੋ ਕਿ ਅੰਨਾ ਹੈ-ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੇਤਰ ਹੋਣ ਹੀ ਨਾ ॥੨੯॥
੧੧. ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਪੈਰ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਨਾ ਪਾਏ । ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਕੇ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਾਏ ॥੩੦॥
੧੨. ਜਿਹੜਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਰੱਖੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਤੇ ਨਸ਼ੇਰੀ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਰਾਹ ਮਾਰ ਲੁਟੇਰਾ ਹੋਵੇ ॥੩੧॥
੧੩. ਮੰਦੀ ਦਾਤ ਨੇ ਮੰਗੇ ਜਿਹੜਾ ਬੋਟਾ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲੇ । ਦਿਲ ਦੁਖਾਵਨ ਖਾਤ੍ਰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾ ਬੋਲੇ ॥੩੨॥
੧੪. ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਰ ਨਾ ਮੰਦੇ ਰੱਖੇ ਬੁਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ । ਉਸਨੂੰ ਜਾਣੋ ਕਿ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੰਗੜਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਨਾ ਰੱਖੇ । ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ॥੩੩॥
੧੫. ਜਿਸ ਨੇ ਚੋਰੀ ਤੇ ਬਿਗਾਨੀ ਮਾਇਆ ਲਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਫੈਲਾਇਆ ਪਰਾਏ ਹੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਜੋ ਹਰਾਮ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ॥੩੪॥
੧੬. ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਵੇ ਨਾ ਰਖਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਦੁਖਾਵੇ ॥੩੫॥
੧੭. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਵੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਲੁੱਟੇ ਨਾ, ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰੱਖੇ ॥੩੬॥
੧੮. ਵੱਢੀ ਚੀਰਾ ਲਵੇ ਨਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥ ਨਾ ਗੰਦੇ ਕਰਦਾ । ਰਾਜੇ ਜੋ ਵੈਰੀ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਰਦਾ ਕਰਦਾ ॥੩੭॥
੧੯. ਜੰਗ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਵੇ । ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਮੀਰ ਵਾਂਗ ਤੀਰ-ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਬਰਸਾ ਦੇਵੇ ॥੩੮॥
੨੦. .... ਸਮੇਂ ਲੜਾਈ ਘੋੜੇ ਤਾਂਈ ਆਰਾਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਵੇ । ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੂਤੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਾ ਫੇਰਾ ਪਾ ਸਕੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ॥੩੯॥
੨੧. ਉਸਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਉਹ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਲੁੱਜਾ ਬਿਨਾ ਹੱਥ ਹੋ ਪਰ ਪੂਰਾ ਹੁਨਰਵਾਨ ਹੈ ।
੨੨. ਖੋਟੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੂਲੋਂ ਬੋਲੋ । ਆਪਣੀ ਕਦੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਉਸਦੇ ਤਾਂਈ ਸਭੇ ਤੁਸੀਂ ਪਛਾਨੋ ॥੪੦॥
੨੩. ਸੁਣਨਾ ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤਿਆਗੋ ਕੰਨਾ ਬੰਦਸ਼ ਕੀਤੀ । ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ ॥੪੧॥

ਉਸ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋੜੀ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਉਸ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਜਾਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਬੂੰਦ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੋੜੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇ ਕੇ ਐਥੇ ਭੇਜਿਆ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਬਾਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਅੱਖਾਂ ਕੰਨ ਮੂੰਹ ਤੇ ਦੰਦ ਅਤੇ ਜੁਬਾਨ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇ ਡਿਉਣੀ ਲਾ ਕੇ ਐਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ । ਕੀ ਮੈਂ ਇਸ ਘੋੜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਡਿਉਣੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ:-

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਸਰੰਜਮ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤੁਰਨ ਕੈ ॥ ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ਪੰ:੧੨॥

ਇਸ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਉਕਤੀ-ਜੁਕਤੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੇ ਸਕਤੀਆਂ ਭਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅੰਠੇ ਪਹਿਰ ਲੱਗਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਗੁੱਝਾ ਖਜਾਨਾ ਖੋਲ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕਸੂਰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਖੋਲ ਕੇ-ਫੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਭਰਮ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਉਣਤਾ ਹੈ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਜਬਾਨੀ ਓ ਭਲਿਆ ਕੌਣੇ ਤੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਪੰਡਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਤ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਰਹੁ-ਜਦੋਂ ਅਣ ਤੋਲੀ ਮਿੱਟੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇਰਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਇਹਨਾਂ ਮੰਡਪਾਂ ਤੇ ਧਨ ਖਰਚੀ ਜਾਂਦਾ ਏਂ ਗੋਰ ਜਾਂ ਕਬਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਲ ਕਰ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਆਹ ਥਾਂ ਛੱਡਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਇਹਨਾ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਇਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਹ, ਛੱਡ ਦੇਹ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ ਫੇਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ-ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਹ ।

ਫਰੀਦਾ ਕੋਣੇ ਮੰਡਪ ਮਾਡੀਆਂ ਏਤੁ ਨ ਲਏ ਚਿਤੁ ॥ ਮਿੱਟੀ ਪਈ ਅਤੋਲਵੀ ਕੋਇ ਨ ਹੋਸੀ ਮਿਤੁ ॥੫੭॥

ਫਰੀਦਾ ਮੰਡਪ ਮਾਲੁ ਨ ਲਾਇ ਮਰਗ ਸਤਾਣੀ ਚਿਤਿ ਧਰਿ ॥ ਸਾਈ ਜਾਇ ਸਮਾਲਿ ਜਿਥੈ ਹੀ ਤਉ ਵੰਣਾ ॥੫੮॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹੀ ਕੀਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮਝੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਬੀਵਰੀ ਸਾਂਈ ਦੋ ਦਰਬਾਰਿ ॥੫੯॥ ਪੰ:੧੩੮੧॥

ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਖੁਰਜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ । ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬਦ ਲੈ ਕੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਗੁਆ ਸਨ-ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਪੂ ਦੀ ਮਲਕੀਤ ਸਮਝ ਲੈ:-ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਸੁ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਸੈ ਹਰਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ॥

ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੈ ਆਪੇ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਆਪੁ ਵੰਸ਼ਾਵਣਿਆ ॥੧॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਗੁਰਮਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਵਣਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਾਇਆ ॥ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਏ ਕੋਈ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥੨॥

ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਸਚੁ ਨੇਤ੍ਰੀ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣੁ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥੩॥ ਅੰਗ:੧੨੪॥

ਕਿ ਓ ਹਸਤ ਬੇਗੋਸ਼ ਗੋਈ ਬ ਹੋਸ਼ ॥੪੨॥ ^੧ਕਿ ਪਸ ਪਰਦਹ ਚੁਗਲੀ
ਸੁਨੀਦਨ ਨ ਕਸ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਖੁਦ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕਿ ਗੋਈ ਸ਼ਹਸ ॥੪੩॥ ^੨ਕਸੇ
ਕਾਰ ਬਦ ਰਾ ਨ ਗੀਰੰਦ ਬੋਇ ॥ ਕਿ ਓ ਹਸਤ ਬੇ ਬੀਨੀਓ ਨੇਕ ਬੋਇ ॥੪੪॥
^੩ਨ ਹਉਲੇ ਦਿਗਰ ਹਸਤ ਜੁਜ਼ਬਾ ਖੁਦਾਇ ॥ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਵਰਾਂ ਰਾ ਦਰਾਰਦ
ਜ਼ਿ ਪਾਇ ॥੪੫॥ ^੪ਬ ਹੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਹਮਹ ਵਕਤ ਜੰਗ ॥ ਕਿ ਕੋਸ਼ਸ਼
ਕੁਨਦ ਪਾਇ ਬ ਤੀਰੇ ਤੁਫੰਗ ॥੪੬॥ ^੫ਕਿ ਦਰਕਾਰ ਇਨਸਾਫ ਓ ਹਿੰਮਤ
ਅਸਤ ॥ ਕਿ ਦਰ ਪੇਸ਼ ਗੁਰ ਬਾਇ ਓ ਆਜ਼ਜ਼ ਅਸਤ ॥੪੭॥ ^੬ਨ ਹੀਲਹ
ਕੁਨਦ ਵਕਤ ਦਰਕਾਰ ਜ਼ਾਰ ॥ ਨ ਹੈਬਤ ਕੁਨਦ ਦੁਸ਼ਮਨਾ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ॥੪੮॥
^੭ਹਰਾਂ ਕਸ ਕਿ ਜ਼ੀ ਹਸਤ ਗਾਜ਼ੀ ਬਵਦ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਜਹਾਂ ਰਜ਼ਮ ਸਾਜ਼ੀ
ਕੁਨਦ ॥੪੯॥ ^੮ਕਸੇ ਰਾ ਕਿ ਈ ਕਾਰ ਆਖਦ ਪਸੰਦ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਬਾਸ਼ਦ
ਜਹਾਂ ਅਰਜ਼ਮੰਦ ॥੫੦॥ ^੯ਸੁਨੀਦ ਈ ਸੁਖਨ ਦਉਰ ਦਾਨਾ ਵਜ਼ੀਰ ॥ ਕਿ
ਆਕਲ ਸ਼ਨਾਸ ਅਸਤ ਪੋਜ਼ਸ਼ ਪਜ਼ੀਰ ॥੫੧॥ ^{੧੦}ਕਸੇ ਰਾ ਸ਼ਨਾਸਦ ਬ ਅਕੁਲੇ
ਬਿਹੀ ॥ ਮਰੋਰਾ ਬਿਦਿਹ ਤਾਜ਼ ਤਖਤੋ ਮਹੀ ॥੫੨॥ ^{੧੧}ਬੁ ਬਖਸ਼ੀਦ ਓਰਾ
ਮਹੀ ਤਖਤ ਤਾਜ ॥ ਗਰ ਓਰਾ ਸ਼ਨਾਸੀ ਰਈਯਤ ਨਿਵਾਜ਼ ॥੫੩॥ ^{੧੨}ਬ
ਹੈਰਤ ਦਰ ਆਮਦ ਬ ਪਿਸਰਾਂ ਚਹਾਰ ॥ ਕਸੇ ਗੋਇ ਗੀਰਦ ਹਮਹ ਵਕਤ
ਕਾਰ ॥੫੪॥ ^{੧੩}ਹਰਾਂ ਕਸ ਕਿ ਰਾ ਅਕੁਲ ਯਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਜਹਾਂ
ਕਾਮਗਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥੫੫॥ ^{੧੪}ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ॥ ਕਿ
ਮਾਰਾ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਦਰ ਵਕਤ ਜੰਗ ॥੫੬॥ ^{੧੫}ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ
ਨੈਨ ਪਾਨ ॥ ਕੁਨਦ ਪੀਰ ਸਦ ਸਾਲਹ ਰਾ ਨਉਜਵਾਨ ॥੫੭॥੩॥

੧੬ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

^{੧੬}ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੰਦ ਅਸਤੁ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ॥ ਰਹਾਈ ਦਿਹੋ ਰਹਿਨੁਮਾਏ ਕਰੀਮ ॥੧॥
^{੧੭}ਦਿਲਅਫਜ਼ਾਇ ਦਾਨਸ਼ ਦਿਹੋ ਦਾਦਗਰ ॥ ਰਜ਼ਾ ਬਖਸ਼ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੋ ਹਰਹੁਨਰ ॥੨॥
^{੧੮}ਹਿਕਾਯਤ ਸੁਨੀਦਨ ਯਕੋ ਨੇਕ ਜਨ ॥ ਚੁ ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਕੱਦੇ ਬ ਜੋਏ ਚਮਨ ॥੩॥ ^{੧੯}ਕਿ
ਓਰਾ ਪਦਰ ਰਾਜਹੇ ਉਤਰ ਦੇਸ਼ ॥ ਬ ਸ਼ੀਰੀਂ ਜੁਬਾਂ ਹਮ ਚੁ ਇਖਲਾਸ ਕੇਸ਼ ॥੪॥ ^{੨੦}ਕਿ
ਆਮਦ ਬਰਾਏ ਹਮਹ ਗੁਸਲ ਗੰਗ ॥ ਚੁ ਕੈਬਰ ਕਮਾਂ ਹਮ ਚੁ ਤੀਰੇ ਤੁਫੰਗ ॥੫॥

੧੬ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਪੁਤਿ :

ਸਰੀਰਹੁ ਭਾਲਣਿ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਜਾਏ ॥ ਨਾਖੁ ਨ ਲਹੈ ਬਹੁਤ ਵੇਗਾਰਿ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖ ਅਹਿ ਸੁਭੈ ਨਾਹੀ ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਆਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਸੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥੪॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਚਾ ਹਰਿ ਪਾਏ ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵੇਧੇ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਜਾਏ ॥

ਬੋਧਿ ਸੁਭਾਨਿ ਸਦ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥੫॥

ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥ ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥

ਓਥੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥੬॥

ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥੭॥ਅੰਗ੧੨੪॥

ਦੇਖੋ-ਪੁਸਤਕ ਅਨੰਦ ਘਣਾ:-ਪੰਨਾ ੮੮ ਲੇ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰ ਤੰਡ-ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਾਲੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ । ਸਮਾ ਆਪਣੀ ਚਾਲੇ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਤੁਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਗੋਲ ਪਹੀਆਂ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਤੁਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਪਾਂ, ਚੁਗਾਂ ਸਦੀਆਂ, ਸਾਲਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ, ਹਫਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿਨਾਂ ਘੜੀਆਂ, ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਭੂਤਕਾਲ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛਡਕੇ ਅਗੇ ਭਵਿਖ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਤੀਬਰ ਗਤੀ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਛ ਕਾਲ ਵਾਦ ਉਸਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਦ ਉਹ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ । ਜੁਆਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਮੌਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨੀਪਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਤੱਤ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ) ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਉਹ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ ਚਾਹਿਆ । ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਤੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਉਲੀਏ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਲੰਘ ਗਏ ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਸ ਉਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਾਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ

੧. ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਵਜੀਰੋ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਭਲਾਈ ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸੁਣੇ ਉਹ ਹੈ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ॥੪੩॥
੨. ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬੇ ਨਾ ਸੁੰਘੇ ਆਵਨ ਦੇਹ ਨਾ ਨੇੜੇ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਬਿਨਾ ਨੱਕ ਪਛਾਣੇ ਹੁਕਮ ਜਾਣੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ॥੪੪॥
੩. ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਭੈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦੇਵੇ ॥੪੫॥
੪. ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਵੇਲੇ ਢਿੱਲ ਨਾ ਵਰਤੇ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਤੀਰ ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁਰਸਤ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ ॥੪੬॥
੫. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁਰਸ਼ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੰਮਤੀ ਹੋਵੇ। ਔਕੜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ ॥੪੭॥
੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਭੀੜ ਆ ਬਣੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀਲਾ ਬਹਾਨਾ ਨਾ ਕਰੇ ਨਾ ਭੈ ਖਾਵੇ ਵੈਰੀ ਭਾਵੇ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਣ ॥੪੮॥
੭. ਅੱਠੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਈ ਸੂਰਮਾ ਗਾਓ। ਵਿਚ ਜਗਤ ਦੇ ਹਰ ਦਮ ਰਖੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਓ ॥੪੯॥
੮. ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਪਰ ਦਸੇ ਕੰਮ (ਗੁਣ) ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਹੋਣ ਉਹ ਤਖਤ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੫੦॥
੯. ਜਦੋਂ ਵਜੀਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਅਕਲ ਤੇ ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੫੧॥
੧੦. ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਵੇਖੋ ਇਸ ਅਕਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਜਾਣਕੇ ਤਾਜ ਤਖਤ ਦੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਾਪ ਦਿਉ ॥੫੨॥
੧੧. ਐ ਵਜੀਰੋ ਤਖਤ ਰਾਜ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੋ ਜੋ ਰਖਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣੋ ॥੫੩॥
੧੨. ਚਾਰੇ ਪੱਤਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੋਏ ਹੋਰਾਨ ਖੜੋਤੇ। ਕੀਕਰ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤੇ ਕੋਈ ਅੱਠਾਂ ਗੁਣਾਂ ਬਿਨ ਹੋਤੇ ॥੫੪॥
੧੩. ਜਿਸਦੀ ਅਕਲ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦੇ ਵਕਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ

ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ॥੫੫॥

ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ :—

੧੪. ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੇ ਮੈਨੂੰ ਮਤਵਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਉਹ ਪਿਆਲਾ ਬਖਸ਼ੋ ਸਰੂਰ ਵਾਲਾ। ਜਿਸਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਮੇਰਾ ਬੇਕਾਰ=ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਚ ਸਕੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕਰ ਸਕਾਂ ॥੫੬॥

੧੫. ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਰੂਰ ਭਰਿਆ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦਿਉ। ਜਿਸਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੫੭॥

ਇਸ ਤੀਜੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਕਥਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ :-
ਦੇਖ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪੁਰਾਤਨ ਕਰਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੁਲਦੀ ਉਹੀ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲੇ ਜਿਹੜਾ ਹੋਵੇ ਵਾਂਗ ਇਕ ਫੁੱਲ ਦੀ। ਤੇਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਨਾ ਸੁਹਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਖਲਕ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਤਾਵੇ ਫੇਰ ਆਪੇ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਖਾਵੇ ਚੋਟਾਂ ਜਮਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਵੇ। ਮੁਕਦਮ ਜਿਨਸ ਹੈ ਯਹਾਂ ਦਸਤ ਗੀਰੀ ਨਹੀ ਕਾਸੇ ਕੀ ਖਰੀਦਾ ਕਰ ਜਿਤਨੀ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਦੁਆਇੇ ਨਾਤਵਾਨੋ ਕੀ।

ਹਕਾਯਤ ਤੀਜੀ ਸਮਾਪਤ

ਹਕਾਇਤ ਚੌਥੀ

੧੬. ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਿਹੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉ ਆਪਣਾ ਰਹਿਮ ਕਰਕੇ ॥੧॥

੧੭. ਦਿਲ ਵਧਾਵੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾਤਾ ਅਦਲ ਕਮਾਵਨ ਵਾਲਾ। ਦੇਵੇ ਰਿਜ਼ਕ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹੁਨਰ ਸਿਖਾਵਨ ਵਾਲਾ ॥੨॥

੧੮. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਮੈਂ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਸਰੂ ਬ੍ਰਿਛ ਜਿਹਾ ਲੰਬਾ ਕੱਦ ਜੋ ਬਾਗ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਾਂਗ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਇਕ ਮੂਰਤ ਸੀ ॥੩॥

੧੯. ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਉਤਰ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੪॥

੨੦. ਬੜੀ ਤੇਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਆਏ ਗੰਗਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ॥੫॥

ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ? ਐਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਅਸਮਾਨ ਕੋਲੋਂ ਪਛਲੀ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਹ ਵੀ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਨਾਪ ਤੋਲ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਗਿਣ ਮਿਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਛਪੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਝੀ ਦੇਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲੇ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਸਾਧਕ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਅਬਦਾਲ, ਮਾਰਖੁੰਡ ਆਏ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੋ ਬਾਬਾ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਫਲਾਇ ਆਕਾਰ-ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦਾ ਵੀ ਹੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈਂ ਕੀ ਤੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਧਰਤ ਮਹਤ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜੀਵ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਤੇਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਧਰਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਐ ਅਸਮਾਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਪੁੰਨੀਆਂ ਪਾਪੀਆਂ ਜੋ ਸਭੁਲ ਹਿੰਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਅੰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਤਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜ ਤਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੂੰ ਭੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲੀ ਨਾਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੋਤਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਗਲੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

= ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਕੇ ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਧਰਮੀ ਰਾਜਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਅੱਠ ਗੁਣ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦੂਜੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ :—ਅਖੀਂ ਬਾਬੂ ਵੇਖਣਾ ਵਿਣੁ ਕੰਨਾ ਸੁਨਣਾ ॥ ਪੈਰਾ ਬਾਬੂ ਚਲਣਾ ਵਿਣੁ ਹਥਾ ਕਰਣਾ ॥ ਜੀਭੈ ਬਾਬੂ ਬੋਲਣਾ ਇਉ ਜੀਵਤ ਮਰਣਾ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿ ਕੈ ਤਉ ਖਸਮੇ ਮਿਲਣਾ ॥੧॥ ਇਹ ਹੈ ਖਸਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਜਗਤ ਨਾਲ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਣੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪ੍ਰਬਾਧਿ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

‘ਹਮੀ ਖਾਸਤ ਕਿ ਓ ਰਾ ਸੂਖੰਬਰ ਕੁਨਮ ॥ ਕਸੇ ਈਂ ਪਸੰਦ ਆਖਦ ਓਰਾ
ਦਿਹਮ ॥੬॥ ‘ਬਿਗੋਖਦ ਸੁਖਨ ਦੁਖ ਤਰੇ ਨੇਕ ਤਨ ॥ ਕਸੇ ਤੋ ਪਸੰਦ
ਆਖਦ ਓ ਰਾ ਬਿਕੁਨ ॥੭॥ ‘ਨਿਸ਼ਾਦੰਦ ਬਰ ਕਾਖ ਓ ਹਫਤ ਖਨ ॥
ਚੁ ਮਾਹੇ ਮਹੀ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੮॥ ‘ਦਹਾਨੇ ਦੁਹਲ ਰਾ ਦਹਨ ਬਰ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥
ਜਵਾਬੇ ਸੁਖਨ ਰਾ ਉਜਰ ਬਰ ਨਿਹਾਦ ॥੯॥ ‘ਕਿ ਈਂ ਰਾਜਹੇ ਰਾਜਹਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥
ਕਿ ਵਕਤੇ ਤਰਦਦ ਬਿਆਮੁਖਤਹਕਾਰ ॥੧੦॥ ‘ਕਸੇ ਤੋ ਪਸੰਦ ਆਖਦਤ
ਈਂ ਜ਼ਮਾਂ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਬ ਦਾਮਾਦੀ ਆਖਦ ਹੁਮਾਂ ॥੧੧॥ ‘ਨੁਮਾਦੰਦ ਬ
ਓ ਰਾਜਹਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥ ਪਸੰਦਸ਼ ਨਿਆਮਦ ਕਸੇ ਕਾਰ ਬਾਰ ॥੧੨॥ ‘ਹਮ
ਆਖਰ ਯਕੇ ਰਾਜਹੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ॥ ਪਸੰਦ ਆਮਦਸ਼ ਹਮ ਚੁ ਗੁਰਰਾ
ਨਿਹੰਗ ॥੧੩॥ ‘ਹਮਹ ਉਮਦ ਹੇ ਰਾਜਹਾ ਪੇਸ਼ ਖਾਂਦ ॥ ਜੁਦਾ ਬਰ ਜੁਦਾ
ਦਉਰ ਮਜਲਸ ਨਿਸ਼ਾਂਦ ॥੧੪॥ ‘ਬਿ ਪੁਰਸੀਦ ਕਿ ਏ ਦੁਖਤਰੇ ਨੇਕ ਖੋਇ ॥
ਤੁਰਾ ਕਸ ਪਸੰਦ ਆਖਦ ਅਜ਼ੀਹਾਂ ਬਜੋਇ ॥੧੫॥ ‘ਰਵਾਂ ਕਰਦ, ਜੁਨਾਰ
ਦਾਰਾਨ ਪੇਸ਼ ॥ ਬਿਗੋਖਦ, ਕਿ ਈਂ ਰਾਜਹੇ ਉਤਰ ਦੇਸ ॥੧੬॥ ‘ਕਿ ਓ
ਨਾਮ ਬਸਤਸ਼, ਬਛਤਰਾ ਮਤੀ ॥ ਚੁ ਮਾਹੇ ਫਲਕ ਆਫਤਾਬੇ ਮਹੀ ॥੧੭॥
‘ਅਜ਼ੀ ਰਾਜਹਾਂ ਕਸ ਨਿਆਮਦ ਨਜ਼ਰ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਅਜ਼ੀ ਹਾਂ ਬੁਬੀਂ ਪੁਰ
ਗੁਹਰ ॥੧੮॥ ‘ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਰਾਜਹਾ ਨਾਜ਼ਨੀਂ ॥ ਪਸੰਦਸ਼ ਨਿਆਮਦ
ਕਸੇ ਦਿਲ ਨਗੀਂ ॥੧੯॥ ‘ਸੂਖੰਬਰ ਵਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਮਉਕੂਫ ਗਸ਼ਤ ॥ ਕਿ
ਨਾਜ਼ਮ ਬੁ ਬਰਖਾਸਤ ਦਰਵਾਜ਼ਹ ਬਸਤ ॥੨੦॥ ‘ਕਿ ਰੋਜ਼ੇ ਦਿਗਰ ਸ਼ਾਹਿ
ਜ਼ਰਹੀਂ ਸਿਪਹਰ ॥ ਬਰ ਅਉਰੰਗ ਬਰ ਆਮਦ ਚੁ ਰਉਸ਼ਨ ਗੁਹਰ ॥੨੧॥
‘ਦਿਗਰ ਰੋਜ਼ ਹੇ ਰਾਜਹਾ ਖਾਸਤੰਦ ॥ ਦਿਗਰ ਗੁਨਹ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਆਰਾਸਤੰਦ ॥੨੨॥ ‘ਨਜ਼ਰ ਕੁਨ ਬਰੋਏ ਤੁ ਏ ਦਿਲ ਰੁਬਾਇ ॥ ਕਿਰਾ
ਤੋ ਨਜ਼ਰ ਦਰ ਬਿਯਾਖਦ ਬਜਾਇ ॥੨੩॥ ‘ਬ ਪਹਿਨ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਗੁਲੇ
ਅੰਜਮਨ ॥ ਕਿ ਜ਼ਰ ਆਬ ਰੰਗ ਅਸਤੁ ਸੀਮਾ ਬ ਤਨ ॥੨੪॥ ‘ਰਵਾਂ
ਗਸ਼ਤ ਦਰ ਰਾਜਹਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥ ਗੁਲੇ ਸੁਰਖ ਚੁੰ ਗੁੰਬਜ਼ੇ ਨਉਬਹਾਰ ॥੨੫॥
‘ਬ ਦੁਜ਼ਦੀਦ ਦਿਲ ਰਾਜਹਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥ ਬਿਅਫਤਦ ਜ਼ਿਮੀ ਚੁੰ ਘਲੇ
ਕਾਰਜ਼ਾਰ ॥੨੬॥ ‘ਬਿਜ਼ਦ ਬਾਂਗ ਬਰ ਵੈ ਕਿ ਖਾਤੂਨ ਖੇਸ਼ ॥ ਕਿ ਈਂ ਉਮਦਹੇ
ਰਾਜਹਾ ਉਤਰ ਦੇਸ ॥੨੭॥ ‘ਵਜ਼ਾਂ ਦੁਖਤਰ ਹਸਤ ਈਂ ਬਛਤਰਾ ਮਤੀ ॥ ਚੁ ਮਾਹੇ

ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ ਬੋ ਕਹਾ ਗਏ ਦੇਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹਿਤੇ ॥ ਸੁਰਤਿ ਮਾਹਿ ਜੋ ਨਿਰਤੇ ਕਰਤੇ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਤੇ ॥ਪੰ: ੪੮੦॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੰਜਾਂ ਤੰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਕੋਈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਮਿੱਟੀ-ਵਿਚ ਦਬਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਸਥੂਲ ਤੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਨਾਂ ਹੀ ਕਦੇ ਘਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਧਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲੀ ਅੰਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸਦਾ ਉਲਾਝੇ ਸਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ :—

ਜਿਮੀ ਪੁਛੇ ਅਸਮਾਨ ਫਰੀਦਾ ਖੇਵਟ ਕਿੰਨ ਗਏ ॥ ਜਾਲਣ ਗੋਰਾਂ ਨਾਲਿ ਉਲਾਸੇ ਜੀਅ ਸਹੇ ॥ ਪੰ: ੪੮੧॥

ਅਗੇ ਪੰ:੪੮-ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਯੁੱਧ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ - ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੁਰਾਉਣੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਹਾਰੇ ਹੋਏ, ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਾਸ ਪਰਚਾਉਣੀ ਕਰਨ ਗਏ - ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸੋ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰਖਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਮੇਰੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪੁਲਕ ਨੂੰ ਸਿਧਾਰ ਜਾਣ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ ਇਹ ਕਰਮ ਤੂੰ ੧੦੭ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਯੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ੍ਰ ਗੋਚਰ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਰਾਜਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ੧੦੦ (ਇਕ ਸੌ) ਹੋਸ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਮਾਸ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਅੱਜ ਇਕ ਹੋਸ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾ ਲਵੇ, ਖਾਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ੧ ਇਕ ਹੋਸ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾਇਆ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੋਸ ਬੱਚੇ ਖਾ ਲਏ ਗਏ । ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੌਹ ਵਿਚ ਉਹਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ

੧. ਰਾਜੇ ਨੇ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਵਰ ਲਈ ਇਥੇ ਸੁਅੰਬਰ ਕਰਾਂ। ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲਵੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਜੁਆਈ ਕਰ ਲਵਾਂ ॥੬॥
੨. ਕਿਹਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਧੀ ਦੇ ਤਾਂਈਂ ਦੇਖੋ ਕਰ ਨਿਗਾਹੀਂ। ਕਰੋ ਪਸੰਦ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਮਨ ਭਾਵੇ ਬਤਲਾਹੀਂ ॥੭॥
੩. ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਲੀ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜਿਹੀ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਹੇਠਾਂ ਖੜੇ ਤਾਂਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕੇ ॥੮॥
੪. ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪਰਦੇ ਹਟਾ ਕੇ ਢੋਲ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮੁਨਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਪੂਰਵਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ॥੯॥
੫. ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਜੁੱਧ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸਦੇ ਤੁਲ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧੦॥
੬. ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਾ ਤੇਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹੀ ਮੇਰਾ ਜਵਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੧॥
੭. ਪਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਰਾਜੇ ਵੇਖੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਜਚਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੧੨॥
੮. ਓੜਕ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਵਿਚ ਪਸੰਦ ਲਿਆਈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਗਰਜਦਾ ਹਵਾਈ ਜੈਸੀ ਧਾਈ ॥੧੩॥
੯. ਰਾਜੇ ਹੋਰ ਬੁਲਾਕੇ ਸਾਰੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾਏ ॥ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚ ਕਚਹਿਰੀ ਵੱਡੇ ਮਾਨ ਦਿਵਾਏ ॥੧੪॥
੧੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐ ਪੁੱਤਰੀ ਕੀ ਤੇਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੀਏ ॥੧੫॥
੧੧. ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਸ ਉਤ੍ਰ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੰਗਿਉਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸਾਰਾ ਹਸਬ ਨਸਬ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ॥੧੬॥
੧੨. ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਛਤਰਾ ਮਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਚੰਦਰਮਾਂ ਜਿਹਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਜਿਹਾ ਹੈ ॥੧੭॥
੧੩. ਜਦੋਂ ਇਕ ਢਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੂਜੀ ਢਾਣੀ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੇਖ ॥੧੮॥
੧੪. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਉਸ ਨਾਜ਼ਕ ਬਦਨ ਵਾਲੀ ਨੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਨਗੀਨਾ ਬਣੇ ॥੧੯॥
੧੫. ਉਸ ਦਿਨ ਜੱਗ ਲੁਟਾਇਆ ਰਾਜੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥ ਉਠੇ ਨੌਣੇ ਘਰ ਪਰ ਆਏ ਰੋਣ ਅੰਧੇਰਾ ਆਇਆ ॥੨੦॥
੧੬. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਝਾਲ-ਚਮਕ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਚਮਕੀਲੇ ਮੋਤੀ ਵਾਂਗ ਆ ਬੈਠਾ ॥੨੧॥
੧੭. ਸਭੇ ਰਾਜੇ ਸਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਅਪਰ ਆਪਾਰੇ ॥ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਵਾਂ ਦੀਵਾਨ ਆਦਰ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ॥੨੨॥
੧੮. ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਕੇ ਵੇਖ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਮਾਦ ਮੰਨੀਏ ॥੨੩॥
੧੯. ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਸਬਾਈ ਹੋਸੀ ਆਈ ਫੁਲ ਸਭਾ ਦਾ। ਸੋਨੇ ਜਿਹਾ ਰੰਗ ਅਜਾਇਬ ਤਨ ਪਾਰੇ ਸੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ॥੨੪॥
੨੦. ਬੇਲਮਾਰ ਰਾਜੇ ਵੇਖੇ ਤੁਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਵਾਂਗੂੰ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਦਰ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਸੀ ਗੁਲ ਦੀ ॥੨੫॥
੨੧. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਐਉਂ ਡਿੱਗ ਪਏ ਜਿਵੇਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੨੬॥
੨੨. ਉਠਕੇ ਬਾਹਮਣ ਨੇ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਉਤਰ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ॥੨੭॥
੨੩. ਜਿਸਦਾ ਛਤਰਾ ਮਤੀ ਨਾਮ ਹੈ-ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਚੌਧਵੀਂ ਦੇ ਚੰਦ ਜਿਹਾ ਛਬ ਵਾਲੀ ਅਪਛਰਾਂ ਜਾਂ ਹੂਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਪਰੀ ਵਾਂਗ ਉੱਡਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥੨੮॥

ਵੀ ਪਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਹੱਸ ਤੇ ਸਾਰਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋੜੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੰਛੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣ ਪਿੱਥੇ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਬਿਧੁ ਕੁੱਠਾ ਇਹ ਜੋੜਾ ਪਾਣ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਅਖੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਕਈ ਮੁਰਗੇ ਤਿੰਤਰ ਪੰਛੀ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕੀਤਾ ਕਰਮ ਹੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਕੁਹੰਦਾ ਹੈ।... ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਨੇਕੁ ਹੀਣ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਫੇਰ ੧੦੪ ਵਾਂ ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅੱਕ ਦੇ ਹਰੇ ਪੀਲੇ ਟਿੱਡੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕਿੱਕਰ ਤੋਂ ਪੱਕੀ ਸੁਲ ਤੌੜ ਕੇ ਇਸ ਟਿੱਡੇ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਵੇਚਾਰਾ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਪਿਆ-ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ

ਕਬੀਰ ਜੋਗੀ ਕੀਏ ਜੁਲਮ ਹੈ ਕਹਤਾ ਨਾਉ ਹਲਾਲ ॥ ਦਵਤਰਿ ਲੇਖਾ ਮਾਗੀਐ ਤਬ ਹੋਇਗੋ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲ ॥

ਕਬੀਰ ਖੂਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੱਭੁ ॥ ਹੋਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨ ॥੧੮॥

ਤੀਸਰਾ ਪੁਸ਼ਟ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ੧੦੪ ਵੇਂ ਤੇ ੧੦੭ ਵੇਂ ਜਨਮ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜਨ ਕਰਮ ਭੋਗਣ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੋੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੁਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਬਾਲ ਇਹ ਸਿੱਚਤ ਕਰਮ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੇ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮਾਨ ਕਰਮ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ੁਕਰਣ ਦੇ ਵਰਤਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣਕੇ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਤ, ਉਮਰ ਤੇ ਭੋਗ-ਜਾਤ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚ ਭੋਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀੜਾ-ਮਕੌੜਾ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਆਦਿਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਖੰਧ ਜੰਨੀ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਮਾ ਆਰਬਾਲ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਨ ਘੜੀ ਨਿਖਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬਚਨ ਹੈ: — ਛੱਟ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥ ਜੀਵਨ ਲੋਹਰਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥ ਪੰ: ੨੫੪॥ ਤੀਸਰਾ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਕਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਇਸ ਨੇ ਭੋਗਣੇ ਹਨ, ਕਿਹਾ ਜਿਹਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਉਹ ਵੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਬਚਨ ਹੈ: —

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਤਰੁ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ਪੰ: ੨੦੪

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਹੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟਿਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਘਟਿ ਬਲਿਆ ॥ ਪੰ: ੪੫੦॥

ਫਲਕ ਹਮ ਚੁ ਹੁਰੇ ਪਰੀ ॥੨੮॥ ^੧ਸੂਖਮ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਮਾਹੇ ਫਲਕ ॥ ਫਿਰਸਤਹ
ਸਿਫਤ ਓ ਚੁ ਜਾਤਸ ਮਲਕ ॥੨੯॥ ^੨ਕਿਰਾ ਦਉਲਤ ਇਕਬਾਲ ਯਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥
ਕਿ ਈਂ ਮਾਹਰੇ ਕਾਮਗਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥੩੦॥ ^੩ਪਸੰਦ ਆਮਦ ਓ ਰਾ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ
ਨਾਮ ॥ ਕਿ ਰਉਸ਼ਨ ਤਬੀਯਤ ਸਲੀਖਤ ਮੁਦਾਮ ॥੩੧॥ ^੪ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਬਰ ਵੈ
ਵਕੀਲਸ ਗਿਰਾਂ ॥ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਨ ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮਾਂ ॥੩੨॥ ^੫ਕਿ ਈਂ ਤਰਜ਼
ਲਾਲਾਇ ਬਰਗੇ ਸਮਨ ॥ ਕਿ ਲਾਇਕ ਸੁਮਾਨ ਅਸਤ ਈਂ ਰਾ ਬਕੁਨ ॥੩੩॥
^੬ਬਿਗੋਖਦ ਯਕੇ ਖ਼ਾਨਹ ਬਾਨੂ ਮਰਾਸਤ ॥ ਕਿ ਚਸ਼ਮੇ ਅਜ਼ੇ ਹਰ ਦੁ ਆਹੂ
ਤਰਾਸਤ ॥੩੪॥ ^੭ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਮਨ ਹਰਗਿਜ਼ ਨ ਕਰਦਮ ਕਬੂਲ ॥ ਕਿ ਕਉਲੇ
ਕਰਾਨਸਤ ਕਸਮੇ ਰਸੂਲ ॥੩੫॥ ^੮ਬ ਗੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਅਜ਼ੀਨਾ ਸੁਖਨ ॥ ਬ
ਜੁੰਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਜ਼ਨੇ ਨੇਕ ਤਨ ॥੩੬॥ ^੯ਕਸੇ ਫਤਹ ਮਾਰਾ ਕੁਨਦ ਵਕਤ ਕਾਰ ॥
ਵਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਰਾ ਸ਼ਵਦ ਈਂ ਦਿਯਾਰ ॥੩੭॥ ^{੧੦}ਬ ਕੋਸ਼ੀਦ ਮੈਦਾਨ ਜੋਸ਼ੀਦ ਜੰਗ ॥
ਬ ਪੋਸ਼ੀਦ ਖੁਫਤਾਨ ਪੋਲਾਦ ਰੰਗ ॥੩੮॥ ^{੧੧}ਨਿਸ਼ਸਤਹ ਬਰ ਅੰ ਰਥ ਚੁ ਮਾਹੇ
ਮੁਨੀਰ ॥ ਬੁ ਬਸਤੰਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜੁਸਤੰਦ ਤੀਰ ॥੩੯॥ ^{੧੨}ਬ ਮੈਦਾਂ ਦਰਆਮਦ ਜੁ
ਗੁਰਰੀਦ ਸ਼ੇਰ ॥ ਚੁ ਸ਼ੇਰ ਅਸਤ ਸ਼ੇਰ ਅਫਕਨੋ ਦਿਲ ਦਲੇਰ ॥੪੦॥ ^{੧੩}ਬ ਪੋਸ਼ੀਦ
ਖੁਫਤਾਨ ਜੋਸ਼ੀਦ ਜੰਗ ॥ ਬ ਕੋਸ਼ੀਦ ਮੈਦਾਨ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥੪੧॥ ^{੧੪}ਚੁਨਾ ਤੀਰ
ਬਾਰਾ ਕੁਨਦ ਕਾਰਜਾਰ ॥ ਕਿ ਲਸ਼ਕਰ ਬਕਾਰ ਆਮਦਸ਼ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ॥੪੨॥ ^{੧੫}ਚੁਨਾ
ਬਾਨ ਬਾਰੀਦ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਬਸੇ ਮਰਦਮਾਂ ਮੁਰਦਹ ਸ਼ੁਦ ਜਾਇ ਜੰਗ ॥੪੩॥ ^{੧੬}ਸਹੇ
ਨਾਮ ਗਜ਼ ਸਿੰਘ ਦਰ ਆਮਦ ਬਜੰਗ ॥ ਚੁ ਕੈਬਰ ਕਮਾ ਹਮ ਚੁ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥੪੪॥
^{੧੭}ਬ ਜੁੰਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਅਫਰੀਤ ਮਸਤ ॥ ਯਕੇ ਗੁਰਜ਼ ਅਜ਼ ਫੀਲ ਪੈਕਰ ਬ
ਦਸਤ ॥੪੫॥ ^{੧੮}ਯਕੇ ਤੀਰ ਜ਼ਦ ਬਾਨੂਏ ਪਾਕ ਮਰਦ ॥ ਕਿ ਗਜ਼ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ ਅਸਪ
ਆਮਦ ਬ ਗਰਦ ॥੪੬॥ ^{੧੯}ਦਿਗਰ ਰਾਜਹ ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਰਆਮਦ ਬ ਰੋਸ਼ ॥ ਕਿ
ਪਰਵਾਨਹੇ ਚੁੰ ਦਰਆਮਦ ਬ ਜੋਸ਼ ॥੪੭॥ ^{੨੦}ਚੁਨਾ ਤੇਗ ਜ਼ਦ ਬਾਨੂਏ ਸ਼ੇਰ ਤਨ ॥
ਬਿਅਫਤਾਦ ਰਨ ਸਿੰਘ ਚੁ ਸਰਵੇ ਚਮਨ ॥੪੮॥ ^{੨੧}ਯਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਬੇਰ, ਦਿਗਰ
ਜੋਧਪੁਰ ॥ ਖਰਾ ਮੀਦਹ ਬਾਨੋ ਚੁ ਰਖਸ਼ਿੰਦਹ ਦੁਰ ॥੪੯॥ ^{੨੨}ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਬਾ ਜ਼ੋਰ
ਬਾਨੋ ਸਿਪਰ ॥ ਬ ਬਰਖੇਜ਼ ਸ਼ੋਲਹ ਬਸੇ ਚੁੰ ਗਹਰ ॥੫੦॥ ^{੨੩}ਸਿਯਮ ਰਾਜਹ ਬੁੰਦੀ ਦਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਓਨੀ ਦੋਰ ਤਕ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟ ਕੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ । ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਆਤਮਾ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਸੰਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਹਾਂਬਚਨ ਹੈ :— ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾਟੇ ਕੋਟ ਕਰਮ ॥ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਅਹੰਭਾਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਾਲਥੰਧ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਇਹ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭੋਗਵਾ ਦੇਣ, ਸੁਲੀ ਤੋਂ ਸੁਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੋਗਵਾ ਦੇਣ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਬੀਜ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਦਗਧ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦੇਣੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਚਿਤ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਤਮ ਵਿਚ-ਅਨਾਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸੋਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ-ਅਤੇ ਅਨਾਤਮਾ-ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਨਾਂ ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ ਦੇ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਧਨ ਉਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੀ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ । ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੋਭ ਸੁਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤਕ ਇਹ ਜੀਵ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :—
ਹਉਮੈ ਇਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥ ਹਉਮੈ ਏਹੀ ਬੰਧਨਾ ਵਿਹਿ ਵਿਹਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ ੪੬੬॥
ਸੋ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਮਜ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਉਹ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ :
ਹਉ ਬਨਜਾਰ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਰਾਹਮ ॥ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨ ਲਾਇਆ ਬਿਖ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥ ਅੰਗ ੩੪੬॥
ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਕਿ ਪਾਰ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :—
ਪਾਰੂ ਕੈਸੇ ਪਾਇਬੇ ਰੇ ॥ ਮੈ ਕਉ ਕੋਊ ਨ ਕਹੈ ਸਮਝਾਇ ॥ ਜਾ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨ ਬਿਲਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ੧੮

੧. ਜੋ ਇਹ ਇਸ ਸੁਖੰਬਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਚੰਬੜੀ ਦੇ ਚੰਦ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਜੇਹੀ ਅਕਲ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥੨੬॥
੨. ਦੇਖੋ ਕਿਸਦਾ ਭਾਗ ਬਲੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਕਿਸ ਦੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੩੦॥
੩. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ । ਜੋ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰਦਮ ਖਿੜੇ ਮੁਖ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥੩੧॥
੪. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੋਜ ਦਿਤੇ ਜੋ ਜਾ ਕੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਾਲੇ ॥੩੨॥
੫. ਵਿਚੋਲਾ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜੈਸਾ ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਪੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਜੋਗ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੋ ਵਿਆਹ ਲਵੋ ॥੩੩॥
੬. ਅੱਗੋਂ ਰਾਜੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਨੇਤਰ ਹਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ॥੩੪॥
੭. ਮੈਂ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ । ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਰਸੂਲ ਦੀ ਸੋਹ ਹੈ ॥੩੫॥
੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀਰਤਾ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ॥੩੬॥
੯. ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਦਿਖਾ ਕੇ । ਉਹ ਮੈਨੂੰ; ਵਲੈਤ ਸਾਰੀ ਮੇਰੀ; ਸਾਭ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ॥੩੭॥
੧੦. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜੰਗੀ ਜੋਸ਼ ਵਚ ਆ ਕੇ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫੌਲਾਦੀ ਲਹੇ ਦੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਨ ਲਈ ॥੩੮॥
੧੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰਥ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜਿਹੀ ਸੀ ਤੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ ਲਈ ਤੀਰ ਚੁਣ ਲਏ ॥੩੯॥
੧੨. ਗੱਜਦੀ ਵਾਂਗ ਸ਼ੇਰ ਮੈਦਾਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਮੂਲੇ ਜਾਨੇ । ਸ਼ੇਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦਲੇਰੀ ਸ਼ੇਰ ਪਟਕਾਉਣਾ ਜਾਨੇ ॥੪੦॥
੧੩. ਫੁਲਾਦੀ ਸੰਜੋਅ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ । ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰ ਬੇ ਓੜਕੇ ਕਰਦੀ; ਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਂਦੀ ॥੪੧॥
੧੪. ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨ ਆਏ । ਲਸ਼ਕਰ ਬਹੁਤਾ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਰੁਲਾਏ ॥੪੨॥
੧੫. ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਕਿ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੀਰ ਤੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਲਿਟਾ ਦਿਤੇ ॥੪੩॥
੧੬. ਰਾਜਾ ਗਜ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੀਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੋਲੀ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ॥੪੪॥
੧੭. ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਐਉਂ ਆਇਆ ਰਾਜਾ ਗਜ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਹਾਥੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗਦਾ ਹੈ ॥੪੫॥
੧੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਗਜ ਸਿੰਘ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਾਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਕੋ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਜੋ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ॥੪੬॥
੧੯. ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਰਣ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਆਇਆ । ਜਿਵੇਂ ਪਤੰਗਾ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਉਪਰ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ॥੪੭॥
੨੦. ਜਦੋਂ ਉਸ ਸ਼ੇਰ ਤਨ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਰਣ ਸਿੰਘ ਐਉਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੂ ਦਾ ਰੁੱਖ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੪੮॥
੨੧. ਇਕ ਰਾਜਾ ਅੰਬੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਜੋਧ ਪੁਰ ਦਾ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਗਏ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਮਟਕ ਚਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਚਮਕਦਾਰ ਮੋਤੀ ਵਾਂਗ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ॥੪੯॥
੨੨. ਉਹਨਾਂ ਆ ਕੇ ਬੜੇ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੀ ਪਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਢਾਲ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਅੱਗ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨਿਕਲੇ ॥੫੦॥
੨੩. ਤੀਜਾ ਰਾਜਾ ਬੁੰਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਿਆ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਗੁਜ਼ਕੇ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੫੧॥

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਰਮ ਨਿਰੂਪੀਐ ਕਰਤਾ ਦੀਸੈ ਸਭ ਲੋਇ ॥ ਕਵਨ ਕਰਮ ਤੇ ਛੁਟੀਐ ਜਿਹ ਸਾਧੇ ਸਭ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥੨॥

ਭਾਵ - ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਉਹ ਨਿਰਨਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ) ਉਹ ਕਰਮ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤਿਆਂ ਪੂਰਨ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਸਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ - ਕਿ ਕਰਮ ਕੀਤਿਆਂ ਹੱਕਾਰ ਉਤਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ? ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ :-

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਰਮ ਨਿਰੂਪੀਐ ਕਰਤਾ ਦੀਸੈ ਸਭ ਲੋਇ ॥ ਕਵਨ ਕਰਮ ਤੇ ਛੁਟੀਐ ਜਿਹ ਸਾਧੇ ਸਭ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥੨॥ ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਬੀਚਾਰੀਐ ਸੱਕਾ ਸੁਨਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥ ਸੰਸਾ ਸਦ ਹਿਰਦੈ ਬਸੈ ਕਉਨੁ ਹਿਰੈ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥੩॥ ਬਾਹਰੁ ਉਦਕਿ ਪਖਾਰੀਐ ਘਟ ਭੀਤਹਿ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਕਾਰ ॥ ਸੁਖ ਕਵਨ ਪਰ ਹੋਇਓ ਸੁਖ ਭੁੱਚਰ ਬਿਧਿ ਬਿਉਹਾਰ ॥੪॥

ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਧਰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕੀਤਿਆਂ ਪੂਰਨ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ । ਕਰਮ-ਤੇ-ਅਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹੱਕਾਰ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ ਇਹ ਕਥਨੀ ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਨਵਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਮਿੱਟੀ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸੁੱਟ ਲਈ । ਕੀਤਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗਵਾਹ ਗਿਆ । ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਲਿਆ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਕ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ :-

ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੋਟੀਐ ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ ॥ ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਰ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥੬॥

ਭਾਵ ਇਸ ਲਈ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਜੋ ਮੱਥੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਇਗਾ ਅਤੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਬਜਰ ਜਿਹੇ ਕਠੌਰ ਕਰਕੇ ਫਾਟਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ ਨਾ ਦਿਉ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਾਉ:- ਕਤਕ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੁ ਜੋਗੁ ॥ ਅੰਗ ੧੩੫॥

ਦਰੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੇ ਦੋਸੁ ਕਰੀਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥ ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ਅੰਗ੧੩੩॥

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਅਤੇ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ੫੨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਤੇ ਕਮਾਇ ਬਿਨਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇਹ ਦੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦਵਾਈ ਦੇ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨੁਸਖਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਾਖਲਾ ਸੁਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦਰਾਧ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ । ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਜਾਂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਜੁੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਸੀਤਾ ਦੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਸੀ । ਹਨੂਮਾਨ ਸੀਤਾ ਦੀ ਖਬਰ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੀਤਾ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਵਣ ਦੀ ਅਸ਼ਕ ਬਾਟਕਾ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਾਮ ਜੀ ਹਨੂਮਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਦੇ ਹਨ : ਔਹ ਹਨੂਮਾਨ ਕਹਿਓ ਰਖਬੀਰ ਕਛੁ ਸੁਧ ਹੈ ਸੀਅ ਕੀ ਛਿਤ ਮਾਹੀਰ ਹਨੂਮਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ :- ਹੋ ਪਛੁ ਲੱਕ ਕਲੱਕ ਬਿਨਾ ਬਸਹਿ ਤਰ ਰਾਵਣ ਬਾਗ ਕੇ ਮਾਹੀ ॥ ਰਾਮ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਜੀਵਤ ਹੈ - ਹਨੂਮਾਨ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ :-ਕਹਿਓ ਹੀ ਕੇ ਨਾਥ - ਭਾਵ ਹੋ ਨਾਥ ਕਹਿਣੇ ਮਾਤਰ ਹੀ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ । ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਫੇਰ ਪੁਛਦਾ ਹੈ :- ਮਰ ਕਿਉਂ ਨ ਗਈ ਹਮ ਤੇ ਬਿਛੜਾ ਹੀ ॥ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਛੜ ਕੇ ਜਿਉਂਦੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੁਣ ਤਕ ਮਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ? ਹਨੂਮਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਥ ਉਹ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂਦੀ ॥

ਆਮਦ ਦਲੇਰ ॥ ਚੁ ਬਰ ਬੱਚਹ ਆਹੂ ਚੁ ਗੁਰਗੀਦ ਸ਼ੇਰ ॥੫੧॥ ^੧ਚੁਨਾ ਤੀਰ ਜਦ
ਹਰਦੇ ਅਬਰੂ ਸਿਕੰਜ ॥ ਬਿਅਫਤਦ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੁ ਸ਼ਾਖੇ ਤੁਰੰਜ ॥੫੨॥ ^੨ਚੁਅਮ
ਰਾਜ ਜੈ ਸਿੰਘ, ਦਰਆਮਦ ਮੁਸਾਫ ॥ ਬ ਜੋਸ਼ ਅੰਦਰੀਂ ਸੁਦ ਚੁ ਅਜ਼ ਕੋਹਕਾਫ ॥੫੩॥
^੩ਹੁਮਾਂ ਖੁਰਦ ਸ਼ਰਬਤ ਕਿ ਯਾਰੇ ਚੁਅਮ ॥ ਜਿ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਸੇ ਯਕ ਨਿਆਮਦ
ਕਦਮ ॥੫੪॥ ^੪ਯਕੇ ਸ਼ਹਿ ਫਿਰੰਗੇ ਪਿਲੰਦੇ ਦਿਗਰ ॥ ਬ ਮੈਦਾਂ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ
ਬਬਰ ॥੫੫॥ ^੫ਸਿਯਮ ਸ਼ਾਹਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚੁ ਆਫਤਾਬ ॥ ਚੁਅਮ ਸ਼ਾਹਿ ਹਬਸ਼ੀ ਚੁ
ਮਗਰੇ ਦਰ ਆਬ ॥੫੬॥ ^੬ਯਕੇ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ ਨੇਜ਼ਹ ਮੁਸ਼ਤੇ ਦਿਗਰ ॥ ਸਿਯਮ ਰਾ ਬ
ਪਾਓ ਚੁਅਮ ਰਾ ਸਿਪਰ ॥੫੭॥ ^੭ਚੁਨਾ ਮੇ ਬਿਅਫਤਦ ਨ ਬਰਖਾਸਤ ਬਾਜ਼ ॥ ਸੂਏ
ਆਸਮਾਂ ਜਾਨ ਪਰਵਾਜ਼ ਸਾਜ਼ ॥੫੮॥ ^੮ਦਿਗਰ ਕਸ ਨਿਆਮਦ ਤਮੰਨਾਇ ਜੰਗ ॥
ਕਿ ਪੇਸ਼ੇ ਨਿਆਮਦ ਦਿਲਾਵਰ ਨਿਹੰਗ ॥੫੯॥ ^੯ਸ਼ਹੇ ਸ਼ਬ ਸਿਤਾ ਚੁ ਦਰ ਆਮਦ ਬ
ਫਉਜ ॥ ਸਿਪਹ ਖਾਨਹ ਆਮਦ ਹਮਹ ਮਉਜ ਮਉਜ ॥੬੦॥ ^{੧੦}ਬ ਰੋਜ਼ੇ ਦਿਗਰ
ਰਉਸ਼ਨੀਅਤ ਪਨਾਹ ॥ ਬ ਉਰੰਗ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਅਉਰੰਗ ਸ਼ਾਹ ॥੬੧॥ ^{੧੧}ਦੁ ਸੂਏ
ਯਲਾਂ ਹਮਹ ਬਸਤੰਦ ਕਮਰ ॥ ਬ ਮੈਦਾਨ ਜੁਸਤੰਦ ਸਿਪਰ ਬਰ ਸਿਪਰ ॥੬੨॥ ^{੧੨}ਬ
ਗੁਰਗੀਦ ਆਮਦ ਦੁ ਅਬਰੇ ਮੁਸਾਫ ॥ ਯਕੇ ਗਸ਼ਤ ਹਾਯਲ ਯਕੇ ਗਸ਼ਤ
ਜਾਫ ॥੬੩॥ ^{੧੩}ਚਕਾਚਾਕ ਬਰਖਾਸਤ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਖਤਾਖਤ ਦਰ ਆਮਦ
ਹਮਹ ਰੰਗ ਰੰਗ ॥੬੪॥ ^{੧੪}ਜਿ ਤੀਰੋ ਜਿ ਤੋਪੋ ਜਿ ਤੇਰੋ ਤਬਰ ॥ ਜਿ ਨੇਜ਼ਹ ਵ ਨਾਚਖ
ਵ ਨਾਵਕ ਸਿਪਰ ॥੬੫॥ ^{੧੫}ਯਕੇ ਦੇਵ ਆਮਦ ਕਿ ਜ਼ਾਰੋ ਨਿਸਾਂ ॥ ਚੁ ਗੁਰਗੀਦ
ਸ਼ੇਰ ਹਮ ਚੁ ਪੀਲੇ ਦਮਾਂ ॥੬੬॥ ^{੧੬}ਕੁਨਦ ਤੀਰੋ ਬਾਰਾਂ ਚੁ ਬਾਰਾਂਨ ਮੇਗ ॥ ਬ ਰਖਸ਼
ਅੰਦਰੂ ਬਰਕ ਓ ਹਮ ਚੁ ਤੇਗ ॥੬੭॥ ^{੧੭}ਬ ਜੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਦਹਾਨੇ ਦੁਹਲ ॥
ਚੁ ਪੁਰ ਗਸ਼ਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਏ ਅਜ਼ਲ ॥੬੮॥ ^{੧੮}ਹਰਾਂਕਸ ਕਿ ਪਰਰਾ ਸ਼ਵਦ ਤੀਰ
ਸ਼ਸਤ ॥ ਬਸਦ ਪਹਿਲੂਏ ਪੀਲ ਮਰਦਾਂ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ॥੬੯॥ ^{੧੯}ਹੁਮਾਂਕਸ ਬਸੇ ਤੀਰ ਜਦ
ਬਰ ਕਜ਼ਾਂ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ ਦੇਵੇ ਚੁ ਕਰਖੇ ਗਿਰਾਂ ॥੭੦॥ ^{੨੦}ਦਿਗਰ ਦੇਵ ਗਰਗਸ਼ਤ
ਬਿਆਮਦ ਬ ਜੰਗ ॥ ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਅਜ਼ੀਮ ਹਮ ਚੁ ਪਰਰਾ ਪਿਲੰਗ ॥੭੧॥ ^{੨੧}ਚੁਨਾ ਜਖਮ
ਗੋਪਾਲ ਅੰਦਾਖਤ ਸਖਤ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ ਦਾਨੋ ਚੁ ਬੇਖ ਅਜ਼ ਦਰਖਤ ॥੭੨॥
^{੨੨}ਦਿਗਰ ਕਸ ਨਿਆਮਦ ਅਜ਼ੋ ਆਰਜੋ ॥ ਕਿ ਆਯਦ ਬ ਜੰਗੋ ਚੁਨੀ ਮਾਹਰੋ ॥੭੩॥

੧੭੩ ਹੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜਮ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਲੱਭਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਜਾਣ :-

ਪ੍ਰਾਣ ਬਸੇ ਪਗ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਜਮ ਆਵਤ ਹੈ ਪਰ ਪਾਵਤ ਨਾਹੀ ॥

ਤਾਤ ਪ੍ਰਜ ਸਾਭੀ ਸੁਰਤੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਵਿਚੁ ਐਉਂ ਜੁਝਨੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹੈ :-

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੋ ॥ ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰ ਮਰੈ ॥ਅੰਗ੬੬੧॥

ਨਰਿਛਤ ਹੋ ਕੇ ਨੇਕ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾਂ ਜਾਇ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਲਾ ਕੇ । ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਰੱਖ ਕੇ
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਜਮਰਾਜ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਬਚਨ ਹੈ :-

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜ ਦੇ ਸਭ ਧਰਮਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ੧੪੧੪॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਨਸਨਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਚੰਗਲ ਪੈ ਕੇ ਖਤਰਨਾਕ ਰਾਹ-ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਬੜਾ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਜਿਸਦੇ ਵਸਿ ਹੋ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਤੰਤ੍ਰ ਸਾਧਨ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ? ਕਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 2 ਬੀਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਪਿਸਾਚ,
ਭੈਰਵੀ, ਜੋਗਣੀ, ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੁਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਰਾ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ
ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਾਨਤਾ ਖੱਟੀ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੋ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਸ਼ਨਾ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸ ਨਾ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਹ
ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੋਂ ਧਨ ਵਟੋਰਦੇ ਹਨ । ਪੜਾਈ ਉਹ ਸਫਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ
ਦੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਜੁਟਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਕੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਏ ਕੀ ਲੈਣ ਹਾਂ ? ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਂ
ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੀਆ ਕਰੀਏ, ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੀ ਮੂਰਖ ਹਾਂ :-

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਭੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥ ਪੰ:੧੪੦॥

ਬਾਕੀ ਦਾ ਐਸਾ ਪੜ੍ਹਾਨ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ । ਬੇਸੁਰਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਤੇ
ਧੰਨ ਕਮਾਉਣਾ ਸੁਆਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਕ ਕਾਰ ਹੈ । ਪੜਣਾ ਗੁੜਣਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ

ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਕਾਰੁ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਬਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਖੁਆਰੁ ॥ ੧੪੦

- ਜੋ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਸੀ
੧. ਉਸ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ
ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ
ਕਿ ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਐਉਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਪਿਆ
ਜਿਵੇਂ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਨਿੰਬੂ ਜਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ॥੫੨॥
੨. ਚੌਥਾ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਕਰਕੇ ਲੰਮੀ ਧਾਈ।
ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਦਸੀਦਾ ਕੱਦ ਪਹਾੜ ਅਕਾਈ ॥੫੩॥
੩. ਜਿਹੜਾ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਸ਼ਰਬਤ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੀਤਾ ਸੀ
ਉਹੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਪੀ ਲਿਆ ॥੫੪॥
੪. ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫਰੰਗੀ ਕੌਮ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਿਲੰਦ ਦੇਸ ਦਾ
ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆਏ ਜਿਵੇਂ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੫੫॥
੫. ਤੀਜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਆਏ। ਚੌਥਾ
ਰਾਜਾ ਹਬਸ਼ੀ ਤਾਈਂ ਸੰਸਾਰ ਕਦ ਲਿਆਏ ॥੫੬॥
੬. ਇਕ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨੇਜਾ ਮਾਰਿਆ, ਦੂਜੇ ਮਾਰੀ ਮੁੱਕੀ। ਤੀਜੇ
ਲੱਤ ਚਲਾਈ ਰਾਣੀ ਚੌਥੇ ਢਾਲ ਲਗਾਈ ॥੫੭॥
੭. ਅਜਿਹੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਕਿ ਮੁੜਕੇ ਉਠ ਨਾ ਸਕੇ।
ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ ॥੫੮॥
੮. ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜੰਗ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਾ
ਆਇਆ ਕਿਸੇ ਮਗਰਮੱਛ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ ਅੱਗੇ
ਹੋਣ ਦਾ ॥੫੯॥
੯. ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਆਪਣੀ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਆ ਚੜਿਆ। ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ
ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਆਏ ਸੁਖ ਨਾਲ ਜਾ ਸੁੱਤੇ ॥੬੦॥
੧੦. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਸੂਰਜ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾਈ।
ਸੂਰਜ ਬੈਠਾ ਤਖਤ ਆਇਕੇ ਓਰੰਗੇ ਵਾਂਗ ਅਨਿਆਈ ॥੬੧॥
੧੧. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਰਮੇ ਮਿਲਕੇ ਕਮਰਕਸੇ ਕਰਕੇ
ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਢਾਲਾਂ ਨਾਲ ਢਾਲਾਂ
ਖੜਕਣ ਲੱਗੀਆਂ ॥੬੨॥
੧੨. ਆ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਤੇ ਲਲਕਾਰਨ ਲੱਗੇ
ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਹੱਜਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਜਖਮੀ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਮਰ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ॥੬੩॥
੧੩. ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਠੱਕਾ ਠੱਕ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜਾਂ ਉਠ
ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਚੱਲਨ ਨਾਲ। ਜੋ
ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ ॥੬੪॥
੧੪. ਕਿਤੇ ਤੀਰ ਕਿਤੇ ਤੋਪ ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰ ਕਿਤੇ ਕੁਹਾੜੇ
ਕਿਤੇ ਨੇਜੇ ਕਿਤੇ ਬਰਛੇ ਕਿਤੇ ਫਟੀਅਰ ਤੀਰ, ਕਿਤੇ
ਢਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ॥੬੫॥
੧੫. ਵਤਾ ਦਿਉ ਕਦ ਆਇ ਦੈਂਤ ਕਾਉਂ ਕਾਲਾ। ਜੋ ਹਾਬੀ
ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਗੱਜੇ ਦਿਸੇ ਮਸਤ ਮਤਵਾਲਾ ॥੬੬॥
੧੬. ਜਿਹੜਾ ਦੈਂਤ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਐਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਵਿਚੋਂ ਮੀਂਹ ਬਰਸਦਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਐਉਂ
ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ
ਹੈ ॥੬੭॥
੧੭. ਜੋ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਾਣੇ ਮੌਤ ਦਾ ਢੋਲ ਵੱਜ
ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਗ
ਗਿਆ ਹੈ ॥੬੮॥
੧੮. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਤੀਰ ਉਡਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ
ਲੰਘੇ ਸੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ
॥੬੯॥
੧੯. ਦੈਂਤ ਨੇ ਤੀਰ ਬਹੁਤ ਚਲਾਏ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ
ਦੇ ਉਪਰ ਗਿਰ ਪਿਆ ॥੭੦॥
੨੦. ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਦੈਂਤ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਗਿਆ।
ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹਾ ਜੁਆਨ ਤੇ ਚਿਤਰੇ ਜਿਹਾ ਚਾਲਾਕ
ਸੀ ॥੭੧॥
੨੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੈਂਤ ਦੇ ਗੋਪੀਏ ਦਾ ਐਸਾ
ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਰਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਦੈਂਤ ਐਉਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ
ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦਰੱਖਤ ਜੜ ਤੋਂ ਉਖੜ ਕੇ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ
ਹੈ ॥੭੨॥
੨੨. ਮੁੜ ਕੇ ਖਾਹਸ਼ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਨ ਕੀਤੀ।
ਨਾਜ਼ਕ ਜਿਸਮ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਕੋਲੋਂ ਤੋਥਾ ਸਭ ਨੇ ਕੀਤੀ ॥੭੩॥

ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੀਡਤ ਬੀਨਾ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਦਰੁ ਖੋਜੈ ਤਤੁ ਲਹੈ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ ੬੫੦॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੀਡਤ ਮੁੰਨੀ ਬਕੇ ਦੇਸਤਰ ਭਵਿ ਬਕੇ ਭੋਧਾਰੀ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਨਾਉ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਨਿ ਦੁਖ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
ਮੂਰਖ ਅਧਿ ਤ੍ਰੇ ਗੁਣ ਸੇਵਹਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥ ਅੰਦਰਿ ਕਪਟੁ ਉਦਰੁ ਭਰਣ ਕੈ ਤਾਈ ਪਾਨ ਪੜਹਿ ਗਾਵਾਰੀ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਸੋ ਸੁਖ ਪਾਏ ਜਿਨ ਹਉਮੈ ਵਿਚੁ ਮਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਪੜਣਾ ਗੁਣਾ ਇਕੁ ਨਾਉ ਹੈ ਬੂਝੈ ਕੋ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ੧॥ ਅੰਗ ੧੨੪੬॥
ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੁਆਦ
ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਾਲੇ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਸ। ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਤ ਅਰਮੀ ਕੀ ਭਾ: ੬ ਦੇ ਪੰ: ੨੨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਕੇ ਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ
ਵੇਖ ਨੇ ਕਈ ਲੋਕ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਜੂਸ ਨਚੜ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬੜੇ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੁਲਾਖਾਂ ਵਿਚ ਬੋਟੀਆਂ ਪਰੋ ਕੇ ਪਕਾ
ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਿ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਤੋਗੁਣੀ
ਭੋਜਨ ਜੋ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ
ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਰਕਤ ਦਾ ਦਬਾਉ ਵੀ ਠੀਕ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੇਟੁ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ
ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ?
ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸ਼ੂਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥ ਅੰਗ ੧੧੦੫॥
ਖਸਮ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਤਾ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਤੇ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ ੧੨੫੬॥
ਬਹੁ ਸਾਦਰੁ ਦੁਖੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ ਭੋਗੁ ਰੋਗੁ ਸੋ ਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ ॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਆਦੇਸ ਹੈ : — ਪੀਡਤ ਨਿਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੰ ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ਅੰਗ ੬੩੯॥
ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿਦ੍ਰਾ ਦਇਆ ਖਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥
ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤਮ ਵੇਸਲਾ ਹੈ:— ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖਆਰੁ ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਏ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ ਅੰਗ ੧੬॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਵੇਂ ਜਬਰਦਸਤ ਬੇੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਨੇ
ਵੀ ਚੌਕਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਬੇ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਮੈਦ ਅਤੇ
ਇਛਿਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਲਈ ਬੰਧਨ ਤੇ ਫਾਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾ ਹੀ ਮੂਲ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ ਦਾ ਵੀ ਬੀਜ
ਹੈ ਜਿਸ ਇਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜੀਵ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ
ਕੇ ਜੀਵ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਮਾਘਾ ਵੀ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਤੇ ਬਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ
ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੇਕ ਉਦਮ ਖਰਾਬੀ ਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :—
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧਕਾਰੀ ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨਿ ਜਗ ਜਾਇਆ ਭਾਈ ਬਿਨਸੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰੀ ॥
ਇਹ ਮਾਇਆ ਜਗਿ ਮੋਹਨੀ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਭੈ ਵੈਕਾਰੀ ॥ ੧॥ ਸੁਣਿ ਪੀਡਤ ਕਰਮਕਾਰੀ ॥
ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਭਾਈ ਸੁ ਆਤਮ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਅੰਗ ੬੩੫॥ ੧॥
ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮਧਿ ਆਸਾ ਕੁਕਰੀ ਬਿਕਰਾਲ ॥ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੀਰਤਨ ਗੀਬੰਦ ਰਮਣ ਕਾਟੀਐ ਜਮ ਜਾਲ ॥ ਪੰ: ੫੦੨॥
ਸ੍ਰੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨਿਤਾ ਨੰਦ - ਜੋ ਪ੍ਰੇਤ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਹਗੀਰ ਇਸ਼ਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜੇ
ਫੜ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਨੇ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਉਤਮ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜੋਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ? ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰਮਾਇਣ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ,

੧੨੧ ਸ਼ਹੇ ਚੀਨ ਸਰ ਤਾਜ ਰੰਗੀ ਨਿਹਾਦ ॥ ਬਲਾਏ ਗੁਬਾਰਸ਼ ਦਹਨ ਬਰ
 ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੭੪॥ ੧੨੨ ਸ਼ਬ ਆਮਦ ਯਕੇ ਫੁਊਜ ਰਾ ਸਾਜ਼ ਕਰਦ ॥ ਜ਼ਿ ਦੀਗਰ
 ਵਜਹ ਬਾਜ਼ੀ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਦ ॥੭੫॥ ੧੨੩ ਕਿ ਅਫਸੋਸ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਹਾਤ ਹਾਤ ॥
 ਅਜ਼ੀ ਉਮਰ ਵਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ੀ ਹਯਾਤ ॥੭੬॥ ੧੨੪ ਬ ਰੋਜ਼ੇ ਦਿਗਰ ਰਉਸ਼ਨੀਯਤ
 ਫਿਕਰ ॥ ਬਰ ਉਰੰਗ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਸ਼ਾਹੇ ਦਿਗਰ ॥੭੭॥ ੧੨੫ ਸਿਪਹਿ ਸੂ
 ਦੁ ਬਰਖਾਸਤ ਅਜ਼ ਜੋਸ਼ ਜੰਗ ॥ ਰਵਾਂ ਸੁਦ ਬ ਹਰ ਗੋਸ਼ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥੭੮॥
 ੧੨੬ ਰਵਾਂਰਵ ਸੁਦਹ ਕੈਬਰੇ ਕੀਨਹ ਕੋਸ਼ ॥ ਕਿ ਬਾਜ਼ੂਏ ਮਰਦਾਂ ਬਰ ਆਵਰਦ
 ਜੋਸ਼ ॥੭੯॥ ੧੨੭ ਚੁ ਲਸ਼ਕਰ ਤਮਾਮੀ ਦਰਆਮਦ ਬ ਕਾਮ ॥ ਯਕੇ ਮਾਂਦ ਓ
 ਰਾਸਤ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ॥੮੦॥ ੧੨੮ ਬਿਗੋਖਦ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਰੁਸਤਮ ਜ਼ਮਾਂ ॥
 ਤੁ ਮਾਰਾ ਬਿਕੁਨ ਯਾ ਬਿਗੀਰੀ ਕਮਾਂ ॥੮੧॥ ੧੨੯ ਬ ਜਜ਼ਬ ਅੰਦਰ ਆਮਦ
 ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਜ਼ਿਆਂ ॥ ਨ ਪੁਸ਼ਤੇ ਦਿਹਮ ਬਾਨੂਏ ਹਮ ਚੁਨਾ ॥੮੨॥ ੧੩੦ ਬ ਪੋਸ਼ੀਦ
 ਖੁਫਤਾਨ ਜੋਸ਼ੀਦ ਜੰਗ ॥ ਬ ਕੋਸ਼ੀਦ ਚੁੰ ਸ਼ੇਰ ਮਰਦਾਂ ਨਿਹੰਗ ॥੮੩॥ ੧੩੧ ਬ
 ਜਾਯਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਅਜ਼ੀਮ ਬ ਕੈਬਰ ਕਮਾਂ ਕਰਦ ਬਾਰਸ਼
 ਕਰੀਮ ॥੮੪॥ ੧੩੨ ਚਪੋ ਰਾਸਤ ਓ ਕਰਦ ਖਮ ਕਰਦ ਰਾਸਤ ॥ ਗਰੇਵੇ ਕਮਾਂ
 ਬਰਖ ਚੀਨੀ ਬਖਾਸਤ ॥੮੫॥ ੧੩੩ ਹਰਾਂਕਸ ਕਿ ਨੇਜ਼ਹ ਬਿਅਫਤਾਦ ਮੁਸਤ
 ॥ ਦੁਤਾ ਗਸ਼ਤ ਮੁਸ਼ਤੇ ਹਮੀ ਚਾਰ ਗਸ਼ਤ ॥੮੬॥ ੧੩੪ ਬਿਅਵੇਖਤ ਬ ਦੀਗਰੇ
 ਬਾਜ਼ ਪਰ ॥ ਚੁ ਸੁਰਖ ਅਜ਼ਦਹਾ ਬਰ ਹਮੀ ਸ਼ੇਰ ਨਰ ॥੮੭॥ ੧੩੫ ਚੁਨਾ ਬਾਨ
 ਅਫਤਾਦ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਜ਼ਿਮੀ ਕੁਸ਼ਤ ਗਾਨਸ਼ ਸੁਦਹ ਲਾਲਹ ਰੰਗ ॥੮੮॥
 ੧੩੬ ਕੁਨਦ ਤੀਰ ਬਾਰਾਨ ਰੋਜ਼ੇ ਤਮਾਮ ॥ ਕਸੇ ਰਾ ਨ ਗਸ਼ਤੀਦ ਮਕਸੂਦ ਕਾਮ
 ॥੮੯॥ ੧੩੭ ਅਜ਼ੋ ਜੰਗਜ਼ੋ ਮਾਂਦਗੀ ਮਾਂਦਹ ਗਸ਼ਤ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ ਹਰ ਦੋ ਦਰ
 ਆਂ ਪਹਿਨ ਦਸਤ ॥੯੦॥ ੧੩੮ ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਰੂਮੀ ਸਿਪਰ ਦਾਦ ਰੋਇ ॥ ਦਿਗਰ
 ਸ਼ਾਹਿ ਪੈਦਾ ਸੁਦਹ ਨੇਕ ਖੋਇ ॥੯੧॥ ੧੩੯ ਨ ਦਰ ਜੰਗ ਆਸੂਦਹ ਸੁਦ ਯਕ
 ਜ਼ਮਾਂ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ ਹਰ ਦੋ ਚੁਨੀ ਕੁਸ਼ਤਗਾਂ ॥੯੨॥ ੧੪੦ ਦਿਗਰ ਰੋਜ਼ ਬਰਖਾਸਤ
 ਹਰ ਦੋ ਬਜੰਗ ॥ ਬ ਆਵੇਖਤ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ਚੁੰ ਨਿਹੰਗ ॥੯੩॥ ੧੪੧ ਵਜ਼ਾਂ
 ਹਰ ਦੁ ਤਨ ਕੂਜ਼ਹਗਾਨੇ ਸੁਦਹ ॥ ਕਜ਼ਾ ਸੀਨਹ ਗਾਹੀਨ ਅਰਵਾ ਸੁਦਹ ॥੯੪॥
 ੧੪੨ ਬ ਰਖਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਮੁਸ਼ਕੀ ਨਿਹੰਗ ॥ ਬਸੇ ਬੰਗਸੀ ਬੋਜ਼ ਬੰਗੋ
 ਪਿਲੰਗ ॥੯੫॥ ੧੪੩ ਕਿ ਅਬਲਕ ਸਿਆਹ ਅਬਲਕੋ ਬੋਜ਼ ਬੋਰ ॥ ਬ ਰਖਸ਼
 ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਤਾਊਸ ਮੋਰ ॥੯੬॥ ਜ਼ਿਰਹ ਪਾਰਹ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਨੋ-ਮਨ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰਕ
 ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਇਸ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ । ਜੋ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਭਲੇ ਤੋਂ ਭਲੇ
 ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੀ ਭੈੜੀ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਜੋ ਇਹ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀ
 ਚੰਦ ਦਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਿਛ ਦਾ ਘੋਗੜ ਕਾਣੇ ਤਿੱਤਰ ਦਾ ਆਦਿ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ
 ਇਹਨਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅਥਾਹ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਾਰ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -
 ਅਗਿਆਨੁ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਸੁ ਤਨਹਿ ਜਲਾਏ ॥ ਤਿਸ ਦੀ ਭੁਝੇ ਜਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਏ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਕੋਧੁ ਨਿਵਾਰੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧੫॥
 ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਵਿਰਲੇ ਪਾਈ ॥ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਕਹੈ ਬੇਨਤੀ ਨਾਮੋ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੧੦੬੭॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਪਨ ਆਪ ਸੂਝੈ ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਜਾਨਹੁ ਤ੍ਰਿਨਾ ਭੁਝੈ ॥ਅੰਗ ੨੮੧॥
 ਪਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਆਸਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਸ ਇਹ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਨਾਮ ਜਿਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਸਤੂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਫੇਰ ਪਿਆ ਜਨਮਾ
 ਜਨਮਾਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਹਉਮੈ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਜੋ ਸਾਧਨ ਹੈ ਉਹ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਂ ਪਰ ਬਾਂ
 ਜਾਗਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੀ ਐਨ ਮੂਰਤੀ ਮਾਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨ ਦੇ
 ਹਨੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ । ਆਪ ਤਾਕੀ ਖੋਲਕੇ ਵੇਖੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉ ਕਿ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹੁਕ ਸੁਣੋ ਤੇ ਮੰਨੋ, ਆਪਣੀ ਜੀਵ
 ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਵੱਜੋਂ ਬਦਲੋ । ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਪੀਆ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭੁਖ ਨ ਜਾਈ ॥

੧. ਜਿਵੇਂ ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਚਮਕਦਾਰ ਤਾਜ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਭੁੱਝ ਗਿਆ । ਤੇ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਚੜੇਲ ਵਾਂਗ ਮੂੰਹ ਬੋਲਕੇ ਆ ਗਿਆ ॥੭੪॥
੨. ਲਸ਼ਕਰ ਸੂਰਜ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਪਨੀ ਘਰੀਂ ਪਧਾਰੇ । ਫੌਜਾਂ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਬਦਲਾਏ ਆਪਨੇ ਪਹਿਰੇ ਸਾਰੇ ॥੭੫॥
੩. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਬਛੜਾ ਮਤੀ ਦੁਖੀ ਦਿਲ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਹੈ-ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਲਾਹਣਤ ਹੈ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕੋਈ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾਂਗੀ, ਕੁਆਰੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਵਾਂਗੀ ॥੭੬॥
੪. ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਸੂਰਜ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਭਾਵ ਦਿਨ ਚੜ ਗਿਆ ॥੭੭॥
੫. ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਫੌਜਾਂ ਉਠ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ॥੭੮॥
੬. ਦਬਾ ਦਬ ਹਥਿਆਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ । ਜੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫਰਕਣ ਲੱਗੀਆਂ ॥੭੯॥
੭. ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਆਂ ਮਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਗਈਆਂ । ਇਕੋ ਸੂਰਮਾ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਸੂਰਾ ॥੮੦॥
੮. ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਐ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਰੁਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਰ ਲੈ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕਮਾਣ ਸੰਭਾਲ ॥੮੧॥
੯. ਰਾਜਾ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਜ਼ ਕੇ ਬੋਲਿਆ । ਕਿ ਐ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਭਰਕੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਫੇਰਾਂਗਾ ॥੮੨॥
੧੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੰਜੋਆ ਪਹਿਨ ਲਈ ਜੁੱਧ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਂ ਜੁੱ ਮਗਰਮੱਛ ਵਾਂਗੂੰ ॥੮੩॥
੧੧. ਰਾਜਾ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ । ਅਤੇ ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ॥੮੪॥
੧੨. ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਕੇ ਸੱਜੇ ਨੂੰ ਵਿੰਗਾ ਕੀਤਾ । ਚੀਨੀ ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਅਰਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੀਤਾ ॥੮੫॥
੧੩. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਜਿਸਨੂੰ ਨੇਜਾ ਮਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ॥੮੬॥
੧੪. ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਬਾਜ਼ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੋਵੇਂ ਐਉਂ ਝਪਟੇ ਜਿਵੇਂ ਲਾਲ ਸਰਾਲ ਕਿਸੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਝਪਟ ਕੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥੮੭॥
੧੫. ਜਾਣੋ ਅਜਿਹੀ ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਿ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਜਾਣੋ ਧਰਤੀ ਨੇ ਲਾਲ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਲਏ ਹਨ ॥੮੮॥
੧੬. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਭਰ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਜਿੱਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਚੋਂ ਮੌਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਹੋਈ ॥੮੯॥
੧੭. ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜੋਧੇ ਬਕੇਵੇਂ ਨਾਲ ਚੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਖੁਲੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਏ ॥੯੦॥
੧੮. ਰੂਮ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ-ਸੂਰਜ ਨੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਢਾਲ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਦੂਸਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ-ਚੰਦ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ॥੯੧॥
੧੯. ਇਕ ਦਮ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਦੋਹਾਂ ਤਾਂਈਂ ਆਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ ॥ ਵਾਂਗ ਬੇ ਜਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਡਿੱਗੇ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਗਵਾਇਆ ॥੯੨॥
੨੦. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਕੇ ਖਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੱਛਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜ ਗਏ ॥੯੩॥
੨੧. ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਬਕੇਵੇਂ ਤੇ ਜਖਮਾਂ ਨਾਲ ਖੁੱਬੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ॥੯੪॥
੨੨. ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਐਉਂ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਮਗਰਮੱਛ ਜਾਂ ਬੰਗਸੀ ਘੋੜੇ ਅਥਵਾ, ਚਿੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਜਲ ਵਿਚ ਤੰਦੂਏ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ॥੯੫॥
੨੩. ਜਿਵੇਂ ਅਬਲਕ ਚੀਨ ਦੇ ਘੋੜੇ ਅਥਵਾ ਕਾਲਾ ਚਿੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਮੋਰ ਪੈਰਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਕੁੱਦ ਰਹੇ ਹਨ ॥੯੬॥

ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਜਗਤ ਅਹੰਕਾਰੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥ ਆਵਤ ਜਾਤ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਖਿ ਲਾਗੈ ਪਛਤਾਈ ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਪਾਈ ॥੧॥

ਐ ਪ੍ਰਾਨੀ ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨਾ ਗਵਾ ਭੋਜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰ । ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਛੱਪੜ ਵਿਚ ਨਾ ਡੁੱਬ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਇਸ ਲੋਭ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਪਾਏਂਗਾ ।

ਮਨਮੁਖ ਜਨਮੁ ਭਇਆ ਹੈ ਬਿਰਥਾ ਆਵਤ ਜਾਤ ਲਜਾਈ ॥ ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਭੂਬੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਲਿ ਜਾਈ ॥

ਤਿਨ ਸਿਧਿ ਨ ਭੁਧਿ ਭਈ ਮਤਿ ਮਧਿਮ ਲੋਭ ਲਹਿਰਿ ਦੁਖ ਪਾਈ ਗੁਰ ਬਿਧੁਨ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਜਮ ਪਕਰੇ ਬਿਲਲਾਈ ॥੨॥ ਅੰਗ ੧੨੬੫੧੧:੪॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਅੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਸੜਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਹਨ ਉਹ ਮੁਰਖ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਸਿ ਹੋ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਡੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਭੋਜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਏ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨ ਐਵੇਂ ਬਿਰਥਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਸਰਣ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੀੜੇ ਪਤੰਗੇ ਗੰਦਗੀ ਕੀੜੇ ਭੁੰਡ ਆਦਿ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ । ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਪਛਤਾਂਦੇ ਨੇ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਲਾਹਣਤ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲਾਹਣਤ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਊਣ ਜਾਂ ਖਾਣ ਪੈਨਣਾ । ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਕੀ ਕਰੀਏ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੁਸਖਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੀ ਰਾਸ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਐਉਂ ਸੌ ਜਾਇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਅੰਗ ਸੌ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਲਾ ਬਣੇ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਚੁ ਵਖਰ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਲੈ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ਜਿਉ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲਿ ਪਾਈਐ ਤਿਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ॥੨॥ ਅੰਗ ੨੨॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬੋਝੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਇਹ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਪਲਾਟ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ :-

ਜੋ ਘਰੁ ਛਡਿ ਗਵਾਣਟਾ ਸੋ ਲਗਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਤੁਧੁ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥ ਪੰ:੪੩॥

ਆਸਾ ਸਭੈ ਲਾਹਿਕੇ ਇਕਾ ਆਸ ਕਮਾਉ ॥ ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨ ਅਗੈ ਮਿਲਿਆ ਬਾਉ ॥੩॥

* * * * *

੧ ਸੁਦ ਖੋਦ ਵ ਖੁਫਤਾ ਬ ਜੰਗ ॥ ਜਿ ਬਕਤਰ ਜਿ ਬਰਗਸਤਵਾਂ ਬਾ
 ਖੁਦੰਗ ॥੯੭॥ ੨ ਚੁਨਾ ਤੀਰ ਬਾਰਾਂ ਸ਼ਵਦ ਕਾਰਜਾਰ ॥ ਜਿ ਬਕਤਰ ਜਿ ਜਿਰਹਾਂ
 ਬਰਾਰਦ ਸ਼ਰਾਰ ॥੯੮॥ ੩ ਬ ਰਖਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਨਿਹੰਗ ॥ ਜਿਮੀ
 ਗਸ਼ਤ ਸੁਮ ਹਮ ਚੁ ਪੁਸ਼ਤੇ ਪਿਲੰਗ ॥੯੯॥ ੪ ਚੁਨਾ ਜ਼ਖਾਦਹ ਸੁਦ ਆਤਸ਼ੇ
 ਤੀਰ ਬਾਰ ॥ ਕਿ ਅਕਲ ਅਜ਼ ਮਗਜ਼ ਰਫਤ ਹੋਸ਼ ਅਜ਼ ਦਿਯਾਰ ॥੧੦੦॥
 ੫ ਚੁਨਾ ਆਵੇਖਤ ਹਰਦੋ ਹਮਹ ਜਾਇ ਜੰਗ ॥ ਕਿ ਤੇਗ ਅਜ਼ ਮਿਯਾਂ ਗਸ਼ਤ
 ਤਰਕਸ਼ ਖਤੰਗ ॥੧੦੧॥ ੬ ਚੁਨਾ ਜੰਗ ਕਰਦੰਦ ਸੁਬਹ ਤਾਬ ਸ਼ਾਮ ॥ ਬਿ
 ਅਫਤਾਦ ਮੁਰਫਤ ਨ ਖੁਰਦੰਦ ਤਆਮ ॥੧੦੨॥ ੭ ਚੁ ਹਬਸ਼ੀ ਬੁਰਦ ਦੁਜ਼ਦ
 ਦੀਨਾਰ ਜ਼ਰਦ ॥ ਜਹਾਂ ਗਸ਼ਤ ਚੁੰ ਗੁੰਬਜ਼ੇ ਦੂਦ ਗਰਦ ॥੧੦੩॥ ੮ ਸਿਯਮ
 ਰੋਜ਼ ਚੌਗਾਂ ਬਿਬੁਰਦ ਆਫਤਾਬ ॥ ਜਹਾਂ ਗਸ਼ਤ ਚੁੰ ਰਉਸ਼ਨਸ਼ ਮਾਹਿਤਾਬ ॥੧੦੪॥
 ੯ ਬੁ ਬਰਖਾਸਤ ਹਰਦੋ ਅਜ਼ੀ ਜਾਇ ਜੰਗ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਹਰ ਸੂਇ ਤੀਰੋ
 ਤੁਫੰਗ ॥੧੦੫॥ ੧੦ ਚੁਨਾ ਗਰਮ ਸੁਦ ਆਤਸ਼ੇ ਕਾਰਜਾਰ ॥ ਕਿ ਫੀਲੇ ਦੁ ਦਹ
 ਹਜ਼ਾਰ ਆਮਦ ਬ ਕਾਰ ॥੧੦੬॥ ੧੧ ਬ ਕਾਰ ਆਮਦਹ ਅਸਪ ਹਫਤ ਸਦ
 ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਹਮਹ ਜ਼ਾਨ ਸ਼ਾਇਸਤਹੇ ਨਾਮਦਾਰ ॥੧੦੭॥ ੧੨ ਜਿ ਸਿੰਧੀ ਵ ਅਰਬੀ
 ਵ ਐਰਾਕ ਰਾਇ ॥ ਬ ਕਾਰ ਆਮਦਹ ਅਸਪ ਚੁੰ ਬਾਦੁ ਪਾਇ ॥੧੦੮॥ ੧੩ ਬਸ਼ੇ
 ਕੁਸ਼ਤਹ ਸਰਹੰਗ ਸ਼ਾਇਸਤਹ ਸ਼ੇਰ ॥ ਬ ਵਕਤੇ ਤਰਦਦ ਬ ਕਾਰੇ
 ਦਲੇਰ ॥੧੦੯॥ ੧੪ ਬ ਗੁਰਗੀਦਨ ਆਮਦ ਦੁ ਅਬਰੇ ਸਿਆਹ ॥ ਨਮੇ ਖੂਨ
 ਮਾਹੀ ਲਕੋ ਤੇਗ ਮਾਹ ॥੧੧੦॥ ੧੫ ਬ ਜੰਗ ਅੰਦਰੁੰ ਗਉਗਹੇ ਗਾਜ਼ੀਯਾਂ ॥
 ਜਿਮੀ ਤੰਗ ਸੁਦ ਅਜ਼ ਸੁਮੇ ਤਾਜ਼ੀਯਾਂ ॥੧੧੧॥ ੧੬ ਸੁਮੇ ਬਾਦ ਪਾਯਾਂਨ ਫੋਲਾਦ
 ਨਾਲ ॥ ਜਿਮੀ ਗਸ਼ਤ ਪੁਸ਼ਤੇ ਪਿਲੰਗੀ ਮਿਸਾਲ ॥੧੧੨॥ ੧੭ ਚਰਾਗੇ ਜਹਾਨੇ
 ਖੁਮੇ ਬਾਦਹ ਖੁਰਦ ॥ ਸ਼ਹੇ ਤਾਜ਼ ਦੀਗਰ ਬਰ ਆਵੁਰਦ ਸਰਦ ॥੧੧੩॥ ੧੮ ਬ
 ਰੋਜ਼ੇ ਚਹਾਰਮ ਤਪੀਦ ਆਫਤਾਬ ॥ ਬ ਜਿਲਵਹ ਦਰ ਆਵੇਖਤ ਜਰਗੀ
 ਤਨਾਬ ॥੧੧੪॥ ੧੯ ਦਿਗਰ ਰਵਸ਼ ਮਰਦਾਨ ਬਸਤੰਦ ਕਮਰ ॥ ਯਮਾਨੀ ਕਮਰ
 ਦਾਸਤ ਬਰਹੇ ਸਿਪਰ ॥੧੧੫॥ ੨੦ ਬ ਹੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਬ ਜੋਸ਼ੀਦ ਜੰਗ ॥
 ਬ ਹੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਪਿਲੰਗ ॥੧੧੬॥ ੨੧ ਚੁ ਅਮਰ ਰੋਜ਼ ਕੁਸ਼ਤੰਦ
 ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰਿ ਫੀਲ ॥ ਦੁ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਪੋ ਚੁ ਦਰਯਾਇ ਨੀਲ ॥੧੧੭॥
 ੨੨ ਬ ਕਾਰ ਆਮਦਹ ਪਿਆਦਹ ਸੀ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਜਵਾਂ ਮਰਦ ਸ਼ੇਰਾਨ
 ਅਜ਼ਮੂਦਹ ਕਾਰ ॥੧੧੮॥ ੨੩ ਕੁਨਦ ਜ਼ਰਹੇ ਰਬ ਚਹਾਰੋ ਹਜ਼ਾਰ ॥ ਬ ਸ਼ੇਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥

ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਕਹਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ ਕਚੀ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ ॥ ੨੪ ॥

ਪਰ ਜਦੋ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ੧੯ ਦੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰਮੰਤਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ
 ਹਾਂ ਫੇਰ ਕਿਥੇ ਰਿਹਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿਥੇ ਰਹੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੱਕੀ ਕਿਥੇ ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ
 ਬਾਣੀ ਹੀ ਕੱਚੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਲਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਸਦਾ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਆ ਹੈ ।.....ਅਮਲ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਗੁਰੂ
 ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਹੈ-ਗੱਲੀ ਲਗ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ
 ਇਹ ਲੋਕ ਲਾਈ ਲਗ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜ ਭੋਤਕ-ਚੋਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ-
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜ ਸੁਚੇ ਮੋਤੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰ : ੨੦੪ ਤੋਂ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ
 ਦੇ ਭੌਰੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਸਵਾ ਲੱਖ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ-ਜਦੋਂ ਕਨੌਹਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਤਪ ਕੀਤਾ ਨਿਤਨੇਮ
 ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਰਾਂ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ੨੫ ਪਾਠ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ । ਬਾਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਭਵ
 ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਵੀ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨ
 ਪਰ ਅਸਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹ ਅਭਿਆਸੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਤਨਾਂ ਮਨਾਂ ਇਸ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚੁਭੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ
 ਹਨ । ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਨ ਪਰ ਅਸਰ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਇਕ ਅਣੋਖੀ ਭਾਂਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ
 ਕਿ ਲਵਜਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਸੰਲਕ ਹੀਰੋ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਰਤਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ
 ਹੀ ਜੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੜੇ ਗਏ ਉਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਕੇ ਹਰੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

੧. ਸੋਜਿਆਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਈਆਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾਰਾ ਪਾਰਾ ।
ਚਿਲਤੋ ਪਾਖਰ ਤੀਰੀਂ ਪਰੋਤੇ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ॥੯੭॥
੨. ਅਜਿਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਜ਼ਿਰਾ
ਬਕਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਗ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨਿਕਲ ਪਏ ॥੯੮॥
੩. ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਐਉਂ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ
ਸ਼ੇਰ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੂਰਮੇ । ਘੋੜਿਆਂ
ਦੇ ਪੌੜਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਉਡਕੇ ਐਉਂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ
ਚਿਤਰੇ ਡੱਬ-ਖੜਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੯੯॥
੪. ਕਿ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਬੇਤਹਾਸਾ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸ
ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭੁੱਧੀ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਹੁੰਮ
ਹੋ ਗਏ ॥੧੦੦॥
੫. ਐਸੇ ਉਲਝੇ ਦੋਵੇਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਕਿ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟੁੱਟ
ਗਈਆਂ, ਭੱਬੇ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਮੁੱਕ ਗਏ ॥੧੦੧॥
੬. ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕਲਰਦਿਆਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ
ਗਈ ਅਖੀਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰੋਟੀ
ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ॥੧੦੨॥
੭. ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਰੂਪੀ ਪੀਲੇ ਰੰਗ
ਦੀ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਹਬਸ਼ੀ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ।
ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਗਰਬੋ ਗੁਬਾਰ ਛਾ
ਗਿਆ ॥੧੦੩॥
੮. ਜਦੋਂ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ
ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੦੪॥
੧੦. ਰਾਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਦੋਏ ਫਕੀਰ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ
ਆ ਗਏ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ
ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ॥੧੦੫॥
੧੧. ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਗਈ
ਉਸ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਥੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ॥੧੦੬॥
੧੨. ਸੱਤ ਲੱਖ ਘੋੜਾ ਲੜਾਈ ਦੇ ਤਰਫਾਂ ਦਾ ਮੋਇਆ ।
ਚੰਗੇ ਨਾਮੀ ਖੂਬ ਲੜਾਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਧੰਦਾ ਹੋਇਆ ॥੧੦੭॥
੧੩. ਸਿੰਧੀ ਅਰ ਬੀਰ ਤੇ ਐਰਾਕੀ ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਸਾਰੇ ।
ਵਾਂਗ ਹਵਾਈ ਚਾਲ ਸੁਖਾਈ ਟੋਟੇ ਕਰ
ਕਰ ਫਾਰੇ ॥੧੦੮॥
੧੪. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜੋ ਸਿਪਾਹੀ ਬੜ
ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾ ਜਿਹੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੁੱਧ
ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਸਨ ॥੧੦੯॥
੧੫. ਦੋ ਬੰਦੇ ਗਰਜਦੇ ਹੋਏ ਆਏ ਜੋ ਨਵੇਂ ਖੂਨ ਜਵਾਨ
ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਾਲੇ ਲੱਕ ਨਾਲ
ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੧੧੦॥
੧੫. ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਪਈ ਦੁਹਾਈ ਭਾਰਾ ਰੌਲਾ ਹੋਇਆ ।
ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਵਾਂਗ ਗਡੋਇਆ ॥੧੧੧॥
੧੬. ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਖੁਰੀਆਂ
ਨਾਲ ਧੁਰਤੀ ਉਖੜਕੇ ਚਿਤਰੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਜਿਹੀ
ਡੱਬ-ਖੜਕੀ ਹੋ ਗਈ ॥੧੧੨॥
੧੭. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਘੜਾ ਪੀ ਕੇ ਮਸਤ
ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਵ ਛੁਪ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਾਜ ਲਾਹ
ਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਜਾਣੇ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹ
ਗਿਆ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ॥੧੧੩॥
੧੮. ਜੁੱਧ ਦਾ ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਚੜਿਆ ਅਤੇ
ਜਗਤ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਲ ਕਿਰਨਾਂ
ਖਿਲਾਰੀਆਂ ॥੧੧੪॥
੧੯. ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਗੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਮਰਕਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ।
ਯਮਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਣ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਢਾਲ ਮੁਖ
ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੧੧੫॥
੨੦. ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋਸ਼
ਚੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਿਤ੍ਰੇ ਵਾਂਗ ਉਛਲ
ਪਏ ॥੧੧੬॥
੨੧. ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਜੰਗ ਦਾ ਆਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ
ਹਾਥੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ੧੨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ
ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ॥੧੧੭॥
੨੨. ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਪੈਦਲ ਉਹ ਜੁਆਨ ਮਾਰੇ
ਗਏ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਜਿਹੜੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ
ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਮਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੧੮॥
੨੩. ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਬ ਚੂਰਾ ਚੂਰਾ ਹੋ ਗਏ । ਜਿਸਦੇ ਸਵਾਰ
ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਣ ਲਈ ਸਮਰਥ ਸਨ ॥੧੧੯॥

ਜਿਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਅਕਹਿ ਹੈ । ਸੱਤ ਉਹਨਾਂ ਵਡਭਾਗੀ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਹ ਮੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਤੇ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੋਹਰ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਲੀਹੋ-ਲੀਹ ਚਲ ਪਈਏ । ਆਪ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਦੋ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ, ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ, ਸਬਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਹਰ ਸਬਦ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾਂ ਪੈਂਦੀ । ਆਪ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਿੰਧ ਗਏ ਇਕ ਪਾਗਲ ਖਾਨੇ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਾਗਲ ਅਵਾ ਤਬਾ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੱਤਾਂ ਨੇ ਉਥੇ-ਇਹ ਸਬਦ ਗਾਵਿਆ (ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ) ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਗਲ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸੱਤ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਪਾਗਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਤਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਭੇਜ ਦਿਉ ।...ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪਰ ਆਪ ਕੁਹਾਣ ਗਏ ਟਾਂਗੇ ਪਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਕੁਝ ਉਥੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਠਾਣਾ ਨੇ ਟਾਂਗੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਬਾਰਸ਼ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਹਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਵਰਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੱਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪ ਟਾਂਗੇ ਪਰ ਹੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ (ਮੋਰ ਪੀਪੀਹੋ ਬੋਲਦੇ) ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਜਿਹੀ ਆਈ ਤੇ ਚੌਖੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋ ਗਈ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੱਤਕ ਬਹੁਤ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਆਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਈ ਵਾਰ ਆਪ ਗੁਟਕੇ ਵੀ ਸਿਰ ਪਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬੈਠ ਵਾਜੇ ਜਾਂ ਜਲੂਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੋਟਰਾਂ ਬੰਧੀਆਂ ਹਾਥੀ ਤਕ ਵੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈ ਅਉਦੀਆ ਸੰਗਤਾਂ, ਪਰ ਜਿਸ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਆਪ ਕੋਈ ਸਵਾਰੀ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਚਲਦੇ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜਾਣਾਂ ਤਾਂ ਭੀ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ । ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮਦ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਪੈਦਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਰ ਛੂਹਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮੰਨਦੇ ਸਨ । ਯਕੀਨ ਕਰੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋ ਬੜਾ ਹੈ ਅਦਬ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਵਧਦੀ ਹੈ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਖਵਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਖਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲਾਭ ਪੁਰਾ-ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਤ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿਖਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ॥ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਮੈਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਖਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲਾਭਦਾਯਕ ਹਨ :-

- (੧) ਮਰਤਾਂ ਸਮੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਸੱਤ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਛਕਾਇਆ ॥
- (੨) ਬੇਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਜਲ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚਲ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੱਤ ਜੀ ਨੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਇਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ।
- (੩) ਗੁਰੂ ਅੰਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।
- (੧) ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਬਦ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਸਮੇਂ ਵਰਤਦੇ-ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਅੰਗੇ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ “ਵਾਹਿ” ਤੇ ਸਜਾ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ “ਗੁਰੂ” ਉਚਾਰਦੇ ਸਬਦ ਤੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਸੌ ਸੌ ਕੰਹ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਭੁਧ ਐਸਾ ਸੀ ।
- (੨) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ੬ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ-ਸੱਤ ਹੋਟਹਾਰ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਤੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਟਾਲਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ।
- (੩) ਦੇਹ ਪਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ, ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਹਪਾਰੀ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਸਨ ਤਾਂ ਵਰਤੋਂ ਸਬਦ ਦੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਦੀ ਹੈ ਦੇਹ ਨਹੀਂ

ਅਫਕਨੋ ਜੰਗ ਆਮੁਖਤਹ ਕਾਰ ॥੧੧੯॥ ^੧ਕਿ ਅਜ ਚਾਰ ਤੀਰ ਅਸਪ ਕੁਸ਼ਤਸ਼
ਚਹਾਰ ॥ ਦਿਗਰ ਤੀਰ ਕੁਸ਼ਤਸ਼ ਸਰੇ ਬਹਲਦਾਰ ॥੧੨੦॥ ^੨ਸਿਖਮ ਤੀਰ ਜਦ
ਹਰ ਦੋ ਅਬਰੂ ਸਿਕੰਜ ॥ ਕਿ ਮਾਰੇ ਬ ਪੇਚੀਦ ਜਿ ਸਉਦਾਇ ਗੰਜ ॥੧੨੧॥
^੩ਚਹਾਰਮ ਬਿਜਦ ਤੀਰ ਖਬਰਸ਼ ਨਿਯਾਫਤ ॥ ਕਿ ਭਰਮਸ਼ ਬ ਬਰਖਾਸਤ ਵ
ਧਰਮਸ਼ ਨ ਤਾਫਤ ॥੧੨੨॥ ^੪ਬਿਜਦ ਚੂੰ ਚੁਅਮ ਕੈਬਰੇ ਨਾਜ਼ਨੀ ॥ ਬਿਖੁਰਦੰਦ
ਸ਼ਹਿ ਰਗ ਬਿਅਫਤਦ ਜ਼ਿਮੀ ॥੧੨੩॥ ^੫ਬਿਦਾਨਿਸਤ ਕਿ ਈ ਮਰਦ ਪਖ
ਮੁਰਦਹ ਗਸ਼ਤ ॥ ਬਿਅਫਤਦ ਬੂਮ ਹਮ ਚੁਨੀ ਸ਼ੇਰ ਮਸਤ ॥੧੨੪॥ ^੬ਕਿ ਅਜ
ਰਬ ਬਿਖਾਮਦ ਬਰਆਮਦ ਜ਼ਿਮੀ ॥ ਖਿਰਾਮੀਦਹ ਸੁਦ ਪੈਕਰੇ ਨਾਜ਼ਨੀ ॥੧੨੫॥
^੭ਬ ਯਕ ਦਸਤ ਬਰ ਦਾਸ਼ਤ ਯਕ ਪਯਾਲਹ ਆਬ ॥ ਬਨਿਜਦੇ ਸ਼ਹਿ ਆਮਦ ਚੁ
ਪਰਰਾ ਉਕਾਬ ॥੧੨੬॥ ^੮ਬਿਗੋਖਦ ਕਿ ਏ ਸ਼ਹਿ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਦ ॥ ਚਿਰਾ
ਖੁਫਤਹ ਹਸਤੀ ਤੁ ਦਰ ਖੂਨ ਗਰਦ ॥੧੨੭॥ ^੯ਬਿਗੋਖਦ ਕਿ ਏ ਬਾਨੂਏ ਨੇਕ
ਬਖਤ ॥ ਚਿਰਾ ਤੋ ਬਿਖਾਮਦ ਦਰੀ ਜਾਇ ਸਖਤ ॥੧੨੮॥ ^{੧੦}ਅਗਰ ਮੁਰਦਹ
ਬਾਸ਼ੀ ਬਿਖਾਰੇਮ ਲਾਸ ॥ ਵਗਰ ਜ਼ਿੰਦਹ ਹਸਤੀ ਬ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸੁਪਾਸ ॥੧੨੯॥
^{੧੧}ਅਜ਼ਾਂ ਗੁਫਤ ਨੀਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਆਮਦ ਸੁਖਨ ॥ ਬਿਗੋਖਦ ਕਿ ਏ ਨਾਜ਼ਨੀ ਸੀਮ
ਤਨ ॥੧੩੦॥ ^{੧੨}ਹਰਾਂਕਸ਼ ਕਿ ਖਾਹੀ ਬਿਗੋ ਮਨ ਦਿਹਮ ॥ ਕਿ ਏ ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ ਮਨ
ਗੁਲਾਮੇ ਤੁਅਮ ॥੧੩੧॥ ^{੧੩}ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਾਸੀ ਤੁ ਏ ਕਾਰ ਸਖਤ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਬ
ਯਕ ਬਾਰ ਕੁਨ ਨੇਕ ਬਖਤ ॥੧੩੨॥ ^{੧੪}ਬਿਜਦ ਪੁਸ਼ਤ ਪਾਓ ਕੁਸ਼ਾਦਸ਼ ਬ
ਚਸ਼ਮ ॥ ਹਮਰ ਰਵਸ਼ ਸ਼ਾਹਾਨ ਪੇਸ਼ੀਨ ਰਸ਼ਮ ॥੧੩੩॥ ^{੧੫}ਬਿਅਫਤਦ ਬਰ ਰਬ
ਬਿਅਵੁਰਦ ਜਾਂ ॥ ਬਿਜਦ ਨਉਬਤਸ਼ ਸ਼ਹਿ ਸ਼ਾਹੇ ਜ਼ਮਾਂ ॥੧੩੪॥ ^{੧੬}ਬ ਹੋਸ਼
ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਦੁ ਚਸ਼ਮਸ਼ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥ ਬਿਗੋਖਦ ਕਿਰਾ ਜਾਇ ਮਾਰਾ ਨਿਹਾਦ ॥੧੩੫॥
^{੧੭}ਬਿਗੋਖਦ ਤੁਰਾ ਜਫਰ ਜੰਗ ਯਾਫਤਮ ॥ ਬ ਕਾਰੇ ਸ਼ੁਮਾ ਕਤ ਖੁਦਾ
ਯਾਫਤਮ ॥੧੩੬॥ ^{੧੮}ਪਸ਼ੇਮਾਂ ਸ਼ਵਦ ਸੁਖਨ ਗੁਫਤਨ ਫਜ਼ੂਲ ॥ ਹਰਾਂਕਸ਼ ਤੁ
ਗੋਈ ਕਿ ਬਰ ਮਨ ਕਬੂਲ ॥੧੩੭॥ ^{੧੯}ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਜਾਮ ਫੇਰੋਜ਼ਹ ਫਾਮ ॥
ਕਿ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਰੋਜ਼ੇ ਤਮਾਮ ॥੧੩੮॥ ^{੨੦}ਤੁ ਮਾਰਾ ਬਿਦਿਹ ਤਾ ਸ਼ਵਮ
ਤਾਜ਼ਹ ਦਿਲ ॥ ਕਿ ਗਉਹਰ ਬਿਖਾਰੇਮ ਆਲੂਦਹ ਗਿਲ ॥੧੩੯॥੪॥

(੪) ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਿਆਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬਨਾਵਟ ਲੋਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ।

(੫) ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ ਸਦਾ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਪ ਪਹਿਲੇ ਉੱਚੀ ਫਿਰ ਹੌਲੀ, ਫਿਰ ਸਵਾਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦ “ਪਰ” ਵਿਚ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਰਤ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਜਦ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਣ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਥੀ ਬਣਕੇ ਮਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾਂ ਨਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦੇਈ ਜਾਣੀਆਂ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ।

(੬) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੀ ਨੀਂਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਪਰ ਜਲ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਦੇਵੇ ਜੋ ਫਿਰ ਵੀ ਨੀਂਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹੇ ।

(੭) ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜੋ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ।

(੮) ਆਤਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਦੇਹ ਦੀ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੱਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਬਣ ਜਾਵੋਗੇ ।

(੯) ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ (ਹਉਮੈ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁਖ ਗੁਲਾਮ ਹੈ । ਜਦ ਜੀਵ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਨੂੰ ਤਿਆਬਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

(੧੦) ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਦਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇਹ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਹਰੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(੧੧) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਅਡੋਲ ਜਲ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ ਪੈ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਅਕਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਦਰ ਅਸਲ ਇਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ।

(੧੨) ਧਾਰਮਕ ਕੰਮ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮਕ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਨਸ਼ਾਨੇ ਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਜ਼ਿੰਗੀਏ ਹਨ । ਪੰਥਕ ਦੇ ਦੇਸ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ।

(੧੩) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤੰਗੇ ਬਣਕੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੰਗ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ।

(੧੪) ਵੜੇਵਾਂ ਬੀਜ ਬਣਕੇ ਬੂਟਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੂੰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਗਰੋਂ ਵੜੇਵਾਂ ਵਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੂੰ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਭਾਂਤ-ਭਾਤ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ । ਵੜੇਵੇਂ ਵਾਂਗ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰਾਲਮ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਧੰਧੇ ਵਿਚ ਹੈ ।

੧. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਬ ਦੇ ਚਾਹੇ ਘੋੜੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ॥ ਦੂਜੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਰਬਵਾਰੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ॥੧੨੦॥
  ੨. ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਤੀਜਾ ਤੀਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਤੀਰ ਐਉਂ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਡਲੀਦਾਰ ਸਰਪ ਖਜ਼ਾਨੇ ਧਨ ਤੇ ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ॥੧੨੧॥
  ੩. ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਚੌਥਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੋਹੜੀ ਹੋ ਗਈ ਬਹਾਦਰੀ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਉਸਦਾ ਉੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਗਿਆ ਚਮਕੀ ॥੧੨੨॥
  ੪. ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਚੌਥਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਰਗ ਭਾਵ ਗਿੱਚੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ॥੧੨੩॥
  ੫. ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਛਤਰਾ ਮਤੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਅਧਮੋਇਆ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੧੨੪॥
  ੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਬੇ ਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਰਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਦਲ ਚਲ ਪਈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ॥੧੨੫॥
  ੭. ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁਕ ਲਿਆਈ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਪਾਣੀ । ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਈ ਜਿਵੇਂ ਉਡਕੇ ਆਵੇ ਉਕਾਬ ॥੧੨੬॥
  ੮. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਨੋਖੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਐਥੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈਂ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਖੜਿਆ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ॥੧੨੭॥
  ੯. ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੱਖ ਖੋਲੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਭਾਗਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਤੂੰ ਐਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਠੌਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈ ? ॥੧੨੮॥
  ੧੦. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਰਾਜਨ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਈ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਅਦਾ ਕਰਾਂ ॥੧੨੯॥
  ੧੧. ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗੇ । ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਖੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਜਾਨ ਪਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਠੰਡ ਪਾਈ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਕਾਯਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਏ ਪਾਰੇ ਹਾਰੀਏ ਸੁਗਝ ਸੁਆਣੀਏ ॥੧੩੦॥
  ੧੨. ਜੋ ਤੂੰ ਮੰਗੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਉ ॥ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਸੇਵਕ ਆਪਣਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉ ॥੧੩੧॥
  ੧੩. ਮੇਰੀ ਇਕੋ ਸੇਵਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੋਵੇਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਗ ਭਰੀ ਕਰ ਦੇਹ ॥੧੩੨॥
  ੧੪. ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਪੈਰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਡੇਰੇ ਮੁਰਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧੩੩॥
  ੧੫. ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਲਾਵਾਂ ਫੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਸਮ ਉਥੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਧੌਸੇ ਬਜਾ ਦਿਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ॥੧੩੪॥
  ੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ॥੧੩੫॥
  ੧੭. ਬਛਤਰਾ ਮਤੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਪਤੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥੧੩੬॥
  ੧੮. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਛਤਾਇਆ । ਪਰ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਛਤਾਉਣਾ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਲਾਵਾਂ ਫੇਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕੁਝ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ॥੧੩੭॥
  ੧੯. ਵੱਡਣ ਵਾਲੇ ਦੇਹ ਇਹ ਪਿਆਲੇ ਹੋਵੇ ਰੰਗ ਫਿਰੋਜੀ । ਵਕਤ ਕਿਆਮਤ ਚਾਹੀਏ ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਮਿਲਨੀ ਰੋਜੀ ॥੧੩੮॥
  ੨੦. ਦੇਹ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਤਦੇ ਹੋਸੀ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਰਾਜੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮੋਤੀਆਂ ਜੋ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਕਰਸਾਂ ਤਾਜੀ ॥੧੩੯॥
- ਬਚਿਤਰ ਮਤੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਪਰ ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੇ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ਜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਲੀ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸ਼ਰਤ ਸ਼ਖਤ ਤੇ ਮਰਨ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਪਰ ਤੈ ਖਾ ਕੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੀ । ਕਿਤਨੀ ਬੜੀ ਜੰਗ ਲੜੀ ਗਈ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀਓ ਤੂੰ ਮਰਦ ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕਰਾਰ ਤੇ ਸੋਹ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਬਾਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਇਕ ਤ੍ਰਿਮਤ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜਾਨ ਦੀ ਬਜਾੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਹਕਾਇਤਾਂ ਸਮੇਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਟੀਕ ਦੇ ਲੇਖਕ = ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-
- ਸਿਆਣੀਏ ਦੇਖ ਉਰੰਗੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਇਸਤਰੀ ਕੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ॥
ਮਰਦ ਹੋ ਕੇ ਤੈਂ ਜੋ ਖਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ ॥
ਸੁਭੱਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੱਲ ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੇ ਬੋਲ ਜੁਬਾਨੋਂ ॥
ਆਖਰ ਸੋਈ ਪਛਤਾਨਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ਗੁਮਾਨੋਂ ॥
ਜਿਸ ਵਲ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਰੰਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ॥
ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਲੱਖ ਖਲੋਵੇ ॥
- ਚੌਥੀ ਹਕਾਇਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ॥**
- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾਜਕੇ ਦੂਜੀ ਭਦਰਤ ਸਾਜੀ ਹੈ ।
- (੧੫) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਹਨ, ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜੰਮਦੇ-ਮਰਦੇ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਲੰਦ ਵਾਂਗ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਚਾਉਂਦਾ ਟਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
  - (੧੬) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੀਵ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਵਿਛੜਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ਕੁੱਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੀਸੇ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜਾ ਸਮਝਕੇ ਭੌਂਕਦਾ ਹੈ । ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਖੁਲੇ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਰਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਟਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਭਗਤ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ
  - (੧੭) ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਮਰਥ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ, ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਆਏ ਹਾਂ । ਭਾਣੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ । ਆਪੇ ਚਿਤਵੇ ਆਪੇ ਹੱਸੇ, ਆਪੇ ਸਭ ਘਟ ਵਾਸਾ । ਸਰਨਾਗਤ ਤਾਰੇ, ਦੰਗੇ ਨਾਲ ਦੰਗਾ । ਗੁਰਾਂ ਕਦੇ ਮਾਲਾ ਪਕੜੀਓ ਕਦੇ ਖੰਡਾ ।
  - (੧੮) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਕਦੇ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੁਰ ਚਰਣਾ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੇ ਆਪਾ ਗਵਾਇਆ ਆਪਾ ਨਾ ਜਾਣਾਇ, ਮਾਨ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਜੋਤ ਜਗਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗਤ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਧਨ ਬੋਹੜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗਤ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋਤ ਵਿਚ ਜੋਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਖੁੜਦਾ ।
  - (੧੯) ਸੈਕੜੇ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਹਜ਼ਾਰ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਅਦਬ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਛੱਕੇ ਲਖ ਕੰਮ ਵਿਗੜਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਜਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਾ ਛੱਡੋ । ਦੁਖੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕੰਮ ਵੀ ਛੱਡੋ । ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਤਮ ਪੂਜਾ ਹੈ । ਨਿਰਧਨ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਂ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵੀ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ । ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਦੋਸੀ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਦੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
  - (੨੦) ਇਕ ਵਾਰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ “ਰਾਇਬੁਲਾਰ” ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ-ਤੂੰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਿਨਸਦਾ ਹੈ । ਤੂੰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੌੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖ । ਤੂੰ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੈ ।
  - (੨੧) ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ:-ਆਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਲ ਭਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਘੜਾ ਭਰਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਂਗਲੀ ਫੜ । ਜੇ ਬੱਚਾ ਉਂਗਲੀ ਨਾ ਫੜੇ ਅਤੇ ਤੁਸ ਕੇ ਲਿਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਲੈ ਜਾਉ । ਜੇ ਬੱਚਾ ਉਂਗਲੀ ਫੜੇ ਤਾਂ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਵਲ ਉਦਮ ਕਰ ਕੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਫੜਵਾਇਆ ਪਰ ਤਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਦਮ ਕੀਤਾ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ੴ ਰਹਿਨੁਮਾਓ ਤੁਈ ਦਿਲ ਕੁਸ਼ਾਇ ॥ ਤੁਈ ਦਸਤਗੀਰ ਅੰਦਰ ਹਰ
 ਦੋ ਸਰਾਇ ॥੧॥ ੨ਤੁਈ ਰਾਜ ਰੋਜ਼ੀ ਇਹੋ ਦਸਤਗੀਰ ॥ ਕਰੀਮੇ ਖਤਾ
 ਬਖਸ਼ ਦਾਨਸ਼ ਪਜ਼ੀਰ ॥੨॥ ੩ਹਿਕਾਯਤ ਸੁਨੀਦਮ ਯਕੇ ਕਾਜ਼ੀਅਸ਼ ॥ ਕਿ
 ਬਰਤਰ ਨ ਦੀਦਮ ਕਜ਼ੇ ਦੀਗਰਸ਼ ॥੩॥ ੪ਯਕੇ ਖਾਨਹ ਓ ਬਾਨੂਏ ਨਉ
 ਜਵਾਂ ॥ ਕਿ ਕੁਰਬਾਂ ਸ਼ਵਦ ਹਰਕਸੇ ਨਾਜ਼ਦਾਂ ॥੪॥ ੫ਕਿ ਸੋਸਨ ਸਰੇ ਰਾ
 ਫਰੋ ਮੇਜ਼ਦਹ ॥ ਗੁਲੇ ਲਾਲਹ ਰਾ ਦਾਗ ਬਰ ਦਿਲ ਸੁਦਹ ॥੫॥ ੬ਕਜ਼ਾਂ
 ਸੂਰਤੇ ਮਾਹਿ ਰਾ ਬੀਮ ਸੁਦ ॥ ਰਸ਼ਕ ਸੋਖਤਹ ਅਜ਼ ਮਿਯਾਂ ਨੀਮ ਸੁਦ ॥੬॥
 ੭ਬਕਾਰ ਅਜ਼ ਸੂਏ ਖਾਨਹ ਬੇਰੂੰ ੧ਰਵਦ ॥ ਬਦੋਸ਼ੇ ਜ਼ੁਲਫ਼ ਸ਼ੋਰ ਸੁੰਬਲ
 ਸ਼ਵਦ ॥੭॥ ੮ਗਰ ਆਬੇ ਬ ਦਰੀਯਾ ਬਸ਼ੋਯਦ ਰੁਖ਼ਸ਼ ॥ ਹਮਹ ਖਾਰ ਮਾਹੀ
 ਸ਼ਵਦ ਗੁਲ ਰੁਖ਼ਸ਼ ॥੮॥ ੯ਬਖ਼ੁਮ ਓ ਫਿਤਾਦਹ ਹੁਮਾ ਸਾਯਹ ਬ ਆਬ ॥
 ਜ਼ਿ ਮਸਤੀ ਸੁਦਹ ਨਾਮ ਨਰਗਸ਼ ਸ਼ਰਾਬ ॥੯॥ ੧੦ਬਦੀਦਸ਼ ਯਕੇ ਰਾਜਹੋ
 ਨਉ ਜਵਾਂ ॥ ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤੁ ਜ਼ਾਹਰ ਜਹਾਂ ॥੧੦॥ ੧੧ਬ
 ਗੁਫ਼ਤਾ ਕਿ ਏ ਰਾਜਹੋ ਨੇਕ ਬਖ਼ਤ ॥ ਤੁ ਮਾਰਾ ਬਿਦਿਹ ਜਾਇ ਨਜ਼ਦੀਕ
 ਤਖਤ ॥੧੧॥ ੧੨ਨਖ਼ੁਸ਼ਤੀ ਸਰੇ ਕਾਜ਼ੀ ਆਵਰ ਤੁਰਾਸਤ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ
 ਕਿ ਈ ਖਾਨਹ ਮਾ ਅਜ਼ ਤੁਰਾਸਤ ॥੧੨॥ ੧੩ਸੁਨੀਦ ਈ ਸੁਖਨ ਰਾ ਦਿਲ
 ਅੰਦਰ ਨਿਹਾਦ ॥ ਨ ਰਾਜ਼ੇ ਦਿਗਰ ਪੇਸ਼ ਅਉਰਤ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੧੩॥ ੧੪ਬ
 ਵਕਤੇ ਸ਼ੋਹਰ ਰਾ ਚੁ ਖੁਸ਼ ਖੁਫ਼ਤਹੋ ਦੀਦ ॥ ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਖੁਦ ਦਸਤ
 ਸਰ ਓ ਬੁਰੀਦ ॥੧੪॥ ੧੫ਬੁਰੀਦਹ ਸਰ ਓਰਾ ਰਵਾਂ ਜਾਇ ਗਸ਼ਤ ॥
 ਦਰਾਂ ਜਾ ਸਬਲ ਸਿੰਘ ਕਿ ਬਿਨ ਸ਼ਸਤਹ ਅਸਤ ॥੧੫॥ ੧੬ਤੁ ਗੁਫ਼ਤੀ
 ਮਰਾਂ ਹਮ ਚੁਨੀ ਕਰਦਹਅਮ ॥ ਬ ਪੇਸ਼ੇ ਤੁ ਈ ਸਰ ਮਨ
 ਆਵੁਰਦਹਅਮ ॥੧੬॥ ੧੭ਅਗਰ ਸਰ ਤੁ ਖਾਹੀ ਸਰ ਤੁਮੇ ਦਿਹਮ ॥ ਬ
 ਜਾਨੋ ਦਿਲੇ ਬਰ ਤੁ ਆਸ਼ਕ ਸੁਦਮ ॥੧੭॥ ੧੮ਕਿ ਇਮ ਸ਼ਬ ਕੁਨ ਆਂ
 ਅਹਿਦ ਤੋ ਬਸਤਈ ॥ ਬ ਗਮਜ਼ਹਿ ਚਸ਼ਮ ਜਾਨ ਮਨ ਕੁਸ਼ਤਈ ॥੧੮॥
 ੧੯ਚੁ ਦੀਦਸ਼ ਸਰੇ ਰਾਜਹੋ ਨਉ ਜਵਾਂ ॥ ਬ ਤਰਸੀਦ ਗੁਫ਼ਤਾ ਕਿ ਏ
 ਬਦ ਨਿਸ਼ਾਂ ॥੧੯॥ ੨੦ਚੁਨਾ ਬਦ ਤੁ ਕਰਦੀ ਖੁਦਾਵੰਦ ਖੇਸ਼ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ
 ਚਿ ਯਾਰੀ ਅਜ਼ੀਂ ਕਾਰ ਬੇਸ਼ ॥੨੦॥ ਜ਼ਿ ਤੋ ਦੋਸਤੀ ਮਨ ਬ

1. ਅਧਿਕ ਲਾ ਕੇ-ਰਵੰਦ (ਬੋਲੋ) ।

ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬੋਲੇ ਵਾਂਗ ਰੁੱਸ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਗੁਰੂ ਭੀ ਤਜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ - ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਪ ਕਰੇ ਜੋਤ ਜਗੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਅਰਾਧੇ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਵੇ । ਭਗਤੀ ਸਦਾ ਕਮਾਵੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਣਕੇ ਨਿਰਦਾਵੇ ਰਹੇ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਵਾਂਗ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ ਰਖੇ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਛੇ ਸੋ ਪਉਂਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜਰ ਜਾਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਤੇ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਬੋਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਝ ਛੱਡਕੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰ-ਦਰ ਤੇ ਭਟਕਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕ ਸਕੂਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕੱਟਕੇ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਸਤਕ ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਦੇ ਪੰ: ੧੦੬ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦੇ ਸਰੀਰ ਗਲ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਸਿਮ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਨ । ਨਾ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਸੁਝਦਾ ਸੀ । (ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖੜ ਨਾਪੁ) ਅੰਗ ੨੭੪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੀ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ "ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ" ਦੇ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੋ । ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ੪੨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ, ਨਵੇਂ ਨਰੋਇ ਹੋ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਰਾਮ ਦਰਬਾਰ ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਅਤੇ ਇਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸੀ, ਪਹਿਲੀ ਬੀਬੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੋਟੋਨਿਟ ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਹੈ ਦੀ ਮਾਤਾ (ਡੱਡੂ ਮਾਜਰੇ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੂਹਣੀ ਤਕ ਗਲ ਗਈ । ਹੱਥ ਦਾ ਮਾਸ, ਹਥੇਲੀ ਦਾ ਮਾਸ ਅਤੇ ਨਹੁੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੜ ਗਏ ਨਰੀਆਂ ਰੰਡੀਆਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ । ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਬਾਂਹ ਦੀ ਕੂਹਣੀ ਤਕ ਗਲ ਗਈ ਅਤੇ ਮੁੜਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗ ਗਈ ਇਹ ਬੀਬੀ ਅਨਪੜ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹਰ ਰੋਜ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ੪੫ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨਹੁੰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ

ਹੁਕਮਿਤ ਪੰਜਵੀਂ

੧. ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ - ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ - ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਾਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥੧॥
  ੨. ਅਰਬ - ਤੂੰ ਹੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥੨॥
  ੩. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਭਾਵ ਬੜਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਫ ਇਖਲਾਕ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੩॥
  ੪. ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੪॥
  ੫. ਜੋ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਫੁਲ ਵੀ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਲਾਲੇ ਦਾ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਾਗੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ॥੫॥
  ੬. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਭਰ ਕੇ ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਘਟ ਕੇ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ॥੬॥
  ੭. ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਲਈ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਲਮਕਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਗੁੰਜਦੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ਼ਕ ਪੇਚੇ ਦੀ ਵੇਲ ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਵਲ ਖਾਂਦੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ॥੭॥
  ੮. ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੁੰਹ ਧੋ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ॥੮॥
  ੯. ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਜਾਣੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਅੰਗੂਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ॥੯॥
  ੧੦. ਸੁੰਦਰ ਇਕਸ ਰਾਜੇ ਤਾਂਈਂ ਡਿਠਾ ਉਸ ਪਤੀ ਨੇ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਸੁਰਤ ਜਾਨੀ ਆਇਆ ਵਿਚ ਕਰੀਨੇ ॥੧੦॥
  ੧੧. ਕਿ ਐ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤਖਤ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇ ਦੇਹ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈ ਭਾਵ ਵਰ ਲੈ ॥੧੧॥
  ੧੨. ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਮੌਲਵੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥੧੨॥
  ੧੩. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਈ ॥੧੩॥
  ੧੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸਮਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਤੀ ਸੁਖ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ॥੧੪॥
  ੧੫. ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਦਰ ਤੇ ਸ਼ਬਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ॥੧੫॥
  ੧੬. ਐ ਰਾਜੇ ! ਜਿਵੇਂ ਤੈਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ॥੧੬॥
  ੧੭. ਹੇ ਰਾਜਨ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦਿਲ ਅਰ ਜਾਨ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ॥੧੭॥
  ੧੮. ਜਿਹੜਾ ਤੈਂ ਰਾਤ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੈਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿੰਨ ਦਿਤੇ ਹਨ ॥੧੮॥
  ੧੯. ਕਟਿਆ ਸਿਰ ਜਦ ਰਾਜੇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਸੀ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਡਰਕੇ ਮੂੰਹ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਚੰਦਰੀ ਭੈੜੀ ਜਨਾਨੀ ॥੧੯॥
  ੨੦. ਐ ਭੈੜੀਏ ਜਦ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਐਸਾ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਖੁਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਤੋਹਫਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ॥੨੦॥
- ਹੁਕਮੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਾਸ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ.... ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੈਂਤ ਪੁਰ ਦਾ ਜੋ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ - ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਲੰਮੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਵਿਚ ਫਟ ਗਏ ਪਾਣੀ ਚੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਗਾਰਾ ਮਲਿਆ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਝਮੇਲੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਤੇ ਬੋਝੇ ਵਸਲੇ ਤੇ ਟਿਥਿਆਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਇਕ ਗੁਫਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਠਨ ਤਪ ਅਰੰਭਿਆ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੈ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਸਾਧੂ ਉਕਾੜੇ, ਸੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਡੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਕਿਤੇ ਰਾਜੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਯੋਗ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਕੁਨਡਲੀ ਜਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਧੌਂ ਧਾ ਗਿਆ ਸੀ।... ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਵਾਸ਼ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਸਦੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਪੈਨ ਸਾਧਨ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸੁਰਤ-ਸ਼ਬਦ) ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਆਸ ਖਿੰਚਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਰਮੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਗਵਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਤੋਂ ਭਾਵਿਰਾਜਾ ਕਰੇ ਹਾਂ ਸੂਖਮ ਭੇਤ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਭਲਾਈ ਬੁਰਾਈ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਰਖਿਲਾਵ ਫਤਵਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ - ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਸੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਕ ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਭੇਖਧਾਰੀ ਅਸੰਤ ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਜੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ 1996 ਤਕ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਚਰਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਕਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ-ਪੰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਬਹੀਰ ਚਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੱਕ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਤ ਦਾ ਗਾਇਬ ਹੋਣਾ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਗਲ ਗਿਆ, ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਮਾਲੀਏ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕੁੱਝ ਜੱਗਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦੇਣਹਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪੂਰੇ 48 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੰਗਾਲੀ ਹਿੰਦੀ ਜਾਣਦਾ ਹੋਣ ਜਾਣਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਸਹਿਜ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪੂਰੇ 48 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੰਗਾਲੀ ਹਿੰਦੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਦੋ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂਦਾ ਤਿਉਂ ਨਵਾਂ ਨਹੋਇਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁੜਕੇ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਤਾਇਆ। ਬਾਣੀ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਭੁਗਨੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਵੀ ਹਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜੋ ਵੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਬੇੜੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਰੂ ਜਾਣੈ ਤਿਸ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ਅੰਗ ੭੯॥
- ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੇ ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਬਸਾਇ ॥ ਅੰਗ ੭੮॥
- ਸਾਡਾ ਪੁਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਿੱਧੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਪੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹਰ ਵੇਗ ਵਿਚ ਪੁੰਜ ਕੇ ਵੱਡੇ ਮੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ, ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ, ਪੰਡਿਤਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ : ॥

^੧ਬਾਜ਼ ਆਮਦਮ ॥ ਜਿ ਕਰਦਹ ਤੁ ਮਨ ਦਰ ਨਿਯਾਜ਼ ਆਮਦਮ ॥੨੧॥
^੨ਚੁਨੀ ਬਦ ਤੁ ਕਰਦੀ ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਾਰ ॥ ਮਰਾ ਕਰਦਹ ਬਾਜ਼ੀ ਚੁਨੀ
 ਰੋਜ਼ਗਾਰ ॥੨੨॥ ^੩ਬਿਅੰਦਾਖਤ ਸਰਰਾ ਦਰਾਂ ਜਾ ਜਿ ਦਸਤ ॥ ਬਰੇ ਸੀਨ ਓ
 ਸਰ ਬਿਜ਼ਦ ਹਰ ਦੁ ਦਸਤ ॥੨੩॥ ^੪ਮਰਾ ਪੁਸ਼ਤ ਦਾਦੀ ਤੁਰਾ ਹਕ ਦਿਹਦ ॥
 ਵਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਮਉਲਾਇ ਕਾਜ਼ੀ ਸ਼ਵਦ ॥੨੪॥ ^੫ਬਿਅੰਦਾਖਤ ਸਰ ਖਾਨਹ
 ਆਮਦ ਬੁਬਾਜ਼ ॥ ਬਯਾਂ ਲਾਸ਼ ਕਾਜ਼ੀ ਬਖੁਸ਼ਪੀਦ ਦਰਾਜ ॥੨੫॥
^੬ਬਿਅੰਦਾਖਤ ਬਰ ਸਰ ਜਿ ਖੁਦ ਦਸਤ ਖਾਕ ॥ ਬਿਗੁਫਤਾ ਕਿ ਖੇਜ਼ੇਦ ਯਾਰਾਨ
 ਪਾਕ ॥੨੬॥ ^੭ਚਿ ਬਦਕਾਰ ਕਰਦ ਈਂ ਕਸੇ ਸ਼ੋਰ ਬਖਤ ॥ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਬ
 ਜਾਂ ਕੁਸ਼ਤ ਯਕ ਜ਼ਖਮ ਸਖਤ ॥੨੭॥ ^੮ਬ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਯਾਬੇਦ ਖੁੰਨਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਂ ॥
 ਹੁਮਾ ਰਾਹ ਗੀਰੰਦ ਹਮਹ ਮਰਦੁਮਾਂ ॥੨੮॥ ^੯ਬ ਅਾਂ ਜਾ ਜਹਾਂ ਖਲਕ
 ਇਸਤਾਦਹ ਕਰਦ ॥ ਬਜਾਏ ਕਿ ਸਰ ਕਾਜ਼ੀ ਅਫਤਾਦਹ ਕਰਦ ॥੨੯॥
^{੧੦}ਬਿਦਾਨਿਸ਼ਤ ਹਮਹ ਅਉਰਤੋ ਮਰਦੁਮਾਂ ॥ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਬ ਕੁਸ਼ਤ ਅਸਤ
 ਰਾਜਹ ਹੁਮਾਂ ॥੩੦॥ ^{੧੧}ਗਿਰਫਤੰਦ ਓ ਰਾ ਬੁਬਸਤੰਦ ਸਖਤ ॥ ਕਿ ਜਾਏ
 ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਿਨਸ਼ਸਤਹ ਤਖਤ ॥੩੧॥ ^{੧੨}ਬਿ ਗੁਫਤੰਦ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਹਵਾਲਹ
 ਕੁਨਦ ॥ ਬ ਦਿਲ ਹਰ ਚਿ ਦਾਰਦ ਸਜ਼ਾਯਸ਼ ਦਿਹਦ ॥੩੨॥ ^{੧੩}ਬਿ ਫਰਮੂਦ
 ਜਲਾਦਰਾ ਸ਼ੋਰ ਬਖਤ ॥ ਕਿ ਈਂ ਸਰ ਜੁਦਾ ਕੁਨ ਬ ਯਕ ਜ਼ਖਮ ਸਖਤ ॥੩੩॥
^{੧੪}ਚੁ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ਰਾ ਦੀਦ ਅਾਂ ਨਉਜਵਾਂ ॥ ਬ ਲਰਜ਼ਹ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਸਰਵੇ
 ਗਿਰਾਂ ॥੩੪॥ ^{੧੫}ਬ ਗੁਫਤਾ ਕਿ ਮਨ ਕਾਰ ਬਦ ਕਰਦਹਅਮ ॥ ਬ ਕਾਰੇ
 ਸ਼ੁਮਾਂ ਤਉਰ ਖੁਦ ਕਰਦਹਅਮ ॥੩੫॥ ^{੧੬}ਨਮੂਦਹ ਇਸ਼ਾਰਤ ਬਿ ਚਸ਼ਮੇ
 ਬਿਆਂ ॥ ਕਿ ਏ ਬਾਨੂਏ ਸਰਵਰੇ ਬਾਨੂਆਂ ॥੩੬॥ ^{੧੭}ਬ ਹੁਕਮੇ ਸ਼ੁਮਾ ਮਨ ਖਤਾ
 ਕਰਦਹਅਮ ॥ ਕਿ ਕਾਰ ਈਂ ਬਬੇ ਮਸਲਹਤ ਕਰਦਹਅਮ ॥੩੭॥ ^{੧੮}ਖਲਾਸਮ
 ਬਿਦਿਹ ਅਹਦ ਕਰਦਮ ਕਬੂਲ ॥ ਕਿ ਅਹਿਦੇ ਖੁਦਾ ਯਸਤ ਕਸਮੇ
 ਰਸੂਲ ॥੩੮॥ ^{੧੯}ਗੁਨਹ ਬਖਸ਼ ਤੋ ਮਨ ਖਤਾ ਕਰਦਹਅਮ ॥ ਕਿ ਏ ਜਿਗਰ
 ਜਾਂ; ਮਨ ਗੁਲਾਮੇ ਤੁਅਮ ॥੩੯॥ ^{੨੦}ਬ ਗੁਫਤਾ ਗਰ ਈਂ ਰਾਜਹ ਪਾਂਸਦ
 ਕੁਸ਼ਮ ॥ ਨ ਕਾਜ਼ੀ ਮਰਾ ਜ਼ਿੰਦਹ ਦਸਤ ਆਮਦਮ ॥੪੦॥ ^{੨੧}ਕਿ ਓ ਕੁਸ਼ਤਹ
 ਗਸ਼ਤਹ ਚਿ ਈਂ ਰਾ ਕੁਸ਼ਮ ॥ ਕਿ ਖੁਨੇ ਅਜ਼ੀਂ ਬਰ ਸਰੇ ਖੁਦ ਕੁਨਮ ॥੪੧॥
^{੨੨}ਚਿ ਖੁਸ਼ਤਰ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਖਲਾਸੀ ਦਿਹਮ ॥ ਵ ਮਨ ਹਜ਼ਰਤੇ ਕਾਬਹ ਅੱਲਹ
 ਰਵਮ ॥੪੨॥ ^{੨੩}ਬਗੁਫਤ ਈਂ ਸੁਖਨ ਰਾਵ ਕਰਦਸ਼ ਖਲਾਸ ॥

ਮਿਲਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮਿਲੇ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ ੭੯੧॥ ਅਪ ਨੇ ਦਸਿਆ ਪਰਮ ਤਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁਖ
 ਸਾਧਨ ਅਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਪੂਰਾ
 ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜੋ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ
 ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਖੁਭ ਰਿਹਾ ਹੈ :-
 ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਭੁਭਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ ੧੩੮॥

ਜੋਗੀ ਰਾਜ ਡਾਕਟਰ ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਵਾਲੇ 7, 8 ਅਤੇ 9 ਅਕਤੂਬਰ 1994 ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ
 ਬਿਨਾ ਜਗਤ ਆਤਮਾਪਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਮਿਯਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ
 ਸੰਤ ਭਗਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ
 ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਪੱਖਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ
 ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਉ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਲਗਿਆ ਚੁੱਤੀ ਬਾਹਰ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਜੋ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਨਾਂ
 ਦੇ ਦੱਸੇ ਤੇ ਉਹਨਾ ਜਿਹੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੋ
 ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਤੀ ਮਿਲੇਗੀ । ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸਰਵ ਉੱਚ ਗਤੀ ਪਰਮ ਗਤੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਇਹ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ
 ਹਾਂ । ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ - ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਵੜੋ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗੋ ਤਾਂ
 ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ
 ਕੇ ਇਕ ਤਰਫ ਰੱਖ ਦਿਉ ਜਦ ਉਥੇ ਬਹਿ ਜਾਉਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪਈਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ
 ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹ ਚਟਾਨਾਂ ਪਾਂਸਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਤ ਮੰਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਾਂ ਉਹਨਾਂ
 ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰੋ ਨਾ ਕੰਧਾਰ ਕੇ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦੋ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੰਡ ਕਰੋ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਉ । ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਂਸ ਹੈਗੀ ਹੈ ਇਸ ਸਵਾਸ
 ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਾਉ, ਸਾਂਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ - ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਲੀ ਇਹ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਂਸ ਹੈਗੀ ਹੈ ਉਸਦਾ

੧. ਮੇਂ ਇਸ ਤੇਰੀ ਯਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਇਸ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਤੋਂ ਮਨ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੨੧॥
੨. ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤੇਰਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ॥੨੨॥
੩. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਏ ਹੱਥ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਿਰ ਪਰ ਮਾਰਕੇ ਪਿੱਟਣ ਲੱਗ ਗਈ ॥੨੩॥
੪. ਨਾਲੇ ਦੁਹੱਥੜ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਖੁਦਾਵੰਦ ਮੌਲਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇਵੇਗਾ ॥੨੪॥
੫. ਸਿਰ ਤੂੰ ਉਥੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੁੜਕੇ ਆ ਕੇ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਮੁਰਦਾ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਗਈ ਚਲਾਕਣ-ਪਾਪਣ ॥੨੫॥
੬. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੁੱਕ ਭਰਕੇ ਧੂੜ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਮੁਰਦਾ ਕਾਜੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਪਾਕ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਿਉਂ ਸੌ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਦੂਹਰੇ ਦੂਹਰੇ ਵੈਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ॥੨੬॥
੭. ਕਿਸੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਖੋਟਾ ਕੀਤਾ ਮੋਇਆ ਮੇਰਾ ਸੁਹਾਗ । ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਕਿਸੇ ਖੜਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਭਾਗ ॥੨੭॥
੮. ਉਸਦੇ ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਲੋਕੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਖੂਨ ਨੁਚੜਦਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ ॥੨੮॥
੯. ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲਿਜਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਸਿਰ ਸੁਟ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ॥੨੯॥
੧੦. ਸਿਰ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ॥੩੦॥
੧੧. ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਭੜਕ ਕੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਟ ਕੇ ਬੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫੜ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ॥੩੧॥
੧੨. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼

ਕਰੇ । ਜੋ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਚਾਹੇ ਇਸਨੂੰ ਜੇਗ ਸਜਾ ਦੇਵੇ ॥੩੨॥

੧੩. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਇਸ ਬਦਬਖ਼ਤ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦੇਹੋ ॥੩੩॥
੧੪. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਮਸ਼ੀਰ ਵੇਖੀ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਾਂਬਾ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਰੂ ਦਾ ਰੁਖ ਡਿੱਗਣ ਵੇਲੇ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥
੧੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ॥੩੫॥
੧੬. ਅੱਖ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਇਸਤਰੀਏ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ ॥੩੬॥
੧੭. ਜੋ ਇਹ ਕੰਮ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਉਹ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਗਲਤੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਜੋ ਕੰਮ ਮੈਂ ਤੇਰੀ...ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੭॥
੧੮. ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਐਥੋਂ ਛੁਡਾ ਦੇਹ ਮੈਂ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤੇ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਹਮੂਲ ਸਾਖੀ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ॥੩੮॥
੧੯. ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਹ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ॥੩੯॥
੨੦. ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਪੰਜ ਸੌ ਰਾਜੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਕਾਜੀ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ॥੪੦॥
੨੧. ਉਸਦਾ ਮਰਨਾ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਖੂਨ ਕਰਦੀ ॥ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਪ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਕਤਲੋਂ ਡਰਦੀ ॥੪੧॥
੨੨. ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉ ਜੋ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੱਕੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਹਜ਼ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੪੨॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹੀ ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖਾਸ ਮੁਖੀ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ॥੪੩॥

ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਖੇਰੂ ਪ੍ਰਬਤ ਨੂੰ ਮੋਹੁ ਦੰਡ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਕੇ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਨਾ (ਝੁਰੜੀਆਂ) ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੱਕ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰੋ ਦਿਉ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਂਸ ਵਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਾਂਸ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ....ਸਾਂਸ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਇਸ ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰੋ ਦਿਉ ਤੇ ਮੱਥਿਆਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰੋ - ਮੱਥਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਤਨਾਵ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰੋ ਮੋਹੁ ਦੰਡ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਪਿੱਠ ਇਕ ਦਮ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਂਗਲੀਆਂ (ਬਰੀਬੇ) ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਵਾਂਗਰ-ਇਕ ਦਮ (ਸਿਥਿਲ) ਢਿੱਲੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਟਾਣਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਬਣਕੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰਫ਼ ਰਖਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਸਾਂਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ - ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਹਿਸਤਾ, ਆਹਿਸਤਾ ਬਰੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਾਂ ਵਧੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਢੋੜਦਾ ਨਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਟਿਕ ਕੇ ਚਲੇਗਾ, ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਝਟਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਤੇਜ਼ ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਂਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰੋ ਦਿਉ-ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਕੜੀ ਬਣੀ ਰਹੇ । ਹੁਣ ਸਾਂਸ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦੇ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਸੋਚੋ ਸਾਂਸ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ-ਵਾਹਿ...ਸਾਂਸ ਬਾਹਰ ਕਢਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਸ-ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿ....ਗੁਰੂ....ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਸਾਂਸ ਵਧੇ ਨਾਹੀ ਤੇ ਬਿਨਾ ਸਾਂਸ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਤੋੜੇ ਸਿਰਫ਼ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ...ਵੇਖੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਸ ਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਇਕ ਝਰਨਾ ਵਗੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹਮਾ ਵਗ ਤੁਰੇ....ਸਾਂਸ...ਮਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿੰਨੋਂ (ਮਨ, ਸਾਂਸ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ) ਇਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਦਾ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗਾ । ਹੁਣ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਸ-ਸਾਂਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ-ਹੁਣ ਨੀਚੇ ਉਤਰਕੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਛਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੁਫਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ-ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਵਾਰੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ-ਇਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਉ-ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਕਾਮ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਬਿਲ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚੀ ਜਿਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਗੁਫਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖੜੋ । ਉਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਉ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦ ਵੜੋਗੇ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਜੋਤੀ-ਦੁਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ-ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ ਉਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ । ਇਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਗਦੀ ਤੇ ਜਗਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ ਬੁਝਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਚਰ ਹੈ, ਇਹ ਅਮਰ ਹੈ, ਨਾਂ ਬੁਝਦੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਚਰ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਮੱਥਾ-ਟੇਕ ਕੇ ਇਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਉਥੇ ਬਹਿਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਮਾ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਰਹੇ ਉਠਨਗੀ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ: ਇਹ ਆਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤੀ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਾਹਦ ਨਾ ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ, ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਉ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ, ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਦ ਜਾਪ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਫਾ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਉਠਕੇ ਫਿਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਓ । ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਂਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਚੱਲੋ-ਸਾਂਸ ਜਿਹੜੀ ਬਹਿ ਰਹੀ ਹੈ-ਨੀਚੇ ਤੇ ਉਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ-ਨੀਚੇ ਉਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ । ਸਾਂਸ ਜਦੋਂ ਉਪਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰੋ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ: ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰੋ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਸਾਂਸ ਝਟਕਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਾਂਸ ਟੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਲੋਂ ਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਸਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਕਰੋ ਕਿ ਰੱਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਂਗਾ : ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ-ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਜ ਜਾ ਕੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ (ਮੇਲਾਂ) ਨੂੰ ਧੋਵਾਂਗਾ । ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ

ਬ ਖਾਨਹ ਖੁਦ ਆਮਦ ਜਮੈ ਕਰਦ ਖਾਸ ॥੪੩॥ ^੧ਬੁ ਬਸਤੰਦ ਬਾਰੋ ਤਯਾਰੀ
ਕੁਨਦ ॥ ਕਿ ਏਜ਼ਦ ਮਰਾ ਕਾਮਗਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥੪੪॥ ^੨ਦਰੇਗ ਅਜ਼ ਕੁਬਾਯਲ
ਜੁਦਾ ਮੇ ਸ਼ਵਮ ॥ ਅਗਰ ਜ਼ਿੰਦਗ ਬਾਸ਼ਮ ਬੁ ਬਾਜ਼ ਆਮਦਮ ॥੪੫॥ ^੩ਮਤਾਏ
ਨਕਦ ਜਿਨਸ ਰਾ ਬਾਰ ਬਸਤ ॥ ਰਵਾਨਹ ਸੂਏ ਕਾਬਹ ਅਲਹ ਸੁਦ
ਅਸਤ ॥੪੬॥ ^੪ਚੁ ਦੇਹੂੰ ਬਰਆਮਦ ਦੁ ਸੇ ਮੰਜ਼ਲਸ਼ ॥ ਬਯਾਦ ਆਮਦਹ
ਖਾਨਹ ਜ਼ਾ ਦੋਸਤਸ਼ ॥੪੭॥ ^੫ਬੁ ਬਾਜ਼ ਆਮਦਹ ਨੀਮ ਸ਼ਬ ਖਾਨਹਆਂ ॥
ਚਿ ਨਿਆਮਤ ਅਜ਼ੀਮੋ ਚਿ ਦਉਲਤ ਗਿਰਾਂ ॥੪੮॥ ^੬ਬਿਦਾਨਿਸਤ ਆਲਮ
ਕਜ਼ਾਂ ਜਾਇ ਗ਼ਸ਼ਤ ॥ ਚਿ ਦਾਨਾਦ ਕਿ ਕਸ ਹਾਲ ਬਰ ਸਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ॥੪੯॥
^੭ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਪਖਾਲਹ ਫ਼ੋਰੋਜ਼ ਫ਼ਾਮ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਦਰ
ਵਕਤ ਤੁਆਮ ॥੫੦॥ ^੮ਬ ਮਨ ਦਿਹ ਕਿ ਖੁਸ਼ਤਰ ਦਿਮਾਰੋ ਕੁਨਮ ॥
ਕਿ ਰਉਸ਼ਨ ਤਬੈ ਚੁੰ ਚਰਾਗੋ ਕੁਨਮ ॥੫੧॥੫॥

੧ੳ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

^੯ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦਹੇ ਦਿਲ ਕੁਸ਼ਾਇ ॥ ਰਜ਼ਾ ਬਖਸ਼ ਰੋਜ਼ੀਦਹੇ
ਰਹਿਨੁਮਾਇ ॥੧॥ ^{੧੦}ਨ ਫ਼ਉਜੋ ਨ ਫ਼ਰਸ਼ੋ ਨ ਫ਼ਰਰੋ ਨ ਫ਼ੂਰ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ
ਬਖ਼ਖਸ਼ਿੰਦਹ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ॥੨॥ ^{੧੧}ਹਿਕਾਯਤ ਸੁਨੀਦੇਮ ਦੁਖਤਰ ਵਜੀਰ ॥
ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤ ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ॥੩॥ ^{੧੨}ਵਜਾਂ ਕੈਸਰੋ ਸ਼ਾਹਿ
ਰੂਮੀ ਕੁਲਾਹ ॥ ਦਰਖਸ਼ਿੰਦਹ ਸ਼ਮਸ਼ੋ ਚੁ ਰਖਸ਼ਿੰਦਹ ਮਾਹ ॥੪॥ ^{੧੩}ਯਕੇ
ਰੋਜ਼ ਰਉਸ਼ਨ ਬਰਆਮਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥ ਹਮਹ ਯੂਜ਼ ਅਜ਼ ਬਾਜ਼ ਵ ਬਹਰੀ
ਹਜ਼ਾਰ ॥੫॥ ^{੧੪}ਬ ਪਹਿਨ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਬ ਨਖ਼ਜ਼ੀਰ ਗਾਹ ॥ ਬਿਜ਼ਦ
ਗੋਰ ਆਹੂ ਬਸੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ॥੬॥ ^{੧੫}ਦਿਗਰ ਸ਼ਾਹ ਮਗ਼ਰਬ ਦਰਆਮਦ
ਦਲੇਰ ॥ ਚੁ ਰਖਸ਼ਿੰਦਹ ਮਾਹੋ ਚੁ ਗੁਰਰੀਦਹ ਸ਼ੇਰ ॥੭॥ ^{੧੬}ਦੁ ਸ਼ਾਹੇ
ਦਰਆਮਦ ਯਕੇ ਜਾਇ ਸਖਤ ॥ ਕਿਰਾ ਤੇਗ ਯਾਰੀ ਦਿਹਦ ਨੇਕ ਬਖਤ ॥੮॥
^{੧੭}ਕਿਰਾ ਰੋਜ਼ ਇਕਬਾਲ ਯਾਰੀ ਦਿਹਦ ॥ ਕਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਕਿਰਾ ਕਾਮਗਾਰੀ
ਦਿਹਦ ॥੯॥ ^{੧੮}ਬ ਜੁੰਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਦੁ ਸਾਹੇ ਦਿਲੇਰ ॥ ਕਿ ਬਰ ਆਹੂਏ
ਯਕ ਬਰਆਮਦ ਦੁ ਸ਼ੇਰ ॥੧੦॥ ^{੧੯}ਬ ਗੁਰਰੀਦਹ ਆਮਦ ਦੁ ਅਬਰੇ ਸਿਯਾਹ ॥
ਸਿਨਾਨੇਦਿ ਅੰਦਾਖਤ ਨੇਜ਼ਹ ਚੁ ਕਾਹ ॥੧੧॥ ^{੨੦}ਚੁਨਾ ਤੀਰ ਬਾਰਾਨ
ਪਰ੍ਹਾਂ ਸੁਦਹ ॥ ਜ਼ਿਮੀ ਆਸਮਾਂ ਪੁਰ ਜ਼ਿ ਕਰਗਸ਼ ਸੁਦਹ ॥੧੨॥

ਮਨ ਨੂੰ ਬਿਲੌਰ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਆਇਨੇ ਵਾਂਗਰ ਸੁਧ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਕਸ ਮੈਂ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧੀਰੋ-ਧੀਰੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨੱਕ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਸਾਂਸ ਦਾ ਅਨਭਵ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਐਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਓਹ ਸਾਂਸ ਦੀ ਕੜੀ ਟੁਟੇ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕੜੀ ਟੁੱਟੇਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਕੜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਰੋੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਪਲਾਟ ਦਾ ਅਕਾਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਹੈ-ਇਸ ਲਈ ਐਥੇ ਸੌੜੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਅਵਸ਼ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸ ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜੀ ਇਕ ਉਧਾਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ-ਇਕ ਸੰਤ ਜੀ ਸਨ ਉਹ ਇਕ ਗੱਥੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਜਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਸਾਲ ਨਾਲ ਅੱਜ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿਸ਼ਤ ਸਾੜ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਦੋਜ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ ਭੁਝਾ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨ ਸਵਰਗ ਦੀ ਖਿੱਛਾ ਨਾਲ ਜਾ ਨਰਕ (ਦੋਜ਼ਖ) ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਲੋਕੀ ਸਵਰਗ ਤੇ ਦੋਜ਼ਖ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਤੇ ਸਵਰਗ ਤੇ ਨਰਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਵੇਖੋ ਉਥੇ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਓਸ ਰੱਬ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਾਂਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਾਂਸ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਸ ਇਕੱਲੀ ਨਾਂ ਚੱਲੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ ਦਿਉ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਦਗਾਰ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਂਸ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਇਕ-ਇਕ ਸਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਭਰਕੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਖਲੋਤੇ ਹੋ ਬੈਠੇ ਹੋ-ਤੁਰਦੇ ਹੋ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਲੋਕ ਗਾਲੀਆਂ ਦੇਣ-ਚਾਹੇ ਗੁਣ ਗਉਣ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਸ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਤੇ ਚੜੀ ਜਾਉ ਚੇਤਨਾ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਰੋ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨ

੧. ਪੰਚਾਇਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚ ਵੱਟ ਕੇ ਗਠੜੀ ਬੰਨ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਮੱਕੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ ਖੁਦਾਵੰਦ ਮੈਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ੇ ॥੪੪॥
  ੨. ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਅੱਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਵੱਖ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਜਿੰਦਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਾਂਗੀ ॥੪੫॥
  ੩. ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਗਠੜੀ ਬੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਮੱਕੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ - ਖੁਦਾ ਪ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਈ ਭਾਵ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ ॥੪੬॥
  ੪. ਛੋੜੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਦੀ ਵਾਟ ਕਰਕੇ । ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਦਾ ਘਰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪੭॥
  ੫. ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰਾ ਧਨ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਵੜੀ ॥੪੮॥
  ੬. ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗਈ । ਕੋਈ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ ? ॥੪੯॥
  ੭. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਮੈਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਫਿਰੋਜ਼ੀ ਰੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇਹ । ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਤਵਾਲਾ ਹੋਣ ਲਈ ॥੫੦॥
  ੮. ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸੋਚ-ਵੀਚਾਰ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਚਾਨਣ ਕਰ ਦੇਵੇ ॥੫੧॥
- ਸਾਰ - ਐਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਦੂਂ ਦੱਸ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗਈ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਨੇਕ ਖਸਮ ਨੂੰ ਬੇਦੋਸ਼ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜੋ ਦੂਂ ਕਹੇ ਭਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੋਚ ਦੂਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਿਤਨਾ ਭਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗਈ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਇਕ ਪਤੀ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਤਨੇ ਦੁਖ ਦਿੱਤੇ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਬੇ ਗੁਨਾਹ ਮਰਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦਰਵੇਸ਼ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਗਿਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ । ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਤਨਾ ਭਰਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਬਡਾਬੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗਿ: ਲਾਭ ਇਨਸਾਫ ਕਰਾਵਨ । ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਅਫਸੋਸ ਜਤਾਵਨ ॥ ਤੇਰੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਹੇ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਵੇ ॥ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਰੋਸ...ਰੋਸ ਕਾਸਨੂੰ ਆਵੇ । ਕੁਨਬਾ ਸਾਰਾ ਉਲੂ ਤੇਰਾ ਹੋਣ ਉਪਰ ਤਾਂਈ । ਐਸੇ ਜਾਲਮ ਪਾਪੀ ਤਾਈਂ ਰਾਜ ਨਾ ਮਿਲੇ ਕਦਾਈ ।
੧੬. ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਆ ਗਏ ਜੋ ਬੜਾਂ ਸਖਤ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ । ਦੋਹੋਂ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਤੇਗ ਕਿਸ ਭਾਗਵਿਸ਼ਾਲੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ॥੮੮॥
  ੧੭. ਵੇਖੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਦਿਨ ਕਿਸਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ॥੮੯॥
  ੧੮. ਐਉਂ ਝਪਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਹਰਨ ਤੇ ਦੋ ਸ਼ੇਰ । ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਝਪਟ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੯੦॥
  ੧੯. ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਐਉਂ ਗਰਜਦੇ ਆਏ ਜਿਵੇਂ ਬਦਲ ਘੋਰ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬਰਛੇ ਤੇ ਨੇਜਾ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ॥੯੧॥
  ੨੦. ਉਹਨਾਂ ਐਉਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਪਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗਿੱਧੇ ਪੰਛੀ ਉਡਦੇ ਹੋਏ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੯੨॥
- ਕਰੋ-ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅੰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਸਿਤਾਰੇ ਪੇੜ, ਫਲ ਤੇ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੁਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਸੱਤ ਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਦਹੀਂ ਘੰਟੇ ਗਿਆ ਸੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ-ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਹੀਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿਉ । ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ? ਮੁਕਤਿ-ਅੰਛਾ ਦਿੱਤੀ । ਬੀਬੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬੀਬੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਭੁੱਖਣ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਰਾਜ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਇਤਨਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਗਈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ? ਸਿਰਫ ਮੁਕਤਿ । ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਾਂਸ ਹੈ, ਸਾਂਸ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੁਕਤੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਮੁਕਤਿ ਬਪੁੜੀ ਤੀ ਗਿਆਨੀ ਤਿਆਗੇ ॥ਅੰਗ੧੦੭੮॥ ਗਿਆਵਾਨਾਂ ਲਈ ਮੁਕਤਿ ਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁਝ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ । ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ : ਰਾਜੂ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤ ਚਰਨ ਕਮਲਾ ਹੋ ॥ ਅੰਗ ੫੩੪ ॥ ਮ: ੫॥ ਖੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਛੱਡ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ।
- ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਡਾਕਟਰ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਖੀ ਕੇਸ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਭਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਨੰ: ੨ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਚੰਦ ਲਾਈਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ । ਆਪ ਜੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਵਕਤ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਛੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਾਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਣਦੇ ਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ । ਪਿਛੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਨਾਮ" ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਚਾ ਦਿਉ ਆਪਣੇ ਦੁੱਧ ਵਿਚ, ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੇਗਾ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਬਣੇਗਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲਿਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ।
- ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਡਾਕਟਰ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਖੀ ਕੇਸ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਭਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਨੰ: ੨ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਚੰਦ ਲਾਈਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ । ਆਪ ਜੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਵਕਤ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਛੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਾਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਣਦੇ ਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ । ਪਿਛੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਨਾਮ" ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਚਾ ਦਿਉ ਆਪਣੇ ਦੁੱਧ ਵਿਚ, ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੇਗਾ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ

^੧ਚਕਾ ਚਾਕ ਬਰਖਾਸਤ ਨੋਕੇ ਸਿਨਾਂ ॥ ਯਕੇ ਰੁਸਤ ਖੇਜ ਅਜ ਬਰਾਮਦ
ਜਹਾਂ ॥੧੩॥ ^੨ਚੁ ਸੂਰੇ ਸਰਾਫੀਲ ਦਮ ਮੇਜਦਹ ॥ ਕਿ ਰੋਜੇ ਕਿਆਮਤ ਬਾਹਮ
ਮੇਜਦਹ ॥੧੪॥ ^੩ਗੁਰੇਜਸ ਦਰ ਆਮਦ ਬ ਅਰਬੀ ਸਿਪਾਹ ॥ ਬ ਗਾਲਬ
ਦਰਆਮਦ ਹੁਮਾਂ ਗਰਬ ਸ਼ਾਹ ॥੧੫॥ ^੪ਕਿ ਤਨਹਾ ਬਿਮਾਂਦਅਸਤ ਸ਼ਾਹੇ ਅਰਬ ॥
ਬ ਵਕਤੇ ਚੁ ਪੇਸ਼ੀਨ ਸ਼ਮਸ ਚੁੰ ਗਰਬ ॥੧੬॥ ^੫ਚੁ ਤਾਬਸ ਨੁਮਾਨਦ ਸ਼ਵਦ
ਦਸਤਗੀਰ ॥ ਚੁ ਦੁਜਦੇ ਸ਼ਵਦ ਵਕਤ ਸ਼ਬ ਰਾ ਅਸੀਰ ॥੧੭॥ ^੬ਬੁ ਬਸਤੰਦ
ਸ਼ਹਿ ਰਾ ਬੁਰਦ ਨਿਜਦ ਸ਼ਾਹਿ ॥ ਚੁ ਮਾਹ ਅਫਕਨੋ ਹਮ ਚੁ ਬੁਰਦੰਦ ਮਾਹ ॥੧੮॥
^੭ਬ ਖਾਨਹ ਖਬਰ ਆਮਦਹ ਸ਼ਾਹਿ ਬਸਤ ॥ ਹਮਹ ਕਾਰ ਦੁਜਦੀ ਵ ਮਰਦੀ
ਗੁਜਸਤ ॥੧੯॥ ^੮ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਬ ਮਜਲਸ ਜ਼ਿ ਦਾਨਾਇ ਦਿਲ ॥ ਸੁਖਨ ਰਾਂਦ
ਪਿਨਹਾਂ ਵਜ਼ਾਂ ਸ਼ਹਿ ਖਿਜਲ ॥੨੦॥ ^੯ਬ ਪੇਸ਼ੀਦ ਜ਼ਰ ਬਫਤ ਰੂਮੀ ਕੁਬਾਇ ॥
ਬਜ਼ੀ ਬਰ ਨਿਸ਼ਸਤੋ ਬਿਆਮਦ ਬਜਾਇ ॥੨੧॥ ^{੧੦}ਰਵਾਂ ਸ਼ੁਦ ਸੂਏ ਸ਼ਾਹਿ ਮਗਰਬ
ਚੁ ਬਾਦ ॥ ਕਮਾਨੇ ਕ੍ਰਿਯਾਨੀ ਬ ਤਰਕਸ਼ ਨਿਹਾਦ ॥੨੨॥ ^{੧੧}ਬ ਪੇਸ਼ੇ ਸ਼ਹੇ
ਮਗਰਬ ਆਮਦ ਦਲੇਰ ॥ ਚੁ ਗੁਰਗੀਦਹ ਬਬਰੋ ਚੁ ਦਰਰਿੰਦਹ ਸ਼ੇਰ ॥੨੩॥
^{੧੨}ਦੁਆ ਕਰਦ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹਿ ਆਜ਼ਾਦ ਬਖਤ ॥ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਦੇਹੀ ਮੁਸਾਯਾਨ
ਤਖਤ ॥੨੪॥ ^{੧੩}ਮਰਾ ਕਾਹੀਯਾ ਆਮਦ ਅਜ ਬਹਰ ਕਾਹ ॥ ਦੋ ਸੇ ਸਦ
ਸਵਾਰੋ ਯਕ ਅਜ ਸਕਲ ਸ਼ਾਹਿ ॥੨੫॥ ^{੧੪}ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਹੁਮਾਨਸਤ ਆਂ ਰਾ
ਬਿਦਿਹ ॥ ਵਗਰ ਨਹ ਖੁਦਸ਼ ਮਉਤ ਬਰ ਸਰ ਬਿਨਿਹ ॥੨੬॥ ^{੧੫}ਸੁਨੀਦੇ
ਜ਼ਿ ਮਨ ਸ਼ਾਹਿ ਗਰ ਈਂ ਸੁਖਨ ॥ ਹੁਮਾਨਾ ਤੁਰਾ ਬੇਖਬਰ ਕੰਦ ਬੁਨ ॥੨੭॥
^{੧੬}ਸੁਨੀਦੇ ਈਂ ਸੁਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਫੌਲਾਦ ਤਨ ॥ ਬ ਲਰਜ਼ੀਦ ਬਰ ਖੁਦ ਚੁ ਬਰਗੋ
ਸਮਨ ॥੨੮॥ ^{੧੭}ਚੁਨਾ ਜੰਗ ਕਰਦੰਦ ਈਂ ਕਾਹੀਯਾਂ ॥ ਨ ਦਾਨਮ ਮਗਰ ਸ਼ਾਹਿ
ਬਾਸ਼ਦ ਜਵਾਂ ॥੨੯॥ ^{੧੮}ਨ ਦਾਨਮ ਕਸੇ ਸ਼ਾਹਿ ਹਸਤਸ਼ ਜਵਾਂ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ
ਬਿਗੀਰਦ ਜਿ ਮਾਯੰਦਰਾਂ ॥੩੦॥ ^{੧੯}ਜ਼ਿ ਪੇਸ਼ੀਨਹੇ ਸ਼ਹ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਬੁਖਾਂਦ ॥ ਸੁਖਨ
ਹਾਇ ਪੇਸ਼ੀਦਹ ਬਾ ਓ ਬਿਰਾਂਦ ॥੩੧॥ ^{੨੦}ਤੁ ਦੀਦੀ ਚੁਨਾ ਕਾਹੀਯਾਂ ਜੰਗ
ਕਰਦ ॥ ਕਿ ਅਜ ਮੁਲਕ ਯਜ਼ਦਾਂ ਬਰਾਵਰਦ ਗਰਦ ॥੩੨॥ ^{੨੧}ਮੁਬਾਦਾ ਕੁਨਦ
ਤਾਖਤ ਬਰ ਮੁਲਕ ਸਖਤ ॥ ਦਿਹਮ ਕਾਹੀਯਾਂ ਰਾ ਅਜਾਂ ਨੇਕ ਬਖਤ ॥੩੩॥
^{੨੨}ਹੁਮਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਮਹਿਬੂਸ਼ੀਯਾ ਪੇਸ਼ਖਾਂਦ ॥ ਹਵਾਲਹ ਨਮੂਦਸ਼ ਕਿ ਓ ਰਾ
ਨਿਸ਼ਾਂਦ ॥੩੪॥ ^{੨੩}ਤੁ ਆਜ਼ਾਦ ਗਸਤੀ ਅਜ਼ੀ ਸਹਿਲ ਚੀਜ਼ ॥ ਬਿਗੀਰ ਏ

ਦਾ ਨੇਤਾ ਬਣੇਗਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲਿਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ।

ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਭਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਅੰਸ-ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੇਂ ਹੈ ਵੱਧ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੇ ਹੈ । ਆਪ ਕੋ ਇਧਰ ਉਧਰ ਭਟਕਨੇ ਕੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਪਿਆਰ ਸੇ ਆਪਨੇ ਧਰਮ ਉਪਰ ਚੱਲੀਏ । ਏਕ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਮੈਨੇ ਕਮੀ ਦੇਖੀ । ਸਿੱਖਾਂ ਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਮੇਂ ਬੀ ਬਹੁਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੈ, ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੇਂ ਜਬ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਗਿਆ ਤੋਂ ਏਕ ਦਿਨ ਦੇਖਾ ਕਿ ਏਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੇਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮਨੇ ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਆਦਮੀ ਆ ਗਏ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੋਕਰ ਖੜੇ ਥੇ, ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਅਭੇ ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ ? ਕਹਿਨੇ ਲਗੇ “ਆਪ ਕੀ ਰਖਸ਼ ਕੇ ਲੀਏ ਹੈ” ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ ? ਕਹਿਨੇ ਲਗੇ “ਦੰਗਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ” ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਕੇ ਆਜ ਯਹਾਂ ਪਰ ਸਭ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੁਨੇ ਜਾਏਗੇ ।

ਸਾਨੂੰ ਪਦਵੀਆਂ ਲਈ ਘੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕਰਤੱਵ ਸੁਧਰ ਗਏ ਪਦਵੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਡੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮਣਗੀਆਂ । ਹਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨੇ ਕੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਹੈ ? ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ । ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵਲ ਤਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਨ, ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ । ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਮਾਲਿਕ, ਆਪ ਨਾਰਾਇਣ ਹੀ ਕਲਾ ਧਾਰਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਗਣ ਗੰਧਰਵ ਆਪ ਆਪੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ ਰੇ ਹਨ । ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਹਨ :—ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲ ਸਰੀਰ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

੧. ਬਰਛਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ ਦੀ ਘਚਾ-ਘਚ ਦੀ ਠਣਕਾਰ
ਇਉਂ ਉਠੀ ਜਿਵੇਂ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪਰਲੋਂ ਆ ਗਈ ॥੧੩॥
੨. ਅਜਰਾਈਲ^੧ ਕੁਰਨਾਹ ਫੂਕੀ ਹੋਇਆ ਦੌਰ ਕਿਆਮਤ ॥
ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਤਮਾਮੀ ਫੋਲੇ ਆਈ ਜਾਨਨ ਸ਼ਾਮਤ ॥੧੪॥
੩. ਅਰਬੀ ਸੈਨਾ ਭੱਜਣ ਲੱਗੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ
ਉੱਤਰ ਰਾਜੇ ਫਤੇ ਪਾਈ ਤੇ ਅਰਬੀ ਸ਼ਾਹੀ ਹਾਰੀ ॥੧੫॥
੪. ਉਪਰ ਸੂਰਜ ਭੁਬ ਗਿਆ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ ਅਰਬ ਦਾ
ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ॥੧੬॥
੫. ਬਲ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਚੌਰ ਪਕੜਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਕੈਦੀ
ਹੋ ਗਿਆ ਉਤੋਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕੋਈ
ਤਦਬੀਰ ਨਾ ਚਲ ਸਕੀ ॥੧੭॥
੬. ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਬੰਨ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਉਤ੍ਰ
ਦੇ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਹੂ ਚੰਦ ਨੂੰ
ਆ ਘੇਰਦਾ ਹੈ ॥੧੮॥
੭. ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫੜਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਸਦਾ ਚੌਰੀ ਨਸਣ ਦੇ ਜਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ
ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ ॥੧੯॥
੮. ਸਿਆਣੇ ਵਜੀਰ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਦ ਆਪਣਾ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਕੀ
ਕਹਿਣਗੇ ? ਭਾਵ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਨਗੇ ॥੨੦॥
੯. ਖਬਰ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ
ਲੱਗੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਫੌਜੀ ਕੀਮਤੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ
ਲਈ ਤੇ ਰੁਮੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ । ਐਉਂ ਚੱਲ
ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੱਭਦਾ
ਹੈ ॥੨੧॥
੧੦. ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ ਤੇ ਕਮਾਣ ਮੋਢੇ
ਉਪਰ ਰਖਿਆ ਉਤ੍ਰ ਦੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ
ਹਵਾ ਦੇ ਵਾਂਗ ॥੨੨॥
੧੧. ਨਾਲ ਦਲੇਰੀ ਆ ਖਲੋਤੀ ਮਗਰਬ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ।
ਗੱਜਣ ਵਾਲੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂ ਪਾੜੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਰਾਹ ਤੇ ॥੨੩॥
੧੨. ਔਦਿਆਂ ਹੀ ਸਲਾਮੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ
ਬੌਣਾ ਭਾਗਵਿਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਦੋਣ ਲਈ
ਸਮਰਥ ਹੈਂ ਤਖਤ ਚੌਰ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈਂ ॥੨੪॥
੧੩. ਮੇਰੇ ਘਾਹੀ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਦੋ
ਤਿੰਨ ਸੌ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆਏ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ
ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸੀ ॥੨੫॥
੧੪. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ
ਦੇਹ । ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਆਈ
ਜਾਣ ॥੨੬॥
੧੫. ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਤਾਂ ਯਾਦ
ਰੱਖ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਤੇਰੀ ਜੜ ਪੁੱਟ ਸੁਟੇਗਾ ॥੨੭॥
੧੬. ਜਦੋਂ ਉਸ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਪੱਕੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਹ
ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ । ਚੰਬਲੀ ਦੇ ਪੱਤੇ
ਵਾਂਗ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਡਰ ਕੇ ॥੨੮॥
੧੭. ਐਸਾ ਜੰਗ ਮਚਾਇਆ ਘਾਹੀਆਂ ਮੁਰਦੇ ਢੇਰ ਲਗਏ ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੰਗ ਢੇਰ ਵਧਾਏ ਮਤ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਏ ॥੨੯॥
੧੮. ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁ
ਬਲਵਾਨ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਕੇ ਕੈਦ ਕਰ
ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈ ਜਾਵੇ ॥੩੦॥
੧੯. ਖੂਫੀਆ ਕਮੇਟੀ ਕਰਕੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ । ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ
ਕੀਤੀਆਂ ॥੩੧॥
੨੦. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ
ਘਾਹੀਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ
ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਧੂੜ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ॥੩੨॥
੨੧. ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਨੇਕ ਚ ਦਮ
ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇਕ ਰਾਜੇ
ਨੂੰ ਘਾਹੀ ਮੌਜ ਕੇ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ॥੩੩॥
੨੨. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਕੇ
ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਜੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ
ਆਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ॥੩੪॥
੨੩. ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ
ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਐ ਭਾਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਹ; ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭਾਈਆਂ
ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਤੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ਅੰਗ ੪੪੨॥ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਵਿਚ ਭੇਦ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖੇ । ਵੈਸੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਤ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸਭ ਸੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਤ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਚੌਥਾ ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚੌਥੀ ਧਾਰਨਾ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨੇ ਚਿਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਥ ਬੋਧ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਹਵਾਇਤ ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ਸਕਦਾ । ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਐਵੇਂ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਮੰਤਰ ਉਚਤਮ ਹੈ ਜਾਂ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਤਰ ਛੋਟੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਡੋਲਵੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਫੁਰਮਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਵਾਂ । ਸੱਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਜੀਵ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :-ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਇਆਂ ਸਿਆਹ ॥ ਖਨਲੀ ਧੌਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੋ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤ ਮਰੇ ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਮਤਿ ਬਦਲਾਹੁ ॥ਅੰਗ ੬੫੫॥੩॥ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਮੈਲ ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਮੈਲ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਪਾਉਣ ਲਈ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿਤ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਦੀ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਸੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੂਸਰਾ ਦੋਸ਼ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਦਾ ਵਿਖੌਸੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਤਿ ਕਰੜੇ ਅਤੇ ਘਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ-ਭੁੱਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਮੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :-ਪੰਥੀ ਬਿਰਥ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਦਹਿਦਿਸ ਜਾਕਿ ॥ ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਟੇ ਨਿਤ ਦਾ-ਜਹਿ ਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਅੰਗ ੬੬॥ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੰਗ ਬਣਾਇਆ ਤਿਸਨਾ ਪੰਥੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਇ ਮਾਇ ॥ਅੰਗ ੫੦॥ ਐ ਤੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜਪੇ - ਫੇਰ ਤਕੋਂ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡਾ ਗੁਰਮੰਤਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੈ । ਉਹੀ ਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਜਗ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ॥

੦. ਇਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਆਮਤ ਵੇਲੇ ਤੁਰੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਣ ਲਈ ਆਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।

ਬਿਰਾਦਰ; ਤੁ ਅਜ ਜਾਂ ਅਜੀਜ਼ ॥੩੫॥ ^੧ਜਨੇ ਪੇਚ ਦਸਤਾਰ; ਰਾ ਤਾਬਦਾਦ ॥
 ਦਿਗਰ ਦਸਤ ਬਰ ਮੁਸ਼ਤ ਤੇਗਸ਼ ਨਿਹਾਦ ॥੩੬॥ ^੨ਬਿਜ਼ਦ ਤਾਜੀਯਾਨਹ
 ਬ ਹਰ ਚਾਰ ਚਾਰ ॥ ਬਗੁਫਤਾ ਕਿ ਏ ਬੇਖਬਰ ਬੇਮੁਹਾਰ ॥੩੭॥ ^੩ਕਿ ਆਮਦ
 ਦਰੀ ਜਾ ਵਜਾ ਕਾਹ ਨੇਸਤ ॥ ਕਿ ਏਜ਼ਦ ਗਵਾਹ ਅਸਤ ਯਜ਼ਦਾਂ
 ਯਕੇਸਤ ॥੩੮॥ ^੪ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਪਾਨ ॥ ਕਿ ਸਾਹਿਬ
 ਸ਼ੁਰਿਅਸਤ ਜਾਹਰ ਜਹਾਨ ॥੩੯॥ ^੫ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਜਾਮ ਫੀਰੋਜ਼ਰ ਰੰਗ ॥
 ਕਿ ਦਰ ਵਕਤ ਸਬ ਚੂੰ ਖੁਸ਼ੇ ਰੋਜ਼ ਜੰਗ ॥੪੦॥੬॥

੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥

^੬ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦਹੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ॥ ਕਿ ਜਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਅਸਤ ਸਾਹਿਬ
 ਦਿਆਰ ॥੧॥ ^੭ਤਬੀਅਤ ਬਹਾਲਸਤ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ॥ ਚੁ ਹੁਸਨਲ
 ਜਮਾਲੇ ਫਜ਼ੀਲਤ ਕਮਾਲ ॥੨॥ ^੮ਕਿ ਇਸਫੰਦ ਯਾਰ ਅਜ ਜਹਾਂ ਰਖਤ
 ਬੁਰਦ ॥ ਨਸਬ ਨਾਮਹੇ ਖੁਦ ਬ ਬਹਿਮਨ ਸਪੁਰਦ ॥੩॥ ^੯ਅਜਾਂ ਦੁਖਤਰੇ
 ਹਮ ਚੁ ^{੧੦}ਰੁਖਪਰ ਹੁਮਾਇ ॥ ਚੁ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲਅਸਤ ਦਉਲਤ
 ਫਿਜ਼ਾਇ ॥੪॥ ^{੧੧}ਚੁ ਬਹਿਮਨ ਸੁਦ ਅਜ ਈ ਜਹਾਂ ਬੁਰਦ ਰਖਤ ॥
 ਬ ਦੁਖਤਰ ਸਪੁਰਦੰਦ ਆਂ ਤਾਜ ਤਖਤ ॥੫॥ ^{੧੨}ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਬਰ
 ਤਖਤ ਹੂਮੀ ਹੁਮਾਇ ॥ ਕਿ ਬੁਸਤਾਂ ਬਹਾਰ ਅਸਤੁ ਸੂਰਤ ਫਿਜ਼ਾਇ ॥੬॥
^{੧੩}ਚੁ ਬੁਗਜ਼ਸਤ ਬਰ ਵੈ ਜ਼ਿ ਦਹ ਸਾਲ ਚਾਰ ॥ ਕਿ ਪੈਦਾ ਸੁਦਹ
 ਸਬਜ਼ਹੇ ਨਉ ਬਹਾਰ ॥੭॥ ^{੧੪}ਬਹਾਰੇ ਜਵਾਨੀ ਬ ਨਉਬਤ ਰਸੀਦ ॥
 ਚੁ ਬੁਸਤਾਂ ਗੁਲੇ ਸੁਰਖ ਬੇਰੁੰ ਕਸੀਦ ॥੮॥ ^{੧੫}ਬ ਹੁਸਨ ਆਮਦਸ਼ ਤੁਈਏ
 ਨਉਬਹਾਰ ॥ ਚੁ ਮਾਹੇ ਕਿ ਬਰ ਖੁਦ ਕੁਨਦ ਨਉਬਹਾਰ ॥੯॥ ^{੧੬}ਮਿਜ਼ਾਜ਼ਸ਼
 ਜ਼ਿ ਤਿਫਲੀ ਬਰੁੰ ਦਰ ਰਸੀਦ ॥ ਜਵਾਨੀ ਜ਼ਿ ਆਗਾਜ਼ ਬਰਵੈ
 ਕਸੀਦ ॥੧੦॥ ^{੧੭}ਵਿਦਾ ਸੁਦ ਅਜ਼ ਹਾਲ ਤਿਫਲੀ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ॥ ਬਹਾਰੇ
 ਜਵਾਨੀ ਦਰ ਆਮਦ ਬੁ ਬਾਜ਼ ॥੧੧॥ ^{੧੮}ਕਿ ਬਿਨਸ਼ਸਤ ਬਰ ਤਖਤ
 ਸ਼ਾਹਨ ਸ਼ਹੀ ॥ ਬ ਕੁਲਮ ਅੰਦਰ ਆਵੇਖਤ ਕਾਗਜ਼ ਮਹੀ ॥੧੨॥
^{੧੯}ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਬਚਹ ਗਉਹਰ ਨਿਗਾਰ ॥ ਕਿ ਬੁਰਦ ਅੰਦਰੁਨ
 ਸ਼ਬ ਵਕਤੇ ਗੁਬਾਰ ॥੧੩॥ ^{੨੦}ਬਿਆਵੇਖਤ ਬਾ ਓ ਦੁ ਸੇ ਚਾਰ ਮਾਹ ॥ ਕਿ
 ਸ਼ਿਕਮਸ਼ ਫਰੋਮਾਂਦ ਅਜ਼ ਤੁਖਮ ਸ਼ਾਹ ॥੧੪॥ ^{੨੧}ਚੁ ਨੁਹ ਮਾਹ ਗਸ਼ਤਹ ਬ ਆਂ

1. ਪਾਠਾਂਤਰ- ਹਮ ਚੁ ਪਰਹੇ ।

ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਕੋਝੀ ਦਾ ਕੋਝੂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨਰਾਜ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੀ । ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਉਸ ਕੋਹਜੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੋਝਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਹਾਇਆਂ । ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕੁਹਾਕੇ ਉਸ ਦੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆਂ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਉਸਨੂੰ ਮੰਤਰ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕੇ ਫੇਰ ਬਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੇ ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ਮਨ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੂਰਨ ਲੋੜ ਹੈ । ਬਾਤ ਅਰੰਮ ਕੀ ਨੰ: ੬ ਪੰ ੩੧ ਸੰਤ ਬਚਨ ਮਹਾਨ ਰਾਜਾ ਜੋਗੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਭੀ ਮਾਨ ੧੦੦੮ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਜੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਤ ਬਚਨ ਆਪਦੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਸੋਦੀ ਦਾ ਨਾਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵੇਈ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੰਤਾਂ ਨੂੰ ਤੰਤਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਸੰਚਖੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਕੇ 'ਸੋ ਦਰੁ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :- ਕੋਟਿ ਕੋਟੀ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਅਉ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੁਇ ਗੁਣੇ ਨ ਦੇਖਾ ਸੁਪਨੈ ਸਾਉਣ ਨ ਥਾਉ ॥ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨ ਪਵੈ ਰਹੀ ਕੇਵਡ ਆਪਾ ਨਾਉ ॥ਅੰਗ ੧੪॥ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਤ ਮੰਡਲ (ਓਰਟਰ ਪਲੇਨਟਰ) ਵਿਚ ਆਪੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੰਮ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ? ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਤ ਮੰਡਲ (ਓਰਟਰ ਪਲੇਨਟਰ) ਵਿਚ ਆਪੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਪਦਾ ਪਿਉਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਜਿਸ ਅੰਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਾਂ । ਆਪ ਭ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੇ ਉਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ ਜਿਸ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ

੧. ਉਹ ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਪੁਰਸ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਗੜੀ ਦੇ ਪੇਚ ਸੰਵਾਰੇ ਦੂਜਾ ਹੱਥ ਖੰਡੇ ਦੀ ਮੁੱਠ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੩੬॥
੨. ਉਸ ਮਰਦ ਵੇਸ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਚਾਮਕ ਮਾਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਬੇ ਅਕਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਧਰ ਕਿਉਂ ਆਏ ? ॥੩੭॥
੩. ਆਪਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਮੁਰਖੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਘਾਹ ਲੈਣ ਇਧਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਆਏ ਕੀ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਾਹ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ? ॥੩੮॥

- ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਘਾਹ ਨਾ ਦਿਸੇ ਕਿਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ।
ਸਾਡੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਕੀਤਾ ਖਰਾਬ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ।

ਭਾਵ - ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਬੜਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਤ ਦੇ ਕੇ ਬੜੇ ਜਾਬਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਖੰਡ ਵਿਚ - ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਿਖ ਪੁਚਾਈ ।

੪. ਰੱਬ ਭਾਵੇਂ ਤਾਂ ਤੀਵੀਂ ਅੰਦਰ ਸਭ ਸਿਆਣਪ ਪਾਈ ।
ਕਿਥਰ ਹੰਕਾਰ ਕਰੇ ਤੂੰ ਭਾਰੀ ਹੋਸੀ ਅੰਤ ਖਵਾਰੀ ।
ਸਾਧ ਸੰਤ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਢਾਹਿ ਕੇ ਵਿਗੜੀ ਬਾਤ ਸਵਾਰੀ ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਅਦਲ ਕਰੇ ਗਵਾਰੀ ।
ਖਲ ਮੁਰਖ ਤੇ ਪੰਡਤ ਕਰਬੇ ਪੰਡਤ ਤੇ ਮੁਗਧਾਰੀ ।
ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਮ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸੋਂ ਸਰਜੰਮ ਖੁਮਾਰੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ।
ਦੇਹ ਸੁਖੇਈਆ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸਬਜ਼ ਪਿਆਲਾ ਭਰ ਕੇ ।
ਸਾਹਿਬ ਅਕਲ ਬਨਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾ ਗੋਨ ਨੂੰ ਤਰ ਕੇ ॥੩੯॥

੫. ਰੰਗ ਫਰੋਜੀ ਵਾਲਾ ਪਿਆਲਾ ਸਾਕੀ ਝੱਬ ਲਿਆਈਂ ।
ਰਾਤ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਅੰਦਰ ਸਬੇ ਕਮ ਚਲਾਈਂ ॥੪੦॥

ਹਕਾਇਤ ਛੇਵੀਂ ਸਮਾਪਤ

ਹਕਾਇਤ ਸੱਤਵੀਂ

੬. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇਰੀ ਗਿਨੀ ਨ ਜਾਂਦੀ ਸਵਾਮੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਸੇ ਪਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਸਾਰੀ ਖਲਕ ਗੁਲਾਮੀ ॥੧॥
੭. ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਰਹੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੁਰਤ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰਾ ਬੇ ਸਮਾਰਾ ॥੨॥

੮. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਅਸਫੰਦਯਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ । ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਬਾਹਮਨ ਨਾਮੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਗਿਆ ॥੩॥

੯. ਜਿਸਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਹਮਾਉ ਪੰਛੀ ਦੇ ਫੰਗ ਜਿਹੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਭਾਗ ਦੀ ਦੌਲਤ ਭੀ ਸੀ ॥੪॥

੧੦. ਜਦ ਬਾਮਨ ਸੀ ਅੰਤ ਸਧਾਇਆ ਇਸ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ।
ਧੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਘਰ ਦਾ ਕਰ ਸਧਾਰੇ ਪਿਛੋਂ ॥੫॥

੧੧. ਉਹ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਮਾਉ ਪੰਛੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੂਰਤ ਰੂਮ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਾਂਗ ॥੬॥

੧੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗੇ ਉਹ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਆ ਗਈ ॥੭॥

੧੩. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਬਹਾਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਦੀ ਬਹਾਰ ਵਿਚ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੮॥

੧੪. ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਨਵੇਂ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਐਉਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਝੁੱਤ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ॥੯॥

੧੫. ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਉ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਾਲਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਾ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ॥੧੦॥

੧੬. ਬਚਪਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਉ ਚਲਾ ਗਿਆ ਉਸਦੇ ਉਤੋਂ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਮੋਸਮ ਆ ਗਈ ਜਦ ॥੧੧॥

੧੭. ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਉਸ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸੀ । ਜੋ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅਕਾਰ ਕਾਰਜ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੩॥

੧੮. ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋਗਰੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਨਜਰ ਜੋ ਮਾਰੀ ।
ਅੰਦਰ ਧੌਲਰ ਲੈ ਗਈ ਉਸਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਪਿਆਰੀ ॥੧੩॥

੧੯. ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰਚਾਇਆ ।
ਸੁੱਕੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਬੂਰ ਆਇਆ ਸ਼ਾਹੁਕਾਰ ਦਾ ਜਾਇਆ ॥੧੪॥

੨੦. ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਉਸ ਉਮੈਦ ਵਿਚਾਰੀ ।
ਦਰਦਾਂ ਪੀੜਾਂ ਆਨ ਸਤਾਇਆ ਹੋਈ ਸਖਤ ਲਚਾਰੀ ॥੧੫॥

ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ:-੧੯ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ਅੰਗ ੧॥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ "ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਵੀ ਇਸ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾ" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ :-ਆਦਿ ਸਬੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਬੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਬੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਬੁ ॥ ਦਾ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ । ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੋਹਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੈ । ਦਾ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ - ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਲਵਾ ਲਵ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿਆਲਾ ਪਿਆਇਆ - ਜਿਸ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹੋ ਮੰਤਰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ । ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵਾਣਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਿਤੇ ਪਰਮਾਣਕ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਕਈ ਅਣਜਾਣ ਸੱਜਣ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਣ ਪ੍ਰਵਾਣਕ ਗੁਰੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅਣ ਪ੍ਰਵਾਣਕ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾ ਅਗੇ ਜੋਗੇ ਰਹੇ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਜੋਗੇ ਧੌਬੀ ਕਾਰਤਾ ਨੀ ਘਰ ਕਾ ਨਾ ਘਾਟਕਾ । ਪਹਲਾ ਹੁਥ ਵਿਚ ਆਇਆਂ ਪਿਛੋਂ ਕੁਤਾ ਸਾਂਭ ਗਿਆ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਬੀਤਦੀ ਹੈ ਵੈਸੇ ਚੰਗਾ ਗੁਣ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਉਸਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਬੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੇ ਬੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ - ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋ ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਭੇਦ ਬਣੇਗਾ ਉਸਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ । ਭਾਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ :-ਸਾਹਿਬੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਵਰਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ ॥ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ਅੰਗ ੪੪੨॥ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ਅੰਗ ੮੬੪੫ ॥ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂ ਢਾਈ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਲਾ ਦਿਤਾ । ਹਉ ਢਾਈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕਾ ਹਰਿ ਕੈ ਦਰਿ ਆਇਆ ॥ ਹਰਿ ਅੰਦਰਿ ਸੁਣੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਢਾਈ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਹਰਿ ਪੁਛਿਆ ਢਾਈ ਸਦਿ ਕੈ ਪਿਤੁ ਅਰਥਿ ਤੂੰ ਆਇਆ ॥ ਨਿਤ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨੁ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ ॥ ਹਰਿ ਦਾਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ਨਾਨਕੁ ਧੋਨਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੯੧॥ ਹਉ ਢਾਈ ਵੇਕਾਰੁ ਕਾਰੋ ਲਾਇਆ ॥ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਕੈ ਵਾਰ ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥ ਢਾਈ ਸਚੈ ਮਹਲਿ ਖਸਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ ॥ ਸਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਆਇਆ ॥ ਗੁਰਮਤੀ ਖਾਧਾ ਰਜਿ ਤਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ਢਾਈ ਕਰੇ ਪਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਜਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਸਬੁ ਸਾਲਾਹਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ਅੰਗ ੧੫੦॥ ਲ. ਸੋ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਕੀ ਦਿੱਤੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਸਰਵੋਤਮ ॥ ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧ ਅੰਗ ੬੮॥ ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਵਿਚ । ਆਪ ਸਭ ਕੇ ਯੋ ਭੀ ਗਿਆਨ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਆਪ ਨਿਤਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਤੇ ਹੋ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਹੋ ਲੇਕਿਨ ਏਕ ਬਾਤ ਆਪ ਸਮਝ ਲੀਜੀਏ ਕਿ ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਮੈਂ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਂ ਉਨ ਸਭਮੈਂ ਸੋ ਸਰਲ ਗ੍ਰੰਥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਸਰਲ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ ਔਰ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਕੋਈ ਭੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਏਕ ਬਾਤ - ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਯੇ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨਿਚੋੜ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਕਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਵੇਹ ਅਨਖ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਆਪ ਕੋ । ਯੇ ਤੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਕੀ ਧਰਮ ਹੋਂ ਉਨ ਕਉ ਫਿਲਟਰ (ਫਲਟਰ) ਕਰਕੇ ਬਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਯੇ ਸੁੱਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਉਨਕੀ ਮਹਾਨ ਕਿਰਪਾ ਸੋ ਔਰ ਅਨਖ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੋ ਉਨਕੇ ਬਲੀਦਾਨ ਸੋ ਬਨਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਕੋ ਆਪ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੋ ਉਨਕੇ ਬਲੀਦਾਨ ਸੋ ਬਨਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ - ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਕੋ ਆਪ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੂੰ- ਅਗਰ ਕੋਈ ਇਸ ਕੇ ਉਪਰ ਦਸਿਬੁਸ-ਸੰਨਿ (ਚਰਚਾ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ੧੦੧ ਪ੍ਰਮਾਣਿਟ (ਫੈਨਿਟ) ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਬਤਾ ਸਕਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਐਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੀਨ ਚੀਜ਼ੋਂ ਸਮਝਨੇ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ੧. ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦ - ਸੇਵਕ ਕੇ ਲਈਏ

ਬਿਸਤਨੀ ॥ ਬ ਕੋਸ਼ਸ ਦਰਆਮਦ, ਰਗੇ ਖੁਸ਼ਤਨੀ ॥੧੫॥ 'ਤਵੱਲਦ ਸੁਦਸ
ਕੋਦਕੇ ਸ਼ੀਰਖਾਰ ॥ ਕਿ ਖੁਦ ਸ਼ਹਿ; ਵ ਸ਼ਾਹ ਅਫਕਨੋ ਨਾਮਦਾਰ ॥੧੬॥ 'ਕਿ
ਜ਼ਾਹਰ ਨ ਕਰਦੰਦ; ਸਿਰਰੇ ਜਹਾਂ ॥ ਬ ਸੰਦੂਕ ਓ ਰਾ; ਨਿਗਹ ਦਾਸਤ ਆਂ ॥੧੭॥
'ਜ਼ਿ ਮੁਸ਼ਕੋ ਫਿਤਰ ਅੰਬਰ ਆਵੇਖਤੰਦ ॥ ਬਰੋ ਉਦ ਅਜ਼ ਜ਼ਾਫਰਾਂ
ਰੇਖਤੰਦ ॥੧੮॥ 'ਬ ਦਸਤ ਅੰਦਰੂ ਦਾਸਤ; ਓ ਰਾ ਅਕੀਕ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ
ਸੰਦੂਕ; ਦਰੀਯਾ ਅਮੀਕ ॥੧੯॥ 'ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਓ ਰਾ; ਕੁਨਦ ਜਾਮਹ ਚਾਕ ॥
ਨਜ਼ਰ ਦਾਸਤ; ਬਰੁ ਸ਼ੁਕਰ ਯਜ਼ਦਾਨ ਪਾਕ ॥੨੦॥ 'ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਬਰ ਰੋਦ
ਲਬ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ॥ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਸੰਦੂਕ ਦਰੀਯਾ ਰਵਾਂ ॥੨੧॥ 'ਹਮੀ ਖਾਸਤ
ਕਿ ਓ ਰਾ ਬਦਸਤ ਆਵਰੰਦ ॥ ਕਿ ਸੰਦੂਕ ਬਸਤਹ ਸ਼ਿਕਸਤ ਆਵਰੰਦ ॥੨੨॥
'ਚੁ ਬਾਜ਼ੁ ਬ ਕੋਸ਼ਸ ਦਰ ਆਮਦ ਕਿਰਾਂ ॥ ਬ ਦਸਤ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਮਤਾਏ
ਗਿਰਾਂ ॥੨੩॥ 'ਸ਼ਿਕਸਤੰਦ ਮੁਹਰਸ਼ ਬਰਾਏ ਮਤਾ ॥ ਪਦੀਦ ਆਮਦਹ ਜ਼ਾਂ ਚੁ
ਬਖਸ਼ਿੰਦਹ ਮਾਹ ॥੨੪॥ 'ਵਜ਼ਾਂ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ਖਾਨਹ ਕੋਦਕ ਚੁ ਨੇਸਤ ॥ ਖੁਦਾ
ਮਨ ਪਿਸਰ ਦਾਦ ਈ ਹਮ ਬਸੇਸਤ ॥੨੫॥ 'ਬਿਖਾਵੁਰਦ ਓ ਰਾ ਗਿਰਫਤ
ਆਂ ਅਕੀਕ ॥ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦ ਯਜ਼ਦਾਨ ਆਜ਼ਮ ਅਮੀਕ ॥੨੬॥ 'ਕੁਨਦ
ਪਰਵਰਸ਼ ਰਾ ਚੁ ਪਿਸਰੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਬ ਯਾਦੇ ਖੁਦਾ ਕਿਬਲਹ ਕਾਬਹ ਕਰੀਮ ॥੨੭॥
'ਚੁ ਬੁਗਜ਼ਸਤ ਬਰ ਵੈ ਦੁ ਸੇ ਸਾਲ ਮਾਹ ॥ ਕਜ਼ੇ ਦੁਖਤਰੇ ਖਾਨਹ ਆਵੁਰਦ
ਸ਼ਾਹ ॥੨੮॥ 'ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਵੈ ਹੁਮਾਏ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਬ ਯਾਦ ਆਮਦਸ਼
ਪਿਸਰੇ ਗਾਜ਼ਰ ਕਰੀਮ ॥੨੯॥ 'ਬਿਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਜ਼ਨ ॥ ਕੁਜਾ
ਯਾਫਤੀ ਪਿਸਰ ਖੁਸ਼ ਖੋਇ ਤਨ ॥੩੦॥ 'ਬਿਦਾ ਨੇਮ ਖਾਨੇਮ ਸ਼ਨਾਸੇਮ ਮਨ ॥
ਯਕੇ ਮਨ ਸ਼ਨਾਸਮ ਨ ਦੀਗਰ ਸੁਖਨ ॥੩੧॥ 'ਦਵੀਦੰਦ ਮਰਦਮ ਬੁਖਾਦੰਮ
ਕਜ਼ੇ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਖਾਨਹੇ ਗਾਜ਼ਰਾਨਸ਼ ਅਜ਼ੇ ॥੩੨॥ 'ਬੁਖਾਦੰਦ ਓ ਰਾ ਬੁ
ਬਸਤੰਦ ਸਖਤ ॥ ਬਿਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਬਖਤ ॥੩੩॥
'ਬਿਗੋਯਮ ਤੁਰਾ ਹਮ ਚੁ ਈ ਯਾਫਤਮ ॥ ਨੁਮਾਯਮ ਬ ਤੋ ਹਾਲ ਚੁ
ਸਾਖਤਮ ॥੩੪॥ 'ਕਿ ਸਾਲੇ ਫਲਾਂ ਮਾਹ ਦਰ ਵਕਤ ਸ਼ਾਮ ॥ ਕਿ ਈ ਕਾਰ
ਰਾ ਕਰਦਅਮ ਮਨ ਤਮਾਮ ॥੩੫॥ 'ਗਿਰਫੇਤਮ ਸੰਦੂਕ ਦਰੀਯਾ ਅਮੀਕ ॥ ਯਕੇ
ਦਸਤ ਜ਼ੋ ਯਾਫਤਮ ਈ ਅਕੀਕ ॥੩੬॥ 'ਬਦੀਦੰਦ ਗਉਹਰਿ ਗਿਰਫਤੰਦ
ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਸ਼ਨਾਸਦ ਕਿ ਈ ਪਿਸਰ ਹਸਤ ਆਂ ਹੁਮਾਂ ॥੩੭॥ 'ਬਰੋ ਤਾਜ਼ਹ ਸੁਦ ਸ਼ੀਰ

ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੀ ਅਪਨਾ ਪੁਰਾ ਜੀਵਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਉਸ ਕੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਅਨੰਦ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਅਵੱਸ਼ਕਤਾ ਹੈ ਉਸੀ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਸਿਖ ਕੈਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ? ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ - ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂਓ ਕੀ ਜਿਤਨੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਗ੍ਰੰਥਿਤ ਕਰ ਦੀਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਏਕ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਮੇਂ ਸੰਜੋਅ ਦੀਆ ਗਯਾ ਹੈ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਨੋਂ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਓਂ ਮੇਂ ਜਿਨ ਭਾਸ਼ਾਓਂ ਕੇ ਮੈਂ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ - ਉਨ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸਵੈ ਅਧਿਐਨ ਕੀਆ ਤੋ ਮੁਝੇ ਯੇ ਲਗਾ ਕਿ ਗੀਤਾ ਵੇ ਵਿਸ਼ਲਿਸ਼ਟ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਬਾਈਬਲ ਵੈ ਭੀ ਸਭ ਕੇ ਸਮਝ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤੀ, ਕੁਰਾਨ ਮੁਜੀਦ - ਵੈਰੀ ਸਭ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਤੇ ਲੇਕਿਨ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕੋਈ ਆਗਰ ਪੜ੍ਹਲੇ ਤੋ ਸਭ ਕੇ ਸਮਝ ਮੇਂ ਆ ਸਕਤੀ ਹੈ : ਬੋਧ, ਅਥੋਧ ਵਿਦਵਾਨ ਭੀ ਉਸ ਕੋ ਸਮਝ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਅਥ ਤਰਕ ਬਤਰਕ ਮੇਂ ਜਾਕਰ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਕਿਆ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੈਸੇ ਕਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੋਂ ਇਸ ਕੋ ਲੀਏ ਮੈਂ ਆਪਸੇ ਏਕ ਬਾਤ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਗੁਰੂ ਲੋਗ ਏਕ ਸਥਾਨ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਪਰ (ਟਰਾਵੇਲ) ਯਾਤਰਾ ਕਰਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅੱਰ ਉਨਕੀ ਬੋਲੀਓਂ ਕੇ ਜਹਾਂ ਗਏ ਵਹਾਂ ਵਹਾਂ ਸਬਦੋਂ ਕੋ ਉਨਹੋਨੇ ਬਤਾਇਆ ਯੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਮੈਂ ਐਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਵੀ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਅੰਸ਼ ਆਪੇ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੇਂ ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਚਰਚਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਵੇਹ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਜੋ ਕਿ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਅਨਯ ਧਰਮ ਮੇਂ ਵਿਦਵਾਨੋਂ ਕਾ ਦਖਲ ਆਨੇ ਸੇ ਏਕ ਦੋਸ਼ ਪੂਰਨਤਾ ਜੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਮੇਂ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਹੈ ਕਿਸੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਵੇ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ? ਲੋਕ ਆਪ ਮੁਹਾਰਤਾ ਮੇਂ ਬਹਿਤਾ ਹੂਆ ਅਖੰਡ ਏਕ ਦਰਿਆ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਾ ਹੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬੜੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਪਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਨਾਲਾਇਕ ਹੈਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਦੀ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਅਤਿ ਕੱਢੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਰੀ ਦੀ ਬਣਤ ਬਣਾਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਕਿਥੋਂ ਕਹੋਰ ਬਿਭੂਤੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ।

੧. ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਬੜੇ ਬੜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੧੬॥
੨. ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਖਬਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਛਪਾਈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਹਵਾਜਤ ਕੀਤੀ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ॥੧੭॥
੩. ਮੁਸ਼ਕਬਰ, ਕਸਤੂਰੀ, ਅਤਰ, ਚੰਦਨ, ਕੇਸਰ ਆਦਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਪੇਟ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰ ਫਿੜਕ ਦਿੱਤੇ ॥੧੮॥
੪. ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਜੌਹਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੰਦੂਕ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿੱਤਾ ॥੧੯॥
੫. ਉਸਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋੜਕੇ ਮੋਹ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਕੇ ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤੂੰ ਹੀ ਉਸਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈਂ ॥੨੦॥
੬. ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਧੋਬੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਕਸਾ ਰੁੜਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ॥੨੧॥
੭. ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਧੋਬੀਆਂ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਤੜਕੇ ਖੋਲ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ॥੨੨॥
੮. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਧੋਬੀਆਂ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਜੌਰ ਤੌਰ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਦੂਕ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਖੋਲਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਿਆ ॥੨੩॥
੯. ਜਿੰਦਗਾ ਤੋੜ ਜਾ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ ਇਤਨੀ ਦੌਲਤ ਆਈ। ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਤੇ ਬਾਲਕ ਲੱਤਾ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ॥੨੪॥
੧੦. ਘਰ ਔਲਾਦ ਨਾ ਧੋਬੀ ਹੈ ਸੀ ਰਬ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਈਂ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ੁਕਰ ਸੋ ਭਾਗਾ ਕੀਤਾ ॥੨੫॥
੧੧. ਉਸ ਬਕਸੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਫੜ ਕੇ ਧੋਬੀ ਲਿਆਏ ਅਤੇ ਖੋਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਇਕ ਬਾਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ॥੨੬॥
੧੨. ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਣਕੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਧੋਬੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ

ਮੱਕਾ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥

੧੩. ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਜਦ ਬੀਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਾਲਕ ਪਾਲਸ ਸਾਰੇ। ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਧੋਬੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਸਧਾਰੇ ॥੨੮॥
੧੪. ਨਜ਼ਰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਪਾਈ ਉਸ ਵਲ ਗੋਦੀ ਬਾਲ ਪਿਆਰਾ ਹੋਇ ਹੈਰਾਨ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਵੇਖ, ਲਗੇ ਬਾਲ ਹਮਾਰਾ ॥੨੯॥
੧੫. ਔਰਤ ਧੋਬੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਪੁਛੇ ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਬਤਾਉ। ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਜਿਸਮ ਅਜਾਬਿ ਬੇਟਾ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ ਬਤਾਉ ॥੩੦॥
੧੬. ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ - ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹਾਂ ਇਕੋ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਕ ਮੈਂ ਹੀ ਪਛਾਣਦੀ ਹਾਂ ਇਕੋ ਮੈਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਤਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਗਈ ॥੩੧॥
੧੭. ਰਾਣੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧੋਬੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਧੋਬੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਦੌੜ ਗਏ ॥੩੨॥
੧੮. ਧੋਬੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਐ ਨੇਕ ਬਖਤ ਪੁਰਸ਼ ਤੂੰ ਦੱਸ ਇਹ ਲੜਕਾ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ? ॥੩੩॥
੧੯. ਕਿਹਾ ਧੋਬੀ ਨੇ ਪਤਾ ਸੁਨਾਵਾਂ ਜਿਥੋਂ ਬਾਲਕ ਪਾਇਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਵਰਤਿਆ ਕਿਸਾ ਖੋਲ ਸੁਣਾਵਾਂ ॥੩੪॥
੨੦. ਧੋਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਾਲ ਅਤੇ ਫਲਾਣੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਸੰਧਿਆਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਘਾਟ ਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ॥੩੫॥
੨੧. ਗੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੰਦੂਕ ਮੈਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਫੜਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀਰਾ ਸੀ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ॥੩੬॥
੨੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧੋਬੀ ਤੋਂ ਹੀਰਾ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਮੇਰਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੩੭॥
੨੩. ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰੇ ਛਾਤੀਆਂ-ਬਣਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਆਇਆ ॥

ਕਿਸ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ। ਕਿਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਅਲੌਕਿਕ ਜੋੜ ਜੋੜੇ ਕਿਥੇ ਉਹਾ ਹਵਾ ਤੋਂ ਖੁਰਾਕ ਪੁਜਦੀ ਕੀਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ? ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਹਨ :- (ਬਿੰਦੂ ਰਕਤ ਮਿਲਿ ਪਿੰਡੁ ਸਰੀਆ ॥ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਮਿਲਿ ਜੀਆ) ਅੰਗ ੧੦੨੬॥ ਮ:੧॥ ਪਰ ਸਾਡਾ ਇਹ ਮੂਰਖ ਮਨ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਇਹਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਭੀ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਅਸਲੀਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਫਲੇਵੇ ਵਿਚ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਸ ਕਾਰੀਗਰ ਜਿਸਨੇ ਇਸਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰਚਿਆ ਦੇਹ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਹੋਂਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਬੁਝਣ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ :- ਆਪੋ ਨੇੜੇ ਨਾਹੀ ਦੂਰੇ ॥ ਭੂਬਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਜਨ ਪੁਰੇ ॥ ਅੰਗ ੧੦੨੫॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬੁਝਾਰਤ ਭੁਝ ਲਈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਲਾਗਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ :- ਬੁਝਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ॥ ਇਹ ਜੋਬਨੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਦੇਹ ਪੁਰਾਣੀ ॥ ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਮਰਿ ਜਾਈਐ ਪਾਣੀ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਪਿ ਰਦੇ ਧਿਆਈ ਹੈ ॥੫॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰੇ ॥ ਓਹਿਹ ਬੈਸਹਿ ਤਖਤਿ ਸੁ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਤਤੁ ਲਹਹਿ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਜਾਣਾਹਿ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਸਾਚੁ ਵਡਾਈ ਹੈ ॥੧੫॥ - ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਖਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਫਰਜਾਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਭੁਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਰਥ ਤੋਂ ਕੁਰਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ। ਸੱਤ ਬਚਨ .... ਸੱਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਝਾ ਭਾਗ ੨ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਕੁਝ ਕਿ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਇਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਅਗਿਆਨਤਾ, ਅਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਮਾਇਆ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿਰਜਾ ਉਸਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਲਈ ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਉਤੋਂ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਵਿਚ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੁਖ ਹਾਲਤਾਂ ਹੰਡਾਉਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਹੰਡਾਉਣ ਕਰਕੇ ਜਮਾਂ ਪਏ ਹਨ ਜੋ ਚਾਰ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

੧. ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ, ੨. ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਰਤੀ, ੩. ਮਾਰ ਪਾੜ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਬਿਰਤੀ, ੪. ਵਲ ਛਲ ਕਪਟ, ਝੂਠ ਨੱਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੂਤ ਬਿਰਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਭੀ ਅਕਸ (ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਮੰਦ ਬਿਰਤੀਆਂ (ਨਾਸਤਕਤਾ) ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥—ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਦੋਖ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹਨ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਾਮ:-ਮਲ, ਵਖਸੇਪ ਅਤੇ ਅਵਰਨ ਹਨ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਂ ਤਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥ ਸਾਮਰਥ ਹਨ ॥

ਮੂਲ ਦੋਸ਼—ਮੂਲ ਰੂਪ ਮੈਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ॥ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸਤਿਸੰਗ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ, ਸਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵੱਲੋਂ ਉਚਾਟ ਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ॥

ਵਖਸੇਪ ਦੋਸ਼—ਦੂਜਾ ਦੋਸ਼ ਵਿਖਸੇਪ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਮਾਇਕ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਲਗਦੀ ਹੈ

ਆਵਰਨ ਦੋਸ਼—ਤੀਸਰਾ ਦੋਸ਼ ਅਵਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਆਵਰਨ ਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੱਕ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਮੋਤੀਆਂ ਬਿੰਦ ਵਾਲਾ ਕੋਲ ਪਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੱਕ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਅਵਰਨ ਦੇ ਗੁੰਦਿਆਂ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਵਿਚ ਲਿਬਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

ਪਿਸਤਾਂ ਅਜੋ ॥ ਬਿਜਦ ਸੀਨਹ ਖੁਦ ਹਰਦੋ ਦਸਤਾਂ ਅਜੋ ॥੩੮॥ ੧੨ਸਨਾ
ਸਦ ਅਜੋ ਹਰਦੁ ਲਬ ਬਰ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥ ਕਿ ਜਾਹਰ ਨ ਕਰਦਸ ਦਿਲ ਅੰਦਰ
ਨਿਹਾਦ ॥੩੯॥ ੧੩ਦਿਗਰ ਰੋਜ਼ ਰਫਤੰਦ ਜੁਯੁਜਹ ਫਲਾਂ ॥ ਮਰਾ ਖਾਬ ਦਾਦਹ
ਬਜ਼ੁਰਗੇ ਹੁਮਾਂ ॥੪੦॥ ੧੪ਤੁਰਾ ਮਨ ਕਿ ਫਰਜੰਦ ਬਖਸ਼ੀਦਹਅਮ ॥ ਚਰਾਗੇ
ਕਯਾਰਾ ਦਰਖਸ਼ੀਦਹਅਮ ॥੪੧॥ ੧੫ਜਿ ਗੰਜੋ ਜ਼ਰ ਸ਼ ਗਉਹਰੋ ਤਖਤ ਦਾਦ ॥
ਵਜ਼ਾਂ ਪਿਸਰ ਰਾ ਖਾਨਹੇ ਖੁਦ ਨਿਹਾਦ ॥੪੨॥ ੧੬ਬ ਗੁਫਤਸ਼ ਕਿ ਈਂ ਰਾ
ਜ਼ਿ ਦਰੀਯਾਫਤਮ ॥ ਕਿ ਦਾਰਾਬ ਨਾਮਸ਼ ਅਜੋ ਸਾਖਤਮ ॥੪੩॥ ੧੭ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ
ਜਹਾਂ ਰਾ ਬਦੋ ਮੇ ਦਿਹਮ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਤਾਜ ਇਕਬਾਲ ਬਰ ਸਰ ਨਿਹਮ ॥੪੪॥
੧੮ਮਰਾ ਖੁਸ਼ਤਰ ਆਮਦ ਅਜ਼ਾਂ ਸੂਰਤਸ਼ ॥ ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤ ਖੁਸ਼
ਸੂਰਤਸ਼ ॥੪੫॥ ੧੯ਕਿ ਅਜ਼ ਸ਼ਾਹਿ ਓ ਚੁੰ ਖਬਰ ਯਾਫਤਸ਼ ॥ ਕਿ ਦਾਰਾਬ
ਨਾਮੇ ਮੁਕਰਰਾ ਸੁਦਸ਼ ॥੪੬॥ ੨੦ਅਜ਼ਾਂ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ੁਦ ਸ਼ਾਹਿ ਦਾਰਾਇ ਦੀਨ ॥
ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸ ਅਸਤੁ ਐਨੁਲ ਯਕੀਨ ॥੪੭॥ ੨੧ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ
ਸੁਰਖ ਫਾਮ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਵਕਤੋ ਮੁਦਾਮ ॥੪੮॥ ੨੨ਬਿਦਿਹ
ਪਿਯਾਲਹ ਫੇਰੋਜ਼ ਰੰਗੀਨ ਰੰਗ ॥ ਕਿ ਮਾਰਾ ਖੁਸ਼ ਆਮਦ ਬਸੇ ਵਕਤ
ਜੰਗ ॥੪੯॥੭॥

੧੯ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥

੧੩ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦਹੇ ਦਿਲ ਕਰਾਰ ॥ ਰਜ਼ਾ ਬਖਸ਼ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੋ
ਨਉਬਹਾਰ ॥੧॥ ੧੪ਕਿ ਮੀਰ ਅਸਤ ਪੀਰ ਅਸਤ ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਂ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ
ਬਖਸ਼ਿੰਦਹ ਹਰ ਯਕ ਅਮਾਂ ॥੨॥ ੧੫ਹਿਕਾਯਤ ਸੁਨੀਦੇਮ ਸ਼ਾਹੇ ਅਜੰਮ ॥
ਕਿ ਹੁਨਸਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤੁ ਸਾਹਿਬ ਕਰੰਮ ॥੩॥ ੧੬ਕਿ ਸੂਰਤ ਜਮਾਲ
ਅਸਤੁ ਹੁਸਨਲ ਤਮਾਮ ॥ ਹਮਹ ਰੋਜ਼ ਆਸ਼ਾਯਸ਼ੋ ਰੋਦ ਜਾਮ ॥੪॥ ੧੭ਕਿ
ਸਰਹੰਗ ਦਾਨਸ਼ ਜ਼ਿ ਫਰਜ਼ਾਨਗੀ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਮਸਲਿਹਤ ਮਉਜ
ਮਰਦਾਨਗੀ ॥੫॥ ੧੮ਵਜ਼ਾਂ ਬਾਨੂਏ ਹਮ ਚੁ ਮਾਹੇ ਜਵਾਂ ॥ ਕਿ ਕੁਰਬਾਂ ਸ਼ਵਦ
ਹਰ ਕਸੇ ਨਾਜ਼ਦਾਂ ॥੬॥ ੧੯ਕਿ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ਖੁਸ਼ ਖੋਇ ਓ ਖੁਸ਼ ਜਮਾਲ ॥
ਖੁਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਖੁਸ਼ ਖੁਵਾਰਗੀ ਖੁਸ਼ ਖਿਆਲ ॥੭॥ ੨੦ਬ ਦੀਦਨ ਕਿ ਖੁਸ਼
ਖੋਇ ਖੁਬੀ ਜਹਾਂ ॥ ਜ਼ਿ ਹਰਫਾਤ ਕਰਦਨ ਖੁਸ਼ੋ ਖੁਸ਼ ਜੁਬਾਂ ॥੮॥

ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਜੋ ਤਿਨੇ ਦੋਖ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ-ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਸਭ ਕਰਮ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਮਲ ਦੋਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਥੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ-ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਮ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਵਾਚ ਕਰਮ ਹੈ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਮਾਨਸ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

੧- ਨਿਤ ਨੇਮ ਕਰਮ—ਗੁਰੂ ਭੁਰਮਾਨ ਹੈ-ਕਹਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਤਏ ਅਰੋਗਾ ॥ ਪੰ: ੬੧੨ ॥ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਫਾਈ-ਮੰਜਨ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਲ੍ਹ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਗੁਰ ਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

੨- ਵਾਚਕ ਕਰਮ—ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ-ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਜਾਪ ਕਰਨਾ, ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਤਿ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ, ਵਾਚਕ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥

੩- ਮਾਨਸ ਕਰਮ—੧) ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਜਥਾਸਕਾਤ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤਨ-ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਜਿਤਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਸੁਖ ਦੇਣਾ ॥

੨) ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਸਦਾ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ

੩) ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ

੪) ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਕਲਹ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ-ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗ, ਦਵੈਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬਲ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਧਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭੂਠ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਡੰਕਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਸੱਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਿੱਧਾ ਪਾਣ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਧਰਮ ਅਤੇ ਭੂਠ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚੋਂ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੀ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਦੁਸ਼ਟ ਚੈਤ, ਅਸੁਰ-ਦੁਖੀ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਹ ਸਭ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਧ, ਕਾਮ, ਲੋਭ, ਅਭਿਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੋਲ ਕੇ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਦਾਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-ਕਲਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮ ਪੰਥ ਕਹਿ ਉਭਰਿਆ ॥ ਭੁਭੁ ਆਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥ ਪੰ: ੧੪੫ ॥ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪੁਜਾ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਭਰਾ ਭਲਾ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਨਾਲਾਇਕ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਨ ਮਾਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਮਾਂ-ਬਾਪ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ-ਪੁਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ॥

੧. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਛਾਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਰੱਖ ਲਏ ॥੩੮॥
  ੨. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬਾਲਕ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਭੁਲ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲਈ ਖੋਲੇ । ਪਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ॥੩੯॥
  ੩. ਹੁਣ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਣਾ ਲਈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫਲਾਣੇ ਧੋਬੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਆਈ ਸੀ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪੀਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੦॥
  ੪. ਖੁੱਬੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਤੇਨੂੰ ਬੱਚਾ ਦੇਵਾਂ । ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਗ ਇਸਦਾ ਮੁਲ ਨ ਲੇਵਾਂ ॥ ਭਾਵ ਕਿ ਉਹ ਧੋਬਣ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਮੈਂ ਬੱਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਹ ਮੁੱਲ ਨਾ ਲਵੀਂ ਇਹ ਭਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪੧॥
  ੫. ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ, ਖਜਾਨੇ ਸੋਨਾ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਤਖਤ ਤਾਜ ਬਤੌਰ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ॥੪੨॥
  ੬. ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਉਹ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਮੈਂ ਦਰਿਆ ਮੇ ਲੀਤਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਂ ਦਰਾਬ ਧਰਕੇ ਠੰਡਾ ਸੀਨਾ ਕੀਤਾ ॥੪੩॥
  ੭. ਤਾਜ ਤਖਤ ਦਾ ਵਾਲੀ ਮਿਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਬਜ਼ੁਰ ਗਵਾਹੀ ॥ ਭਾਵ ਜੋ ਧੋਬਣ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ॥੪੪॥
  ੮. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲਈ ਸੂਰਤ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਹੁਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ॥੪੫॥
  ੯. ਰਾਜੇ ਖਬਰ ਪਾਈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਾਰਾਬ ਨਾਮ ਰਖਾਇਆ । ਚੰਗਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ ਐਸਾ ਮਕਰ ਬਨਾਇਆ ॥੪੬॥
  ੧੦. ਵਿਚ ਵਲਾਇਤ ਫਾਰਸ ਦਾਰਾ ਇਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਨੇ । ਧਰਮ ਕਰਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਸੀ ਰਾਈ ਫਰਕ ਨਾ ਮਾਨੇ ॥੪੭॥
- ਸਿਧਾਂਤ - ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੀਕਾ ਕਾਰ :-
੧੧. ਹੋ ਓਰੰਗੇ ਦੇਖ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿਚ ਈਰਾਨ ਵਤੀਰਾ ॥ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵਨ ਤੇਰਾ ਕੁਨਬਾ ਕੀਰਾਂ ॥ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪੱਖਾਂ ਭਾਰ ਖਲਵੇਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਕੀ ਸ਼ੇਖੀ ॥ ਇਹ ਘਰਾਣਾ ਹੈ ਤੁਸਾਡਾ ਤਾਰੀਖ ਸਾਰੀ ਦੇਖੀ ॥ ਰੱਬ ਦਾ ਖੌਫ ਦਿਲੇ ਹੈ ਨਾ ਜਾਨਨ ਸਭ ਭਲਿਆਈ ॥ ਜੁਲਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਛੋਤਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਮਿਲੇ ਸਜਾਈ ॥

ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਮਸਤੂਲ ਮਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰੂਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ।
੧੨. ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹੁ ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦੇਸਾਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ॥ ਇਹ ਮਤਵਾਲਾ ਸੁਰਖ ਪਿਆਲਾ ਸਾਕੀ ਕਰ ਸ਼ਤਾਂਬੀ ॥ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੈ ਲੋੜ ਏਸ ਦੀ ਹੋਵੇ ਰੰਗ ਗੁਲਾਬੀ ॥੪੮॥ ਪਿਆਲਾ ਮੇਰਾ ਬਕਾਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ।

ਸਤਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਸਮਾਪਤ

ਹਕਾਇਤ ਅਠਵੀਂ

੧੩. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੧॥
੧੪. ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਹੈ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਹਰ ਸੁਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ॥੨॥
੧੫. ਜੋ ਇਕ ਮੈਂ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ - ਪਾਰਸ ਦੇਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ “ਅਜਮ” ਕਰਕੇ ਸੀ । ਸੋਹਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਚੰਗੀ ਸੂਰਤ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੩॥
੧੬. ਚੰਗੀ ਸੂਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਸੀ ਜੋ ਹੁਸਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਸ਼ਵ ਅਸ਼ਰਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਿਚ ਹੁਜ਼ਰਦਾ ਸੀ ॥੪॥
੧੭. ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਭੁੱਖੀਵਾਨ ਆਪਣੇ ਫਰਜਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸੀ ਸੁੱਖ ਮੌਜ ਠਾਠ ਸੂਰਮਤਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੈ ਸੀ ॥੫॥
੧੮. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜਿਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਬਾਨ ਤੋਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ॥੬॥
੧੯. ਸੋਹਣੀ ਰੰਗਤ ਚੰਗੀ ਖਸਲਤ ਪਿਆਰੀ ਆਦਤ ਸਾਰੀ ॥ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਉਸਦੀ ਅੱਛੇ ਖਿਆਲ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਸੀ ॥੭॥
੨੦. ਚੇਹਰਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਬੋਲੀ ਮਿੱਠੀ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਬਰਤਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੀਰੀ ਰਸ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਲੀਕਾ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ॥੮॥

ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ- ਗੱਲ-ਗੱਲ ਤੇ ਬਗੜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸੱਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਅੰਧੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਭੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ॥ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ-ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ-ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਧੂ ਬੰਬ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਤਰਲੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗ ਮੰਗ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਝੇ ਵਾਪਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਮਾਣ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਏ ਪਰ ਉਹ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨਾਲ hate (ਘਿਰਣਾ) ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ । ਅੱਜ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ-ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਏਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਇਹ ਉਪਾਧੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣੀ ਹੈ ।

ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਮਥਿਹਾਸ ਦੀ ਉਪਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੂਝ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮਾਤਾ ਜਥੇਧਾਂ ਦੇ ਦੇਵਕੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਭਰਾਤਰੀ ਪਿਆਰ ਇਕ ਅਣੂਠਾ ਹੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ- ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਪੰਚਾਲੀ ਕਰਕੇ ਵਰਤਣਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਮਾ ਬਰਦਾਰੀ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ । ਕੋਰੋ ੧੦੧ ਭਾਈ ਸਿਹਾ ਅਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਕਠੌਰ ਆਤਮਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਬਚਾਈ, ਪੂਰਨ ਭਾਈ ਦੀ ਵਫਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ । ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਭਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਗਲਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜਿਦ ਹਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਸੱਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਭਰਜਾਈ ਅਤੇ ਧੀ ਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤਕਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੁੱਤਰੀ ਜਾਂ ਨੂੰਹ ਅੰਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਊ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰੇ ਕਿਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਨਮੋਲ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਚੁੱਬਕੇ ਵਿਚ ਭੁੱਬਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਕਲਜੁਗੀ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸਤਿਜੁਗੀ ਪੁਰਾਤਨ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਯਯਾਰਥ ਸਭਨਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੇ ਧਿਕੇ ਮੁੱਖ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਪੈ ਸਕੀਏ ।

ਹੋ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ :-ਸਾ ਭੁਧਿ ਦੀਜੈ ਜਿਤ ਵਿਸਰਹਿ ਨਾਹੀ ॥ ਸਾ ਮਤਿ ਦੀਜੈ ਜਿਤ ਤੁਧੁ ਧਿਆਈ ॥ ਸਾਸ ਸਾਸਿ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ ਓਟ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਚਰਣਾ ਜੀਉ ॥੪॥੧੨॥ਅੰਗ ੧੦੦॥

ਅੱਜ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਲਵਾਨ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰੁਹਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰੋਸੇ ਬਿਆਸ ਵਾਲੇ ਦੱਤੀ ਬੜੇ ਲਭਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪੰਛੀ ਗੱਲੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (ਭਵਿੱਖਤ ਪੁਰਾਣ) ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਲੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ “ਬਾਈਬਲ” ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ

੧੯ ਦੁ ਪਿਸਰਸ ਅਜਾਂ ਬੁਦ ਚੂੰ ਸਮਸਮਾਹ ॥ ਕਿ ਰਉਸਨ ਤਬੀਯਤ ਹਕੀਕਤ
ਗਵਾਹ ॥੧੯॥ ੨੦ ਕਿ ਗੁਸਤਾਖ ਦਸਤ ਅਸਤ ਚਾਲਾਕ ਜੰਗ ॥ ਬ ਵਕਤੇ
੧ ਤਰਦਦ ਚੁ ਸ਼ੇਰੋ ਨਿਹੰਗ ॥੧੦॥ ੨੧ ਦੁ ਪੀਲ ਅਫਕਨੋ ਹਮ ਚੁ ਸ਼ੇਰ ਅਫਕਨ
ਅਸਤ ॥ ਬ ਵਕਤੇ ਵਗਾ ਸ਼ੇਰ ਰੋਈਂ ਤਨ ਅਸਤ ॥੧੧॥ ੨੨ ਯਕੇ ਖੂਬ
ਰੋਇ ਓ ਦਿਗਰ ਤਨ ਚੁ ਸ਼ੀਮ ॥ ਦੁ ਸੂਰਤ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਆਜ਼ਮ ਅਜ਼ੀਮ ॥੧੨॥
੨੩ ਵਜਾਂ ਮਾਦਰੇ ਬਰ ਕਸ ਆਸੁਫਤਹ ਗਸ਼ਤ ॥ ਚੁ ਮਰਦਸਤ ਗੁਲ ਹਮ
ਚੁਨੀ ਗੁਲ ਪਰਸਤ ॥੧੩॥ ੨੪ ਸ਼ਬੰ ਗਾਹ ਦਰ ਖਾਬਗਾਹ ਆਮਦੰਦ ॥ ਕਿ
ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ਦਰ ਨਿਗਾਹ ਆਮਦੰਦ ॥੧੪॥ ੨੫ ਬੁਖਾਦੰਦ ਪਸ ਪੇਸ਼ ਖੁਰਦੋ ਕਲਾਂ ॥
ਮਯੋ ਰੋਦ ਰਾਮਸ਼ ਗਿਰਾਂ ਰਾ ਹੁਮਾਂ ॥੧੫॥ ੨੬ ਬਿਦਾਨਿਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਮਸਤੀਯਸ਼
ਮਸਤ ਗਸ਼ਤ ॥ ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਖੁਦ ਦਸਤ ਹਰ ਦੋ ਸ਼ਿਕਸਤ ॥੧੬॥ ੨੭ ਬਿਜ਼ਦ
ਹਰ ਦੋ ਦਸਤਸ਼ ਸਰੇ ਖੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ॥ ਬ ਜੁੰਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਬ ਕਰਦੰਦ
ਸ਼ੋਰ ॥੧੭॥ ੨੮ ਬਿਗੋਯਦ ਕਿ ਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਨ ਪਾਕ ॥ ਚਿਰਾ ਚੂੰ ਕਿ ਕੁਸ਼ਤੀ
ਅਜ਼ੀ ਜਾਮਹ ਚਾਕ ॥੧੮॥ ੨੯ ਬਿਖੁਰਦੰਦ ੨ ਮਯ ਹਰ ਦੁ ਆਂ ਮਸਤ ਗਸ਼ਤ ॥
ਗਿਰਫਤੰਦ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ਫੌਲਾਦ ਦਸਤ ॥੧੯॥ ੩੦ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ ਆਂ ਬ
ਈ ਆਂ ਜਦੰਦ ॥ ਬਦੀਦਹ ਮਰਾ ਹਰ ਦੁ ਈਂ ਕੁਸ਼ਤਹ ਅੰਦ ॥੨੦॥ ੩੧ ਦਰੇਗਾ
ਮਰਾ ਜਾ ਜਿਮੀ ਹਮ ਨ ਦਾਦ ॥ ਨ ਦਹਲੀਜ ਦੋਜ਼ਖ ਮਰਾ ਰਹ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੨੧॥
੩੨ ਦੁ ਚਸ਼ਮੇ ਮਰਾ ਬੀ ਚਿ ਗਰਦੀਦਹ ਈਂ ॥ ਕਿ ਈਂ ਦੀਦਹੇ ਖੂਨ ਈਂ
ਦੀਦਹ ਈਂ ॥੨੨॥ ੩੩ ਬਿਹਜ਼ ਮਨ ਤਨੇ ਤਰਕ ਦੁਨੀਯਾ ਕੁਨਮ ॥ ਫਕੀਰੇ
ਸ਼ਵਮ ਮੁਲਕ ਚੀ ਮੇਰਵਮ ॥੨੩॥ ੩੪ ਬਿ ਗੁਫਤ ਈਂ ਸੁਖਨ ਰਾ ਕੁਨਦ
ਜਾਮਹ ਚਾਕ ॥ ਰਵਾਂ ਸੁਦ ਸੂਏ ਦਸਤਖਤ ਚਾਕ ਚਾਕ ॥੨੪॥ ੩੫ ਕਿ ਓ
ਜਾ ਬਦੀਦੰਦ ਖੁਸ਼ ਖਾਬਗਾਹ ॥ ਨਿਸ਼ਸਤਹ ਅਸਤੁ ਬਰ ਗਾਉ ਬਾ ਜਨ
ਚੁ ਮਾਹ ॥੨੫॥ ੩੬ ਬਿ ਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਜ਼ਨ ॥ ਹਮਾਂਯੂ ਦਰਖਤੇ
ਚੁ ਸਰ ਵੇ ਚਮਨ ॥੨੬॥ ੩੭ ਕਿ ਹੂਰੇ ਪਰੀ ਤੋ ਚੁ ਨੂਰੇ ਜਹਾਂ ॥ ਕਿ ਮਾਹੇ
ਫਲਕ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਾਂ ॥੨੭॥ ੩੮ ਨ ਹੂਰੇ ਪਰੀਅਮ ਨ ਨੂਰੇ ਜਹਾਂ ॥ ਮਨਮ
ਦੁਖਤਰੇ ਸ਼ਾਹਿ ਜਾ ਬੁਲਸਿਤਾਂ ॥੨੮॥ ੩੯ ਬ ਪੁਰਸਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਪਰਸਤਸ਼
ਨਮੂਦ ॥ ਬਨਿਜ਼ਦਸ਼ ਜੁਬਾਂ ਰਾ ਬ ਫੁਰਸ਼ਤ ਕਸੂਦ ॥੨੯॥ ੪੦ ਬ ਦੀਦਨ
ਤੁਰਾ ਮਨ ਬਸ ਆਜ਼ੁਰਦਹਅਮ ॥ ਬਿਗੋਈ ਤੁ ਹਰ ਚੀਜ਼
ਬਖਸ਼ੀਦਹਅਮ ॥੩੦॥ ੪੧ ਬ ਹੰਗਾਮ ਪੀਰੀ ਜਵਾਂ ਮੇ ਸ਼ਵਮ ॥

1. ਅੱਧਕ ਲਾ ਕੇ ਤਰਦਦ (ਬੋਲੇ) । 2. ਮੈ (ਬੋਲੇ) ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਧਿ ਉਪਰ ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਲੱਖ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਲਟਕਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹ ਉਪਰ ਕਲਗੀ, ਦਸਤਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ ਕਰੇਗੀ । ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਆਗਮਨ ਬਾਰੇ ੧੭੦੦ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਮਨ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ ।... ਦੇਖੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਈ ੧੯੯੯ । ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰੁਹਾਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਲਦੇ ਭੱਠ ਤੇ ਰੋਤਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਰੁਜ਼ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ - ਅੱਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਿਹੇ ਆਲਮਗੀਰ ਨੂੰ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਕੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਕੋਈ ਨਿਤਰਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ । ਇਸ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਭ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਬ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੋ ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥
ਦਾਸ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਗੜ੍ਹੀਆ ਰੋਪੜ

* * * * *

੧. ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਸੂਰਜ ਚੰਦਮਾ ਜਿਹੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ
ਸਨ ਅਤੇ ਦਾਨਸਮੰਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੂਝਵਾਲੇ ॥੯॥
੨. ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਚਲਾਕ ਸਨ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬੜੇ
ਫੁਰਤੀਲੇ ਸਨ । ਜਦੋਂ ਜੁੱਧ ਲਈ ਵੇਲਾ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ
ਬੜੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਜਾਂ ਮਗਰਮੱਛ
ਝਪਟਦਾ ਹੈ ॥੧੦॥
੩. ਦੋਇ ਜਵਾਨ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਸਿੱਟ
ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ
ਵੱਗ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਜਾ ਪੈਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਫੌਲਾਦੀ ਤਨ
ਵਾਲੇ ਸਨ ॥੧੧॥
੪. ਇਕ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁਤ ਧੰਨ ਦੂਜੇ ਸਰੀਰ ਚਾਂਦੀ ਵਾਂਗ
ਚਮਕਦਾ ਸੀ । ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੋਭਾ
ਵਾਲੀ ਸੀ ॥੧੨॥
੫. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਉਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜੋ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜਿਹੇ ਚੇਹਰੇ ਵਾਲਾ
ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਇਹੋ ਫੁੱਲ ਤੇ ਭਵਰੇ ਸਮਾਨ
ਮਸਤ ਸੀ ॥੧੩॥
੬. ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਸੌਣ ਵਾਲੇ
ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਨ ਭਰਾਵਾਂ
ਨੂੰ ਉਥੇ ਵੇਖਿਆ ॥੧੪॥
੭. ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਮਾਨੋਂ ਬੁਲਾਏ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ । ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ
ਤੇ ਰਾਗ ਬੇਹੋਸ਼ ਕੀਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ॥੧੫॥
੮. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਮਸਤ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਆਈ । ਮਾਂ ਨੇ
ਤੇਗ ਚਲਾਈ ਹੱਥੀਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮੁਕਾਈ ॥੧੬॥
੯. ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਤੇ ਦੋਹੱਥੜ ਮਾਰੀ ਤੇ ਪਿੱਟਣ
ਲੱਗ ਗਈ - ਚੀਖ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥੧੭॥
੧੦. ਅਤੇ ਮਕਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪਾਕ ਅੱਲਾ
ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਆ ਕੇ ਦੇਖੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਕਦੀਰ ਨੇ
ਕੀ ਕੀਤਾ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ) ਇਹ
ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਐਉਂ
ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜਾ ਕੱਟ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ॥੧੮॥
੧੧. ਮਕਰਹਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ਨਸ਼ੇ
ਵਿਚ ਦੋਏ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਫੌਲਾਦੀ ਤਲਵਾਰਾਂ
ਫੜ ਲਈਆਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ॥੧੯॥
੧੨. ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਜਰੂਰੀ ।
ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੋ ਦੋਵੇਂ ਲੜਦੇ ਬੇਟੇ ਮਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ॥੨੦॥
੧੩. ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਿਆ
ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ
ਵੇਖਿਆ ॥੨੨॥
੧੪. ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਹ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ
ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਜੋਗਣ ਹੋ
ਕੇ ਕਫਨੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ ॥੨੩॥
੧੫. ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪ ਉਜਾੜ ਦੇ ਰਾਹ
ਪੈ ਗਈ । ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਪਈ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ
ਕੇ ਫਕੀਰੀ ਵੇਸ ਵਿਚ ॥੨੪॥
੧੬. ਸੋ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜੋ ਆਰਾਮ ਕਰਨ
ਲਈ ਇਕ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਸੀ ਸੌਣ ਲਈ । ਜਦੋਂ ਉਥੇ
ਬੈਠ ਗਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਲ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਭਾਵ
ਪਾਰਬਤੀ ਮੱਥੇ ਤੇ ਚੰਦ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸ਼ਿਵਜੀ ਭਗਵਾਨ
ਆ ਗਏ ॥੨੫॥
੧੭. ਸ਼੍ਰੀਜੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੋ ਭਲੀ ਇਸਤਰੀਏ
ਸਰੂ ਦੇ ਕੁੱਖ ਜਿਵੇਂ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੱਦ
ਵਾਲੀਏ ॥੨੬॥
੧੮. ਕੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਪਰੀ ਹੈਂ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਧਰਤੀ ਨੂੰ
ਨੂਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈਂ । ਜਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਚੰਦ ਅਥਵਾ ਸੂਰਜ
ਹੈਂ ॥੨੭॥
੧੯. ਨਾ ਮੈਂ ਪਰੀ ਹੂਰ ਪਰੀ ਕਦਾਈਂ ਨਾ ਹੀ ਹੁਸਨ ਜਹਾਨੀ ॥
ਸ਼ਾਹ ਬਲਿਸਤਾਂ ਦੀ ਧੀ ਕਹਾਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਉ ਪਛਾਨੀ ॥੨੮॥
੨੦. ਪਤਾ ਲਗਾ ਉਸ ਤੀਵੀਂ ਤਾਈਂ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜ ਕਰਾਈ ॥
ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਨਿਮਾਣੀ ਹੋ ਕੇ ਬੀਤੀ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ॥੨੯॥
੨੧. ਸ਼੍ਰੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬੜਾ
ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹੋ ਵਰ
ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਮੰਗ ਲੈ ॥੩੦॥
੨੨. ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਜਾਇ ਬੁਢਾਪਾ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ।
ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਘਰੀਂ ਪੁਰਾਉ ਐਸਾ ਵਰ ਮੈਂ ਪਾਵਾਂ ॥੩੧॥

ਬ ਮੁਲਕੇ ਹੁਮਾਂ ਯਾਰ ਮਨ ਮੇ ਰਵਮ ॥੩੧॥ ^੧ਬ ਦਾਨਸ ਤੁ ਦਾਨੀ ਵਗਰ
ਈਂ ਵਫਾ ॥ ਬ ਯਾਦ ਆਮਦਸ ਬਦਤਰ ਈਂ ਬੇਵਫਾ ॥੩੨॥ ^੨ਵਜ਼ਾਂ ਜਾ
ਬਿਆਮਦ ਬਗਿਰਦੇ ਚੁ ਚਾਹ ॥ ਕਜ਼ਾਂ ਜਾ ਅਜ਼ੋ ਬੂਦ ਨਖਜ਼ੀਰ ਗਾਹ ॥੩੩॥
^੩ਬ ਸੈਰੇ ਦਿਗਰ ਰੋਜ਼ ਆਮਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥ ਚੁ ਮਿਨਕਾਲ ਅਜ਼ ਬਾਸ਼ਹੇ
ਨਉਬਹਾਰ ॥੩੪॥ ^੪ਕਿ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਪੇਸ਼ਸ਼ ਗਵਜਨੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ
ਅਸਪ ਸ਼ ਚੁ ਬਾਦੇ ਨਸੀਮ ॥੩੫॥ ^੫ਬਸੇ ਦੂਰ ਗਸ਼ਤਸ਼ ਨ ਮਾਂਦਹ ਦਿਗਰ ॥
ਨ ਆਬੋ ਨ ਤੋਸਹ ਨ ਅਜ਼ ਖੁਦ ਖਬਰ ॥੩੬॥ ^੬ਵਜ਼ਾਂ ਓ ਸ਼ਵਦ ਬਾ
ਤਨੇ ਨਉਜਵਾਂ ॥ ਨ ਹੂਰੋ ਪਰੀ ਆਫ਼ਤਾਬੇ ਜਹਾਂ ॥੩੭॥ ^੭ਬ ਦੀਦਨ ਵਜ਼ਾਂ
ਸ਼ਾਹਿ ਆਸ਼ੁਫ਼ਤਹ ਗਸ਼ਤ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਖੁਦ ਖਬਰ ਰਫ਼ਤ ਵ ਅਜ਼ ਹੋਸ਼
ਦਸਤ ॥੩੮॥ ^੮ਕਿ ਕਸਮੇ ਖੁਦਾ ਮਨ ਤੁਰਾ ਮੇ ਕੁਨਮ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਜਾਨ
ਜਾਨੀ ਤੁ ਬਰ ਤਰ ਕੁਨਮ ॥੩੯॥ ^੯ਉਜ਼ਰ ਕਰਦ ਉ ਚੂੰ ਦੁ ਸੇ ਚਾਰ
ਬਾਰ ॥ ਹਮ ਆਖਰ ਬਗ਼ੁਫ਼ਤਨ ਵਜ਼ਾਂ ਕਰਦ ਕਾਰ ॥੪੦॥ ^{੧੦}ਬੁਥੀਂ ਗਰਦਸ਼ੇ
ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਜ਼ਮਾਨ ॥ ਕਿ ਖੂਨੇ ਸਿਤਾਦਸ਼ ਨ ਮਾਂਦਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਨ ॥੪੧॥ ^{੧੧}ਕੁਜਾ
ਸ਼ਾਹਿ ਕੈ ਖੁਸਰਵੋ ਜ਼ਮ ਜ਼ਮ ॥ ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹਿ ਆਦਮ ਮਹੰਮਦ ਖਤਮ ॥੪੨॥
^{੧੨}ਫ਼ਰੇਦੂ ਕੁਜਾ ਬਹਿਮਨ ਇਸਫੰਦ ਯਾਰ ॥ ਨ ਦਾਰਾਬ ਦਾਰਾ ਦਰਆਮਦ
ਸ਼ੁਮਾਰ ॥੪੩॥ ^{੧੩}ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹਿ ਇਸਕੰਦਰੋ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਯਕ ਹਮ ਨ ਮਾਂਦ
ਅਸਤ ਜ਼ਿੰਦਹ ਬ ਜਾਹ ॥੪੪॥ ^{੧੪}ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹ ਤੈਮੂਰ ਬਾਬਰ ਕੁਜਾਸਤ ॥
ਹੁਮਾਯੂੰ ਕੁਜਾ; ਸ਼ਾਹਿ ਅਕਬਰ ਕੁਜਾਸਤ ॥੪੫॥ ^{੧੫}ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸੁਰਖ
ਰੰਗੇ ਫ਼ਿਰੰਗ ॥ ਖੁਸ਼ ਆਮਦ ਮਰਾ ਵਕਤ ਜ਼ਦ ਤੇਗ ਜੰਗ ॥੪੬॥ ^{੧੬}ਬ
ਮਨ ਦਿਹ ਕਿ ਖੁਦ ਰਾ ਪਯੋਹਸ਼ ਕੁਨਮ ॥ ਬ ਤੇਗ ਆਜ਼ਮਾਈਸ਼ ਕੋਹਸ਼
ਕੁਨਮ ॥੪੭॥੮॥

੧੬ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤੇ ॥

^{੧੭}ਕਮਾਲਸ਼ ਕਰਾਮਾਤ ਆਜ਼ਮ ਕਰੀਮ ॥ ਰਜ਼ਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹਾਕੋ
ਰਹੀਮ ॥੧॥ ^{੧੮}ਬ ਜ਼ਾਕਰ ਦਿਹੰਦ ਈਂ ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਨ ॥ ਮਲੂਕੋ ਮਲਾਖਕ
ਹਮਹ ਆਂ ਜਹਾਨ ॥੨॥ ^{੧੯}ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਸ਼ਾਹੇ ਫ਼ਿਰੰਗ ॥ ਚੁ
ਬਾ ਜਨਿ ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਪੁਸ਼ਤੇ ਪਲੰਗ ॥੩॥ ^{੨੦}ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਬਰ ਬੱਚਹ
ਗਉਹਰ ਨਿਗਾਰ ॥ ਬ ਦੀਦਨ ਹਮਾਯੂੰ ਜਵਾਂ ਉਸਤਵਾਰ ॥੪॥ ਬ ਵਕਤੇ

(ਪੰਨਾ ੧੪੨੮ ਦੀ ਬਾਕੀਯੋਂ ਕੇ ਦੋਵੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ-ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ਹਾਂ ਹਰ ਇਕ ਹੁਕਮ ਮੰਨਾਗਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਘਿਘਿਆਹਟ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅੱਰੰਗਜੇਬ ਸਮਝਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਸਾਡਾ ਖਾਲਸਾ

ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਅੱਰੰਗਾਬਾਦ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਬੇਈਮਾਨ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਤਾਹੀਦ ਹੈ। ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਸਾਡੇ (ਸਿੱਖਾਂ) ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਤੇ ਉਹਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ!! ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਫੇਰ.....! ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰ ਕੱਸੇ ਦੀ ਕਟਾਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝ ਲਵੀਂ ਕਿ ਐਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਆਹ ਕਟਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੀਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਚਿੱਠੀਆਂ, ਜਫ਼ਰਨਾਮਾ ਲੈ ਲਵੀਂ,

“ਕਿਹੜਾ ਬੱਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਾਲਾਂ” ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇਜਸਵੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਬਾਲ ਨਾ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ:- ਬਖ਼ਸ਼ਨਹਾਰ ਜੀਓ! ਮੇਰੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ ਹੁਣ ਜਾਣ ਸਾਰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਹ ਖੇਡ ਵਰਤਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਹਕੋ (ਘੋੜੇ) ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਪਤ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਇਧਰ ਅੱਰੰਗਜੇਬ ਵੀ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰਾਂ ਅੱਰੰਗਾਬਾਦ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਖਤ ਤੇ ਆਣ ਬੈਠਾ ਪੰਤੂ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਦਾਸ ਸੀ, ਸੁਬਹਿ ਵਾਲਾ ਕੌਤਕ ਹੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਸਲਾਮ ਬੁਲਾਈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਦਿਆਂ ਮਲਮੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ਾਹੀ ਤਖਤ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹੀ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਭਾਲ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

੧. ਸ਼ਿਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ:—ਜੇਕਰ ਤੇਰੀ ਭੁੱਖੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਆਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਵਰ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ॥੩੨॥
੨. ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵਰ ਚਲਕੇ ਅੱਗੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਕੂਏ ਤੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ । ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਾਹ ਸੀ ॥੩੩॥
੩. ਅਗਲੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਾਰਨ ਯਾਰ ਉਹ ਆਇਆ । ਖੂਹ ਪਰ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ ਸੱਜਣ ਦਾ ਜਿਸ ਸੀ ਦਿਲ ਚੁਰਾਇਆ ॥੩੪॥
੪. ਉਸ ਯਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਰਾ ਸਿੰਗਾ ਵੱਡਾ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਆਇਆ । ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜਾ ਲਾ ਕੇ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੫॥
੫. ਉਹ ਬਾਰਾ ਸਿੰਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਨਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਖੁਰਾਕ ਥੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ॥੩੬॥
੬. ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੀ ਗਈ ਜੋ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਸੀ । ਜਿਸ ਜਿਹੀ ਨਾ ਕੋਈ ਹੂਹ ਸੀ ਨਾ ਪਹੀ ਸੀ ਜਾਣੇ ਜਗਤ ਦਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ॥੩੭॥
੭. ਦੇਖਤਾਸਾਰ ਸ਼ਾਹ ਆਸ਼ਕ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ਨਾ ਕੁਛ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਰਹੇ ਐਸਾ ਜਾਦੂ ਪਾਇਆ ॥੩੮॥
੮. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖਾਂਗਾ ਭਾਵ ਪਟਰਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ ॥੩੯॥
੯. ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਨੁਕਰ ਕੀਤੀ । ਅੰਤ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ ਪਈ ॥੪੦॥
੧੦. ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਵੇਖ ਇਹ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਤਨਾ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਾ ਛੱਡਿਆ ਪੁੱਤਰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ । ਅੱਜ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ॥੪੧॥
੧੧. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਕਿਥੇ ਹੈ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਜਾਮ ਤੇ ਜਾਮ ਪੀਂਦਾ ਸੀ । ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਆਦਮ ਅਥਵਾ ਮੁਹੰਮਦ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ॥੪੨॥
੧੨. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫਰੇਦੂ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਿਮਨ, ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ ਨ ਦਾਰਾਬ ਤੇ ਨਾ ਦਾਰਾਬ ਆਦਿ ਅੱਜ ਕਿਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ॥੪੩॥
੧੩. ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਸਕੰਦਰ ਵਡੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਕੋਈ

ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇ ਏਥੇ ਬਾਕੀ ਮੂਲ ਨਾ ਰਹਿਆ ॥੪੪॥

੧੪. ਕਿਥੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੈਮੂਰ ਤੇ ਬਾਬਰ ਕਿੱਥੇ ਹਮਾਯੂ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ॥੪੫॥

ਇਹ ਹਿਕਾਇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਡਾ ਸੁੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਕਰਕੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਨੇਕ ਬਰ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਕਬੂਧੀ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਅਨਰਥ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਫੇਰ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਬਾਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਡਾਰੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੂੰ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਕਰਕੇ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ? ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ —

ਸੁਨ ਓਰੰਗੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵੇਂ ਜੋ ਤੁਮ ਧਰੋਹ ਕਮਾਏ ॥
ਵੀਰ ਮਾਰੇ ਪਿਉ ਸਤਾਇਆ ਬਹੁਤੇ ਜੁਲਮ ਵਧਾਏ ॥
ਹੈਫ਼ ਤੇਰੇ ਪਰ ਆਵੇ ਭਾਰਾ ਇਹ ਔਰਤ ਬਦਕਾਰੀ ॥
ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਵ ਵੀ ਹੋਇ ਖੋਟੀ ਬਾਤ ਚਿਤਾਰੀ ॥
ਵਰ ਵੀ ਪਾਏ ਗਵਾਏ ਅਜਾਏਂ ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਸ਼ਾਹੀ ਪਾਈ ਰਬ ਸਬੱਬੇ ਬਿਥਾ ਅਉਧ ਗਵਾਈ ॥
ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਗਵਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨੇਕ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਐਡੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨੇਕੀ ਨਹੀਂ ਖਤੀ ।

੧੫. ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਸੰਗ ਰੂਪੀ ਫਿਰੰਗ ਵਲਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਬਖਸ਼ੋ । ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਸਮੇਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਮਾਰਨ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਅੱਛਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥੪੬॥

੧੬. ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੂੰ ਜਾਣ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਬੂਧੀ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ॥੪੭॥
ਹਕਾਇਤ ਅਠਵੀਂ ਸਮਾਪਤ

ਹਕਾਇਤ ਨੌਵੀਂ

੧੭. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਸਭ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ ॥੧॥

੧੮. ਜੋ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਦੇਵ ਤੇ ਅਦੇਵ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਤਾਲ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨॥

੧੯. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਇਕ ਫਰੰਗ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੋ ਪਲੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੩॥

੧੯. ਪੁਤਰ ਜੋਗੀ ਦਾ ਉਸ ਨੱਢੀ ਵੇਖਿਆ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਅਪਾਰਾ ॥
ਸਿੰਘੀ ਸ਼ਕਲ ਜਵਾਨ ਚੰਗੇਰਾ ਲੱਗਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ॥੪॥

ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਭਾਲ ਕਰਕੇ 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ' ਨੂੰ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਰਾਜਦੂਤਾਂ' ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਵਾਂ ।

ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾਂ ਭੁਲਦੇ ਅਵਾਜ ਵਿੱਚ "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥ ਸੁਲਾਈ

ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਰਾਮ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ਾ ਗਈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੋਲਿਆ ਕੋਈ ਨਾ । ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁਬਹ ਮੱਕੇ ਵਾਲਾ ਕੌਤਕ ਹੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਰਾ ਭੁ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਕਿ - ਕੀ ਖਾਲਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਅੱਗੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨੀ ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦੂਜੀ ਬਾਰ ਫੇਰ ਕਿਹਾ-ਕੀ ਖਾਲਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ-ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨੀ ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ-ਕੀ ਖਾਲਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਗੱਜਵੀ ਤੇ ਮਿਲਮੀ ਅਵਾਜ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ-ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਇਸੇ ਹੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਜੈ ਪੱਤਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਔਰੰਗ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਟਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਟਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਉਪਰੰਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਮਾ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਚਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਏ-ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਜ ਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਗਾਜਾਵੇ, ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ । ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ॥

ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ।

੧ਸ਼ਬ ਓ ਰਾ ਬੁਖਾਦੰਦ ਪੇਸ਼ ॥ ਬ ਦੀਦਨ ਹੁਮਾਯੂੰ ਬੁਬਾਲਾਇ ਬੇਸ਼ ॥੫॥
 ੨ਬਿਆਵੇਖਤ ਬਾ ਓ ਹਮਰ ਯਕ ਦਿਗਰ ॥ ਕਿ ਜ਼ਾਹਰ ਸ਼ਵਦ ਹੋਸ਼ ਹੈਬਤ
 ਹੁਨਰ ॥੬॥ ੩ਯਕੇ ਮੂਇ ਚੀਂ ਰਾ ਬੁਖਾਦੰਦ ਪੇਸ਼ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਮੂਇ ਚੀਨੀ
 ਬਰਆਵੁਰਦ ਰੇਸ਼ ॥੭॥ ੪ਬਰੋ ਹਰ ਕਿ ਬੀਨਦ ਨ ਦਾਨਦ ਸੁਖਨ ॥ ਕਿ
 ਅਜ਼ ਰੋਇ ਮਰਦੇ ਸ਼ੁਦਹ ਸ਼ਕਲ ਜ਼ਨ ॥੮॥ ੫ਬਿਦਾਨੰਦ ਹਰਕਸ ਕਿ ਈਂ
 ਹਮ ਜ਼ਨ ਅਸਤ ॥ ਕਿ ਦਰ ਪੈਕਰੇ ਚੂੰ ਪਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਅਸਤ ॥੯॥ ੬ਬ
 ਦੀਦੰਦ ਓਰਾ ਯਕੇ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹਿ ॥ ਕਿ ਮਕ਼ਬੂਲ ਸੂਰਤ ਚੁ ਰਖਸ਼ਿੰਦਹ ਮਾਹ
 ॥੧੦॥ ੭ਬਿਪੁਰਸੀਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਬਖ਼ਤ ॥ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਸ਼ਾਹ ਅਸਤੁ
 ਸ਼ਾਖਾਨ ਤਖ਼ਤ ॥੧੧॥ ੮ਕਿ ਜ਼ਨ ਤੋ ਕਦਾਮੀ ਕਿਰਾ ਦੁਖਤਰੀ ॥ ਕਿ ਮੁਲਕੇ
 ਕਿਰਾ ਤੋ ਕਿਰਾ ਖ਼ਾਹਰੀ ॥੧੨॥ ੯ਬ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਰੂੰ ਬਹਿਰਹਮੰਦ ਆਮਦਸ਼
 ॥ ਬਦੀਦਨ ਸ਼ਹੇ ਦਿਲ ਪਸੰਦ ਆਮਦਸ਼ ॥੧੩॥ ੧੦ਕਨੀਜ਼ਕ ਯਕੇ ਰਾ ਬੁਖਾਦੰਦ
 ਪੇਸ਼ ॥ ਸ਼ਬੰ ਗਾਹਿ ਬੁਰਦਸ਼ ਦਰੂੰ ਖਾਨਹ ਖੋਸ਼ ॥੧੪॥ ੧੧ਬਿਗੁਫਤਾ ਕਿ
 ਏ ਸਰਵ ਕਦ ਸੀਮ ਤਨ ॥ ਚਰਾਗੇ ਫਲਕ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੧੫॥
 ੧੨ਵਜ਼ਾਂ ਬਹਿਰ ਮਾਰਾ ਬ ਤਪਸ਼ੀਦ ਦਿਲ ॥ ਕਿ ਮਾਹੀ ਬਿਅਫਤਾਦ ਅਜ਼
 ਆਬ ਗਿਲ ॥੧੬॥ ੧੩ਬੁਰੋਏ ਸ਼ਬਾਪੈਕ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮਾਂ ॥ ਕਿ ਦਰਪੇਸ਼ ਯਾਰੇ
 ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਮਾਂ ॥੧੭॥ ੧੪ਤੁ ਗਰ ਪੇਸ਼ ਓ ਰਾ ਬਿਯਾਰੀ ਮਰਾ ॥ ਕਿ
 ਬਖ਼ਸ਼ੇਮ ਸਰਬਸਤਹ ਗੰਜੇ ਤੁਰਾ ॥੧੮॥ ੧੫ਰਵਾਂ ਸ਼ੁਦ ਕਨੀਜ਼ਕ ਸ਼ੁਨੀਦ ਈਂ
 ਸੁਖਨ ॥ ਬਿਗੋਯਦ ਸੁਖਨ ਰਾ ਜ਼ਿ ਸਰ ਤਾਬ ਬੁਨ ॥੧੯॥ ੧੬ਜ਼ੁਬਾਨੀ
 ਕਨੀਜ਼ਕ ਸ਼ੁਨੀਦੀਂ ਸੁਖਨ ॥ ਬ ਪੇਚੀਦ ਬਰ ਖੁਦ ਜ਼ਿ ਪੋਸ਼ਾਕ ਜ਼ਨ ॥੨੦॥
 ੧੭ਕਿ ਜ਼ਾਹਰ ਕੁਨਾਨੀਦ ਅਸਬਾਬ ਖੋਸ਼ ॥ ਕਿ ਦੀਦਨ ਜਹਾਂ ਰਾ ਬ ਕਿਰਦਾਰ
 ਖੋਸ਼ ॥੨੧॥ ੧੮ਬ ਖਾਹਦ ਮਰਾ ਸ਼ਾਹਿ ਏ ਯਾਰ ਮਾ ॥ ਮਰਾ ਮਸਲਿਹਤ
 ਦਿਹ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਮਾ ॥੨੨॥ ੧੯ਤੁ ਗੋਈ ਮਨਈਂ ਜਾ ਗੁਰੇਜ਼ਾ ਸ਼ਵਮ ॥ ਕਿ
 ਇਮ ਰੋਜ਼ ਅਜ਼ ਜਾਇ ਖੋਜ਼ਾ ਸਵਮ ॥੨੩॥ ੨੦ਨ ਤਰਸੀ ਇਲਾਜੇ ਤੁਰਾ
 ਮਨ ਕੁਨਮ ॥ ਬ ਦੀਦਨ ਵਜ਼ਾਂ ਚਾਰ ਮਾਹੇ ਨਿਹਮ ॥੨੪॥ ੨੧ਚੁ ਖੁਸ਼ਪੀਦ
 ਯਕ ਜਾਇ ਚੂੰ ਬੇਖਬਰ ॥ ਖਬਰ ਗਸ਼ਤ ਸ਼ੁਦ ਸ਼ਾਹ ਓ ਸ਼ੇਰ ਨਰ ॥੨੫॥
 ੨੨ਦਹਾਨੇ ਕਨੀਜ਼ਕ ਸ਼ੁਨੀਦ ਈਂ ਸੁਖਨ ॥ ਜ਼ਿ ਜੁੰਬਸ਼ ਬਲਰਜ਼ੀਦ ਸਰ ਤਾਬ
 ਬੁਨ ॥੨੬॥ ੨੩ਬਿਯਾਮਦ ਕਜ਼ੇ ਜਾਇ ਓ ਖੁਫਤਹ ਦੀਦ ॥ ਜ਼ਿ ਸਰ ਤਾ ਕਦਮ
 ਹਮ ਚੁ ਮਿਹਿਰਸ਼ ਤਪੀਦ ॥੨੭॥ ੨੪ਬਿਦਾਨਦ ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਖਬਰਦਾਰ ਸ਼ੁਦ ॥ ਬ ਰੋਜ਼ੇ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿਸੇ ਗਮ ਵਿਚ ਭੁੱਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਮਹਾਨ ਚਿੱਠੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਣੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੋਨਾ ਮੈਨੀ ਹੋਏ ਤੇ ਮੁਖੀ ਕਾਜੀ ਬੋਲ ਹੀ ਪਿਆ-ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ “ਖਾਲਸਾ” ਸ਼ਬਦ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੋਂ ਬੋਲੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੁਣ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਰਨਾਟਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਭੁੱਧੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ।

ਕਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਫਤਵਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪਛਤਾਵਾ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਇਧਰ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੋਈ ਹੱਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ!!

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਜੀ ਜਰਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਮੁਖ ਕਾਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਾਅ ਦੀ ਲਾਲ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਵਾਚਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੀਓ! ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੀਭ ਬਣਾਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਛੁਹਾ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਫਤਵੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਅਜੇਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਪਰਲੀ ਪੰਗਤੀ “ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ” ॥ ਨਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧. ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜਨਾਨੀ।
ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸੋਹਣਾ ਭਰਿਆ ਨਾਲ ਜਵਾਨੀ ॥੫॥
੨. ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਐਨ ਰਚ ਮਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪੋ
ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਅਝੱਕ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ
ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਸੰਗ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ॥੬॥
੩. ਇਕ ਨਾਈ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਸਦੇ ਦਾੜੀ
ਦੇ ਵਾਲ ਮੋਚਨੇ ਨਾਲ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਹ ॥੭॥
੪. ਜੇ ਕੋਈ ਵੇਖੇ ਉਸੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਮਰਦ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ॥
ਮਰਦੇ ਰੰਨ ਬਣਾਈ ਉਸ ਨੇ ਪਛਾਣ ਨ ਕਰਨ ਸਿਆਣੇ ॥੮॥
੫. ਹਰ ਕਿਸੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ
ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਪਰੀ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ
ਹੈ ॥੯॥
੬. ਇਕ ਦਿਨ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇ
ਯਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੂਰਤ
ਬਹੁਤ ਐਉਂ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਚੰਦ
ਦੀ ਚਮਕੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੦॥
੭. ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਏ
ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲਾਂ ਤੇ ਤਖਤ ਦੇ ਵਾਲੀ ਦੇ ਲਾਇਕ
ਹੈਂ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਹ ॥੧੧॥
੮. ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐ ਇਸਤਰੀ ਤੂੰ ਕਿਸਦੀ
ਪੁੱਤਰੀ ਹੈਂ। ਕਿਸ ਦੇਸ ਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈਂ ? ॥੧੨॥
੯. ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬੜੀ ਭਾਗਵਾਲੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਐਉਂ
ਰਾਜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਿਲ ਉਸ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ
ਗਿਆ ॥੧੩॥
੧੦. ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਘਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ
ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੧੪॥
੧੧. ਕਿ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਐ ਸਰੂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਜਿਹੇ
ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਜਿਹੇ ਉਚਕੇ ਤਨਾਂ ਵਾਲੀ
ਇਸਤਰੀਏ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀਏ
ਯਮ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ॥੧੫॥
੧੨. ਤੇਰੇ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਐਉਂ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ
ਵਿਚੋਂ ਮੱਛੀ ਬਾਹਰ ਸੁੱਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਤੜਪਦੀ
ਹੈ ॥੧੬॥
੧੩. ਐ ਮੇਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਗੋਲੀ ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ
ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਹ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚਮਨ ਦੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੈ ॥੧੭॥
੧੪. ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ
ਮੂੰਹ ਮੂੰਹ ਭਰਿਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੧੮॥
੧੫. ਗੋਲੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਪਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ
ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ
ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ-ਰਾਜ ਮਤਲਬ ਵਾਲੀ ਸਿਰ ਤੋਂ
ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ॥੧੯॥
੧੬. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਗੋਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ
ਉਸ ਬਣਾਉਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ
ਧੋਖੇ ਵਾਲੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥੨੦॥
੧੭. ਜਾਹਰ ਹੋਵਾਂ ਨਾਲ ਖਰਾਬੀ ਖੁਲੇ ਪੋਲ ਹਮਾਰਾ ॥
ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚ ਸ਼ੋਹਰਤ ਹੋਸੀ ਸ਼ਰਮੇ ਨਹੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥੨੧॥
੧੮. ਹੇ ਰਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੱਸ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਨੂੰ
ਇਸਤਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਮੇਰੇ
ਬਚਾਉ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ॥੨੨॥
੧੯. ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਭੱਜ ਜਾਵਾਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ॥
ਅੱਜ ਦਿਹਾੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਭਾਰੀ ਭੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਸ਼ਾਹਰ ॥੨੩॥
੨੦. ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਨਾ ਡਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਚਾਉ
ਦਾ ਜਤਨ ਇਲਾਜ ਕਰਾਂਗੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਤੇਨੂੰ
ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਾਂਗੀ ॥੨੪॥
੨੧. ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਜੁੜ ਕੇ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਰਾਜਾ
ਖਬਰ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹਾ
ਮਨੁੱਖ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ॥੨੫॥
੨੨. ਜਦੋਂ ਦੋਇ ਇਕੱਠੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਦਾਸੀ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ
ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹਾ
ਪੁਰਸ਼ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਕੰਬਣ
ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਲਗਦਾ ॥੨੬॥
੨੩. ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆ
ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪਏ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਜ
ਵਾਂਗ ਤਪ ਜਾਂਦਾ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ॥੨੭॥
੨੪. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗੋਲੀ
ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਣੀ
ਨਾਲ ਜਾ ਸੱਦੀ ਹੈ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੱਦੀ ॥੨੮॥

ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਅੰਦਰ ਚੀਸਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਰ ਵਧੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅੰਤ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਹੀ ਪਿਆ ਸਾਰੇ
ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਜਿਹੀ ਛਾ ਗਈ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਭਨਾ ਨੇ ਭੱਜ-ਨੱਠ ਕੀਤੀ। ਅਰਾਮ ਵਾਲੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਡਾਕਟਰਾਂ
ਵੇਦ ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਹ ਖਬਰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਜੇਬਨਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ
ਕਿ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ” ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਬ ਨਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ-ਅੱਬਾ ਜੀਓ! ਇਤਨੀ
ਤਕਲੀਫ਼ ਕਿਉਂ ਸਹਾਰ ਰਹੇ ਹੋ, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ” ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਇਸ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ?
ਪੱਕਾ ਸ਼ਰਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਲੜਕੀ ਨੇ ਦੀਰਘ ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਸੋਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ” ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵੀ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਉਹ ਜਬਾਨ ਪਰ ਆ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਜੇਬਨਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਲਿਖਣਸਾਰ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਦੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਤੇ
ਫਤੇ ਹੋ ਗਈ। ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਿਆ, ਮਰ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਦੀ
ਖਬਰ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਭੀਲਵਾਕੇ ਲਾਗੇ ਬਘੌਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲ ਗਈ।
ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਸੰਤ ਦਾਢੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜੈਪੁਰ ਆਣ ਗਰੀਬ
ਨਿਵਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕਰ ਬੇਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ, ਨਿਆਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਰਨਾ ਸੁਣ
ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ “ਧੰਨ ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਧੰਨ ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਹਿਕੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ “ਬਾਣੀ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸਾਹਿਬ” ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਵੀ
ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੇ, ਦੁੱਖ ਦਲਿੰਦਰ
ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੇ ਬੇਰੂਨੀ ਸ਼ੱਤਰੂਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਾਰਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਸੰਪੂਰਨ ॥

ਅਜਾਈ ਖਬਰਦਾਰ ਸੁਦ ॥੨੮॥ ੧੩ ਖੁਸ਼ਪੀਦ ਯਕ ਜਾ ਯਕੇ ਖਾਬ ਗਾਹ ॥
 ਮਰਾ ਦਾਵ ਅਫਤਦ ਨ ਯਜਦਾਂ ਗਵਾਹ ॥੨੯॥ ੨ ਜੁਦਾਗਰ ਬੁਬੀਨਮ ਅਜ
 ਈ ਖਾਬ ਗਾਹ ॥ ਯਕੇ ਜੁਫਤ ਬਾਸਮ ਚੁ ਖੁਰਸੈਦ ਮਾਹ ॥੩੦॥ ੩ ਦਰ
 ਆਂ ਰੋਜ਼ ਗਸ਼ਤੋ ਬਿਆਮਦ ਦਿਗਰ ॥ ਹੁਮਾਂ ਖੁਫਤਮ ਦੀਦੰਦ ਯਕੇ ਜਾ
 ਬੁਬਰ ॥੩੧॥ ੪ ਦਰੇਗਾ ਅਜ਼ਾਂ ਗਰ ਜੁਦਾ ਯਾਫਤਮ ॥ ਯਕੇ ਹਮਲਹ ਚੁੰ
 ਸ਼ੇਰ ਨਰ ਸਾਖਤਮ ॥੩੨॥ ੫ ਦਿਗਰ ਰੋਜ਼ ਰਫਤਸ਼ ਸਿਯਮ ਆਮਦਸ਼ ॥
 ਬ ਦੀਦੰਦ ਯਕ ਜਾਇ ਬਰ ਤਾਫਤਸ਼ ॥੩੩॥ ੬ ਬ ਰੋਜ਼ੇ ਚੁ ਆਮਦ ਬ
 ਦੀਦੰਦ ਜੁਫਤ ॥ ਬ ਹੈਰਤ ਫਰੋ ਰਫਤ ਬਾ ਦਿਲ ਬਿਗੁਫਤ ॥੩੪॥ ੭ ਕਿ
 ਹੈਫ ਅਸਤ ਆਂ ਰਾ ਜੁਦਾ ਯਾਫਤਮ ॥ ਕਿ ਤੀਰੇ ਕਮਾ ਅੰਦਰੁੰ ਸਾਖਤਮ
 ॥੩੫॥ ੮ ਦੀਦੇਮ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨ ਦਰ ਦੋਜ਼ਮ ਬ ਤੀਰ ॥ ਨ ਕੁਸ਼ਤਮ ਅਦੂਰਾ
 ਨ ਕਰਦਮ ਅਸੀਰ ॥੩੬॥ ੯ ਸ਼ਸ਼ਮ ਰੋਜ਼ ਆਮਦ ਬ ਦੀਦਹ ਵਜ਼ਾਂ ॥ ਬ
 ਪੇਚਸ਼ ਦਰਆਵੇਖਤ ਗੁਫਤ ਅਜ਼ ਜੁਬਾਂ ॥੩੭॥ ੧੦ ਨ ਦੀਦੇਮ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਿ
 ਰੋਜ਼ੇਮ ਖੁੰ ॥ ਦਰੇਗਾ ਨ ਕੈਬਰ ਕਮਾਂ ਅੰਦਰੁੰ ॥੩੮॥ ੧੧ ਦਰੇਗਾ ਨ ਦੁਸ਼ਮਨ
 ਨ ਆਵੇਖਤਮ ॥ ਦਰੇਗਾ ਨ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ਰੇਖਤਮ ॥੩੯॥ ੧੨ ਹਕੀਕਤ
 ਸ਼ਨਾਸਦ ਨ ਹਾਲੇ ਦਿਗਰ ॥ ਕਿ ਮਾਯਲ ਬਸੇ ਗਸ਼ਤ ਓ ਤਾਬ ਸਰ ॥੪੦॥
 ੧੩ ਬੁਬੀਂ ਬੇਖਬਰ ਰਾ ਚਿ ਕਾਰੇ ਕੁਨਦ ॥ ਕਿ ਕਾਰੇ ਬਦਸ਼ ਇਖਤਯਾਰੇ
 ਕੁਨਦ ॥੪੧॥ ੧੪ ਬੁਬੀਂ ਬੇਖਿਰਦ ਬਦ ਖਰਾਸ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥ ਕਿ ਬੇ ਆਬ ਸਰ
 ਖੁਦ ਤਰਾਸ਼ੀ ਕੁਨਦ ॥੪੨॥ ੧੫ ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਜਾਮ ਸਬਜ਼ੇ ਮਰਾ ॥ ਕਿ
 ਸਰ ਬਸਤਹ ਮਨ ਗੰਜ ਬਖਸ਼ਮ ਤੁਰਾ ॥੪੩॥ ੧੬ ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ
 ਸਬਜ਼ ਫਾਮ ॥ ਕਿ ਖਸਮ ਅਫਕਨੋ ਵਕਤ ਹਸਤ ਸ਼ਬ ਕਾਮ ॥੪੪॥੧॥

੧੭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

੧੭ ਗੁਰੂ ਗੁਨਹ ਬਖਸ਼ ਗਾਫਲ ਕੁਸ਼ ਅਸਤ ॥ ਜਹਾਂ ਰਾ ਤੁਈਂ ਬਸਤੁ ਈਂ
 ਬੰਦਬਸਤ ॥੧॥ ੧੮ ਨ ਪਿਸਰੋ ਨ ਮਾਦਰ ਬਿਰਾਦਰ ਪਦਰ ॥ ਨ ਦਾਮਾਦ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨ
 ਯਾਰੇ ਦਿਗਰ ॥੨॥ ੧੯ ਸੁਨੀਦਮ ਸੁਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ॥ ਕਿ ਰਉਸ਼ਨ ਦਿਲੋ ਨਾਮ
 ਬੁਰਦਸ਼ ਜੁਬਾਂ ॥੩॥ ੨੦ ਕਿ ਨਾਮਸ਼ ਵਜੀਰਸਤ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਊਰ ॥ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਮਾਰਾ

ਅੰਤਿਕਾ

ਹੁਣ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦ ਦੇ ਦਿਲ ਪੁਰ ਕੀ
 ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੰਮ ਵਾਕ:—

ਰਿਹਾ ਸਦ ਚੁੰ ਬਚੋਗਾ ਕੁਸਤਰ ਚਾਰ ॥ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਮਾਦਹ ਅਸਤ ਪੇਚੀਦਹ ਮਾਰ ॥ਅੰਗ ੧੩੯੨॥

ਉਸ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੰਘ ਅਰਥਾਤ ਖਾਲਸਾ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਕਾਰਣ
 ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਬਰ ਕੰਬਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਿਰਸਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਅਪਰਾਧ ਮਾਸੂਮ
 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਅਰ ਅਸਮਰਥ ਕਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ। ਤਲਵਾਰ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਨਦਾਨ
 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਸ ਜ਼ਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪੜਨਸਾਰ ਤਾਪ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਮ
 ਧਾਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਗਿਆ। ਪਰ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪੜਨ ਪਿਛੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ
 ਪਰ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਪਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਵੀ ਇਕ ਗੁਰਜਦਾਰ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਰਾਮਲਾ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜਿਥੇ
 ਚਾਹੋ ਕਰੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪ ਪਰ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। — ਚਾਹੇ
 ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਜ਼ਵਰਨਾਮੇ ਦਾ ਉਤਰ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਠੀਕ ਠੀਕ
 ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਲੇਖ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਕਿ ਕਿਸੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ
 ਜਾਂ ਚਾਪਲੂਸੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਉਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤਨ ਅਰਥਾਤ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਲਖਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ
 ਤੇ ਨਸੀਹਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਤ ਦੇ ਦਰਸਾਉਣ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜੋ ਉਸ
 ਨੇ ਜ਼ਵਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਮਰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਖੇ ਓਪਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪੁੱਤਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

੧. ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕੋ ਸੋਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸੌਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦਾਅ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਰੱਬ ਹੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ॥੨੬॥
੨. ਜੇਕਰ ਇਕੱਲੀ ਕਿਸੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਸੁੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਐਉਂ ਜੋੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਿਵੇਂ- ਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੦॥
੩. ਉਹ ਦਿਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਇਆ । ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੰਫੀ ਪਾਈ ਪਈ ਵੇਖਿਆ ਇਕੋ ਥਾਂ ॥੩੧॥
੪. ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਇਕੱਲੀ ਪਈ ਦਿਖ ਜਾਂਦੀ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ੇਰ ਉਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਂਗ ਇਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ॥੩੨॥
੫. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆਇਆ । ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਪਏ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ॥੩੩॥
੬. ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਆਇਆ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਦੋਏ ਇਕੱਠੇ ਪਏ ਸਨ । ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਾ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ॥੩੪॥
੭. ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜੁਦਾ ਪਈ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੰਦ੍ਰੀ ਭਗ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੇਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ॥੩੫॥
੮. ਮੈਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ, ਨਾ ਮੈਂ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ॥ ਮਾਰਨ ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ ਨਾ ਹੀ ਕੈਦ ਕਰਾਇਆ ॥੩੬॥
੯. ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਵੱਟ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਜਬਾਨ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ॥੩੭॥
੧੦. ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੈਂ ਲਹੂ ਨਾ ਪੀਤਾ, ਨਾਂ ਹੀ ਤੀਰ ਪਰੋਇਆ । ਦੇਖ ਅਚਰਜ ਰਿਹਾ ਦਿਲ ਮੇਰਾ, ਅਜੇ ਭੋਗ ਨਾ ਹੋਇਆ ॥੩੮॥
੧੧. ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਮੇਰੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਈ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ॥ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲਾ ਸਕਿਆ, ਚੱਲਿਆ ਮੂਲ ਨ ਚਾਰਾ ॥੩੯॥
੧੨. ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ ਭੇਤ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ ਸਮਝ ਹੋਰ ਗਿਆ ਤੇ ਬੂਠ ਉਪਰ ਬਹੁਤਾ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ॥੪੦॥
੧੩. ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ! ਵੇਖ ਇਹ ਰਾਜਾ ਮੂਰਖਮੱਤੀ ਬੇ ਅਕਲੀ ਨਾਲ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਕੰਮ

ਹੈ ਉਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੪੧॥

੧੪. ਹੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਹ ਬੇਅਕਲ ਕਿਨਾ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਬਿਨਾ ਪਾਣੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੪੨॥

ਭਾਵ - ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇ ਅਕਲੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਪਛੋਤਾਇਆ ਥਾਂ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਤੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਪਛੋਤਾਏਗਾ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :- ਤਾਤ ਪ੍ਰਯ ੧

ਓ ਓਰੰਗੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹੋਈ ਕਾਰ ਮੰਦਰੀ ॥
ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਕੀਤੀ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਂਤ ਆਈ ਤੇਰੀ ॥
ਓ ਓਰੰਗੇ ਤੇਰੇ ਜੈਸੀ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਆਈ ॥
ਬਿਨਾਂ ਬਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਆਖਰ ਨੂੰ ਪਛੋਤਾਈ ॥
ਤੂੰ ਵੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੁਖ ਪਾਵੇਂ ਹੋਸੀ ਹਾਲ ਮੰਦਰਾ ॥
ਸਚ ਵਿਚਾਰ ਨ ਅਦਲ ਕਮਾਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜ਼ੁਲਮ ਬਹੁਤਰਾ ॥
ਜਾਨ ਨਿਮਾਨੀ ਫਾਨੀ ਸਮਝੀ ਅਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸਧਾਨਾ ॥
ਅੰਤ ਖਵਾਰੀ ਹੋਸੀ ਭਾਰੀ ਪਿਛੋਂ ਤੂੰ ਪਛੋਤਾਨਾ ॥

੧੫. ਐ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਦਾ ਸਰੂਰ ਭਰਿਆ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿਆ ਭਰਾਇਆ ਦੇ ਦੇਹ ਸੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਵੰਡ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੪੩॥

੧੬. ਹੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੈਨੂੰ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਰੂਰ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਭਰਿਆ ਭਰਾਇਆ ਦੇ ਦੇਹ । ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖੁੱਲਾ ਵਰਤਾਂ ॥੪੪॥

ਨੌਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਸਮਾਪਤ

ਦਸਵੀਂ ਹਕਾਇਤ

੧੭. ਭਾਵ ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਬੂਰੇ ਕਰਮ ਵੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਪਾਪ ਕਰਮ ਤੇ ਭੁਲਾਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥੧॥

੧੮. ਨਾ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਨਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਨਾ ਭਾਈ ਹੈ ਨਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਨਾ ਜੁਆਈ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ॥੨॥

੧੯. ਮਾਯੇਦਰ ਵਲੈਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਪਾਈ ॥
ਗੋਸ਼ਨ ਦਿਲ ਸੀ ਨਾਮ ਉਸਦਾ ਖਲਕਤ ਕਰੇ ਵਡਾਈ ॥੩॥

੨੦. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਉਰ ਹੈ ਸੀ । ਜੋ ਬੜੇ ਦਿਆਗ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਸੀ ॥੪॥

■ ਰੁਕੋਆਤ ਆਲਮਗੀਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :- ਫੁਰਮਾਨ ਨੰ: ੭੨ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਪਰ ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਭੀ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ । ਬਿਧ ਅਵਸਥਾ ਆ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਧ ਗਈ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ਪਰ ਬੇਗਾਨਾ ਹੋਏ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਣਾ । ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਣੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਜੋਗਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਵਾਸ ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਮੈਨੂੰ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ, ਮੈਥੋਂ ਪ੍ਰਜਾਦੀ ਪਾਲਨਾ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਭਾਲਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਆਯੂ ਬਿਥਾ ਬੀਤ ਗਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤਾਲਾ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਜਲਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ । ਜੀਵਨ ਨਾਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਤੀ ਹੋਈ ਆਯੂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਚਿੰਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਗੇ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ .....
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ, ਪਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਅਜਾਬ (ਕਸ਼ਟ) ਵਿਖੇ ਫਸਾਂਗਾ, ਚਾਹੇ ਮਹਾਨ ਅਦੁਤੀਯ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਪਰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਛਡਦਾ .....

ਛੁਟੀ ਛੁਟੀ ਛੁਟੀ (ਇਤ)

ਫੁਰਮਾਨ ਨੰ: ੭੩:- ਜੋ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਲੋਂ ਮਰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਹਜ਼ਾਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਮਬਖਸ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਜਾਗੀ ਹੋਇਆ :-
ਜਿਹਾਦ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ....ਜਿਸ ਕਦਰ ਗੁਨਾਹ ਤੇ ਪਾਪ ਮੈਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਫਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਇਕੱਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ (ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ) ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਚਾਹੇ ਤਾਪ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਖੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਾ ਵੇਖਕੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ (ਭਾਵ ਤਾਪ ਉਤਰ ਗਿਆ ਹੈ) ਜਦ ਮੈਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਅੰਤ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਿਲੀ ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮੈਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਜਾਬ ਵਿਖੇ ਫਸਾਂਗਾ.... ਮੇਰੀ ਦਸ਼ਾ ਬੇਕਰਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ....ਬਸ ਆਖਰੀ ਸਲਾਮ ਹੈ । ਬਸ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੋਤਾਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਆਪਣੀ ਗਰਦਨ ਪਰ ਲੈ-ਐਹਮਦ ਨਗਰ (ਦੱਖਣ) ਵਿਖੇ ੧੩ ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੭੦੭ ਈ: ਫੱਗਣ ਸੰ: ੧੭੬੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਬਰਸ ਰਾਜ ਭੋਗ ੮੯ ਬਰਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਖੇ ਮਰ ਗਿਆ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਮਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਤਖਤ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ (ਬੜਾ ਪੁੱਤਰ) ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਵਿਖੇ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ (ਮੰਝਲਾ) ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ ਝਟ-ਪਟ ਸਭ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ

ਅਸਤ ਜਾਹਰ ਜਗ੍ਹਰ ॥੪॥ ^੧ਕਿ ਪਿਸਰੇ ਅਜਾਂ ਬੂਦ ਰਉਸਨ ਜਮੀਰ ॥ ਕਿ
ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤ ਸਾਹਿਬ ਅਮੀਰ ॥੫॥ ^੨ਕਿ ਰਉਸਨ ਦਿਲੇ ਸਾਹਿ
ਓ ਨਾਮ ਬੂਦ ॥ ਅਦੂਰਾ ਜਿ ਮਰਦੀ ਬਰ ਆਵਰਦ ਦੂਦ ॥੬॥ ^੩ਵਜ਼ੀਰੇ
ਯਕੇ ਬੂਦ ਓ ਹੋਸ਼ਮੰਦ ॥ ਰਈਯਤ ਨਿਵਾਜ਼ ਅਸਤੁ ਦੁਸ਼ਮਨ ਗਜੰਦ ॥੭॥
^੪ਵਜ਼ਾਂ ਦੁਖਤਰੇ ਹਸਤ ਰਉਸਨ ਚਰਾਗ ॥ ਕਿ ਨਾਮੇ ਅਜਾਂ ਬੂਦ ਰਉਸਨ
ਦਿਮਾਗ ॥੮॥ ^੫ਬ ਮਕਤਬ ਸਪੁਰਦੰਦ ਹਰ ਦੋ ਤਿਫਲ ॥ ਕਿ ਤਿਫਲਸ਼
ਬਸੇ ਰੋਜ਼ ਗਸ਼ਤੰਦ ਖਿਜਲ ॥੯॥ ^੬ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਦਾਨਾਇ ਮਉਲਾਇ ਰੂਮ ॥
ਕਿ ਦਿਰਮਸ਼ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦ ਅੰ ਮਰਜ਼ ਬੂਮ ॥੧੦॥ ^੭ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਦਰ ਅੰ
ਜਾਇ ਤਿਫਲੇ ਬਸੇ ॥ ਬੁਖਾਂਦੇ ਸੁਖਨ ਅਜ਼ ਕਿਤਾਬ ਹਰ ਕਸੇ ॥੧੧॥ ^੮ਬਗਲ
ਅੰਦਰ ਆਰੰਦ ਹਰ ਯਕ ਕਿਤਾਬ ॥ ਜਿ ਤਉਰੇਤ ਅੰਜੀਲ ਵਜਹੇ
ਅਦਾਬ ॥੧੨॥ ^੯ਦੁ ਮਕਤਬ ਕੁਨਾਦੀਦ ਹਫਤ ਅਜ਼ ਜੁਬਾਂ ॥ ਯਕੇ ਮਰਦ
ਬੁਖਾਂਦੰਦ ਦੀਗਰ ਜਨਾਂ ॥੧੩॥ ^{੧੦}ਕਿ ਤਿਫਲਾ ਬੁਖਾਂਦੰਦ ਮੁੱਲਾਂ ਖੁਸ਼ਸ਼ ॥
ਜਨਾ ਰਾ ਬੁਖਾਂਦੰਦ ਜਨੇ ਫਾਜ਼ਲਸ਼ ॥੧੪॥ ^{੧੧}ਵਜ਼ਾਂ ਦਰਮਿਯਾ ਬੂਦ ਦੀਵਾਰ
ਅਜ਼ੀ ॥ ਯਕੇ ਅੰ ਤਰਫ਼ ਬੂਦ ਯਕੇ ਤਰਫ਼ ਈ ॥੧੫॥ ^{੧੨}ਸਬਕ ਬੁਰਦ ਹਰ
ਦੋ ਜਿ ਹਰ ਯਕ ਹੁਨਰ ॥ ਇਲਮ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਕਰਦ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ॥੧੬॥
^{੧੩}ਸੁਖਨ ਹਰ ਯਕੇ ਰਾਂਦ ਹਰ ਯਕ ਕਿਤਾਬ ॥ ਜੁਬਾਂ ਫੁਰਸ਼ ਅਰਬੀ ਬਿਗੋਖਦ
ਜਵਾਬ ॥੧੭॥ ^{੧੪}ਇਲਮ ਰਾ ਸੁਖਨ ਰਾਂਦ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ॥ ਜਿ ਕਾਮਲ
ਜਿ ਜਾਯਲ ਜਿ ਨਾਦਰ ਸਿਯਰ ॥੧੮॥ ^{੧੫}ਕਿ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ਇਲਮੋ ਅਲਮਬਰ
ਕਸ਼ੀਦ ॥ ਬਹਾਰੇ ਜਵਾਨੀ ਬ ਹਰ ਦੋ ਰਸੀਦ ॥੧੯॥ ^{੧੬}ਬਹਾਰਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ
ਗੁਲੇ ਬੋਸਤਾਂ ॥ ਬ ਜੁੰਬਜ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਸਹੇ ਚੀਸਤਾਂ ॥੨੦॥ ^{੧੭}ਬ ਰਖਸ਼
ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਚੀਨ ॥ ਬ ਖੂਬੀ ਦਰ ਆਮਦ ਤਨੇ
ਨਾਜ਼ਨੀਨ ॥੨੧॥ ^{੧੮}ਬ ਖੂਬੀ ਦਰਆਮਦ ਗੁਲੇ ਬੋਸਤਾਂ ॥ ਬ ਐਸ਼ ਅੰਦਰ
ਆਮਦ ਦਿਲੇ ਦੋਸਤਾਂ ॥੨੨॥ ^{੧੯}ਜਿ ਦੇਵਾਰ ਜੋ ਅੰਦਰੂ ਮੂਸ ਹਸਤ ॥ ਜਿ
ਦੇਵਾਰ ਓ ਹਮ ਚੂੰ ਸੂਰਾਖ ਗਸ਼ਤ ॥੨੩॥ ^{੨੦}ਬ ਦੀਦਨ ਅਜ਼ਾਂ ਅੰਦਰੂ ਹਰ
ਦੁ ਤਨ ॥ ਚਰਾਗੇ ਜਹਾਂ ਆਫ਼ਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੨੪॥ ^{੨੧}ਚੁਨਾ ਇਸ਼ਕ ਆਵੇਖਤ
ਹਰ ਦੋ ਨਿਹਾਂ ॥ ਕਿ ਇਲਮਸ਼ ਰਵਦ ਦਸਤ ਹੋਸ਼ ਅਜ਼ ਜਹਾਂ ॥੨੫॥ ^{੨੨}ਚੁਨਾ
ਹਰ ਦੁ ਆਵੇਖਤ ਬਾ ਹਮ ਰਗੋਬ ॥ ਕਿ ਦਸਤ ਅਜ਼ ਇਨਾ ਰਫ਼ਤ ਪਾ
ਅਜ਼ ਰਕੋਬ ॥੨੬॥ ^{੨੩}ਬਿ ਪੁਰਸੀਦ ਹਰ ਦੋ ਕਿ ਏ ਨੇਕ ਖੋਇ ॥ ਕਿ ਏ

➤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ “ਕਾਮਬਖਸ਼” ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਭੁਲਵਾ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਭਾਂਤ ਮੁਰਾਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇ ਗੁਨਾਹ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਲਚ ਭਰੀ ਭੁਲਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖਕੇ ਭੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਤੋਂ ਸਬਕ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਗੁਨਾਹ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਜਦ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਜ਼ਮਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਣੇ ਅਤੇ “ਕਾਮਬਖਸ਼” ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਬੜਾ ਘਬਰਾਇਆ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਸਖਤ ਵੈਰੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਓਹ ਭੀ ਦਾਰਾ ਸਿਕੰਹ ਦੀ ਭਾਂਤ ਨ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਯੁਧ ਦੀ ਮਹਾਨ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਭੀ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਪਰ ਬਿਠਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਚੁੱਜੇ ਇਹ ਲੋਭ ਵੀ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਖਾਲਸੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਤੈ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੀਰ ਮੁਨਸ਼ੀ “ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ” ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲਿਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:—ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਆਵੈ ਤਿਸ ਕੰਠ ਲਾਵੈ ਇਹ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀਨ ਹੋਇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪਰ ਸਵੀਕਾਰ ਲਈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੇ ਫਤੇ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਜੀਦ ਖਾਂ, ਮੁੱਚਾ ਨੰਦ ਆਦਿਕ ੧੮ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਯੋਗ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕਸਮ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਰ ਝੜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੇ ਗੁਨਾਹ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ...ਲੋੜ ਸਬ ਕੁਝ ਕਰਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ

੧. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦਾ ਰਉਸਨ ਨਾਮ ਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੫॥
੨. ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਲ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੇ ਬਲ ਨਾਲ ਜੋ ਵੀ ਵੇਰੀ ਆਇਆ ਉਸ ਦਾ ਧੂਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਭਾਵ ਚੁਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ॥੬॥
੩. ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਵਜੀਰ ਇਕ ਬੜਾ ਹੋਸ਼ਮੰਦ ਸੀ ਜੋ ਹਿਤੂ ਨੂੰ ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਗਲਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੭॥
੪. ਉਸ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗ ਨਾਮ ਦੀ ਸੀ । ਜੋ ਬੜੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਹੈ ਸੀ ॥੮॥
੫. ਉਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਲ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗ ਦੋਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਡਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੁੱਲੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ॥੯॥
੬. ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਬੜਾ ਦਾਨਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਮੌਲਵੀ ਰੂਮ ਦਾ । ਉਸਨੂੰ ਨਕਦ ਸਿੱਕੇ ਤੇ ਜਗੀਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ॥੧੦॥
੭. ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ॥੧੧॥
੮. ਕੱਛ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਕੇ ਯੂਹਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਤੋਰੇਤ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਅੰਜੀਲ ਲੈ ਕੇ ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ॥੧੨॥
੯. ਦੋ ਵਿਦਿਆਲੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਜੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਕ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਕੰਨਿਆਂ (ਕੁੜੀਆਂ) ॥੧੩॥
੧੦. ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ । ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬੜੀ ਇਲਮਦਾਰ ਸੀ ॥੧੪॥
੧੧. ਉਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁੜੀਆਂ ਸਨ ॥੧੫॥
੧੨. ਸੰਥਿਆ ਸਬਕ ਲੈਂਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ॥੧੬॥
੧੩. ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਹਰ ਏਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧੭॥
੧੪. ਆਪ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਵਾਲ ਤੇ ਜੁਆਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬੇ ਸਮਝ ॥੧੮॥
੧੫. ਇਲਮ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਲਮ ਨੇ ਵੀ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜਵਾਨ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲੜਕਾ ਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ॥੧੯॥
੧੬. ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਆ ਕੇ । ਹਿਲ ਜੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਉਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ॥੨੦॥
੧੭. ਉਧਰ ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ । ਜਿਵੇਂ ਬੋਸਤਾਂ (ਬਾਗ) ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥
੧੮. ਦੋਵੇਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਿਚ ਫੁਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ । ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਣਨ ਲੱਗੇ ॥੨੨॥
੧੯. ਜਿਹੜੀ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਚੂਹੇ ਨੇ ਖੁੱਡ ਕਰਕੇ ਆਰ ਪਾਰ ਛੋਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੩॥
੨੦. ਉਸ ਕੰਧ ਦੀ ਖੁੱਡ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ । ਜੋ ਦੋਸ ਦੇ ਦੀਵੇ ਤੇ ਯਮਨ ਦੋਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਜਿਹੇ ਸਨ ॥੨੪॥
੨੧. ਅਰਬ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾ ਰਹੀ ॥੨੫॥
੨੨. ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਫਸ ਗਏ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚਾਹ ਨਾਲ । ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੁੰਡਾ ਤੇ ਪੈਰ ਵਿਚੋਂ ਰਕਾਬ ਨਿਕਲ ਗਈ ਭਾਵ ਬੇ ਵੱਸ ਹੋ ਗਏ ॥੨੬॥
੨੩. ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐ ਨੇਕ ਸੁਭਾਵ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਸਮਾਨ ਹੋ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ? ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ । ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ।

ਅਹਦਨਾਮੇ ਪਰ ਦਸਖਤ ਹੋ ਗਏ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਉਸ ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਬੜੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਗੇ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਹਾਦਤੀ ਦਿਖਾਈ ਤੇ ਐਨ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਭਾਈ ਆਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫਤਹਿ ਹੋਈ । ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦੀ ਫਤੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਜਗੀਰ ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਆਪ ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ, ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ । ਦਿਖਾਇਆ “ਇਸਨੂੰ ਦੇਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁਹਲਤ ਮੰਗੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵੇਰ ਉਸਦਾ ਬਚਨ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਗਦਰ ਮੱਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਨਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਫਤੂਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਂਭਣਾ ਮੋਰੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ । ਸੱਚ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਇਤਨੀ ਤਾਕਤ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਰ ਬਰ ਕੰਬਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਮੰਗੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਅਪਰਧੀਆਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਡਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਸੋ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਅਪਰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਭੈ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਸਾਡਾ ਇਕ ਦਾਸ (ਬੰਦਾ) ਹੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਬਿਦਾ ਹੋ ਗਏ, ਦੱਖਣ ਨਾਂਦੇੜ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ । ਅੰਤ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਾਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਚਾ ਲੈ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਨਾਮਾ ਵਸੂਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਕ ਪਾਪੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਾਰੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਡੁਬਦਾ ਹੈ ਸੱਚ ਹੈ ਹਕੂਮਤ ਜਾਂ ਬਲ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ :— ਸੀਂਗੀ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੂਛੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਪਰ ਪਰਜਾ ਕੀ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਦੋਸ ਆਪਣਾ ਘਰ ਘਾਟ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਿਥੇ ਜਾਏ ? ਰਾਜਾ ਧਰਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਜਾ ਧਰਮੀ ਸੁਖਵਾਸੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਰਾਜਾ ਪਾਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਡੁਬਦਾ ਹੈ । ਤਦ ਹੀ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ - ਜਬਾ ਰਾਜਾ ਤਬਾ ਪੁਜਾ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਦਾਹਰਣ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਅਵੇਸ਼ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬੀਜ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਅਵੇਸ਼ ਉਹੇ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ।

ਆਫਤਾਬੇ ਜਹਾਂ ਮਾਹਿ ਰੋਇ ॥੨੭॥ ^੧ਕਿ ਈਂ ਹਾਲ ਗੁਜਰਦ ਬ ਆਂ ਹਰ
ਦੁ ਤਨ ॥ ਬਿ ਪੁਰਸ਼ੀਦ ਅਖਵੰਦ ਵ ਅਖਵੰਦ ਜਨ ॥੨੮॥ ^੨ਚਰਾਗੇ ਫਲਕ
ਆਫਤਾਬੇ ਜਹਾਂ ॥ ਚਿਰਾ ਲਾਗਰੀ ਗਸ਼ਤ ਵਜਹੇ ਨੁਮਾਂ ॥੨੯॥ ^੩ਚਿ ਆਜ਼ਾਰ
ਗਸ਼ਤਹ ਬਿਗੋ ਜਾਨ ਮਾਂ ॥ ਕਿ ਲਾਗਰ ਚਿਰਾ ਗਸ਼ਤੀਏ ਜਾਨ ਮਾਂ ॥੩੦॥
^੪ਅਜ਼ਾਰਸ਼ ਬਿਗੋ ਤਾ ਇਲਾਜੇ ਕੁਨਮ ॥ ਕਿ ਮਰਜ਼ੇ ਸ਼ੁਮਾਰਾ ਖਿਰਾਜੇ ਕੁਨਮ ॥੩੧॥
^੫ਸ਼ੁਨੀਦ ਈਂ ਸੁਖਨ ਰਾ ਨ ਦਾਦਸ਼ ਜਵਾਬ ॥ ਫਰੋ ਬੁਰਦ ਹਰ ਦੋ ਤਨੇ ਇਸ਼ਕ
ਤਾਬ ॥੩੨॥ ^੬ਚੁ ਗੁਜਰੀਦ ਬਰ ਵੈ ਦੁ ਸੇ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ ॥ ਬਰ ਆਮਦ ਦੁ
ਤਨ ਹਰ ਦੁ ਗੋਤੀ ਫਰੋਜ਼ ॥੩੩॥ ^੭ਬਰੋ ਦੂਰ ਗਸ਼ਤੰਦ ਤਿਫਲੀ ਗੁਬਾਰ ॥
ਕਿ ਮੁਹਰਸ਼ ਬਰ ਆਵੁਰਦ ਚੁੰ ਨਉਬਹਾਰ ॥੩੪॥ ^੮ਵਜ਼ਾਂ ਫਾਜ਼ਲਸ਼ ਬੂਦ ਦੁਖਤਰ
ਯਕੇ ॥ ਕਿ ਸੂਰਤ ਜਮਾਲ ਅਸਤ ਦਾਨਸ਼ ਬਸ਼ੇ ॥੩੫॥ ^੯ਸ਼ਨਾਸੀਦ ਓ ਰਾ
ਜ਼ਿ ਹਾਲਤ ਵਜ਼ਾ ॥ ਬ ਵਾਫਤਸ਼ ਦਰੁੰ ਖਿਲਵਤਸ਼ ਖੁਸ਼ ਜੁਬਾਂ ॥੩੬॥ ^{੧੦}ਕਿ
ਏ ਸਰਵ ਕਦ ਮਾਹ ਰੋ ਸੀਮ ਤਨ ॥ ਚਰਾਗੇ ਫਲਕ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੩੭॥
^{੧੧}ਜੁਦਾਈ ਮਰਾ ਅਜ਼ ਤੁਰਾ ਕਤਰਹ ਨੇਸਤ ॥ ਬ ਦੀਦਨ ਦੁ ਕਾਲਬ ਬ
ਗੁਫਤਨ ਯਕੇਸਤ ॥੩੮॥ ^{੧੨}ਬ ਮਨ ਹਾਲ ਗੋ ਤਾ ਚਿ ਗੁਜਰਦ ਤੁਰਾ ॥
ਕਿ ਸੋਜ਼ਦ ਹਮਹ ਜਾਨ ਜਿਗਰੇ ਮਰਾ ॥੩੯॥ ^{੧੩}ਕਿ ਪਿਨਹਾਂ ਸੁਖਨ ਕਰਦ
ਯਾਰਾਂ ਖਤਾਸਤ ॥ ਅਗਰ ਰਾਸਤ ਗੋਈ ਤੁ ਬਰਮਨ ਰਵਾਸਤ ॥੪੦॥ ^{੧੪}ਕਿ
ਦੀਗਰ ਬਿਗੋਅਮ ਮਰਾ ਰਾਸਤਗੋ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਖੂਨ ਜਿਗਰੇ ਮਰਾ ਤੋ ਬਿਸ਼ੋ ॥੪੧॥
^{੧੫}ਸੁਖਨ ਦੁਜ਼ਦਗੀ ਕਰਦ ਯਾਰਾਂ ਖਤਾਸਤ ॥ ਅਮੀਰਾਂਨ ਦੁਜ਼ਦੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ
ਖਤਸਤ ॥੪੨॥ ^{੧੬}ਸੁਖਨ ਗੁਫਤਨੋ ਰਾਸਤ ਗੁਫਤਨ ਖੁਸ਼ ਅਸਤ ॥ ਕਿ ਹਕ
ਗੁਫਤਨੋ ਹਮ ਚੁ ਸਾਫੀ ਦਿਲ ਅਸਤ ॥੪੩॥ ^{੧੭}ਬਸੇ ਬਾਰ ਗੁਫਤਸ਼ ਜਵਾਬੇ
ਨ ਦਾਦ ॥ ਜਵਾਬੇ ਜੁਬਾਂ ਸੁਖਨ ਸ਼ੀਰੀ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੪੪॥ ^{੧੮}ਯਕੇ ਮਜ਼ਲਸ਼ ਆਰਾਸਤ
ਬਾਰੋਦ ਜਾਮ ॥ ਕਿ ਹਮ ਮਸਤ ਸ਼ੁਦ ਮਜ਼ਲਸੇ ਓ ਤਮਾਮ ॥੪੫॥ ^{੧੯}ਬ ਕੈਫਸ਼
ਹਮਹ ਹਮ ਚੁਨ ਆ ਵੇਖਤੰਦ ॥ ਕਿ ਜ਼ਖਮੇ ਜਿਗਰ ਬਾ ਜੁਬਾਂ ਰੇਖਤੰਦ ॥੪੬॥
^{੨੦}ਸੁਖਨ ਬਾ ਜੁਬਾਂ ਹਮ ਚੁ ਗੋਯਦ ਮੁਦਾਮ ॥ ਨ ਗੋਯਦ ਬਜ਼ੁਜ਼ ਸੁਖਨ ਮਹਬੂਬ
ਨਾਮ ॥੪੭॥ ^{੨੧}ਦਿਗਰ ਮਜ਼ਲਸ਼ ਆਰਾਸਤ ਬਾਰੋਦ ਚੰਗ ॥ ਜਵਾਨਾਨ
ਸਾਇਸ਼ਤਹੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ॥੪੮॥ ^{੨੨}ਹਮਹ ਮਸਤ ਖੋ ਸ਼ੁਦ ਹਮਹ ਖੂਬ ਮਸਤ ॥
ਇਨਾਨੇ ਫਜ਼ੀਲਤ ਬਰੁੰ ਸ਼ੁਦ ਜ਼ਿ ਦਸਤ ॥੪੯॥ ^{੨੩}ਹਰਾਂ ਕਸ ਕਿ ਅਜ਼

੧. ਭੇਕ ਦੇ ਖੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਤੱਤੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਸੜੇਗਾ। ਬੁਰੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਦੂਤ ਗਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਮਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੰਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕਿਰਤਘਣ ਬੰਦਾ ਨਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਜਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਲਿਕ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :— ਜੇਵੇਂ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦਾ ਤੇਵੇਂ ਫਲਤੇ ॥ ਚਬੇ ਤਤਾ ਲੋਹ ਸਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸੰਘੇ ਪਲਤੇ ॥ ਘਤਿ ਗਲਾਵਾਂ ਚਾਲਿਆ ਤਿਨਿ ਦੂਤਿ ਅਮਲਤੇ ॥ ਕਾਈ ਆਸ ਨ ਪੁੰਨੀਆ ਨਿਤ ਪਰ ਮਲੁ ਹਿਰਤੇ ॥ ਕੀਆ ਨ ਜਾਣੈ ਅਕਿਰਤਘਣ ਵਿਚਿ ਜੋਨੀ ਫਿਰਤੇ ॥ ਸਭੇ ਧਿਰਾਂ ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ ਹਿਰਿ ਲਈਅਸੁ ਧਰ ਤੇ ॥ ਵਿਭਣ ਕਲਹ ਨ ਦੇਵਦਾ ਤਾਂ ਲਇਆ ਕਰਤੇ ॥ ਜੋ ਜੋ ਕਰਤੇ ਅਹੰਮੇਉ ਭਵਿ ਧਰਤੀ ਪਛਤੇ ॥੨੨॥੧੧:੫॥ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਬੰਦਾ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬੱਟ ਯੁੱਧ ਵਿਖੇ ਪੁਜੇ ਤੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜਾ ਗੁਜਾਇਆ ਹੁਣ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਸਲੇ ਵਧੇ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰ ਭੁਲ ਗਏ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਤੋਰਾਂ ਧੂਹ “ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ” ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਰਕਾਂ ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਭਾਂਤ ਜਾ ਪਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਖਲੋ ਸਕੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਹੀ ਸੁੱਝੀ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਇਸ ਭੱਜ ਦੌੜ ਵਿਚ ਵਜੀਦਾ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਸਾਂਭਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਜਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸੱਤ ਮੀਲ ਤੱਕੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕੀਤਾ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਲੋਹ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਅਮੀਰ ਜਾਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਜੋ ਕਦੇ ਬੁਰਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢਦੀਆਂ ਅੱਜ ਉਹ ਵਜੀਦੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ

੧. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਜਾਜ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ
“ਅਖਵੰਦ ਜਨ” = ਅਧਿਆਪਕਾ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਅਤੇ
“ਅਖਵੰਦ” ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ॥੨੮॥
੨. ਹੇ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਹੇ ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਕੁਮਾਰਿ । ਲਿਖੇ
ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਵਦੇ ਕਿਉਂ; ਕਹੋ ਗੱਲ ਨਤਾਰਿ ॥੨੯॥
੩. ਕਿਹੜਾ ਰੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐ ਮੇਰੀ ਜਾਨ
ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ । ਜੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਹੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ॥੩੦॥
੪. ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦਾ
ਇਲਾਜ ਕਰਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦਵਾਈ ਕੀਤੀ
ਜਾਵੇ ॥੩੧॥
੫. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਕੋਈ
ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾ
ਲਈ । ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਡ ਦੇ
ਦਬਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਮਾ ਗਏ ॥੩੨॥
੬. ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੁਣਤੋਂ
ਸੁਣਤੀ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਪਈ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜਾ
ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਤੀਜਾ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ,
ਸਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ॥੩੩॥
੭. ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੋਂ ਇਹ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ।
ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ॥੩੪॥
੮. ਉਸ ਉਸਤਾਦ ਵਿਦਵਾਨ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਇਕ ਧੀ ਸੀ
ਜੋ ਬੜੀ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ
ਵੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ॥੩੫॥
੯. ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਣ
ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ
ਤੇ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਪਿਆਰ
ਨਾਲ ॥੩੬॥
੧੦. ਕਿ ਐ ਸਹੂ ਭੁਖ ਦੇ ਕੱਦ ਜਿਹੇ ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਜੁਆਨ
ਅਤੇ ਚੰਦ ਜਿਹੇ ਚਾਂਦੀ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀਏ
ਭੈਣੇ! ॥੩੭॥
੧੧. ਉਸ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ
ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ
ਘੜੀ ਦੀ ਜੁਦਾਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਕਿਉਂਕਿ
- ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋ ਵਜੂਦ ਦਿਸਦੇ ਹੋ ਵਾਸਤਵ
ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਹੋ ॥੩੮॥
੧੨. ਐ ਭੈਣ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਹਾਲ
ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਕੀ ਗੁਜਰਦੀ ਹੈ । ਤੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਵੇਖ
ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਸੜਦਾ ਹੈ ॥੩੯॥
੧੩. ਆਪਣੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕੇ ਕਰਨੀ ਭੇਤ ਨਾ ਦੇਣਾ
ਗਲਤੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਦੱਸ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੇ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ॥੪੦॥
੧੪. ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੀ
ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਾਂਗੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੱਚ
ਕਹਿ ਦੇਹ । ਅੰਦਰ ਦੇ ਜਿਗਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ
ਦੇਹ ॥੪੧॥
੧੫. ਆਪਣੇ ਸੱਜਣਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕੇ ਕੇ ਗੱਲ ਰੱਖਣੀ ਗੁਨਾਹ
ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਵਜੀਰ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕਾ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਪਾਪ
ਹੈ ॥੪੨॥
੧੬. ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੱਚੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਫ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ
ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਦਿਲ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਹੈ ॥੪੩॥
੧੭. ਭਾਵੇਂ ਕਾਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਲੈਣ ਲਈ
ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਰਤੀ ਸੀ ॥੪੪॥
੧੮. ਫੇਰ ਉਸ ਕਾਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਮਜਲਸ ਬਣਾ
ਲਈ । ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਰਾਗ ਰੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਸਭ ਨੇ
ਪੀ ਲਈ ॥੪੫॥
੧੯. ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋ ਗਏ ਵੇਖਦੇ ਵੇਖਦੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹਨਾਂ
ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਗਰੀ ਗੱਲਾਂ ਗੁਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਸ਼ਰਾਬ
ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ ॥੪੬॥
੨੦. ਦੋਵੇਂ ਜਦੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ
ਹੈ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਜਾਨੀ ॥੪੭॥
੨੧. ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੂਜੀ ਸਭਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ
ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਬੱਝ ਗਏ । ਸਜੀਲੇ ਜੁਆਨ ਬਾਜੇ
ਤੇ ਸਰੰਗੀ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜੁਆਨ ਝੂਮਦੇ
ਹਨ ॥੪੮॥
੨੨. ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਅਕਲਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਅੱਜ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਚਾੜ ਖੁਮਾਰ ॥੪੯॥
੨੩. ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਨ ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਗਵਾਈ ॥
ਨਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੀ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਈ ॥੫੦॥

ਕੋਸਦੀਆਂ । ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਉਜਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ । ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਉਹ ਸੂਚਾ ਨੰਦ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦੇ ਬੰਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਤੀ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਹਵੇਲੀ ਵਾਹਕੇ ਗੱਡੀ ਚੜਾਇਆ ਗਿਆ । ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਕਰਨੀ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚ ਸਕੇ । ਕਿ ਮੈਂ ਹਕੂਮਤ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚੇ ਤੇ ਨੇਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਵਾਬ ਬੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਕੋਟਲਾ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਪਤਨੀ ਜੈਨਾ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਛੱਡਣਾ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਨਾ ਸਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਜੈਨਾ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਈ ਸੀ । ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿ ਇਸ ਬੇਗੁਨਾਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਤਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੇਗਾ ਯਾਦ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਹੇ ਆਸ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਕੇ ਜੁਆਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ, ਰਹਿਮ ਲਈ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਬਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਹੱਥੋਂ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਹਨ ਸਵਾਏ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਇਕ ਵਹੀ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖਾ ਚੁਕਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ? - ਪਹਿਲਾ ਵਜੀਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਤੇ ਬੰਦੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਫੇਰ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਸੇ ਪਾ ਕੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘਸੋਟਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿਸਕਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹੱਕਾਰੀ ਵਜੀਰਾ ਅਗਨ ਮਾਤਾ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜਾਇਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਭੰਕਾ ਵਜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ :- ਮਜਨ ਤੇਗ ਬਰ ਖੁਨਿ ਕਸ ਬੇਦਰੇਗ ॥ ਤੁਰਾ ਨੀਬ ਅਸਤ ਬਾ ਚਰਖ ਤੇਗ ॥ ਭਾਵ- ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੇ ਜਾਨ ਭੁਝ ਕੇ ਨ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉ ॥ ਪਾਸ ਖਲੋਤੀ ਮੌਤ ਪੁਕਾਰੇ ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ ਆਉ ॥ ਸ੍ਰ: ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ॥ ਖੂਨ ਨ ਡੋਹਲੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੈ ਤਿਖੀ ਤਲਵਾਰ ॥ ਨਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਿਜੇਗੁ ਧਾਰ ॥ ਸ੍ਰ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਾਦ ॥

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬਾਰਾਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਆਪ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਇਸਦੇ 867 ਸ਼ੇਅਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਲਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਸਨ ਉਹ ਭਾਈ ਅਵਾਤਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਰੋਪੜ ਨਿਵਾਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ 29 ਸ਼ੇਅਰ-ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਨਾਥ 1952 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਜਲੰਧਰ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਛਪਕੇ ਸ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲਥਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੋ ਮੈਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

- (੧) ਬਨਾਮੇ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤੇਰੀ ਤਬਰ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤੀਰੇ ਸਨਾਨੇ ਸਿਪਰ ॥ ਬਨਾਮੇ-ਕਸਮ ਹੈ ॥ ਤੇਰੀ ਤਬਰ-ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਛੁਰਾ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦ - ਮਾਲਿਕ ॥ ਸਨਾਨੇ ਸਿਪਰ - ਨੇਜਾ ਤੇ ਢਾਲ ॥ ਭਾਵ - ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਛੁਰੇ ਦਾ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਜੋ ਨੇਜੇ ਤੇ ਢਾਲ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਕਸਮ ਪਾ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹਾਂ-ਤਸਰੀਹ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਨਾਮ ਖਤ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ॥

ਇਲਮ ਸੁਖਨਸ਼ ਬਿਰਾਂਦ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਬੇਖੁਦੀ ਨਾਮ ਹਰ ਦੋ ਬੁਖਾਂਦ ॥੫੦॥
 ੧ਚੁ ਇਲਮੋ ਫਜ਼ੀਲਤ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਗਸ਼ਤ ॥ ਬੁਖਾਂਦੰਦ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ਨਾਮ
 ਮਸਤ ॥੫੧॥ ੨ਹਰਾਂਕਸ ਕਿ ਦੇਰੀਨਹ ਰਾ ਹਸਤ ਦੋਸਤ ॥ ਜੁਬਾਂ ਖੁਦ
 ਕੁਸ਼ਾਯਿੰਦਹ ਅਜ਼ ਨਾਮ ਓਸਤ ॥੫੨॥ ੩ਸ਼ਨਾਸਿੰਦ ਕਿ ਈ ਗੁਲ ਸੁਖਨ
 ਆਸ਼ਕ ਅਸਤ ॥ ਬ ਗੁਫਤਨ ਹੁਮਾਂਯੂੰ ਸੁਬਕ ਤਨ ਖੁਸ਼ ਅਸਤ ॥੫੩॥ ੪ਕਿ
 ਅਜ਼ ਇਸ਼ਕ ਵ ਅਜ਼ ਮੁਸ਼ਕ ਅਜ਼ ਖਮਰ ਖੂੰ ॥ ਕਿ ਪਿਨਹਾਂ ਨ ਮਾਂਦ ਅਸਤ
 ਆਮਦ ਬਰੂੰ ॥੫੪॥ ੫ਬ ਸ਼ਹਰ ਅੰਦਰੂੰ ਗਸ਼ਤ ਸ਼ਹਰਤ ਪਜ਼ੀਰ ॥ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ
 ਸ਼ਾਹੋ ਵ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥੫੫॥ ੬ਸੁਨੀਦ ਈ ਸੁਖਨ ਸ਼ਹਿ ਦੁ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬੁਖਾਂਦ ॥
 ਜੁਦਾ ਬਰ ਜੁਦਾ ਹਰ ਦੁ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਿਸ਼ਾਂਦ ॥੫੬॥ ੭ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਓਰਾ ਬ
 ਦਰੀਯਾ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਦੁ ਕਿਸ਼ਤੀ ਯਕੇ ਸ਼ੁਦ ਹਮਹ ਮਉਜ ਬੀਮ ॥੫੭॥ ੮ਦੁ
 ਕਿਸ਼ਤੀ ਯਕੇ ਗਸ਼ਤ ਬ ਹੁਕਮੇ ਅਲਾਹ ॥ ਬ ਯਕ ਜਾ ਦਰ ਆਮਦ ਹੁਮਾ
 ਸ਼ਮਸ਼ ਮਾਹ ॥੫੮॥ ੯ਬੁਬੀ ਕੁਦਰਤੇ ਕਿਰਦਗਾਰੇ ਅਲਾਹ ॥ ਦੁ ਤਨ ਰਾ
 ਯਕੇ ਕਰਦ ਅਜ਼ ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹਿ ॥੫੯॥ ੧੦ਦੁ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਰਆਮਦ ਬ ਯਕ
 ਜਾ ਦੁ ਤਨ ॥ ਚਰਾਗੇ ਜਹਾਂ ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ ॥੬੦॥ ੧੧ਬਿ ਰਫਤੰਦ ਕਿਸ਼ਤੀ
 ਬ ਦਰੀਯਾਇ ਗਾਰ ॥ ਬ ਮਉਜ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਬਰਗੇ ਬਹਾਰ ॥੬੧॥
 ੧੨ਯਕੇ ਅਜ਼ਦਹਾ ਬੂਦ ਆਂ ਜਾ ਨਿਸ਼ਸਤ ॥ ਬ ਖੁਰਦਨ ਦਰਆਮਦ ਵਜ਼ਾਂ
 ਕਰਦ ਜਸਤ ॥੬੨॥ ੧੩ਦਿਗਰ ਪੇਸ਼ਤਰ ਬੂਦ ਕਹਰੇ ਬਲਾ ॥ ਦੁ ਦਸਤ
 ਸ਼ਸਤੂੰ ਕਰਦ ਬੇ ਸਰ ਨੁਮਾ ॥੬੩॥ ੧੪ਮਿਯਾ ਰਫਤ ਸ਼ੁਦ ਕਿਸ਼ਤੀਏ ਹਰ
 ਦੁ ਦਸਤ ॥ ਬ ਨੇਸ਼ੇ ਦਮਾਨਦ ਅਜ਼ੇ ਮਾਰ ਮਸਤ ॥੬੪॥ ੧੫ਗਿਰਫਤੰਦ ਓਰਾ
 ਬ ਦਸਤ ਅੰਦਰੂੰ ॥ ਬੁ ਬਖਸ਼ੀਦ ਓ ਰਾ ਬਿਖੁਰਦੰਦ ਖੂੰ ॥੬੫॥ ੧੬ਚੁਨਾ ਜੰਗ
 ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ਦਹਾ ਬਾ ਬਲਾ ॥ ਕਿ ਬੇਰੂੰ ਨਿਆਮਦ ਬ ਹੁਕਮੇ ਖੁਦਾ ॥੬੬॥ ੧੭ਚੁਨਾ
 ਮਉਜ ਖੇਜ਼ਦ ਜਿ ਦਰੀਯਾ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਕਿ ਦੀਗਰ ਨ ਦਾਨਿਸਤ ਜੁਜ਼ ਯਕ
 ਕਰੀਮ ॥੬੭॥ ੧੮ਰਵਾਂ ਗਸ਼ਤ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬ ਮਉਜ਼ੇ ਬਲਾ ॥ ਬ ਰਾਹੇ ਖਲਾਸੀ
 ਜ਼ਿ ਰਹਮਤ ਖੁਦਾ ॥੬੮॥ ੧੯ਬ ਆਖਰ ਹਮ ਅਜ਼ ਹੁਕਮ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ॥
 ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਰ ਆਮਦ ਜ਼ਿ ਦਰੀਯਾ ਕਿਨਾਰ ॥੬੯॥ ੨੦ਕਿ ਬੇਰੂੰ ਬਰ ਆਮਦ
 ਅਜ਼ਾਂ ਹਰ ਦੁ ਤਨ ॥ ਨਿਸ਼ਸਤਹ ਲਬੇ ਆਬ ਦਰੀਯਾ ਯਮਨ ॥੭੦॥ ੨੧ਦਰ
 ਆਮਦ ਯਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀਦਨ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥ ਬ ਖੁਰਦਨ ਅਜ਼ਾਂ ਹਰ ਦੁ ਤਨ ਰਾ

੧੦ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ।

- (੨) ਖੁਦਾਵੰਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਜੰਗ ਆਜ਼ਮਾ ॥ ਖੁਦਾਵੰਦੇ ਅਸਮਾਨੋ ਪਾ ਦਰ ਹਵਾ ॥ ਅਰਬ-ਮਰਦਾਨੇ-ਬਹਾਦਰ ਲੋਕ । ਜੰਗ ਆਜ਼ਮਾ-ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।
 ਅਸਪਾਨ-ਘੋੜੇ, ਪਾ-ਪੈਰ । ਦਰ ਹਵਾ-ਹਵਾ ਵਿਚ ਭਾਵ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਉਡਣੇ ਵਾਲੇ ਤਸਰੀਹ-(ਕਸਮ ਹੈ) ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 ਬਹਾਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ । ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਨੇ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੀ । ਤਸਰੀਹ-ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ
 ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ ।
- (੩) ਹਮਾ ਕੋ ਤੁਰਾ ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਦਾਦ ॥ ਬਮਾ ਦੌਲਤੇ ਦੀ ਪਨਾਹੀ ਬਦਾਦ ॥ ਅਰਬ-ਹਮਾ-ਉਸਨੇ-ਕੋ-ਕਿ ਉਸਨੇ, ਤੁਰਾ-ਤੈਨੂੰ, ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ-ਰਾਜ, ਬਦਾਦ-ਦਿੱਤਾ
 ਹੈ, ਬਮਾ-ਹਮੇ-ਹਮਾ ਕੋ, ਅਸਨੂੰ । ਦੀ ਪਨਾਹੀ-ਪਰਮ ਦੀ ਰਖਸ਼ । ਤਸਰੀਹ-ਜਿਸ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਬਖਸ਼ੀ, ਉਸੀ ਖੁਦਾ ਨੇ ਅਸਨੂੰ ਬਲ
 ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੋ, ਸੱਚ ਤੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਝੰਡਾ ਉੱਚਾ ਰੱਖੋ ।
- (੪) ਤੁਰਾ ਤਰਕ ਸਾਜੀ ਬਾ ਮਕਰੇ ਰਆ ॥ ਮਰਾ ਚਾਰਾ ਜ਼ਾਜ਼ੀ ਬ ਸਿਦਕੋ ਸਫਾ ॥ ਅਰਬ-ਤੁਰਾ-ਤੈਨੂੰ, ਤਰਕ ਸਾਜੀ-ਲੁਟ ਮਾਰ । ਮਕਰੇ ਰਆ ॥ ਮਕਰ
 ਤੇ ਫਰੋਬ ॥ ਮਰਾ-ਮੈਨੂੰ, ਚਾਰਸਾਜੀ-ਚਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਇਲਾਜ ਕਰਨ । ਸਿਦਕੋ ਸਫਾ-ਸਚਿਆਈ । ਤਸਰੀਹ - ਤੂੰ ਮਕਰ ਤੇ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਲੁਟ ਮਾਰ
 ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਮੈਂ ਸਚਿਆਈ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।
- (੫) ਨਾ ਜ਼ੇਬਦ ਤੁਰਾ ਨਾਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ॥ ਜ਼ਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬਾਨਾ ਯਾਬਦ ਫਰੋਬ ॥ ਅਰਬ- ਨ ਜ਼ੇਬਦ = ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ-ਤਖਤ ਨੂੰ ਸੋਭਾ
 ਦੇਣ ਵਾਲਾ । ਨ ਯਾਬਦ ਫਰੋਬ-ਫਰੋਬ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ -ਫਬਦਾ ਨਹੀਂ । ਤਸਰੀਹ-ਤੈਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਨਾ ਯੋਗ ਤੇ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ
 ਤਖਤ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੋਬ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।
- (੬) ਤਸਬੀਹਤ ਅਜ਼ ਸੁਜਾ ਉ ਰਿਮਤੁਾ ਬੇਸ ॥ ਕਜ਼ਾਂ ਦਾਨਾ ਸਾਜ਼ੀ ਵਜ਼ਾਂ ਦਾਮੇ ਖੇਜ਼ ॥ ਅਰਬ-ਤਸਬੀਹਤ-ਤੇਰੀ ਤਸਬੀ-ਮਾਲਾ । ਸੁਜਾ-ਮਣਕਾ, ੧੮

੧. ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਅਕਲ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਲ ਜਲੂਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਬਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ॥੫੧॥
੨. ਹਰ ਕੋਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੫੨॥
੩. ਹੁਣ ਉਸ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਸ਼ਕ ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਸਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੫੩॥
੪. ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ੧ ਇਸ਼ਕ, ੨-ਮੁਸ਼ਕ, ੩-ਖਾਂਸੀ ਚੌਥੀ ਖੁੰਨ। ਇਹ ਛੁਪਾਏ ਨਹੀਂ ਛੁਪਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੫੪॥
੫. ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਹੁੰਮ ਗਈ ਇਹ ਲੱਜ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਲੱਜ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ॥੫੫॥
੬. ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਮੰਗਾ ਲਈਆਂ ਜੁਦਾ-ਜੁਦਾ ਦੋਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ॥੫੬॥
੭. ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਲ ਤੋਰ ਦਿਤਾ। ਰੱਬ ਦੇ ਕਰਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਬੇੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ॥੫੭॥
੮. ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਥਾਂ ਆ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਇਕੱਠੇ ਗਏ ਹੋਣ ॥੫੮॥
੯. ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਮੇਹਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭਟਕਦੇ ਨਿਖੜੇ ਹੋਏ ਦੋ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ॥੫੯॥
੧੦. ਦੇਖ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਜੁਦਾ-ਜੁਦਾ ਛੱਡੀਆਂ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਸੀ ਅਰਬ ਦਾ ਦੀਵਾ ਦੂਜਾ ਜਾਟੇ ਯਮਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ॥੬੦॥
੧੧. ਬੇੜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੁਰਕੇ ਆ ਗਈ ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਐਉਂ ਡੋਲਣ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਹਵਾ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਡੋਲਦੇ ਹਨ ॥੬੧॥
੧੨. ਇਕ ਸਰਪ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਸਰਾਲ ਬੈਠੀ ਸੀ ਉਹ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਝਪਟਿਆ ॥੬੨॥
੧੩. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਡੇਢ ਬੜੀ ਡਰਾਉਣੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖੀ। ਜਿਹੜੀ ਦੋਇ ਹੱਥ ਚੁਕ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਥੰਮ ਵਾਂਗ ਖੜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ॥੬੩॥
੧੪. ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਿਆਨਕ ਸਰਾਲ (ਸੱਪ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਲਈ ਉੱਚਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਝਪਟੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹੇਲ ਨੇ ਦੋਇ ਹੱਥ ਬਾਹਾਂ ਥੰਮ ਵਾਂਗ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਚਣ ਲਈ ਖੜੇ ਕੀਤੇ-ਬੇੜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਈ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ॥੬੪॥
੧੫. ਬੇੜੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਬਲਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸਰਪ ਆ ਗਿਆ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖੁੰਖਾਰ ਲਹੂ ਲੂਹਾਨ ਹੋ ਗਏ ॥੬੫॥
੧੬. ਸੱਪ ਬਲਾ ਦੀ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਦੋਈ ॥ ਮਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਜਾਨ ਗਵਾਈ ਸਾਬਤ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੋਈ ॥੬੬॥
੧੭. ਐਸਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਸਰਪ ਅਤੇ ਬਲਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਾਰਣ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠੀਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ॥੬੭॥
੧੮. ਬੇੜੀ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਈ ਉਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀ ਸਰਾਲ ਤੇ ਡਾਇਣ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਖੁਦਾਈ ਮੇਹਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੬੮॥
੧੯. ਅੰਤ ਉਸ ਪ੍ਰਵਦਗਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬੇੜੀ ਵੱਡੀਆਂ-2 ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਲੱਗੀ ॥੬੯॥
੨੦. ਬੇੜੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਲੱਗੀ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੭੦॥
੨੧. ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਵੇਖ ਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚਾਹਿਆ ॥੭੧॥

ਗਿਮਤਾ-ਧਾਗਾ ਖੇਸ਼-ਜ਼ਿਆਦਾ। ਕਸਾਂ-ਕਿ ਉਸੇ, ਵਜ਼ਾਂ-ਤੇ ਇਸ ਸੇ। ਦਾਮੇ ਖੇਸ-ਆਪਣੇ ਜਾਲ। ਤਸਰੀਹ-ਤੇਰੀ ਤਸਬੀ ਮਣਕੇ ਤੇ ਧਾਗੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਤੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ (ਫਰੋਬ) ਦੇ ਜਾਲ ਦੇ ਮਣਕੇ ਤੇ ਧਾਗੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ-ਮਣਕੇ ਦਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਧਾਗਾ ਰੱਸੀਆਂ ਹਨ (ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ)।

- (੭) ਤੂੰ ਮਾਰਕੇ ਪਿਦਰ ਰਾ ਬ ਕਰਦਾਰੇ ਜਿਸਤ ॥ ਬ ਖੂਨੇ ਬਰਾਦਰ ਬਦਾਈ ਸਰਿਸ਼ਤ ॥ ਅਰਬ-ਖਾ ਕੇ ਪਿਦਰ = ਬਾਪ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਕਰਦਾਰ-ਅਮਲ, ਕਰਤੂਤਾਂ। ਜਿਸਤ-ਖਸਲਤ, ਖੂਨੇ ਬਰਾਦਰ-ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕਤਲ, ਸਰਿਸ਼ਤ-ਸ਼ੁਰੀ, ਬਦਾਈ-ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ।
ਭਾਵ:-ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਖਰਾਬ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖਸਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਆਦਤ ਬਾਪ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- (੮) ਵਜ਼ਾਂ ਖਾਨੇ ਦੇ ਮਾਮ ਕਰਦੀ ਬਿਨਾਅ ॥ ਬਰਾਏ ਦਰੇ ਦੌਲਤੋਂ ਖੇਸਰਾ ॥ ਵਜ਼ਾਂ-ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਿਨਾਅ ਕਰਦੀ = ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ, ਬਨਾਇਆ ਦਰ = ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਦੌਲਤੋਂ ਖੇਸਰਾ = ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ। ਤਸਰੀਹ = ਤੂੰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਕ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਇਕ ਕੱਚਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
- (੯) ਮਨ = ਮੈਂ, ਅਕ ਨੂੰ-ਹੁਣ, ਅਫਜ਼ਾਲ-ਜ਼ਾਲ, ਕਰਮ-ਕਿਰਪਾ। ਕੁਨਮ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਰਬ = ਸੇ ਨਾਲ। ਆਬੇ ਆਹਨ = ਲੋਹੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ॥ ਚੁਨਾ = ਅਜਿਹੀ। ਬਰਸਗਾਲ = ਬਾਰਸ਼-ਬਰਸਾਤ। ਤਸਰੀਤ = ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੁਣ (ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ:-
- (੧੦) ਕਿ ਹਰਗਿਜ਼ ਅਜ਼ਾਂ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੇ ਸ਼ੂਮ ॥ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨ ਮਾਨਦ ਬਰ ਈ ਪਾਕ ਸ਼ੂਮ ॥
ਅਰਬ - ਅਜ਼ਾਂ = ਇਸ (ਬਰਸਾਤ) ਨਾਲ। ਸ਼ੂਮ = ਨਹੁਸਤ = ਮਨਹੂਸ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨ ਮਾਨਦ = ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਬਰ ਈ ਪਾਕ = ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ (ਬਿਰਸਾਤ ਨਾਲ) ਸ਼ੂਮ = ਉਲੂ। ਤਸਰੀਹ-ਭਾਵ-ਐ ਅੰਰੰਗਜ਼ੇਬ (ਮੈਂ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਐਸੀ ਬ੍ਰਸਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਮਨਹੂਸ-ਘਰ, ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ ਉਤੇ ਇਸਦੇ (ਵਰਸਣ ਨਾਲ) ਹੁਣ ਉਲੂ ਕਤਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ।
- (੧੧) ਜੇ ਕੋਹੇ, ਦਕਨ ਤਿਸ਼ਨਾਕਾਮ ਅਮਦੀ। ਜੇ ਮੇਵਾਜ਼ ਹਮ ਤਲਖ ਜ਼ਾਮ ਅਮਦੀ ॥ ਅਰਬ = ਜੇ = ਸੇ ਤੋਂ, ਕੋਹੇ ਦਕਨ = ਦਖਣੀ ਪਹਾੜ। ਤਿਸ਼ਨਾਕਾਮ = ਭੁਖਾ, ਨਾਕਾਮ = ਅਸਫਲ। ਅਮਦੀ = ਆਇਆ ਹੈ, ਤਲਖ ਜ਼ਾਮ = ਕੌੜਾ ਘੁਟ। ਤਸਰੀਹ = ਦਖਣੀ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ (ਤੂੰ) ਤਿਰਾਇਆ = ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ = ਤੇ ਮੇਵਾਜ਼ (ਦੇਸ਼) ਤੋਂ ਵੀ ਕੌੜਾ ਘੁਟ ਭਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਕਾਮ ਮੂੰਹ ਹੀ ਤੇਰੇ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।
- (੧੨) ਬਰ ਈ ਸ਼ੂ ਐ ਅਕ ਨੋ ਨਿਗਾਹਤ ਰਵਦ ॥ ਕਿ ਅੰ ਤਲਖੀ ਉ ਤਿਸ਼ਨ ਗੀਤ ਰਵਦ ॥ ਅਰਬ- ਰਵਦ-ਹੋਵੇਗੀ, ਬਰ ਈ ਸ਼ੂ-ਇਸ ਪਾਸੇ, ਨਿਗਾਹਤ-ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ, ਨਜ਼ਰ ਤਿਸ਼ਨਗੀਤ = ਤਸਰੀਹ = ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ, ਦੱਖਣ ਤੇ ਮੀਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਿਕਸਤ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਇਸ ਪਾਸੇ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਇਥੇ ਵੀ ਤੇਨੂੰ ਉਸੇ ਤਲਖੀ ਤੇ ਪਿਆਸ ਦਾ ਹੀ (ਸਾਹਮਣਾ) ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।
- (੧੩) ਚੁਨਾ ਆਤਸ਼ੇ ਜ਼ੇਰੇ ਨਅਲਤ ਨਿਹਮ ॥ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਆਬਤ ਨਾ ਖੁਰਦਨ ਦਿਹਮ ॥ ਅਰਬ = ਚੁਨਾ = ਇਸਤਰਹ, ਆਤਸ਼ੇ = ਅੱਗ, ਜ਼ੇਰੇ ਨਅਲਤ = ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ : ਆਬਤ = ਤੇਨੂੰ ਪਾਣੀ, ਨ ਖੁਰਦਨ ਦਿਹਮ = ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਦਿਆਂਗਾ।

ਕਬਾਬ ॥੭੧॥ ^੧ਜਿ ਦਰੀਯਾ ਬਰ ਆਮਦ ਜਿ ਮਗਰੇ ਅਜੀਮ ॥ ਖੁਰਮ
ਹਰ ਦੁ ਤਨ ਰਾ ਬ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੭੨॥ ^੨ਬਜਾਇਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਜਿ
ਸ਼ੇਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥ ਗਜ਼ੀਦਸ਼ ਹਮੀ ਬੁਰਦ ਬਰ ਰੋਦ ਆਬ ॥੭੩॥ ^੩ਬ ਪੇਚੀਦ
ਸਰ ਓ ਖਤਾ ਗਸ਼ਤ ਸ਼ੇਰ ॥ ਬ ਦਹਨੇ ਦਿਗਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਫਤਦ
ਦਿਲੇਰ ॥੭੪॥ ^੪ਬ ਗੀਰਦ ਮਗਰ ਦਸਤ ਸ਼ੇਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥ ਬ ਬੁਰਦੰਦ
ਓਰਾ ਕਸ਼ੀਦਹ ਦਰ ਆਬ ॥੭੫॥ ^੫ਬੁਬੀਂ ਕੁਦਰਤੇ ਕਿਰਦਗਾਰੇ ਜਹਾਂ ॥
ਕਿ ਈਂ ਰਾ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦ ਕੁਸ਼ਤਸ਼ ਅਜ਼ਾਂ ॥੭੬॥ ^੬ਬਿ ਰਫਤੰਦ ਹਰਦੋ
ਬ ਹੁਕਮੇ ਅਮੀਰ ॥ ਯਕੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਹ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥੭੭॥ ^੭ਬਿ
ਅਫਤਾਦ ਹਰਦੋ ਬ ਦਸਤੇ ਅਜੀਮ ॥ ਨ ਸ਼ਾਯਦ ਦਿਗਰ ਦੀਦ ਜੁਜ਼
ਯਕ ਕਰੀਮ ॥੭੮॥ ^੮ਬ ਮੁਲਕੇ ਹਬਸ਼ ਆਮਦ ਆਂ ਨੇਕ ਖੋਇ ॥ ਯਕੇ
ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਹ ਦਿਗਰ ਖੂਬ ਰੋਇ ॥੭੯॥ ^੯ਦਰ ਆਂ ਜਾ ਬਿ ਆਦਮ ਕਿ
ਬਿਨ ਸ਼ਸਤਸ਼ਾਹ ॥ ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ ਸਬ ਰੰਗ ਜ਼ਰਰੀਂ ਕੁਲਾਹ ॥੮੦॥ ^{੧੦}ਬ
ਦੀਦੰਦ ਓਰਾ ਬੁਖਾਂਦੰਦ ਪੇਸ਼ ॥ ਬਿ ਗੁਫਤੰਦ ਕਿ ਏ ਸ਼ੇਰ ਆਜ਼ਾਦ
ਕੇਸ਼ ॥੮੧॥ ^{੧੧}ਜਿ ਮੁਲਕੇ ਕਦਾਮੀ ਤੁਈਂ ਮਨ ਬਿਗੋ ॥ ਚਿ ਨਾਮੇ ਕਿਰਾ
ਤਬ ਈਂ ਤਰਫ ਜੋ ॥੮੨॥ ^{੧੨}ਵਗਰ ਨਹ ਮਰਾ ਤੋ ਨ ਗੋਈਂ ਚੁ ਰਾਸਤ ॥
ਕਿ ਮੁਰਦਨ ਸ਼ਿਤਾਬ ਅਸਤ ਏਜ਼ਦ ਗਵਾਹਸਤ ॥੮੩॥ ^{੧੩}ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ
ਪਿਸਰੇ ਮਾਯੰਦਰਾਂ ॥ ਕਿ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰਅਸਤ ਈਂ ਨਉ ਜਵਾਂ ॥੮੪॥
^{੧੪}ਹਕੀਕਤ ਬ ਗੁਫਤਸ਼ ਜਿ ਪੇਸ਼ੀਨਹ ਹਾਲ ॥ ਕਿ ਬਰਵੈ ਚੁ ਬੁਗਜ਼ਸ਼ਤ
ਚੰਦੀਂ ਜਵਾਲ ॥੮੫॥ ^{੧੫}ਬ ਮਿਹਰਸ਼ ਦਰ ਆਮਦ ਬਗੁਫਤ ਅਜ਼ ਜੁਬਾਂ ॥
ਮਰਾ ਖਾਨਹ ਜਾਏ ਜਿ ਖੁਦ ਖਾਨਹ ਦਾਂ ॥੮੬॥ ^{੧੬}ਵਜ਼ਾਰਤ ਖੁਦਸ਼ ਰਾ
ਤੁਰਾ ਮੇ ਦਿਹਮ ॥ ਕੁਲਾਹੇ ਮੁਮਾਲਕ ਤੁ ਬਰਸਤ ਨਿਹਮ ॥੮੭॥ ^{੧੭}ਬ
ਗੁਫਤੰਦ ਈਂ ਰਾ ਵ ਕਰਦੰਦ ਵਜ਼ੀਰ ॥ ਕਿ ਨਾਮੇ ਵਜ਼ਾਂ ਬੂਦ ਰਉਸ਼ਨ
ਜ਼ਮੀਰ ॥੮੮॥ ^{੧੮}ਬ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਨਾਸਦ ਅਜੀਮ ॥ ਦਵੀਦੰਦ
ਬਰਵੈ ਬ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੮੯॥ ^{੧੯}ਕਿ ਖੂਨਸ਼ ਬਰੇਜ਼ੀਦ ਕਰਦੰਦ ਜ਼ੇਰ ॥
ਦਿਗਰ ਜਾ ਸੁਨੀਦੇ ਦਵੀਦੇ ਦਲੇਰ ॥੯੦॥ ^{੨੦}ਬ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਤਰਕਸ਼
ਬਰੇਜ਼ੰਦ ਤੀਰ ॥ ਬ ਕੁਸ਼ਤੇ ਅਦੂਰਾ ਬ ਕਰਦੇ ਅਜ਼ੀਰ ॥੯੧॥ ^{੨੧}ਬ ਮੁਦਤ
ਯਕੇ ਸਾਲ ਤਾ ਚਾਰ ਮਾਹ ॥ ਦਰਿਖਸ਼ਿੰਦਹ ਆਮਦ ਚੁ ਰਖਸ਼ਿੰਦਹ
ਮਾਹ ॥੯੨॥ ^{੨੨}ਬ ਦੋਜੰਦ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬ ਸੋਜੰਦ ਤਨ ॥ ਬ ਯਾਦ ਆਮਦਸ਼
ਰੋਜ਼ਗਾਰੇ ਕੁਹਨ ॥੯੩॥ ^{੨੩}ਬ ਗੁਫਤਸ਼ ਯਕੇ ਰੋਜ਼ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥

੧੪ ਤਸਰੀਹ - ਜੋ ਤੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਉਹ ਅੱਗ ਰੱਖਾਗਾ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਦਿਆਂਗਾ।

(੧੪) ਚਿਹ ਸੁਦ ਗਰ ਯਗਾਲੋ ਬ ਮਕਰੇ ਰਿਆ ॥ ਹਮੇ ਕੁਸਤ ਦੇ ਬੱਚਾ ਸ਼ੇਰ ਰਾ ॥

ਅਰਥ-ਚਿਹ ਸੁਦ-ਕੀ ਹੋਇਆ। ਯਗਾਲੋ-ਗਿੱਦੜ ਨੇ। ਹਮੇ ਕੁਸਤ-ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਤਸਰੀਹ - ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਗਿੱਦੜ ਨੇ ਮਕਰ ਤੇ ਫਰੇਬ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

(੧੫) ਚੂੰ ਸ਼ੇਰੇ ਯਿਆਂ ਜਿੰਦਾ ਮਾਨੰਦ ਹਮੇ ॥ ਜੋ ਤੋ ਇਨਤਕਾਮੇ ਸਤਾਨਦ ਹਮੇ ॥ ਅਰਥ-ਸ਼ੇਰੇ ਯਿਆਂ = ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਰ, ਇਨਤਕਾਮ=ਬਦਲਾ, ਸਤਾਨਦ = ਲਏਗਾ ॥ ਤਸਰੀਹ-ਜਦ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਰ ਅਜੇ ਜਿੰਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਬਦਲਾ ਲਏਗਾ।

(੧੬) ਨ ਦੀਗਰ ਗਰਾਇਮ ਬ ਨਾਮੇ ਖੁਦਾਤ ॥ ਕਿ ਦੀਦਮ ਖੁਦਾ ਉ ਕਲਾਮੇ ਖੁਦਾਤ ॥ ਅਰਥ-ਖੁਦਾਤ-ਤੇਰਾ ਖੁਦਾ, ਤੇਰੀ ਹੋਰ ਕਸਮਤੇ, ਕਿ ਦੀਦਮ ਖੁਦਾ-ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਖੁਦਾ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਲਾਮੇ ਖੁਦਾ-ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਸਮ ਵੀ ਵੇਖ ਲਈ ਹੈ।

ਭਾਵ-ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹੋਰ ਕਸਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਲਾਮ (ਕੁਰਾਨ) ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

(੧੭) ਬ ਸੋਰਿਦੇ ਤੁ ਏਤਬਾਰੇ ਨ ਮਾਨੰਦ ॥ ਮਗ ਜੂਝ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਕਾਰੇ ਨ ਮਾਨੰਦ ॥ ਭਾਵ-ਤੇਰੀ ਕਸਮ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਸਵਾਇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

(੧੮) ਤੁਈ ਗਰਗੇ ਬਾਰਾ ਕਸ਼ੀਦਾ ਅਗਰ ॥ ਨਿਹਮ ਨੀਜ਼ ਸ਼ੇਰੇ ਜਿ ਦਾਮੇ ਬਦਰ ॥ ਭਾਵ-ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਚਲਾਕ ਤੇ ਮਕਾਰ ਭੋਜੀਆ = ਬਘਿਆੜ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੈਂਵੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਜ਼ਦ =ਸ਼ੇਰ (ਨਿਹੰਗ-ਸੂਰਬੀਰ) ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਭਾਵ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪੀ ਸ਼ੇਰ ਮੈਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(੧੯) ਅਗਰ ਬਾਜ਼ ਗੁਫਤੋ ਸ਼ਿਨੀਦਤ ਬ ਮਾਸਤ ॥ ਨੁਮਾਇਮ ਤੁਰਾ ਜ਼ਾਦਹ ਪਾਕੇ ਰਾਸਤ ॥ ਅਗਰ-ਜੇਕਰ ਬਾਜ਼-ਤੇਰੀ-ਮੇਰੀ, ਗੁਫਤੋ-ਗਲਬਾਤ ਸਿਨੀਦਤ-ਆਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਪਾਕੇ = ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਰਾਸਤਾ =ਵਖਾਵਾਂ। ਭਾਵ- ਜੇਕਰ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਆਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰਾਸਤਾ ਵਿਖਾਵਾਂ।

੧. ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕੁੱਦ ਕੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਕ ਬੜਾ ਮਗਰਮੱਛ ਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਝਪਟਿਆ ॥੨੨॥
੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੱਛ ਮੂੰਹ ਅੱਡ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤੇ ਉਛਲਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ॥੨੩॥
੩. ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਲਏ। ਸ਼ੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਅੱਗੇ ਮੱਛ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਗਿਆ ॥੨੪॥
੪. ਮੱਛ ਦਲੇਰ-ਭਾਵ ਉਸ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਸੀ। ਡਿਗਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਮਗਰਮੱਛ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ॥੨੫॥
੫. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕੰਮ ਵੇਖ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮੱਛ ਨੇ ਜੰਗ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੬॥
੬. ਆਫਤ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਉਥੋਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਤੁਰ ਪਏ ਇਕ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦੂਜੀ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ॥੨੭॥
੭. ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਭਿਆਨਕ ਉਜਾੜ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ॥੨੮॥
੮. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹਬਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇਕ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ। ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦੂਜੀ ਸੁੰਦਰੀ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ॥੨੯॥
੯. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਖਤ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਾਂਗ ਸਿਆਹ ਕਾਲਾ ਸੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਟੋਪੀ ਸੀ ॥੩੦॥
੧੦. ਉਹ ਸਫਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ਼ੇਰ ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਮੁਲਕ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਹੋ ? ॥੩੧॥
੧੧. ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਹੜਾ ਵਤਨ ਹੈ ? ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਏ ਹੋ ? ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਧਰ ਆਏ ਹੋ ? ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ ॥੩੨॥
੧੨. ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਨਾ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਹੁਣੇ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਰੱਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੩੩॥
੧੩. ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਇੰਦਰਾ ਦੇਸ ਦਾ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਇਹ ਮੁਟਿਆਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ॥੩੪॥
੧੪. ਜੋ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਜਰੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ। ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੁਖ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਗੁਜਰੇ ਸਨ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ॥੩੫॥
੧੫. ਹਬਸ਼ੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਕੇ ਰਹਿਮ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਜਾਣ ॥੩੬॥
੧੬. ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ ॥੩੭॥
੧੭. ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਮ ਦਾ ਮੇਰਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ॥੩੮॥
੧੮. ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਠਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ॥੩੯॥
੧੯. ਅਤੇ ਖੂਨ ਬਹਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੋ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਆਈ ਤਾਂ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਜਾ ਪਿਆ ਝਿਜਕਿਆ ਨਹੀਂ ॥੪੦॥
੨੦. ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਵੀ ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਮਾਣ ਦੇ ਖਿਚ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਵੈਰੀ ਦਾ ਫੜ ਕੇ ਕੁੱਟ ਕੇ ਕੁਸ਼ਤਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ॥੪੧॥
੨੧. ਇਕ ਸਾਲ ਤੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਚਮਕ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ॥੪੨॥
੨੨. ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਫਿੰਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਫੂਕ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਫੇਰ ਪਿਛਲਾ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ॥੪੩॥
੨੩. ਇਕ ਦਿਨ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
- (੨੦) ਬ ਮੈਦਾਂ ਲੜਕ ਸਫ਼ਾਅਰਾ ਸ਼ਵੰਦ ॥ ਜਿ ਦੂਰੀ ਬਾਹਮ ਆਸ਼ਕਾਰਾਂ ਸ਼ਵੰਦ ॥ ਅਰਬ-ਸਫ਼ਾਅਰਾਂ-ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਲੜਕ-ਲੜਕਰ ਫੌਜਾਂ ਆਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਵੰਦ-ਆ ਜਾਣ ॥ ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਅਸਾਡੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਦੋਇ ਲੜਕਰ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਪਰ ਆਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਰ ਆ ਜਾਣ।
- (੨੧) ਮਿਆਨੇ ਦੇ ਮਾਨਦ ਦੇ ਫਰਸੰਗੇ ਰਾਹ ॥ ਚੁੰ ਆਗੁਸਤਾ ਗਰ ਦੋਈ ਰਜ਼ਮ ਰਾਹ ॥ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ - ਦੇ ਫਸੰਗ - ਦੇ ਫਰਲਾਂਗ ਦਾ ਫਾਸਲਾ। ਚੁੰ-ਅਤੇ ਅਰਾਸਤਾ = ਲੈਸ ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ। ਰਜ਼ਮ ਰਾਹ = ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ-ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੈਦਾਨ। ਭਾਵ-ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨ।
- (੨੨) ਅਜ਼ਾਂ ਪਸ ਦਰ ਆਂ ਅਰਸਾ ਕਰਜ਼ਾਰ ॥ ਮਨ ਐਅਮ ਬ ਨਾਜ਼ਦੇ ਤੁ ਬਾਦੇ ਸਵਾਰ ॥ ਅਰਬ-ਅਜਾਂ ਪਸ-ਇਸਦੇ ਪਿਛੋਂ, ਅਰਸਾ ਕਾਰ ਜ਼ਰ = ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ, ਮਨ ਆਇਮ-ਮੈ ਆਉਂ, ਬ ਨਜ਼ਦ -ਨੇੜੇ ਤੂੰ-ਤੂੰ ਆ ਜਾਹ, ਦੋ ਸਵਾਰ-ਨਾਲ ਦੋ ਸਵਾਰ ਲੈ ਕੇ। ਭਾਵ-ਇਸੇ ਪਿਛੋਂ ਭਾਵ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ, ਜੰਗੀ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਮਨ ਆਇਮ-ਮੈ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਆਉਬ ਨਜ਼ਦ-ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੇੜੇ ਆਂ ਜਾਹ ਦੋ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ।
- (੨੪) ਬ ਮੈਦਾਂ ਬਿਆ ਖੁਦ ਬ ਤੇਗੋ ਤਬਰ ॥ ਮਕੁਨ ਮਲਕੇ ਖੁਲਾਕ ਜੇਰੇ ਜਬਰ ॥ ਅਰਬ-ਬਿਆ ਖੁਦ = ਆਪੇ ਵਿਚ। ਬ ਤੇਗੋ ਤਬਰ = ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਭਾਲੇ ਨਾਲ, ਮਕੁਨ-ਨਾ ਕਰ, ਖੁਲਕੇ ਖੁਲਾਕ-ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਖਲੂਕ ਨੂੰ ਖੁਲਕਤ ਨੂੰ ਜੋਰ ਜਬਰ ਭਾਵ- ਤੂੰ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਭਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਦ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਐਵੇਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਖੁਲਕਤ ਨੂੰ (ਜੁੱਧ) ਦੀ ਖੁਲਕਤ ਨੂੰ (ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਤਬਾਹ ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਨ ਵਹਾ।
- (੨੫) ਤੂ ਅਜ਼ ਨਾਜ਼ੋ ਨਿਆਮਤ ਸਮਰ ਖੁਰਦਾਈ ॥ ਜਿ ਜੰਗੀ ਜਵਾਨਾ ਨ ਬਰ ਖੁਰਦਾਈ ਅਰਬ-ਸਮਰ ਖੁਰਦਾਈ-ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜੰਗੀ ਜਵਾਨਾ-ਜੰਗੀ ਜਵਾਨਾ ਨੂੰ-ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰਵਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤੂੰ ਖੁਦ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਂਦਾ ਹੈ-ਮਾਲ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਪਲਦਾ ਹੈ-ਪਰ ਜੰਗੀ ਜਵਾਨਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਹਿਬੂਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨੋਟ-ਛੰਦ ਨੰਬਰ ੧੦੭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਛੰਦ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-
- (੨੬) ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹੋ ਕੈ ਖੁਸਰੋ ਜਾਮੇ ਜਮ ॥ ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹੋ ਆਦਮ ਸਪੁਰਦੇ ਅਦਮ ॥ ਭਾਵ-ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਸਰੋ ਜਮਸੈਦ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਹਜਰਤ ਆਦਮ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਹਨ।
- (੨੭) ਫਰੀਦੂ ਕੁਜਾ, ਬਹਮਨ, ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ ॥ ਨ ਅਲਕਾਬੇ ਦਾਰਾ ਦਰ ਆਮਦ ਸ਼ਮਾਰ ॥ ਭਾਵ- ਫਰੇਦੂ, ਬਹਮਨ ਅਤੇ ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਦਾਰਾ ਦੇ ਅਲਕਾਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਕਿਥੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਮਰਕੇ ਐਥੋਂ ਤੁਰ ਗਏ ਹਨ।
- (੨੮) ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹੋ ਅਸਕੰਦਰੋ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਯਕ ਹਮ ਨ ਮਨਿੰਦ ਅਸਤ ਕਿ ਜਿੰਦਾ ਬਜਾਹ ॥ ਭਾਵ-ਸਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਜਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।
- (੨੯) ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹੋ ਤੇਮੂਰ ਉ ਬਾਬਰ ਕੁਜਾਸਤ ॥ ਹਮਾਯੂ ਕੁਜਾ ਸ਼ਾਹੋ ਅਕਬਰ ਕੁਜਾਸਤ ॥ ਭਾਵ-ਤੇਮੂਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਬਾਬਰ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਹਮਾਯੂ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇਖ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਮਰ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਲੁਕਮੇ ਹੋ ਗਏ ਤੂੰ ਵੀ ਮੌਤ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ਹੈ ਕਦੋਂ ਤਕ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕ ਭੈਣੋ ਤੇ ਭਰਾਵੋ- ਬੱਚਿਓ ਮਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਝਾਕ-ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਥਵਾ ਆਪਣੇ ਉਤ ਪਿਆਲਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ। ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ-ਇਸ ਤੋਂ ਉਟਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਨਾਂ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਨਹਿੰਦ ਸਮਝਣਾ ਹੈ:- ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸੁ ਜੋਵਡੁ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ ॥ਅੰਗ ੫੧੫॥

ੴ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਨ ਰਉਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ॥੯੪॥ ੨ਬ ਯਕ ਬਾਰ ਮੁਲਕ ਤ
ਫਰਮੋਸ਼ ਗਸ਼ਤ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਮਸਤ ਮਸਤੀ ਹਮਹ ਹੋਸ਼ ਗਸ਼ਤ ॥੯੫॥ ੩ਬ
ਆਂ ਮੁਲਕ ਪੇਸ਼ੀਨਹਰਾ ਯਾਦ ਕੁਨ ॥ ਕਿ ਸ਼ਹਰੇ ਪਦਰ ਰਾ ਤੁ ਆਬਾਦ
ਕੁਨ ॥੯੬॥ ੪ਨਿਗਹ ਦਾਸ਼ਤ ਅਜ਼ ਫ਼ਉਜ ਲਸ਼ਕਰ ਤਮਾਮ ॥ ਬਸੇ ਗਜ
ਬਖਸ਼ੀਦ ਬਰ ਵੈ ਮੁਦਾਮ ॥੯੭॥ ੫ਯਕੇ ਲਸ਼ਕਰ ਆਰਾਸਤ ਚੂੰ ਨਉਬਹਾਰ ॥
ਜ਼ਿ ਖੰਜਰ ਵ ਗੁਰਜੋ ਵ ਬਕਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ॥੯੮॥ ੬ਜ਼ਿਰਹ ਖਦ ਖੁਫਤਾਨ
ਬਰਗਸ਼ਤਵਾਨ ॥ ਜ਼ਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਹਿੰਦੀ ਗਿਰਾਂ ਤਾਂ ਗਿਰਾਨ ॥੯੯॥ ੭ਜ਼ਿ ਬੰਦੂਕ
ਮਸਹਦ ਵ ਚੀਨੀ ਕਮਾਨ ॥ ਜ਼ਿਰਹ ਰੂਮ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ॥੧੦੦॥ ੮
ਅਜ਼ ਤਾਜ਼ੀ ਅਸਪਾਨ ਪੋਲਾਦ ਨਾਲ ॥ ਹਮਹ ਜ਼ੁਬਦਹ ਫ਼ੀਲਾਂ ਜ਼ਿ ਮਸਤੇ
ਮਸਾਲ ॥੧੦੧॥ ੯ਹਮਹ ਸ਼ੇਰ ਮਰਦਾਂ ਵ ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ॥ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਅਫਕਨਾਂ ਰਾ
ਬ ਸ਼ਫ ਅਫਕਨਾ ॥੧੦੨॥ ੧੦ਬ ਰਜ਼ਮ ਅੰਦਰੂੰ ਹਮ ਚੁ ਪੀਲ ਅਫਕਨ
ਅਸਤ ॥ ਬ ਬਜ਼ਮ ਅੰਦਰੂੰ ਚਰਬ ਚਾਲਾਕ ਦਸਤ ॥੧੦੩॥ ੧੧ਨਿਸ਼ਾਂ ਮੇ ਦਿਹਦ
ਨੇਜ਼ਹ ਰਾ ਨੋਕ ਖੂੰ ॥ ਕਸ਼ੀਦੰਦ ਅਜ਼ ਤੇਗ ਜ਼ਹਿਰ ਆਬ ਗੂੰ ॥੧੦੪॥ ੧੨ਯਕੇ
ਫ਼ਉਜ ਆਰਾਸਤਹ ਹਮ ਚੁ ਕੋਹ ॥ ਜੁਵਾਨਾਨ ਸ਼ਾਇਸਤਹੇ ਯਕ ਗਰੋਹ ॥੧੦੫॥
੧੩ਬ ਪੇਸ਼ੀਦ ਦਸਤਾਰ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥ ਬ ਬਸਤਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜੁਸਤਦ
ਤੀਰ ॥੧੦੬॥ ੧੪ਬ ਸਰਦਾਰੀਏ ਕਰਦ ਪੇਸ਼ੀਨਹ ਫ਼ਉਜ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਲਸ਼ਕਰ
ਚੁ ਦਰੀਯਾਇ ਮਉਜ ॥੧੦੭॥ ੧੫ਯਕੇ ਗੋਲ ਬਸਤਹ ਚੁ ਅਬਰੇ ਸਿਆਹ ॥
ਬ ਲਰਜ਼ੀਦ ਬੂਮੋ ਬ ਲਰਜ਼ੀਦ ਮਾਹ ॥੧੦੮॥ ੧੬ਬਿਯਾਵਰਦ ਲਸ਼ਕਰ ਚੁ
ਬਰ ਵੈ ਹਦੂਦ ॥ ਸਲਾਹੇ ਦਿਗਰ ਤੀਰ ਤੇਗੋ ਨਮੂਦ ॥੧੦੯॥ ੧੭ਬਿ ਆਰਾਸਤ
ਲਸ਼ਕਰ ਬ ਸਾਜ਼ੇ ਤਮਾਮ ॥ ਹਮਹ ਖੰਜਰੋ ਗੁਰਜ਼ ਗੋਪਾਲ ਨਾਮ ॥੧੧੦॥
੧੮ਬ ਬੁਰਦਦ ਅਕਲੀਮ ਤਾਰਾਜ਼ ਸਖਤ ॥ ਬ ਬੁਰਦਨ ਸ਼ਹੇ ਬਾਦ ਪਾਖਾਨ
ਰਖਤ ॥੧੧੧॥ ੧੯ਚੁਨਾ ਜਗ ਕਰਦਦ ਆਂ ਮੁਲਕ ਰਾ ॥ ਚੁ ਬਰਗ ਦਰਖਤਾਂ
ਜ਼ਿ ਬਾਦੇ ਸਬਾ ॥੧੧੨॥ ੨੦ਬ ਕੁਸ਼ਤਨ ਅਦੂਰਾ ਕੁਸ਼ਾਯਦ ਬ ਪੇਸ਼ ॥ ਬੇਰੂੰ
ਜ਼ਿ ਮੁਲਕਸ਼ ਹਮਹ ਰੂਹ ਰੇਸ਼ ॥੧੧੩॥ ੨੧ਪਰੀ ਦਿਹਰਏ ਹਮ ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਨਿਯਾਦ ॥
ਬ ਕੁਸ਼ਤਨ ਅਦੂਰਾ ਕਿ ਖੰਜਰ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੧੧੪॥ ੨੨ਬ ਹਰ ਜਾ ਦਵੀਦੇ ਬ
ਕੁਸ਼ਤੇ ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਬ ਹਰ ਜਾ ਰਸੀਦੇ ਬ ਬਸਤੇ ਅਜ਼ਾਂ ॥੧੧੫॥ ੨੩ਸੁਨੀਦ ਈ
ਅਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਖਦਰਾਂ ॥ ਬ ਤੁੰਦੀ ਦਰਆਮਦ ਬ ਜਾਇਸ਼ ਹੁਮਾਂ ॥੧੧੬॥

ਜੀਆ ਅੰਦਰ ਜੀਉ ਸਬਦੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਹ ਮੇਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਜਗਿ ਅਨੇਕੁ ਹੈ ਸਬਦੇ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਪੰਛਿ ਥਕੇ ਭੇਖ
ਥਕੇ ਤਨੁ ਧੋਇ ॥ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਉ ਦੁਖੀਏ ਚਲੇ ਰੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕਰਮਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥੨॥ਅੰਗ:੧੨੫੦॥੩॥
ਮਹਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਹਿਮਤੀ ਗੁਣਦੇ ਸਾਗਰ ਆਪਣੇ ਯੋਗ ਵੇਖਕੇ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਦੇਣ ॥ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਅਨ ਪੜ੍ਹ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੂਰਖ ਵੀ ਹਾਂ - ਇਹੋ
ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਉਡਾਰੂ ਫੰਗਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ਜੋ ਲਿਖਾਇਆ ਜੋ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਪਾਠਕ ਵੀਰ ਬੋਧ ਕੇ ਪੜ੍ਹ
ਲੈਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ॥ ਨਾ ਮੇਰੀ ਕੁਝ ਅਵਸਥਾ ਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ ਨਾ ਦੇਹ ਬਲ ਨਾ ਬੋਧ ਬਲ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ
ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰਾ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ॥ ਜਿਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਸੋ ਹਰਿ
ਕੀਆ ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਹਰਿ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਈ ॥ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਲਹਾਇਆ ਆਪੇ ਵਰਤਾਈ ॥੩॥
ਲਾਲਾ ਹਾਟਿ ਵਿਹਾਇਆ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਜੋ ਰਾਜਿ ਬਹਾਲੇ ਤਾ ਹਰਿ ਗੁਲਾਮੁ ਘਾਸੀ ਕਉ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਵਾਈ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ
ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥੪॥੨॥੮॥੧੬॥ ਅੰਗ ੧੬੬॥ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ
ਜਪਿ ਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੨॥ਉਹੀ॥ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨਵਾਦ ਹੈ - ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਆਪਦਾ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਦਾ ਭਰਮ ਖੋ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਕੋਈ
ਦੇਵੀ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਹੀਏ ਜਦ ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥
ਏਕੋ ਏਕੁ ਰਵਿਆ ਸਭ ਨਾਈ ॥ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥ ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰਵਿਆ ਤਿਸਨ ਬੁਝੀ ਭਰਮੰਗਨਾ ॥੧੧॥
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਗੁਰੁ ਸਦ ਬਖਸੰਦੁ ॥ ਗੁਰੁ ਜਪੁ ਜਾਪਿ ਜਪਤ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਗਿਆਨ ਦੀਪਕੁ ਸੰਤ ਸੰਗਨਾ ॥੧੨॥
ਜੋ ਪੇਖਾ ਸੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ਜੋ ਸੁਨਣਾ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥ ਜੋ ਕੀਨੋ ਸੋ ਤੁਮਹਿ ਕਰਾਇਓ ਸਰਣਿ ਸਹਾਈ ਸੰਤਹ ਤਨਾ ॥੧੩॥
ਜਾਚਰੁ ਜਾਚੈ ਤੁਮਹਿ ਅਰਾਧੈ ॥ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਸਾਧੈ ॥ ਏਕੋ ਦਾਨੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਆਨ ਮੰਗਨ ਨਿਰ
ਕਿੰਚਨਾ ॥੧੪॥ਅੰਗ:੧੦੮੦॥੫॥ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਤੁਮਰੇ ਰੰਗਾ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਸੁਖਦਾਤੇ ॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰ
ਤੇ ਜਾਤੇ ॥੨॥ ਕੁਮੁ ਭਉ ਕਾਟਿ ਕੀਏ ਨਿਹਕੇਵਲ ਜਬ ਤੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ॥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੋ ਚੂਕੋ ਸਹਸਾ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਦਰਸਾਰੀ ॥੩॥
ਚਰਣ ਪਖਾਹਿ ਕਰਉ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਬਾਹਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬਰੀਆ ॥

੧. ਹੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੋਸਨ ਜ਼ਮੀਰ! ॥੯੪॥
੨. ਕੀ ਇਕੋ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਵਤਨ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈਂ? ਐਥੇ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਵਤਨ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ॥੯੫॥
੩. ਤੂੰ ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਲ ਕੇ ਆਬਾਦ ਕਰ ॥੯੬॥
੪. ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਭਾਵ ਯਾਦ ਰੱਖ ਉਹ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਖਜਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੯੭॥
੫. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਗਦਾ ਵ ਹੋਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਜਰਾ ਬਕਤਰ ਜੋੜ ਲਏ ॥੯੮॥
੬. ਜਾਲੀਦਾਰ ਸੱਜਿਆਂ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਜੋ ਬੜੀਆਂ ਵਜ਼ੀਆਂ ਵਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਨ ॥੯੯॥
੭. ਮਸਹਦ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਕਮਾਣਾਂ ਰੂਮ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਜਰਾ ਬਕਤ੍ਰ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ॥੧੦੦॥
੮. ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਖੁਰੀਆਂ ਪੌੜਾਂ ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਾਥੀ ਮਸਤੇ ਹੋਏ ਐਉਂ ਚਮਕਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਜਲਦੀ ਹੈ ॥੧੦੧॥
੯. ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਜਿਹੇ ਜੁਆਨ ਮਰਦ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਜੋ ਬੜੇ ਜੋਰ ਵਾਲੇ ਤਕੜੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਾਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਣ ॥੧੦੨॥
੧੦. ਜਿਹੜੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਭੀੜ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਇਤਨੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਹੋਣ ॥੧੦੩॥
੧੧. ਨੇਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਖੂਨ ਬਹਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਿਰ ਦੀ ਆਬ ਚਾੜੀ ਹੋਈ ॥੧੦੪॥
੧੨. ਅਜੇਹੀ ਸੈਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਜੀਲੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ ॥੧੦੫॥
੧੩. ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਲਈ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਲਈ। ਲੱਕ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ ਭਰ ਕੇ ਬੰਨ ਲਿਆ ॥੧੦੬॥
੧੪. ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਸੈਨਾ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੧੦੭॥
੧੫. ਬੰਦਲ ਵਾਂਗ ਚਲਾਈ ਸੈਨਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੌਸ਼ਿਆਰੀ ॥ ਧਰਤੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗੀ ਸਾਰੀ ਚੰਦ ਭੋਲਿਆ ਭਾਰੀ ॥੧੦੮॥
੧੬. ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਾ ਰੱਖੀ ॥੧੦੯॥
੧੭. ਪੂਰਨ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਗਦਾ ਅਤੇ ਗੋਪੀਏ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ॥੧੧੦॥
੧੮. ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਰਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਸਮਾਨ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੧੧੧॥
੧੯. ਅਜਿਹਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ ਨੂੰ ਐਉਂ ਸੁੰਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਖਿਜਾ ਦੀ ਮੌਸਮ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਝਾੜ ਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੧੧੨॥
੨੦. ਐਸੀ ਮਾਰ ਪਾਈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਹ ਖੁੱਲ ਗਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲ ਗਈ ॥੧੧੩॥
੨੧. ਪਰੀ ਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਾਲੀ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਧੂਮ ਲਈ ॥੧੧੪॥
੨੨. ਜਿਧਰ ਵੀ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਪੈਦੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਚੁਰਾ ਕਰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਪੁਜਦੀ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ॥੧੧੫॥
੨੩. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਯੰਦਰਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੧੬॥

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਹੁ ਭਉਜਲੁ ਤਰਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅ ਸੀਂਗਿ ਮਿਰੀਆ ॥੪॥ਅੰਗ ੨੦੭॥ਮ:੫॥

ਡਾਕਟਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਜਲ ਭਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ:—

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਤ੍ਰ ਫਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ “ਵਿਰਦੇਸੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ‘ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ’ ਦੇ ਮਸਨਵੀ ਵਾਲੇ ਬਹਿਰ ਤੇ ਬੰਦਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕਾਵਿ ਖੂਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇਕ ਅਣੂਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਧਰਮ ਯੋਧੇ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਾਰੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਉਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜਿੱਤ ਦੇ ਧਰਮ-ਪੱਤਰ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਜਬਰ ਤੇ ਜੁਲਮ, ਬਦ ਨੀਤੀਆਂ, ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਤੇ ਵਾਇਦਾ-ਖਲਾਫੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਘਾੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਰਪੂਰ ਲਾਨੂਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਪੀ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਅੰਤ ਹਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੀ ਆਖਰ ਜਿੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਅਜਿੱਤ ਸਪਿਰਿਟ ਅਤੇ ਇਕ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਕਰੂਰ ਇੱਛਾ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕਣ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੱਤਰ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸੂਚਕ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪੱਤਰ ਭਾਵ ਫਤਹਿ ਨਾਮਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ੧੪ ਵੇਂ ਬੈਂਡ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਚਿਤ ਹੈ, ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਕਿਆਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰ, ੧੭੦੪ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਵਲ ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਜੂਝੇ ਸਨ।...ਇਸ ਪੱਤਰ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਲਭ ੨੪ ਬੈਂਡ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਖਤ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸੰਨ ੧੯੨੨ ਵਿਚ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਬੂ “ਜਗਨ ਨਾਥ” ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਨੋਟ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ੮੬੭ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੨੯ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:—ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜਾ ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਚਿੱਠੀ ਭਾਵ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੀਨਾ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਕਿਆਮ ਮਈ ੧੭੦੫ ਈ: ਉਸ ਭਾਵ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ ‘ਦੱਖਣ’ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ੧੧੧ ਬੈਂਡ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਬੋਧਿਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ—ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਭਾਵ ਫਤਹਿਨਾਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬੈਂਡ ਤੀਰਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਬਰਛਿਆਂ ਆਦਿਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬੈਂਡ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੂਝਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਮਨਸੂਬ ਹੈ (੧-੨) ਅਗਲੇ ਸਾਰੇ ਬੈਂਡ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨੀਚਤਾ ਕਰੂਰਤਾ, ਕਾਇਰਤਾ ਅਤੇ ਬਚਨ ਭੰਗਤਾ ਆਦਿ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਧਰਮ ਰਖਯਾ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਧੋਖੇ ਤੇ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਮੇਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਬਾਨੂੰ ਬੰਨਣਾ ਹੈ।

੧ਬ ਆਰਾਸਤਹ ਫੁਊਜ ਚੂੰ ਨਉਬਹਾਰ ॥ ਜਿ ਤੋਪੋ ਤੁਪਕ ਖੰਜਰੇ ਆਬਦਾਰ ॥੧੧੭॥
 ੨ਬ ਪੇਸ਼ੇ ਸ਼ਫ ਆਮਦ ਚੁ ਦਰਯਾ ਅਮੀਕ ॥ ਜਿ ਸਰਤਾ ਕਦਮ ਹਮ ਚੁ ਆਹਨ
 ਗਰੀਕ ॥੧੧੮॥ ੩ਬ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਪੋ ਤਮਾਚਹ ਤੁਫੰਗ ॥ ਜਿਮੀ ਗਸ਼ਤ ਹਮ ਚੂੰ
 ਗੁਲੇ ਲਾਲਹ ਰੰਗ ॥੧੧੯॥ ੪ਬ ਮੈਦਾਂ ਦਰਆਮਦ ਕਿ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥ ਬ
 ਯਕ ਦਸਤ ਚੀਨੀ ਕਮਾਂ ਦਸਤ ਤੀਰ ॥੧੨੦॥ ੫ਬ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਂ ਸ਼ਵਦ
 ਤੀਰ ਦਸਤ ॥ ਬ ਸਦ ਪਹਿਲੂਏ ਪੀਲ ਮਰਦਾਂ ਗੁਜ਼ਸਤ ॥੧੨੧॥ ੬ਚੁਨਾ ਮਉਜ
 ਖੇਜ਼ਦ ਜਿ ਦਰੀਯਾਬ ਸੰਗ ॥ ਬ ਰਖਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਚੁ ਤੇਗੋ ਨਿਹੰਗ ॥੧੨੨॥
 ੭ਬ ਤਾਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਯਕੇ ਤਾਬ ਨਾਕ ॥ ਯਕੇ ਖੂਨ ਖਾਕ ॥੧੨੩॥ ੮ਬ ਤਾਬਸ਼
 ਦਰਆਮਦ ਹਮਹ ਹਿੰਦ ਤੇਗ ॥ ਬ ਗੁਰਰੀਦ ਲਸ਼ਕਰ ਚੁ ਦਰੀਯਾਇ ਮੇਗ ॥੧੨੪॥
 ੯ਬ ਚਰਖ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਬ ਚੀਨੀ ਕਮਾਨ ॥ ਬ ਤਾਬ ਆਮਦਸ ਤੇਗ
 ਹਿੰਦਸਤਾਨ ॥੧੨੫॥ ੧੦ਗਰੇਵਹ ਬਰ ਆਵੁਰਦ ਚੰਦੀ ਕੋਰਹ ॥ ਬ ਲਰਜੀਦ ਦਰੀਯਾਬ
 ਦੀਰਦ ਕੋਹ ॥੧੨੬॥ ੧੧ਬ ਰਖਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਜ਼ਿਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ ॥ ਬ ਤਾਬਸ਼
 ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਤੇਗੋ ਯਮਾਂ ॥੧੨੭॥ ੧੨ਬ ਤੇਜ਼ ਆਮਦੋ ਨੇਜ਼ਹੇ ਬਾਂਸਤੀ ॥ ਬ ਜੁੰਬਸ਼
 ਦਰਆਮਦ ਤਨੇ ਨਾਜ਼ਨੀ ॥੧੨੮॥ ੧੩ਬ ਰੋਰਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਨਫਰ ਹਾਇ ਕੁਹਿਰ ॥
 ਜਿ ਤੋਪੋ ਵ ਨੇਜ਼ਹ ਬ ਪੋਸ਼ੀਦ ਦਹਿਰ ॥੧੨੯॥ ੧੪ਬ ਜੁੰਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ ਕਮਾਨੋ
 ਕਮੰਦ ॥ ਦਰਖਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਦਹ ਤੇਗ ਸੀਮਾਬ ਤੁੰਦ ॥੧੩੦॥ ੧੫ਬ ਜੋਸ਼ ਆਮਦਹ ਖੰਜਰੇ
 ਖੂਰ ਖੂੰ ॥ ਜੁਬਾਂ ਨੇਜ਼ਹ ਮਾਰਸ਼ ਬਰਆਮਦ ਬਰੂੰ ॥੧੩੧॥ ੧੬ਬ ਤਾਬਸ਼ ਦਰਆਮਦ
 ਲਕੋ ਤਾਬ ਨਾਕ ॥ ਯਕੇ ਸੁਰਖ ਗੋਗਿਰਦ ਸ਼ੁਦ ਖੂਨ ਖਾਕ ॥੧੩੨॥ ੧੭ਦਿਹਾ
 ਦਿਹ ਦਰਆਮਦ ਜਿ ਤੀਰੇ ਤੁਫੰਗ ॥ ਹਯਾ ਹਯ ਦਰਆਮਦ ਨਿਹੰਗੋ ਨਿਹੰਗ ॥੧੩੩॥
 ੧੮ਚਕਾ ਚਾਕ ਬਰਖਾਸਤ ਤੀਰੇ ਕਮਾਂ ॥ ਬਰਆਮਦ ਯਕੇ ਰੁਸਤ ਖੇਜ਼ ਅਜ਼
 ਜਹਾਂ ॥੧੩੪॥ ੧੯ਨ ਪੋਖਿੰਦਹ ਰਾ ਬਰ ਜ਼ਿਮੀ ਬੂਦ ਜਾ ॥ ਨ ਪੋਖਿੰਦਹ ਰਾ ਦਰ
 ਹਵਾ ਬੂਦ ਰਾਹ ॥੧੩੫॥ ੨੦ਚੁਨਾ ਤੇਗ ਬਾਰਦ ਮਿਆਨੇ ਮੁਸਾਫ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਕੁਸ਼ਤ
 ਗਾਂ ਸ਼ੁਦ ਜ਼ਿਮੀ ਕੋਹਕਾਫ ॥੧੩੬॥ ੨੧ਕਿ ਪਾਓ ਸਰ ਅੰਬਹ ਚੰਦਾਂ ਸ਼ੁਦਹ ॥ ਕਿ
 ਮੈਦਾਂ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਗੋਇ ਚਉਗਾਂ ਸ਼ੁਦਹ ॥੧੩੭॥ ੨੨ਰਵਾ ਰਉ ਦਰ ਆਮਦ ਬ ਤੀਰੇ
 ਤੁਫੰਗ ॥ ਕਿ ਪਾਰਹ ਸ਼ੁਦਹ ਖੋਦ ਖੁਫਤਾਨ ਜੰਗ ॥੧੩੮॥ ੨੩ਚੁਨਾ

(੪) ਤੋਪੋ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ "ਅੰਰਗਜ਼ਬ" ਵੀ ਸੋਜਦਾ ਵੱਖਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ...ਅੰਰਗਜ਼ਬ...ਅਰਥਾਤ "ਤਖਤ ਦੀ ਸਜਾਵਟ" ਭਾਵ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
 ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਫਰੇਬ ਕਰਨੇ ਸੋਭਦੇ ਨਹੀਂ ॥੫॥ ਤੇਰੀ ਮਾਲਾ ਮਣਕਿਆ ਤੇ ਧਾਗੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ...ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸਦੇ ਮਣਕੇ ਫੇਰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ
 ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਲੋਕ ਭਰਮਾਉਣ ਤੇ ਮਾਲ ਧਨ ਵਾਹੁਣ ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਜਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੬॥ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ
 ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਗੁੰਨਕੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰੇ ਹਨ ॥੭-੮॥ ਮੈਂ
 ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਫੋਲਾਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿਆਂਗਾ ॥੯॥ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰਾ ਮਨਹੂਸ ਚਾਰਦਵਾਰੀ ਵਿਚ ਉਲੂਆਂ ਦੇ ਵਾਸ
 ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ ॥੧੦॥ ਤੂੰ ਦਕਨ ਦੀ ਪੱਥੀ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਮੇਵਾੜ ਤੋਂ ਵੀ ਦੰਦ ਖੱਟੇ
 ਕਰਵਾਕੇ ਮੁੜਿਆ ਹੈਂ ॥੧੧॥ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਧਰਹਾਰ ਦੀ ਤੋਹ ਤੇ ਕੁਝੋਤਣ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕੇ ॥੧੨॥
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲਾਂ (ਪਉੜ੍ਹਾਂ) ਹੇਠ ਅਜਿਹੀ ਅੱਗ ਰੱਖ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਇਥੇ
 ਤੈਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣ ਤੇ ਨਾਹੀ ਪੀਣ ਲਈ ਕੁਝ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ ॥੧੩॥ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਇਕ ਗਿੱਦੜ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਤੇ
 ਫਰੇਬ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੪॥ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ੇਰ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਖਿਆਲ
 ਆਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ॥੧੫-੧੬॥ ਤੂੰ ਹੁਣ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮੂੜ-ਮੂੜ ਕੇ ਫਰੇਬ ਨਾ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਖੁਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਲਾਮ ਜਾਣ
 ਲਿਆ ਹੈ ॥੧੬॥ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਹੁਣ "ਤਲਵਾਰ" ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ
 ਰਿਹਾ ॥੧੭॥ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੇ ਇਕ ਮਕਾਰ (ਬਖਿਆੜ) ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਸੂਰਵੀਰ
 ਨਿਹੰਗ ਸ਼ੇਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ॥੧੮॥

ਅਗਲੇ ਬੈਠਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਾਫ ਰਾਹ ਦਸਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਮੁਠਭੋੜ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - ਜੇ ਤੇਰੇ
 ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਫਿਰ ਕੋਈ ਖਾਹਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ॥੧੯॥ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ
 ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਫਾ ਬੰਨ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਮਣੇ ਖਲੋ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗਾਂ
 ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰਣ ਭੂਮੀ ਇਉਂ ਸਜ ਜਾਵੇ ॥੨੦॥ ਉਪ੍ਰੰਤ ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸਮੇਤ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ
 ਮੈਂ ॥੨੧॥ ਤੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਜੰਗੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਤਾਂ ਦਾ ਖਾਦਾ ਤੇ ਮੋਜਾਂ ਮਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ॥੨੨॥

੧. ਰਾਜੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲਾਇਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਆਬਦਾਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ॥੧੧੭॥
੨. ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅੰਤ ਉਹ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੧੮॥
੩. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਪਸਤਲਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ । ਧਰਤੀ ਗੁਲਾਲ ਦੇ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਲ ॥੧੧੯॥
੪. ਤੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਈ । ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੀ ਬੜੀ ਕਮਾਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਤੀਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੨੦॥
੫. ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਉੜਦਾ । ਸੋ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਪੱਸਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ॥੧੨੧॥
੬. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਟਕਰਾ ਕੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਸੂਰਜੀਆਂ ਦੇ ॥੧੨੨॥
੭. ਸਾਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਮਕਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਸੂਰਜ ਸਾਹਮਣੇ । ਜੁੱਧ ਭੂਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਇਕੋ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ॥੧੨੩॥
੮. ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਐਉਂ ਘੋਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਬੱਦਲ ਗਰਜਦਾ ਹੈ ॥੧੨੪॥
੯. ਚੀਨ ਦੀ ਬਣੀ ਕਮਾਣ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ॥੧੨੫॥
੧੦. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਕਈ ਕੋਹਾਂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਸ਼ੁਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਫਟਦਾ ਹੈ ॥੧੨੬॥
੧੧. ਜਿਵੇਂ ਭੁਚਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਕੰਬ ਗਿਆ । ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਉਠੀ ਜਦੋਂ ਯਮਨ ਦੇਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਜੁੱਬਸ ਵਿਚ ਆਈ ॥੧੨੭॥
੧੨. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਂਸ ਦੇ ਦਸਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇਜੇ ਜੁੱਬਸ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਮਿਰਗ ਨੈਨੀ ਕੋਮਲ ਬਦਨ ਵਾਲੀ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ॥੧੨੮॥
੧੩. ਹਰ ਪਾਸੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਨਫੀਰਾਂ ਤੇ ਧੌਸੇ ਵੱਜਦੇ

- ਹਨ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਨੇਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਰ ਪਾਸਾ ਲੁਕ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਣੇ ਫੌਜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ॥੧੨੯॥
੧੪. ਕਮਾਣਾਂ ਤੇ ਕਮੰਦ ਹਿਲਜੁਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਣੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਛੇਤੀ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੩੦॥
੧੫. ਤਲਵਾਰਾਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦ ਨੇਜੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਐਉਂ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਦੀ ਜੀਭ ਲਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੩੧॥
੧੬. ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਬਰਸ ਕੇ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ । ਧਰਤੀ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਖੂਨ ਮਿਲਕੇ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਤੇ ਰੰਧਕੀ ਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧੩੨॥
੧੭. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਠਾਹ-ਠਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ । ਜੁਆਨ ਮੱਛਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਟੇ ਹੋਏ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ॥੧੩੩॥
੧੮. ਘਚਾ ਘੱਚ ਤੀਰ ਕਮਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ । ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਰਲੇ ਆ ਗਈ ਹੈ ॥੧੩੪॥
੧੯. ਪੈਦਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਲਈ ਰਾਹ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਭਦਾ ॥੧੩੫॥
੨੦. ਜਾਣੋ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਐਉਂ ਚੱਲੀ ਕਿ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੋਹਕਾਫ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ॥੧੩੬॥
੨੧. ਕਿ ਪੈਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਵੱਢੇ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਢੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮੈਦਾਨ ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੋਦਾਂ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਐਉਂ ਸਿਰ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਕੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ॥੧੩੭॥
੨੨. ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਟਾ ਫਟ ਤੀਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਤਨ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਕਿਤੇ ਟੋਪ ਕਿਤੇ ਸੱਜਿਆਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੧੩੮॥
੨੩. ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਭਖਵੀਂ ਤਲਵਾਰ ਤਪ ਕੇ ਚੱਲੀ ਉਸ ਨੇ ਐਉਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਵੇਂ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੂਰਜ ਤਪਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੧੩੯॥

■ ਤੂੰ ਹੁਣ ਢਾਲ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਹ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨਾ ਤੇ ਮਰਵਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਹ । ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਅੰਤਗੰਢਿਥ ਜਿਹੇ ਆਲਮਗੀਰ ਜਾਬਰ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ - ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਕਣ ਤੇ ਬੜੇ ਬੇਸ਼ਰੇ ਸਮਾਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗਰਜਵੀਂ ਵੰਗਾਰ ਤੇ ਲੱਕ ਤੋੜ ਫਿਟਕਾਰ ਉਹ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਰੱਬ ਪੂਜ ਮਰਦ, “ਅਰਮਿਸ਼ਾ” ਹੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਲੁੱ-ਲੁੱ ਵਿਚ ਤੇ ਰਗ-ਰਗ ਵਿਚ ਅਣਖ ਬੀਰਤਾ ਸਵੈਮਾਨ, ਅਡੋਲਤਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਸਪ੍ਰਿਟ ਰਚੀ ਮਿਚੀ ਹੋਈ ਸੀ । (ਛਪ ਰਹੀ ਪੁਸਤਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਵਿਚੋਂ) ਭਾਵੇਂ ਗ੍ਰਿਹਥੀ ਹੋ-ਭਾਵੇਂ ਵੈਰਾਗੀ ਤਿਆਗੀ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ:—ਪੂਰਨ ਭਾਗ ਭਏ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ । ਸਾਧ ਸੰਗ ਮਿਲੇ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਸਿਆ ਜਿਸੁ ਅਤਿਰਿ ਪ੍ਰਵਾਣੁ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਉਦਾਸਾ ਜੀਉ ॥੪॥ਅੰਗ੧੦੮॥ਮ:੫॥

ਪਰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਸਮਾਂ ਕਲੁਕਾਲ ਦਾ ਹੈ - ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਲਿਯੁਗ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰੂਪ ਵਿਖਾਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ-ਕਿ ਇਕ ਚਿੰਟਾ ਸਪੇਦ ਹੋਸ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਰਾਂ ਉਤੇ ਵੇਦ ਮੰਤਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮਾਸ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਸਦਾ ਤਾਤ ਪ੍ਰਜਸੀ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋਸ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਕੰਮ ਬਗਲੇ ਜਿਹੇ ਭੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ । ਸੋ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਚੇ, ਸਿੱਖਵਾਂ ਬੇਟ ੮ ਮਈ (ਨਿ, ਪ.੫.) ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟਡੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲੰਮਾ ਜਟ ਪੁਰਾ “ਪੰਜੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ” ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਨੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟਡੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦਾ ਵੰਡਾ ਹਿੱਸਾ ਵੈਸ਼ਨਵ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਭੰਬਲ ਭੂਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੀ ਹੈ । ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਹੈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ ਸਾਡਾ ਨਿਤਨੇਮ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ । ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਇਸ ਤਾਜ਼ਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਰ ਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਹੋਸ ਤੇ ਫੰਗਾਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਾ ਦਿਖਾਵਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੋਸ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪਰਖ ਲੈਂਦੇ ਕਿ

ਤੇਗ ਤਾਬਸ਼ ਤਪੀਦ ਆਫਤਾਬ ॥ ਦਰਖਤਾਂ ਸੁਦਹ ਖੁਸ਼ਕ ਵ ਦਰੀਯਾਇ
ਆਬ ॥੧੩੬॥ ^੧ਚੁਨਾ ਤੀਰ ਬਾਰਾਂ ਸੁਦਹ ਹਮ ਚੁ ਬਰਕੁ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ
ਸੁਦ ਫੀਲ ਚੂੰ ਫਰਕ ਫਰਕ ॥੧੪੦॥ ^੨ਬ ਹਰਬ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਵਜ਼ੀਰੇ
ਚੁ ਬਾਦ ॥ ਯਕੇ ਤੇਗ ਮਾਖੰਦਰਾਨੀ ਕੁਸ਼ਾਦ ॥੧੪੧॥ ^੩ਦਿਗਰ ਤਰਫ
ਆਮਦ ਬ ਦੁਖਤਰ ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਬ ਰਹਿਨੇ ਯਕੇ ਤੇਗ ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ ॥੧੪੨॥
^੪ਦਰਖਸ਼ਾਂ ਸੁਦਹ ਆ ਚੁਨਾ ਤੇਗ ਤੇਜ਼ ॥ ਅਦੂਰਾ ਅਜ਼ੋ ਦਿਲ ਸ਼ਵਦ
ਰੇਜ਼ ਰੇਜ਼ ॥੧੪੩॥ ^੫ਯਕੇ ਤੇਗ ਜ਼ਦ ਬਰ ਸਰੇ ਓ ਸਮੰਦ ॥ ਜ਼ਮੀਨਸ਼
ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਕੋਹੇ ਬਿਲੰਦ ॥੧੪੪॥ ^੬ਦਿਗਰ ਤੇਗ ਓ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ ਕਰਦ
ਨੀਮ ॥ ਬਿਅਫਤਾਦ ਬੂਮਸ ਚੁ ਕਰਖੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥੧੪੫॥ ^੭ਦਿਗਰ ਮਰਦ
ਆਮਦ ਚੁ ਪ੍ਰਾਂ ਉਕਾਬ ॥ ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਓਰਾ ਬ ਕਰਦਸ਼ ਖਰਾਬ ॥੧੪੬॥
^੮ਚੁ ਕਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰਸ਼ ਬ ਰਾਹਤ ਰਸੀਦ ॥ ਦਿਗਰ ਮਿਹਨਤੇ ਸਿਖਮ ਆਮਦ
ਪਦੀਦ ॥੧੪੭॥ ^੯ਸਿਯਮ ਦੇਵ ਆਮਦ ਬਗਲਤੀਦ ਖੂੰਨ ॥ ਜ਼ਿ ਦਹਿਲੀਜ਼
ਦੋਜ਼ਖ ਬਰਆਮਦ ਬਰੂੰਨ ॥੧੪੮॥ ^{੧੦}ਬ ਕੁਸ਼ਤੰਦ ਓਰਾ ਦੁ ਕਰਦੰਦ ਤਨ ॥
ਚੁ ਸ਼ੇਰੇ ਯਿਆਂ ਹਮ ਚੁ ਗੋਰੇ ਕੁਹਨ ॥੧੪੯॥ ^{੧੧}ਚਹਾਰਮ ਦਰਆਮਦ ਚੁ
ਸ਼ੇਰਾਂ ਬ ਜੰਗ ॥ ਚੁ ਬਰ ਬੱਚਹੇ ਗੋਰ ਗਰਰਾਂ ਪਿਲੰਗ ॥੧੫੦॥ ^{੧੨}ਚੁਨਾ
ਤੇਗ ਬਰ ਵੈ ਬਿਜ਼ਦ ਨਾਜ਼ਨੀ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਪੁਸ਼ਤ ਅਸਪਸ਼ ਦਰਆਮਦ
ਜ਼ਮੀ ॥੧੫੧॥ ^{੧੩}ਕਿ ਪੰਜਮ ਦਰਆਮਦ ਚੁ ਦੇਵੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਯਕੇ ਜ਼ਖਮ
ਜ਼ਦ ਕਰਦ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੧੫੨॥ ^{੧੪}ਚੁਨਾ ਤੇਗ ਬਰ ਵੈ ਜ਼ਦ ਆਂ
ਖੂਬ ਰੰਗ ॥ ਜ਼ਿ ਸਰ ਤਾ ਕੁਦਮ ਆਮਦਹ ਜ਼ੇਰ ਤੰਗ ॥੧੫੩॥ ^{੧੫}ਸ਼ਸ਼ਮ
ਦੇਵ ਆਮਦ ਚੁ ਅਫਰੀਤ ਮਸਤ ॥ ਜ਼ਿ ਤੀਰੇ ਕਮਾਂ ਹਮ ਚੁ ਕਬਜ਼ਹ
ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ॥੧੫੪॥ ^{੧੬}ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਓ ਰਾ ਕਿ ਓ ਨੀਮ ਸੁਦ ॥ ਕਿ ਦੀਗਰ
ਯਲਾਂ ਰਾ ਅਜ਼ੋ ਬੀਮ ਸੁਦ ॥੧੫੫॥ ^{੧੭}ਚੁਨੀ ਤਾਬ ਮਿਕਦਾਰ ਹਫਤਾਦ
ਮਰਦ ॥ ਬ ਤੇਗ ਅੰਦਰ ਆਵੇਖਤ ਖਾਸ ਅਜ਼ ਨ ਬਰਦ ॥੧੫੬॥ ^{੧੮}ਦਿਗਰ
ਕਸ ਨਿਆਮਦ ਤਮੰਨਾਇ ਜੰਗ ॥ ਕਿ ਬੇਰੂੰ ਨਿਯਾਮਦ ਦਿਲਾਵਰ
ਨਿਹੰਗ ॥੧੫੭॥ ^{੧੯}ਬਹਰ ਬ ਆਮਦਸ਼ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ॥ ਬ ਤਾਬਸ਼
ਤਪੀਦਨ ਦਿਲੇ ਮਰਦੁਮਾਂ ॥੧੫੮॥ ^{੨੦}ਚੁ ਅਬਰਸ ਤੇਗ ਅਮਦਾਖਤ ਦਉਰੇ
ਯਲਾਂ ॥ ਬ ਰਖਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਜ਼ਿਹੇ ਆਸਮਾਂ ॥੧੫੯॥ ^{੨੧}ਬਤਾਬਸ਼
ਦਰਆਮਦ ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਨ ॥ ਦਰਖਸ਼ਾਂ ਸੁਦਹ ਤੇਗ ਹਿੰਦੀ ਯਮਨ ॥੧੬੦॥ ਚਲਾ

੧੬ ਇਹ ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ? ਜੋਸ਼ਾ ਕਿ :— ਕਹਾ ਲਗੇ ਤੇ ਬਰਨ ਸੁਨਾਉ ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਨ ਸੰਖਯਾ
ਪਾਉ ॥ ਹੋਤ ਚਹੁ ਜੁਗ ਸੈ ਜੋ ਆਏ ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਨ ਜਾਤ ਗਨਾਏ ॥ ਜੋ ਅਬ ਤਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਲ ਪਾਉ ॥

ਨਾਮ ਜਥਾ ਮਤਿ ਭਾਖ ਸਨਾਉ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਤੱਕੇ ਰਘੂ ਕੁਲ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਤਯੁਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਲਯੁਗ ਵਿਚ ਬਾਬਾ
ਕਾਲਾ ਲਾਲੂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਰਾਜ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮੰਛਦੁਆਰਾ ਲਿਖਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ
ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕੋਈ ਇਕ ਕੋਈ ਦੇ ਗੁਣ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ- ਗੁਸ਼ਾਈਂ ਤੁਲਸੀ
ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਣ ॥ ਤੁਲਸੀ ਖਟ ਲਛਣ ਮਿਲੇ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਪਹਿਚਾਣ ॥ ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ
ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਗੁਰੂ ਜਿਹਾ ਹੈ ਨਾਂ ਇਸਟ ਦੇਵ ਤੇ ਭੋਰਸਾ ਹੈ - ਸਗੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ, ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਹਦੀ ॥

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਤਰਕ ਨਾ ਲਿਆਉਣੀ ॥ ਇਕ ਗੁਰ
ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਵਿਦਵਾਣ ਸਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਪ ਸਤਿਕਾਰ ਹੀ ਨਾਂ ਕੀਤਾ-ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਦਰ
ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂੰਹ ਐਧਰ ਉਧਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਜਾਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੁਭਾਵਕ
ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕੀ ਤੂੰ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ ਹੈ? ਬਚਨ : ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਸੇਤ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ ॥ ਚਾਰ ਬਿਨਾਸੀ ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ ਇਕਿ
ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ ॥ ॥ ਅੰਗ:੧੨੦੪ ॥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਤੀਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:- ਬਾਮੂਣ
ਗਾਂਢੀ ਵੰਸ ਘਾਤ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰੇ ॥ ਮਦ ਪੀ ਜੂਏ ਖੇਲਦੇ ਜਹਨਿ ਪਰਨਾਰੇ ॥ ਮੁਹਨਿ ਪਰਾਈ ਲਖਮੀ ਠੱਗ ਚੋਰ ਚਗਾਰੇ ॥ ॥

੧. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਐਉਂ ਡਿੱਗ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਡੀਆਂ ਹੀ ਮੁੰਡੀਆਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧੪੦॥
੨. ਉਸ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਜੀਰ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੱਢਕੇ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੪੧॥
੩. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਪੁਤਰੀ ਆ ਗਈ। ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧੪੨॥
੪. ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹੀ ਤਲਵਾਰ ਉਪਰ ਚੁੱਕੀ ਜੋ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਦਿਲ ਝੋਲ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ॥੧੪੩॥
੫. ਇਕੋ ਤਲਵਾਰ ਵਜੀਰ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਇਕ ਉਚੇ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਪਿਆ ॥੧੪੪॥
੬. ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੇਗ ਮਾਰੀ ਵਜੀਰ ਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿਸਮ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਛੱਡੀ ਅਟਾਰੀ ਤੋਂ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ॥੧੪੫॥
੭. ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਕਾਬ ਪੰਛੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਗ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੪੬॥
੮. ਜਦੋਂ ਵਜੀਰ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਵਿਹਲੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਹਲੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਤੀਜਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਰ ਬਿਪਤਾ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ॥੧੪੭॥
੯. ਫੇਰ ਇਕ ਤੀਸਰਾ ਦੌੜ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕੱਛਾਂ ਤੱਕ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਐਉਂ ਜਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਨਰਕ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ॥੧੪੮॥
੧੦. ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗਊ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਜਾਂ ਚਿਤਰਾ ਜਾ ਝਪਟਦਾ ਹੈ ॥੧੪੯॥
੧੧. ਫੇਰ ਚੌਥਾ ਸੂਰਬੀਰ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਐਉਂ ਝਪਟਿਆਨ ਜਿਵੇਂ ਗਊ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਗਰਜ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੧੫੦॥
੧੨. ਤੇਗ ਵਗਾਈ ਰਾਣੀ ਐਸੀ ਸੁੱਕੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਈ ॥ ਸੂਰੇ ਤਾਈਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਧਰਤੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲਾਈ ॥੧੫੧॥
੧੩. ਫੇਰ ਪੰਜਵਾਂ ਆ ਗਿਆ ਵੱਡੇ ਦੌੜ ਕੱਟ ਵਾਲਾ ਉਸਦੇ ਇਕੋ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਕਿਰਪਾ ਨਾਥ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ॥੧੫੨॥
੧੪. ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਉਤੇ ਤੇਗ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੇਗ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ ॥੧੫੩॥
੧੫. ਫੇਰ ਇਕ ਛੇਵਾਂ ਦੌੜ ਇਉਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਣ ਵਿਚੋਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਤੀਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ॥੧੫੪॥
੧੬. ਉਸਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਐਸੀ ਤੇਗ ਮਾਰੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਸੈਨਿਕ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋ ਗਏ ਫੇਰ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਿਆ ॥੧੫੫॥
੧੭. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੱਤ ਜਵਾਨ ਤੇਗ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ॥੧੫੬॥
੧੮. ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ ਭਾਵ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਬਹਾਦਰ ॥੧੫੭॥
੧੯. ਆਖਰ ਜਦ ਕੋਈ ਜਵਾਨ ਨਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਗਰਮੀ ਵਧੀ ਤੇ ਦਿਲ ਨੇ ਉਬਾਲ ਖਾਧਾ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਏ ॥੧੫੮॥
੨੦. ਜਦੋਂ ਉਸ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਭਾਵ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ॥੧੫੯॥
੨੧. ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚਮਕ ਪਈ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤੇਗਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯਮਨ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਚਮਕਣ ਲੱਗੀਆਂ ॥੧੬੦॥

ਵਿਸਾਸ ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ ॥ ਲੱਖ ਕ੍ਰੋੜੀ ਜੋੜੀਅਨਿ ਅਨਗਿਣਤ ਅਪਾਰੇ ॥ ਇਕੱਤ ਲੂਭਿ ਨ ਪੁਜੰਨੀ ਬੇਮੁਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ॥ ਵਾਰ ੩੪-੧੬ ॥

ਜਾਕੀ ਰਹਿਤ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ਚੀਤ ॥ ਤਿਸ ਦੇ ਹਥੁੰ

ਖਾਧੀਐ ਵਿਸਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤ ॥ (ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ)
ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੇਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ- ੧ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼, ੨- ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼, ੩- ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨੂੰ, ੪- ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਕਰਨਾ, ੫- ਉਧਾਸ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੈਕੇ ਮੁਕਰ ਜਾਣਾ, ੬- ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਇਹ ਹੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰਾਪ ਸਦਕਾ-ਕੌਡਾ ਰਾਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੇਲ ਦੇ ਉਬਲਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਚਾਇਆ ਤੇ ਕੌਡੇ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ:- ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਡਾ ਕਰਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਵਿਚਿ ਵਡੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ॥ ਸਹਿ ਮੇਲੇ ਤਾ ਨਦਰੀ ਆਈਆ ॥ ਜਾ ਤਿਸ ਭਾਣਾ ਤਾ ਮਨਿ ਵਸਾਈਆ ॥ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਵੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ॥ ਪੰ: ੪੭੩ ॥

ਜਦੋਂ ਕੌਡਾ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੌਡਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਕੱਢਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ? ਇਸਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚੀ ਆਪਣੀ ਵੇਖਕੇ ਕਿਉਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੌਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ। ਜਿਸ ਕੌਡੇ ਦਾ ਰਾਖਸ਼ੀ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲਕੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਐਉਂ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਤਸਲੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾ ਪਲਟਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਮੌਝਕੇ ਆਪਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਖਾਧਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚੀ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੇਮੁਖ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਹੀ ਦਿਸਿਆ ਸੀ ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਸੀ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦਾ ਦੰਡ ਮੈਨੂੰ ਰਾਖਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਜੋ ਪਸ਼ੂਆ ਤੋਂ ਭੀ ਨੀਵਾਂ ਘਟਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈ।:- ਪਸ਼ੂ ਮਾਣਸ ਚੀਮ ਪਲੇਟੇ ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲਿਆ ॥ ਪੰ: ੧੨੮੪ ॥

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜਾਣੋਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦੇ ਹਨ- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੋਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਰਮਾਨ ਹੈ:- ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕੀ ਤਿਸ ਕਰਤਾ ਮਾਰ ਦਿਵਾਵੈ ॥ ਫਿਰਿ ਉਹ ਵੇਲਾ ਓਸ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ ਓਹੁ ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਆਪੇ ਖਾਵੈ ॥ ਨਰਕ ਘੋਰਿ ਸੁਹਿ ਕਾਲੇ ਖੜਿਆ ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ ਪਾਇ ਗਲਾਵੈ ॥ ਅੰਗ: ੩੦੩ ॥ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਸੁ ਅਉਖਾ ਜਗ ਮਹਿ ਹੋਇਆ ॥ ਨਰਕ ਘੋਰੁ ਦੁਖ ਖੂਹੁ ਹੈ ਓਥੇ ਪਕੜਿ ਉਹ ਢੋਇਆ ॥ ਕੁਕ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਨ ਸੁਣੇ ਉਹ ਅਉਖਾ ਹੋਇ ਹੋਇ ਰੋਇਆ ॥ ਓਹਨਿ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਭੁ ਗਵਾਇਆ ਲਾਹਾ ਮੂਲ ਸਭੁ ਖੋਇਆ ॥ ਜਿਸੁ ਫ਼ਿਪਾ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣੀ ਤਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਣ ਧੋਇਆ ॥ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਛੈ ਤਰਿ ਗਇਆ ਜਿਉ ਲੋਹਾ ਕਾਠ ਸੰਗੋਇਆ ॥ ਅੰਗ: ੩੦੯ ॥

*. ਈਰਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਚਲ ਦਰਆਮਦ ਕਮਾਨੋ ਕਮੰਦ ॥ ਹਯਾ ਹਯ ਦਰਆਮਦ ਬ ਗੁਰਜੋ
 ਗਜੰਦ ॥੧੬੧॥ 'ਚਕਾ ਚਾਕ ਬਰਖਾਸਤ ਤੀਰੋ ਤੁਫੰਗ ॥ ਜ਼ਿਮੀ ਲਾਲ ਸੁਦ
 ਚੁੰ ਗੁਲੇ ਲਾਲਹ ਰੰਗ ॥੧੬੨॥ 'ਹਹਾ ਹੂ ਦਰਆਮਦ ਬ ਪਹਿਨ ਅੰਦਰੂ ॥
 ਦਿਹਾ ਦਿਹ ਸੁਦਹ ਖੰਜਰੇ ਖਾਰ ਖੁੰ ॥੧੬੩॥ 'ਬ ਰਖਸ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਯਕੇ
 ਤਾਬ ਰੰਗ ॥ ਬ ਰਖਸ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਦੁ ਚਾਲਾਕ ਜੰਗ ॥੧੬੪॥ 'ਬ
 ਸ਼ੋਰਸ ਦਰਆਮਦ ਸਰਾਫੀਲ ਸੂਰ ॥ ਬ ਰਖਸ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਤਨੇ ਖਾਸ
 ਹੂਰ ॥੧੬੫॥ 'ਬ ਸ਼ੋਰਸ ਦਰਆਮਦ ਜ਼ਿ ਤਨਦਰ ਖਰੋਸ਼ ॥ ਬ ਬਾਜੂਇ ਮਰਦਾਂ
 ਬਰ ਆਵੁਰਦ ਜੋਸ਼ ॥੧੬੬॥ 'ਯਕੇ ਫਰਸ਼ ਆਰਾਸਤ ਸੁਰਖ ਅਤਲਸੇ ॥
 ਬੁਖਾਦਨ ਚੁ ਮਕਤਬ ਜੁਬਾ ਪਹਿਲੂਏ ॥੧੬੭॥ 'ਬ ਮਰਦਮ ਚੁਨਾ ਕੁਸ਼ਤ
 ਸੁਦ ਕਾਰਜਾਰ ॥ ਜੁਬਾਂ ਦਰ ਗੁਜ਼ਾਰਮ ਨਿਯਾਯਦ ਸੁਮਾਰ ॥੧੬੮॥ 'ਗੁਰੇਜ਼ਾ
 ਸ਼ਵਦ ਸ਼ਾਹਿ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ॥ ਬ ਕੁਸ਼ਤੰਦ ਲਸ਼ਕਰ ਗਿਰਾਂ ਤਾ ਗਿਰਾਂ ॥੧੬੯॥
 'ਕਿ ਪੁਸਤਸ਼ ਬਿਅਫਤਾਦ ਦੁਖਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ॥ ਬਿ ਬਸਤੰਦ ਓ ਰਾ ਕਿ ਕਰਦੰਦ
 ਅਸ਼ੀਰ ॥੧੭੦॥ 'ਬ ਨਿਜਦੇ ਬਿਖਾਵੁਰਦ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਖੇਸ਼ ॥ ਬਿ ਗੁਫਤਹ
 ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਨ ਵੇਸ਼ ॥੧੭੧॥ 'ਬਿਗੋਯਦ ਕਿ ਈਂ ਸ਼ਾਹ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ॥
 ਬਿ ਬਸਤਹ ਬਿਖਾਵੁਰਦ ਨਿਜਦੇ ਸੁਮਾਂ ॥੧੭੨॥ 'ਅਗਰ ਤੋ ਬਿਗੋਈ ਬ ਜਾਂ
 ਈਂ ਬੁਰਮ ॥ ਵਗਰ ਤੋ ਬਿਗੋਈ ਬਜ਼ਿੰਦਾਂ ਦਿਹਮ ॥੧੭੩॥ 'ਬਜ਼ਿੰਦਾਂ ਸਪੁਰਦੰਦ
 ਓ ਰਾ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਸਿਤਾਨਦ ਅਜੋ ਤਾਜ ਸ਼ਾਹੀ ਕਲੀਮ ॥੧੭੪॥ 'ਸ਼ਹਨ
 ਸ਼ਾਹਗੀ ਯਾਫਤ ਹੁਕਮੇ ਰਜ਼ਾਕ ॥ ਕਸੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਰਾ ਕੁਨਦ ਚਾਕ ਚਾਕ ॥੧੭੫॥
 'ਚੁਨਾ ਕਰਦ ਸੁਦ ਕਸਦ ਮਿਹਨਤ ਕਸੇ ॥ ਕਿ ਰਹਮਤ ਬ ਬਖਸ਼ੀਦ ਜੋ
 ਰਹਮਤੇ ॥੧੭੬॥ 'ਕਿ ਓ ਸ਼ਾਹ ਬਾਨੂ ਸੁਦੋ ਮੁਲਕ ਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ
 ਹਮੀ ਯਾਫਤ ਹੁਕਮੇ ਇਲਾਹ ॥੧੭੭॥ 'ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਰਾਰੇ ਸਬਜ਼ ਆਬ ॥
 ਕਿ ਬੇਰੂ ਬਿਅਫਤਾਦ ਪਰਦਹ ਨਕਾਬ ॥੧੭੮॥ 'ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਬਜ਼
 ਰੰਗੇ ਫਿਰੰਗ ॥ ਕਿ ਵਕਤੇ ਬਕਾਰ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਰੋਜ਼ ਜੰਗ ॥੧੭੯॥੧੦॥

ਗੁਰ ਦੋਖੀ ਤਾਂ ਅਕਿਰਤ ਘਟ ਤੋਂ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੈ:— ਜਦ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਆਹ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਚੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਵੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਝੁੰਮ-ਝੁੰਮ ਕੇ ਜਿਥੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਵੀ ਬਰਸਾਤੀ ਕੋਠੇ ਦੀ ਛੱਤ ਵਾਂਗ ਚੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਐਸਾ ਨਕਸਾ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਸੋਜ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਜੋਗ ਦਾ ਮਹੱਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸੰਗਤ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾ ਲੈ ਕੇ -ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸਵੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਸੀਂ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੋ- ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਪੋਟਲੀ ਵਿਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਚੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਏਥੇ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੀ ਚੁੱਪ ਸਨ- ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤਾਈ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਉਸਦੀ ਕਹੀ ਗੁਆਚ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਡੋਡੀ ਪਿਟਨ ਵਾਲੇ ਢੰਡੋਰਚੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਕਰਾਈ ॥ ਉਹ ਢੰਡੋਰਚੀ ਮੁਨਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਕਹੀ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਪਾਸ ਹੈ ਉਹ ਕਹੀ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਰੱਖ ਦੇਵੇ ਉਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਹੀ ਮਿਲੀ ਉਸ ਦੇ ਐਨੇ ਕੋਰਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੁਨਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਕਹੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਤ ਕਹੀ ਮੁਨਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢੰਡੋਰਚੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਾਈ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਅੰਤ ਗਹਿਣੇ ਰਾਗੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪਕੜੇ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਗੀਆਂ ਘਰੋਂ ਗਹਿਣੇ ਢੰਡੋਰਚੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਹੀ। ਐਓ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਹੰਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸਹੀ। ਸੁਰਦ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪੰ: ੨੦੬-੭-੮ ਤੇ ਬੜੀ ਕਹਾਣੀ ਰੋਚਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੰ: ੨੦੬-੧੦ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ:- ਕਬੀਰ ਇਹ ਤਨ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥ ਨਾਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥ ਪੰ: ੧੩੬੫ ॥

ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ੧੬ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ, ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਅਰਬ ਰੁਪਿਆ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਲੁਟਿਆ। ੫੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਬਚਦਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ-ਜਿਨਾਂ ਧੰਨ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਤੇ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਰੋਹੜੀ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਐਧਰ ਦੇਖਦੇ ਕਦੇ ਓਧਰ ਦੇਖਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ, ਅਖੀਰ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਬੜੀ ਭਾਗੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਔਲਾਦ ਨਿਕੰਮੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬੇਹ ਲੈਣਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਵਿਪਤਾ ਆਇਗੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਚਣਾ ਨਹੀਂ : ਤੁਸੀਂ ਪੰਧਨਾਮਾ ਲਿਖੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ

੧. ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦੀ ਚਲੋ ਚਲੀ ਲਗ ਗਈ ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਮਾਣਾ ਤੇ ਫਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਜਖਮੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਹੈ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੌੜਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ॥੧੬੧॥
੨. ਫਟਾ ਫਟ ਤੀਰ ਕਮਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਗੋਲੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਲਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਾਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੬੨॥
੩. ਹਰ ਪਾਸੇ ਫੱਟੜ ਹਾਇ-ਹਾਇ, ਹੂਈ-ਹੂਈ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ ਰਣ ਭੂਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸੋਂ ਦਿਸਾ ਤਲਵਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਬੜੀ ਹੀ ਖੂਬਾਰ ਹੋ ਕੇ ॥੧੬੩॥
੪. ਦੋਹੇਂ ਪਾਸੇ ਚਮਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਕੇ ਉੱਛਲ ਕੇ ਦੋਹੇ ਪਾਸੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥੧੬੪॥
੫. ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਜੋਸ਼ ਫੈਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਸੱਖ ਵਜਿਆ ਦੋਹੇ ਪਾਸੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਵਜੀਰਜਾਦੀ ਹੂਰ ॥੧੬੫॥
੬. ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਦੋਹੇ ਪਾਸੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਡੌਲੇ ਫਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੧੬੬॥
੭. ਇਕੋ ਲਹੂ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਅਤਲਸੀ ਫਰਸ਼ ਸਾਰੀ ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਵਿਛ ਗਿਆ ਜਾਣੇ ਜਿਹੜੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਕਤਬ ਵਿਚ ਜੁੱਮੇ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ॥੧੬੭॥
੮. ਇਤਨੇ ਮੁਰਦੇ ਪਏ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਰੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਬਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਸਕੇ ॥੧੬੮॥
੯. ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ਲਸ਼ਕਰ ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ॥੧੬੯॥
੧੦. ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਚੱਲ ਪਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਬੰਨ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੭੦॥
੧੧. ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ ॥੧੭੧॥
੧੨. ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਖੰਦਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ॥੧੭੨॥
੧੩. ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂ । ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ॥੧੭੩॥
੧੪. ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਬੜੇ ਸਖਤ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ (ਜੇਲ੍ਹ) ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਤਖਤ ਤਾਜ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪ ਲੈ ਲਿਆ ॥੧੭੪॥
੧੫. ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਉਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ । ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫੀਤਾ ਫੀਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੭੫॥
੧੬. ਜਿਹੜਾ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਝੱਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਮਿਹਰਾਂ ਦਾ ਸਾਈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੭੬॥
੧੭. ਵਜੀਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ॥੧੭੭॥
੧੮. ਬਿਦੇਹ ਸਾਕੀਆ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਸਤੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ । ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਆ ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਆਬ ॥ ਕਿ ਬੇਰੂ ਬੇ ਆਫਤਾਦ ਪਰਦਹ ਨਕਾਬ ।
- ਭਾਵ- ਦੇਹ ਵਰਤਾਵੇ ਜਾਮ ਪਿਲਾਵੇ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਸੁਹਾਵਾ ॥ ਪਰਜਾ ਚੁਕ ਦਿਖਾ ਰੰਗੀਲਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜੋ ਭਾਵਾ ॥
੧੯. ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਆ ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਰੰਗੇ ਫਿਰੰਗ ਕਿ ਵਕਤੇ ਬਿਕਾਰ ਅਸਤ ਅਜ ਰੋਜ ਜੰਗ
- ਭਾਵ - ਫਿਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਜੈਸਾ ਭਰਕੇ ਮਦਮਤਵਾਲਾ ਜੋ ਲੜਾਈ ਖੂਬ ਕਰਾਏ ਸਬਜ਼ੀ ਰੰਗ ਉਜਾਲਾ ਦਸਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਸਮਾਪਤ

ਪੰਧਨਾਮਾ....ਇਕ ਤਾਂ ਵਸੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਕੀਹਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੰਧ ਨਾਮਾ ਹੁੰਦੇ ਅੰਤਲਾ ਅਨੁਭਵ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਲਿਖਾਉਂਦੇ । ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕੱਢਣ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਖਿਉ ਤੇ ਢੰਡਰਚੀ ਢੰਡਰਾ ਪਿਟਦਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਖਰਬਾਂ ਰੁਪੈ ਲੁੱਟਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ- ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ :-

ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਏ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਖਣੇ ਵੇਖ ਲਏ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਦੀ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਕੀ ਲੈ ਚਲਿਆ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਿਖਿਆ ਲੈਏ ਮੈਥੋਂ ਪਾ ਧਿਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਲਹੂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਭੁੱਖੇ ਵੇਲੇ ਅੰਤ ਦੇ ਰਹੇ ਫਿਟਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਹਾਇ ਨਫ਼ਸ ਸੈਤਾਨ ਦੇ ਲੱਗ ਆਖੇ ਭੁਲ ਗਈ ਸੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਨਾ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਏਸ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ ਮਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਏ ਦਿਨ ਚਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਕਰਾਂ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨੇਕ ਮਰਦ ਵਾਲਾ ਦੇਣੀ ਖੁਦੀ ਤਕੱਬਰੀ ਹਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਬੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਆਇਆ ਤਰਸ ਨਾਂ ਕਦੇ ਇਕਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥
ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚਲਿਆ ਹਾਂ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਾਰ ਧਿਕਾਰ ਫਿਟਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ॥

* * * * *

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

੧ਤੁਈਂ ਦਸਤਗੀਰ ਅਸਤ ਦਰ ਮਾਂਦਗਾਂ ॥ ਤੁਈਂ ਕਾਰਸਾਜ਼ ਅਸਤ
 ਬੇਚਾਰਗਾਂ ॥੧॥ ੨ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿੰਦਹੇ ਬੇ ਨਿਆਜ਼ ॥ ਜ਼ਿਮੀਨੋਂ ਜ਼ਮਾਂ ਰਾ
 ਤੁਈਂ ਕਾਰ ਸਾਜ਼ ॥੨॥ ੩ਹਿਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਸ਼ਾਹੇ ਕਲਿੰਜਰ ॥ ਕੁਨਾ ਨੀਦ
 ਯਕ ਦਰ ਚੁ ਅਜ਼ ਕੋਹ ਮੰਜਰ ॥੩॥ ੪ਯਕੇ ਪਿਸਰ ਓ ਬੂਦ ਹੁਸਨਲ ਜਮਾਲ ॥
 ਕਿ ਲਾਯਕ ਜਹਾਂ ਬੂਦ ਅਜ਼ ਮੁਲਕ ਮਾਲ ॥੪॥ ੫ਯਕੇ ਸ਼ਾਹਿ ਓ ਜਾਵ
 ਦੁਖਤਰ ਅਜ਼ੋ ॥ ਕਿ ਦੀਗਰ ਨ ਜ਼ਨ ਬੂਦ ਸਮਨ ਬਰਕਜੋ ॥੫॥ ੬ਵਜ਼ਾ
 ਦੁਖਤਰੇ ਸ਼ਾਹ ਆਂ ਪਿਸਰ ਸ਼ਾਹ ॥ ਸ਼ੁਦ ਆਸ਼ੁਫਤਹ ਬਰ ਵੈ ਚੁ ਬਰ ਸ਼ਮਸ
 ਮਾਹ ॥੬॥ ੭ਬਿਗੋਯਦ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਮਾਰਾ ਬਿਕੁਨ ॥ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤ ਕਸੇ
 ਮਰਦ ਦੀਗਰ ਮਕੁਨ ॥੭॥ ੮ਸ਼ੁਨੀਦਮ ਕਿ ਦਰ ਸ਼ਾਹਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ ॥ ਕਿ
 ਨਾਮੇ ਵਜ਼ਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹੇ ਵਜ਼ਾਂ ॥੮॥ ੯ਚੁਨਾਂ ਨਸਤ ਦਸਤੂਰ ਮੁਲਕੇ ਖੁਦਾ ॥
 ਬਯਕ ਦਾਨ ਬੇਗਾਨ ਰੇਜ਼ਦ ਜੁਦਾ ॥੯॥ ੧੦ਬਿ ਗੀਰੰਦ ਸ਼ਾਹੀ ਬਿਅਫਤਾਦ
 ਤੁਰਗ ॥ ਬ ਪੇਸ਼ੇ ਗੁਰੇਜ਼ਦ ਚੁ ਅਜ਼ ਬਾਜ਼ ਮੁਰਗ ॥੧੦॥ ੧੧ਬਿ ਗੀਰਦ
 ਅਜ਼ੋ ਹਰ ਦੁ ਅਸਪੇ ਕਲਾਂ ॥ ਕਿ ਮੁਲਕੋ ਅਰਾਕਸ਼ ਬਿਆਮਦ ਅਜ਼ਾਂ ॥੧੧॥
 ੧੨ਬਿ ਬਖਸ਼ੀਦ ਓ ਰਾ ਬਸੇ ਜ਼ਰ ਦੁ ਫੀਲ ॥ ਕਿ ਬੇਹੂੰ ਬਿਆਵੁਰਦ ਦਰੀਯਾਇ
 ਨੀਲ ॥੧੨॥ ੧੩ਯਕੇ ਨਾਮ ਰਾਹੋ; ਸੁਰਾਹੋ ਦਿਗਰ ॥ ਚੁ ਆਹੂ ਕਲਾਂ ਪਾਇ;
 ਅਜ਼ੀਮੇ ਦੁ ਨਰ ॥੧੩॥ ੧੪ਅਗਰ ਅਸਪ ਹਰ ਦੋ ਅਜ਼ਾ ਮੇ ਦਿਹਦ ॥
 ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਤੁਰਾ ਖਾਨਹ ਬਾਨੂੰ ਕੁਨਦ ॥੧੪॥ ੧੫ਸ਼ੁਨੀਦ ਈਂ ਸੁਖਨ ਰਾ
 ਹਮੀ ਸ਼ੁਦ ਰਵਾਂ ॥ ਬਿਯਾਮਦ ਬ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ ॥੧੫॥ ੧੬ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ
 ਬਰ ਰੋਦ ਜਮਨਾ ਲਬ ਆਬ ॥ ਬਿ ਬੁਰਦੰਦ ਬਾਦਹ ਖੁਰਦੰਦ ਕਬਾਬ ॥੧੬॥
 ੧੭ਪਸੇ ਦੋ ਬਰਾਮਦ ਸ਼ਬੇ ਚੂੰ ਸਿਆਹ ॥ ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਆਬਸ ਬਸੇ
 ਪੁਸ਼ਤਕਾਹ ॥੧੭॥ ੧੮ਬ ਦੀਦੰਦ ਓ ਰਾ ਬਸੇ ਪਾਸਬਾਂ ॥ ਬ ਤੁੰਦੀ ਦਰ ਆਮਦ
 ਬ ਤਾਬਸ਼ ਹੁਮਾਂ ॥੧੮॥ ੧੯ਬਸੇ ਬਰ ਵੈ ਬੰਦੂਕ ਬਾਰਾਂ ਕੁਨਦ ॥ ਚੁ ਬਾ ਬਰਕ
 ਅਬਰਸ ਬਹਾਰਾਂ ਕੁਨਦ ॥੧੯॥ ੨੦ਹਮੀ ਵਜ਼ਹ ਕਰਦੰਦ ਦੁ ਸੇ ਚਾਰ ਬਾਰ ॥
 ਹਮ ਆਖਰ ਕੁਨਦ ਖਾਬ ਖੁਫਤ ਇਖਤੀਯਾਰ ॥੨੦॥ ੨੧ਬਿਦਾਨਦ ਕਿ
 ਖੁਫਤਹ ਸ਼ਵਦ ਪਾਸਬਾਂ ॥ ਬ ਪਖ ਮੁਰਦ ਸ਼ੁਦ ਹਮ ਚੁ ਜ਼ਖਮੇ
 ਯਲਾਂ ॥੨੧॥ ੨੨ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਓ ਜਾਂ ਬਿਆਮਦ ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਕਿ ਬੁਨ ਗਾਹ

ਹਕਾਇਤ ਗਿਆਰਵੀਂ

੧. ਹੇ ਪ੍ਰਵਦਗਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਤੂੰ ਹੀ ਫੜਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਗਰੀਬ ਤੇ ਲਿੰਸੇ ਹਨ ਤੂੰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥੧॥
੨. ਹੇ ਪ੍ਰਵਦਗਾਰ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਹੀ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥੨॥
੩. ਮੈਂ ਇਕ ਕਿਲਿਜਰ* ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਉਸਨੇ ਇਕ ਪਹਾੜ ਜਿਹਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ । ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਸੀ ॥੩॥
੪. ਉਸਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸੁਨੱਖਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਤੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ॥੪॥
੫. ਉਸੇ ਥਾਂ ਇਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ ਉਸਦੀ ਜਿਸਦੇ ਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜੋ ਚੰਬੋਲੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਿਹੀ ਸੀ ॥੫॥
੬. ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਮਾਪਲ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦਰਮਾ ਉਸਦੀ ਚਮਕ ਲੈ ਕੇ ਚਮਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੬॥
੭. ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਰਾਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਡਰ ਭੈ ਨਾ ਕਰ ॥੭॥
੮. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਜਵਾਨ ਹੈ ॥੮॥
੯. ਕਿ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾਪੁਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਾਣਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜੁਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ॥੯॥
੧੦. ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਬਹਾਦੁਰ ਹੈ ਉਹ ਜਿਸਤੇ ਚੜਾਈ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਕੁੱਕੜ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੦॥
੧੧. ਉਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਘੋੜੇ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਐਰਾਕ ਦੇਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ॥੧੧॥
੧੨. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਤੇ ਦੋ ਹਾਥੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਨੀਲ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ॥੧੨॥
੧੩. ਇਕ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਹੋ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸੁਰਾਹੋ ਹੈ । ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਬੜੇ ਡੀਲ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚਾਲਾਕ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਹਨ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਦੀਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧੩॥
੧੪. ਜੋ ਤੂੰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾਂ ਲਵਾਂਗਾ ॥੧੪॥
੧੫. ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਗੋਲੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਪਈ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ॥੧੫॥
੧੬. ਜਾ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਲੈ ਗਈ ਪੀਣ ਲਈ ਤੇ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ॥੧੬॥
੧੭. ਜਦੋਂ ਦੋ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਸ਼ਾਹ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਘਾਹ ਫੂਸ ਸਰਕੜੇ ਦੇ ਕੁਝ ਪੂਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ॥੧੭॥
੧੮. ਜਦੋਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਘਾਹ ਦੇ ਪੂਲੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਮਕ ਕੇ ਤੇਜ ਹੋ ਗਏ ॥੧੮॥
੧੯. ਉਹਨਾਂ ਪੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜਿਵੇਂ ਬਰਸਾਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੯॥
੨੦. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਅੰਤ ਨੂੰ ਥੱਕ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਸੌ ਗਏ ॥੨੦॥
੨੧. ਜਦੋਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਾਰੇ ਸੌ ਗਏ ਹਨ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਨੀਂਦ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਜਖਮੀ ਤੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੨੧॥
੨੨. ਹੁਣ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਖਾਸ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਸੀ ॥੨੨॥

*. ਕਲਿਜਰ:—ਜਮੁਨਾ ਅਤੇ ਚੰਬਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ (ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਲਾਕਾ) ਖੁਦੇਲ ਖੰਡ ਹੈ । ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ “ਕਲਿਜਰ” ਹੈ । ਇਥੇ ਨੀਲਕੰਠ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਟ ਤੀਰਥ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਅਜ ਸਾਹ ਕਰਖੇ ਗਿਰਾਂ ॥੨੨॥ ^੧ਘਰੀ ਰਾ ਬਿਕੋਬਦ, ਘਰੀਯਾ ਘਰੀਯਾਰ ॥
 ਵਜ਼ਾਂ ਮੇਖ ਕੋਬਦ; ਬ ਪੁਸ਼ਤੇ ਦਿਵਾਰ ॥੨੩॥ ^੨ਚੁਨਾ ਤਾ ਬਰਆਮਦ ਦਿਵਾਰੇ
 ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਦੁ ਅਸਪਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੨੪॥ ^੩ਯਕੇ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ
 ਤਾ ਅਜ਼ੋ ਨੀਮ ਕਰਦ ॥ ਦਰੇ ਪਾਸਬਾਨੇ ਬਰ ਅਜ਼ ਨੀਮ ਕਰਦ ॥੨੫॥
^੪ਦਿਗਰ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ ਤਾ ਜੁਦਾ ਗਸ਼ਤ ਸਰ ॥ ਸਿਯਮ ਰਾ ਬਿਕੁਸ਼ਤਨ
 ਸ਼ਵਦ ਖੁੰਨ ਤਰ ॥੨੬॥ ^੫ਚੁਅਮ ਰਾ ਜੁਦਾ ਕਰਦ ਪੰਜਮ ਬਕੁਸ਼ਤ ॥ ਸ਼ਸ਼ਮ
 ਰਾ ਬ ਕੁਸ਼ਤੰਦ ਜਮਦਾਰ ਮੁਸ਼ਤ ॥੨੭॥ ^੬ਸ਼ਸ਼ਮ ਚੋਕੀਅਸ ਕੁਸ਼ਤ ਆਮਦ
 ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਕਿ ਹਫ਼ਤਸ਼ ਗਿਰਾਂ ਬੂਦ ਚੋਕੀ ਗਿਰਾਂ ॥੨੮॥ ^੭ਕਿ ਹਫ਼ਤਮ ਹਮੀ
 ਕੁਸ਼ਤ ਜ਼ਖਮੇ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਕਿ ਦਸਰਤਸ਼ ਕੁਨਦ ਰਖਸ਼ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੨੯॥
^੮ਚੁਨਾ ਤਾਜ਼ੀਆਨਹ ਬਿਜ਼ਦ ਤਾਜ਼ੀਅਸ਼ ॥ ਕਿ ਬਾਲਾ ਬਿਯਾਮਦ ਬ ਜ਼ਮਨ
 ਅੰਦਰਸ਼ ॥੩੦॥ ^੯ਵਗਸ਼ਤਨ ਦਰਾਬੇ ਬ ਬੇਰੁੰ ਅਜ਼ਾਂ ॥ ਕਿ ਹੈਰਤ ਬਿਮਾਂਦੰਦ
 ਸ਼ਾਹੇ ਜ਼ਹਾਂ ॥੩੧॥ ^{੧੦}ਕਿ ਦੰਦਾ ਖੁਰਦ ਦਸਤ ਅਜ਼ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ॥ ਬ ਹੈਰਤ
 ਹਮੀ ਰਫ਼ਤ ਆਲਮ ਪਨਾਹ ॥੩੨॥ ^{੧੧}ਕਿ ਮਾਰਾ ਕੁਜ਼ਾ ਬੁਰਦ ਅਸਪੇ
 ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਬਿ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ ਓ ਹਮ ਚੁ ਕਸਮੇ ਕਰੀਮ ॥੩੩॥ ^{੧੨}ਦਰੇਗਾ ਅਗਰ
 ਰੁਇ ਓ ਦੀਦਮੇ ॥ ਬ ਸਦ ਗੰਜ ਸਰਬਸਤ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਮੇ ॥੩੪॥ ^{੧੩}ਕਿ
 ਹੈਫ਼ਸਤ ਗਰੋ ਦੀਦਏ ਯਾਫ਼ਤਮ ॥ ਬ ਜਾਏ ਦਿਗਰ ਦਿਲ ਨਜ਼ੋ
 ਤਾਫ਼ਤਮ ॥੩੫॥ ^{੧੪}ਕਿ ਦੀਦਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ ਅਗਰ ਓ ਮਰਾ ॥ ਕਿ ਸਦ ਗੰਜ
 ਸਰਬਸਤ ਬਖ਼ਸ਼ਮ ਵਰਾ ॥੩੬॥ ^{੧੫}ਚੁ ਸ਼ੁਹਰਤ ਕੁਨਾਨੀਦ ਸ਼ੁਹਰ ਅੰਦਰੁੰ ॥
 ਕਿ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ ਮਮ ਖੁੰਨ ਅਜ਼ ਖੁਆਰ ਖੁੰ ॥੩੭॥ ^{੧੬}ਬਿਬਸਤੰਦ ਦਸਤਾਰ
 ਅਜ਼ ਜਾਮ ਜ਼ਰ ॥ ਬ ਪੇਸ਼ੇ ਸ਼ਹ ਆਮਦ, ਚੁ ਜ਼ਰਰੀ ਸਿਪਰ ॥੩੮॥
^{੧੭}ਬਗੋਯਦ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਅਫ਼ਕਨੋ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਅਜ਼ ਰਾਹ ਰਾ ਮਨ
 ਬਿਬੁਰਦੰਦ ਰਾਹ ॥੩੯॥ ^{੧੮}ਅਜ਼ਬਮਾਂਦ ਸਾਹਿਬ, ਖ਼ਿਰਦ ਈਂ ਜਵਾਬ ॥
 ਦਿਗਰ ਬਾਰ ਗੋਯਦ, ਕਿ ਬਾ ਵੈ ਸਵਾਬ ॥੪੦॥ ^{੧੯}ਕਿ ਨਕਲ ਸ ਨੁਮਾਈਂ
 ਮਰਾ ਸ਼ੇਰ ਤਨ ॥ ਬ ਵਜ਼ਹੇ ਚਰਾ ਬੁਰਦ ਅਸਪੇ ਕੁਹਨ ॥੪੧॥ ^{੨੦}ਨਿਸ਼ਸਤੰਦ
 ਅਜ਼ਾਂ ਵਜ਼ਹੇ ਬਰ ਰੋਦ ਆਬ ॥ ਬਿ ਬੁਰਦੰਦ ਬਾਦਹ ਬਖ਼ੁਰਦਨ ਕਬਾਬ ॥੪੨॥
^{੨੧}ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਅਵਲ ਬਸੇ ਪੁਸਤਕਾਹ ॥ ਦਗਾ ਮੇ ਦਿਹਦ ਪਾਸ ਬਾਨਾਨ
 ਸ਼ਾਹ ॥੪੩॥ ^{੨੨}ਵਜ਼ਾਂ ਪਸ ਬ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੁਨਾਨੀਦ ਲਖਤ ॥ ਬ ਪੈਰਸ਼ ਦਰਾਂਮਦ
 ਜ਼ਿ ਦਰੀਯਾਇ ਸਖਤ ॥੪੪॥ ^{੨੩}ਵਜ਼ਾਂ ਬਿਸ਼ਕੁਨਾਨੀਦ ਓ ਗਿਰਦ ਸ਼ੁਦ ॥

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਘੜਿਆਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਘੜੀ ਪਿਛੋਂ ਘੜਿਆਲ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਦਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿੱਲੀ ਠੱਕਦੀ ਹੈ ॥੨੩॥
੨. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੱਲੀਆਂ ਠੱਕਦੀ ਕਿਲੇ ਦੀ ਬੜੀ ਉਚੀ ਦਿਵਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ॥੨੪॥
੩. ਇਕ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉਪਰ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਸੰਤਰੀ ਸੀ । ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੫॥
੪. ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੀਸਰੇ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ । ਜੋ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੬॥
੫. ਚੌਥੇ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੰਜਵਾਂ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਛੇਵਾਂ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਟਾਰ ਦਾ ਮੁੱਠਾ ਮਾਰ ਕੇ ॥੨੭॥
੬. ਛੇਵੇਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਅੱਗੇ ਸੱਤਵੇਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਚੌਕੀ ਦੇ ਉਪਰ ਸੀ ॥੨੮॥
੭. ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦੇ ਵੀ ਬੜਾ ਚੌਖਾ ਛੱਟ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕੀਤਾ ॥੨੯॥
੮. ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਕਾਠੀ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਚਾਬਕ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਜ਼ਮਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਦੇ ॥੩੦॥
੯. ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਘੋੜਾ ਤਰ ਕਰ ਬੰਨੇ ਆਇਆ ॥ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਘੋੜਾ ਕਿਨ ਚੁਰਾਇਆ ॥੩੧॥
੧੦. ਰਾਜਾ ਦੰਦੀ ਬੁੱਲ ਕੱਟਦਾ ਸਾਰੀ ਸੁਣ ਕਹਾਣੀ ॥ ਆਈ ਸ਼ਰਮ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਡਾਹਵੀ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ ॥੩੨॥
੧੧. ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਏਡਾ ਵਧੀਆ ਖੋਹਲ ਕੇ ਕਿਥੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਐਨੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਦਾਦ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ ॥੩੩॥
੧੨. ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਤੇ ਉਹ ਜਵਾਨ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸੌ ਗਾਗਰ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਭਰਕੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ॥੩੪॥
੧੩. ਮੈਂ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਇਕਰਾਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜਾਂ ॥੩੫॥
੧੪. ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੌ ਗਾਗਰ ਮੂੰਹੋਂ-ਮੂੰਹ ਪੰਨ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ॥੩੬॥
੧੫. ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚੋਰੀ ਤੇ ਕੀਤੇ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੩੭॥
੧੬. ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਪੱਗੜੀ ਬੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਜਰੀਦਾਰ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਬਸਤਰ ਪਾ ਲਏ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੁੱਠੇ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਲਈ । ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ ॥੩੮॥
੧੭. ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਰਾਜੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰਾ ਰਾਹੋਂ ਘੋੜਾ ਮੈਂ ਚੁਰਾਇਆ ਹੈ ॥੩੯॥
੧੮. ਇਸ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਹੈਰਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਰਾਜਾ ਸੋਚ ਕੇ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ ॥੪੦॥
੧੯. ਐ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਕਿ ਤੂੰ ਇਤਨੇ ਪਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁੱਦਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਘੋੜਾ ਕਿਵੇਂ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ॥੪੧॥
੨੦. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੂਲੇ ਸੁੱਟ ਵਿਖਾਲੇ ॥ ਪੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਲੇਰੀ ਪਾਈ ਖਾ ਕਬਾਬ ਸੰਭਾਲੇ ॥੪੨॥
੨੧. ਹੋ ਰਾਜਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪੂਲੇ ਘਾਹ ਦੇ ਰੋੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪੩॥
੨੨. ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਛ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਡੀ ਕਠਿਨਾਈ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ॥੪੪॥
੨੩. ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੱਲੇ ਠੱਕ ਕੇ ਦੱਸੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਮਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਐਉਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬੇਜਾਨ ਮੁਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੪੫॥

ਬਦੀਦਨ ਅਜੋ ਸ਼ਾਹ ਪਖ ਮੁਰਦਹ ਸ਼ੁਦ ॥੪੫॥ ^੧ਘੜੀ ਯਕ ਬਿਮਾਦੰਦ
ਗਰੂਬ ਆਫਤਾਬ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਜਾ ਬਿਖਾਮਦ ਕੁਸ਼ਾਯਦ ਤਨਾਬ ॥੪੬॥
^੨ਲਗਾਮਸ਼ ਬਿਦਾਦੰਦ ਸ਼ੂਰੇ ਸੁਦਸਤ ॥ ਬਿਜ਼ਦ ਤਾਜੀਆਨਹ ਚੁ ਅਫਰੀਤ
ਮਸਤ ॥੪੭॥ ^੩ਚੁਨਾ ਅਸਪ ਖੇਜ਼ੀਦ ਬਰਤਰ ਜ਼ਿ ਸ਼ਾਹ ॥ ਜ਼ਿ ਬਾਲਾ
ਬਿਖਾਮਦ ਬ ਦਰੀਯਾਇ ਗਾਹ ॥੪੮॥ ^੪ਬ ਪੈਰਸ਼ ਦਰਾਮਦ ਜਿ ਦਰੀਆ
ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਕਿ ਪਾਰਸ ਹਮੀ ਗਸ਼ਤ ਹੁਕਮੇ ਕਰੀਮ ॥੪੯॥ ^੫ਫਰੋਦ ਆਮਦਸ਼
ਅਸਪ ਕਰਦਸ਼ ਸਲਾਮ ॥ ਬਿਗੋਖਦ ਸੁਖਨ ਸ਼ਾਹਿ ਅਰਬੀ ਕਲਾਮ ॥੫੦॥
^੬ਤੁ ਅਕਲਸ਼ ਚਰਾ ਗਸ਼ਤ ਏ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਮਾ ਰਾਹ ਬੁਰਦਨ ਤੁ
ਦਾਦਨ ਸੁਰਾਹ ॥੫੧॥ ^੭ਕਿ ਗੁਫਤਸ਼ ਚੁਨੀ ਤਾ ਰਵਾਂ ਕਰਦ ਰਖਸ਼ ॥ ਬ
ਖਾਦ ਆਮਦੋ ਏਜ਼ਦੇ ਦਾਦ ਬਖਸ਼ ॥੫੨॥ ^੮ਬਿਅਫਤਾਦ ਪੁਸ਼ਤ ਅਸਪਹਾ
ਬੇਸ਼ਮਾਰ ॥ ਕਿ ਓਰਾ ਨ ਹਮ ਬਰ ਕੁਨਦ ਕਸ ਸ਼ੂਰ ॥੫੩॥ ^੯ਬਿਜ਼ਦ
ਮਰਦ ਦਸਤਾਰਹਾ ਪੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ ॥ ਕਿ ਏ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਂਨ ਆਲਮ ਪਨਾਹ ॥੫੪॥
^{੧੦}ਬਿਗੀਰਦ ਕਸੇ ਹਰਿ ਦੁ ਆਹੂ ਬੁਰਾਕ ॥ ਤੁ ਓਰਾ ਬਿਬਖਸ਼ੀਦ ਖੁਦ ਦਸਤ
ਤਾਕ ॥੫੫॥ ^{੧੧}ਚਰਾਮੇ ਕੁਨਦ ਕਾਰਹਾ ਬੇਖੁਦੀ ॥ ਕਿ ਰਾਹਾ ਅਜੋ ਮਨ ਸੁਰਾਹਾ
ਤੁਈ ॥੫੬॥ ^{੧੨}ਬਿਬੁਰਦਸ਼ ਅਜੋ ਅਸਪ ਹਰ ਦੋ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਵਜ਼ਾਂ ਰਾ
ਬਿਬਖਸ਼ੀਦ ਹੁਕਮੇ ਰਹੀਮ ॥੫੭॥ ^{੧੩}ਕਿ ਓਰਾ ਦਰਾਵੁਰਦ ਖਾਨਹ ਨਿਕਾਹ ॥
ਕਿ ਕਉਲੇ ਕੁਨਦ ਮੁਸਤਕੀਮ ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹ ॥੫੮॥ ^{੧੪}ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ
ਕੋਕਨਾਰ ॥ ਦਰੇ ਵਕਤ ਜੰਗਸ਼ ਬਿਖਾਮਦ ਬ ਕਾਰ ॥੫੯॥ ^{੧੫}ਕਿ ਖੁਬਸਤ
ਦਰ ਵਕਤ ਖਸਮ ਅਫਕਨੀ ॥ ਕਿ ਯਕ ਕੁਰਤਯਸ਼ ਫੀਲ ਰਾ
ਪੈਕਨੀ ॥੬੦॥੧੧॥

੧੬ ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤ ॥

^{੧੬}ਰਜ਼ਾ ਬਖਸ਼ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਏ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ॥ ਰਿਹਾਈ ਦਿਹੋ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ॥੧॥
^{੧੭}ਰਹੀਮੋ ਕਰੀਮੋ ਮਕੀਨੋ ਮਕਾਂ ॥ ਅਜ਼ੀਮੋ ਫਹੀਮੋ ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ ॥੨॥ ^{੧੮}ਸੁਨੀਦਮ
ਸੁਖਨ ਕੋਹ ਕੈਬਰ ਅਜ਼ੀਮ ॥ ਕਿ ਅਫਗਾਂ ਯਕੇ ਬੂਦ ਓ ਜਾ ਰਹੀਮ ॥੩॥
^{੧੯}ਯਕੇ ਬਾਨੂਏ ਬੂਦ ਓ ਹਮ ਚੁ ਮਾਹ ॥ ਕੁਨਦ ਦੀਦਨਸ਼ ਰਿਸ਼ਤ ਗਰਦਨ
ਜ਼ਿ ਸ਼ਾਹ ॥੪॥ ਦੋ ਅਬਰੂ ਚੁ ਅਬਰੇ ਬਹਾਰਾਂ ਕੁਨਦ ॥ ਬ ਮਿਯਗਾਂ

੧. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਵਿਚ ਇਕ ਘੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਗਈ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਰੱਸੇ (ਅਗਾੜਾ ਪਿਛਾੜਾ) ਖੋਹਲੇ ਸਨ ॥੪੬॥
੨. ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੜਿਆਲਾ ਪਾ ਕੇ ਲਗਾਮ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਈ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਦੌੜ ਜਿਹੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਬੜੇ ਜੋਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਟਾ ਮਾਰਿਆ ॥੪੭॥
੩. ਛਾਂਟਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਐਸਾ ਉਛਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ॥੪੮॥
੪. ਘੋੜਾ ਤਰ ਕੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਆ ਗਿਆ ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਮੇਤ ਅਸਵਾਰ ਲੜਕੀ ਦੇ ॥੪੯॥
੫. ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਘੋੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਜਬਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਰਾਜਨ !! ॥੫੦॥
੬. ਹੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤੇਰਾ ਰਾਹੋਂ ਘੋੜਾ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੁਰਾਹੂ ਘੋੜਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੫੧॥
੭. ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਚੱਲ ਪਈ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ ਹਵਾ ਹੋ ਗਈ । ਉਸ ਪਰਵਦਗਾਰ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ॥੫੨॥
੮. ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਪਗੜੀਆਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ! ॥੫੩॥
੯. ਉਸ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੱਠ ਫੜੇ ਜੋ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਹਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਲੈ ਗੀ ਗਿਆ ਸੀ ਦੂਜਾ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ॥੫੪॥
੧੦. ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਬੇਅਕਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਦ ਕਿ ਰਾਹੋਂ ਘੋੜਾ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੁਰਾਹੂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੫੫॥
੧੧. ਉਥੋਂ ਉਹ ਲੜਕੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਲੈ ਗਈ ਤਾਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜਾ ਨਾਲ ॥੫੬॥
੧੨. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰ ਨਾਲ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰ ਲਈ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ॥੫੭॥

ਐ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੇਖ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿੱਡਾ ਬੜਾ ਔਖਾ

ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਜਬਾਨ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅਜੇ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਹੀ ਹੈ ਉਸਨੇ ਵੀ ਅਹਦ ਨਿਭਾਇਆ ਪਰ ਤੂੰ ਔਡਾ ਵੱਡਾ ਅਜੀਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੰਤਲੀ ਆਯੂ ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕਿਆ ਖਾਕ ਛਾਣੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਦਾੜੀ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਾ ਲਈ । ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ :—

ਰੰਨਾ ਦੇਖ ਸੋਗੰਦ ਨਿਭਾਵਨ ਕੋਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਨ ॥
ਹੋ ਓਰੰਗੇ ਭੁਖੇ ਨੰਗੇ ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਜੋ ਚਾਵਨ ॥
ਜਾਮਨ ਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਨ ਆਪਨਾ ਮਤਲਬ ਪਾਵਨ ॥
ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਵੇ ਓਰੰਗੇ ਕਸਮ ਲਗੇ ਪਰਤਾਵਨ ॥
ਕਰ ਸੋਗੰਦ ਸੋ ਗੰਦ ਖਡਾਇਆ ਧਰਮ ਇਮਾਨ ਗਵਾਇਆ ॥
ਦੋਜਖ ਤੈਨੇ ਜਾਨਾ ਚਾਹਿਆ ਆਪਨਾ ਆਪ ਵਜਾਇਆ ॥

੧੩. ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਪੋਸਤ ਦੇ ਰਸ ਜਿਹੇ ਸਰੂਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਮਲ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇ ਦੇਹ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਆਵੇ ॥੫੮॥

੧੪. ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਵਕਤ ਆਉਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇਕ ਘੁੱਟ ਪੀ ਕੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਿਛਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੫੯॥੧੧॥

ਗਿਆਰਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਸਮਾਪਤ

ਹਕਾਇਤ ਬਾਹਰਵੀਂ

੧੫. ਹੋ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ॥੧॥

੧੬. ਰਹਿਮ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੇ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੁਲ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਭ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਤੇ ਹਰਕਤ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ॥੨॥

ਇਹਨਾਂ ਬੈਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਬਾਹਰਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

੧੭. ਹੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਡੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ॥੩॥

੧੮. ਉਥੇ ਉਸ ਪਠਾਣ ਦੀ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਜੋ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਹੀ ਹੈ । ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ॥੪॥

੧੮ ਅਜ ਤੀਰ ਬਾਰਾਂ ਕੁਨਦ ॥੫॥ ੨੮ ਖੇ ਚੂੰ ਖਲਾਸੀ ਦਿਹਦ ਮਾਹਿ ਰਾਂ ॥
 ਬਹਾਰੇ ਗੁਲਿਸਤਾਂ ਦਿਹਦ ਸ਼ਾਹਿ ਰਾਂ ॥੬॥ ੩੮ ਅਬਰੂ ਕਮਾਨੇ ਸੁਦਾ ਨਾਜ਼ਨੀ ॥
 ਬ ਚਸਮਸ਼ ਜ਼ਨਦ ਕੈਬਰੈ ਕਹਰਗੀ ॥੭॥ ੪੮ ਮਸਤੀ ਦਿਹਦ ਹਮ ਚੁਨੀ ਰੂਪ
 ਮਸਤ ॥ ਗੁਲਿਸਤਾਂ ਕੁਨਦ ਬੂਮ ਸ਼ੋਰੀਦ ਦਸਤ ॥੮॥ ੫੮ ਖੁਸ਼ੇ ਖੁਸ਼ ਜਮਾਲੋ ਕਮਾਲੋ
 ਹੁਸ ॥ ਬ ਸੂਰਤ ਜਵਾਨਸਤ ਫਿਕਰੇ ਕੁਹਨ ॥੯॥ ੬੮ ਖਕੇ ਹਸ ਖਾਂ ਬੂਦ ਓ
 ਜਾ ਫਗਾਂ ॥ ਬਦਾਨਸ਼ ਹਮੀ ਬੂਦ ਅਕਲਸ਼ ਜਵਾਂ ॥੧੦॥ ੭੮ ਕੁਨਦ ਦੋਸਤੀ
 ਬਾ ਹਮਹ ਖਕ ਦਿਗਰ ॥ ਕਿ ਲੈਲੀ ਵ ਮਜਨੂੰ ਖਿਜਲ ਗਸ਼ਤ ਸਰ ॥੧੧॥
 ੮੮ ਬਾ ਯਕ ਦਿਗਰ ਹਮ ਚੁਨੀ ਗਸ਼ਤ ਮਸਤ ॥ ਚੁ ਪਾ ਅਜ ਰਕਾਬੋ ਇਨਾ
 ਰਫਤ ਦਸਤ ॥੧੨॥ ੯੮ ਤਲਬ ਕਰਦ ਓ ਖਾਨਏ ਖਿਲਵਤੇ ॥ ਮਿਖਾਂ ਆਮਦਸ਼
 ਜੋ ਬਦਨ ਸ਼ਹਵਤੇ ॥੧੩॥ ੧੦੮ ਹਮੀ ਜੁਫਤ ਖੁਰਦਦ ਦੁ ਸੇ ਚਾਰ ਮਾਹ ॥ ਖਬਰ
 ਕਰਦ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨੇ ਨਿਜ਼ਦ ਸ਼ਾਹ ॥੧੪॥ ੧੧੮ ਹੈਰਤ ਅੰਦਰਾਮਦ ਫਗਾਨੇ
 ਰਹੀਮ ॥ ਕਸ਼ੀਦਨ ਯਕੇ ਤੇਗ ਗਰਰਾਂ ਅਜ਼ੀਮ ॥੧੫॥ ੧੨੮ ਖਬਰਸ਼ ਰਸੀਦੋ
 ਕਿ ਆਮਦ ਸ਼ੋਹਰ ॥ ਹੁਮਾਂ ਯਾਰ ਖੁਦ ਰਾ ਬਿਜ਼ਦ ਤੇਗ ਸਰ ॥੧੬॥ ੧੩੮ ਹਮਹਿ
 ਗੋਸ਼ਤੋ ਦੇਗ ਅੰਦਰ ਨਿਹਾਦ ॥ ਮਸਾਲਖ ਬਿਅੰਦਾਖਤ ਆਤਸ਼ ਬਿਦਾਦ ॥੧੭॥
 ੧੪੮ ਸ਼ੋਹਰ ਰਾ ਖੁਰਾਨੀਦ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਂਦ ॥ ਹਮਹ ਨੌਕਰਾਂ ਰਾ ਜ਼ਿਆਫਤ ਕੁਨਾਦ
 ॥੧੮॥ ੧੫੮ ਖਸ਼ ਗਸ਼ਤ ਸ਼ੋਹਰ ਨ ਦੀਦਸ਼ ਚੁ ਨਰ ॥ ਬ ਕੁਸ਼ਤਾਂ ਕਸੇ ਰਾ
 ਕਿ ਦਾਦਸ਼ ਖਬਰ ॥੧੯॥ ੧੬੮ ਬਿਦਿਹ ੧੬ ੨ ਸਾਕੀਯਾ ੩ ਸਾਗਰੇ ੪ ਸਬਜ਼ ਗੂੰ ॥ ੫ ਕਿ
 ੬ ਮਾਰਾ ੭ ਬਕਾਰਸਤ ੮ ਜੰਗ ਅੰਦਰੂ ॥੨੦॥ ੧੭੮ ਲਬਾ ੧੭ ਲਬ ੧੮ ਬਕੁਨ ੧੯ ਦਮ ਬਦਮ
 ੨੦ ਨੋਸ਼ ਕੁਨ ॥ ੨੧ ਗਮੇ ੨੨ ਹਰ ਦੁ ੨੩ ਆਲਮ ੨੪ ਫਰਮੋਸ਼ ੨੫ ਕੁਨ* ॥੨੧॥੧੨॥

* ਸਾਹਿਬ ਏ ਕਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਬਾਰਕ ਕਾਨੀ ਤੋਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸ਼ੈਲੀ; ਫਾਰਸੀ ਬੈਤਾਂ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ) ਵਿੱਚ ਜਫ਼ਰਨਾਮਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਵਿਜੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਜਾਹਰ ਕਰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਹਕਾਇਤ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ੧੯ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਅੱਗੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ, ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ:-“ਬਿਦਿਹ ਸਾਕੀਯਾ ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ੧੨ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ (ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ) ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀਨਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਗੜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਫਤਹ ਗਜਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ੧੨ ਹਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਜੇ ਪੱਤਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਇਧਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੱਖਣ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪਾਵਨ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਸ਼ਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਪਾਵਨ ਵਰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋਏ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਮਾਲੇ ਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚਿਆਂ (੬) ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੰਤਰੀ ਜਾਂ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰੇ ਨਿਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ “ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ” ਜਾਣ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੋਵੋ ਜੀ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਰੋ ਜੀ, ਕਲਾ ਵਰਤਾਓ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸਫਲ ਹੋਵੇ।

“ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸ”

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਜਾਣ ਗਏ। ਇਧਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਆਇਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਹੌਸਲਾ ਭੁਲੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓਂ ਸਵੇਰੇ ਯਕੀਨਨ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪ੍ਰਣਾਯਾਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਪਤ ਪਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਬਹ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਮੱਕੇ ਜਾ ਗੁਜਾਰਦਾ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਔਰੰਗਾ ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਇਧਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਚਾਲਾ ਮਾਰਿਆ ਕੁਝ ਕੁ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ, “ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਨ ਬਰਨਾ ਜਾਈ” ਜਾਂ “ਸਰੂਪ ਛੋਟ ਧਾਰ ਕੈ”, ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਦੁਆਰਾ ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਮੱਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇੰਝ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣਦੀ ਵੇਖ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਪੇਤੜਾ ਬਦਲਦਿਆਂ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅਰੰਭ ਕਰਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਅੱਗਿਓਂ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਅਨਿਆਈ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਫੜ ਲਈ “ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਿ ਦਾਰੀ ਧਰੀ” ਤੇ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿੱਚ ਗਰਜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ-ਐ! ਪਾਪੀ ਔਰੰਗ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੌਣ ਖੜਾ ਹੈ? ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕੱਬਦਿਆਂ ਹੋਏ ਡਰ ਭਰੀ ਤੇ ਥਿੜਕਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ-ਜੀ ਖਾਲਸਾ।

ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਗਰਜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੌਣ ਖੜਾ ਹੈ? ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ-ਜੀ ਖਾਲਸਾ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਗਰਜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ - ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੌਣ ਖੜਾ ਹੈ? ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ - ਜੀ ਖਾਲਸਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਲੌਕਿਕ ਸਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਲਈ ਘਬਰਾਹਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਨੀਤੀਵਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ, ਸੋਝੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਨਿਮਰਭਾਵ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ੧੪੧੪ ਤੇ)

੧. ਉਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਇਉਂ ਬਹਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਬੰਦਲ ਬਹਾਰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਲਕਾਂ ਐਉਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੫॥
  ੨. ਦਿਲ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਐਉਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ । ਚਿਹਰਾ ਇਉਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਫੁਲਵਾੜੀ ਖਿੜ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੬॥
  ੩. ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭਰਵੱਟੇ ਐਉਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰ ਨੈਣੀ ਸੀ ॥ ਨੇਤ੍ਰ ਜਿਸ ਵਾਲ ਝਾਕਦੇ ਸਨ ਜ਼ੁਲਮੀ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ॥੭॥
  ੪. ਇਉਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਅਲਬੇਲੀ ਡੋਲਦੀ ਸ਼ਕਲ । ਜਾਣੋ ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਹੀ ਵਾਲੀ ਕਲਰੀ ਉਜਾੜ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੮॥
  ੫. ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਜਮਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ ਸਰੂਪ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਹੁਤ ਸੀ ਸੁਰਤ ਸਕਲ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਸੋਚ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਵ ਬਜ਼ੁਰਗਾਵਾਂ ਸੁਗੜ ਸਿਆਣੀ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਾਈ (HIGH) ਵਿਅੰਗ ਸੀ ॥੯॥
  ੬. ਇਕ ਹਸਨ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਸੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜੋ ਦਾਨਮ ਮੰਦ ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਜੁਆਨ ਮਰਦ ॥੧੦॥
  ੭. ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਗੂੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਲਾਂ ਤੋਂ ਮਜਨੂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ॥੧੧॥
  ੮. ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੂੜਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾਣੋ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੈਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਮ ਦੀ ਰਾਸ ਨਿਕਲ ਗਈ ਘੋੜਾ ਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੨॥
  ੯. ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ । ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੩॥
  ੧੦. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਾਹ ਉਸਨੂੰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ । ਕਿਸੇ ਦੂਤੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਜਾ ਦਿੱਤੀ ॥੧੪॥
  ੧੧. ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਗਰਜਿਆ ॥੧੫॥
  ੧੨. ਉਧਰ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੂਹੀਏ ਨੇ ਆ ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਯਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਰ ਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੬॥
- ਅਤੇ ਉਸ ਯਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਕੀਮਾ ਕਰਕੇ ਦੇਗ (ਵੱਢੇ ਪਤੀਲੇ) ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਵਿਚ ਮਸਾਲੇ ਪਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਅੱਗ ਬਾਲ ਦਿੱਤੀ ॥੧੭॥

੧੩. ਉਸਦਾ ਮਾਸ ਰਿੰਨ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਜੋ ਬਚਿਆ ਉਹ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ । ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਜਮਾਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਛਕਾਇਆ ॥੧੮॥
੧੪. ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਝੂਠੀ ਤੁਹਮਤ ਲਾਈ ਹੈ ॥੧੯॥

ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਿਸ ਬਿਗਾਨੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਤੈਂ ਧੋਖੇ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਣਾਕੇ ਭੋਗਦਾ ਤੇ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸਦੀ ਖਬਰ ਮਲਕਲ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਪੁਜੇਗੀ ਇਸਨੇ ਤੇਰਾ ਕੀਮੀਆ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਦੇ ਦੋਜਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੋਜਕ ਦੀ ਅੱਗ ਬਾਲਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੁੰਨਣਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਦੱਸ ਤੇਰਾ ਕੌਣ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਰਾਣੀ ਤੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਿਆ ਇਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਦੋਜਕ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਉਜਰ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ । ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵੇਦ ਨਾ ਹਕੀਮ ਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾ ਸਬੰਧੀ ਨਾ ਘਰ ਦੀ ਨਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋ ਕੇ ਤੇਰੀ ਮਕਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ । ਜਿਸਨੂੰ ਕਵੀਰਾਜ ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ:—
ਪ੍ਰਯੋਜਨ

ਦੇਖ ਓਰੰਗੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਏਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹੀ ॥
ਤੇਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ਹੈ ਇਹੋ ਗੁਮਰਾਹੀ ॥
ਤੂੰ ਅਪਨਾ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਪਾਈਂ ਸਾਡਾ ਰੱਬ ਸਹਾਈ ॥
ਜ਼ੁਲਮ ਤੇਰੇ ਹੁੰਮ ਮਚਾਈ ਖਲਕ ਖੁਦਾ ਘਬਰਾਈ ॥
ਕਲਮ ਰਬਾਨੀ ਹੁਕਮ ਲਖਾਈ ਛੱਡਨੀ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ॥
ਮੰਤ ਤੇਰੀ ਹੁਣ ਨੇੜੇ ਆਈ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟਾਈ ॥
ਪਦ ਅਰਥ- 'ਦਿਓ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਪਿਆਲਾ' 'ਹਰਾ ਰੰਗ' 'ਜੋ' 'ਮੇਰੇ' 'ਲਾਇਕ' ਹੈ 'ਜੰਗ' ਦੇ ਵਿਚ

੧੫. ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਓ ਹਰੇ ਰੰਗ ਭਾਵ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦਾ ਬਾਣਾ (ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਪੂਰਨ ਰੰਗ ॥) ਬਖਸ਼ੋ । ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਾਇਕ ਹੈ ॥੨੦॥ (ਮਾਂਗਉ ਰਾਮ ਤੇ ਇਕੁ ਦਾਨੁ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਵਹਿ ਸਿਮਰਉ ਤੁਮਰਾ ਦਾਨੁ ॥)

*ਪਦ ਅਰਥ - 'ਨੌਕੇ' ਨਕ-ਭਰਪੂਰ 'ਦਿਓ' 'ਸਾਸ' ਗਿਰਾਸ 'ਪੀਣਾ' ਕਰਾਂ 'ਗਮ-ਖੋਫ' 'ਦੋਹਾਂ' 'ਲੋਕਾਂ' 'ਭੁਲਾਉਣਾ' 'ਕਰਦਾਂ'

੧੬. ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੱਕ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਭਰਪੂਰ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪਿਆਲਾ ਦਿਉ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਪੀਵਾਂ (ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸ ਜਪਉ ਹਰਿ ਹਰੀ) ਜੋ ਪਾਵਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ (ਹਰ ਦੁ ਆਲਮ) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਭਾਵ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਗਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥੧੨॥

*ਨੋਟ :- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਦ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਵੱਖ ਛਪ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਬੰਦੀਛੰਡ ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈੱਸ ਪਿੰਡ ਮਹਿਰੋਂ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ।